טור
אבן העזר

עם פירש וחידושי נאון עיני העדה החכם השלם ריש מתיבתא בקרית צפת כמהורר יוסף קארו ז״ל ה״ה :

אשר בזרוע עוזו קוץ כל הדעות ותלי תילים של הלכות חדשות גם ישנות אשר שגבה סמנה את הכל העלה על ספר סביבות החיבור הלז וקרא שמו **בית יוסף** וטעם היך המעיין יטעם בהקדמתו וכאשר זכה את הרבים ללמד דעת את העם בלתי ספק זכה לחזות בנועם ה׳ באור החיים כי שם ביתו ואיתן וסדר ביאורו וחדושיו על מה אדניהם הטבעו הכל רשום בהקדמתו וסמנה ישמע חכם ויוסף לקח

ועם היות כי הרב המחבר הפליא לעשות ולא הניח לנו מקום להתגדר בו אכל מקום להיות מכהנ בעלי הדפוס ליפות המלאכה שעור מה שאפשר לנו להראות לכל גודל מעלות כפולות ומכופלות במאר הדרת קדש אשר נתחדשו בימינו בחידושים רבים בספר ארבעה טורים יותר ממה שנדפסו מלפנים על כן המבררים הביטו וראו את יקר תפארת יופי הספר הזה אשר נעשה ונתעלה בעלוי הקדם עם כמה מעלות טובות :

המעלה הא׳ שנדפסו באותיות אמשטרדם בכל יפוי כח ובכל מיני הידור בעולם ונייר גדול ויפה ודיו לבא מן הדין בכתיבה המה יפה וברה :

המעלה הב׳ שהוגה בהגה״ה מדויקת יותר טוב מהראשונים ע״י לומדי תורה אשר שמו נפשם בכפם לעיין עליהם לברר ולחפש בחיפוש אחר חיפוש כאמרי שפר בספרי׳ אשר הביא הב״י אם ההעתקה עלתה כהוגן כי לפעמים נמצא איזה חסר או יתיר או חליף זולת זה מה שנמצא איזה נוסחאות מדויקת יותר ע״י כמה ספרי טורים שנדפסו מקדם הכל הועמד בפנים כשני הצאי לבנה כזה :

המעלה הג׳ שהועמד סביב הגליון ספר הנחמד **דרכי משה** וזהו חיבור הגדול שחיבר הגאון מוה״רר משה איסרלש אשר עדיין לא זכינו לאור כי אם חלק א׳ בדפוס ואשר כמה עדיין בכתב נתברר ההעתקה היותר אמיתית וכנו׳ להעמיד׳ו

המעלה הד׳ נאסר סידוש ומפורסם ספר **ברקהבית** אשר חיבר הגאון הגדול נ״ל ב״י בעצמו אחר הדפסת הטורי׳ שנדפסו בחיי וכולל בתוכו כמה הגהות אשר הגיה הגאון בעצמו וכמה חדושי דינים אשר העלה בספר ו״ז וההקדמת ספרו מבקש לכל מי שידפים עוד הספרי ד׳ טורים עם ב״י להכניס בתוכו דברים אלו כל דבור ודבור על מקומו הראוי לו הן מה שהגיה בטור עצמו והן מה שהגיה בב״י והכה נתקיים ונגזור אומר ויקם ונומר :

המעלה הה׳ ניתוסף מראה מקום הדפים כפי אשר נדפס בק״ק קראקא : ועוד זאת סימני השאלות ותשובות שהובא בב״י וגם זולת זה מראה מקומות שנשמטו בדפוס קק״ק הנ״ל הכל נעשה בכי טוב באופן שגדול יהי כבוד הבית הזה מן הראשון :

נדפס פה ק״ק ברלין

קרית מלך רב של אדונינו הגדול המיוחס מאד המהולל והאדיר **פרידריך מלך** פורסיא״ה **ודוכס** נרדינבורג שמו יר״ה ותנשא מלכותו מעלה מעלה אמן :

ועתה [illegible]

[illegible] ואדבה בהכבר ם׳ קולו : וירחוב גבולו : אכי״ר :

בדפוס בבית האלוף התורני מוהר״ר [illegible] בן הגאון מהורר זלמן מירלש אב״ד דק״ק המבורג בשנת **תסב** לפ״ק בהסכמות וגזירות החרמות של הגאונים חכמי פולין ״ם וחכמים אשכנזים כאשר עיניכם תחזינה מישרים בטור אורח חיים :

[illegible] :

הקדמת רבינו יעקב בעל הטורים

יה שם ה'

מברך מעתה ועד עולם. מרומם על כל וכבודו מעין כל נסתר ונעלם. ואף כי כבודו מלא עולם. איזה עין תשורהו. ולשון מי תכילהו. ולב מי יחגאהו. ואיזה ש"ל אשר ידעהו. ותבונות מי תבינהו וחכמת מי תשיגהו. עמוק עמוק מי ימצאהו. גבוה גבוה מי יורידהו. רחוק מי יקרבהו. קרוב מי ירחקהו. גדל כח מעשיו יגידוהו. עלילותיו יודיעוהו. ונפלאות וישינוהו: נוראותיו יסדוהו: גודל מפעליו יעידוהו. כי אלהי האלהים ואדוני האדונים הוא לבדו ואין עוד כמוהו. השמים וכל צבאם כבודו יספרוהו. חיות ואופנים ינשאוהו. שרפים ואראלים יעריצוהו. כרובים ומלאכים יאמירוהו. עירין וקדישין יקדישוהו. שמש וירח יהללוהו: הכוכבים מאשרי תם ישלמוהו. תגל ותליאה תהלותיו יהללוהו בני יעקב יבחרוהו: ערב ובקר ייחדוהו: עדת לאומי ימליכוהו. קהל עם ירוממוהו. מושב זקנים יאמירוהו. ישישים יהדירוהו: כתרים יגדלוהו. עוללי יקלסוהו. גמולי חלב יפארוהו. יונקי שדים יברכוהו. גבורים יגבירוהו חלושים יאמצוהו: אמיץ וכל רוחם דם ישבחוהו עלי היער ירננוהו: חית השדה יכבדוהו: כל עוף כנף ענגוהו. משבות הרים יאדרוהו. תנובות שדי יחזקוהו. דגת הים יעלוהו: אילי נביות ישרתוהו. נאו קדר ימשילוהו. בהמות בהררי אלף יפחדוהו. זיז שדי יהדרוהו. כי ששת ימים עשה את השמים ואת הארץ הימים וכל אשר בהם הכל לכבודו בראו. ובאחרית כל ברא האדם יפה בעתו שיגרו אף עשאו. כחתן שעושה סעודה ואחר כך יביא קרואיו. כי אחרי שברא השמים וכסיליהם הארץ ותולדותיה: הימים וכל אשר בהם ברא את האדם והמשילו על כל התחתונים כדכתיב תמשילהו במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו גם את העליונים נתן לשמשו כדכתיב והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ ועוד הפליא והגדיל עמו בעזר אשר עזר'. ובעטרה אשר עטרו. וכחתן פארו: וישים עליו ציץ נזרו ועל הכל האשה אשר ממנו לוקחה ולא כשאר הברואים אשר ברא שנים שנים אבל בראו לבדו ויקח אחת מצלעותיו ויבן אותה לאשה ויביאה לו למען היותה לו לעזר ולהועיל כאשר כתב החכם רבי אברהם ב"ר דוד בספר הנכס כי לטובת האדם ולהנאתו גדולה עשה זה שלא נברא זכר ונקבה כאשר הברואים היתה האשה אצל האדם כנקבת הבהמה אצל הזכר שאינה מקבלת שלטונות הזכר ולא נועד אצלו לשמשו אך זה מוטף מזה וזה מזה בוטט בזה ואיש למעבדו יפנו וגם אינם מיוחדים זה לזה לפי שבתחילה בראו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ולכן ראה הבורא יתברך בורך האדם והנאותיו וברא אותו יחידי ולקח את מצלעותיו ובנה האש' ממנה והביא' אל האדם להיות לו לאשה ולהיו' לו לעזר ולרסיגד מפני שהיא נחשב' לו כאחד מאבריו אשר לו לשמשו וכי יהי' מושל עליה כמושלו על אבריו וכי הרי' משתוקק' אליו כמוסר אבריו משתוקק' להנאת גופו וזהו מה שאמר הכתוב ולאדם לא מצא עזר כנגדו מציאה זו אינה אחר בדיק' וחיפוש כשאר כל המציאות שאין נכון לדבר כן כנגד הבורא יתברך אך היא במציאות המחשבה הקדמונית כאשר ברא את הנבראים מן האדמה זכר ונקבה והביט וראה בטובת האדם ולא מצא עזר לאדם בבריאה ההיא ואמר לא טוב היות האדם לבדו כלומר אין טוב שיהי' האדם מתבודד עם האשה כמו הבהמות שהם מתבודדים ואין הנקבות מיוחדות לזכרים אעשה לו עזר ממנו כנגדו כלומר אבראנו בענין שיהיה לו עזר ממנו ושתהיה מיוחדת לו וזהו כנגדו כלומר שתעמוד אצלו יום ולילה עד כאן לשון הרב. ועל כן הפליגו רבותינו ז"ל מאד לדבר במי שאין לו אשה עד שאמרו כל מי שאין לו אשה שרוי בלא טובה בלא שמחה בלא ברכה בלא דירה בלא תורה בלא חומה בלא שלום: בלא טובה דכתיב לא טוב היות האדם לבדו: בלא שמחה דכתיב ושמחת בחניך אתה וביתך: בלא ברכה דכתיב להניח ברכה אל ביתך. בלא דירה דכתיב אעשה לו עזר כנגדו: בלא תורה דכתיב האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממנו: בלא חומה דכתיב נקבה תסובב גבר: בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהליך ופקדת נוך ולא תחטא. והאדם בראותו אותה וידע כי ממנו לוקח' אמר על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. כלומר ראויה זו שתהיה מיוחדת לאדם ואדם אליה. ועל כן ראוי לאדם לאהוב את אשתו כגופו ולכבד' יותר מגופו ולרחם עליה ולשמרה כאשר ישמור א' מאבריו וכן היא חייבת לעובדו ולאוהבו כנפשה כי ממנו לוקחה ועל כן צוה הכתוב על האדם שארה כסותה ועונתה לא יגרע: ועוד מצות רבות נצטוו בענין חבור האדם עם אשתו כל ימי היות יחד עד הפרד' ועוד תקנות רבות נתקנו בהן אחר כן ואמרתי לחבר בהן ספר וראיתי בספרים ועיינתי בדברי המחברים ולקטתי בעמרים מאחרי הקוצרים וחברתי את ספר זה וקראתיו:

אבן העזר וזהו סדורי תחל' אבאר חיוב האדם לישא ולגדל שכרו את מי ראוי לישא ואיזו חזקה מועלת לענין כהונה ושאינן ראויות לינשא לישראל ולכהן או מחמת פיסול שבגופן. או חסרון שבגופן או מחמת מקרה שאירע בהן או מחמת איסור ערוה ואיסור גויה ושפחה והיתר אשת איש במדות שמת בעלה ובאיזה ביאה מתחייב האיש והאשה והרחקת מן העריות ואיסור יחוד ואסור הוצאת זרע לבטלה וכיצד יתנהג עם אשתו וחיוב עונתה עמה והלכות קדושין וכל דין הארוסה כל מה שנוהג בה עד שתנשא ודין הסבלנות והחופה וברכת נישואין ומצות שמחת חתן וכלה ושיעור הכתובה לכל אחת ואחת וטענת בתולי' וחיוב האיש בכתובה וכל תנאי' והיאך נגבית ומה שהוא זוכה מנכסי אשתו והלכות גירושין ומיאון והלכות יבום וחליצה והלכו' אונס ומפתה ומוציא שם רע והלכו' סוטה וראיתי עוד לעשות סימנים לכלול כל ענין וענין בחלו' קצרות ולכותבם בתחלת הספר בחנין למען היות נקל למצוא כל ענין וענין ואל אלהים יודע וישראל הוא ידע כי לא בטבו' מעלם עשיתי הדבר הזה וגם לא עשיתי דבר שיהיה כדי טלוי שאיני אלא כתלמיד הלומד מפי המלמד וכותב דבריו כדי להתלמד וכלוקט המלקט מאחרי הקוצרים וכמאסף מבין העמרים אחת הנה ואחת הנה בכי חטי לקוטי בתר לקוטי: ואבקש מאל העוזר להיות לי לעזר כדכתיב עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ וכתיב ירא' ה' בטחו בה' עזרם ומגינם הוא וכתי' ה' עוזי ומעוזי בו בטח' לבי ונעזרתי ויעלוז לבי ומשירי אהודנו וכתי' ואני עני ואביון ה' יחשב לי עזרתי ומפלטי אתה אלהי אל תאחר וכתי' ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי וכתיב דחה דחיתני לנפול וה' עזרני וכתיב לכן קומה ה' עזרת' ופדנו למען חסדך וכתי' הבה לנו עזר' מצר ושוא תשועות בני אדם וכתיב ויקרא שמו אבן העזר לומ' עד הנה עזרנו ה':

ענינו ומהותו של ספר דרכי משה

הוא קיצור מופלג מכל דברי חידושים בבית יוסף עם התוספות והגמרא והפוסקים לקט שכחה ופיאה ששכחו הרב המחבר מדברי הראשונים אשר הביא בספרו ואשר לא הביא כלל כגון האחרונים וגם חידושי דינים א"ו ואגודה וש"ד ואיסור והיתר הארוך ותשובה מהר"י בר"ין ומהר"יל ומהרי"ו מה"רם פד"ו סדר גטין וחליצה בנימן זאב ועוד חידושים מקובצים אשר דברי קדושיהם רבו תלמכות גם אהבה מסותרת ותוכחת מגולה בענין פסק הלכה הכל מקום שמנהג בני אשכנז ובני הגלות הלו אשר מבני גרפ' אין נוהגין כדבריו עם השנות בדברי הרבה במקומות הרבה בדברים הנוגעים בפסק הלכה ובישוב דברי הראשונים ז"ל בדרך אחר מחה שהביכם הרב המחבר ספר בית יוסף כל דין מסודר בסדר נאה וקצור על מקומן הראוי לו בכלל בחיבור זה הנקרא דרכי משה אשר לעולם לא מכשה מלפני אבינו שבשמים אשר הכל בעתו יפה עשה יתעלה וישתבח בכל דבר ובכל מעשה אכי"ר:

אמר

המחבר עם היות שכבר קדם לנו בביאורינו לטור א"ח וטור י"ד הקדמת חבור הספ' הזה ואופניו וחקותיו ומשפטיו בהיות שהחבור היה יותר שלם. הוצרכנו להדפים ביאור כל טור לבדו ומי שלא ראה ההקדמה ההיא או ראה ושכח יהיו לו דברי הספר הזה כדברי הספר החתום לכן הסכמתי להעתיק פה ההקדמה ההיא והנני מציגה לפניך:

ברוך ה' אלהי ישראל אשר ברא עולמו לתכלית האדם ומכל מין האד' בחר לו עם סגולה יעקב חבל נחלתו ומרוב אהבתו לעם קרובו קרבנו לפני הר סיני והנחילנו ע"י מבחר האנושי מרע"ה תורה ומצות חקים ומשפטים צדיקים לטוב לנו למען נלך בדרכיו ונמצא חן בעיניו. ויהי כי ארכו לנו הימים פורקנו מכלי אל כלי ובגולה הלכנו וכמה צרות צרורו' תכופו' וצרו' זו לזו באו עלינו עד כי נתקיים בנו בעונותינו ואבדה חכמת חכמיו וגו' ואזלת יד התורה ולומדיה כי לא נעשית תורה כשתי תורות אלא כתורות אין מספר להב' רוב הספרי' הנמצאי' בביאור משפטים ודינים וגם כי הם ע"ה כוונתם היתה להאיר מחשכנו נמשך לנו מתוך האור הטוב שהשכינו מהם ע"ה ספק ומבוכה רבה בהיות כל אחד מחב' ספר לעצמו וכופל מה שכבר כתב וחיבר מי שקדמו או כותב הדין בספק מה שכתבו חבירו ולא יזכיר דבריו כי תמצא כמה פוסקי מביאים דין א' סתם כאלו הוא מוסכם בלי שום חולק וכשתחקור בדבר תמצא שגדולי' חלוקי' בו כמו שזה ברור במקומות אין מספר למי שעיין בספרי הפוסקים ועיין מקום דבריהם בגמרא ובפוסקים הקודמי' ואם יאמר אדם בכל דין שיצטר' לחקור שרשו ומוצאו בדברי הגמ' והמפרשי' והפוסקים הלא יכבד הדבר עליו מאד כ"ש כי ילאה למצוא הפתח לדעת מקום הדין בתלמוד עם היות שזכינו הב"ה לביאור הרב המגיד ולחיבור רבי' ירוחם המורי' לנו מקומות הדינים בתלמוד שהמעיין בהם יבחין ויכיר חסרונינו אם לא יהיה לו היקף גדול בתלמוד וגם במקומות רבים יחפש ולא ימצא בדבריהם מורה מקום לאותו דין אם הרב המגיד מפני להיות אותו דין שלא על פי גירסת הרמ"בם או שהוא ואם רבינו ירוחם לפי שהיותו מקצר לפעמים מלהביא כל הדעות שנאמרות בדין ההוא ואם להיותו כותב המורה מקום בקצת מקומות דרך כלל והמקום המורה אליו בדין ההוא אינו מזכיר אלא לחלק או חלקי' מהכלל ההוא ולא לשא' ויגלה המעיין לבקש כל החלקים במקום ההוא אשר הורה אליו ולא ימצא והנה כי ידע מקום הדין בגמרא יצטרך לעיין כל הסוגיא ההיא עם פרש"י ותוס' ואח"כ לעיין בדברי הרי"ף והרא"ש והר"ן והמרדכי ואח"כ לעיין בהרמ"בם ושאר פוסקים וגם בדברי תשובו' הגדולי' הנמצאות אצלנו לדעת אם הדין ההוא מוסכם מהכל או אם יש בו מחלוקת וכמה מחלוקות בדבר וכדברי מי ראוי להכריע וזה דבר מבואר בעצמו שהוא דבר שאין לו קצבה ואם בדין הבא ליד האדם כך במי שרוצה לידע פרטי כל הדיני' על בוריים ולהקיף דברי החולקים בהם. וחילוקי דברי כל אחד. ואחר מהם על אחת כמה וכמה שיכבד מאד שאפי' יעיין בכל דין ודין דברי הגמ' והמפרשים ודברי כל הפוסקים ההוא טורח גדול מאד והשכחה מצויה באדם ומה גם בדברים רבי' ההסתעפות וכמה יגע לריק חס ושלום ואם יאמר אדם לבחור בספרי הקצורים כסמ"ק והכלבו והאגור באמת שזו דרך קצרה וארוכה כי מעולם לא יוכל לדעת שום דין כהלכתו ובפרט בספר האגור כי בהרבה מקומות מביא לשון הטור כהוייתו והלשון ההוא צריך נגר ובר נגר דיפרקיניה והוא ז"ל מעתיקו כמו שמצאו גם במקומות מביא דברי פוסק אחד להיתר בלי שום חולק במקום שכל גדולי ישראל חולקים ואוסרים וגם הפוסק ההוא שמביא אותו הדין להיתר כתב שיש לגמגם בו והוא ז"ל כתב דברי ההיתר ולא זכר דברי הגמגום ההנזכר בדברי הפוסק ההוא עצמו דוק במה שכתב בסימן תל"ד על גלגל המגלגל מים ובגלגל קבועי' כלים קטנים נקובי' בכונה משקה ועיין במה שכתבתי עליו בטור יורה דעה סימן ר"א ותשבח דהכי הוא כמה דאמינא:

על כן אני הדל באלפי יוסף במהר"ר אפרים במהר"ר יוסף קארו ז"ל ה"ה קנאתי לה' צבאות ונערתי חצני לשקל שמלה והסכמתי לחבר ספר כולל כל הדינים הנוהגים בביאור שרשיהם ומוצאיהם מהגמר' עם כל חלוקי סברות הפוסקים אין לא נעדר ולא ראיתי לעשות ספר זה חיבור בפני עצמו כדי שלא אצטרך לכפול ולכתו' דברי מי שקדמני ולכך הסכמתי לסמכו לאח' מהפוסקים המפורסמים ועלה בדעתי לסמכו לספר הרמ"בם להיותו הפוסק היותר מפורסם בעולם וחזרתי בי מפני שאינו מביא אלא סברא אחת והייתי צריך להאריך ולכתוב סברות שאר הפוסקים וטעמם: ולכן הסכמתי לסמכו לספר ארבעה טורים שחיבר הרב רבי יעקב בן הרא"ש ז"ל כי הוא כולל רוב דעות הפוסקים וזה משפט הספר ומעשהו לבאר הדין שכתב בעל הטורים אם הוא משנה או ברייתא או תוספתא או מימרא בתלמוד בבלי או ירושלמי או בספרא או בספרי או במכילתא ואם הוא מוסכם או אם הוא מחלוקת תנאים או אמוראים והמחבר פסק כאחד מהם ומאי זה טעם פסק כמותו ואם מביא המחבר הסברות פוסקים חולקים בדין ההוא יבאר טעם כל אחת מהסברות שרשה ומוצאה מהתלמוד ואם המחבר השמיט סברת איזה פוסק כמו שתמצא פעמים הרבה שהשמיט סברת הרי"ף או סברת הרמ"בם או סברת פוסקים אחרים יביא סברת הפוסקים הנשמטים וטעמם ואם דברי איזה מהפוסקים ההם בין שהביאים המחבר בין שאינו מביאים אינם מובנים יבאר דבריהם ובפרט דברי הרמ"בם ז"ל כי בהרבה מקומות דבריו סתומים וחתומי' והם מתבארים בספר הזה על פי מה שפירשו בו מגיד משנה והר"ן ולפעמים יקשה על פירושם ויפרש בדרך אחרת והמעיין את אשר יבחר ירצה ויקרב: ובקצת מקומות שיש בדברי הרמ"בם הצריכים ביאור והמפרשים לא שלחו יד בו יפרש דבריו ואם הרב המחבר הזה בעל הטורים הקשה על איזה מהפוסקים יתרץ קושיתו או תמיהתו ואם נמצא איזה דין מחודש בדברי איזה פוסק או מפר ולא הביאו המחבר יביאנו ויבאר טעמו כמנהג. שמי שיהיה ספר זה לפניו יהיו סדורים לפניו דברי התלמוד עם פירוש רש"י והתוספו' והר"ן ופסקי הרי"ף והרא"ש והמרדכי והרמ"בם והגהותיו ומגיד משנה ורבינו ירוחם וספר העיטור ונמקי יוסף והסמ"ג והסמ"ק והאורחות חיים והגהו' אשירי ותשובות הרא"ש והרשב"א והר"ן והר"י בר ששת והר"ר שמעון בר צמח ומהר"י קולון ותרומת הדשן כל דבריהם מבוארים באר היטב. ולהיות כי כבר נודע שהרא"ש והמרדכי והסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה והגהו' מיימון כלם נמשכים אחר דברי התוספות על הרוב' לכן אם בקצת מקומות לא אכתוב דעתם אל יחשדני שומע כי כשאני כותב דעת התוספות איני צריך לכתוב דעת הקדושים הללו שהמה כפירושם והנה בא לידי קצת תשובת הרשב"א כתובות בעט ברזל ועופרת בדפוס וכתוב בתחלתן שהם תשובת הרמ"בן והאני כותב מאותו תשובות אף על פי שאני יודע שהיא תשובת הרשב"א אני כותב כתו' בהם להרמ"בן לפי שספרי הדפוס מצויים ביד כל אדם ומי שירצה לעיין לשון התשובה שהמה יוכל לעמוד עליה: ולהיות ספר ד' טורים מלא טעיות סופר בכמה מקומות אעיר על מקומות הטעות ואכתוב הלשון המתוקן כהלכתו על פי ספרים מוגהים ונכוני' שהגהתי מהם ועלה בדעתי שאחר כל הדברי' אפסוק הלכ' ואכריע בין הסברו' כי זהו התכלית להיות לנו תורה אחת ומשפט אחד וראיתי שאם באתי לעשות הכרע הדין בין הפוסקים בטענות וראיות תלמודיות הנה התוספות וחידושי הרמ"בן והרשב"א והר"ן ז"ל מלאים טענות וראיות לכל אחד מהדעות ומי זה אשר יערב לבו לגשת להוסיף טענות וראיות ואיזהו אשר ימלאהו לבו להכניס ראשו בין הררים הררי אל להכריע ביניהם על פי טענות וראיות להתור מה שבירורו הם או להכריע במה שלא הכריעו הם כי בעונותינו הרבים קצר מצע שכלינו להבין דבריהם' כל שכן להתחכם עליהם ולא עוד אלא שאפילו היה אפשר לנו לדרוך דרך זו לא היה ראוי להחזיק בה לפי שהיא דרך ארוכה ביותר ולכן הסכמתי בדעתי כי להיות ג' עמודי ההוראה אשר הבית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם הם הרי"ף והרמ"בם והרא"ש ז"ל אמרתי אל לבי שבמקום ששנים מהם מסכימים לדע' אחת נפסוק הלכה כמותם אם לא במקצת מקומות שכל חכמי ישראל או רובם חולקים על הדעת ההוא ולכן פשט המנהג בהפך ובמקום שאחד מן הג' עמודי' הנזכר לא גילה דעתו בדין ההוא והשב' עמודים הנשארים חולקים בדבר הנה הרמ"בן והרשב"א והר"ן והמרדכי והסמ"ג ז"ל לפנינו אל מקום אשר יהיה שמה הרוח רוח אלהין קדישין ללכת נלך כי אל הדעת אשר יטו רובן כן נפסוק הלכ' ובמקו' שלא גילה דעתו שום אחד מג' העמודי' הנזכר נפסו' כדברי החכמי' המפורסמי' שכתבו דעת' בדין ההוא ודרך זו דרך המלך נכונה וקרובה אל הדעת להרים מכשול ואם בקצת ארצות נהגו איסור בקצת דברים אף על פי שאנו נכריע בהפך יחזיקו במנהגם כי כבר קבלו עליהם דברי האוסר ואסור להם לנהוג היתר כדאיתא בפרק מקום שנהגו ולהיות הימני מפתחות ספר הטורים קצרות ביותר והרוצה לבקש דין אחד לפעמים לא יוכל להבחין אם הוא בסימן זה או בסימן אחר או אם מביא אותו דין בעל הספר לכן ראיתי לעשות מפתחות אחרות שמזכיר כל הדינים שבאים בסימן ההוא בפרט. ואחר כך כתבתי רמזי כל הדינים המחודשים שהבאתי בביאורי זה שנקרא

בית יוסף כדי שימצא כל אדם הדין שירצה בנקלה ותועלת הספר זה לחכמים מבואר ולבוחרים בקיצור זו היא דרך ארוכה וקצרה ואשר אין בו כח לעמוד יעיין בו להבין כוונת דברי המחבר ספר ד' טורים על בוריין כמנה' הספר זה מזון לכולא ביה ע"כ קראתיו בית יוסף כי כשם שמבית יוסף היו נזוני' הכל מזון הגוף כך יהיו נזונים מספר הזה מזון הנפש ועוד טעם ב' כי זה חלקו מכל עמלי והוא ביתי בע"הז ובע"ה ומהש"י אשאל יעזרני על דבר כבוד שמו לסדר ספר זה מתוקן ומסופק מכל טעות ושגיאה הו"ת בטח לבי ונעזרתי ירחם עלי ויחנני מתנת חנם כי חנוניו הם חנוני' ומרוחמיו הם מרוחמי' כדכתיב וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם:

יתברך

שמו של הקב"ה שחפץ בטוב בריותיו שידע שאין טוב לאדם להיות לבדו ועל כן עשה לו עזר כנגדו ועוד כי כוונת הבריאה באדם כדי לפרות ולרבות וזה אי אפשר בלא העזר ועל כן צוהו לדבק בעזר שעשה לו לכך חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות שכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים דכתיב שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו ורבו וכאלו ממעט הדמות דכתיב כי בצלם אלהים עשה את האדם ואתם פרו ורבו וגורם לשכינה שתסתלק מישראל וכל מי ששרוי בלא אשה שרוי בלא טובה בלא ברכה בלא דירה בלא תורה בלא חומה בלא שלום וא"ר אלעזר כל מי שאין לו אשה אינו אדם וכיון שנשא אשה עונותיו מתפקקים שנא' מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' ומצוה גדולה היא עד מאד שאין מוכרין ס"ת אלא כדי ללמוד תורה ולישא אשה ומצוה על האדם שישא אשה כשהוא בן י"ח שנים דתנן בן י"ח לחופה אבל המקדים לישא כשהוא בן י"ג מצוה מן המובחר ת"ר המשיא בניו ובנותיו סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר אביי הא דעדיפנא מחבריא משום דנסיבנא מבר שיתסר ואי נסיבנא בר ארבסר הוה אמינא גירא בעיניה דשטנא אבל קודם י"ג לא ישא דהוי כזנות ובשום ענין לא יעבור כ' שנה בלא אשה דאמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל עד כ' שנה הקב"ה ממתין לו לאדם שמא ישא אשה וכיון שעברו כ' שנה ולא נשא אומר הקב"ה תפחנה עצמותיו וכתב א"א ז"ל רווק שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא ב"ד כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פ"ו ג ומיהו מי שא"א לו ללמוד אם ישא אשה אינו חייב לישא בשנת

שמו של הק"בה שהוא חפץ בטוב בריותיו וכו' לכן חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות שכל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו שופך דמים וכו' וכאלו ממעט את הדמות בפ' הבא על יבמתו (דסג:) ומ"ש וגורם לשכינה שתסתלק מישראל יליף לה התם מקראי ואיתא תו התם תניא אבא חנן אמר משום ר' יוסי חייב מיתה שנא' ובנים לא היו להם הא היו להם בנים לא מתו ולא ידעתי למה השמיטו רבינו: וכל מי ששרוי בלא אשה שרוי בלא טובה בלא ברכה בלא תורה בלא חומה בלא שלום כולהו מייתי התם מקראי (דף סב:) ואיתא תו התם שרוי בלא שמחה ורבינו כתב בלא דירה במקום בלא שמחה ולא ידעתי טעמו: וא"ר אלעזר כל מי שאין לו אשה אינו אדם ג"ז שם (דסג) ומייתי לה מדכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם: וכיון שנשא אשה עונותיו מתפקקין שנא' מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה': ומצוה גדולה היא שאין מוכרין ס"ת אלא כדי ללמוד תורה ולישא אשה בפרק בני העיר (דף כז.): ומצוה על האדם לישא אשה בן י"ח שנים דתנן בן י"ח לחופה בפ"ה דאבות (דף יב) והרמב"ם כתב בפט"ו מהלכות אישות איש חייב בזה כתיב במצות זו מבן י"ו או מבן י"ז שנה וכתב ה"ה בכאן מצאתי בהלכות מחלוקות בספרי רבינו יש מהן שכתוב מבן י"ז ויש מהן אבל נוסחתו בן י"ח לחופה ג"ל שמא הכי כתובה מבן י"ז היא אמתית שפירושה משעברו שנת י"ז וזהו בן י"ז שלמים ומ"ע שאמיתית היא לפי דעתי מבן י"ח כלשון המשנה ופי' משהכנס לכלל י"ח ע"כ ל' ומ"ש רבינו אבל המקדים לישא בן י"ג מצוה מן המובחר כן משמע מהכא דמייתי בסמוך ואי נסיבנא בר ארבסר הוה אמינא גירא בעיניה דשטנא ומשמע לרבינו דהיינו בן י"ג שלימות שהכניס בשנת י"ד: ת"ר המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן וכו' בפ' הע"י (דסב) ובפ' הנשרפין (דעו) ואמר אביי הא דעדיפנא מחבריא מגו דנסיבנא בר שיתסר וכו' בפ"ק דקדושין (דכט) אלא שבספרים דידן כתוב זה בשם רב חסדא: ומ"ש אבל קודם י"ג לא ישא דהוי כזנות כ"כ הרמב"ם בסוף ה' איסורי ביאה וטעמו מדאמרינן בר"פ הרס דקטן לא תקינו ליה רבנן נשואין ובה"פ הא"ס רבה ואמרינן דאשת קטן פטורה מן החליצה ומן היבום ומשמע ליה ז"ל דכיון דלא תקינו ליה נישואין הוי בעילתו בעילת זנות ולפי דבריו הא דת"ר ביבמות (דסב) המשיא בניו סמוך לפרקן וכו' היינו בן י"ג שלימות אבל התוספות כתבו בה"פ הא"ס רבה א"ע"ג דלא תקינו דרבנן נישואין לקטן מ"מ אור"י דליכא איסורא דלא חשיבא ביאת זנות ומכוס כמי איכא להשיא אשה לבנו קטן כדאמרינן בסנהדרין (דעו) דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וכו' וכ"כ בפ' הבא על יבמתו ובפ' הנשרפין וכן דעת רש"י בפרק הנשרפין אהא דמשיא אשה לבנו קטן עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה אכולי מתיבי המדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו' סמוך לפרקן מאי פרש"י סמוך לפרקן עדיין קטן הוא סמוך לפרקן מאי דלאו היינו קטן כולי האי דמשום הכי הוא חבי הכא לא תזנה עליו: ובשום ענין לא יעבור כ' שנה בלא אשה דאמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל עד כ' שנה הקב"ה ממתין לו לאדם וכולי בפ"ק דקדושין (דכט) וכתב א"א ז"ל רווק שעברו כ' שנה ואינו רוצה לישא ב"ד כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה בפ' הבא על יבמתו: ומיהו מי שא"א לו ללמוד אם ישא אשה וכו' בפ"ק דקדושין ת"ר ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואחר כך ישא אשה ואם אי אפשר לו בלא אשה ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה ורבי יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה ולא פליגי הא לן והא להו וכתב הרא"ש דכולהו מודו דאם א"א לו ללמוד אם ישא אשה ילמוד ואחר כך ישא אשה: לשון הרמב"ם ז"ל ואם עוסק בתורה וטרוד בה ומתירא לישא אשה וכו' מותר להתאחר וכו' בפט"ו מהל' אישות ותחלת דבריו מבואר בברייתא שכתבתי בסמוך אלא שיש לתמוה למה לא כ' שאם א"א לו בלא אשה ישא אשה תחלה וכ"ל שמ"ש בסוף דבריו וכיון שלא יסא יכרו מתגבר עליו הרישא כמי קאי ומ"ש מי שחשקה נפשו בתורה תמיד כבן עזאי וכו' בפ' הע"י תניא בן עזאי אומר כל שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים וממעט את הדמות אמרו לו אתה נאה דורש ואין נאה מקיים אמר להם מה אעשה ונפשי חשקה בתורה: ואומר א"א ז"ל הא דאמרינן אם א"א לו ללמוד וכו' הכא לאותו לימוד לא ידעתי וכו' בפ"ק דקדושין (דכט) אבל מ"מ דכולהו מודו דאם א"א לו ללמוד אם ישא אשה ילמוד ואח"כ ישא אשה: כיון שיש לאדם זכר ונקבה קיים מצות פ"ו בס"פ הבא ע"י (דף סא) תנן לא יבטל אדם מפ"ו אלא אם כן יש לו בנים ב"ש אומר ב' זכרים וב"ה אומר זכר ונקבה שנא' זכר ונקבה וידוע דהלכה כב"ה: ודייקה הכי מדתנן הכונס את הסריס ובן סריס או שנקבה אילונית לא קיים פריה ורביה מבואר שם (דף סב) בברייתא

(ג) כ' ריב"ש בתשו' סי' ט"ו בנו אומר שלא קיים פ"ו ונא לישא אשה אחרת ... ואין לו אשה אחרת ראוי' לבני' שורת הדין ...

בשנת כ' לשון הרמב"ם ז"ל ואם עוסק בתורה וטרוד בה ומתירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויתבטל מן התורה מותר להתאחר שהעוסק במצוה פטו' מן המצו' וכ"ש בת"ת מי שחשקה נפשו בתורה תמיד כבן עזאי ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה אין בידו עון והוא שלא יהא יצרו מתגבר עליו וא"א הרא"ש ז"ל הא דאמ' ואם א"א לו ללמוד ילמוד ואח"כ ישא אשה קצבה לאותו לימוד לא ידענא שלא יתכן שיתבטל מפרי' ורביה כל ימיו שלא מצינו זה אלא בבן עזאי שחשקה נפשו בתורה ע"כ כיון שיש לאדם זכר ונקבה קיים מצו' פריה ורביה היה הבן סרים או הנקבה אילונית לא קיים פרי' ורביה היו לו בנים ומתו לא קיים פריה ורביה אבל אם מתו והניחו בני' כיון שיש לו לבן בן או בת או בן או בת לבת קיים פ"ו אבל מת א' מהם בלא בנים ויש לשני בן ובת לא קיים היו לו בנים בגיותו ונתגייר הוא והם קיים פריה ורביה אבל עבד שהיו לו בנים ונשתחרר הוא והם לא קיים ואע"פ שקיים פריה ורביה אסור לו לעמוד בלא אשה דאמ' רב נחמן אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לו לאדם לעמוד בלא אשה שנ' לא טוב היות האדם לבדו וא"ר יהושע נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בזקנותו שנ' בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידיך ואין חילוק בין יש לו בנים לשאין לו אלא לענין מכירת ס"ת שלעולם צריך שישא אשה בת בני' אם יש ספק בידו אפי' יש לו כמה בנים ואם אין ספק בידו לישא אשה בת בנים אלא א"כ ימכור ס"ת אם אין לו בנים ימכור כדי שישא בת בנים אבל אם יש לו בנים לא ימכור אלא ישא אשה שאינה בת בנים ולא יעמוד בלא אשה וי"א שאפי' אם יש לו בנים ימכור ס"ת כדי שישא אשה בת בנים ואין חילוק אם יש לו בנים לשאין לו בנים אלא לענין נשא אשה ושהא עמה י' שנים ולא ילדה שאם אין לו בנים חייב לגרשה כדי לקיים פריה ורביה ואם יש לו בנים אינו חייב לגרשה דר' יהושע לא קאמר אלא ל[illegible]תחלה ישא אשה בזקנותו שהיא בת בנים אבל אינו חייב [illegible]גרשה אם אינ' בת בנים וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל [illegible] אדם כמה נשים דאמר רבא נושא אדם כמה נשים והוא ד[illegible]פשר למיקם בסיפוקיהו ומ"מ נתנו חכמים עצה טובה

בבריתא ומינה נשמע לבת אילוני והכי איתא בירו' וכ"פ הרמב"ם בפט"ו מה' אישו': אבל אם מתו והניחו בנים וכו' הם איתמ' היו לו בני' ומתו רב הונא אמ' קיים פרי' ורביה ר' יוחנן אמ' לא קיים ואיתותב רב הונא מדתני' בני בנים הרי הן כבני' מת א' מהם או שנמצא סרים לא קיים פריה ורביה ואמרי' תו התם בני בנים הרי הן כבני' סבר אביי למימר ברא לברא וברתא לברתא ב"ה ברא לברתא אבל ברתא לברא לא א"ל לשבת יצרה בעי' והא איכא דכ"ע מיהת תרי מחד לא ומפרש דברי רבי' ברא' שאם הבן ובת מתו והניח כל א' מהם בן קיים המצוה כיון דמכח זכר ונקבה קא אתו נראה דה"ה אם הניח כל א' מהם בת (וכן משמע דברי התו' פ' הב"ע) אבל הרמב"ם בפט"ו כתב בד"א בשהיו בני הבנים זכר ונקבה והיו באים מזכר ונקבה אע"פ שהזכר בנו... והנקבה בת בנו הואיל ומשני בניו הם ב[illegible] קיים מצות פריה ורביה ובפירוש [illegible] כתב לפרש דברי התלמוד ונראה ע"פ דעת הרמב"ן: היו לו בנים בגיותו ונתגייר הוא והם קיים פריה ורביה שם איתמ' היו לו בני' בגיותו ונתגייר ר' יוחנן אמר קיים פריה ורביה ור"ל אמר לא קיים וידוע דהלכה כר' יוחנן ומפרש בגמ' טעמיה משום דכתיב בעת ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן אלמא אית להו חייס לבתייהו אחר אביהם ודקדק רבי' לכתוב ונתגייר הוא והם וכדמוכח מדברי הרמב"ם בפט"ו מה' אישו' דאם לא נתגייר אלא הוא לא קיים דבנים גוים אינם עולים לו לקיים מצות פריה ורביה וכ"כ ה' המגיד [illegible]: גרסי' בירושל' פ"ב דיבמות אמתני' דמי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו וכו' דבנו הוא לכל דבר אפי' לפריה ורביה וכת' הרי"טבא פי' דאפילו בבן ממזר יצא ידי פריה ורביה עד כאן לשונו [illegible] על בן חרש ושוטה לא ידענא אמאי לא קיים מצות פריה ורביה [illegible] מגר שנתגייר דקי"ל כר"י דאמר קיים [illegible] משום שבת יצרה איכא שבת ויכול לישא אשה ולהוליד בן חכם [illegible] דרב אסי דאמר עד שיהלו [illegible] הוא [illegible] מחסרי' עליו [illegible] משום שפיסתו אפי' עומד על גביו כשחיטה [illegible] וקוף עכ"ל: אבל עבד שהיו לו בנים ונשתחרר הוא והם לא קיים בפ' הבא על יבמתו (דף סב) א"ר הכל מודי' בעבד שאין לו חייס דכתי' שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור: ואע"פ שקיים פ"ו אסור לו לעמו' בלא אשה דא"ר נחמן אע"פ שיש לאדם כמה בני' אסור לו לעמו' בלא אשה וכו' הכא דתנן לא יבטל אדם מפריה ורבי' אא"כ יש לו בנים דייק בגמ' הא יש לו בנים מפריה ורביה בטיל מאשה לא בטיל מסייע ליה לרב נחמן אמר שמואל דאמר אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה שנ' לא טוב היות האדם לבדו ואיכא דאמרי הא יש לו בנים בטיל מפריה ורביה ובטיל נמי מאשה נימא תהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל לא אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים כ"מ למכור ס"ת בשביל בנים וגרסי' תו בגמ' (דף סב) מתני' דלא כרבי יהושע דתני' ר"י אומ' נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בני' בזקנותו שנ' בבקר זרע את זרעך וגו' ופרש"י מתני' דקתני לא יבטל אא"כ וכו' הא אם יש לו יבטל דלא כר' יהושע אמר רב מתנא הלכה כר' יהושע וכת' הר"יף והרא"ש והא מילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים פריה ורביה וכ"כ הרמב"ם בפט"ו מה' אישות וכתב הרא"ש ז"ל בכל הספרים כתוב מתניתי' דלא כר' יהושע והר"יף לא כתבה והביא על מתני' דלא יבטל אדם מפריה ורביה מימרא דר"נ דאסור לעמוד בלא אשה אע"פ שיש לו כמה בנים משמע דס"ל דלית למתני' דר' יהושע ורב נחמן וכדמפרש' תלמודא כ"מ למכור ס"ת בלום לעולם יש לו ליקח [illegible] כר' יהושע אם ספק בידו אבל אם אין ספק בידו אם אין לו בני' ימכור [illegible] בת בנים ואם יש לו בנים אינו מחוייב למכור ס"ת כדי שיקח אשה [illegible] יקח אשה שאינה בת בנים ואל יעמוד בלא אשה כדר' נחמן אבל לפי הספרים דגרסי מתני' דלא כר' יהושע משמע דפליגי ולרבי יהושע אפי' קיים פריה ורביה ימכור ס"ת לישא אשה בת בנים אלא דהא איכא לר' יהושע בין שיש לו בני' ובין

ד[illegible] לו בנים אינו חייב לגרשה דרבי יהושע לא קאמר אלא לכתחלה ישא אשה בזקנותו שהיא בת בנים אבל אינו חייב לגרשה אם אינה בת בנים עכ"ל ואין בדבריו הכרע וה"ה רבי' דמסקנת הרא"ש כלישנא בתרא נראה דהיינו מדכתב באחרונה ועוד שכתב דבכל הספרים כתוב מתני' דלא כרבי יהושע ובת"ה סי' רפ"ג כתוב על מי שקיים מצות פריה ורביה ונתאלמן ורוצה לישא אשה ויירא מקטט ולכן רוצה לישא אשה שאינה בת מריבה אבל אינה בת בני' ואם לא ימצא אשה כזו דעתו לימנע מליש' אשה ועיין שם וכ"י כתב (בפ' הבע' דף רכ"ד ע"א) כל הנה סבר דרבנות דהא דר' יהושע מדרבנן דהכי מדאורייתא כל שקיים פריה ורביה נפטר והיא כמי שמכיר עצמו שאינו ראוי להוליד פטור אלא שנושא אשה שאינה בת בנים מפני השטן כדרב נחמן ומסתברא דמשום לא להוליד מוכר ס"ת משום דרבי יהושע וא"ע"ג דהוי מצוה דרבנן דלא אפקי' הכא מס"ת אלא לענין אשה שאינה בת בנים וכן הלכה הריטב"א ז"ל עכ"ל כתב כ"י אם יש לו בנים אפי' מפנויה ביון שקיים פריה ורביה רשאי לבטל ואין כופין משום הא דרבי יהושע נושא אדם כמה נשי' דאמ' רבא נושא אדם כמה נשים וכו' בם"פ הבע"י (דף סה) וכת' הריב"ש בתשו' סי' כ"א והיכא דאיפשר ליה למיקם בסיפוקייהו ורוצה לישא אחרת הדבר ברור שאינה יכולה לומר תן לי כתובתי או תן לי מטלטלים לאחריות כתובה ותוספת וכן היכא דלא איפשר למיקם בסיפוקייהו והוא רוצה לגרשה כדי שישא אחרת והיא אינה רוצה להתגרש אינה יכולה לתבוע נדוני' וכתובה ולא מטלטלין לאחריות אלא תקבל גיטה ואח"כ תתבע כתובתה ואם אינה רוצה אין מוכיחין אותו מלישא אשה אחרת עליה וכת' עוד ואם שהתה עמו י' שנים ולא ילד' והוא רוצה לישא אשה אחר' אי לא איפשר למיקם בסיפוקייהו והיא רוצה להתגרש יוציא ויתן כתוב' אם יש לו ואם אין לו תהי' עליו חוב כתובת' עד שיהיה לו והנה בא בכאן אדם א' מעירה שיש לו שם אשה שהיא זקנה ושהתה עמו כמה שנים ולא ילד' לו מעולם ורצה לישא אשה ובהיותינו נועדי' קהל בשע' הקידושין מנעתיו בפני כולם עד שנתחייב בקנין ובכח נידוי ללכת אל ארצו קודם פסח ויגרש אשתו ראשונה אם תרצה להתגרש ויתפשר עמה בכתובתה למראית דייני העיר ההיא עכ"ל [illegible]: ומ"ש ומ"מ נתנו חכמים עצה טובה שלא ישא אדם יותר מד' נשים וכו' בפ' החולץ (דף מד) וכתב כ"י בפ' החולץ (דף תיח) בשם הרי"טבא שאמר בשם רבותיו דבמקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא אשה אחרת על אשתו דאומדנא דמוכח הוא דאדעת' דהכי איכנסא ליה דלא לינסוב אחריתי והוה ליה כאמר שאינו רשאי ליכנסות גמל [illegible]: ומ"ש רבינו ובמקום שיש תקנה שלא ישא אלא אחת הולכים אחר המנהג פשוט הוא וכת' כ"י בשם הריטב"א בתוספו' כתבו כי ר"ג החרים על הנושא אשה על אשתו וחייבין לכוף על החרם שלו אבל ביבמה לא החרים עכ"ל מהרי"ק: וכתב הרשב"א בתשובה מן הדומה שלא תיקן ר"ג בכל שא"כ אפי' נשים שאדם חייב לגרשן ואפי' במקום שנב ואל תפשה כאשה ששהת' עם בעלה י' שנים ולא ילדה סבור אני שלא תיקן בזה הרב ז"ל ומ"מ בין לא תיקן בין תיקן אותה תקנה לא פשטה בכל גבולותינו ולא בגבולי' פרובינציא הסמוכים לצרפת לא שמענו שפשטה ומעשים במקומינו בת"ח ואנשי מעשה שנשאו אשה על נשיהם ואחרים רבים ולא חשש שום אדם בדבר זה מעולם עכ"ל וכת' מהרי"ק בשמו בשורש ק"א שלא התקין ר"ג אלא עד סוף האלף החמישי [illegible] וכתב עוד שם בארוסה לית בה תקנת ר"ג וכתוב בכתבי ה"ר איסרלן סימן רכ"ו מי שהמירה אשתו נוהגים באשכנז"ך להצריכו לגרשה כשירצה לישא אחר ומזכ' לה גט ע"י אחר דזכות הוא לה שתזנה פנויה ולא אשת איש אבל ברינו"ס לא קפדי ונושאין אשה אחרת בלי גירושין דס"ל דהכי לא תיקן הגאון עכ"ל: וכת' הר"אש בתשובה כלל מ"ג סי' ז' שטוב לעשות תקנה בחרמו ונידוים על מי שישא אשה על אשתו [illegible] ולענין נשבע שלא ישא אשה אחרת ושהתה י' שנים שלא ילדה עיין בסימן קי"ח

[illegible]

[illegible]

קי"ח: אשה אינה מצווה על פריה ורביה פלוגתא דתנאי ס"פ הבע"י (דף סה) והלכה כת"ק דאמ' הכי ומ"ש לפיכך אם שואלת גט בטענה שאינה ראויה ליבנות ממנו אין שומעין לה כאשר יתבאר לקמן בסימן קנ"ד:

ב לא ישא אדם אשה אלא הוגנת לו ר"פ י' יוחסין (דף ע) ומ"ש פי' שלא יהא בה שום פיסול כן פרש"י שאינה הוגנת לו פסולה לו ועיין בתשו' הריב"ש סי' ט' ומ"ש שכל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה מעיד על השבטים אינו מעיד עליו וכו' עד יחסותא דבבל

טובה שלא ישא אדם יותר מד' נשים כדי שיגיע לכל אחת עונה בחדש ובמקום שיש תקנה שלא ישא אלא אשה אחת הולכין אחר המנהג אשה אינה מצווה על פריה ורביה לפיכך אם שואלת גט בטענה שאינה ראויה לבנו' ממנו אין שומעין לה כאש' יתב' לקמן באלו שכופין אותן להוצי' כראית בהל' גירושין:

ב לא ישא אדם אשה אלא הוגנת לו פירוש שלא יהא בה שום פיסול שכל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה מעיד על השבטים אינו מעיד עליו וכאלו חרשו לעולם כולו וזרעו מלח פי' שמביא שממה לעולם ומוליד לו בנים שאינם מהוגנים אליהו כופתו והקב"ה רוצעו ואין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסו' פי' שאין בהן שמץ פסול ואיזהו סי' היחס זה השומע חרפתו ושותק ואמר רב ארא יחסותא דבבל שתיקותא מ"מ משפחה שנתערב בה ספק פסול אין צריך לרחקה שכולן טהורי' לעתי' לבא בר"א לישרא' אבל כהן לא ישא מהן כדלקמן וכל הארצות סתמן בחזקת כשרו' הן עומדות ואיש או אשה שיב' לינשא אין צריך לבדוק אחריהם כלל אבל רש"י פי' איש שבא לישא אש' צריך לבדוק אחריו קוד' שישיאוהו וכ"כ הרמ"ה ופי' הא דאמר כל המשפחות בחזקת כשרות היינו מאן דאית ליה חזקת כשרות אין צריך לבדוק אחריו אבל מאן דלית ליה חזקת כשרות כגון שאין משפחתו ידועה צריך ראיה ליוחסי' ואין עד א' נאמן אעפ"י דלא הוזהרו כשרו' מלינש' לפסולי' ה"מ פסולי כהונה אבל פסולי קהל אם בא לישא ישראלית לא שבקינן עד דמייתי ראיה שמא עבד הוא ע"כ ול"נ דלישנ' דכל המשפחו' בחזקת כשרות אינו משמע כדבריו דאיירי במאן דאי' ליה חזקה ור"ת פירש שאין בדיקה אלא לכהונה ודקתני הנוש' צריך שיבדוק בד' אמותיה פי' שאין בנו כשר לשמש על המזבח ואין בתו כשרה לכהן המשמש על המזבח אלא א"כ ישא אשה בדוקה ואפי' לכהונה דווקא האיש בודק אחר האשה אבל אשה כהנת אינה צריכה לבדוק אחר האיש שלא הוזהרו כשרו' לינש' לפסולין אבל ליוחסין שאין בו צד כהונה לא בעי בדיקה ע"כ ומשמע מדבריו דליוחסי כהונה בעי בדיק' וכ"כ הרמב"ם ז"ל כל הכהנים בזמן הזה בחזקת כהני' הם ואינם אוכלין אלא בקדשי הגבול והוא שיהיה תרומ' של דבריהם כגון חלה ותרומה בזמן הזה אבל תרומה של תורה אין אוכלין אותה אלא כהן מיוחס ואיזהו כהן מיוחס שהעידו לו שני עדים שהוא כהן בן פלו' הכהן ופב"פ הכהן עד איש שאין צריך בדיקה והוא ששימש ע"ג מזבח שאילו לא בדקו ב"ד הגדול אחריו לא היו מניחין אותו לעבו' ע"כ ונר' דאפי' ליוחסי כהונה א"צ בדיקה דהא מסיק על ההיא משנה דהנושא אשה צריך לבדוק בד' אמותיה אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כל המשפחות בחזקת כשרו' הן ואמ' רב אחא בר גוריא אמר רב אם קרא עליו ערער צריך לבדוק אחריו אלמא דמסתמא אין צריך שום בדיקה ומיהו אפש' אע"ג דלחכמי' אין צריך בדיקה הלכה כסתם משנ' שצריך בדיקה

בדיקה לכהונה באשה: כתב הרמ"בם ז"ל אע"ג שכל המשפחות בחזקת כשרות הן ומותר לישא מהם לכתחלה שתי משפחות מתגרות זו בזו תמיד או משפחה שהיא בעלת מצה ומריב' תמיד או איש שהוא מרבה מריבה תמיד עם הכל והוא עז פנים ביותר חוששין להם וראוי להתרחק מהם שאלו הן סימני פסלו': וכן כל הפוסל אחרי' תמיד כגון שנותן שמץ פסול במשפחו' או ביחידי' ואומר עליהן שהם ממזרי' חוששין לו שמא ממזר הוא ואם אומר עליה' שהם עבדי' חוששין לו שמא עבד הוא שכל הפוסל במומו פוסל וכן מי שיש בו עזות פנים ואכזריו' ושונא הבריו' ואינו גומל חסד חוששין לו שמא גבעוני הוא שסימני ישראל עם קדוש ביישנין רחמני' וגומלי חסד כל שקורין לו ממזר או נתין או חלל או עבד ושותק חוששין לו ולמשפחתו ואין נושאין מהם נשים בלא בדיקה וכן כל משפח' שקרא עליה ערער והוא שיעידו שני' שנתערב בהן ממזר או חלל או שיש בהן עבדו' הרי זו ספק ואם ממשפחות כהני' לא ישא ישראל אשה ממנה עד שיבדוק עליה ד' אמהו' שהן שמנה אמה ואם אמה ואם אבי אמה ואם אם אבי אמה וכן הוא בודק על אם אביה ואם אם אביה ואם אבי אביה ואם אם אבי אביה ואם ומשפחה שקורין עליה ערער לויים או ישראלים מוסיף לבדוק זוג אחד ונמצא בודק י' אמהות שהעידוב בלוי' וישראלים יותר מבכהנים אבל א"צ לבדוק במשפח' האב של אשה אע"פ שקרא עליה ערער ואשה הנים' להם אין צריכה לבדוק שלא הוזהרו כשרו' לינשא לפסולים ע"כ מ"ש כל שקורין לו ממזר או נתין וכו' פ"ר י"ז"ל היינו דוקא כשנתערב במשפחות ממזר או נתין ואח' מן המשפח' קורא אותו ממזר או נתין ושותק אז הוי הוכחה שהוא הוא אבל אדם בעלמ' שקורין אותו ממזר או נתין ושותק לא הויא שתיקתו הודאה: לעולם ישתדל אדם לישא בת ת"ח ולהשיא בתו לת"ח שאם מת או גולה מובטח לו שיהיו בניו ת"ח לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור לא מצא בת גדולי הדור ישא בת ראשי כנסיו' לא מצא בת ראשי כנסיות ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות אל ישיא בתו לעם הארץ ולא ישא בת ע"ה שהן שקץ ונשותיהן שקץ ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם בהמה ולא בכל ע"ה קאמר אלא במי שהוא חשוד לעבור להכעים: לא ישא אדם אשה לא ממשפחו' מצורעי' ולא ממשפחו' נכפין והוא שהוחזקו ג' פעמים שיבאו בניה' כך אבל אם לא הוחזקו אלא ב' פעמים שרי: ע"ה לא ישא כהנת ואם נשא אין זיווג' עולה יפה שתמות הוא או היא מהרה או תקל' יבא ביניה' אבל ת"ח שנוש' כהנת ה"ז נאה ומשובח תור' וכהונ' במקום א' לא ישא בחור זקנה ולא זקן ילדה שרב' זה גור' לזנו' לא ישא אדם אש' ודעתו לגרשה וכתב הרמ"בם ז"ל ואם הודיע' תחל' שהוא נושא אות' לימי' ידועי' מותר לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת

אבל היכ' שאינו חושש אם ישמש בנו ע"ג המזבח אינו צריך בדיק' כלל ואפי' מפיסולי כהונה מ"מ מדכת' אבל ליוחסין שאין בו כד כהונה לא בעי בדיק' משמע דכל היכא דאיכ' כד כהונ' בעי בדיקה ואע"כ הכי ס"לל אבל כל היכ' שאינו חושש אם בנו ישמש ע"ג המזבח לא בעי בדיק' ומ"ש רבי' בשם הרמ"בם הכ' בפ"כ דה א"ב ואע"ג דלתרומה דרבנן נמי מצריך הרמ"בם בדיקה ולר"ת איפכא דגם לתרומ' דרבנן מצרי' בדיק' כיון דלתרומ' דאורית' מצריך בדיק' כת' על מאי דמשמע מדברי ר"ת דליוחסי כהונה בעי בדיק' וכ"כ הרמ"בם לומ' דלדברי הניה' אם בדיק' ליוחסי כהונה בעי' ושלא כדעתו ז"ל שסובר דלא בעינן שום בדיקה כלל ואפי' לתרומ' דאוריתא ועוד אכתוב בסוף סי"ג' דברי ה"המגיד על דברי הרמ"בם: ומה שהכריע רבינו דא"כ בדיקה כלל מדמסיק אבל הכ"א כל המשפחו' בחזקת כשרות הן אינו הכרע דהיכא למימר דכי בעי' קריאת ערער דוקא בחשש ממזרות מפני שמכירין ישראל ממזרי' שביניהם אבל בחשש חללות אפי' לא קרא עלי' ערער צריך לבדו' וכמ"ש הר"ן בשם הרמ"בן ז"ל ומ"מ כיון שאחרי' סוברי' כדברי רבי' דלרבנן דקי"ל כוותייהו אפילו בחללו' א"כ לבדוק כל זמן שלא קרא ערער וכן הם דברי הרמ"בם בפי' המשנה ובפ"ב מהא"ב אלא שהוא סובר דלתרומה דאוריתא בעי בדיק' ורבי' סובר דלא בעי: ומ"ש רבי' דאפי' במע"ג דלחכמים א"צ בדיקה הלכה כסת' משנ' שצריך בדיקה לכהונ' באשה אינו טעם דכיון דא"ר יהוד' א"ר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים וכו' משמע ואי' דלא פסקי' מתני' מהלכת' אתא והו דעת הר"יף והר"אש שהשמיטו משנ' זו משו' דלר"מ היא ולית הלכת' כוותי' ומיהו תמיה לי שה"ל להתבה ללמדנו היכא דקרא עלי' ערער שאז ממשו צרי' לבדו' ואפש' לומר שהם מפרשי' דכי א"ר אם קרא עלי' ערער אפי' צריך לבדוק אחרי' לא בדיקה דד' אמהות [illegible] אלא בדיק' כל דהו סגי: כת' הרמ"בם ז"ל אע"פ שכל המשפחו' בחזקת כשרו' הן מותר ליסא מהם לכתחלה שתי משפחות מתגרות זו בזו תמיד וכו' עד שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולי' הכל פי"ט מהא"ב: ומ"ש זתי משפחות מתגרו' זו בזו תמיד בר"פ יוחסין אריב"ל אם ראית ב' משפחו' המתגרו' זו בזו שמץ פיסול יש באח' מהם ואין מניחין אותם לידבק בחבירת' ואיתא תו התם אמ' רב יהודה אמ' רב אם ראית ב' בני אדם שמתגרין זה בזה שמץ פיסול יש בא' מהם ואין מניחין אותן לידבק אחד בחבירו ופרש"י ואין מניחין אותן מן השמים לידבק בחברו לכך הטילו מן השמי' מריב' ביניהם: ומ"ש או משפח' בעל' מצה ומריבה תמיד או איש שהוא מרבה מריבה תמיד עם הכל וכו' הכי שלמד כן מדגרסי' בר"פ יוחסין א"ר יהודה אמר שמואל ת' עבדים היו לפשחור בן אמר וכולן נטמעו בכהונ' וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם ואע"ג דאמרי' התם ופליגא דר' אלעזר דאמר אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו שנ' ועמך כמריבי כהן ואפש' דע"כ לא פליג ר"א אלא בכהן אבל מי שאינו כהן שיש בו עזו' מצח מהרהרין אחריו: ומ"ש וכן כל הפוסל אחרים תמיד כגון שנותן שמץ פיסו' במשפחות וכו' שכל הפוסל במומו פוסל שם בריית' ומימר' דשמואל: ומ"ש וכן מי שיש בו עזות פנים ואכזריות בפ' הערל (דף עט) כתיבי' דוד גזר עליהם שנ' ויקרא המלך לגבעוני' ויאמר אליה' והגבעוני' לא מבני ישראל המה פייסינהו ולא איפייסו אמר ג' סימנים יש באומה זו רחמני' ביישני' גומלי חסדי' כל שיש בו ג' סימנים הללו ראוי לידבק באומה זו: ומ"ש כל שקורין לו ממזר או נתין וכו' חוששין לו ולמשפחתו [illegible]

ד' אמהות שהן ח' אמה ואם אמה וכו' לויים וישראלי' מוסיפים עוד א': ומ"ש אבל א"צ לבדוק במשפח' האב של אשה וכו' שם בגמ' מ"ט בנשי דבדקי' ומ"ש בגברי דלא בדקי נשי דכי מינזיין בהדי הדדי בעריות הוא דמינזיין אם איתא דאיכא מילתא לית לה קלא גברי דכי מינצו בהדי הדדי ביוחסין הוא דמנצו אם איתא דאיכא מילתא אית ליה קלא ומ"ש ואשה הנים' להם אין צריכ' לבדוק שלא הוזהרו כשרו' לינשא לפסולין וכו' שם ופרש"י לא הוזהרו כשרות כהנים לינשא לפסולי' כגון חללי גירי וחרורי וכיון דלא קפידי תור' עלייה' ליוחסין רבנן כמי לא עבדו בהו מעלה לאצרוכינהו בדיקה ואפי' מחש' ממזרו' ושתיקו' דדוק' כי איתחז' איסורא ביה אבל לחששא ולמיבדק לא אצרכינהו: ומ"ש רבי' מ"ש כל שקורין לו ממזר או נתין וכו' פר"י היינו דוקא בשנתער' במשפחות ממזר או נתין וכו' כבר כתבתי בסמוך שהיוצא בדברי' אלו כתבו הרמ"בן והרשב"א ונסחת ספרים דידן פר"י היינו דוקא כשנתערב ממזר או נתין ושותק אז הוי הוכחה ובקצ' ספרי' כתוב פר"י היינו דוקא כשנתערב במשפחות ממזר או נתין ואח' מן המשפח' קורא אותו ממזר או נתין ושותק אז הוי הוכחה וגירסא זו נכונה ועדיין צריכ' תיקון והנכון לגרו' פר"י היינו דוקא כשנתערב במשפחות ממזר או נתין ואח' מן המשפחה קורא' אותו ממזר או נתין ושותק אז הוי הוכחה וכתב עוד הר"ן ויש כאן שטה אחר' לומר דכי אמרי' ממזר כותי וחלל שותק איכ' ביניהן שתיק' לחוד' אינו ראיה לפסול אלא כשצווח על פיסול אחר דכיון שצווח בהאי ושתי' בהאי מוכ' דמשו' דקושט' הוא שתי' ול"ק כל שתיק' פוסלת ובלבד שקראו אותו בפיסול אחר מתחל' וצווח ולפי שטה זו איפשר שאפי' במשפח' שעומד' בחזק' כשרה קיימי' דכיון דבפסול א' צווח ובפיסו' א' שות' מוכ' דבהאי דשות' אודויי אודי ע"כ: לעולם ישתדל אדם לישא בת ת"ח וכו' עד ארור שוכב עם כל בהמ' הכל ס"פ אלו עוברין (דף מט) אלא שבמקו' מ"ש רבי' ואל ישיא בתו לע"ה שהן שקץ וכו' כתוב בנסחי דידן בגמ' ואל ישא בת ע"ה וגבי משיא בתו לע"ה תני התם שהוא כאלו כופת' ומניח' לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים אף ע"ה מכה ובועל ואין לו בשת פנים· ופרש"י גדולי הדור אנשי מעש' וצדיקים· בת גבאי צדקה שאין ממנין אלא טובים ונאמני' נשותיה' שרץ שאינן זהירות במצות עם כל בהמה שדומות לבהמה שאין להן לב להבין שהיא חייך ואורך ימיך ומ"ש רבי' ולא בכל ע"ה קאמר אלא במי שהוא חשוד לעבו' להכעים כראה שטעמו מפני שכתב שם הר"אש אהא דא"ר אלעזר ע"ה מותר לנוחרו ב"יה דכראה כדפרש"י דמיירי במכיר ויודע כדי להכעיס והוא רע לשמים ורע לבריות דהויא הריגתו פקוח נפש עד כאן: וסובר רבינו דהאי דתניא שהן שקץ ונשותיהם שרץ נמי קאי ואין דברי' נוחים לי אלא אפילו אינו עובר להכעים אלא לתאבון או שאינו בקי בדקדוקי מצות הם שקץ ונשותיהם שרץ וכו' קרי' ביה וכך הם דברי רש"י שכתב נשותיהם שרץ שאינן זהירות במצות ואף הר"אש בשם ר"י לא אמ' אלא אהא דאר"א ע"ה מותר לנוחרו בי"ה אבל אהם שקץ ונשותיהם [illegible]

[illegible]

אחרת שמא יזדווגו הבנים זה לזה ונמצא אח נושא אחותו ואדם גדול ששמו ידוע וזרעו מפורסם אחריו מותר :

ג מי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן אפי' בזמן הזה ואין מעלי' אותו לכהונה לא לקרות בתורה ראשונה ולא לישא כפיו ולא לאכול אפי' בתרומה בזמן הזה אבל אוסר עצמו בגרוש' זונה וחללה ואינו מטמא למת ואם נשא או נטמא לוקה והנבעל' לו היא ספק חללה ואם הוא מסיח ל"ת נאמן כיצד כגון שמסיח לפי תומו ואומר זכורני כשהייתי תינוק מורכב על כתפו של אבא הטבילוני לאכול בתרומה אבל אם ע' אחד מעיד עליו נאמן להאכילו בתרומה בזמן הזה ולקרות בתורה ראשון ולישא כפיו ואפילו אביו נאמן עליו ואפילו משטרות מעלין לכהונה בזמן הזה כיצד כתוב בשטר פלוני כהן לוה מנה מפלוני כהן ועדי' חתומים עליו הרי זה בחזקת כהן במה דברים אמורים בזמן הזה אבל אין מעלין משטרות להחזיקו בכהן לשמש על המזבח וכן מי שהעידו עליו שראוהו שנושא כפיו הוא בחזקת כהן בזמן הזה אפי' באו שני' לפנינו וכל אחד מעיד על חבירו שהוא כהן נאמנים ולא חיישינן לגומלין נאמן הגדול לומר זכורני כשהייתי תינוק שראיתי לפלוני טובל ואוכל בתרומה ומעלין אותו על פיו מי שבא ואמר כהן אני ועד אחד מעיד שיודע באביו שהוא כהן אין מעלין אותו לכהונה על פיו שמא חלל הוא עד שיעיד העד על עצמו שהו' כהן אבל אם הוחזק אביו בכהן או שהעידו עליו שנים שהוא כהן הרי הוא בחזקת אביו מי שהוחזק אביו בכהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה חוששין לקול ומורידין אותו בא עד אחד והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו באו אח"כ שנים והעידו עליו שהוא חלל מורידין אותו בא אחר כך עד אחד להעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו שזה האחרון מצטרף עם הראשון והרי שני' מעידים עליו שהוא כשר מי שלא שהת' אחר בעלה ג' חדשים וניסת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון או ז' לאחרון והי' א' מהם כהן הרי זה ספק כהן וכן אם נתערב הולד כהן בולד ישראל והגדילו התערובות כל אח' מהם ספק כהן ונותנין עליו חומרי ישראל וחומרי כהן נושאין נשים הראויות לכהונה ואין מטמאין למתים ואין אוכלים בתרומה ואם נשאו גרושה מוציאין ואין לוקין שני כהנים שנתערבו ולדותיהן או אשת כהן שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים וניסת לכהן אחר וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון או בן שבעה לאחרון נותנין על הולד חומרי שניהם הוא אונן עליהם והם אוננים

בהרמב"ם כה שרי מבואר הוא בפ' החולץ · לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת וכו' ואדם גדול ששמו ידוע וזרעו מפורסם אחריו מותר ריש פרק החולץ :

ג מי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן אפי' בזמן הזה ואין מעלי' אותו לכהונה עד סוף הסימן הכל מדברי הרמב"ם בפרק כ' מה"א ותחלת דבריו מבוארים במשנה פרק ב' דכתובות (דף כג) שאין אדם נאמן על עצמו לומר כהן אני ומ"ש שאינו נאמן לקרות בתורה ראשון בפ"ב דכתובו' הכא דגרסינן התם בהוא דאתא לקמיה דריב"ל א"ל מוחזקני בזה שהוא לוי א"ל ומה ראית שקרא שני בב"ה בחזקת שהוא לוי או בחזקת כהן גדול א"ל שקרא לפניו כהן והעלהו ריב"ל ללויה על פיו כלומר לתת לו מעש' ראשון כתב הר"ן (פ"ב דכתובות דף תע"ט ע"ב) שמי שבא ואמ' אני כהן או לוי אין נותנין לו רשות לקרות בתור' כדינו שהרי מעלין מקריאת התורה לתרומה וה"כ הרמב"ם בפ"כ מה"א והר"מך כתב עליו תימה דמנהגינו להאמינו לקרות בתורה ראשון וכן הדין נותן דלא איכפת לן אם יקרא ראשון מאי אמרת שמא יעלו אותו מקריאת התורה לתרומה כולי האי לא חיישינן בתרומה דרבנן ע"כ ואפשר שמנהגנו הוא עכשיו לפי שאין תרומה מצויה עכשיו בינינו ואף על פי כן דברי הרמב"ם עיקר עכ"ל גם ה"המגיד קיים דברי הרמב"ם והביא דברי הרמ"ך וכתב עליהם ואני אומר אין מביאין ראיה ממנהג בטעות ומכל מקום אפשר לומר שמפני שאין אנו נוהגין כלל בארצותינו בתרומה לא חששו להאמינו בקריאת התורה ואעפ"כ אין ראוי לעשות כן עכ"ל: כתב הר' שלמה בן הרשב"א אם יעיד אחד מהאנוסים שאחד מהם מוחזק בכהונה מעלין אותו לקרות בתורה ואין חוששין שמא אמו גויה שכל האנוסים נזהרים מלהתחתן בגוים ולא חיישינן למיעוטא דכל דפריש מרובא פריש עכ"ל: ומ"ש אבל אוסר עצמו בגרושה זונה וחללה ואינו מטמא למת כתב עליו ה"המגיד (פ"כ מהא"ב) זה פשוט משו' דשויה לכל פסולי כהונה אנפשיה חתיכה דאיסורא: ומ"ש והנבעלת לו ספק חללה כתב עליו הרב המגיד ביאורו והנבעל' לו מפסולי כהונה כגון גרושה וזונה היא ספק חללה וזרעה ספק שמא ישראל הוא ואין כאן חילול כלל · ומ"ש ואם הוא מל"ת כיצד כגון שהיה מל"ת ואמר זכורני כשהייתי תינוק מורכ' על כתפו של אבא וכו' מעש' בפ"ב דכתובו' (דף כו) ודע דאיתא באותו מעשה והטבילוני מבע' הספר וכן כתבו הרמב"ם והרא"ש ונראה מדברי התוספות דבעינן שיאמ' כן דאל"כ חיישינן דילמא עבד כהן הוא ורבי' שהשמיטו נראה דמשמע ליה דמעשה שהיה כך היה ולאו דוקא: ומ"ש אבל אם עד אח' מעיד עליו נאמן להאכילו בתרומה בזמן הזה וכולי כתב הרב המגיד מתבאר בפ"ב דכתובות דלתרומה דדבריהם מעלין על פי עד אחד וכן לשאר הדברי' ומ"ש ואפילו אביו נאמן עליו שם (דף כד) רבי שעלה כן על פי אביו לכהונה ואף על גב דרבי חייא פליג עליה הלכה כר' וכתב הרב המגיד שדעת הרמב"ם וקצת מפרשי' דאפילו מכירין שהוא אביו נאמן ושלא כדברי הרמב"ן שפירש דהא דרבי בשאינו ידוע שהוא אביו ומ"ה מגו דמצי אמר שהוא רחוק ממנו ויהיה כעד אחד ויאכילנו בתרומה נאמן ג"כ לומר שהוא בנו ומאכילו ואינו נאמן להשיאו אשה אפילו להצטרף עם אחר כיון שאין בידו בלבד להשיאו אשה צריך שיהיו המעידים שנים וכשרים אבל מי שידוע שהוא אביו אפילו רבי מודה שאינו נאמן להאכילו תרומה דכיון דאיכא סהדי שהוא אביו שמא בן אחת מן הפסולות הוא ואביו שהוא קרוב לו אינו נאמן עליו אלו דבריו ז"ל · ומה שכתב ואפילו משטרות מעלין לכהונה בזמן הזה וכולי שם (דף כה) איפליגו אמוראי אי מעלין משטרות ליוחסין ופסק כמ"ד אין מעלין משו' מעלת יוחסין ומשמע דע"כ לא פליגי אלא ליוחסין אבל לתרומה דדבריהם פשיטא דמעלין ואמרינן בגמ' ה"ד אילימא דכתיב ביה אני פלוני כהן חתמתי עד מאן קא מסהיד עליה לא צריכא דכתיב ביה אני פלוני כהן לויתי מנה מפלוני וחתימו סהדי וכתב הר"ן (בפרק ב' דכתובות דף תע"ט) אילימא דכתיב ביה אני פלוני כהן חתמתי עד מאן קא מסהיד עליה כלומר ופשיטא דאין מעלין סימנו ליוחסין מינו לתרומה דרבנן מסימן דלא גרע ממסיח לפי תומו דמכשרינן לקמן ומסדרי' לא צריכ' אני פלוני כהן לויתי מפלו' כהן וחתמו עדים וכתב הר"א זכרונו לברכה דהא דפליגי דוקא בליסנא דידי' כי האי דאמר אני פלוני כהן אבל בליסנא דסהדי ודאי מהימני. וכי פליגי נמי דוקא בכך הצריך למידק בשמא דידיה לפי שהמלוה תלויה בזה אבל איכא מילי דמתני בספרא בשמא דידיה ודאי לא מסהדי סהדי עלייהו אלא דאיהו אמר להו הכי וכן כתב' דעת הרשב"א אבל הרמב"ם כתב דאפי' בלשון עדים נמי מספקא לן וטעמא דמילתא לפי שאיפשר שהסופרים סומכין על שמות בני אדם כפי שהם מוחזקים בעיר וכיון דחזו ליה דאוכל תרומה וקורין אותו כהן קארי ליה הכי (וע"ל סי' ב' מאי' דבר מעלין אותו ליוחסין) מ"ש בד"א בזמן הזה אבל אין מעלין משטרו' להחזיקו בכהן לשמש על גבי המזבח כבר נתבאר בסמוך שפסק כמ"ד אין מעלין משטרו' ליוחסין ומבואר בדברי הרמב"ם פ"ך מהא"ב איזהו כהן מיוחס כל שהעידו לו שני עדים שהוא כהן בן פלוני הכהן ופלוני פלוני הכהן עד איש שאינו צריך בדיקה והוא הכהן ששימש על גבי המזבח שאלו לא בדקו ב"ד אחריו לא היו מניחין אותו לעבוד ומ"ש וכן מי שהעידו עליו שראוהו שנושא כפיו הוא בחזק' כהן בזמן הזה כלומר לאכול תרומה בזמן הזה שהוא מדבריה' והוא בריתא בפ"ב דכתובו' חזקה לכהונה נשיאת כפים ומוקי לה לתרומה דדבריהם אבל לא ליוחסין ומ"ש אפי' באו שנים לפנינו וכל אחד מעיד על חבירו שהוא כהן נאמנים ולא חיישינן לגומלין משנה שם (דף כג) : ומ"ש נאמן הגדול לומר זכורני כשהייתי תינוק שראיתי לפלוני טובל ואוכל בתרומה וכו' גם זה משנה (שם דף כח) ומפרש בגמ' דעדות זה לא מהני אלא לתרומה דרבנן : מי שבא ואמ' כהן אני ועד אחד מעיד שיודע באביו שהוא כהן אין מעלין אותו לכהונה על פיו וכו' אבל אם הוחזק אביו בכהן או שהעידו עליו שנים שהוא כהן הרי הוא בחזק' אביו הרב המגיד האריך לתת טעם לדברי הרמב"ם ז"ל בדיני' אלו וביאר מה שכן למד לפסוק כן: מי שהוחזק אביו בכהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה חוששין לקול ומורידין אותו בא עד אחד והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו באו אח"כ שני' והעידו עליו שהו' חלל מורידין אותו בא אח"כ עד אחד להעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו וכו' מבואר הטעם בדברי הרמב"ם שכתב בלשון הזה מעלין אותו לכהונה שזה האחרון מצטרף לעד ראשון והרי שנים מעידים שהוא כשר ושנים מעידי' שהוא פסול ידחו אלו לאלו וידחה הקול שהשני' בק' ויאמר כהן בחזק' אביו ודין זה פלוגתא דתנאי בפ' חזקת ובפ"ב דכתובות (דף כו) דמר סבר מצטרפין לעדות אע"פ שלא העידו כאח' ומר סבר אין מצטרפין וקי"ל בעלמא כמ"ד מצטרפין וכתב ה"המגיד יש מן המפרש' שאומרי' דדוקא לתרומה דרבנן מעלין אבל לתרומה דאורית' כיון דתרי ותרי נינהו לא אמרי' אוקי מילתא אחזקה באיסור דאוריתא וזה דע' הרשב"א ז"ל ע"כ · והר"ן בפ"ב דכתובו' (דף ת"פ ע"ב) כתב ג"כ דעת הרשב"א ז"ל ומי' כתב דאי כל תרי ותרי ספיק' דרבנן היא כלו' דמדאוריתא אפי' בתרי ותרי אמרי' אוקי מילתא אחזקה אלא דרבנן אחמור דלא נימא הכי אלא לקולא ולאו' דכי אחמו' היינו דוקא בא"א א"כ לעבודה וכעובדא דינאי אבל בתרומ' לא החמירו : מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים וניסת וילדה וכו' עד והם אוננים מטמאים לו משנה בס"פ נושאין על האנוסה (דף ד) ומ"ש בד"א בזמן שבאים מכח נשואין אבל בזנו' משתקין אותו מדין כהונ' וכו' גם זה בגמ' אע"פ שהאב נאמן על בנו וכו' אינו נאמן ליוחסין בפ"ב דכתובות (דף כו) תני הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרום' ואינו נאמן להשיאו אשה דברי ר' ולשון הרמב"ם בפ"כ מה"א כך הוא כהן מיוחס שאמר בני זה כהן הוא אין מעלין אותו ליוחסין על פיו עד שיביא עדים שהוא בנו וכתב ה"המגיד שאלו למפרשים למה צריך שום עדות להשיאו אשה דהא ודאי לא חיישי' לנתין וממזר דכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות ולפסולי כהונ' ליכ' למיחש דלא הוזהרו כשרות ליכנס לפסולי' ואיפשר דלדברי רבי מי שבא ואמ' שהוא ישראל צריך ראי' לענין יוחסין מפני מעלת יוחסין ואע"פ שכל המשפחו' בחזק' כשרות ה"מ במי שיש לו חזקת משפחה אבל יש מן המפרשי' שכתבו דלהשיאו אשה לאו דוקא אלא שאינו נאמן ליוחסין שכל כהן שהוא בודק אינו נושא בתו וכן המשפחו' שבודקו' כגון של דוכן ושל מזבח ושל סנהדרין אינן נדבקו' בו כדי שתהא משפחת בדוקה אבל אם לא רצו לבדוק ולהחזיק משפחתן בדוקה לאחד מדברי' אלו הרי הוא נושא שכל אדם בחזקת כשרות עד שיפסל ואיפשר שאף זה הוא דעת רבי' שלא כת' להשיאו אשה אלא ליוחסין עכ"ל : היה הוא ואשתו בחזקת מיוחסין וכו' הוא והיא למ"ה וכו' עד צריך להביא ראי' על האם שהיא מיוחס' ועל הבנים [...] מש' וגמ' בפ' י' יוחסין ומ"ש שחזק' אפי' ליוחסין הם פלוגתא דר' יוחנן ור"ל [...] כר' יוחנן דאמר אף ליוחסין סמכינן

שמכינן בפרוכין. ומ"ש שהרי שורפין וסוקלין על החזקה הכי איתא בגמרא על הא דאמר רבי יוחנן (דף פ) אפילו ליוחסין ואזדא ר"י לטעמיה דאמר מלקין וסוקלין ושורפין על החזקות :

שאמר וכשאר כל האומות מיד לאחר הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות איסורי ביאה הלידה בין מצרי בין עמוני מותרין מיד וכו' בפרק הערל וקא דעמוני ומואבי מותרים

ד אלו שאין ראויין לישא או מחמת פיסול יוחסין וכו' ישראל אסור בממזרת איסור ממזר מפורש בתורה

אוננין עליו הוא אינו מטמא להם והם אין מטמאין לו ועולה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק ואם היו שניהם במשמר אחד ובבית אב אחד נוטל חלק אחד בד"א בזמן שבאין מכח נישואין אבל בזנות משתיקין אותו [א] מידי כהונה הוא ואין ידוע ודאי מי הוא אביו כיצד עשרה כהנים שפירשו אחד מהם ובעל אע"פ שהוא ודאי בן כהן אין לו דין כהן ואינו עובד ואינו אוכל בתרומה ומיהו אם נטמא למת או נשא גרושה לוקה אף ע"פ שהוא נאמן על בנו לומר שהוא כהן אינו נאמן עליו ליוחסין [ב] היה הוא ואשתו בחזקת מיוחסין ויצא הוא והיא למדינת הים ובא ואמר אשתי שיצאת עמי זו היא ואלו בניה א"צ להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים בד"א שהם קטנים וכרוכים אחריה אבל אם הם גדולים או קטנים ואין כרוכים אחריה או אפילו קטנים וכרוכים אחריה והיו לו שתי נשים צריך להביא ראיה על הבנים שהם בניה של זו אע"פ שהביא ראיה עליה והם כרוכים אחריה מתה ואלו בניה צריך להביא ראיה על הבנים שהם בניה וא"צ להביא ראיה על האשה אשה נשאתי במדינת הים הרי היא זו ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה ואין צריך להביא ראיה על הבנים קטנים הכרוכים אחריה מתה ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה שהיתה מיוחסת ועל הבנים שהם בניה וחזקה זו אפילו ליוחסין שהרי שורפין וסוקלין על החזקה :

ד אלו שאין ראויין לישא או מחמת פסול יוחסין או מחמת דבר שבגופן או מחמת ערוה ישראל אסור בממזרת ונתינה היא מן הגבעונים שגזר יהושע עליהם ואסור בעמוני ומואבי ומצרי ואדומי ממזרים ונתינים אסורים איסור עולם עד סוף כל הדורות לא שנא זכרים ולא שנא נקבות עמון ומואב הזכרים אסורים איסור עולם אבל הנקבות מותרות מיד מצרי ואדומי אחד זכרים ואחד נקבות אסורים שני דורות לאחר שנתגייר הוא ובנו אסורים אבל בן בנו מותר מצרית מעוברת שנתגיירה בנה מצרי שני ישראל שבא על אחת מאלו הולד כמותה ואחד מאלו חוץ מממזר הבא על בת ישראל הולד כשר לקהל אלא שפגום לכהונה נתגייר אחת מאלו וניסת לישראל או שנתגייר אחד מאלו ונשא אשה ישראלית הולד הולך אחר הפסול לפיכך גר עמוני או מצרי שני שנשא ישראלית הבת כשרה שאיזה מהן שנלך היא כשרה ואפילו לכהונה אע"פ שביאתו בעבירה מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנו שני מצרי ראשון שנשא מצרית שנייה בנו שלישי שהולך אחר האם עמוני שנשא מצרית הולד עמוני ומצרי שנשא עמונית הולד מצרי שבאומות הלך אחר הזכרים נתגיירו הולד הולך אחר הפגום שבשניהם כמו גר עמוני שנשא גיורת מצרית או גר מצרי שנשא גיורת עמונית וילדה בן דינו כעמוני להיות אסור לעולם ילדה בת דינה כמצרית ליאסר שני דורות ובשאר כל האומות מיד לאחר שנתגייר הרי הוא כישראל מיד בת הרמב"ם האידנא בין מצרי בין עמוני מותרין מיד שעלה סנחריב ובלבל כל האומות וכל דפריש מרובא פריש ואנו תולין ברוב האומות שמותרין ואו"א הרא"ש ז"ל כתב שעמוני ומואבי ואדומי מותרים מיד אבל מצרי גם עתה הוא אסור עד דור שלישי : עבד שהוטבל לשם עבדות אסור בישראלית וישראל אסור בשפחה שהוטבלה לשם שפחות בין אם היא שלו או של אחר ולאחר ששחררו רבו או הפקירו או שהניח לו רבו תפלין או שהיה רבו ש"צ וקראו לעלות לתורה הרי הוא כישראל לכל דבר אבל אם הוא בעצמו הניח תפלין לפני רבו או קרא לפניו בתורה לא יצא לחירות ואם השיאו רבו ישראלית או אפילו היא בעצמו נשא לפני רבו תופסין הקידושין

הקידושין דודאי שחררו כיון שהניחו לישא ישראלית כ"ש אם הוא נושא שפחתו שקידושין תופסין לו בה איזהו ממזר זה הבא על אחת מכל העריות בין מחייבי מיתות בית דין בין מחייבי כריתות חוץ מהבא על הנדה שאינו ממזר אפילו מדרבנן כתב הרמ"בם היה בעלה במדינת הים וילדה הרי זה בחזקת ממזר שאין הולד משתהה במעי אמו יותר מי"ב חדש ובה"ג כתב שאינו בחזקת ממזר שאנו תולין לומר שמא בצינעא בא ובעל אשת איש שיצא עליה קול שהיתה מזנה תחת בעלה והכל מרננים אחריה אין חוששין לבניה שמא הם ממזרים שרוב בעילות תולין בבעל אבל היא בעצמה חוששין לה משום זונה ואם היא פרוצה ביותר חוששין אף לבנים האשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת והרי בעלה קיים הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרת ואם הראשון חזר ובא עליה וילדה הוא ממזר מדרבנן ואסור בממזר גמור ומותר בממזר דרבנן כיוצא בו מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על אשת איש הולד ממזר וכתב הרמ"בם שאסור אפי' בשפחה משום צד כשרות שבו ובניו כמוהו לעולם ישראל שנשא ממזרת או ממזר שנשא ישראלית הולד ממזר לעולם גוי ועבד שבאו על הממזרת הולד ממזר ואם באו על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש ופגום לכהונה ממזר הבא על גויה הולד גוי ואם נתגייר הרי הוא כישראל ואם בא על שפחה הולד עבד נשתחרר הרי הוא כשאר עבד המשוחרר לפיכך ממזר נושא שפחה לכתחלה להתיר בניו שישתחררו ויהיו מותרים בישראל גר ועבד משוחרר מותרין בממזרת וכן ממזר מותר בגיורת ובמשוחררת והולד ממזר ואפילו היתה הורתו ולידתו בקדושה כגון שהיה אביו גר ונשא גיורת אפ"ה מותר בממזרת ודוקא עד י' דורות אבל מכאן ואילך אסור שכבר נשתקע ממנו שם גירות ויבאו לומר ישראל נושא ממזרת גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא גיורת הולד הוא כישראל לכל דבר ממזר נושא ממזרת בד"א בששניהם ודאין אבל אם האחד ודאי והא' ספק או אפי' שניהם ספק אסורים זה בזה דשמא האחד ממזר והשני אינו ממזר וכיצד ספק ממזר כגון שבא מספק ערוה שבא אביו על אשה שנתקדשה בספק קידושין או שנתגרשה בספק גרושין יבמה שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונתיבמה וילדה ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון הולד כשר

(דף מט) איפלגו תנאי במילתא ופסקו הפוסקים כשמעון התימני דאמר הכי: ומ"ש חוץ מהבא על הנדה הס מימרא דאביי. וכתב הרמ"בם בפט"ו מהא"ב הולד הבא מן הנדה אע"ג דממזר לא הוי פגום מיהא הוי וכך מפורש כתב ר"י בה"ג ה"ב נדה הבא עליה אין הולד ממזר וכן סוטה האסורה לבעלה אם בא עליה פשוט בקידושין פ' האומר ובפ' החולץ ופר"ח דמשום הוי ממזר מדרבנן מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת ובא בעלה עכ"ל: כתב הרמ"בם היה בעלה במדינת הים וילדה ה"ז בחזקת ממזר כלומר אם שהה שם יותר מי"ב חדש שאין הולד משתהא במעי אמו יותר מי"ב חדש בפט"ו מהא"ב וטעמו דגרסינן בפ' הערל עבד רבה תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למ"ה ואשתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשריה: ומ"ש רבינו ובה"ג שאינו בחזקת ממזר שאנו תולין לומר שמא בצנעא בא. ובעל העיטור כתבו הר"אש בר"פ י' יוחסין ומי' מתוך דבריו שאין דברי בה"ג נראים לו ועיין במה שכתבתי בסוף טור זה ובתשובות מיימוני דשייכי לספר נשים ובהגהות מרדכי דיבמות פ"ט: אשת איש שיצא עליה קול שהיתה מזנה תחת בעלה וכו' עד חוששין אף לבנים כ"כ הרמ"ב בפ' ט"ו מהא"ב ואע"פ שרוב בעילות אחר הבעל כתב שמות ליישא בתה לכתחלה וכת' ה"ה בסוטה פ' ארוסה והלכתא יפה אדם בת דומה ולא יפה דומה מ"ט רוב בעילות אחר הבעל ופי' דומה חשודה ופירש רבינו חוששין לה משום זונה פי' וכהן חושש לה מדין תורה וישראל אם רוצה להתרחק מן הכיעור עוד שם בגמ' בעי רב עמרם היתה פרוצה ביותר מהו והלכה בתיקו ופסק רבינו לחומרא וכן עיקר דאמרינן התם דאיכא למ"ד דודאי חוששין עכ"ל: האשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת והרי בעלה קיים הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרת ואם הראשון חזר ובא עליה וילדה הוא ממזר מדרבנן משנה פ' האשה רבה: ומ"ש ואסור בממזרת גמורה שם בגמ' ומפרש התם אמאי קרי ליה ממזר לאוסרו בבת ישראל: ומ"ש ומותר בממזרת דרבנן כיוצא בו כ"כ הרמ"בם בפט"ו מהא"ב שממזר של דבריהם מותר לישא ממזרת של דבריהם ומבואר בדברי הרמ"בם בפ"י מה' גרושין ופט"ו מהא"ב דהא דהולד מהשני ממזר דוקא כשבא עליה קודם שגירשה השני אבל אם השני גירשה לא גרע ממחזיר גרושתו אחר שנשאת ונתגרשה שלא מצינו בה תקנת חכמים לומר הולד ממזר: מי שחציו עבד וחציו בן חורין שבא על א"א הולד ממזר בפ' החולץ (דף מה) אמר רב יהודה מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל אותו ולד אין לו תקנה ואסיקנא כי אתמר דרב יהודה כגון שבא על א"א ונמצא צד חירות שבו מסתמא בא"א ופרש"י ואע"ג דאי הוה עבד הולד כשר הכא ממזר משום צד חירות דהוי כשאר ישראל שבא על א"א דהולד ממזר וכתב הרמ"בם שאסור אפי' בשפחה וכו' בפט"ו מהא"ב ופשוט הוא: ישראל שנשא ממזרת או ממזר שנשא ישראלית הולד ממזר לעולם בקדושין פ' האומר תנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום שבשניהם ואי זו זו אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין: ומ"ש לעולם בפ' הערל תנן ממזרים ונתינים אסורין איסור עולם: גוי ועבד שבאו על הממזרת הולד ממזר כ"כ הרמ"ב בפט"ו מהא"ב וכתב ה"ה זה פשוט שהולד כמוה ומתבאר בקדושין פ' האומר בסוגיא ע"כ וכו' היינו מדאמרינן התם בסוף פירקא אלא הא דתנן דבא על שפחה ונכרית ולדה כמוה מנ"ל דכתיב כי תהיינה וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכו' וכיון דגוי ועבד לאו בני הויה נינהו לא קרינן ביה וילדו לו: ומ"ש ואם באו על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין בא"א מסקנא דגמרא בפרק החולץ. ומ"ש ופגום לכהונה כתבתי בתחלת הסימן: ממזר הבא על הגויה הולד גוי ואם נתגייר הרי הוא כישראל ואם בא על שפחה הולד עבד נשתחרר הרי הוא כשאר עבד המשוחרר בקידושין ס"פ האומר (דף סט) תנן כל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמותה ואיזה זה ולד שפחה ונכרית ר' טרפון אומר יכולין ממזרים לטהר את עצמן כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד שחררו נמצא בן חורין ואע"ג דר' אלעזר פליג עליה משמע בגמ' דהלכה כר' טרפון דרבנן סברי כותיה וכן פסקו הפוסקים: ומ"ש לפיכך ממזר נושא שפחה לכתחלה וכו' הס מסקנא דגמ' וכ"כ הרמ"בם בפט"ו מהא"ב על זה לא גזרו על השפחה לממזר מפני תקנת הבנים וכתב הר"ן וא"ת ממזר אמאי מותר בשפחה הרי חייב הוא בכל לאוין שבתורה ומחייב בשאר לאו דהיתון תירץ ר"ת דלאו דשפחה שאני דלא אמר רחמנא לא תקח שפחה ומדאפקיה בלשון לא יהיה קדש

משמע שאין ממזר בכלל כיון שהיתרו בעבירה הוא ועומד הוא ע"כ וכתבו הרי"ף והר"אש על הא דאמרי' יכולין ממזרים לטהר את עצמם ודוקא ממזר לשפחה אבל ממזרת לעבד לא דעבד אין לו חייס: כתב רבינו ירוחם שאשה זו שהתיר ר' טרפון לישא אותה לממזר צריכה שתקבל עליה המצות שהיא חייבת בהן ותטבול לשם עבדות שאל"כ גויה היא ולא היה מתיר רבי טרפון לממזר לישא כתוב בהגהות מרדכי פ"ק דיבמות גוי שבא על אמו והוליד ממנה בן ונתגייר מותר לבא בקהל והביאו ראיה ילדה וכו' (כ"כ בא"ז) גר ועבד משוחרר מותרים בממזרת בפ' י' יוחסין (דף עב) פלוגתא ואסיקנא והלכתא גר מותר בממזרת והולד ממזר וטעמא דמותר בה משום דקהל גרים לא איקרי קהל וה"ה לממזר בגיורת שהולד הולך אחר הפגום וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהא"ב: ומ"ש ואפילו היתה הורתו ולידתו בקדושה וכו' אפ"ה מותר בממזרת ודוקא עד י' דורות אבל מכאן ואילך אסור וכן ברייתא בפ' י' יוחסין גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור בממזרת וי"א עד שישתקע שם ע"ז וגיורת ממנו ופסק הר"אש כת"ק אבל הרמ"ב בספט"ו מהא"ב פסק כיש אומרים ורבינו סתם דבריו כדעת הר"אש: גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא גיורת הולד הוא כישראל לכל דבר כלומר ואסור בממזרת כ"כ הרמ"בם בפט"ו מהא"ב וכתב ה"ה זה פשוט שאם גר הוא שבא על בת ישראל לא גרע מגוי שבא על בת ישראל שהולד כשר ואסור בממזרת ואם ישראל שבא על הגיורת הרי יש קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הזכר עכ"ל אבל הר"ן בפ' י' יוחסין הביא דברי הרמ"ב וכתב עליה לא ידעתי מנין לו דא"ע דגוי הבא על בת ישראל הולד ישראל גמור ואסור בממזרת התם היינו טעמא לפי שא"א לנו להיחסו אחר אביו דלמשפחותם לבית אבותם בישראל הוא דכתיב אבל זה שאביו ישראל גמור אם לא יתייחס אחר אביו ויהיה נדון כגר דמותר בממזרת והוי כאן יש קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הזכר וכו' עכ"ל: ממזר נושא ממזרת בד"א בששניהם ודאין וכו' בפ' י' יוחסין (דף עד) תנן כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה ר' יהודה אוסר ר' אליעזר אומר ודאן בודאן מותר ודאן בספקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור אלו הן הספיקות שתוקי ואסופי וכותי אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"א ואמרי' בגמ' דממזר מותר בשתוקי מדאורייתא דכתיב לא יבא ממזר בקהל ה' בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא אלא שחכמים עשו מעלה ביוחסין ואמרו: יבמה שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונתיבמה וילדה וכו' הולד כשר משנה בפ' החולץ וטעם פשוט דממ"נ כשר הוא: ומ"ש והספק ממזר כלומר אם יבא עליה יבם אחר כך ונתעברה וילדה אותו ולד הוי ספק ממזר ואסור בממזרת ובבת ישראל וכך מפורש בברייתא לר"א בי"ס באוקמתא דרבא דמוקי לר"א כר' [?] אלעזר דאיפסקא הלכתא כותיה בפ' י' יוחסין פנויה שנתעברה וילדה אם אינה לפניכו לבודקה או שהיא שוטה או שהיא אלמת וכו' עד ואסור בקרובות אותו פלוני מדברי הרמ"בם בפט"ו מהא"ב וקצת דברים אלו מבוארים בפ' י' יוחסין דתנן התם איזהו שתוקי כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ומפרש בגמ' מאי בדוקי שבודקין את אמו ואם אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולים הלכה אמר רבא הלכה כאבא שאול והוסיף הרמב"ם ז"ל שאע"פ שנאמנת להכשיר אינה נאמנת לפסול וכתבו הר"ן וה"ה בטעמו משום דלהכשיר היינו טעמא דמהימנא משום דמדאורייתא נמי כשר דה"ת שתוקי כשר אבל לפסלו ולהתירו בממזר לא והיינו דבגמ' לא אמרי' בודקין את אמו אי אמרה לכשר נבעלתי או לפסול נבעלתי אלא אמרי' בלחוד דאי אמרה לכשר נבעלתי מהימנא וכ"כ ה"י בפ' אלמנה לכ"ג שאינה נאמנת לפסול ועיין בכתבי מה"רר איסרלן סימן ל"ז: ומ"ש אפילו מודה אותו פלוני שנבעלה לו וכו' פשוט בטעמו: ומ"ש רבינו ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ומ"מ אין מחזיקין אותו בבנו ודאי ליורשו היינו דוקא בשאין אותו פלוני מודה שהוא בנו אף ע"פ שמודה שנבעלה לו שאלו היה מודה שהוא בנו היה בנו ודאי ליורשו וספק לענין יבום כמבואר בדברי הרמ"בם פ"ג מהל' יבום [illegible] ארוסה שנתעברה והיא בבית אביה וכו' בס"פ אלמנה לכ"ג אתמר הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דדימא מעלמא אבל לא דימא מעלמא בתר דידיה שדינן ליה איכא דאמרי בבא עליה כ"ע לא פליגי דבתר דידיה שדינן ליה והכי אתמר ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא

[illegible]

כשר והשני הוא ספק ממזר פנויה שנתעברה וילדה אם אין לפנינו לבודקה או שהיא שוטה או אלמת הרי זה ספק ממזר ואפי' אם אומרת של פלו' הוא שהוא ודאי ממזר אפילו הכי אינו אלא ספק אפי' מודה אותו פלו' שנבעלת לו בשם שזנתה עם זה כך זנתה עם אחר ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת והולד כשר גם מ"מ אין אנו מחזיקין אותו כבנו ודאי ליורשו אבל חוששין לדבריו ואסור בקרובות אותו פלוני: ארוסה שנתעברה והיא בבית אביה אם היא אומרת שמהארוס נתעברה אם הוא מודה או שאינו בפנינו הולד כשר ט ואם אינו מודה אלא מכחיש שאינו ממנו הוי ממזר ודאי ואם אינה בפנינו לשאול אותה או שאומרת איני יודעת ממי הוא הוי ספק ממזר והאשה אינה בחזקת זונה אלא נאמנת לומר לארוס נבעלתי אפילו הוא מכחיש ואם נישאת לכהן לא תצא והולד ממנו כשר היו העם מרננין אחריה שזונה עם ארוסה ועם אנשים אחרים אע"פ שבא עליה ארוס בבית חמיו הולד ספק ממזר שכשם שהפקירה עצמה לארוס כך הפקירה עצמה לאחרים ואם נבדקה ואומרת לארוס נבעלתי כשר: א"א שאומרת על העובר שאינו מבעלה אינה נאמנת לפוסלו אבל האב שאומר על העובר שאינו ממנו או על אחד מבניו שאינו בנו נאמן לפוסלו והוא ממזר ודאי ואם יש בני לבן אינו נאמן שלא האמינתו תורה אלא על בנו ולא על בן בנו ואם היא אומרת מגוי או מעבד נתעברתי הולד כשר שאין הבעל יכול להכחיש בזה כתב הרמב"ם האומר על עצמו שהוא ממזר נאמן לאסור עצמו בבת ישראל ואסור בממזרת עד שיודע בודאי שהוא ממזר ובנו כמוהו ואם יש לו בני בנים אינו נאמן לפסול בני בניו ולא יפסול אלא לעצמו ע"כ אסופי שנאסף מן השוק הוי ספק ממזר וכגון שאין הוכחה שלא הושלך

דאמרי אביו ואמו נאמנין עליו כתב הר"ן כלומר אביו או אמו והכא איתא בירוש' וכן הם דברי הרמב"ם בפט"ו מהא"ב וכן הם דברי רבינו : נמצא בעיר שיש בה פט"ו בפ"ב דאכסירין (דכג) תנן בעיר שישראל וגוי' דרים בה מצא בה תינוק הולך אחר רוב גוים טעו' גוי אם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל ונסיף כ"ק דכתובות (דט"ו) מייתי לה ואיתמר עלה אם רוב ישראל ישראל אמר רב לא שנו אלא להחיותו אבל ליוחסין לא ופרש"י ל"ס קאם רוב ישראל ישראל אלא להחיותו כ"ד חצויי לפרנסו מספק וקי אחיך עמך: ומ"ש רבינו ה"ז ספק גוי לענין יוחסין כך הם דברי הרמב"ם בפרק ט"ו מהא"ב ורש"י פי' אם בת היא אסורה לכהן ואפי' ליכא למיחש משום אסופי כגון דאמר ב"ד יוחסין משלחי הדחיה תלי פיתקא תלי קמיעא חי מיסינן שמא בת גוים היא ולאחר דאיגיר גיורת פסולה לכהונה אפי' קטנה אסורה זו לכהן דתרי רובי בעינן ליוחסין : ומ"ש ואם קדש אשה צריכה גט מספק פשוט הוא : כתב ה"ה שטעם משום דאיכא חזקת גוים וחזקת ישראל קבועים בעיר וכל קבוע כין מוטע כין מרובה כמחצה על מחצה דמי כדאיתא התם בכילא בוה"ע"כ כלומר נא ליתן טעם למה כתב הרמב"ם דאף ברוב גוים קדש אשה צריכ' גט מספק : ואיתא התם בגמ' אם רוב גוים גוי אמר שמואל ולפקח עליו את הגל אינו כן אם רוב גוי' עובדי אלילים גוי למאי הלכתא אמר רב פפא להאכילו נבלות אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא אמר רב פפא להחזיר לו אבידה מחצה על מחצה ישראל למאי הלכתא אמר ריש לקיש לנזקין ופרש"י ולענין פקוח נפש אינו כן דאפי' ברוב גוים מפקחין דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב : למאי הלכתא כיון דאמר שמואל מפקחין עליו את הגל אלמא לאו גוי הוא לכל מילי ולמאי הלכתא חשיב ליה גוי : להאכילו נבלה בידים וכ"ש שלא יחזירו לו אבידה ולנזקין . להחזיר לו אבדה רבותא היא דמוציאין מיד ישראל הוכה בה למאי הלכתא להחזיר לו אבידה לא מבעיא אמרת דא"כ למאי הלכתא פלגינהו מהדדי : ומ"ש רבינו על דברי הרמב"ם ונראה דאפילו ברוב עובדי אלילים מפקחין עליו את הגל בשבת כפשט הגמ' מבואר כדברי רבינו וכבר כתב ה"ה בפט"ו מהא"ב שכן דעת הרמב"ן והרשב"א ודעת הרבה מן המפרשים ז"ל ושיש הרבה מן שמפרש"ם סבורים כדעת הרמב"ם ז"ל וכתב עוד שהרמב"ם אכחו נשאל על מה שכתב דאין מפקחין עליו את הגל בשבת אלא במחצה על מחצה והשיב דאדרבי יוחנן סמכינן דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ט' גוים עובדי אלילים וישראל אחד ביניהם בחצר מפקחין בחצר אחרת אין מפקחין ואוקימנא כשפירשו כולם שהרי לא נאמר שם קבוע ולפיכך אם פירש אחד מהם לחצר אחרת אין מפקחין דכל דפריש מרובא פריש וה"ה לזה שפירש מעיר שרובה גוים עובדי אלילים שאין מפקחין עליו ע"כ : ובענין במה שקשה עליו מה שכתב דמחצה על מחצה מצווין להחיותו לא כתב כלום וי"ל דטעמא דהרמב"ם משום דקשיא ליה כי בעי אם רוב ישראל למאי הלכתא ליה להחיותו אלא ודאי משום דמשמע ליה דאפילו במחצה על מחצה מצוים להחיותו בעי אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא דאי להחיותו מאי איריא רוב ישראל אפי' מחצה על מחצה נמי וכבר הרגישו התוספות בקושיא זו ויישבוה לפי דרכם וגם בדברי רש"י נרמז והרמב"ם לא נראו לו דבריהם ופי' כמו שכתבתי ולפי זה כי אמר רב לא שנו אלא להחיותו וכו' בין לרוב לישראל בין למחצה על מחצה קאי ודרוב ישראל אשמועינן דליוחסין לא ובמחצה על מחצה אשמעינן דמצווין להחיותו ואין להקשות על מ"ש וכ' בעי אם רוב גוים גוי למאי הלכתא לימא שלא להחיותו דאם כן לישתוק מתני' מרוב גוים ומחילא ידענא דאין מצווים וכו' :

ב' נשים אחת כשרה ואחת פסולה שילדו כו' וכו' נאמנת החיה לומר זה בן הכשרה וזה בן הפסולה וכו' בפ"י יוחסין (דף ע"ג) תנו רבנן נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר בד"א בשלא קרא עליו ערער אבל קרא עליו ערער אינה נאמנת ופרש"י נשים שילדו בבית אחד אשת כהן ולוי נתין וממזר שלא קרא עליו ערער שלא יצא מעורר על הולד לומר זה בנה של אשת ממזר ובגמרא הוי בה ערער דמאי מיליתא חד והאמר רבי יוחנן אין ערעור פחות משנים אלא ערער תרי . ואי בעית אימא לעולם ערער חד וכי א"ר יוחנן אין ערעור פחות משנים ה"מ היכא דאית ליה חזקה דכשרות אבל היכא דליכא חזקה חד כמי מאימן ופסקו הרי"ף והרא"ש כלישנא בתרא וכן פסק הרמב"ם בפט"ו מהא"ב וכתב הר"ן נאמנת

היה וכו ולאו מדינא אלא דהימנוה רבנן לפי שאל הרוב אי אפשר בענין אחר : כל אלו הספיקות כגון ספק ממזר וכו' אסור זה בזה ואם נשאו יוציאו והולד כאבותיו ואין להם תקנה אלא שישאו מהגרים והולד הולך אחר הפגום וכו' כל זה דברי הרמב"ם בפט"ו מהא"ב : ומ"ש שאסורים זה בזה כבר נתבאר דאיכא ספיקא הלכתא בפ"י יוחסין (דפ"ד) בר אליעזר דאמר הכי

ומ"ש ואין להם תקנה אלא שישאו מהגרים כבר נתבאר דגר מותר בממזרת : ומ"ש שהולד הולך אחר הפגום הוא מדתנן בקדושין פ' האומר כ"מ שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום שבשניהם : ומ"ש רבינו כותי עם אלו כתב אחר לשון החכם דקדושין פ' האומר וכבר כתב שם הרמב"ם שמה שנשנו שם כותי היא בזמן שלא היה הכותי אצלם כגוי עובד אלילים אבל היום הם כגוים ע"ז לכל דבריהם ומטעם זה לא הזכיר כותי כלל בהא"ב ודעת רבינו שלא ששאו כגוים ע"ז אלא להחמיר עליהם ולא להקל להכשיר פיסולם ולזה הדעת נוטה : ומ"ש וממזרים ונתינים ודאי מותרים אלו באלו בפ' י' יוחסין (דף עד) תנן דלר"מ דאיכסיקא הלכתא כותיה דאמר בודאן מותר ופרש"י כגון ממזרים ונתינים וכ"כ הרמב"ם בפט"ו מהא"ב וז"ל ממזרים ודאין ונתינים מותרין לבא זה בזה והולד ממזר ומשמע דמשום דנתינים לא הוו בכלל קהל והטעם שהולד ממזר דאמרינן בקדושין פ' האומר כל מקום שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום שבשניהם וכתב עוד הרמב"ם בפ' האמור שתוקי ואסופי מותרים בנתינים ובעבדי גרים והולד ספק ואין כן דעת רש"י שכ' הא דא"ר שימון בפ' י' יוחסין ודאן בספיקן וספיקן בודאן אסור ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי ושתוקי ואסופי בממזרי ונתיני וכתב הר"ן שהוא תמה על הרמב"ם שהתיר וכתב ואפשר דלשיטתיה אזיל שכתב בפי"ב שאיסור הנתינים אינו אלא מדרבנן ולפי' הוו להקל בשתוקי ואסופי שתולין לו מחזרים הם ומותרים בנתינים וגם ה"ה כתב דעת רבינו שכיון שהכתיבו גרים גמורי' מן התורה וכפי שטתו שכתב בפי"ב אלא שדוד גזר עליהם לא גזר אלא לבא בקהל ודאי אבל בשתוקי ואסופי לא :

כתב הרמב"ם נראה לי שכל מדינה שיש בה שפחה או גויה שראויה לילד וכו' בפט"ו מהא"ב וכבר נתן ה"ה טעם לדבריו ודין הכתובה אם אבדה וניסת אם מאלו לאסור לה יתבאר לקמן בדין היוצא בלא כתובה סימן קי"ז :

כתב רב נטורנאי בתשובה על מא"ימי' שפירשו מדרכי ישראל והם כרוכים בעבירות ואין כותבין כתובות ולא נותנין ולא חולצין ולא מייבמין כיון שהיו פרוצים בעבירות ולא כתבו גיטי נשים בניהם ממזרים וא"א לקבלם ולא לכניסם בקהל שמא נתערבו בישראל וישאו נשים וישאו בניהם לבנות ישראל ונרבים ממזרים בישראל לפיכך אי אפשר לקבלם כל עיקר וכתב עוד אם באו' אבות ואמורים בהם ומקבלים עליהם עול מצות כשאר ישראל קבלו אותם שנולדה מטפה קדושה וכולדו בכשרות ובדקו בולדותיה ובדקו בהם וכל מי שיש בו שמץ פיסול הכריזו עליו והכריסוהו והיה מובדל מישראל עד כאן לשונו ומאתי כתיב שהסי"ד רבינו שמשון על הקראים שאסור להתחתן בהם לפי שנשותיהם מקודשות להם בכסף או בביאה ומגרשין נשותיה שלא כדת ומשכין מחטב שטנכו חכמי בגיטין ולישאו לאחרים בחיי הבעלים נמצאו הבנים ממזרים מא"א עכ"ל וכן משמע בפ"י יוחסין דקאמר דכותי לא"ד גירי אחת יד הם וכהני שנטמאו בהם כשרים היו מפני מה אסרום מפני שהיו מיבמים את ארוסות ופוטרים את הנשואות ור"פ לטעמיה דאמר יש ממזר מחייבי לאוין

ה' פצוע דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית ומותרין בגיורת ומשוחררת משנה בפ' הערל (דעג) פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת ואינם אסורין אלא מלבא בקהל שנ' לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יי' : ומ"ש ואפי' כהן פצוע דכא וכן מותרים בנתינה שם בעו מרב שסת פצוע דכא כהן מהו בגיורת בקדושתיה קאי ואסיר או דילמא לאו בקדושתיה קאי ושרי א"ל רב ששת תניתוה פצוע דכא מותר בנתינה ואי ס"ד פצוע דכא בקדושתיה קאי קרי כאן לא תתחתן בם ודחי רבא אטו התם משום קדושה ולאו קדוש היא דילמא מוליד בן ואזיל אבלה לע"ז הוא וה"מ בגיותן כי מגיירי מיסרא אסרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו רבנן בכשרים בפסולי לא גזרו רבנן הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי בגיותן לית להו חתנו' נתגיירו אית להו חתנות בלנ' הילכך כאן דבנתגיירו אסרה תורה ואפ"ה פצוע דכא מותר בנתינה אלמא לאו בקדושתיה קאי ואיפסיקא

פטה

הושלך לשם מיתה אבל אם יש הוכחה שלא הושלך לשם מית' בין שיש הוכח' בגופו כגון שהוא מהול או שאיבריו מתוקנים ומיוסרין כמו שעושין לנערים או משוח כשמן או ששמו לו כחול או תלו לו קמיע בין שיש הוכח' במקו' כגון שנמצא במקו' שרבים מצויים שם או שתלוי באילן במקום שאין החיה מגעת שם אין בו משום אסופי כיון שחוששין עליו לשומרו ולא הושלך שם אלא משום רעבון : האסופי כל זמן שהוא בשוק בא אחד ואמר בני הוא ואני השלכתיו נאמן וכן אם באת אשה ואומרת בני הוא נאמנת אבל לאחר שנאסף מן השוק אינן נאמנים שכבר הוחזק באסופי ובשני רעבון אפי' אחר שנאסף מן השוק נאמנין שמחמת רעבון הושלך שם : נמצא בעיר שיש בו עובדי אלילים בין שרובה עובדי אלילים בין שרובה ישראל הרי זה ספק גוי לענין יוחסין ואם קדש אשה צריכה גט מספק : היתה רוב העיר עובדי אלילים מותר להאכילו נבלות רובם ישראל מחזירין לו אבידתו כישראל מחצה על מחצה מצוה להחיותו כישראל ומפקחין עליו את הגל בשבת והרי הוא לענין נזיקין ככל ספק ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה כ"כ הרמב"ם ז"ל ונראה דאפי' ברוב עובדי אלילים נמי מפקחין עליו את הגל בשבת ולענין נזיקין אפי' ברוב ישראל יג אם נגח תורא דישראל לתורא דידיה פטור ואם נגח תורא דידיה לתורא דישראל פלגא משלם ליה ואידך פלגא אמר אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ואתן לך ואפי' במחצה יג עובדי אלילים ומחצה ישראל : ב' נשים אחת כשרה ואחת פסולה שילדו באחת ונתערבו ולדותיהן נאמנת החיה לומר זה בן הכשרה וזה בן הפסולה או אם אחת כהנת ואחת ישראלית או לויה בד"א שלא קרא עליו ערער אבל קרא עליו ערער שנים אין נאמנת כל אלו הספקות כגון ספק ממזר ואסופי ושתוקי וכותי אסורים זה בזה ואם נשאו יוציאו והולד כאבותיו ואין להם תקנה אלא שישאו מהגרים והולד הולך אחר הפגום כיצד שתוקי או אסופי שנשא גיורת או משוחררת או גר או כותי שנשא שתוקית ואסופית הולד שתוקי אסופי וממזרים ונתינים ודאי מותרים אלו באלו כתב הרמב"ם יראה לי שכל מדינה שיש בה שפחה או גויה שראויה לילד הואיל והאסופי הנמצא בה ספק גוי או עבד כשישא גיורת הרי זו ספק אשת איש והבא עליה פטור שאין הורגין מספק וכן יראה לי שהשתוקי שנשא אשה שאפשר שתהיה

שתהי' ערוה לו הרי היא כספק אשת איש שאין קדושין תופסים בעריות ואיזו היא אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו כל אשה שאביה או אחיה קיים כשנתעברה אמו וכל אשה שנתגרשה או נתאלמנה שמא אשת אביו היא או אשת אחי אביו ע"כ ודין הכתובה אם עברה וניסת אחת מאלו לאסור לה יתבאר לקמן בדין היוצאת בלא כתובה:

ה פצוע

דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית ומותרי' בגיורת ומשוחררת ואפי' כהן פצוע דכא [א] וכן מותרים בנתינה והרמב"ם כתב שאינו מות' אלא בנתינ' ובספקות אבל אסור בממזרת שהיא דאוריתא ואינו נראה [ב] דהא דשרי בנתינ' דריש לה מקרא לא יבא ממזר בקהל ה' דהיינו בישרא' לא יבא אבל באחריני שרי ואין חילוק: ואיזהו פצוע דכא כל שנפצע הגיד בסכין או במכת חרב או הבצים או אפי' א' מהם או החוטי' שהבצים תלוים בהם וכן אם נתמעך הגיד או הבצי' או החוט או שנכרת הגיד או אפי' אחת מהבצים או החוט או אפי' ניקב ביצה אחת או חסר בכל שהוא בכל אלו אם נעשה בידי אדם או אפי' מעצמו ע"י חולי פסול אבל נולד כך ממעי אמו או שנעשה בידי שמים כגון ע"י רעם וכיוצא בו כשר והרמב"ם ז"ל מכשיר בנעשה ע"י חולי ורש"י פוסל וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל ור"ת מכשיר אם ניטלה ביצה אחת אפי' בידי אדם ובלבד שהיתה שלמה קודם שניטלה וגם שהנשארת היא של ימין אבל אם נפצע ואח"כ ניטלה פסולה ואין דעת רב אלפס כן: בראש הגיד יש בשר ובחיבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה ואותו היקף אינו בעיגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכ' העטר' כלפי הגוף ומתקצרת והולכת בתחתיתו עד קרוב לראשו של גיד

הגה (א) במ"מ פי"ו דא"ב כ' יש אוסרין כהן פצוע דכא בגיורת וכן מצאתי כ' בהג"ה אלפסים הגדול בש' ר' ירו' א"ז:

הגה (ב) במ"מ פי"ו דא"ב כ' דכן דעת הרא"ה ז"ל והרשב"א:

בעיין דפצוע דכא דהא כהן מותר בגיורת דלאו בקדושתיה קאי וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהא"ב וכ"פ הרא"ש ז"ל וכתב ה"ה המגיד דאע"ג דהא דרבא בתרייתא לאו הלכה היא לדעת רבינו וכמו שנתבאר פי"ב דכתובות כיון שנתגיירו מותרי' ד"ת וכהסברא קמייתא דרבא מ"מ כיון דרב ששת הוה פשיטא ליה להיתירא ורבא דהוה דחי ליה הדר ביה מ"מ קי"ל כהיתירא ומותרים בגיור' ופשטא דמתניתין הכי הוא דקתני מותרים בגיורת שהם ל"ש כהן ול"ש ישר' אבל בממזרת סבור רבי' שהוא אסור דאי לא אדתני מתני' מותרים בגיורת ליתני בממזרת דהוי רבותא טפי אלא מתני לא תנא אלא גיורת דקהל גרים לא איקרי קהל אבל לענין ממזרת בקדושתיה קאי ולא ילפי' ממזר' שהוא לאו כהוה מגיורת לכהן דלא מפרש לאוי' בקרא ואין איסורו הוה בכל והמפרשים חלוקים בזה יש מי שפי' שהוא מותר אפי' בממזרת וכן דעת הראב"ד והרשב"א ז"ל ובעל השאלו' אוסרו בגיורת כשהוא כהן וכסבר' דרבא קמייתא דדחי לפשיטותא דרב ששת ע"כ והרי"ף השמיט בבא זו ומאי דאיתא עלה ומשמע לאוסרו דכבעל השאלות ס"ל: ומ"ש רבינו ואינו נראה דהא דשרי בנתינ' דריש לה מקרא לא יבא ממזר וכו' לא מצאתי בגמ' שדרשו כן מפסוק זה ואולי מפני שהוא סובר דנתינים אסורי' מדאוריתא עלה על דעתו שא"א להתיר פצוע דכא בנתינ' אלא מדרש' הפסוק הזה וכבר נתבאר בסימן שקודם זה שהרמב"ם סובר דנתינים אינם אסורי' אלא מדרבנן וא"כ אין נתינה מותרת מטעם דרשת הפסוק אלא מפני שלא גזרו עליה וכ"כ הוא עצמו ז"ל בהדיא בפי"ו מהא"ב וז"ל ואפי' נתינים או א' מן הספיקו' מותרת לו שהפצוע דכא אסור לבא בקהל לא גזרו בו על הנתינים ולא על הספיקות אבל אסור בממזרת ודאית שהרי אסורה מן התורה ע"כ: כתב רבי' ירוח' בנכ"ג ח"ד בשם הרמ"ה דמאחר דעבדיו עשאום גוים גמורים דבין כהן בין ישראל אסורים בנתינים אפי' שהם פצוע דכא וכרות שפכה עכ"ל ואין דבריו מכוונים דלשון דעשאום כגוים גמורים לא אשכחן גבי נתינים אלא גבי כותים וגבי נתינים לא אמרו אלא דדוד גזר עלייהו וברייתא דפצוע דכא מותר בנתינ' בתר גזירה דדוד איתני ואפ"ה שריא: ואי זהו פצוע דכא כל שנפצע הגיד וכו' משנה שם (דף ע) איזהו פצוע דכא כל שנפצעו ביצי' שלו ואפי' אחת מהם וכרו' שפכה כל שנכרת הגיד ובגמ' (דעס) ת"ר איזהו פצוע דכ' כל שנפצעו ביצי' שלו ואפי' א' מהם ואפי' ניקבו ואפי' נמוקו ואפי' חסרו אמר רב פצוע בכולן דך בכולן כרות בכולן פצוע בכולן בין שנפצע הגיד בין שנפצעו ביצים בין שנפצעו חוטי ביצים דך בין שנידך הגיד בין שנידכו ביצים בין שנידכו חוטי ביצים כרות בין שנכרת הגיד בין שנכרתו ביצים בין שנכרתו חוטי ביצים. ופרש"י נפצעו כמו פצע מכת חרב וסכין נמקו מחמת מכה נמקו והוקטנו מאליהן ואפי' חסרו כל שהו: וכתב ה"י נקבו פירשו בו נקב שאין בו חסרון דהיינו שתם נקב והיינו דלבתר הכי קתני חסרו ומיהו כתבו בתוספות דדוק מפולש דהיינו שתם נקב וכ"כ בהש' המנות לשון הרי"טבא ז"ל עכ"ל וכ"כ המרדכי וכתב ה"י עוד חסרו אפי' כל שהוא ולאו מענין קמא אלא קאי אנמוקי כלומר שמחמת מכה או מיעוך נמוקו והוקטנו מאליהן וגרסי' התם אמר רב יהודה אמר שמואל פצוע דכא בידי שמים כשר ומייתי לה מקרא' ופרש"י בידי שמים ע"י רעמים וברד או ממעי אמו ומשמע התם מדבריו דאם אירע בו חולי ונסתרס פסול וכ"כ הרא"ש ז"ל בשמו וכתב שכן משמע בירושלמי דליקוי ע"י חולי חשיב בידי אדם אבל הרמב"ם בפי"ו מהא"ב כתב דמחמת חולי הוי בידי שמים וכשר: ור"ת מכשיר אם ניטלה ביצה אחת אפי' בידי אדם וכו' שם (דף עה) ת"ר איזהו פצוע דכא כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהם וכו' אמר ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא כסריס חמה וכשר וכתבו התוספות כל שאין לו אלא ביצה אחת איכר אלא כסריס חמה וכשר תימא דהא אמר מר כל שנפצעו ביציו ואפילו אחת מהן וליכא למימר דהכא בידי שמים דא"כ אפי' שתיהם נמי ועוד דבידי אדם נמי הא חזינן כמה בני אדם שבורתין מהם ביצה אחת ומולידין ואומר ר"ת שיש לחלק בין ניטלה הביצה לנפצעה דכשניטלה לגמרי מוליד מידי דהוה אניטל הטחול כשרה וניקב בשוגה טרפה והא דאמרי' לקמן בין שנכרתו ביצים בין חוטי ביצים היינו דוקא שניהם אבל נכרת אחת מן הביצים כשר ואף את"ל דר' ישמעאל לפלוגי אתא הלכתא כותיה כיון ששמע מפי חכמים בכרם ביבנה דהוי סמכא כדאמרי' בחולין ובירושלמי כמי משמע דכשר אבל משמע דאין מוליד דא"ר זירא שמעתי שהלכה כר' ישמעאל ואמר כמי שמואל התם אם יבא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו אמר ר' יודן בר חנינא ובלבד של ימין ופר"י שיש לפרש בתרי גווני כלומר דוקא שניטלה האחת והאחת שלימה כשירה אבל נפצעו אפי' אחת גרע טפי כדפריסית אבל יותר נראה לר"י לפרש שהם ב' תיבות ובלבד של ימין והותרא גדולה היא זו וטוב להזהיר הרופאים לחתוך

של שמאל אם אי אפשר והרא"ש הביא כל זה בפסקיו וכתב עליו וראיתי בירושלמי ומוכח שם דר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא איירי בידי שמים וכן צריך להיות דאי בידי אדם איירי ואינו מוליד היאך יהיה כשר מי גרע מההוא גברא דאשתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים דפסול לפי שאינו מוליד אבל גמרא דידן יכול ר"ת לפרש דאיירי בידי אדם ולענין פסק הלכה אין לו ראיה מן הירו' והרי"ף השמיט זו הברייתא ולא פסק כמאן הלכה אין לעמוד על דבריו שמא הוא סבר דפליגי והלכה כרבנן או שמא סבר דלא פליגי כדפירש ר"ת והדעת נוטה דסובר דפליגי דאי סבר דלא פליגי לא היה סותם דבריו דמילתא דצריכה שמעתא היא עכ"ל וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם דאין הלכה כרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא שהרי סתם ולא חילק וכתב ה"י שכן דעת בעל ה"ג והרמב"ן והרשב"א והרא"ה והרי"טבא ז"ל וז"ל ה"ה המגיד יש מפרשים שפירשו דרבי ישמעאל בחסר ביצה א' בידי שמי' היא והוא הדין לשתיהן אלא דחסר לגמרי לא הוי ולפי פירוש זה הלכה כרבי ישמעאל דלא פליג את"ק וכן יתבאר בסמוך דבידי שמים בכל גוונא כשר ובידי אדם בכל גוונא פסול וכ"כ בה"ג וכן דעת הרמב"ן והרשב"א שלא כדברי קצת מפרשים שהיו מכשירים ניטלה אחת לגמרי בידי אדם שלא כדעת רבינו עכ"ל: בראש הגיד יש בשר וכחיבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה וכו' ואותו הבשר אינו דינו כשאר הגיד שאפילו אם נחתך כולו ולא נשאר אלא כחוט על פני רוב העטרה לצד הגוף כשר שם במשנה (דף עה) ואם נשתייר בו מן העטרה אפי' כחוט השערה כשר ומפרש בגמרא (דף עו) מלא כחוט שאמרו על פני רובה וכלפי רישא ופירש רש"י וכלפי רישא לצד גופו כשנשתייר מלא השערה ע"פ רוב היקפה אבל אם נחתכה כלפי הגוף ונשתייר מלא כחוט של העטרה ע"פ היקף כל הגיד כלפי קרקע פסול והרמב"ם כתב בפי"ו מהא"ב וז"ל ואם נכרת מראש העטרה ונשתייר ממנו אפי' כחוט השערה מוקף לכל הגיד כשר וכתב ה"ה המגיד ודוקא שמקיף כחוט לכל הגיד אבל לרובו בלבד פסול כדאיתא התם ע"כ כן שהיו גורסים בגמ' מלא כחוט שאמרו על פני כולה וכן מצאתיה בפסקי הרא"ש ז"ל: ויש לתמוה על רבינו שכתב כדאיתא בנסחא דגמרות דידן ולא חשש לנסחת הרמב"ם והרא"ש ז"ל ומ"ש לפיכך ניקב למטה מהעטרה לצד הקרקע כשר נקבה עטרה עצמה אם הנקב גדול שש"ז יוצא מזה כשהוא קרי פסול ואם לאו כשר שם (דף עו) אמר רב יהודה אמר שמואל ניקב ונסתם כל שאלו נקרי ונקרע פסול ואם לאו כשר הוי בה רבא היכא אלימא למטה מעטרה אפי' נכרת נמי אלא בעטרה עצמה ופי' רש"י ניקב נקב קטן שנסתם בכל שהו ואין ניכר ראוי אם גדול כ"כ שאם האיש הזה נקרי נקרע ומרחיב הנקב מחמת דוחק הזרע שמתאסף פסול היכא אי נימא למטה מעטרה וכו' דהא בראש הגיד למעלה מעטרה ליכא לאוקומי דהתם ודאי לא מיקרע שאין הזרע דוחק ומתאסף אלא אצל נקב יציאתו: ומ"ש נסתם הנקב חוזר להכשרו שם ת"ר ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד חזר פיסולו חוזר להכשרו ופי' רש"י מפני שהוא שותת שמחמימות התאוה דרך הנקב יציאתו אין יורה כחץ וקי"ל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזריע: ניקב נקב מפולש בראש הגיד בענין שבעליונו של גיד וכו' שם (דף עו) ניקב למטה שכנגדו למעלה מעטרה סבר ר' חייא בר אבא לאכשורי א"ל ר' אסי הכי אר"י כל עטרה כל שהיא מעכבת וכתבו התוספות ניקב למטה מן העטרה שכנגדו למעלה מן העטרה אומר ר"י דע"ג גיד העטרה מארכת ובתחתונו של גיד הולכת ומתקצרת לראש הגויה וקאמר ניקב למטה מן העטרה בעליונו של גיד ובנקב מפולש והוי בתחתונו של גיד למעלה מעטרה לפי שמתקצרת שם וקאמר סבר רב חייא לאכשורי כיון דמצד אחד דהיינו בעליונו הוי למטה מעטרה ומסיק דעטרה כל שהיא מעכבת ופסול כיון דמצד אחד הוא למעלה מן העטרה ונראה דנקב מפולש בעינן דאין לומר אפי' לא ניקב אלא עד חלל הגיד ואפי' למטה מעטרה פסול כיון שאם היה ניקב מעבר אל עבר היה בצד אחד למעלה מעטרה דהא מכשרי' בסמוך כקולמוס וכמרזב: וכיון דאפי' נחתך לגמרי כשר כל שכן ניקב ע"כ: ורש"י פירש ניקב למטה מעטרה בסוף הגיד כלפי קרקע והולך הנקב באלכסון ויוצא כנגדו למעלה מן העטרה כלפי הגוף וכתב המרדכי ואין נראה לר"י דהשתא לא משמע שניקב באלכסון ועוד כיון דניקב הגיד למעלה מן העטרה פשיטא דפסול דהא לא בעינן שיהא הנק' מעבר אל עבר אלא אע"פ שלא ניקב אלא מצד א' ולמעל' מהעטר' עד חלל הגיד גובתא דשכבת כראה שהוא פסול: נחתך מהגיד למעלה מהעטרה בשיפוע וכו' שם אמר רב הונא כקולמוס כשר כמרזב פסול הכי שליט ביה אוירא והאי לא שליט ביה אוירא ורב חסדא אמר כמרזב כשר כקולמוס פסול האי גריד והאי לא גריד אמר רבה כותיה דרב הונא מסתברא א"ל רבינא למרימר הכי אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא

והלכתא

גיד ואותו הבשר אין דינו כשאר הגיד שאפי' אם נחתך כולו ולא נשאר אלא מלא החוט על פני רוב העטרה לצד הגוף כשר לפיכך ניקב למטה מהעטרה לצד הקרקע כשר ניקב העטרה עצמה אם הנקב גדול ששכבת זרע יוצא משם כשרואה קרי פסול ואי לאו כשר נסתם הנקב חוזר להכשרו ניקב נקב מפולש בראש הגיד בענין שבעליונו של גיד שהעטרה מארכת כלפי הגוף הוא למטה מהעטרה ובתחתיתו של גיד הוא למעלה מהעטרה פסול נחתך מהגיד למעלה מהעטר' בשיפוע כקולמוס כשר כמרזב שניטל חללו של גיד ונשארו הדפנו' פסול והרמב"ם ז"ל מכשיר ורש"י פי' כסברא ראשונה וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל:

המטיל מים בשני מקומות במקום הוצאת מי רגלים ובמקום הוצאת הזרע כשר נסתם מקום הזרע ויוצא במקום יציאת מי רגלים אם הוא ממעי אמו ממילא כשר ואם הוא על ידי חולי או לקוי פסול כתב הרב ר' אליעזר בניקב הגיד דפסול וכן בנסתם מקום הזרע לאו אגברא קאי אלא אולד קאי פירוש פסול הולד הנולד לו שאינו מוליד ובודאי ממזר הוא אבל הוא כשר לבא בקהל דלאו כרות שפכה הוא ואין הלשון משמע כן אסור לפצוע הגיד או הבצים או הגידין התלוין בהם בין באדם בין בבהמ' חיה ועוף טמאים או טהורים בין בארץ בין בחוצ' לארץ ועובר בלאו דכתי' ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגומ' ובארצכם לא תעשו ואפי' המסרס אחר המסרס לוקה כגון אם א' כרת הגיד ובא אחר וכר' הביצים או נתקן ובא אחר וכרת חוטי הביצים או שאחד מעך הגיד ובא אחר ונתקו ובא אחר וכרתו כולן לוקין בין באדם בין בבהמה אע"פ שלא סירס האחרון אלא המסורס ואסור לשתות כוס של עיקרין אפי' אינו מכוין אלא לרפוא' וכן אסור להשקותו ד לבהמה ואשתו מותרת לשתותו כדי שלא תלד כתב הרמב"ם ז"ל הרי שכפה את האד' ושיסה בו את הכלב או שאר חיות עד שנעשה כרות שפכה או שהושיבו במי' או בשלג עד שבטל ממנו אברי התשמיש אינו לוקה עד שיסרס בידיו וראוי להכותו מכת מרדות ע"כ אסור לומר לגוי לסרס בהמה של ישראל ואם מעצמו עשאו מותר בר"א שאין שום ערמה בדבר אבל אם הערים ישראל בדבר או אפי' לא הערים והגוי מכירו ומכוין לטובת ישראל אסור

ד"מ (ד) בהגה' אלפסי פ' במה בהמה יוצאה' לתת עבינת' לבהמ' כדי שלא יעלה עליה זכר ולא תקרי סרוס דהא אמרו דמות' ליטול כרבלתו של תרנגול אע"ג דמיסתרס ע"י וכן אמרו האילים יוצאים לבונות דהיינו שקושרין עור על זכרותן שלא יעלו על הנקיבות ש"מ דכל שאינו עושה מעשה באיברי הזרע שרי:

ד"מ (ג) וכתב בהגה"מ מיימון פי"ו מהא"ב ובמרדכי פ"ח שרצים ומ"מ מותר לאכלו מדאסר רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי עכ"ל:

הלכתא בין בקולמוס בין במרזב כשר ההוא עובדא דהוה במתא מחסיא שפייה מר בר רב אשי בקולמוס ואכשרי' ופרש"י בקולמוס כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב בה : במרזב שנחקק כסילון ויש לו דפנות משני צדדין והחקק באמצע כמין צנור במרזב שליט בה אוירא הרוח נכנס לתוך הדפנות ומתקרר הגיד לתוכו ואין הזרע מתבשל בקולמוס לא שליט אויר בתוך הגיד ומתבשל הזרע בחימום כהלכתו : ההוא עובדא דהוה במרזב שפייה חתך הבשר מכל צד ונטל דופני מרזב ועשאו בקולמוס ואכשריה כרב הונא ע"כ וכתב הרא"ש פי' רש"י ההוא עובדא דהוה במרזב וא"כ משמע דלית הלכתא כפיסקא דמר זוטרא דמכשר בתרוייהו וכן עובדא כרבא דאמר כותיה דרב הונא מסתברא ע"כ כלו' דהא פשיטא דהלכה כהאי עובדא אי משו' דמעשה רב ואי משום דמר בר רב אשי בתרא הוא והלכה כבתראי ומאחר שפרש"י דהאי עובדא הוה במרזב ושפייה בקולמוס להכשירו אלמא במרזב פסול כרב הונא והרמב"ם בפרק י"ו מהא"ב פסק דבין בקולמוס בין במרזב כשר כפיסקא דמר זוטרא וכ"ל שהוא מפרש ההוא עובדא לא במרזב היה שאלו כן היה מכשירו בלא שיפוי אלא בנגע היה לו והוצרכו לחתכו וחתכו כמין קולמוס והכשירו והוא הדין אם היו חותכו במרזב היה מכשירו אלא דהא מילתא עבד ולא איצטריך תלמודא למיכתב האי עובדא אלא לאפוקי מרב הונא דפסל בקולמוס . עיין ברבינו ירוחם נכ"ג ח"ד בדינים דשייכי לסימן זה

המטיל מים בשני מקומות וכו' שם (דף עו) אמר רבה בר רב הונא המטיל מים משני מקומות פסול ואסיקנא דלית הלכתא כותיה : נסתם מקום הזרע ויוצא במקום יציאת מי רגלים וכו' שם (דף עה) ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא אסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים סבר רב בידי בר אביי לאכשורי אמר רב פפי משום דאתיתו ממולאי וכו' במקומה מבשלה שלא במקומ' לא מבשלה פרש"י מתבשל ש"ז ונגמר להוליד ולעשות פרי . וכתב הרא"ש וע"י חולי ולקוי בא ולא ממילא דלא גרע מכרות שפכה בידי שמים דאינו מוליד וכה"ג כ' בתשובה כלל ל"ג וז"ל על מי שלא היה לו נקב בפי האמה אלא סמוך לכיס יש לו נקב ודרך שם יטיל מימיו וגם אין לו כי אם ביצה אחת איכא לספוקי אם הוא מוליד או אם אינו מוליד אם הגיד חלול ועובר הזרע על פי האמה וחוזר לנקב ויוצא או אינו יוצא כאן אלא שותת ואינו מזריע אבל אם מן הנקב ולמטה אין הגיד חלול אפשר שהוא יורה כאן דרך אותו נקב ואע"פ שאינו מזריע בעומק הרחם אפשר שמתחמם ודאוי להזריע מידי דהוה אברזא דחביתא דאיתא בגמ' ומכל מקום אין קפידא בזה להתירו בקהל דבין מזריע ובין אינו מזריע ראוי לבא בקהל דגרסי' בפ' הערל אמר רב יהודה אמר שמואל פצוע דכא בידי שמים כשר ובירושלמי למי מוכה דכשר לבא בקהל אף ע"פ שאינו מוליד והוא עובדא דאיסתתם גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים וכו' ומסיק דפסול דשלא במקומו' לא מבשלה איכא למיפרק דאנסתם בידי אדם ע"י מכה ומי' בספר המכות מפרש הכר לאכשורי לא על האיש קאמר אלא על הבנים קאי דילא ובדוק מאין הם דבעל האשה אינו מוליד והאיש הלז כשר לבא בקהל עכ"ל : כתב ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח על מי שיש לו נקב בגיד מן הכד ואינו מזריע אלא דרך אותו נקב כל שמוציא זרע דרך נקב שבעטרה פסול וכופין אותו להוציא ואינו יכול לישא אלא גיורת אמנם אם הנקב אינו בגיד עצמו אלא בקרום שהוא של ערלה שמל אותו לא פרע אלא נקב הערלה השנית ונשאר מכסה על כל העטרה וראש הגיד ומשתין דרך אותו נקב חייב לפרוע והרי הוא כאלו לא מל וחייב כרת אם אינו פורע ולענין גירושין אם אינו רוצה לפרוע אם שהתה עשר שנים כופין אותו לגרש ויתן כתובה עכ"ל:(וכ"כ הרמב"ם פי"ו מהא"ב) כת' ה"ר אליעזר בניקב הגיד דפסול וכו' לאו אגברא קאי אלא אולד קאי וכו' ז"ל המרדכי בפ' הערל דאמר בספר יראים ניקב פסול פי' הנולד מאשתו פסול וממזר הוי דבר ברור הוא שאינו מוליד אבל האדם כשר הוי לבא בקהל שאינו אלא עקור ואינו כרו' שפכה דאם הוא כרות שפכה היכי תניא נסתם כשר ואהו פיסול החוזר להכשרו דתניא בספרי פצוע דכא חוזר כרות שפכה אינו חוזר זו היא מהלכות הרופאים אב"יה עכ"ל . ואין נראה כן מדברי הפוסקים אלא דאגברא גופיה קאי ובריתא דספרי ואת"ל דפליגא אאידך בריתא פשיטא דבברייתא דאיתא בתלמודא דידן נקטי' אי נמי הא בריתא תברא בכדה וקתני זו היא מהלכות הרופאים אלמא לענין הלכות הרופאים מיתניא ולא הודו להם חכמי ישראל אלא ש"ל דכרות השפכה נמי חוזר וכדתניא בברייתא בגמ' דידן: אסור לפצוע הגיד או הבצים וכולו דברי רבינו פשוטי' שהביא ראיה מדכתיב ובארצכם לא תעשו ולפי זה היה לנו לומר שאין איסור זה נוהג אלא בארץ והרמב"ם בפי"ו מהא"ב כתב וז"ל אסור להפסיד איברי זרע בין באדם בין בבהמה חיה ועוף אחד טמאים ואחד טהורים בין בארץ בין בח"ל אע"פ שנאמר ובארצכם לא תעשו מפי השמועה למדו שדבר זה נוהג בכל מקום ועניין שכתוב לא יעשו זאת בישראל בין בגופן בין בגוף אחרים וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום : וכתב הרב המגיד אסור להפסיד איברי הזרע וכולי בהרבה מקומות ומהם בת"כ דביאור אין לי אלא בבהמה חיה ועוף מנין ת"ל בארצכ' אין לי אלא בארץ בח"ל מנין ת"ל בארצכ' לא תעשו בכ"מ שאתה ומנין אף באדם ת"ל בכם עכ"ל . ובפ"ח שרצים תני' מנין לסירוס באדם שהוא אסו' ת"ל ובארצכם לא תעשו בכם לא תעשו ופרש"י לא תעשו קרי בי' לא תעשו . וכתבו התו' ת"ל ובארצכ' לא תעשו מהם קא דריש וכה"ג דאמרי' בחגיגה בפ' אין דורשין שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא אמר להו ובארצכם לא תעשו כל שבארצכם לא תעשו התם מארץ קא דריש כדמפרש בשאלתות דרב אחאי דהא חובת הגוף הוא מה לי בארץ מה לי בח"ל הילכך האי בארץ לכל אשר בארץ אתא והכא מהם קא דריש כדפרישית עכ"ל ולזה נתכוון רבינו אלא שה"ל לפרש ולא לסתום : ואפי' המסרס אחר המסרס לוקה כגון אם אחד כרת הגיד ובא אחר וכרת הביצים או נתקן וכו' כל זה לשון הרמב"ם בפרק הנזכר והוא מימרא דרבי יוחנן בפ' שמנה שרצים (דף קי"א) ויליף לה מקרא : כתב הרמב"ם בפרק הנזכר המסרס את הנקבה בין באדם בין בשאר מינים פטור וכתב הרב המגיד בתורת כהנים רבי יהודה אומר אין הנקבות בסירוס וכן מבואר בפרק שמנה שרצים ופי' רבינו היינו הוא דליכא הא איסורא איכא מדלא תני מותר לסרס הנקבות ולזה כתב רבינו פטור עכ"ל ג : ואסור לשתות כוס של עיקרין אפילו אין מכוין אלא לרפואה וכן אסור להשקותו לבהמה ואשתו מותרת לשתותו כדי שלא תלד כן כת' הרמב"ם בפרק הנזכר וכתב הרב המגיד מהסוגיא שבפר' שמנה שרצי' מתבאר זה דכל היכא דלא נגע באיברים ממש לא מחייב והם מבואר דאסור הוא שאמרו שם לירוקנא רפואה פלונית ומעקר והשמידוס דוקא באשה ובתוספתא פרק ח' מיבמות האיש אינו רשאי לשתות כוס עיקרין שלא יוליד והאשה רשאה לשתות כוס עיקרין שלא תלד עכ"ל וכן משמע בסוף פרק הבא על יבמתו דאשה מותרת לשתות כוס של עיקרין שלא תלד . וכתב הר"ן בפרק שמנה שרצים בשם השאלתות דהא דאסור לשתות כוס של עיקרין אף ע"פ שאינו מכוין אלא לרפואה אע"ג דקיימא לן כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ה"מ לענין שבת אבל בשאר מילי כר' יהודה קיימא לן והקשו עליו בתוספות דמשמע בכמה דוכתי דליכא פלוגתא בין שבת לשאר איסורי דבכולהו קיימא לן כר' שמעון דדבר שאין מתכוין מותר והכא מ"ה אסור דהוי פסיק רישיה דודאי מעקר ואפילו לדברי הערוך שאומר דבפסיק רישא דלא ניחא ליה מודה ר' שמעון איכא למימר דה"מ לענין שבת משום דכתיב ביה מלאכת מחשבת אבל באיסורי דעלמא לא . כתב הרמב"ם הרי שכפה את האדם ושיסה בו את הכלב וכולו בפרק י"ו מהא"ב אסור לומר לגוי לסרס בהמה של ישראל וכולי בפרק השוכר את הפועלים (דף צ) איבעיא להו מהו שיאמר אדם לגוי חסום פרתי ודוש בה מי אמרינן כי אמרינן אמירה לגוי שבות ה"מ לענין שבת דאיסור סקילה אבל חסימה דאיסור לאו לא או דילמא לא שנא ת"ש דשלחו לאבוה דשמואל הלין תורי דגנבין ארמאי ומגנחין יתהון מהו שלא להו הערמה איתעביד בהו אעיימו עלייהו ויזדבנון אמר רב פפא בני מערבא דשלחו לאבוה דשמואל הכי סברי לה כר' חידקא דאמר בני נח מצווין על הסירוס וקא עברי משום ולפני עור לא תתן מכשול סבר רבא למימר מכרו לשחיטה א"ל אביי דיין שקנס' עליהם שם מכירה בעולם פשיטא בנו גדול כאחר דמי בנו קטן מאי רב אחי אסר ורב אשי שרי מרימר ומר זוטרא ואמרי לה הנהו תרי חסידי מחלפי אהדדי ופירש רש"י ומגנחין יתהון מסרסין אותם ואח"כ מחזירין לבעלים ומחמת אהבת בעליהם ישראל גנבו הגוי שהוא מכירו ומסרסו כדי שיהא יפה לחרישה ויזדבנון ולא יקנה ישראל בעבירה הוא עשה כדי שיהא יפה לחרוש לפי'

[illegible]

אסור וקונסין אותו למוכרו לאחר ומיהו אפילו אם מכרו לבנו קטן סגי ואין קונסין אותו למוכרו לשחיטה אלא יכול למוכרו אף לחרישה :

ו כהן הדיוט אסור מן התורה בגרושה זונה וחללה ואסור בחלוצ' מדרבנן לפיכך אם עבר ונשא ספק חלוצה אין צריך להוציא אבל בגרושה אפי' אינה אלא ספק גרושה צריך להוציא ול"ש נתגרשה מן האירוסין או מן הנשואין ואפי' ריח הגט פוסל בכהונה ה"ד ריח הגט כגון שאמר לה הרי את מגורש' ממני ואי את מותר' לכל אדם ואע"פ שלא הותר' בזה הגט אפ"ה פסולה אבל אם נתן לה גט על תנאי ולא נתקיים התנאי אינו כלו' ואינו פוסל : קטנה שמיאנה בבעלה מותרת לכהן ואם גרשה אסורה ואם אחר שגירשה החזירה ומיאנה בו מותרת לכהן שהמיאון מבטל הגט ונ"ל דה"ה נמי אם אחר שגירש' ניסת לאחר ומיאנה בו שמותרת לכהן ואע"ג דקי"ל מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה ה"מ לענין שלא תחזור לו דטעמא משו' דמכה' ברמיזותיו ובקריצותיו אזל ומשבש לה ועבר' דממאנה בחבריה והדר אזיל ונסיב לה אבל לענין להתירה לכהן אין חילוק בין מיאון דחבריה למיאון דידיה : יצא קול פלוני כהן גירש לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו אין מוציאין מידו שאין חוששין לקלא דבתר נישואין ואם מת וניסת לכהן אחר תצא יצא קול פלוני כהן כתב גט לאשתו אם קורין באותו מקום לנתינת הגט כתיבה הוי כאלו יצא הקול פלוני גירש אשתו ואם אין קורין לנתינת גט כתיבה אין חוששין : יצא קול על אשה שנתקדשה ונתגרשה מיד חוששין לקול לאוסרה לכהן ודוקא שיצ' הקול בלא אמתלא שלא נזכר בו שום צד לבטל הקידושין או הגירושין אבל אם יש בו שום צד לבטל כגון שיוצא הקול שקידשה או גרשה על תנאי או שזורק לה קידושיה או הגט ספק קרוב לו ספק קרוב לה אין חוששין לקול ואם יש אמתלא בגירושין ולא בקידושין חוששין לקול הקידושין לאוסר' לעלמא ואין חוששין לקול הגירושין לאוסר' לכהן ודוק' שיצא האמתלא עם הקול מיד אבל אם יצא הקו' ברור ולאח' זמן יצא האמתלאה אינה מבטלת הקול ואם

[illegible]

בפועלים פסק דלא כר' חידקא ואפי' להמ"ג יש לגדר קצת להתיר אם הגוי הקונה אינו מהרהו בעצמו אלא מוסרו לעבדו או לשפחתו להרסו :

ו כהן הדיוט אסור מן התורה בגרושה זונה וחללה מפורש בתורה וכתב הדיוט דאלו גדול אינו אסור באלו בלבד דאף באלמנה אסור כמו שמפורש בתורה ומ"ש ואסור בחלוצה מדרבנן בבמה דוכתי תנן דחלוצה אסורה לכהן ובפרק כיצד (דף כ) אמרינן דאינה אסורה אלא מדרבנן ומ"ש לפי' אם עבר ונשא ספק חלוצה אין צריך להוציא בפרק כיצד חלוצה דרבנן וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן . ומ"ש אבל בגרושה אפי' אינה אלא ספק גרושין צריך להוציא כ"כ הרמב"ם בפי"ז מהא"ב וכתב דה"ה לספק זונה וספק חללה וכתב הרב המגיד זה פשוט דספיקא דאוריתא הוא ומתבאר בהרבה מקומות ולקמן בסימן זה אכתוב כיצד כופין אותו להוציא ומ"ש ואפילו ריח הגט פוסל בכהונה ה"ד ריח הגט כגון שאמר לה הרי את מגורשת ממני וכו' בפרק האשה רבה (דף כב כד) ודריש לה מדכתיב ואשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה ומ"ש אבל אם נתן לה גט על תנאי ולא נתקיים התנאי אינו גט ולא פוסל מחלוקת ב"ש וב"ה בפרק הזורק (דף פא) במשנה והלכה כב"ה דאמרי הכי וכתב הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סימן כ"ד דלכתחלה כמי יכול הכהן לגרש על תנאי אם תיצא עליה קול שנתקדשה לפלוני וכפי הדין לא היתה צריכה גט והשאו לו וגירשה לא נפסלה לכהונה יתבאר בתשובות הרא"ש ובתשובו' הרשב"א שאכתוב בסימן י"ג ובמרדכי דקידושין בפ' האומר כתב הריב"ש בשם ה"ם אשת כהן שיש בה ריח גט והיא יושבת תחת בעלה כופין אותו להוציא ושם כתב כיצד כופין : קטנה שמיאנה בבעלה מותרת לכהן ואם גרשה אסורה משנה בפר' ב"ש (דף קח) הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותר' בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה : ומ"ש ואם אחר שגירשה החזירה ומיאנה בו מותרת לכהן כ"כ הרמב"ם בפי"ז מהא"ב וטעמו מדתנן התם (שם) נתן לה גט והחזירה מיאנה בו ונשאת לאחר נתאלמנה או נתגרשה מותרת לחזור לו אלמא אתי מיאון דידיה ומבטל גיטא דידיה וכיון דמבטל ליה לענין זה מסתמא דמבטיל ליה לענין פיסול כהונה : ומ"ש ונראה לי דהוא הדין נמי אם אחר שגירשה ונשאת לאחר ומיאנה בו מותרת לכהן ואע"ג דקי"ל מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה ה"מ לענין שלא תחזור לו וכו'

ואסרי לה אגברא בתמי' ומגורשת קאי קתני מתני' חיישינן לקלא ואסרי' לה ויהא אמר רב אסי כל קלא שיצא על המשנה אחר נשואין לא חיישינן ליה הכי קאמר יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת מ"ט קול ושוברו עמו ופרש"י ואסרי לה אגברא בתמי' ומגורשת קאי קתני מתני' חיישינן לקלא ואסרי' לה והא אמר רב אסי כל קלא שיצא על המשנה אחר נשואין לא חיישי' ליה ה"ק וכן האי קול דמגורשת ארישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה ליכנס אלא לאותו איש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגרשה אותו פלו' שיצא עליה קול קדושין ממנו הרי זו היא מגורשת ומותרת לכל מ"ט הרי קול שחששנו לו תחלה שוברו עמו ע"כ* : ומ"ש ודוקא שיצא הקול בלא אמתלא וכו' שם במשנה מסיים ותני ובלבד שלא יהא שם אמתלא ה"ז היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זו אמתלא ופירש"י גירש פלוני את אשתו על תנאי זהו שובר של גרושין שמא לא נתקיים התנאי : זרק לה קידושיה או הגט ספק קרוב לו וכו' זהו אמתלא של קידושין הוא הדין כמי איפכא : ומ"ש רבינו ואם יש אמתלא בגירושין ולא בקידושין חוששין לקול הקידושין לאוסרה לעלמא ואין חוששין לקול הגירושין לאוסרה לכהן פשוט הוא ומ"ש ודוקא שיצא האמתלא עם הקול מיד אבל אם יצא הקול ברור ולאחר זמן יצא האמתלא אינה מבטלת הקול שם לא אמרו דבר זו היא אמתלא לא אמרו והא לא אמרו כלום לאפוקי מדרבא בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד עשרה ימים קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא ופרש"י קמ"ל לא אמרו דבר זהו אמתלא וה"ק לא גמרו הדבר להוציא קול מקויים ומסויים אלא הוציאו שובר עם הקול כגון נתקדשה פלוני בספק הוא דהוי אמתלא אבל אמרו דבר מקויים ומסויים תו לא מהניא אמתלא ומ"ש ואם אח"כ נתברר שהקול שקר מבטלין אותו כלומר ואפי' לא היה שם אמתלא בפ' הכונס' איפליגו אמוראי אי מבטלינן קלא או לא וכתב הרא"ש שפסק הר"מ דמבטלין קלא ומ"ש וכל קול שלא הוחזק בב"ד אינו קול לחוש בשבילו מימרא דרב אסי שם כתוב בא"ח כתב רב נטרונאי כהן דנסיב גרושה או אחת מהפסולות ושמיתו יתיב תרי תלתא זימני ולא שבקה ואמ' לא ניחא לי דלהוי כהן משמתין ליה לעולם עד דפריש מינה ומגרש לה דאמרי' וקדשתו בעל כרחו ובתשובה אחרת לגאון מתבעי לאפרושינון ואכרוזי עלייהו דליפרשו כהנים מינייהו דלא ליתקלו בהו ולמתבעי לשמותי' עד דפרים מינה ואלקיוה ואי חייש' דאזיל לדוכתא אחרינא ופריש

*נ"ה ואיני יודע למה כתב רבינו מיד דאפי' לא יצא הקול שנתגרשה מיד כמי חוששין לה וכן משמע מפרש"י ושמא י"ל דלרבותא נקטיה ואיצ'נן דלא עביד איניש דמגרשי מיד חוששין לה :

ואם אחר כך נתברר שהי' קול שקר מבטלין אותו וכל קול שלא הוחזק בבית דין פירוש כשיצא הקול בדקו בית דין אחריו ולא מצאוהו נכון או שאינו ברור כמו שמפורש לקמן בסימן מ"ה אינו קול לאסור בשבילו: כהן שגירש לאשתו לא תדור עמו במבוי וחוץ למבוי מותר ואם היו דרים בשכירות או בחצר של שניהם היא נרחת מפניו ואם החצר שלה הוא נרחה מפניה לוה ממנה קודם שגרשה לא יפרע לה אלא ע"י אחרים ואם שניהם באין לפנינו והוא תובע מנדינן להו בד"א שגירשה מן הנשואין אבל אם גירשה מן האירוסין לא ואם רגילין זה עם זה אפילו גירשה מן האירוסין נמי. איזו היא זונה זו שנבעלה לאחד מן העריות לא שנא חייבי מיתות ב"ד ולא שנא חייבי כריתות בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשוגג בין כדרכה בין שלא כדרכה משהערה בה עשאה זונה ובלבד שתהיה מבת שלשה שנים ויום אחד ומעלה ויהיה הוא מבן תשעה שנים ויום אחד ומעלה חוץ מבא על הנדה שלא עשאה זונה אפי' מדרבנן אבל הבא על חייבי לאוין אפי' חייבי לאוין דשאר לא עשא' זונה כיון דתפשי בהו קידושין חוץ מהבא על יבמה שעשאה זונה דאיהי נמי לא תפסי בה קידושין לפיכך נעשית זונה בביא' זר והרמב"ם ז"ל כתב הנבעלת לאחד מחייבי לאוין השוין לכל ואינן מיוחדי' לכהנים או מאיסורי עשה עשאה זונה וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה הנבעלת לבהמה לא עשאה זונה גיורת משוחררת

ידיה קיימין ליה להא"ש אכבישתיה וקבעין ביה מומא. דלא ליפרוש ידיה והרמב"ם כתב בפתיחה שלחה בבא אמון על כהן שנשא גרושה והחרי שניהם במכרי ואלקרת ושלח הפתיחה למקום שעשה המעשה רע והיחרימו אותה בשמם והחרים כל בר ישראל ובת ישראל שישא ויתן עמהם ויאכל וישתה וישב עמהם תוך ד' אמות ומי שיכנס עמהם לשמחה ולאבילות שיהיה כהם ומי שישתתף עמהם בחיים ובמות וחייב לסקול ארונם בשימותו וקבורתו יהיה בלא צידוק הדין ולהראות שמחה וששון באבדם ונוה לנשים בתכלית שאוזרה מלהכנס עם הזוג' בשום מקום ואפי' לבית המרחץ וכזה ראוי לכל השומעים בקול הרב שהפרים ונבדיל כל הקמים עליו ועוזרים על מכו' ממכותיו ולא כניה הניכר ובינים שתוף ולא שייכות בשום ענין ולא בשום פנים עד שישובו לשי"ת וכשישובו יגרשנה ויבאו שניהם לב"ד וילקה כל א' מהם מכת מרדות וישבע כל אחד מהם בה"ת שמקוד שלא ישובו לעשות כמעשה הזה לעולם ולא ישא נשים בעבירה לעולם ויתודו את עונם ברבים כמו שאמרו בבבים אז נתיר להם החרם ואף יתמידו בחרים תודיעונו כדי שיבא הפתיחין [illegible] הקרובות והרחוקות ונחדשו עוד עליהם החרם ברבים אם לא ישובו כי לא יתכן להתרשל בכמו המעשה הרע הזה הגדול להרים יד במרי ולהפור במשה ובתורתו הקדושה בגלוי ובפרסום והתעלם מזה וחלילה להם ית' שנסתיר פנים בזה או שנפחד משום אדם או נפחה לכבודו ובעל הרחמים ארך אפים יחזירם למוטב עכ"ל:

וכבר כתבתי בסימן זה שהריב"ש בתשו' סמ"ח כתב כיצד כופין. כהן שגירש לאשתו לא תדור עמו במבוי וכולי בספ"ב דכתובות (דף כז) תניא המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו אם היה כהן לא תדור במבוי וזה היה מעשה ואמרו כפר קטן כדון כשכונה ופרש"י לא תנשא בשכונתו לפי שמכרת בדמיותיו וקריבותיו שמא יבואו לידי עבירה ואם היה כהן אפי' לא נשאת לא תדור עמו במבוי שמא יבוא עליה והכהן אסור בגרושה. וכתבו התוספ' לא תדור עמו במבוי דכיון דפנויה היא קיל ליה אבל אם נשאת אין צריך להרחיק אלא כדי שכונה דהיינו ג' בתים דכיון דנשאת חמיר' ליה ע"כ נר' דס"ל דמבוי גדול משכונה אבל הרא"ש סובר בהפך דשכונה גדולה ממבוי וכן הכריע הר"ן ז"ל. (ובנשאת אסור לדור בשכונתו כדלקמן סימן י' וע"ל סימן י"ב דינים אלו). ומ"ש ואם היו דרים בשכירות או בחצר של שניהם היא נדחית מפניו ואם החצר שלה הוא נדחה מפניה פשוט הוא ד: ומ"ש לוה ממנה קודם שגרשה וכו' אפי' גרשה מן האירוסין כמי שם ומה שיש לדקדק במה שכתב מנגדי להו אכתוב בסימן קי"ט בס"ד: איזו היא זונה זו היא שנבעלה לאחד מן העריות ל"ש חייבי מיתות בית דין ל"ש חייבי כריתות וכו' אבל הבא על חייבי לאוין אפי' חייבי לאוין דשאר לא עשאה זונה כיון דתפסי בהו קדושין בפ' הבא ע"י (דף סא) תנן וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות וכתב הרא"ש כגון חייבי כריתות דלא תפסי בה קדושין או גוי ועבד אבל חייבי לאוין דתפסי בה קדושין לא הויא זונה וזה דגוי ועבד פסלוה מבואר בגמ' פ' אלמנה לכהן גדול ופ' י' יוחסין ובסוטה פרק ארוסה ורש"י פירש ושנבעלה בעילת זנות כגון ישראלית שנבעלת לפסול לה וכתבו עליו התוס' וא"א לומר כן דמחייבי לאוין דתפסי בה קדושין לא הויא זונה אלא מחייבי כריתות כדפי' בהחולץ אבל הרמב"ם כתב בפ' י"ח מהא"ב שהנבעלת לאחד מאיסורי לאוין השוין בכל או מאיסורי עשה ואין צ"ל למי שהיא אסורה לו משום ערוה או לגוי ועבד ה"ז זונה. והראב"ד השיג עליו וכתב שאין זונה אלא מחייבי כריתות או מגוי ועבד שאין בהם קדושין וכתב הרב המגיד שטעמו של הרמב"ם מדתניא בפ' אלמנה לכהן גדול (דף סח) בן ט' שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על כהנת לויה וישראלית פסלוה מה"מ אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה אשכחן כהנת לויה וישראלית מנ"ל מבת ובת אשכחן לתרומה לכהונה מנ"ל קל וחומר מגרושה ומה גרושה שמותרת בתרומה פסולה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה והקשו וכי מזהירין מן הדין ותרצו גלוי מילתא בעלמא הוא ומפורש בפרק י' יוחסין שהיא זונה מחייבי כריתות וכן נתבאר בהרבה מקומות בחייבי לאוין כגון פצוע דכא וכרות שפכה עכ"ל והרי"ף כתב בריתא זו ומאי דאיתמר בגמרא עלה בפרק אלמנה לכהן גדול וכתב הרב המגיד קצת סמך לדעת הראב"ד ואיני יודע היאך אפשר לראב"ד ולתוספות ולהרא"ש לדחות בריתא זו דגר עמוני וכו' דקתני בהדיא דחייבי לאוין וחייבי עשה פסלי מן הכהונה והיינו ודאי מטעם שעשאום זונה ועוד שהרי הרא"ש כתב בריתא זו ומאי דאיתמר עלה בגמרא פ' אלמנה לכהן גדול וצ"ע ודע שכתב הרמב"ם בפ' הנזכר שהנרבעת לבהמה אע"פ שהיא בסקילה לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה והבא על הנדה אע"פ שהיא בכרת לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה שהרי אינה אסורה להנשא לו וכן הבא על הפנויה אפילו היתה קדשה שהפקירה עצמה לכל אע"פ שהיא במלקות לא נעשי' זונה ולא נפסלה

(ד) כ' ג"י בשם אא"ר קי"ק פ"ב ואם היו דרים במבוי של שניהם הוא מפנה לגד אחר:

מן הכהונה שהרי היא אסורה להנשא לו עכ"ל. ודין נרבעת לבהמה פשוט פרק הע"י (דף נט) ובסוטה פ' ארוסה ודין הבא על הנדה כתב הרב המגיד שהוא מתבאר ממה שאמרו בפרק הע"י (דף ס) מחללה אתה עושה חלל ואין אתה עושה חלל מנדה ואם איתא דהבא על הנדה זונה משוי לה הרי הולד חלל ממנה ובכלל אלה היא וכן כתב הרשב"א בתשובה סימן אלף וק"ק והאריך להוכיח כן. וכתב הרא"ש בפרק הנזכר וה"ל א"ג דמקריא זונה מחייבי כריתות הבא על הנדה לא הויא זונה דהא תפסי בה קדושין וכהן שבא על אשתו נדה לא הויא חללה דתניא את אלה לא יקח מחללה אתה עושה חלל ואין אתה עושה חלל מנדה ע"כ ובתשובה כלל כ"ע האריך עוד להוכיח כן. ודין בא על הפנויה בפרק הנזכר אסיקנא דלית הלכתא כר' אליעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה: ומ"ש אפילו היתה קדשה הוא דלא כר"ע דאמר בפרק הנזכר (דף סא) זונה זו המופקרת אלא כחכמים דאמרי אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות: ומה שכתב רבינו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשוגג בין כדרכה בין שלא כדרכה משהערה בה משנה בפרק הע"י (דף נג): ומ"ש ובלבד שתהא מבת שלשה שנים ויום אחד ומעלה ויהיה הוא מבן תשע שנה ויום אחד ומעלה פשוט במשנה בפרק יוצא דופן ובכמה דוכתי דפחות משנים אלו אין ביאתן ביאה: ומ"ש חוץ מבא על הנדה וכולי אבל בא על חייבי לאוין וכולי כבר נתבאר: ומה שכתב חוץ מהבא על היבמה שעשאה זונה וכולי בפרק החולץ (דף מד) אמר רב דלא תפסי קידושין ביבמה לשוק וכיון שתלה הרא"ש עשיית זונה באין קדושין תופסין בה ממילא משמע דנעשית זונה אבל קשה דכיון דאסיקנא התם דהלכה כשמואל דאמר צריכה גט מספק ה"ל לכתוב שהבא על היבמה עשאה ספק זונה: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם וכן מ"ש דנבעלת לבהמה לא עשאה זונה כבר נתבאר. גיורת ומשוחררת אפילו נתגיירו ונשתחררו פחותות מבת ג' שנים ויום אחד הויין כזונות ואסורות לכהונה בפרק הבא ע"י (דף ס) תניא רשב"י אומר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה שנאמר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם והרי פנחס עמהם ורבנן לעבדים ולשפחות אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יוחנן הלכה כרשב"י וכתבו הרי"ף והרא"ש וליתא לדרשב"י דאמרינן ההוא כהנא דנסיב גיורת פחותה מבת שלשה שנים ויום אחד א"ל רב נחמן מאי האי א"ל דאמר רבי יעקב בר אידי אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"י א"ל זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך רבי יעקב בר אידי מאוניך וכתב הרא"ש ואע"פ שלא נבעלה קרויה זונה לפי שהגוים עובדי אלילים שטופי זמה הם ובניהם ילדי זנונים. ומה נראה מדבריו דמשום זונה מיפסלא וכן כתב הרמב"ם בפי"ח מהא"ב והראב"ד כתב עליו אינה משום זונה אלא משום דכתיב בתולות מזרע ישראל וכתב הרב המגיד טעם לדברי הרמב"ם וכתב שהרשב"א הסכים לדברי הראב"ד ורש"י הסכים לדעת הרמב"ם והכן נראה עיקר. אשת כהן שנבעלה אפילו באונס אסורה לו ולוקה עליה משום זונה ומשום טמאה בפרק הבא על יבמתו (דף נו) אמר רבא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה משום זונה אין משום טמאה לא אימא אף משום זונה איכא דאמרי אמר רבא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טמאה משום טמאה אין משום זונה לא אלמא באונס לא קרינן בה זונה ופרש"י משום טמאה אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה ופסק הרמב"ם בפרק י"ח מהא"ב כלישנא קמא וכתב הרב המגיד טעם למה פסק כלישנא קמא. וכתב עוד הרב המגיד שמדברי הרמב"ם בפרק א' נראה שסובר שאינו חייב מלקות משום לאו דאחרי אשר הוטמאה מפני שהוא לאו שבכללות ונדחק ליישב לשונו שכתב בפרק י"ח לוקה עליה משום טמאה והניח הדבר בצ"ע. אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה אסורה לכהונה מימרא דרב עמרם בפרק הע"י (שם) ופירש רש"י אע"פ שמותרת לבעלה דכתיב והיא לא נתפשה אסורה הא נתפסה מותרת. פסולה לכהונה אם מת בעלה לא תנשא לכהן אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי או שגגתי וכולי עד כדי לצאת ידי ספק הכל דברי הרמב"ם בפרק י"ח מהא"ב ותחלת דבריו מבואר במשנה סוף נדרים (דף צ) דתנן התם בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך וכולי חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה ובקדושין פ' האומר (דף סו) אשתו זנתה בעד אחד מהו כלומר אמר לו עד אחד אשתו זנתה מהו אמר רבא הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואיתא תו התם ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל וא"ל חד גברא אשתו זנתה וא"ל שמואל אי מהימן לך גברא זיל אפקה ופירש רבא דה"ק אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואי לא אינו צריך להוציאה: ומ"ש ואסורה לכהן אחר בעדותה וכו' בסוף נדרים (דף צ) אמרינן שהאומרת טמאה אני לך אף ע"פ שאינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה כמו שנתבאר אם נתאלמנה או נתגרשה אסורה לאכול בתרומה ומשמע להרמב"ם דה"ה לינשא לכהן דמאי שנא והראב"ד כתב בהשגות

משוחררת אפילו נתגיירו ונשתחררו פחותות מבת ג' שנים ויום אחד הויין כזונות ואסורות לכהונה אשת כהן שנבעלה אפילו באונס אסורה לו ולוקה עליה משום זונה ומשום טמאה אשת ישראל שנאנסה אף ע"פ שמותרת לבעלה אסורה לכהונה. אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי או שגגתי ובא עלי אדם אחר או שבא עד אחד והעיד לו עליה שזינתה בין באונס בין ברצון אינה אסורה לו שמא עיניה נתנה באחר ואסורה לכהן אחר בעדותה אחרי מות בעלה דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ואם היא נאמנת לו או העד נאמן לו וסמכה דעתו לדבריהם יוציא כדי לצאת ידי ספק כהן שקדש אשה בין גדולה בין קטנה ולאחר זמן בא עליה וטען שלא מצא לה בתולים נאסרה עליו מספק שמא לאחר הקידושין נבעלה אבל ישראל שטען טענה זו אינה נאסרת עליו כאשר יתבאר לקמן בדין טענת בתולים. בע"ה אשה שקינא לה בעלה ונסתרה ולא שתת אסורה לכהן משום ספק זונה בין שלא רצתה היא לשתות או שלא רצה הוא להשקותה בין יש שם עדות שמונעה מלשתות בין שהיא מן הנשים שאינן ראויות לשתות ואפילו קנאו לה בית דין כל זמן שלא שתת אסורה לכהונה משום ספק זונה אשה שיצא עליה שם שהיא מזנה אין חוששין לה לפוסלה לכהונה פנויה שראוה שנבעלה והלך לו הבועל או אם באה לפנינו מעוברת ואומרת שלכשר נבעלה נאמנת והיא ובתה כשרות לכהונה אפילו ברוב פסולין אצלה ודוקא בדיעבד אבל לכתחילה שבא כהן לפנינו לימלך אין מתירין לו לישא אותה עד שיהו רוב כשרים אצלה בד"א כשאומרת לכשר נבעלתי אבל אם אינה יודעת מי הוא הבועל או שהיא שוטה שאין בה דעת או אלמת

שאם אמר לאחר מיתת בעלה לא אמרתי אלא כדי שינרשני בעלי אם היתה קטנה ביניהם ה"ז נאמנת וה"ה דאם דברי הרא"ש ונתן טעם לומר שאפשר שאין לסמוך כאן על כתיבת אותו מאתלא ודעימה שאם היא נאמנת לו או העד נאמן לו יוציא כדי לצאת ידי ספק לאו דוקא בכהן דה"ה בישראל דהא הסוגיא סמיך לא משמע דהוה כהן וכ"כ הרמב"ם דין זה בפ' כ"ד מהלכות אישות סתם ולא חילק בין כהן לישראל וגם רבינו בסימן קט"ו כתב כן סתם ולא חלק : כתב המרדכי בפ"ב דכתובות מעשה באשה שהלכה בדרך עם ב' יהודים וכשבאו ביער ישבו לנוח והא שאחר ותקפה והשני נטמן ונעקש ואין מושיע לה וכשבא לפני רבותי והשרה שמגורע והתירוה לבעלה משום מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי ורבינו שמחה אסרה משום דכיון דעברה על דת ונתיחדה שמא השפידה שמגו הלכה ועיין שם : כהן שקדש אשה בין גדולה בין קטנה ולאחר זמן בא עליה וטען שלא מצא לה בתולים נאסרה עליו מספק וכו' בפ"ק דכתובות א"ר אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון לא צריכא באשת כהן כלו' שאונס אסור בה הילכך חד ספק הוא : וכתבו התוספו' וא"ת ונוקמה אחזקה שהיא כשרה לכהונה וכימא דלא תחתיו זינתה וי"ל דאדרבא אית לן למימר דהשתא נבעלה דאוקמה אחזקת הגוף שהיתה בתולה עכ"ל . ואם קידש ובעל מיד נראה שאפי' אשת כהן מותרת דהא כיון דודאי לא תחתיו נבעלה הרי היא וכך דייק לשון רבינו ולשון הרמב"ם שכתבו ולאחר זמן בא עליה וכו' דה"ה לבא עליה לאחר זמן ועדים מעידים שלא נפרדו ממנה בכל אותו זמן בענין שאין לה זק שנבעלה לאחר באותו זמן דאפי' היא אשת כהן שריא. וכתב ה"ה בפי"ח מהא"ב ר"ע אשה שנתבאר שהאשה נאמנת לומר מוכת עץ אני או משארסתני נאנסתי לענין ממון הכתובה יש מן המפרשים שהורו שה"ה להיות נאסרת עליו שאם טענה בבריא דבר שמתירה שהיא מותרת ולא אמרו נאמן לאסרה אלא במכחשת וטוענת בתולה שלימה נבעלתי א"כ כשותקת אבל במודה וטוענת שנאנסה קודם שנתארסה באשת כהן או שטוענת מוכת עץ אני מותרת וי"מ שלוקים עליו בזה ואומרים דלענין אסורא בכה"ג דליכא אלא חד ספיקא אסורה היא ואין משגיחין על דבריה וזה נראה דעת רבינו וכך הוא דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכבר שאלו למה אמרו שאין כאן אלא ספק אחד והלא שמא מוכת עץ היא ויש כאן ב' ספיקות ותירצו שמוכת עץ דבר שאינו מצוי הוא ואין חוששין לו : אשה שקינא לה בעלה ונסתרה ולא שתתה אסורה לכהן משום ספק זונה וכו' כל זה דברי הרמב"ם בפי"ח מהא"ב וכתב ה"ה כבר נתבארו בהלכות סוטה פ"א ופ"ב הנשים שאינן שותות אחר קינוי וסתירה ושם נתבאר שכל אלו שהזכיר אותן רבינו כאן בכלל הן אסורות על בעליהן בין ישראל בין כהן וביאר רבינו בכאן שאסורות לבעליהן ולא גרסה שהן אסורות לינשא לכהן ומבואר בפ"ק דסוטה במשנה ובהרבה מקומות שם במסכתא שאמרו אסורה לביתה ואסורה בתרומה ואמרו באותן שבית דין מקנין להם לא להשקותה אמרו אלא לפסלן מן הכהונה ואמרו שם ונטמאה שלשה פעמים א' לבעל וא' לבועל וא' לכהונה ופשוט הוא שם שכל שאסורה לבעלה מחמת קינוי וסתירה אסורה וכן אסורה לכהונה כנזכר פ"ב מהלכות סוטה עכ"ל : אשה שיצא עליה שם שהיא מזנה אין חוששין לה לפסלה לכהונה בסוף גיטין (דף פח) אמר רבא יצא לה שם בעיר שמזנה אין חוששין לה מ"ט פריצותא הוא דחזו לה ופרש"י שם מזנה לגוי ולעבד שפוסלים אותה מן הכהונה אין חוששין לה לאסרה לכהונה . פריצותא בעלמא הוא דחזו שמאחרת בשוק או מיעך לה בין דדיה : פנויה שראוה שנבעלה והלך לו הבועל או אם באה לפנינו מעוברת ואומרת שלכשר נבעלה נאמנת והיא ובתה כשרות לכהונה וכו' בסוף פ"ק דכתובות (דף יג) תנן ראוה מדברת עם אחד אמרו לה מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומר נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה היתה מעוברת אמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה ואיפסיקא בגמרא הלכתא כרבן גמליאל ופירש רש"י נאמנת וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה בנבעלה לפסול לה ובגמרא אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה פי' אם העובר הזה נקבה תנשא לכהונה ורבי אלעזר אמר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה ופסקו הפוסקים כרבי יוחנן ואמרינן בתר הכי אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה ומתמהינן עלה הלכה ואת לא תעביד עובדא ומסיק הא לכתחלה הא דיעבד ותנן תו התם אמר ר' יוסי מעשה בתנוקת

שירדה למלאכת מים מן המעין ונאנסה א"ר יוחנן בן נורי אם רוב העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה ובגמרא א"ל רבא לרב נחמן ר' בן נורי דאמר כמאן אי כר"ג אפי' ברוב פסולים נמי מכשר אי כר יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסול אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר רב בקרונות של צפורי היה מעשה וכדרבי אמי דאמר והוא שהיתה שיעת בני אדם כשרים עוברת לשם וכדרבי ינאי דאמר נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה אבל פירש אחד מצפורי ובעל הולד שתוקי כי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי א"ר חנינא הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב שיעה בהדה ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא ולא אחר רוב שיעה גרידתא מ"ט גזרה רוב שיעה אטו רוב העיר ורוב העיר נמי אי דקא אזלי איהנו לגבה כל דפריש מרובא פריש ולא דקא אזלא איהי לגבייהו דה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומי בעינן תרי רובי והתניא ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וכו' מעלה עשו ביוחסין ופירש רש"י בקרונות של צפורי ביום השוק שהשיירות והשיירות ממקום אחר באות שם וכדרב אמי דהשתא איכא רוב שיעה ורוב העיר בשעת קרונות שהשיירות באות לעיר כשרה לכהונה כדקאמר והוא שהיתה שיעה של כשרים עוברת שם דאיכא למימר משם היה . אבל פי' אחד מצפורי דידעינן ודאי דמן העיר היה אף על פי שצפורי עיר שרובה משיאין לכהונ' הולד שתוקי דבתר רובא לא מכשר אתי טעמא אחר רוב שיעה לא גזרינן אטו רוב העיר דקביעי ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל כי הא מסקנא דבעיא תרי רובי משמע דס"ל דכי שני רב יהודה בקרונות של צפורי היה מעשה לאוקומי לרבי יוחנן בן נורי כר"ג הוא דשני הכי ודלא כרש"י שפי' דכר יהושע מוקי ליה וה כריתא לפרש כן כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא דאיפסיקא הלכתא בגמרא כרבן גמליאל והדר איפסיקא הלכתא כרבי יוסי אליבא דרבי יוחנן בן נורי הילכך ע"כ לפרושי דר"י בן נורי אתי כרבן גמליאל ומה שיש לדקדק על זה אכתוב בסמוך בס"ד . וכתב הרא"ש גבי הא דבעינן תרי רובי מיירי בדלא טענה בריא הילכך בעי תרי רובי אפילו לרבן גמליאל וזה לשון הר"ן וכן שמעתא בשאינה טוענת היא דאי בטוענת הא פסקינן לעיל בסמוך הלכה כרבן גמליאל אפילו ברוב פסולים אלא דלכתחלה משום חומרא בעלמא בעינן רוב כשרים . ומיהו משמע דאפילו לכתחלה בחד רובא סגי ודיעבד אפילו חד רובא לא בעינן דאפילו ברוב פסולים מכשרינן אבל בסוגיא דהכא בשאינה טוענת עסקינן וסתמא דמילתא הכי איתא דתינוקת הוה ולא ידעה למנען ואנוסה הות ולא ידעה מאי וכיון דהוה ליה שמא אפילו לרבן גמליאל בעינן תרי רובי ואפילו בדיעבד דבסוגיא דהכא לא מפלגינן בין לכתחלה בין לדיעבד וגמרא פסקן של דברים דבטוענת ואומרת לכשר נבעלתי קיימא לן כרבן גמליאל דמכשר ואפילו ברוב פסולין מיהו דוקא דיעבד כלומר שאם נשאת כבר לכהן אפילו ברוב פסולין לא תצא וכן נמי נאמנת להכשיר העובר לפי שלא החמירו בו כלל שאם היו מחמירים בו לבא בקהל לא היה לו תקנה ולפיכך דין הולד כדין האשה שנשאת ומיהו לכתחילה אין מתירין האשה להנשא לכהן אלא דוקא ברוב כשרים בדאמרינן לעיל הלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים ומיהו בחד רובא סגי אבל כשאינה טוענת בסוגיין דהכא לא אשכחן פלוגתא בין לכתחלה לדיעבד הילכך אפילו נשאת תצא אלא היכא דאיכא תרי רובי כשרים אבל הרמב"ם כתב בפי"ח מהא"ב דאפילו טוענת בעינן תרי רובי להתירה להנשא לכתחלה ובדיעבד אפילו חד רובא לא בעינן כיון שהיא טוענת ואומרת לכשר נבעלתי ובשאינה טוענת אפילו נשאת כל היכא דליכא תרי רובי תצא ותמהני עליו דכיון דסוגיין דהכא בשאינה טוענת ועלה אמרינן דבעי תרי רובי ולא מפלגי בין בתחלה לדיעבד מנ"ל דבטוענת נבעי לכתחלה תרי רובי דהכי דלעיל אמרינן אפי' בטוענת דלא נעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים היינו דבעי חד רובא אבל תרי רובי מנ"ל דכיון דמדינא אפילו ברוב פסולים כשרה בטוענת גבי דמשום חומרא בעלמא אמר דלא נעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים מ"מ משמע דבחד רובא סגי דברובא דלא בעיא ליה אלא משום חומרא בעלמא לא משמע דנגזור ביה אטו קבוע דנבעי מ"ה תרי רובי עכ"ל וכתב הרב המגיד שדעת הרמב"ן והרשב"א כדעת הר"ן וטעמו של הרמב"ם ז"ל נ"ל שהוא משום דמשמע ליה דעובדא דתינוקת דרבי יוחנן בן נורי כשנבדקה ואמרה לכשר נבעלתי הוא דאל"כ מאי קאי דא"ל רבה לרב נחמן ר"י בן נורי דאמר כמאן אי כר"ג אפילו ברוב פסולים נמי מכשר וכו' מאי שיאטא דר"ג ורבי יהושע הכא התם בשנבדקה הכא בשלא נבדקה הילכך ע"כ דהא דר"י בן נורי נמי כשנבדקה היא וכיון דאסיקנא בה דבעיא תרי רובי א"כ כי אמרינן בדר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה היינו עד דאיכא תרי רובי

כדמפרש בדר"י בן נורי ול"ת הכי אפשר לומר דלאוקומי לדר"י בן נורי כרבן גמליאל הכי רב יהודה בקרובות של כפרי היה מעשה הא מעיקרא קשיא לן אי הכי במאי אמר רבן גמליאל אפילו ברוב פסולים כמי מכשר ור"י בן נורי מצריך רוב וסיכי מסדר דר"י בן נורי מצריך תרי רובי דה"ם דיקשה אפי' נ"ל דכי אסדר בקרובות של כפרי היה מעשה לא היה מילתיה עד דמסיק ואמר מעלה עשו ביוחסין וה"ק לטולם רבי יוחנן בן נורי כר"ג ס"ל והא דמכשר ר"ג אפילו ברוב פסולים היינו מדינא אבל משום דמעלה עשו ביוחסין מודה ר"ג דלא מתכשרא עד דאיכא רוב כשרים וכדא"ל שמואל לרב יהודה ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים ולא רוב אחד בלבד קאמר אלא תרי רובי כמי מכרכי ר"ג ור"י בן נורי משום מעלה דיוחסין וכדאמר רב יהודה בקרובות של כפרי היה מעשה ולענין מה שכתב הרמב"ם דבשאינה טוענת אפילו נשאת תצא כל היכא דליכא תרי רובי משום הוא דעלה אלא הכשיר ר"ג אלא כשנבדקה ואמרה לכשר נבעלתי אבל בשלא אמרה כן לא וכבר כתבתי כן בסימן ד' גבי ארוסה שנתעברה בשם הרי"ף והמפרשים ז"ל ומשמע להרמב"ם דאפילו ברוב אחד כשרים תצא עד דאיכא תרי רובי ומשמע מדקדוק לשונו דאפילו בדאיכא תרי רובי כמי לכתחלה לא תנשא משום מעלה דיוחסין דלא עדיף איכה מינה כתרי רובי מטוענת בחד רובא ה' ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם ז"ל היא בפי"ח מהא"ב ומ"ש לא תנשא לכתחלה היינו לכהן וקמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל: ומ"ש רבינו ונראה דאפילו אם נתעברה בעיר אם הלך הבועל אליה תנשא לכתחלה וכו' דברי רבינו הם לפי הגירסא שכתבתי לא

מפני שלבה גס בשפחתה אמר רב פפי בשבוים הקלו רב פפא אמר הא בשפחה דידה הא בשפחה דידיה רב אשי אמר הא והא בשפחה דידה ושפחה מחזא חזיא ושתקה התם דשתיקתה מתירתה לא מסימנא הכא דשתיקתה אוסרתה מסימנא ספתא כמי אתיא ומסקרא תרתי לא עבדא לימא כתנאי זו עדות היא ואשה תינוק ותינוקת אביו ואמה אחיה ואחותה אבל לא בנה ובתה עבדה ושפחתה ותניא אידך הכל נאמנים להעידה חוץ מהימנה דרב פפי ודרב אשי תנאי היא דרב פפא לימא תנאי היא אמר לך רב פפא כי תניא ההיא במסיחה לפי תומה כי הא דכי אתא רב דימי אמר מעשה בא לפני רי"בל באדם אחד שהיה מל"ת ואמר אני ואמי נשבינו לבין הגוים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי והשיאה לכהונה על פיו ופסק הרי"ף כרב פפא וכן פסק הרמב"ם בפי"ח מהא"ב וכתב הרא"ש יש פוסקים כרב אשי דבתרא הוא והרי"ף פסק כרב פפא וכן משתבר דברייתא קמייתא מסייע ליה ובתרייתא מוקי לה במסיחה לפי תומה: וכתב עוד וכך הלכתא דבנה ובתה ועבדה ושפחתה לא מהימני אלא במסיחים לפי תומם אבל בעלה אפילו מל"ת לא מהימן וגם הר"ן כתב שהרא"ש פוסק כרב פפי ורב אשי והרי"ף והרמב"ם פסקו כרב פפא משום דלרב פפי ורב אשי תנאי היא ורב פפא מכי אתר ככולהו הילכך נקטינן דתנוק ותנוקת אביה ואמה אחיה ואחותה מהימני אפילו מתכוונים להעיד אבל בנה ובתה ועבדה ושפחתה לא מהימני אלא במסיחים לפי תומם והיא או בעלה לא מהימני אפי' במסיחים לפי תומם עכ"ל וכתב הרשב"א דטעמא דלא מהימני היא ובעלה אפילו

אלמא אפי' בדיעבד תצא עד שתהיה תרי רובי רוב העיר כשרים ורוב שיירא של כשרים הבאה ממקום אחר עוברים שם כתב הרמב"ם דוקא שנבעלה בפרשת דרכים שאין שם דבר קבוע אבל ראוה שנבעלה בעיר או שנתעברה בעיר אפי' לא שוכן בה אלא גוי או עבד אחד לא תנשא לכתחלה שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואם ניסת לא תצא הואיל ואומר' לכשר נבעלתי ע"כ ונראה דאפי' נתעברה בעיר אם הלך הבועל אליה תנשא לכתחלה כיון דאיכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים אא"כ הלכה היא אליו וסתמא נמי שאין ידוע מי הלך למי נראה דתנשא לכתחלה:

ז שבויה

שנשבית יתירה מבת ג' שנים ויום אח' אסורה לכהן שהיא ספק זונה שמא נבעלה לגוי ואם יש עדים שלא נבעלה לגוי אפי' אשה או עבד או שפחה אפי' היא שפחת בעלה או אביה ואמה ואחותה נאמנין אבל בנה ובתה ועבדה ושפחתה אין נאמנין ואם מסיחין לפי תומן כההיא עובדא באחר שנשבו הוא ואמו והיה מסיח לפי תומו ואמר נשבינו לבין הגוים אני ואמי יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי נאמנין אבל היא עצמה ובעלה אין נאמנין אפי' מסיחין לפי תומם היו השבויות שתים וכל אחת מעידה על חברתה נאמנות ולא חיישינן לגומלין כהן שמעיד על השבויה שהיא טהורה לא ישאנה חיישינן שמא נתן עיניו בה ואם פדאה והעיד בה ישאנה שאילו לא ידע שהיא טהורה לא היה נותן בה מעותיו: אשה שאין לה עדים שנשבית ובאה לפנינו ואומרת נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [7] ואפי' היא אומרת יש לי עדים

דקאזלא איהי לגבייהו דה"ל קבוע אבל רש"י כתב ומשני איכא דאזל לגבייהו ול"ג מאי איכא יש הסולכת היא אצלו וה"ל קבוע הילכך אפילו ברוב כשרים או רוב העיר או רוב סיעה פסיל ומשום תרי רובי אכשרה דליכא למיגזר מידי וכן נראה שהוא דעת התוספות שהיו גורסים דילמא אזלא איהי לגבייהו וכ"כ הר"י טבא ז"ל פירש קמ"ל מכפורי ובעל הולד שתוקי סו"ף ע"פ שפירש ודאי ואזל איהו לגבה דבתרי רובי בעינן וכולה סוגיא רהטא לשדיה דלא אפי' שידעו ודאי דהך דנבעלה הוא חד רובא דכשרות לא מכשרינן לה כלל ולא כמאן דמפרש דכל היכא דידעינן דאזלי בני העיר לגבה בהכי סגי ולא בעינן תרי רובי אלא היכא דלא ידעינן אי אזלי איהו לגבה וליתיה כלל לההוא פירושא עכ"ל וגם הרשב"א כתב הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה פי' ובהא שלא נודע מאיזה מקום פירש אם מן העיר אם מן הסיעה אבל אם נודע שפירש מן העיר אין רוב סיעה מסייעת וכן דנין ברוב סיעה עכ"ל: כך הם דברי הרמב"ם ז"ל בסתם וכתב דנבעלה בעיר לא תנשא לכהן לכתחלה ולא חילק בין אזלא איהי לגבייהו לאזלי איהו לגבה וכו' מדבריו דאפילו בדאיכא תרי רובי רוב עיר ורוב סיעה כל שנבעלה בעיר לא תנשא לכתחלה דאפילו אזל בעל לגבה חשיב כקבוע בזה אטו היכא דאזלא איהי לגביה ולא מכשרי לה בתרי רובי אלא כשנבעלה בפרשת דרכים או בקרקעות השדות שהכל עוברים שם והיו רוב העוברים שם כשרים ורוב העיר שפירשו אלו העוברים ממנה כשרים ומ"ש רבינו ע"פ גרסתו ושתו וסתמא כמי שאין ידוע מי הלך למי תנשא לכתחלה כראה שטעמו דכיון דאין זה מן הדין אלא משום מעלה בעלמא כל היכא דלא ידעינן אזלינן לקולא כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ב סימן י"ס על כהן שבא על פנויה אלמנה וילדה ממנו בן כ"ל שכשר לכהונה אע"ג דבפ"ק דכתובות פריך לר"י דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה מדתניא בד"א בעדות אשה בגופה אבל בעדות אשה בבתה הולד שתוקי מאי לאו שתוקי ופסול לא שתוקי וכשר ומי איכא שתוקי וכשר אין כדשמואל דאמר יפסכים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי משתקינן אותו מדין כהונה אלמא אפי' לר"י דמכשיר בבתה מודה שפסול לכל דין כהונה שאני ע"ג המזבח נליסא כפיו אלא הוא כשר לענין זה שאינו פוסל בביאתו י"ל דה"מ היכא שאין הבועל לפנינו דהכי איירי פלוגתא דר"ג ור' יהושע בדמשמע התם גבי עובדא דארוסה וארוסתו וכ"ס לענין זרעו מיוחס אחריו דאיכו אלא מעלה כיון דהכיסס מודים קריכן ביה זרעו אחריו ואין לומר מדאפקרה נפשה גבי בועל אפקרה נפשה גבי עלמא ואע"ג דאמרינן בפרק החולץ בכל מודים בבא על חייבי כריתות הולד פגום והתם פנויות בזמן הזה בחזקת נדות הן דהיא מחייבי כריתות דהא איפסיקא התם הלכתא כרחב"י דאמר מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה:

במ"ל ת משום דהיישינן דילמא אערומי קא מערמי להראות עצמן כמ"לת ואינם אלא מתכוונים: וכתב עוד הר"ן ויש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפרק הנזכר דקטן בעינן שיהא מל"ת ואמאי והא ברייתא דזו עדות אשה תינוק ותינוקת במתכוין להעיד הוא מדקתני אבל לא בנה ובתה וש"מ דתינוק אפילו מתכוין להעיד נאמן בעדות זו ע"כ וגם הרב המגיד תמה על הרמב"ם בזה ונראה שהרא"ש סובר כדעת הרמב"ם שכתב בתשובה כלל ל"ב ח"ל ודאי אם היתה שנערה כבת עשר שנשבית עם אמה מסיחה לפי תומה מעצמה בלא כוונת עדות שתדיר היתה עמה היתה מותר לבעלה כהן דאפי' בנה ובתה קטנים נאמנים להעידה כדאיתא בירוש' פ"ב דכתובות וכתב עוד הרא"ש בתשובה הנזכרה דהא דפריכן במ"לת צריך שיהיה אכלה מתחלה ועד סוף כהסוא עובדא שנשבה הוא ואמו ואמר יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי דאלמא בעינן שהעד המעיד יהיה תמיד עמה כתב הרב המגיד בפ' י"ח מהא"ב מסתברא לי שהנוי או הפסול בעבירה מן התורה בשם שהם פסולים לעדות אשה לומר שמת בעלה כך פסולים לשבויה ואם היו מסיחין ל"ת אפשר שהם כשרים כמו שכשרים לעדות אשה והרי הן בכלל הכל נאמנין להעידה חוץ מהמינה ובעלה דאוקימנא במסיחין ל"ת וזה שלק האחרון צריך לעיין עכ"ל [8]: והרא"ש כתב בתשובה כלל ל"ב על השבויים בעדות גוי אשר כתבת שתשובת רב פלטוי גאון שהתיר שבוים לכהן בעדות גוי מל"ת שהעיד עליה שלא נטמאה מכח ק"ו לאיסור לאו לא כ"ש מאד תמהתי על דבריו משיכן הרגלים דלא משתמע בשום מקום בתלמוד שיהא גוי נאמן בעדות אשה שבויה דגרסינן בפ"ב דכתובות לימא כתנאי זו עדות אים ואשה תינוק ותינוקת וכו' ומשני כי תניא ההיא במסיחה ל"ת אלמא דוקא ספחה מל"ת מהימנא אבל גוי מל"ת לא מהימן והכל נאמנים דברייתא קאי אבנה ובתה ועבדה ושפחתה ואי דהא מפקא ברייתא קמייתא אבל גוי לא מצינו בשום מקום שיהא נאמן וק"ו שלה גאון פריכה הוא דאשה עצמה תוכיח דנאמנת לומר מת בעלה שתנשא ואינה נאמנת לומר טהורה אני בשום מדי שבוי וכן על פי בת קול משיאין אשה בשבוים אלא חכמים סומכים על אשה דיקא ומינסבא מתוך חומר שהחמירו עליה בסופה ע"כ [3]: ואם עד מפי עד מעיד עליה שלא נטמאת אפשר שהוא נאמן כמו בעדות אשה שמת בעלה [1] היו השבויות שתים וכל אחת מעידה על חבירתה נאמנות ולא חיישינן לגומלין משנה שם: כהן שמעיד על השבויה שהיא טהורה לא ישאנה וכו' ואם פדאה והעיד בה ישאנה וכו' בברייתא פרק אלו נערות: אשה שאין לה עדים שנשבית ובאה לפנינו ואומרת נשביתי וטהורה אני נאמנת וכו' משנה פרק ב' דכתובות: ומ"ש ואפילו היא אומרת יש לי עדים שטהורה אני אין צריך להמתין וכן בברייתא שם: ומה שכתב בשם הרמב"ם דאפילו יצא קול שיש עליה עידי טומאה הוא בפי"ח מהא"ב וטעמו מדאמרינן בפ"ב דכתובות גבי בנתיה דמר שמואל והיכא עדים במדינת הים השתא מיהת ליתנהו קמן עדים בכד אסתן ותיאסר ואסיקנא דעידי טומאה אתמר ופירשו התו' דה"ק והא יצא הקול דאיכא עידי טומאה במדינת הים וכ"כ הרי"טבא וכתב דאפילו אתחזק קול זה בב"ד דהיא סריא כתירוס ואח"כ באו עדים שנשבית אפי' לא נשאת עדיין תנשא בפ"ב דכתובות תנן אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת ואם משנשאת באו עדים לא תצא מתני' מבואר דהשמא לא נשאת נשא ממש אלא כיון שהתירוה לינשא

ז שבויה

שנשבית יתירה מבת ג' שנים ויום אחד אסורה לכהן שהיא ספק זונה שמא נבעלה לגוי בפ"ב דכתובות: ומ"ש יתרה מבת ג' שנים ויום אחד פשוט הוא דפחות מכאן אין ביאתה כלום כמבואר בכמה דוכתי: ומ"ש ואם יש עדים שלא נבעלה לגוי אפי' אשה או עבד או שפחה וכו' משנה שם ואם יש לה עדים אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנים ובגמרא דאפילו שפחה דידה מהימנא ורמינהי לא תתיחד עמו אלא בפני עדים ואפילו עבד ואפילו שפחה חוץ משפחתה

עדי שטהורה אני אין צריך להמתין עד שיבואו העדים אלא מתירין אותה מיד וכתב הרמב"ם ז"ל אפילו יצא קול שיש עליה עדי טומאה מתירין אותה מיד התירוה ואחר כך באו עדים שנשבית אפילו לא נשאה עדיין תנשא ואפי' נכנס השבאי אחריה והרי היא שבויה לפנינו ביד אדוניה לא תצא מהתירה הראשון ומשמרין אותה עד שתפרד ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא כתב הרמב"ם ז"ל אפי' יש עד אחד שמעיד שהיא שבויה היא נאמנת אבל אם יש שני עדים שנשבית אינה נאמנת עד שיעיד עד אחד שהיא טהורה היו שני עדים שנשבית ועד א' מעיד שנטמאה ועד אחד מעיד שהיא טהורה מותרת אפי' זה שמעיד בה הוא עבד או שפחה: האב שאמר על בתו שנשבית ופדיתיה אינו נאמן לאסרה בין אם היא קטנה או גדולה שלא האמינתו תורה לאסרה אלא בענין אישות דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה אבל לא לפוסלה משום זנות: אשה שנחבשה בידי גוים ובשביל ממון מותרת אפי' לכהונה בשביל נפשות כגון שבעלה רוצח ונגמר דינו להריגה אסורה אפי' לבעלה ישראל. בר"א שעל ידי ממון מותרת בשיד ישראל תקיפה אבל אם יד אומות העולם תקיפה אפי' על ידי ממון אסורה לכהונה: עיר שבא במצור ונכבשה כל הנשים שבה פסולות לכהונה כשבויות שמא נבעלו לגוים לשון הרמב"ם:

אע"פ שלא נשבית לא תנא קתני לא תנא מהימנא הראשון: ומ"ש ואפי' נכנס השבאי אחרים וכו' פשוט הוא כעובדא דבכתים דשמואל · ומשמרין אותה עד שתפרד גם זה הם גבי עובדא דאבוה דשמואל · ומ"ש ואם באו עידי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא ברייתא הם: כתב הרמב"ם אפי' יש עד א' שמעיד שהיא שבויה היא נאמנת אבל אם יש שני עדים שנשבית אינה נאמנת וכו' בפי"ח מהא"ב וטעמו מדתנן בפ"ב דכתובות אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ומשמע ליה ז"ל דכיון דנקט עדים לשון רבים תרי משמע בעי וכתב הרא"ש בתשובה כלל י"ב על השבויה זאת חזרתי על צידי הצדדים למצוא לה פתח היתר ונלאיתי למצוא כי אחרי שנתנה לבעלה כי היתה בין הגוים ושלח שלוחים אחרים הרי כאן עידי שביה כי עידי שביה האמורים בתלמוד לאו דוקא שראוה שנשבית אלא שידוע שהיתה בין הגוים: היו שני עדים שנשבית ועד א' מעיד שנטמאת ועד א' מעיד שהיא טהורה מותרת וכו' בפ"ב דכתובות א"ר אני טמאה וחבירתי טהורה נאמנת אני טהורה וחבירתי טמאה אינה נאמנת ואוקמה רב פפא בדאיכא עדים שנשבית ואיכא עד דמפיק בל מה שהיא אומרת וברייתא אמר לה עד לא כי אלא את טהורה וחברתיך טמאה איהי שויתא לנפשה חתיכא דאיסורא וחבירתה משתריא אפומא דידה דהשבויים האמינו חכמים עד א' להקל ואפי' עבד ואפי' אשה בכל מקום שנאמן בו עד אחד הוא כשנים ואין דברי א' שבנגדו לטמא עומדים במקום שנים והיפא קתני אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת כלל משום דאמר לה עד את טמאה וחבירתיך טהורה איהי כיון דאיכא עד לאו כל כמינה חבירתה משתריא אפומא דעד וכתב הר"ן ונ"ת בשלמא רישא חבירתה משתריא אפומא דידה לפי שהיא העידה תחלה כב"ד ואיכא לאוקמה שהתירו חבירתה על פיה תחלה קודם שבא העד שמכחישה אבל סיפא היכי משתריא אפומא דעד כיון שהיא אמרה תחלה חבירתי טמאה והא ה"ל עד א' בהכחשה הן ועד א' בהכחשה לאו כלום הוא ואפי' היכא דעד אחד נאמן כבי תרי כדמשמע פ' האשה שלום ובסוטה פ' כשם י"ל דה"כ כדאמר ה' מעכת בתחלה והתירוה על פיו עסקינן ואע"ג דאמרה איהי ל' עד את טמאה וחבירתך טהורה לאו דוקא אלא הירכא דרישא נקט ואחרים אומרים דלא צריכים להכי אלא בשבוים הקלו דאפילו עד א' בהכחשה דעד פסול מהימן והרמב"ם ז"ל כתב עוד בפי"ח מהא"ב דלא זו אשה מתירתה אף ע"פ שעד כשר מכחישה ומשמע דמפיק לה מרישא דקתני אני טמאה וחבירתי טהורה נאמנת דמשתריא חבירתה אפומא דידה אע"ג דאיכא עד כשר דקא מפיק מינה וקאמר את טהורה וחבירתך טמאה והתמא קתני אע"פ שלא התירו חבירתה אפומא דידה תחלה אלמא בשבוים הקלו להתירה אפילו ע"פ אשה אע"פ שמכחישה עד כשר עכ"ל: האב שאמר על בתו שנשבית ופדיתיה אינו נאמן לאסרה בין אם היא קטנה או גדולה וכו' משנה וגמ' בקידושין פ' האומר: אשה שנחבשה בידי גוים וכו' בפ"ב דכתובות תנן האשה שנחבשה בידי גוים על ידי ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה לבעלה ובגמ' אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב ל"ש אלא שיד ישראל תקיפה על א"ה אבל יד א"ה תקיפה על עצמן אפי' ע"י ממון אסורה לבעלה ע"י נפשות אסורה וכו' אמר רב כגון נשי גנבי ולוי אמר כגון של בית דינאי אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה ור' יוחנן אמר אע"פ שלא נגמר דינן להריגה ופרש"י ע"י ממון מותרת לבעלה דמרתתי להפסיד ממונם ואינן מפקירין אותה ע"י נפשות שהיתה נדונה למות אסורה לבעלה דשואל ונושאין בה הפקר חוששין שמא נתרצית באונסם · ל"ש דע"י ממון מותרת לבעלה אלא שיד ישראל תקיפה על האומות ויראים לעשות שלא כדין שמא יפסידו ממונם הני נשי דגנבי שבעליהן נתלין ודרך המלכות להפקיר ביתם ונכסיהם · בן דינאי רוצח היה אבל נשי דגנבי שגונבים ממון לא מפקרי· וכתבו התו' והר"א והר"ן ע"י ממון מותרת לבעלה אפי' היא אשת כהן וכן מוכח בגמ' ע"י נפשות אסורה לבעלה אפי' הוא ישראל דחיישינן שמא מחמת פחד נפשה נתרצית להם למצוא חן בעיניהם· וכתבו עוד הרא"ש והר"ן אבל יד א"ה תקיפה על עצמם אפי' ע"י ממון אסורה אפי' לבעלה כהן כיון שאינן יראים להפסיד ממונם חיישינן שמא יתכסוה ובפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן פסקו שהלכה כחזקיה שהיה רבו של ר' יוחנן וכך הם דברי רבינו ובפלוגתא דרב ולוי פסק רבינו כלוי שהיה גדול ממנו והרי"ף טבא פסק כרב אבל הרמב"ם בפי"ח פי' באשת כהן דוקא אבל באשת ישראל אפי' ע"י נפשות מותרת דלא חיישינן שמא נתרצית· וכתב הר"ן שכך פירשו ר"ח

והגאון ז"ל וגם ה"ה כתב מדבריו כל הגאונים דוקא אם היה הבעל כהן והוא הדין ליכנס לכתחלה לכהן אבל לישראל ודאי לא חיישינן שמא נתרצית וכן הכריחו כל האחרונים ז"ל עכ"ל: וכתב עוד ה"ה ובגמ' אמרו ע"י נפשות כגון נשי דגנבי ולוי אמר כגון אשתו של בן דינאי ולא נזכר בהל' ובדברי רבי' ונראה שהם מפרשים שנשי אלו הרוצחים והגנבים לא נתפסות למלכות מחמת שידעו במעשה בעליהן ומסייעו אותם והרי הן ספק שמא תמותינה ע"י המלכות ולזה לא הוצרכו להזכיר כן אבל י"מ שכתבו שאע"פ שאין הנשים חטאו מיתה כיון שבעליהן נתפסין להריגה אין המלך מקפיד על נשיהם וזה דעת רש"י: עוד שם בגמ' אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה ור"י אמר אע"פ שלא נגמר דינן ובהלכות לא הזכירו זה נראה שדעתם לפסוק כר' יוחנן וזה דעת רבינו עכ"ל: וכתוב בהגהות מרדכי דכתובות היכי דאיכא דיילי גוים בעיר אפי' תקפה ידינו עליהם ואין כתוב כן מדברי הפוסקים שלא חילקו בכך · וכתב הר"ן ומ"מ מאי דאמרינן דיד האומות תקפה על עצמן דאפי' ע"י ממון אסורה לכהונה כיון שאינו מתירא מהפסד ממונו דוקא בשנחבשה אבל אשת כהן שנתייחדה אף על גב דלא שייך בה הפסד ממון כלל הריא דכיון שאינה אסורה בידו כמו בנחבשה אפילו בלא הפסד ממון לא מתסרא וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפי"ח מהא"ב ע"כ וכן כתב הרב המגיד בפ' הנזכר וז"ל וממה שכתב רבינו כיון שנעשית ברשות גוים אסרה ולא כתב כיון שנתיחדה עם הגוים משמע דדוקא כשהיא חבושה תחת ידם אבל לנתיחדה מדעתה והיא מעושת בידיה מותרת ואין אוסרין אותה בייחוד בלבד ובסוגיא שבפ' אין מעמידין דמשמע דע"י יחוד אוסרין אותה כבר פירש בעל התרומה בשם ר"י דלמסקנא בנתיחדה מדעת לא אסרינן לה וכך פי' הרשב"א ז"ל שם עכ"ל וכ"כ התוספות והר"א שם בפ' אין מעמידין וכ"כ עוד הרשב"א בתשובה סי' אלף ורכ"א י"א וכ"כ עוד הר"א בתשובה כלל ל"ב על יהודי שהיה לגוי מעות והלך לו היהודי ונשאר הגוי עם אשתו בבית ואוכל ושותה ויושן בבית וידו תקפה פליסה ויכא על האשה חשד בעיר אין לחוש על אותו חשד לאוסרה על בעלה דאפי' כשתכ"ל דאין אוסרין על היחוד ולא דמי להא דתנן בפ"ב דכתובות האשה שנחבשה בידי גוים וכו' דהיינו דוקא נחבשה שהמשכנו עבור אותו ממון והיה בבית הגוי וילכך כיון דיד אומות העולם תקפה על עצמם נמי ירא שמא יפסיד ממונו ובהאי עובדא דלא נחבשה אפילו אי בעלה כהן שריא ליה ואי משום דאיכא עליה שם חשד ובעיא ה"ר אשי קלא דבתר נשואין לא חיישינן עכ"ל י"ב וכתבו הגהות מיימון בפי"ח מהא"ב ובתרומת הדשן בשם הר"ש דאשת כהן שנחבשה בידי גוים ויהודי נכנס ויוצא אליה דשריא לבעלה והביא ראיה לדבר: אשה שנחבשה מחמת שנגב יהודית והיתה בסכנת [illegible] אבל שאם דנוה להמית ואח"כ הצילוה ע"י שוחד אם היא מותרת לבעלה בכתבי מהר"ר אשר לנו סי' כ"ב וכתבו עוד ההגהות שם תשובת רשב"א דישראל שהמיר הוא ואשתו שהיתה מותרת בה אבל אם המיר לבדה בלא בעלה אסורה לו וכתבו עוד תשובת ר"ח כלל ל"ב סי' י' על כהן שהמירו בשעת הגזירות מפני אימת מות וכשהמלכו כם והמלטה חזרו לדת האמת מותרות לבעליהן ובהגהות מרדכי דקידושין כתב תשובה אחת על אשת ישראל שנאנסה להמיר ולא שמענו שבקה טמדקי להנכל ואח"כ השתדלו והביאוה והחזירוה ובתרומת הדשן סי' רמ"א האריך בדין נשים שנמלטו מהגזרה אם מותרות לבעליהן ולכהונה ומהר"י קולון כתב בשורש ק"ם על אשת כהן שהלכה לבית הגוים ואמרה להמיר דתה ואח"כ חזרה בה והתירה לבעלה והאריך הרבה בדינים אלו והגהות מרדכי דכתובות כתב ג"כ בזה באורך י"ג (וכת' דיש חולקין ומתירין אותה) וגם בסוף הגהות מרדכי דקידושין כתב בזה ובתה"ד סי' רמ"א ורמ"ב האריך הרבה בכמה חילוקי דינים אלו ובתשובת ה"ר דוד הכהן בית י"ח האריך ג"כ בדינים אלו וברבי ירוחם נתיב כ"ג ח"א: עיר שבא במצור ונכבשה כל הכהנות שבה פסולות וכו' משנה בפ"ב דכתובות עיר שכבשה כרקום כל כהנות שבתוכה פסולות ובגמ' ורמינהי בלשת שבאה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך א"ר מרי לבעולים פנאי לנסך אין פנאי ר' יצחק בר אלעזר משמיה דחזקיה אמר כאן בכרקום של אותה מלכות כאן בכרקום של מלכות אחרת של אותה מלכות נמי אי אפשר דלא ערקא חדא מינייהו א"ר יהודה אמר שמואל במשמרות רואות זו את זו א"נ דלא כיימא פורתא אמר רבי לוי כגון דמסדר למתא סוסילתא וכלבא וגווזא ואוזא אמר רב אידי בר אבין אם יש שם מחבואה אחת מגלת על הכהנות כולן בעי רבי ירמיה אינה מחזקת אלא אחת מהו: ומ"ש משני שבילין

(ה) ונתפשו' וכו' כהן בית ח' כ' ע"ז כהן שראה אשה שנשבית ונשאה ופסק דמ"ה לשאול ולדקדק למה נשאה דאשתו אמרינן ליודע בה [illegible] לא נטמאה וקודם שראה אותה לא היה יודע בה אם אלא היא אומרת שנשבית ואמרה טהורה אני וע"ש כי הארכתי [illegible]: (ו) וכ"כ הרמב"ם [illegible]

[illegible]

להריגה אסורות לבעליהן עכ"ל ומ"ה כ' פי"ח דעת הרי"ף והרמב"ם דלא בעינן כלל נגמר דינן להריגה אפי' ביושבת מחמ' בעליהן ודעת התו' והרא"ש וזהר"ן כדעת הטור כת' בפסקי מהרא"י סימן כ"ב כתו' ר' שמה כל מקום שהיא שנורה לחזור ע"י [illegible]

[illegible]

שבילין אחד טמא ואחד טהור וכו' הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמא בעי רב אסי אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן מה לה לשקר אי לא ומ"מ מקשה גברא דאגר תמרא לחבריה וכן הכא ודאי איטמי חששא הוא ובמקום חששא אמרי' ופרש"י לבעול יש פנאי דתקיף להו יצרייהו רבי יצחק בן אלעזר אומר אף בבעולה פעמים שהן מותרות בהרקום של אותה מלכות אינו רוצה להזמין את בני העיר והכובש עיר הסמוך למתשלתו שומרה והיא לו למס עובד מס יר מקום מעמד השומרים שמעמיד כמלכים לא יחבל אדם באנשי העיר דמסדר למתא וכו' שמו חביבות בעיר שלשלאות של ברזל שישמעו קול בהכשל איש רץ עליהם והכבי' אותו וזעקים וגוזא מקלות וקסמים להכשל בהם וכתב הר"א וקי"ל כשינויים דרב מרי דהא בע"ז רמי מתני' אהדדי ומשני להו כדרב מרי ולא כשנויא אחרינא לכך לא הביא הרי"ף סוגיא זו לפי שאינו מחלק בין אותה מלכות למלכות אחרת אלא בכל ענין הכהנות אסורות ונשים מותר ובעיא דאין המחבואה מחזקת אלא אחת הרי"ף פסק לקולא כיון דדחי תלמודא הכא מי יימר דאיטמא אלמא דמקלינן בה דאמרינן בכל חדא וחדא שמא נחבאת וא"ת אם כשבאת שמא לא נטמאה ויש שפסקו דלא תנשא לכהן ואם נשאת לא תצא ומשמע ברב אלפס דקל היה לחכמים בדבריהם ובעיא דלא נחבאתי ולא נטמאתי נ"כ פסק הרי"ף לקולא והר"ן כתב א"ל כדברי רש"י דר' יצחק בן אלעזר לאו לתרוצי מתני' אתי דלא מתרצי אלא כדרב מרי ור"י בן אלעזר אתא לאשמועי' דמתניתין דוקא בכרקום של מלכו' אחרת דמתוך שהמלך יודע שלא תעמוד העיר בידו כיון שהוא במלכות אחרת מפקיר הכל ומ"ה כהנות שנמצאו בתוכה אסורו' אבל בכרקום של אותה מלכות דעתו של מלך שישתעבדו לו בני אותה העי' ולפיכך אינו מפקיר ממונם ונשיהם אדרבה שומר אותם וליכא דכאן וכאן לאו דוקא ונראה שהזקיקו לפרש כן משום דבע"ז פ' השוכר מקשה ממתני' דהכא למתני' דהתם דבולשת ולא מייתי להא דר' יצחק כלל אלמא דלאו לתרוצי מתני' לחודי אתא אלא לאפלוגי בדינא דהכנת וה"ל כאלו אמר ל"ש אלא בכרקום של מלכות אחרת ועוד שהרב ז"ל גורס בכרקום של אותה מלכות נמי א"נ דלא מיפשטא חד מיניהו ומנסך אלא ודאי לאו לתרוצי איתמר אלא לאיפלוגי בדינא דהכנת וירושלמי נמי משמע הכי דמפליג בין כרקום של אותה מלכו' לכרקום של מלכות אחרת בלאו רמיא דמתני' אהדדי אבל ר"ח פי' דלתרוצי למתני' אתא וה"ק דלא מפלגי בין לבעול ולנסך אלא מתני' דהכא בכרקום של אותה מלכו' שיש להם פנאי לפי שאין מתיראין ומתני' דבולשת בכרקום של מלכות אחרת שאין להם פנאי לפי שלבם רדוף עליהם ויראים הם שמא יבואו עליהם אויבים ומקשי' בגמ' ובכרקום של אותה מלכות אמאי אסורות והא א"א דלא משמע חדא מנייהו א"ה היא גרסתו של ר"ח כלומר וכיון שכן איכא למיתלי לקולא ולמימר דכולהו מותרות כדאמרי' לקמן דהאם יש מחבואה אחת מצלת על כולן ויש הוכחה לפי' זה בירושל' ולפי גמתתנו יותר נ"ל פירושו של רש"י ולענין הלכה הרי"ף השוה משנתנו כצורתה ובפ' השוכר כת' ג"כ מתניתין דבולשת כצורתה ולא הביא הא דרב מרי ולא הא דר"י בן אלעזר משמע דס"ל דלא מפלגי בין כרקום של אותה מלכו' לכרקום של מלכו' אחרת אלא לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי וכדרב מרי ואפשר שטעמו משום דהתם בפ' השוכר כי פריך ממתני' דהכא למתני' דהתם דבולשת מייתי פירוקים דרב מרי ולא מייתי לדרבי יצחק אלמא לית' לדר' יצחק לא לענין כהנות ולא לענין יין נסך ולא נהירא דהיכי דחינן הא דר' יצחק מקמי דרב מרי דהא ר' יצחק משמיה דחזקיה קאמר לה ורב יהודה משמיה דשמואל ולוי שקלו וטרו לתרוצא להא דר' יצחק ורבי אבא בר זבדא ור' יהודה נשיאה ורבנן משמע נמי דהכי ס"ל וא"א למדחינהו לכולהו והרמב"ם בפי"ח מהא"ב חלק בדין הכהנות בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת ע"פ דרכו של ר"ח ובפי"ב מהמ"א לענין יין נסך לא חלק ונראה שהוא מפרש כפרש"י דר' יצחק לא אתא לתרוצי מתני' דמודה לרב מרי דלעולם לנסך אין פנאי אלא דאף לבעול אתי לאיפלוגי דהא דאמרינן יש פנאי ה"מ בכרקום של אות' מלכות אבל בשל מלכות אחרת לא הילכך נקטינן כרב מרי דלנסך בכל ענין אין פנאי ולבעול מפלגינן בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת כר"י בן אלעזר עכ"ל הר"ן ז"ל: וה"ה כתב שהרמב"ן והרשב"א סוברים כדעת הרי"ף ותמה הוא ז"ל עליהם היאך אפשר לדחות כל הנך רבנן מקמי רב מרי ועל דברי הרמב"ם כתב אפשר שהוא פוסק כרב מרי בדין היין נסך מפני שבע"ז לא הזכירו תירוץ אחר ואם איתא דבכרקום של אותה מלכות היו אסורות אפי' בשעת מלחמה היה להם להזכיר שם ופסק בדין הכהנות כסוגיין דהכא משום דכולהו הני אמוראי ס"ל דבכרקום של מלכות אחרת שהן מותרות והולכין כאן וכאן להקל מפני שהכל חשש של ספק הוא וסוגיין דמכרעי הכי כל חדא בדוכתא וירושלמי נמי משמע הכי

ואפשר נמי דרב מרי הוא מוקי להו לתרוייהו מתני' בכרקום של אותה מלכות ולא הוה פליג בכרקום של מלכות אחרת לאסור הכהנות ע"כ ודע שאכל גדוד של מלכות אחרת הייה הרמב"ם וכתב ואם שבו נשים ונעשו ברשותן אע"פ שהחזירו אחריהם ישראל והצילו אותם מידם הרי הן אסורות ודבריו מבוארים דלא אמרו אין פנאי לבעול אלא בגדוד של מלכות אחרת שפשט ושטף ועבר שבעודם בעיר טרודים לשלול שלל ולברוח ומתוך כך אין פנאי לבעול אבל כששבו הנשים ונעשו ברשותן כבר יש להם שם שבויות ואף על פי שלא היה להם פנאי לבעול שתכף שבאו רדפו ישראל אחריהם והצילו הנשים מידם לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין וכל שנעשו ברשותם פסולות · ונראה עוד מדברי הרמב"ם דאפי' גדוד של מלכות אחרת אם היה שוקט ובוטח ואינו נחפז לברוח יש פנאי לבעול הוא וכל הנשים שבעיר פסולות שלא אמרו אלא בשפשט ושטף ועבר: ועל מ"ש הרמב"ם שאם היתה בעיר מחבואה אחת אפילו אומרת לא נחבאתי ומ"מ טהורה אני נאמנת כתב הר"ן מכלל דס"ל דלא מטהרן בה אלא כי אמרה טהורה אני במגו דנחבאתי אבל סתמא לא ולי נראה דכל היכא דמחבואה אחת שם אינה צריכה לומר נחבאתי אלא מסתמא תלינן בה והביא ראיה לדבר מהגמ': אשת כהן שנאסרה עליו משום שבויה מותר לדור עמה בחצר וכו' בפ"ב דכתובות אהא דתנן אמר רבי זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו גוים ועד שיצאו אמרו לו אין אדם מעיד ע"י עצמו תנא אעפ"כ ייחד לה בית בחצרו כשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה ופרש"י כשהיא יוצאה ויוצא בחצר יוצאה בראש בניה שיהיו הבנים עמהם שלא יתייחדו וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה כדי שלא ישא הוא בחצר והבנים מבחוץ ונראה מדברי הרמב"ם בפי"ח מהא"ב דדוקא בשלא נאסרה עליו אלא מספק אבל כל שיש עדים שנטמאת אסורה לדור בחצרו: איזו היא חללה זו שנולדה מאיסורי כהונה וכו' ברייתא פ' י' יוחסין (דף עז) ומייתי לה מקרא: ומ"ש הולד חלל ל"ש הוא זכר ל"ש הוא נקבה ברייתא שם ודרשי לה מדכתיב לא יחלל זרעו מי כתיב בנו זרעו כתיב: : ומ"ש והיא עצמה נתחללה בביאתו ג"ז ברייתא שם ודרשי לה מקרא ומ"ש משהערה בה בין שבא עליה בשוגג בין במזיד או שבא עליה באונס או ברצון משנה פרק הע"י (דף כג) ומ"ש והוא שיהיה כהן מבן ט' ויום אחד ומעלה והנבעלת מבת ג' שנים ויום אחד ומעלה זה פשוט דבכמה דוכתי דביאת קטן פחות מבן ט' לאו ביאה היא וכן ביאת פחות מבת ג': ומ"ש אבל כהן שקדש אחת מאיסורי כהונה ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין לא נתחללה וכו' משנה בפ' הבא ע"י (דף נו) אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט נתאלמנו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן האירוסין כשרות ומ"ש מן הנשואין אע"פי שלא נבעלה נתחללה ג"כ הרמב"ם בפי"ט מהא"ב וכתב הרב המגיד שלמד כן ממה שאמרו סתם מן הנשואין פסולות ולענין כתובה אמרו שכל אלמנה מן הנשואין היא בחזקת בעולה וכל שכן באיסור של תורה עכ"ל ול"נ דמייתורא דמתניתין דקתני מן הנשואין פסולות שהיא משנה שאינה צריכה למד הרמב"ם דהיינו לומר דכיון שנכנסו לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלו פסולות מצאתי כתוב אם קודם שנתעברה היו הכל מרננים אחריה ויצא קול שהיא זונה יש לספק להכשירו לכהונה מדאמרינן בפרק ארוסה אשה מזנה בניה כשרים דרוב בעילות אחר הבעל משמע דאי לאו האי טעמא חוששין אף לבתה והכא לא מהני האי טעמא כיון דאשת כהן היא אם איתא שזינתה מתחי' ינוקא הויא זונה אפילו זינתה באונס ואסורה לכהן והשתא ובא עליה הכהן הויא חללה והבן חלל: כהן שבא על א' מן העריות אין הולד חלל וכו' בפ"י יוחסין (דף עז) הא דתנן אין חללה אלא מאיסורי כהונה א"ר אשי הילכך כהן הבא על אחותו זונה משוי לה חללה לא משוי לה. חזר ובא עליה עשאה חללה ופרש"י חזר ובא עליה או הוא או כהן אחר עשאה חללה שהרי אסורה לו משום זונה שאינו הוגנ אלא בכהונה ומ"ש וכן אם בא על יבמה או גיורת או משוחררת הולד חלל טעות סופר יש כאן וצריך להגיה וכן אם בא על יבמה לשוק אבל הבא על גיורת או משוחררת הולד חלל וה"ק וכן אם בא על יבמה לשוק דינו כדין בא על אחותו דבביאה ראשונה אין הולד חלל לפי שאינה מאיסורי כהונה אבל עשאה זונה לפי שאין קדושין תופסין בה ואם חזר ובא עליה הולד חלל כמו באחותו אבל הבא על גיורת ומשוחררת כיון שהיא מאיסורי כהונה אפילו מביאה ראשונה נעשית חללה והולד חלל: חלל שנשא כשרה זרעו ממנה חלל עד סוף כל הדורות וכו' אבל בתם של אותה הבת כשרה לכהונה אם נשאת לישראל וכו' משנה פ"י יוחסין בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה חלל שנשא בת ישראל פסולה מן הכהונה ופרש"י לעולם בת בנו ובת בן בנו עד סוף כל הדורות

הרמב"ם עיר שנכבשה אם היו מקיפים אותה מכל רוחותיה כדי שלא תמלט אפי' אשה אחת עד שיראו אותה ותעשה רצונם כל הנשים שבתוכה פסולות כשבויות ואם היה אפשר שתמלט אשה אחת ולא ידעו בה או שהיתה בעיר מחבוא א' אפי' אינו מחזיק אלא אשה אחת הרי זה מציל על הכל אפי' אינה אומרת שנחבית אלא אומרת לא נחבאתי ומ"מ טהורה אני וי"א אם אין המחבא מחזיק אלא אחת לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא ורב אלפס פסק שתנשא לכתחלה וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל כתב הרמב"ם ז"ל בר"א שהנשים אסורות בגדוד של אותו מלכות שהם מתישבים בעיר ואין יראים אבל בגדוד של מלכות אחרת לא נאסרו הנשים לפי שהם פושטים והולכין ואין להם פנאי לבעול ורב אלפס לא חילק אלא אסורין בכל ענין וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל אשת כהן שנאסרה עליו משום שבויה מותר לדור עמה בחצר ובלבד שיהיו בניו ובני הבית תמיד עמם בחצר לשומרם: איזו היא חללה (יד) זו שנולדה מאיסורי כהונה כגון כ"ג שבא על אלמנה או כהן הדיוט שבא על הזונה או על הגרושה הולד חלל ל"ש הוא זכר או נקבה והיא עצמה נתחללה בביאתו משהערה בה בין שבא עליה בשוגג בין במזיד או שבא עליה באונס או ברצון והוא שיהיה כהן מבן ט' שנים ויום אחד ומעלה והנבעלת מבת שלש שנים ויום אחד ומעלה אבל כהן שקדש אחת מאיסורי כהונה ונתארמלה או נתגרש מן האירוסין לא נתחללה אבל מן הנשואין אע"פ שלא נבעלה נתחללה שכל נשואה בחזקת בעולה היא אע"פ שנמצאת בתולה: כהן שבא על א' מן העריות אין הולד חלל אבל עשאה זונה ואם חזר ובא עליה הולד חלל וכן אם בא על יבמה לשוק. אבל הבא על גיורת או משוחררת

ד"מ (יד) ע"ל סימן ד' אשת כהן שיצא עליה שם קול זנות חוששין לבניה משום חללי':

משוחררת הולד חלל חלל שנשא כשרה זרעו ממנה חלל עד סוף כל הדורות וכן בן בנו כולם חללים שכן הזכר החלל הוא חלל לעולם ואם ילדה בת אסורה לכהונה אבל בתה של אותה הבת כשרה לכהונה אם ניסת לישראל שישראל שנשא חללה הולד כשר גוי ועבד הבא על בת ישראל אע"פ שהולד כשר לבא בקהל פגום הוא לכהונה והיא נתחללה בביאתו חלוצה אסורה לכהן מדרבנן לפיכך אם בא עליה הוי חללה מדבריהם וגם הולד חלל מדבריהם כהן הבא על ספק גרושה או ספק חלוצה הרי זו ספק חללה והולד ספק חלל ונותנין עליו חומרי כהני' וחומרי ישראלי' ואינו אוכל תרומה ואינו מטמא למתים ונושא אשה הראויה לכהונה ואם אכל תרומה או נטמא או נשא גרושה מכין אותו מכת מרדות וכן הדין בחלל של דבריהם אבל החלל של תורה הודאי הרי הוא כזר לכל דבר גר שנשא גיורת וילדה בת לא תנשא לכתחלה לכהן אפי' בת בתה עד כמה דורות אע"פ שהורתה ולידתה בקדושה אבל אם ניסת לכהן לא תצא ואם יש בה צד אחד של ישראל כגון גר שנשא ישראלית או ישראל שנשא גיורת הבת מותרת לכהן לכתחלה הכהנים דוקא הוזהרו שלא לישא גרושה זונה וחללה אבל הכהנות לא הוזהרו לפיכך כהנת מותרת בגר ועבד משוחרר: משפחה שנתערב בה ספק חלל כל אלמנה שמאותה משפחה לא תנשא לכהן דשמא היא אלמנת החלל ואם ניסת לא תצא דהוה ליה ספק ספקא אבל אם נתערב ודאי חלל אפי' אם ניסת תצא עד שיבדוק שאינה מאותה התערובת וכ"ש אם נתערב בה ממזר או ספק ממזר שאסור לכהן שישא מאותה משפחה ואפי' ישראל שנתערב בה ספק איסור שאסור לישראל כגון ממזרת ונתינה אסור לישא ממנה ואם נשא הוי הולד ספק ממזר:

ח כהנים

לוים וישראלים מותרים זה בזה והולד הולך אחר הזכ' בן הכהן כהן בן הלוי לוי בן הישר' ישראל וחללי' גרים וחרורי' מותרין זה בזה וגר ומשוחרר שנשא לויה או ישראלית או חללה הולד הולך גם כן אחר הזכר לא שנא גר שנשא ישראלית או ישר' שנשא גיורת אבל כל הנישאת באיסור הולד הולך אחר הפגום כמו הנולדים מפסולי כהונה או אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הולד פגום לכהונה וישראל שנשא ממזרת או ממזר שנשא ישראלית הולד ממזר וולד שפחה נכרית וולד כמותן לבית שמאי נתעברו מכשר או מפסול ודין הכתובה באחת מאלו שעברו ונשאו לפסולים יתבאר לקמן בדין היוצאו' בלא כתובה בע"ה:

ט אשה

שנשאת לשנים ומתו לא תנשא [א] לג' שכבר הוחזקה להיות א[...]יה מתים ואם ניסת לשלישי

לא תנשא לשלישי נבדע' קצת מגדולי הראשונים ז"ל ואפ"ה אם נשאת ודאי לא תצא ומינה דעיתה אמיתה כמי אם נשאת לא תצא לבד זה מכאתי ולא נתיישב בו דעתי עכ"ל: והרי"בש כתב שדעת הרמ"בם נכון והביא ראיה לדבריו וכתב דאפי' אם התרו בו ב"ד והמרה את פיהם אין כופין להוציא: ודע דאיתא בגמ' ס"פ הבא על יבמתו הא דאמרינן דלא תנשא לשלישי לר' או לרביעי לרשב"ג. מ"ט א"ר מרדכי מעין גורם ורב אשי אמר מזל גורם מאי בינייהו איכא בינייהו דאירס ומית אי נמי דנפל מדיקלא ומית פרש"י דנסב וסליק לדיקלא ונפל ומת למ"ד מעין גורם לא הוחזקה זו שהרי מעיינה לא גרם לו שימות שהרי לא מת מחולי וה"ה כתב בפכ"א מהא"ב פי' אם מן הראשונים לא נשאה אלא אירסה ומת או שמת ע"י נפילה מן הדקל למ"ד שמעיינה גורם שמביאה המשמש עמה לידי חולי ומת בין למ"ד מזלא גורם אית"ק"ל כרב אשי דבתרא הוא וגלוי שהם רבי"ד בכל גוונא לא תנשא לשלישי ונם בשל' לא הכירו סוגיא זו אבן פסק נ"כ הרש"בא בתשובה: וכתב הר"אש בתשובה כלל נ"ג פי' מזל גורם ז"ל דהאשה מזלה רע שאנשים מתים והדבר הזה תלוי במזל כי חיי האנשים ופרנסתן תלוי במזל אם נולד בשעה שיש לו להיות עשיר או עני והאשה כלואה בבית גוונא יכולה להתפרנס ע"י עצמה אם לא שסבעל מפרנסה ונגזר על אשה זו שימותו בעליה כדי שתחיה כל ימים בעוני ואין מי שיפרנסנה אבל אין לפרש שנולדה באותו מזל שימותו בעליה דלא מצינו בתלמוד שיהא תלוי במזל אלא או עשיר או עני או אורך ימים וגוונא בזה אבל דברים אחרים אינו תלוי במזל ע"כ ובתשובות להרמ"בן סי' קכ"א עכ"ז שהתיר אשה קטלנית לשלישי איני יודע על מי סמך המתיר הזה שסבר כמספקא הלכה כר' ורן אני את המתיר. קנס לזנות כי שמא לא מת הראשון או השני על מטתו אלא שמא נפל אחד מהם ומת או שמא טבע ומת ופסק כמ"ד מעין גורם וע"כ ז אינו אומר שהוא כן דלית הלכתא אלא כרב אשי דסבר מזל גורם ובין שמת על מטתו או נפל וטבע כ"ז אסור לשלישי וכן תמצא בה הרי"ף ז"ל וכ"כ בתשובות הרשב"א וכתרומת הדשן סי' רי"א כתב על מעשים בכל יום שחכמים גדולים ואנשי מעשה לא קפדי לישא אשה שמתו לה ב' אנשים ואין מוחה בידם ירא"ה דלא שכי עבדי דלא קפדי דהא אשירי כתב דכופין אותו להוציא וגם הרמ"בם כתב דאסור לינשא לשלישי אמנם בא"ז כתב הא דקבעי' הלכתא כר' לשלישי לא תנשא לא לאסור ולא לודאי חששא אלא לספק חששא ע"כ ואפשר דאהני מילי דא"ז סמכי עלמא ולא חיישי לספק חששא כמו שאין אנו נזהרין מכמה מילי דאזהירו רבנן עלייהו משום חשש סכנה וגם מתוך שאנו מתי מעט וצריכין אנו לישא מאשר במכה דשו בה רבים שומר פתאים יי' ד"כ"ע אי שייך למימר האי טעמא דשומר פתאים לת"ח שהוא יודע ומכיר וזוכר למופלא בדורו ואפילו באינים דעלמא קשה הדבר לכדד ה"כ להתיר הואיל ואיכא חשש סכנה כדאמרינן בפרק אין מעמידין פירוקא לסכנתא בתמ' אבל כי דבזקקין אנו לדקדק משום עיגונא דנשים ילדות דאיתרע בהו כי האי מילתא אם היו אסורות להנשא היו לחוש שמא ח"ו תנאנה לתרבות רעה ושמעתי במקצת מדינות בודים סברות מלבם לחלק היכא דמת בשינוי אויר בדבר או אם נהרג ונשרף בגזרה עם הצבור בה"ג לא שייך לומר מזל גורם דמכת מדינה היא וקצת יש ראיה לדבריהם מה המקבל דמכת מדינה לא תלינן במזלא דגברא ע"כ. וכתב עוד תרומת הדשן דבספר חסידים משמע דס"ל דמקום גורם אמנם משמע דק"ל כרשב"ג דלרביעי לא תנשא וכת עוד דבר תמוה דלחמישי אינה מזיק ולכך כה דליכא למסמך עליה עכ"ל. והרי"בש כתב מה שאלת אם מת א' מהן במגפה עובדי סובא ידענא שנעשו בזה להקל ולא היו מוחי' בידם חכמי הדור וכ"ל סמך להקל מדתנן בפ' המקבל אם מכת מדינה היא מנכה לו מחכירו וכו' ומ"מ צריך שתהיה המגפה חזקה שרוב אנשי העיר ימותו בה כדאמרי' בהש"ס ד' מכת מדינה אמר רב יהודה כגון דאשתדוף רובה דבאגא או אפשר דדיינינן ליה כדבר בהסיא דתנן בפ"ג דתעניות אי זהו דבר עיר המוציאה ת"ק רגלי וכו' וכן שימות מחולי במגפה ולא מחולי אחר דאם כן ה"ל כהסיא דאיבעיא לן התם של כל העולם בשדפון ושלו בירקון כו' ופסקה בתיקו והכא אפשר דאזלינן ביה לחומרא למיסר משום סכנתא עכ"ל: ומ"ש רבינו ואם הכיר בה יש לה כתובה וכו' אבל משני יש לה כתובה וכו' בר"פ נערה שנתפתתה כתב הר"ש שיש מדקדקים מכאן דאין לה כתובה משני משום דאיגלאי מילתא למפרע דקטלני' היא והוא ז"ל דחה דבריהם ופעלה דמשני יש לה כתובה ומשלישי אם לא הכיר בה אין לה כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה ורבי' ירוחם כתב שי"א דמשני אין לה כתובה: ואיש שמתו לו שתי נשיו א"כ למנוע מלישא השלישית כ"כ הר"אש בתשובה כלל כ"ד וכתב טעם משום דאם איתא דמדה זו באנשים כבנשים לא הוו שתקי חכמים מלדבר בזה:

לשלישי כתב א"א ז"ל שכופין אותו להוציא דחמירא סכנתא מאיסורא וכמו שב"ד חייבין להפריש האדם מאיסור כך חייבין למונעו שלא יפשע בעצמו ואם הכיר בה יש לה כתוב' לא הכיר בה אין לה כתובה אבל משני יש לה כתוב' אע"פ שלא הכיר בה ואיש שמתו לו שתי נשיו אין צריך למנוע מלישא השלישית:

י המגרש

אשתו ונשאת לאחר וגרשה או מת אפילו לא ניסת לאחר אלא נתארסה לאחר אסורה לחזור לראשון ואסור לו לדור עמה בכל השכונה ואם גירשה השני או נתאלמנה מותר לדור עמה בשכונה [ב] ובלבד שיהיה חוץ למבוי ואם לוה ממנה קודם לכן דינה כדפרישת לעיל בכהן שלוה מאשתו גרוש' אבל זנתה אחר הגירושין מותר [ג] לחזור לו המוציא אשתו משום שם רע שיצא עליה או מפני שהיא אילונית או שהי' נדרנית לא יחזיר ודוקא שאמ' לה משום שם רע או משום אילונית או נדרנית אני מוציאך וכפל דבריו לומר אילמלא השם רע או אילונית או הנדר לא הייתי מוציאך ואז יאמרו לו הוי יודע שהמוצי' את אשתו משו' שם רע או משום אילונית ונדר לא יחזיר אבל לא כפל דבריו יכול להחזירה והר"מה ז"ל כתב שאם אמר לה משו' שם רע ואילונית ונדר אני מוציאך אע"פ שלא כפל דבריו אינו יכול להחזיר' וא"א ז"ל כתב כסברא

לראשון מילתא דפסיטא שהיא אסורה כי היודע שנתגרשה מה יודע שהגרושין לא היו אלא לרווחא דמלתא. וכ"ת יכריזו שלא היתה צריכה גט איכא דשמע בגיטא ולא שמע בהכרזה כדאמרינן בחליצה איכא דשמע בחליצה ולא ידע בהכרזה א' ועיין בתשובת הרשב"א שכתבתי בסימן י"ג ובמרדכי דקדושין פ' האו' ומ"ש רבינו ואסור לו לדור עמה בכל השכונה ואם גרשה השני או נתאלמנ' מותר לדור עמה בשכונה וכו' יתבאר בסי' קי"ט בס"ד: ומ"ש ואם לוה ממנה קודם לכן דינה כדפרי' לעיל וכו' בסימן ו' ויתבאר עוד בסימן ק"ט: ומ"ש אבל אם זנתה אחר הגרושין מותר לחזור לו מבואר במשנה ספ"ב דסוטה (די"ח) וכתבו הרי"ף והרא"ש בפ"ק דיבמות דטעמא משום דהויה ואישות כתיב בה הויה דכתיב והיתה לאיש אחר דהיינו קדושין אישות דכתיב או כי ימות האיש האחרון וכו' לא יוכל בעלה הראשון וכו' משמע דהכא"נ קאי לא יוכל אבל מזנה לא: המוציא אשתו משום ש"ר שיצא עליה או מפני שהיא אילונית או שהיא נדרנית לא יחזיר ודוקא שאמר לה משום ש"ר וכו' משנה בפרק השולח (דף מה) המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ופרש"י משום ש"ר שיצא עלי' לעז זנות משום נדר שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרנית לא יחזיר ואפי' נמצאו דברי' בדאי או שהנדר שהתירו חכם ובגמ' א"ר יוסף בר מניומי א"ר נחמן והוא שאמר לה משום ש"ר אני מוציאך משום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא אי אמר לה הכי מצי מקלקל לה ואי לא לא מצי מקלקל לה. איכא דאמרי א"ר יוסף בר מניומי א"ר נחמן צריך שיאמר הוי יודעת שמשום ש"ר אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים הילכך צריך למימר לה הכי תניא כלישנא קמא תניא כלישנא בתרא ופרש"י משום נדר אני מוציאך בהא אסרו רבנן להחזיר ואי לא אמר מותר להחזיר. קסבר רב נחמן טעמא דמתני' משו' קלקולא שלא יקלקלנה על בעלה לאחר שתנשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שהדברים בדאים או שהנדר יש לו הפרה אפי' נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך וכן אמרתי בשעת גירושין שמפני כך אני מוציאך ובהגרשתיך היה בדעתי להחזירך אם ימצאו דברים בדאים ונמצא גט בטל ובניה מן השני ממזרים לפי' אומרי' לו קודם גירושין הוי יודע שלא תחזירנה עולמי' ושוב איכו נאמן לומר כן שכיון שידע שאסור לו להחזירה אפי' לא תנשא לאחר ולא חש להמתין ולברור אחר הדברים גילה שלא היתה חביבה עליו ואי לא לא מצי מקלקל לה שהרי לא אמר שמוציאה משום ש"ר וכיון דלא מצי לקלקל' משכיסת לא אסרו לו להחזירה עד שלא ניסת וצריך שיאמר וכו' חכמים תקנו למוציא שיאמר לה כן ומיהו בין אמר בין לא אמר לא יחזיר. קסבר טעמא דלא יחזיר משו' קנס הוא שלא יהו בנות ישראל וכו' ופסק הרי"ף כלישנא קמא וגם הר"אש כת' וכן הלכת' כלישנא קמא כטעם סיפא דאילונית דהוי מטע' קלקולא וכן בפ' הבא על יבמתו גבי נשאת לרביעי והיו לו בני' חיים תלמוד לקלקולא וגם הרשב"א הכריע מסוגיא דגמ' דהלכ' כלישנא קמא וכ"כ ה"ה בשמו ובשם הרמ"בן ובסמוך אכתוב דעת הרמ"בם בזה. וגבי אילוני' תנן בפ' השולח המוציא את אשתו משום אילוני' ר' יהודה או' לא יחזיר וחכמי' אומרי' יחזיר ובגמ' למימרא דר' יהוד' חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמעינן להו דתנן המוציא את אשתו משום ש"ר ומשום נדר לא יחזיר ר' יהוד' אומר כל נדר שלא ידעו בו רבים יחזיר אמ' שמואל איפוך אביי אמ' לעולם לא תיפוך ור' יהוד' בהסיא סבר לה כר"מ וכו' אמר רבא דר' יהוד' אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן ל"ק אלא אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק כדשנין דרבנן אדרבנן ל"ק מאן חכמי' ר"מ דאמר בעינן תנאי כפול והב"ע בדלא כפליה לתנאיה וכת' הר"אש הא דאמרי רבנן יחזיר מוקי לה רבא בדלא כפלי' לתנאי' הילכך אפי' לעז ליכא ורישא בדכפלי' לתנאיה ודברי רבי' כפי' כפליה לתנאי' כנון וכך הם דברי הרמ"בם בפי' המשנה: ומ"ש רבי' בשם הרמ"ה שאע"פ שלא כפל דבריו אינו יכול להחזיר כך כת' מדברי הרמ"בם בפ"י מה' גרושין שכתב דמוציא את אשתו משום ש"ר ומשום נדר ומשום אילונית לא יחזיר ולא חילק בין כפליה לתנאי' ללא כפליה ויש לתמוה עליהם דהא כיון דלשנויי רותיה דמתני' דרבנן אדרבנן אוקמה רבא למתני' דאילונית בדלא כפליה משמע בהדיא דבכל היכא דלא כפליה יחזי' וגם הרי"ף יש לתמוה יותר שכתב מתני' דמוציא את אשתו משו' ש"ר ונדר ומתני' דמוצי' את אשתו משום אילונית כצורתן ולא כתב עליהם כלום והא ודאי רמי רבנן דמשום שם רע ונדר אדרבנן דאילוני' ולייסב זה יש לדקדק אביי אמאי לא הוה קשיא ליה דרבנן אדרבנן כי היכי דק"ל ליה דר' יהוד' אדר' יהודה וכן איכ' למידק על מאן דרמי מאי אמר אלמ' ר' יהוד' לא חייש לקלקולא ולא הייס ואמר ורבנן חיישי לקלקולא ומתוך כך משמע דלא קשיא לן אלא דרבי יהודה אדר' יהודה אבל לא דרבנן אדרבנן וטעמא משום דעל מתני' דמוציא אשתו משום ש"ר ומשום נדר אתמר והוא שאמר לה משום ש"ר ומשום נדר אני מוציאך משמע דאי לא אמ' לה הכי אע"ג דידעינן ודאי דלא מגרש אלא משום שם רע ומשום נדר יחזיר והשתא אתיא שפיר מתני' דאילונית דאמרי רבנן יחזיר דהסיא בדלא אמר לה משום אילונית אני מגרשך היא ומ"ה אמור רבנן יחזי' אבל דרבי יהודה אדר' יהודה קשיא דהשתא דמתני' דש"ר ונדר דעסקינן בדאמר לה משום ש"ר ונדר אני מוציאך

י המגרש אשתו ונשאת לאחר וגירשה או מת אפי' לא נשאת לאחר וכו' בפ"ק דיבמות (דף יא) ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר"א המחזיר גרושתו מן הנשואין אסורה מן האירוסין מותרת וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו אסורה וידוע דהלכה כחכמים: וכתב הר"אש בתשובה כלל ל"ה על אשה שיצא עליה קול שלא בב"ד שנתקדשה והכריזוהו קרובים לגרש ונשאת לאחר וגירשה ורוצה לחזור

א"ר יהודה דנדר שלא ידעו בו רבים יחזור ולא חיים לקלקולא גבי משום אילונית דבהא אמר לה כלום עסקי' הייה רבי יהודה לקלקולא ושמואל אמר איפוך ומתניתין דמוציא משום ש"ר ונדר משום אילוני' תרוייהו בדלא אמר לה ובתרוייהו אמר ר' יהודה יחזיר ורבנן לא יחזיר ואביי אמר לעולם לא תיפוך וכדאוקימנא מתני' דמשום ש"ר ונדר בדאמר לה ודאילונית בדלא אמר לה ודקשיא לך דר' יהודה אדר' יהודה תרין דר' יהודה חיים לקלקולא וטעמיה כמתני' דמשום ש"ר ונדר משום דה"ל כר"מ ור"א ודרבנן אדרבנן ל"ק מידי דכאן בשא"ל כאן בשלא אמר לה ורבא אקשי ליה לאביי דמשמע דמוד' ליה לשמואל דלא אפשר לתרוצי מתניתא תרוייהו בדאמר או תרוייהו בדלא אמר וכדמתרץ להו שמואל א"נ כיון דאיפוך ואיהו אתא לאיפלוגי עליה דשמואל ועליה דאביי ואמר דבלא איפוך נמי מתרצי שפיר אפי' את"ל דתרוייהו בדאמ' או תרוייהו בדלא אמ' ומאן חכמי' ר"מ דאמ' בעי' תנאי כפול וכאן בכפל כאן בדלא כפל וכיון דמתניית' מיתרצן שפיר הא בדאמר הא בדלא אמר וכדמשמ' בגמ' דמתני' דמשום ש"ר ונדר אוקי' בדאמ' ומתני' דמשום אילונית לא אוקימנא במידי ולא צריכינן לאוקומינהו דוקא כמ"ד בעינן תנאי כפול אית לן למימר דרבא נמי הכי ס"ל ולא אתא אלא לאיפלוגי אשמואל ואביי דמשמע להו דלא איפשר לתרוצי הני מתניית' תרוייהו בדאמר או תרוייהו בדלא אמר א"כ כיון דאיפוך דבלאו איפוך אפשר לתרוצינהו ומאן חכמים ר"מ דאמר בעי' תנאי כפול : והשתא שפיר עבוד הני רבוותא דלא כתבו הב"ע בדלא כפליה לתנאיה דהשתא תירוצא לחורפא בעלמא אתמר אבל לקושטא דמילתא תרוייהו בדלא כפליה לתנאיה וכאן באמר כאן בדלא אמר ודברי הרי"ף מבוארים דעל מתני' דמשום ש"ר ונדר כתב והוא שאמר לה וכו' ועל מתני' דמשום אילונית לא כתב כלום ומילא משמע דבדלא אמר לה היא דאלו אמר לה בהא נמי לא יחזיר כמו במשום ש"ר ונדר וז"ל הרמב"ם בפ"י מה' גרושין המוציא את אשתו משום ש"ר או משום שהיא פרוצה בנדרים אומרי' לו הודיעה שמפני זה אתה מוציאה כדי ליסרה ודע שאין אתה מחזירה לעולם ומפני מה המוציא את זו לא יחזירה לעולם גזירה שמא תנשא לאחר ותעשה תשובה ותהיה כנוטה תחתיו ויאמר הראשון אלו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא כמגרש על תנאי ולא נתקיים התנאי שנמצא הגט בטל למפרע לפי' אומרי' לו גמור בלבך לגרשה שאין חוזרת לך לעולם וכן המוציא את אשתו משום אילונית או משום שרואה דם בכל עת תשמיש ה"ז לא יחזיר לעולם שמא תנשא לאחר ויהיו לה בנים ותתרפא מנדה ויאמר אלו הייתי יודע שכן היה לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל והבנים ממזרים עכ"ל. ואע"ג דבאילונית לא כתב שאמר לה כלום נ"ל דבדאמר לה הוא דקאמר לא יחזיר וכן משמע מדכתב וכן המוציא את אשתו משום אילונית וכו' ולישנא דוכן משמע שהוא שוה ממש למוציא משום ש"ר ונדר הלכך כיון שמוציא משום ש"ר ונדר לא אמרי' דלא יחזיר אלא בדאמר לה שמוציאה משום ש"ר ונדר משום אילונית נמי לא אמרו דלא יחזיר אלא בדאמ' לה דוקא אבל לא אמר לה יחזיר וה"ה כת' דין האילונית מהשנה המוציא את אשתו משום אילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר ואמרו בגמ' מאן חכמים ר"מ ומתוך כך הלכה כר' יהודה וק"ק למה לא ביאר רבי' דוקא בשאמר לה דמ"ה מוציאה דהא ודאי באילונית ליכא משום פריצותא אלא משום קלקולא אי אמר לה אין ואי לא לא ואפשר דאילונית כיון שהוא מום גדול סתמו כפירושו ואע"פ שלא אמר לה יכול לקלקלה ולהוציא לעז עליה ולפי' לא יחזיר וזהו שבגמ' לא הזכירו והוא שאמר לה גבי אילונית ודין הרואה דם הוא בספ"ק דנדה ואף כאן הוא משום קלקולא ואפי' לא אמר לה סתמו כפירושו כמו שכתבתי באילוני' זה נ"ל לדעתו אבל הרמב"ן והרשב"א כתבו דרך פשיטו' פ"ק דנדה דבאילוני' דוקא שאמר לה מפני כך אני מוציאך ולפי שעדיין הוא היה יכול לקיים האילונית הלכך אין סתמו כפירושו אבל ברואה דם מחמת תשמי' י"ל שכיון שלא היתה יכולה לשמש כלל סתמו כפירושו ע"כ דבריהם ויש לתמוה עליו במה שכתב שהרמב"ם פסק כר' יהודה משום דאמרינן מאן חכמים ר"מ דהא כיון דהשנה רבי לדר"מ בלשון חכמים משמע דסבר דהלכתא כותיה בהא ועוד דאמרי' מאן חכמים ר"מ דאמר בעינן תנאי כפול וכיון שהרב רבינו משה בר מיימון סובר דהלכה כר"מ דאמר בעינן תנאי כפול וכמו שכתב ה"ה עצמו לדעת הרמב"ם בפ"ו מה' אישות ה"ל לפסוק כחכמים בין במוציא משום ש"ר ונדר בין משום אילונית דבכולהו אי כפליה לתנאיה לא יחזיר ואי לא כפליה יחזיר ועוד דאם איתא דכרבי יהודה ס"ל ה"ל למיפסק נמי במוציא משום ש"ר ונדר כרבי יהודה דאמר כל נדר שלא ידעו בו רבים יחזיר ועוד דהרי"ף משמע שפוסק כחכמים שהרי כתב המשנה כצורתה סתם ואין לו' דהרמב"ם פליג עליה דהרי"ף כל היכא דאפשר הלכך כמו שפירשתי עיקר ומדברי הרמב"ם שכתבתי נראה שהוא פוסק כתרי לישני וכ"כ ה"ה ז"ל רבי' פסק כלישנא בתרא לחומרא דאפי' לא אמר משום ש"ר או מפני מה לא יחזיר ופסק כלישנא קמא ג"כ דחיים לקלקולא כיון שאמר לה ואפשר שהוא מה דלישנא בתרא מוסיף על לישנא קמא להחמיר שאע"פ שלא אמר לה לא יחזיר ומי באמר לה נ"כ איכא משום קלקולא ולעולם לכולהו לישני כל היכא שא"ל מפני מה מוציאה איכא למיחש לקלקולא וכ"ל שסבירא לפי זה סוגיין דהתם דמשמע בהדיא דחיישינן לקלקולא ובהלכות לא כתבו אלא לישנא קמא וכתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל שסמכו על סוגיא זו דאתיא כלישנא קמא וכן הסכימו הם ז"ל ורבי' סבור דאם איתא דללישנא קמא בלחוד אתיא ה"ל לפרושי כי מקשו התם דרבנן אדרבנן ולימא הניחא ללישנא בתרא אלא ללישנא קמא מאי איכא למימר אלא משמע דלכולהו לישני קאמר דהא מתני' סתמא מיתני:

ל"ה אמר לה ול"ה לא אמר לה כנ"ל בדעת רבי' ופירשו הרב המפרש שקלקול זה אינו קלקול גמור שכיון שלא התנה ממש אינו יכול לקלקלה אלא חשש לעז הוא וכן עיקר עכ"ל : אבל האיש שהוציא אשתו משום נדר שנדר יכול להחזירה שם אהא דתנן א"ר יוסי בר ר' יהודה מעשה בצידן וכו' מחסורי מחסרא וה"ק בד"א בשנדרה היא אבל נדר איהו יחזיר וא"ר יוסי בר רבי יהודה מעשה בצידן וכו' : **כתב** הרמב"ם בפ"י מהלכ' גרושין במוציא את אשתו משום ש"ר ונדר או משום אילונית או רואה דם מחמת תשמיש אם עבר והחזיר קודם שנתקדשה לאחר לא יוציא והוא מסקנא דגמ' פ"ב דיבמות דאם כנס לא יוציא וכתב ה"ה ופי' כנס זו י"ל דוקא נשואין וי"ל אפי' בקדושין בלבד ולמטה יתבאר בסמוך בדין השניה ע"כ. וה"ל בדין השניה יש בירושלמי נסחאות חלוק והא' הוא קדש אין אומרי' לו שיכנוס אלא שלא יכנוס אם כנס אין מוציאין מידו ואז כנסחא שכתב הרמב"ן ז"ל אבל הרשב"א מצא נסחא אחר' קדש כמי שכנס אמרו לו שלא יכנוס וכנס מוציאין מידו ופירש הוא ז"ל אמרו לו וכנס אחר התראה קונסין אותו ומוציאין מידו עכ"ל ואיכא למידק כיון דקידש כמי שכנס דמי למה יאמרו לו שלא יכנוס ואף אם אמרו לו וכנס אחר התראה למה מוציאין מידו וי"ל דהא דאמרו לו שלא יכנוס בשלא קדש היא א"נ אע"ג דכמי שכנס דמי ואין מוציאין מידו אם נראה לב"ד לומר לו שלא יכנוס ועבר וכנס קונסין אותו ומוציאין מידו ותשובה זו דהרשב"א אכתוב בארוך בה"ס י"א • והא דאמרו לו שלא יכנוס וכנס כתב רבינו בסי' קמ"א והריב"ש (סי' רמ"ב) הביא גירסאות אלו וכתב כיון שיש חילוף בנוסחאות ספיקא היא ומספיקא אין כופין להוציא וכת' עוד והיה שהתרו בו ולא התרו בו כדי' פסוק שאין כופין אותו וכ"י כת' על דין זה ופירשו בירושלמי דכל היכא דאמרי' כנס לא יוציא היינו כשכנס ממש אבל לא בשקדש בלבד וזה אינו כפי שום אחת מהנוסחאות הנזכר ד ויש לפרשה בדוחק ע"פ גירסת הרמב"ן וכתב עוד והיכא דהחזירה בעל וחזר וגירשה אמרו בירושלמי שמותר להחזירה שה"ל כל אתה מוציא לעז על בניה פי' שיהו לעז על הבנים שהיו לה אחר שהחזירה וה"מ דהיכא בנים לא יחזיר וכ"כ הרי טבא בשם הרמב"ן עכ"ל ונזכר זה גם בדברי ה"ה בפ' הנז' : **כתב** הרמב"ם בפי"א מה' גרושין חרש שגירש ברמיזה כמו שביארנו והלכה ונתקדשה לאחר וה"ה לפקח אסורה לחזור לבעלה החרש אבל אשתו של פקח שנתגרשה והלכה ונשאת לחרש ונתגרשה מותרת לחזור לבעלה הפקח וכתב ה"ה שהרא"בד השיגו דבירושלמי פ' חרש גרסי' אשתו של פקח שגירשה הפקח והלכה ונשאת לחרש או לפקח קורא אני עליה לא יוכל בעלה וכו' והוא ז"ל כתב שנסחת הרמב"ם היתה איני קורא עליה לא יוכל בעלה וכו' ונכריע שכך היא הנסחא האמיתית • המוציא את אשתו משום שרואה דם מחמת תשמיש אם רשאי להחזירה ביאר רבינו בסימן קי"ז :

ד"מ (ד) והר"ן פ"ב דיבמות דף תכ"ו ע"א כתב דאם קידש יוציא וכתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ב סימן ג' אפילו אם החכם הגדול מעיד בזה שלא יכנוס ואחרים התירו לו מ"מ לא היה לו לעבור על פי הגדול ואם עבר וכנס צריך להוציא עכ"ל :

כסברא ראשונה. אבל האיש שהוציא אשתו משום נדר שנדר להוציאה יכול להחזירה :

יא הנחשד על האשה והוציאוה ב"ד מבעלה על זה לא ישאנה הנחשד ואם נשא' אם יש עדי טומא' תצא אפי' יש לה בנים מהבעל אין עדים כרב' אלא שיצא הקול שזינת' מפני שראו בה דבר מכוע' כמו שראו אותה חוגרת בסינר או' שיצא הנחשד מהבית או שראו רוק למעלה מהכילה או מנעלים הפוכים תחת המטה אחר שיצא הנחשד ועבר ונשאה אם יש לה בנים מהבעל לא תצא ואם אין לה בנים מהבעל

יא הנחשד על האשה והוציאוה ב"ד מבעלה על זה לא ישאנה הנחשד ואם נשאת אם יש עידי טומאה תצא וכו' בפ"ב דיבמות תנן הנטען על א"א והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא ובגמרא אמר רב ובעדים מיתיבי בד"א בשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא ואם באו עידי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא רב מוקי למתניתין בשיש לה בנים ויש לה עדים ומתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאוה ליתני הוציאה אלא כל הוציאוה בב"ד וב"ד בעדים הוא דמפקי ואבע"א מאי מתניתין רבי היא דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה מקום מנעלים הפוכים תחת המטה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא והלכתא כותיה דרב והלכתא כותיה דרבי קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק קלא דלא פסיק וליכא עדים כרבי קלא דפסיק ואיכא עדים כרב וקלא דלא פסיק עד כמה אמר אביי יומא ופלגא ולא אמרן אלא דלא פסיק ביני וביני אבל פסק ביני ביני לא פסק ולא אמרן אלא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה מחמת יראה הוא ולא אמרן אלא דליכא אויבים אבל איכא אויבים אויבים הוא דאפקי ליה לקלא וכתב הרי"ף אמר רב ובעדים כלומר אם הוציא אותה בעלה בעידי טומאה מחמת זה הנטען מוציאין אותה מתחת ידו אבל אם הוציא אותה בעלה בלא עידי טומאה אלא בעידי דבר מכוער בלבד וכנסה זה הנטען אין מוציאין אותה מידו ואותבינן עליה מהא דתניא בד"א בשאין לה בנים מן הנטען הוא שמוציאין אותה מידו אבל אם יש לה בנים מן הנטען לא תצא ואם באו עידי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא דאלמא מפקינן לה מן הנטען בלא עידי טומאה ואוקמה רב כרבי דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר וכו' קשיא הלכתא אהלכתא דהא רב לא מפיק לה מן הנטען אלא בעידי טומאה ורבי מפיק לה בעידי דבר מכוער ל"ק בקלא דפסק עבדינן כרב ולא מפקינן לה אלא בעידי טומאה ובקלא דלא פסיק עבדינן כרבי ומפקינן לה בעידי דבר מכוער • ושמעינן מהא דתניא בד"א בשאין לה בנים דהיכא דאית לה בנים מן הנטען אע"ג דאיכא עדים בדבר מכוער לא מפקינן לה מיניה אבל אי איכא עידי טומאה שזינתה עמו תחת בעלה מפקינן לה מיניה ואע"פ שיש לו כמה בנים וה"מ מבועל שהוא הנטען אבל מבעל עצמו לא מפקינן לה אלא בעידי טומאה בין יש לה בנים בין אין לה בנים כדגרסינן בקדושין פרק האומר איבעיא להו אשתו זנתה בעד אחד מהו אמ' רבא

פני

מהבעל תצא אפילו לא ראו עדים הדבר המכוער אלא שהבעל ראה אותו ובלבד שיהא ממשות בדבר כגון שלא הוציאוהו אויבים ולא פסק עד יום וחצי אבל אם אין בקול ממשות כגון שהוציאוהו אויבים או שבתוך יום וחצי יצא קול על לעז הראשון שהוא שקר אז אין מוציאין ממנו. אא"כ ראו העדים דבר מכוער. אבל לא בראיית הבעל ומיהו על ידי עדים שראו הכיעור אסורה בין לבעל בין לנחשד לדעת ר"ת אבל לרב אלפס כשאין בקול ממש אז אין מוציאין לא מבעל ולא מנחשד אלא

סמככסי או חוגר חורה או שמכאו רוק לח למעלה מן הכילה או שהיו יוצאין ממקום אפל או מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו או שהיו מנשקין זה את זה או מגפפין זה את זה או שראוהו מנשק ע"פ חלוק או שנכנסו זה אחר זה ונגיפו הדלתות וכיוצא בדברים אלו אם רצה הבעל להוציא תצא בלא כתובה ודברים אלו איתנהו בירו' פ' המדיר ואע"פ שבפ"ב מה' סוטה גבי דבר מכוער

אלא בעדי טומאה וכשיש בקול ממש או יש עדי כיעור מוציאין מבעל בין מנחשד אם אין לה בנים אבל בראוי הבעל לחוש לא מפקינן

לא כתב אלא חוגר חגורה ורוק למעלה מן הכילה בבר כתב והיינו בזה כדי לכלול גם שאר דברים שכתב בפ"כ מה' אישות ומ"מ משמע שאם לא היה כיעור בדברים אלו וכיוצא בהם לא תהא מנטען אפי' אין לה בנים. אפי' הוא קלא דלא פסיק וכן מצאתי בתשובה בשם רי"בא והבידיו וכן נר' מדברי הרי"ף והרמ"בם דתרתי בעינן עידי כיעור וקלא דלא פסיק אבל מדברי הרש"בא בתשובה סי' תקכ"ו לא משמע הכי שכ' על מי שחשוד בא"א ונפטר הבעל ובקש זה הנחשד לישא אותה אם אותו קול של רינון הוא קול שאינו פוסק כגון שעמד יום ותמ' וחכי יום לא יכנוס ואף ע"פ שאין שם לא עידי טומאה ולא עידי דבר מכוער ויש מן הגדולים שאמרו שאם כנס יוציא ויש להם ראיה ביבמות על מה שסמכו וקרובים דבריהם להיות כן עכ"ל: כת' הרמ"בם בפ"ב מה' סוטה על דבר מכוער אם לא היה רינון לדבר זה בעיר או שפסק הקול שלא מחמת יראה אם נשאת לנטען לא תצא אפי' אין לה בנים אפי' בא עד א' שזנתה עמו לא תצא ע"כ:בתרא. הרש"בא בתשובה סימן אלף ורכ"א הגפת הדלתות שאמר' אין זה יסוד עד שיהיה בית נעול דתרע טריק דירו' שער נעול במנעול משמע וכדמשמע התם בירו' פ' המדיר דגרסי' התם תרעא טריק סוטה מוגף הריכה:וכתב עוד וכת' בפ' המדיר אמרו בכל הכך דאמרן התם וכולן אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת ואין לך ראייה לדבריה יותר מזה שלא נתיחדה לרצונה אלא מתוך שאונסה. ואמאי דאמרי' הא בקלא דפסיק פר"ש"י שיצא קול אחר לומר שקר הוא בלעז וכך הם דברי רבי' ועל מאי דאמרי' אוביה. כיון דאפיקו לקלא כתב המרדכי א"כ אם ע"י אויבים לא פסיק לאו כלום הוא ע"ג דמעיקרא לא יצא ע"י אויבי: כתב כ"י בשם הרי"טבא נראין הדברי' דכי פסיק היינו היכי אם שתק קול שפסק וחזר הקול הראשון ונמשך יומא ופלגא לא פסיק חשיב לאסר עליו וכת' עוד דכל היכא דאיכא בעיר אויבים בין לנטען בין לנטענ' אפי' נמשך הקול יומא ופלגא ויותר בלא שום הפסק לאו קלא הוא ושריא ואיפשר דאפי' לכתחלה לא חיישי' לה לאוסר' על הנטען עכ"ל ודברי' מבוארי' בגמ' הם ולא אתא לאשמועינן אלא דלכתחל' נמי שרי: כתב מהרי"ק שורש קל"ה על נטען על אשת איש ואח"כ נירשה בעלה וחזי הנטען ששביע שלא ישאנה ויצא קול שקדשה לא ביארת שאלתך כאם על ב"ד ממוין להפרישו או אם האשה תובעת שיוציאנה כיון שאין יכול לכנסה מחמת השבועה אם על ב"ד היתה השאלה שלא ידוע הוא הדברי המכוערי' שנזכרו בתלמוד ואותם שהוסי' הרמ"בם ור"מ ע"פ הירו' ולדון מה יקרא דומה לאותם שנזכרי' בתלמוד בבלי ויראה שלא אין זה תלוי כ"א בשיקול דעת הדיין ואולם כדי להרבות בחקירות בכל כיוצא בלע"ד שלא מן השם הוא ואין כבוד אלים חקור דבר זה אך למעלים מין בשתגלע הדבר ע"י עדים שראו דבר מכוער ה"ו שלא כלע"ד דבזה מצוי להפרישו בגט ואם לא ירצה הנטען לשמוע ליסמתיה עד דמנדהם לה מק"ו דמקדש תוך ג' חדשים לאחר מיתת הבעל נמ"ת כדי להסתלק מכל ספק היה כלע"ד לעשות כמו שכתב ר"ת גבי שאומרת טמאה אני עלי תגזרו באלה חמורה על כל איש ואשה מזרע ישראל שלא יהיו רשאין לדבר עמו ולישא וליתן אם לא יגרש ואם האשה רוצה שיוציאנה כיון שאין יכול לכנסה כלע"ד שכופין אותו ויעשו ב"ד דרך בקשה ואם לא יאבה שמוע לדברי חכמים כלע"ד שיכולין לכופו אם היא באה מחמת טענה דמוטרא לידה ומרה לקבורה ע"כ: כת' המרדכי דעידי כיעור דאמרי' אע"פ שלא ראו בבת אחת אלא בזה אחר זה ואע"ג דכיעור דחזא האי לא חזא האי הא קי"ל בהלואה אחר הלואה דמצטרפין ואע"ג דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי מיהו תרוייהו אמנה קא מסהדי ה"נ תרוייהו אדבר מכוער קא מסהדי וכן משמע בירו' פ"ק דסוטה עכ"ל וכן משמע בפ"ב דכתובות דכי היכי דמצטרפי לעדות ממון מצטרפין לענין איסור לדידן דקי"ל כר"י בן קרחה דאמ' אפי' ראו זה אח"ז זה מצטרפין דמוקי התם דפליגי רש"בג ור' אליעזר אי מצטרפי ב' העדים להאכילו תרומה על פיהם וקא מפליגי בפלוגתא דר"י בן קרחה ורבנן והרי אכיל' תרומה איסורא הוא אלא ודאי לר"י בן קרחה לעדות מילתא דאיסורא נמי מצטרפין אבל בפ' מי שאחזו כת' הר"יף תוספתא דקתני בה האומר הנים שנתייחדה עמו כריכה הימנו גט הני א' שחרית וא' בין הערבים זה היה מעש"ה ואמרו אין מצטרפין וכת' עליה הר"ן דאע"ג דלגבי ממון קי"ל בה זה בורר דהלואה אחר הלואה והודאה אחר הודאה מצטרפין לגבי אישות דהייך בדיני נפשות בבת אחת בעינן להו עכ"ל: ויש לחלק בין דיני אישות למילי דאיסורא (ועיי' בת"ס סי' ל')כתו' בהגה' מרדכי דקדושין מעש"ה בכהן א' שהיה חושד את אשתו מאיש א' ופעם אחת ראה אותו נכנס עמו לסתר וסמך אזנו לכותל ושמע קול נשימת כדרך משמשים מטותם ואסר ה"ר יחזקאל ומהר"ם אות' להיות דאיכ' למימ' שלא היה שם כי אם מיעוך דדים ושגעון כיון שלא ראה גופו ממש וסבי' ראיה מרוכל עכ"ל ובתשובות הר"מ שבסוף תשובות הר"שבא תת"כב ותת"לג כתוב ענין זה בארך ד בתשובו' הר"שבא סי' אלף וקפ"ו כתוב דברים דשייכי לענין זה עיין עליו ועיין בהגהו' מרדכי דיבמות פ"ט ובתשובת מיימוני דשייכי לספר נשים:כתב הרמ"בם בפ"ב מה' סוטה כל אשה שהי' לה קינוי וסתירה ולא שתתה מי המרים בין שלא רצה בעל להשקות בין שלא רצתה היא בין שבא לה עד טומאה או הודית או שהיתה מאלו הנשים שאינם ראויים לשתות או שקנאו לה ב"ד הואיל ונאסרה על בעלה מ"מ הרי היא אסורה על זה שנתיחדה עמו לעולם כדרך שהיא אסורה על בעלה ואם עבר ונשאה מוציאין אותה מתחתיו בגט אפי' היו לה כמה בנים ממנו מפי השמועה למדו כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל אבל אם לא קדם קינוי ובאו עליה עדים שנסתרה עם איש זה ובאו ומצאו דבר מכוער כגון שנכנסו אחריו ומצאו חוגר חגור או מצאו רוק למעלה מן הכילה וכיוצא בזה אם הוציאה בעלה בדבר מכוער כזה ה"ז לא תנשא לנטען אלא אסורה עליו ואם עבר ונשא והיו לה בני' ממנו לא תצא ואם לא היו לה בנים

תצא בד"א כשרננו העיר עליו ועלה יום ומחצה וכו' אבל אם לא היה רנה לדבר זה בעיר או שפסק הקול שלא מחמת יראה אם נשאת לנטען לא תצא אע"פ שאין לה בנים אפי' בא ע"א שזנתה עמו לא תצא: כ"כ על מי שאחל על בתו שהיתה נשואה לראובן וחשדה משמעון ונתגרשה מראובן מרגונו ונשדכה לשמעון ואח"כ שאסור לו בדתנן הנטען מן האשה והוציאה מתחתיו אע"פ שכנס יוציא וכו' ולכל חבירי בדבר שאין זה נטען דאפי' לסהוא סינוייא דאין לה בני' ואין עדים דמוד' רב מ"מ לפי השוא סינויי' הוציא קתני משמע הוציא הבעל משום השוא שם רע ואפ"ה אינה נאסרת על הנטען אלא כי השוא ש"ר דפי' ר' דרוכל יוצא וכו' והוציאה הבעל משום השוא ש"ר או בכיוצא בו ולסיכויא אחריה דמוקי מתני' כר' והלכה כותיה בקלא דלא פסיק אינה יוצא אלא בשר וכל יוצא ואשה חוגרת בסינר והוציאה הבעל משום האי קול שאם לא הוציאה משום ש"ר זה לא תני מן הבעל דלר' הוציאה תנן תדע דאמרי' בפ' המגרש יצא לה שם מזנה בעי' קידש שתכנסו לכהן אין חוששין לה ואפי' בקלא דלא פסיק אבל אם היה רוכל יוצא והי' חוגרת בסינר חוששי' לה דהוזה לכהן בלא נשאת בכסוא לנטען דהיה דאמ' בעל אי לא מפיק מבטלין קלא להאי' גבי מזנה לכהן איכ' למימ' הכי והכא אי לית לקלא כדפי' איכו כטעון ועוד שאינה נאסר' בקול זה אא"כ הוציא' הבעל מחמת זה וצריך שיאמר בשעת גרושין משום ש"ר אני מוציאך או ליסכא אחריה בותי' ובזאת שאם לא היה זה ולא קול האום על הנטען ולא אותה' בב"ד ואין לחלק בקולו היה דמתסרא לכל העולם בעי' ב"ד היה דלא אתסר אלא לנטען לא כ"ש שאמ' אמ' מש"ר אני מוציא ולא היה הקו כדפריסי' לא הית אסור לנטען דאיה למיתלי בפריצות כדמפר' במזנה אין חוששין לה אלא שזה שאינה מקפיד על זבוב שנפל לתוך כוסו ולכתחלה מותרת ליכנס לשמעון ועוד שראובן ושמעון היה אויבי' ואפי' היה הקול כקול דרוכל בטל הקול ולא הלכה אכי ואם אמ"כ אין לך נטען אלא אפי' לזות שפתי' אין כאן ועוד מאח דלא אתחזו לאו קלא הוא והא קמי גישואין בע"כ ונראין הדברי"ק ובאישו' ברת סתר באישו' לאו לא כ"ש ששרי אלמלא היה האונס לבת שבע היתה אסור לדוד אבל האונס התיר דלגבר נמי שרי אבל היה לגבר אסיר אלו היה יודע בעל לבועל נמי אסיר מן התור' יעקב בר' מאיר עכ"ל ה' היכא דאיכא דבר מכוער וקלא דלא פסיק וכנסה הנטען היכד מוציאין אותה מידו כת' הרש"ב בתשוב' אכתבנה בסוף סי' י"ז כתבו התו' בפ"ק דסנהדרין ז"ל לפי' ר"ת שהיא מותרת לבעלה בשלא כיוונו עדותן או כשהוכחשו דאי לאו הכי מחייב ק' שלטין לא קרו' ביה ולא הסיה לאשמעי' ללמוד מכאן דאי אתו עדים ואמרו אשת פלו' זינתה דבעי דרישה וחקיר' לאוסר' על בעלה והכר' הוא דלא גרע מגזלן וחבל' וכ"כ כ"י וכ"כ סמ"ג במ"ע סי' מ"ח וז"ל בשם רבי' יעקב אמרו ששני שהעידו על א"א שזנת' שצריכי' דרישה וחקיר' לאוסר' על בעלה וכתבוהו הגהו' מרדכי דיבמו' (דף תס"ב ע"ב) והגהו' מימון פכ"ד מה' אישו' וכתוס' פ"ק דמכות כמי חשיב לדיני נפשו' דיני נפשו' וכה"א גה"כ כת' בתשו' כלל מ"ר סי' ד' וז"ל תחלה אני כות' שלא כהוגן עשו שקבלו העדו' שלא בפני הם ושלא בפני בעלה שבבר נאסה היא בעל השור ויעמוד על שורו ועוד היה ראוי שעדות זו תתקבל בפני גדולי ישר' שבקיאי' בדרישה שידרשו ויחקרו היטב כדי שלא לאסור אשה על בעלה דתני' בשלהי יבמו' אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקיר' ר' טרפון ור' עקיבא אומרי' בודקין עידי נשי' בדרישה וחקיר' וקא מפלגי בדר' חנינא דאמר דבר תורה א' דיני ממונו' וא' דיני נפשו' בדרישה וחקיר' שנ' משפט א' יהיה לכם ומפני מה אמרו בדיני ממונו' לא בעי דרישה וחקיר' כדי שלא תנעול דלת בפני לווין ובהא קא מיפלגי מ"ס כיון דאיכא למיסקל כתובה בדיני ממונות דמיא ומ"ס כיון דקא שריון א"א לעלמא כדיני נפשות דמי' ובנדון זה לאסור אשה על בעלה הכל מודי' דבעי דרישה וחקיר' ולקבל העדות בפני בעלי דינין ובפני גדולי ישר' שידעו לחקור ולדרוש ולא להסתיר ענה במחשכים ולהוציא לעז על האשה שיושבת תחת בעלה ואף בדיני ממונו' אין מקבלין עדו' אלא בפני בעל דין וכת' ר' יצא שאם קבלו שלא בפני בעל דין איכו עדות לדין על פיו וראוי להענים לכל מי שהיה באותו ענה ובאותו ועד לקבל עדו' של לעז ופגם על אשה היושבת תחת בעלה שלא בפניה עכ"ל וכת' כ"י בסוף יבמות והלכה כת"ק דאמר אין בודקין עידי נשי' בדרישה וחקירה וכן פסקו הגאונים א"ת היכי פסקו כמ"ד דאין בודקין דהא טעמיה הוא משום כתובה דאית לה למסקל ולא תקנו בכתובה דרישה וחקירה והלא עיקר עדות הבעד להתירה להנשא והוא עדו' א"א דהוי דיני נפשות ובתר הכי אתי דין שתטול כתובה וכיון דהוריות קדים לא תתרייה ולא תסקול תירץ הרמב"ן דהשתא בזמן הזה טפי דמי האי ענייה דעדו' אשה לד"מ מלדיני נפשות דהא רוב דנשי אית להו כתובה הילכך אפי' ארוסה דלית לה כתובה לא מפלגי בה דאלו דיני נפשות ליתנהו בזמן הזה עכ"ל ולדברי המרדכי שכתבתי לעיל בשמו שאע"פ שלא ראו העדי' הכיעור או הטומאה בבת אחת מצטרפין כיון דלדיני ממונות מדמי לה היה כר"ל לומר דלא בעי דרישה וחקירה ויש לדחות דדרישה וחקירה שאני דלכ' מילי צריך דרישה וחקירה אלא שאמרו דבדיני ממונות לא ליבעי כדי שלא תנעול דלת בפני לווין והכא לא שייך למימר הכי וכו' והרש"בא כתב בתשובה לעיקר הדין ולהלכה למעשה כך כ"ל באמת דעידי קדושין אין צריכי דרישה וחקירה דהשתא מיהא לאו אדיני נפשות קא מסהדי מש"כ אף לר"ע בעידי מיתה דהיא אסורה לכל והבא עליה במיתה והשתא ע"פ עד זה שרינן לה לעלמא ואע"ג דבקדושין איפשר דאתי לידי נפשות השתא מיהא לאו אנפשות קא מסהדי וכולהו סוגיין משמע ודאי דלא בעי דרישה וחקירה בעידי גיטין וקדושין ולפי שהן בב"ד הדיוטות וכדאמרינן בהמגרש אנן שליחותייהו עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות וכן כתב כל רבותי מורי ה"ר יונה גם מורנו הרמב"ן ז"ל ותדע לך ב' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר וחד מינייהו אין בו זמן וכן לגבי קדושין דאמרי' דאין כותבין בו זמן דהיכי עביד וכו' אלמא גיטין וקדושין ליתנהו בדרישה וחקירה דאף הם כדיני ממונות דבדידהו נמי איכא משום נעילת דלת ותדע לך מדמכשרינן כותבי' שנה שבוע ועוד שהרי אמרו שתקנו זמן בגיטין משום פירות או משום בת אחותו והיא דפריך בודקין לא ידענא מאי קא דייק מיניה דהשתא לאו בעידי קדושין הוא אלא במי שנתקדשה כבר ובאו עדים ואמרו נער המאורס זו זנתה

(ד) וכ"כ בתשובות מיימוני השייכים לה' נשים כ' מהרי"ק שורש קס"ז דכל היכא דצריכן באשת ישראל שלא נטענת אונס אלא דאמרי' שלא נבעלה גם באשת כהן צריכן עכ"ל וכ"כ מהרא"י סימן רכ"ב בכתבים ועיין בהגה' מרדכי דיבמות ע"ב דף תס"ד תשו' מוהר"ם על אשה שראו בה עדים דבר מכוער והוציא' מבעלה וכן הו' תשו' זו באריכות בתשו' מיימון סימן כ"ה לה' נשים:

(ה) ועיין ריש סימן זה דכתבתי דאם איכא קלא תמו' אף כי לא אלמנ' אם ור' דלא כתשובו' זו:

(ו) וכ"כ ב"י בשם מ"ו בתשו' הרש"בא לעדים המעידים על הקול צריכין דרישה וחקירה הטיב כ"ש במקום שבר' שהדין חרותה ועיין בא"ח סימן ל' ולקמן סימן מ"ב:

יב המביא גט ממדינת הים שצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם או שמעיד על בעלה שמת או שאמר הרגתיו לא ישאנה משום חשד ואם כנס לא יוציא אבל המביא גט בארץ ישראל כיון שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ישא אשה שנדרה הנאה מבעל ולא היפר לה ובאה לפני חכם להתיר ואסר שלא מצא לה פתח להתירה לא ישאנה שמא יאמרו אסר כדי שישאנה ואם כנס לא יוציא מיאנה או חלצה בפני ב"ד יכול אחד מהם לישאנה כיון שהם ג' לא היו אחרים הוטאים בשבילו וכל אלו שאסורים לישא משום חשד אם היו להם נשים לחכם בשעה שאסרה ולזה בשעה שהביא הגט או מעיד בה ומתו מותרים לינשא להם דהשתא ליכא חשד כיון דבאותה שעה היתה אשתו קיימת גרשו לנשותיהן אם גרמו הם הגירושין אסורו ואם נשותיהן גרמו הגירושין מותרות וכולן מותרות לקרוביהם שאינם חשודים להוציאן מבעליהם בשביל קרוביהם:

יג כל הנשים שמתו בעליהם או גרשום לא יתארסו עד שיהו להן ג' חדשים אחר מיתת הבעל או אחר הגירושין חוץ מיום המיתה והגירושין וחוץ

בדשן סימן רי"ז ומ"מ צריך להזהר מלתת רשות לשדך אם לא ע"י שישבע המשדך שלא יכנס בבית המשודכת עד סוף הזמן כדי שלא יבואו לידי תקלה וטעמא דצריכה להמתין ג' חדשים אמר שמואל משום דאמר קרא להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני ופרש"י ולזרעך אחריך שאין השכינה שורה אלא על הודאי׳

בקרוביו והוא אסור בקרובותיה ואין השבוע׳ עושה כלום דכל שכתן גט מעצמו כופין אותו אפי׳ ליתן כתובה כדאיתא פ׳ המאור כ"ש שהיא אסור׳ ליכנס תוך ג׳ חדשים ובתשו׳ אחרת כתב וז"ל כבר נשאלתי על דבר זה בלשון רחב ומבואר שכך היה המעשה שנערה זו היתה משודכת לבן ראובן ולא נתקיים המעשה ואח"כ שדכה אבי׳ ליהודה ונתקדשה לו

וחוץ מן היום שנתארסו בו אפילו נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אפילו היה לה כעס עם בעלה או שהיה הוא או היא חולה שודאי לא שמשו או קטנה או זקנה או עקרה ואילונית כולן צריכות להמתין שלשה חדשים ׃ א ואם נשתהה הגט בין כתיבה לנתינה כתב רב אלפס שמונין שלשה חדשים משעת כתיבה וא"א הרא"ש ז"ל כתב משעת נתינה מעשה באחת שנתגרשה ויצא קול של פסול על הגט והצריכה ר"ת גט אחר מפני הלעז אף על פי שכשר היה והתירה לינשא מיד ולא הצריכה להמתין ג׳ חדשים אחר הגט השני כיון שלא הצריכה גט השני אלא לבטל הקול ור"י אומר שצריך להמתין שלשה חדשים אחר הגט השני וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ואפילו אחר ביארת זנות כגון שנאנס או נתפתתה צריכה להמתין שלשה חדשים ודוקא גדולה אבל קטנה שנאנסה או נתפתתה או יוצאה במיאון אינה צריכה להמתין וגיורת שנתגיירה ושפחה שנשתחררה אפילו גדולות אינן צריכות להמתין

שורעו מיוחס אחריו רבא אמר גזרה שמא ישא אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטור את יבימתו לשוק פי׳ אם לא תמתין האשה אחר בעלה ג׳ חדשים אפשר שתהא מעוברת מבעלה הראשון ואומרים בנו של אחרון הוא ופעמים שישא בתו של ראשון שלא מאמו וכיוצא שנשא אחותו מאביו ואיפשר שימות בנו של אחרון בלא זרע ומייבם זה אשתו בחזקת שהוא אחיו מאביו והוא אינו אלא אחיו מאמו ואפשר שימות זה האחרון בלא בנים ואשתו זקוקה ליבום ומדמין שזה בנו הוא ומוציא את אמו לשוק בלא חליצה וגם אפשר שימות בנו של ראשון בלא זרע ואין לו אח אחר מן האב אלא זה והם מדמין שזה בנו של אחרון הוא ואין לאותו היות אח ליבם את אשתו ונמצא יבימתו נפטרת לשוק בלא חליצה ומכאן משמע בהדיא דמחזיר גרושתו אינה צריכה להמתין וכ"כ בסמ"ק והריב"ש בתשובה סימן תס"ב מיהו גר וגיורת שהיו נשואים כשנתגיירו צריכין להמתין שלשה חדשים אליזקק זה לזה כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה כדתניא בפ׳ החולץ ומ"ש אפילו נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין שם במשנה (דף מא) ומ"ש אפילו היה לה כעס עם בעלה או שהיה הוא או היא חולה וכו׳ כולן צריכות להמתין שלשה חדשים בריתא שם (דף מב) ובפ׳ אע"פ (דף ס) הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס בבית בעלה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים או שהלך בעלה למ"ה או שהיה בעלה זקן או חולה עקרה וזקנה אילונית וקטנה והמפלת אחר מיתת בעלה ושאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין ג׳ חדשים דברי ר"מ ומסיק בפ׳ אע"פ דהלכה כר"מ בגזרותיו ופירש"י הרי שהיתה רדופה רוצה יותר להיות בבית אביה וכו׳ כל אלו אין דרכן להתעבר שאינה ראויה לילד שנעקר בית הריון שלה בגזרותיו בכל מקום שהוא מחמיר מדרבנן דאע"ג דאין כאן להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני דהא לא מעברא לא פלוג רבנן בתקנ׳ גזרות שלהם בין אשה לאשה גזרו סתם שתמתין כל אשה ג׳ חדשים כתב רבינו בסי׳ קמ"ד דיבמה שמת היבם צריכה להמתין ג׳ חדשים אחר מיתת היבם כתב הריב"ש בתשו׳ סי׳ כ"ב דאשת סריס אדם נמי צריכה להמתין ג׳ חדשים רבי ירוחם בנכ"ב בח"ה מיאנה בבעלה בקטנותה ונשאת לשני בתוך ג׳ חדשים הולד דשני הוי והרי הוא בנו לכל דבר פשוט בפ׳ פועלין וכ"כ הרמ"ה עכ"ל ובנכ"ג ח"ג כתב קטנה שיצאה במיאון אינה צריכה להמתין פשוט בפ"ד אחין ואם נשתהא הגט בין כתיבה לנתינה כתב הרי"ף שמונין ג׳ חדשים משעת כתיבה וכו׳ בפ"ב דגיטין (דף יח) איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת כתיבה ושמואל אמר משעת כתיבה וקאמר תלמודא תניא כותיה דרב ות"כ דשמואל וקאמר בתר הכי רב כהנא ורב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת כתיבה וכתב הרא"ש רב אלפס לא הביא אלא ת"כ דשמואל וכתב וכן הלכתא ודבריו תמוהין למה פסק הלכתא כשמואל הא קי"ל הלכתא כרב באיסורי ועוד דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דאינון אמוראי בתראי עבדי כרב ויש ספרים שכתוב בהם והלכתא משעת כתיבה ומשמע דהרי"ף אינו גורס אותו מאחר שלא כתבו בהלכותיו ובכל אשכנז וצרפת נהגו משעת כתיבה כרב עכ"ל והרמב"ם בפי"א מה"ג פסק כשמואל דאמר משעת כתיבה ואיפשר שהיה גורס כגירסת ספרים דידן דגרסי׳ והלכתא משעת כתיבה ואפי׳ אם לא היה גורס כן י"ל דכיון דר׳ אשי דהוא בתרא טובא ומאריה דתלמודא הוה עביד משעת כתיבה הכי נקטינן ואפשר שזה היה טעמו של הרי"ף ז"ל ועוד שבירו׳ פרק החולץ כ"כ בפי׳ וכן פסק סמ"ג וכן דעת הרשב"א והר"ן ורי"ו כת ז"ל וגם בספר אורחות חיים הביא סברת הרי"ף בלבד ׃ מעשה באחת שנתגרשה ויצא קול של פיסול על הגט והצריכה ר"ת גט אחר מפני הלעז וכו׳ ולא הצריכה להמתין ג׳ חדשים וכו׳ ור"י אומר שצריך להמתין ג׳ חדשים אחר הגט השני מחלוקת ר"ת ור"י כתבו התוס׳ והרא"ש והר"ן והמרדכי בסוף גיטין וכתב ה"ה בפ"ט מה׳ אישות וז"ל דינו של ר"ת אמת ומ"ש רבינו וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל אע"פ שהרא"ש לא הכריע בין ר"ת לר"י משמע לרבינו דהדבריו דברי ר"י שהוא דוחה דברי ר"ת ולא כתב עליו כלום כי שהוא מוכרח דדחיה נכונה היא וכ"כ בפי׳ בתשוב׳ כתב בסי׳ י וכן נראה מדברי הרשב"א וכ"כ בהדיא בתשובה ודאי משני היא מוכח שהוא הוא שמתגרש בו וכל גט שב"ד וצריכין ליתן ממנו מונה ובתשוב׳ אחר׳ כתב והיא בתשובת להרמ"בן סי׳ קל"ב מסתברא אחר שיצאה בגט צריכ׳ להמתין ג׳ חדשים ואין לך יוצאה בגט שאינה צריכה ואע"פ שאין קדושיה גמורין ויכול לצאת בלא גט שהרי קטנה שהשיאה אמה ואחיה הכל יודעין שיכולה למאן ואפ"ה כל שיצאה בגט צריכה להמתין וכ"ש זו שיצא עליה קול והצרכת אותה גט יאמרו קמו רבנן בקידושין וקידושי מעליא הוו ואפ"ה לא הצרכוה להמתינו ואף על גב דלרואה דאילת הוכיחה בגט כמנהגת מצריכה כרוז ואפי׳ דבכרוז איכא מאן דשמע בקידושין ובגט ולא שמע בהכרזה וכההיא דריש פ׳ החולץ וכיוצא בזה בתשו׳ אחרת בסימן תק"ן (וע"ל סי׳ מ"ו יצא עליה קול גירושין) וכתב בתשובה אחרת על אלמנה שיצא עליה קול שנתקדשה לראובן והלכו אוהביה אצל ראובן וקבלו גט ממנו ואותו ראובן נשבע לאחר כתיבת הגט שאותו קול היה שקר ושלא קדשה מעולם כ"ל פשוט שהיא אסורה

קדושין ודאין ואחר הקידושין עמד ראובן ואמר שהוא היה שליח בנו לקדשה בפני אביה ולא מיחה וקדשה׳ בפני ב׳ והא׳ מת והנערה ואביה מכחישים אותם ואותו עד שאמר בפניו קדשה זו ודאי לא היתה צריכה גט דע"א בהכחשה לאו כלום הוא ועוד דאינו נאמן לומ׳ דבנו עשאו שליח דלא אפיק איניש לשוויי לאבוהי שליח ועוד שאפי׳ קול שחוששין לו לאחר אירוסין לא חיישינן ומי שאמר שיגרש בגט שלא כראוי עשה שאין כאן בית מיחוש כלל וכל שלא היתה צריכה גט ממנו אפי׳ נתן לה גט אותו גט אינו פוסל לכהונ׳ שזו לא נתגרש׳ מאישה אלא מאיש שאינו אישה וכאותה ששנינו פ׳ האשה רבה שדרש ר"א בן מתיא וכאותה (בגיטין) שבריא׳ כל הגט ואין חוששין משום הרואין דכל שהגט אינו גט חספא בעלמא הוא ואינו פוסל לכהונה וכל שאינו פוסל לכהונ׳ שהוא דבר תורה כ"ש באשה זו שאינ׳ צריכה גט כלל שאינו מעכב׳ מלינשא מיד משום גזירותיו דר"מ דזו ודאי אינה בכלל הגזירו׳ אם כפם לומר והרי שנינו בפ׳ האו׳ קדשתני והוא אומ׳ לא קדשתיך ואיתמר עלה בגמ׳ א"ר כופין אותו ליתן לה כיון דאיתם בקריבת׳ אם איתא דכי מתם הוא בקרובתיה והלא הוא צוה שאינה אשתו לא היה דשאני התם דכיון שהיא אומר׳ שנתקדש׳ לו ואפשר שהוא כדבריה הרי הוא בספק גט אבל לאחר שנתברר שלא היה כדברי ראובן זה כלום מאות׳ טעמי׳ בגלוים גט זה שנתן שנעון בעלים היה ואין בו ממש ולא חיישי׳ ליה לכלום לא לאסרה לכהונה וכ"ש להצריכ׳ ג׳ חדשים עכ"ל עיין במרדכי דקידושין פרק האומ׳ כתב רבי ירוחם כל אשה המתגרש׳ מחמת קול שיצא עליה שנתקדשה מותר׳ ליכנס מיד ואינה צריכ׳ להמתין ג׳ חדשי׳ פשוט בתו׳ פרק המגרש וכן מוכח שם עכ"ל ואפי׳ אחר ביאת זנות כגון שנאנסה או נתפתת׳ וכו׳ ודוקא גדול׳ אבל קטנ׳ שנאנסה או נתפתתה או יוצא׳ במיאון אינה צריכ׳ להמתין וגיורת שנתגייר׳ וכו׳ בס"פ ד אחין אמר שמואל וכולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין ג׳ חדשים במאי אי במיאון והאמר שמואל דלא בעיא ואי בגט הא אמר שמואל חדא זמנא לא בזנו׳ דגזרו רבנן קטנה משום גדולה ל"א אמר שמואל כולן צריכות להמתין ג׳ חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה וקטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין ג׳ חדשים במאי אי במיאון הא אמר שמואל חדא זמנא אי בגט הא אמ׳ שמואל דבעיא דאמר שמואל מיאנה בו אינה צריכ׳ להמתין ג׳ חדשים נתן לה גט צריכה להמתין ג׳ חדשים אלא בזנות וזנות בקטנה לא שכיח גיור׳ ומשוחרר׳ דשכיח בה זנות ליגזור הוא דאמר כר׳ יוסי דתניא הגיורת והשבויה שנפדו ושנתגיירו ושפחה שנשתחררה צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר"י רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד ותניא נו אנוס ומפותה צריכות להמתין ג׳ חדשים דברי ר"י רבי יוסי מתיר ליארס וליכנס מיד ואסיקנא דטעמא דרבי יוסי משום דאשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר ואידך חיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה וכתב הרי"ף על בריתא דאנוסה ומפותה חזינן למקצת רבוותא דפסקי בהא הלכתא כר"י ואנן לא ידעינן מהיכן גמרי להאי פסקא דהא קי"ל ר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי וכתב הרא"ש על זה א"ל והרז"ה כתב כיון דמחמירין כולהו בהפחנה דפסקי כר"מ בעקרה וזקנה ושאינה ראויה לילד צריכות להמתין ואין הלכה כר"י במה שמיקל בענין זה כ"ש דאין הלכה כרבי יוסי בהא שהוא מיקל יותר וחיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה ועוד דשמואל בלישנא בתרא לא ס"ל כרבי יוסי באנוסה ומפותה דלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין אע"ג דבגיורת ומשוחררת סבר שמואל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מיהת כר"י ס"ל ולאו מטעמיה אלא משום דגזר בגדולה בת ישראל זנות אטו נישואין ובקטנה דלא שכיח בה זנות לא גזרו בה אבל בגיורת ומשוחררת אפי׳ גדולה לא החמירו בהכחנה דידהו למגזר זנות אטו נישואין אבל בנישואין אפילו גר וגיורת צריכות להמתין כדתניא בפרק החולץ ובשבויה לא סבר שמואל כרבי יוסי שהרי לא הזכיר אלא גר וגיור׳ כיון דבת ישראל הוא מחמיר בה כר"י עד כאן ורבינו סתם כל דבריו אליבא דהרא"ש ז"ל ומ"ש בשם הרמ"ה דשבויה אפילו גדולה אינה צריכה להמתין טעמו משום דסבר דהלכה כרבי יוסי בהא כמי והרמב"ם בפי"א מה׳ גירושין פסק באנוסה ומפותה כדעת הרי"ף שפסק כרבי יוסי וכתב ה"ה שיש מן האחרונים שהסכימו לדברי הגאונים הפוסקים הלכה כר׳ יהודה אבל מדברי הרמ"בן והרשב"א נראה שהסכימו לדעת הרי"ף

(ב) כתב הר"י ב"ש בסי׳ קי"א שהמוכה תוך צ׳ יום לגירושין או לאלמנות אין קונסין אותם מפני שעברו על גזירת חכמים שלא תנשא עד צ׳ יום ואין מעכבין אותם אלא מפני הכות עצמו ׃ וכתב בסי׳ ל"א שפלגש מיוחדת לאיש שרוצה ליכנס לאחר אפילו לר"י צריכה להמתין צ׳ יום וכן כתב הר"ן בתשובה ׃ וכתב עוד הרמ"בם בפרק הנזכר שפחה שנשתחרר׳ וגיורת שנתגיירה ממתינין צ׳ יום ואפילו גר ואשתו שנתגיירו מפרישין אותן צ׳ יום כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה המאחלת אינה צריכה להמתין לא גזרו אלא בגרושה וכן המזנה אינה צריכה להמתין מפני שמשמרת עצמה שלא תתעבר וכתב ה"ה שפחה שנשתחררה וכו׳ פירש דברי רבינו הם בשפחה וגיורת שהיו נשואות לבעלים בגיותן ובעבדותן הא לאו הכי אינן

יג (א) בהגהת אלפס פ׳ החולץ דאלו ג׳ חדשי׳ הם צ׳ יום כל חדש ל׳ יום ׃

(ב) וא"ז כתב דאם כאכס׳ תחת בעל׳ צריכ׳ להמתין ודווקא שלא נבעלה תחילה לבעל אבל אם נבעלה תחילה לבעל תליכן שמבעלה נתעבר׳ ואינה צריכה להמתין ׃

צריכה להמתין שאע"פ שהן בחזקת זונות אשה זונה משמרת עצמה שלא תתעבר וכר"י דאמר הכי והכרח הוא שהוא סובר כן דכשאינן כשותא פלוגתא היא דרבי יהודה ור"י וכן כתבו באכוסה ומפותה ואחר שרבי פוסק כר"י באנוסה בת ישראל וכדעת ההלכות שהרי בפ"י פסק כן גם שמואל כאיסכא בתרא וכ"כ המפרשים בודאי לגיורת ושפחה שאין להם בעלים אין צריך להמתין ג' חדשים אע"פ שיש להם חלוקים באנוס ומפותה וזהו שלא כתב רבינו בשבויה צריכה להמתין לפי ששבויה א"א שתתבעל אלא בזנות ולא הוצרך רבינו לפרש כאן דדוקא כשהיו נשואות לפי שסיים לו על מ"ש בסמוך וכן המוכה א"כה צריכה להמתין ואם אין דעתו כן איכי יכול להלום דבריו לפי הגה"מ עכ"ל ויש לתמוה שאם זה היה דעת הרמ"בם ה"ל לכתוב דין שפחה וגיורת כשאינן כשותא ויפסוק כר' יוסי דאינן צריכין להמתין ולכן כר"ש פטר לוי דאע"ג דפסק הרמ"בם כר' יוסי באנוס ומפותה מ"מ בגיור ומשוחררת לא פסק כותיה אלא כר' יהודה דאין צריכין להמתין וטעמא מדתנן בפ' החולץ גר וגיורת צריכין להמתין ג' חדשים והיא בפשטה כר' יהודה אתיא (ב) ואם קדש או נשא תוך ג' חדשים צריך לגרש וכו' כן כתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ד סי' ז' ומ"ש ואם קדש תוך ג' חדשים וברח

* צ"ס ואין כראה כן מדברי הפוסקים שסתמו דבריהן ומ"ם לא מסתבר וכו' דה"כ כמבוטלת תקנות חכמים אלא טעמא דהרגה לעיר הוא לו שכיח מלאכתו בעירו וילך לו בורח לעיר אחרת :

להמתין אבל גר וגיורת שנתגיירו ביחד צריכים להמתין ושבוין ושבוית אפילו גדולה כתב הרמ"ה שאינן צריכין להמתין וא"א הרא"ש ז"ל כתב שצריכין להמתין ואם קדש או נשא תוך שלש חדשים צריך לגרש ומשמתינן ליה אי לא מגרש אבל אין כופין אותו בשוטים ואפילו אם הוא כהן שהאסר עליו צריך לגרש ואם הוא ישראל יחזירנה אחר ג' חדשים ואם קדש תוך ג' חדשים וברח לא משמתינן ליה ואין כופין אותו ליתן גט כיון שגילה בדעתו שאינו רוצה לכונסה והורה ה"ר יחיאל ב"ר יוסף שלכתחלה אומרים לו ברח והכי סגי וכתב א"א ז"ל ונראה דבריחה זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק עד שיהא שיעור חזרתו אחר שלשה חדשים דלאו מסתבר שיקדש בעיר זו ויברח לעיר (ו) [illegible]

[illegible]

אחרת ראם כן בטלה תקנת חכמים ולא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו עד שיהא לולד ארבעה ועשרים חדשים חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ל"ש אם היא אלמנה או גרושה אפי' אם גמלה הנער או נתנתו למינקת אסור אפי' נשבע המינק או נדר על דעת רבים שלא תחזור בה אפי' אם נשבע לאדם גדול כמו אלו שהולכים בחצר המלך ולא אמרי' כיון שאדם גדול הוא תיה המניק לחזו' בה אבל אם מת הולד או שגמלתו בחיי הבעל או שאינ' חולבת לעולם כגון שיש לה צימוק דדים או שפס' חלב' בחיי בעלה או ששכרו לה מינקת בחיי בעלה כתב ארוני אבי הרא"ש ז"ל שאינ' צריכה להמתין. עבר ונשאה או קדשה יגרשנ' וצריך ליתן לה כתוב' אם תתבענה לו ולכשיגיע זמנו לכנו' יכנום אם ישראל הוא וצריך לכתוב לה כתוב' אחרת וכתב ה"ר מאיר מרוטנבורק

מניק להניקו כל ימי הניקתו שמותר ואין זה עיקר דברי' והסכלנו לא הזכירו הא דר"ג או ההם סבורים שאינה הלכה או שלא אמרו אלא בדר"ג בדוק ונודע. לכל פחדה על הבריות וכתב הרשב"א בתשובה שאפי' לר"ג כל שהניקתו שלא עד שהכיר לא תנשא אלא כופין אות' ומניקתו מפני סכנת הולד כמו שנזכר פר"ב מה' אישות עכ"ל. וגם הר"ן כתב בפרק אע"פ יש מי שכתב דלאו דוקא דברי ר"ג אלא כל כיוצא בו ואחרים התירו עוד אפי' לאינש דעלמא אם נשבע המניק כל ימי הניקה ולא נ"ל כן דבגמ' אמרינן רפרה ורב הונא בריה דרב יהושע הוו סברי למעבד עובדא כברייתא וכו' וא"ל רב פפי ואתון לא תסברוה. מאי דתני וכו' כלומר דאע"ג דאין כאן להבחין בין זרעו של ראשון דהא לא מעברה לא פליגי רבנן וה"נ לא פליגי רבנן במניקה שמת בעלה בין הכירה מניקתו בין שאינה מניקתו ומעתה ק"ל כיון דאפילו בשאינה ראויה לא פליגי אמאי מפלגי בדברי ר"ג אלא ודאי נ"ל דשאינה ראויה לילד וכיוצא בה לית לה קלא ואתי לאחלופי אבל דבר ר"ג קלא אית להו ומעתה אין להתיר בנשבעה דהא לית לה קלא והרי"ף לא כתב הא דר"ג ולא הרמב"ם בפ"א מה' גירושין ולא ידעתי למה שאין להחות מהלכה מדתני' הרי היתה רדופה וכו' דאלמא לא פליגי רבנן בהא דר' נחמן גופיה דהא כר"מ סבר להו לדברי ר"ג אלא ודאי היינו טעמא משום דדברי ר"ג קלא אית להו ולא אתי לאחלופי ואפשר שהשמיטו זה משום דס"ל דדוקא ר"ג דאין להו כיוצא בו עכ"ל ובתשובה כתב הרי"ף והרמב"ם השמיטו ההיא דר"ג אין שום שדעת הוא שאין ללמוד ממנה וכמה מעשים באו לידי בדבר זה ואסרתי אע"פ שהיו רוצים לעשו' בענין כמה חזוקי' וכל מי שמבקש עולה בדבר זה להקל אינו אלא פורץ גדרם של חכמי' ולפי' בנדון זה אם אין כאן אלא אירוסין בלבד כמו שכר מכתבך ראוי להפרישו ממנה אבל אין כופין אותו לגרש שאע"פ שיש מי שהוה כן כיון דהא הנהגו לא הניחו אלא ואם נשא יוציא אין לנו אלא הנה אבל במארס לא והכו דעת הרמב"ם וראוי לסמוך עליו אבל אם כנסה כופין אותו לגרשה עכ"ל. ומ"ש אבל אם מת הולד כבר נתבאר בסמוך דהכי אסיקנא בגמ' מת מותר: ומ"ש או שגמלתו בחיי הבעל או שאינה חולבת לעולם וכולי או שפסק חלבה בחיי בעלה או ששכרו לה מינק' בחיי בעלה כתב א"א הרא"ש שאינה צריכה להמתין וז"ל הרא"ש בפ' אע"פ היכא שגמלתו בחיי בעלה נר' שמותרת לינשא דליכא למיגזר מידי דלא גזרו אטו לא גמלתו בחייו דהכא לא גזרינן דא"כ היכי שרא לדברי ר"ג ליגזור אטו לא נתנו למניקה אלא לא גזרינן אלא שמא תחזור בה המניק' או שתמכר לגמלו דודאי מינכר בין נתנו למניק' ובין לא נתנו' ובין גמלתו ללא גמלתו וכן משמע הלשון מניקה שמת בעלה שהיתה מניקתו כשמת בעלה ומטעם זה נר' להתיר אשה שדדיה צמקו ואינה רגילה להניק לעולם או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לה מניקת בחיי בעלה עכ"ל ומשמע דושכרו לה מניקה דלעיל קאי שצמקו דדיה או פסק חלבה ולאו מילתא באפי נפשה היא ודהיכו שכתב או ששכרו לה נר' שמפרש דמילתא באפי נפשה הוא וכתב הר"א בתשובה כלל כ"ד מה שכתוב בספר המצות בתשובת הגאונים שאינה נקראת מניקת חבירו אם פירשה מלהניקו ונתנתו למניקה ג' חדשים קודם מיתת הבעל אם הלכה נקבל ואפשר שזהו טעמם של גאונים שלא מצינו בתלמוד אלא מעוברת חבירו ומניקת חבירו ומשמע הלשון שמת בעלה והניחה מעוברת ומניקה וכיון שהיתה מניקה בשעת מיתת בעלה שאמרו בה חכמים שלא תנשא בכל כך אלא אם מת הולד אבל אם פסקה מלהניק ונתנה בנה למניקה בחיי בעלה לא מיקריא מניקת חבירו ולא חלה עליו תקנת חכמים אבל לא ידעתי טעמם למה צריך ג' חדשי' קודם מיתת בעלה ושמא היה ידוע להם שבתוך ג' חדשים אפשר שיחזור החלב לאשה אבל כשפסקה ג' חדשים מלהניק אי אפשר שצמקו דדיה ולא ישוב החלב אף אם תרצה להניק וכת' עוד בנה כתבתי לך זה פעמים מה שקבלתי מרבותי לפי סברת התלמוד ועל מה שכתבת שר"מ מקוצי כתב בחבורו שאם פסק חלבה ג' חדשים קודם מיתת הבעל דלא מקרי' מניקת בעלה ומותרת לינשא על זה כתבתי ותבררו. היושר בעיניכם כי רציתי להסתלק מן הדבר כי לא אורה להתיר מה שקבלתי מרבותי לאסור אמנם תליתי הדבר בך אם תרצה לסמוך בשעת הדחק על מה שכתב הר"מ ז"ל בשם הגאונים הרשות בידך אמנם אחשת דבר בכתבך שכתבת שלפעמים היתה מניקה בתענוג לבנה באותן ג' חדשים ולשון ר"מ הוא כך שאינה נקראת מניקת חבירו אם פירשה מלהניקו ונתנתו למניקה ג' חדשים קודם מיתת הבעל ומאחר שלא מצי סתר אא"כ מת הולד ואנו לסמוך על הר"מ בשם הגאונים צריכין אנו לדקדק בלשונו שכתב אם פירשה מלהניק דמשמע פירשה לגמרי ואם חלבה ואינה מניקה כלל וע"ז כתבתי שאם לדברי הגאונים אף שאם לא פסק חלבה שהיתה מניקה לפעמים אף לדברי הגאונים ז"ל איני רואה היתר ומה שכתבת שמעתי צמקו דדיה כי אינה מניקה אותו אא"כ אסרו חכמים דחששו דכל אשה תגמול את בנה כדי שתנשא ולא הוי לכתי' אלא מת בנה ואף בזה יש אוסרי' משום עובדא דהכי שוטה שחנקה את בנה הרי מצינו שאחר שאמרו חכמים בדבר מי יפרוץ גדר גדרו: וכתב עוד שם ועל המניקה אם היא אשה שיש לה חלב להניק את בנה אפי' לא הניקה דלא פליגי רבנן בכל אשה שראויה להניק בין הניקה בנה בין לא הניקה לא תנשא אבל אשה שיש לה צמוק שדים ואינה מניק' בשום פנים אותה ודאי לא מקריא מניקה ואינה צריכה להמתין כ"ד חדש עכ"ל: וכ"כ הרי"בש בתשובה סי' תמ"ב וז"ל הר"ן בתשובה על דברי הר"מ מקוצי שכתב בשם תשובת הגאון שאין קרוי מניקת חבירו

אם נתנה בנה למניקה ג' חדשי' קודם מיתת בעלה והיא לא הניקה כלל בתוך ג' חדשי' אע"פ שאיני יודע בגמ' סמך לדברי הגאון מ"מ דברים ברורים הם בטעמם וכל הכן שהן דברי קבלה וככר נ"ל בטעמו של גאון שכיון שתקנו חכמים שלא ישא אדם מניקת חבירו מפני תקנת הולד כתקנה היכא שאין לולד תקנה אין לאסור אשה מלהנשא וידוע הוא בדרכן של נשים שפוסקות קצת זמן מלהניק ופסק חלבן ואין ראויות עוד להניק והזמן הוא שקבע הגאון ז"ל אפשר שהלך בו אחר רוב נשים שיש שנכנס חלבן בהפסק חדש ויש בהפסק שבועות ויש בהפסק ב' חדשים אבל אחר שלשה חדשים סבור הגאון ז"ל שרובן כפסק חלבן ולא ישאר לאשה חלב אחר הפסק שלשה חדשי' אלא לאחת מני אלף ולמה שהוא מיעוטא דמיעוטא לא חיישינן ולא עבדי' תקנה ואפשר ג"כ שנסמך קצת שהשלשה חדשים להא דאמרינן בפרק אע"פ לענין מעוברת שהחלב נעכר לאחר שלשה חדשים וכיון שזו שפסקה ג' חדשים בחיי בעלה אינה ראויה להניק את בנה בשעה שמת בעלה אינה קרויה מניקת חבירו ואין תקנה לולד בעיגונה זהו דעתי בתשובת הגאון ז"ל וכיון שהאיסור הזה אינו אלא מדבריהם ראוי לסמוך על זאת התשובה הלכה למעשה ט עכ"ל. כתב הרשב"א בתשובה שאלת האשה שנתאלמנה והניחה בעלה מעוברת וילדה ותוך ל' יום ללידתה פסקה מלהניק את בנה ונתנה בנה למניקה ותוך ששה לאלמנותה היה רוצה לינשא לבעל הודיענו אם מותרת אם לאו דהא איפסיקא הלכתא גמלתו אסור או דילמא התם בשהניקתו עד כ"ד שכופה ומניקתו מפני הסכנה אבל תוך זמן לא הסכנה ליכא תשובה נ"ל שלא אמרו דבריהם אלו אלא בגרושה שיהא שלא לרצונו ויש לו אב למסמס ליה ביעי אבל אלמנה לעולם לא עד כ"ד חדש ותדע לך מדתני בגרושה אין כופין אותה להניק ואם היה מכירה כופה ומניקתו מפני הסכנה ואם איתא ליתני נתאלמנה או נתגרשה אין כופין אותה להניק ועוד תניא מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדש ה"ז לא תנשא ולא תתארס עד כ"ד חדש ודקתני התם שמת בעלה בתוך כ"ד חדש ששם כל שמת תוך זמן זה ואפי' מת בו ביום שנולד ועוד תדע מדתני התם נתנה בנה למניקה גמלתו או מת מותרת לינשא מיד וגרסי' התם רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סברי למעבד עובדא כי הא מתניתא אמרה להו ההיא סבתא בדידי הוה עובדא ואמר לי רב נחמן א"ל רב פפי ואתון לא תסברוה מאי דתני וכו' אלמא אף במניקה שמת בעלה גזרינן כמי בכל כך כיון דמקשי מהא רב פפי לרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ואף הם הודו ואמרו לאו אדעתין ולא מפקי מינה אלא מת ודברי ר"ג דמשתפו אינשי מיכייהו ולא סדרי בהו ואי לא דמתפרשי הני תרתי בגמ' להיתירא אף אינהו הוה אסרי בגזירותיו של ר"מ הא כולהו אחריני אסירי עכ"ל כתוב בתשובת הרי"בש סי' תמ"ב דאשה שמת בעלה והניחה מעוברת וילדה ולא הניקה את בנה שגם זו צריכה להמתין כ"ד חדש דכיון שזו נאסרה משום מעוברת חבירו דהתם מעוברת למניקה קיימא אפי' נתנה בנה למניקה אא"כ איכא למיגזר שלא נתנה ומשמע מדבריו שם ובסי' י"ג דה"ה לגרושה שילדה ולא הניקה את בנה וכתב בסוף דבריו ומה ששאלת איך נוהגים כאן אין לומר מנהג בדבר כזה שאינו תמידי אך כשאני נשאל מזה אני מורה להם לאיסור ואף אם אפשר שהורה אי זה מורה הנה לבו בהוראה להקל ועשו מעשה על פיו מעשה אחת כשקרה באי זה זמן אין זה מנהג ואיני חושש לו לפי שהסברות שלא כהלכה עכ"ל ומדברי הרשב"א שכתבתי בסימן זה שכתב ה"ה בשמו ובגרוש' שרי גם ג' ואפילו בהתחילה להניק בעודה תחת בעלה אם אינו מכירה הרי ראיתי מורים עושים מעשה כדברי הרשב"א ולא מחיתי בידם כיון שיש להם אילן גדול על מי שסומכו ועוד דמיירי דרבנן הוא כתב ה"ה בה' אישות פי"א על מה שכתב הרמב"ם יורה שאמר לאשה טלי מעשה ידיך במזונותיך אין שומעין לו אבל היא שרצתה שומעין כך דעת רבינו הוא וכן כתב מן המפרשים ואמרו שאפילו היתה מניקה יכולה היא לומר איני מניקה אלא בשכר ויכולה היא לתבוע כתובה לאלתר ואע"פ שאינה רשאה לינשא תוך כ"ד חדש לאיד הולד וכן הסכים הרשב"א ז"ל עכ"ל וכ"כ בת"ה שאם באה לגבות כתובתה מיד מגבינן לה : עבר ונשאה או קדשה יגרשנה וכו' בר"פ החולץ תניא לא ישא אדם מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואם כנס יוציא ולא יחזיר עולמית דר"מ וחכמים אומרים יוציא ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס אמר רבא ולדברי חכמים יוציא בגט ופרש"י ולדברי חכמים דאמרי לכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס מי עד שיגיע הזמן יוציא בגט ולא סגי ליה בהפרשה בעלמא ומסיקנא דאפי' אם היה כהן שמגורשת אסורה לו לא עביד ליה תקנתא לומר דליסגי ליה בהפרשה אלא יוציא בגט ולא יחזיר עולמית : ומ"ש רבינו שאם קדשה יגרשנה התוספות והרא"ש כתבו בשם ה"ר יוסף מאורלינש הורה כאחד שקידש מניקת חבירו שלא להצריך גט אלא להפריש בעלמא כיון דבלאו הכי אסירא ליה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה דדוקא בכנסה הוא דאמרי' הכא דבעיא גט והם ז"ל חלקו עליו וכן כתבו הגהות מיימוניות פרק י"א מהלכות גירושין בשם סמ"ג בשם ה"ר יוסף מאורלינש הורה להתיר במקדש מניקת חבירו ולא הודו לו כל גדולי הדור וכן כתב השאלתות מעוברת או מניקת חבירו אי עברה ואינסיבא או קדיש מפקינן לה בגט מכי משבחא כהן וכן כתב הרי"בש (סי' רי"ו) פרש"י פירוקי משמייה ולא בעי למכתב ביה דעתיה דלא בעי לכנוס עד זימניה נרא' מדבריו שאם לא ברח מכניסין אותו שיגרש אפילו באירוסין וא"כ בנדון זה שלא גילה דעתו שאינו רוצה לכנוס אף אם

יברח

(ט) וכן הוא בנ"י פ' החולץ דף תי"ח ע"ב ובהגה' מרדכי דכתובו' דף תקמ"ט ע"א דבעינן דפסק' מלהניק בחיי בעל' ג"ח וכ"כ הרי"ו בתשו' סי' ק"ב וסי' ק"ך וכן הוא בתשו' מוהר"ס פד"ו סי' ל' :

(י) וכן הוא בתשו' מהרי"ו סימן ק"ב ק"ך ובתשו' מהר"ס פדו' ה סי' ל' דאין חילוק בין התחיל' להניק בין לא התחיל' :

ידרח עתה מנדין אותו עד שיוציא כדעת רש"י והרא"ש וכל האחרונים עכ"ל : ועיין בתרומות הדשן סימן ר"ו ומ"ש הרמב"ם. פסק בפרק הנזכר כדברי הר"י מאורליינש שאם אירס מעוברת או מניקה אין כופין אותו להוציא ולא לכנוס עד אחר זמן הניקה או עד שימות הולד וכתב הרב המגיד זה יצא לרבינו ממה שאמרו שם ואם כנס יוציא משמע דוקא כנס אבל קדש לא. וכבר כתבתי שהר"ן כתב שראוי לסמוך על דברי הרמב"ם וכתבתי שנראה לו לפסוק כן. וכתב הרי"בש בתשובה שנראה מדברי הרמב"ם שמנדין אותו משום דעבר אדרבנן שכן כתב הוא ז"ל במאמר בתוך תשעים של הבחנה. ומ"ש רבינו וצריך ליתן לה כתובה אם תתבענה לו כן כתב הרא"ש בתשובה שאכתוב בסמוך ומ"ש וצריך לכתוב לה כתובה אמרת זה פשוט ואפילו לא פרע לה כתובה כשגירשה אין אותה כתובה עולה לה לפי שכבר נמחל שעבודה וכדאמר רבי אמי בפרק קמא דמציעא ופרק הכותב : ומ"ש בשם הר"מ מרוטנבורק שאפילו אם הדיר הנאת תשמיש עליו ע"ד רבים עד שעה שיגיע זמנו לכנוס אפ"ה צריך להוציא ג"כ בשמו הר"א והמרדכי בר"פ החולץ ותשובת מיימוני דשייכי לספר נשים ומ"ש ואם ברח והרחיק נדוד עד מקום שאינו יכול לחזור תוך כ"ד חדשים אין צריך להוציא ג"כ הר"א שם גבי מקדש אלמנת חבירו תוך שלשה וברח דאמרינן עירוקים מסתייה ירחה דבריהם זו בריכה שתהיה למרפוק וכו' וכן המקדש מעוברת או מניקת וברח לפי משך הזמן ולפי הרחקה והרמב"ם כתב בפי"א מהלכות גרושין על מעוברת ומניקת נשא וברח ואח"כ בא וישב עם אשתו אין בכך כלום וכתב ה"ה המגיד לפי דעת הר"א שאמר למעלה דכונס תוך שלשה אפילו ברח כופין אותו להוציא כ"ש הכא שכופין אותו להוציא אבל רבינו סבור דבכל גוונא עירוקים מסתייה עכ"ל : כתב מהרי"ק בשורש ק"לה שנשאל מהר"ם על מי שקדש תוך שלשה חדשים והיא נדה וטרם שתטהר מנדתה עברו שלשה חדשים והשיב לאסור : שאלה לא"א הרא"ש ז"ל הבא על נערה ונתעברה ממנו וכולי בכלל כ"ד סימן א' כתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ד סימנים שנשאל על הנושא מעוברת חבירו ומניקת חבירו בשמגרשה אם יש לה כתובה והשיב כיון דגט כריתות יהיב לה גבות כתובתה תלוי בדעתה ואם תרצה תתבע כתובתה כשאר כל הנשים המתגרשות ואם תרצה לחזור אליו יכולה לומר לא אחזור אא"כ תכתוב לי כתובה אחרת עיין בתשובת הרי"בש כי שם תמצא לקח טוב בדינים שבסימן הזה:

דאורייתא היא אימא כלת בנו וכלת בנו יש לה הפסק והא תניא כלתו ערוה כלת בנו הניה וכן אתה אומר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות אלא אימא כלת בתו דלא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו ופרש"י ארבעה נשים שניות יש להן הפסק שלמעלה מהן ולמטה מהן מותר אבל האחרות כגון אם אמו אין להם הפסק שלמעלה הימנה עד סוף כל הדורות הויא כמי שניה וכן אשת אבי אביו אם אבי אביו למעלה מהן עד לעולם אסור כגון אשת אבי אבי אביו ואם אבי אבי אביו ונקיט רב בידיה תלת לפרושי תלת מהנך ארבעה אבל רביעית לא הוה ידע מאי היא אבל גמרא הוה גמיר דארבע נינהו אשת אחי האם מן האב היא לבדה שניה אבל אשת אחי אם אמו מותרת ואשת אחי האב מן האם לבדה שניה אבל אשת אח אבי אביו מן האם מותרת וטעמא משום דלא שייכא בה ערוה דאורייתא אבל אם אמו דשייכא בדורותיה ערוה דאורייתה כגון אמו ואשת אבי אביו יש בדורותיה אשת אב דאורייתא ואם אביו נמי אף על גב דלא שייכא בדורותיה ערוה דאורייתא אין לה הפסק ואסורה אף אם אבי אביו דמחלפא באם אמו וכלתו לקמן מוקי לה בכלת בתו דחשבינן לה לעיל בשניות קאמר רב דיש לה הפסק הואיל ולא שייכא בה איסור כלה דאורייתא הילכך כלת בת בתו שריא אבל כלת בנו אין לה הפסק וכלת בן בנו אסירא הואיל ושייכא בדורות הללו איסור כלה דאורייתא אשת אבי אמו יש לה הפסק ושריא אשת אבי אבי אמו הואיל ולא שייך בדורות הללו אישות אב דאורייתא שהם הכיח דאזיל למשפחת אביו אדם רגיל לילך הילכך לא מחלפי וכתב הר"יף והרא"ש דאית

יד אסור

לו לארם לארס תוך שלשים יום של אבלות ומי שיש לו בנים קטני' ואין לו מי ישמשנו מותר לכנוס אפילו תוך שבעה ומיהו לא יבא עליה עד לאחר שלשי' יום ומי שאין לו בנים או שלא קיים עדיין פריה ורביה אסור לכנוס תוך שבעה אבל לאחר ז' מותר לכנוס ולבעול אפי' מתאבל הוא על אביו ועל אמו ולאחר שלשי' יום כל אדם מותר אפילו קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים אפילו הוא מתאבל על אביו ועל אמו : שרך אשה ואירעה אבל והוא לא קיים פריה ורביה מותר לכונסה תוך שלשים לאבלה :

טו אלו

שאינן בני קדושין מחמת ערוה מהן מן התורה ומהן מדרבנן אותם שהן מן התורה לא תפסי

ויודע שיש שם קורבה יותר מאמו הילכך לא מחלפי וכתב הר"יף והרא"ש דאיתא בירו' תני בר קפרא מוסיף אם אבי אביו ואם אבי אמו. והשתא מה שכתב רבינו אם אמו אסורה לו מדרבנן מבואר בבריתא שכתבתי בסמוך ומ"ש וכן אם אמו עד עולם מבואר בדברי רב דאמר ד' נשים יש להם הפסק משמע דאינך אין להם הפסק וטעמא כדפרש"י משום דשייכי בדורותיה ערוה דאורייתא : ומ"ש ואם אבי אמו אסורה לו מדרבנן מבואר בירו' שכתבתי ומ"ש אבל אם אם אבי אמו ואם אבי אבי אמו מותרת טעמא משום דכיון דלא שייך בדורותיהן ערוה דאוריית' יש להן הפסק ולשון הירו' מוכיח כן דקתני בר קפרא מוסיף וכו' משמע דהני בלבד הוסיפו ומ"ש אם אביו אסורה לו מדרבנן מבואר בבריתא שכתבתי בסמוך ומ"ש וכן אם אם אביו עד עולם מבואר בדברי רב כדבסמוך וכבר פרש"י טעמא דאף על גב דלא שייכא בדורה ערוה דאורייתא אין לה הפסק ואסורה אף אם אבי אביו דמחלפא באם אמו ומ"ש אם אבי אביו אסורה לו מדרבנן מבואר בירו' שכתבתי בסמוך ומ"ש אבל מכאן ואילך כגון אם אם אבי אביו או אם אבי אבי אביו מותרת הוא לו מהטעם שנתבאר בסמוך דלא שייך בדורותיהן ערוה דאורייתא וכדדייק לישנא דירו' ודינים אלו כך כתבם הרמב"ם בפי"א מהלכות אישות וכתו' בתרומת הדשן סימן ר"יד דבן זכר של דינה אסור באשת יעקב דכהאי חשיבא ליה וק"מ לדעת הראב"ד בהגהות מימון שפסק דלא כזעירי אלא אפילו לדעת הרמב"ם וסמ"ג וא"ז ואשירי שפסקו כזעירי נדון דידן כיון דלגבי דידיה קורבה דאב הוא אף על גב דלגבי אב קורבה דאם היא מ"מ שכיח טפי דאזיל לגבייהו מלקורבה דאם דיליה בכיוצא בזה אסרינן סי' קע"ב כתב ליישב קושי' בדברי סמ"ג בדיני שניות: אשת אבי אמה אסורה לו מן התורה בין שהוא אשתו מן האירוסין וכו' בין שמת אביו או גירשה מבואר במשנה פ"ד מיתות : ומ"ש אבל אם אם אביו אסה מותרת לו פלוגתא דר' יהודה ורבנן במתני' ר"פ נושאין והלכה כת"ק דשרי באנוסת אביו ובמפותת אביו ואשת אבי אביו אסורה לו מדרבנן מבואר בברית שכתבתי ומ"ש וכן אשת אבי אבי אביו עד עולם כבר כתבתי בדברי רש"י שכתבתי בשמו דטעמא משום דיש בדורותיו ערוה דאורייתא דהיינו אשת אביו ומ"ש ואשת אבי אמו אסורה לו מדרבנן מבואר בבריתא שכתבתי ומ"ש אבל מכאן ואילך כגון אשת אבי אבי אמו או אשת אבי אם אמו מותרת לו היינו כזעירי דאמר אשת אבי אמו יש לה הפסק ואע"ג דרב לא חשיב לה משום דמחלפא ליה באשת אבי אביו כיון דרב נמי גמיר דד' נשים יש להם הפסק כיון דלא משכח לה ד' אלא האי דזעירי הכי נקטי' ולא חיישינן למאי דחיים רב ותו דהא תלמודא יהיב טעמא לזעירי דלא למיחש לטעמא דרב כיון דמידי דרבנן הוא נקטינן כזעירי דמיקל וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה' אישות וכך מטין דברי הר"יף והרא"ש וטעמים הללו כתבו הגהות מיימון ואע"פ שכתבו הרמ"ה פסק דלית הלכתא כזעירי לא דחי' דברי הרמב"ם ורבינו המפורסים ומאי דמשמע מדברי הרי"ף והרא"ש מקמי רמ"ה: אחותו אסורה לו מן התורה ל"ש אחותו מאביו או מאמו מפורש בתורה ערות אחותך בת אביך או בת אמך : ומ"ש בין אחותו מן הנשואין או מן הזנות אפילו בא אביו על הערוה והוליד ממנה אחותו היא וחייב עלה בפ"ב דיבמות יליף לה מקראי ומ"ש חוץ מאחותו מן השפחה ומן הנכרית שם יליף לה מקרא : ומ"ש בר"מ שפחה דעלמא

יד אסור לו לארס לארם תוך שלשים יום של אבילות ומי שיש לו בני קטנים ואין לו מי ישמשנו מותר לכנוס אפילו תוך ז' וכולי כל סימן זה נתבאר בטור יורה דעה סימן שצ"ב :

טו אלו שאינן בני קדושין מחמת ערוה מהן מן התורה ומהן מדרבנן וכולי אין דברי הבי' מדוקדקי' דאותן שהן מדרבנן בני קדושין הן שהרי קדושין תופסין בהם אלא שאסור לישא אותם. וכך הי"ל לכתוב אלו נשים האסורות משום ערוה : ומ"ש דאותם שאסורות מחמת ערוה אינן בני קדושין מבואר בפ"ב דיבמות ובכמה מקומות דחייבי כריתות לא תפסי בהו קדושין : אמו אסורה לו מן התורה ואם אמו אסורה לו מדרבנן וכולי בפרק ב' דיבמות (דף כא) ת"ר מה הם שניות אם אמו ואם אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב וכלת בנו וכלת בתו ופרש"י אמו כתיבא וגזרו רבנן על אם אמו כדי שלא יפגע באמו וגזרו נמי באם אביו משום אם אמו ואף על גב דגזרה לגזרה היא כדאמרינן לקמן משום דתרוייהו אמא רבתי קרי להו ואשת אבי אביו משום אשת אביו הכתובה בתורה ואשת אבי אמו ואף על גב דהיכה אם אמו גזרה משום אשת אבי אביו דתרוייהו אבא רבא קרי להו והילכך חדא הוא : ואשת אחי האב מן האם דמן התורה ערוה אחי אביו כתיבא ואמרינן בהבא על יבמתו דבאחי אביו מן האב קמשתעי אבל אם היה אחי אביו מן האם שריא וגזרו רבנן עליה משום אשת אחי אביו מן האב ואשת אחי האם מן האב כגון נפתלי אחי יוכבד מאביו ונשא אשה אסורה לאהרן משום שניה ואף על גב דאשת אחי אמו לא כתיבא גזרו בה רבנן הואיל דהוה אחי אמו מן האב גזרה משום אחי אביו מן האם דהוי נמי שניה והיכא כד אב אבל אם היה כפתלי אחי יוכבד מן האם ולא מן האב מיבעיא לקמן בגמרא אי גזרו רבנן עלה אי לאו וכלת בנו גזור משום כלתו וכלת בתו מפרש לקמן טעמא גזרה משום כלת בנו והא דכתב ר"ש דאיבעיא לן בגמ' אי גזרו על אשת אחי אמו מן האם או לא אסיקנא בגמרא דגזרו עלה וגרסינן בגמרא (שם) אמר רב ארבעה נשים יש להם הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו ורב מ"ט לא חשיב לה מיחלפא ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח דאזיל להכא לא שכיח דאזיל כלת

דעלמא

תפסי בהו קידושין כלל ואותן שהן מדרבנן או שהן ספק ערוה כאשר יתבאר לקמן בע"ה צריכות גט: אמו אסורה לו מן התורה ואם אמו אסורה לו מדרבנן וכן אם אם אמו עד עולם ואם אבי אמו אסו' לו מדרבנן אבל אם אם אבי אמו ואם אבי אבי אמו מות' לו אם אביו אסור' לו מדרבנן וכן אם אם אביו עד עולם. אם אבי אביו אסורה לו מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון אם אם אבי אביו או אם אבי אבי אביו מותר' לו: אשת אביו אסור' לו מן התור' בין שהי' אשתו מן האירוסין בין שהיא אשתו מן הנישואין בין בחיי אביו בין לשמת אביו או גירש' אבל אם אנס אביו ג אשה מותר' לו ואשת אבי אביו אסור' לו מדרבנן וכן אש' אבי אבי אביו עד עולם ואש' אבי אמו אסור' לו מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון אשת אבי אבי אמו או אשת אבי אם אמו מותר' לו: אחותו אסורה לו מן התורה לא שנא אחותו מאביו או מאמו בין אחותו מן הנשואין או מהזנות או אפילו בא אביו על הערוה והוליד ממנה אחותו היא וחייב עליה חוץ מאחותו מן השפחה ונכרית בר"א שפחה דעלמא אבל אם בא אביו על שפחתו והוליד ממנה אחותו היא ומותר בבת אשת אביו ואפילו חורגתו הגדלה בבית מותרת לאחיו ולא חיישינן למראית העין לומר שנראית כאחותם: בתו אסורה לו מן התורה וכן בת בנו ובת בתו ובת בת בנו ובת בת בתו או בת בן בנו או בת בן בתו אסורות לו מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון בת בת בת בנו ובת בת בת בתו כתב הרמ"בם שהן מותרות לו ולא נהירא לארוני אבי הרא"ש ז"ל אבל כולן אסורות לו עד עולם: בת אשתו אסורה לו מן התורה וכן בת בנה ובת בתה ודוקא בת אשתו מן הנישואין אבל בת אנוסתו מותרת לו לאחר מיתתה ובת בת

דעלמא אבל אם בא אביו על שפחתו והוליד ממנה אחותו היא בפרק ב' דיבמות כתב הרי"ף הא דתנן מי שיש לו בן מכל מקום בנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית קא אמרי רבוותא ה"מ שפחה דאחריני דומיא דנכרית דלית ליה קנין בגופה אבל שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואיתמר משמיה דרב נטרונאי הכי דאם בא על שפחה דידיה וילדה ממנו בת אף על גב דלא מקריא כאחיותא בתו היא דהא אמרי רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה חייב משום בתו ואם בא עליה חייב משום אחותו ואחר' לגאון אחר דמספקא ליה מילתא ומתוך דבריו נקטינן בהא מילתא לחומרא לגבי איסורא והרמ"בם בפ"י מהלכות גרושין כתב שדברי הגאונים בזה רחוקים מדברי התורה מאד שלא אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגירשה בלבד אבל בשאר כל הנשים הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות ואפ"ל בספק אם גוים שאינה בת קדושין שאין חוששין לשם כלל והרי הבן בחזקת גוי ועבד עד שיודע בודאי שנשתחררה אמו או נתגיירה. וכתב עוד בפרק ט' מהלכות עבדים ישראל שבא על שפחה כנענית אף על פי שהיא שפחתו ה"ז הולד כנעני לכל דבר ונמכר ונקנה ומשתמשים בו כשאר העבדים עד כאן לשונו והר"אש כת' בפ"ב דיבמות ורואה אני את דברי רב נטרונאי משום דאמרינן בפרק השולח אמר רבי זירא אמר ר' עבד שנשא אשה בפני רבו יצא לחירות וכו' הילכך שבא על שפחתו ודאי שחררה מעיקרא ולא מפלגי בין בא עליה דרך נשואין בין בא עליה דרך זנות והרמ"בם לא כראו לו דברי הגאונים ואין דבריו נראין עד כאן לשונו: ...וסרב סמ... פרק ד' מהלכות נחלות האריך להחזיק דברי הרמ"בם וכתב ...ש"בא הכריע כ... הרמ"בם בראיות ברורות ג: וכתב עוד שם הרב סמג"י דהא דמשמע ב... השולח דכותב שטר אירוסין לשפחתו הרי היא בת חורין משום חזקה דלא עביד איסורא הא שטר אירוסין שאני דמשמע ממעשיו שהוא רוצה אותה דרך ...בל בבא עליה שלא בקדושין אדרבה משמע ממעשיו שהוא רוצה ...ותו ...הם דבריו כאן לדעת הגאונים והר"אש ז"ל. ומותר בבת אשת אביו שהיא לו מאיש אחר ואפילו חורגה הגדלה בבית מותרת לאחין וכו' בפרק ב' דיבמות (דף כא) תניא דחורגו מותר בבתו ואף על גב דגרסינן בירושלמי חורגי' הגדלים בבית א' אתא עובדא קמיה דרבי חנינא ואמר יסבון באתרה דלא חכמין לון בגמרא דילן בסוף מסות מלחמה אמרו חורגה הגדלה בין האחין אסור מפני מראית העין ולא היא דקלא אית לה ואף על פי שכתב הר"אם הר"ח ובעל הלכות כתבו כדברי הירושלמי כמקי יוסף בשם הרי"ף עבא פסק כמסקנת גמרא דידן וכן נראה שהוא דעת הרי"ף והר"אש וכן נראה גם מדברי הרמ"בם בפר' ב' מהא"ב ד: בתו אסורה לו מן התורה וכן בת בנו ובת בתו בפרשת אחרי מות ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ואף על גב דלא כתיב בהדיא איסור בתו אתי' מקל וחומר ובת בת בנו ובת בת בתו או בת בן בנו או בת בן בתו אסורות לו מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון בת בת בת בנו ובת בת בת בתו כתב הרמ"בם שהן מותרות לו ולא נהירא לא"א הר"אש ז"ל כך היא הנוסחא האמיתית בדברי רבינו ובקצת נוסחאות יש חסרון הניכר. ומ"ש ובת בת בנו ובת בת בתו וכו' אסורות לו מדרבנן בפרק ב' דיבמות (דף כב) תני רבי חייא שלישי שבבנו ושבבתו שניים ופירש רש"י שלישי שבבנו בת בן בנו דהא בת בנו ערוה ושבבתו בת בן בתו שהרי בת בתו ערוה הילכך בתם שניים:

ומ"ש אבל מכאן ואילך וכו' כתב הרמ"בם שמותרת לו ולא נהירא לא"א ז"ל אבל כולן אסורות לו עד עולם הם בגמרא איבעיא להו שניות דרבי חייא יש להם הפסק או לא ובעו למיפשט דאין להם הפסק ודחי לה ופסק הרמ"בם בפרק א' מהלכות אישות לקולא וטעמו משום דספקא בדרבנן הוא והרמ"בם כתב דלא איבעיא לן אשלישי שבבנו ושבבתו דהנך ודאי אין להם הפסק אלא אשאר שניות דתני רבי חייא בדאיתא התם בגמרא הוא דאיבעיא לן והקשה הרב המגיד על פירוש זה אבל הר"אש כתב על פירוש זה וה"נ אמרינן בירושלמי אברהם אסור בכל בני ישראל הרי הם אסורים בכל אנשי ישראל וכתב עוד ממה שכתב הרי"ף ולא איפשיטא בהדיא משמע דאזלינן לחומרא אף על גב דד"ס הוא משום דתלמודא סקיל וטרי למיפשט להיתרא ודחי ליה אלמא דעת בני הישיבה לחומרא וקרי לה ולא איפשיטא בהדיא וכן כתב בספר הפן לאיסורא וכן כתב הרמ"ה ז"ל והרמ"בם כתב דכל שניות דרבי חייא יש להן הפסק וממ"כ כתב דלא כירושלמי דאברהם אסור בכל בני ישראל אלמא דבנו ובתו אין להם הפסק הילכך נר' דכולהו אין להן הפסק עד כאן לשונו: בת אשתו אסורה לו מן התורה וכו' מפורש בתורה בפרשת אחרי מות ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח: ומה שכתב ודוקא בת אשתו מן הנשואין אבל בת אנוסתו מותרת לו לאחר מיתתה.

בר"פ נושאין (דף צז) תנן נושאין על האנוסה ועל המפותה ופירש רש"י לאחר שאנסה ופתה אשה מותר לישא בתה ואחותה ואמה ובגמרא (שם) ורמינהי הכונס מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה מדרבנן ובכל היכא דאיכא איסורא מדרבנן תני נושאין לכתחלה כי תנן מתניתין לאחר מיתה ופירש רש"י מדרבנן משום גזירה שמא לאחר שישא בתה יזנה עם הראשונה לאחר מיתה שמתה האנוסה והמפותה דתו ליכא למיגזר מידי: ומה שכתב ובת בת בת אשתו ובת בת בן אשתו אסורה לו מדרבנן בפרק ב' דיבמות תני רבי חייא שלישי שבבן אשתו ושבב' אשתו שניה ומה שכתב אבל מכאן ואילך וכולי כתב הרמ"בם שמותרת לו וא"א ז"ל כתב שהן אסורות לו עד עולם כבר כתבתי בסמוך דאיבעיא לן בגמרא (שם) שניות דרבי חייא אם יש להם הפסק ולא איפשיטא פסק הרמ"בם לקולא והר"אש לחומרא: אם אשתו אסורה לו מן התורה וכן אם אם אשתו ואם אבי אשתו מסמקרא שכתבתי בסמוך ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח ומה שכתב אבל אם אם אם אשתו ואם אם אבי אשתו ואם אבי אבי אשתו אסורות לו מדרבנן ג"ז בפרק ב' דיבמות (שם) רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה ופירש רש"י רביעי שבחמיו דור רביעי שבחמיו דהיינו אם אם חמיו וכולה דור רביעי לאשתו ואשתו בכלל ושבחמותו אם אם חמותו שניה דאם חמיו ואם חמותו ערוה היא בכלל אשה ובת בנה אשה ובת בתה הילכך אמו שניה ומה שכתב מכאן ואילך וכולי כתב הרמ"בם שמותרות וא"א כתב שאסורות לו לעולם כבר נתבאר בסמוך דאיבעיא לן בגמרא שניות דרבי חייא אם יש להם הפסק ולא איפשיטא ופסק הרמ"בם לקולא והר"אש לחומרא: אחות אביו ואחות אמו אסורות לו מן התורה מקרא מפורש בפרשת אחרי מות ובפרשת קדושים ומה שכתב ל"ש היא אחותו מן האב או מן האם כלומר בין שהיא אחות אביו מן האב או מן האם וכן בין שהיא אחות אמו מן האב או מן האם אסורות מן התורה ובר"פ הבא על יבמתו (דף כ"ד) יליף להו מקראי: ומה שכתב ומותר בבת אחי אביו ובבת אחי אמו אחי אביו ואחי אמו מותר באשתו ובבתו ירושלמי כתבוהו הרי"ף והר"אש בפרק שני דיבמות: ומה שכתב אבל הוא אסור מן התורה באשת אחי אביו ומדרבנן באשת אחי אמו ודוקא שהוא אחי אביו מן האב אבל אשת אחי אביו מן האם ואשת אחי אמו בין מן האב בין מן האם אין איסורא אלא מדרבנן כך היא הנסחא האמיתית בדברי רבינו וכל זה כתבאר בברייתא ובמסקנא דגמרא שכתבתי בראש סימן זה: ומה שכתב ומכאן ואילך כגון אשת אחי אבי אביו מן האם ואשת אחי אמו בין מן האב בין מן האם מותרות ג"ז נתבאר לעיל בהא דאמר רב ארבע נשים יש להם הפסק: ומה שכתב ובאשת אחי אבי אביו מן האב ואחות אבי האב בין מן האם בין מן האב ואחות אם האם פסק הר"י שהן אסורות מדרבנן ובהלכות פסק שהן מותרות וכו' בפרק ב' דיבמות (דף כא) שלח ליה רב משרשיא מתוספתא לרב פפי ילמדנו רבינו אשת אחי אבי האב מן האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה כמי גזרו בהו או דילמא הא לא אתפליג דרתא ופירש רש"י אשת אחי אבי האב מן האב דהא אמרן לעיל אשת אחי האב מן האם יש לה הפסק דהיינו היתרא לאשת אחי אבי האב מן האם דלמטה דידה לאו ערוה היא אלא שניה וכי קא מיבעיא ליה באשת אחי אבי האב מן האב דלמטה דידה ערוה כגון אחות האב. איתפלג נתרחקה קורבא ת"ש מה הן שניות ולא קא חשיב להו בהדייהו תנא ושייר אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו אמר ליה רב הלל לרב אשי לדידי חזיא לי שניות מר בריה דרבינא וכתיבן שיתסר לאיסורא מאי לאו תמני דמתניתא ושית דבי רבי חייא והנך תרתי אמר ליה ולטעמיך הי הוה כתיבן לאיסורא מי הוה שמכת עלייהו דמר בריה דרבינא מי חתים עלייהו הא כמי דכתיב לאיסורא לאו מר בריה דרבינא חתום עלייהו וכתבו התוספות פסק ר"ח הלכה כאמימר וכן בהלכות וכן משמע דסבר רב אשי ונראה לר"י דאין הלכה כאמימר דסוגיא דתלמודא כהלכתא דלא כותיה והר"אש כתב שתי הסברות ולא הכריע ונכ"ז משמע לרבינו דכדברי ר"י ס"ל מדהכי' דבריו לבסוף והר"מבם בפרק אחד מהלכות אישות לא מנה הני תרי במנין השניות משמע בהדיא שהוא פוסק כאמימר והרי"ף השמיט האי בעיא ומאי דאיתמר עלה וכתבו הגהות מיימון דמדדילג דברי אמימר משמע דס"ל דלית הלכתא כותיה ואין דבריהם כראין כלל אלא מדהשמיט בעיא ומאי דאיתמר עלה ולא כתב אלא ברייתא דמה הן שניות וברייתא דרבי חייא משמע בהדי' דהנך דוקא אסירי וכל אינך שרו ואע"פ שכתבו הגהות שהרי"ף כראה שסובר כדברי ר"י שעלו דכיון דלא איתמר בהדיא דלאו הלכה כאמימר והנך תרתי דהכא אמימר איבעיא לן בגמ' ולא איפשיט בשל סופרים הלך

(ג) וכ' הר"אש בתשו' כלל ל"ג סימן א' על ראובן שהיה לו פלגש והיה עוררין כה"ג ואמרו שהיתה מקודשת ע"ל סי' זה כה"ג:
(ג) ב"ג בא"ז וכהנה דברי המחמירים וכ' עוד דאפילו אם אמר שכיון לשם זנות אינו נאמן כנגד דעת חכמים שאמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כיוצא בזה והאריך שם בראיות וע"ל ריש סי' ל"ג וסימן קנ"ו מדין זה:
(ד) וכא"ז משמע דנא הרי אלא כשגדל עמו בבית דאז קלא אית ליה אבל כשאין גדלה עמו אסורים וכ"ע שהוא היפך מדעת שאר הפוסקים דמשמע דגרע טפי כשגדלה עמו בבית וא"ה שרי' וכן הוא לקמן סימן זה דבן אשתו מות' באשתו בטור אבל בת אנוסתו כו' כ' בה"יריס נושאין על האנוסה דאפילו פלגשו מותר לישא קרובותיה אחר מיתת' אבל לא בחייה ואין חילוק בין קרובה הרגילו' אצלה לשאינן רגילין עכ"ל וכן הוא שם סוף פ"ב דיבמות וכתב שם דאף בחייה אם כנס לא יוציא:

(ה) בהג"ה אלפסי ע"ב דף ת"וכ' דלא אסרו כלת בתו אלא דוקא שיש לו ג"כ כלת בנו משום דמחליף אבל אם היה לו כלת בתו לבד מותרת לו עכ"ל ולא נהירא דהא הרבה שניות אסרו משום דאתי למיחלף באחרת כלא ת"פ ב' דיבמו' ולא חילקו הפוסקי' בין אית ליה אחרת או לית ליה אלא בכל ענין אסורה :

*נ"ה ומ"ש רבינו אחות אם האם אף ע"פ שלא נזכרו בגמ' פשיטא למגמר מהכן תרי דלמטה מינה ערוה היכן שהרי אחות אמו אסורה מן התורה :

בת בת אשתו ובת בת בן אשתו אסורה לו מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון בת בת בת אשתו ובת בן בן בן אשתו כתב הרמב"ם ז"ל שמותרות לו ואבי אדוני הרא"ש ז"ל כתב שהן אסורות לו עד עולם אם אשתו אסורה לו מן התורה וכן אם אם אשתו ואם אבי אשתו אבל אם אם אם אשתו ואם אם אבי אשתו ואם אבי אבי אשתו אסורות לו מדרבנן מכאן ואילך כגון אם אם אם אשתו ואם אם אם אבי אשתו כתב הרמב"ם שמותרות וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאסורות לו לעולם אחות אביו ואחות אמו אסורות לו מן התורה לא שנא היא אחותו מן האב או מן האם ומותר בבת אחי אביו ובבת אחי אמו ואחי אביו ואחי אמו מותר באשתו ובבתו אבל הוא אסור מן התורה באשת אחי אביו ומדרבנן באשת אחי אמו ודוקא שהוא אחי אביו מן האב אבל אשת אחי אביו מן האם ואשת אחי אמו בין מן האב בין מן האם אין אסורן אלא מדרבנן ומכאן ואילך כגון אשת אחי אבי אביו מן האם ואשת אחי אם אמו בין מן האב בין מן האם מותרות ובאשת אחי אבי אביו מן האב ואחות אבי האב בין מן האם בין מן האב ואחות אם האם פסק ר"י שהן אסורות מדרבנן ובשאלתות פסק שהן מותרות וכן פסק ר"ת ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כדברי ר"י אשת בנו אסורה לו מן התורה ואשת בן בנו אסורה לו מדרבנן וכן אשת בן בן בנו עד עולם. אשת בן בתו אסורה לו מדרבנן

הלך אחר סתיקל * כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ג אשת אחי אם אמו מן האם נראה לי שמותרת דאשת אחי האם קא מיבעיא ליה אבל אשת אחי אם אמו מן האם שריא אע"ג דבעי תלמודא שניות דרבי חייא אם יש להם הפסק ולא איפשיטא מכל מקום אשת אחי האם מן האם אינה בכלל שניות דאמר ר' חייא וכי דתלמודא פשיטא ליה לאיסורא מכל מקום הרא"ש יש לה הפסק כיון דאמימר מכשר באשת אחי אבי אביו כל שכן באשת אחי אם אמו ואפילו לר"י דפסק דלית הלכתא כאמימר התם מיירי בערוה דאורייתא אבל הכא מודה עכ"ל ויש לתמוה עליו למה הוצרך ללמדה מדיוקא ולא כתב שהיא חדא מארבע נשים יש להם הפסק דאמר רב ועוד דמכלל דבריו משמע דלא שרי אלא באשת אחי אם אמו מן האם ולא באשת אחי אם אמו מן האב ומשמע דא"ר ארבע נשים יש להם הפסק הא כמי שריא: אשת בנו אסורה לו מן התורה ואשת בן בנו אסור לו מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון אשת בן בתו מותרת לו כל הדינים הללו וטעמם נתבאר במה שכתבתי בתחלת סימן זה. גרסינן בירושלמי פ"ב דיבמות מתני' דמי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו וכו' ובנו הוא לכל דבר אפילו לפריה ורביה ולשניה וכתב הריטב"א פירוש דאפילו בבן ממזר יצא ידי פריה ורביה ולשניה כמי שהוא אסור בכלתו של בן וכיוצא בהן עכ"ל: אשת בן אשתו מותרת לו וכן אשתו מותר באשתו ברייתא בפרק ב' דיבמות (דף כא) מותר אדם באשת חורגו וחורגו מותר באשתו אשת אחיו אסורה לו בין מן האב בין מן האם בריש פרק הבא על יבמתו (דף נה) יליף לה מדכתיב ערות אחיו היא בין מן האב בין מן האם : ומה שכתב בין מן הנשואין בין מן הזנות כבר כתבתי בסימן זה דבפרק שני דיבמות יליף מקרא דאחותו מן הזנות אסורה לו ומינה איכא למילף לאחיו ולשאר כל העריות כגון אחות אם ואחות אב ובתו ואחות אשתו וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' אסורי ביאה : ומ"ש אלא שאשת אחיו מן האם אסורה לו מן התורה לעולם ואשת אחיו מן האב מותר לו אם מת אחיו בלא בנים מבואר הוא : שני חורגין הגדלין יחד בבית מותר כל אחד באשת חבירו וכו' נראה שהוא מפרש כן בההיא דירושלמי שכתבתי בסימן זה חורגין הגדלין בבית אחד ישבון באתר דלא חכמין להון. וכיון דבסוף פ' משוח מלחמה אסיקנא דחורגה הגדלה בין האחין מותרת גלא חיישינן למראית העין ממילא משמע דה"ה לשני חורגין הגדלין יחד בבית שמותר כל אחד באשת חבירו ושלא כדברי הירושלמי: אשת חמיו אסורה לו בפ"ב דיבמות (דף כא) תניא מותר אדם באשת חמיו וכתבו התוספות ירושלמי אשת חמיו אסורה מפני מראית העין וא"ת תורה הרי דוד שנשא רצפה בת איה וקאמר כמי שני חורגין שגדלו בבית אסורי' מפני מראית העין ר' חנינא אומר ישבון באתר דלא חכימין לון ומעשה בפרו"בינסיא באחד שהיה שבתו טבוח ויינו מזוג לישא אשת חמיו ואפסדיה ר"ת לסעודתיה ואף על גב דשמעתין שרי להו שמא אח"כ אסרוה ומיהו בסוף פרק משוח מלחמה מוכח סוגיא דלא חיישינן למראית העין גבי חורגה הגדלה בין האחים והרא"ש כתב על דברי הירושלמי כך כתוב בפר"ח ובעל הלכות כמי כתב כן וגם אסר אשת חתנו ובשמעתין שרי לתרוייהו ושמא אח"כ אסרו ומיהו בגמ' דידן בס"פ משוח מלחמה גבי חורגה הגדלה בין האחין משמע דלא חיישינן למראית העין משום דקלא אית לה ומעשה היה בפרובינציא באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג וכו' ושמא חורגה הגדלה בין האחין אית לה קלא בגמ' דידן ואין להוש מפני מראית העין אבל באשת חמיו לית לה קלא ואיכא למיחש למראית העין וכן מסתבר עכ"ל. והרי"ף התם וכתב מותר אדם באשת חמיו כדתניא בגמ' דידן ולא חשש לדברי הירושלמי וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם שלא מנה אשת חמיו בכלל האסורות וכתב נמקי יוסף (פ"ב דיבמות) בשם הריטב"א שהרמב"ן ורבים מרבותינו ז"ל התירו וכן עיקר וכן המנהג בכל הפרד עכ"ל: ומ"ש רבינו וגם חמיו אסור באשתו כבר כתבתי בסמוך שבעל הלכות כתב כן וטעמו דכי היכי דאיכא למיחש באשת חמיו משום מראית העין שנראה כנושא חמותו ה"נ לא ישא חמיו את אשתו מפני שנראה כנושא בתו ומ"מ אין דבר זה מוכרח אף לדברי האוסרים באשת חמיו ע"פ הירושלמי איכא למימר הכו דלא לוסיף עלה : ומותר באשת בן אחיו ובאשת בן אחותו ירושלמי כתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ"ב דיבמות : אחות אשתו אסורה לו מן התורה כל זמן שאשתו קיימת בפ' אחרי מות ואשה אל אחותה לא תקח לצרור עליה בחייה ומ"ש ל"ש אם היא אחותה מן האב או מן האם פשוט בפ' האשה רבה (דף כו) במשנה ובפ' הבא על יבמתו (דף נה) יליף לה מאשת אח : ומ"ש ואפי' גירש את אשתו אבל לאחר מיתתה מותר באחותה כן משמע ודאי מדכתיב בחייה וכן מבואר במתני' פ' האשה רבה. כתב ה"ר שלמה בן הר"ש בר נמח המקדש אשה על תנאי ולא נתקיים התנאי ונתבטלו הקדושין מותר לישא אחותה ומעשה באחד שקידש בתו שלא מדעתה ונמאנת בוגרת וביטל הר"ש ב"כ הקדושין ולא הצריכה גט והתיר קרובותי' למקדש עכ"ל: הלכה אשתו למדינת הים ובאו ואמרו לו שמתה ונשא את אחו' ואח"כ באה

אשתו אם היתה אשתו כשואה לו מותר לחזור לו וכו' היתה ארוסתו ואמרו לו שמתה ונשא אחותה וכו' היתה אחות אשתו כשואה וחלבה אשתו ובעל אחות אשתו ואמרו לו מתה אשתו וכו' בפ' האשה רבה (דף כד) תנן מי שהלכה אשתו למדינת הים ובאו ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו הוא מותר בקרובות שניה ושניה מותרת בקרובותיו ואם מתה ראשונה מותר בשניה ופרש"י ומותרת לחזור לו דקדושי שניה אינה כלום והרי היא כזונה ואמרי' בגמ' ושכב איש אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה ומותר בקרובות שניה לישא בתה דקי"ל נושאין על האנוס' ועל המפותה ובגמרא (שם) ואע"ג דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים דהשתא הוו נשואין דקא מיתסרא אשת גיסו אגיסו א"ה אשת גיסו אסירא אשתו שריא ולא אמרינן מתוך שנאסרה אשת גיסו אגיסו תיאסר אשתו עליו לימא מתניתין דלא כר' עקיבא דאי כר"ע ה"ל אחות גרושתו דתניא כל עריות שאמרו אין צריכה הימנו גט חוץ מא"א שנשאת ע"פ ב"ד ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשה וכיון דאמר ר"ע בעיא גט אמילא איתסר עליה דה"ל אחות גרושתו ולאו איתמר עלה האי אשת אח ה"ד כגון שקידש אחיו את האשה וכולי והאי אחות אשה ה"ד כגון שקידש אשה והלכה למ"ה ושמע שמתה עמד וכו' אחות דאמרי איכא בין קמייתא תנאי ה"ל בקדושין והא שפיר נסיב אלא כנואין מי איכא למימר תנאי ה"ל בנשואין וכיון דמתניתא כותיה הלכתא כותיה ואע"פ שכתב הרא"ש עמקו ממנו דברי הרי"ף שפוסק כר"ע נגד רבינו משום דדחיק לאוקומי מתני' כותיה דכ"ש דאתיא כרבנן וכו' כבר הביא הוא ז"ל ראיה דהלכה כר' עקיבא ופרש"י מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין הא כולי עלמא ידעי דאין אדם משים בעילתו בעילת זנות הילכך קיש לשר דנישואי שניה אינם כלום ושתא מה שכתב רבינו אם היתה אשתו נשואה לו מותרת לחזור היינו התם מתניתין דקתני אשתו מותרת לחזור לו: ומ"ש היתה ארוסתו וכו' נשא את אחותה וכו' אסור בשתיהן היינו כר' עקיבא דמצריך גט לאחות אשה ואוקימנא כגון שקדש אשה וכו' דאמרי איכא בין קמייתא תנאי הוה ליה בקדושיה והא שפיר נסיב ומ"ש כריכא ממנו גט שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט וכיון דצריכה גט איתסרא עליה ארוסתו שלא יאמרו שהוא נושא אחות גרושתו וכן כתב הרמב"ם בפ"י מהלכות גרושין: ומ"ש דאין זנות שמזנה עם אחותה אוסר אשתו עליו וכו' הם בברייתא ושכב איש אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה: ומ"ש וכן בכל הקרובות הנאסרות על ידי אשתו אם מזנה עמהם לא נאסרה אשתו עליו הם בברייתא (דף כב) לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על אחות אשתו שלא פסל על מה נחלקו בבא על חמותו שב"ש אומרים פסל וב"ה אומרים לא פסל ואף ע"ג דרבי יהודה פליג ואמר דהבא על חמותו לב"ע פסל את אשתו הא אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יהודה : ומ"ש מתה הראשונה מותר בשניה פשוט דאין שהיתה אחות נשואתו בין שהיתה אחות ארוסתו כיון שמתה הראשונה פקע ליה איסור אחות אשה ומותר בשניה וכל שכן שאם מתה השניה מותר בראשונה אף ע"פ שהיתה ארוסתו דליכא למיחש תו לשמא יאמרו נושא אחות גרושתו דכיון שמתה שניה פקע ליה איסור אחות אשה: ומ"ש א"ל מתה אשתו ונשא אחותה ואחר כך א"ל קיימת היתה וכו' שם במשנה (דף כד) אמרו לו מתה אשתו ונשא את אחותה ואחר כך אמרו ליה קיימת היתה ומתה הולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר רבי יוסי אומר כל שהוא פוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו וכל שאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו ובגמרא (דף כה) מאי קאמר רבי יוסי א"ר אמי הרי שנשאת על פי בית דין תצא ופטורה מן הקרבן על פי עדים תצא וחייבת בקרבן יפה כח בית דין שפטורה מן הקרבן וקאמר תנא קמא לא שנא על פי עדים דאשת גיסו שריא ולא שנא על פי בית דין דאשת גיסו אסירא אשתו שריא וקאמר ליה רבי יוסי על פי ב"ד דפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו על פי עדים דאינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו רבי יצחק נפחא אמר לעולם אסיפא קא דאזלי ארוסתו וגיסו קא דאזלי אשתו וגיסו וקאמר תנא קמא ל"ש אשתו וגיסו ולא שנא ארוסתו וגיסו אשת גיסו אסירא ואשתו שריא וקאמר ליה רבי יוסי אשתו וגיסו דליכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין דאינו פוסל על ידי אחר אינו פוסל על ידי עצמו ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה ה"ל בקדושין ופוסל ע"י אחרים אף פוסל על ידי עצמו אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי מתקיף לה רב יוסף ומי אמר שמואל הכי והא אמ' ליה אביי וממאי דכי אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אדרבי יצחק נפחא ודילמא אדרבי אמי ופרש"י אדרבי אמי הא כל שאינו פוסל אריפא קאי דאיירי באינו פוסל ע"י אחרים דאיירי לעיל בנשאת ע"פ עדים תנא והיא מותרת לבעלה וקתני סיפא ואחר כך באת אשתו מותרת לחזור לו ל"ש ע"פ עדים שאמרו מתה אשתך ולאחות אשתו אמרו מת בעלך דאשת גיסו שריא לחזור לבעלה ל"ש על פי עד א' דאשת גיסו אסורה אשתו שריא וקא"ל רבי יוסי

מדרבנן אבל מכאן ואילך כגון אשת בן בן בתו מותר לו אשת בן אשתו מותר לו ובן אשתו מותר באשתו. אשת אחיו אסורה לו מן התורה בין אם הוא אחיו מן האב או מן האם בין מן הנישואין בין מן הזנות אלא שאשת אחיו מן האם אסורה לו מן התורה לעולם ואשת אחיו מן האב מותר לו אם מת אחיו בלא בנים כאשר יתבאר לקמן בה' יבום בע"ה: ב' חורגין הגדלין יחד בבית מותר כל א' באשת חבירו ולא חיישי' למראי' העין לומ' שנה כ' אשת אחיו: אשת חמיו אסורה לו וגם חמיו אסור באשתו ומותר באשת בן אחיו ובאשת בן אחותו אחות אשתו אסור לו מן התורה כל זמן שאשתו קיים ל"ש אם היא אחותה מן האב או מן האם ואפי' גירש את אשתו (ו) אבל לאחר מיתת' מותר באחות' הלכה אשתו למ"ה ונאמרו לו שמתה ונשא אחות' ואח"כ באת' אשתו אם היתה אשתו נשואה לו מות' לחזו' לו שהכל יודעים שבטעות נשא את אחות' ד"אין זנות שמזנה עם אחות אוסר אשתו עליו אפי' במזיד וכן בכל הקרובות (ז) הנאסרות ע"י אשתו אם מזנה עמהן לא נאסרה אשתו עליו ומותר בקרובות. שנייה היתה ארוסתו ואמרו לו שמתה ונשא אחותה ואח"כ באת ארוסתו אסור בשתיהן מתה הראשונה מותר בשנייה אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה ואח"כ אמרו לו קיימת היתה הולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר היתה אחות אשתו נשואה הלכ' אשתו ובעל אחות אשתו ואמרו לו מתה אשתך וגיסך ונשא אחות אשתו ואח"כ באו אשתו וגיסו אשת גיסו צריכה גט ל"ש נשאת לו בב' עדים או בעד א' ואסורה לגיסו ואשתו אסורה עליו ל"ש היתה נשואה לו או ארוסתו:

טז גויה

אע"פ שאין בה לאו אסור' מדרבנן ואם בא עליה בזנו' דרך מקרה מכין אותן מכת מרדו ואם יחדה לו בזנות חייב עליה מדרבנן משום נדה ומשום שפחה ומשום גוי' ומשום זונה כתב הרמב"ם ז"ל בא על הגוי' משאר האומות דרך אישות לוקה מן התורה או ישראלית שנבעלה לגוי דרך אישות לוקה מן התורה משום לא תתחתן בם אחד עממין ואחד כל האומות באיסור זה ע"כ ונ"ל שאינו אלא בז' אומות דלא ק"ל כר' שמעון דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין ואפי' אומות אין לוקין משום לא תתחתן אלא לאחר שנתגיירו אבל בגיותן לא שייך בהו חתנות ואינו לוקה עד שיבעול ואז לוקה עלי' משו' לא תקח ואם בא עלי' בפרהסיא לעיני י' מישראל קנאים פוגעי' בו פי' הממהר וזריז להרגו ה"ז משובח והוא שמעצמו יקנא להו' ויפגע בו אבל אם בא לב"ד לשאול אין מורין לו לעשות וצריך שאין לפגוע בו אלא בשעת מעשה אבל פירש ממנה אין הורגין אותו ואם הורגו נהרג עליו ולא עוד אלא אפי' לו בא הקנאי להרוג הבועל ונשמט הבועל והרג הקנאי להציל עצמו מידו אין הבועל נהרג עליו לא פגעו קנאין ולא הלקוהו ב"ד הרי ענשו מפורש בקבלה שהוא בכרת שנא' כי חלל יהודה את קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה וכתב הרמב"ם עון זה אע"פ שאין בו מית' ב"ד אל יהא קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמוהו שבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל הוא ובנו מן הגויה אינו בנו ומסיר אותו להיות אחר ע"ז ודבר זה גורם לידבק בגוים שהבדילנו ה' מהם ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו ושפחה שהוטבלה לשם עבדות אסורה לבן

חורין אחד שפחתו ואחד שפחת

מעיזה ומעיזה וכתב הרא"ש ואידך כי אתמר דרב המכוונא וכו' רב הונא גופי' מודה בהכי במתני' פ"ב דכתובות ואם יש עדים שהיתה א"א והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת אלא סבר דמהכי מייתי שלא בפניו לאסרה אקים והלכתא כשמואל בהא דשלא בפניו לא מיתסרא כלל במעשה רב ושמואל עבד עובדא הכי ועוד דרב המכוונא דוקא בפניו קאמר וכן מוכח סוגיא דשמעתין בפ"ב דכתובות שלא בפניו מעיזה וכיון דמעיזה לא מהכי כלל אפי' לאסרה אקמא ע"כ וכן פסק נ"כ בתשו' סוף כלל מ"ד וכת' הרשב"א בתשו' סי' שף ורנ"ג שאע"פ שבתחילה להעיז פניה שלא בפני בעלה אינה עשויה להחזיק שקרה הסתא בפני בעלה והביא ראיה לדבר : וכתב עוד בסי' תקס"א שהארוסה והנשואה דין אחד להם בדינים אלו (א) : כ' רבינו ירוחם על אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר בפני בעלה מקודשת וצריכה גט משניהם אם תשאר עם הראשון (ב) ואם לא ירצה לגרשה שני מקודשת לו ומותרת לו כי מאחר...

שפחת חברו והבא עליה מכין אותו מכת מרדו' גם בזה כת' הרמב"ם ז"ל אל יהי עון זה קל בעיניך מפני שאין בו מלקות מן התורה שגם זה גורם לבן לסור מאחרי ה' שהבן הוא עבד ונמצא גורם לזרע הקד' להתחלל ולהיותם עבדים והבא על השפחה אפילו בפרהסיא אין קנאין פוגעין בו נתערב ולד של ישראל בולד שפחה שניהן עבדי' וכופין בעל השפחה ומשחרר שניהן ואם היה הבן מן האדון של העבד כשיגדלו ישחררו זה את זה ויהיו מותרין לבא בקהל היו התערובות בנות שתיהן ספק שפחות והבא על אחת מהן הולד ספק עבד וכן אם נתערב ולד גויה בולד ישראלית מטבילין את שניהן לשם גרות וכל אחד מהם גר :

יז אשת

איש בכלל עריות ולא תפשי בהן קידושין בר"א בודאי אשת איש אבל ספק אשת איש כגון שקבלה גט או קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה או שגירשה בגט הכתוב בכתב ידו ואין עליו עדים כלל או עד א' או שיש עליו עדים ואין בו זמן אם קדשה אחר צריכה גט משניהם וכן כל פסול שאירע בגט כגון שגרשה בגט קרח והיה במזרח וכתוב במערב או ששלחו לה בח"ל ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם ושאר פסולי גט דרבנן שיתבארו לקמן בה' גיטין בע"ה אם קדשה אחר צריכה גט משניהם ואם נשאת לשני יש מהן שתצא ויש מהן שלא תצא כאשר יתבאר לקמן בע"ה אשת איש שקבלה קידושין בפני בעלה מקודש' דכאלו אמרה גירשתני דמי והאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה אבל אם נתקדש' לאחר שלא בפני בעלה או אפי' בפניו ויש עד אחד שמעיד כדבריה אינה נאמנת שאז מעיזה כיון שהעד מסייעה ואין הקדושין כלום אשה שהלך בעלה

בעלה למ"ה והעידו עליו שמת אפי' עד א' אפי' העד עבד או שפחה או אשה או קרוב מותר' לינשא ואפי' עד מפי עד או אשה מפי אשה או עבד או שפחה כשרי' לעדו' זו ופסולי' עדו' אם פסולי' מדרבנן כגון משחק בקוביאות ומפריחי יוני' וכיוצא בהם כשרים לעדו' זו אבל פסולי עדות דאורייתא פסולי' ואם משיחי' לפי תומם כשרים כגו' א' מהם ואמ' הרגתיו. תנשא דאין אדם משים עצמו רשע ופלגינן דבוריה כתב א"א ז"ל בתשוב' אם שני' מעידי' שמת אפי' אם יש הכחש' בדבריה' נושאי' את אשתו כיון ששניה' מעידי' על מיתתו אפי' לא שמע אלא קול שאומרי' פלוני מת והלכו שם ולא מצאו שום אדם משיאי' את אשתו והוא שראו צלו ראי' לאו הכי חיישי' שמא שד הוא בר"א בשדה או בעיר בבור וכיוצא בו שהוא מקו' חרוב אבל בעיר שלא בבור אפי' לא ראו צל משיאי' את אשתו כתב גאון האידנא לא בקיאין בבבואה דבבואה הוכי הוי הלכך לא עבדינן בה עובד' כתוב בשטר איש פלו' מת איש פלו' נהרג פליגי בה בירושלמי חד אמר משיאים את אשתו וחד אמר אין משיאין אשתו וא"א הרא"ש ז"ל הבי' דברי שניה' ולא אסיק כחד מינייהו ונלפאור' נר' דאזלי' לחומר' והרמ"ב כתב מצאו כתוב בשטר מת פלו' נהרג פלוני וידוע שהו' כתב ישרא' תנשא אשתו

אשתו וכן מי שנשתתק בודקין אותו אם נמצא דעתו מכוונ' וכת' מת פלו' בן פלו' סומכין עליו ותנש' אשתו אפי' שמעו מן התינוקו' שאמרו מת פלו' בן פלו' בין כיונו לשם עדות בין כיונו שלא לשם עדו' משיאין את אשתו ואם שומעין מהם שאומרי' הרי אנו באי' מקבורתו ואין סומכים עליהם להשיא אשתו אא"כ יאמרו כך וכך ספדנים היו שם וכך וכך הלכו אחר המטה שיש דבר שמור' על הענין שהוא אמת גוי שמסיח לפי תומו [יא] שמת ואינו מכוין לשם עדות משיאין את אשתו וכן השומע ממנו ובא והעי' בפני ב"ד משיאין את אשתו ביצד מסיח לפי תומו כגון שאמר אני ראיתי לפלו' שמת כמה היה נאה או כמה טובה עשה עמי וכיוצ' בזה שמוכיח שאינו מכוין לשם עדות אבל אם מכוין לשם עדות או שנר' שאמר כן לפי שירא מפניו כגון שאמר עשה דבר פלוני ואם לאו אהרוג אותך כמו שהרגתי לפלו' אינו נאמן כת' הרמ"בם יצא ישראל וגוי מעמנו למקום אחר ובא גוי והסיח.

אותו כדרך שבודקין לגיטין ונמצאת דעתו מכוונת וכתב שמת פלו' בן פלו' סומכין לכתיבתו ותנשא עכ"ל וכוא ממ"ש בסמוך דאיתא בר"פ מי שאחזו כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדויות ואוקימנ' בעדות אשה דאפילו בכ רבנן וכיצד בודקין לגיטין יתבא' בסי' קכ"א בס"ד מצאתי כתוב שהשיב רבי' משולם על ראובן שהלך בסחורה ולא חזר ושמעו שנהרג שם ולא בא אפילו גוי מל"ת לומר אני ראיתיו הרוג כיון ששמעו מפי גוים שנהרג מכיון שלא נשמע עליו שהוא קיים סומכי' עליהם ומשיאין את אשתו ובתשו' להרמ"בן סי' פ' כתוב מה ששמעה שמת בעלה נר' שלא שמעה כן אפי' מפי עד אחד אלא קול שהרים בעלמא שיצא בעיר ואם הדבר כן אינה מותרת לינשא לאחר בקול וכ"כ בתרומ' הדשן סי' רכ"ב ועי"ל סי' ז' אית' דיש לסמוך קצת אקול) אפי' שמעו מהתינוקו' שאמרו מת פלו' בן פלו' וכו' ואין סומכי' עליה' להשיא את אשתו אא"כ יאמרו כך וכך סופדי' היו שם בסוף יבמו' (דף קכ"א) תנן אפילו שמע מן הנשים אומרות מת איש פלו' דין רבי יהוד' אומ' אפי' שמע מן התינוקו' הרי אנו הולכי' לספוד ולקבור את איש פלוני בין מתכוין ובין שאינו מתכוין ובגמ' ודילמא לא אזלי א"ר יהודה אמר שמואל דקאמרי הרי אנו באים מלספוד ולקבור את איש פלו' ומתנית' נ"מ הרי אנו הולכי' לבתינו שבאנו מלספוד ודילמא קמצא בעלמ' הכיב ליה ואסיקו ליה על שמיה דקאמרי כן וכן רבנן הוו התם וכן ספדני הוי התם ופרש"י קמצ' בעלמ' או נמל המיתו התינוקו' והעלו לה שם איש פלו' כדרך שהתינוקו' משחקין ונראה מדברי רבי' שהוא מפ' שלא הצריכו לומר כן וכן רבנן וספדני הוו התם אלא באומרי' הרי אנו באים מלספוד ולקבו' את איש פלו' אבל אם אמרו מת פלו' משיאין את אשתו אע"פ שלא אמרו דבר אחר אבל אין כן דעת הרמ"בם שכתב בפי"ג מה' גרושין בבר אמרנו שעד מפי עד כשר לעדו' אשה בד"א ששמע מפי בן דעת שמת פלו' כגון עבד או שפחה אבל אם שמע מפי שוטה או מפי קטן אינו מעיד ואין סומכין על דבריהם שמע מן התינוקו' שהם אומרי' עכשיו באנו מהספד פלו' כך וכך ספדנים היו שם ופלוני החכ' ופלו' עלה אחר מטתו כך וכך עשו במטתו ה"ז מעיד מפיה' ע"פ הדברים האלו וכיוצא בהם ומשיאין את אשתו עכ"ל וליסנא דמתני' הכי דייק דגבי נשים נקט אומרו' מת איש פלוני וגבי תינוקות נקט הרי אנו הולכים לספוד וכו' ואם איתא ליערבינהו וליתני אפי' שמע מן הנשים או מן התינוקות מת איש פלו' דיו ואיפשר דמ"ם ואין סומכין עליהם וכו' אא"כ יאמרו כך וכך ספדנים היו שם וכו' אבל מאי דכתב לעיל קאי בין לשמעו שאמרו מת איש פלו' בין לשמעו מהם שאומרי' הרי אנו באים מקבורתו ויותר נר' לומר שנשחת הספרים בדברי רבינו שכתוב בם ואם שומעים מהם אינה מכוונת וצריך למחוק הו"י ולכתוב אם שומעי' מהם ועיין בכתבי מהר"ר איסרלן סימן ר"כ נאסא דתנן אפי' שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו פרש"י אפי' שמע מן הנשים שלא היו מתכוונו' להעיד ומסיחות לפי תומן דיו ויכול לילך ולהעיד ולהשיא את אשתו וכתב ה"המגיד בפ' הנזכר דאיתא בתוס' אפי' שמע קול מקוננ' שמזכירתו בין המתים איןעדות גדולה מזו וכתבה הרה"בא ז"ל עכ"ל ועל זה אני סומך למחות ביד אשה שנתעלם בעלה ואין עדות להתירה ויש אמדנות המוכיחות שמת שלא תספידנו כיון שאינה מותרת לינשא ע"פ אותם אמדנו' וכן אני מוחה מלומר עליו השכבה כדי שלא יבואו להשיא את אשתו וכיוצא בזה מצאתי להרי"בש בתשו' סי' קמ"ט על אשה שנתעלם בעלה ובא עד אחד והעיד ולא היה בעדותו כדי להתירה ושמע שהית' קוראה למקוננו' לספוד לבעלה ולבכותו ושלא לברורים למחות בידה וכן עשו בקנס שמו' עליה והעד עדים ואחר כך שמע שלבשה שחורים ואמר שגם זה ראוי למנוע לה: גוי שמסיח ל"ת שמת ואינו מכוין לשם עדו' משיאין את אשתו וכן השומע ממנו ובא והעיד וכו' כיצד מל"ת כגון שאמר אני ראיתי לפלוני שמת כמה נאה היה וכולי שם במשנה ובגמ' אם הגוי מתכוין אין עדותו עדות ובגמ' א"ר יוחנן לא כך היה מעשה באושעיא ב"ר שהתירים עם פ"ה זקנים אמר להם ל"ש אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות ולא הודו לו חכמים אלא מתניתין דקתני ובגוי אם היה מתכוין אין עדותו עדות היכי משכחת לה כלומר היכי משכחת לה דלא נתכוון להעיד ולא להתיר במסיח ל"ת בי הכוא דקאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי ואנסבה רב יוסף לדביתהו הכוא דהוה קאמר ואזיל ווי ליה לפרשא זריזא דהוה בפומבדיתא דשכיב ואנסבה רב יוסף ואיתימא רבה לדביתהו ופרש"י מאן איכא בי חיואי מי מאנשי ביתו של בי חיואי שישמע דברי דשכיב חיואי וכתב הר"אש בתשובה כלל י"ח כל הנך עובדי דפירקא בתרא דיבמות דמל"ת נאמן לא משמע שהגוי אמר דבריו בפני ב"ד אלא השומעים דברי הגוי באו והעידו לפני ב"ד וקבלו עדותן והתירו נשותיהן: ומ"ש רבינו או שנראה שאמר כן לפי שיירא מפניו כגון שאמר עשה דבר פלוני ואם לא אהרוג אותך וכולי בפרק האשה בתרא ועיין בכתבי מה"ר איסרלן סימן רכ"ג וז"ל הרמ"בם בפי"ב מהלכו' גרושין אפילו גוי המל"ת נאמן ומשיאין על פיו כמו שיתבא' ואם נתכוין להעיד אינו נאמן ובפי"ג כתב כבר אמרנו שהגוי שהסיח לפי תומו משיאין על פיו כיצד היה הגוי מל"ת ואמר אוי לפלוני שמת כמה היה נאה וכמה טובה עשה עמי או שהיה מסיח ואומר כשהייתי בא בדרך ונפל פלוני שהיה מהלך עמנו ומת ונתמהנו לדבר זה כיצד מת פתאום וכיוצא בדברים הללו שהם מראים שאין כוונתו להעיד ה"ז נאמן וישרא' ששמע מגוי המל"ת מעיד ששמע ממנו ותנשא על פיו עכ"ל וכתב הרי"בש בתשו' במה שדנת בענין האשה שלא להתירה בעדו' גוי

לפי שלא נר' לך שהיה מל"ת מחמת שהוא שאל במאי עסקיתו והנכרית השיבה לו דברנו ביהודי ששמו כך שהיה עמכם בספינה אם הוא חי או מת ונר' לך שזה כמי ששאלוהו ואת מה בידך כל שבא לב"ד ואמר אפי' מעצמו בלא שאלה נקר' מתכוין להעיד ואין גוי נאמן בענין זה אבל אם לא בא לב"ד ואמר מעצמו איש פלוני מת כמספר דברים מל"ת נקרא ואינו צריך שיאמר בדבריו כל אותם הדברים שהזכי' הרמ"בם שהם לא הביא' אלא לרווחא דמילת' לומר שבזה נכיר שאינו מתכוין להעיד וכמו שהזכירום בגמ' בקצ' עובדי גוי מל"ת אלא כל שאמר איש פלו' מת מעצמו כמספר דברים הרי מסיח לפי תומו ואף אם לא דבר דברים אחרי' א"א דבר זה לבד דומיא דהכוא גוי דאמר מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי שאע"פ שהיה מבקש אנשי ביתו שישמעו דבריו וגם לא סיפר דברי' אחרי' אלא שאמר שכיב חיואי נקרא מל"ת כיון שלא בא לב"ד וגם לא אמר כן בתשובת שאלה וכן באידך עובדא מאן איכא בי חסא טבע חסא אבל כל ששאלוהו מתחלה לא מיקרי מל"ת ואפילו שלא בב"ד ואפילו יספר כמה דברי' אחרי' שנר' שאומר אמת וזה מבואר בגמ' גבי עובדא דפונדקי' א"כ בזה הנדון נוכל לומר שכיון שאין זה בא לב"ד וגם לא אמר זה כמשיב על שאלה קדמה לדבריו אבל הוא התחיל לומר להם במאי עסקיתו נראה שמעצמו היה רוצה לספר להם כל מה שהיה יודע בענין האיש ההוא לפי שהבין מדבריהם שהיו מדברים בו וכן נראה מדבריו שלא הבין הוא שישאלוהו כלל אם הוא חי או מת שא"כ ה"ל להשיב מת הוא אבל השיב להם אין אתם אומרים שהוא חי נר' שאינו תשובה שאלה אלא כמתמיה מעצמו וחולק על דבריהם והאריך בדבר ובסוף כתב אלא שהנדון זה שהוא תלוי בסברא אם נאמר שהוא כמשיב על שאלה או לאו ודבר זה חמור הוא מאד שהרי אם אין זה מל"ת אין כאן עדות כלל ואם כשאלת תכה היה ראוי שלא להתירה אלא בהסכמת רוב חכמי הארץ ההוכני' בגלילותינו רוב מנין ורוב בנין לא הייתי סומך הכה אף על סברתו להתיר עכ"ל: ובתשוב' אחרת כתב וז"ל למאי דאמר מר שעדות הנכרי' אינו מל"ת לפי שלא היתה התחלת שיחתו מן המת שמה שאמר ליהודי ולגויה ממה אתם מדברים נראה ששמע והבין ממה דברו אני תמה והלא עדות זה אינו נראה שהגוי הבין דבריהם אדרב' נרא' שלא הבין שהרי שאל להם ממה הם מדברי' וא"כ אין לנו לומר שהבין דבריהם כדי שכ' שלא יהיה לו דין מל"ת שאם באנו לחוש א"כ בכל גוי נחוש בשנרא' גוי מספר במיתת יהודי מעצמו שמא יהודי דבר עמו והלך לו וכן בפונדקי' בשראתה אותו כחו' שחסב בלב' שלשאול פיה על חבירה היו באי' שהניחוהו אצלה הולה אלא שאין לנו אלא מה שעינינו רואו' ואזנינו שומעו' בעדותו או בסיפורו וכל שהוא מל"ת לפי דברי העד אין לנו לחוש ולומר אולי הוא שמע דבריהם והפיקם ונתכוון להסיר ספיקם א"א"כ יש בדבר הוכחה שהוא מכוין לאי זה דבר שבעבורו משקר כההיא דאספסתא והההיא דקומטריסין ואפי' אם נאמ' ששמע דבריהם כל שלא שמע שאלת היהודי לגויה מאי נ"מ שהרי כיון שהם היו מסופקים ג"כ כשמסיחי' לפי תומן ודרך סיפור אם הגוי שומע דבריהם ויבוא גם הוא בתוכם לספר עמהם מבלי ששאלוהו דבר למה לא יקרא זה מל"ת והלא אין זה מתכוין להתיר ולא מתכוין להעיד ולא שואלין אותו ומשי' ואם מפני שנתכוון להסיר הספק שנסתפקו להם כיון שלא שאלוהו עליו לא יצא מידי מל"ת שהרי גם הוא חושב שאין בספיקם שום נפקות' אלא שהם מספרי' כאשר יספר איש אל רעהו איך קרה למלך פלו' במלחמה פלוני וזה אומ' בכה וזה אומר בכה שאינו אלא סיפור דברים והשלישי השומע מחלקותם ואומר לא כך היה מעש' אלא כך היה הנה הוא ג"כ מספר דברי' ומל"ת א"כ שאלו את פיו שאז יש לחוש שהוא מתכוין להעיד ואם מתכוין להסיר הספק היה פסול א"כ כל מל"ת היה פסול שהרי הוא מתכוין להודיע מה שהם לא היו יודעים אבל היו סבורים הפך דבריו ומה לי נתכוין להסיר הספק ומה לי נתכוון להסיר הודאי והכי כמה ראיות לדב' וכת' שכן נר' מדברי הרמ"בם שאינו פסול אלא במתכוין להעיד אע"פ שהביא בדבריו שאומר הגוי אוי לו לפלוני שמת כמה היה נאה וכו' איני חושב שאמר הרב לעיכובא דהא משמע בגמרא מעובדא דחיואי וחסא דכל שאמר הגוי מעצמו בלא שאל' איש פלוני מת בזה די דהא לא קאמר אלא שכיב חיואי טבע חסא והביא עוד ראיות לדבר ובסוף כתב א"כ בנדון שלפנינו נר' שיהיה עדות הגוי מל"ת ואפילו אם שמע דבריהם מתחלה כל שלא שאלהו. וכ"ש שבכאן אין הוכחה שהבין ממה היו מדברים וכו' אבל בכאן אין אנו צריכין אלא שיהיה לנו הוכחה שמה שאמרו למלח אנו מדברי' באיש פלו' ש"יא שמת שלא יהיה זה כשאל' למלח וכיון שהמלח התחיל לו' להם ממה אתם מדברים נראה דברי היהודי והגויים למלח הינם שאלה אלא תשוב' לשאלתו וכן נר' שהמלח לא הבין מתשובת' שישאלו את פיו אם חי אם מת הוא אבל אמר להם איך אתם אומרים שהוא חי נר' שאינו תשובת שאלה אלא כמתמי' מעצמו וחולק על דבריהם ואיפשר שאם היה שהיהודי והגויים התחילו לומר למלח רא' אנו מדברי' אם הוא חי או מת והמלח או אני יודע שמ' שנ"לא יקר' מל"ת אלא הוי כנשא' ומשיב אבל כשהגוי הואל תחל' ואומ' במה אתם מדברי' נר' כי מה שהשיבו לו בפלו' אנו מדברי' וכו' אינו שאל' כלל אלא תשוב' לשאלת' שאל להם ומ"מ כל זה אני אומ' כנוש' ונותן לפי ההלכה וסוגית התלמוד והסברא אבל למעשה לבי נוקפי לחומר א"א שהרי אין זה ברור כ"כ להתיר א"א לעלמא ודי לנו בהיתר מ"לת כשהיה לנו ברור שהיה מל"ת גמור אבל כל שיש להסתפק בסיפורו אם הוא כשאל' ה"ז ספק דאוריית' ואוקי אתתא בחזקת איסורא שהרי איפשר שכל מה שהתירו בבכורות הוי משום

דהוי

(י) וכ' מהרי"ו סי' מ"ה ובכת' מהרא"י סי' ר"ן דאם אחרי התינוקו' קנרכוהו ויכן וכן ספדני' היו שם לא מהמני אלא לאלת' כלו' שאומרי' עכשיו קברנוהו אבל אם לא העידו לאלת' לא מהני עדותן אפילו במל"ת וע"ש וכ"כ נא"ו דבעינן לאלתר וכ"ע דאפי' הגדילו אח"כ אין נאמנים לומר זראו בקטנותן שמת ע"ש :

(יא) כב"י סוף יבמו' אע"ג לחכמי' בקילו מזוס עגולה והאמינו גוי מל"ת מ"מ יש לעיין לדקדק יפה ולעיין אם אין בדבר ראיות עכ"ל דם ...

דהוי איסורא דרבנן וכו' אבל באיסורא דאורייתא וכו' וכ"ה הכא שאפ' לו שדוך כל השומעין השמועה להגיד מה שהן יודעים בסיפור הסוגיא ועוד שכמה גדולי הדור כתבו בנדון זה ודנו לאיסור שאין זה מל"ת ומי יקל כנגדם ולכן הוכך אני בזה להחמיר עכ"ל. והר"ן כתב בתשו' ולענין מה שאמרת כי גוי שבא לפנינו ואמ' מל"ת איש פלוני מת לבד אם כת' שהוא מכוין להעיד כל זמן שלא קדים הדברים אחרי' דומיא דמאן איכא בי חסא או חבל על פלוני ודומיהם אין ספק שכל מי שמתכוין להעיד אומר אותו דבר לבדו ומי שהוא או' מ"לת איננו אומ' אותו דבר לבדו אלא בקש' ענין לפניו או לאחריו וכל שלא אמר כן איננו או' כמספר דברים אלא כרוצ' להודיע אותו דבר לבדו ואינו נאמן וכולהו עובדי דגמ' הכי איתנהו והכי מוכחי עכ"ל: וה"ר דוד הכהן בתשובותיו החזיק בדעה זו של הר"ן והאריך מאד להוכיח שהפוסקים סוברים כן ושלא כדברי הרר"י טאיטצק שחלק עליו ונדחק ה"ר דוד הכהן ז"ל בתשובה להרמב"ן ובתשובת מהר"ם ובתשו' מהרי"ק ליישבם לדעתו: והר"י טאיטצאק ז"ל כתב לי כי ראיו' הר"ן בתשו' זו הן חלושות דאפשר לומר בכולן מעשה שהיה כך היה שבכל בתי דינים שהיו בשאלו' יק' בימי איתני גאוני עולם שהיו בה פשט המנהג להתי' באמור הגוי אום הב"פ או ממקו' פלו' מת אע"פ שלא יקדים שום דבר אח' ובלבד שלא יתכוין לא להתיר ולא להעיד ע"כ וכך הם דברי הר"י יבה בתשובו' שכתבתי בסמוך וכן אמ' לי מורי הרב הגדול ה"ר יעקב בי רב ז"ל שהוא מורה להיתר בפשיטות ומעשה בא לפניו באחד שהעיד שיהודי זימן ישמעאלים לסעוד אצלו ושאל היהודי לחברו שמעת מה נעשה מפלו' ופלו' והשיבו הישמעאלים אנו מכירין מי הרגם והתיר נשותיהם ע"פ עדות זו כיון שלא שאלו לגוים והם השיבו מעצמם והביא ראיות מתשוב' הריב"ש שכתבתי וגם מתשו' מהרי"ק סי' קכ"א וכ"כ בתשו' מהר"ם דאיתא בתשובו' מיימ' דשייכי לספר נשים שכתב למה לא יחשב מל"ת אי משום דקאמר למה אינכם מביאין אותו יהודי שנהרג כי הוא שוכ' באותו מקו' הדר אח' ואני הייתי לוקח ליטר' מהשומביאו בעגלה שלא יוקח חייסיתו משו' שהזכיר ממון בעדותו אדרב' ה"ס דאלים סהדות' טפי מאשר מל"ת האום' פלו' מת או נהרג סתמ' דלא עבי' לאיגלויי והשתתפקו' מאח' שהקרובי' הוציאו קול בכל העיירו' שמשביב דדמי קצת לאיה חבירנו. לא דמי דהתם הוי לה בהדיא אבל הכא דלא הוי לאו גופיה מיקרי שפיר מל"ת אע"ג דידע שמחפשין אותו דאל"כ היכי מהימני' לשום גוי מל"ת בעדו' אשה שהלך בעלה למ"ה נימא דלמ' משקר ולפי שידע שהלך בעלה למ"ה וא"א לה לינשא עד שיעידו לה שמת אומר כן כדי לקלקלה אלא ודאי לא פלוג רבנן בין גוי המכיר בדת יהודי' ויודע שישיאוה ע"פ ובין גוי שאינו מכיר אלא המכי' אבל עדות גוי שהשיעה הבא לפנינו הוא מל"ת מאליו מהימנינן ליה מתוך חום שהחמה עליה בסופה וכו' כת' רבינו (כל"נח"ג) בש' הרמ"ה גוי מל"ת משיאין את אשתו דוקא דליכא חששא דשקרא אבל היכא דאיכא חששא דשקרא שמא אשתו אמרה לגוי שיאמר כן אין מתירין אותה לינשא וכתב עוד דאין גוי מל"ת נאמן אלא דוקא במקום שעד אחד או אשה נאמנים אבל במלחמה וכיוצא בדברים שאין עד א' נאמן אין גוי נאמן. וכתב מהרי"ק בשורש קכ"א אשר נמגמת שלא להאמין הגוי שהרודפים מל"ת מפני שסבר כגיד שהוא אל הרודפים כל הענין לע"ד שהדעת מכרעת שלא לחלק בכך דהתם נמי הכא שכתב מהר"מ דחשיב מ"לת ולא דמי לאיה חבירינו היו הגוים יודעים שהיו מחפשים אותו הקרובים ואפ"ה חשוב מל"ת כיון דלא הוי לאו גופיה אע"ג דהגידו לו שאר גוי שהיו מחפשים אותו וכן מתוך קצת בפ' הגוזל בתרא דספינא … מל"ת אע"ג דידע הענין ואפי' שמעם מפי הבעלי' עצמן כיון שלא אמרו לו … להעיד להם ה"נ … להתיר אע"פ הב' שע"י רדיפת היהודים בבקשת דם הספק נתעורר אותו הנוכרי לומר להם הנה כתבת וכו' והנה הוא הרג היהודי וכו' · וכתב עוד דהמכי' אעדות גוי היה דפשיטא לן שאינו מתכוין להעיד כי הכא דאין הפרי דאם היה יכול לכפור ולומ' שלא הרגו שהיה עושה דפשיטא שאם לא היה אמת שהרגו לא היה מודה שהרגו כדי לחייב את ראשו למלכו ואפי' את"ל שסמך על דברי השופט שאמר לו שלא יגיעהו היזק בדב' רק שיאמר האמת מ"מ למה היה לו לשקר ולו' שהרגו אם לא הרגו והאריך בדבר הזה: וה"ר דוד הכהן כתב בתשו' על מעשה שהיה שתוגר א' אמר ליהודי א' ממשה שושי לא שמעת ממנו כלום אמר היהודי לא שמעתי ממנו דבר אמר התוגר דעו כי הרגו תוגר פלו' דאף אם היינו אומרים שכל גוי האו' פלו' מת בלי שישאלוהו נקרא מל"ת מ"מ בנדון דידן פשיטא דלא חשי' מל"ת דהואיל ושאל לא שמעתי ממשה שושי כלום נראים הדברי' כתשובת שאלה ואע"פ שלא שאלוהו מ"מ כיון שידע שאבד זכרו והם לא ידעו מה נעשה ממנו ולכן שאל הוא עדין לא שמעת ממנו כלום שהוא רוצה להשיב על שאלתם ובקשת' דהכי היכי דפונדקית חשבי' כאילו שתחילה היא להודיע להם קודם שישאלוה איש חבירנו ה"נ י"ל שמה שהיו מבקשים לדעת מה נעשה ממנו שאבד וידע התוגר ואמ' לא שמעתם כלו' ממה שאתם חוקרי' ודורשים לא שמעתם כלום ועדין אתם מבקשי' לדעת והיהודי השיב לו לא ועדין אנו מבקשי' לדעת ממנו וא"כ הרי הוא משיב על שאלתם ואו' להם שהרגו תוגר פלו' דהכ"ג לא הוי מל"ת ע"כ: ותשו' מהר"מ ומהרי"ק שכתבתי בסמוך הם כנגד דבריו והוא ז"ל משכן עצמו לחלק בין התשובות הנז' לנדון דידיה ולא נראו דבריו בעיני וגם הרר"י טאיטצק נר"ו התי' באותו מעשה דמשה שושי כמבואר בתשו' הר"ד הכהן ז"ל הנז' ועוד האריך בדינים אלו הר"ד הכהן בתשו' בית כ' ובית כ"א עיין עליו ועיין בכתבי מה"ר איסרלן סימן קס"א כת' מהרי"ק בשורש קכ"א על אשר כתב דלא מקילו גוי מפי גוי במל"ת נלע"ד שיש להביא ראיה שהוא נאמן מק"ו וכו' וכ"כ גם בת"ה סי' רל"ט וכתב שמאחר שהגוי האחרון היה כדברי' במ"לת אע"פ שלא הגיד היאך שמע אות' שמוע' מהגוי חברו אם במ"לת ואם בדרך התפארות וכיוצא אתתא שריא * *כ"ה וכ"כ מדברי הרמב"ם בתשובה הביא בעלה שאכתוב בה בסמוך לקמן: ועיין בכתביו סי' רכ"ג וגם הר"ן בתשו' התיר בגוי מפי גוי ושלא כדברי הריב"ש שאסר ומ"מ משמע מדברי הר"ן שהוא מצריך שיגיד הגוי השני שגם הגוי הראשון היה מ"לת שכתב ז"ל וגוי מפי גוי ששמע מדבריו' ג"ה אין

והסי' לפי תומו איש שיצ' עמי מכאן מת משיאין את אשתו אע"פ שאין הגוי יודע את האיש והוא שאמר קברתיו ע"כ ואיני יודע למה צריך שיאמר קברתיו התחיל הגוי להסי' לפי תומו וחז' ושאלו לו ואח"כ פי' כל הענין קרוי שפיר מסיח לפי תומו

כתב

ומטין דכל שהוא או' מל"ת ששמע מפי גוי א' מל"ת שפלו' מת הרי היא כאלו מפי אשה כתוב בהגה' מרדכי דסוף יבמות מעשה בגוי שא' בשעה שהלכנו למיתב מעולם לא פשעתי כ"א פעם א' הרגתי יהודי בין ניקולא לאורו"יק שהיה מוליך י' ליטרין שהלא' מרת יהודית לאחיה בניקולא והתירו אשתו משום מ"לת ע"י ששאלו לה אם שלחה שמעות ואע"פ שלא הזכיר שם היהודי כדאמרי' פ"ב דיבמות בעובדא דפרש וריזא דפומבדיתא · כתוב בהג' מרדכי דכתובו' על ג' גוים מסיחי' לפי תומם שהרגו לפלוני ואחר ימים בא יהודי שהמיר וסב ולא בכל לבו כי אם בתשובה של רמיה כמו שעושין אותם ריקים השובבים בעיירות פעמים נראים יהודים ופעמים נראים כגוים והגיד ראותיו חי בצרפת ושלחו יהודי א' עמו לראו' אם יש ממש בדבריו ויבוקש הדבר ולא נמצ' והתירה הר"מ ועיין שם וכתוב בהגהות מרדכי דקדושין גוי שמ"לת ואמר הרגתי פלו' נאמן והרג' אתת' לא' כמו' דכי היכי דבישרא' איכא חילוק בין אמ' מת ובין הרגתיו דמהימן כדתנן בפ"ב דיבמות ה"ג גבי גוי שמ"לת וכ"כ בתשו' מיי' דשייכי לספר נשים … וליכא למפסלינ' משום דלמא למירמא אימתא ליהודים הוא דקאמר הכי דכיון דלא מוכחא מלתא מתוך דבריו לא מקמי הכי ולא בתר הכי דלמירמא אימתא אמר הכי לא תלינן להחמיר ומהימן שאם באנו להחמיר כך היכי סמכי' על שום עדות גוי מל"ת נימא דלמא לא מת ולקלקל האש' מתכוין או למזונות הן כדי שייטיבו לו האנשים וקרוביה לאחר זמן אלא ודאי לא חיישי' למידי בכל מל"ת היכא דלא מוכח מתוך דבריו דמשקר · וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל י"ח והביא ראיה לדבר והיים בה והיהודי ששמע מפי הגוי ובא לב"ד ויעיד ויתיר · בתשו' הר"ד הכהן הביא כמה דינים וחילוקים בדיני עדו' אשה ובפרט בגוי מל"ת והחמיר מאד להוכיח דברי שהגוי מחזקת מ"לת ויש לי גמגומים על דבריו דאין לנו להוכיח דברי גוי מחזקת מסיח לפי תומו כמבואר בתשובת מה"רם דשייכי לספר נשים ובתשובת מהרי"ק שורש קכ"א ובת"ה סי' רל"ט (ע"ל אם גוי מל"ת נאמן במקום שאין ע"א נאמן כגון במלחמה וכיוצא בזה עו' ע"ל אם הגוי העיד מל"ת שהיהודי נהרג שהימנו כך וכך וכו') : **כתב** הרמב"ם יצא ישראל וגוי מעמנו למקו' אחר וכו' בפי"ג מה' גרושין וכתב הרשב"א בתשו' על דברי הרי"ף והרמב"ם והרז"ה שאמרו דבעי קברתיו בע"א ובגוי שמ"לת אבל מקצת מן האחרונים אמרו שהוא נאמן באומר מת הוא ולא אמר קברתיו ואע"פ שאין דעתי מכרעת בך דעתי נוטה מפני שיש בזה כמה ראיות מגמ' ומפירוש ומ"מ מי יקל ראשו לשקל בדב' של ערו' כנגד אבות העול' אין לנו אלא לשית לב לדעתם ע"כ וכ"כ הריב"ש בתשו' גבי גוי שלא אמר קברתיו כיון שהוא הדבר מפי הרי"ף והרמב"ם להחמיר ראוי לחוש לדבריהם בה"ם הרשב"א בתשו' ומי לא יחוש אחרי' גבי הרי"ף והרמב"ם קטלי קני באגמא ניכנו כלא הם גאוני עולם ועמודי ההוראה ומי יתיר לשוק אשה שהיא ערוה לדעתם חלילה עכ"ל וכיוצא בזה כתב הר"ן בתשו' שאכתוב לקמן בסוף סי' זה · ומ"מ משמע לי מדברי הרמב"ם שלא הצריך שיאמר קברתיו אלא בגוי אבל לא בישראל ודלא כדמשמע מתשוב' הרשב"א שכתבתי בסמוך ואפשר דמאי דנקט בתשוב' הנז' עד א' להרז"ה נקטיה ולא להרי"ף והרמב"ם ובתשו' הרשב"א סי' תת"קף כתוב שהשי' במעיד על אש"ל מת וקברתיו שכל שראו אותו שטבע או שירד במלחמה או כיוצא בזה סומך ואו' על דרך הדמיון ומ"מ אם נשאת לא תצא ויש מי שהתיר בלא אמר קברתיו והראשון עיקר עכ"ל והיא כתוב בקיצור ודברי הרשב"א ככתבם וכלשונם כתבתי בסמוך ועוד כת' שם אם בא ישמעאל תחלה ואמר מ"לת מת והתירוה לינשא ואח"כ בא ב' ישמעאלים ואמרו מל"ת לא מת נר' לכאורה דתנא כמ"ש בשאר הפסולי' דאזלי' בתר רוב דעו' ודעתי נוטה יותר דלא תנא ונתן טעם לדבר ותשו' זו כתוב ג"כ בקיצור והרי ליה אחרים למי שקיצר כי בתשו' לרמב"ן כתוב בארך בסי' קכ"ח ח"ל אם הגוי הראשון העיד לפי תומו והתירוה על פיו להנשא הדבר פשוט שמבטלין דבריו ומוציאין אותה מהיתירה ע"פ ב' הישמעאלים הבאים באחרונה שאומ' לא מת כדרך שאמרו בפסולי עדות כגון נשים ועבדים שהולכין בהן אחר רוב דעו' אלא שיש לדון בדב' לפי שי"ל שא"א כן בישמעאלי' גוים אלא כיון שהתירוה ע"פ גוי א' מל"ת אע"פ שבאו אח"כ ק' גוים אפי' מסיחים לפי תומם אין מוציאין אותה מהיתירה הראשון ואינם דומים לשאר פסולי עדו' לפי ששאר פסולי עדות וכו' וזהו דעתי בזה אלא שאני חוכך אם הדין כן אלא לזה קצת דעתי נוטה אלא שראיתי הסכמת כל רבותי כסברא ראשונה שלא חילקו בין גוי לשאר פסולי' ולולי שהלוקח נחוץ הייתי מתבודד להתבונן בדבר זה ואנו מסכימין דעתנו לדעת אחר שכולם מורי' כן יב' עכ"ל · ועיין במרדכי פ' האש' בת' ועיין בהג' מרדכי דכתובו' וה"ס כתב בפ' בתרא דיבמו' מעש' בישראל וגוי שהיו מהלכין בדרך ובא גוי ואמר אבל של יהודי שהי' עמי שמ' וקברתיו והשיאו את אשתו שוב מעש' בקולר של בני אדם שהיו מהלכי' באנטוכיא ובא גוי א' ואמ' חבל על קולר בני אדם שמתו וקברתי' והשיאו את נשותיה' ועוד שם מעש' אח' ביוצ' באלו ובכולם כת' קברתים ונסובר רבי שבדוקא הוא והרשב"א כת' שסובר כדעת רבי' שהוא מצריך בכל גוי שמל"ת שיאמ' קברתיו והשיב עליו מהמעשה הנז' שם בגוי מאן איכ' בי חסא מאן איכ' בי חיותי שכיב חיותי ואספדה רב יוסף לדביתהו וכתב דלאו דוקא הזכירו' כאן ואכי או שמא רבי' סבור שאין נו' בגוי שמ"לת ואו' מת פלו' שיאמ' מת וקברתיו וכן מבוא' בדבריו למעל' שכת' היה הגוי מ"לת ואו' אוי לי פלו' שמ' ולא הזכי' הקבורו' וכ"כ ואפי' היה הגוי הוא שהסי' לפ"ת ואמ' טבע פלו' בים הגדו' ונשא על פיו לא תצא וכמ' מקומו' שמוכיחין כן מדבריו אבל בכאן הזכי' הנ"ל קברתיו לפי שאין הגוי מזכיר שם היהודי אלא שאו' איש יהודי שהיה עמי ואנו יודעי' שהי' פלו' צריך שיאמ' קברתיו והטעם שכלא הזכיר השם די מה"כ בשאר מקומו' שצריכו שיאמר דבר ברור מותיהם וקבור ואפי' ת"ל היה לספיד ע"ז מ"מ כך הוא כוונתו של רבי' כמ"ש עכ"ל וכ"כ הר"ן בתשו' שאין ספק שבל שהגוי מכירו א"צ שיאמר אלא מת בלבד והיינו עובדא דבי

ד"מ (יז) וכן תמצא בת"ו מוהר"ם …: הגה' מרדכי … תקנה ומרדכי דיבמות פ' האשה נתנה דגוים יש להם דין פסולי' לעדות

חיואי ובי חסא ואין בזה ספק ואפי׳ לדברי הרמב"ם ז"ל שכ"כ הוא ז"ל בכל כיוצא בזה בפ׳ אחרון מה׳ גרושין דכל שהוא מכירו אינו צ"ל אלא מת בלבד אבל כשאינו מכירו הוא שסבור הרב ז"ל דלא סגי עד דא׳ קברתיו מפני שהמעשים שבאו בגמ׳ בכיוצא בזה בכולם יש בהם קברתיו כדאמרי׳ אבל על ה׳ בני אדם שהיו מהלכין באנטוכיא וכו׳ ואבל על ה׳ בני אדם שהיו מהלכין בכרקום של ביתר וכו׳ ואבל על יהודי א׳ שהיה עמי בדרך ומת וקברתיו ואמרי׳ נמי פונדקית גוי׳ הית׳ וכו׳ וזה קבר שקברתיו בו כלומר שאינו מכיר אותו איש שאמר עליו שמת אלא אותו איש יהודי שהיה עמו וכיוצא בזה לא סגי עד דאמר קברתיו ואף ע"ג דהוי למימר בכל הני דמעשה שהיה כך היה ולאו דבעי׳ קברתיו סובר הרב ז"ל דאם איתא א"ה דלא משתמיט תנא ולימא בחד מנייהו מת בלחוד אלא ש"מ דבהני דבמכירו׳ סגי במת בלחוד באינו מכירו בעי׳ דאמר מת וקברתיו זהו דעתו של הרב ז"ל בזה וטעמא דמילתא שיותר אדם בקי במי שהו׳ מכירו מבמי שאינו מכירו הלכך במכירו כל שאמר מת בלחוד סגי אע"ג דלא אמר קברתיו ולא חיישי׳ דאמ׳ בדדמי אבל השאין מכירו חיישי׳ דאמר בדדמי לפי שאין הדברים ברורי׳ במי שאינו מכירו עד דאמר קברתיו וכבר חלקו מן האחרונים בזה על הרב ז"ל אבל דברי הרב נכונים בפשוטן של שמועות אבל מ"מ במכירו במת סגי וא"צ שיאמר ראיתיו שמת אלא כל שאומר מת די והכהנו עובדי דבי חגאי ובי חסא ע"כ וכ"כ הריב"ש בתשובה שלא הצריך הרמב"ם לומר קברתיו אלא כשאין הגוי מכירו בשם בין מזכי׳ בגמ׳ בהכהו עובדי דהכא יודן בכולהו קברתיו והכהו הכי הוו שלא היה הגוי מכיר המת׳ בשם אבל כשאומר הגוי מל"ת איש פלו׳ מת חלילה לרב ז"ל שיצריך קברתיו שהרי באותו פ׳ עצמו כתב ביכד משיאין ע"פ גוי מל"ת ולא הזכיר בכלל קברתיו וכן בכמה מקומות בפ׳ הזה וגם בלפניו כי הרב ז"ל אינו סובר שגם בכל הכהו תלת עובדי מעשה שהיה כך היה ועשה זה כחילוק ומה׳ אין החילוק הכהו כגון וכו׳ וכשמזכיר בגמ׳ קברתיו מעשה שהיה כך היה עכ"ל. וכ"י כת׳ שהרשב"א והריטב"א תמהו על דברי הרמב"ם ולתקן דבריו כתב הריטב"א דהכל היכא דגוי מכירו ואמר מאן איכא בבי פלוני בזה סגי בלא קברתיו דכיון דמעייל נפשיה לאכרוזי ולמימר הכי אי לאו דקים ליה הכי דשכיב לא הוה אמר אבל בגוי מל"ת דעלמא חיישי׳ דלמא אמר בדדמי וצריך שיאמר קברתיו וטעמא דמסתבר הוא עכ"ל ועיין בכתבי מה"ר איסרלן סי׳ רכ"ג וכתב עוד הריב"ש בתשו׳ שאפי׳ למצריכין שיאמר קברתיו ודאי קברתיו לאו דוקא אלא כל שנתעסק בטלטול מתו׳ לתקנו כדרך המתים ולא היה נודד כנף ופוצה פה ומצפצף או שהו׳ לא נתעסק אלא שמעיד שנתעסקו בו אחרי׳ בזה סגי דהשתא ליכא למיחש למידי שכיון שנתעסקו בו הכירוהו וליכא למיחש דלמא בדדמי וכן ליכא למיחש שלא מת אלא דמחו ליה ברומחא או בגירא וכן במים אפס שהמים בלבלוהו וסבר שמת שהרי כשנתעסקו בו וראו בטוב שמת אבל באומר הכרתיו לבד לא סגי במלחמה או במים והרי"ף הוא בעל סברא זו דבעי׳ קברתיו במלחמה כתב כן בפ׳ דבמי׳ דוקא כדאמ׳ מסקינן לקמ׳ והדינים לא אלא׳ וכו׳ אשתמודענא ליה דאיכו פלו׳ וה"ה למלחמה היכא דאמר מת וקברתיו עכ"ל והביא ראיה לדבריו דהא בפ׳ מאמר׳ דמי למלחמה דמי ואיך יחלוק הרי"ף אלא ודאי דמסקוה אגישרא דשביסתנא דהכוה דטבע בהבלת הוי כמו קברתיו כיון שנתעסקו בטלטולו כמו שכתבתי ע"כ וכ"כ הר"ן ז"ל בה׳ שם וז"ל גמ"מ הוו זהירין דב׳ דלא בעינן דאמ׳ וקברתיו ממש אלא כל שאמר דברי׳ שהן ברורי׳ שאין לספק בהם דאמ׳ בדדמי סגי כגון דאמ׳ אני נגעתי בו לאחר שמת או שהוצאתיו ממקומו למקום וכיוצא באלו וכדאמרי׳ בפ׳ האשה שלום כגון דאמרי אסקינהו קמן וחזינהו לאלתר וכו׳ וכבר יצא לביתר בכיוצא בזה ע"כ דינו ועל יד חבירנו אבל מ"מ כפי דקדוק גדול בעדו זה כדי שלא יצא בו שום דליכא למימר בדדמי אמר ע"כ (ועיין בתשו׳ ריב"ש סי׳ שע"ח בדיני אלו) וכ"כ בה"ז אחרת והיה בה גוי זה שאמ׳ שהרג אותו מת על שפת הים ושאל לגוסה שמגדל כמה יש שהגיע ליבשה וא"ל כמו ו׳ ימים כל הס"ג ודאי לאו משמע דאיכא למיחש דאמ׳ בדדמי. והוי יודע היה מקומו שצריך שיאמר קברתיו לדברי הכל אם אמר מת במלחמה או ענין שהוא כמלחמה ולדעת הרי"ף אפילו שני עדים מעידים שמת במלחמה צריך שיאמרו וקברנוהו וכן אם יש רעב בעולם וכאלה ואמרה מת אינה נאמנת עד שתאמר וקברתיו וכתב כל זה רבי׳ לקמן בסי׳ זה ונראה מדברי הרי"ף בפ׳ האשה שלום גבי בעיא דע"א במלחמה דבטבע במים שאין להם סוף צריך שיאמר קברתיו וכתב הריב"ש על עד שהעיד שראה את מלכו׳ מת על שפת הים לדעת הרי"ף שמצריך קברתיו אם לא אמר קברתיו אם נשאת תצא כיון דחיישי׳ דאמר בדדמי. אין כאן עדו׳ ברור שמת דהא ס"ל לרב ז"ל דבעינן דע"א במלחמה קברתיו היא דאי בלא קברתיו פסיט׳ דלאו כלום הוא דהא אפי׳ משני עדים ס"ל לרב ז"ל דבלא קברתיו לאו כלום הוא דומיא דאשה עצמ׳ דקתני מתני׳ דבלא קברתיו אינה נאמנת ואינה נאמנת לגמרי משמע ומ"מ הרמב"ם דע"א במלחמה או במים שלא אמ׳ קברתיו אם נשאת לא תצא דעת אחרת יש לו דס"ל דבעיין בלא קברתיו אבל בקברתיו פשיטא דמהני ולא איפשיטא בעיין וכיון דלא איפשיטא אמרו בה לא תנשא ואם נשאת לא תצא כמו שכתב ז"ל וכן בע"א דקטע וכן בהחזיקה שיה׳ מלחמה בעולם משני׳ דהוו בעיין ולא איפשיטו אבל בכל שאר דחיישי׳ דאמרי בדדמי אם נשאת תצא שהכל פי"ג לא כתב הרב אם נשאת לא תצא אלא באלו שזכרתי דלא איפשיטו בגמ׳ ובמים שאין להם סוף נר׳ שהכל האחרות אם נשאת תצא ס"ל א"כ לדעת הרי"ף דפסיטא ליה דבעי׳ קברתיו אם לא אמר קברתיו אם נשאת תצא וכבר כתבתי לך שאין הכרתיו מועיל כמו קברתיו א"כ עלה בידינו בנדון שלפנינו שאף אם יהיה עדות שמלה עדות הגון לדעת הרי"ף כיון שלא אמר קברתיו נר׳ שאם נשאת תצא ולדעת הרמב"ם לא תנשא ואם נשאת לא תצא אבל משום דאשתכי אם נשאת תצא עכ"ל : ההוא דיל׳ הגוי להסיח ל"ת וחזרו ושאלו לו וכו׳ בסוף יבמות (דף קכב) תנן מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וחלה א׳ מהם והניחו בפונדק בחזרת׳ אמרו לפונדקי׳ היה חבירנו אמר׳ לה׳ מת וקברתיו

כתב הרמב"ם ז"ל שמע מערכאות של גוים הרגנו לפלוני אינן נאמנין ויראה מדבריו שאם אמרו נהרג בדין ושלא על ידם נאמנים ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה שאפי׳ אמרו נהרג שלא על ידם אינם נאמנים בא אחד ואמר אמרו לי כשתלך למקום פלוני אמור להם שמת

יוסף

והשיאו את אשתו ובגמ׳ אמ׳ רב הכנא פונדקי׳ גויה היתה ומ"לת זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו והא איה חבירנו קאמרי לה כיון דחזיתינהו בהתה אמרו לה איה חבירנו אמרה להם מת וקברתיו וכתבו הרי"ף והרא"ש שמע׳ מהא דהיכא דמתחיל הגוי ומ"לת אע"ג דהדר׳ ומגלין למילת׳ מוכיח שפיר לא נפיק מתורת מ"לת אלא נאמן ומשיאין על פיו וכו׳ : הרמב"ם בפי"ב מה׳ גרושין ודברי רבי׳ ירו׳ בזה כמעורבבי׳ וכתב כ"י בשם המפרשים דכן נמי יש לגר לומר דכי שיכי דכל שהתחיל לומר במ"לת אע"פ ששאלוהו לבסוף והגיד ע"פ שאלת נאמן כן נמי דכל שאומר לו איה פלוני שהלך עמך שהנהגו כאן כל מה שיהיה להם מכאן ואילך אינו נדון כמ"לת וכ"כ ה"ה בשם הרשב"א ז"ל ונראה דהיינו לו׳ שאע"פ שאח"כ אמר הגוי אבל עליו כמה היה נאה גבור והשהלכנו למקום פלו׳ נפל ומת פתאום ותמהנו לדבר וכיוצא בדברים אלו שהם דברי מל"ת כיון ששאלוהו עליו תחלה אינו נדון כמ"לת : טז וכתוב בת"ה סי׳ רל"ט דהא כששואלין את הגוי והוא משיב לא חשיב מל"ת היינו כששואלין אותו ישרא׳ משום דמרגיש היה לכך כפקותא בדבר ומשקר אבל אם שואל אותו גוי שלא בפני ישראל והוא משיב חשיב שפי׳ מל"ת ואין נראה כן מדברי הר"ן שכת׳ בתשובותיו שנשאל על אשה שהלך בעלה זה כמה שנים למופכי"אליר והמיר שם ויש כאן עדים מכירים אותו ושמו ושם גיותו וזה כמה בא הנה מומר מן הארץ ההיא והגיד שמת פלוני המומ׳ בעת הדבר ולא הבר ב"ד להתיר להנשא והראותם כן שהרה שליח גוי ללכת בהר וכתב נכרי בידו שיביאהו ליד האשה המומר ולא גלתה לו שמת ודברי הכתב שראובן קרובה מודיע בכתב ההוא כי האשה מתחננ׳ לו שיתיר׳ בגט כדי שתנשא ויהא התכלית עם השליח הנזכר שיביאה הכת׳ לבעלה המומר ויביא כתב עדות מגזבר החבר שיעיד עליו שהגיע שם והשליח הלך שם עם הכתב ושב והביא בידו מגזבר החבר הנזכר מעיד לראובן הנזכ׳ שזה השליח הגי׳ שם וכי לא היה יכול להשיב לו מענה ממי שנשתלח לו כי מת הוא והשליח ג"כ אמר לשולחיו מת האי׳ אם שלחת אותי אליו כי הלכתי למופכ"ליאר ושאלתי בית דירתו ואמרו לי שמת והראו לי ביתו והלכתי שם ומצאתי אלמנתו שנשאת לגוי אחר ואמר׳ לי שמת פלו׳ בעלה הראשון ונתתי לה הכתב ונותה לקרותו ואחר השיבתהו לי ואמרה כבר מת האיש ההוא ותכף הלכתי לגזבר העיר אשר אמרתם והגדתי לו כי אני שלוח לפלו׳ ששלחני ראובן ואמרה לי אלמנתו הנשואה לאח׳ כי הוא מת ולא רצתה לעשות לי מענה בבקשה ממך עשה לי כתב עדו׳ שהגעתי הנה ענה הגזבר ואמר להתנכלות אדרוש ואחקור בדבר אם מת האיש ההוא ואקבל עדו׳ ושלח בעד אנשים ושאלם במיתת פלו׳ המומר ומקצת אמרו שהיו בקבורתו וקברוהו והשיב בכל זה חושש אני הרבה ואיני מוצא צד שיתר כי אין ספק שכל מה שהשיבו אותם האנשים בפני הגזבר שנתכוונו להעיד שהרי הגזבר שלח בעד׳ כדי לקבל עדו׳ מהדבר ולפי׳ אע"פ שאמרו שהיו בקבורתו וקברוהו לא סמכי׳ עליהו כיון שהיו מתכוונין להעיד וכן דברי אלמנתו שאמרה שמת האיש פלו׳ בעלה הראשון אינה מספיקין אלא כלל דברי שאמרה אלו דבשעת שדבר מת אלמנתו לא עדיפא מע"א בדבר דלא מסימן עד דאמר קברתיו ועוד כי מן הנראה כשאמרה אלמנתו לשליח זה שמת האיש פלו׳ בעלה הראשון שזה השלי׳ שאל אותה עליו וכך נראין הדברי׳ מתוך דברי השליח שהוא או הלכתי לביתו ומצאתי אלמנתו שנשאת לגוי אחר ואמרה לי שמת פלוני בעלה הראשון והדבר רחוק בעיני שהתחיל׳ הגויה היא לומר לאיש אשר לא הכיר מעולם שבעלה הראשון מת אם לא שהיה שאלה עליו כי כן היה ענין שליחותו וכל כה"ג לא הוו מל"ת דכל ששואלין לגוי איה פלו׳ היכן הוא והוא משיב מת אין זה מל"ת וכדאמרי׳ בסוף יבמות והא קאמרי לה איה חבירנו ואע"פ שהר׳ מתוך לשון השאלה שהשליח לא אמ׳ לה דבר אלא שהי׳ בתחילה מעצמו מפני שהדבר רחוק בעיני אני תולה זה לקיצור בלשון או שהשליח מרגיש בדבר וכיון לומר הדברים בענין שיועילו בדיני ישראל אם אולי גלה איש אזנו בזה ומכל אלו הצדדין איני רוצ׳ לאסם או צד שיתר עדין ע"כ. וכתב עוד בתשו׳ הנזכר ודברי שליח זה אינ׳ אלא דברי מ"לת כלל כיון דשייך האי שליח בהאי מילתא וכדאמרי׳ בפ׳ כל הגט דלמלתא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שקרייהו ואפי׳ מ"לת אינו נאמן וגוי זה ג"כ אע"פ שאין שכירותו תלוי בדבריו עבי׳ הוא לאחזוקי ולומר שהוא נאמן לשולחיו ועשה שליחותו ביותר מה שמוטל עליו ע"כ. וכתב עוד שם עוד אמרתי אגלה אזנך שאפי׳ היה כאן גוי מל"ת בכל דיניו שאומר איש פלו׳ מומר שהיה שמו כך שהיה דר במקום פלו׳ מת במקו׳ פ׳ אין מתירין את אשתו עד שנדע שבעלה של זו היה דר באותו מקום הא לאו הכי כיון שהשמות מצויות חיישי׳ דלמא איכא גברא אחרינא דשמיה הכי. והא דאסיקנא בפ׳ האשה שלום דלתרי יצחק ר"ג לא חיישי׳ התם משו׳ דהוחזק חד יצחק ר"ג בקורטובא ואמרי׳ כאן נמצא וכאן היה עכ"ל וכתב עוד בסי׳ כ"ב על מי שהעיד שא"ל מומר א׳ היה לו שם בא"ר גון שמו משה די קסטרי"א וא"כ מת אותו מומר מה שאמר שאין עדות זה מספיק להתיר אשת משה די קסטרי"א לפוק דהא תנן בהא׳ זה אחי אינו נאמן וגם מה שהעיד שא"ל גוי א׳ שאותו מומר היה אחיו של משה די קסטרי"א אין כאן עדו׳ כלל לפי שאינו בתור׳ עדות אין קושט קאמר דלזכותו בנחלה אינו בתורת עדו׳ אבל לענין מל"ת שהוא כשר בעדו׳ אשה מסתבר דהכי עכ"ל : וכתב עוד שם מה שכתבת בא׳ מהעידים שהיה מטורף בדעתו איני סובר שהגיע לכלל שטות שאם כן תמהני למה נתקבל טז : כתב הרמב"ם ז"ל שמע מערכאות של גוים הרגנו לפלו׳ אין נאמנים בפי"ג מה׳ גרושין והוא בפ׳ כל הגט דתני התם שמע מקומטריסין של א"ה איש פלו׳ מת איש פלו׳ נהרג אל ישיאו את אשתו והא ק"ל דמשיח לפי תומו מהימן ה"מ במלת׳ דלא שייכי בה אבל במלתא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שקרייהו ופרש"י דלא שייכי בה שאינה תפאר׳ להן דשייכי בה כי הא שמתפארי׳ שהרגו בדין עבידי לשקר ולומר נהרג ואע"פ שלא ראוהו יוצא לידון וכתבו זה הרי"ף והרא"ש בסוף יבמו׳ ומשמ׳ ליה לרמב"ם דלא שייכי בה אלא כשאומרי׳ שמת או נהרג על ידם אבל אם אן שנהרג ע"י אחרים אפי׳ אות׳ אחרי׳ גם בם ערכאו׳ לא שייכי בה מיקרי

ורבינו

(יג) ובמרדכי סוף יבמות מסתפק בדבר :

(יד) וכתב הלכה למעשה דלא בעינן לדעת הרמב"ם קברתיו א"א כשאין מכי׳ האי׳ המת אבל כשמכירו לא בעינן קברתיו ומשמע שם דכהנו העולם אלא להצריך קברתיו בגוי מל"ת וע"ש והארכין בזה מה"רד בכמן וחב סי׳ ח׳ וסימן ח׳ :

(טו) כ׳ בפסקי מהרא"י סי׳ קל"ט אנה שמאנד בעלה ושאלה לגוי א׳ אחר מתו והגיד להם שנהרג והגיד הזכות וסימני׳ בהריגתו ופסק אף ע"פ שלכתחלה אסור להנשא הואיל ושאלה לגוי א"כ לא מקרי הגוי מל"ת מ"מ אם נשא׳ כבר ע"פ חכם א׳ רה הוראה לא תצא כיון דנפיק קלא שמת וכיל שההיה [illegible] כמה שנים שנפתחו שהו וניגזרותינו עכשיו אנו מפוזרים בגליותינו ואו היה אין נרחוק [illegible] היה נשתע חזנו וכה"ג הוי ברוב׳ לספיחי שהכר ולא תנא ותי׳ חכם שהתי׳ נחיס שאין להם סוקדאם בשאת לא תנא הואיל ורוב חתים ש"ה כאן וע"ש האריך בזה :

(טז) ועיין בא"ז סוף יבמות בדין גוי מל"ת שהאריך בתשובות קיסנוה שגינות במלחמה :

ורבי סובר שכל האומרי' שהסרה ע"י ערכאות אפי' ערכאות אחרים שייכי בה מיקרי ההשאה מהערכאו' הורגים השפאות וחותך הוא לכל הערכאו' וקצת כר"כן מדברי רש"י ומ"מ איני יודע למה תלה הדב' בהרא"ש שהרי הרא"ש העתיק לשון הגמ' ומה שפירש הרמב"ם בדברי הגמ' נפרש בהרא"ש ** כתו' בכתבי מה"ר איסרלן סימ' ל"ד בשי הקדושים מאום טרייך הותרו ע"פ גוים דדוקא שמע מקומטריסין גופייהו אין משיאין אשתו משום דאיכא דהעלילו וכו' עבידי לאחזוקי שקרייהו שהרגו בדין כדפירש"י אבל שאר גוי' לא כתב כ"י בסוף יבמו' דגוי מל"ת איכו נאמן מדין עדות דגוי לאו בר עדות הוא כלל אלא משום דק"ל דקושטא קאמר כיון דמ"לת ומשום עיגונא הקילו בה ואין לכו לחוש שמא תשכו' גוי שיאמר כן מל"ת אע"פ כן יש לנו לדיין לדקדק בזה יפה אם כר' כדבר ראמות הרשב"א ז"ל עכ"ל כתב הר"ן בתשובה סי' כ"ב שגוי שאינו מל"ת כשם שאינו נאמן להתיר כך אינו נאמן לאסור אם מכחיש למי שאומר שמת ועיין בהגה' מרדכי דסוף יבמות: בא אחד ואמר אמרו לי כשתלך למקום פלו' אמור להם שמת יוסף בן שמעון וכו' בר"פ האשה שלום יצחק ר"ג בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקירטובא לאספמיא ושכיב שלחו מתם יצחק ר"ג בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטובא לאספמיא ושכיב מי חיישי' לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישי' רבא אמ' לא חיישי' וידוע דהלכה כרבא וכן פסקו הפוסקים ופרש"י מי חיישי' לתרי יצחק היכא דלא הוחזקו ב' יוסף בן שמעון בעיר אחת רבא אמ' לא חיישינ' הואיל ולא הוחזקו אבל היכא דהוחזקו מודה כדאמרי' לקמן וכ"כ הראב"ד בהשגות פי"ג מה"ג וכתב עליו ה"ה ואני או' שאף בהוחזקו אם ידוע שהאחר קיים משיאין את אשתו של זה ופשוט הוא אבל אם היו כאן ב' ואין ידוע באחד מהם שהוא חי בודאי אין משיאין אשתו של אחד מהם ואם נשאת תצא וכ"ל שפסק א"א וגם רבינו יודה בזה עכ"ל והתו' כתבו דמיירי דלא הוחזקו תרי יצחק ובשכיחי שיירתא דאי לא שכיחי שיירתא ולא הוחזקו שתנן בפ"ק דבבא מציעא דכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר ואי שכיחי שיירתא והוחזקו תרי יצחק אמאי לא חייש רבא דהא לקמן גבי שנן בר חייא חייש רבא [illegible] הוחזק שם עכן אח' ובפ' כל הגט אמר דתנן המביא גט ואבד [illegible] אם מצאו [illegible] כשר ואם לאו פסול ורמינהי מצא גיטי נשים וכו' הא אמר אנו כותבין ואפי' לזמן מרובה אמר רבא ל"ק כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפי' במקום שהשיירות מצויו' והוא שהוחזקו ב' יוסף ב"ש בעיר א' ר' זירא משני כאן במקום שהשיירו' מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות היכא דאמרי והוא שהוחזקו שני יוסף ב"ש בעיר א' הוא דלא כסדר והייכו דרבה וא"ד אע"ג דלא הוחזקו לא כסדר ופליגא דרבה ופסק הרי"ף לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא וכתב על זה הרא"ש ועובדא דיצחק ר"ג ע"כ מיירי דלא הוחזקו ושכיחי שיירתא ופליגא אביי ורבא בפלוגתא דרבה ור' זירא רבא סבר כרבה דלא חיישי' עד דאיכא תרתי שיירתא והוחזקו ואביי כר' זירא ופסק הרי"ף שם הלכ' כרבא ואיפשר דהכא פסק הרי"ף לחומרא ולא מהדרינן גט לבעל לגרש בו כיון דאיפשר שיכתוב גט אחר אבל בעובדא דיצחק ר"ג אי חיישי' לתרי יצחק כריכה לשתעגן כל ימיה פסק לקולא כמו שמצינו שהקלו הרבה קולו' בעדות אשה ועל חומר שהחמירו בסופה סמכו והקלו בתחלתה משום דאשה דייקא ומינסבא ע"כ ועיין בתשו' הרי"בש סי' תק"ה וכתב הרא"ש בתשו' על עד שהעיד שמכלו"ף בן מ"לול נהרג קרוב לפ' אם ניכר מתוך עדותו של העד שהכיר אותו האיש שנקרא מכלוף בן מלול בטביעו' עין אך לא ירע אם הוא בעלה של אשה זו וגם לא העיד על שם מקומו יש לחפש לה היתר כיון שידוע שהיה שם בעלה של אשה זו מכלוף בן מלול ואין מכלוף בן מלול אחר בעיר כ"ל דאיתתא שריא ליכסא וראיה מעובדא דיצחק ר"ג והוא דומה לכדון זה שהרי המעידים לא העידו כי אם על שמו אבל לא הכירו לא את מקומו ואת אשתו אלא כך היה שם שאיש שנפטר בכאן שאלו העידו עדות גמורה שידעו שהיה בעלה של אותה אשה בלא לא הוה אמר אביי חיישי' לתרי יצחק אלא ודאי שהוא עובדא הוה דלא הוחזקו שני יצחק ובשכיחי שיירתא והלכתא כרבא הילכך בנדון זה אפי' אי שכיחי שיירתא אם לא הוחזק מכלוף בן מלול אחר מתתי' שריא ליכסא וכן מצאתי בחבורו של הרמב"ם שכתב בא א' ואמר אמרו לי ב"ד או אנשים כשתלך למקום פלו' אמור להם שמת יצחק בן מיכאל ובא השליח ואמ' לנו והשליח איכו יודע מי הוא זה הואיל ואנו יודעים פלוני שידוע בשם זה אשתו מותרת ואין אנו חוששין שמא יצחק בן מיכאל אחר שמת ועוד כתב ישראל שאמר שמת יהודי עמנו כך וכך צורתו וכך וכך היו הסימנים אין אומרים באומר הדעת זה הוא פלו' עד שיעיד העד שהוא פלוני ויכיר שמו ושם עירו אבל אמר א' יצא עמנו ממקום פלו' מחפשין באותה העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו עכ"ל: וכתוב שם בתשובות שהיה מי שחלק על הרא"ש בדין זה דלא דמי להא דיצחק ר"ג דשאני התם דקאמר דהוה אזיל מקורטובא לאספמיא ובאותו פ' לא היה שם מי שהלך מקורטובא לאספמיא זולתו ועוד כי אמ' רבא לבדוק כ"ע היינו לומר שכל ארץ נהרדעא איכם כריכים בדיקה דהיינו כל היכא דאזיל קבא דנהרדעא אבל נהרדעא גופה וכל עיירותיה צריכה בדיקה אפי' אליבא דרבא והילכך מכל שכן משמע דצריכין אנו לידע הוא היך שהוא זה בעלה של זו או שיכא מכאן ועוד כי ר"ף [illegible] דבעינן תרתי לטיבותא לא הוחזקו שני יוסף ב"ש ולא שכיחי שיירתא ואף מר [illegible] מר מדברי רמו"ל שבא אחד ואמר אמרו לי ב"ד או אנשים לך אמור שמת [illegible] מיכאל סמך על ההיא דיצחק ר"ג ובשהיה ניכר שמת יצחק בן מיכאל באותו [illegible] ואין שם אח' ושראים דאייתי מר מדבריו בא א' ואמר מת איש יהודי עמנו וכו' [illegible] דברי מר היה ליה למימר עד שיאמר ששמו פלוני אלא ש"מ שצריך שהעד שיכיר שהוא זה וששיב הרא"ש על מה שאמר שבאותו הפרק לא היה מי שהלך מקורטובא לאספמיא זולתו תמהתי וכי הושיבו שומרי' על הדרכים או שגרו שערי קורטובא שלא יצא אדם משם ועל מה שאמר דנהרדעא גופה ועיירותיה צריכה בדיקה השיב דקדק בסוגיא ותמצא דברי הכיה דרבא לא מצריך בדיקה כלל דעל עובדא דיצחק ר"ג קאמר רבא לא חיישינן לתרי יצחק ולא מצריך בדיקה כלל והביא עוד ראיות לדבר ועל מה שאמר דרי"ף בעי תרתי לטיבותא השיב לדבריך תיקשי לרי"ף דידי' אדידיה שפסק ביבמות כרבא דלא חיישי' לתרי יצחק וכרבה מתוך דבריו שבגט שאיפשר לבטל לכתוב גט אחר עבדינן

לחומרא אבל בפלוגתא דאביי ורבא דאי חיישי' לתרי יצחק כריכה לשתעגן כל ימיה פסק דלא חיישי' לתרי יצחק דהרבה חשו חכמים לתקנת עגונות והתירוה בעד אחד מפי עד וכו' הרי אתה רואה שכמה קולות הקלו חכמים משום תקנת עגונות וגם סמכו על זה שמתוך חומר שהחמירו עליה בסוף דייקא ומינסבא לכך לא חש הרי"ף ז"ל להחמיר בכאן וכן ראוי לכל מורה לחזור על כל צדדין להתיר ועוד אני אומר דאתתא דא"לכ"ע שריא כי נמצאו הרוגים ואין דרך לעמוד על אם הדרך אלא מוליכים אותם למקום יחוד ושורגין אותם ואין לדבר אלא מקומו ושעתו ואנו תולין אלו האנשים שהלכו שמה ומצאום רוצחי' שמה והרגו' הילכך לא שכיחי שיירתא ולא הוחזקו ואיכו קרוי שיירתא מצויין אלא בשוקים היכא דמזבני כיתנא או בי דיכא דרב הונא שהכל באים שם לדון עכ"ל ובתשו' הרי"בש סי' תק"ח על מי שהעיד שאברהם פאר"ח ממלכות קשטי"ליא מת אסורה כיון שלא הזכיר שם עירו והאריך בדבר ועיין עליו י"ח וגם בתשובת הר"ן שכתבתי לעיל בסמוך • ומהר"י קולון כתב בשורש קפ"ה כלע"ד דאע"ג דלא כמצא בשום עדות ששמעו משום אדם שלום שמת ר' דוד בר שלמה מעיר לעכברט אלא שתם אמרו שמת ר' דוד בר שלמה מרוסיאה ולא הזכירו שם עירו בפרטות והרי כתב הרמב"ם בא עד ואמר אמרו לי ב"ד או אנשים כשתלך למקום פלו' אמור להם שמת יצחק בן מיכאל דמשמע דוק' כשאמרו לו ב"ד או אנשים כשתלך למקום פלוני אמור להם וכו' הוא דאין חוששין ליצחק בן מיכאל אחר דודאי כיון שאמרו לו כשתלך למקום פלוני מוכיחים הדברים שאותו יצחק בן מיכאל שמת הוא העומד באותו העיר שזה הולך שם דאי לא תימא הכי למה תלו שליחותו בהליכתו לאותו מקום ומשום כך אשתו מותרת דאיכא למימר דאי הוה יצחק בן מיכאל אחר באותו העיר שהיה כבר ידוע לאנשי העיר משמע שאין לומר כן בשלא נודע שם העיר בפרטות דחיישי' ליצחק בן מיכאל אחר בא מהמקומות ואפי' נודע להם שהיה ממלכות פלוני כגון רוסיאה או כיוצא בה דהא א"א לבדוק בכל המקומות וליכא למיקם עלה דמילתא וכ"כ רבי' ישעיה מטרני בהדיא בפר' האשה שלום ה"ל באו עדים והעידו שמת יוסף ב"ש מעיר פלוני מתירין את אשתו ואין חוששין שמא יוסף ב"ש אחר היה באותה העיר וכו' עד ואם יאמרו העדים יוסף ב"ש מת ולא ידעו מאי זה עיר היה אע"ג דלא הוחזק יוסף ב"ש אחר בעיר הזאת חוששין ליוסף ב"ש אחר בעולם ואין מתירין אשתו של יוסף ב"ש שידוע לנו עכ"ל והרי לך בהדיא שצריך להזכיר שם עירו ולא סגי בהזכרת שמו ושם אביו ואע"ג דלא הוחזק לנו אחר בעירו שיהא שמו כן מכל מקום כלע"ד דהכא דאיכא כמה וכמה הוכחות דאותו ר' דוד בר שלמה היה בעלה של דבורה שעומדת בלעכברט בארץ רוסיאה דודאי שריא לאינסובי חדא שהרי העיד זה ר' אברהם בר יודא שהגידו לו שם שאחי בעל אחותו של אותו ר' דוד בר שלמה שמת בעיר פוליצ"ה מאחר כיון"ליאה היה נקרא שמו יונה ולפי דברי ר' אברהם האמת כן הוא שאחי בעל אחותו של ר' דוד שנזכר נקרא שמו כן וגם העיד ר' אברהם הנז' שהגידו לו שם איך היה לו בן לאותו דוד הנזכ' שנקרא שמו שלמה וגם העיד ר' אברהם הנז' שמצא כתוב בתוך ספר ר' דוד הנז' שהיה שולח לו אחיו ר' חיי' וכותב לו שנפטר אמם ושיתאבל עלי' ויאמ' עליה קדיש והגידו לו שכן עשה שאמר קדיש בעבור אמו והנה ר' אברהם מכיר אחיו ושמו ר' חיים ועוד העיד ר' אברהם שאמר לו רבי אליה איך ידע שאותו ר' דוד היה לו אשה אחר' בארץ רוסיאה שכן הגיד לו בסוד ר' דוד הנזכר והרי לנו כמה אמתלאות שאותו רבי דוד שנפטר בפוליצה שהוא בעלה של דבורה שעומד' בלכ"ברט בארץ רוסיאה ואם באנו לחוש ולומר שמא איכו בעלה של דבורה הנזכר יצטרך לומר שהני דוד בר שלמה היו ושהניהם היו מרוסיא ושניהם הלכו בכיכל"יא ושניהם לקחו ב' נשים ושניהם היו להם אחות נשואה ואחי בעלה היה נקרא יונה ושניהם היה להם בן שנקרא שלמה וגם אח שנקרא חיים וגם יצטרך לומר שלשניהם היה להם אם שנפטרה בהיותם בכיכי"ליא ופשיטא דלכולי האי ליכא למיחש עכ"ל והביא ראיה לדבר הרי שכתב בהדיא דלא התיר הרמב"ם אלא בשאמרו לו כשתלך למקו' פלו' שמוכיחי' הדברי' שאותו יצחק בן מיכאל שמת הוא העומד באותו העיר שזה הולך לשם משמע שאין לומר כן בשלא נודע שם העיר בפרט דחיישי' ליצחק בן מיכאל אחר בא מהמקומו' וכ"כ רבי' ישעיה מטרני בהדיא וכמו שהביא מהר"יק בתשובתו שכת' בסמוך וזה שלא כדברי הרא"ש ז"ל ומה היה לדקדק על דברי מהרי"ק בזה אכתוב בסמוך וגם דברי כמקי' יוסף הם שלא כדברי הרא"ש ז"ל שכתב על הא דיצחק ר"ג עובדא הכי הוה שידוע היה כי יצחק ר"ג יצא מקורטובא ושלחו מאספמי' איש אחד ששמו יצחק ר"ג מת בעירם והעידו שבאים עמו שיצא עמהם מקורטובא לאספמי' אבל לא היו מכירין אותו אנשי אספמיא מכירין שהוא הוא אותו יצחק של קורטובא והייכו דאמרי' מי חיישי' שמא יצחק ר"ג אחר בא ממקום אחר לקורטובא ויצא והלך לאספמיא ומת שם או לא חיישי' אביי סבר חוששין משום דשיירו' מצויות היו ורבא סבר כיון שהעדי' ראו שמת באספמיא ראו שאותו יצחק של קורטוב' יצא עמהם ובא לאספמי' לא חיישי' שמא אח' הוא שבא לקורטובא והוא הוא שבא עמהם לאספמיא ואותו של קורטוב' אזל לעלמ' אלא אמרי' כאן נמצא בקורטוב' וכאן היה ואין תולין באחר א"כ איכו ידוע כיון דלא היה בקורטבא יצחק ר"ג אלא א' ע"כ וגם המרדכי כתב והביא ראיה [illegible] על השם לבדו לא סגי אם לא מזכיר ג"כ שם עירו כי הרבה שמו' שוי' [illegible] ומיהו יש לדחות דהשאיכו מזכי שם אביו אלא שמו בלבד מיירי יט * כתו' בתשו' הרמב"ם ראובן היה נושא ונותן בחוץ ויצא ליפה וליתן כמנהגו בכפרי' של עכו ובא אבל יהודי א' והפקיד כליו שם ולקח מהם מקצת והלך למכור בעיר אחר כמתין ג' ימים ולא בא או שהיא שאר כליו לאשתו שהלוהו עליו אמר הלך ולא חזר לימים עברו יהודי' מבני עכו דרך שם אמרו לשם גויה א' ואכם אתם הולכי' אמרו לה לכפר פלו' אמרה לשם לא תוהו מכאן לכו וחזרו לבתיכ' שמא יארע לכם מה שאירע ליהודי א' שהלוהו

*ג"ה ואפשר דגם להרא"ש אע"פ שהזכיר שמו ושם אביו צריך שם עירו והראיה דמכלוף בן מלול אף על פי שכתב שלא העיד על שם מקומו כיון שהעיד שנהרג קרוב לפאס ולא הוחזק בפאס מכלוף בן מלול אח' הוי כהזכיר [illegible] עירו וכ"ג ממה שהביא ראיה שהרמב"ם שכתב [illegible] א' יצא עימנו ממקום פלו' מחפשין באותה העיר משמע דבכה"ג היה עובדא דמכלוף בן מלול דאי לא מאי ראי' מייתי: ורבי' ירוח' כתב בעובדא דמכלוף בן מלול שהיו כך ימי' היו דר במקום פלוני ויצא משם והרגוהו בדרך עכ"ל הרי שהזכיר שם עירו:

(יז) ואין תמיהתו תמיהה כי מאחר שהרא"ש כ' סתם כל' הגמ' ולא הזכי' דברי הרמב"ם משמע דס"ל דברי הגמ' כפשטן ודלא כדברי הרמב"ם כן נ"ל:

(יח) וז"ל שם עד א' שהיה מארץ קסטלי"א והלך בעלה ממנה ושמו אברהם פאר"ח ואח"כ בא אחד מירושלים והעיד שאברהם פאר"ח שמארץ קסטלי"א מת אבל לא הזכיר שם עירו וגם לא ידע שהוא בעל אשה זו והוחזקו הרבה אברהם פאר"ח בארץ קסטליא ופס' דאין משיאין האשה ע"פ עדות זו דהואיל דהוחזקו ב' אין להתיר אשתו וכן הסכימו כל המפרשים ז"ל: ע"כ רי"בש דמאחר שזה העיד שלא דר בירושלי' רק אברה' פאר"ח א' ואם יצא עוד א' ויעי' שזה הי' בעלה של זו או שהו' מעיר אם זו משיאי' האשה כי עדותו מצטרף ועיין כ' האריך בתשו' וכ' שם דאין לחוש ב"ד ליתן שטר עדות לאשה מה שהעידו עדים לפניהם אם אין באותו עדו' להתיר אם לא כתבו בפיר' הטעם שלא השיאו על אותו העדות דיש לחוש לקלקול ב"ד שאינן מומחין ועיין שם דכת' דאם לא הזכירו שם עירו אע"ג דלא הוחזקו ב' יוסף בן שמעון יש לחוש אף ע"פ שאין השיירו' מצויי' וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל נ"א לדעת י"א אבל הרא"ש חולק שם ומתיר בהזכירו שמו ושם אביו אע"פ שלא הזכירו שם עירו דהואיל ולענין שלא' מוחזקי' ששמו כן כנגד לא חיישינ' לאחר וע"פ שהארי' בתשובותיו וכ"כ בכאן ואב בתשובתיו דמהרר יוסף טאטיצק הור' כדברי הרא"ש וכת' לעיל דברי מהרי"ק שורש קפ"ה שהביא ב"י שאם ראה מהרי"ק תשובת הרא"ש היה חוזר מדבריו :

(יט) וכ"כ בהגהות אלפסי ב' הר"י מטרני' דף ת"ן וכת' מהרי"ק שורש קפ"ה דבמקום שיש הרב' אמנם שהוא באים פלוני יש לסמוך עליו אע"ג דלא הזכירו שם עירו. וכ"כ הרא"ש בתשו' והוא לקמן סי"ו קי"ח, וע"ש שהאריך בזו :

יוסף בן שמעון ובא ואמר כן ואנו מכירין פלוני הידוע בשם זה אשתו מותרת אע"פ שלא אמר בו סימן שנכירנו על ידו ואין אנו חוששין שמא אחר היה ששמו כך וי"א דוקא כשלא הוחזק אחר באותו מקום בזה השם וגם לא שכיחי שיירות שעוברים שם הא איכא חד מנייהו אין משיאין ורב אלפס כתב אפי' שכיחי תרי בהאי שמא או שכיחי שיירו' משיאין עד דאיכ' תרוייהו לריעותא וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל: כתב הרמב"ם ז"ל ישרא' שאמר מת יהודי עמנו במקו' פלו' וכך צורתו וכך וכך סימנין אין אומרים באומר דעתן פלו' הוא עד שיעיד שהוא פלו' ויכיר שמו ושם עירו אבל אם אמר שיצא מעמנו מעיר פלונית ומת מחפשין באותה העיר אם לא יצא אלא הוא תנשא ע"כ וטעמ' משום דק"ל סימנין לאו דאורייתא [כח] ולא סמכינן בהו לענין איסורא: יש נשי' שאין סומכין על עדותן אם העידה לאשה שמת בעלה מפני ששונאו' זו את זו מתכוונת לקלקלה לאוסרה על בעלה ואלו הן חמותה ואפי' אינה חמותה עתה אלא מצפה להיות חמותה כגון שהיא אם יבמה ולא אם בעלה ומעידה שמת בעלה אינה נאמנת וכן הבלה לא תעיד לחמותה ואפי' באה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי שלפי בבריה אינ' עוד חמות אפ"ה אינה נאמנת ובת חמותה וצרתה ואשת אחי בעלה שמא ימות בעלה או אחי בעלה ויהא צרות זו לזו ובת בעלה לא תעיד לה ולא היא לבת בעלה: כל הבא להעיד על עדות אשה א"צ דרישה וחקירה ומעידין לאור הנר ולאור הלבנה שאפי' לא ראו אותו אלא לאור הנר והלבנה והכירוהו המעידים עליו שהוא הוא ראו אחד שאמר על עצמו שהוא פלו' בן פלו' ממקום פלו' והרי הוא מת שנחש נשכו והלכו שם ומצאוהו שנשתנה ולא הכירוהו משיאין את אשתו: אין מעידין עליו אא"כ ראו פרצופו שלם עם פרחתו וחוטמו וכת' ר"ת דוקא כשאין שם אלא הראש אז אין יכולין להכירו בטביעת עין אם לא יהא כל הפרצוף שלם עם החוטם אבל אם כל גופו שלם אפי' אין כאן פרצוף ופרחת וחוטם יכולין להכירו בטביעת עין או ע"י סימנין מובהקין שיש להם בגופו ושומה לא הוי סימנין מובהקין להכיר על ידה לפי שעשויה להשתנות ואם אין מכירין אותו בטביעת עין אפי' יש להם סימנין בכליו ובגופו אין סומכין עליהם אם אינן מובהקין אין

סיס וכתב עוד רמ"ס ממס שאמר סרמב"ם ... כשתלך למקו' פלו' אמור לסס שמת יצחק בן מיכאל ואפי' שלא הזכירו עירו וכתב ... למקום פלו' אמור לסס וכו' דכר מתוך דבריסס ...

... ללכת לעיר פלו' יבאו אחריו וסרגוסו שאלוס ... מודעתנו כשסיס בעכו ועוסס מלאכתנו ... שומעים לב"ד שבעכו שיאו סאסך על פיסס ... חיות וסס יגיעו אל שער דינו של אדונכנו יורנו ...

אבל אם אמר שיצא עמנו מעיר פלו' ומת ... איתא בתוספתא אין מעידין עד שמכירין ...

יסודי עמנו במקום פלו' וכך וכך צורתו ... עד שיעיד שעד שסוא פלוני ויכיר שמו ...

יבמות (דף קכב) וכתבו התו' הר"ח פסק כמ"ד אין בודקין עידי נשו' בדרישה וחקירה וגם ה"ר כתב שכן פסקו הגאונים וכ"פ הרא"ש וכ"פ הרמב"ם בסוף ה' גרושין. וכתב הר"ן בתשו' מסתברא דעידי נשים שמוכחשים בבדיקות בשרים כשם שהפסול בדיני ממונות ועפ"ז כתב שאם ע"א העיד שיבמה של זו שמו אברהם מת ועד אחד העיד שיבמה של זו שמו שמואל מת כיון שהרי מדברי כל הבקיאים בבעלה של זו ומכירים אותו שלא היה לו אלא אח א' מותרת. וכתב עוד הרמב"ם פ"ה בדבר הודענו שהעד שאמר שמעתי שמת פלוני אפי' שמע מאשה ששמעה מעבד ה"ז כשר לעדות אשה ומשיאין על פיו אבל אם אמר העד או האשה או העבד מת פלוני ואני ראיתיו שמת שואלין אותו היאך ראית וכמה ידעת אם העיד בדבר ברור כאמן ואם העיד בדברים שרובן למיתה אין משיאין את אשתו שאין מעידין על האדם שמת אלא כשראוהו שמת ודאי ואין בו ספק וכתב ה"ה מה שאמ' בכאן שאם אמר העד ראיתי שמת שואלין אותו כיצד דבר ברור הוא שאע"פ שההשואה אומר שמעתי שמת אין אנו יודעין שהאומר הראשון כיצד היה יודע שמת ועל מה היה אומר כן אין דנין אפשר משאי אפשר דהכא כיון דאפשר ודאי שואלין אותו היה לחוש שהוא אומר בדומה לו נראה מעד א' במלחמה דחיישי' ליה כמו שיתבאר והר' רבינו הוכיח זה ממה שאמרו בפ' בתרא דיבמות מעשה באדם א' שבא להגיד עדות אשה לפני רבי טרפון א"ל בני היאך אתה יודע בעדו' אשה זו דקדק עמו ב' וג"פ וכיון דבריו והשיא ר' טרפון את אשתו ואמרו שם דתנאי היא דתניא אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה ר' טרפון ור"ע אומ' בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה ואע"ג דקי"ל כת"ק ע"כ לא פליגי אלא בדרישה וחקירה אבל לומר היכך היה כ"ע מודו דאי לא לימא ת"ק אין בודקין עידי נשי' כלל ועוד דאין להקל אלא במה שאמרו חכמי' בפי' ואיפשר שהם טועים ג"כ בדברים שאמרו חכמים שאין דנין אותם כמת והם סבורים שמת כמו שיתבאר בסמוך עכ"ל (כג) כתב הר"ן בתשוב' [illegible] א' מערער על אשה [illegible] קוקה ליבם ואח"כ הוא [illegible] בפני ב"ד העיד ששמע שמת זה זמן רב שסומכים עליו להתי' שכל שלא העיד בב"ד חוץ ומגיד בב"ד אע"פ שמכח' דבריו הראשונים: וכ"כ בתשובו' המיימוני דשייכי לספר נשים (והביאה המרדכי דף תק"כא ובהג"מ דכתובות):

ד"מ (כג) ובהגהו' אלפסי סוף יבמות ע"א דף תכ"ה דשואלין אותו אם שמע לדבריו ממי שאינו ראוי להעיד כתב בתשובה מהר"ב וע' סימן ל"א עד מפי עד לא חיישינן שמא עד הראשון פסול היה כתב מהרי"ו בתשובותיו סי' ק"ן יגדו' אשה א"צ דריש' וחקיר' מ"מ היכא דאיכא גמגום בעדות צריך דרישה וחקירה וע"ש כיצד וכ"כ נ"י סוף יבמות א"צ דחקלינן להאי בו' מל"ת מ"מ יש לריין לדקדק בזה יפה אם נראה כדבר רמאות עכ"ל:

ומעידין לאור הנר ולאור הלבנה וכו' משנה בסוף יבמות (שם) ראו אחד שאמר על עצמו שהוא פב"פ וכו' משיאין את אשתו גם זה משנה שם: אין מעידין עליו אא"כ ראו פרצופו שלם עם פדחתו וחוטמו משנה וגמ' שם (דף קכ) וכתב רבינו ירוחם הר"מ זה הפרצוף פנים הם הלחיים עצמם ואין משגיחין לא על העינים ולא על הפה. וכת' ר"ת דוקא כשאין שם אלא הראש אז אין יכולין להכירו בטביעות עין וכו' אבל אם כל גופו שלם אפי' אין כאן פרצוף ופדחת וחוטם יכולין להכירו בטביעו' עין או ע"י סימנים מובהקים שיש לשם בגופו. וכן כתבו שם התו' והרא"ש וה"ר בשם ר"ת וכתב נ"י על זה שאינו נכון בעיני הרשב"א והרא"ה והריטב"א דהא מתני' סתמא קתני ואפי' כל הגוף שלם ולא עוד אלא דכיון דקתני אפי' יש סימנים משמע שאע"פ שגופו שלם ויש בו סימנים אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ומיהו ודאי אם יש להם סי' מובהק בגופו מעידין עליו כב"מ שבגופו וכדאמרי' בפ' האשה שלום גבי עובדא דב"ת דקאמר דאסימנים סמכי' כלו' בסימנין מובהקין והכי מוכח בגמ' לקמן דאיפליגו בשומא אי הוי סי' מובהק ע"כ וגם הריב"ש כתב שדברי ר"ת דחויים והשיג עליו וכתב שכן השיגו הרשב"א ומה שכתב רבינו דע"י סימנים מובהקים בגופו משיאין יתבאר בסמוך: ומ"ש ושומא לא הוי סימנין מובהקים להכי על ידה וכו' שם ובפ"ב דמציעא תני' אין מעידין על השומא ר"א בן מהבאי אומ' מעידין ופסקו הפוסקי' הלכה כת"ק ופרש"י בפ"ב דמציע' אין מעידין על השומא להעיד על האשה להשיאה ואמרו סי' היה בו שומא במקום פלוני. ומ"ש ואם אין מכירין אותו בטביעות עין אפי' יש להם סימנין בכליו ובגופו אין סומכין עליהם אם אינם מובהקים הא' אם הינם מובהקי' דקאמר דמשמע דאם הם מובהקי' מעידין עליה' אסימנין דגופו קאי אבל סימנין דכליו אפי' מובהקים לא מהני כלום הם וכמו שיתבאר בסמוך ודין זה משנה שם אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואף ע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו ובגמ' למימר דסימנין לאו דאורייתא ורמינהי מצאו קשור בכיס וכו' אמ' אביי ל"ק הא ר"א בן מהבאי הא רבנן דתניא אין מעידין על השומא וכו' מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס סימנין דאורי' ומ"ס סימנין דרבנן אמר רבא דכ"ע סימנין דאורית' והכא בשומא מצויה בבן גילו קא מיפלגי. וא"ד אמר רבא דכ"ע סימנין דרבנן והכא בשומא סי' מובהק קמיפלגי ולהך לישנא דאמר רבא סימנין דאורית' הא קתני אף ע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו גופו דארוך וגוץ כליו דחיישינן לשאלה ואי חיישינן לשאלה תמור בסימני אוכפתי מסדרי' לא שיילי איניש אוכפא דמסקיב ליה לחמרא ואב"א כליו בחיורי וסומקי. וכתב הרי"ף והרא"ש לישנא בתרא דרבא דאמר דכ"ע סימנין דרבנן ומשמע לכאורה דס"ל דאין משיאין את האשה ע"י שום סי' דכיון דסימנין דרבנן לא סמכינן עלייהו אלא לענין ממון אבל לא לענין איסור וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בה' נחלות פ"ז אם באו עדים שנפל לגוב אריות ונמרים או שראוהו צלוב והעוף אוכל בו או שנדקר במלחמה ומת או שנהרג ולא הכיר פניו אבל היו לו סימנין מובהקים בגופו והכירו אותם בכל אלו הדברים וכיוצא בהם אם אבד זכרו אא"כ יורדין לנחלה בעדו' זו אע"פ שאין משיאין את אשתו שהכי אומ' שלא החמירו בדברים אלו אלא מפני איסור כרת. אבל קשה על זה מהסוגי' דב"ת דפ' האשה שלום דקאמר דסמכי' אסימנין וגם מדאמרי' דפליגי בשומא אי הוי סי' מובהק אלמ' דבהי' מובהק מיהא משיאין אשה לכ"ע וכמו שכתבתי בסמוך בשם נ"י ולכן נ"ל דיש סימני' מובהקים טובא דלר"ה הוו דאורייתא ומשיאין אשה על פיהם ולא נחלקו הני תרי לישני דרבא אלא בסימנין מובהק' קצת ובהני הוא דפסקו הרי"ף והרא"ש כלישנא בתרא דסימנין דרבנן אבל בסימנין מובהקין לגמרי לא נחלק בהם שום אדם דהוי דאורייתא והדמוכח בהדיא הא דקא' בלישנא דסימנין דרבנן דפליגי בשומא אי

הוי מובהק אלמא אפי' למ"ד סימנין דרבנן יש סימנין מובהקין שמשיאין על פיהם וכן כתבו התו' בפ' האשה שלום גבי ההיא דתני ת"ח ואי סימנין לאו דאורית' איירי הכא בסימנין מובהקין דהוו דאורייתא ואע"ג דהא דתני ת"ח איכא לדחויי ולמימר דלאו ראיה היא וכמו שכתבו הם ז"ל בתירוץ שני דהת' דמהנו סימנין היינו בראית להו כמו טביעת עין בגוויהו מ"מ היה דקאמר דפליגי בשומא אי הויא סימ' מובהק מכרעא ודאי ועוד ראיה מדמוקי רב אשי בפ"ק דמציעא ובפ' כל הגט הא דתנן המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלוני דה"ל הוי מובהק ודוקא בצד אות פלו' אבל נקב בעלמא לא מספק' ליה סימנין אי דאורייתא אי דרבנן ופרש"י ודוקא נקט רב אשי בצד אות פלו' דהוי סי' מובהק דאין עדן ברורה מזו מספקא ליה סימנין דאורייתא או דרבנן הא דאמרי' באלו מציאות שמחזירין אבידה בסימנין ואיבעיא לן התם דאורית' או דרבנן לרב אשי כמי מספק ליה הילכך באיסור א"א לא סמכי' אה בהדיא דאע"ג דרב אשי לא הרי באיסו' א"א ע"י סימנין דאיבעיא לן אי הוו דאורייתא או דרבנן מ"מ ע"י סימנין מובהקין לגמרי שרי ואין לדקדק מדכתבו התוס' בפ' כל הגט אהא דקא' מספקא ליה סימנים מן התורה או מדרבנן הא דמהדרי' אבידה מן התורה היינו בעדים ואם איתא למה להם לתוספות לומר בעדים ה"ל בסימני' מובהקים לגמרי די"ל דסימנין מובהקין כי הכי היינו עדים וכדכתב רש"י אין עדן ברור' מזו וכן מבואר בדבריהם פ"ק דמציעא שכתבו אי סימנין דרבנן מדאורית' צריך עדים או סי' מובהק וגט כמי דאיסור הוא לא מהדרי' אלא בסי' מובהק הרי בהדיא דאפי' את"ל סימנין דרבנן סימנין מובהקין ביות' הוו דאורייתא וכ"כ ה"ה בפי"ג מהל' גרושין על מ"ש הרמב"ם מצאוהו הרוג או מת אם פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימין והכירוהו בהם שהוא פלו' מעידין עליו ואם ניטל א' מאלו אע"פ שיש להם סימנין בגופו ובכליו אין מעידין עליו שמא אחר הוא ע"כ. כבר כתבתי בה' גזלה ואבדה שיש מיני סימנין מובהקין ביותר שהם מן התורה בכ"מ ואף כאן מעידין עליהם וכן כתבו הרמב"ן והרשב"א וכן מוכיח בסוגיא בביאור דאמ' הכא בשומא סי' מובהק קא מיפלגי ורבי' לא נתכוון בכאן אלא לסימנין שמחזירין עליהם אבידה ואע"פ כן אין מעידין על כן כאן עכ"ל ועפ"ז זה צריך לפ' מ"ש בפ"ז מה' נחלות שאם היו לו סימנין מובהקין בגופו והכירו אותם היינו דוקא במובהקין קצת כגון ההך סימנין דתרי לישני דרבא דקי"ל כלישנא בתרא דהוי דרבנן אבל בסימנין מובהקין לגמרי דלכ"ע דהוו דאורית' משיאין אשה על פיהם וכך יש לדקדק מלשונו בפי"ג מה' גרושין שכת' אע"פ שיש להן סימנין בגופו ובכליו ואפי' שומא ומדנקט ואפי' שומא משמע בהדיא דהנך סימנין דקא' דאין מעידין עליהם בסימנין דומיא דשומא דלאו סי' מובהק הם לרבנן דפליגי אר"א בן מהבאי אבל בסימנין מובהקין ביות' מעידין עליו והשתא ליכא למידק למה סתמו הפוסקים דבריהם ולא כתבו בפי' דבסימנין מובהקין ביותר משיאין אשה על פיהם וי"ל דהרי"ף והרא"ש סמכו על שכתבו ההוא עובדא דב"ת דפ' האשה שלום דאמרי' בה דאסימנין סמכי' וכן סמכו על מה שכתבו בפ' כל הגט ההיא דנקב יש בו בצד אות פלו' וכן מבואר בדברי הרא"ש בתשו' והביאה רבי' בסוף סי' קי"ח סימני גופו כגון ארוך וקטן חיור וסומק לא הוי סי' אבל אם היה חסר אחד מאיבריו או יתר בידיו או ברגליו או שום שינוי באחד מאיבריו הוי סי' מובהק: והרמב"ם י"ל שסמך על מ"ש בפ"ג מה' גרושין הא דמחזירין גט ע"י סי' דנקב יש בו בצד אות פלו' וכן י"ל שסמך על מ"ש בפי"ג מהל' גרושין אם השליכוהו בים והשליכו מצודה אחריו והעלו ממנו אבר שאי אפשר שיחיה ניטל מן החי ויחיה הרי זה מעי' עליו שמת ומשיאין את אשתו וע"כ בשיש להם סי' מובהק באותו אבר שהוא של אותו אדם דאם לא כן הא איכא למיחש דילמא אבר דאחר הוא כדאיתי' בפ' האשה שלום בעובדא דחרובא וכ"כ נ"י ודקדק מדכתב הרמב"ם אבר אחד ממנו כלו' שניכר להם בודאי שהיה האבר ממנו וכ"כ ה"ה ז"ל. והר"דק ז"ל כתב בתשו' שסמך על מ"ש הכהו עובדי הסוף יבמות דקולר בני אדם שיצאו ממקום למקום והשיח גוי לפי תומו קולר בני אדם שהלכו ממקום פלוני למקום פלוני נהרגו וקברתים והשיאו את נשותיהם וה"ה בני אדם שהיו מהלכין לכרקום ביתר ובא גוי מל"ת ואמר חבל על ה' בני אדם שהיו מהלכין בדרך ביתר ומתו וקברתים והשיאו את נשותיהם וכיון דהכי עובדא אע"ג שהגוי לא היה בקי לא בהם ולא בשמותיהם השיאו נשותיהם ע"י שאמר הגוי שאמר שהיו הולכים למקום פלוני כ"ש היכי דיהיב בהו סי' מובהק ביותר שמשיאין על ידו והרב ירו' כתב לא סמכינן אסימנים אפילו מובהקין לעדות אשה אלא בדבר ברור שאינו נמצא כך בגוף אחר וכתב הרמ"ה ומסתברא דכיון דספקא היא אם נשאת בסי' שאינו מובהק לא מפקי' לה מבעלה עכ"ל. וכר' דהאי שאינו מובהק דקאמ' היינו שאינו מובהק לגמרי ומ"מ מובהק קצת הוא ולהכי קרא מובהקין בתחלת דבריו דאם אינו מובהק כלל אפי' נשאת תצא: ובעל העטור כתב בגאות ק' ומסתברא דליכא סי' מובהק אחריכא בגופו אלא הכרת פנים דהא ק"ל סימנין דרבנן ואפי' שומא לאו סימן מובהק הוא ואין מעידין עלי' והשתא שינויא דמשני גופו דארוך וגוץ אליבא דמ"ד סימנין דאורית' הוא ודחייתא הוא ולא סמכי' בשום סי' אחר אלא על פרצוף פני' עם החוטם עכ"ל כר' שהוא סובר שכל הסימנין דרבנן ואפי' מובהק שבמובהקין אבל א"א לומר כן שהוא עצמו כתב במאמר עשירי גבי המביא גט ואבד ממנו ומסתברא דוקא נקב בצד אות פלו' אבל תיבה פלוני לא דמספקא לן סימנין אי דרבנן אי דאורייתא ובדאורייתא בעי' סימן מובהק ואזלינן לחומרא ע"כ לכן נ"ל שמ"ש בגאות קוף ה"פ הא דתנן אע"פ שיש סימנין דגופו ובכליו אין מעידין עליו מסתבר דלא קא מיירי אלא בדליכא סימנין מובהקין אלא הכר' פנים בלבד ואז אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אבל אם אין שם פרצוף הפנים עם החוטם אע"פ שיש לו סימנין בגופו אין מעידין עליו כיון דהסימנין שבגופו אינם מובהקים וקי"ל סימנין דרבנן ולאו דוקא שאר סימנין שאינם מובהקים אלא אפי' שומא במקום פלוני דהוי כמו סימן מובהק מידי דהוה אנקב בצד אות פלוני אפ"ה אין מעידין עליו משום דקי"ל כרבנן דשומא לאו סי' מובהק הוא *. וכתב ה"ר דוד הכהן ז"ל בתשובה אפי' לרבנן דסברי דשומא לאו סי' מובהק הוא קאמרי דיש סימנין

*נ"ה והרב הר"ר אלי' מזרחי ז"ל ה"ה האריך בתשובה להוכיח שסברת בעל העיטור הוא כמו שכתבתי:

דהוו מובהקין ואפס' נמי דבסומ' נמי אס פרס ונמכס בסומ' שאמר סיס סומא במקו' פלוני באבר פלוני סי' מובסק חסבי ליס ניכול לסיות שלזס דקדק רס"י ז"ל בדבריו ופי' באלו מכאובות סס' סיו בו סומא באבר פלוני ולא פי' לומר באבר פלוני במקוס פלוני · ודע שכתב נ"י בסוף יבמות וסכי סלכתא שמעידין בסי' מובסק בין בגופו בין בכליו כדאמרינן גבי גט מכאן קשור בכיס בארנקי ובטבעת או שמכאו בין כליו כסר ומתני' דסכא מיירי בשאינו סי' מובס כגון ארוך וגוץ וכליו באוורי וסומקי עכ"ל וגס סר"ן כתב בפ"ב דמכיעא יש מי שאומר דלמסקנא לא חיישי' כלל ואפילו משאיל לשואל דכי משכינן כליו באוורי וסומקי סדרי' מפירוקי דחיישינן לשאלס לגמרי נ"פ ז' בסימנים מובסקים בכליו

אין מעידין עליו אא"כ ראה אותו תוך ג' ימים למיתתו בד"א שהו' ביבשה אבל אם היה במים אפי' שהה שם כמה ימים מעידי' עליו שהמים מעמידין אותו שלא ישתנה צורתו והוא שראוהו מיד אחר עלייתו מן המי' וגם שאין בו מכה אבל יש בו מכה או שלא ראוהו מיד בעלייתו מן המים משתנה ואפי' אם היה ביבשה אם אינו חבול בפניו מעידים עליו לאחר כמה ימים ע"י טביעת עין של גופו וצורתו ואפי'

מעידין עליו לכ"ע ואפי' למ"ד סימנין דרבנן דלשאלס לא חיישי' עכ"ל ודברי' אלו לאו דסמכא אינון ביון שסרי"ף וסרמב"ס וסר"אש ובעל סטור שסס עמודי סכוראס חולקין עליסן וכתוב בכתבי מס"ר ישראל סי' רכ"ד דאפי' ק' סימנין שאינ' מובסקים גמורים לא מצטרפין לסתיר ועיין עוד שס בסי' קס"א כ"כ כתב סר"יבס בתשוב' סי' ס"כ דבסימנין בגופו ובכליו שלא בפרצוף ספני' עס סחוטס אס כשאת תנא ועיין במס שכתבתי לעיל בסמוך בשס רבי ירו' וסר"מס: כתוב בתרומת סדשן סימן רל"ט על גוי שס"לת ואמר שסמוך לאותו כפר נסרג יסודי אחד שסיס לו עין אחת עורת וסתומס ומאותו עין יצא לו פצע וכלקת עד סמוך לפס וקודס לכן כאבד יסודי אחד שסיו בו סימנים סללו וסתיר אשתו ע"פ עדות זס משוס דאיתא בא"ז שסגידו גויס מכאנו סרוג וקברנו אותו וסגידו לפי תומס על ארכופו וחוטמו ועדתו וסערו ועל חוטמו סיס גבנונית וכן סיס כמו שסגידו ביסודי שנאבד וסתיר את אשתו דגבנונית על חוטמו סימן מובסק סוא וסמכי' עליס אפי' למ"ד סימנין דרבנן וסני סימנין עדיפי מגבנונית על סחוטס · ועיין בכתביו סי' רכ"ד : וכתב עוד אע"ג דכתב א"ז במקוס אחר בשס רבינו שמחס ורבי' נתן דאין מל"ת כאמן אלא כשאמר נסרג או מת משוס דלא צריך טביעות עין אבל מכאתי פלו' סרוג עס סימנין סיכא דאיכא למיחש דלמא אחר סוא וצריך טביעות עין וכל טביעו' עין צריך עיון וטביעו' עין זס במ"לת שאין דעתו לסעיד אלא שאו' אותו ממילא לא סמכינן עליס דבשלמ' ישראל שמתכוין לסעיד איס למימ' נתן בו טביעות עין בכוונס ע"כ לכאורס משמע מכאן דבגוי סמ"לת ע"י סימנין לא סמכי' עליס ואפי' סס מובסקים אמנס כי דייקינן ספיר נוכל לומר דסס סימנין שאינס מובסקי קאמר ור"ל דע"י אותס סי' סוא סכירו בטביעות עין דסס"ג גבי ישראל סמתכוין לסעיד מסני ועוד כי דאפי' אס ר"ל סימנין מובסקין מ"מ אין ראיס מסכא לנדון דידן דסלשון מוכיח דאיירי בענין זס שסגוי סכיר אותו כבר בחייו ועכשיו בשנמצא סרוג נסתפק וסכירו ע"י סימנין וטביעות עין ולכך לא מסני אפי' סימנין מובסקי משוס דכיון דאינו מכוין לסעיד אמרי' דלמא לא נתן עיניו לדקדק יפס אס אותס סימנים מובסקים ומכוונים ממש במו שראס אותן באיש סזס בחייו ואפשר כשראס סדומס לאותן סימני' סיס סבור בודאי שסוא סאיש שסכיר בו בחייו בסימנים סדומים לאלו אבל בנדון דידן שסגוי לא סיס מל"ת שסכיר סיסודי אלא אמר שפלו' שסיו בו אלו ססימנים נסרג ודאי סמכינן עליס · כן כתב ס"ר דוד סכסן בתשובס על יסודי שסלך לבקש יסודי א' שטבע בנסר ומצא איש אחד מת ויען לא סיס בו שוס טביעו' עין חתך ידו וסביאס לעיר אולי יכירוס' וקבר שאר סגוף ואשס א' אמרס אין זאת אלא ידו של פלו' שאמרו עליו שנטבע בנסר שסיס לו רוסס באצבעו מכד אין אולי סנחלס אצבעו ונשא' מעט עקוס וכן סוא ביד סזאת שאשתו של אותו שאמרו שנטבע בנסר סריא דעקמומית שאצבע ורוסס בכדו או עליו סי' מובסק סוא וסמכי' עליו אפי' לאיסורא דאוריתא · כתוב בכתבי מס"ר ישראל סי' רפ"ד שאס סיתס חוטמו סקוע' סרבס כמו חרוס דקרא דסיינו שכוחל שתי עיניו כא' כוי סי' מובסק טפי מגבנונית על סחוטס אבל אס סיס קצת עמוקס לא סוי סימן מובסק · ועיין בתשו' סר"ן שאכתוב בסי' זס שלא סתיר ע"י סכרת סימנים ורשמים שבגופו : אין מעידין עליו אא"כ ראס אותו תוך ג' ימים למיתתו משנס בסוף יבמות (דף קכ) אין מעידין עליו אלא עד ג' ימים · וכתב סמרדכי או' ר"ת דסך בבא קאי על סאי דלעיל מיני' דאין מעידין אלא על פרצוף ספנים עס סחוט ואססוא דוקא קאמר דאין מעידין לאחר ג' ימים על אותו שאין לו אלא פרצוף עס סחוטס ולא יותר אבל סיכא דאית ליס ספתים וסנטר מעידין עליו אפי' לאחר כמס ימים אס מכירין אותו (עיין בסמו' בדין זס): ומ"ש בד"א שסו' ביבשס אבל אס סיס במי' אפי' שסס שס כמס ימים מעידין עליו וכו' וסוא שראוסו מיד אחר עלייתו מן סמים וגס שאין בו מכס וכו' שס בגמ' (ד קכא) ססוא גברא דטבע בדגלת ואסקוס' ירסא דסביסתא ואסס' רבא לדביתסו אפומא דשושביני בתר ס' יומי ומסיק סא דסכא דבתר תלתא יומי מעידין עליו סיינו משוס דמיא במתי' וסאמרת מיא מרזו מכס ס"מ סיכא דאיכא מכס אבל סיכא דליכ' מכס מיצמת כמית וס"מ דכי חזיו' בשעתיס אבל אסתסי' ומתפח תפח ופרש"י כמתו כומתס צורת ספניס ואין מניחין אותו לתפוח ולסשתנו' סיכא דאיכא מכס מקו' סמכ' מרזו מכבידין סכאב וכופא · מיפתח תפח לאחר ששולין אותו ליבשס ומשתנית צורתו · וכתב נ"י על זס נראס סדבריס דס' יומי לאו דוקא אלא ס"ס אפי' זמן מרובס כל ששוא בתוך סמים אינו משתנס מן ססתס ובירושלמי עשס מעשס לאחר י"ז יוס ובגמרין מעשס שסיס כך סיס וכ"כ דעת סרמב"ס ז"ל אבל מלשון סרי"ף משמע שסוא מחמיר שכתב אבל במים אפשר שיטסא אפי' ד' וס' ימים ואינו משתנס ע"ל סרמב"ס בפי"ג מס' גרושין טבע ביס וסעליכו סיס ליבשס אפי' אחר כמס ימים אס סכירו פניו וחוטמו מעידין עליו שאינן משתנס במים אלא לאחר זמן מרובס וכתב ס"ס טבע ביס שס בגמ' ובירוש' מעשס בא' שנפל לירדן ועלס לאח' ק' יוס וסכירו שנצפתו כנס וסשיאו את אשתו עכ"ל וכתב עוד נ"י וס"מ סיכ' דאסקוס ותזיוס בשעתיס זס סלשון מוכיח שלא ססס

כלל אחר שסיס ביבשס אבל אס שסס במיס ג' ימים וססס אפי' שעס אחת אח' שעלס ליבשס אין מעידין עליו וסכי אמרי' דאי איסתכי כלל מתפח תפח ומשתני וכסבורין שסוא ראובן ואינו אלא שמעון וכ"כ מדברי סרי"ף שאין מעידין עליו לאחר שעס אחת ומדאמרי' מתפח תפח ולא אמרי' כא תפח שמעי' שאפי' אין אנו מכירין שנתפח אין מעידין עליו כי שמא נתפח ואינו ניכר כ"כ סריט"בא ז"ל אבל לשון סרמב"ם אינו נראס למפרשים ז"ל שסרב כתב ואס שסס ביבשס אחר שסושלך מן סמים שעס ונתפח אין מעידין עליו דלשון ונתפח משמע ונתפח כבר וכפי זס משמע מדבריו שאס אינו נפוח מעידין עליו עכ"ל ז"ל סרמב"ס בפ' סנזכ' ואס שסס ביבשס אחר שסושלך מן סיס י"ב שעו' ונתפ' אין מעידין עליו שסרי נשתנס כך כתוב בנוסחאות שלנו וסמ"ג כתב בלשון סזס ואס שסס ביבשס אחר שסושלך מן סיס אחר כ"ד שעות ונתפח אין מעידין עליו שסרי נשתנס אבל מדברי נ"י שכתבתי נראס שסוא גורס בדברי סרמב"ס אס שסס ביבשס שעס וסר"יבס כתב בתשובס סן שפ"ז בשס סרשב"א ז"ל נראס מדברי סרי"ף שלא ישתסא כלל אלא שראו אותו בשעס שעלס מן סמים אבל סרמב"ס כתב ואס שסס ביבשס שעות נראס מדבריו שאינו צריך לסיות ממש כשסעלוסו מן סמים אלא לזמן מועט בשעס חדא עכ"ל סרשב"א ז"ל ס"ס ואס שסס שס וס"מ דכי אסקוס חזיוס בשעתיס אבל אסתסי' מתפח תפח ופי' רבינו שאין צריך לאלתר ממש אלא באותס שעס חסו שלא אמרו בגמ' חזיוס לאלתר אלא בשעתיס וממ"ש ונתפח נראס שסוא מפרש מתפח תפח לאחר מכאן אבל אס נראס שאינו נתפח אין חוששין לו שסרי סתפיחס סיתס נראית אבל סרשב"א כתב שאין לשון סגמרא מורס כן אלא אומר שמא תפח ואינו ניכר וכתבו סרמב"ן וסרשב"א שבדין זס אין ספרש בין תוך ג' לאחר ג' שאפי' תוך ג' כיון שעמד במים אס סעלסו ואשתסי מתפח תפח עכ"ל · וכתב סר"ן בתשו' שמס שכתוב בקצת ספרי סרמב"ס כ"ד שעות סכ"ד טעות סופר סוא · וכתב ססטעס שכתב סרמב"ס אס שסס שעות משוס דאמרי' בגמ' ס"מ לכי אסקוס חזיוס בשעתיס משמע דדוקא בשראוסו באות' שעס אבל בששסס עד שעס שני' דסיינו שעו' חיישינן ולא סריא ליס ומס שתמסתס עליו מ"ס ונתפח דמשמע דוקא נתפח ובגמ' לא משמע סכי יפס דקדקתס וכבר סקשס עליו סרשב"א ואפשר שסרב ז"ל תפס לו סלשון שאמור בגמ' אבל אסתסי מתפח תפח כלו' ודאי תפח ואף לזס כיון סרמב"ס לומר דכיון ששסס שעות ודאי תפח עכ"ל : וסרי"בס כתב בתשובס סי' ש"ף שאע"פ שיש לחלק ולומר דסא דמיא חזיוס בשעתיס בעי' לא נאמר אלא במי שססס במים אחר מותו יותר מג' ימים לפי שכיון שעמד יותר מג' ימים כבר נפסד אלא שסמתוסו סמים ומנעוסו מלסשתנות ומיד לאחר שעס שיוצא מן סמים סוא משתנס אבל מי שלא עמד שלשס ימים במים אחר מותו אפשר דלא אמרי' ביס מתפח תפח אלא לעולם מעידין עליו עד שימלאו לו ג' ימי' מעת מותו ואף לשון סרמב"ס בזס אפשר לפרשו כן אלא שסרמב"ן וסרשב"א כתבו בפשיטות דאפי' לא שסס במים ג' ימים בעי' דאסקוס וחזיוס בשעתיס דכל שמת במים משתנס אחר שעס אחת סיכא מן סמים וא"כ אין ראוי לסקל וכתב עוד סיכא דאשתסי אס נשאת תצא ואף אס יש ספק אי אשתסי או לא אשתסי תצא כדעת סרשב"א בנסתפק לאחר ג' אלא דבאשתסי בודאי אין כאן עדות כלל וסבא עליס בחטא קאי ובניס בחזקת ממזרים ובספק אשתסי אפשר שאינו כן אבל מ"מ אס נשאת תצא בספיקא דסניס אומריס מת ושניס אומרים לא מת דאס נשאת תצא אלא אס נשאת לאחר מעידי' ואומרת בריא לי ולקמן בסי' זס אכתוב תשלוס תשובס זו * כתב סר"ן בתשוב' שנשאל על מי"מון מא"לקי שסיס בספינס שנטרפ' זס כמס שניס ועתס בא גוי ואמר מל"ת כי סוא סיס מכיר מי"מון מא"לקי וסכירו על שפת סיס וסכירו בפרצוף פניו עס חוטמו וגס סימן שסיס בראשו וסי' אחר מבלקת שסיס בזרועו ושאלוסו כמס ימיס סיס מזמן סטביעס עד שראסו ואמר כמו שסס שבתות עוד נשאל אס ידע סזמן שסגיע ליבש' ואמר שדבר זס שאל לכופס סמגדל ואמר לו כמו שסס ימים וסשיב שכיון שלא סעיד דחזייס בשעתיס אין לסתיר אשס זו ואפי' לפי מס שכתבו סחוס' על אין מעידין אלא עד ג' דיכול לסיות דסיכא דאין ידוע מתי נסרג אין תולין אלא בתוך ג' ימים מסתברא לי שאינו ענין לנדון זס דכיון שאין שיעורו אלא שעס אחת אין לתלות ולומר שתוך אות' שעס שנפלט ראסו סיותר מכני' שססס יותר משעס אחת ועוד שאפי' נקל לומר דתלינן לקולא ואמרי' דלמא בשעתיס חזיוס עדיין אין לסתיר אשס זו שסרי גוי זס אומר שכופס סמגדל סגיד לו כי כמו שסס ימי' עברו שפלטוסו סמים ומס שספקתס לומר שאולי אין לחוש לדברי סכופס סזס דגוי אינו בן עדות כלל ואפי' במל"ת אין בזס מקוס לספק כלל דל"מ סכא דאין גוי זס מכחישו לכופס סמגדל אלא אפי' סיס מכחישו ואומר שלאלתר פלטוסו סמים אכתי לא תנשא דס"ל כאותס שסניס אשס אומרת מת ואשס אומר' לא מת סרי זו לא תנשא עכ"ל · ונר' מדבריו שאותס סימנים שאמר סגוי שסיס לו בראשו ובזרועו לא חשיבי סימניס מובסקים לגמרי דא"כ אע"פ שנתשסס סוס ליס למשרי אשס זו · וס"ר דוד סכסן בתשובס בית א' כתב מסיא לפי תומו נאמן לסקל ולא לסחמיר : ואפילו אס סיס ביבשס אס אינו חבול בפניו מעידין עליו אפילו לאחר כמס ימים על ידי טביעות עין של גופו וצורתו וכן כתבו סתוספות וסרא"ש בפרק בתרא דיבמות בשס ר"ת ונמקי יוסף כתב שאין זס מחוור בעיני סרשב"א וסריטב"א וסרא"ס כי ובמ"ש ואפילו סיס חבול בפניו. שאין מעידין עליו אלא עד ג' ימים אס מכאוסו סרוג ומכירין אותו בטביעת עין ואין יודעין מתי נסרג תולין שנסרג תוך ג' ימי' ומעידין

ג"ס : וסרב רבינו אלי' מזרחי ז"ל ס"ס כת' בתשו' כשראס אותו מת מוטל על שפת סיס אנו תולין שבאותו עת פלטו סיס ומעידין עליו : ומדברי ר"ן שאכתוב בסמוך כר' שסוכר כרי שאינן דעת סרשב"א נתשובס :

עליו

(כד) וז"ל יש כותבין שמדפי' סימני כליס לאמר אומדנות להתיר אס' ע"י זו ואין כ"נ עכ"ל מהרי"ו כ' סי' ק"ז וע"ס נתשו' להתיר בכה"ג : וכ"נ נפסקי מהרא"י בסימן קמ"א דסיכייס בדולות אינן סיין מובהק אף ע"פ דגדולות הרב וקנאס הרב' או נוץ הרב' (כה) וכתשו' מוהרס בתשובו' השייכים להל' כשיס נתשובה המתחלת חזרנו על כל הגדולי' כתב לגוי מס'לת כאמן אי הכיר ההרוג בטביעת עין דאין לחלק כלל בין גוי המל"ת לישראל המעי' דכל שמהני בישראל המעיד מהני נמי בגוי מל"ת וכ"כ מוהר'ספדו בתשו' סי' ל"ו וסי' כ' הלכה למעשה וכ"פ מהר"י מו'לין : (כו) וכ' מהרא"י בת'ה סימן ר"מ דמסקנת האחרוני' משמע דלא סריכן בטבוע במים אפי' בגופו שלם אלא באותן שלא שראו הטביעה וכנאמת בב בסי' אמרי' עכ"ל וכן הוא בדברי הטור לקמן בהדיא והמרדכי ע"ל פרק בתרא דיבמות האריך בזו ע"ש :

ואפי' היה חבול בפניו שאין מעידין עליו אלא עד שלשה ימים אם מצאוהו הרוג ומכירין אותו בטביעת עין ואין יודעין מתי נהרג תולין שנהרג תוך ג' ימי' ומעידי' עליו: נפל לגוב אריו' אין מעידין עליו שאפשר שלא אכלוהו נפל לחפיר' מלאה נחשים ועקרבים או לתוך כבשן האש או לתוך יורה מלאה יין או שמן מרותח על גבי האש מעידין עליו ראוהו צלוב או מלא פצעים אפי' במקום שנעשה טרפה או שחיה אוכלת בו אין מעידין עליו עד שראוהו שתצא נפשו וכת' הרמ"ה דווקא שראוהו מגוייד בסכין המלובנת באור וה"ה נמי בסכין שאינה מלובנת ונכוה אח"כ כדקאמר רבי שמעון בן אלעזר מפני שיכול לכוות ולחיות אחרי כן אבל אם נחתכו גידי שוקיו ולא נכוה מעידים עליו כרבנן דפליגי עלי' דר' שמעון בן אלעזר וכן הלכה ע"כ ואין נרא' כן מדברי א"א הרא"ש ז"ל: בר"א שאין מעידין על מי שחיה אוכלת בו במקום שאין נפש יוצאת בו אבל אם ראוהו אוכל בו החיה במקום שנפשו יוצאת בו כגון כלב או כמוח או במעים מעידים עליו: ראוהו שנשחט בו שנים או רוב שנים מעידים עליו: ראוהו שנפל למים שאין להם סוף והרי הם גדולים כל כך עד שהעומד על שפתו אינו יכול לראות כל ד' רוחות אין מעידין עליו שמא יצא לצד אחר ואם עד א' מעיד ראיתיו מיד אחר שהועלה והכרתיו ע"י סימנין שהיה לו בגופו נאמן אבל אם אינו אומר שהכירו (כז) ע"י סימנין אלא ע"י טביעת עין אינו נאמן בר"א שראוהו העד שנפל שם דכיון שראוהו העד שנפ' שם אומר בדדמי ואמר שהוא הוא אפי' אינו ברור לו לפיכך אינו נאמן אא"כ שראהו מיד אחר שהועלה ומכירו ע"י סימני' אבל אחר שלא ראה שטבע נאמן אפי' לא ראהו מיד אחר שהועלה ואפי' בטביעת עין בלא סימנים והוא שיראנו שלם בכל גופו אבל אם אינו שלם אלא פרצוף פנים עם החוטם לא סמכינן אטביע' עין לחוד בלא סימנין: ניסת ע"י שהעידו עליו במים שאין להם סוף לא תצא נפל למים שיש להם סוף ושהה שם כדי שתצא נפשו תנשא לכתחילה וכן אם נפל למים שאין להם סוף ובאו להעלותו והעלו ממנו אבר שאי אפשר שינטל אותו אבר מן החי וחיה מעידים עליו להשיא את אשתו עיר שהקיפה כרקום וספינה המטורפת בים והיוצא לידון הרי הן בחזקת חיים לפי' אין מעידי' על א' מאילו

ד"מ (כז) ובתשו' מהר"ם פדו' סי' נ' דאף אם הכירו ע"י סימנים של בגדיו מהני ואף על גב דסימן דכלים לא הוי סימן היינו דוקא בסימן דחוורי וסומקי דיש הרבה בגדים כיוצא בהן אבל בסי' מובהק כבגדיו ונתקוס ליכא למיחש שמא השאיל בגדיו לאחר כן הכ' שכתב' לאמי' נאותן בגדי' כאותן להוצי' יע"ל זה אפי' ג' וימי' ות' עכ"ל ועיי' בתשו' מה רדב בכמון וש"כ מדין מים שאין להם סוף :

עליו גם זה כתבו הטו' והר"אש בשם ר"ת וה"ה כתב בפ"ג מה' גירושין שהרשב"א כתב היכא דאשכחוה ואשתמודעוה ולא ידעי אי הוה תוך ג' או אחר ג' איכא למימר דאין מעידין עליו דה"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא ואיכא למימר דהשתא דרבנן הוא ולקולא ולישנא דמתני' מכרע לאימר והניח הדבר בצריך תלמוד וגם הריב"ש כתב בתשובה הרשב"א הניח הדבר בצ"ת וגם התוספות לא כתבו בבירור אלא ויכול להיות עכ"ל וכ"כ הר"ן בתשובה ונמוקי יוסף כת' הרי"טבא כתב דמסתבר לקולא כיון שאי' הר' לבו שום שינוי פנים ושמא כתפס חששא דרבנן הוא וכת' הוא ז"ל ויש חוששין להחמיר אף בזו וכתב בשם רבו הר"אש כי לפי דברי הטו' היכא שיצא קול איש פלו' מת ולאחר ג' ימים מצאוהו מת והכירוהו שהוא אותו פלו' משיאין את אשתו ממ"נ אם הקול הוא אמת אין אנו צריכין עדות אחרת ואם הקול אינו אמת הרי אינו לאחר ג'. נפל לגוב אריות אין מעידין עליו וכו' נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים וכו' בסוף יבמות (דף קכא) ת"ר נפל לגוב אריות אין מעידין עליו לחפירה מליאה נחשים ועקרבים מעידין עליו רבי יהודה בן בתירה אמר אין מעידין עליו חיישינן שמא חבר הוא ות"ק סבר איכא מזקי ליה ופירש רש"י חבר איכא שדוחקן בשעומד עליהם אבל גוב אריות רחב הוא ואין עומד עליהם ופעמים שאינם רעבים ואינם אוכלים אותו וידוע דהלכה כת"ק: ומ"ש או לתוך כבשן האש או לתוך יורה מליאה יין או שמן מרותח על האש מעידין עליו ג"ז ברייתא שם וכת' ה"ה בפי"ג מה"ג בשם הרשב"א מסתברא בתוך כבשן האש שלא יוכל לעלו' ממנו כגון שהוא עמוק הא לתוך מדורה אין מעידין עליו שהי יכול משם להע' אי נמי לתוך מדורה והוא ששהה עליו כדי שישרף ע"כ וכת' עוד בשם הרשב"א ונפל ליורה של מים לא נזכר אם מעידין עליו אם לאו ומדברי רש"י נראה שמעידין עליו וכן הר' בירוש' דמים ויין לגבי האי חד דינא אית להו עכ"ל: ראוהו צלוב או מלא פצעים וכו' משנה שם (דף קכ) אין מעידין עליו עד שתצא נפשו אפי' ראוהו מגוייד וצלוב והחיה אוכלת בו ופרש"י אפי' ראוהו מגוייד לשון גודו אילנא מכותח ומלא פצעים וחבורו חרב או צלוב על הצליב' או חיה דורסתו ואוכלת בו אין מעידין עד שיראו שתצא נפשו ובגמ' למימר דמגוייד חיי ורמינהי וכו' אמ' אביי ל"ק הא רשב"א הא רבנן דתני' מעידין על המגוייד רשב"א אומר אין מעידים מפני שיכול לכוות ולחיות רבא אמר בסכין מלובנ' וד"ה ופרש"י מלובנת באש שמתוך המכוה מתרפא והר"מ פוסק כת"ק ומתני' בסכין מלובנת וד"ה כאוקמתא דרבא אבל אם לא ידענו שהסכין היתה מלובנת ולא נכוה מעידין עליו כת"ק והרי"ף והרא"ש כתבו המשנה כצורתה ולא כתבו מאי דאיתמר עלה בגמ' משמע דס"ל דרבא ה"ק טעמא דמתני' משום דכל שראהו מגוייד חיישינן שמא בסכין מלובנת היה ואין מעידין עליו לד"ה וברייתא בשידעו שלא היתה מלובנת הנה שכתב רבינו על דברי הר"מ ואין נראה כן מדברי א"א הרא"ש ז"ל וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם שגם הוא סתם דבריו בפ"ג מה"ג וכתב ראוהו צלוב והעוף אוכל בו אע"פ שדקרוהו או ירו בו חצים אינו מעיד עליו שמת וז"ל ה"ה שם רבינו לא הזכיר דין מגוייד כלל ובגמ' הקשו למימרא דמגוייד חי וכו' והרשב"א כתב היכא דראוהו מגוייד ואין ידוע אם בחרב מלובנת אם לאו אזלינן לחומרא ואין מעידין עליו וכן מפורש בירושלמי ואני אומר שאין נראה כן מן הגמ' מדקתני מעידין על המגוייד ואם בסתם מגוייד אין מעידין עד שידעו בודאי שלא היה בחרב מלובנ' לא הל"ל מעידין על המגוייד ורבא נמי הל"ל בחשש סכין מלובנת וד"ה אלא משמע דלרבנן מעידין על המגוייד בסתמא כל זמן שלא נודע שנתגייד בחרב מלובנ' אבל בידוע אין מעידין והירושלמי פליג אגמרא דידן כנ"ל ומתוך לשון ההלכות נראה כדברי הירושלמי שכתבו משנה כפשטה ולא הביאו כלל משמ' דמסתמ' אין מעידין ויש תימה על רבינו למה לא כתב מזה כלום עכ"ל. ואין דברי ה"ה נראים לי שמה שהוקשה לו מדקתני סתמא מעידין על המגוייד וגם מדלא אמר רבא בחשש סכין מלובנת הלא התלמוד מלא מדברים כאלה שהם סתמים ונ"ל דמיירי בדבר פרטי והכרעת הירושלמי דלא ליפלוג אתלמודא דידן הכרעה היא ודאי דכל היכא דמצינן לפרושי בגוונא דלא ליפלוג עדיף טפי אע"פ שהפי' יהיה דחוק קצת. ומה שתמה על הרמב"ם למה לא כתב מזה כלום זהו לפי מה שהוא סבור שלא הזכיר דין מגוייד כלל אבל לפי האמת כבר הזכירו במה שכתב אע"פ שדקרוהו או ירו בו חצים וא"ת דמ"מ יש לתמוה עליו למה לא ביאר דבריו אי מיירי דוקא ברומח או חץ מלובנים ואי בשאינם מלובנים מאי זה טעם אין מעידין עליו אם דקרוהו במקום דלא חיי

אין מקום לתמיה וגם הוא כתב דין המשנ' בצורתה כמו שעשה הרי"ף וכמו שאנו מפרשי' בהרי"ף דטעמו משום דחיישי' דלמא בסכין מלובנ' נתגייד הך נפק' בהרמב"ם דר"א שאין מעידין על מי שהחיה אוכלת בו במקום שאין נפשו יוצאת בו אבל אם ראוהו וכו' מעידין עליו שם (דף קכ) מימרא דרב יהודה אמר שמואל. ראוהו שנשחט בו ב' או רוב ב' מעידין עליו ג"ז מימרא שם: ראוהו שנפל למים שאין להם סוף והרי הם גדולים כ"כ וכו' שם במשנה (דף קכא) נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דר"מ אמר ר"מ מעשה באחד שנפל לבור גדול ועלה לאחר ג' ימים א"ר יוסי מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ובגמרא ת"ר נפל למי' בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסור' דברי ר"מ וחכמי' אומרים מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אשתו אסורה ה"ד מים שיש להם סוף אמר אביי כל שעומד ורואה מד' רוחותיו ופרש"י אשתו אסור' שמא לאח' פרישתו משם יצא והלך לו דסבר ר"מ אדם יכול לחיו' ולשהו' במים יום או יומים מער' מלאה מים שיש להם סוף הם ופליג רבי יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהו' במי' כ"כ ואי משום שמא יצא לאלתר אין זו חשש' דהא אי נפיק הא חזו ליה אבל במי' שאין להם סוף מודה ר' יוסי דאסור' שמא יצא לאלתר למרחוק ולא ראוהו: מד' רוחותיה כגון מערה מליאה מים והרואה שנפל שוהה שם בכדי שאין יכול להיות חי בתוך המים ובא לו עכ"ל וידוע דהלכה כחכמי' ועיין בתשו' הרא"ש כלל נ"א סי' ד': ואם עד א' אמר ראיתיו מיד אחר שהועל' והכרתיו ע"י סימנין שהיו לו בגופו נאמן וכו' בד"א שראהו העד שנפל שם וכו' בר"פ האשה שלום איבעיא להו עד א' במלחמה מהו ת"ש מעשה בב' ת"ח שהיו באים עם אבא יוסי בן סימאי בספינ' וטבעה והשיא ר' את נשותיהם על פי נשים והא מים כמלחמה דמו ונשים אפי' ק' כעד א' דמיא וקתני השיאן ותסברא מים שאין להם סוף נינהו ומים שאין להם סוף אשתו אסורה אלא ה"ד דאמרי אסקינהו קמן וחזינהו לאלתר וקאמרי סימני' דעלייהו שמכינן והיינו הרי"ף בזה וליכא למיגמר דסמכינן אנשים וה"ה לעד א' ולא איפשיט בעיין אלא מהא כיון דאמרי' בפרקא דלקמן ההוא גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגישרא דשביסתנא ואסבה לדביתהו אפומא דשושביניה לבתר ה' יומי שמעינן דעד א' במים שאין להם סוף נאמן ודוק היכא דאמר אסקוה לקמיה וחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה דאיהו פלו' וכדאסיקנא למעשה דהני ת"ח שהיו באים עם אבא יוסי בן סימאי וכדאמרי' ההוא גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגישרא וה"ה לעד א' במלחמה היכא דאמ' מת וקברתיו (ועיין בתשו' ריב"ש סי' שע"ח שהאריך בזה) ואי לא קא מסהדי הכי ואפי' תרי סהדי לא סמכינן עלייהו וכ"ש עד א' או אשה חיישי' דילמא אומדן דעת קא מסהדי וכן הלכתא עכ"ל וכתב הרא"ש על זה מ"ש הרי"ף דתרי סהדי מסהדי באומדנא לא משמע כן בגמ' מדקאמר והא מים דכמלחמה דמו וק' נשים כעדי אחד דמו משמע אי הוו כשני עדי' לא תמרי בדדמי וכן משמע דבתר ההוא דתרי סהדי לא דייקינן והראב"ד כת' דעד א' במלחמ' לא בעינן מת וקברתיו ומכשיר לה לכתחל' ודייק לה מעובדא דההוא דפ בתרא דאינסיבא אפומא דחד סהדא דאמר מאן איכא בי חסא טבע חסא ולא אפקוה אפי' במים שאין להם סוף אלמא במי' שיש להם סוף אפי' לכתחלה מנסבינן לה ואפי' לא אמר קברתיו אינו נ"ל דהאיה דמי' שיש להם סוף לא דמו למלחמ' דלא שייך למימ' בהו בדדמי דכיון שעומד ורואה כל סביבות המים ושהה כדי שתצא נפשו ודאי מת ויראה הא דבעי' ואסקוהו קמן וחזינהו לאלת' היינו לאותם שראו שטביעה דהנהו אמרי בדדמי דכיון שראו שנפלו למים בדבר מועט יאמרו שאלו הם שנפלו למים אבל מי שלא ראה שטביע' ומכאר שמת ואמרו שמכירו בטביעות עין לחודיה נאמן ואין מדקדקין אחריו ואותן שראו שטביעה היינו משום דאמרי בדדמי וכן פי' ר"י הא דבעינן הכא סימנין ולא סגי בטביעות עין לחודיה היינו משום דראו שטביעה אמרו בדדמי וכ"כ הרז"ה ור"ת פי' מדבעינן הכא סימנים שמעינן דהשתא ועד א' בספינה שטבעה והכירוהו מת לא מהימני וכ"ש גוי מל"ת וכהנהו האידנא להתיר נשי אנשים שטבעו ע"י הכרה בטביעות עין בלא סימנים ואיפשר דמיירי הכא בשלא נמצא הגוף שלם דאכלום כוורי ולא נשאר מהם אלא מה שהכוי במשנה פרצוף הפנים עם החוטם אבל אם גופו שלם מכירין אותו ואפי' אחר כמה יומי מהני טביעו' עין וכן פר"ת לקמן גבי אין מעידין אלא עד ג' ימי' ולמאי דפרישי' הוה חילוק בין [illegible] או שטביעה לאמרי' ניחא עכ"ל הרא"ש ו[illegible] הדברים לדעתו

מאלו שמת להתיר את אשתו ואפי' על מי שבעיר שכבשה כרקום וספינה שטבעה בים והיוצא ליהרג נמי אין מעידים שהם בספק חיים ונותנים עליהם חומרי מתים וחומרי חיים : עד אח' אומר מת והתירוה להנשא ובא עד אחר ואמר לא מת אפי' קודם שנשאת מותרת לינשא אלא משום לזות שפתים לא תנשא אבל אם בא השני קודם שהתירוה לא תנשא ואם

לדעתו והרמב"ם כת' בפי"ג מה"ג וז"ל כבר הודענו שהעד שאמר שמעתי שמת פלו' אפי' שמע מאשה ששמעה מעבד ה"ז כשר לעדו' אשה ומשיאין על פיו אבל אם אמר העד או האשה או העבד מת פלו' ואני ראיתיו שמת שואלין אותו היאך ראית וכמ' ידעת שמת אם העיד בדבר ברור נאמן ואם העיד בדברי' שרובן למית' אין משיאין את אשתו שאין מעידין על האדם שמת אלא כשראוהו שמת ודאי ואין בו ספק כיצ' ראוהו שנפל לים אפי' טבע בים הגדול אין מעידי' עליו שמת שמא יצא ממקום אחר ואם נפל למים מקובצי' כגון בור או מערה שעומד ורואה כל סביביו ושהה כדי שתצא נפשו ולא עלה מעיד שמת ומשיאי' את אשתו וכתב עוד עד א' אומ' ראיתיו שמת במלחמה או במפולת או שטב' בים הגדול וכיוצא בדברים אלו שרובן למית' אם אמ' קברתיו נאמן ותנשא על פיו ואם לא אמר קברתיו לא תנשא ואם נשאת לא תצא וכת' ה"ה עד א' אני ראיתיו שמת במלחמ' וכו' בפ' האשה שלום איבעי' להו עד א' מהו ת"ש מעשה בב' ת"ח וכו' וכמדומה לי שכוונת רבי' וההלכו' היא לפרש דבעיין בשלא אמר מת וקברתיו אבל באומ' מת וקברתיו לא איבעי' להו דהא אית' דמת וקברתיו קא איבעי' להו מאי קא דחו בההיא דב' ת"ח כגון דאמרי אסקינהו קמן ומאי הוה כי אמרי אסקינהו קמן ואמרי סימני' והא בעד א' כי אמר מת וקברתיו חיישי' דלא מסקר א"כ דבעיין בכל גוונא הי' ומיהו כי אמר מת וקברתיו לא חיישי' ליה מהנך עובדי' אבל כי לא אמ' מת וקברתיו ה"ל בעיא ולא איפשיט וזהו שכת' רבי' לא תנשא ואם נשאת לא תצא אבל המפרשי' כתבו שכוונ' ההלכו' בדרך אחרת ומ"מ כוונת רבי' קדושה כמו שכתבתי ולא הסכים רבי' עם ההלכו' שכתבו שאפי' בב' עדי' חיישי' דאמרי בדדמי ואדרבה נר' מתוך דבריו דבב' עדים שאמרו מת סתם נאמנין כל שמעידין על שמיתה ואף הרמב"ן ז"ל כתב על דברי ההלכו' שחומר יתיר הוא ויש בזה טעם אחר במלחמ' נאמן אפי' באו' מת בלבד ומשיאין אות' לכתחל' דבעיין אע"ג דלא איפשיטא הכא איפשיטא בדוכתא אחריתא ושטת רבי' עיקר ומתבאר מדבריו ג"כ שמים שאין להם סוף שא"א לעמוד על בוריו של דבר לעולם אינו מעיד העד עד שיהא כדי שתצא נפשו ולא חיישי' דאמר בדדמי וזהו שכתב רבי' או שטבע בים הגדול וכן עיקר עכ"ל: ומ"ש שמתבאר מדבריו שמים שאין להם סוף לעולם אינו מעיד העד עד שיהא כדי שתצא נפשו וכו' היינו לומר דמ"ה אם נשאת לא תצא ואע"פ שבמי' שאין להם סוף לא מהני לשהות עד שתצא נפשו היינו לאסרה להנשא לכתחלה אבל לענין אם נשא' לא תצא ודאי מהני וצריך לומר לדעת ה"ה דאם ברייתא לנו שלא שהה ועמד עד כדי שתצא נפשו תצא [illegible] : נישאת ע"י שהעידו עליו במי' שאין להם סוף לא תצא בסוף יבמות [illegible] ההוא דהוה אמר ואזיל מאן איכא בי חסא טבע חסא א"ר נחמן [illegible] לחסא מדיבורי' דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא ואינסיבא ולא אמרו לה ולא מידי א"ר אשי ה"מ הא דאמור רבנן מי' שאין להם סוף אשתו אסורה ה"מ לכתחלה אבל איניסבא לא מפקי' לה וז"ל הרמב"ם בסוף הלכו' גרושין וכן האשה שהעיד לה עד א' שטבע בעלה בים או במי' שאין להם סוף ולא עלה ואבד זכרו ונשתכ' שמו הרי זו לא תנשא על עדות זו כמו שביארנו ואם נשאת לא תצא ואפי' היה הגוי מסיח לפי תומו ואמר טבע פלו' בים ונשאת על פיו הרי זו לא תצא וחכם שהתירה מנדין אותו וכת' ה"ה אין חילוק בזה בין א' לב' דבכל גוונא שאין מעידין על המיתה אלא על הטביעה במים שאין להם סוף אסורה לכתחלה ואם נשאת לא תצא גבי גוי מסיח לפי תומו דהו' אמ' ואזיל מאן איכ' בי חסא טבע חסא וכו' וכו' שמכאן הוכיח רבי' דבעיין דלא איפסיטא לן שאם נשא' לא תצא דהא הכא דאמרי' בברייתא אשתו אסורה ואסיקנא לכתחלה קאמרי' ואם נשא' לא תצא וכ"ש במאי דמספקא לן: ומ"ש וחכם שהורה להשיאה לכתחלה מנדין אותו מתבאר שם בגמ' בעובדא דההוא גברא דטבע באגמא דסמקי ועיין בתשובת הריב"ש סי' סע"ט ובתשובות המיימוני שבסוף ספר נשים דין אשה שטבע בעלה במי' שאין להם סוף והלכה ונשאת בלא הורא' וחכם עיין בהגהות מרדכי סוף יבמות כתב ר"י בשם הר"מ ה"ה בכל מה שאמרו אין מעידין המור' בהם להיתר מנדין אותו אפי' היכא דאם נשא' לא תצא כתו' בתשובות להרמב"ן סי' קכ"ח צריך לחקור אם ראה שטבע ממש ושהה כדי שתצא נפשו ולא ראהו או שמא ראה ספינה מטורפת בים וחשבה לשבר או שראה שנשברה ספינה בלב ים כי רוב העולם קורים לדברי' אלו טביעה ואין מדקדקי' בין שנשברה במקום רחוק מאד מהעיר שיחשבו הרואים שאי אפשר למי שנפל שם להנצל ולצאת אל היבשה ובין שראהו טובע ממש וכסוהו המים ושהה עליו ויש הפרש גדול בין זה לזה אפי' במים שאין להם סוף כי במעיד שטבע ממש ושהה עליו אם נשאת בדיעבד לא תצא כמו שאמרו בסוף יבמות ואם אינו מעיד אלא שנשברה ספינה בלבד זה אינו כלום ואפי' נשאת תצא כי שמא ניצל ע"ג עץ או קורה כדרך שנצולים הרבה פעמים ובספינה שמטורפת בים הרי הוא בחזקת קיים לכל דבר ואם נשברה נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים כדאיתא בפ' כל הגט עכ"ל ועיין בתשובת הריב"ש סימן תק"ח שאכתוב בסי' זה נפל למים שיש להם סוף ושהה שם כדי שתצא נפשו תנשא לכתחלה כבר נתב' בסמוך שזה דעת ר' יוסי וחכמי' דקי"ל כותייהו כת' המרדכי בסוף יבמות בתשובת ה"ר אליעזר מוורדון דקדק מדקאמר מים שאין להם סוף אשתו אסורה ולא קאמר אסורה לעולם ש"מ דלאו לעולם קאמר וכן נראה שתלו רבותינו על חכמי הדור ויראי שמים שיתבוננו ויסבילו על ענין המאורע והאריך למצוא עלילה להתיר אשה שנתעגנה ד' שנים כי נטבע בעלה וחזקות מוכיחות שנטבע כי הכלים אשר אתו בספינה נמצאו על שפת הים ועל זה המשמעות יש לתמוה וה"ר אברהם כתב דקשה בעיניו להתירה וכ"כ לרב וכן כתב ראבי"ה דחזינן דראו לשמת המתיר בעובדא דרב שילא ולא קבעו חכמי' זמן לדבר ואין בידנו לבדו' דברי' מלבנו בלא ראיה ולתת אמתלאות כי במקום שרצו חכמים להתיר פירשו הדברים כגון עד מפי עד ומסיח לפי תומו ופסולי עדות ויש מקומו' שהחמירו חכמי' ולא חסו לעיגון

כגון במים שאין להם סוף וכן בראוהו מגוייד או צלוב והחיה אוכלת בו ולא אזלי' בתר אומדנא דהכיח ומה שלפעמי' הקלו משו' עיגונא מפורש בפ"ה בהכר כי אקילו בסופה פי' אחר שנחקר העדות יפה בטביעות יפה אבל בתחל' פי' בגוף העדות לא הקלו וה"נ מוכח כולה שמעתין דריש פ' האשה שלום דתלינן לחומר' דאיכא דעבדי לה שמתרי וחיי ואמרי' כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא וכו' ואמרי' נמי איהו אחריני אתי לאצולי' וכו' ואע"ג דלא הכינו אסורה לעולם אורחיה דתלמודא למיתני אסור סתם ופתרונו לעולם עכ"לי והנך רואה כמה דרבוי' חולקין על ר' אליעזר מוורדון בטעמי' נכונים וברורים ודברי ר' אליעזר אין להם על מה שיסמוכו וכל הגס לבו בהורא' להתיר אשה ע"פ אותה תשובה עתיד ליתן את הדין לכן שומר נפשו ירחק ממנה כתב המרדכי בסוף יבמות אם נפל למי' שאין להם סוף ע"פ עדי' נחתי יורשי' לממון דגבי ממון אמרי' מיית וגבי איסור כגון ליכנס אחמור ולא דמי לאין האחים נכנסי' לנחלה על פיה לא על פיה נחתי כי אם ע"פ המסיחים עכ"ל (וכ"כ הגהו' מרדכי דכתובו') וז"ל הרשב"א בתשוב' אם לא היתה ראויה ליכנס לכתחלה אלא שאם נשאת לא תצא י"ל שאינה גובה שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר כל שאינה יכולה ליכנס לכתחלה וי"ל דכל שאם נשאת לא תצא אף היא גובה כתובתה דהשפיר קרינן בה לכשתנשאי לאחר שהב' נשא ולא תצא וזה נ"ל יותר והיתו' אינו יכול לירד לנכסים דאין היורשין נכנסי' לנחלה אלא ע"פ שני עדי' כת' אבל אם היה שטר חוב למלמד והיה דבר ברור שחייב לו ושלא פרע כגון שהי' תוך זמן בזה מגבין הא לאו הכי לא דמלוה ע"פ היא ואינה גוב' בכי הא אפי' מן היורשין דשמא פרעו אב עכ"ל: ומ"ש וכן אם נפל למי' שאין להם סוף ובאו לעלותו והעלו ממנו אבר וכו' שם במשנה (דף קכא) מעשה בא' שהשלשלוהו לים ולא עלה בידם אלא רגלו אמרו חכמים מארכובה ולמעלה תנשא מארכובה ולמטה לא תנשא ופרש"י מארכובה ולמטה הואיל ויכול לחיות לא תנשא שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להם סוף הם וז"ל הרמב"ם בפי"ג מה' גרושין אם השליכוהו בים והעלו מצוד' אחריו והעלו ממנו אבר שא"א שיחיה מן החי ויחיה ה"ז מעיד עליו שמת ומשיאין את אשתו וכת' ה"ה שם מעשה בא' שהשלשלוהו לים ולא עלה בידם אלא רגלו וכו' והרשב"א כתב מסתברא שקשרוהו ברגלו והעלוהו אבל אם השליכוהו והשליכו מצוד' בים ולא עלה בידם אלא רגלו או אפי' כל גופו בלא ראשו אין משיאי' את אשתו דחוששין שמא זה הלך לו ממקום זה ורגל זה מאדם אחר היה ונביא ראיה לזה שחוששין שמא אותו הלך לו וזה שהעלו אחר הוא והביא דברי רבי' וכת' עליו ושמא שלא נתעל' מן העין עד שעלתה רגלו בידם קאמר עכ"ל וכ"כ שרבי' כוונתו הוא בשידוע להם שאותו שהב' הוא מאותו שהיה וזהו שכת' והעלו ממנו אבר שידוע שהוא ממנו האבר ההוא עכ"ל וכתבו הרמב"ן והרשב"א בדין המשנה שלא התירו אלא לאחר י"ב חדש לפי שידוע שטריפה אינה חיה י"ב חדש וכן אמרו בירושלמי עכ"ל: וז"ל נמקי יוסף הא דאמרי' תנשא משום דכיון שהשלשלוהו הם ברגלו הא ודאי רגלו הוא אבל אדם שנפל לים והשליכו מצודה והעלה רגל או מן הארכובה ולמעלה אין מעידין עליו אלא אם כן יש להם בו סימן מובהק שאני או רגל אחר הוא כדמוכח מההוא עובדא דההוא חרוכא ומהסיא דהכי ת"ש וכו' ומיהו הי מובהק בידו או ברגלו או בא' מאבריו אין לך סי' גדול מזה וזהו ת"ש הרמב"ם שאם השליכוהו לים והשליכו מצודה והעלו אבר א' ממנו שמשיאין את אשתו ומדקאמר אבר א' ממנו נראה שניכר להם בודאי שהיה האבר ממנו עכ"ל כתוב בהגהות מרדכי דכתובות נפל למים שאין להם סוף גובה כתובתה כתב ה"ר שלמה בן הרשב"ן מי שאבד זכרו אין אשתו נשאת אשה שנתעלם בעלה והתירה רב את נשאת ואח"כ בא רב אחר ואסרה מה משפטה בכתבי מה"ר איסרלן סי' קל"ט : עיר שהקיפה כרקום וכו' ואפי' על מי שבעיר שכבשה כרקום וכו' משנה בפרק כל הגט (דף כח) ג' דברים א"ר אלעזר בן פרטא לפני חכמי' וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המטרפת בים ועל היוצא לידון שהם בחזקת קיימים אבל עיר שכבשה כרקום וספינ' שאבדה בים והיוצא ליהרג נותני' עליהם חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה ודע דאיתא בגמרא (שם) על מתני' א"ר יוסף ל"ש דיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים אלא בב"ד של ישראל אבל ב"ד של אומות העולם כיון דגמיר ליה דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה א"ל אביי ב"ד של עובדי אלילים נמי מקבלי שוחדא א"ל ה"מ מקמי דלחתום פורסי שמכג פירש היין גדול שלהם בתר דחתים פורסי שמכג לא שקלי איכא דאמרי א"ר יוסף ל"ש אלא בב"ד של אומות העולם אבל בבי דין של ישראל כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה והרי"ף לא כתב בהלכותיו הני תרי מימרי דרב יוסף וכתב הרא"ש וירא"ה דס"ל דבב"ד של ישראל הלכה כלישנא קמא לחומרא דנותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים דבריתא מסייע ליה ובב"ד של אומו' העולם אפשר דלא פליגי הני תרי לישני ליה בתר דלא חתי' פורסי שמכג ואף אם פליגי הלכ' כלישנא קמא לקולא כיון דת"כ בב"ד של ישראל ובלבד שיהיה ישראל מעיד שיוצא ליהרג עכ"ל ולפי זה לא ה"ל לרבי' לסתום דבריו אלא לפרש דיוצא ליהרג מבית דין של אומות העול' ואחתי' פורסי שמכג משיאין את אשתו אלא שחשש להרשב"א שכת' בחדושיו כיון דלא איפסיקא הלכתא בהדיא בגמרא בהאי לישנא או בהאי לישנא נקטינן לחומרא ובין בבי' דין של ישראל בין בב"ד של אומות העולם נותני' עליו חומרי חיים וחומרי מתים ואפילו חתים פורסי שמכג עכ"ל והרמב"ם נראה שפוסק כלישנא בתרא שכתב בה' גרושין פרק ג' והיוצא ליהרג מב"ד של גוים נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים וכ"ל שזה היה דעתו של הרי"ף ומשום דהשתא בעונותינו אין ב"ד הורגין ועונשין אלא ב"ד של גוים סתם וכתב המשנה כצורת' דיוצא ליהרג נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים : עד אחד אומר מת והתירוה לינשא וכולו בפרק

האשה

(כח) ב' מוהר"ס והיה [illegible] הדיינו' להם נשים והני' הגה' מרדכי סוף יבמות הא דאם נשאת לא תצא היינו דנשאת ע"פ ב"ד הטועה והתירה או הורה בעצמה טעתה וסברה שמותרת אבל אם נשאת בזנוניות ונמרד משמתינן לעולם עד שתוציאה וע"ש (כט) ועיין עוד לקמן גבי דינא [illegible] במלחמה בנור מל"ת [illegible] שנטבע אם דינו וכיצד דנין לענין עדותו : (ל) וע"ל כתבתי דאם יש סימן מובהק נאות וכו' [illegible] הוא מה אין וכ"כ ב"י [illegible]

ואם באו שנים פסולים לבסוף ואומרים שלא מת חשובים כאחד ואם התירוה קוד' שבאו לא תצא מהיתירה הראשון לא התירוה עד שבאו לא יתירוה: אשה שאומרת מת לב ושתים אומרות לא מת אע"פי שנשאת תצא שתים אומרות מת ואח' אומרת לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא אשה אומרת מת ואשה אומר לא מת או עד אחד אומ' מת ועד א' או' לא מת או שנים אומרי' מת ושנים אומרי' לא מת בכולן לא תנש' ואם נשא' למי שאינו מעיד תצא ואם נשאת לא' מעידי' והיא אומר' בריא לי שמת לא תצא נשאת על פי עד כשר ואחר כך באו ב' ואמרו לא מת או נשאת על פי אשה ואחר כך בא עד כשר ואומר לא מת אפי' נשאת לאחד מעידיה תצא: האשה בעצמה נאמנת לומר שמת בעלה ותנשא או תתיבם על פיה ונותנים לה כתובתה ואם תתיבם נכנס היבם לנחלה על פיה בר"א שאומ' מת בעלי והתירוני לינשא לבד אבל אם אומרת תנו לי כתובתי והתירוני לינשא או אפי' התירוני לינשא ותנו כתובתי אין מתירין אות' לינשא והרמב"ם ז"ל כתב בשניהם מתירין אותה לינשא אלא שיש חילוק ביניהם לענין הכתובה כדלקמן וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונ': יש לה צרה אין עדותה מועיל להתיר צרתה אע"פ שהיא מותרת הצרה אסור' וחשבינן ליה כחי לגבי צרה ואוכלת בשבילו תרומ' אם הוא כהן

באשה שלום (דף קיז) תנן עד אחד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זה לא תצא ובגמ' טעמא דנשא' הא לא נשאת לא תנשא והא עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון: ומ"ש אלא משום לזות שפתים לא תנשא בע"ב דכתו' (דף ד"ב) דלכתחל' לא תנשא מאי טעמא וז"ל הרא"ש בפ' האשה שלו' מתקנת דרבנן שריא לינשא אלא דקאמר תלמודא בפ"ב דכתו' וטוב הוא שלא תנשא משום הסר ממך עקשות פה עכ"ל: *ומ"ש אבל אם בא השני קוד' שהתירו' לא תנשא כן משמ' בהדי' מדאוקימנא שבא העד ואמר לא מת אחר שהתירוה לינשא הא אם בא קודם שהתירוה לא תנשא וכ"כ רש"י ז"ל ודוק' שהתירו' קוד' שיב' עד שני שהכחישו אבל בא קוד' שיתירוה מוד' עולא דלא סמכינן אקמא ולא אחשבינן כתרי וכת"ה בפי"ב מה"ג וה"ה לאם אומר' מת והתירו' לינש' על פיה ואח"כ באה אשה אחרת ואמרה לא מת לא תצא מהיתר' הראשון וזה מוסכם לא ובתב כ"י דהא דעולא דכל מקו' שהאמינה תורה עד אפי' אשה במשמע דהא האמינה תורה כדאמרי' הכא דעדו' אשה הוי עדות בענין זה וא"כ אפי' בא עד כשר אחר שהתירוה לינשא על פי האשה להכחישה הוי ליה חד ועדותה הסיה ראשון חשוב כב' ואין עדות של אחד במקום שנים לב וכן משמע בפ' האשה שנתארמלה גבי את וחבירתיך טמאו' דחשיבא עדות אשה כעד כשר וכירו' כמו גרסינן גידול בר מנימין בשם רב כל מקום שהכשירו עדות אשה כאיש האשה מכחשת את האיש: ויש מי שאומר דאין זה לגבי עד כשר אע"פ שהתירוה על פיה או אפי' נשאת תצא כיון שעד כשר מכחישה ושאני התם גבי את וחבירתיך דשתיהן קלו וכן דעת הרמ"בם שכתב אשה אומר מת או שפחה אומרת מת בעלה אח"כ בא עד כשר ואמר לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת תצא והרמ"בן מוד' לו כשהתירו ע"פ עצמה שאומרת מת בעלי שתצא אבל חולק עליו כשהתירוה ע"פ אשה מן הטעם שאמרתי עכ"ל וה"ה בפי"ב מה"ג כת' שטעמו של הרמ"ב מדאמרי' בתירוב דואב"עא שאמרי' לקמן בסמוך שתי נשים כעד אחד דמיין דכיון שהורע כח הנשים לגבי עד כשר הכי כמי הורע כח אשה לגבי עד כשר וירושלמי סובר רבי' דאתי כלישנ' קמא דגמ' דילן וכתב עוד אבל הרמ"בן והרשב"א חולקין עליו באשה אומרת מת שלא תנא מהיתרה הראשון ומודים בהיא עצמה ונראה דאף רבינו מודה בשתי אומרות מת והתירוה על פיהן שאם בא עד אחד אחר כך לא תנא מהיתר' הראשון דהא לא כן לישמועינן רבינו בשתים נשים ואפילו לפי מה שסברו הרמ"בן והרשב"א כדעת רבינו איפשר שהוא כן עכ"ל ולקמן בסמוך סתם רבינו דין זה כדעת הרמב"ם ז"ל: כתוב בתשו' להרמ"בן סימן קי"ט כל הנשאת על פי עד אחד אינה יכולה להנשא ג' לא ברשות ב"ד וכל שלא עמדה בפני ב"ד אין דברי העד כלום וכן כת' מתשו' ריב"ש שהכתוב בסי' זה והר"ן בתשו' סימן כ"ב כתב שאפי' נשאת מעצמה על פי ע"א בלא הוראת ב"ד ואח"כ בא עד אחד ואמר לא מת לא תנא וכ"כ בתשובו' ה"ר דוד הכהן בית ח' · וכתב הר"ן עוד שם על עדו' אשה שהיה בה לסקל ולהחמיר וכתב שדעתו לסקל אמנם מאחר שדבר חמור מאד על שבעל מוטל לחוש לעצמו וירבה חקירות ובדיקות שכל מה שסקלו חז"ל בדברים הללו הוא על סמך שהאשה עצמה תרב בדרישו' וחקירו' עד שתעמוד על אמתתן של דברי' וכן שמכו' הזאת על גדולי העיר לדרוש ולחקור בענין כדי שיצא לאמתו עכ"ל ועיין במרדכי פר' האשה בתרא ובהגהו' מימון פי"ג מהלכו' גירושין כתב רבי ירוח' אם אחר שנשאת יצא קול שבעלה חי אין מוציאי' אות' מתחת בעלה אלא בראיה ברורה ועיין עוד שם לד: ומ"ש ואם באו שנים פסולים לבסוף ואומרי' שלא מת חשובי' כא' ואם התירו קוד' שבאו לא תצא מהיתרה הראשון לא התירוה עד שבאו לא יתירוה אשה אומר' מת ושתי' אומרו' לא מת אע"פ שנשאת תצא שם במשנה עד א' אומר מת ושנים אומרי' לא מת אע"פ שנשאת תצא ובגמר' פשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים לא צריכא בפסולי עדות וכדרבי נחמיה דתניא ר' נחמיה או' כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אח' כשני אנשים באיש אח' ואבע"א כל היכא דאתא עד אח' כשר מעיקרא אפי' מאה נשי' כעד אח' דמיין אלא כגון דאתאי אשה מעיקר' ותרגמא לדר' נחמיה דהכי ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל ב' נשים באיש א' כפלגא ופלגא דמי ופי' רש"י ע"א אומר מת ובאו עדי' ואמרו לא מת פשיטא דמודה עולא דלגבי תרי חשיב כחד ובטל ולא אמרי' תרי ותרי ניכהו בפסולי עדות ואע"ג דשני שאמרו לא מת כשים הין הרי עד ראשון בטל אצלו ואיצטריך לאשמועינן הה"ג כל מקום שהאמינה תור' עד א' אין שם תורת עדות כי היכי דחד חשי' פסולי עדות נמי חשיבי הילכך הלך אחר רוב דעות ואין עליך לבדוק אם כשרי' אם פסולים ועשו שתי נשים באיש א' שתי נשים שהכחישו עד א' ואמר לא מת כשני אנשים באיש אח' שהראשון בטל ואפי' ניסת תנא כל היכא דאתא עד אח' כשר מעיקר' והתירוה על פיו אפי' ק' נשים כעד אחד דמיין וכי סיכי דעד אחד בטל דאמרי' ראשון הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחרון במקום ב' ק' נשים כמי בטלו לגביה ובכה"ג לא אשמועי' מתניתי' דתנא אלא מתני' דקתני אע"פ שנשאת תצא בגון דאתאי אשה מעיקר' ונשאת על פיה ואשמועינן מתני' דתצא ע"פ שתי נשים שבאות אח"כ ולא מוקמי' קמייתא במקום עד כשר ואע"ג דאחשבינה כתרי למשרי על פומא כי פלגא ופלגא בעד א' אומ' מת והתירוה לינשא ובא אחד ואמר לא מת דאמרי' במתני' לא תצא מהיתרה הראשון עכ"ל והרי"ף כת' שני התירוצי' ולא הכרי' ומשמע דהלכה כתירוץ דואב"עא דבתרא הוא וכך הם דברי רבי' וגם הרמ"בם פסק כלישנא בתרא שכתב בפי"ב מה"ג באו שנים ואמרו לא מת אע"פ שנשאת תצא בד"א בשהיה כח שנשאת על פיו כמו שני שבאו והכחישו אותו כגון שנשא' ע"פ אשה ובאו ב' ואמרו לא מת או שנשא' ע"פ אשה או ע"פ עצמה ובאו ב' נשי' או שני פסולים של דבריהם ואמרו לא מת אבל עד כשר אומר מת ונשים רבות אומרת לא מת או פסולים אומרים לא מת הרי זה כמחזקה למחזקה ואם נשאת לאחד מעידיה והיא אומרת ודאי מת ה"ז לא תצא ע"כ ודבריו מבוארים שהם כתירוצי דואב"עא וכ"כ הרה"ב בתשו' ועיין במרדכי דכתובו' פי"א כי שם האריך בדינים אלו · ורבי' ירוחם ג"כ האריך בדינים אלו: ומ"ש ואם נשאת לא' מעידיה וכו' כלומר מהדין שיתבא' לקמן בסמוך וכתב ה"ה רבינו פסק כלישנא בתרא וכו' שפירושו כשבאו בבת אח' העד כשר והשני נשים ונפקא מינה ללישנא בתרא מה שכת' הוא בשנשאת לאחד מעידיה ומכל מקום ודאי שאף הוא סובר שאם בא העד הכשר בתחלה והתירוה על פיו ואח"כ באו הנשים המכחישות שלא תצא מהיתיר' הראשון דכיון דפלגא ופלגא כיהוי הוה ליה קמא כתרי ואין דבריו של אח' במקום שנים וכן פירש רש"י ואיפשר שרבינו לא הוצרך לבאר זה מפני שסמך לו על מה שכתב בתחילה בשני עדים שהולכים אחר הראשון וכאן כתב הרי זה כמחזה על מחזה וכ"ל דתרתי כ"מ ואף הוא מפרש כפי' רש"י ומצאתי להרשב"א שכת' פי' האשה רבה אבל הרמ"בן פירש כפלגא ופלגא בשתי נשים המכחישות זו את זו ואע"פ שהתירוה לינשא תצא מהיתרה הראשון אבל אם נשאת לא' מעידיה ואומרת בריא לי לא תצא וג"כ כת' הרמ"בן בשם רבינו והוכיח שלשון הגמ' דאתא עד כשר מעיקר' ק' נשים כעד א' דמיין מורה כדברי רש"י ולפי שיטת הרמ"בן שאמר בעד א' ועד א' כשבאו שניהם ה"ז תצא אפי' לא' מעידיה הכרח הוא לפרש כפירש"י שאם ב' כשבאו שניהם כאחד לא נפקא לן מידי עכ"ל · ועיין במרדכי פ' האשה רבה ובתשו' הרשב"א סימן תשמ"ח דברים דשייכי לדינים אלו בסוף כתב וכל עד מפ"ע הר' שאינו נאמן לפסול עדות הראשון ואפי' שנים מעידים מפי שנים דעד הראשון ה"ל כתרי אלא שיש להחמיר למיגזה עכ"ל וכ"כ בתשו' להרמ"בן סימן קי"ט עיין עליו וכת' הריב"ש בסי' ס"ט במקום שאמרו אם נשאת לא תצא דבר ברור הוא שלא נאמנו אם התירוה ב"ד לא תצא מהיתיר' ושתנשא לכתחל' ואע"פ שכשהתירו' התירוה כדין כיון שאח"כ נולד ספק בהיתירה: ומ"ש עוד רבי' שתים אומרו' מת ואחת אומר' לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא שם במשנ' ב' אומרי' מת ועד אומ' לא מת אע"פ שלא נשא' תנשא ובגמ' מאי קמ"ל בפסולי עדות וכדר' נחמיה דאזלינן בתר רוב דעות היינו הך מה"ד כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל · וכת' הר' אם ע"ז קמ"ל דאפי' לקולא ואע"פ שלא התירוה עדיין לינשא תנשא: אשה אומרת מת ואשה אומר' לא מת וכו' או שנים אומרי' מת וב' אומרי' לא מת בכולן לא תנשא וכו': דין שני' אומרי' מת וב' אומרים לא מת בפ"ב דכתובו' ב' אומרי' מת וב' אומרי' לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא ר' מנחם ב"ר יוסי אומר תצא וידוע דהלכה כת"ק ואמרי' עלה בגמ' מכדי תרי ותרי ניכהו הבא עליה באשם תלוי קאי א"ר ששת כגון שנשאת לא' מעידיה היא גופיה באשם תלוי קיימא באומר' בריא לי ופי' רש"י לא' מעידי' שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו וזה אומר ברי לי באומר' בריא לי אין לבי נוקפי שברי' לי אלו היו קיים היה בא וכתב הר"ן הר' שהזקיקו לומר כן דאלו באומרת בריא לי שמת תיפוק ליה שהאשה שאמר' מת בעלה נאמנ' ואין פירושו מחוור בודאי כיון שאינ' יודעת שדבר בבירור באשם תלוי קיימא אלא ודאי ה"פ באומר' ברי לי שראוהו שמת וכי אמרי' שהאשה שאמר' מת בעלי נאמנ' היינו בדליכ' עדי' דמכחשי לה עכ"ל ויש טעו' סופר בדברי רבי' שכתב והוא אומ' ברי לי וברי' להגיה והיא אומר' ברי לי ודין אשה אומר' מת ואשה אומר' לא מת או עד אומר מת ועד אומר לא מת שהוא שוה לדין ב' אומרי' מת וב' אומרי' לא מת כ"כ הרמ"ב' בפי"ב מה"ג וז"ל באו שני כאח' זה אומ' מת וזה אומ' לא מת אשה אומר' מת ואש' אומר' לא מת ה"ז לא תנש' ואם נשא' תצא מפני ספק ואם נשא' לעד שהעיד לה והיא אומר' ברי לי שמת ה"ז לא תצא וכת' ה"ה באו שניה' כאח' וכו' משנ' פ' האשה שלו' עד אומר מת ועד אומ' לא מת אשה אומר' מת ואשה אומר' לא מת ה"ז לא תנשא ממש שלא אמרו ואם נשא' תצא דקדק רבי' שאם נשא' לאותו עד שאומ' מת והיא אומר' ברי לי הוי כשני' אומרי' מת ושנים אומרי' לא מת שאם נשא' לא' מעידי' לא תצא וכ"כ בירו' וכ"כ רבי' ירוח' וכתב עוד ה"ה שהרמ"בן חלק בזה ואמ' דעד א' בהכחשה לאו כלום הוא והביא ראיה לזה ודחה ה"ה ראייתו וקיים דברי הרמ"בם ז"ל ודעת הר"א בזה אכתוב בסמוך · וכת' הר"ן בפ"ב דכתובו' אבא דאמרי' דבתרי ותרי אם נשאת לאח' מעידיה לא תצא ואע"ג

* כ"ה והרמ"בם בפי"ב מה' גירושין השמיט הא דלא תנשא משום לזות שפתים אהדרבה כתב ותנשא וטעמו משום דהיינו לאתוי דפרי' אביי מימר' דר"י אבל רבא מפרש לה התם בגו' אחריתא ולפום האי פירוש' דרבא לא צריכי' למימר הכי:

(לא) וע"ל כ' ריש סי' זה אם נשא' ע"פ ע"א בלא התרת ב"ד ובא א' ומכחיש הראשון אם תצא מאחר דנשאת בלא ב"ד:

(לב) בכ"י כ' דף תל"ג ע"ב כוס' האש' קמא דוקא שהיא שתיקה אבל אם היא אומרת ג"כ מת ה"ל תרי ותרי אבל הבעל אינו נאמן על עצמו עכ"ל:

(לג) וכ"כ המרדכי סוף האשה שלום ב' תשו' מוהר"ם דאפילו אם ניסת ע"פ גוי מסל"ת ואח"כ בא ע"כ כשר ואמר לא מת לא תצא מיהו אם לא יעד הכשר אחר שהתירוה להינש' קודם שנשאת: ונשא' אח"כ תצא

(לד) כ' המרדכי פ' האשה בתרא ע"א דגוים כמל"ת שמכחישין זו את זו דינן כשאר פסולי עדות והארין בזו וגו' לבסוף אח"כ אם יוכל לברר דברי הגוים המל"ת שאין מכחישין זו את זו מותר' לינש' ובלבד שלא יתכוונו להתי' אלא במל"ת וע"ש וע"ל סוף יבמות תשו' זו ובהגה' פי"ג מהלכות גרושין בתימוניכי מהרא"י נפסקין סי' ר"ב פסולי עדות דאוריית' מהימני לפי תומן ואח' פסול עדות מדרבנן הולכי' אחר רוב דעות וע"ש:

(לה) ובב"י דף תכ"א פ' האשה שלום כת' דאפילו אומר עד נשעת קטטה מת וקברתיו אינו נאמן וציין בתשו' בנימן זאב סי' י"ט דהארי' בזו ומחלק בין קטטה לקטטה וע"ש כת' בהגהת אלפסי ע"ב דף ת"ן דאם הניחה בעלה ענוגה והלך ונשתמד תקרי קטטה ואינה נאמנת:

(לו) ע"ל גבי דין השאלת אינה ... תהני כמו קברתיו:

ואע"ג דאמרי' בפ"ב דיבמות מת הרגתיו הרגתיהו לא ישא את אשתו ה"מ בשהיא ניתרת על פי עד אחד דחיישי' שמא עיניו נתן בה אבל ע"פ שנים כיון דאתתא לבי תרי לא חזיא ואיכא חד דאיכא למימר ביה אין אדם חוטא ולא לו אפי' אותו השאלת לו מצטרף לו וזה שלא כדברי ר"ח שכתב דמיירי בדאיכא ג' עדים דהוו תרי בר מהאי דנסבה עכ"ל: וה"ה כתב בפי"ב מה' גרושין שהרה"מ לא כתב דברי ר"ח וכת' ה"ה עליו ואין נראה כן דעת רבינו שהרי אפי' בעד ועד כתב שאם נשאת לאותו שאומר מת לא תצא וכן ודאי נראה דלא בעינן ג' דאם איתא ה"ל לפרושי בגמ' אם לא ישא את אשתו אינו אלא בעד אחד אבל בתרי לא חיישינן ואף ע"ג דאיכא תרי לגבייהו לא אמרי' האי דנסבה כמאן דליתיה דמי ותדע לך דאפילו בחד אם כנסה לא יוציא כמו שיתבאר פ"י כדעת רובי המפרשים ולא אמרו אלא לכתחלה ומשום חשדא לא אמרי' כמאן דליתיה דמי עכ"ל והר"אש כתב בתשובה כלל ל"ב סי' ד' וכלל כ"א סי' ו' דעד א' אומר מת ועד א' אומר לא מת קודם שיתירוה להנשא אם עברה ונשאת פשיטא דתצא ואפי' נשאת בעד שמעיד שמת דאוקי חד לגבי חד ואוקי אתתא בחזקת א"א ואפי' למ"ד בשנים שאומרים מת וב' אומרי' לא מת אם נשאת לא תצא שאני התם דאיכא תרי ותרי דמפקי לה מחזקת א"א אבל הכא דליכא אלא חד הכא מודה ע"כ: **נשאת** ע"פ עד כשר ואח"כ באו שנים ואמרו לא מת וכו'. זה פשוט במה שכתבתי דאמתני' דעד או' מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא אקשינן פשיטא דאין דבריו של אחד במקום ב' משמע בהדיא דבמקום שנים אין חוששין לדבריו של א' כלל אפי' אומרת ברי לי ונשאת לא מעידים תנא ובפ"ב דכתובות לא הרי בנה את לא מעידים אלא בתרי ותרי והיינו בחד וחד אבל בחד אומר מת ותרי אמרי לא מת הא ודאי לא. ומ"ש או נשאת ע"פ אשה ואחר כך בא עד כשר ואמר לא מת אפי' נשאת לא מעידים תנא כבר כתבתי בסי' זה מחלוקת הפוסקים בזה ודברי רבי' כדברי הרמב"ם: כתב הר"ן בתשובה סי' כ"ב אם שנים מעידים ששמעו כל א' מהם מפי אחר שמת פלו' ועד אחר מעיד ששמע מפי אחר שהוא חי דאיתתא שריא דקי"ל בה"פ האשה שלום דבפסולי עדות אזלינן בתר רוב דעות בין לקולא בין לחומרא כתב הרמב"ם בפ' הנז' אשה אומר' לא מת וב' נשים אומרות מת ה"ז תנשא וכן אם אמרו ... לא מת וי"א אומרים מת ה"ז תנשא שאין אומרים שנים כך אלא בעדים כשרים אבל בפסולי' הלך אחר הרוב בין להקל בין להחמיר והוא פשוט ממה שכתבתי בסמוך בפרק האשה שלום בפסולי עדות וכו' נאמנים דאמר הלך אחר רוב דעות. כתב הריב"ש בתשובה סי' תק"ח אף אם היה לה עדות מספיק לא היה לה להנשא כי אם בהיתר ב"ד כיון שאין לה זולתי עד אחד אף אם נתקבל העדות בב"ד כמו שמוכיח בפר' האשה רבה ומבואר הוא שם בתו' הר"אם וכ"ש שאין לה עדות כלל שיספיק בהתירה בדאיתא בתוספתא בהכ"ה אין מעידין וכל הנהו דתנ"ה בהו אין מעידין בבריתא ובמתני' אם נשאת תצא כדמוכח בכמה דוכתי בפר' האשה זוטא ועוד שהתרו בה הברורים לבלתי תנשא בעדות זה ולזה ראוי ליסרה ולעשות בה משפט כואפות ותצא מזה ומזה וכל הדרכים שאלו בה וכריפה גם גם משני כיון שנשאת ועבדת איסור ואף אם לא נבעלה לא פליג רבנן וכ"כ הר"אם ז"ל אע"פ שאינו צריך לפני' עכ"ל וכ"כ עוד בסי' תע"ט דכל הנך דקתני בהו אין מעידין אין כאן עדות כלל ואם נשאת תצא וכן בהנהו תלת דר' אלעזר בן פרטא שנותנים עליהם אומרי חיים ואומרי מתים אם נשאת תצא ואע"ג דחד מינייהו ספינה שאבדה בים אין זה טבע במים שאין להם סוף שאם נשאת לא תצא דטבע במים שאין להם סוף מעיד שטבע בים ושהא שיעור שתצא נפשו ואז כלתו ע"י אחיל של דגים או שיבא במקו' רחוק הוי מיעוט דמיעוט דלא שכיח ומ"ה אמרו שאם נשאת לא תצא וא"כ לפי מה שכתבתי היכא דאשתהי אם נשאת תצא ואף אם יש ספק אי אשתהי אם נשאת תצא כדעת הרשב"א בנשתפק לאחר ג' אלא דבאשתהי בודאי אין כאן עדות כלל והבא עליה בחטאת קאי והבנים בחזקת ממזרים ובספק אשתהי איפה שאינו כן אבל מ"מ אם נשאת תצא ואם היה בכאן מי שמעיד בטביעה במים שאין להם סוף אז לא היתה אסור אלא מדרבנן לכתחלה אבל בכאן אין מי שמעיד על הטביעה אלא שאומר שאחר יום שנשפכה הדוגיא ראה מהלוך מת על שפת הים ואינו אומר בפי' שמהלוך היה בדוגיא ושהוא ראה בטביעתו ושהא שיעור שתצא נפשו עכ"ל. ובמה שכתב שכל מקום שאמרו אין מעידין אם נשאת תצא נר' מדברי ה"ה בשם הרמב"ם שהוא חולק בדבר: שאשה בעצמה נאמנת לומר שמת בעלה ותנשא או תתייבם על פיה ונותנין לה כתובה משנה פ' האשה שלום (דף קיד) ומ"ש ואם תתייבם נכנס היבם לנחלה על פיה שם (דף קיז) אמר רב חסדא בתייבמה יבמה נכנס לנחלה על פיה דיקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם. בד"א שאומר' מת בעלי והתירוני לינשא לבד אבל אם אומר' תנו לי כתוב' והתירוני לינש' וכו' שם א"ר נחמן באה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה מ"ט אדעתא דכתובה אתאי וכת' נ"י בשם הריטב"א מסתברא דה"ה אם הביאה היא עד א' לב"ד שמת בעלה והיא תובע' כתובת' דאמרי' אדעתא דכתובה אתאי ולא שרי לה עכ"ל ואין דבריו נראים בעיני. וגרסי' תו בגמ' (שם) איבעי' להו התירוני להנשא ותנו לי כתובתי מהו כיון דאמר' כתוב' אדעתא דכתוב' אתאי או דילמא כל מילי דאיכא אמ' להו לב"ד ואת"ל כל מילי דאית ליה לאיני קאמ' להו לב"ד תנו לי כתובתי והתירוני להנשא מהו הכא

כהן: באו ב' הצרות אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ואותה שאומרת לא מת לא תנשא אחת אומרת מת ואחת אומר' נהרג שתיהן מותרות בד"א שהי' נאמנת על עצמה כשיש שלום בינו לבינה ושלום בעולם אבל יש קטטה בינו לבינה כגון שאמרה גרשני בפני פלו' ופלוני ובאו פלו' ופלו' והעידו שאינו אמת אינה נאמנת אפי' אם יש שלום בעולם לא שנא התחילה היא הקטט' או שהתחיל הוא ואפי' אם עד מסייעה אינה נאמנת ואם נשאת כתב הרמ"בם ז"ל לא תצא כיון שהעד מסייעה וכן אם יש מלחמה ואמרה מת אפי' בסתם אינה נאמנת אע"פי שיש שלום בינו לבינה ואפי' לא ידענו שיש מלחמה אלא על פיה והיא אומרת מת במלחמה אינה נאמנ' והרמ"בם ז"ל כתב בזה שאם נשאת לא תצא וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן: כתב הרמ"בם כיון שיש מלחמה בעולם אפי' אומר' מת וקברתיו אינה נאמנת ואינו נראה כן בגמרא אלא אפי' היא אומר' מת על מטתו נאמנת אף על פי שיש מלחמה בעולם כ"ש מת (לו) וקברתיו ואם יש מלחמה בעולם ובא עד אחד.

ודאי אדעתא דכתובה אתאי או דילמא משום דלא ידעה בהי משתריא תיקו כך היא גירסת הרי"ף ופרש"י דלא ידע' בהי משתרי' וכיון דהזכיר' נשואין גליא דעת' דלמשרי' אתאי והא דאמרה בריש' תנו לי כתובתי שמא כהבורה היא. הוו סתרתה ופסק הרמב"ם בפי"ו מה' אישות באה ואמר' מת בעלי התירוני לינשא ותנו לי את כתובתי מתירין אותה להנשא ונותנין לה כתובה מפני שעיקר דבריה על עסקי נשואין היה באה אבל אם באה ואמר' תנו לי את כתובתי והתירוני להנשא מתירין אות' ואין נותנין לה כתובה ואם תפסה אין מוציאין מידה וכתב הרב המגיד דבאמר' התירוני לינשא ותנו לי את כתובתי פסק כאת"ל כדרכו בכל התלמוד ובאמרה תנו לי את כתובתי והתירוני לינשא הי' בעי' דלא איפשיטא ופסק ככל תיקו שבממון שאם תפסה אין מוציאין מידה כדעתו ז"ל עכ"ל ולא שת לבו לייסב למה באמרה תנו לי כתובתי והתירוני לינש' פסק דמתירין אות' והלא כיון דסלק בתיקו ה"ל למיפס' בה לחומרא ושמא י"ל דס"ל ז"ל דכיון דמדינא אתתא מהימנא לומר מת בעלי אי משום דמילתא דעביד' לאיגלויי היא אי משו' מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה וכו' כי איבעי' לן בתנו לי כתובתי והתירוני לינשא אי חיישי' דמשום כתובה קאמרה ספיקא דרבנן היא ולקולא והר"אש לא גרים את"ל וא"כ קמו להו תרי בעיי בתיקו ומשמע לרבי' דספיקא דאורייתא היא לחומרא: ומ"ש רבי' אלא שיש חילוק ביניהם לענין הכתובה כדלקמן הוא בסי' ק'. כתב רבי' ירוחם (נכג חג) שוטה שבאה ואמרה מת בעלי פשוט פ' האשה שלום וכ"כ הרמ"ה ודווקא שיודע' בטיב נישואין ואלמנות: יש לה צרה אין עדותה מועיל להתירה משנה שם האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובה וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה להנשא ואסורה לאכול בתרומה ובגמר' א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון: באו שתי הצרות אחת אומר' מת ואחת אומרת לא מת זו שאומר' מת תנשא וכו' משנה שם (דף קיז) ומ"ש אחת אומר' מת ואחת אומרת נהרג שתיהן מותרו' ג"ז שם במשנ' אחת אומר' מת ואחת אומרת נהרג ר"מ אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו רבי יהודה ור' שמעון אומרי' הואיל וזו וזו מודו' שאינו קיים הרי אלו ינשאו וידוע דהלכה כר' יהודה ור' שמעון לגבי ר"מ אי משום דרבי' כיחידאי אי משום דר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה: בד"א שהיא נאמנת על עצמה כשיש שלום בינו לבינה ויש שלום בעולם אבל יש קטטה בינו לבינה וכו' משנה ר"פ האשה שלום (דף קיד) ובגמ' ה"ד קטטה בינו לבינה באומרת לבעלה גרשתני ולהמנא מדרב המנונא דא"ר המנונא וכו' באומר' גרשתני בפני פלו' ופלו' ושאילו' ואמרו לה דמ: ומ"ש ל"ש התחילה היא הקטטה או שהתחיל הוא שם מ"ט דקטטה רב חננא אמר משום דמשקרא רב שימי בר אשי אמר משום דאמרה בדדמי מאי בינייהו איכא בינייהו דארגיל הוא קטטה וכתב הר"אש ועבדי' לחומר' וכ"נ שהוא דעת הרי"ף שהשמיט מחלוק' זה משמע דבכלל גוונא דאיכא קטטה לא מהימנא. וגם ה"ה כתב בפי"ג מה' גירושין של מחלוקת זה וקי"ל לחומרא דחיישי' דמשקרא ואפי' אמר' מת על מטתו וקברתיו אינה נאמנ' וזהו שסתם רבי' וכתב מי שהוחזק בקרנית עכ"ל לה: ומ"ש ואפי' אם עד מסייעה אינה נאמנת שם (דף קיז) איבעי' להו עד א' בקטטה מהו ופרש"י קטטה בינו לבינה והלך למדינת הים ובא עד ואמר מת מי מהימן ולא איפשיטא ומשמע דלחומרא נקטי' לה והרמב"ם כתב בפי"ג מה' גירושין האשה שאמרה לבעלה גרשתני בפני פלו' ופלוני ובאו אותם העדי' והכחישוה ואח"כ הלכה היא ובעלה וכו' בא עד א' והעיד לה שמת בעלה לא תנשא שמא היא שכרה אותו ואם נשאת לא תצא שהרי יש לה עד. וכתב ה"ה ויש קצת תימה בזה שהרי הוא סבור דטעמא דעד א' משום מילתא דעבידא לאיגלויי כמו שכתוב בארוכה בסוף סי' י"ז א"כ אפי' לכתחלה תנשא ואולי שאע"פ שהוא סובר שהטעם כן הוא לא סמכינן עליה היכא דנפקא לן מידי לעיין דיהא כיון דבגמ' לא איפשיטא. ומ"מ יש תימה שאין הוכחה שמא שכרה אותו שכתב כיון שלא נזכר בגמ' עכ"ל: ומ"ש וכן אם יש מלחמה ואמר' מת אפי' בסתם כלו' שלא אמרה מת במלחמה אינה נאמנת אע"פ שיש שלום בינו לבינה שם במשנה (דף קיד) ובגמרא (שם) אמר רבא מאי טעמא דמלחמה משום דאמרה בדדמי ה"ד כל הני איקטול והוא פליט ואת"ל כיון דשלום בינו לבינה בטרא וחזיא זמנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברא ודאי מית ליה ואיכא דעביד ליה סמתרי וחיי: ומ"ש ואפי' לא ידענו שיש מלחמה אלא על פיה וכו' שם בעיא דלא איפשיטא וכתב הר"אש ועבדינן לחומרא וכן נר' שהוא דעת הרי"ף שהשמיט בעיא זו וכתב סתם מתני' דקתני מלחמה בעולם אינה נאמנ' ומדסתם ולא חילק משמ' דבכל גוונא אינ' נאמנ' אפי' החזיק' היא מלחמה והרמב"ם פסק בפי"ג מה' גרושין דלא תנשא ואם נשאת לא תצא וטעמו נר' שהוא כטעם שכתבתי אבל תנו לי כתובתי והתירוני לינשא. כתב הרמב"ם כיון שיש מלחמה בעולם אפי' אומר' מת וקברתיו אינה נאמנ' ז"ל הרמב"ם בפי"ג מה' גרושין אם היתה מלחמה בעולם ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנ' ואע"פ שהיה שלום בינו לבינה תסמוך דעתה על דברים שרובן למיתה ותאמר מת כגון שנהרגו ראשונים ואחרוני' שהיה בעלה באמצען שהרי היא אומרת מאחר שנהרגו אלו ואלו נהרג הוא בכללן לפיכך אינה נאמנת ואפי' אמרה מת במלחמה וקברתיו אבל אם אמרה מת על מטתו נאמנ' עכ"ל ופשטא דגמר' לא משמע כן דגרסי' ר"פ האשה שלו' (דף קיד) אמר

אמר רבא רעבון גריע ממלחמה דאלו מלחמה כי אמר מת בעלי במלחמה סוה דלא מהימנא הא מת על מטתו מהימנה ואלו גבי רעבון עד דאמר מת וקברתיו ופרש"י מת וקברתיו דאלו במלחמה סברה שמא ברח וניכל אבל ברעב היא סבורה איך יחיה וכת"י הא מת על מטתו מהימנה שלא חששו שאמר בדדמי כס"ג אלא כשהיה ירא

לשהו עמו ושבק ליה ואתי כי סהי דרעבון דספקא לגברא מפח רעבון וכשלא סניחה לו שום מאכל והניחתו חולה אמר בנפשה ודאי מית ובמלחמה כי חזיא ליה במלחמ' סהוא מוכה חרב ירא גם לנפשה ואתיא ואמרה דמית דדמי לה דכסאי גוונא לא חיי אבל כששב לביתו מקום שאין שם פחד ולא סבקא ליה הא ודאי כשאמר מת על מטתו הייני מסום דחזיתיה דמת ממש וכן ברעבון כשאמרה מת וקברתיו היא נאמנת דלא אמר קברתיו בדדמי ואינו לא חיישי בכולם

א' ואו' מת במלחמה אינו נאמן וכתב הרמ"בם ז"ל שאם נשאת לא תצא ואם אמר העד מת וקברתיו נאמן וכתב ר"יף דה"ה נמי בשנים במלחמה דאינם נאמנים אא"כ אומרים מת וקברנוהו והרא"בד כתב דאפי' א' נאמן אפי' אם אינו אומר קברתיו וא"א הרא"ש ז"ל כתב דא' אינו נאמן אא"כ אומר מת וקברתיו אבל שנים נאמני' אפי' אם אינם אומרי' קברנוהו: ואם יש רעב בעולם ובאה ואמר' מת אינ' נאמנ' אפי' אומר' מת על מטתו עד שתאמר וקברתיו ואם באה ואמר' מת תחת המפול' שנפלה עליו או שיש שלות נחשי' ועקרבי' ואומרת שנשכו נחש או עקרב או שיש דבר בעולם ובאה ואמר' שמת בכל אילו דינו כמלחמה ואינה נאמנת ואם אומרת עישנו עלינו את הבית והוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת נפלו עלינו גוים או לסטים והוא מת ואני נצלתי נאמנת שאין דרכן להרוג הנשי': בא בעל' אחר שנים ל"ש ניסת ע"פ ע"א או ע"פ ב' עדים תצא מזה ומזה וצריכ' גט משניה' ואין לה כתובה משניהם ולא פירות שאכל מנכסי מלוג שלה אע"פ שאינ' חייבי' בפרקונה ודוק' שאכל השני קוד' שבא הראשון אבל מה שאכל אחר שבא הראשון צריך להחזי' ואינו חייב ליתן הבלאי' מנכסי צאן ברזל שלה והוא שבלו לגמרי אבל מה שיש מהקבעין נוטלתו ואם נטל מזה או מזה כתוב' או פירו' צריכה להחזי' ודוק' שנטלה מהשני אחר שבא הראשון אבל אם נטל' ממנו קוד' שבא הראשון אינ' צריכ' להחזיר ושניה' אין מטמאין לה אם הן כהני' ואין זכאין במציאתה

[illegible]

במציאת' ובמעש' ידיה ובהפר' נדריה ונפסלה מהכהונ' ומהתרומ' ומהמעש' אם היה בת לוי מתו אחין של זה ושל זה חולצין ולא מייבמין והולד מן השני הוא ממזר מן התור' כר"א שלא גירשה הראשון אבל אם גירשה או מת אז לא הוי משני אלא ממזר דרבנן ואם החזיר הראשון הולד ממזר מדבריה' ואם אחר שניסת אמרו לה בעלה היה קיים ומת בן שנולד קודם שמת ממזר מן התור' ושנולד אחר שמת ממזר מדרבנן ואם לא ניסת לשני אלא נתקדש' לבד ובא בעלה אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון וכן מותרת לשני אם מת הראשון או גירשה :

יח חייבי לאוין [ה] וחייבי עשה וכ"ש שניות דרבנן תפסי בהו קדושין לפיכך אחד מאילו שנתקדש' בין אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט או ממזר' ונתינה לישראל או מחזיר גרושתו משנישאת לאחר בכולן צריכות גט ואפי' מקדש יבמה לשוק נמי כאשר יתבאר לקמן בעזרת השם :

יט מי שהוחזק בשאר בשר דנין ע"פ חזקה זו אע"פ שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב ומלקין וחונקין [ח] וסוקלין על חזקה זו כיצד הרי שהוחז' שזו אחותו או בתו או אמו ובא עליה בעדים הרי זה לוקה או נשרף או נסקל אע"פ שאין ראיה שזו אחותו או בתו או אמו אלא חזקה זו בלבד איש ואשה שבאו ממדינת הים היא אומר' זה בעלי והוא אומר זו אשתי אם הוחזקו בעיר ל' יום שהיא אשתו הורגין עליה משום אשת איש אבל תוך ל' יום אין הורגין עליה משום א[illegible]ש :

[illegible]

וחכמים פליגי עליה והלכה כותיהו דרבי' ינאי והכי סתם לן תנא בקדושין פר' האומר וכן פסק הרמ"בם בפ' א"ב ד ומה שכת' ואפי' מקדש יבמה לשוק כמי כלו דמיפליגו בה אמוראי בפרק האשה רבה דרב אמר אין קדושין תופסין בה ושמואל מספקא ליה ומ"ש מצריך גט והלכה כשמואל באסור יתבאר לקמן ב"ה בסימן קנ"ט: יש מי שכתב בשר דני על פי חזקה זו אף ע"פ שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב ומלקין וחונקין ושורפין על חזקה זו וכולי מימרא וברייתא בסוף קדושין (דף פ') ופסק' הרמ"ב בפ"א מהלכו' איסורי ביאה: א"ש ואשה שבאו ממדינ' הים וכו' אם הוחזקו בעיר שלשים יום וכולי ופסקה הרמ"בם בפרק הנזכר:

כ הבא על אחת מן העריות או שבעל ביאה אסורה וכו' שם אותם שחייבין עליה' בר בעל ביאה אסורה הן חייבי לאוין וחייבי עשה: ומ"ש בין כדרכה בין שלא כדרכה משהערה בה חייבי' שניהם משנה ר"פ הבע"י (דף נג) ומ"ש בין שהיו שניהם שוכבין או עומדין ב"כ הרמ"בם בפ"א מה"אב ומ"ש ומה היא

(דף סד) ומה שכתב ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה וכו' פרק מי שמתו (דף כד) ומה שכת' המתכוין לאת מאלו הדברי' מכין אותו מכת מרדות ז"ל הרמ"בם בפ"א מה"אב אסור לאדם לקרוץ בידיו וברגליו או לרמוז בעיניו לא' מן העריות או לשחוק עמה או להקל ראש ואפי' להריח בשמי' שעלי' או להביט ביופיה אסור ומכין למתכוין לדבר זה מכת מרדות והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות כמי שנסתכל במקום התורף ואפי' לשמוע קול ערוה או לראות שערה אסור עכ"ל ואף על פי שהזכיר מכת מרדות קודם איסור שמיע' קול ערוה וראיית שערה משמע לרבינו דה"הכי כמי מכין אותו מכת מרדות הרמ"ם ומ"ש ואלו הדברים אסורים בחייבי לאוין כ"כ הרמ"בם בפרק הנזכר כתב בה"ג ח"ש הר' יונה אסור להסתכל בא"א מן התורה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ואסור להסתכל בפנוי' מדברי קבלה שנאמר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה וכל המסתכל באשה איש מכשיל ומכחיש כח יצרו הטוב והודו כספך עליו למשלי שכך אז"ל כל המסתכל בעריות קשתו נבער ואסור לא נשא עיניו אל א"א וכו' ותחזק עיניו בנועם ה' מדה כנגד מדה שכך אז"ל כל הכובש עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני השכינה שנ' עוצם עיניו מראות ברע ונאמר אחריו מלך ביפיו תחזינה עיניך

כ הבא

על אחת מן העריות או שבעל ביאה אסורה בין כדרכה בין שלא כדרכה משהערה בה חייבים שניהם או כרת או מלקות או מיתת ב"ד בין שהיו שוכבים או עומדים ומה היא הערה משהכניס העטרה מהגיד אע"פי שפירש מיד ולא גמר ביאתו ולא הוציא זרע חייבים חוץ משפחה חרופה לפי שאין חייבים עליה אלא בגמר ביאה אבל מי שבעל בלא קושי כאבר מת והכניסו בידו אין חייבים כלום וכתב הרמ"בם אבל מכין אותו מכת מרדות ואם בעל בעילת איסור במתעסק כגון שהיה סבור שהוא ביאת היתר ועלה בידו ביאת איסור חייב חטאת אבל הבא על הערוה והיא מתה פטור והבא על הטרפה אפילו נשחטה ברוב שנים שודאי לה למות בחולי זה חייב עד שתמות או עד שיתיז את ראשה הבא על אחת מן העריות דרך אברים או שחבק או נשק ונהנה בקירוב בשר הרי זה לוקה מן התורה שנאמר לא תקרבו לגלות ערוה דברים המביאים לידי גילוי ערוה והעוש' דבר מחוקות אילו הרי זה חשוד על העריות נשי' המסוללות זו בזו פירוש מתחברות זו בזו דרך תשמיש אסור וזה מעשה ארץ מצרים שהוזהרנו עליו שנאמר כמעשה ארץ מצרי' אשר ישבתם בה לא תעשו ואמרו חכמי' ז"ל מה היו עושים איש נושא איש ואשה נושאת אשה ואשה ניסת לשני אנשים ואף ע"פי שהוא אסור אין לוקין עליו ואין האשה נאסרת על בעלה בכך אבל ראוי לנדותה ולהכותה מכת מרדות הואיל ועשו איסור ויש לאיש להקפיד על אשתו בדבר זה ולמנוע הנשים הידועות בכך מליכנס לה ושלא לצאת היא אליהן כל אשה האסורה אם היא בת ג' שנים ומעלה גדול הבא עליה חייב והיא פטורה א"אכ היא גדולה אבל אם היא פחותה מזה שניהם פטורים שאין ביאתה ביאה וכן אשה גדולה שבא עליה קטן אם הוא בן ט' שנים ומעלה היא חייבת והוא פטור ואם הוא מבן ט' שנים ולמטה שניה' פטורין היה אחד מהם ער ואחד ישן הער חייב והישן פטו' א' מזיד וא' שוגג המזיד חייב והשוגג מבי' קרבן א' אנוס ואחר רצון האנוס פטור ואין העדים המעידים צריכים שיראו שיכנסו כמכחול בשפופרת אלא משיראו אותם דבוקים זה בזה כדרך המנאפים הרי אלו נהרגין בראיה זו:

כא צריך

אדם להתרחק מן הנשים מאד מאד ואסור לו לקרוץ בידיו וברגליו ולרמוז בעיניו לאחת מן העריו' ואסור לשחוק עמה או להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור ואסור להסתכל בנשים שעומדו' על הכביסה ואסור להסתכל אפילו בבגדי צבעונין של אשה שהוא מכירה אפילו אינן עליה שמא יבא להרהר בה פגע באשה בשוק אסור להלך אחריה אלא רץ ומסלק' לצדדין או לאחריו ולא יעבור בפתח אשה זונה אפי' ברחוק ארבע אמות והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוון ליהנות ממנה כאלו מסתכל בבית התורף שלה ואסור לשמוע קול

להסתכל בה ומ"ש אבל לא ישחוק ולא יקל ראש באשה כלל בין גדולה בין קטנה וכו' בפ"י יוחסין ברסיה' פניו ידיו ורגליו כ"כ הרמ"בם בפ"א מ

...כניס המסוללות וכו' כמעשה ארץ מצרים ומה היו ...לאשה ומבואר בפ' הערל (דף עו) שאין הלכה כרב ...פסולות לכהונ' וכתבו התוספו' פי' ר"י בן המסוללות

קול ערוה או לראות שערה והמתכוין לאחד מאלו הדברים מכין אותו מכת מרדות ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין לא ילכו בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחת פנויה ואחת א"א ומותר להסתכל בפני הפנויה לבודקה אם היא יפה שישאנה בין שהיא בתולה או בעולה ולא עוד אלא שראוי לעשות כן אבל לא יסתכל בה דרך זנות ועל זה נאמר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה וכן מותר לאדם להביט באשתו אע"פ שהיא נדה והיא ערוה לו אע"פ שיש לו הנאה בראייתה הואיל והיא מותרת לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול אבל לא ישחק ולא יקל ראש עמה ואסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה בין שפחה בין משוחררת שמא יבא לידי הרהור עבירה באיזה שמוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו והצעת המטה בפניו ומזיגת הכוס שאין עושה לאיש דברים אלו אלא אשתו לבד ואין שואלים בשלום אשה כלל אפי' ע"י שליח ואפילו ע"י בעלה אסו' לשלוח לה דברי שלומים אבל מות' לשאול לבעלה איך שלומ' והמחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן כגון אחותו הגדול' ואחות אביו וכיוצא בהן אע"פ שאין לו שום הנא' כלל ה"ז מגונה ביותר ודבר זה אסור שאין קרבים לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאב לבתו והאם לבנה כיצד האב מותר לחבק לבתו ולנשקה ולישן עמה בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדילו שיש לבת י"א שנה ולבן י"ב שנים זה ישן בכסותו וזו ישנה בכסות' ואם הבת בוש' לעמוד בפני אביה ערומה או נתקדשה אפילו היא קטנה אסורה וכן אם האם בושה לעמוד ערומה בפני בנה אסור אפילו הוא קטן:

כב אסור מן התורה לאיש שיתייחד עם הערוה בין ילדה בין זקנה וחכמים גזרו על כל יחוד אפילו של פנויה וגויה ובלבד שתהא מבת ג' שנים ומעלה חוץ מן האב שמותר להתיח' עם בתו והאם עם בנה והבעל עם אשתו נדה וחתן שפירשה אשתו נדה קודם שבעל אסור להתיח' עמה אבל אחר שבעל בעילה אחת מותר לו להתייחד עמה והמתייחד אפי' עם פנויה בין גויה בין ישראלית מלקין אותו אבל היא לא נפסלה אם נתייחדה עם הפוסל בביאתו והמתייח' עם אשת איש אין מלקין אותו שלא להוציא לעז על בניה שהם ממזרים. כתב הרמב"ם ז"ל לא תתיחד אשה אחת עם אנשים הרבה עד שתהי' שם אשתו של א' מהם וכן לא יתייחד איש א' אפי' עם נשי' הרבה ונשים הרבה עם אנשים הרב' אין חוששין משום יחוד ע"כ ואיני מבין דבריו כיון שאוסר אשה אחת עם אנשים הרבה מאי נ"מ שאשתו של א' מהם שם אכתי איכא למיחש לאחריני וא"א ז"ל כתב שאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים בעיר ובשד' עם ג' אבל בפריצים אפילו בעיר ובי' נמי לא ורש"י מתיר לאיש אח' עם נשים הרבה אא"כ עסקו עמהם שאז אסו' אפי' עם נשים הרבה כיון שלבו גם בהן ור"ת פירש דאפי' איש א' עם נשים הרבה אסור אא"כ אשתו עמו ואם

וליישן עמה בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדילו שיש לבת י"א שנה וכו' בסוף קידושין (דף פא) תנן מתייחד אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקירוב בשר הגדילו זה ישן בכסותו וזו ישנה בכסותה ובגמ' וכמה אמר רב אסי תינוקת בת ט' שנים ויום אחד ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד א"ד תינוקת בת י"ב שנה ויום אחד ותינוק בן י"ג שנה ויום אחד וזה וזה כדי שיהיו שדים נכונו ושערך צמח כך היא גירסת רש"י והרי"ף אבל הרא"ש הקשה על גירסא זו וכתב שהיא משובשת וכתב וי"א איכא דאמרי תינוקת בת י"א שנה ויום אחד ותינוק בן י"ב שנה ויום א' וזה וזה כדי שיהיו שדים נכונו וכו' פי' זה וזה קרובים לשדים נכונו וכו' שהיא שנה שסמוכה לגדלות והרמב"ם כתב בפכ"א מהא"ב הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה עד שיהיו שדים נכונו ושערך צמח זה ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה ובפירוש המשנה כתב כגירסת רש"י והרי"ף ויש נוסחת ספרי רבינו טעות סופר והגירסא הנכונה בדבריו הגדילו שיש לבת י"א שנה ולבן י"ב שנים והיא כגירסת הרא"ש ומ"ש ואם הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה וכן אם האם בושה לעמוד ערומה בפני בנה אסור אפילו הוא קטן שם אמר רב חסדא ל"ש אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערומה אבל בושה לעמוד לפניו ערומה אסור מ"ט יצר אלבשה ופי' רש"י בושה לעמוד לפניו בידוע שיצר בה טעם ביאה ואע"ג דלא איירי רב חסדא אלא בבת לגבי אב למד מזה הרמב"ם לאם לגבי בנה וכתב בפכ"א מהא"ב וכן אם האם בושה לעמוד בפני בנה ערומה ואף ע"ג שהם קטנים משהגיעו להכלל הזה אין ישנין עמהם אלא בכסותן ואחריו נמשך רבינו והרי"ף גורס אמר רב חסדא ל"ש אלא שבושה לעמוד ערומה אבל לא בושה לעמו' ערומה לא וכתב הר"ן שאין גירסת הספרים כן אלא כמו שכתבתי לעיל והיא גירסת הרמב"ם והרא"ש ומ"ש רבי' שאם נתקדשה אפילו היא קטנה אסורה שם רב אחא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה אותבה בכנפיה א"ל לא סבר לה מר דמקדשה ופרש"י אין אדוני יודע שהיא מקודשת ויש לו להתרחק ממנה ומשמע התם דקטנה הויא והרי"ף כתב אהא דאמר רב חסדא ל"ש אלא שבושה לעמוד לפניו ערומה וכו' אמ' רבא לא אמרן אלא דמקדשא אבל לא מקדשא לית לן בה וכת' הר"ן ע"ז תמהני ה"ג רב אחא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקלה לבת ברתיה אותבה בכנפי' ומעת' זה אע"פ שהביאוהו על מסכתינו נר' שאין לו ענין לישן עמהם בקירוב בשר דתנן ועוד דבתו תנן בת בתו לא תנן ובהאי עובדא לא מדכרינן רבא כלל ועוד שפשט מעשה זה מראה דהיכא דמקדשה אע"ג דליכא שדים נכונו ואפילו בבתו אסור אבל בתו ובת בתו שוות בדינן אבל נראה שגירסא אחרת היתה לו להרי"ף ז"ל עכ"ל: והרא"ש כתב על דברי הרי"ף משמע דקאי אבושה לעמוד לפניו ערומה ולא ראיתי גירסא זו בספרים וגם מעובדא דרב אחא בר אבא דשקלה לבת ברתי' בכנפיה וכו' ואמ' ליה רב חסדא שתניה לא ידע מר דמקדשה משמ' דכי מקדשא בכל ענין אסור עכ"ל והרמב"ם כתב בפכ"א מהא"ב ואם היתה הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה או שנשאת אין ישנין עמהם אלא בכסותן וכת' ה"ה מ"ש רבינו או שנשאת לאו דוקא שאפילו נתקדשה בלבד אסור ... עכ"ל: כתב הרשב"א בתשובה אהא דאמרינן בפ"ק דשבת עולא כי הוה ... נשקינהו אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה דא' עולא כל שום קריבה בעלמא אסור משום לך לך אמרינן נזירא וקי"ל כי הא בתריתא לא אסרו בהן אלא קריבה המביאה לידי הרגל עבירה כישן עמהם אפי' הוא בבגדו והיא בבגדה א"כ בנשיקה ואפי' אבי ידייהו וכן אפילו הושטת כלי מיד אשתו נדה לידו אסור לפי שלבו גס בה ובקריבות מועט איכא למיחש להרגל עבירה אבל בשאר נשים שאין לבו גס בהן בדברים אלו כגון הושטת כלי וכיוצא בו אין בהם משום הרגל עבירה למי שאין לבו גס בה:

כב אסור מן התורה לאיש שיתייחד עם הערוה וכו' בסוף קידושין (דף פ) א"ר יוחנן משום רבי ישמעאל רמז לייחוד מן התורה מניין שנא' כי יסיתך אחיך בן אמך וכו' והכי איתא בפ"ב דסנהדרין (דף כא) ומסיק התם דדוד גזר על ייחוד פנויה ובפ' אין מעמידין גרסינן ייחוד דבת ישראל דאורייתא היא דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק רמז לייחוד מן התורה מניין שנאמר כי יסיתך אחיך בן אמך וכו' ייחוד דאורייתא דא"א ואתא דוד וגזר אפי' איחוד דפנויי ואתו תלמידי שמאי והלל וגזרו אפי' איחוד' דגויה וכתב הרמב"ם בפכ"ב מהא"ב איסור ייחוד העריות מפי הקבלה וטעמא דאע"פ שאמרו ייחוד דאורייתא לאו למימרא שהוא כתוב בתורה שהרי אמר רמז לייחוד מן התורה מנין ולשון רמז מוכיח שאינו מפורש אלא רמז בעלמא ומ"ש ובלבד שתהא מבת ג' שנים ומעלה כ"כ הרמב"ם בפכ"ב מהא"ב ופשוט הוא דכיון דבציר מהכי לאו ביאה היא לא חיישינן לייחוד דילה: ומ"ש חוץ מן האב שמותר להתייחד עם בתו וכו' משנה בסוף קידושין: ומ"ש והבעל עם אשתו נדה וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שבעל אסו' להתייחד עמ' וכו' כבר כתבתי בטור י"ד סי' קצ"ב: והמתייחד אפי' עם פנויה וכו' מלקין אותו אבל היא לא נפסלה וכו' והמתייחד עם א"א אין מלקין אותו וכו' בסוף קידושין (דף פא) אמר רב מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד אמר רב אסי לא אמרן אלא בייחוד פנויה אבל בייחוד דא"א לא שלא תהא מוציא לעז על בניה ופי' רש"י מלקין על הייחוד מרדות ואין אוסרין אשת איש על בעלה מחמת ייחוד וכתבו התוס' מלקין על הייחוד פירוש בקול דמיירי בפנויה דהכי מוקי לה בסמוך ואין אוסרין על הייחוד מיירי בייחוד א"א וקשה דא"כ לכדרין קתני רישא בפנויה וסיפא בא"א וכו' לפר' דסיפא נמי מיירי בפנויה ולאוסר לכהן משום זונה עכ"ל: וכן הם דברי רבי': כתב הר"י בשם הר"ם על א"א שטוענת על איש א' שהוא רודף אחריה והוא מכחישה שאין להאמינה כדי לייסרו ולהעניש אבל כדי להפרישו מאיסור יגזרו עליו נידוי לבל ידבר עמה מטוב ועד רע וכן שלא ידורו בשכונה אחת ואם הוא מוחזק בעיניהם לחשוד על העריות ראוי לגעור בו בנזיפה ולאיים עליו שאם לא יתנהג כשורה יבדילוהו מביניהם לרעה וידחוהו בשתי ידים כמו שאז"ל מלקין על לא טובה השמועה וכמו שכתב הרמב"ם בפכ"ד מהלכ' סנהדרין יש לב"ד בכל מקום ובכל זמן להלקות אדם ששמועתו רעה וכו' וכיוצא בזה כת' מהר"יק בשורש כ"ט בפנויה הטוענת על איש שבא עליה בשעת עילופה והביאה אותו שהשאה שאינה נאמנת: כתב מהרי"ק בשורש קפ"ט אין ע"א נאמן בהכחשה ואם העיד בדבר על חבירו אינו נאמן לא לחייב ולא להרחיק חבירו שהעיד עליו ואפי' להשנות אותו אינו נאמן ואפי' היה המעיד אדם כשר וכל שכן אשה שאמרה שנתעברה מפלוני שאין להאמינה ואין שייך בכהאי גוונא מלקין על לא טובה השמועה דהיינו דוקא בקלא דלא פסיק לאפוקי הכא שהיה הקול מן השרוכה שאין להאמינ' ולמנוע לקראו לס"ת: וכתב עוד ש... פי' שם דאמרי שאי ליסבה ביטא אע"ג דלקבולי לא בעי למיחש ליה בעי: כת' הרמב"ם לא תתיחד אשה א' עם אנשים הרב' עד שתהיה שם אשתו של א' מהם וכו' בפכ"ב מהא"ב וטעמו משום דבסוף קדושין תנן לא יתיחד איש א' עם ב' נשים אבל אשה א' מתיחד' עם ב' אנשים ר"ש אומר אף איש א' מתיחד עם ב' נשים בזמן שאשתו עמו וישן עמהם בפונדק מפני שאשתו משמרתו ופרש"י עם ב' נשים מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות ולא תירא זו מחבירתה שאף היא תעשה כמות' עם ב' אנשים שהאחד בוש מחבירו ובגמ' א"ר אשה א' מתיחד עם ב' אנשי' אמר רב יהודה א"ר ל"ש אלא בכשרי' אבל בפרוצי' אפי' בי' נמי לא ואמ' רב מי יימר דכשרי' כגון אנן אלא כגון ר' חנינא בר פפי וחביריו וכיון דרבי' לא הוה מחזיק נפשיה בכשר לענין זה אין כאן כשרים ולפי' שהם וכת' לא תתיחד אשה עם אנשים הרב' וכ"כ ה"ה ומשמע דס"ל להרמב"ם דר"ש לאו לאיפלוגי אתא אלא לפרושי ומ"ה פסק דבזמן שאשתו של א' מהם שם מותר להתיחד אשה א' עם אנשי' הרב' וה"ה לאיש א' עם נשי' הרבה ואפי' את"ל דפליג את"ק משמע דהלכ' כמותו ... שהם תלמוד בריש פרק דע"ז מתניתין אליבא ויות"ל שהוא גורס בזמן שאשתו עמו ישן עמהם בפונדק מפני שאשתו משמרתו וכן גירסת הרי"ף והר"א ולא מדברי ה... אלא שהם מתניתין היא דקתני הכי ומה שתמה עליו רבי' דמאי נ"מ שאשתו של א' מהם שם אכתי איכא למיחש לאחריני י"ל דכיון דאשתו של זה לא תזנה ... שם חבירתה ג"כ לא תזנה שתירא שמא ובעלה יגלו סודה ומ"ש רבי' ... שאם א' מתיחד עם ב' אנשי' כשרים וכו' שכת' מתני' דלא יתיחד ומאי דאיתמ' עלה ל"ש אלא בכשרי' אבל בפסולי' אפי' בי' נמי לא אמר רב יהודה א"ר ל"ש דאשה אחת מתיחד עם ב' אנשי' אלא

ואם עסקו עמהם שלבו גס כהן אסור אף ע"פ שאשתו עמו שני בתים זה לפנים מזה ונשים בפנימי ואנשים בחיצון או בהפך ופירש אשה לבין אנשים או איש לבין הנשים חוששין משום יחוד מי שאשתו עמו מות להתיחד עם הנשי' שאשתו משמרתו אבל ישראלית לא תתייחד עם עובד אלילים אע"פי שאשתו עמו שאין אשתו משמרתו לפי שאין לה בושת אשה שבעלה בעיר אין חוששין להתיחד עמה מפני שאימת בעלה עלי' כתב הרמ"בם ז"ל ואם זה גס בה כגון שגדל עמו או שהיא קרובתו לא יתייחד עמה אע"פ שבעלה בעיר בית שפתחו פתוח לר"ה אין חשש להתייחד שם הערו' מותר להתייחד עם ב' יבמות או עם שני צרות או עם אשה וחמותה או עם אשה ובת בעלה או עם אשה ובת חמותה מפני ששונאות זו את זו ואין מחפה זו על זו וכן עם אשה שיש עמה קטנה שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביא' שאינ' מזנה לפניה לפי שהיא מגלה את סודה כת' הרמ"בם ז"ל תינוק פחות מבן ט' שנים מות' להתיח' עם הנשים שלא גזרו אלא באיש הראוי לביאה אנדרוגינוס אינו מתייחד עם הנשים ואם מתייח' אין מכיי אותו מכת מרדו' לפי שהוא ספ' אבל האיש מתייחד עם האנדרוגינוס ועם הטומטום: תקנו חכמים שיהו הנשים מספרות זו עם זו בבית הכסא כדי שלא יכנס שם איש ויתייחד עמהן לא תלך אשה בשוק ובנ' אחריה שמא יתפר' בנה ותלך אחריו להחזירו ויתעוללו בה הרשעי' שתפסוהו אין ממנין אפי' אדם נאמן וכשר לחיות שומר בחצר שיש בו נשים אפי' הוא עומר בחוץ שאין אפיטרופוס לעריות לא ימנה אדם אפיטרופוס על ביתו שלא ינהיג אשתו לדבר עביר' לא ידור ת"ח בחצ' שיש בו אלמנ' אפי' אינו מתייח' עמה מפני החשד אא"כ אשתו עמו: אלמנה לא תגדל כלב ולא תקנה אשה עברים זכרים אפי' קטני' מפני החשד מי שאין לו א"ש לא ילמוד תינוקו' מפני שאמותיהם של הבנים באות לבית הספ' ונמצא מתגרה בנשי' וכן אשה לא תלמוד קטני' מפני אבותיה' שבאי' בשביל בניה' ונמצ' שמתייחדי' עמה ואם יש לו אשה למלמד יכול ללמד תנוקות אפילו אינ' עמו בבית הספ' אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו:

כג אסור

להוציא שכבת זרע לבטלה אפילו לא יהא דש מבפנים וזורה מבחוץ ולא ישא קטנ' שאינה ראוי' לילד ואלו שמנאפי' ביד ומוציא שכבת זרע לבטל' לא די לו באיסור הגדול שעוש' אלא שהוא בנידוי ועליהן נאמר ידיכם דמים מלאו וכאילו הורג הנפש ואסור לאדם שיקש' לדעת או שיביא עצמו לידי הרהור ואם יביא לידי הרהור יסיח נפשו מדברי הבאי והשחתה לד"ת שהיא אילת אהבים ויעלת חן לפיכך אסור לישן על ערפו ופניו למעלה עד שיטה מעט כדי שלא יבא לידי קישוי לא יסתכל בבהמה חיה ועוף בשעה שנזקקין זה לזה ומות' למרביעי בהמ' להכני' כמכחול בשפופר' מפני שהן טרודין במלאכתן ולא יבואו לידי הרהור כתב הרמב"ם

כתב הרמב"ם אסו' למי שאינו נשוי לשלוח יד במבושיו וכו' כל זה דברי הרמב"ם בפ' כ"א מהא"ב והוא בפ' כל היד וכבר כתבתי בזה בטור א"ח סימן ג' כתו' בספ' הזוהר שחמו' עון הוצאת זרע לבטל' מכל שאר עבירות שבתורה לכן צריך ליזה' ממנו מאד:

כתב' הרא"ש בתשובה כלל לג' סימן ג' שאל' אשה שיש לה אוטם ברחם בענין שאין השמש דש כראוי לו ומתוך האוטם פעמי' שהוא דש בחוץ ולשלם הוא זורה בחוץ יראה שהוא אסו' כיון דלעולם הו' זורה בחוץ קרי ביה ושחת ארצה ואע"פ שלפעמי' הוא דש מבפני' מ"מ כיון דלעולם הוא זור' בחוץ אסו' וגרוע ממשמש במוך דהתם הוא משמ' כדרך כל הארץ אע"פ שאין זרעו ראוי להזריע מידי דהוה אעקר' זקן וקטן עכ"ל:

אסור לרכוב על בהמה בלא אוכף פ"ב דנדה וסמ"ג ומגלות קטן סי' רנ"ב:

כב ישראל לא נחשדו על משכב זכו' ועל משכ' בהמ' וכולי

בסוף קדושין (דף פ"א) אמ' רב יהודה אמ' רב אסי מתיחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו כי אמריתה קמי' דשמואל אמ' אסור להתיחד עם כל עריות שבתור' ואפי' עם בהמ' תנן מתיחד אדם עם אמו ועם בתו תנאי היא דתני' אמר ר"מ הזהרו בי מפני בתי אמר ר"ט הזהרו בי מפני כלתי ופרש"י מתיח' אדם עם אחותו לפרקי' אבל איכו דר תדיר בייחוד אבל דר עם אמו או עם בתו דלא תקיף יצר' עלייהו דהכי ביה אנשי כנס' הגדול' דלא מגרי בקרובו' מכי כה ... לעיניה אמר ר"ט לאנשי ביתו הזהרו בי לשנו' עמי' ועם כלתי שלא אתיח' עמה וגרסי' תו בגמ' (שם) אפי' עם בהמה אביי מכלי לה מכולי' דבר רב ששת מעבר ליה מכה ובתר הכי תנן ר' יהוד' אומר לא ירעה רווק בהמ' ולא ישנו ב' רווקי' בטלית א' וחכמים מתירי' ובגמ' תניא לא נחשדו ישראל על משכב זכור ועל הבהמה וכתב הרא"ש פסקו התו' דהלכה כרב אסי שהרא' שהי' גדול משמוא' ואע"ג דכל הני אמוראי דבסמוך מחמרי אפי' בבהמה איכא למימ' דמחמירין על עצמן היו והמתע"ב עכ"ל:

והר"ן כת' כיון דמותבי' לשמואל ממתני' ומשני תנאי היא ה"ל סת' במתני' ומחלוק' בברית' והלכ' כסת' ולפי' פס' הרמ"ב בפכ"ב מהא"ב ובמתני' דלקמן נמי תנן ר' יהוד' אומ' לא ירע' רווק בהמה וכו' וחכמים מתירים וליכ' למימ' דסת' וא"כ מחלוקת הוא דבריים תנן מתיחד עם אמו ומשמע דה"ה עם בהמה מדאמ' שמואל ואפי' עם בהמה דדילמ' רועה שאני מפני שהוא רועה תמיד ברבייתה ומ"ה א"ר יהודה לא ירע' רווק זה כ"ל אבל תמהני משום דהוי בגמ' אמוראי טובא דסברי לה כשמואל אלא שהרמב"ם כתב בפכ"ב מהא"ב דמדינ' שרי וחכמי' הללו מחמירים על עצמן היו עכ"ל

וז"ל הרמ"ב בפ' הנז' אסו' להתיח' עם ערוה מן העריו' חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבע' עם אשתו נדה: לא נחשדו ישרא' על משכב זכור ועל הבהמ' לפיכ' אין אסו' להתיחד עמהן ואם נתרחק אפי' מייחוד זכור ובהמ' ה"ז משובח וגדולי החכמי' היו מרחיקין הבהמ' כדי שלא יתיחדו עמ' עכ"ל וכן הם דברי רבי': האומות חשודי' על הכל לפי' אין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר או אומנות בהלכו' פר' אין מעמידין (דף טו) ופ"ק דשב' (דף יז) גזרו על תינוק גוי שיטמא בזיבה שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכו': ומ"ש ואין מעמידין בהמ' בפונדקאו' הגוי' משנ' בפ"ב דע"ז (דף כב) ומ"ש אפי' זכרים אצל זכרי' ולא נקבו' אצל נקבו' וכן מ"ש ואין מוסרין בהמ' לרוע' וכו' מפני שהול' מנאפי' בשיבא הזכר לשכב עם הנקבה ישכב עם הבהמ' הכל שם וכ"פ הרמב"ם בפ' כ"ב מהא"ב ופירש"י דטעמ' דאסו' משו' דבני נח נאסרו על רביע' בהמ' דכתי' והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה שאין כאן בשר אחד ואיכא משום ולפני עור: ומ"ש הר"ת פסק שמות' להעמיד בהמו' אצלם כתבו התו' והרא"ש שטעמו משום דס"ל

דהלכה כר' פדת דמוקי מתניתא דסייפא

הרמב"ם ז"ל אסור למי שאינו נשוי לשלוח יד במבושיו כדי שלא יבא לידי הרהור ואפי' מתח' טיבורו לא יכני' ידו כדי שלא יבא לידי הרהור ואם הוא נשוי מות' ובין נשוי ובין שאינו נשוי לא יושיט ידו באמה כלל אלא בשעה שנצרך לנקביו ואני כתבתי בא"ח דאף נשוי אסו' אם לא מהעטרה ולמטה לצד הארץ:

כב ישראל לא נחשדו על משכב זכור ועל משכב בהמ' לפיכך מות' להתייחד עמהן והמחמיר עצמו שלא להתייח' אפי' עם בהמ' ולא עם אביו ה"ז משוב' האומו' עע"ז חשודי' על הכל לפיכ' אין מוסרי' להם תינוק ללמדו ספר או אומנו' ואין מעמידין בהמ' בפונדקאו' שלה' אפי' זכרי' אצל זכרי' ולא נקבו' אצל נקבו' ואין מוסרין בהמ' לרוע' שלה' אפי' זכרי' לזכ' ונקבו' לנקבו' מפני שכול' הם בחזק' מנאפי' וכשיב' הזכ' לשכב עם הנקב' ישכב עם הבהמ' ור"ת פסק שמות' להעמי' בהמות אצלם דקיימא לן שאינן חשודי' על הרביעה:

כג כתב הרמ"בם אין לך דבר בכל התור' כולה שהוא קש' לרוב בני אדם לפרו' ממנו יות' מן העריו' ומביאו' האסורות ואמרו רבותינו גזל ועריו' נפשו של אד' מתאוה להם ומחמדתן ועוד אמרו רוב בגזל ומיעוט בעריו' והכל באבק לשון הרע לפי' ראוי לו לאד' לכוף יצרו בדב' הזה ולהרגיל עצמו בקדושה יתר' ובמחשב' טהור' ובדעת נכונ' כדי להנצל מהם ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול גדולי חכמי' היו אומרי' לתלמידיהם הזהרו בי מפני בתי הזהרו בי מפני כלתי כדי ללמ' לתלמידיהם שלא יתביישו בדבר זה ויתרחקו מן היחוד וכן יתרח' מן השחו' ומהשכרו' ומדברי עגבים שאילו גורמי' גדולי' הם והם מעלות של עריו' ולא ישב בלא אשה שמנהג זה גורם לטהרה יתרה וגדולה מכל זאת אמרו יפנה אדם עצמו ומחשבתו לד"ת וירחיב דעתו בחכמ' שאין מחשבו' העריו' מתגברו' אלא בלב הפנוי מן החכמה ובחכמה מה הוא אומר איל' אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבת' תשג' תמיד ואשתו של אד' מותר' לו לפיכ' כל מה שירצ' לעשו' באשתו עוש' בועל בכל עת שירצ' ומנשק בכל אב' שירצה ובא אלי' בין כדרכ' בין שלא כדרכ' בין דרך אברי' ובלב' שלא יוצי' ש"ז לבטל' ור"י פיר' דאפי' בהוצא' ש"ז נמי מות' לשמ' שלא כדרכה ובלב' שלא יהא רגי' כן אלא אקראי בעלמ' שמתאו' לאשתו לשמ' שלא כדרכ' אלא אסו' להיו' רגיל בכך עוד מדברי הרמ"ב ז"ל מדת חסידו' שלא יקל ראשו בכך ושיקד' עצמו בשע' תשמי' ולא יסור מדרך העול' שאין דבר זה אלא כדי לפרו' ולרבו' ולא ירב' בתשמי' להיו' מצוי אצל אשתו תמי' שדב' זה פגום הוא מאד ומעש' בורות הוא אלא כל הממע' בתשמי' ה"ז משובח ובלבד שלא יבטל עונ' אלא מדע' אשתו ע"כ ואיזהו העונ' האמור' בתור' הטיילי' שפרנסת' מצוי' להם ואין פורעין מס עונת' בכל יום הפועלי' שעושי' מלאכ' בעיר אחר' ולנים בכל לילה בבתיה' פעם אחת בשבוע ואם עושין מלאכ' בעיר' פעמי' בשבוע והחמרי' אחת בשבוע והגמלי' אח' לל' יום והספני' אחת לו' חדשי' ועונ' ת"ח מליל שבת לליל שבת וכל האדם חייב לפקוד את אשתו בליל טבילת' ובשע' שהו' יוצ' לדרך כת' עוד הר"מב ז"ל בעניין ריחוק התשמי' שכב' זרע הוא כח הגוף ומאו' עינים וכל זמן שתצ' ביות' הגוף כלה וכחו כלה וחייו אובדי' וזהו שאמ' שלמ' בחכמתו אל תתן לנשי' חילך וכל השטוף בבעיל' זקנ' קופצ' עליו וכחו תשש ועיניו כהו' וריח רע נודף מפיו ומשיחיו ושע' ראשו וגבי עיניו וריסי עינ' נושרו' ושע' זקנו ושיחיו ושע' רגליו רבו' ושיניו נופלי' וחרב' כאבי' חוץ מאילו באים עליו אמרו חכמי' הרופאי' אחד מאלף מת בשא' חולאי' והאלף ברוב התשמי' לפיכך צריך אדם ליזה' בדב' אם רוצ' להיו' בטוב לא יבעול אלא כשימצ' גופו ברי' וחזק ביות' והוא מתקשה הרב' שלא לדעתו ומסיח דעתו לדבר אחר והק' ישוי' כשהי' וימצ' כובד ממתניו ולמט' וכאילו חוטי' הבצי' נמשכין ובשרו חם זה צריך לבעו' ורפוא' לו שיבעו': לא יבעו' אדם והו' שבע או רעב אלא לאח' שיתעכ' המזון במעיו ויבדוק נקביו קודם בעיל' ואחר בעילה ולא יבעול מעומד ולא מיוש' ולא בבית המרחץ ולא ביו' שנכנס למרחץ ולא ביום הקזה ולא ביום יציא' לדרך או ביום ביאתו מן הדרך לא לפניהם ולא לאחריהם ע"כ ואף כשישמ' בשע' העונ' לא

לרביעה כר' אליעזר והלכת' כרבנן דלא חיישי לרביעה והר"ן כתב על מתני' דאין מעמידין בהמה בפונדקאות הגוים מסתברא דה"מ במקומות שהגוים חשודים על הרביעה אי נמי בהתם גוים אבל כגון גוים שבמקומות הללו שאין חשודי' בה אדרבה מכין ועונשין עליה מותרת וכ"כ ה"ה בפכ"ב מהא"ב וכתב ועל זה נהגו היתר במקומותינו:

כה כתב הרמב"ם אין לך דבר בכל התור' כולה שהו' קשה לרוב בני אדם לפרוש ממנו יותר מן העריות וכו' עד באהבתה תשגה תמיד בסוף הא"ב ואשתו של אדם מותרת לפי' כל מה שירצה לעשות באשתו עושה בועל בכל עת שירצה ומנשק בכל אבר שירצה ובא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכ' בין דרך איברים ובלבד שלא יוציא ש"ז לבטלה כל זה לשון הרמב"ם בפכ"א מהא"ב וכתב כן מדגרסי' בפ"ב דנדרים (דף כ) א"ר יוחנן בן דהבאי חגרי' מפני מה הויין מפני שהופכים שולחנם אלמים מפני מה הויין מפני שמנשקי' על אותו מקום חרשי' מפני מה הויין מפני שמספרי' בשעת תשמיש סומים מפני מה הויין מפני שמסתכלין באותו מקום א"ר יוחנן זו דברי ר' יוחנן בן דהבאי אבל אמרו חכמי' אין הלכ' כיוחנן בן דהבאי אלא כל מה שאדם רוצ' לעשו' באשתו עושה ואמרי' תו התם ההיא דאתאי לקמיה דר"א ל' ערכתי לו שלחן והפכו כלומ' שבא עלי' שלא כדרכ' א"ל בתי התורה התירתך לו וכן אמר רב לאיתתא אחריתי דאתאי לקמי' והם הלכ' כחכמי' וכרב ומ"מ כתב שיזהר שלא יוציא ש"ז לבטל' כי היכי דלא תיקשי הלכת' אהלכת' דר' יוחנן אדר' יוחנן דא"ר יוחנן בפ' כל היד המוציא ש"ז לבטל' חייב מיתה וכ"כ התו' בשם ר"י בחד תירוצ' כמו שאכתוב בשמו ומ"ש רבי' בשם ר"י דאפילו בהוצאת ש"ז נמי מותר וכו' בם פ' אין (דף לד) אהא דקא' דמעשה ער ואונן הוה שלא כדרכ' הקשו התו' מהא דשרי בנדרים שלא כדרכ' ותור"י דהת' איירי בלא הוצאת זרע דשרי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן ועוד תור"י דלא הוי כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחי' זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא מתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי וכתב הרא"ש שם דהאי שינוי בתרא עיקר ודבר קשה הוא להתיר לו להכשל בהוצאת זרע לבטלה אפי' באקראי ושומר נפשו ירחק מזה ומכיוצא בו וכבר כתבתי בזה * ודע שכתב' רבי' בטור א"ח סי' ר"מ דהא דא"ר יוחנן אין הלכה כיוחנן בן דהבאי איכו אלא על כפיית השלחן אבל כל האחרים אסורים והפיכת השולחן נמי שהתירו פי' הראב"ד דוקא שהיא מתרצה לו אבל אם הוא כופה אותה לכך אני קורא עליו גם בלא דעת נפש לא טוב וכתבו רבי' בסוף סי' זה עוד מדברי הרמב"ם מדת חסידות שלא יקל ראשו בכך ושיקדש עצמו בשעת תשמיש וכו' הכל בפכ"א מהא"ב: ואיזהו עונה האמור הטיילים וכו' עד ות"ח מליל שבת לליל שבת בפ' אע"פ (דף סח) ויתבאר בסי' ע"ו בס"ד: ומ"ש וכל אדם חייב לפקוד את אשתו בליל טבילתה ובשעה שהוא יוצא לדרך בפ' הדר ובפרק הע"י (דף סב) כתב עוד הרמב"ם בענין ריחוק התשמיש ש"ז היא כח הגוף ומאור העינים וכו' עד לא לפניהם ולא לאחריהם הכל פ"ד מה' דעות ואף כשישמש בשעת העונה לא יכוין להנאתו וכולי ולא יבעול אלא מרצונה בפ"ב דנדרי' אמרי' דקרא וברותי מכם המורדים והפושעים בי אלו בני ט' מדות וחד מינייהו בני אנוס ובסוף עירובין אסו' לאד' שיכוף אשתו לדב' מצו' ומ"ש ואם אינ' מרוצ' יפייסנ' עד שתתרצה פשו' הוא ובסוף עירובין אמרו למדנו דרך ארץ מתרנגול שמפייס ואח"כ בועל ויפי'

* כ"ה ואילו היה ר"י רואה מ"ש הזוה"ק בגונת המוציא זרע לבטלה כי הוא גדול יותר מכל עבירו' שבתורה לא היה כותב זה שכתב:

בנוע

בנוע מאד בשע' תשמי' ולא ישמש בפני כל חי כפר' כל היד וכמו שכתו' בסמוך ותינוק שאינו יודע לדבר כבהמ' דמי והא דאסו' בפני כל חי דוקא בנעור וכו' כל זה כתבאר בטור א"ח סי' ר"מ: ומ"ש ויש להסתפק אי סגי בהפסק מחיצ' י' ומסתבר' דלא מהני וכו' כר' דסבר' הפוכ' היא זו טעמ' משו' בניעו' במחיצ' י' מוכנע הוא ושמ' י"ל דאע"ג דבמחיצ' י' הוא הוי מעין שיושב חוץ למחיצ' מ"מ מרגיש הוא בשעה שהלה משמ' וכיון שכן אין כאן בניעו': בית שיש בו ס"ת לא ישמש עד שיעשה בפניו מחיצה י' ואם יש לו בית אחר צרי' שיוציאנו ואם יש בו תפלין וכו' אסו' עד שיתן אות' כלי בתוך כלי והוא שלא יהא הכלי מיוח' לו וכו' ואם פיר' טלית על הארגז חשוב ככלי תוך כלי הכל סוף פרק מי שמתו (דף כו) ומ"ש דחומשין וספרי תלמוד אסו' עד שיתן אות' כלי בתוך כלי כן כת' הרא"ש שם: ויעשה הדב' באימ' ובירא' לא בתחל' הליל' וכו' כדאית' בנדרי' פר' אלו מותרי' (דף כ) שאלו לאימ' שלום וכו' בסוף הפרק: גרס' במסכ' כלה הוא למט' והיא למעל' זו דרך עזות וכו' ואל יספר עמה לא בשע' תשמי' ולא קודם לכן וכולי בספ"ב דנדרי' (דף כ) אהא דקאמ' הרשי' מפני מה הויין מפני שמספרי' בשעת תשמי' רמי מדתני שאלו את אימא שלום אשתו של ר' אליעזר מפני מה בניך יפיפין ביות' א"ל אינו מספ' עמי לא בתחל' הליל' ולא בסופה אלא בחצי הליל' וכשהו' מספר עמי מגלה טפח ומכסה טפח כלומ' אלמ' מספ' היה בשעת תשמי' ומשני הא במילי דתשמיש הא במילי אחרניית' ומדלא שני הא קודם תשמי' הא בשע' תשמיש משמע דל"ש קוד' תשמיש ל"ש בשע' תשמי' לא יספ' עמה: ומ"ש ואם סיפר עמה עליו נאמ' מגיד לאדם מה שיחו אפי' שיחה בטלה שבין אדם לאשתו וכו' בפ"ק דחגיג' (דף ח) ומ"ש אבל בעניני תשמיש יכול לספר עמה כבר כתבתי בסמוך דהכי מסיק בפ"ב דנדרים (דף כ) ומ"ש כדי להרבו' תאותו כ"כ הר"א שם והר"ן כת' דבמילי דתשמי' שרי כדי לרצות' וזהו שכת' רבי' בסמו' או אם היה לו כעס עמה וצריך לרצות' וכו' ומ"ש כדאית' בברכו' פר' הרוא' (בדף סב) רב כהנ' ע"ל גנא תותי פורייה דרב וכו' בפ"ק דחגיג' (דף ה) כמי איתי': כתב הרמב"ם אסו' לשמש בשווקי' וברחובות ובגנים ובפרדסים וכו' בפר' כ"א מה"א: וכתב ה"ה בפר' נגמ' הדין מעשה באחד ששטים אשתו תחת התאנה ושלקוהו: אסור לשמש מטתו ביום ובליל' לאור הנר ובבית אפל מותר ביום ות"ח וכו' בפרק כל היד (דף יז) וכתבו הגהות מיימון בפ"ד מהלכות י"ט שדקדקו שהו' שבליל' אסו' לשמש אבל הנר אפי' על ידי האפלת א' טלית אסור לשמש בשני רעבון אלא לחשוכי בנים בפ"ק דתעניות (דף יא) אכסנאי אל ישמש עד שיב' לביתו בסוף פרק אף על פי (דף סה) ומדברי הראב"ד צריך לברר אי זו מחשבה נכונ' וכו' בספר בעלי הנפש ומ"ש

לא יכוין להנאתו אלא כאדם הפורע חובו שהוא חייב בעונתו ולקיים מצות בוראו בפריה ורביה ושיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי' מצו' בישראל ולא יבעול אלא מרצונ' ואם אינ' מרוצ' יפייסנ' עד שתתרצ' ויהי' צנוע מאד בשע' התשמיש ולא ישמש בפני כל חי גרסי' בנדה בפ' כל היד רבה מקרקי' גזי דכלתי' אביי באלי דדבי פור' היו מבריחים אפי' הצרעי' והזבובים שסביב מטותיה' בשעת תשמיש ומיהו הם היו מחמירי' על עצמן דגרסי' נמי התם אמ' ליה רב יהודה לשמואל אפי' בפני עכברים פירו' שאל לו על מה שאין משמ' מטתו בפני כל חי אם אסור אפילו בפני עכברי' אמר לו כגון של בית פלוני שמשמשי' מטותיהן בפני עבדיהן אלמ' שמות' בפני עכברי' אלא שהם היו מחמירי' על עצמן הילכך מות' אפי' בפני בהמ' וחיה ועוף ותינוק שאינו יודע לדב' כבהמ' דמי והא דאסו' בפני כל חי דוק' בניעו' אבל בישן שפי' דמי ויש להסתפק אי מהני בהפסק מחיצ' עשר' ומסתבר' דלא מהני אע"ג דמהני גבי ס"ת הכא כיון דטעמ' משו' צניעו' הוא לא מהני בית שיש בו ס"ת לא ישמש עד שיעש' בפניו מחיצ' עשר' ואם יש לו בית אחר צרי' שיוציאנו ואם יש בו תפילין או שאר ספרים ל"ש חומשין או ספרי תלמו' אסו' עד שיתן אות' בכלי תוך כלי והוא שלא יהי' כלי השני מיוח' לו אבל הוא מיוח' לו אפי' מא' כחד חשי' ואם פיר' טלי' על הארגז חשו' ככלי תוך כלי ויעש' הדב' באימ' וביראה לא בתחיל' הליל' ולא בסופ' כדי שלא ישמע קול בני אדם ויבא לחשו' באש' אחר' אלא באמצע הליל' כדאית' בנדרי' בפר' אלו נדרי' שאלו לאימ' שלום אשתו של ר"א מפני מה בניך נאים ביותר אמרה מפני שאינו מספר עמי לא בתחיל' הליל' ולא בסופ' אלא באמצע הליל' פיר' מספ' בשעת תשמיש וכשהו' מספ' מגל' טפח ומכס' טפח ודומ' כמי שכפאו שד פי' באימה וביראה כמי שכפאו שד כת' הראב"ד י"מ מגל' טפח מכס' טפח ודומ' כמי שכפאו שד שלא היה ממרק האב' בשע' תשמי' כדי למעט הנאתו ודומ' כמי שכפאו שד שעוש' הדב' מאונס ונ"ל מגל' טפח באש' כלומ' מגל' אות' לצורך תשמיש ועכשיו מכסה אות' כלומר שלא היה מאריך באותו מעש' כמי שכפאו שד ונבע' והניח המעש' כל כך היה מקצ' בתשמי' ואם תקש' לך א"כ לא היה משה על הבטן ואמרו חכמי' שכר פרי הבטן בשכ' שמשהין עצמן על הבטן עד שיזרעו נשותיהן הויין להו בני זכרי' יש לתרץ כי כל לבבו' דורש הו' כל המעשי' שהם לשם שמים טובי' הם מי שיודע בעצמו שיוכל לעשו' המעשה ולא תכנס בו מחשב' אחר' והוא משהה עצמו כדי שתהנ' האש' מן המעש' ותזריע היא תחל' מכוין לעשות מצוה ועוש' אותה הקב"ה משלם לו שכרו בבני זכרי' ומי שאינו בטוח בעצמו וממה כדי להנצל מן החט גם הוא עוש' מצו' והקב"ה משלם לו שכרו בבנים זכרי' ע"כ וי"מ מגלה טפח על הסינ' שהיא חוגר' בו שאף בשע' תשמי' היה מצריכ' לחגור בו מגלה רק טפח ממנו ומכס' מיד לאח' תשמי' כדי למעט הנאתו גרסי'

במסכת כלה הוא למטה והיא למעל' זה דרך עזות שמשו שניהם זה דרך עיקש: ואל יספר עמה לא בשע' תשמי' ולא קוד' לכן כדי שלא יתן דעתו באשה אחר' ואם סיפר עמה ושימש מיד עליו נאמ' מגיד לאדם מה שיחו אפי' שיחה בטלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשע' הדין אבל בעניני תשמיש יכול לספר עמה כדי להרבות תאותו כדאית' בברכו' פר' הרוא' רב כהנ' עייל גנא תותי פוריה דרב שמעיה שח ושיחק ועשה צרכיו או אם היה לו כעס עמה וצריך לרצותה שתתפייס יכול לספר עמה כדי לרצותה כתב הרמב"ם ז"ל אסור לשמש בשווקי' וברחובו' ובגנים ובפרדסים אלא בבית דירה שלא יראה כזנות וירגילו עצמן לזנו' והבועל אשתו במקומות אילו מכין אותו מכת מרדו' ע"כ אסו' לשמ' מטתו ביום ובליל' לאור הנר ובבית אפל מות' ביום ות"ח כיון שצנוע בכל דרכיו מאפיל בטליתו ושפיר דמי: אסו' לשמש בשנת רעבון אלא לחשוכי בנים אכסנאי אל ישמ' עד שיב' לביתו מדברי הראב"ד צריך לברר איזו מחשב' נכונה שצריך שתהי' לאד' בשע' תשמיש ודרשתי וחקרתי ומצאתי תוכן המעש' הזה על ארבעה כוונו' שלש מהן עיק' קבול השכר והרביעית קרוב' לקבול שכר ושכר' מועט מן הג' ראשונו' לשם פריה ורביה והיא הנכונה שבכולן לקיי' מצו' עשה השנייה לתקון הולד כמו שאמרו רז"ל שלש' חדשי' הראשוני' קשה לאש' וקשה לולד אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרוני' יפה לזה ולזה שמתוך כך יצא הולד מלובן ומזורז וגם זו הכוונה נמשכ' לכוונ' פ"ו והשלישית אם ילדה אשתו והיא מניקתו ומשתוקקת אליו והוא מכיר שמשדלתו ומרצ' אותו והיא מתקשט' לפניו כדי שיתן דעתו עליה כן בצאתו לדרך שהיא משתוקק' אליו גם באלו יש קבול שכר והיא מצות עונה האמור' בתורה והרביעית שהוא מכוין לגדור עצמו מן העביר' כדי שלא יתאו' לעשות עביר' כי רוא' יצרו גוב' ומתאו' על דבר ההוא גם בזו יש שכר אך לא כראשונו' לפי שהיה יכול לדחות את יצרו ולכבוש אותו כענין שאמרו חכמי' אבר קטן יש באד' מרעיבו משביעו ומ"מ מי שכוונתו לכך שישבע מן ההיתר כדי שלא ירעב ויתאוה אל האיסור כוונתו לטובה ויש לו שכר כאד' שיכול להתענות יום אחד בלא טורח גדול שלא יחלה ושלא יצטער הרבה אעפ"כ הוא אוכל מעט כדרך שאר בני אדם שאינו נתפס באות' אכיל' ומקב' עלי' שכר שמרא' לנפשו מעט הנאה ואינו רוצ' לצער אות' כענין שאומ' גומל נפשו איש חסיד וגאמ' צדי' אוכל לשובע נפשו אבל מי שאינו צריך לדב' ואין יצרו מתגבר עליו והוא מעורר תאותו ומביא עצמו לידי תאות קישוי כדי שישביע את יצרו ולמלא תאותו מתאות העולם הזה הוא עצת יצר הרע מקדהית' יסיתנו אל האיסו' ועל זה אמרו רז"ל המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי ופריך ולימא אסור דמיגרי יצר הרע בנפשיה וזה דומה לאדם שהוא שבע ואוכל ושותה יותר מדאי עד שמשתכר ומקיא ודומה לבהמה שאוכלת עד שיאחזנה דם ותמות ויש עוד מחשבות המפסידות את שכרו והן בני תשע מדות בני אנוס' בני שנוא' בני נידוי בני תמורה בני מורדת ע"א בני מריבה בני שכרות בני גרוש' הלב בני ערבובי' בני חצופ' ותניא לא תתורו אחרי לבבכם מכאן אמר רבי נתן שלא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואמר רבינא לא נצרכא אלא אפי' לשתי נשיו בני אנוס' אין צ"ל שאם אנס אשה והולי' ממנ' בן אלא אפי' אנס אשתו וכן שנינו במסכת כלה מפני מה הויין לאד' בנים בעלי מומין מפני שתובעה ואינה נתבעת לו פיר' אינ' מתרצה לו ורבי יהודה אומר מפני שאומר' לו בשעת תשמיש אנוסה אני ואיכא בינייהו רוצ' ואינו רוצה נמצ' כי האונס גם באשתו אסו' אלא אם הוא צריך לאשתו יפייס ואח"כ יבעול בני שנואה כמשמעו והוא ששנאה בשעת התשמיש אבל אם רצויה בשע' תשמיש שרי אע"פ שהיא שנואה בני נידוי בני נדה אע"פ שאינו ממזר מן התורה וי"מ שהו' או היא בנידוי שאסורים בתשמי' המטה וה"ה נמי אם אח' מהם אבל בני תמורה שהיה מכוין לערוה ונזדמנה לו אשתו וי"מ אפילו שתי נשיו שנתכוון לזו ונזדמנה לו אחרת בני מורדת דאמר ליה לא בעינא לך ואף עפ"כ משמש עמה והרי היא אצלו כמו זונ' אע"פ שהו' מדעת: בני מריב' שהם מתקוטטי' יחד בכל פעם דהוי ביא' זו כמו זנו' כיון שאינה מתוך אהבה: בני שכרות שהוא או היא שכורים: בני גרושת הלב שבלבו לגרש אפי' אין בלבו שנאה כגון מאותן שכופין להוציא וגמר בלבו לגרש ואח"כ בא עליה בני ערבוביא שמשמש עם אשתו ונתן דעתו על אחרת אפילו שתיהן נשיו בני חצופה שתובעת [illegible] והרי היא כזונה ואסור לקיימה אבל מי שאשתו מרצה אותו [illegible] ריצוי ומתקשטת לפניו כדי שיתן דעתו עליה על זה ארז"ל [illegible] ממנה בפים חכמים כלאה שיצא ממנה יששכר וכל אלו [illegible] צריכים לפריה ורבי' כגון שאינן מתעברו' א"ה באלו המד' [illegible] ונקרא רשע: ויש עוד דברים שפוגמים המעשה ומקלקלי' [illegible] מה שפי' בנדרי' א"ר יוחנן בן דהבאי ד' דברי' שחו לי מלאכי

(א) וכ"כ בס' הפ"מ נהי"ט וכן נראה מסוגי' הגמ' פ"ב דנידה גבי הא דאין מכנין הנר כ"ש מפני תשמיש המט' ונראה בס' אלגון רפ"י דכשעושה מחיצה כיכן לנין הנר אף ע"ג דאור הנר עדין נראה דשרי דכתב שם דאיפשר לעשות מחיצה בסדין ובודאי האור נראה דרך הסדין ואפ"ה משמע דשרי:

ומ"ש כמו שאמרו חז"ל ג' חדשי' הראשוני' קשה לאשה וכו' עד מלובן ומזורז וכו' בפ' שמפלת (דף לא) ומ"ש כענין שאמרו חכמי' אבר קטן יש באדם מרעיבו משביע בפ' החליל (דף נב) ומ"ש וע"ז אמרו ז"ל המקש' עצמו לדעת יהא בנדוי בפ' כל היד (דף יג) וכתבא' בסימן כ"ג ומ"ש ויש עוד מחשבות המפסידות את שכרו והם בני ט' מדו' בני ארוסה בני שנואה וכו' בם"פ דנדרים ומ"ש ע"א בני מריבה פי' יש שגורסין בני מריבה במקו' בני מורדת ותני' לא תתורו אחרי לבבכ' מכאן א"ר נתן שלא ישתה אדם בכוס זה וכו' ומה רבינו לא כרכ' אלא אפי'

כיון דנפש איסות בא עליה כ"ל מקדש בביאה בבית ראובן וכו' בתשובה כלל ל"ב סי' ט"ו וכ' אם שהכניסה לחופה אינו קונה להיות כאשתו מספק בריש מסכת קדושין (דף ה) אמר רב

השרת חגרין מפני מה הויין מפני שהופכים שלחנם פירוש שנוהגין כמעשה בהמ' סומין מפני מה הוין מפני שמסתכלים באותו מקום בשעה שהם רוצים לשמש אע"פ שבשעת המעש' מצניע עצמו אם ביום מאפיל בטליתו בלילה מכבה הנר מ"מ נוהג בה מנהג הפקר וכ"ש כשמסתכ' שלא בשע' התשמי' שהוא משס"י הר בעצמו אלמין מפני מה הוין מפני שנושקין באותו מקו' חרשין מפני מה הוין מפני שמספרין בשע' תשמי' הראשונו' מפני שנוהג בה מנהג הפקר הרביעי' מפני שנותן דעתו באשה אחרת ומה שא"ר יוחנן אין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי שאו' אינו אלא על הפיכ' שלחן אבל כל האחרי' אסורי' והפיכ' שלחן נמי שהתירו דוק' שהיא מתרצה לו אבל אם הוא כופה אותה לכך קורא אני עליו גם בלא דעת נפש לא טוב שהרי אמרו אץ ברגלים חוט' זה הבועל ושונה ופריך והאמר רבא הרוצ' לעשו' בנים זכרים יבעול וישנה ומשני כאן לדע' כאן שלא לדע' השתא אפי' זה שבועל כדי לעשו' בני' זכרי' אם הוא שלא לדעת אסור כ"ש אם הופך שלחנו שלא לדעת שנקרא חוט' ויש מקשין מהא דאמ' יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת כיון שנתנו חכמים עונה לכל איש לפי כחו כדאית' בכתובו' א"כ מה תהא עוד דחיית השמאל והקרב' הימין ויש לתרץ שלא אמרו כן אלא על הטיילי' שעונתן בכל יום שעליהם אמר תהא השמאל דוחה למעט מהן ברשות כדי שלא יתגבר יצרו עליו אבל מעונות ת"ח אין למעט וכל שכן מעונות אחרות כגון הגמלים והספנים ועוד י"ל כי עונות שנתנו חכמי' למלאו' תשוקת האשה אינו רשאי למעט מהן שלא מדעת' אבל אם יצטרך להרבות כדי להנצל מן העבירה הרשו' בידו ועל הדרך הזה יהי' שיעמ' כנג' יצרו ולא ימלא כל תאותו אלא תהא שמאל דוח' וימין מקרבת ולא דחייה גמור' כי שמא מתוך הלחמו עם יצרו לדחותו יבטל עונתו אלא תהא ימין מקרב לקיי' עונתו ועוד יש לומ' כי העונות שקבעו הכמים ז"ל ע"ד מתם קבעו אותם כי אם דעת האשה שהיא מתפייסת בכך אבל אם רואה שהיא מבקש' יות על ידי קישוטה והשתדלותה לפניו חייב לשמח בדבר מצוה כדאיתא בפסחים אמר רבא חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מצו' אפי' שלא בשע' עונתה ואפי' היא מעוברת וכשהי' צריכ' לאותו מעש' קאמ' אר"י בן לוי היודע' באשתו שהי' יראת חטא ואינו פוקד' נקר' חוטא ואם הוא בשעת עונת' פשיט' דאורית' היא אלא אפי' שלא בשע' עונת' קאמ' ואמרי' נמי חיי' אד' לפקו' אשתו בשע' שיוצ' לדרך אפי' בשע' וסתה ואיתא נמי במסכת כלה מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרי' יעש' חפצי שמי' וחפצי אשתו חפצי שמי' יפזר מעותיו לעניים חפצי אשתו ר"א אומ' יפתנה בשע' תשמיש' ר' יהוד' אומר ישמחנ' בדבר מצוה ואחר שצריך לעשות חפצי אשתו לשמחה בדבר מצוה בכל שהיא צריכה ע"כ הזהירו שתהא שמאל דוחה פן תסיתנו לעבור על המד' הזא' ותמשיכהו אחריה להבלי העולם ע"כ מדברי הראב"ד ז"ל:

הלכות קידושין

כו אין האשה נחשבת אשת איש אלא על ידי קדושין שנתקדשה כראוי אבל אם בא עליה אדם בלא קידושין לשם זנו' לוקה משום לא תהיה קדשה והיא זונ' האמור' בתורה ואפי' לא בא עליה לשם זנות אלא לשם אישו' בינו לבינ' אינ' נחשב' כאשתו אפי' אם יחד' אלא אדרב' כופין אותו להוציא' מביתו וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' פנויה המשרת' בבית ראובן ויצ' קלא דלא פסי' שמתייח' עמה לא מיבעי' שבני משפחת' יכולין למחו' בידו שהו' פגם להם שתהי' פלגשו אלא בית דין כופין אותו להוציא' מביתו שרב' ידוע שהיא בוש' לטבול ונמצא

הלכות קידושין

כו אין האשה נחשבת א"א אלא ע"י קידושין שנתקדשה כראוי אבל

כתב הר"ש בר צמח בתשובה ראוי ליסר מקדש זה דרב מנגיד מאן דמקדש בלא שידוכי אלא שיש ללמד עליו זכות שלא כאמת זה אלא כשהקידושין חלין בודאי או בספק אבל היכא דליכא קידושי' כלל לא כיון דלא אהנו מעשיו ומ"מ אם יחזיק ברשעתו ויוכי' לעז ראוי לנדותו ולהכותו על זה. וכתב עוד על מי שנידך אשה ואח"כ נשאת לאחר ושען זה שקידשה בביאה בלא עדים אין בדבריו כלום ומ"מ ראוי לגעור בזה שהעיז פניו לומר שקידש בביאה עכ"ל :

ואם אומר' שאינ' מכרת אינה מקודש' ולהר"אש אפי' אומרת שאינה מכרת מקודשת ואיפכ' דהר"אש מודה לשאר מפרשי' בענין שהאשה מתקדש' ואיכו לא איירי אלא בדין שאיש המקדש דכיון שהוא הוציא מפיו לשונו' הללו חזקה לשם קדושין הוציא' אבל באשה שומעת דבריו וחזקה שאינ' מכרת באותן לשונו' שהם לשם קדושין ומ"ש רבי' שתאמר שהיא מכרת. ומ"מ יש לתמוה על רבי' שלא הזכיר סברת הר"אש בזה כלל. כתב המרדכי בריש קדושין היה מדב' עמה לאו דוקא עמה אלא ה"ה אם מדברי' עם אחרים בפניה ד גרסי' בגמ' (שם) על הך מתני' דהיה מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושי' וכולי ר' יוסי או דיו א"ר יהוד' אמ' שמואל והוא שעסוקין באותו ענין וכן א"ר אלעז' א"ר אושעי' כתנאי' ר"א והו' שעסוקי' באותו ענין ר' אלעזר בר"ש אומר אע"פ שאין עסוקין באותו ענין מנא ידעה אמר אביי מענין לענין באותו ענין ופרש"י והוא שהיו עסוקי' בדבר עסקי קדושיהם עד שעת נתינה. מנא ידעה כיון דבשעת נתינה לא היו עסוקין בדיבור הקידושין מנא ידעה שלשם קדושין הוא נתנה לה שתרצה אף על פי שדברו כבר בכך הרי פסקו אותו עסק מענין לענין שפסקו מלדבר בקדושין ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומעי' לדבר צרכי זיווגם היו כמו כמה יש לך נדוניא וכמה יש לך שדות להתפרנס משם וכת' הר"ן הלכ' כר' מחבירו וכן דעת הרי"ף והר"אש שסתמו וכתבו והו' שעסוקים באותו ענין וכך הם דברי רבי' וכ"כ מדברי הרמ"בם פ"ג וכתב ה"ה שכן דעת בעל העיטו' והרשב"א כת' שהיא מקודש' וכבי' רא"ה מן התוספת' ואם לא היו עסוקין כלל בזה ונתן לה כשפסתם אינה מקודשת אע"פ שהוא אומר לקדשה נתכוונתי וכתב הרשב"א שאפי' חזר ואמר לה הרי את מקודשת לי והיא רוצה צריך שיטול הכסף ממנ' ויחזו' ויתננו לה בתורת קידושין עכ"ל ה"ה והמרדכי כת' בס"פ האיש מקדש בשם תשו' הר"מ לפי העדו' שלא בחנו דבריה אם נתרצ' תחלה להתקדש לו אע"ג דבעידנ' דיהיב לה לא שמעו מפיו אז ודאי צריכה גט כדאמ' פ"ק דקדושי' היה מדבר עם האשה וכו' רבי יוסי אומ' דיו והלכ' כר' יוסי ומסיק והוא שעסוקין באותו ענין ואפי' מענין לענין ובאותו ענין מיהו ה"מ כשנתן לה בשתיקה ולא דבר מאומה אבל הכא מיירי בשדבר כשנתן לה ומשמ' בלשון הזה לשון שבלונו' וקי"ל חוששין לשבלונו' אפי' לזמן מרובה ואם אין עדים שנתרצית אלא שהיא יודעים והיא מודה שנתרצ' קודם צריכה גט אך אפילו לא דבר עמה כלל כי אם בשעה שנתן לה היה בלבו לשם קדושין וגם היא קבלתם לשם קדושין דלא גרע מגמר לזונה פת חטים וזונה פת חטים דאזלינן בתר מחשבתו ואינו אסור אלא בפת חטים ועוד נ"ל כיון דאמר אני נותן לך בשביל אהבה וחבה שיש לחוש לקדושין ושמא כך ר"ל ע"מ שתהיה אהבה וחבה בינינו ותהיה אשתי דלא גרע האי לישנא ממיוחדת לי מיועדת לי עזרתי נגדי כלעתי סגורתי תחתי תפוסתי לקוחתי חרופתי ואם כן אשתי נמי איכא לספוקי ואם כן אם היה דעת שניהם לקדושין צריכה גט עכ"ל : עיין בהגהות מרדכי בסוף גיטין ה : אמר לה הרי את מקודשת ולא אמר לי אינו כלום שם (דף ה) אמר שמואל בקדושין נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי את לאנתו ה"ז מקודשת א"ל רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים והתנן האומר אהא ה"ז נזיר והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר ואמר שמואל והוא שהיה נזיר עובר לפניו טעמא דנזיר עובר לפניו הא לאו הכי לא כלום והכא נמי כיון דלא אמר לי ידים שאין מוכיחות נינהו ואין כאן סוגיא גמורה דלדידיה קדשה הב"ע דאמר לי ובתשובת להרמ"בן סי' ק"ל משמע דספוקי מספקא ליה היכא דלא אמר לי אם היא מקודשת ואות תשובה מכאתים בתשובת הרשב"א (סימ' תשע"ד ואלף רל"ד) ועיין בהגהות מרדכי בסוף גיטין. והר"ן כתב היה מי שאומר דאע"ג דקי"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים אפ"ה לענין גיטין וקדושין אזלינן לחומרא וה"ל ספק מקודשת והוא ז"ל דחה דבריו והעלה דאי לא אמר לי פשיטא לן דלא הוו ידים כלל והר"אש גם כן העלה דאי לא אמר לי אף גיטא לא בעיא וכן כתב הרב המגיד בפ"ג וז"ל ואם אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי כתב הרמ"בן והרשב"א ז"ל והרבה מן המפרשים שאינה מקודשת ע"כ וכתב רבינו ירוחם בנכ"ב ח"ה שכן נראה עיקר וכן נראה שהוא דעת הרי"ף והרמ"בם שסתמו וכתבו שאומר הרי את מקודשת לי משמע דבכל דלא אמר הכי אין חוששין לו * והר"אש בתשוב' (כלל ל"ו סי' ד') שצריך מאד בדבר ובסוף דבריו כתב וז"ל הרי כתבתי לכם כל דברי הגדולים אשר דעת כולם מסכמ' דבקדושין היכי דלא אמר לי דלא הוו קדושין וכן הביא הרי"ף ז"ל דברי שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי וכו' משמע הא לא אמ' לי אין כאן בית מיחוש הלכך בנדון זה שלא דברו בפניה עדים על עסקי הקדושי' אלא אמר בסתם הילך קדושין לבתך ולא פרים לומי קדשה אין כאן בית מיחוש [illegible] אינה צריכה גט וראיתי מה שכתבתם דברי

* נ"ה והרי"בש כתב בסימן ו"ה אין חוששין לא להצריכה גט כאן שהסכים הרמ"בן וכל האחרונים ע"כ ולפי זה אותה תשובה המתונה בשם הר"ן או בשם הרשב"א לאו דסמכא היא :

ונמצ' שבועל נדה ואפי' אם הכניס' לחופ' אינו קונ' להיות' כאשתו ור"ח כתב שאם הכניסה לחופה צריכה גט מספק ומשנתקדשה נחשבת כא"א לחייב הבא עליה וצריכה גט אבל אינה חשובה כאשת איש לכל דבר כאשר יתבאר לקמן בעזר' הא-ל: דבר תורה היא מתקדש' בכסף או בשטר או בביא' אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצו' ולא עוד אלא שהמקדש בביא' מלקין אותו אבל קדושיו קידושין ואפי' המקדש בכסף או בשטר ולא שידך תחלה או אפי' שידך וקיד' בשוק א"ר שמלקין אותו וכ"כ הרמ"בם ז"ל אבל אדוני אבי הר"אש ז"ל כתב שאין הלכ' כרב אלא בהא הלכה כרב שמלקין על המקדש בביאה ולא באינך :

כז בכסף כיצד נותן לה בפני שני פרוט' או שוה פרוטה בין כסף והו' משקל חצי שעורה ה בין כל דבר ב ואומר לה הרי את מקודשת ג לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאנתו וכן בכל לשון שמשמעותו לשון קידושין ודאי באותו מקום ובלבד שהיא תבין שהוא לשון קידושין ואם היה מרב' עמה תחלה על עסקי קרושין ונתנו לה אפילו בשתיקה הוו קירושין והוא שעדיין עסוקים באותו ענין וכ"ש אם אמר לשון קירושין ודאי אלא שאינה מבינ' אותו דהוו קירושין אמ' לה הרי את אשתי הרי את זקוקתי הרי את קנוי' לי הרי את ארוסתי הרי את שלי הרי את ברשותי הרי את לקוחתי מקודשת אמר לה הרי את מיועד' לי מיוחד' לי עזרתי נגדי צלעתי סגורתי תחתי עצורתי תפוסתי שהן ספק אם הן לשון קירושין אם היה מרבר תחלה על עסקי קירושין אז הויין ספק קירושין ואם לאו אינם כלום אמ' לה הרי את מקודש' ולא אמר לי אינו כלום ואם היה מרבר עמה על עסקי קירושין הוו ודאי קירושין וכתב הרמ"ה אבל אם קידש תחילה אשה אחת קירושי גמורים ואמר

כז בכסף כיצ' נותן לה בפני ב' פרוט' או שוה פרוט' בפ"ק דקדושין ומ"ש שמשקל חצי שעורה כסף הוי פרוט' כ"כ הרי"ף ז"ל שם: ומ"ש שאם אמ' לה הרי את מקודש' לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאנתו ברייתא שם. ומ"ש וכן בכל לשון שמשמעותו לשון קדושין ודאי באותו מקו' שם (דף י') איבעיא להו חרופתי מהו ת"ש האומר חרופתי מקודשת שנאמ' והיא נחרפת לאיש ועוד ביהוד' קורין לארוסה חרופ' ופרכינן ויהודה ועוד לקרא ומסקי' אלא הכי קאמר האומר חרופה ביהודה מקודש' שכן ביהודה קורין לארוס' חרופה וכת' הר"אש וכן בכל הלשונות של אירוסין שבכל מקום ומקו' וכ"כ הרמ"בם בפ"ג וז"ל ויש לאיש לקדש האשה בכל לשון שהיא מכר' בו ויהיה משמע הדברי' באותו הלשון שקנאה ומיהו בענין חרופתי כת' הרמ"בם בפ' הנזכ' ה"ז מקודש' סתם ומשמע בכ"מ ותמה עליו הר"ן דכיון דבעיא היא בגמ' חרופתי מהו ולא איפשט' שתהא מקודשת גמור' אלא ביהודה הכי דמעיקר' הוה ס"ל דמקודשת למ"ד דבחכים שפחה וחצי' בת חורין הכתוב מדבר כיון דלא סלי' הכי ואידחי לי' היכי נסמוך אהא וניזמ' דמקודש' גמורה ולא ניחוש לקדושי שני דהא ודאי לא נהירא ומ"ה משמע דחרופתי הויא ספק מקודשת ע"כ וה"ה כתב שהעלה הרא"ש כדברי הרמ"בם דחרופתי הרי הוא כא' משאר לשונות * : ומ"ש ובלבד שהיא תבין שהוא לשון קידושין ואם היה מדבר עמה על עסקי קדושין ונתנו לה אפילו בשתיק' הוו קדושין והוא שעדיין עסוקים באותו ענין וכ"ש אם אמר לה ל' קידושין ודאי אלא שאינ' מבינ' אותו דהוו קדושין יתבאר בסמו': אמר לה הרי את אשתי הרי את זקוקתי וכו' ברייתא שם וכת' הרא"ש בתשו' אין אשתי כנשואתי שאילו האומר הרי את נשואתי לא שמענו שתהא מקודש' דלא תקרי נשוא' עד שתבעל או עד שתכנס לחופ' * אמ' לה הרי את מיועד' לי מיוחד' לי וכו' כל הני איבעיא לן התם ואמרי' עלה במאי עסיקינן אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה מנא ידעה מאי קאמ' לה ואלא במדב' עמה על עסקי גיטה וקידושי' אע"ג דלא אמ' לה כמי דתנן היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וקדושי' ונתן לה גיטה וקדושיה ולא פי' ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש וא"ר הונא אמר שמואל הלכה כר' יוסי אמרי לעולם במדבר עמה על עסקי גיטה וקדושי' ואי דיהיב לה ושתיק ה"נ הכא במאי עסיקינן דיהיב לה ואמר לה בהני לישני והכי קמיבעיא ליה בהני לישני לקידושי קאמ' לה או דלמא למלאכה קאמר לה תיקו. וכתב הר"ן הילכך נקטי' דבהני לישני דמספקא לן בהו כל שלא היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה ליכא למיחש לה כלל דהא לא ידעה מאי קאמר לה ואי אמרה דידעה ולהכי קבלינהו ספיקא הוי משום דלא ידעינן אם יש במשמע לשונו' הללו לשון קדושין או לא ובאידך לשונו' אחריני דלעיל דאיפשיטא לן דמהני כגון לקוחתי קנויה לי והנהו אחריני דוקא במדבר עמה על עסקי קדושיה דידעה מאי קאמר לה אבל אי דאמרה לשם קדושין קבלתינהו הא לאו הכי לא שאין האשה מתקד' אלא לדעת עכ"ל וכ"כ ה"ה בפ"ג וז"ל ודע שאלו הלשונו' מועילי' והוא שתהא האשה מכרת בהם אע"פ שאינו מדבר עמה על עסקי קדושין ואם אומר' שאינ' מכר' בהם כיון שלא א"ל לשון הקדושין שכל הנשי' יודעו' ומכירו' ולא היה מדבר עמה על עסקי קדושיה אינה מקודשת אבל היה מדבר עמה על עסקי קדושיה ודאי לא גרע מאם שתק ולא אמר לה כלום שהיא מקודש' וכל זה מתבאר בדברי רבי' שכתב בסמוך בכל לשון שהיא מכרת בו וכן העלה הרא"ש ז"ל עכ"ל. וכך הם דברי רבי' שכת' לעיל בסמוך ובלבד שהיא תבין שהוא לשון קדושין ואם היה מדבר עמה על עסקי קדושי' וכו' והא ודאי דלא קאי אאומר הרי את מקודשת דהא ודאי כ"ע ידעי דלשון קדושין הן ואי אמר' דלא ידעה דלשון קדושין הוא לא מהימנא אלא אהנך לישני קאי ודברי רבי' ירוח' בשם רבו כ"ע והר"אש כתב הני לישני דבריר' לן דהוו לשון קדושין לאו כל כמינה למימ' לא הוה ידענא דהוו לשון קידושין וכל אלו שספקו' בהם מדב' עמה על עסקי קדושין ואם לאו אין בהם ממש עכ"ל והר' מדבריו שהוא על מה שכתבתי בסמוך בשם המפרשים דבכל הנך לישני דאיפשיטא לן דמהנו אם לא היה מדב' עמה על עסקי קדושי' צריך שתאמ' שהיא מכר' בהם שהם לשם קדושין

*כ"ה וה"ריטב"א כת' בחידושין שטעמו של הרמ"בם ז"ל משום דהאי תנא דקתני דלא הוי' מקודשת אלא ביהוד' משום דנחרפת דקרא אין לשון קידושין דבשפחה כנענית הכתוב מדבר ואנן קי"ל דבחציה שפחה וחציה בת חורין הכתוב מדבר דשייך בה קדושין בהו והוי נחרפת לשון דקדושין :

*כ"ה ויש לתמוה עליו מה שכ' בברייתא הוי את לי לאנתו ה"ז מקודשת ותני' תו שאם אמ' הרי את אשתי ה"ז מקודשת וסתם אשתי משמע שהיא נשואה יותר ואפי' לאה ארוכ' לחלק בין זו לזו ה"נל שהיא ספק מקודשת ומאי גם הוא ז"ל כן דינתו לומר שאינה ודאי מקודשת אבל מידי ספיק' מיהא לא נפקא :

כז (א) כתב תה"רא"ש סימן קנ"ב כת"ה דהאי ווי"נר הוי יותר מפרוטה וכ"כ בסי' ר"י :
(ב) וכת' הר"ן ריש פ"ק דקידושין דף ה' דאסקפה בס"פ מחובר לקרקע מקודש' וכתו' ריש קדושין דף ה' ובתשוב' הרשב"א סי' אלף רכ"ו האריכו בזו :
(ג) כת' הכלבו והמקדש אותה יאמר לה הרי את מקודשת לי בכסף זה או בדבר פלוני כדת משה וישראל עכ"ל וכן נוהגין והגהו"ב כתחיל' לקדש בטבעת ויש לו טעם בתיקוני הזהר :
(ד) וכן דייק לי' הטור שכתב שהיה מדבר בעסקי קידושין ולא כתב עמה :
(ה) דף תרי"ח ע"ב וע"ב דאם היה מדבר בעסקי קדושין וגיטין אע"ג דהיא לא הבינה כלום אפ"ה מקרי היה מדבר עמה : כתב הרשב"א בתשובה סי' אלף קפ"ט על אשה שהיתה משודכת לראובן וביקש שיושיב [illegible] את נולכת אצלו ולא דבר עמה עד שיתן לה טבעת וכתיבת טבעת הוא אצלם כנתינת קידושין ונתרצה ונתן לה טבעת בפני כל העומדין ופס' דהוי מקודש' אע"ג דהגת נוגר' ואין לאב רשות לקדשה והאריך ועוד עכ"ש :

דברי המחלקים והאומרים שצריכה גט ואיני רואה בדבריהם ממש ועיקר הילכה כדאי להסיב עליהם עכ"ל ורבי' כתב תשו' זו בקוצר בסי' ל"ז · וכתב הרי"בש בסי' פ' על מי שאמר כשנתן לה טבעת הריני נתנו לך בתורת קדושין ולא אמר הרי את מקודשת לי אין כאן ידים אלא דבור שלם שכיון שהזכיר שהוא הנותן לה בתורת קידושין כבר הראה מלשונו שהוא שמקדש והיא שמתקדשת דלא שביק איניש מכוח דנפשיה ומידי דרמי עליה · ואפי' אם ידענו שהוא כעושה שלי' לאחר והיא נעשית שליח לאחר אפ"ה אמרי' דלא שביק איניש מידי דרמי עלי' ועביד מידי דלא רמי עליה י כתב מורי הר"י בי רב ז"ל שכתב ה"ר דורשן בתשו' קח טבעת זו קדושין על בתך שאינו כלום שאינו מוכיח בדברים אלו שהאשה הוא מקדש וכתב עו' בתשו' דבעינן שיאמר לשון שיורה להבא כדמוכח בפ' השולח גבי ביטול גט אשה דאיבעיא לן הרי הוא חרם מהו והכא שאמר קידושין הן ולא אמר קידושין יהו או הרי הן קידושין אינו כלום: כתב המרדכי בפ' האומר על פרין שנכנס בבית נערה אחת עם ב' עדים ונכנס עמה בדברים ונתן לה טבעת ולא הזכיר שום קידושין עד לאחר שעה אז אמר הוו עלי עדי' שקדשתיה ואחד מהעדי' אמר אני ראיתי נתינת הטבעת והשני אמר אף נתינת הטבעת לא ראיתי בי' גוף הפרין שפסיק דינו לבינה ועיין שם · ומ"ש ואם הי' מדבר על עסקי קידושין הוו ודאי קידושין כ"כ הר"אש דמסתברא דאם היה מדבר עמה שתתקדש לו הוי טפי הוכחה מנזיר עובר לפניו * : ב"ה ועיין בהגה' מרדכי סוף גיטין :
כת' הרמ"ה אבל אם קידש אשה א' קידושין

ואמר לאחרת בפניה תהא מקודש' ולא אמר לי ידים מוכיחות נינהו וחוששין לקידושין: אמ' לה הריני אישך הריני בעליך הריני ארוסיך אינו כלום אפי' היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין נתנה לו היא ואמרה לו הריני מקודשת לך בזה אינה מקודשת ואם נתן הוא ואמרה היא אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין הוו ודאי קידושין ואם לאו הוי ספק קידושין וכתב הרמ"ה וכ"ש אם ענה הבעל הן בשעת נתינ' דהוי ודאי קידושין אפילו אם אין עסוקי' באותו ענין ואם נתנה היא ואמר הוא הרי את מקודש' לי במה שקבלתי ממך אם הוא אדם חשוב מקודש' שהיא נהנית במה שמקבל מתנ' ממנ' כאילו נתן לה שוה פרוט' ואם אינו אדם חשוב אינה מקודש' וכתב א"א הר"אש ז"ל וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם חשוב להתירה בלא גט והרמ"בם ז"ל כתב נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת נתן הוא ואמרה היא מקודשת מספק וסברא ראשונה היא סברת רב אלפס וכ"כ א"א הר"אש ז"ל :

כח הכסף

שמקדש בו צריך שיהיה שלו אבל אם גנב או גזל א וקדש בו קוד' שנתייאשו הבעלים אפי' שידך אותה תחלה שנתרצ' לקדש לו ואמר לה התקדשי לי בזה ואמרה אין אינה מקודשת אבל קדשה לאחר יאוש מקודש' אפי' לא שידך וכתב הרמ"ה דוקא בגזל דעלמא מקודשת לאחר יאוש דאיכא יאוש ושינוי רשות אבל אם גנב או גזל משלה ולא שידך אותה תחלה וכשנתנו לה אמר לה התקדשי לי בזה וקבלה אותו ושתקה אינן קידושין אבל אם שדך ב תחלה או אפילו לא שידך תחלה וכשאמר לה

גמורים ואמר לאחר' בפניה תהא מקודש' ולא אמר לי ידים מוכיחות נינהו וכו' נרא' שטעמו משו' דמדמי ליה לנזיר עובר לפניו דאמרי' דהוו ידים מוכיחות וכ"כ רבי' ירו' בשמו ומדכת' וחוששין לקדושין משמע דאינה מקודשת גמורה ונר' שטעם מפני שיש לחלק ביניהם דהתם כיון שאומר אהא ונזיר עובר עליו מוכחא מילתא ודאי דאהא נזיר קאמר אבל הכא כיון דקידש לעצמו אחרת בפני' כי אמר לאחר' תהא מקודשת לא מוכחא מילתא כולי האי דלעצמו קאמר דאיפשר דלחבירו הוא רוצה לקדש שהוא כבר קידש אחת ותרתי למה ליה הילכך ספיקא הויא: אמר לה הריני אישך הריני בעליך הריני ארוסיך אינו כלום מימרא דשמואל שם (דף ה) ומפ' טעמא בגמ' משום דכתי' כי יקח ולא שיקח את עצמו · ומ"ש אפי' היה מדב' עמה על עסקי קידושין כ"כ שם הר"אש וטעמא משום דהני לישני גריעי מנתן לה בשתיק' וכתב רבי' ירוחם שיש חולקים והאומרים שהיא מקודשת ודאי וי"א שהיא מקודשת מספק ! : נתנ' לו היא ואמרה הריני מקודש' לך בזה אינה מקודשת ואם נתן הוא ואמרה היא וכו' שם ת"ר כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי ה"ז מקודש' אבל היא שנתנה ואמר' הריני מקודש' לך אינה מקודש' ובגמ' פריך דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ומסיק בתירוצא בתרא הא כתנהוא ואמר הוא מקודש' נתנה היא ואמר' היא אינה מקודשת נתן הוא ואמר היא ספיקא הוי וחיישי' מדרבנן וכתב הר"אש על הא דנתן הוא ואמר' היא ומיירי שלא דבר עמה תחלה על עסקי קדושי' דאילו דבר עמה תחלה אפי' נתן לה בשתיק' מקודש' ובשביל אמירת' לא גרע · ומ"ש רבי' בשם הרמ"ה גם רבי' ירו' כתב כן בשמו וטעמא דמסתבר הוא · ומ"ש ואם נתנ' היא ואמר הוא וכו' בפ' הנזכר בעי רבא הילך מנה ואקדש אני לך מהו אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא מקודש' ומסיק דהיינו דוק' באדם חשוב דבההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינ' גמרה ומקני' נפש' ופרש"י ואקדש אני לך והוא קבלו ואמ' לה התקדשי לי בכך וכ"כ הר"אש ברא"ש הפ' דהכא כשאמר הוא מיירי וכ"כ הרמב"ם בפ"ה וזה לשונו אמר לו הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך ולקחו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה אם אדם חשוב הוא ה"ז מקודש' שהנאה יש לה בקבולו הנהנה ממנה ובהנאה זו הקנת עצמה לו. ומ"ש רבי' בשם הר"אש וצריך חקיר' חכם וכו' שם ברא"ש ספר' · וכת' הרי"ף אברית' שכתבתי בסמוך וכן אם נתנ' היא ואמ' הוא לא הוו קידושי' כלל ודוק' באדם שאינו חשו' וכן כתבו הר"אש והר"ן ומבואר הוא בדבריו שהרי כת' לקמן בסמוך דאם אדם חשוב הוא מקודשת · ומ"ש רבי' בשם הרמ"בם שאם נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת נתן הוא ואמר' היא מקודשת מספ' הוא בפ"ג וביון שראה רבי' שסתם דבריו בנתנה היא ואמר הוא אינה מקודש' עלה על דעתו דלא שאני ליה להרמ"בם בין אדם חשו' לשאינו חשו' ואין ספק שנעלם מעיני רבי' מ"ש בפ"ה שהעתקתיו בסמוך שאילו ראה אותו ודאי ה"ל להבין דמ"ש בפ"ג אינה מקודש' היינו דוק' באדם שאינו חשוב אבל באדם חשוב מקודשת וסמך על מ"ש בפ"ה · ויש לתמוה על רבי' כיון שלא ראה דברי הרמ"בם בפ"ה ומפני כן עלה על דעתו דסבר דאין באדם חשוב בין שאינו חשו' אינה מקודש' למה לא הקשה עליו דא"א לומ' כן דהא בגמ' אמרי' בהדיא דבאדם חשוב מקודשת · ומ"ש עוד בשם הרמ"בם נתן הוא ואמר' היא מקודש' מספק הנה שגם בזה סברתו היא סברא מחודשת תימא שהרי גם הוא פסק כן בסמוך ואם מפני שה"ל לכתו' שאם היה מדבר עמה על עסקי קידושין הוו ודאי קידושין זו אינה קושי' דכיון דלא נאמ' כן בגמ' על זה לא כתבו שהכבר נודע דרכו של הרב ז"ל שאינו אלא מעתיק דברי הגמ' ועוד דאיכ' למימר [illegible] על מ"ש באותו פר' עצמו שאם היו עסוקין באותו ענין ונתן ולא פי' ולא אמר [illegible] דיו והיא מקודש' הרי נתבאר דאין כאן חילוק סברו' כלל אלא סברתו הרא"ש [illegible] היא מוסכמת גם מהרמ"בם ז"ל ואין

להשלו' על לב שיהא לו אדם עליה לפי שהיא תלמוד ערוכה שנתבא' ודברי הרשב"א בכל דיני' אלו בתשו' סי' ר"ב · וכת' הר"ן וטעמא דשאני לן בין נתן הוא ואמר' היא לנתנה היא ואמר הוא משום דבשלמא נתן הוא ואמרה היא כיון שבשעת נתינה אמרה היא והוא שתק הרי הוא כמסכים לדבריה ואע"פ שלא פירש ה"ל כמדבר עמה על עסקי קדושין ונתן לה קדושיה ולא פי' דקי"ל כר' יוסי דאמר דיו הילכך איכ' למימ' דה"ל כנתן הוא ואמר הוא אבל נתנה היא ואמר הוא כיון שאינו חשו' ליכא למימ' דקרי' ביה כי יקח ומ"ה ליכא לספוקי דליהוי קידושי' אבל בה"ג פת' דנתנה היא ואמר הוא הוי נמי ספיקא ולא נראו דבריו עכ"ל · כתב הרשב"א בתשו' על אירוסי' שנעשו בנימוסי הגוי' אין ספק שאין בהם חשש קידושין אף אם יהיו בפני עדי' כשרי' שהרי לא נתקיי' בהם נתן הוא ואמר הוא ואף אם נאמר שכיון שנתקבצו יחד להשאתם הוי כמדבר עמה על עסקי גיט' וקידושי' ונתן לה ולא פי' דקי"ל דיו מ"מ בכאן הרי לא נתן לה כלום רק שהכהן מברך אותם בקול גדול ונותן טבע' לכל א' תשלום תשו' זו אכתוב בסו' סי' קמ"ט: וגם ה"ר דוד כהן כת' בתשו' בית כ"ד להתיר וכ"כ בתרומ' הדשן סימן ר"ט ט: כתב ה"ר שלמ' בן הר"ש בר צמח יהודי נשא גוי' ונתגייר' עמו בלא קידושין וכתוב' ואח"כ הלך והניחה אינה צריכ' גט שאפי' יאמ' שבא עלי' לשם קידושי' כיון שלא נתייחד עמה בעדי' אינו כלו' ולא כת' ר"ח שצריכה גט מספק אלא אם הכניס לחופה וכאן אין שום חופה ' :

כח הכסף

שמקדש בו צריך שיהיה שלו אבל אם גנב או גזל קודש שנתיאשו הבעלי' אפי' שידך אותה תחלה אינה מקודשת וכו' · בפ' האיש מקדש (דף נב) ההוא גברא דחטף זוזי מחבריה והדר ליה א"ל מיקדש לי אתא לקמי' דרבא א"ל לית דחש להא דר"ש דאמר סתם גזלה יאוש בעלים הוי וגרסינן תו התם (שם) ש"מ ממתני' קדשה בגזל אינה מקודשת אפי' בגזל דידה מתיבי קדשה בגזל בחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת התם בגזל דידה הא מדקתני סיפא או שחטף סלע מידה מכלל דרישא בגזל דעלמא עסקינן פרושי מפרש קדשה בגזל ובחמס ובגניבה כיצד כגון שחטף סלע מידה וקדשה בו והא מתני' דגזל דידה וקאמר רב אינה מקודשת ל"ק הא דשדיך הא דלא שדיך ופרש"י בגזל דידה כיון דקבילתיה אחילתיה · הא דקתני מקודשת בדשדיך מקמי הכי ונתרצית להתקדש לו דאי קבילתיה לגזל דידה בשם קדושין אחילתיה וכתבו הרי"ף והר"אש ש"מ דגזל דעלמא היכא דלא נתיאשו מהם הבעלים אינה מקודשת כלל בין שדיך בין לא שדיך וגזל דידה בדשדיך הוי קדושין ובדלא שדיך לא הוו קדושין ובפ"ק דקדושין (דף יג) גרסינן ההיא אתתא דהוה קא מזבנא וורשכי אתא ההוא גברא חטף וורשכא מינה אמרה ליה הבה ניהלי אמר לה אי יהיבנא לך מקדשת לי שקלתיה ואישתיקא אמר רב יכולה למימר אין שקלי ודידי שקלי איתיביה רבא לרב נחמן קדשה בגזל ובחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת התם בדשדיך ומנא תימרא דשאני לן בין שדיך בין לא שדיך דתניא אמר לה כנסי סלע זו שאני חייב ליכי וחזר ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת לאחר מתן מעות אפילו רצתה אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא איסתיקא הוו קדושין ונתני מקודשת סתם אלא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאשתיקא וקתני דאינה מקודשת מ"ט יכלה למימר אין שקלי ודידי שקלי ואלא קשיא הך דקדשה בגזל ובחמס וכו' אלא לאו ש"מ הא דשדיך הא דלא שדיך: ופרש"י גזל דלא יהיב דמי חמסן דיהיב דמי אבל לא נתרצו בעלים למכור בדשדיך שדבר בה קוד' לכן ונתרצי' להתקדש לו דהתם כי שתקה משום דניחא לה הוא: לא רצתה דאישתיקא וקבילתיה ואפ"ה אינה מקודשת דדידה שקלה · לאחר מתן מעות אפילו רצתה דאמרה אין לא מקדשה דמעיקרא קבילתיה בחובה וכי הדר אמרה לא יהיב לה מידי וז"ל הרי"ף והר"אש ההיא אתתא דהות מזבנ' וורשכי וכו' א"ר נחמן יכולה למימר אין שקלי ודידי שקלי ואי קשי' לך הא דתניא קדש' בגזל ובחמס וכו' מקודש' התם בדשדיך ובדלא שדיך נמי לא אמרן אלא היכא דשקלה ליה ושתקה אבל אי אמרה אין ושקלה ליה אע"ג דלא שדיך קידושין קדושין דתני' אמר לה כנסי סלע זה שאני חייב ליכי וכו' אלא לאו רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקא ואוקימנא בדלא שדיך ולפיכך לא הויא מקודש' וכי אמר' אין מיהת הוי מקודשת אלמא בדאמר' אין אע"ג דלא שדיך קידושין קידושין בין בחוב דילה בין בגזל דילה וכן הלכתא ודוקא בגזל דילה אבל בגזל דעלמ' אע"ג דשדיך לא הוו קדושין אא"כ קדשה ביה לבת' דקנייה ביאוש בעלי' דה"ל כדידי' עכ"ל וכ"פ הרמ"בם ז"ל בפ"ה וז"ל המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בחמס אם נתיאשו הבעלים ונודע שקנה אותו כבר ביאוש ה"ז מקודש' ואם לאו אינ' מקודש' גזל את האשה או גנבה או חמס וחזר וקדשה בגזל ובגנבה ובחמס שלה ואמ' לה הרי את מקודשת בו אם קדם ביניהם שדוכין ונתרצה ושתקה ה"ז מקודש' ואם לא שידך אותה מעולם אע"פ ששתקה כשנתן לה דברי' אלו בתור' קידושין אינ' מקודש' ואם אמרה הן ה"ז מקוד' החזיר לה חוב שהי' לה אצלו וא"ל הרי את מקודש' בו קוד' שתשלכנו וכשלתו ושתק' אם היה ביניה' שדוכין ה"ז מקודש' ואם לא שידך אינ' מקודשת עד שתאמר הן ואם א"ל אחר שנטלה החוב שלה הרי את מקודשת בו אפי' אמרה הן אינה מקודש' בו / שהרי

(ו) ובסוף הגהות מרדכי דגיטין לא משמע כן ועיין שם בתשו' ארוכה ע"ב ונ"ב שהאריך בדינים אלו : (ז) בהגה' אלפסי ע"ב דף תרנ"א פ"ק דקדושין מעשה בא' שנתן קידושין לאביה ואמר הרי את חמי ולא אמר הרי נתן מקודש' והורה דאין כאן קדושין כלל עכ"ל : (ח) עיין בתשו' הרא"נח סי' תרי"ג שהאריך בזו ופסק דיש להחמיר לענין מיגו' אע"פ שנתנ' היא שתיא ולא אמר' אתקדש אני לך והוא אומר התקדשי לי ושתקה אע"ג דלא גלתה דעתה דניחא לה להתקדש וע"ש : (ט) בדין משומד שכנס משומדת וחזרה אח"כ לדת האמת והתיר' בלא גט אע"ג דשהה עמה כמה שנים בגיותו : (י) ועי"ל סי' ל"ג דמשמע אפילו אם נתייחד' עמה בעדים ליכא למיחש דבא עליה לשם קידושין :
כח (א) ומשמע בגמרא פ"ג דקדושין דהתם בגניבה וגזילה לאו יאוש הוה ועיין בזו בת"ה הל' גזלה כ' מהרי"ו בתשו' סימן קל"ח דהמקדש בגזל או גניבת גויים מקודש' דאינו אסו' אלא משום חילול השם וע"ש שהאריך ועיי' בת"ו מהרי"ל סי' ל"ו שהאריך מאד בדין קדשה בגזל דידה או של אחרי': (ב) כ' בהגה' אלפסי פ"ק דקדושין נרא' דמקרי שידוכין אם שלך עמה והיא מתרצית אע"פ שאינה רוצה ליתן לו נדונ' כ"כ כמו שהו' שואל הרי אלו שדוכין הואיל והתרצית בנשואין עכ"ל :

לה התקדשי לי בזה ונתנו בידה אמרה אין הוי קדושין אבל אם אחר שבא לידה אמ' התקדשי לי בו ואמר' אין אינה מקודש': וכן הדין אם קדשה בחוב שהי' לה בידו שאמ' לה כנסי סלע זה שאני חייב לך וחזר ואמ' התקדשי לי בו אם שידך אפי' קבלתו בשתיק' מקודש' וכן אם אמרה אין אפי' לא שדך תחלה מקודשת קבלתו בשתיק' ולא שדך תחלה אינה מקודש': א"ל כנסי סלע זה בפקדון וחזר וא"ל התקדשי לי בו אם אמר כן בשעה שנתנו ליד' או קודם לכן אפי' קבלתו בשתיק' מקודש' דכיון דשתק' וקבלתו איכ' הוכח' שנתרצית בקידושין וכת' הרמ"ה דוק' דשקל' תינהו ואישתק' אבל זרק לה קידושי' אפי' לתוך חיקה ולא שקל' זינהו אלא אישתיקה ואזל' לעלמ' שתיק' כה"ג לאו כלו' היא דהא דתנן זרק לה קידושי' קרוב לה מקודשת ה"מ היכא דארצאי מעיקרא לאקדושי ליה אבל סתמא אפילו ספק קידושין לא הוי ואם לאחר שנתנו לידה בתורת פקדון אמר לה התקדשי לי בו ואמר' אין מקודשת שתקה אינה מקודשת כר"א שבא לידה בתורת פקדון אבל בא לידה בתור' קידושין שאמ' לה התקדשי לי בחפץ זה ואמר' לו והרי אינו שוה פרוטה אם אמר לה יש בתוכו שוה פרוטה התקדשי לי בו ושתק' הוי ספק קידושין: היה לו פקדון בידה או שהשאיל' חפצים ואמר לה התקדשי לי בזו ונמצ' שנגנב או נאבד אם נשתיי' ממנו שוה פרוט' מקודש' ואם לאו אינה מקודש' וכתב א"א הר' אש ז"ל דוק' שאינ' יודעת שהוא הפקדון ומתרצית להתקדש לו הן אם רב היא

הרי לא הגיע לידה ממנו כלום אלא שלה נטלה והבר נפרע חובו מהשתא שנטלה ואינה יכול לחזור ולתובעו בחוב פעם אחר עכ"ל. וכתב ה"ה ודע שאם אחר שהחזיר לה גזלתה א"ל הרי את מקודשת לי בה אפי' אמר הן אינה מקודשת דדומה להחזיר לה את החוב ומבואר למטה וכן השוו אותו בג"מ בפי' ודבר פשוט הוא שכיון שהשתא חזר נתן לה בתורת הפקדון אחר שהגיע לידה והוא שלה במה תתקדש בו עכ"ל ואבל גזל דאחרי' כתב השגת הכשנתי' אגב הבעלים הויא מקודשת אע"ג דק"ל יאוש בלבד אינו קונה הכא ההו ביד הא הרי יש כאן יאוש ושינוי רשות כשבאת בידה וכיון דקנאתו היא אף הוא קונה אותה עכ"ל. והשתא כל דברי רבי' מבוארים אלא שיש לתמוה למה הוצרך לכתוב בשם הרמ"ה מ"ש דהא תלמוד ערוך הוא. ודע שיש בקצת נוסחאות מספרי רבינו חסרון כיון בב' מקומות א' אבל מ"ש אבל אם שידך תחלה וכשאמר לה התקדשי בזה ונתנו בידה וכו' צריך להגיה ולכתוב אבל אם שידך תחלה או אפי' לא שדך תחלה וכשא"ל התקדשי לי בזה ונתנו בידה וכו' השני אבל מ"ש קבלתו בשתיק' ולא שדך תחלה אינה מקודש' צריך לכתוב אבל אם לאחר שנתנו בידה א"ל התקדשי לי בו ואמרה אין אינה מקודשת. ודברי הרי הם ברורים אלו בהי"ק ע. כתב רבינו ירוחם בפ' מרובה שאם קדש בגזילה אחר יאוש לכו"ע מקודשת מדרבנן ואם הא דא"ר כהנא יכל למימר אין שקלי ודידי שקלי כת' הר"ן (פ"ק דקידושין דף תרכ"ז) בשם הרשב"א דטעמא דמילתא הוא דקא מהדר מ"ה הוא דלא הוי קדושין ומי אפי' אמר בתר הכי דלשם קדושין קבלתיהו לא מהני דשמו חכמים דעתה דלא ניחא לה לאיקדושי בגזל דידה אלא בדשדיך או דאמרה אין בהדיא דהכי גווני מהני. גבי כי היכי דתקדשי' ביה והכי מוכח בריית' דקתני לא רצתה אינה מקודשת לגמרי ואפי' פירשה דעתה א"כ שנתכוונה לשם קדושין עכ"ל. ואמאי דאמרינן גבי א"ל כנסי סלע זה שאני חייב ליכי וכו' דאינה מקודשת אלא בדשדיך א"כ בדאמר' אין כת' היינו דוקא בדא"ל מעיקר' כנסי סלע זה שאני חייב ליכי אבל א"ל כנסי סלע זה סתמא וחזר וא"ל התקדשי לי בו אע"פ שהיו חייב לה סלע מקודשת ולא אמרי' דלפרעון קבלתו אבל כל שהוזכר לה פרעון תחלה אע"פ שחזר וא"ל לא לשם פרעון אני נותנו לך אלא לשם קדושין אמרי' דמסתמא לשם פרעון קבלתיה והיינו דקתני וחזר וא"ל התקדשי לי בו כלו' חזר בו מדיבורו הראשון וא"ל שלא יהי' לשם פרעון אלא לשם קדושין אבל מדברי הרמב"ם בפ"ה נר' שאינה חוזרת אלא שבתחלה אמר כנסי סלע זה שאני חייב ליכי והוסיף וא"ל התקדשי לי בו ואפי' בהכ"ג בדשדיך א"כ אמרה אין מקודשת וכ"כ מדברי הה"מ ז"ל ולפ"ז אפשר דה"ה שחזר בו ואמר לא לשם פרעון אני נותנו לך אלא לשם קדושין דמקודשת אע"ג דלא שדיך עכ"ל וכ"כ ה"ה בפ"ה בשם הרשב"א דלדברי בעל הל' והרמב"ן אפי' שאם חזר ואמר לה לא לשם פרעון אלא לשם קדושין וקבלתו ושתקה מקודשת ואפי' לא שדך וצריך תלמוד מ"מ כשלא הוזכר בתחלה פרעון אלא שהוא חייב לה מנה והגיע זמנו ואמר הרי את מקודשת במנה זו וקבלתו ושתקה מקודשת אע"פ שלא שדך ואע"פ שאמר לא נתכוונתי להתקדש אלא כדי להפרע מחובי קבלתיו אינה נאמנת עכ"ל וכתב עוד ה"ה על מ"ש הרמב"ם וכן מי שגזל אשה וכו' הרי את מקודשת בו וכו' אינה מקודשת דע שאין חילוק בזה בין שדך ללא שדך שכיון שבא לידה בתורת פרעון במה תתקדש אא"כ וכן מתבאר בדברי רבי' ופשוט הוא עכ"ל. והא דאמרי' בפ"ב דהא דקדשה בגזל דידה מהו היינו בדשדך ופרש"י דכי קבילתי' לגזל בידה לשם קדושין קבילתי' כת' הר"ן (דף תרמ"ה ע"ב פ"ב דקדושין) לפי' זה נראה שנתקבלה קדושין ונתקבלה גזלה אבל בירושלמי אמרו רוצה היא מקודשת והוא חייב לה סלע. כתב הרשב"א בתשו' סימן אלף רכ"ז על האות' לאשה שלויה דינר על משכון זה ונתנה לו הדינר ובשעה שנתן לה המשכון אמר לה התקדשי לי בזה וקבלתו ושתקה מסתברא לי שהיא מקודשת אלא שבזה ראוי להחמיר ואם קבלה קדושין מאחר אם מגרש ואם כונס ולמי מהן שתרצה צריכה קדושין אחרי' עכ"ל. ובתשובה אחרת כתב שנשאל על אשה שאמרה לאיש אם שיתן לתקן טבעתה לאומן וכאשר נעשה אמר לה אם יכול אתבעך ואמר בפני עדים הרי את מקודשת לי ואמרו לה העדים ראי מה את עושה והיא נרתעת לאחוריה ונעקה ותרפה שאינה הוא והשיב שאין בזה חשש כלום לפי שהעדי' כבר מעידו' שהטבעת שלה היתה ואפי' קדשה בו והיא קבלתו דרך שתיקה אינה מקודשת בדלא שדיך וכדאמרי' בפ"ק דקידושין בעובדי דוורשבי וכ"ש זו שצעקה מיד כששמעה עכ"ל: א"ל כנסי סלע זה בפקדון וחזר וא"ל התקדשי לי בו וכו' ואם אחר שנתנו ליד' בתור' פקדון א"ל התקדשי לי בו וכו' כר"א שבא לידה בתור' פקדון אבל בא לידה בתור' קדושין וכו' הוי ספק קדושין בפ"ק דקדושין ההוא גבר' דקריה בכיפה דאסא אמרו ליה והא לית בה שוה פרוטה אמ' להו תקדש בארבע זוזי דאית בה שקלתא ואישתיקא אמר רבא הוי שתיקות דלאחר מתן מעות וכל שתיקות דלאחר מתן מעות לאו כלום היא אמר רב מנא אמינא לה דתניא א"ל כנסי סלע זו בפקדון וחזר וא"ל התקדשי לי בו בשעת מתן מעות מקודשת לאחר מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמר' אין לא רצתה דאמר' לא מכלל דרישא כי אמר' לא נמי הוו קדושי אמאי והא קאמר' לא אלא לאו רצת' דאמר' אין לא רצת' דאשתיקה משתק וש"מ שתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא קשו בה בפומבדיתא משום דרב הונא בריה דרב יהושע מי דמי התם בתור' פקדון יהבינהו ניהלי' הכא אי שדינהו להו

ומתברי מחייבנא. בהו הכא בתורת קדושין יהבינהו ניהלה אם איתא דלא ניחא לה להדינהו פרידרב. אמאי אטו כולהו בהי דינא גמירי ה"נ סבר' אי שדינהו להו ומתברי מחייבנא באחריותהו שלחה רב אחא בר רב לקמיה דרבינא כה"ג מאי שלח ליה אנן לא שמיע לן הא דרב הונא בריה דרב יהושע אתון דשמיע לכו חושו לה : וכתב הר"א וה"א דלא חש לה משום דשמואל דאמר חיישי' שמא שוה פרוטה במדי שאני הכא שחזר בו ממה שרצה לקדש' בפחות משוה פרוט' וגם היא לא נתרצית כשאמר לה שאינו שוה פרוטה והר"ן כתב דאפשר דכיפתא דבר שאין מתקיי' הוא והכא לא חיישי שמוא' וכדברי הרמ"ה א"נ דלכיפת' ליכא למיחש דהרי' מתחלה היה דעתו לקדשה בזוזי דאית בה כלומר בה ובמה שבתוכה אלא שהם חשבו שלא היה שם כי אם הכיפת' לבד ואמרו לו והא לית בה ש"פ וא"ל אנא במאי תקדוש בד' זוזי דאית בה אמרי הלכך לכיפתא ליכא למיחש שהרי לא נתכוון לקדש' בכיפת' לבד דלא ניחא ליה בקידושי ספק עכ"ל. ופרש"י בכיפתא דאסא מחבלת של הדס. בד' זוזי דאית בה ברוכים היו בה שקלת' כלו' נקטה לה ולא השליכת' ואישתיקה. בשעת מתן מעות אם קודם שקבלתן אמר לה התקדשי לי בו מקודשת דהכי קבילתיה אדעתא דהכי קבילתיה. דשתקא משתק ולא רצתה דקאמ' ה"ק לא אמר רוצה אני לאו כלו' היא דהאי דשתקה משום דלא איכפת לה הוא. וכתבו הרי"ף והר"א הלכה דמשיק אתון דשמיע לכו חושו לה הלכך לאפוקה צריכה גט ולעיולה צריכה קדושי אחריני ולא הגי בהכהו קדושי אבל הרמב"ם בפ"ה פסק דלאו כלו' הוא דשתיקה דלאחר מתן מעות בפקדון כרבא וכתבו הר"ן וה"ה דטעמא משום דהא קאמר רבינא דאינהו לא חיישי לרב הונא בריה דרב יהושע אלא דשלח ליה שהם יחושו לעצמם מפני שהם חייבין בכבודו וקבלו הדבר מפיו וכתב ה"ה שכתב הרשב"א דטעמא דמסתבר הוא וכתב הריב"ש בסי' ק"ע שכן שבק הסכימו האחרונים ושי"א דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא בדשדיך ושכן דעת הרמב"ן וכ"כ עוד הר"ן (פ"ק דקדושין) וז"ל ובה"ג ליכא לאיפלוגי בין שדיך ללא שדיך דהא בהאי עובדא דכיפה גופיה בהא נתרצית לו שהרי קבלה כיפתא דאסא לשם קדושין ומשמע ודאי דלא גרע זה משדין ואפי' הכי אמרי' דאע"ג דא"ל התקדשי בד' זוזי דאית בה הויא שתיקה דלאחר מתן מעו' ולא הוו קדושין עכ"ל וז"ל הרמב"ם ז"ל בפ"ה נתן לה אגודה של הדס וכיוצא בה וא"ל הרי את מקודשת לי בזו וקבלה אותו אמרו לו והלא אין בה ש"פ וא"ל תתקדש בד' זוזין שיש בתוכה אם אמר כן ה"ז מקודשת ואם שתקה אינה מקודשת במעות אלו שהשתיק' שלאחר מתן מעות אינה מועלת כלום ונראה מקודשת מספק מפני שהאגודה שמא תשוה פרוט' במקו' אח' עכ"ל וכתב ה"ה ויש חולקין (הוא הר"א והר"ן פ"ק דקדושין) ואומרי' דהכא ליכא למיחש להכי שלא היה דעת המקדש לקדשה באגודה אלא בד' זוזים שהיו בה ודברי רבי' נראין לעיקר להחמיר עכ"ל : ומ"ש רבי' בשם הרמב"ם דוקא דשקלתינהו ואישתיקא אבל זרק לה קדושין אפי' לתוך חיקה וכו' לא נמצא כן בדברי הרמב"ם וטעות סופר יש כאן וצריך להגי' ולכתוב הרמ"ה: היה לו פקדון בידה וכו' בפ' האיש מקדש תני האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתו שנגנב או שנאבד אם נשתייר ממנו ש"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ומ"ש רבי' או שהשאילה חפצים כן משמע שם בגמ': ומ"ש בשם הר"א דוקא שאינה יודעת שהוא הפקדון וכו' שם כת' כן: היה לו מלוה אצלה אפי' היא בשט"ח וא"ל הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך אינה מקודשת וכו' מימרות אמורות בפ"ק דקדושין ובפ' האיש מקדש דאמרי' המקדש במלוה אינה מקודשת משום דלהוצאה ניתנה: ומ"ש אפי' עדיין המעו' בידה וכו' כן פרש"י שם וכ"כ הר"א והר"ן: וכת' עוד הר"ן וכיון דלהוצאה ניתנה ה"ל כדידה ולא יהיב לה מידי ואיכא אין דעתה על הנאת מחילת מלוה אלא אזוזי ולא יהיב לה מידי והרמב"ם כתב בפ"ה כל הזה המקדש במלוה אפי' בשטר אינה מקודשת היה כגון שהיה לו אצלה חוב דינר וכו' מפני שהמלוה להוצאה ניתנה ואין כאן שום דבר קיים ליקנו' בו מעתה שכבר הוציאה אותו דינר ועבר הנאתו עכ"ל כלו' דכיון דלהוצאה נתנ' אע"פ שעדיין המעו' בידה ה"ל כאלו כבר הוציאה אותם ואין כאן שום דבר קיים ליקנו' בו: ומ"ש ל"ש מלוה ל"ש שכירות הכי משמע בפ' האיש מקדש דתני עשה לי שירים נזמים וטבעות ואקדש אני לך כיון שעשאן מקודשת דר"מ וחכ"א אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה כלומ' ממון אחר אבל בשכר פעולתו אינ' מקודשת ואוקימ' לפלוגתייהו בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף או אינה אלא לבסוף דרבנן סברי ישנה מתחל' ועד סוף כלו' דכל פרוט' שנגמרה נתחייב בה בעל המלאכה לפועל הלכה כשמחזירו לה ה"ל מלוה למפרע א"כ פליגי באומן קונה בשבח כלי ורבנן סברי אינו קונה בשבח כלי הלכך ה"ל מקדש במלוה ואינה מקודשת: ומ"ש אפי' הגיע זמן השכירות והמלוה לגבו' כן משמע ודאי מהא דתניא עשה לי שירים נזמים וכו' דהא כשעשאם ונתנם לה הרי הגיע זמן לגבות שכירותו ואפ"ה אמרו חכמים דאינ' מקודש': ומ"ש ואפי' החזי' לה השט' כת' הרמ"ה ז"ל שאינ' מקודש' ואפי' יש בו שוה פרוטה וכו' זה נלמד ממה שיתבאר בסמוך בהתקדשי לי בשטר חוב זה דאיפליגו בה תנאי ועכ"פ לא פליגי אלא באומ' לה בשעת קדושין התקדשי לי בשטר חוב זה אבל כל שלא אמ' לה כן בשעת קדושין לכ"ע אינ' מקודש' וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרמ"ה: ומ"ש אבל אם א"ל התקדשי לי בשטר חוב זה ונתנו לה שמין את הנייר וכו' בפ' האיש מקדש (דף מז) על הא דאמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת אמרי' לימא בתנאי

(ג) ומיהו אם היה מדב' עמה תחל' על ע"ק ונתקבלה הכסף שתה ושתקה הוי קדושין כמו שכתבנו לעיל סי' כ' וכן הוא בהגה' מרדכי סוף גיטין ע"ג דף תרי"ח. (ד) כ' בהגה' אשפ"ק דקדושין דף תרכ"ז ע"א דה"ה אם לא חזר ואמר התקדשי לי אלא אמר הרי בתוכו ש"פ מקודש' מספק עכ"ל כתב הריב"ש בתשו' סי' ק"ע דאפילו תוך כדי דיבור למתן מעות לא אמרי' דכדיבור דמי וע"ש שהאריך בתשו' מהר"ם פד"ו סימן כ"ד כתב במעשה שהאשה שטפה מאחד מעות והוא של ממנו שתחזיר לו ולא רצתה ואמר לה הרי את מקודש' לי ושתקה והחזיקה המעו' ופסק דלא הוי מקודשת דהוה שתיקה דלאחר מתן מעות ואינה צריכה גט והאריך בתשובה ולבסוף כ' ומ"מ לא באתי להקל כ"כ לומר שתהא מותרת בלא גט כי לכל הפחות עלינו להחמיר מעותה קלא :

הוא או מעט אבל אם יודעת סכום הפקדון ונגנב או נאבד ממנו אינה מקודשת שאינה מתרצית להתקדש אלא בסכום הפקדון שיודע' שהוא בידה וגם הוא אינו חייב להשלי' לה כיון שלא הזכיר לה סכום הקדושי' היה לו מלוה אצל' אפי' היא בשטר וא' לה הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך אינה מקודשת אפי' עדיין המעו' ביד' ולא שלח' בהן יד דהני מעו' דידה נינהו דמלו' להוצאה ניתנה ולא יהיב לה השת' מידי לא שנא מלוה ל"ש שכירו' ואפי' הגיע זמן השכירו' והמלו' לגבו' ואפי' החזי' לה השטר כת' הרמ"בם ז"ל שאינה מקודשת ואפי' יש בו ש"פ כיון דלא ארכרא בעידן קידושין לקדושי ביה סתמא כמקדש במלוה לחודי' דמי אבל אם אמר התקדשי לי בשטר חוב זה ונתנו לה שמין הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו הוי ספק קדושין אבל אם אמר התקדשי לי בהנא' מחילת מלוה מקודש' אפי' לא מחל לה המלוה אלא אמ' לה הרי את מקודש' לי במה שאני מרוי' לך הזמן מקודש' שיש בהנאה זו ש"פ ואסו' לעשות כן משום ריבית ובעל העיטור כתב שאין בו איסור אא"כ אמר לה הריני מלוה לך מנה עד זמן פלו' ע"מ שתתקדשי לי בההיא הנאה וכיון דלא קץ לאו ריבי' הוא אלא אבק ריבית עד דאמר לה ד' בה' וכ' כ"ר"ח שאם היה לו מלוה בידה ומרויח לה הזמן ומקדש בה אינה מקודש' אלא שמלוה לה עתה עד זמן פלו' וכתב הרמ"בם וכיון דאיכא פלוגתא דרבוות' אם קדשה בהרוחת זמן מלוה דמעיקרא הוי ספק קידושין ולא שריא לעלמא בלא גט ואם קבלה קידושין מאח' צריכ' גט משניה' אבל אם היה לו משכון ממנה במלוה שיש לו אצלה וקידש בו מקודש' ואפי' משכנ' בשעת הלוא' ואפי' לא החזיר לה המשכון אלא אמר לה התקדשי לי במלוה שיש לי אצלך כיון שיש לו משכון מקוד' והרמ"ה כתב דוקא כשהחזיר לה המשכון וכתב עוד דוקא דמטא לידיה דמקדש בתור' משכון אבל אי לא מטא לידי' בתור' משכון אע"ג דמדינא מצי למיתפשיה אזוזי דכל כמה דלא גלי דעתיה דנקטי' ליה בתור' משכון אינ' מקודש' ואם יש לו מלוה אצל אחרי' ויש לו משכון מהם וקדשה בו גם בזה כתב הרמ"בם שבכל ענין מקודשת וא"א ז"ל כתב דוקא שמשכנו שלא בשעת הלוא' אבל אם משכנו בשע' הלוא' אינ' מקודש': היה לו מלוה על אחרי' ואמר לה הרי את מקודשת לי בחוב שיש לי ביד זה במעמד שלשתן מקודשת אפילו היא

מתני' התקדשי לי בשטר רמ"א אינה מקודש' ור"א אומ' מקודש' וחכמי' אומרי' שמין את הנייר אם יש בו ש"פ מקודש' ואם לאו אינה מקודש' האי שטר ה"ד אלימא ש"ח דאחרי' ק"ו דר"מ אר"מ דאמ' באידך ברית' דאינ' מקודש' אלא בשט' חוב דיד' ובמקד' במלוה קמיפלגי ודחי' הב"ע כגון שקדש' בשטר שאין עליו עדים ור"מ לטעמיה וכו' ומשמע דכיון דבעי' לאוקומ' מעיקר' בשטר חוב דידה ובמקדש במלוה אע"ג דהשת' לא אוקומה לדרב כר"מ מ"מ ילפינן מינה דבש"ח דידה אם יש בו ש"פ מקודש' וכתב הר"ן שיש מי שאו' כן וגם ה"ה כתב בפ"ה שיש מי שכת' שאם היה מלוה בשט' והחזיר לה השטר בשעת הקדושין ויש בנייר ש"פ ה"ז מקודשת דה"ל כמקדש במלוה ופרוטה וכן נזכ' בגמ' באוקמתא אחת שעשו שם על ברית' אחת וכ"כ מדברי הרמ"בן והרשב"א ורבי' לא הזכיר חזרת השטר וגם בהלכ' לא נזכר כלל ואפשר שאף הוא ז"ל יודה בזה אא"כ היה דעתו כשהזכי' דין המשכון ה"ל להזכיר זה עכ"ל ה"ה: ומ"ש ואם לאו הוי ספ' קדושין כר' דהיינו מדאמ' שמואל חיישי' שמ"ה ש"פ במדי: ומ"ה אבל אם אמר לה התקדשי לי בהנא' מחיל' מלו' מקודש' ואפי' לא מחל לה המלו' אלא א"ל הרי את מקודש' לי במה שאני מרויח לך הזמן מקודש' וכו' ואסו' לעשו' כן משום רבית בפ"ק דקדושין (דף ו) אמר אביי המקדש במלוה אינה מקודש' בהנא' מלוה מקודשת ואסו' לעשות כן משו' הערמת רבי' האי הנאת מלוה ה"ד אילימ' דאוזקפא דא"ל ד' בה' הא רבי' מעלי' הוא ועוד היינו מלוה לא צריכ' דארווח לה זימנא ופרש"י דאוזקפא מעיקרא ד' בה' והשתא א"ל התקדשי לי בזוזא חמישי רבית מעליא הוא ואמאי קרי לה הערמת רבית ועו' היינו מלו' שאף הזוז הזה כבר מחוייב' ועומד' לא צריכה דארווח לה זמן הלואתו וא"ל התקדשי בהנאה זו שאת היית נותנ' פרוטה לאדם שיפייסני על כך או לי ואפי' לאגר נטר לא דמי כלל ואם פירש לה כך מקודשת והערמת רבית הוא דהויא ולא רבי' גמור דלא קץ לה מידי ולא מידי שקל מינה וכ"ה אם מחל לה כל המלוה וא"מ לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו דהשת' הוא דקא יהיב לה כך פרוטה דהנא' מלוה אבל כי מקדש לה בעיקר המעו' לא מידי יהיב לה שכב' הם ברשות' והם שלה: והר"ן כת' דאפש' דכל שמחל המלו' עצמו אפי' א"ל בהסי' הנאה דעת' אזזי ומ"ה נקיט לה בגמ' בארות לה זימנא דליכא אלא הנאה גריד' ולא נקטה במחיל' כל המלוה ורבי' סתם דבריו כדברי רש"י דאי א"ל התקדשי לי בהנאת מחילת מלוה מקודשת וכ"פ הר"אש ז"ל. ובפ' המדיר כתב רש"י המקדש במלו' שמחל לה המלוה שהית' חייב' לו וכתבו התו' על זה ולפירושו צריך לחלק בין מקדש במחיל' מלוה למקדש בהנא' מחילת מלוה דמקודש' כדאמרי' בפ"ק דקדושין ולר"י אין נראה דשמא אין לחלק והכא יש לפרש דמיירי כגון דאמר לה התקדשי לי במעו' מלו' שאת חייבת לי דהשתא ודאי אינה מקודשת עכ"ל ולענין מה שפרש"י בארווח לה זמנא כן פירשו הרי"ף והר"אש ז"ל והרמ"בם ז"ל כתב בפ"ה המקד' בהנא' מלוה ה"ז מקוד' כיצד כגון שהלוה אותה עתה ק"ק זוז ואמר לה הרי את מקודש' לי בהנא' זמן שארויח לך במלוה שתהיה בידך כך וכך יום ואיני תובע ממך עד זמן פלו' ה"ז מקודש' שהרי יש לה הנאה מעתה להשתמש במלוה זו עד סוף זמן שקבע ואסור לעשות מפני שהיא כרבית ופירשו רבותי' בהנא' מלוה דברים שאין ראוי לשמעם עכ"ל: וכתב הר"ן ונראה שהוא דוחה דברי הרי"ף ומוכר שאלו הלוה אותה כבר אע"פ שהוא מאריך לה עכשיו הזמן וכיון דהשת' לא יהיב לה מידי אינה מקודשת ולא ידעתי למה שאפי' הוא מלוה אותה עכשיו אינה מקדשה במעות עצמן אלא בהנאת מלוה זו וכיון שכן אפי' קדמ' מלוה לקדושין מה בכך והרי מכל מקום הוא מהנה אותה עכשיו בהרוח' זמן שהוא שוה לה פרוטה וכל שהוא מהנה כיוצא בזה מקודש' אע"פ שאינו נותן לה כלום מיד ליד דהא שחוק לפני רקוד לפני ואדבר עליך לשלטון לא יהיב לה מידי ואף ע"פ"כ מקודשת למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף כדאית' לקמן פ' האומר: וה"ה כתב רבינו לא ישרו בעיניו דברי ההלכו' דא"א שתועיל יותר הנאת מלוה ממלוה עצמו וכיון דבשע' הקידושין אינו נותן לה דבר לא עדיף הרוחת זמן ממלוה גופה וכן דעת ר"ח ז"ל והרמ"בן והרשב"א ז"ל מסכימים לדעת ההלכות וראיתי לחוש לדבריה' ע"כ ומה שכתב רבינו ובעל העיטור כתב שאין בו איסור אא"כ א"ל הריני מלוה לך מנה עד זמן פלוני וכו' פירושו בעל העיטור חלק על פירוש זה בהנא' מלוה דא"כ היכי מסיי' בה שאסור לעשות כן והלא כיון שאינו אומר כן בשעת הלואה וגם עתה אינ' נותנת לו דבר וגם לא קץ אינכאן איסו' כלל אלא אם א"ל כן בשע' הלואה דאז ודאי איסורא איכא ומ"מ רבית גמור לא הוי כיון דלא קץ בהדיא ד' בה' והיינו דמסיים בה ואסו' לעשו' כן משום הערמת רבית מ"מ למדנו מדברי בעל העטור שהוא מפרש דארווח לך זמנא כדברי ר"ח והרמ"בם ז"ל וזהו שכתב רבינו על דבריו וכן כתב ר"ח שאם

היה לו מלוה בידה ומרויח לה זמן ומקדש בה אינה מקודשת וכו': ובתוספות הקשו על פרש"י דהא"ג רבית גמורה היא ומאי קאמר דאינו אסור אלא משו' הערמ' רבי' ופר"ת דאיירי הכא שהית' חייבת מעות לאדם אחר והגיע זמנו לפרוע ובא זה ונותן פרוט' למלוה לארווחי לה זמנא וקדשה בהאותה הנאה כלומר שא"ל בשע' מתן מעו' שתקדשי לי בפרוטה זו ואסור לעשות כן אע"ג דלאו רבית הבא ממלוה ללוה הוא משום דהוי כאחר ונוטלו מן ההסה כתב הר"מ וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא אם קדש' בהרווחת זמן דמעיקר' הוי ספק קדושין וכו' כלומר היכא דבשע' ההלואה לא אמר לה הרי את מקודשת לי בהנא' הרוחת זמן שארויח לך במלו' זו וכמו שכת' הרמב"ם ז"ל פשיטא שהיא מקודשת בודאי לד"ה אבל היכא דקודם לכן היה לו מלו' בידה ועכשיו א"ל הרי את מקודש' בהנאת הרוחת זמן שאני מרויח לך באותה מלוה שאת חייבת לי וכדברי רש"י והרי"ף ז"ל דבהא פליגי ר"ח והעיטור הוי ספק קדושין וכו' אבל אם היה לו משכון ממנ' במלוה שיש לו אצלה וקידש' בו מקודשת ואפי' משכנה בשעת הלואה ואפי' לא החזיר לה המשכון וכו' בפ"ק דקדושין (דף י"ט) אמר רבה אמר רב נחמן המקד' במלוה ויש עליה משכון מקודשת מדרבי יוסי בר' יהודה דאמ' גבי אמה העבריה מעות הראשונים לאו לקדושין ניתנו וכו' וכתבו התו' והר"א ז"ל אין לפרש דמשכנו שלא בשעת הלואתו דקני ליה כדרבי יצחק דא"כ ה"ל לאביא הכיא דרבי יצחק אלא אפי' משכנו בשע' הלואה איירי דומיא דאמה העבריה ונראה דאפי' אינו מחזיר לה המשכון אלא שא"ל הרי את מקודשת לי במלוה שאת חייבת לי על המשכון שלך שבידי מקודשת אע"פ שהמשכון עדיין בידו דהא המקדש במלוה שיש עליה משכון קאמר ולא המקדש במשכון וכתבו עוד התו' וא"ת כיון דמקדש בהנא' מחילת מלוה אפי' בלא משכון אמרי' לעיל דמקודש' ולמה הנו צריכין ללמוד מר' יוסי וי"ל דהיכא דאיכ' משכון גרוע טפי דסלק' דעתך דלא המכה דעתה כיון שאינ' מחזיר לה משכון קמ"ל מילתא דר' יוסי דמקודש' והר"ן כתב דאינו מחזיר דלא אמרו דמקודש' אלא דוקא כשהחזיר לה המשכון דומיא דהכיא דר"י בר' יהוד' וכ"כ הרמ"בם בפ"ה וז"ל היה לו אצלה מלוה על המשכון וקידשה באותה המלוה והחזיר לה את המשכון הרי זו מקודש' שהרי היא כקונה המשכון מעתה והרי הגיע הנאה ליד' וכתב ה"ה היה לו מלוה אצלה וכו' פ"ק א"ר נחמן המקד' במלוה ויש עליה משכון מקודשת ופי' במלוה הוא מקדשה ומחזיר לה את המשכון ויש שהיו סוברים לומ' אפילו אינו מחזיר המשכון בשעת הקדושין היא מקודש' ודעת רבי' עיקר וכן הסכים הרשב"א ז"ל וכ"כ מדברי הרמ"בן ז"ל דבעי' הזר' המשכון עכ"ל. וכבר כתב רבי' סבר' זו בשם הרמ"ה ויש לתמוה עליו למה לא כת' שגם הרמ"בם סובר כן וכתב רבי' ירוחם בשם הר"מה אפי' לא הזכיר להמשכון בשע' הקדושין כיון שהחזירו בשע' הקידושין או שהי' ברשות' מקודש': וכת' עוד דוקא דמטא לידיה דמקדש בתורת משכון אבל אי לא מטא לידיה בתור' משכון וכו' אינה מקודש' כ"כ רבי' ירו' בשמו וכתב עוד מוכח בפ"ק דאם הקנה לה משכון שלו כגון שא"ל התקדשי לי בכך וכך מעות ותזכה בהם בגוף משכונך ה"ז מקודש' אפי' משכון שלו עכ"ל. ועיין בסי' כ"ט: ואם יש לו מלוה אצל אחרי' ויש לו משכון מהם וקדשה בו גם בזה כתב הרמ"בם שבכל ענין מקודש' וא"א ז"ל כת' דוק' שמשכנו שלא בשע' הלוא' וכו' ברית' בפ"ק דקדושין קדשה במשכון מקודש' ומוקי לה במשכון דאחרים וכדר' יצחק דאמר ב"ח קונה משכון ופרש"י במשכון דאחרים שהיה בידו וקדש' בחוב שיש לו עליו הילכך מקודשת שהמשכון עצמו קנוי לה וכתבו התו' אע"ג דר' יצחק איירי במשכנו שלא בשע' הלואתו מצינו למימר כיון דב"ח קונה משכון שלא בשע' הלואה קנין גמור עד שיפדה בשע' הלואה כמי אלים שעבודי' ליהסב ממון לקדש בו האשה וכן צריך לפ' בפ' השולח ובפ' כל שעה והר"אש הביא דבריהם וכתב א"כ ומי צריך לדקדק בס"פ האומנין דבס"פ שבועת הדיינין משמע דמשום דר' יצחק לא הוי אלא ש"ש ודלא כרש"י שפי' בס"פ האומנין דלר' יצחק קונה המשכון להתחייב באונסין דלא משמע התם הכי ור"ח פי' שם דלא להתחייב באונסין וצריך לדקדק אמאי קנאו להיות עליו ש"ש אי חשי' קנין גמור באונסין נמי ליחייב ואי לא חשיב קנין אפי' ש"ש לא הוי אלא ודאי היינו שכרו דקני ליה להיו' ממונו לקדש בו את האשה וכן פר"ח ולפום האי טעמ' לא נוכל לפ' בשמעתין דבשע' הלואה דכיון דשלא בשעת הלוא' לא הוי אלא ש"ש משום שהנאה שיוכל לקדש בו א"כ בשע' הלוא' אין לו כח זה וכן משמ' לקמן פ"ב הלכ' לא איירי הכא אלא במשכנו שלא בשע' הלואתו והר"ן ז"ל כת' והא דר' יצחק בכל ענין היא אפי' משכנו שלא בשעת הלואתו וכמו שכתבתי במקומות אחרי' בס"ד והרמ"בם כתב בפ"ה וז"ל היה לו משכון על חוב שיש לו אצל אחרי' וקד' בו אשה אע"פ שאינו שלו ה"ז מקודש' לפי שב"ח יש לו מקצ' קנין בגופו של משכון

היא מלוה על פה אבל אם לא אמר לה במעמד שלשתן אף היא מלוה בשטר והקנה לה השטר כראוי בכתיבה ובמסירה אינה מקודשת אלא שמין בנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ודאי ואם לאו הוי ספק קידושין היה לו מלוה אצלה ונתן לה עתה פרוטה ואמר לה התקדשי לי במלוה ופרוטה זו מקודשת דרעתה אפרוטה לפיכך אם אמרה לו עשה לי שירים ונזמים ואתקדש אני לך בשכר המלאכה אינה מקודשת דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומיד כשעשה קצת המלאכה היא מתחייבת לו בשכירות והוה ליה מקדש במלוה וכתב הרמ״ה לא שנא אם הוא שכיר יום על המלאכה ולא שנא אם הוא קבלן דקי״ל אין אומן קונה בשבח כלי והו״ל מלוה וכ״כ הרי״ף אבל ר״י כתב דקי״ל דאומן קונה בשבח כלי ואין כאן מלוה דכשנותן לה הכלי מתקדשת בשבח שיש לו וכן היא מסקנת א״א הרא״ש ז״ל ח: ואם נותן שום דבר משלו לצורך המלאכה מקודשת דה״ל מלוה ופרוטה: קדש במלוה ובעל סתם בפני עדים צריכה גט דודאי לשם קידושין בעל מי שלקח ט מפירות חבירו בלא דעתו וקדש בהם אפילו מצא חבירו וא״ל למה לא לקחת מהיותר יפות ונמצא שם יפות מהן אינם קדושין שאין כאן הוכחה שהוא חפץ במה שלקחן אלא מבושת אומר כן וכתב הרמב״ם ז״ל קדש בדבר שאין מקפיד עליו כגון תמרה או אגוז הוי ספק קדושין וכתב הרמב״ם ז״ל אריס

אריס שנטל מן הפירות קודם חלוק' וקדש בהן אינן קדושין ואם נטל במדה וקד' הוי קדושין: ומי שיש לו סחורה בשותפו' עם חבירו ולק' בלא דעת חבירו וקדש בה אינן קדושין כיון שצריך שומת ב"ד השואל חפץ מחבירו וקדש בו כתב בעל העיטור איכא מאן דמדמי ליה למתנה ע"מ להחזיר ואינה מקודשת ואיכא מ"ד סתם שאלה ליום ובההיא הנאה מקדש' ומספק' לא עבדי' בה עובדא ע"כ ור' שמשון כת' בתשו' שהיא מקודש' וא"א הר"אש ז"ל כת' אם השאילו החפץ ולא ידע המשאיל שרוצה לקדש בו האשה אינה מקודשת אא"כ השאילו לזמן ידוע ונתן לו רשו' להשאילו לאחר וכשקדש בו האשה הודיע' שהוא שאול עד זמן פלו' ושמין אם יש בהנאת אותו קשוט שוה פרוטה מקודשת אע"פ שאין החפץ שלו ואם לאו אינה מקודש' אבל אם המשאי' יודע שהוא החפץ לקד' בו האש' מקודש' בכל ענין דכיון שהשאיל לו אדעת לקדש בו האש' אנן סהדי שגם בלבו ליתנו לו באותו ענין שיועיל לענין הקדושין שתהא האש' מקודש' בו ואם לא יועיל בלשון שאלה שיהיה בלשון מתנה ולכל הפחו' תהיה מתנה ע"מ להחזיר ותהא מקודשת ויקנהו מהאשה ויחזירנו או יחזיר דמיו שאם נתנ' מתנה לאדם ע"מ להחזיר וקדש בו האשה מקודש' רק שיחזיר המתנה למי שנתנו לו או דמיה: כתב הרמ"בם ז"ל המקד' באיסורי הנאה אפי' דרבנן כגון חמץ בשעה ששית אינ' מקודש' עבר ומכרו וקדש בדמיו מקודש' אפי' באיסור דאורייתא חוץ מדמי ע"ז וא"א ז"ל כתב המקדש באיסורי הנא' דרבנן כגון חמץ בשעה ששית או בשאר איסורי דרבנן מקודשת ומיהו המקדש בחמץ דרבנן משש שעו' ולמעלה אינה מקודשת: ובמוכר איסורי דאורית' ומקדש בדמיהן דמקודשת דווקא כשמכרו לגוי או לישראל ויודע הלוקח שהוא איסורי הנא' אבל אינו יודע לא חל המכר והמעו' גזל ביד המוכר:

כט הכסף

ובעל הטור למה לא פסק היא מקודשת. קידושי ודאי כיון דתרי לישני הוו בה י"ל הטור ז"ל מה דצריכה גט דקאמר הייני מספק ואפי' אם תמצא לומר הטור מפרש דצריכה גט דקאמר הייני לומר היא מקודשת קדושי ודאי מאחר דאית התם בגמ' א"ר כהנא משמיה דעולא המקדש ע"ת ובעל צריכה הימנו גט איכא למימר דמשמע ליה ז"ל דהאי מימרא פליגא אתרי מימרי קמאי והוה דמקד' בפחות משוה פרוטה או במלוה ובעל סתם אינה צריכה גט דאין לך צריכה גט אלא מקד' על תנאי ובעל סתם וכיון דפלוגתא היא פסק בה להחמיר: כתב הר"אש בפ' המדיר דהא דאמרי' דבועל לשם קדושין הייני כדאיכא עידי יחוד דאמרי' הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה: מי שלקח מפירות חבירו בלא דעתו וקדש בהם אפי' מכאן חבירו וכו' אינה קדושין בפר' האיש מקדש (דף נב) גבי ההוא דקדש בפריסתא דשכרא: ומ"ש בשם הרמב"ם שאם קדש בדבר שאין מקפיד עליו הוי ספק קדושין בפ"ה מה' אישות כתב כן: כת' הרמב"ם אריס שנטל מן הפירות וקדש בהם אינה קדושין ואם נטל במדה וקדש הוי קדושין. ומי שיש לו סחורה בשותפו' עם חבירו ולק' בלא דעת חבירו וקדש בה אינה קדושין וכו' בספרי הרמב"ם שבידינו אין כתב אלא ממי שיש לו סחורה בשותפו' וכו' כתוב בפ"ה ותחלת הדברים אינה כתובי' שם ומ"מ הדין דין אמת והכי איתא בפר' האיש מקדש (שם) ההוא אריסא דקדיש במורא דשמכי אתא לקמי' דרבא א"ל מאן פלג לך וה"מ במורא אבל כישא מכי א"ל הכא שקל כישא שקיל את כישא כישא כי כישא. ופרש"י מורא דשמכי מלא יד בכלי אבל כישא אגוד' סדר' הירק להיות מתחלק באגודו' כל אגודות הן שוות אכי נטלתי אחת טול אתה אחת. והר"יף כת' פיר' מורא דשמכי ראשי הבצלי' ולפי שהם בהם גדולי' וקטני' את מאן פלג לך וגבת' ה"ס על פי זה וזהו שכת' רבי' הואיל וצריך שומת ב"ד. וכת' הר"ן יש מי שאומר דאפי' במורא אם היה שוה ב' פרוטו' מקודש' שהרי אחת מהם שלו ולא נהירא אלא שאפי' היה שוה כמה אינה מקודש' דכיון דא"ל שתקדשי לי בזה במורא קדיש בפלגא דמורא לא קדיש עד שיאמר לה שתקדשי לי בחלקי שבמורא וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה וכ"כ ה"ה בשם הרמב"ן בשם הרא"ה ז"ל: השואל חפץ מחבירו וקידש בו כתב בעל העיטור איכא מאן דמדמי ליה למתנה ע"מ להחזיר וכו' ור"ש כת' בתשו' שהיא מקודש' כל זה כתבו הר"אש בפסקיו פ"ק דקדושין ומ"ש וא"א ז"ל כתב אם השאילו החפץ וכו' בפ' הנזכר והאריך להביא ראיה לדבריו: ובתשובותיו כלל ל"ה האריך ג"כ בזה וכתב פירוש כוחלין הנזכיר קנת מזה ' והרי"בש בסי' ק"ע כתב בזה וגם בתרומ' הדשן סי' ר"י כתב בזה וגם בתשו' המימוני שבסוף ספר נשים ובהגה' מרדכי דקדושין ועיין בדברי הר"ן כתב הרש"בא בתשו' סי' אלף ורמ"א על מי שרצה לקדש אלמנה ולא היה לו טבע' ואמר לו לו בת האלמנה הרי לך טבעת וקבלו וקדש בו איני רוצה להחזירה בלא גט דהא טבעת זו במתנה נתנה לו הבת וגלה הוא וע"מ להחזירו לה נתנתו לו ואע"פ שאיפשר לומר דמן הסתם כל מה שיש ביד האשה מתכשיטין וכיוצא בהן של בעל ואין לה רשות בהם ליתנם לאחרי' מ"מ מידי ספק אינו יוצא והיא בתשו' להרמב"ן בסי' קמ"ד: כתב הרמב"ם המקדש באיסורי הנאה אפי' דרבנן כגון חמץ בשעה ששית אינה מקודשת עבר ומכרו וקדש בדמיו מקודשת אפי' באיסורי דאוריתא חוץ מדמי ע"ז בפ"ה: ומ"ש המקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת פשוט במשנה פ' האיש מקדש (דף נו) ומ"ש שאפי' באיסורי הנאה דרבנן אינה מקודשת הייני מדגרסי' בפ"ק דפסחי' גבי חמץ בערב פסח ובטלה בשית כיון דאיסורא דרבנן עליה לא מצי מבטיל ליה דלאו ברשותיה קיימא דא"ר גידל א"ר המקדש משש בחמץ מו' שעות ולמעל' ואפי' בחטי קורדניתא דשריין ויבישן אין חוששין לקדושיו דאיסורי הנאה נינהו ופרש"י מו' שעות מתחלת שש קורדניית' הגדלי' בהרי אררט וקשים הם מאד ואפ"ה אין חוששין לקדושיו אם בא עליה מים. וכתב הר"ן שהקשה עליו ר"ת דע"כ משש שעות מסוף שש משמע וכת' היכי מוכח דבאיסור דרבנן בלחוד לאו ברשותיה קאי ז"ל דה"כ איסורא דרבנן הוא דחטי קורדניית חמץ נוקשה הוא ולא מיתסר אלא מדרבנן הילכך מייתי ראיה לחמץ דאוריתא בשעות דרבנן דלאו ברשותיה קאי מחמץ דרבנן בשעו' דאורית' ול"נ דמיפשט דחמץ דרבנן בשעו' דרבנן חוששין לקדושין וכן דעת הרא"ש ז"ל ע"כ: והר"אש כתב בפ' האיש מקדש מוכח משמעתין דהמקדש באיסורי הנאה דרבנן מקודש' מדאמרי' תני המקדש בחולין בעזרה ר"ש א' מקודש' אלמא חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא מיהו אשכחן בפ"ק דפסחי' א"ר גידל המקדש בחטי קורדנייתא משש שעות ולמעלה אין חוששין לקדושיו ואע"ג דחטי קורדנייתא קשים ואיסורן דרבנן ויש לחלק משום דחמץ בפסח עיקרו דאוריתא אבל חולין שנשחטו בעזר' לר"ש איסורו מדרבנן והתם כמה פעמים מקודש' כמו שפר"ת דוקא משש שעו' ולמעל' ואע"ג דחטי קורדניית' איסורו מדרבנן מ"מ איסור חמץ הוי מדאוריתא למעלה משש שעות אבל בשעה ששית דאיסו' חמץ דרבנן וגם חטי קורדנייתא דרבנן חוששין לקדושיו ודלא כפרש"י שפי' מתחלת שש ולמעלה דליתא משש ולמעלה מסוף שש משמ' והא דקאמ' הרים כל שעה לא נכרכא אלא לשעו' דרבנן וכי הא דא"ר גדל וכולו הכי מייתי ראי' היכי דבשעו' דאוריתא וחמץ דרבנן אין חוששין לקדושיו ה"ה בחמץ דאוריתא ושעו' דרבנן עכ"ל וכתב עוד הר"ן בפ"ק דפסחי' אבל הרמ' בהל' אישות גם הבנת דמתחל' שש אפי' בחמץ דאוריתא חוששין לקדושיו דכיון דלבתר איסור' מיבדל בדילי אינשי מחמץ ובשם הכל עסוקי' לשרפו לא משמ' להו לאינשי דמיתסר בהנא' ואי אמר דבשם אין חוששין לקדושיו אתו למימ' הכי בר והם ואתו למישרי א"א ומ"ש נקט מו' שעו' ולמעלה דוקא וה"ל דמ"כ נקט משש שעו' ולמעל' דאילו משש ולמעל' איכא למיחש דילמ' הכך קדושי בה הוו אלא דטעו בין ה' לו' אבל משש ולמעלה ליכא למיחש למימ' דה' הוו וטעו בין ה' לו' שבה' חמה במזרח ובו' חמה במערב הילכך בשש שעו' חוששין לקידושיו אפ"ה שפיר מייתי ראיה דמאי דאסרוה רבנן עליה לאו ברשותי' קאי כיון דאמרינן דנוקשה משש שעות ולמעל' אין חוששין לקדושיו והר"זה השיב על הרי"ף שהביא הא דרב גדל א"ר בהלכותיו ואמר דרב לטעמיה דה"ל כר' יהודה דאמר חמץ מו' שעו' ולמעלה אסור מן התורה ומתה במי בהנא' ומ"ה אין חוששין לקדושיו אבל אנן דקי"ל כר"ש דאמר הכין לפני זמנו בין לאח' זמנו אינו עובר עליו בלא כלום חוששין לקדושיו ואין דבריו נכונים מטעם שכבר כתבתי בחדושי דאפי' ר"ש מודה דחמץ מו' שעות ולמעלה מתסר בהנאה מדאוריתא עכ"ל וה"ה כת' ז"ל מ"ש רבי' ואפי' הם אסו' מדברים למדו מאיסור חמץ בשעה ששית שהפורש בפסחים בפ"ב שאפי' בזמן שאיסורו מדברים אינה מקודש' וכ"ה לשאר דברים וכבר תירצו המפרשים הסוגיא הזה גבי חולין שנשחטו בעזרה בסוף האיש מקדש שהר"אש קם על דין זה וכן הסכי' הרמ"בן שבכל איסורי הנאה אינה מקודשת עכ"ל: כת' מדבריו דלהרמ"בם בכל איסורי הנאה דדבריהם אינה מקודשת ואפילו אין בהם שום צד דאוריתא. וכ"כ מדברי רבי' שאחר שהביא דברי הרמב"ם כתב וא"א כתב שהמקדש באיסורי הנאה דרבנן וכו' או בשאר איסורי דרבנן מקודשת משמע דה"ל דלהרמ"בם בכל איסורי דרבנן אינה מקודשת והר"אש פליג עליה ואין ה"ל כן משום דאי הוה ה"ל להרמב"ם הכי ה"ל להתום ולכתוב ואפי' היה אסור בהנאה מדבריהם ולמה לו לפרש כגון חמץ בשעה ו' ומדכת' הכי משמע ליה דהייני לומר דדוקא איסור דרבנן כי האי דהוי חמץ דאוריתא ושעו' דרבנן וה"ה לשעו' דאוריתא וחמץ דרבנן אבל חמץ דרבנן ושעו' דרבנן חוששין לקדושיו וכן משמע מדברי הר"ן שזו היא דעת הרמב"ם ז"ל: ומ"ש עוד הרמב"ם עבר ומכרן וקדש בדמיו מקודשת וכו' משנה וגמ' בס"פ האיש מקדש (דף נו): ומ"ש בשם הר"אש שמקדש באיסורי הנאה דרבנן כגון חמץ בשעה ו' או בשאר איסורי דרבנן מקודשת כבר כתבתי לשון הר"אש בזה ומשם יתבאר לך שדברי רבי' סתומים הם מאד שהתם וכתב דלהר"אש בחמץ בשעה ו' מקודשת וה"ל לפרש דהייני דוקא בחמץ דרבנן אבל בחמץ דאוריתא אף בשעה ו' אינה מקודשת דומיא דחמץ דרבנן בשעות דאוריתא. ומ"ש והמוכר איסורי דאוריתא ומקדש בדמיהן דמקודשת דוקא בשמכרו לגוי או לישראל ויודע הלוקח שהם איסורי הנאה וכו' ז"ל הר"אש בס"פ האיש מקדש הא דאמרי' מכרן וקידש בדמיהם מקודשת וא"ת והא הני זוזי לאו דידיה נינהו שצריך להחזיר הדמים כיון שמכר לו איסורי הנאה וי"ל דמיירי בשמכרו לגוי או לישראל והכיר בהם דהוו מעות מתנה ירושל' מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ר' חגי בשם רבי זעירי שאין תופסין דמים א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזל פיר' לפיכך היא מקודשת לפי שאין תופסין דמיהן לאיסור ודייק מינה ר' חנינא שמקדשין בגזל דמאחר שאין דמים הנכנסים תחתיהם לאיסור נשארו הן אסורים והמעות גזל הם בידו ואנן דקי"ל קדשה בגזל לפני יאוש אינה מקודשת צריך לאוקומא כדפרישי' ואי לאו הירוש' דמחשי' ליה גזל לא הוה ק"ל מידי דהא דמי לאו גזל הם בידו כי בתור' מקח בא לידו ואע"ג דמקח טעות הוא ישלם מביתו אבל הני זוזי להוכא ביתנן לו עכ"ל: והר"ן כתב דלדברי רש"י בפ"ק דחולין הייני טעמא דמקודשת אע"פ שהיו הדמים אסורין למקדש משום דכיון שהיא מותרת ליהנות בהם וקנאתן מחמתו מקודשת אבל בירו' גרסינן ר' חגי בשם ר' זעירא שאין תופסין דמיהם א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזל ומסתברא דלדידן דקי"ל דקדשה בגזל לפני יאוש אינה מקודשת כי תנן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת דוקא בשידע לוקח שהם איסורי הנאה ולקח א"כ בשמכרן לגוי או אפשר דאפי' במוכר לישראל כיון שהלוקח נתן דמיהן לתוכר להוציא בלא הן בידו ומקדש בהם אע"פ שהוא חייב לשלם מביתו מפני שמקחו מקח טעות עכ"ל * כתב הר"אש בפסקיו בפ"ק דב"ק לר"י הגלילי בכור בזמן הזה אפילו תם הוי ממון בעלים לקדש בו את האשה ולרבנן אפי' בכור בעל מום אפי' בזמן הזה לא הוי ממון בעלים לקדש בו את האשה ויש שפסקו כר"י הגלילי ומיהו נ"ל דמסתברא דהלכה כרבנן וכ"ע עכ"ל: כתב רבינו ירוחם בשם הרשב"א שכל בכור יש להם כח לעשות הסכמה ביניהם דכל מאן דמקדש בלא עשרה שלא יהו קדושיו קדושין והרי"בש כתב בתשו' סי' ס"ט שיכולים הקהל לתקן שכל מי שיקדש שלא בידיעת נאמני הקהל ובפניהם ובפני עשרה יהיו קדושיו

* נ"ס ומ"מ נאחרונה דאפי' במוכר לישראל מיירי ועיקר דדברי' אלו טעה הם ולפחות מיירי שפיקא לא נמקא:

(י) ואחרי שהג אונים חולקין בדין המקד' בטבע' שאול טוב ליזהר שלא לקדש בו וכן המשען כהגה' מרדכי דקדושין דף תרנ"ח ע"ד אבל כבר פשוט המנהג לקדש בטבעת שאול כדי לקדש בו :

(יא) כת' ה"ה סי' ר"ל כתב הא דבעינן שיודיענו' הייני שלא תהא סבורה שהיא שלו ולא תתקדש אלא בטבעת עצמו אבל אם אמר בפי' שמקדש בהנאת קישוט אע"פ שלא הודיעה הוי קדושין גם ת"ס הר"אם שצריך שיתן לו רשות להשאילו לאח' הייני דוקא לכתחל' אבל בדיעבד אע"פ שלא נתן לו רשות הוי קדושין אמנם בפסקי מהרי"ח מסתפק בדבר ואם קידש אשה בדבר המושכר אלו אם קדש בהנאת קישוט לבד לכ"ע הוי מקודשת אבל אם קדשה באותו דבר עצמו לדברי התוס' שכתב' הזהב דה"ל דלא אמרי' שכירות ממכר ליומיה הוא אלא לגבי אונאה לא הוי קדושין אע"ג דידיעה דמושכר הוא אבל ומהרי"ח כתב דאם ידיעה הוה קדושין ואם לא ידעה לכ"ע לא הוי קדושין כן מסקנת מהרא"י בת"ה סי' ר"י כתב הר"אם בתשו' סימן א' כלל ו' ה לסתם המקדש בטבעת שאול כנותו קאמר שהרי אשה סבורה שתשאר הטבעת בידה לגמרי ולדעת כן נתקדשה עכ"ל :

(יב) וכן היא בהגה' מרדכי דקדושין דף תרס"ב ע"ג וע"ג וכ' דאפי' אם אמר האשה אח"כ אלו הייתי יודעת שאינו שלך לא היה רצוני לקדש אין בדבריה כלום דדברים שבלב אינן דברים וע"ש שהאריך שם בתשו' בזה :

(יג) ולא משמע כן מדברי המ"מ פ"ה מה' אישות :

קדושיו מופקעין ובטלים ומעת ובאותו זמן מפקיעין הקהל כסף או שוה כסף שיקדש בו והמקדש כנגד תקנת זו אין קידושיו קדושין ואינה צריכה גט וזהו מה שנ"ל להלכה אבל למעשה הייתי חושש להחמיר ולא הייתי סומך על דעתי זה לחוש לענין להוציא בלא גט אם לא בהסכמת כל חכמי הגלילות כי היכי דלימטיין שיבא מכשול עכ"ל:

כ"ה בכה"ג אלא ודאי כשא"ל השליח הוא א"כ יפה פי' רבי' שאין כאן צורך שליח וזהו שלא הזכיר בגמ' אלא שאותו פלו' א"ל כן ולא הוצרכו להזכיר מפני שהכל ידוע שהמקדש צריך שיאמר הרי את מקודשת והקושיא שהקשה הוא ז"ל דלכאורה משמע דכה"ג אם אינו אדם חשוב אינה מקודשת אני או' לדבריו א"כ יפה כח השליח ממשלחו שכשהשליח

כט הכסף

של הקידושין צריך שיתנהו לה במתנה גמורה ואם נתנו לה ע"מ שתחזירהו לו [א] אינן קדושין בין אם החזירתו או לא החזירתו אמרה לו תן מנה לפלוני ואקדש אני לך ונתנו ואמ' לה התקדשי לי במנה שנתתי לפלו' מקודשת אמרה תן מנה לפלו' ואקד' אני לו ונתנו לו ואומר לה אותו פלוני הרי את מקודשת לי באותו מנה שקבלתי מפלוני בשבילך מקודשת כתב הרמ"ה ואי נמי לא אמר פלוני הרי את מקודשת וכו' אלא עשה לבעל המעות שליח לקדש לו אשה ואמרה לו האשה תן מנה לפלוני ואקדש אני לו וענה בתרה הן אי נמי היו עסוקין באותו ענין אפי' לא ענה הן מקודשת אמרה לו הילך מנה ואקדש אני לך וקבלו ואמ' לה הרי את מקודשת לי במה שקבלתי ממך אם הוא אדם חשוב מקודשת כדפי' לעיל אמר לה הילך מנה והתקדשי לפלוני ואותו פלו' עשאו שליח או שלא עשאו שליח ואמר לה אותו פלוני התקדשי לי במנה שנתן לך פלוני מקודשת אמר לה התקדשי לי בדינר ונתן לה משכון עד שיתן הדינר אינה מקודשת אמר לה הרי את מקודשת לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת מיד והוא ישלים לה המנה אבל אם אמר לה במנה זו אפי' במנה סתם והיה מונה והולך אינה מקודשת

וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' אלף ר"ו השורת הדין רשאים לעשות כן והלואי שיסכימו בכך אנשי העיר ואם יש ת"ח שם צריך לעשות מדעתו ומעשה היה בעירנו ודנתי בדבר לפני רבותי ומורי הרמב"ן הודה לדברי ומ"מ עוד צריך להתיישב בדבר עכ"ל וא"ל ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח בתקנה הפקעת הקדושין לא נעשה בה מעשה לעולם וכבר נשאל להרשב"א ולא סמכו לעשות בה מעשה וכ"כ א"א בתשובה והרשב"א בסי' תקכ"א כתב וז"ל אילו רצו לתקן הקהלות או כל קהלה וקהלה לגדור בפני תקלה אלו יעשו תקנה במעמד כולם ויפקיעו מעתה ועד עולם או עד זמן [illegible] ממון שיתן לשום אשה מקהלם [illegible] גמורה הפקר גמור אא"כ תקבלם האשה מדעתה ומדעת אביה או בפני פלו' ופלו' וכן מצאתי לרב שרירא גאון שכן נהג הוא ואבותיו ואמר לכבור אח' לנהוג כן וכן ילמד אדם בתוך ביתו וילמד לנערותיו לאסור על עצמן ע"ד המקום וע"ד הרבים בלא שום פתח היתר וחרטה כל ממון שיתן לה בתורת קידושין אפי' תקבלם מדעת אם לא בפני פלו' ופלו' וכך הודעתי אני פעמים לבנות עירנו עכ"ל הרשב"א ובסי' תר"ב כתב אשה שנדרה הנאה מראובן ואמרה כל נכסי פלוני עלי כקרבן ואח"כ בא אותו ראובן וקדשה נר' בעיני פשוט שאינה מקודשת וכן הנהגתי אני במקומו להסיר המכשולות מפני הרמאין · ומה ששאלת אם אמר כל שיגיע לידי משל פלו' באיסור הרי הקדש תכף שיגיע לידי בזה אני הולך לאיסור וה"ל ספיקא בדאורייתא וצריכה גט · ובסי' תר"ג כתב על אשה שנדרה הנאה מפלו' וקדשה בשטר דמקודשת: כתב מהרי"ק בשורש פ"ד קהל שעשו תקנה בחרם שלא יקדש אדם אשה בפחות מעשרה בני אדם ועבר א' וקידש בפחות מי' קידושיו קדושין וה"ה למקדש שעובר על חרם ר"ג וכ"כ הר"ש בר צמח בתשו' וכ"כ בא"ח בשם הרשב"א:

כט הכסף של הקידושין צריך שיתנהו לה במתנה גמורה ואם נתנו לה על מנת שתחזירהו לו אינן קדושין וכו' מימרא בריש קדושין (דף ו') הילך מנה ע"מ שתחזירהו לי באשה אינה מקודשת לפי שאין אשה נקנית בחליפין ופירשו התו' והרא"ש לפי שדרך הוא להחזיר השוה שמקנין בו הילכך אי אמרת דקני אתי למימר אשה נקנית בחליפין לפיכך אפקעו רבנן לקידושין אע"ג דמדאורייתא הוי מקודשת וז"ל הרמב"ם בפ"ה אינה מקודשת בין החזירה בין לא החזירה שאם לא החזירתו לא נתקיים התנאי ואם החזירתו הרי לא נהני' ולא הגיע לידה כלום כתב רבי' ירו' יש מפרשים שאם נתן לה מתנה לזמן ידוע ואמר לה תהא מקודש' לי בהנאה הנאה שאת נהנית באותו זמן דהויא מקודשת וי"מ דאינה מקודשת וראשון נראה עיקר עכ"ל: **אמרה** לו תן מנה לפלו' ואקדש אני לך וכו' שם אמר רבא תן מנה לפלו' ואקדש לך מקודש' מדין ערב ערב לאו אע"ג דלא מטי הנאה לידי' קא משעבד נפשיה האי איתתא נמי אע"ג דלא מטי הנאה לידה קא משעבדה ומקניא נפשה ופרש"י ואקדש אני לך וכשנתנו לו א"ל התקדשי לי מקודש' ואע"ג דלא מטי הנאה לידה מדין ערב ממה שמצינו בתורה שהערב משתעבד למלוה אנו יכולין ללמוד וגם הרמב"ם כתב בפ"ה דהא דמקודשת כשא"ל התקדשי לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך וכתב ה"ה כ"כ הרשב"א והכרח הוא דאי לא אמר הוא לא עדיפא הנותן לאחר על פיה משהנותן לידה ואמרה היא שאינה אלא קדושי ספק וגם הר"ן כתב שכדברי הרמב"ם נ"ל עיקר וכ"כ רבי' ירו' וכתב אי נמי מיירי במדבר עמה על עסקי קידושיה ובסי' ל' יתבאר דטעמא דמקודש' משום דאיהי אמר' ליה מעיקרא תן מנה לפלו' ואקדש אני לך אבל אם הוא התחיל ואמ' לה התקדשי לי במנה ואמר' לו תנהו לפלו' או לאבא או לאביך אינה מקודשת · כתב הרשב"א בתשו' סי' אלף רכ"ד דה"ה אם אמרה הלוה מנה לפלו' ואתקדש אני לך מקודש' אבל אם א"ל הרויח לפלוני זמן מלוה ואתקדש אני לך אינה מקודשת: אמרה תן מנה לפלו' ואקדש אני לו כו' שם תן מנה לפלו' ואקדש אני לו מקודשת מדין ערב ומדין עבד כנעני ערב לאו אע"ג דלא מטי הנאה לידיה משעבד נפשיה האי איתתא נמי וכו' מי דמי ערב הא דקני ליה קא חסר ממונא האי גברא קני להאי איתתא ולא חסר מידי עבד כנעני יוכיח דלא הא ממונא וקא קני נפשיה מי דמי התם הך דקא מקני קא קני הכא האי איתתא קא מקני נפשה ולא קניא ולא מידי ערב יוכיח אע"פ דלא מטי הנאה לידיה משעבד נפשיה וכתב הרמב"ם בפ"ה דהיינו דוקא כשקדשה אותו פלו' וא"ל הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך וכתב ה"ה יש מי שפירש באותו פלו' מינה שליח את זה לקדש לו אשה הא לאו הכי אפי' הודיעו לבסוף ונתרצה כיון שבשעת הקידושין לא היה יודע בהם אינה מקודשת אלו דבריהם והרשב"א תמה על רבינו למה הוצרך לפרש כשאמר מי שנתקדשה לו הרי את מקודשת בהנאת מלוה שקבלתי ברצונך · עוד כתב והדרבא לכאורה משמע דכל כה"ג קרוב הוא להיות כהילך מנה ואתקדש אני לך דאינה מקודש' אלא באדם חשוב בדוקא וצ"ע עכ"ל · ודברי תימא הן דהא ע"כ אם כפרשה שזהו שליח ודאי הוא אומר לפלוני התקדשי בהנאת מתנה זו שנתתי לו ברצונך שאם לא אמר לה השליח כלום היאך היא יותר ממשלחו וכבר נתבאר בפ"ג שנתן הוא ואמרה היא שאינה אלא קדושי ספק

מקדש דכה"ג מקודשת וכשהמשלח או' כן לא תתקדש וזהו תימא אלא ודאי יש חילוק בין היא דבעינן אדם חשוב הילך מנה משלה והיא חסרה ממון ולפי' בעינן אדם חשוב בדוקא ושלא בחשוב במה תתקדש אבל כאן אינה חסרה ממון כלל והיא נהנית שמתקיימת מצותה בממון של אחרים כך נ"ל עכ"ל ומ"ש רבי' בשם הרמ"ה מבואר מתוך מה שכתבתי · אמרה לו הילך מנה וכו' ג"ז מימרא שם: ומ"ש כדפי' לעיל הוא בסי' כ"ז: א"ל הילך מנה והתקדשי לפלוני וכו' שם הילך מנה והתקדשי לפלו' מקודשת מדין עבד כנעני עבד כנעני לאו אף ע"ג דלא חסר מידי קא קני נפשיה האי גברא נמי אע"ג דלא חסר מידי קני להאי איתתא ופרש"י הילך מנה והתקדשי לפלוני והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו מקודשת ואע"ג דממונא לאו של משלח הוא מדין עבד כנעני שאחרים פודין אותו בממונם והוא קונה עצמו ויוצא לחירות ואע"ג דלא חסר איהו בהאי ממונא מידי וז"ל הרמב"ם בפ"ה א"ל הילך דינר זה במתנה והתקדשי לפלוני וקדשה אותו פלו' וא"ל הרי את מקודשת לי בהנאה זו שבאה ליך בגללי ה"ז מקודשת אע"פ שלא נתן לה המקדש כלו' וכתב ה"ה מימרא שם ופירשו קצת המפרשים בשזה שליח אותו פלו' כמו שפירשו בזה שלמעלה וכבר הוכחתי בהפך דעת רבי' עכ"ל והר"ן כתב אחר דברי רש"י והרמב"ם כתב כגון שקדשה אותו פלוני וא"ל הרי את מקודשת לי בהנאה זו שבאת ליך בגללי ולפי זה א"צ להעמיד שיהא זה שליח אותו פלו' עכ"ל ונראה מן דברי הרא"ש שכתב הילך מנה והתקדשי לפלוני ועשאו פלו' שליח אלא שנותן המנה משלו או שלא עשאו שליח ואמר המקדש הרי את מקודשת לי במנה שנתן ליך פלו' מקודשת עכ"ל וכן הם דברי רבי': א"ל התקדשי לי בדינר ונתן לה משכון עד שיתן הדינר אינה מקודשת מימרא שם ויהיב טעמא משום דמנה אין כאן משכון אין כאן וז"ל הרמב"ם בפ"ה אינה מקודש' לפי שלא הגיע הדינר לידה ולא המשכון נתן להיות שלה וכתב ה"ה בשם הרשב"א שאפי' א"ל הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו אינה מקודש' שאין כאן מנה שלא מלוה ולא קנה ואפי' כתב לה שטר עליו אינה מקודשת וכ"כ הרמב"ן עכ"ל [ד] וז"ל הר"ן (פ"ק דקדושין דף תרכ"ד) כתב הרמב"ן דאפי' היכא דא"ל קנה משכון זה בשעבוד מנה והתקדשי לי בו ומשכנתו אינה מקודש' דכי דקניא ליה משכון להיות שעבודא אינה מקודש' בכך דמנה אין כאן כלו' דעיקר שעבוד דמנה גבי לוה הוא ולא גבי אשה ומשכון נמי אע"ג דגבי אשה הוא הרי הוא כאלו משכון אין כאן שאין המשכון אלא להבטחת השעבוד וכיון דמנה אין כאן גבי אשה משכון נמי אין כאן אבל הרא"ה ז"ל פי' בפ"ק מה אין כאן שהרי לא נתחייב לה בו דמילי בעלמא נינהו וכיון דמנה אין כאן משכון אין כאן דלא קני ליה למשכון במידי דמאי יהבה ליה דקניא לה משכון אבל היכא שנתן לה משכון וא"ל קני במשכון זה שעבוד מנה והתקדשי לי מקודשת ע"כ ודברי רבי' ירו' בזה כתבתי בסי' כ"ח ה' א"ל הרי את מקודש' לי במנה ונתן לה דינר מיד הרי זו מקודש' מיד וישלים וכו' אבל אם א"ל במנה זו וכו' היה בו דינר רע או של נחשת וכו' שם אר"א התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים מ"ט כיון דא"ל מנה ויהיב לה דינר כמ"ד לה ע"מ דמי וכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי מתיבי התקדשי לי במנה והיה מונה והולך ורצה א' מהם לחזור אפי' בדינר האחרון הרשות בידו הב"ע דאמר במנה זו הא מדסיפא במנה זו רישא במנה סתם דקתני סיפא א"ל התקדשי לי במנה זו ונמצא מנה חסר דינר או דינר של נחשת אינה מקודשת דינר רע ה"ז מקודש ויחליף לא רישא וסיפא דאמר במנה זו ופרושי קא מפרש רצה א' מהן לחזור אפי' בדינר האחרון הרשות בידו כיצד כגון דא"ל במנה זו רב אשי אמ' מונה והולך שאני דדעתא אכולהו [illegible] דינר של נחשת ה"ד אי דידעה ביה הא סברה וקבילה לא צריכא דיהביה ניהלה בליליא [illegible] נמי דשכיח ליה ביני זוזי האי דינר רע ה"ד אי דלא נפיק היינו דינר של נחשת א"ל פסלא כגון דנפיק ע"י הדחק ופרש"י מונה והולך שאני ואע"ג דאמ' במנה סתם כיון דחזיתיה מונה והולך דעתה אכולהו אבל כי לא נתן לה אלא דינר וקבילה ודאי לשם קדושין קבילתיה וע"מ שישלים דאשתכח ביני זוזי ולא הכירה בו מתחלה שהיה מעורב ביניהם ופסק הרא"ש כר"א דאמר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר ה"ז מקודש וישלים והיינו ה"מ דא"ל מנה סתם אבל אם א"ל מנה זה או אפי' מנה סתם והיה מונה והולך ורצה א' מהן לחזור אפי' בדינר האחרון הרשות בידו כרא"ש שהוא סובר דרב אשי לאו לדחויי אוקמתא קמייתא אתא אלא לו דסבר איכא לאוקומה לבריתא אפי' במנה סתם וטעמא משום דמונה והולך שאני אבל אם כ' דלדידיה נמי לא אר"א אלא במנה סתם אבל במנה זו לא אבל הרי"ף אחר שפסק כר"א כתב ה"מ דא"ל מנה סתם אבל אם א"ל מנה זו והיה מונה והולך ורצה א' מהן לחזור אפי' בדינר האחרון הרשות בידו: וכתב הר"ן (בפ"ק דקדושין דף תרכ"ד) הר"ר הרי"ף סמך אאוקמתא קמייתא ודחה לאוקמתא דרב אשי משום דאוקמתא קמייתא היא לישנא דגמ' וכן דעת הרמב"ם בפ"ז ומ"מ כר דעת הרמב"ן דבמנה זה כל שנמצא חסר דינר לא בעינן חזרה דממילא בטלי קידושין וזה שלא כדברי רש"י שכתב עלה דהא דאמרי' הסתא במנה סתם לא הוו קדושין במנה זה מיבעיא בלשון זה הסתא במנה סתם תניא ליה דיכולים לחזור אבל

ד"מ

כט (א) כתב המרדכי ריש קדושין כ' ראבי"ה אע"ג דאשה לא מקני בחליפין מ"מ אם נתן לה סודר בתורת ש"פ מקודש' עכ"ל: וכ' הרא"ש בתשו' כלל ל"ה סי' א' דה"ה אם האשה בעצמה נתנה לו מתנה ע"מ להחזיר לאחר ג' ימים וקדשה במתנה זה תוך ג' דהוי מקודש' וכתנאי אשה מתקדשת לפי ימים נתבארה · עכ"ל:

(ב) ודלא כהגה' מיי' פ"ק דקדושין דף תרכ"ב דהוי קדושין מדרבנן אלא שצריך לחזור ולקדשה קדושין ודאין:

(ג) וז"ל הגה"ה אם לא אמ' לה התקדשי אלא היו עסוקים בענין קדושין והיא אומרת תן מנה לפלוני ואקדש אני לך ונתנו מקודשת אע"פ שלא חזר ואמר התקדשי לי במנה שנתתי:

(ד) ודלא כהגהות אלפסי פ"ק דקדושין ד' תרכ"ד דכ' דכה"ג מקודש':

(ה) כתוב כ"ב בח"א וז"ל מהר' פ"ק דקדושין באם הקנה לה משכון אלו כגון שא"ל התקדשי לי בכך וכך מעות ואזכה כהן בגוף משכוני הרי זה מקודשת אפי' משכון שלו עכ"ל:

זמן שלא קבלה את כולו במנה זה וכמה חסר דינ' דהשתא לא קבלה את כולו מיבעי'
דמכי הדרא אלמא דס"ל ז"ל דאפי' במנה זה וכמה חסר דינר בעי' חזרה וכר' שהזקיקו
לומר כן דאם איתא דאפי' מן הסתם בטלי קידושין מאי פריך במנה זה מיבעיא וכו'
ואע"פ כן אין דבריו מחוורין דכיון דא"ל במנה זה ומנה זה אין כאן בטלי קדושין וכו'
עכ"ל ורבי' סתם דבריו כדעת הרא"ש
ספסקה לדרב אשי דכל היכא דמנה והולך
אפי' במנה סתם אינה מקודש' עד שישלי'
כל המנה: ומ"ש ואם אמר לה דינ' החסר
יהא עלי במלוה מקודשת פשוט הוא מהא

אתא הכיא איתתא א"ל הדי לי תרתי ס"ל אי שדית לך מיקדשת לי א"ל שדי מישד'
א"ר זביד כל הדי מישדא לאו כלום הוא איבעיא להו הב' הדי אסקי מהו ואסיקנא
הלכתא דאינה מקודשת ופרש"י מיקדשת לי לשון שאלה וכתבו התוס' ופר"ש דאיפי
תלמודא הני תלת עובדי לאשמועי' דבין במידי דמיכל בין במידי דמשתי' בין במידי
אחרינ' לאו כלום הוא וזהו שכתב רבי' היו
לו מיני כלים או מיני מאכל או שאר כל
דבר: ומ"ש אם אמרה הן ונתן לה ה"ז
מקודשת כ"כ הרמב"ם בפ"ד ופשוט הוא
שהיא מקודש' אלא שיש לתמו' למה הצריך

מקודשת עד שישלים לה כל המנה ואם היה חסר דינר אינה מקודשת ואם אמר לה דינר החסר יהא עלי כמלוה מקודשת: היה בו דינר רע או של נחוש' אם הכירה בו וקבלה אותו סברה וקבלה לא הכירה בו כגון שהיה לילה או שדרך המטבע להיות מעורב בו רעים ולא הכירה בו אם יכולה להוציאו ע"י הדחק מקודש' וצריך להחליפו ואם אינה יכולה להוציאו אינ' מקודשת וכתב הרמ"ה ואם אמר לה בתר הכי התקדשי לי בו ושתק הוי ספק קידושין הוא אמר התקדשי לי במנה והיא אומ' לא אתקדש לך אלא במאתים והלך הוא לביתו והיא לביתה ואח"כ תבעו זה את זה וקדשה אם האיש תבעה יעש' כדבריה ואם היא תבעה יעשה כדבריו אמר לה התקדשי לי בכוס זה והיה בו מים ונתנו לה זכתה בכוס ולא במים היה בו יין זכתה ביין ולא בכוס היה בו שמן זכתה בשניהם לפירש"י ור"ח אבל הרמב"ם ז"ל כתב היה בו מים זכתה בשניהם היה בו יין זכתה בכוס ולא ביין הי' בו שמן זכתה בשמן ולא בכוס: היו לו מיני כלי' או מיני מאכל או שאר כל דבר ובאת אשה ואמרה תן לי מהם ואמר לה אם אתן לך מהן התקדשי לי ואמרה הן ונתן לה הרי זו מקודשת ואם אמרה נתן תתן או תתן לבר וקבלה אינה מקודשת שרצונ' לומר רק תתן פעם אחת ולא נתרצית בקידושין וכל כיוצא בזה שמשמעותו לא תשחק עמי בדברים רק תתן וכתב א"א הרא"ש ז"ל אם אומר בשעה שנתנו לה הרי את מקודשת לי וקבלה מקודשת:

ל

אין צריך שיתן הקידושין לתוך ידה אלא אפי' זרק לה מדעת' לתוך חיקה או לתוך חצרה המשתמרת לדעתה מקודשת אפי' אינה עומדת אצלו ואם היא עומד' ברשות הבעל צריך שיתנם לתוך ידה או לתוך חיקה השאיל לה הבעל מקום חשוב הרי הוא כשלה ואם זרק לה בו קידושיה מקודשת היה במקום שהשאיל לה מקום חלוק בפני עצמו שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות או שגבוה עשרה טפחי' ואין בו ארבע על ארבע או שהוא חלוק בשמו אפי' אין בו ארבע על ארבע ואינו גבוה עשרה אינו שאול לה ואם זרק לה שם הקידושין אינה מקודשת

מקודשת היתה עומד בסימטא או בצידי ר"ה וזרק לתוך ד' אמותיה מקודשת ואם נשארו תוך ד' אמותיו אינה מקודשת אפי' נכנס היא לתוך ד' אמותיו כיון שקדם הוא לתוכן זכה בהם והם שלו כתב הרמ"בם ז"ל היו שניהם עומדים ברשות הרבים וברשות שאינו של שניהם וזרק לה קרוב לה מקודשת קרוב לו אינה מקודשת מחצה על מחצה או שהוא ספק אם קרוב לו אם קרוב לה הוי ספק קידושין כיצד קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשומרו ולא היא זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו ולא הוא זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו זהו מחצה על מחצה ע"כ: אמר לה התקדשי לי במנה ונטלתו וזרקתו לאור או לכל דבר האבוד או אפי' שלא לדבר האבוד אלא זרקתו לפניו: אינה מקודשת שזה מוכיח שאינה חפצה בקידושין אמרה תנהו לפלוני או לאבא או לאביך ונתנו להם ואמר לה התקדשי לי במנה שנתתי להם אינה מקודשת אבל אם אמר תנהו לפלוני או לאבא או לאביך שיקבלו לי מקודשת אפי' לא חזר ואמר התקדשי לי במנה שנתתי להם: אמר לה התקדשי לי במנה אמרה לו תנהו על הסלע אינה מקודשת ואם הסלע שלה מקודשת וכתב הרמ"ה בגון שיחדה לו הסלע אבל אם אמרה לו תנהו על הסלע סתם אפי' נתנו על שלה אינה מקודשת ואם הסלע של שניהם הוי ספק קידושין ומפרשים התוספות דמיירי שנתנו לתוך חיקה אחר שאמר לו תנהו על הסלע אפי' הכי אינה מקודשת דכיון שאמרה לו תנהו על גבי הסלע הוי כאילו אמרה איני חפץ בקידושיך ואפי' זרקו לתוך חיקה בשתיקה כיון שגלתה בדעתה שאינה רוצה להתקדש יכולה לומר בתורת מתנה קבלתיו אבל אי אמר תנהו על הסלע שהוא שלה וזרקו אח"כ לתוך חיק מקודשת שזה מוכיח שהיתה חפצה בקידושין ובסלע של שניהם הוי ספק אם חפצה בקידושין לענין שאם יזרקנו לתוך חיקה שתהא מקודשת או לאו: התקדשי לי בככר זה תנהו לכלב אינה מקודשת היה שלה מקודשת אינה שלה ורץ אחריה לנושכה מבעיא והוי ספק גם בזה מפרשי התוספות דמיירי בכי האי גוונא שזרקו

וסבר כשינויא קמא דמטלטלי אגב מקרקעי הקנה להם ויותר נר' כמ"ש כתבתי דרב פפא בתרא הוא וגם ר' אשי מתר' דבריו מה שהקשה מגט למתנה עכ"ל. ומשמע דקדושין למתנה דמי דהא דעת אחרת מקנה אותו וא"כ אפי' לחצרה שאינו משתמר מקודשת אפי' אינה עומדת בצדו לדעת הר"א ש ז"ל ורבי' שכת' דבעינן שתהא משתמר לדעתה נר' שהוא כדעת הרי"ף דאי להר"א ש אפי' בחצר שאינה משתמרת נמי הויא מקודשת ויש לתמוה עליו למה סתם דבריו שלא כדעת הר"א ש ועוד דאפי' להרי"ף שלא בעי' אלא שתהא משתמרת ואפי' שלא לדעתה ולמה הצריך שתהא משתמר לדעתה א"ה ז"ל הרמ"ב בפ"ד מה' אישות המקדש את האשה בכסף או בשטר אינו צריך שיתן הקדושין לתוך ידה אלא כיון שהרשת' לזרוק לה קדושי' וזרקן בין לתוך ידה בין לתוך חיקה או לתוך חצרה או לתוך שדה שלה ה"ז מקודשת ולכאורה נראה מתוך דבריו דלתוך חצרה בכל גוונא מקודשת אפי' אינה משתמר' ואינה עומדת בצדה ואע"ג דלענין מתנה כת' בפ"ד מה' זכיה דבחצר שאינה משתמרת בעי' שיהא עומ' בצד חצרו וכדעת הרי"ף אפשר דקדושין עדיפי ממתנה ויותר נר' לומר שהיכר הם איסורה בזה וסמך על מ"ש בה' זכיה :(עיין במ"ש רבינו בסי' כ"ח בשם רמ"ה) כתוב בתשובות הגהות מימוני שבסוף ספר נשים על ראובן שקידש לאשה וזרק לה קידושיה לתוך חיקה ונענעה בגדיה להשליך הקידושין ממנה תוך כדי דיבור נר' שכיון שהיא שקידשה שהיא אינו שלה אפי' זרק לה הקידושין לתוך ד' אמותיה אינה מקודשת אבל אם זרקו לתוך חיקה אע"פ שראו העדים שנענעה בגדיה והשליכה טבעת הקידושין מעליה אין לדמותו להא דאמרי' בפ"ק נטלתו וזרקתו וכו' אינה מקודשת וכו' דהתם הכא דשמעו העדים דאיהי אמרה לו מעיקרא פלו' הוא וקדשני וכו' ואע"ג דאמרה לא היה בלבי אלא לשחוק ולהתלוצץ עמו דברים שבלב אינם דברים ואע"ג דאיכא למימר דאנן סהדי דלא נתכוונה אלא להתלוצץ ובכמה דוכתי אזלי' בתר אומדנא משום חומרא דא"א לא נסמוך על זה וליכא אומדן דעתא דמוכח כיון דאיכא למימר איתא בכל דהו ניחא לה ב' אמנה כיון שהעדים לא ראו אם נפלה טבעת הקידושין בחיק אינה צריכה גט ואפי' אם היא יודעת שנפל לתוך חיקה וצריך עיון בדבר ואכתוב עוד תשובה זו בסי' מ"ב. כתוב בהגהות מרדכי דסוף גיטין (דף תרפ"ח) בשם ר"ג מה שהעד אומר שראה שלקח ידה בע"כ ונתן הטבעת בידה מאחר שלא זרקה צריכה גט ואע"פ שיש עדים שלא דבר עמה בשעת נתינה כיון שדבר עמה תחלה הוו קידושין (וע"ל סי' מ"ב מדיני אלו): השאיל לה הבעל מקום חשוב הרי הוא כשלה וכו' מבוא' בהזורק בעובדא דההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו אזל גיטא נפל בפיסלא. ומ"ש היה במקום שהשאיל לה מקום חלוק בפני עצמו וכו' מבואר שם בעובדא הנז' ובסי' קל"ט יתבאר בס"ד: היתה עומדת בסימטא או בצידי ר"ה וזרק לתוך ד' אמותיה מקודשת ואם נשארו תוך ד' אמותיו אינה מקודשת אפי' נכנסה היא לתוך ד' אמותיו וכו' בהזורק תנן גבי גט היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קדושין ובגמ' ה"ד קרוב לו ה"ד קרוב לה א"ר ד' אמות שלה זהו קרוב לה ד' אמות שלו זהו קרוב לו ה"ד מחצה על מחצה א"ר שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהם עומדים בד' אמות וליחזי הי מינייהו קדים רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בשתי כתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה ר' יוחנן אמר קרוב לה שכינו אפי' ק' אמה קרוב לו שכינו אפי' ק' אמה [illegible] על מחצה א"ר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשמרו זה קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זה קרוב לה שניהם יכולין לשמרן שניהם אין יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה וכת' הר"ן [illegible] לא אתא לאיפלוגי אדרב אלא בפירושא דמתני' אבל לענין דינא לא פליג עליה [illegible] אית ליה דאם זרק גט לתוך ד' אמותיה שהיא מגורשת דהא ר"י גופיה אמר הכי בפ"ק דמציעא ולפיכך פסק רבי' כותיה דתוך ד' אמותיה מקודשת ותוך ד' אמותיו אינה מקודשת · ומ"ש אפי' נכנסה היא לתוך ד' אמותיו כיון שקדם הוא לתוכן זכה בהם והם שלו כן משמע מדאמרי' וליחזי הי מינייהו קדים וכ"כ הה"ר ן דמהא שמעינן שכל הקודם לבא בד' אמות זכה בהם ואין לחבירו שבא אח"כ זכות בהם כלל ע"כ וכך הם דברי הרה"מ בס בפ"ה מה' גירושין ואע"ג דבמתני' תנן היתה עומדת בר"ה כתב רבי' היתה עומדת בסימטא או בצידי ר"ה משום דרב אשי אית ליה בפ"ק דמציעא דבר"ה לא תקנו ד' אמות וא"כ ע"כ לומ' דר"ה דקתני מתני' היינו סימטא או צידי ר"ה וכ"כ התו' והרא"ש ז"ל. ומ"ש רבי' בשם הרמ"בם הוא בפ"ד מה' אישות ומה שהשמיט הרמ"בם ד' ר"ה לרשות שאינה של שניהם כתב ה"ה שהטעם מפני שהם מוקשים לענין מכירה כדאיתא בפ' השואל [illegible] הר"ן תמה עליו מפני שהוא ז"ל כתב בפי"ז מה' גזילה שאין ד' אמות קונות בר"ה אלא בסימטא · ומ"ש כיצד קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשומרו וכו' מבואר דהיינו כר"י ומשמע דס"ל ז"ל דרב ור"י פליגי לענין דינא והלכה כר"י דקי"ל כותיה לגבי רב ועוד

דבגמ' תניא כותי' דר"י · ובסי' קל"ט בס"ד יתבאר דעת הרמ"בם לענין גרושין ופירושו כמפרש' בגמ' וגם יתבאר שם דעת הרי"ף: א"ל התקדשי לי במנה זה ונטלתו וזרקתו לאור וכו' בפ"ק דקדושין ת"ר התקדשי לי במנה נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר שאבד אינה מקודשת הא אמרה לה שדייתינהו קמיה הוי קדושי הא קאמר ליה שקיל לא בעינא לא מבעי' קאמר ל"מ שדייתינהו קמיה דלא הוו קדושין אבל זרקתו לים או לאור אימ' כיון דמחייב' בהו קדושי קדיש נפשה והא דקא עבדה הכי סברה אבדקיה לההוא גברא אי רתחנא הוא אי לא קמ"ל ופרש"י נטלתו וזרקתו לים בפניו לומר איני רוצה וכ"כ הרמ"בם בפ"ד א"ל התקדשי לי בדינר זה נטלתו וזרקתו לים בפניו או לאור או לדבר שאבד אינה מקודשת ומ"מ יש קיצור בדברי הרמ"בם שהיה לו לכתוב וא"ל אם זרקתו בפניו למקום שאינו אבד [illegible] רי"בם בדין זה בפ"ק ע"א אמרה תנהו לפלו' או לאבא או לאביך וכו' שם ת"ר התקדשי לי במנה תנהו לאבא ולאביך או לפלו' אינה מקודשת ע"מ שיקבלום לי מקודשת ופרש"י אינה מקודשת ואינו דומה לתן מנה לפלו' ואקדש לך דהתם איהי קאמרה ליה מעיקרא אבל כאן מעשה היא בו כלו' תן מעוכב לאחר וכ"כ התו' והר"ן: ומ"ש רבינו א"ל התקדשי לי במנה שנתתי להם אינה מקודשת פשוט הוא דכיון דטעמא דאינה מקודשת משום דמעשה היא בו כי הדר אמר התקדשי לי מאי הוי: ומ"ש גבי שיקבלום לי מקודשת אפי' לא חזר ואמ' התקדשי לי פשוט הוא דכיון שא"ל תחלה התקדשי לי מה צורך לחזור לומר התקדשי לי · א"ל התקדשי לי במנה אמרה לו תנהו על הסלע אינה מקודשת ואם היה סלע שלה מקודשת ברייתא שם ופרש"י אם היה סלע שלה מקודשת שחצרו של אדם קונה והרי הוא כמי שקבלתו וכתבו התו' קשה עליו וכתבו דנר' לפרש דאין הטעם תלוי בקנין חצר אלא בשהסלע שלה הכא דעת ומ"ש אם הסלע של שניהם הוי ספק קדושין שם בעי' וסלקא בתיקו ומ"ש בשם התו' כ"כ הרא"ש בפסקיו וכו' אבל זה ככלל דמה שכתבו התו' משום דכשהסלע שלה הכא דעתה · ומ"ש רבינו לעיל בשם הרמ"ה בה' שהוא כפירוש זה דטעמא דאינה מקודשת משום דכשא"ל תנהו על הסלע סתם הוי כאילו אמרה איני חפצה בקדושיך הילכך אפי' נתנו על סלע שלה לאו כלום הוא וכשאמרה תנהו על סלע שלי הוי כאילו היא חפצה בקדושין ומשמע לי דמ"ש הרמ"ה כגון שיחדה לו הסלע לאו למימרא שצריך שתאמר לו על סלע פלו' אלא אפי' אומרת סתם תנהו על סלע שלי מקודשת ויחדה דנקט היינו לאפוקי אומרת תנהו על הסלע ולא אמרה שלי והכי דייק סיפא דליסניה שכתב אבל אם א"ל תנהו על הסלע סתם דמשמע דבהאי גוונא דוקא הוא דאינה מקודשת ואם לא תפרש כן קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא והיכא דאמר' תנהו על הסלע סתם וזרקו לתוך חיקה בשתיקה לא כתבה דעת הרמ"ה אם הוא כדעת התוס' והרא"ש שיכולה לומר בתורת מתנה קבלתיו או אמרי' דכיון דשתקה ודאי שמחה מדבריו הראשונים א"ל התקדשי לי וזה נראה יותר: התקדשי לי בככר זה תנהו לכלב אינה מקודשת היה שלה מקודשת גם זו ברייתא שם · ומ"ש אינו שלה ורץ אחריה לנשכה מיבעיא והוי ספק שם · ומ"ש התקדשי לי בככר זה תנהו לפלו' עני אינה מקודשת אפי' בעני הסמוך עליה לפרנסו שם ומפרש טעמא משום דאמרה ליה כי היכי דמחייבנא ביה אנא מחייבת ביה את · וכתב הר"ן כלב רץ אחריה לנשכה מהו מפרש בגמ' מי אמרי' בהשיא הנאה דקא מציל לה מיניה גמרה ומקניא נפשה או דילמא אמר' ליה מידי מחייב לאצולין וסלקא בתיקו ולחומרא ואע"ג דבתנהו לעני פשטי' בסמוך דאפי' עני הסמוך עליה אינה מקודשת משום דאמרה ליה כי היכי דמחייבת ביה אנא מחייבת ביה את ואפי' הכי הכא מספקא לן משום דאיפשר דהצלה דגופא חשיבא לה טובא וגמרה ומקניא נפשה · כתב א"א ז"ל י"א אם אמרה תן ככר לכלב וכו' ואקדש אני לך שהיא מקודשת וכו' וכ"ל שאינה מקודשת וראוי להחמיר בדבר כל זה דברי הרא"ש בפסקיו שם וגם ביאר מאיזה טעם כ"ל שאינה מקודשת וסיים וכתב יען ראיתי מקצת גדולי שכתבו דמקודשת מדין ערב כתבתי הנ"ל ודעתי נוטה דלא דמי לערב כלל וראוי להחמיר בדבר עכ"ל וז"ל הר"ן (פ"ק דקדושי' ע"א דף תרכ"א) כתב הרמ"בן דמאי דאמרי' תנהו על הסלע תנהו לכלב אינה מקודשת לאו בחד גוונא איננו דבתנהו על הסלע אפי' אמרה ואקדש אני לך לאו כלום הוא דלאו מידי עבד אפומא אבל בתנהו לכלב אילו אמרה ואקדש אני לך מקודשת שכיון שהוציא ממון על פיה מקודשת מדין ערב ואחרונים כתבו דלעולם לא מחייב מדין ערב אלא במוציא ממון מרשותו לרשות אחר בן דעת לפי שבזכותו של זה נתחייב זה מדין ערב אבל במוציא ממון לאיבוד כי הכא אע"ג דאמרה בהדיא ואתקדש אני לך לא מהני וכן זריק מנה ליה ואתקדש לך לאו כלום הוא וכן דעת קצת חכמי הצרפתים והרא"ה ז"ל עכ"ל : וה"ה בפ"ד הביא שתי סברות אלו · כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ה סי' י"א שנשאל על לאה שאמרה לראובן תן לי מה שאתה חייב לי ונתן לה ג' פשיטי וכשנתנם בידה אמר הרי את מקודשת לי והיא כששמעה כן השליכה מעות והרימה קולה וצעקה איני

(א) כדאיתא מדבריו פ"ק דמציעא וריש פ' הזורק :

(ב) וכן הוא בהג' מרדכי לקדושין דף תרפ"ד ע"ב ולקמן סימן מ"ב כתבתי תשוב' זו יותר באריכות :

(ג) וכבר נתבאר לעיל בסימן זה דאם אמרה לו מעיקרא קדשני אע"ג דזרקתו אחר כן הוו מקודשת :

(ד) ואיכא אשר הבין הכרת בדברי הרמ"ה שהמדקדק מדבריו לחלק על דברי התו' והרא"ש כי הרמ"ה לא ירד לא לפר' דברי הגמ' כמה שאמרה ואם הסלע שלה מקודשת ולא דבר כלום אם איירי בנתן לחיקה או על הסלע וכמו שהתו' מפרשי' דברי הגמ' שמיירי שנתן אח"כ לתוך חיקה כן נוכל לפר' דברי הרמ"ה ואין חולקין וזהו נראה נ"כ בלשון וכוונת רבינו שכ' מה שפירש התו' על הגמ' אחר דברי הרמ"ה ולא כת' והתוס' פי' כי אינו אלא פי' על דברי הגמר' והר"ע גם כן פירש ענין אחר ומר חדא ומר אחר חדא ולא פליגי ולא כדברי ב"י :

חפצה להתקדש לך ומרטה בשער ושרט בפניה וצעקה אוי ואבוי והשיב ירא לי דאין כאן בית מיחוש כיון שהעדים מעידין שלא נתרצי בקדושין וזרקתן לאלת מידה ואפי' קול של קדושין לא יצא לה בעיר שהרי יצא שוברו עמו ע"כ וכתב רבי' בסי' מ"ג *:

ג"ה דין בת גדולי שקדשה מי שהיכו הנין לה והיא אומרת שמואם כו עיין בתשו' הרא"ש שכתבתי בסי' קנ"ד:

כתב הר"ש בר צמח בתשובה על המקדש בטבעת ונמצאת של נחשת אין זה מספיק לבטל הקידושין כיון שלא אמר לה שהיא של כסף אלא שקדשה סתם והיא סברה שהטבעת היא של כסף כ"ל דברים שבלב דהא אסיקנא דאי אמר בכל דהו לא צריכי שומא ופירו' כל דהו בסתם כיון שהן שוין פרוט' אבל יש מי שאוסר כשנמצאת טבעת של נחשת אינה מקודש' ושמא טעמו דכיון שאין רגילו' בשל נחשת הוי כמפרש והדבר צריך הכרע עכ"ל ועיין בתשו' המימוני דשייכי לספר נשים ובמרדכי פ"ק דקדושין (דף תרכ"ט ע"א) ז"ל א"ח אם קדש בטבע' ואח"כ נמצא שאינו של זהב אלא של כסף מוזהב או של נחשת אומ' הר"ש שהקידושין פסולים אלא א"כ אמר הרי את מקודשת לי בטבעת זו במה שהוא ואפי' אינה שוה אלא פרוטה שלכך נהגו העול' לומר לעידי הקידושין בשעת קידושין טבעת זו ש"פ בפני שאשה שאם יהיה אף מנחש' אין זה טעו' משהודיעו לה וכתב הרשב"א בתשו' המקדש בטבע' מוזהב ולא אמר כלום שמא בכל דהו ניחא לה ועוד עכשיו נהגו בנות ישראל בבנועות שמכהו' פ' יהן בשעת

שזרקו לה לתו' חיק' אחר שאמרה תנהו לכלב התקדשי לי בככר זו תנהו לפלו' עני אינה מקודש' אפי' בעני המוטל עליה לפרנסו גם זה מיירי בכה"ג בת' א"א ז"ל יש אומרי' אם אמר תן ככר לכלב או תן מנה על גבי סלע ואקדש אני לך שהי' מקודש' כמו תן מנה לפלו' ואקד' אני לך ונ"ל שאינה מקודש' וראוי להחמי' בדבר:

לא אין

מקדשין בפחו' משוה פרוטה ומיהו אם קדשה בחפץ סתם אין צריך לשום אותו תחילה אם שוה פרוטה אלא אם שוה פרוטה מקודשת ואפי' אם אמר לה התקדשי לי בחפץ זה ששוה נ' זוז וקדש' בו ולא שמו אותו תחלה אם נמצא אח"כ ששוה חמשי' זוז מקודשת וכת' ר"ת דוקא בחפץ ששומתו ידוע קצת כמו מלבושים ואין רגילות לטעות בו כל כך אבל אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהן שאין בקיאין בשומתן ופעמים טועין בהן ה... ואמ' לה התקדשי לי באבן ששוה נ' זוז צריך שומא דלא סמכא דעתה ולכך נהגו העולם לקדש בטבעת שאין בה אבן וכתב א"א הרא"ש ז"ל ומ' לא ברירא לי האי טעמ' למה נהגו העולם להסיר האבן מהטבעת דלא בעינן שומא אלא כשמזכירים הסכום ואיצטרך להזכי' הסכום בטבעת של הקדושין קדשה בדבר שאינו שוה פרוט' הוי ספק קידושין וצריכ' גט מספק להתיר' לעלמא ואם רוצה לקיים' צריכה קידושין אחרים ואם קדשה אחר קדושין גמורים יגרש ראשון ונוש' שני אבל לא יגרש שני וישא ראשון וכתב הר"מ אם ילדה משני ולא גירש הראשון הולד כשר דנהי דחיישי' לקידושי ראשון להצריכ' גט ולהוציאה משני אבל לא לפסול הולד ממנו והטעם משו' שמא שוה פרוטה בשום מקום וכת' הרמב"ם ז"ל אם קדש' בתבשיל או בירק וכיוצא בו שאינו מתקיים אם אינו שוה פרוט' באותו מקום אינ' מקודשת כלל שהרי אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהיה שוה שם כלום ע"כ ולפי דבריו אם ידוע ששוה פרוטה בשום מקום מקוד' מן התורה אבל ר"י כתב שאפי' ידוע ששוה

לא אין מקדשין בפחות משוה פרוטה פשוט בפ' קמא דקדושין (דף יב) דאין אשה מתקדשת בפחות משוה פרוטה ומ"ש ומיהו אם קדש בחפץ סתם אין צריך לשום אותו תחלה אם שוה פרוטה וכו' שם (דף ז) ההוא גברא דאקדיש בשיראי רבה אמר לא צריכי שומא רב יוסף אמר צריכי שומא אי דאמ' לה בכל דהו כ"ע לא פליגי דלא צריכי שומא אי דא"ל חמשין ולא שוו חמשין הא לא שוו כי פליגי דא"ל חמשין ושוו חמשין רבה אמ' לא צריכי שומא דהא שוו חמשין רב יוסף אמר צריכי שומא כיון דאיתא לא בקיאה בשומ' לא סמכ' דעתה איכא דאמרי בכל דהו נמי פליגי רב יוסף אמר שוה כסף ככסף מה כסף דקיץ אף שוה כסף דקיץ ואסיקנא והלכתא שיראי לא צריכי שומא ופרש"י צריכי שומא וכיון שלא שמאום תחלה אינה מקודש' כדמפ' ואזיל. בכל דהו התקדשי לי בהן כמו שהן דלא צריכי שומא דבכיר מפרוטה לא שוו אי דאמר התקדשי לי בחמשין זוז והרי לך אלו בדמיהן ושוו חמשין מיהו לא שמאום בקיאין קודם לכן עכ"ל ומתבאר מדברי הר"ן דבכל דהו דאמרי' היינו לא שקדשה סתם וכ"כ הר"ש בר צמח בתשובה. ומ"ש רבי' בשם ר"ח כ"כ התוס' והרא"ש בשמו שדקדק כן מדאצטריך תלמודא למימר הכא הלכתא כרבה לגבי רב יוסף אלא ודאי אתא לאשמועינן דדוקא שיראי הוא דלא צריכי

לא (א) וכ"כ ר"י הכל"ד ח"ד דמספק צריכה גט ונמרדכי פ"ק דקדושין ע"א דף תרכ"ט תשא' דהוה קידושין וכ"ה בתשו' מיימון סוף ה' נשים:

(ב) אבל במרדכי פ"ק דקדושין ע"א דף תרכ"ט כתב דאפי' היה קדושין הראשונים קדושין טעות א"צ לחזור ולקדש' דבעילתו קניא וא"צ קדושין אחרי' עכ"ל. ועי"ל ס"ס זה עוד מזין זה עוד שם במרדכי וז"ל גרסי' בהזהב דעתא אזורתא וגו' עביד דבטלי' ע"ש האין מקדש' בחטבע שיש עליו צורה עכ"ל הג"ה. כ' רבינו ירוחם ריש ח"ד התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש או איפכו בדינר של זהב ונמצא של כסף ואפי' הטעות לשבח אינה מקודש' פשוט הוא פ' האיש מקדש וי"א דוקא נשלא הכירו בו כשקבלה אבל כשהכירו בו כשקבלה אפי'

וכתב ה"ה בשם הרמב"ן שהדברים נראים ומתקבלים ויש חולקין ע"כ. והרא"ש כתב חיישי שמא שוה פרוטה במדי חומרא דרבנן בעלמא הוא דמדאורייתא אין להקדש אלא מקומו ושעתו וכן למקח וממכר והא דקרי ליה קדושי ספק לאו משום שהוא ספק מדאורייתא אלא קדושי דרבנן נינהו ונעשו כמו ספק שאינה מותרת לאחר בלא גט וגם הראשון צריך לקדש קדושין אחרים. והרמב"ם ז"ל כתב שאם קדש בתבשיל או בירק וכיוצא בהם כל דבר שאין מתקיים אם לא היה שוה פרוטה באותו מקום אינה מקודשת כלל שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהא שוה כלום ומתוך דבריו משמע שאם היינו יודעים ששוה פרוטה במקום אחר מקודשת מדאורייתא כיון דאי אית ליה אורחא להתם הויא לה פרוטה והא דקרי להו קדושי ספק משום דאמר שמא שוה פרוט' במדי ואין ידוע אם הוא שוה פרוט' בודאי במקום אחר ומחמת זה

ששוה פרוטה בשום מקום לא הוי קידושין ודאי ולעולם הוו קידושי ספק אפילו אינה מתקיימת להוליכו למקום ששוה פרוטה וכך היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל כתב הרמ"ה אי קדשה במידי דלא ידעי השתא אי הוה שוה פרוטה בעידן קידושי או לא אזלי' בתר השתא ואי אית בה שוה פרוטה השתא הוו קידושי ודאי עד דמתברר בסהדי דלא הוי בעידן קדושין שוה פרוטה ואם אפשר להתברר ע"י עדים שהיה שוה פרוטה בשעת קידושין חיישינן להו ולא שרינן לה אפי' העדים רחוקים מכאן הרבה לא מיבעיא אם ידוע שיש עדים שיודעין אלא אפילו יצא קול שיש עדים שיודעים שהיה

כתב שאם הוא דבר שאינו מתקיים להגיע למקום היוקר אינה מקודשת כלל מדאורייתא ור"י פי' אפי' ידוע ששוה פרוטה במקום אחר דאין להקדש אלא מקומו ושעתו והא דנקט חיישי' שמא שוה פרוט' במדי לרבותא נקט דאפי' בכה"ג אמרו רבנן דהוו קדושין גזרה אטו אותו מקום ששוה פרוטה א"כ אין חילוק בין דבר שמתקיים ובין [illegible] כיון דמשום גזרה הוא ומסתבר כדברי ר"י דאם לא מקניא [illegible] במקום עכ"ל. וכתב מהרי"ק בשורש פ"ד שכך היה דעת רש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם בפ"ד דכי אמרי' דקדושי ספק הוי ה"מ בדבר שמתקיים [illegible] להוליכו שם ויהיה שוה פרוטה שם אבל בדבר שאין מתקיים [illegible] לא למיחש כלל דהא הכא לא שוה מידי וקודם שיגיע למקום היוקר יפסד אבל לפי מה שכתבו בתוס' נראה דאפי' בדבר שאינו מתקיים חיישי' שהם פירשו דמשום גזרת הרואין נגעו בה דסברי יש כאן א' מאנשי מדי ואם ירא שאין אנו חוששין להם כאן אף במקומו לא יחוש להם וכתב הרמב"ן וכן בתוס' דהא דאמרי' חיישינן לאו למימרא דאי ידעי' בודאי ליהוו קדושין גמורין אלא לומר דאפי' בספק חיישי' שמא שוה פרוטה במדי אבל אם כ' דאפי' ידעי' דשוה פרוטה במדי לא הוו קדושין גמורין כיון דהכא לא שוה דהא לענין גזל אמרי' בגוזל קמא דפחות משוה פרוטה אפי' בגזלה קיימא א"צ להוליך אחריו דאין חוששין שמא תתיקר ולא חיישי' שמא שוה פרוט' במדי ומביא אשם ומתכפר לו אלמא אין לממון אלא מקומו ושעתו כדאמרי' בערכין לגבי הקדש אלא חומרא דרבנן בעלמא היא ע"א ולשון הא בקדושי ספק לפ"ז לא אתי שפיר לפי' כ"ל דאי שוה פרוט' במדי קדושי תורה הן דכיון שהיא נתרצית בהם ושוין פרוטה במקום אילו ידעו העדים שדרכה לתת פרוט' באותו דבר ה"ל כאילו אמרה לדידי שוה לי כדאמרי' לגבי ה' סלעים של פדיון בכור וכדאיתא לעיל עכ"ל. וה"ה כתב בפ"ד שהרשב"א כתב בזה כדברי הרמב"ן ושכן מורה לשון הרמב"ן וכ"נ מדברי התו': כתב מהרי"ק בשורש פ"ד דאפי' לדברי הרמב"ם דוקא תבשיל או ירק שאינו יכול להגיע למקום היוקר בשום צד ע"י שום תיקון אבל תאנה אפי' לחה מ"מ יכול ליבשה בחמה ולהגיע במקום היוקר ושם תשוה שוה פרוט': כתב הרמ"ה אי קדשה במידי דלא ידעי' השתא אי הוה שוה פרוטה בעידן קדושין או לא וכו' אבל לא אמרי' לה ע"פ שהם או קרוביה אומר שהיו יודעים שהיה שוה פרוטה באותה שעה. הכל מתבאר מעובדא דאיתא בפ"ק דקדושין ההוא גברא דקדיש באבנתא דכותלא יתיב רב חסדא וקא מעיין לה אי אית בה שוה פרוטה אין ואי לא לא אמר ליה אמיה והא ההוא יומא דקדשה הוה בה שוה פרוטה אמר לה לאו כמינך דאסרת לה אבתרה אמרי ליה רבנן לרב חסדא הא איכא סהדי באידי דידעי דההוא יומא הוה ביה שוה פרוט' השתא מיהא ליתנהו קמן. וכתבו התו' והאיכא סהדי באידית אין לפרש דליתנהו דשמא איכא סהדי באידית דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחש והא נמי ליה לפרש והא איכא סהדי דידעי דההוא שעתא הוה ביה שוה פרוטה בפשיטא דעל זה ראוי להחמיר אלא נראה לפרש והאיכא סהדי כלומר יצא הקול שיש עדים באידית או במדינת הים וכ"כ הר"ן ז"ל וכתב עוד וקלא דלא אתחזק הוא דאי אתחזק אפי' רב חסדא מודה דחיישי' ליה כדאיתא בפ' המגרש אלא ודאי קלא דלא אתחזק הוא ומ"ה לא חייש לה רב חסדא ע"כ: ומשמע דס"ל להר"ן דהלכה כרב חסדא ואע"ג דאיתמר עלה אביי ורבא לא ס"ל כוותיה דרב חסדא כלומר להחמיר משום דאיכא סהדי באידי' ואמרי דאסתייר מההיא משפחה בסורא ופרשי' רבנן מיניה מ"מ זוהי דס"ל דאביי ורבא מ"מ כיון דרב חסדא עביד עובדא בקטנותים*: א"ל התקדשי לי בתמרה זו וכו' בפ' האיש מקדש (דף מו) תנן האו' לאשה

התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו אם יש באחת מהם שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת בזו ובזו ובזו אם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהם שוה פרוטה ופרש"י אם יש באחת מהם שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת דכיון דאמר התקדשי התקדשי כל חדא וחדא הוו קדושין באנפי נפשייהו ובגמ' היתה אוכלת ראשונה ראשונה אהייא אלימא ארישא מאי איריא אוכלת אפי' מנחת נמי אלא אסיפא ואפי' בקמייתא והא מלוה הוא ופרש"י אלא אסיפא דאסיפא ליה כללא קמא דאם היתה אוכלת ראשונה וכו' וכי איכא באחת שוה פרוטה מיהת מקודשת ואפי' בקמייתא אפי' הראשונה או השניה שוה פרוטה אע"ג שאין באחרונה שוה פרוטה מקודשת והא מלוה היא כיון דקדושין לא גמרו עד שתקבלם כולם והיא כבר אכלה את הראשונה קודם שתזכה בקדושיה הויא זו הראשונה מלוה גבה ופריש ר' אמי לעולם אסיפא ומאי עד שיהא באחת מהם שוה פרוטה עד שיהא באחרונה שוה פרוטה וגרסי' תו בגמ' (דף מו) אמר רבא ל"ש אלא דאמר לה בזו ובזו ובזו אבל אמר לה באלו הני אוכלת נמי מקודשת כי קא אכלה מדנפשה קא אכלה ופרש"י ל"ש הא דאוכלת ראשונה ראשונה דאין מצטרפין לפרוטה אלא דא"ל בזו ובזו ובזו דלא גמרי קדושי ולא קנאו לה עד נתינת אחרונה שהרי לא גמר דיבורו וכבר היו הראשונות מלוה אבל באלו מקבלת הראשונה לא באת לידה בתורת מלוה דמשנגמר דיבורו הקנה לה בתורת קדושין וכי אכלה מדידה קא אכלה ואפי' אכלה ראשונה ראשונה מקודשת אם יש בכולן שוה פרוטה ע"כ ודבר פשוט הוא דכל אינה מקודשת דאמרי' הכא היינו לומר דאינה מקודשת בודאי אבל מ"מ מקודשת מספק דחיישי' שמא שוה פרוט' במדי: ומ"ש רבי' בשם הרמ"ה דה"ה אם אמר בזו ובזו וגמר דבריו קודם שקבלה אותם כולן מצטרפות אפי' אכלה ראשונה ראשונה דברים ברורים הם בטעמם ומתבארים מתוך דברי רש"י שכתבתי: ומ"ש בשם ר"י היינו לומר שאע"פ שגמר כל דבריו קודם שקבלה אותם כשקבלה אותם היתה נוטלת מידו ראשונה ראשונה ואוכלת אינם מצטרפין ואם אין באחרונה שוה פרוטה אינה מקודשת כיון שחלקן זו מזו כלום שלא א"ל התקדשי לי באלו ועיין בר"י ה: א"ל התקדשי לי חכייך בחצי פרוטה וכו' בפ"ק דקדושין (דף ז) בעי רבא חכייך בחצי פרוט' וחכייך בחצי פרוטה מהו כיון דא"ל חצי פרוטה פסקה או דילמא מונה והולך הוא את"ל מונה והולך הוא חכייך בפרוטה וחכייך בפרוטה מהו כיון דא"ל בפרוט' ופרוטה פסקה למילתי' או דילמא כל ביומי' מונה והולך הוא חכייך בפרוט' היום וחכייך בפרוט' למחר מהו כיון דא"ל למחר פסקה או דילמא הכי קאמר לה קדושין נתחלו מהאידנא ומגמר לא נגמרו עד למחר הני חכייך בפרוט' מהו הכא ודאי בחד זמנא קאמר לה או דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל תיקו בעי רבא אתי בכותיך לתרי בני מהו בתר נותן ומקבל אזלי והא איכא מתוכא או דילמא בתר דידהו אזלי והא ליכא תיקו: בעי רב פפא בתך ופרתך בפרוטה מהו מי אמרי' בתך בחצי פרוט' ופרתך בחצי פרוטה או דילמא בתך בפרוט' ופרתך במשיכה תיקו. בעי רב אשי בתך וקרקעך בפרוט' מהו בתך בחצי פרוט' וקרקעך בחצי פרוט' או דלמא בתך בפרוטה וקרקעך בחזקה תיקו. וכתב הרא"ש בשם ר"ח דכל הני בעיות עלו בתיקו ועבדינן לחומרא והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג דחכייך בחצי פרוטה וחכייך בחצי פרוט' או חכייך בפרוטה וחכייך בפרוטה מקודשת ודאי וסברתו בזה דזו היא ששת הבעיות דכל את"ל פשיטות הוא וא"כ נפשטו הני בעיות הראשונות דכל ביומיה מונה והולך הוא וכיון דבכאן א"א לומר כן דבעיא אחרונה הני חכייך בפרוטה לא קיימא אבעיא ראשונה ולא שייך בה את"ל וכה מסתברא למימר דמקודשת ודאי כולן דקמא תלמודא הכא ודאי בחד זמנא קאמר או דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל וכיון דעלתה בתיקו ה"ה הראשונות ואין אשה מתקדשת כלל לחצאין אלא ספק עכ"ל הרה"מ ז"ל והר"ן כתב קושיא זו בשם הרשב"א ויישב אותה לדעת הרמב"ם וה"ה כתב קושיא זו בשם הראב"ד והרשב"א וכתב שאין דבריהם מוכרחים דכיון דהוו בגמ' דהני אמרי את"ל מקודשת ובתר הכי בעו הא דהני חכייך בפרוט' משמע דאינהו ידעי בדקדוק הלשון טפי מינן ואע"פ כן יש להחמיר כדבריהם ז"ל ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר הריהי צריכה גט עכ"ל וכתבו התו' חכייך בפרוט' היום וחכייך בפרוטה למחר כך א"ל בפעם א' ע"כ כלו' דאי א"ל היום חכייך בפרוט' וסדר א"ל למחר וחכייך בפרוט' פשיטא דאינה מקודש': וכתב הר"ן ז"ל ובך בעיא קמייתא לא כשא"ל עכשיו חכייך בחצי פרוט' ושתק וחזר וא"ל לאחר שעה חכייך בחצי פרוט' דבכה"ג פסק ליה למילתיה ולאו כלום הוא אלא כשא"ל כן זה אחר זה מיד תוך כדי דיבור וכן נמי הא דאמרי' כל ביומיה מונה והולך הוא לאו כשא"ל חכי הדיבור בבקר וחכי הדיבור בערב אלא שנתן לה ב' פרוטות בא' וא"ל התקדשי לי עכשיו חכייך בפרוט' וחכייך לאחר התקדשי לי בפרוטה שאחר וקא מיבעיא לן אי אמרי' דגמר בדעתי' לקדש פלגא השתא ולא מהני או דילמא מונה והולך הוא וה"ק נתחלו מהאידנא ולא נגמרו עד לאורתא כך פירשו ול"נ כי אמרי' כל ביומיה היינו בסתם ולמעוטי חכייך בפרוטה אתינן וה"ה לאומר וחכייך בפרוטה לערב דחד טעמא הוא ונקט למחר לרבותא דאפי' בכה"ג איכא לספוקי דמקודש' א"נ דהכי אורחא דמילתא טפי עכ"ל. וכתבו התו' חכייך בפרוט' וחכייך בפרוט' וא"ת ואמאי לא יועיל והא לא אמרי' לעיל דלא פשטו קדושין בכולה אלא משום דאיכא דעת אחר ואינה מתרצה אלא למה ששומע אבל אם היינו ידעי' שמתרצה בכולה פשטו קדושין בכולה והכי גלי דעתה שהיא מתרצה בכולה וי"ל דאי הוה מיירי דא"ל בלשון קדושין א"כ דהוו פשטי קדושין בכולה אבל הכא איירי דא"ל הרי את מאורסת לי או בחד לישני דלעיל עכ"ל. ואין כן דעת הפוסקים שלא חילקו בכך והרמב"ם ורבינו כתבו באומר בלשון קדושין ולענין קושית התו' י"ל דכשא"ל תחלה חכייך בפרוטה ליכא גילוי דעת שהיא מתרצה בכולה וכי הדר א"ל וחכייך בפרוטה דאז גלי דעתה שהיא מתרצה בכולה מאי הוי דילמא בשעת אמירת חכייך בפרוטה קמא לא נתרצית

*נ"ה יש כאן ט"ס וכן היא הנוסחא הנכונה ומשמע דס"ל להרמ"ה דלית הלכתא כר"ח משום דאתמר עלה אביי ורבא לא סבירא להו הא דר"ח כלו' לא חיישי משום דאיכא סהדי באידי' ואמרי דאסתייר מההיא משפחה בסורא ופרשי רבנן מינייהו מ"מ זוהי דס"ל דאביי ורבא הלכך אע"ג דר"ח עביד עובדא לא נקטי' כוותי' כ"ה ע"כ היא הנוסחא הנכונה: וי"ל בדברי הרמ"ה שבתחלה כתב דאי איתא בה השתא ש"פ הוו קידושי וודאי עד שיתברר בעדים שלא היה בה בשעת הקידושין ש"פ והאיך כתב אח"כ שאם א"א להתברר בעדים שהי' בה ש"פ חיישי' לה דמשמע שהיא ספק מקודשת והרי דבריו סותרים זה לזה [illegible] מקודשת ודאי ונ[illegible] משוי לה מקודשת מספק וי"ל דמ"ש ברישא לאו למימרא דהוו קידושי ודאי ממש שאם יקדשנה אחר לא יחושו לקידושיו ואפשר דקאי להו קידושי ודאי [illegible] בשעת הקידושין ומ"ש ואם א"א להתברר ע"י עדים שהי' ש"פ בשעת הקידושין ע"ש יש כאן וצריך לדחוק תיבת איוהכי פירושו אי אית בה השתא הוו קידושין עד דיתברר בסהדי דבעידן קידושין לא הוה בה ש"פ ומילא משמע דאי לית בה השתא ש"פ אמרי' דמסתמא בשעת הקידושין לא הוה בה ש"פ ושרי' ליגלמא ואהאי משמעותי' קאי ואמר דה"מ כשאין אנו יודעין שיש עדי' שהי' ש"פ בשעת הקידושין אבל אם אפשר להתברר שהי' ש"פ בשעת קידושין חיישי' לה לא מבעי' אם יש עדי' אלא אפי' יצא קול שיש עדים שיודעי' שהי' ש"פ חיישי' להו דכיון דיצא הקול שיש עדים נכך חשיב אפשר להתברר ועדיין י"ל דכי לית בה השתא ש"פ מאי הוי ליחוש דלמא בשעת הקידושין הוי ש"פ וי"ל דלא מחזקינן איסורא כיון דלית בה השתא ש"פ מסתמא גם בשעת קידושין לא הוה בה ש"פ והעמיד אשה על חזקתה שהיא פנויה ואת"ת הכתי כתי אמאי שרי לה ליחוש לה שמא ש"פ במדי וכדשמואל וי"ל דהרמ"ה ס"ל דשמואל ואע"ג דרבי' פסק כדשמואל לא נמנע מלכתוב דברי הרמ"ה למגמר מיניה מי' אחרינא שנא בדבריו ואיכא למידק על מ"ש דהרמ"ה ס"ל דשמואל שהרי כתב רבי' בסוף סי' זה בשם הרמ"ה דאי קדי' במידי דיקיר וזיל אפי' אין בו ש"פ חיישי' ומשמע דטעמא משום דלמא ש"פ במדי וכדשמואל וי"ל דהת' לאו משום דס"ל כשמואל הוא אלא כיון דמידי דיקיר וזיל הוא חיישינן דלמא נהפיך עינא והוי ש"פ והל הכא: ועוד י"ל דגם [illegible] הרמ"ה כשמואל וסכ"ע כדבר [illegible]

(ד) נראה דפסק כאביי ורבא דאמרי' בגמ' פ"ק דקדושין דחיישי' לקלא בכה"ג ולא כרב חסדא דפליג התם וס"ל דלא חיישי' לקלא בכה"ג ולא כנ"י שכת' דהרמ"ה כרב חסדא ס"ל כי אינו נכון:

(ה) וז"ל רבינו ירוח' ח"א נכ"ג וכ' הרמ"ה הא דכי אכלה הראשונות אינה מקודשת ה"מ דלא אפסק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאמלוכי דמנכחא מילתא דמעיקרא נמי דעתיה אבתרייתא אבל היכא דאפסיק בין חדא לחברת' שיעו' דאיכא למיחש לאמלוכי לא מבעי' כדי דיבור דאיכא למיחש דמעיקרא היה בדעת' לקדשה בראשונ' לבד וא"כ נמלך אלא אפי' לא הפסיק כדי דיבור הפסק היה זק"ע בקדושין תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי הלכך אם יש בא' ש"פ מקודשת ל"ש קמייתא ל"ש בתרייתא עכ"ל וכ"ע דנקוט דאמר בזו ובזו ובזו דאמרי' אם אין באחרונה שוה פרוטה דאינו מקודשת לרש"י מיהו חוזרי' כלומר ופורע' מה שאכלה ולדברי התו' אינם חוזרים אא"כ חזר בו קודם נתינת האחרונה עכ"ל:

הרי את מקודשת לי לאכיי מקודשת אבל ... סתקדשי לי לאכיי מקודשת אכיי מקודשת לי ... טעמא מסו דאתתא לבי תרי לא חזיא אלא גברא מי לא חזי לבי תרי ... בעינן למכנס אחריתי נסיבנא ופרש"י אתתא לבי תרי לסכנה להם אי אפשר ...

ואמר דאין כותבו אלא מדעתה (וע"ל ר"ס ...) גט פסול או בטל וס"כ מהם בגמרא מה כתב מקנה ולא סלוחו ואפי' באומרת אמרו • פסול לקדש בו שמין הנייר וכו' וגם רבי ...

שהיה שוה פרוטה חיישינן להו אבל לא אסרינן לה ע"פ אשה או ע"פ קרוב שאר שהיו יודעים שהיה שוה פרוט' באותה שעה א"ל התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בתמרה זו אם אין באחת מהן שוה פרוטה אינה מקודשת. ודאי שאינן מצטרפו' כיון שהזכיר בכל אחת לבד קדושין אם אמר לה התקדשי לי בזו ובזו ובזו כולן מצטרפות לשוה פרוטה היתה אוכלת ראשון ראשון אותן שאכלה כבר אינן מצטרפו' שאות שאכל' נעשו כמלו' שלא חלו הקדושי' עד שיגמו' דבריו נמצ' שלא קבלתן בתור' קדושין והו' להו כמלו' ואין מקדשין במלוה ואם יש בנשארות שוה פרוט' מקודש' דהוה ליה כמלו' ופרוט' שדעת אפרוט' אמ' לה התקדשי לי באילו ואכל' אותם ראשון ראשון' גם אות' שאכלה מצטרפו' לשו' פרוט' כיון שגמר כל דבריו קוד' שנתן לה כו' א"כ כשנתן לה הראשונ' בתורת קדושין באה לידה ומדידה קאכלה וכ' הר"מ ה"ה נמי כי אמר בזו ובזו אם גמר כל דבריו קודם שקבל' אותן כולן מצטרפו' אפי' אכלה ראשון ראשונה ור"י פירש דאפי' גמר כל דבריו קוד' שקבל' אותן אינן מצטרפו' כיון שחלקן זו מזו אמ' לה התקדשי לי חציך בחצי פרוט' וחציך בחצי פרוט' או שאמר לה חציך בפרוטה וחצייך בפרוט' או חצייך בפרוט' היום וחצייך בפרוט' למחר או שני חצייך בפרוט' או שאמ' לחברו ב' בנותיך לשני בני בפרוט' או בתך ופרתך בפרוט' או בתך וקרקעתך בפרוט' בכולהו כ' ר"ת דהוי ספק קרושין ועבדינן לחומר' והרמב"ם כ' בחצייך בחצי פרוטה וחצייך בחצי פרוט' או חצייך בפרוט' וחציי' בפרוט' הוו קרושין ודאי ואידך הוו קדושין ספק ודע"א הר"א ז"ל כדברי ר"ת הרי את מקודש' לי לחצאי מקודשת אבל אי אמר חצייך מקודשת לי או הרי את מקודשת לי ולפלוני אינן קדושין מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין הוו ספק קדושין וצריכה גט מספק המקדש מי שחצי' שפחה וחצי' בת חורין הוו קדושין לחצי' על' אשם וצריכה גט חצי' שפחה וחצי' בת חורי' שנתקד' ש' לראובן ונשתחרר' ואח"כ קדשה אחר שניהם הוו ספק קדושין וצריכה גט משניה' או אחד מגרש ואחד נושא ואם מתו אחיו של אחד חולץ והשני מיבם קדש' בפחות משוה פרוטה ושלח לה אח"כ סבלונות לא חיישינן שמא שלח לה לשם קדושין ואפי' ספק קדושין לא הוו וכתב הרמ"ה ודווקא דקדיש בכספא אבל קדש במידי אחרינא דיקיר וזיל אפי' אין בו שוה פרוטה חיישינן שמא שוה פרוט' במדי אבל אם קדשה בפחות מש"פ ואח"כ בא עליה סתם בפני עדים צריכה גט שוראי בעל לשם קדושין :

לב בשטר

כיצד כות' לה על הנייר או על החר' אע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי או באחד מהלשונות ונותנו לה בפני שני עדים וצריך לכותבו מדעתה ולשמה ואם שלא לשמ' כתבו אינן קדושין כתבו שלא מדעתה רבא ורבינא אמרי מקודשת רב פפא ורב שרביא אמרי אינה מקודשת ופסק רב אלפס כרב פפא ורב שרביא וכ"כ ר"ח וכתב עוד ר"י א שהלכה כרבא ורבינא וצריך עיון וכ"פ בה"ג כרבא ורבינא וכת' א"א הרא"ש ז"ל וכיון דאיפליגו בה רבוותא עבדינן לחומרא וכ"כ הר"מ דמקודשת מספק וכתב עוד אע"פ שהשטר פסול לקדש בו שמין הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם אין בו שוה פרוטה הוי ספק קדושין :

לג בביאה

כיצד אמר הרי את מקודש' לי בביא' זו או באח' מהלשונות ונתייחד עמה בפני עדים ובעלה בין כדרכה בין שלא כדרכ' והויא לה כארוסתו לכל דבר שאינו יורש' ואינו מטמ' לה ואם לא גמר ביאתו לא הוו קדושין עד גמר ביא' שאם קבלה קידושין מאח' קוד' שגמ' הוא מקודש' לשני אבל העראה ופי' מיד או שאמ' תחיל' שדעתו לקנו' בהער' קנה מיד :

לד המקדש

האשה מברך וכן אם קדשה על ידי שליח מברך השליח מאי מברך בא"י אמ"ה אק"בו על העריות ואסר לנו את הארוסות

הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקדושין בא"י מקדש ישראל וכתב א"א הרא"ש ז"ל ונהגו האידנא לומר מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין כתב הרמב"ם ז"ל נהגו העם להסדיר אותה על כוס של יין או של שכר ומברכין תחלה על הכוס ואח"כ מברכין אותה ואם אין שם יין או שכר מברך בפני עצמו וכן עוד מברך קודם הקדושין ואם קדש ולא בירך לא יברך את הקדושין דזו ברכה לבטלה היא דמה שעשה כבר נעשה ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב יש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם הקידושין כדאמרינן כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן ויש שכתבו שצריך לברך אחר הקדושין דלמא הדרא בה האשה והוי ברכה לבטלה ועוד שכל המצות לפי שמזכירים עשיית המצות מברך עליהן עובר לעשייתן אבל כאן אין מברכין אקב"ו לקדש אשה וכיון שאין המברך מזכיר עשיית המצוה אין צריך לברך עובר לעשייתן כתב רב שרירא גאון המארס בלא ברכה חיסר את אירוסיו ברכה שהיא מצוה והמברך ברכת אירוסין בבית חתנים ברכה שאינה צריכה היא ועובר משום לא תשא ורבינו ניסים הורה שאם לא בירך ברכת אירוסין בשעת אירוסין יברך אותה עם ברכות של נישואין וכ"כ א"א ז"ל כתב רב שמואל הנגיד שאין ברכת אירוסין צריכה עשרה ורב האי כתב שצריכה עשרה ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל:

לה

האיש יכול לעשות שליח לקדש לו אשה בין אשה סתם בין אשה פלונית ויאמר לה השליח הרי את מקודשת לפלוני אבל אם אפשר לו לקדשה בעצמו אסור לקדשה ע"י שליח אא"כ מכירה שמא אחר כן ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו והשליח נעשה עד לפיכך אם עשה שני שלוחין לקדש לו אשה אין צריך עדים אחרים בד"א כשאין שם כפירת ממון כגון שקדש בשטר או אפי' בכסף והם אומרים שנתנוהו לשם קידושין והיא אומרת לשם פקדון אבל אם יש שם כפירת ממון שאמרה

שאמר שלא קבלתו כלל אינן נאמנין כתב הרמ"בם ז"ל שא"צ עדות במינוי השליחו' רק אם השליח והמשלח מודי' בדבר אבל בשליחות האשה שהיא עושה שליח לקבל קידושי' צריך שיהיה בעדי' והרא"בד כתב שגם שליחו' האיש צריך שיהיה בעדי' וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי הרמ"בם והיה מפקפק לומר שאף שליחו' האשה אין צריך עדי' וכת' א"א הרא"ש ז"ל דאפי' לא מינוהו שליח בהדיא אלא שגילה דעתו שהוא חפץ באשה פלונית ואמר לו לשדכה לו והלך וקדשה בלא מינוי שליחו' שהיא מקודש' לו אבל אם לא אמר לו לשדכה לו והלך וקדשה לו אינה מקודשת ולא חיישינן שמא עשאו שליח לא שנא אם המקד' אביו או איש נכרי לו ואפי' נתרצה בו בקדושין כששמע אינו כלו' וכתב הרמ"ה אם האב הרצה הדברים לפני הבן שהוא רוצה לקדש לו ושתק הבן, והלך האב וקדשה לו הוו קדושין גמורי' דמחמת כיסופא דאב שתק ועשהו שליח לקדש לו אבל באינש אחרינ' כי ה"ג הוו ספק קדושין כתב הרמ"בם ז"ל הכל כשרים לשליחו' זה חוץ מחש"ו לפי שאינם בני דעת והגוי עובד אלילים לפי שאינו מאמונתינו וכן העבד לפי שאינו בתורת קדושין ע"כ אמר לשליח קדש לי אשה במקום פלו' וקדשה לו במקו' אח' אינ' מקודש' וכן בכל מה שישנה שאם אמר לו לקדש סתם וקדש על תנאי או שאמר לו לקדש על תנאי וקדשה סתם או ששינה בתנאי אינה מקודש' אמ' לו קדש לי והרי היא במקו' פלוני וקדשה במקו' אח' מקודש' שאינו מקפיד אלא מראה לו מקום השולח לחבירו לקדש לו אשה וקדשה לעצמו הרי זה רמאי ומה שעשה עשוי אפי' אמ' לה תחילה פלוני שלחני לקדשך לו ובשע' נתינ' הקדושין אמר לה הרי את מקודש' לי סלקא דעתא אמינא לי דאמר לעשות שליחותי לקדשך למי ששלחני לקדשך ותהא מקודשת לראשון אפי' הכי מקודש' לשני ודווקא שהאשה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקדושין שאמ' הרי את מקודשת לי שאם לא כן ארעתא שאמר תחילה לקדש' לפלוני קבלה הקדושין ואם טעה השליח וכשהיה לו לומר הרי את מקודשת לפלו' אמר לי אין כאן מיחוש ואם לא רצת להתקד' למשלח וקדשה השליח לעצמו אין נקרא רמאי ומיהו צריך להודיעו אם יוכל העוש' שליח לקדש לו אשה סתם ומת השליח אסור בכל הנשי' שבעולם שיש להם קרובות שהן ערוה עמ' כגון אם או בת או אחות שמא קידש לו השליח קרובו' ובאש' שאילה קרובות פנויות בשעת השליחות מות' בה אפי' אם הם פנויו' עתה קודם שמת השליח כיון שלא היו פנויות בשעת מינוי השליחות לא חל עליהן השליחות כיון שהוא בעצמו לא היה יכול לקדשה

דרב ועשה שליח עד ומשמע דבקדושי כסף מיירי ובא להכריע דהלכה כר' יוסי דהא רב עבד עובדא כותיה ובגמ' דידן נמי כיון שהשתא ואמרו והלכתא שליח נעשה עד משמע דבין בקדושי כסף בין בקדושי שטר קאמר דא"כ לא הוי שתיק תלמודא מלפלוגי בינייהו וכתב רבי ירוחם מאחר שנחלקו בו גדולים הוי ספק מקודשת ולגבי הממון ישבעו השלוחין היסת שנתנו לה ואם הם אמרו במה קדשתו אותה והיא אומרת לא קדשו אותי אלא בפרוטה הם ישבעו היסת שנתנו לה כמה ולעולם הוי לא תשבע שהוא לדברי השלוחין נתנו אותו לה בתורת קידושין והוי הם הלכה עכ"ל [illegible] דהירושלמי מיירי קודם שתקנו שבועת היסת הילכך עשה רב שליח עד ולרבותינו שפירשו בשבועות שבימי שהגאונים תקנו שבועת היסת משמע דגם בכסף בזמן הזה שליח נעשה עד והוו קידושי ודאי ושליח נעשה עד ובתוספו' מגלחין דבירוש' מיירי אחר שבועת היסת ומ"ה מחלק ר' אבין בין כסף לשטר דבכסף מחייבי שבועת היסת ונפקי מתורת עדות וי"ל דהשתפק אם האשה מודה שקבלה הקידושין אי מהני עדותן לרבי אבין בכסף והדעת נוטה דכיון דלא מחייבי שבועה הוי כקידושין בשטר ע"כ ומהר"יק כתב בשורש כ"ח פשיטא ופשיטא דאם היה ע"א כשר מבלעדי השליח וגם היה שליח כשר להעיד פשיטא ופשיטא דהשתא כתרי הוו והלכה רווחת בישראל דשליח נעשה עד עכ"ל ויש לתמוה עליו היאך על דבר שהוא מחלוקת כתב שהיא הלכה רווחת דאע"ג דבעלמא היא הלכה רווחת הכא איכא [illegible] רווחת כתב הרמב"ם שאין צריך עדים במינוי השליחות רק אם השליח והמשלח מודים בדבר אבל בשליחות האשה השליח עושה שליח לקבל הקידושין צריך שיהיה בעדים בפ"ג וכתב הרב המגיד מ"ש רבינו שליח קבלה צריך עדים מוסכם הוא מן המפרשים ז"ל ונלמד משליח קבלת הגט שאמרו במשנה פרק התקבל שצריך עדים במינויו אבל מ"ש שהשליח הולך אינו צריך עדים כיון ששניהם מודים הוא ג"כ מדמיון קידושין לגט וחולק עליו הר"א בהשגות וכבר הסכים הרא"ש בפרק האיש מקדש לדברי רבינו וכן נראה מן הירושלמי ובגמרתינו אמרינן ודילמא שליח שוייה ולא אמרינן בעדים ע"כ והר"ן בר"פ האומר תמה על דברי הרמב"ם והר"ש ז"ל והעלה דמסתברא דמילתא דכיון דבקדושין בעינן עדים דילפינן דבר דבר מממון לא מהני הודאה

נאמנת לכל אדם הוא דלא מהני הודאה שאין דבר שבערוה פחות משנים אבל למנות שלוחו לקדשה לא מהניא הודאתם כמו בשאר שליחות אמנם צריך לדקדק מ"ש דמהניא הודאת האיש ושלוחו לענין הקדושין ולא מהניא הודאת האשה ושלוחה לענין קבלת הקדושין והר"מבן ז"ל דקדק דשליח קבלת הקדושין צריך למנותו בעדים כשליח קבלת הגט ואם נוכל לחלק בין גט שבא להתיר לקדושין שבאים לאסור וכשהשליחות באים והאשה בקדושין צ"ע ועוד היה צריך לדקדק משמועתו שאם גילה דעתו להדבן שהוא חפץ באשה פלונית ואמר לשדכה לו והלך השדכן וקדשה לו בלא מינוי שליחות שהיא מקודשת לו ולא מסתבר לחלק בינייהו לאינהו דעלמא כיון שזכה מטעם שליחות והרמב"ן ז"ל פירש ודילמא ארצויי ארציה האב מילי קמיה למיהוי ליה שליח לקדושי לה ושתיק ליה ברא מחמת כיסופא ומשמע ה"ל שלוחים ולא משמע הכי דכיון דדילמא שליח הוי' אבעקא אם איתא דדילמא ארצויי ארציה קמיה אבעי קאי ה"ל לפרושי עכ"ל ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה אם האב הרצה הדברים לפני הבן וכולי הוא מה שכתבתי בסמוך שכתב הרא"ש בשם הרמב"ן ויש בדברי רבינו קיצור שה"ל לכתוב שהר"א חולק עליו והמרדכי פ' האיש מקדש כתב אהא דאמרינן דילמא שליח שוייה כתב יש לחוש יותר מבא אחר שהוא חייב להשיאו אשה ורגיל לרב עמו על עסקי קדושין משמע דאי הוה חיישי' דשוייה שליח או אם הבן ודאי שוייה שליח אי ארצוי קמיה ושתק ודאי צריכה גט ע"כ * כתב הרמב"ם ז"ל הכל כשרים לשליחות זה חוץ מחש"ו לפי שאינן בני דעת והגוי לפי שאינו בן ברית וכן העבד לפי שאינו בתורת קידושין בפ"ג וכתב ה"ה שמגי' זה מתבאר בפ"ב דגטין במשנה ובגמ' והקיש הקדושין לגרושין ידוע בכמה דוכתי וגם כן מתבאר זה בסוגיא פרק האיש מקדש גבי קדושין עכ"ל ומ"ש אמר לשליח קדש לי אשה במקום פלו' והלך וקדשה לו במקום אחר אינה מקודשת משנה בפרק האיש מקד' (דף ג) ומ"ש וכן בכל מה שישנה שאם אמר ליה לקדש סתם וקדשה ע"ת או שא"ל לקדשה ע"ת וקדשה סתם או ששינה בתנאי אינה מקודשת כ"כ הרמב"ם בפ"ג ופשוט הוא שכיון ששינה בשליחותו לאו שלוחיה הוא ויתבאר כך לענין גטין בסי' קמ"א מ"ש קדשה לי והרי היא במקו' פלו' וכו' משנה בפרק האיש מקדש (שם) השולח לחבירו לקדש לו אשה וקדש לעצמו ה"ז רמאי ומה שעשה עשוי ר"פ האומר (דף נח) האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני ובגמ' תנא מה שעשה עשוי אלא שנהג מנהג רמאות ומ"ש אפי' א"ל תחלה פלו' שלחני לקדשך לו ובשעת נתינת הקידושין א"ל הרי את מקודשת לי וכולי שם כתב הרא"ש וא"ת מאי קמ"ל מתניתין דמקודשת לשני וכי בשביל שנהג מנהג רמאות לא תהא מקודשת לו וי"ל דמיירי שא"ל תחלה פלו' שלחני לקדשך לו ובשעת נתינת הקדושין אמר הרי את מקודשת לי דסד"א דלי דקאמר בלבי לעשות שליחותי לקדשך למי ששלחני לקדשך ותתקדש לראשון קמ"ל דמקודשת לשני ומיירי שהאשה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקדושין שאמר הרי את מקודשת לי דאל"כ אדעתא דמה שא"ל תחלה לקדש לפלוני קבל הקדושין אבל אם טעה השליח ואמ' מקודשת לי אין כאן בית מיחוש דהקדש בטעות לא הוי הקדש עכ"ל: וכדבריו כ' המרדכי בפ' הנז' וכן שם הכי כתב בתשובת הר"ם והגהות מיימוניות בשם ובתשוב' המיימוני דשייכי לספר נשים שכיון תשו' הר"ם הנזכר באורך ומ"ש בשם הנזכר כ' תשו' לה"ר ידידי' דצריכ' גט לחומרא וכ' עוד המרדכי בשם ר"ב דהא דאמרי' קדש לעצמו מקודש כגון שלא קידש במעו' המשלח דא"כ ה"ל כמו קדשה בגזל דאינה מקודשת לו ומ"ש רבינו ואם לא רצת להתקדש למשלח וקדשה השליח לעצמו אין נקרא רמאי ומיהו צריך להודיעו אם יכול הם רבין חסידא אזל לקדושי אתתא לברי' קדשה לנפשיה ותני מה שעשה עשוי אלא שנהג מנהג רמאות לא יהבוה ניהלי' איבעי ליה לאודועי אדהכי והכי אתי איניש אחרינא ומקדש לה: העושה שליח לקדש לו אשה סתם ומת השליח אסור בכל הנשים שבעולם שיש להם קרובות וכו' בפ"ב דנזיר (דף יב) א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח אסור בכל נשים שבעולם אמר רבא ומודה ר"י באשה שאין לה בת ולא אם ולא אחות פשיטא לא צריכא אע"ג דהוית לה והשתא דהוי שליח אינו מ"ט כי משוי שליח היה דאיתו מהני לקדושי אבל היכא דאיתו לא מהני לקדושי לא משוי שליח וכתבו הר"יף והרא"ש בפרק האיש מקדש והר"מבם בפ"ט וכתב ה"ה שהקשו התוספ' בפרק התקבל כל הנשים שבעולם יאסרו ליכנס שמא השליח הזה קדשה לזה ואם תאמר שהן נאמנות לומר לא נתקדשנו אם כן יהא מותר בכל הנשים שאומרות קרובות שלהן לא נתקדשנו לו ועוד כל הקטנות היה להם אב ומת אחר כך או שהלך למ"ס

דידהו בהא שהקדושין צריכי' עדים כך שליחו צריך עדים ל"ש שליחו דידיה ל"ש שליחו דידה [illegible] ז"ל בהגהותיהם עכ"ל [illegible] סימן פ"ב אין ספק שכיון שהשליח והאשה שניהם אומרים שנתקדשה כהוגן למשלח ע"י השליח הרי היא מקודשת לו ואינה צריכה קידושין אחרים אע"פ שאין עידי הקידושין בפניו אבל ודאי שאם באה אחר וקדשה חוששין לקידושיו עד שיבואו עדים ויעידו בקידושי השליח שאין דבר שבערוה פחות משנים ואין חזקה שליח עושה שליחותו מהני לבטל קידושי שני דאמרינן בפרק התקבל דלא איתמר ההיא חזקה אלא לחומרא אבל לקולא לא ולזה אם רצה הבעל לחזור ולקדש בפניו בשני נישואין לרווחא דמילתא כיון שאין עדי בקידושי השליח הרשות בידו אבל לברך ברכת אירוסין לא דהוי ברכה שאינה צריכה והוי איסורא ועד א' נאמן באיסורין עכ"ל והמרדכי כתב בפרק האיש מקדש שדקדק רבי יעקב מהגמרא שא"צ אדם למנות שליח בעדים לקדש או לגרש ואם כופר המשלח לאחר נתינת הגט והקדושין כ"ל דהוי ספק ואזלי' לחומרא שהרי יש שליחותו מתחלה ולרמב"ם נראה דלא הוי קדושין כלל כדאמרי' התם מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה להימניה ע"כ ומה שכתב רבינו שהר"א כתב כדברי הרמב"ם והיה מפקפק לומר שאף שליחות האשה אין צריך עדים וכן מה שכתב עוד בשם הרא"ש דאפי' לא מינהו שליח בהדיא וכו' בפ' האיש מקדש (דף מה) אהא דגרסינן הנהו בי תרי דהוו שתו חמרא תותי ציפי בבבל שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהב לחבריה א"ל מיקדשא ברתיך לברי אמר רבינא אפי' למ"ד שמא נתרצה האב שמא נתרצה הבן לא אמרינן כלום דאפי' נתרצה הבן אחר כך אינו מועיל דצריך שיעשה את אביו שליח אמרו ליה רבנן לרבינא ודילמא שליח שוייה לא חציף איניש לשויי לאבוה שליח ודילמא ארצויי ארציה קמיה ושתק כתב הרא"ש בלומר גילה הבן דעתו לאב שהוא חפץ בה וציוה שחפץ בה וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו וזכיה הוי מטעם שליחות והוי כאילו עשה את האב שליח לקדש לו מכאן יש לדקדק שא"צ עדים במינוי שליחות של קדושין כיון דמודה המקדש שעשאו שליח וכ"כ הרמב"ם ז"ל והר"א אב"ד כתב תמיה היא זו כיון דפסקי' המקדש בלא עדים אין חוששין לקדושיו ואפי' שניהם מודים א"כ מה מועיל הודאה השליח והמשלח כיון דהודאתם חיובא לאחריני ויש לחלק דודאי בגמר הדבר הוה

ד"מ

(ג) וכתב עוד הר"ן דלעיל דאם פטר העדים תחלה מן השבועה נאמני' אפי' האשה מכחישתן והוי קדושין כו' ע"כ:

(ג) וכ' רי"ו נ"ג פי' קנ"ב דאם מודה בפניה ע"א לא מהני ואפי' בפני שנים צריך לומר אתם עדי ואם לאו אלא שהודה ואח"כ אמר שאינו אות כאין וע"ש:

(ד) וכן תשו' מהר"י מינץ כתב כדברי רא"ה ואפי' אב שקבל קידושי בתו ואומר שעשו' שליח אם הם כופרים אינה מקודשת:

(ה) וכתב נ' הרשב"א סי' א'ק ורל"ו אב שכתב שטנת קדושין לאשה הכלה ופסק דלאו כלום הוא והאריך שם:

(ו) ובנכיון זה סי' מ"ב כת' אשה בחנוכה שמוה"ם הכריחה גנו וציוי' במרדכיים האומר ליתא אמרינן זו עשה שלא כהוגן ותקנו רבנן לקדושין תיניק:

נמ"כ אסרו שמא השליח קדשן ותירצו דעיקרו של דבר אינו אלא משו' קנס שקנסו שלא כהוגן אבל הרמב"ן נחלק עליו ואמר שכך הוא הדין שאפי' קטנו' שמת אביהם מותרין לפי שהן בחזקת פנויות ואין חזקת שליח עושה שליחותו מוציאן מחזקתן אבל הוא אסור בהם' שהיא לגבי קרובות לפי שאין חזקה של קרובות שאינן באות לידי לספיקו מועלת לו הא אלו במו קרובות ואמרו לא קדשנו שליח ודאי מותר בהם דעד אחד נאמן באיסורין וכ"ש הכא דלא אתחזק איסורא והשתא בעלמא הוא וכ"ש שמתוך שנאמנו על עצמן נאמנו הן לזה עכ"ל הרמב"ן פ' התקבל והר"ן בפ' הכונס (דף תקפד ע"א) כת' שלא נתבררו לו דברי הרמב"ן והכריע כדברי התו': וכתב הר"ב בתשו' סי' פ"ב שמכאן זה יש ללמוד שהעושה שליח לקדש לו אשה ידועה מיד נאסר בקרובותיה מטעם חזקה זו כל היכא לספק שקדשה השליח עד שתאמר היא לא נתקדשתי ואם השליח אומר קדשתי' למשלח והיא אומרת לא נתקדשתי המשלח אסור בקרובותי' מפני דברי השליח שהוא כמותו והיא מותרת בקרובי המשלח: אמר לשליח קדש לי אשה פלו' והלך הוא בעצמו וקדש את אמה או בתה וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ט וכו' ונלמד מהדין שהי' בסמו': עשה שליח וביטל השליחו' קודם הקדושין הרי הוא בטל ואם אין ידוע אם ביטל השליחו' קודם או אחר הקדושין הוא ספק קדושין גם זה כת' הרמב"ם בפ' הנזכר והוא נלמד מדתנן בפ' י' יוחסין (דעט) וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה היא וקדשה עצמה אם שלה קדמו קדושיה קדושין ואם של שלוחה קדמו קדושיו קדושין אם אינו ידוע שניהם נותנין גט ואם רצו א' נותן גט וא' כונס ובר"פ האומר לחבירו (דנט) אמרי' לא קדשה אחר וחזרה בה מסור ר"י אמ' חוזרת ור"ל אמר אינה חוזרת ואסיקנא דהלכתא כר"י דאמר חוזרת דאמר אתי דיבור ומבטל דיבור וכתב המרדכי בס"פ האומר דכל שליחו' קוד' שנגמ' יכול לבטלו ואפי' שליחו' בקנין · כת' המרדכי בפ' השולח (דף תרט ע"ב) לשון רבי שמחה על א' שעשה לו שליח לקדש לו אשה ואח"כ חזר וביטל שליחותו בפני ב"ד שלא בפני השלי' אני אומ' דשלא כדין עשה כי אחר תקנת הזקן אינו יכול לבטל אלא בפני השלי' דכי היכי דשייך תקנת ממזרו' ועגונות לענין גרושין ה"נ שייך לענין קדושין פעמי' שיגיעו קדושין לידה לאחר שבטלו והיא חושבת שלא בטלו ומעגנ' ויתבא או יגיעו לידה קוד' שבטלו והיא סבורה שבטלו קוד' לכן ואתי לידי ממזרות וה"נ בירוש' פ' השולח הילכך אין לבטל אלא בפני השליח מי אם עבר ובטלו מבוטל דקי"ל כר"נ עכ"ל: אי הוי שליח אחרינא לקדושין ולא בטליה לשליח קמא בפי' אז זיל כל חד מינייהו וקדיש דהי מינייהו הוו קדושין כתב רבי' בסי' ל"ו בשם הר"מ · אם אב יכול ליעשות שליח להוליך קדושין לבתו בוגרת כתב רבי' בסוף סי' ל"ו · כתב רבינו ירו' אם יכול לשלוח קידושין ע"י גוי ואינו מודיעו וממנה בכתבו לישראל שבאותו מקום להיו' שליח דינו כדין אם שלח גט על ידו כי בענין זה נחלקו בו הפוסקים עכ"ל ודין זה לענין גט יתבאר בסימן קמ"א ומינה לענין קידושין נ"ל דלא תלי בהא פלוגתא דע"כ לא איפליגו אלא בגט משו' דכיון שנכתב שם גט עליו וגוי כיון דליתיה בתורת גיטין איכא מאן דסבר לא יהא לו מגע יד בשליחותו אע"ג דלא עביד אלא מעשה קוף בעלמא אבל מעות כששלחן' לישראל לקדש לו בהם אשה אין שם קידושין עליה עד שיקדש בהם שאם כשיוליך הגוי הקידושין לישראל שפיר דמי לכ"ע ועוד אני אומר דמטע' אחר לא ה"ל לרבי' ירוחם לדמות קידושין לגיטין לענין זה משום דאפי' מ"ד בגיטין שלא יוליך הגוי הגט היינו לענין שלא תנשא אבל אם נשאת לא תצא וא"כ לענין קידושין מקודשת גמורה היא מדאורייתא · כתב הרמב"ם ז"ל העושה שליח לקדש לו אשה והלך וקדשה וכו' ג"ז בפ"ט: ומ"ש בשם הרא"ש עד סוף הסימן בקדושין פ' האומר וז"ל הר"ן בר"פ הנזכ' גרסי' בירושלמי לא הוחזק השליח בעדים הוא אומר לעצמי קדשתי והיא אומרת לראשון הוי כאומר לא קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני כלום והוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו היא כאומרת לראשון קדשתני והוא אומר לא קדשתיך: אמרה איני יודע חזקת לשני הוחזק השליח בעדים הוא אומר לעצמי והיא אומרת לראשון חזקה לראשון אמר' איני יודעת שניהם נותנין גט ואם רצו א' נותן גט וא' כונס ע"כ וטעמ' דמילתא דכשלא הוחזק בעדים מסתמא אין האשה רוצה להתקדש לראשון שאינו כאן ואין שליחותו מוחזק ומ"ש כשאומרת איני יודע חזקה לשני אבל כשהוחזק השליח בעדים היא סומכת על השליחו' ומ"ש כשאמרה איני יודעת חוששין לראשון ומ"מ כיון שהראשון לא הי' כאן והשני כאן חוששין אף לשני ושניהם נותנין גט ומ"ש כי אמרה חזקה לראשון היינו לומר שהראשון אסור בקרובותי' שהרי אומר לא קדשתיך וכת' הרמב"ם בפ"ט דהוחזק היינו שעשאו שליח בעדים ולא הוחזק היינו שלא עשאו שליח בעדים והוא ז"ל אזיל לטעמיה שכתב בפ"ג שהעושה שליח לקדש לו אשה אינו צריך לעשותו בעדים וכתב עליו הראב"ד בהשגות

אין בלשון התוספתא אם לא עשה אלא הוחזק ולעולם שעשאו בעדים אלא שלא היה השליחות מפורסם במקום שהיא אבל הוא שאמר לה פלו' עשאני שליח בעדים לקדשך לו ולאחר שעה קדש סתם והוא אומר לעצמי נתכוונתי והיא אומר' למשלח נתכוונתי כיון שלא היה השליחות מפורסם הראשון מותר בקרובותי' כמי שאמר לא קדשתיך שהשליח מוחה על ידו אבל כל שהוחזק בעדי' אף הראשון אסור בקרובותיה שאין מחאת השליח מחאה אבלו לבטל שליחותו ע"כ וגם הוא ז"ל לטעמיה אזיל שדעתו שהעושה שליח לקדש לו אשה צריך לעשותו בעדי' ומ"מ במ"ש דבקדושי' סתם עסקינן שהשליח אומ' לעצמי נתכוונתי והיא אומר' לראשון נתכוונתי תמהני שאם יש בידה לומ' לא נתקדשתי לו בשם שהיא מותרת בקרוביו כך היה ראוי שיהיה הוא מותר בקרובותי' שכיון שאין השמע מוכיח כשהוא אומר לעצמי נתכוונתי ה"ל דברים שבלב ואם השמע מוכיח בעצמו כלך אח' הוכחתו ואין מקום למחלוקתן לפיכך נ"ל דהכא בהאומ' לעצמי קדשתי בפירו' עסקינן והיא אומר' לראשון נתקדשתי בפי' ויש כאן עדי' שראו הקדושין אבל אינם זוכרים למי נתקדש' והרמב"ם ז"ל סתם דבריו בפ' הנז' עכ"ל וה"ה כתב שפירש רבי' הוחזק שעשאו שליח בעדים ובאמור דבריו שהשליח הזה הודיע לאשה שהוא שליח איש פלו' ואם היה מכוין בעדי' היא סומכ' על השליחו' וחזקה לראשון ואם אמר' איני יוד' שניהם נותנין גט אבל כשלא היה מכוין בעדי' היא אינה סומכ' כ"כ על השליחו' שהרי השליח יכול לכפור בשליחו' ולפי' כשאמרה איני יודעת חזקה לשני ובהשגו' א"א אין בלשון התוס' אם לא עשה וכו' ואין הכרע בשתי הפירושי' אבל נר' מדברי הר"א שאפי' כשהוחז' והיא אומר' לראשון אף השליח אסו' בקרובותיה וכן בדין שהרי אומ' קדשתיך ולא אפשר שאף כן דעת רבי' עכ"ל: כתב המרדכי בר"פ האיש מקדש פסק הקדוש מרדום דהעוש' שליח לקד' לו אשה ומסר לו הטבעת לקדש אפי' איתנים בדרך אינו יכול לעשו' לו שליח אח' משום דמילי נינהו ומילי לא ממסרן לשלי' ואע"ג דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח ולא הוי מילי משום מסירת הגט ה"נ הא איכא מסירת הטבעת לא דמי דגבי גט בע"כ לא הוו מילי שהרי השליח יכול לגרש בע"כ. אבל שליח קדושין אם לא תאבה הא הוי אינה מקודשת הילכך ה"ל מילי ע"כ: טופס שטר שליחו' לקדש לו אשה כתב רבי' ירו' בנתיב כ"ב ח"ג וגם שם כתב טופס שטר שליחות אשה לקבל קדושיה: לו האשה ג"כ יכולה לעשות שליח לקבל קדושיה משנה ר"פ האיש מקדש (דף מא) האשה מתקדשת בה ובשלוחה · ומ"ש ומצוה היא שתתקדש ע"י עצמה אם תוכל אבל איסור ליכא וכו' כלומר דלא חיישי' שמא אח"כ תראה בו דבר מגונה ותתגנה עליה כדחיישי' באיש כמו שנתבאר בסי' ל"ה משום דטב למיתב טן דו הכי אמרי' בגמ' וכתב הרמב"ם שהשליח אומר קדשתיה לך וכו' עד כדין האיש עם האשה בפ"ג וכבר נתבאר בסי' ל"ב שמ"ש שאם מקדש בשטר אינו כותבו אלא מדעת השליח ונחלק עליו הרמב"ן וכתב שאינו כותבו אלא מדעת דומיא דגט אמר לשליח קבל הקידושין במקום פלו' וכו' אינה מקודשת א"ל הרי הוא במקו' פלו' וקבלם במקום אחר מקודשת וכו' נלמד מדין שליח האיש שנתבאר סי' ל"ה: חזרה ובטלה השליחות קודם שקבל הקידושין וכו' כבר כתבתי בסי' ל"ה דהכי איתא בר"פ האומר לחבירו (דנט) ומ"ש ואם היא בעצמה קבלה הקידושין מאחר וכו' משנה בפ' י' יוחסין (דף עט) והא דאמרי' א' נותן גט וא' כונס כתב רבי' ירו' (נכב ח"ג) בשם הר"ם נרבוני וצריך לקדש' קידושין שניים שהרי אפשר שקידושי אותו שגירש קדמו לקידושי כונס ולא חלו קידושי כונס הילכך צריך לקדשה אחר גירושי שאחר עכ"ל · ומ"ש אבל אם קדשה השליח לאב וקדשה היא בעצמה לבן או לאח שניהם נותנין גט ואסור' לשניהם כ"כ הרמב"ם בפ"ט ופשוט הוא · האשה שעשתה שליח לחבירתה לקבל לה הקידושין אף ע"פ שנעשית לה צרה וכו' בפ' האיש מקדש (דנב) אמר רב ש"מ ממתני' אשה נעשית שליח לחבירתה ואפי' במקום שנעשית לה צרה ופרש"י אע"פ שבכל עדו' שהאשה כשרה לה אין הצרה נאמנת שליחות מיהא דעבדא עבדא וכתב עליו הרא"ש ואין זה שום חידוש כיון שעשאתה שליח והיא כתרכית להיו' שלוחה למה לא תהיה שלוחה אע"פ שנעשית לה צרה ור"י פי' דאשמועי' אפי' כשקבלה סתם נעשית שליח לחבירתה ואני אומר פי' דלא בעא למימר כשקבל' סתם שלא אמר' לה קבלי בשבילכו דפשיט' דלא מהני כלום דאטו אם אמר אדם לאשה התקדשי לי בחפץ זה וקבלה אשה אחר' החפץ בלא כוונה תהיה מקודשת אלא ה"פ כשקבלה סת' הכי אמר לה קבלי בשביל פלונית והיא לא אמרה כן אקבל גם בשבילך ושתקה וקבלה סתם וקמ"ל דכיון שקבלה בסת' ולא אמר' בפי' איני רוצה לעשות שליחותכם מסתמ' בשביל כולן קבלה ואע"פ שנעשית לה צרה עכ"ל ומ"ש ואם היא שליח לקבל קדושין לחבירתה ולאחר שנתן הקדושין בידה א"ל את כמי או וכן בנה את וכיוצא בזה שתיהן מקודשות אבל אם לא א"ל אלא ואת ה"ז שקבלה הקדושי'

לקדשה בשעת השליחות. אמר לשליח קדש לי אשה פלונית והלך הוא בעצמו וקדש את אמה או בתה ואין ידוע איזו נתקדשה ראשונה שתיהן צריכות גט ואסורות עליו. עשה שליח וביטל השליחות קודם הקידושין הרי הוא בטל ואם אין ידוע אם ביטל השליחות קודם או אחר הקידושין הוי ספק קידושין. כת' הרמב"ם ז"ל העושה שליח לקדש לו אשה והלך וקדש השליח אמר לעצמי קדשתי' והאשה אומרת לראשון ששלחו נתקדשתי אם לא עשה השליחות בעדי' הרי השליח אסור בקרובותי' והיא מותרת בקרוביו והאשה אסורה בקרובי המשלח והמשלח מותר בקרובותי' ואם הוחז' השלי' בעדים הרי זו מקודשת לראשון אמרה איני יודע למי נתקדשתי אם למשלח או לשלי' אם לא הוחזק השליח בעדי' הרי זו מקודש' לשני ואם הוחזק שהוא שלוחו שניהם נותני' גט ואם רצו א' נותן גט וא' כונס ע"כ: וכתב א"א ז"ל בירושלמי בריש פירקין מצאתי דברים הללו ואינם מובנים לי בנהי דהוחזק השליח בעדי' היאך נתקדש' לראשון הרי עומד וצווח אע"פ שמינני שליח בפני עדים חזרתי משליחותי ולעצמי קדשתי' ובריש נמי למה הות' המשלח בקרובותיה הרי הוא אומר שעשאו שליח וגם האשה אמרה שנתקדשה לו ומאי נפקא מינה במה שלא הוחזק השליח בעדי' הרי הודה שעשאו שליח ע"כ וצריך עיון:

לו האשה ג"כ יכולה לעשות שליח לקבל לה קדושיה ומצוה היא שתתקדש ע"י עצמה אם תוכל אבל איסור ליכא כמו שיש באיש בדפרי'. ואומר האיש לשליח הרי פלוני' ששלחה אותך מקודשת לי. וכת' הרמב"ם ז"ל שהשליח אומר קדשתיה לך ואם אומר הן דיו ואפי' שתק אם היו עסוקים באותו ענין ונתן לשליח ולא פי' ולא אמר דבר דיו ואם מקדשה בשטר אינו כותבו אלא מדעת השליח. וכן בכל הדברים של הקידושין דין האיש עם השליח כדין האיש עם האשה. אמרה לשליח קבל הקידושין במקום פלו' והוא קבלם במקום אחר או בכל דבר שישנה בשליחותה אינה מקודש'. אמרה לו הרי הוא במקום פלו' וקבלם במקום אחר מקודשת שמראה מקום היא לו. חזרה ובטלה השליחות קודם שקבל הקידושין הרי הוא בטל ואינה מקודשת ואם אין ידוע אם בטלה השליחות

(ז) מיהו משמע שם דאם עמדו הקרובות ונשאו לאחרים מותר המגולת ליה אותה אשה שנשאו כל קרובותיה: (ח) ולא משמע בדברי' בתו' פרק התקבל שכתבו הא דאסור בקרובו' היינו דוקא משום קנס [illegible] אסור [illegible] הרמב"ן חולק על טעם זה וכמו שכ' בתו' והר"ן: (ט) בנרדב בפנה' דקדושין דף תרס"ד ע"א · וכ' בתשובת [illegible] השליח עומד בדיבורו [illegible] הוא אסור בקרובותיה [illegible] (י) במרדכי סוף התקבל [illegible] שליח [illegible] דקדושין דף [illegible] מסר לו שטר לקדש [illegible] אחר [illegible] מסר לו טבעת קידושין [illegible] מסר לו שטר:

השליחות קודם קבלת הקידושין ואם לאו הוי ספק קידושין ואם היא בעצמה קבלה הקידושין מאחר ואין ידוע איזה קודם אסור לשניהם וצריכ' גט משניה' ואם רצו אחר נותן גט ואח' כונס כר"א ברחוקי' אבל אם קידשה השליח לאב וקידשה היא בעצמ' לבן או לאח' שניהם נותנין גט ואסורה לשניהם האשה נעשה שליח לחבירתה לקבל לה הקידושי' אע"פי שנעשת לה צרה שמקדש לשתיהן ולא מבעיא אם עשת' שליח בפי' והיא נתרצי' להיו' שלוח' אלא אפי' לא נתרצית לה היא אלא כשאמרה לה חבירתה קבלי קידושין בשביל שנינו ושתק' וקבלה בסתם אפילו הכי אמרינן בשביל שתיהן קבלה ואם היא שליח לקבל קידושין לחבירתה ולאח' שנתן הקידושין לידה א"ל את נמי או וכן את וכיוצא בזה שתיהן מקודש' אבל אם לא אמר לה אלא ואת הרי זו שקבלה הקידושין ספק מקודשת דשמא לא כיון אלא לראות מה בלבה וכאילו אמר לה ואת מה תאמרי בדבר זה. כת' הרש"ב שאין האב יכול ליעשו' שליח לקב' בתו בוגר' וא"א הרא"ש ז"ל יכו' ליעשות שלוחה והביא מדברי בעל העיטור ראיה לדבריו שכתב היכא דקידש ראובן בתו בוגר' לשמעון ולא שויתיה שליח וידוע מילת' דאביה קדשה ושמעון שדר סבלונות לבתו דראובן אע"ג דלית לאבוה רשות בה לקדש' אי קבלת' לסבלונו' חיישי' דילמ' מצבתי' בהני קידושי' וצריכ' גט מספ' ואפי' לא שדר' סבלונו' צריכ' גט מספ' והכי שדר גאון ע"כ ופיים א"א הרא"ש ז"ל

לז

האב זכאי בבתו לקדשה משע' שתולד עד שתבגר בין בכסף בין בשטר בין בביאה. כסף קידושיה שלו וכן זכאי במציאתה ובמעש' ידיה אלא שבכסף יכול לקדש' מיד אחר שתולד וקידושיו קידושין גמורין והיא כאשת איש אבל אינו יכול למוסרה לביאה עד שתהיה בת ג' שנים ויום א' ומשבגר' אין לו רשות בה קדשה אביה בבקר והיא קד' עצמה בערב ושניהם ביום שנשלמו ו' חדשים של ימי נערות ובדקנוה ומצאנוה בוגרת מחזיקין אותה כחזק' בוגרת מהבק' וקידושי האב אינן כלום אפי' אינה מכחישתו לומר שבאו הסימנים בבקר והר"מ כתב דוקא במכחישתו אבל אם אינה מכחישתו צריכ' גט משני' אבל בתוך הו' חדשים אם קדש' אביה שלא לדעת' והיא קדשה עצמה שלא לדעת אביה ונמצאו לה סימני' הוי ספק וצריכה גט משניהם: קידשה ונתארמלה או נתגרש' קודם שתבגר חוזרת לרשו' אביה אפי' כמה פעמי' אבל אם חשיא' ונתאלמנ' או נתגרש' קודם שתבג' אין לו עוד רשו' בה וכשם שיכול לקדשה בעצמו כך יכול לקדשה ע"י שלוחו או ע"י עצמה שיאמר לה צאי וקבלי קידושיך בין בכסף בין בשטר ומ"מ מצוה שלא יקדשנה עד שתגדיל ותאמר בפלו' אני רוצה ואם נתן רשות לשלוחו קדשה והלך גם הוא וקבל קידושיה איזה מהם שקדם הוין קידושין: אין ידוע איזה קודם אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם וכתב הרמ"ה אי שוי שליח אחרינא לקידושין ולא בטליה לשליח קמא בפי' וא"ל כל חד מניהו וקדש דבתרא הוי קידושין ולא דקמא דכיון דשויה שליח לבתרא בטליה לקמ' וסיום דבריו הדין הוא סבר' דילן ומיהו לענין מעשה לא מורינן הלכה למעש' אלא בעיא גט מתרוייהו: קטנה או נערה שקידש' עצמה או נשאת בלא דעת אביה אינו כלו' ואפי' מיאון אינה צריכה ואפי' שדכה אביה תחילה וכתב רב אלפס אפי' נתרצה האב כשידע ואפי' נתקדשה בפניו אינו כלום ואם נתגרשה מאותן נשואין מותר' לכהונה וכ"ש אם מת המקד' ונפלה לפני אחיו שאינ' צריכ' לא חליצ' ולא מיאון וא"א ז"ל תמה על רב אלפס שכתב אפי' נתרצה האב וכ"כ הר"מ' דוקא סתם דלא ידע' אם נתרצה אם לא כגון ששמע ושתק אבל אם נתברר שנתרצה כששמע הוו קידושין משעת שמיעה אפי' אם לא שידך ואפי' אם לא נתרצ' מיד כששמ' אלא שתק ולא מיח' ואח"כ נתרצ' הוכי' סופו על תחלתו והוו קידושין משע' שמיע' אפי' אם נתאכלו המעות קודם שמיעה. בד"א שלא מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה אבל אם מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה לא הוו קידושי' אפי' נתרצה האב אח"כ וקטנ' שקדשה עצמה למי שגילה האב דעתו שהיה חפץ לקדשה חייש' שמא נתרצה והוו קידושין כל זמן שלא שדכה עם אחר וטרח לחזור לשדכה לשני ואם נתקדשה לדעת אביה ונישאת שלא לדעתו ואבי' כאן או שהלך למדינת הים אינן נשואין ואם כהן הוא אינה אוכלת בתרומ' ואם מתה אינו יורשה ואינו מטמא לה   קטנה

דשתק בשעת שמיעה אע״פ שבוש אח״כ חשיב נתרצה דכל ששמע ושתק ולא מיחה מיד כיון שעבר שעה א׳ ולא מיחה שוב אינו יכול למחות. כתב הרי״בש בתשוב׳ סי׳ תס״ט אע״פ שלא הושיט האב אצבע שכלה מ״מ כיון שפי׳ שם סמוך לכלה והזמין שם בתר מסתמא ע״ד לקבל היא הקידושין ואם מפני שהשעי׳ שעד שאמ׳ לכל׳ הרי בתך מקודש׳ לי אי׳ בכך כלום שכיון שהקידושין חלין מכח אביה ומטעמו מקבלת אות׳ הרי היא כאילו מדבר עם אביה עיין בר״י בדין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה:

בשביל אביה וב״ד יאמרו לה קבלי קדושיך בשביל אביך מאיש פלוני זה · וכת׳ עוד זאת שמקודשת בגזרת אמה בעלת דעת נכונה וגבר׳ בית לא יכב׳ בלילה נרה בעלה בטל לגבה ואיכא למימר נתרצה שהרי בכל אשר תעשה כי בטח בה לב בעלה וכ״ש באיש שהניח את ביתו עד שלא יחזור. עוד השי׳ ביתום בחיי שהרי אבל בגבירה תוך דייר בנו ביתים ואינה נשא׳ לפי כבודו פשיטא לן דלא נתרצה שהרי ופלוגתא דכולהו אמוראי היכא דליה למיקם עלה דמילתא ואם ימצאו אמורים שהז׳ ברכות שנעשו

קטנה שהלך אביה למדינת הים והשיאה אחיה ואמה כתוב בשאלתות דהוו קרושין וצריכה מיאון וכראתי אבוה לא בעיא קידושין אחרינ׳ ותוספ׳ כתבו שאינן קידושין ואפי׳ מיאון אינה צריכה ומ״מ אין לאוסרה עליו משום דתחשב כפנויה ועומדת אצלו בזנות כיון דדרך קדושין ונשואין היא אצלו: המקדש בתו סתם או שאמר לו אחת מבנותיך מקודשת לי אין הבוגרות בכלל אפי׳ נתנה לו רשות לקב׳ קידושיה ושיהיה הכסף שלו והוו קידושי הקטנה ודאי וכתב הרמ״ה ודווקא דשויתיה שליח לקבל קידושין סתם ולא אמרה ליה מפלו׳ אבל אמרה לפלו׳ מסתמא כי קביל מניה ארעתא דידה בלחוד הוא דקבי׳ ואפי׳ הכי לא מכרעא מילתא לאפוקי שאר׳ בלא גט אלא היא וכל הקטנות והנערות מקודשות מספק ושאר הבוגרות אינם בכלל וכן אם שידך בתו הגדולה והיו לו בנות אחרות ואמר לו המשדך בתך מקודשת לי ועשתה אותו שליח לקב׳ הקידושין אין דעתו על האחרות והוי מקודשת קידושין ודאין ואפי׳ לא שידך ואמר לו בתך הגדולה מקודשת לי ואין לו בנות אלא מאש׳ אחת ודאי דעתו על הגדולה והיא מקודשת בודאי ועוד היה אומר ר״ת אפשר לומר אפי׳ לא אמר לו בתך הגדולה אלא בתך סתם דעתו על הגדולה אפילו בלא שידוכין דלא חשיב קידושין שאין מסורים לביאה אלא כשאם׳ אחת מבנות׳ ומ״מ לא להורו׳ הלכה למעשה אמר כן כתב בשאלתות ראובן היו לו ה׳ בנות ונתן לו שמעון קידושין סתם על אחת מבנותיו ולא פי׳ למי היה נוט׳ בתו הגדולה ברשותו ואינה מקודש׳ ואותן שהן קטנות שהן ברשותו לקדשן נאמן לומ׳ לזו נתכוונתי ועליה קבלתי הקידושין ואם אינו יודע שכ׳ כולן צריכו׳ גט: שאלה לא״א הר״אש ז״ל על ראובן שהיו לו שתי בנות קטנו׳ רחל ולאה וקיד׳ רחל לבן אחיו ושידך לאה עם כהן א׳ ושוב לא נשא הכהן חן בעיניו והסכים ברעתו לקדש לאה לאחר לפוסל׳ על הכהן וכא אחי ראובן למקו׳ שראובן אחיו מצוי ולאה בתו והוציא טורטניש ואמר לראובן בפני עדים הילך קידושין לבתך

מקודש׳ לי אי׳ בכך כלום שכיון שהקידושין חלין מכח אביה ומטעמו מקבלת אות׳ הרי היא כאילו מדבר עם אביה עיין בר״י בדין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה:

ואם נתקדשה לדעת אביה ונשא׳ שלא לדעתו וכו׳ שם (דף מה) נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למ״ה ועמדה ונשאת אמר רב אוכלת בתרומ׳ עד שיבוא אביה וימחה רב אסי אמר אינה אוכל׳ שמא יבוא אביה וימחה ונמצא׳ זרה למפרע הוה עובדא ושם לה רב לדרב אסי א״ר שמואל בר רב יצחק ומודה רב שאם מת אינו יורשה אוקי ממונא בחזקת מריה וכתב הרי״ף איכא מ״ד שהלכתא כרב ואיכ׳ מ״ד שהלכתא כרב אסי והכי מסתבר וכת׳ הר״אש הר״ת פוס׳ כרב והוא ז״ל דחה ראייתו והר שהוא פוסק כהרי״ף · והכא דאמרי מוד׳ רב שאם מתה אינו יורשה

(ח) אבל מדברי הרמב״ם והרא״ש לא משמע דשתיקה בהודאה דמי ונתבאר בר שאת סי׳ קכ״ג כתב כ׳ הספרות וכ״ע דאם מיחה האב פעם אח׳ מיד בתוכלו ואינו מהני אם נתרצה אח״כ והאריך שם בחילוקי׳ אלו ועיין במהרי״ל בתשובו׳ סימ׳ ג״ב:

(ט) וכתב מהרי״ק בשורש ג׳ ואפילו נתרצה האב לא הוי קדושין אלא משעת שמיע׳ ואילך וכדברי הרמ״ה וכת׳ דה״ה אם לא נתרצ׳ האב אלא שתק וגלה הבת ונתרצית הא קדושין ואפי׳ לא ידענא שנתרצית בתי׳ אלא שתקה משגדלה ולא מחתה

לבת' גלא פירש איזו מבנותיו ולא למי קדשה ולא דבר בענין קידושין כלום בפני עדים קודם המעשה אך אחר שפירשו משם שאלו אחד מהער' למי קדשת והשיב לעצמו קדש' והשיב שאין כאן בית מיחוש ואינה צריכה גט: מי שיש לו שתי כתי בנות מב' נשים וכולן ברשותו לקדשן ואמ' קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות ואם גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולו' שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולו' וכן אם אמ' קדשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם הקטנ' שבקטנות או קטנה שבגדולו' או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מהקטנות שבגדולות כולן מותרות חוץ מהקטנה שבקטנות: מי שיש לו ה' בנים ועשו כולם את אביהם שליח לקד' להם נשים ואמר אבי הבנים למי שיש לו חמשה בנות אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני וקבל האב הקדושין כל אחת צריכה גט מכל האחים הואיל וכולם נתנו רשות לקדש להם מת אחד מהם כל אחת צריכ' ד' גיטין וחליצה אחת מאחד מהן: האב שאמר קדשתי את בתי ואיני יודע למי אסורה לכל העולם עד שיאמר נודע לי למי קדשתי ואפילו לא נודע לו עד שבגר' בא אחר ואומר אני קדשתיה נאמן ומותרת לו כיון שהאב אומ' איני יודע אבל אם האב מכחישו אינו נאמן אפילו להצריכה גט ממנו

באו שנים וכל אחד

כדקתני בסמוך א' מבנותיך לא' מבני אבל בתך מקודשת משמע דוקא גדולה אפילו בלא שדוכין ולא להורות הלכה למעשה אמר כןעכ"ל ורבי' מפ' שמ"ה שאם שידך א' מבנותיו היינו אפי' אם היא גדולה כלומר בוגרת ויש לו בנות אחרו' קטנו' דכי היכי דבמקדש אמרי' דלאותה ששידך איכוין לקדושי' משום דשאר' ישראל לא יעשו עולה ה"נ אמרינן בהב דאות' ששידך לו איכוין לקדושי ליה אפילו היא בוגרת אם עשאתו שליח לקבל קדושיה דכיון דאי לא מקדש לבוגרת עביד עבירה דשארית ישראל לא יעשו עולה אע"ג דקדושי קטנ' מנו' דרמיא עליה היא שלא לעבור עבירה עדיף. ומ"ש אמרינן דלבוגר' ששידך איכוון לקדושי ליה ח"ל התוספות מעשה בא לפני ר"ת בבנו של ה"ר ישעיה הלוי שקידש בת עשי' אחד ואמר בתך מקודשת לי סתמא ולא פירש פלונית בתך ואור"ת דמקודש' א' מ' זבעי' אם שידך בת' אחת בשם ואח"כ קידש סתם דאדעתא דהכי קידש אלא אפי' לא שידך בשם אלא שנתרצו בשם ואמ' פלונית אתן לך יש לנו לומר דאדעתא דהכי קידש דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ועוד אפילו לא פירש נמי אפי' בה"י יש לנו לומר דקידש הגדולה משום דלא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה וה"ר מנחם מיונ' נחלק עליו ואמר דהא הוי כמי כמי שקידש ב' אחיות ואי כדברי ר"ת דהגדולה מקודשת משום דלא יעשה כן במקומינו זה אינו לא לרבא ולא לאביי דהא אפי' לאביי דאמ' הוו קדושין לא אמרי' אלא להצריכה גט א"כ זה כמי שצריך ליתן גט ואף ר"ת חזר בו ולא עבד עובדא עכ"ל וכו' מדבריהם דלא חזר בו ר"ת אלא ממ"ש דאפילו לא פיר' בהם יש לנו לומ' דלא קידש אלא הגדול' משום דלא יעשה כן במקומינו אבל משא' טעמא לא חזר בו וכן נר' מדברי הרא"ש שמ"ש ולא להורות הלכה למעש' אמר כן לא קאי אלא לדבריו האחרונים דוקא וכן נר' מדברי רבי' אבל ה"ה כתב בפ"ט ה"ל דע שיש מדקדקי' ממ"ש לא שביק אינים מכוס דרמי' עליה דה"ה למי שיש לו שתי בנות קטנות ושידך אחת מהן לאחד ואחר זמן קבל ממנו קדושין ואמר שתהא בתך מקודש' לי מסתמא המשודכ' קידש במעמדן שעלי' נתכוונו והביאו סעד לזה ממה שהניחו בתו' ב' אחין שקידשו שני אחיות זה אינו יודע אי זו מהן קידש וזה אינו יודע אי זו מהן קידש אסורות מן הספק אם היו עסוקין בגדולה לגדול ובקטנה לקטן אומר אני גדולה לא נתקדש' אלא לגדול וכו' ש דוחין ראיה זו דהתם כל אחד מהן קידש אח' מהן ידוע ועכשיו לא ידע אי זו מהם קידש זה ואי זו מהם קידש זה ולפיכך אומרים כיון שעסוקין בגדול' לגדול הוקם לא קידש אלא היא אבל כאן שבשעת הקידושין אמר בתך מקודש' לי סתם י"ל שאין הולכין אחר אומדן דעתם וכן העלו בב"ד של רבי יעקב הלכה למעשה שאפי' היתה אחת מהן משודכ' והיו עסוקין בה כולן צריכו' גט וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל להחמיר עכ"ל וכך הן דברי הר"ן בפ' האיש מקדש וכ"כ הגה' רב סעדי' גאון כתב בתשובה שכולן צריכו' גט ומי' בהריית אותה התוספת' כ' עוד הר"ן ועוד דעסוקין באותו ענין כמפרש דמי ועדיף טפי משדיך ובהגהות מיימון משמע כמי כדברי הר"ן וה"ה שכתב בפ"ט אם שידך את מהן תחלה ואח"כ בשעת קדושין אומר בסתם אור"ת דמסתמא המשודכת קידש וכ"ה אם המשודכ' היא במקו' האב והחתן שדעתו עליה וכל שכן אם א"ל בתך הגדולה ואין לו בנות כי אם מא זה אחת. דודאי גדולה שבכולן קאמר ליה וכ"כ ראב"יה שאם היו מדברים תחלה על עסקי אחת ולא נודע אי זו היא אפילו בסתם מקודשת דהלכה כר"י דאמר היה מדבר עמה על עסקי קדושיה וכולי אבל רא"מ כתב דתופסין קדושין בכולן וצריכות כולן גט ואפי' ברור לנו שדעתו של המקדש על הגדולה אין מחשבתו מבטלת דיבורו שהוכיח בפיו משמע דדברים שבלב אינם דברים הואיל והיכה הלשון מלשון העולם המבררים קדושים ושמעתי שמעשה היה בב"ד של ר"ת ששידך בנו של ה"ר אושעיא בת רבי מוריל והיו לו ג' בנות ובשעת קדושין קידש סתם ויש שהיו רוצים להתיר מחמת השדוכין ורבו האוסרין והצריכו גט לשלשתן ואע"פ שכתבו הרבי' שמהם הביא כמה ראיות לדברי ר"ת כתבו הר"מ סורה כדאמר וכ"כ בתשובה הגאונים רב סעדיה גאון תמה על מי שעלה על דעתו לומר דבאומר בתך מקודשת לי שלא קדש אלא אותה ששידך שהרי בפירוש אמרו שמחלוקת אביי ורבא היה באומר אחת מבנותי אבל באומר בתך סתם אפשר דמודה שתפשו הקידושין בשתיהן ואין משגיחין לשידוכין שהאשונים ולא יועיל לו מה שהוא כשאמרו לו נאסרו עליך שתיהן ואמר לא קידשתי אלא פלונית דבארבעה דברים לא יועיל תוך כדי דיבור וחד מיניהו מקדש הילכך שתיהן צריכות שני גיטין ואין חשש לדבר זה עכ"ל כתב המרדכי בריש קדושין כתב ראבי"ה דאם האב מקבל קדושי הקטנה יאמר שמקדש הרי בתך פלונית מקודשת לי כדי שלא יבא לידי ספק אי זו מבנותיו קידש ומיהו אם היו מדברי' תחלה על עסקי הבת ונודע אי זו היא אפילו בסתם מקודשת דהלכתא כרבי יוסי דאמר אם היה מדבר עמה על עסקי גטה וקדושיה וכו' ונראה להר"ם דהוו קידושין שאינם מסורים לביאה ואפי' חזר המקדש תוך כדי דיבור לאחר הקידושין ופירש בתך פלונית אין מועיל דקי"ל בפרק יש נוחלין דתוך כדי דיבור כדבור דמי בר מע"ז ומגדף וקידושין עכ"ל י"ב בשאלתות ראובן היו לו ד' בנות וכתן לו שמעון קדושין סתם על א' מבנותיו וכו' מ"ש בתה הגדול' אינ' ברשותו ואינ' מקודשת מתני' היא המקדש את בתו סתם אין הבוגרת בכלל אבל מ"ש דאותן שהן קטנות שהן ברשותו לקדשן נאמן לומר לזו נתכוונתי ועל זה קבלתי קידושין דברים תמוהין הן

דגרסינן בפרק האיש מקדש איתמר קדושין שאין מסורין לביאה אביי אמר הוי קדושין רבא אמר לא הוו קדושין ופרש"י קדושין שאין מסורין לביאה קידש אחת משתי אחיות ולא פירש אי זו מהן דאין יכול ליסא אחת מהן דשמא זו היא אחות אשתו וקי"ל כאביי וזו היא את מיע"ל קג"ס ובהא דשאלתות כיון שמקדש קידש סתם אחת מבנותיו ה"ל ודאי קידושין שאינם מסורים לביאה דקי"ל דהוו קדושין להצריך גט לכולן ואע"פ שאם האב לזו נתכוונתי ועליה קבלתי קידושין לא היה לנו להאמינו דא"כ ג"כ היה לנו להאמין למקדש שיאמר לזו נתכוונתי הו לא שמענו ולכך דברי השאלתות בזה צ"ע וכ"נ שהלה לא"א ז"ל על ראובן שהיה לו ב' בנות קטנות וכו' והשיב שאין כאן בית מיחוש ואינ' צריכה גט כלל נ"ס הי' ותשו' א"כ ענין כאן כלל שמה שהשיב הרא"ש שאינה צריכה גט הוא מטעם דלא אמר לי והוו ידים שאין מוכיחות דלא הויין ידים כמבואר בתשובה הנזכ' וזה לא שייך לסימן זה ואין לומר דמ"מ יש ללמוד משם טעמא דלא אמר לי הא אמר לי קיימא מקודש' לאם אע"פ שלא פי' אי זו מבנותיו מקדש דאם זו היתה כוונת הרב ז"ל לפרש כן ואדרבה משמע מדבריו שהטעם שאינה צריכה גט הוא לפי שלא פי' אי זו מבנותיו ועוד דלא לא היה צריך להביא ראי' מדברי התוספות דכיון שאחותה היא מקודש' לאח' אין אדם מוכיח דבריו לבטלה ופשיטא דלא נתכוון אלא לפנויה שקידושין תופסין בה והיא מקודשת גמורה ועוד שכפי נוסחת תשובת הר"א שהבידנו אין ללמוד מהתשובה הנזכר כן שכתוב בה קידש את רחל לבן אחיו שהיה קטן מבן י"ג שנה ונשתא כיון שלא נתקדשה אלא לקטן הוי ליה כאילו אינה מקודשת ואילו אמר לי היו שתיהן צריכות גט ולכן אני תמה על רבינו שכתב תשובה זו כאן: מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים וכו' משנה בפרק האומר לחבירו (דף סד) מי שיש לו ב' כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות וכולי כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דר"מ רבי יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות קדשתי את בתי קטנה ואיני יודע אם קטנה שבקטנות אם קטנה שבגדולות וכו' כולן אסורות דר"מ חוץ מן הגדולה שבגדולות רבי יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הקטנה שבקטנות ופסק הרי"ף והרא"ש כרבי יוסי וכן פסק הרמב"ם בפרק ט' הלא כרא"מ שפם כר"מ כמבואר בדברי הגהות מימון בפרק הנזכר ופירש הר"ן ואם קדשתי את בתי הגדולה אמר לבעל בשעת הקדושין קדשתי לך את בתי הגדולה ומפרש בגמרא שטעמא דר' יוסי משום דלא מחית איניש נפשיה לספיקא להזכיר שם גדולה אם לא גדולה שבכולן שאם ישתכח הדבר שלא יבא בספק: ומ"ש רבינו וכולן ברשותו לקדשן היינו לומר שכולן קטנות או נערות או שכולן בוגרות ונתנו לו רשות לקדשן דאילו בוגרות במקום קטנות או נערות הב' נתבאר דאפי' שויתיה שליח אינ' בכלל: מי שיש לו ה' בנים ועשו כולן את אביהם שליח וכו' כל אחת צריכה גט מכל האחין וכולי מת אחד מהם כל אחת צריכה ד' גיטין וחליצה וכו' ברייתא בפ' האיש מקד' (דף כב) תשלום דיני קדושין שאינן מסורין לביאה כתב רבינו בסימן מ"א: האב שאמר קדשתי את בתי ואיני יודע למי אסורה לכל העולם עד שיאמר נודע לי למי קדשתי בפ"ב דכתובות (דף כב) ובפ' האומר לחבירו (דף סד) אמר רב הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה הזה התירה ופרש"י לאיש אסרה על הכל שאין אנו יודעין למי וכי אמר לזה התירה לזה ומ"ש ואפי' לא נודע לו עד שבגרה כן כתב הרמ"ב בפ"ט וכת' ה"ה המגיד בשמו יתבא שאפי' אחר נאמן להתירה לעצמו כ"ש שהאב נאמן ואפי' אחר שבגרה: ומ"ש בא אחד ואמר אני קדשתיה נאמן ומותרת לו וכו' משנה בפ' האומ' לחבירו (דף סג) קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא אחד ואמר אני קדשתיה נאמן ובגמ' א"רב נאמן ליתן גט ואינו נאמן לכנוס רב אסי אמר אף נאמן לכנוס ותניא כוותיה דרב אסי ולפי' פסקו הפוסקים כמותו וכתב הר"ן בפ"ט שכשכונס אינו צריך לקדשה וכתב הר"ן אף נאמן לכנוס דלא חציף למימר גבי האב שקבל הקדושין הוא דמירתת דילמא מכחיש ליה ואמר ידענא דלא את יהבת לי קדושין ואף על פי שאין דבר שבערוה פחות משנים התם הוא להוציאה מחזקתה אבל זה שמעמידה בחזקתה אלא שאומר שנתקדשה לו נאמן עכ"ל: וכן כתב רבינו ירוחם הא דאמרינן נאמן דוקא בפני האב ומ"ש רבינו אבל אם האב מכחישו אינו נאמן אפי' להצריכה ממנו גט: ומ"ש באו שנים וכל אחד אומר קדשתיה שניהם נותנין גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס שם במשנה וכתב ה' המגיד בפ"ט ובירושלמי אמר ר' יוחנן קדש אחד מהן וכנס מוציאין מידו וכתב הרשב"א אפשר לומר שהשני הבא לכנוס אחר גרושי הראשון צריך קדושין אחרים שהרי הראשון שכנסה בספק על זה עכ"ל וכ"כ הר"ן בשמו: ומ"ש בא אחד וכנסה ואחר כך בא אחר ואמר אני קדשתיה אינו נאמן לאוסרה עליו ברייתא שם וכתב הר"ן בשם הרשב"א דמסתברא דלאו דוקא כנסה ממש אלא כיון שהתירוה לכנסה אף על פי שלא כנסה כדאמרי' בפ"ב דכתובות גבי שבויה וכתב ר"י בשם הר"מ נרבוני אבל אם הביא עדים שהוא קדשה אף על פי שהאב מכחיש לאחרון לאו כל כמיניה ותצא מזה ומזה בגט ומותרת לעלמא: כתב ר"י אמר קדשתי את בתי ואחר זמן אמר לפלו' קדשתיה אפילו אמר כשהיא קטנה קדשתיה ולאחר זמן כשגדלה אמר לפלו' קדשתיה נאמן וכ"כ הרמ"בם והתוספות כתבו שאם היה החתן עומד לפניו ואמר קדשתי בתי

(יג) כ'הרשב"א סימן אלף רל"ו דקדושין שאין מסורין לביאה כופין אותו לגרש: (יג) כ' דמיירי דהמקדש תלה הדבר בדעת האב שכל שיתפייס האב את' מבנותיו תהיה מקודשת לו ולכן מקרי'ה"נ קדושין שנאסרו לביא' ולכן אם אמר האב לזו נתכוונתי נאמן אבל בלא"ה בוודאי הוה קידושין שאינן מסורין לביאה ובזו מסולק תמיהת ב"י על דברי השאלתות וה"ה התחיה כנ"ע:

(יד) וכ' הר"ן פ' האומר דף תרנ"א ע"א ואיהו אם הי' אם ע"א ואינ"ד שהוא קדשה נאמן:

לח (א) ובסוף כל הגט היה הדב' בספק כ' הר"ן פ' מי שאחזו ע"א דף תקנ"א ד' א"ד דלא בעינן תנאי כפול ולא הן קודם ללאו בגיטין וקדושין:

ושתק ואחר שעה אמר לאו הוא אינו נאמן דכיון דלא אמ' מיד תוך כדי דיבור משמע ודאי שאינו מכיר אותו ולפי' לא פירש מיד עכ"ל · כאשה שאמרה קדשתי את עצמי ואיני יודעת למי ובא אחר ואמר אני קדשתיך נאמן ליתן גט להתירה לעלמא אבל לא לכונסה שם ומודה ר' אסי באומרת נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחר ואמר אני קדשתי' שאין נאמן לכנוס ובבריתא יהיב טעמא מפני שמחפה עליו כלום דלא דמי לאב שאמר קדשתי את בתי ואיני יודע למי ובא אחד ואמר אני קדשתי' דנאמן אף לכנוס דהתם מיגו דאב ודאי לא יחפה עליו אבל גבי אשה שאמר' קדשתי את עצמי ואיני יודע' למי לא מירת' דיודע הוא שהוא מחפה עליו ותתרבה בו ותכחיש את כל הבא לומר עוד אני הוא · וכתב הרמ"בם בפ"ט נאמן ליתן גט ותהי' מותר' לכל אדם חוץ ממנו אבל אינו נאמן לכנוס שמא יכרו תקפו והיא תרגיל לו כדי להתיר' וכת' ה"ה הכוונ' שאע"פ שכשגירשה אנו מחזיקים אותה בפנויה והיא מותרת לכל אדם אסורה היא לזה לפי שאם היתה מותרת לו אחר הגט יש לחוש לקנוניא וכן עיקר וכתב הרשב"א שאע"פ שאמרו אינו נאמן לכנוס נראין הדברי' שאם כנסה אין מוציאין אותה מידו ומן הספק אתה בא לאסר' עליו ולהוציא מתחתיו אל תוציאנה · עכ"ל וגם הר"ן כ"כ בשם הרשב"א · כתב ואמר על בתו בעודה קטנה או נערה קדשתי' וגרשתי' נאמן לפסל' לכהונ' אבל אם לאח' שבגרה אמר קדשתי' וגרשתי' בשהית' קטנה אינו נאמן משנה שם (דף סד) וכ' הר"ן

אחד אומר קדשתיה שניהם נותנים לה גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס בא אחד וכנסה ואח"כ בא אחר ואמר אני קדשתי' אינו נאמן לאוסרה עליו האשה שאמר' קדשתי את עצמי ואיני יודע' למי ובא אחד ואמר אני קדשתיך נאמן ליתן לה גט להתיר' לעלמ' אבל לא י' לכונס' האב שאומ' על בתו בעוד' קטנ' או נער' קדשתי' וגירשתי' נאמן לפוסלה לכהונ' אבל לאחר שבגר' אמר קדשתיה וגירשתיה כשהיתה קטנה אינו נאמן :

לח המקדש

על תנאי אם נתקיים התנאי מקודש' ואם לא נתקיים התנאי אינה מקודשת בין שהיה התנאי מה איש או מהאשה ובלבד שיהא התנאי כהלכתו אבל אם אינו כהלכתו אינו כלום והקידושין קידושין אף ע"פי שלא נתקיים התנאי וכיצד הלכו' התנאי צריך שיהיה כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ושיוכל לקיימו ע"י שליח כגון שאמר לה אם תתני לי מנה הרי את מקודשת לי בדינר זה ואם לא תתני לא תהיה מקודש' נתנה לו מנה מקודש' לא נתנה לו מנה אינ' מקודש' אבל אם אמ' לה הרי את מקודש' לי אם תתני לי מנה ואם לא תתני לי מנה לא תהיה מקודש' אינו תנאי כיון שהקדים המעשה דהיינו הרי את מקודשת קודם לתנאי אע"פ שלא נתן הקידושין לידה עד שהשלים כל תנאו ומלשון הרמ"בם יראה שאם השלים כל תנאו קודם

לה ע"מ שתתן לך ק"ק זו ומפ' טעמ' מסו' דכל תנאי מהיכא גמרי' מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאיפשר לקיומי ע"י שליח כי התם הוי תנאה דלא איפשר לקיומי ע"י שליח כי התם לא הוי תנאה ופריך והא ביאה דלא איפשר לקיומיה על ידי שליח כי התם וקא הוי תנאה התם משו' דאיתקו' הויות להדדי ופרש"י כל תנאי מהיכ' גמרי' אם יעברו ונתתם וכו' דאיפשר לקיומי' למעש' של תנאי דהיינו ונתתם ע"י שליח כי התם שהרי משה הוה ליהוש' לתת להם את הארץ שהי' שלוחו של משה ונתנ' להם אבל חליצה א"א לקיימה ע"י שלי' אין יכול לומר לשלוחו אם תתן לך פלוני ק"ק זה חלוץ לה הילכך לאו תנא' הוא לבטל החליצה והא ביאה שבועל לשם קדושין וקא הוי תנאי תנאה כדאמרי' לעיל הריני בועליך ע"מ וכו' דאיתקוש הויו' והיתה לאיש אח' כל הויות קדושין במשמ' כסף ושטר וביאה כי היכי דמהני תנאי בקדושי כסף ושטר דאיפש' לקיומי ע"י שלי' מהני נמי בביאה עכ"ל וכיון דבקדושין לא בעי' איפשר לקיומי ע"י שליח לא ניתן תנאי זה ליכת' בהלכו' אלו ויש לתמוה על רבי' שכתבו פה וכן יש לתמוה עליו למה לא כתב בתחלת ה' זה דבעי' שיהא תנאי שאיפשר לקיימו ואע"פ שכתבו לקמן ה"ל לכתבו סמוך לאחרים · והרמ"בם בפ"ו מה' אישות ובפ"ג מהל' זכיה לא הזכיר אלא ד' תנאי' ואלו הם שיהי' כפול ושיהי' הן קוד' ללאו ושיהי' התנאי קודם למעשה ושיהי' התנאי דבר שאיפשר לקיימו · וכתב ה"ה יש מי שהקשה על רבי' למה לא כתב ג"כ תנאי בדבר אח' ומעשה

כך (?) ·

כ"ל עכ"ל וגם הר"ן כ"כ בשם הרשב"א ·

דכי אמרי' דקדשתיה וגרשתיה נאמן דוקא בתוך כדי דיבור אבל היכא שהוחזקה א"א על פיו אינו נאמן לומר לאחר זמן גרשתי' דלא הימניה רחמנא בגרושי' · וגם ר"י כתב שיש אומרים כן אבל מדברי תשובת הרשב"א שאכתוב בסמוך לא משמע הכי ודע דמשיים במתני' בשהית' ופליגי בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן ובגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר רב אשי רישא רחמנ' הימני' כדר' הונא אמר רב דאמר מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנא' את בתי נתתי לאיש הזה בנשואין הימנה רחמנא בשבויים לא הימניה רחמנא ופרש"י בנשואין הימניה רחמנ' אם נערה היא או קטנה אבל בבוגרת לא אשתעי קרא דבנערה כתי' הילכך לא מהימן בלל משגדלה אבל בשבויים לא הימניה רחמ' כלל וכתב הר"ן וא"ת להימניה כי אמר בשבי' מגו דאי בעי אמר קדשתי' בביאה לפסול לה דמיפסלא נמי מכהונה ותרומה ומהימן בהכי דהא בנשואין הימניה רחמנא לאו קושיא היא דבקדושי ביאת איסור לא מהימן דהימני' והכי מוכח בירושלמי עכ"ל : כתב הרשב"א שנשאל על אב שאמר שקדש בתו ואח"כ קדשה לאחר ואמר קדושי ראשון בפסולי עדות דאוריתא ואינם כלום נאמן משום דהפה שאסר הוא הפה שהתיר וראיה מהיא דכתובות בהיא איתתא וכו' וא"ת הרי בסוף גיטין כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלאה לאו כל המיגו דמתפסקא לאמתלאה י"ל דהתם יצא קול מעלמא ולא הוציא הוא הקול עד כאן לשונו :

לח המקדש

ע"מ אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לא נתקיים התנאי אינה מקודשת בין שהיה התנאי משאים או מהאשה ובלבד שיהא התנאי כהלכתו אבל אם אינו כהלכתו אינו כלום והקדושין קדושין אע"פ שלא נתקיים התנאי כ"כ הרמ"בם בפ"ו ודברים מבוארים הם במשנה ובגמ' (פ' האומר דף סא): כתב ה"ר שלמה בן הרשב"א אפי' נאנס ולא קיים התנאי לא הוו קדושין כדאיתא בירושלמי וכתבו הר"ן בפ' האומר י': וביצד הלכות התנאי צריך שיהיה כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי בדבר אח' ומעשה בדבר אחר ושיוכל לקיימו ע"י שליח בפ' האומ' לחבירו (שם) תנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי ופרש"י כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי ואע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים כגון הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זו ולא פי' לכפול ואם לא תתני לא יהא גט אין כאן תנאי של ק"ק זו כלל ואפי' לא נתנה הוי גט וכמו שמצי' שהוצרך משה רבי' ע"ה לכפול ואם לא יעברו חלוצי' אתכם ונאחזו בתוככם מ"מ דאי לא כפל היתה מתנתו קיימ' ונוחלין ארץ גלעד ואפי' לא יעברו את הירדן אף ע"פ שאמ' אם יעברו ונתתם לית לן מכלל הן אתה שומע לאו וה"ה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאי אמר הכי לא אתי תנאה ומבטל מעש' דמתנה דקדמיה ושמעי' נמי דבעינן הן קודם ללאו דלא אמר תהלה אם לא יעברו אלא תתנו ואם יעברו ונתתם עכ"ל · ובפ' מי שאחזו (דף עה) גבי הא דמוקי התם בריתא כר"מ דאמר בעינן תנאי כפול אמרי' כל תנאי מהיכא גמרי' מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי ומה התם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר לאפוקי הכא דתנאי ומעשה בדבר אח' ומה התם הן קודם ללאו לאפוקי הכא דלאו קודם להן ובס"פ הפועלים (דף כד) תנן כל תנאי שהמעשה בתחלתו תנאו בטל וכל שאיפשר לו לקיימו בסופו והתנ' עליו מתחלתו תנאו קיים ודייקי' בגמ' הא אי איפשר לו לקיימו תנאו בטל ואמרינן הוו דברי ר' יהודה בן תימא ואע"ג דחכמים פליגי עליה איפסיקא שם ובפ' המגרש (דף כד) הלכת' כותיה ובפ' המדיר דאמרינן חליצה מוטעית פסרה אי זו היא חליצה מוטעית כל שאמר לו חלוץ

בדב' אחר בהשיא סוגיא דפ' מי שאחזו וי"ל דהסי' סוגיא לא קיימ' ואין טעם הבריתא אלא כדרב אשי דעביד אוקמתא אחריתי התם וזהו דעת רבי' עוד הקשו עליו שאין תנאי בדבר שאי אפשר לקיימו ע"י שליח ומשו' כך אין תנאי בחליצה כדאית' ביבמו' ואין זו קושיא לפי שהבר ביאר רבי' פ"ד מהלכו' חליצה דין החליצה שהיא כשרה אע"פ שלא נתקיי' התנאי ובכאן לא כת' אלא בדברי' שיש בהם תנאי מה הן הדברי' שצריך להיות בתנאי כדי שיועיל עכ"ל והר"אש בפ' מי שאחזו כת' שצריך שיהא תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר ואין כן דעת הרמ"בם שהרי פסק בפ"א מה' גרושין הז' גיטך ע"מ שהכייר שלי הרי זה גט ונתקו: ומ"ש רבי' כגון שא"ל אם תתני לי מנה הרי את מקודשת לי בדינר זה נתנה לו מנה מקודשת לא נתנ' לו מנה אינה מקודש' כלו' דתנאי זה הוא כהלכתו אבל אם א"ל הרי את מקודש' לי אם תתני לי מנה וכו' אינו תנאי כיון שהקדים המעשה לתנאי כלו' דאע"פ שלא נתנה לו היא מקודש' כאילו לא התנה כלל · ומ"ש בשם הרמ"בם הוא בפ"ו מה' אישות וכתב עליו רבי' דל"ל דמילתא דפשיטא היא וכו' כלומר וא"כ לא היה צריך שיתנו חכמים ויצריכו שיהיה תנאי קודם למעשה כיון דמילתא דפשיטא היא שאם קדם המעשה ההם אין התנאי שהתנה אח"כ כלום · ואין זה כלו' דכיון דגמר דברי הקדושי' הוא התנאי שהרי הוא או הרי את מקודשת לי בזה על תנאי כך וכך אע"פ שנתן לה הקדושין קודם שיזכי' התנאי מ"מ כיון דדברים אחדים הם בלי הפסק ראש דבריו אסיפא סמיך וה"ל למימר דלא חלו הקדושין אלא על אותו תנאי אי לאו דגמרי' מתנאי בני גד שצריך שיהיה תנאי קודם למעשה וליסנא דהרמ"בם הכי דייק שכתב אם א"ל הרי את מקודשת לי בדינר זה ונתן הדינר בידה והשלים התנאי ואמר אם תתני לי ק"ק זו הרי מקודשת וכו' הרי התנאי בטל · ומדכתיב והשלים התנאי משמע כמו שכתבתי דתנאי לאו מילתא באפי נפשה אלא תשלום דבריו הראשונים · וה"ה כתב על לשון הרמ"בם ז"ל לשון המשנה בדין מעשה קודם לתנאי כך הוא כל תנאי שיש מעשה בתחלתו תנאו בטל ופי' רבי' בה מבואר שהוא מפר' שיש בו מעשה שהקדים ועשה המעשה בפועל ואח"כ התנה תנאו אבל אם לא עשה המעש' אע"פ שהקדימו באמירה הרי התנאי קיים וכגון שאמר הרי את מקודשת אם תתני לי ק"ק זו ואם לאו לא תהי מקודש' ואח"כ נתן הקידושין לידה הרי תנאו קיים ואע"פ שלא הזכיר רבינו זה בביאור כן נראה ממ"ש כאן מפני שהקדים המעשה ונתן בידה ובהשגות א"א לא זו הדרך אלא אפי' אמר הכל קודם למעשה ואחר כך נתן הדינר הרי התנאי בטל משום דלא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן שאמרו אם לא יעברו דהיינו תנאי והדר ונתתם דהיינו מעשה ע"כ · וכן פירשו כדבריו בתוספות וכן פיר' הרמ"בן דרך פשיטות ולשון המשניות והגמ' בכמה מקומות אינו מדוקדק לפי דעתם וזה נראה שהכריחו רבינו לפרש מה שפי' ודין זה כ"ע עכ"ל וז"ל הר"ן בפר' האו' לחבירו ואם תאמר והתנן בפרק מי שאחזו בתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש והא הכא דמעשה קודם לתנאי ואפ"ה תנאו קיים איכא למימר דמתני בהדי שליח שאני דכל תנאי מהני ביה לפי שאינו נעש' שלוחו אלא במה שנר' מתוך דבריו ומ"מ צריך לומ' דהא דתנן התם הרי זה גיטך אם לא באתי ופרכי' עלה וניחוש שמא בא דאלמא התנאי קיים שהמשנה שנוים שלא בדקדוק וכן הרבה כיוצא בזה דאי לא הוה ליה מעשה בתחלתו ותנאו בטל אלא שהרמ"בם כתב בפ"ו מה' אישות אבל אם א"ל הרי את מקודש' בדינר זה ונתן הדינ' בידה והשלים התנאי וכו' וכו' מדבריו דלא מיקרי מעשה קודם לתנאי אא"כ בעשה המעשה תחלה ולדבריו המשניות שנויות בדקדוק אלא דלא נהירא דה"ה היכי אמרי' בפ' מי שאחזו גבי תקנתא דשמוא' בגיטא דש"מ גלימא לא יהא גט אם לא אתי בעי תנאי קוד' למעש' דאפי' אמר הכי כל שלא נתן הגט לא הוי מעש' קוד' לתנאי וכבר השיגו עליו הראב"ד וה"ה ד'

קוד' שנתן ליד' הקידושין דהוי תנאי שכתב אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זה ונתן הדינר לידה והשלים ואמר אם תתני לי מנה הרי את מקודש' לי ואם לא תתני לא תהיה מקודש' הרי התנאי בטל מפני שהקדים המעשה ונתן בידה ואח"כ התנה אע"פ שהכל היה בתוך כדי דיבו' הרי זו מקודשת מיד ואינ' צריכה ליתן לו כלום ולא נהירא דמילתא דפשיטא היא שאם נתן בידה בלא תנאי שהיא מקודשת בלא תנאי וכן אם לא כפל אלא אמר אם תתני לי מנה תהיה מקודשת ולא כפל או שלא התנה בדבר אחר אלא אמר אם הדינר שאני מקדשך בו שלי תהיה מקודשת ואם לאו לא תהיה מקודשת או שהקדים הלאו' שאמר אם לא תתני לי מנה לא תהיה מקודשת ואם תתני לי תהיה מקודש' בכל אילו לא הוי תנאי והקידושין חלין אף ע"פ שלא יתקיים התנאי וכן תנאי שאי אפשר לקיימו כגון אם תעלה לרקיע או תעבו' הים ברגליך תהיה מקודשת לי ואם לאו לא תהיה מקודש' אינו תנאי שלא כיון אלא להפליגה בדברי' אבל אם התנה על דבר שאפשר לקיימו אע"פ שהתורה אוסרתו הוי תנאי כגון אם תאכל חזיר או חלב תהיה מקודשת לי בדינר זה ואם לאו לא תהיה מקודש' אם לא אכלה אינה מקודש' שאפשר לה שתאכל ותלקה ואין כאן מתנה על מה שכתב בתורה שהרי אפשר לה שלא תאכל ולא תתקר' התנה עמה בשעת קידושין ע"מ שתבעל לאבא הוי כמו שתעלה לרקיע ותנאו בטל שאינו בידה שיבא אביו על הערוה ונמצא מתנה כמה שאין ביד' לקיימו אבל אם התנה עליה שיתן לו פלוני חצרו או שישיא בתו לבנו וכיוצא בזה תנאו קיים שהרי בידה לקיימו ותתן לפלו' ממון הרבה עד שיתן לו פלוני חצרו או ישיא בתו לבנו כתב הרמב"ם כל האומ' מעכשיו אינו צרי' לכפו' תנאו ולא להקדים התנאי למעש' אלא אף על פי שהקדי' המעשה התנאי קיים אבל צריך להתנו בדבר שאפשר לקיימו וכל האומר על מנת כאו' מעכשיו דמי ואין צרי' לכופלו ולא להקדימו למעש' ור"ח כתב דאפילו במעכשיו ובעל מנת לא הוי תנאי עד שיהיה בו כל דיני התנאי ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וי"א דלא בעי תנאי כפול ולא שאר דיני תנאים

אלא

והרמ"ך ז"ל בהגהותיהם עכ"ל: ומ"ש וכן אם לא כפל אלא אמר תתני לי תהיה מקודש' ולא כפל או שלא התנה בדבר אחר וכולן או שהקדים הלאו וכו' הרישא קאי שכתב אבל אם א"ל הרי את מקודשת לי אם תתני לי מנה וכו' אינו תנאי כיון שהקדים המעש' והפסיק בדעת הרמב"ם בפי' התנאי קודם למעשה וכתב עליו דלא נהירא והדר חזר לענין ראשון והיינו ואמר דה"ה אם לא כפל או שלא התנה בדב' אחר או שהקדים הלאו בכל אלו לא הוי תנאי והקדושין חלין אע"פ שלא יתקיי' התנאי: ומ"ש וכן תנאי שא"א לקיימו כגון אם תעלה לרקיע וכו' אינו תנאי שלא כיון אלא להפליג' בדברי' בס"פ המפקיד ופרש"י כמפליגה בדברים שאין בלבו להיות תנאי אלא להקניטה בעלמא מרחק' ודוחה אותה בדברים • ומ"ש אבל אם התנה על דבר שאיפשר לקיימו אע"פ שהתורה אוסרתו הוי תנאי כגון אם תאכל חזי' או חלב תהי' מקודשת לי וכו' בפ' המגרש פלוגתא דאביי ורב' והלכה כרבא דאמ' הכי • ומ"ש התנה עמה בשעת קדושין ע"מ שתבעל לאב' הוי כמו שתעלה לרקי' ותנאו בטל וכו' מבואר הם דבהא מודה רבא: ומ"ש אבל אם התנ' עלי' שיתן לו פלו' חצרו או שישיא בתו לבנו תנאו קיים וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכו' אישות ונראה שכתב כן מדגרסי' בהמגרש אפלוגתא דאביי ורבא דבסמוך מתיבי ה"ז גיטיך ע"מ שתבעלי לפלו' נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט ע"מ שלא תבעלי לאב ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם ואילו ע"מ שתבעלי לאב ולאביך לא קתני לרבא קשיא אמר לך רבא בשלמ' בשר חזיר איפשר דאכלה ולקי' פלו' נמי איפש דמסחד' ליה בממונא אלא אבא ואביך בדיד' קיימא הני דאיסי עבדא איסורא אבא ואביך מי עבדי איסור ופרש"י אמר לך רבא לא דמיא לבשר חזיר דאילו בשר חזיר בידה לקיימו באיסו' ושתבעלי לפלו' נמי איפש דמסחדא ליה בממונא ואם איכו רוצ' לבועלה באיסו' ישאנ' ויבעול בהית' אלא אבא ואביך בדיד' קיימא עכ"ל משמע בהדיא דכל היכא דלא הוי מילתא דאיסור אע"פ שהו' תלוי בדע' אחרים כיון דאיפשר דמסחדא ליה בממונא הוי תנאי קיים : כתב הרמב"ם כל האומר מעכשיו אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים התנאי למעשה וכו' אבל צריך להתנות בדבר שאיפשר לקיימו וכל האומ' ע"מ כאו' מעכשיו דמי וכו' בפ"ו מהלכו' אישות וכתב ה"ה כל האומ' מעכשיו וכו' זה דעת כל הגאונים ז"ל והכריחו לזה לשון המשנה שהם בע"מ שהוא כמעכשיו ולא הזכירו כפילת התנאי ובעלי התוס' חלוקי' בזה והרמב"ן והרשב"א ז"ל הניחו הדבר בצ"ע וקבלת הגאונים תכריע • ומ"ש אבל צריך להתנות וכו' זה מבואר בברייתא דהמגרש ה"ז גיטיך ע"מ שתעלי לרקיע ר"י בן תימא אומר ה"ז גט ואמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה בן תימ' אלמא אפי' בע"מ אין התנאי כלום אם הוא דבר שא"א לקיימו וכו' מדקדקין שהטעם שבמעכשיו ובע"מ אינו צריך לדברי' אלו מפני שהמעשה חל מעכשיו ויתקיים אבל באם שאין המעש' חל עד שהתנאי יתקיי' והתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול עכשיו ולפי' צריך חיזוק יותר וכיוצ' בזה הטע' כת' הר"א ז"ל בפירושו לדעת הגאוני' ז"ל עכ"ל ה"ה ז"ל: ומ"ש הכל שהאומ' ע"מ כאומ' מעכשיו דמי בפ' מי שאחזו אמרו כן לענין דכי מקיימ' תנאה מקודשת או מגורשת למפרע משעה שקבלה הקדושין או הגרושין • ודעת הרי"ף כדעת הרמב"ם שכתב בפ' מי שאחזו גבי הא דת"ר ה"ז גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים וכו' וז"ל ואע"ג דקי"ל דבעי' תנאי כפול ה"מ באם תשמשי אם לא תשמשי כענין הכ' אם יעברו בני גד ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא וקי"ל דכל האו' ע"מ כאו' מעכשיו דמי וכת' הם הרא"ש שכן דעת רבי' האי ז"ל והרמב"ד כתן טעם לדבריהם אבל הוא ז"ל חלק על סברא זו והעלה שלדע' ר"ח ז"ל גם במעכשיו בעי' כל תנאי התנאי והכן הסכימו חכמי ארצו והכן עמא דבר וכ"כ עוד בתשו' כלל מ"ו וכתב עוד הרא"ש בכלל פ"א אע"פ שפסק הרי"ף דלא בעי' תנאי כפול בע"מ משום דכל האו' ע"מ כאו' מעכשיו דמי הרי נחלקו עליו ר"ת ור"י וראיותיהם נכוחות למבין וכתב רבי' בתשו' זו בטור ח"מ סי' רמ"א וגם הר"ן כתב בפ' הנזכר שאין שטת הרי"ף והרמב"ם מחוורת והארי' בדבר • י"א דלא בעי' תנאי כפול ולא שאר דיני תנאי' אלא באיסור כגון בקידושין וגיטין אבל בממון הוי תנאי בלא כל זה ז"ל הרמב"ם בפ"ו מה' אישות יש מקצת גאונים אחרונים שאמרו שא"צ אדם לכפול תנאי אלא בגיטין וקידושין בלבד אבל בדיני ממון אינו צרי' לכפול ואין ראוי לסמוך על דבר זה שכפילת התנאי עם שאר הד' דברים מתנאי בני גד ובני ראובן למדו אותם חכמים ותנאי זה לא היה לא בגטין ולא בקדושין וכזה הורו גדולי הגאונים הראשונים וכן ראוי לעשות • וכתב ה"ה יש מקצת אחרונים שכתבו שאין אדם צריך לכפול וכו' כן הוא דעת הרי"ף בתשוב' וקצת מן האחרונים סוברים כן והוקשה להם והלא עיקר תנאי בני גד בממון היה והם ז"ל תירצו דר"מ בלחוד הוא דבעי תנאי כפול ויליף לה מתנאי בני גד ובני ראובן ואיהו ודאי בדב' שבממון

כמי קא מצריך תנאי כפול ואנן לא קי"ל כותי' דרבנן פליגי עליה ומדינא לא בעיא תנאי כפול לא בגיטין וקדושין ולא בממון אלא דשמואל אתקין בגט של ש"מ שהגרש ע"ת שיכפול תנאו כדאית' פ' מי שאחזו ועשה כן לרווח' דמילת' שחשש שמואל שאם היה התנאי בלא כפול הוה איכא ב"ד דס"ל כר"מ והוה מתיר אע"פ שלא נתקיים התנאי ועיקר הדין הוא דבשום מקום אין צורך לכפול התנאי והילכ' בגיטין וקדושין אם לא כפל תנאו ולא נתקיים חוששין לה ואין מחזיקי' אות' לא במגורש' ולא באינה מגורשת ולא במקודש' ולא באינה מקודש' והולכין בה להחמיר מדברי חכמים וכ"כ שהוא דעת הרמב"ן והרשב"א עוד הקדק הרמב"ן דאי בעינן בדיני ממונות הן קודם ללאו והיה תנאי קודם למעשה והיה בדבר שאיפש' לקיימו והעלה הוא ז"ל דלא בעינ' הן קודם ללאו אלא הרי הוא כדין הכפל בין בממון בין בגיטין וקדושין על הדרך הנזכ' למעלה וכ"כ רבי' פ"ג מה זכי' הרבותי' הוכרי' שא"צ הן קוד' ללאו בתנאי ממון אבל תנאי קודם למעשה ודאי בעיא בכל דוכתא שהרי משנה שלמה היא בפ' הפועלי' גבי הלכתא פסיקתא דאף ע"ג דאתיא כר"מ כדאיתא בגמ' קי"ל כותיה בהא וכת' הוא ז"ל דאף ע"ג דהוה משמע דאי גמרי' מתנאי בני גד ובני ראובן לכל מילי הוה לי' למיגמ' איכא למימר דסוגי' דתלמודא מכרעת שאין כל הדברים הוין ולא נתברר הטעם אלו דבריו ז"ל והיה דבר שאיפשר לקיימו בדוקא מוסכם הוא מכל הפוסקים ז"ל בכל דבר ודעת רבינו שהלכה כר"מ בתנאי כפול והן קוד' ללאו כמו שהלכה כמותו בתנאי קודם למעשה דכיון דכולן מתנאי בני גד ובני ראובן נלמדו אין למדין ממנו לחצאין וזה דעת הגאונים הראשונים ולזה הסכים בעל העיטור עכ"ל • וגם הר"ן כתב בפ' האומר לחבירו (וכ"כ בפרק האיש מקדש ע"א דף תרמ"ד) ולענין הלכ' כתב הרי"ף בתשובה אלו התנאים כולן אין צריכין אלא בגיטין וקדושין שהן איסור וכוונתו ז"ל דלא קי"ל כר"מ ומי' בגיטין וקדושין חיישי' להו לחומרא דהכי חזינן דאתקין שמואל בגיטין כדאיתא בפ' מי שאחזו וקי"ל כותי' בתנאי קודם למעש' דהתם משנה היא בפ' הפועלי' וכן נמי קי"ל שיהא אפשר לקיי' המעשה ע"י שליח : ומ"ש רבינו בשם הרא"ש דבכ"מ שהזכירו תנאי בין באיסור בין בממון צריך כל דיני התנאי כ"כ בס"פ י"כ וכ"כ בתשו' כלל פ"א כתבה רבי' בטור ח"מ סימן רמ"א: וטעם הדבר למה אנו לומדים מתנאי בני גד ובני ראובן כת' הרא"ש בתשו' וכתבתיה בסוף סי' זה • כתב רבי' ירו' אם לא כפל והוא בענין שבעבור שלא כפל יהיו קידושיו בטלים כתבו שהו' לא יהיו בטלים לגמרי אלא מקודש' מספק וכ"כ הרא"ש בפר' ב' י"כ על ההיא דאמר רבא אתרוג זה נתון לך ה : חילוקי דיני התנאי נתבארו יפה בדיני גיטין ומשם תלמוד לדיני קידושין : התנה בשעת הקדושין שלא יהא עליו לא שאר ולא כסות תנאו קיים ה אבל אם התנה שלא יתחייב בעונתה תנאו בטל וחייב בה ברייתא בפ' אע"פ ובפ' הזהב האו' לאשה הרי את מקודש' לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה ה"ז מקודש' ותנאו בטל דר"מ ר"י אומר בדבר שבממון תנאו קיים ופרש"י בדב' שבממון שאר וכסות וידוע דהלכה כר' יהוד' וכתבה הרי"ף בפ' האו' לחבירו ופי' הר"ן בדבר שבממון דניתן למחילה תנאו קיים אבל עונ' דהנאת הגוף לא איתיהיב למחילה י : נתן לה פרוטה וא"ל ע"מ שאתן ליך מנה שתקדשי לי כשיתקיי' התנאי יחולו הקדושין למפרע וכו' בפ' האו' לחבירו תנן האו' לאשה הרי את מקודש' לי על מנת שאתן ליך ק"ק זוז ה"ז מקודשת ויתן ופרש"י הרי את מקודש' לי בפרוטה זו על מנת שאתן ליך ק"ק זוז ובגמ' איתמר רב הונא אמר והוא שיתן רב יהודה אמר לכשיתן רב הונא אמר והוא יתן תנאה הוא מקיי' תנאיה ואזיל רב יהוד' אמ' לכשיתן לכי יהיב הוו קדושי מאי בינייהו איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר לרב הונא לא הוו קדושי לרב יהודה הוו קדושי ומפ' בגמ' טעמא דרב הונא משום דכל האו' ע"מ כאו' מעכשיו דמי ופסקו הפוסקי' כותיה • ומ"ש ואם א"ל ע"מ שאתן ליך מנה תוך ל' יום אם נתן לה בתוך ל' יום הוו קדושין למפר' לא נתן לה תוך ל' יום אינ' מקודשת הם במשנה • וכתב ר"י בשם הר"מ הכהן שאם קדשה אחר תוך ל' יום מקודש' ואינה מקודש' עד ל' יום וכי שלמו ל' יום אם לא קיים ראשון תנאו פקעי קדושי קמא וגמרי קדושי בתרא ואינה צריכה גט מראשון ואם קיים ראשון תנאו אינה צריכה גט משני ע"כ (וע"ל סי' מ') : ומ"ש ואם לא א"ל על מנת אלא אמ' אם אתן לך מנה תוך ל' יום תהא מקודשת לי בדינר זה אין הקדושין חלין אלא משעה שנתנו לה לפי' אם קדשה אחר קודם שיתקיים התנאי מקודש' לשני זה פשוט דע"כ לא אמ' רב הונא והוא יתן אלא באומ' על מנת דהוי כמעכשיו אבל כשאינו אומ' לא מעכשיו ולא על מנת פשיט' דאינה מקודש' עד שיתן : א"ר תהא מקודשת לי ע"מ שירצה אבא ר"ל ע"מ שישתוק אבא כשישמע וכו' בפ' האו' לחבירו (דף סג) תנן ע"מ שירצ' אבא רצה האב מקודש' ואם לאו אינה מקודש' מת האב ה"ז

(ג) וכ"ה במרד' פ' מי שאחזו ע"א דף תרי"ד כתבו הגהו' מרדכי דכתובות ע"ב דף תקמ"ט דוקא דבר מעשה גרי' שיתקיי' התנאי אבל דבר התלוי בדבור לא אלים כולי האי שיתקיים אם לא יתקיים התנאי עכ"ל:

(ג) וכ' הר"ן פ' מי שאחזו ע"א דף תקנ"א דאם א' לאוקו' להן וחזר אח"כ וא' לאו הוי תנאי מעליא כתב הגהו' מיימון פ"ו דאישו' אמר ר"י האם אדם אומר הם שיהא תנאי זה כתנאי ב"ג וב"ר יכול להיות שמועיל בלא כפילת התנאי ונח"ה סי' רמ"א כ' בתשובת הרא"ש דנכה"ג הוי תנאי מעליא:

(ד) וכ' הר"ן פ' מי שאחזו ע"ב דף תקנ"א ועיין בח"מ סימן מ"א תשו' הרא"ש מזו:

(ה) ובהר"ן פ' האיש מקדש דף תרמ"ג ודף תרכ"א ובמרדכי פרק מי שאחזו שהאריכו הם בדיני תנאי וכתבו התו' והביאן המרדכי ריש מי שאחזו והאשרי פ' י"כ דלבני ממון לפעמי' הני בגלוי דעת אף בלא תנאי ולפעמים אף גלוי מילתא לא צריך ועי"ש בהגה' כה"ג מיימון פ"ו דאישות ועיין בזו בח"ה סי' ר"ז ולקמן סי' קמ"ד כל דיני תנאי:

(ו) כ' המרדכי ריש הכותב הא דמתנ' על מ"ש בתורה בדב' שבממון תנאו קיים היינו דוקא שאמרו בדרך תנאי אבל אם רוצה להפקי' תנאו בטל ועי"ש ובע"א דף תק"ן בהגהו' שם דהם דתקון רבנן הוי כמו שכתוב בתורה:

אלא באיסור כגון בקדושין וגיטין אבל בממון הוי תנאי בלא כל זה וא"א הר"אש ז"ל כת' דבכל מקום שהזכירו תנאי בין באיסור בין בממון צריך כל דיני התנאי וכ"כ הרמ"בם התנה בשעת הקידושין שלא יהא עליו שאר או כסות תנאו קיים ואינו מתחייב לה בהם אבל אם התנה שלא יתחייב בעונתה תנאו בטל וחייב בה נתן לה פרוטה ואמר לה ע"מ שאתן לך מנה התקדשי לי כשיתקיים התנאי יחולו הקידושין למפרע אע"פ שלא אמר מעכשיו דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואם קבלה קידושין מאחר קודם שנתקיים התנאי ואח"כ נתקיים אין קידושי השני כלום ואם אמ' לה על מנת שאתן לך מנה תוך ל' יום אם נתן לה תוך שלשים יום הוו קדושין למפרע לא נתן לה תוך שלשים יום אינה מקודש' ואם לא אמר לה על מנת אלא אמר אם אתן לך מנה תוך שלשים יום תהא מקודשת לי בדינר זה אין הקידושין חלין אלא משע' שנתנו לה לפיכך אם קדשה אחר קודם שיתקיים התנאי מקודשת לשני אמ' לה תהא מקודש' לי על מנת שירצה אבא ר"ל על מנ' שישתוק אבא כשישמע לפיכך אם שמע ושתק חלו הקידושין מיד אפילו אם אמר בתר הכי לא וכן אם מת ולא שמע מקודשת מיד אבל אם מיחה כששמע אינה מקודשת אמר על מנת שלא ימחא אבא אפילו שמע ושתק לא חלו הקידושין שאם ימחא אחר כך אינן קידושין אבל אם אמר אין פעם אחת שוב אין יכול למחות ואם מת ולא מיחה מקודשת אם מת הבן מלמדין את האב שימחה כדי שלא תזקק ליבם והרמ"בם כתב בעל מנת שירצה אבא לא רצה או שתק או מת קודם שמיעה אינה מקודשת וארוני אבי הר"אש ז"ל כתב כסברא ראשונה ואם אמר על מנת שיאמר אין כתב הרמ"ה מתי שיאמר אין מקודשת אפילו אמר תחילה לא הלכך לעולם הוי ספק עד שימות האב ואם מת הבן אפילו אמר האב איני רוצה או חולצת או מתייבמת אבל לא מיפטרא בלא חליצ' דילמא הדר ואמר אין ומקיימא תנאה אמר לה תהא מקודשת לי בפרוטה על מנת שאעשה עמך כפועל

מקודשת מת הבן מלמדין את האב שיאמר איני רוצה ובגמ' מאי ע"מ שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין אימא מציעתא מת האב ה"ז מקודשת והא לא אמר אין אלא ע"מ שישתוק אבא אימא סיפא מת הבן מלמדין את האב שיאמר איני רוצה אמאי והא שתיק אלא א"ל ע"מ שלא ימחה אבא רישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא א"ר ינאי א"נ רב יוסף בר אמי אמר לעולם חד טעמא הוא ומאי על מנת שירצה אבא על מנת שלא ימחה אבא מכאן ועד ל' יום: ופרש"י מלמדין את האב כדי לעקור הקדושין למפרע ולא תזקק ליבם ע"מ שישתוק כשישמע. רבה האב ששתק בשעת שמיעה מקודשת לא רבה שמיחה: והא שתק ליה וחלו הקדושין אלא על מנת שלא ימחה אבא כך סיפא דקתני מלמדין לא מיתוקמא ברישא בע"מ שישתוק אלא ע"מ שלא ימחה וכל כמה דמחי עקר להו הכרי לא קבע זמן למחאה דרישא ליכא לאוקומא בהכי דא"כ מאי רבה האב והלא יש בידו למחות לעולם דאין כאן קדושין לעולם וע"כ ה"ק ע"מ שישתוק אבא שתק האב ה"ז מקודשת לא שתק אלא מיחה לאלתר אינה מקודש' ואם אמ' על מנת שלא ימחה אבא מת האב עד שלא מיחה ה"ז מקודשת אבל כל ימי אביו אינה קדושין וכת' הרא"ש שלא על מנת שלא ימחה אבא פי' סיפא איירי כשאמר על מנת שלא ימחה אבא אבל אם אמר בסתם ע"מ שירצה אבא מפרשי' ליה על מנת שישתוק אבא הלכך רבה האב ששתק בשע' שמיע' מקודש' ואם לא שתק אלא מיחה אינה מקודשת ואם אמר על מנת שלא ימחה אבא מת האב עד שלא מיחה ה"ז מקודשת אבל כל ימיו אינה קדושין דכל ימיו יכול למחות אבל רישא לא מיתוקמא בעל מנת שלא ימח' דא"כ מאי רבה האב מקודשת והלא יכול למחות לעולם ואפי' אמר אין בשע' ששמע מ"מ אם יחזור וימחה בטלו הקדושין דעל מנת שלא ימחה קאמר והרי מיחה ואפי' את"ל דאחר שאמ' אין שוב אין יכול למחו' מ"מ לא מגיע לאבוה: רבה האב דאמ' אין דדוקא דעל מנת שירצ' אבא דהיינו שלא ימח' יש לנו לפרש רבה האב שלא מיחה הה"א דאפי' לא מיחה יכול עדיין למחות ואינה מקודש' ודאי ורב יוסף מפ' מתני' דעל מנת שירצה אבא היינו על מנת שלא ימחה ואם קבע זמן למחאתו עבר הזמן ולא מיחה מקודש' ואם לא קבע זמן כל ימיו יכול למחו' וי"א דהלכ' כרב יוסף דאוקי מתני' בחד טעמא אבל הרמב"ם כתב כאוקימתא דר' ינאי וכן מסתבר עכ"ל הרמב"ם בפ"ז הלו' האומר הרי את מקודשת לי ע"מ שירצה אבי רצה האב מקודשת לא רצה או ששתק או שמת קודם שישמע הדבר אינה מקודש' על מנת שלא ימחה אבי שמע ומיחה אינה מקודש' לא מיחה או שמת ה"ז מקודשת מת הבן ואח"כ שמע האב מלמדין האב שיאמר איני רוצה כדי שלא יהו קדושין ולא תפול לפני יבם עכ"ל וכתב ה"ה דעת רבינו שהאומר ע"מ שירצה פלו' ר"ל שיאמר הן בבירור והאומר על מנת שלא ימחה ר"ל על מנת שישתוק ואם שתק וא"ל אם נתרצה הרי נתקיים התנאי ואם אמר על מנת שישתוק הרי הוא כעל מנת שלא ימחה וא"ע שאין דין האומר על מנת שישתוק נזכר בבירור בדברי רבינו פשוט הוא לפי שהוא שהאומר על מנת שישתוק ר"ל על מנת שלא ימחה ומ"מ יש חילוק בין האומר על מנת שישתוק לאו' על מנת שלא ימחה כגון ששתק בשעת שמיעה ואח"כ מיחה ויתבאר זה למטה ובהשגות א"א לא השכים יפה לשמועה זו שהוא ר"ל דעל מנת שירצ' אבא עד דאמ' אין משמע ושמעתא לא אזלא הכי אלא עד דאמר בפי' ומשמע דא' שישתוק משמע והלכך שתק כששמע מקודשת ולתירוצא בתרא דשמעתא על מנת שירצה אבא שלא ימחה משמע ע"כ: והרמ"ך אף הוא מפ' השמוע' כפי' הר"א ז"ל ופסק כתירוצ' בתרא דעל מנת שירצה שלא ימחה קאמר וכבר פי' הרשב"א השמוע' כדעת רבי' דעל מנת שירצה שיאמר הן הוא וכן הוא מוכרח מן התוס' כמו שכתב ודקדוק הלשון כך הוא דע"מ שירצה ר"ל שנדע שהוא רוצה וכן עיקר ודע שכל התנאים שלא נקבע להם זמן שתמן לעולם וכן מתבאר בדברי רבי' פ"ח מה' גירושין לפי' אם הם במעשה כגון שהתנה ע"מ שיעשה כך וכך או שיהי' כך וכך ולא קבע זמן לתנאו כל זמן שיהי' הדבר ההוא נתקיים התנאי והאומר על מנת שירצה פלו' ההוא לדעת רבינו כאומר על מנת שיאמר הן אפי' אמר בתחלה איני רוצה וחזר ואמר הן נתקיים התנאי וכן הדין לדעת רבי' והרשב"א ז"ל באומ' ע"מ שירצה וכן שכינו בתו על מנת שירצ' אבא אע"פ שאמ' האב איני רוצה ה"ז מקודשת שמא יתרצה לאחר זמן הפי' ספק מקודשת קאמר ולעולם אינ' יוצאה מידי ספק קדושין עד שימו' האב שכל זמן שהו' חי יש לחו' שמא יתקיי' התנאי והאומ' ע"מ שישתוק אם שתק בשע' שמיעה מקודש' אע"פ שחזר ומיחה ואם מיחה בשעת שמיעה אפי' חזר ונתרצה אינה מקודש' והאו' על מנת שלא ימחה כל זמן שמוחה נתבטל התנאי ואפי' נתרצ' בשעת שמיע' ואין זו מקודש' גמורה שלא יהי' באפס לספק' קדושין אלא במית' האב וכל ימיו הוא באפס שיתבטל התנאי והטעם בכל זה לפי שכל התנאי שהו' במעש' ולא נקבע לו זמן זמנו הסתם הוא לעולם לפי' כל שהוא במעש' כגון ע"מ שיאמר הן או ע"מ שירצה לפי דעת רבינו כל שיאמר הן

נתקיים התנאי וכיון שאמר הן פעם א' נתקיים התנאי וכן באומ' על מנת שישתוק כיון ששתק פעם א' נתקיים התנאי הרי שתק והתנאי זה תלוי בדבר שהוא במעשה שכל האו' על מנת שיהיה כן כיון שהיה פעם א' נתקיים התנאי והאומ' על מנת שלא ימחה הרי התנאי בשב ואל תעשה וכל זמן שנעשה המעשה נתבטל וה"ז כאו' לאשה ה"ז גיטך על מנת שלא תשתי יין שהכוונ' שלא תשתי יין לעולם וכל זה במתנ' סתם אבל אם קבע זמן לתנאו הכל לפי דבריו כדאיתא בגמ' כך העלו הרמב"ן והרשב"א ואין ביניהם מחלוקת אלא באו' על מנת שירצה שהרמב"ן סובר שהוא כאו' ע"מ שלא ימחה והרשב"א סובר שהוא כדעת רבינו כאומר על מנת שיאמר הן וכן עיקר עכ"ל ודיני אלו כתבם הר"ן בפ' הנז' וז"ל ולמבינו למדין משמועה זו דבמתני' ע"מ שיאמר אין רבה האב דאמ' אין מקודש' אע"פ שחזר בו והולך ועומד ומוחה וכן נמי מוחה בתחלה ואח"כ אמ' אין מקודש' ואם מת האב ולא אמ' אין מותרת ואם מת הבן אסור' ליבם עד שימות האב לפי שאמר תחלה איני רוצה יש לחוש שמא יתרצה אח"כ ונמצאת מקודש' למפרע וזקוקה ליבם והטעם לכל זה שכל תנאי שהוא במעשה ולא נקבע לו זמן כל זמן שיתקיי' אותו מעשה נתקיים התנאי ואם אמר ע"מ שלא ימחה אפילו נתרצה האב תחלה אינה מקודשת ודאי שמא ימח' ואם מיח' נתבטלו הקדושין מיד אע"פ שחזר ואמר רוצה אני והיינו דקתני מת הבן מלמדין את האב שיאמר איני רוצה כלומ' ומתירין אותה מיד מת האב ולא מיחה מקודשת והטעם בכל זה דכל תנאי שהוא בשב ואל תעשה כל זמן שנעשה המעשה נתבטל התנאי כל שלא קבע זמן לתנאו ואם קבע הכל לפי מה שקבע ואם אמ' ע"מ שישתוק ושתק בשעת שמיעה מקודשת אע"פ שמיחה אח"כ שאף ע"פ שהתנאי הזה ענינו שב ואל תעשה כיון שהוציאו בלשון מעשה דאמר ע"מ שישתוק דינו כתנאי שהוא בקום עשה שכיון שנתקיימו התנאים פעם אחת דיין ואם מיחה בשעת שמיעה אע"פ ששתק אח"כ אינה מקודש' דודאי לזה נת[illegible] הרי א"א שלא ישתוק לעולם הלכך ודאי שישתוק בשעת שמיעה משמע מת האב עד שלא שמע מקודשת דכיון דתנאי זה הוא שב ואל תעשה כיון שלא נעשה ההפסד התנאי מקודשת ואם אמר ע"מ שירצה כבר כתבתי שהרמב"ם סובר שהוא כאומ' ע"מ שיאמר אין וכן דעת הרשב"א ז"ל והרמב"ן סובר שהוא כאומר ע"מ שלא ימחה עכ"ל: וכתבו הר"ן וה"ה (פ"ז דה"א) שיש ללמוד מדינים אלו לדיני ממונות ולכל מקום שיש בו תנאי ח.

וכת' הר"ן על דברי הרמב"ם ז"ל אני תמה בדבריו במ"ש לא רצה או ששתק או שמת קודם שישמע הדבר אינה מקודשת ולא ה"ל לערב לא רצה ולא שתק עם מת דבמת מותר' ליכנס ובלא רצה ושתק יש לחוש שמא יאמר אין וכדמוכח בתו' וכן במ"ש לא מיחה או שמת ה"ז מקודשת דבמת מקודש' גמורה ובלא מיחה צריך לחוש לקדושי אחר שמא יחזור וימחה והראב"ד השיגו במ"ש מת הבן ואח"כ שמע האב מלמדין את האב שיאמר איני רוצה דמאי איריא ואח"כ שמע דאפי' שמע קודם שמת הבן מלמדין אותו בכך כיון שלא קבע זמן למחאתו עכ"ל ול"נ דמשמע להרמב"ם דהסבר תלמודא דכי אמרי' ע"מ שירצה אבא היינו שיאמר אין בשעת שמיעה הדבר תלוי כמו שהוא בעל מנת שישתוק דכיון דבעל מנת שישתוק ע"כ בשעת שמיעה הדבר תלוי כדפרש"י והתוס' מסתמא כי אמר אין נמי בשעת שמיעה הדבר תלוי דא"ל לא ה"ל לתלמודא לפרושי וטעמא דתלמוד' משום דהכי אתי שפיר מאי דקתני ואם לאו אינה מקודשת דא"ל לעולם היא אסורה ליכנס לאחר עד שימות ומאי אינה מקודש' דקתני אלא כל ששמע פעם ראשונ' ולא אמר אין בטלו הקדושין מיד וכיון דמתני' ומשמעותא דגמ' משמע הכי לא משגחי' בתו' וה"ה נמי בלא ימחה דבשעת שמיעה הדבר תלוי שאם שמע ולא מיחה הרי היא מקודש' ושוב אינו יכול למחו' והכי ניחא נמי מה שהשיגו הראב"ד שאם שמע קודם שמת הבן ולא מיחה שוב אינו יכול למחו'. וא"ת א"כ דבלא ימחה נמי בשעת שמיע' הדבר תלוי תקשה לי' סיפ' מלמדין את האב שיאמר איני רוצה אמאי והא שתק י"ל דכשאמר ע"מ שישתוק דוקא הוא דקשיא ליה והא שתיק ובע"מ שלא ימחה ניחא משום דכשמודיעים אותו קידושי תנאי בנו מ"מ או מיחה או שתק אם מיחה מאי מלמדי' אותו הא איהו הרי ללימודנו ואם שתק תכף נתקיימו הקדושין ושוב לא יועיל ללמדו שיאמר איני רוצה אבל באו' ע"מ שלא ימחה אע"פ שלא מיחה תכף בשמיעתו אם מיחה בתוך זמן שעסוקין באותו ענין או תוך כדי דיבור מהני והיינו דאיכא בין שישתוק לע"מ שלא ימחה ומ"ש רבי' על מנת שירצה אבא ר"ל ע"מ שישתוק מבואר שאינו לא כשטת הרמב"ן ולא כשטת הרמב"ם ולא כשטת הרא"ש ט ומ"ש לפי' אם שמע ושתק חלו הקדושין מיד אפי' אמ' בתר הכי לא כבר כתבא' כן בדברי הר"ן וה"ה באו' בהדי' ע"מ שישתוק. ומ"ש וכן אם מת ולא שמע מקודש' מיד ג"ז כתבא' בדבריהם באו' בהדיא ע"מ שישתוק וכן מתבאר בדברי הרא"ש באו' על מנת שירצ'. ומ"ש אבל אם מיחה כששמע אינה מקודשת פשוט הוא: ומ"ש אמ' ע"מ שלא ימחה אבא אפי' שמע ושתק לא חלו הקידושין וכו' מבואר בדבריהם ז"ל. ומ"ש

אבל

(ז) וכ"פ הפוסקים דלא כמרדכי שכת' פרק השוכר את הפועלים [illegible] תנאו קיים דאשה יכולה למחול על העונה וע"ל סימן קי"ח מדין המתנה על מ"ש בתורה:

(ח) ועי' בדבריה' שהאריכו בדיני' אלו וכתבנו שיטו' אחר' בזו:

(ט) וכ' בתשובת ר"יבש סי' י"ד וקכ"ג דאם היה האב חוץ למקומו במקו' אחר ושמע שם ולא מיח' וכשבא לביתו מיח' לא הוי מקודשת דמאי אהניליה אם הי' מוחה במקום אחר לפיכך שתיק עד שם לאו כלום הוא אח"כ כתב דנה בפי' וע"ש שהאריך:

(י) כן הוא מבואר בדברי הרא"ש דס"ל דע"מ שירצה ר"ל ע"מ שישתוק ולכן אניותחה על דברי ב"י דכתב דשיטת רבינו אינו כשיטת הרא"ש:

כפועל או שאדבר עליך לשלטון אם יש עדים שעש' עמה כפועל ודבר עליה לשלטון מקודש' בודאי ואם אין עדים מקודש' מספק ופירשו התוספו' שכיון שדבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודש' ואינה יכולה לומר למלאכה זו לא הייתי חפצה לדברים הללו לא חפצתי וכתוספתא קתני אם דבר עליה כדרך המדברים מקודש' משמע שהדברים ידועים הם שיש לו לדבר עליה בשאו' ע"מ שאדבר עליך לשלטון לא נתן לה כלום ואמ' לה התקדשי לי בשכר שאדבר עליך לשלטון אינה מקודשת שישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והוה ליה מקדש במלוה ע"מ שיש לי מנה אם ידוע בעדי' שיש לו מנה מקודשת בודאי ואם אין ידוע מקודשת מספק אפי' הוא אומ' אין בידי ע"מ שיש לי מנה ביד פלו' אם ידוע בעדי' שיש לו מנה ביד פלו' מקודש' בודאי ואם אין ידוע מקודש' מספק אפי' אומר אותו פלו' אין לו בידי ע"מ שיאמר פלו' שיש לי מנה בידו אמר יש לו בידי מקודשת לא אמר יש לו בידי אינה מקודשת ע"מ שאראך מנה אינה מקודשת עד שיראנה מנה שלו ואם יש לו מאחרים בעסקא אינה מקודש' וכת' הרמ"ה אפי' איכא סהדי דיכיל לאחזויי לה לא הוו קידושין עד דמחזי לה דלהכי אמר לה ע"מ שאראך ולא אמר לה ע"מ שיש לי דלא ניחא לה למסמך אסהדי עד דמחזי לה ומכי מחזי לה איגלי מילתא דמעיקרא תפשי בה קדושין ויש לה קולא מצד אחר דאילו בע"מ שיש לי אם יש עדים שיש לו בשעת קידושין מקודשת ודאי ואי לא הוו קידושין ספק דיש לו בשעת קידושין משמע ואילו בע"מ שאראך להכי נמי משמע ואע"ג דמחזי לה ממציאה דאשכח או מתנה שניתן לו אח"כ הוו קידושין ומיהו לא חיישי' דילמא אחזי לה בתר הכי למהוי ספק קידושין: ע"מ שאראך בית כור עפר אם ידוע שיש לו משלו מקודש' בודאי ואם אין ידוע הוו קדושין ספק היה לו בית כור עפר ויש בו סלעים גבוהי' עשרה טפחי' אין נמדדין עמו היו בקעים עמוקים י' אם הם מלאים מים הרי הם כסלעים ואין נמדדין עמו ואם אין מלאין מים נמדדין עמו

אבל אם אמר אין פעם א' טוב אינו יכול למחות אינו מכוון דהרי כתבתי בדברי הר"ן וה"ה בהפך וגם הרא"ש כתב שיכול למחות לעולם ואפי' אמר אין בעיני ששמע ואע"פ שאח"כ כתב ואפי' את"ל דאחר שאמר אין טוב אינו יכול למחות הר"ד לא כתב כן אלא כדי להקשות אפי' את"ל כן אבל עיקר סברתו הוא מ"ש תחלה דאפי' אמר אין בעיני ששמע יכול למחות לעולם: ומ"ש ואם מת ולא מיחה מקודשת אם מת הבן מלמדין את האב שימחה וכו' פשוט הוא: ומ"ש בשם הרמב"ם כבר כתבתי מ"ש עליו המפרשים ז"ל: ומ"ש ואם אמרה ע"מ שיאמר אין כתב הרמ"ה מתי שיאמר אין מקודש אפי' אם תחלה לא שילך לעולם הוי ספק עד שימות שאב בכר נתבאר כן בדברי הר"ן וה"ה ז"ל ומ"ש ואם מת הבן אפי' אם שהאב אינו רוצה או חולה או מתייבמת אבל לא מיפטרא בלא חליצה וכו' פשוט הוא לדעת שאר מפרשים חוץ מהרמב"ם דהא כל היכא דאמר אין אפי' לאחר מיתת הבן מקודשת למפרע: עיין ברבינו ירוחם בדינים אלו כתב הרשב"א רחל האלמנה שדכה בתה עם בן ראובן והתנתה האלמנה לתת משלה מנה ליד שליש שיבררו היא וראובן הנזכר לנדוניית הבת ועוד חייבו עצמם זה לזה במנה והשליש השטרות ביד שליש שאם ימאן שום א' לקיים השטר שיתן השליש ב' שטרי החוב לשני ועכשיו בא ראובן וטוען שבררו שניהם שליש זה שכתי' ועדיין לא הביאה רחל המנה ליד השליש ולפי' יש לשליש להחזי' שטרי החוב לו ורחל טוענת שעדיין לא בררו השליש ועד אחד מעיד שבררו השליש והודה להם לפיו' שליש וע"א מעיד שבררו אותו שליש אבל אינו זכור אם אותו שליש הודה להם והשלי' אומ' שמעולם לא שמע ולא ידע שבררו אותו לשליש אבל ראובן הי' מבק' ממנו ולא הוד' לו תשובה על הסכמ' רחל וראובן בברירת השליש הרי כאן ב' עדים וכל שבררו ה"ל לרחל להביא המנה ביד השליש אם ירצה לקבל' ואם יסרב הרי היא פטור ורחל כבר הודית שלא הביאה ושלא סירב השליש הרי היא טוענת שלא ברר וכל שאומרת שלא ברר באומר' שלא הביא' ושלא סירב השליש אבל מתוך הלשון שכתבת יש בו מקו' עיון שאם כתב' הלשון בדקדוק והוא שכתב שאם ימאן שום א' מהם לשון מיאון משמע שימאן אחר אזהרה או אם בקש כמו עד מתי מאנת לענו' מפני שמאנו לשמוע אם מאן ימאן אביה וכן בדברי חכמים קטנה שמיאנה וכל שיושבת ולא נתבעה אינה ממאנת ולפיכ' אם הלשון הזה בא בדקדוק קרוב אני לומר שרחל פטור כל שלא תבעה ראובן באותו מנה להביאו ליד השליש אבל אם תבעה ומיאנה ה"ז חייבת ובלבד אם הסכימה בברירת כו' ה"ל להביא ליד השליש או לדעת השליש אבל ערכה בקבלת המנה והסכ' בברירת השליש הרי יש כאן ב' עדים שהסכימה בברירתו עכ"ל ומפני שיש ליד מתנות לענין קדושין כתבתים פה: א"ל הא מקודש' לי בפרוטה ע"מ שאעשה עמך כפועל או שאדבר עליך לשלטון וכו' לא נתן לה כלו' וא"ל התקדשי לי בשכר שאדבר עלי' לשלטון וכו' לחבירו (דף סג) הר"ן כתב לפרש הרי את מקודשת לי ע"מ שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל דבר עליה לשלטון ועש' עמה כפועל מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ופרש"י שעשה עמך כפועל בפ' ולא יוה א' ובגמ' אמר ר"ל והוא שנתן לה שוה פרוט' אבל בשכר לא משו' דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף: ופרש"י והוא שנתן לה שוה פרוטה וא"ל התקדשי לי בפרוטה זו ע"מ וכו' והא אתא לאשמועי' תנא דידן דבשכר דיבור או בשכר פעולה לא מקדשא דישנה לשכירו' מתחלה ועד סוף ומלוה היא והרא"ש כתב הקשו בתוספ' מאי קמ"ל מתני' ותירצו דקמ"ל דמקודש' כיון שדיבר עליה לשלטון או עשה עמה כפועל ואינה יכולה לומר לדברים הללו ולמלאכה זו לא הייתי חפצה ובתוספתא הניחו על מנת שאדבר עלי' לשלטון אם דיבר עליה לשלטון כדרך המדברים מקודשת ואם לאו אינ' מקודשת משמע שהדברי' ידועים הם מה שיש לו לדבר עליה ע"כ ונר' שהביא התוס' לסתור מ"ש תחלה דאינה יכולה לומ' לדברים הללו ולמלאכ' זו לא הייתי חפצה דהא בתו' משמע שהדברים ידועי' הם ביניהם מה שיש לו לדבר עליה אבל אם אינם ידועי' ביניה' אפשר דיכולה היא שתאמר לדברים הללו ולמלאכ' זו לא הייתי חפצה ובלאו הכי סתום כר' שאין הכרע לדברי הסתום' שהרי לא כתבו כן אלא משום דק"ל מאי קמ"ל מתני' והא לאו קושיא היא דהא אתא לאשמועי' דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכדפרש"י והר"ן ז"ל: ע"מ שיש לי מנה אם ידוע בעדי' שיש לו מנה מקודש' בודאי וכו' ע"מ שיש לי מנה ביד פלוני אם ידוע שיש לו בעדים מקודשת בודאי וכו' הם במשנה (דף ס) ע"מ שיש לי ק"ק זוז הרי זו מקודש' ויש לו ובגמ' וניחוש שמא יש לו ועוד תניא חיישי' שמא יש לו ל"ק הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק וכתב הרא"ש ואפי' הוא או אינו לי מקודשת מספק דחיישי' שמא נתחרט ורוצה לבטל הקדושין תוספת' ע"מ שיש לי ביד פלו' אע"פ שאמר אין לו בידי מקודשת שמא עשו קנוניא ביניהם על מנת שיאמר יש לו בידי אם אמר יש לו בידי מקודשת ואם לאו אינה מקודשת א"ל הר"ן וניחוש שמא יש לו דכיון דקדש מתחלה אדעתא דהכי רגילי לדבר

ההיו לו דא"ל כי אמה קידש והשתא הוא דבעי למיסדר ביה ולאסוקא דחיישי' ובתוס' כמי תניא ע"מ שיש לי ביד פלו' אע"פ שאמר אין לו בידי מקודשת שמא עשו קנוניא כלו' והוו קידושי ספק ומי' כל שבידו חזקה שהוא שלו ומקודש' קידושי ודאי ואף ע"פ שאין לנו עדים שהוא שלו עכ"ל: ורבינו שהצריך שיהיה ידוע בעדים שהוא שלו חלוק על הר"ן: כתב רבי' ירוחם בשם הרמ"ה ע"מ שיש לי ק"ק זוז ויש לו והם משועבדי' לב"ח כיון דלא אקני ליה מטלטלי מקודש' ודאי עכ"ל: ע"מ שאראך מנה אינה מקודשת עד שיראנה מנה שלו ואם יש לו מאחרים בעסקא אינה מקודשת הם במשנ' ע"מ שאראך ק"ק זוז ה"ז מקודשת ויראנה הרא' על השלחן אינה מקודשת ופרש"י ואם הרא' על השלחן אם היה השלחני והרא' לה מעות שאינם שלו והם על שלחן שלפניו אינה מקודשת דלא נתכוונה אלא לראות משלו ובגמרא תנא לא נתכוונה זו אלא לראות משלו ואם הראה על השלחן וכו' פשיטא לא צריכא אף ע"ג דנקיט דמי בעיסקא ופרש"י בעיסקא למחצית שכר היו לפניו על שלחנו להחליף ולהשתכר וכתב הר"ן יש מי שפי' שאע"פ שהרויחו בכדי שיעשה לחלקו ק"ק זוז אפ"ה אינה מקודשת דכיון שלא הגיע זמן העסק ורווחא לקרנא משתעבד כדאיתא בהמקבל לא חשיבי כשלו עכ"ל: וכת' הר"מ אפי' איכא סהדי דיכיל לאחזויי לה לא הוו קידושי עד דמחזי לה וכו' ויש לה קולא מצד אחר דאילו בע"מ שיש לי אם יש עדים שיש לו בשעת קידושין מקודשת ודאי וכו' עד או ממתנה שנותן לו אח"כ הוו קידושין כ"כ ר"י בשמו והיינו כהן ואם אמ' ע"מ שאראך ק"ק זוז שיש לי דאית לי השתא משמע ולא הוו קידושין אא"כ הראה לה ממעות שיש לו בשעת קידושין ע"כ: וכתב הרא"ש ולא נהירא דאפי' ע"מ שאראך צריך שיראנה בשעת קידושין דא"לכ מה גבול יש לו לעולם יאמר עדיין יש לי זמן להראות עכ"ל רבי' ירו' ומ"ש רבי' ומיהו לא חיישי' דילמא אחזי לה בתר הכי למהוי ספק קידושין נר' שבא לחלוק על דברי הרמ"ה וכעין מ"ש ר"י בשם הרא"ש ואע"פ שלשון ומיהו אינו מיושב יפה לפי פי' זה ע"כ צריך לפר' כן שאם לא נפרש כן קשה אמאי לא חיישי' להכי לאמיר: וכתב ר"י בשם הרמ"ה בעל מנת שאראך ק"ק זוז מספק לא חיישי' דילמא הראה לה למהוי קידושי ספק דכי חיישינן הכי בתנאי דע"מ שיש לי דלאו מחוסר מעשה ואיפשר שיש לו ולא ידע ביה אבל גבי תנאי דאתן אנן ע"מ שאראך אם איתא דמקיים תנאיה בסהדי הוה מקיים ליה כי ליכא סהדי לא חיישי' עכ"ל: ואיפשר שלזה נתכוון רבי' במ"ש ומיהו לא חיישינן דלמא אחזי לה בתר הכי למיהוי ספק קידושין ולפי זה מתיישב יפה לשון ומיהו. כתב הרשב"א בתשו' מי שנתנה להביא לארוסתו בעת הנישואין כך וכך מעו' או חפצים והביאם משל אחרים לא קיים תנאו וכדתנן ע"מ שאראך ק"ק זוז וכו' הראה על השלחן אינה מקודשת. ע"מ שאראך בית כור עפר אם ידוע שיש לו משלו מקודשת בודאי ואם אין ידוע הוא ספק בפ' האומר לחבירו (שם) תנן ע"מ שיש לי בית כור עפר ה"ז מקודשת ויש לו ע"מ שאראך בית כור עפר ה"ז מקודשת ויראנה הראה בבקעה אינה מקודשת ובגמ' וניחוש שמא יש לו ועוד תניא חיישי' שמא יש לו ל"ק הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק ע"מ שאראך בית כור עפר תנא לא נתכוונה זו אלא לראות משלו ואם הרא' בבקעה אינה מקודשת פשיטא לא צריכא דנקיט באריסות ולשון רבי' פה כר' שיש בו חסרון מבואר וצריך להגיה וכתב הר"ן באריסות כלומר אפי' באריסות בתי אבות דמכ"מ אינו שלו ומי מפסי' כמי יכול בעל הקרקע לסלוקה אבל כתבו דמי שיש לו קרקע שמעלה מס כיון שהוא שלו לגמרי מקודשת ובלבד שיהיה לו בכדי שיהא כדי כור עפר שאינו מעלה מס בע"מ שיש לי בית כור עפר שלו גמור משמע עכ"ל. כתב הרשב"א שאם קדשה ע"מ שיקנה לה קרקע ואח"כ היא רוצה שיקנהו לה במקומה והוא אינו רוצה אלא במקום אחר הדין עמו ומשמע מדבריו שאפי' היה התנאי שיקנו לה במקום שישוו שניהם הדין עמו ודבר תימה הוא: היה לו בית כור עפר ויש בו סלעי' גבוהים י' טפחים אין נמדדין עמו היו בקעים עמוקים י' אם הם מלאים מים הרי הם כסלעים וכו' שם בגמ' (דף סא) וכתב הר"ן (פ' המוכר דף תרמ"ט ע"א) בשם הרשב"א דהני דהללו מצטרפין לבית כור ואע"פ שהראיה כהנים וג' מקומות דהני אע"פ שחולקין רשות לעצמן מ"מ מכלל השדה הן ומי' כי מלאים מים דאמרי' דלא מצטרפי דוקא לבית כור הוא דלא מצטרפי אבל אם היה הם בית כור עפר חוץ מאלו דאע"ג דנראי' כשנים ושלשה מקומות הא אמרי' דלא איכפת לן ובור מלא מים אע"פ שאינו בר זריעה נראין שהדברים דנמדד עמו דכורך השדה ותיקונו הוא ע"כ גם ה"ה בשם הרשב"א בפ"ז. וכתב עוד הר"ן גבי אמרינן בבקעי' עמוקים י' טפחים אין נמדדין עמה פרש"א בפ' בית כור דבעי' נמי שיהו רחבי' ד' על ד' הא לאו הכי נמדדין עמה ובירושלמי בעו לה וכת' עוד הר"ן גרסי' בירושלמי פחות מכאן נמדדין עמה רחבן כמה ר' ינאי אומר עד י' טפחים ר' יוסי בר בון אומר עד ד' אמות כלו' דכל שהן רחבין כ"כ אף ע"פ שאין עמוקין י' אין נמדדין עמה ומיהו

שיעור זה אינו אלא בבקעה דבסלעים שיעור אחר יש. ודינו בקדושין כדינו במכר ובפ' בית כור מפרש בה"ד על"ל וכך פתב בפ' בית כור והייה בה ובסלעי' שיעור אח' יש ברתניא בגמ' אם היה סלע יחידי אפי' בית רובע אין נמדד עמה וכמו שנכתוב עלה בה"ד ואהא דתנא אם היה סלע יחידי אפי' בית רובע אין נמדד עמה כת' כך היא הגירסא בפירוש הגאון רבי האי ז"ל ולומר דכשאמרו נמדדין עמה אפי' טרשין של ד' קבין ה"מ טרשין כעין כרורות אבל סלע של בית רובע כיון שיש לו שם בפני עצמו אינו נמדד עמה וכך הם דברי הרמ"ב ז"ל בפכ"א מה' מכיר' וכך היא בירושל' עכ"ל : ע"מ שיש לי בית כור עפר במקום פלו' וכו' משנה בקדושין פ' האומ' (דף ס) על מנת שיש לי בית כור במקום פלוני אם יש לו באותו מקו' מקודש' ואם לאו אינ' מקודש' וכתב הרמב"ם בפ' ז' ואם אין לו באותו מקו' שאמר ה"ז מקודש' מספק שמא יש לו שם והוא מתכוין לקלקלה וכו' שלמד כן ממה שאמרו גבי אם הראה בבקעה אינה מקודשת וכמו שנתבאר בסמוך והרא"ש כתב והכא מסתברא שאם אין לו באותו מקום שאינ' קידושי' ספק אין כאן דה"א שאם היה לו בית כור עפר באותו מקום שלא היה ידוע. ופריך בגמ' מתני' פשיטא ומפרקינן מהו דתימא א"ל מאי נפקא לך מינה כלומר אם הוא רחוק הנה טרחנא ומייתינא התבואה לביתי קמ"ל. וכתב (הר"ן פ' האו' דף תרמ"ח ע"ב) בשם הרשב"א דמדקאמר הנה טרחנא ומייתינא משמע דוקא בשאין לו קרוב באותו מקום אלא רחוק ממנו ולפי' היא מקפדת לפעמים שהיא רוצה ליהנות בו וטורח' בהילוך אבל יש לו במקו' בקרוב מקום כמוהו מקודשת ואע"פ שהתנה עמה בפי' ע"מ שיש לי במקו' פלו' כיון דליכא קפידא מקודש' שאין לומר קפידא במה שאין בו הפסד כלל אלו דבריו ז"ל ואינם מחוורים דהא תנן על מנת שביתי רחוק מן המרחץ ונמצא קרוב אינ' מקודשת ויהבינן עלה טעמא בירו' דיכולה למימר בעינא הויכא מיטרפסא אזלא מיטרפסא אתיא ואף כאן אפי' יש לו במקו' אח' קרוב ממנו היא יכולה לומר שרצונה לילך באותו מקו' ועוד דמדקא' ר"ה בפרק האיש מקד' אם הטעה לשבח הרי זו מקודש' מכלל דלת"ק דקי"ל כוותיה אפי' לשבח כל שלא נתקיים התנאי אינה מקודש' עכ"ל. וגם ה"ה בפ"ז הביא דברי הרשב"א ותמה עליהן וכדברי הר"ן כתב רבי' ירוחם בשם הרמ"ה ושייה בה וכ"ש שנא שיכולה לומר בפירות של אותו מקום טוב לי יות' עכ"ל יא. ע"מ שיש לי מנה במקום פלוני ויש לו במקו' אחר יש אומרי' שהי' מקודשת וכו' ז"ל הרא"ש על מתני' דבסמוך כתב הרמב"ם דה"ה בק"ק זו אם אמר שיש לי במקום פלו' והיה לו במקום אחר דאינה מקודשת ונחלקו עליו בזה משום דהוי בקל להוליכם ממקום למקום ומצאתי בתו' כדבריו עכ"ל : וה"ה כתב כתו' בפ"ז וכתב רבי' ירו' בשם הרמ"ה אם לא נתברר שלא היו לו באותו מקום בשעת קידושין אע"פ שהכניסה מודים שלא היו לו מקודשת קידושי ספק דחיישי' שמא היו לו באותו מקום ונגנבו או נאבדו לאחר קדושין עכ"ל : על מנת שאני עשיר ונמצא עני עני ונמצא עשיר וכו' עד אפי' אומרת בלבי היה להתקדש לו אפי' לא יתקיים התנאי אינה מקודש' משנה בפ' האיש מקדש . ומ"ש כגון שהיה מכוסה ולא הכירה בו עד אח"כ שאילו ראתה אותו וקבלתו סברה וקבלה פשוט הוא וכ"כ הרשב"א בתשוב' סי' קפ"ו אבל מי שקדש אשה בכוס או בבגד ואמר לה הרי את מקודשת לי בטבעת זו אם היא לא ידעה בו כגון שפשטה ידה ופניה מכוסות שורת הדין אינה מקודשת שטעו' היא זו ואפי' שטעה לשבח ואפי' אמרה בלבי היה להתקדש בכל מה שיתן אבל אם ראתה היא במה הוא מקדש אע"פ שאמר בטבעת זה מסתבר' לי שהיא מקודשת לפי שהרי ידעה היא שאין זה טבעת ואפ"ה פשטה ידה וקבלתו והביא ראיה לדבר ואח"כ כתב ומ"מ נכון הוא לחזור ולקדש כדי לצאת ידי ספק שמא תפשוט ידה ותקבל קידושין מאחר ויבא ב"ד אחר ויקלקלנה אחר שאין אתנו ראיה מוכרחת שהיא מקודשת ודאית עכ"ל : ועיין בתשו' שכתבתי בסי' ל"א : ומ"ש ל"ש אם קבלה היא הקדושין ל"ש אמרה לשליח לקבלם הם במתני' פליג ר"ש ואמ' אם הטעה לשבח מקודשת ומוקי לה בגמ' כגון שאמרה היא לשלוחה הא וקבל לי קדושי מפלו' שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף והלך ונתן לו דינר של זהב ת"ק סבר קפידא ומ"ס מראה מקום הוא לו

וידוע דהלכה כת"ק דאמר קפידא הוא : וכתב הרמ"ה דוקא שאמרה בלבי היה ולא הוציאה בשפתה אבל אם אמרה כן בשעת קדושין הוו קדושין כיון ששמע הבעל ושתק נתבטל התנאי כן כת' רבי' ירו' בשם הרא"ש ואיכא למידק כי אמרה כן בשעת הקדושין מאי הוי הא כיון שהבעל לא קידש אלא ע"מ כך בל שלא היה כך איך יחול הקידושין שלא מדעת המקדש ותו מאי ושתיק דקא' הרי הוא אומ' בהדיא ע"מ כך וכך וכו' וי"ל דה"ק כיון שבשע' שאמר המקדש ע"מ כך וכך אמרה היא ואפי' לא יהיה כך אני מתרצה להתקדש ושתק המקדש ולא השיב לה לא כי אלא ע"מ כך וכך מוכחא מילתא ודאי שהסכי' לדבריה וקידש בלא תנאי. וכן היא אם הטעתו אינה קדושין אבל אם כנסה סתם ואמ' כסבור הייתי שהי' כהנת וכו' משנה פ' האיש מקדש : ע"מ שאני קורא אינ' מקודש' אא"כ קורא ג' פסוקים וכו' שם ת"ר ע"מ שאני קור' כיון שקרא ג' פסוקים בב"ה מקודש' דר"מ רבי יהודה או' עד שיקרא' ויתרגם תרגום דידן וה"מ דא"ל קריינא אבל א"ל קראה אנא עד דקרי אוריתא נביאי וכתיבי בדיוקא . ע"מ שאני שונה לרב אלפס עד שישנה משניות וכו' שם ע"מ שאני שונה חזקיה אמר הלכות ורבי יוחנן אמר תורה מתיבי אי זו היא משנה ר"מ אומר הלכות ר' יהודה או' מדרש מאי תורה מדרש תורה וה"מ דא"ל תנינא אבל א"ל תנא אנא עד דתני הלכתא ספרא וספרי ותוספתא ופרש"י הלכות הל"מ. מדרש ספרא וספרי שהן הלכו' של מדרש ספר ויקרא והרי"ף פיר' הלכות משנה וכתב דמסתבר כחזקיה דרביה דר"י הוא ועוד דהא איפסק' כותיה דאמרי' ה"מ דאמר תנינא אבל אי אמר תנאה אנא עד דתני הלכתא ספרא וספרי ותו' והרא"ש כתב ויותר היה נר' לומר דהלכה כר' יוחנן דסבר כר' יהודה וספרי וספרא הם מדרש תורה והא דקא' תנאה אנא מוסיף הלכות ותוס' והרמב"ם בפ"ח כתב כדברי הרי"ף וגבי אמר תנאה אנא כתב שידע תוס' דר' חייא ור' הכ"כ משום דאמרי' בעלמא כל ברייתא דלא מתני' בי ר' חייא ור' אושעיא משבשתא היא ונקט ר"ח וה"ה לדר' אושעי' ע"מ שאני תלמיד א"א כבן עזאי וכו' שם ע"מ שאני תלמיד א"א כבן עזאי ובן זומא אלא כל ששואלין אותו דבר הלכה בכ"מ בתלמודו ואומרו ואפי' במס' כלה ופרש"י בכ"מ בכל מקומות ואפי' במסכ' כלה שאין עומק בה [illegible] היא וכך הי' שנויה כלה בלא ברייתא [illegible] לבעלה כנדה והר"ן כתב ואפי' במס' כלה שהעולם פורקי' בשם ר"ח ואפי' במסכת' דכל' שמתעסקין בה ת"ח הרוצ' לדרוש בכלה דמלול או בכלה דאד"ר וכ"כ הרמ"ב בפ"ח וז"ל בל ששואלין אותו דבר א' בתלמודו ואמרו ואפי' בה' החג שמלמדין אותם ברבים מדברי' הקלי' שמו' לחג כדי שיהו כל העם בקיאין בה ע"מ שאני חכם א"א כר"ע וחביריו וכו' עד שכל בני עירו מכבדין אותו מפני עושרו שהע"מ שאני כדי וכו' ע"מ שאני רשע וכו' שם ע"מ שאני צדיק אפי' רשע גמור מקודש שמא הרהר תשו' בדעתו ע"מ שאני רשע אפי' צדיק גמור מקודש שמא הרהר ע"ז בדעתו וכת' הרא"ש ובהני תרי הוו ספק קדושין ופשוט הוא מדאמרי' שמא הרהר תשו' שמא הרהר ע"ז . וכתב רבי' ירו' וי"מ שאם הוא רשע לבריו' כגון גזלן וכיוצ' בו אין יכול להיו' צדיק עד שישיב הגזילה וי"מ דכיון שהרהר להשיב הרי הוא צדיק : ע"מ שאני בן עיר ונמצא בן עיר ובן כרך וכו' עד ונמצ' שמו יוסף ושמעון כ"כ הרמב"ם בפ"ח והוא תוספ' כתבה הר"ן בפ' האיש מקד' : כת' הרמב"ם שמקד' ע"ת וחזר בו אחר כמה ימי' ובטלו ה"ז מקודשת סתם אע"פ שבטלו בינו לבינה שלא בפני עדי' בטל התנאי וכן אם היה התנאי מן האשה ובטלה אותו אח"כ בינו לבינ' בטל לפי' המקדש ע"ת וכנס אח"כ סתם או בעל סתם צריכ' גט אע"פ שלא נתקיי' התנאי שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס כך היא הגירסא בספרי רבי' המדוייקי' ובקצת' יש חסרון ודברי הרמב"ם הם בפ"ז וכת' הר"ן בפ' האיש מקד' שלמד כן מדגרסי' בפ' המדיר אתמ' קדשה ע"ת וכנסה סתם רב אמר צריכ' ממנו גט ושמואל אמר אינה צריכ' ממנו גט ואמר אביי לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאי אלא טעמי' דרב משו' דקסבר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומדאמרי' לא תימ' כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאי משמע שאם חזר ומחל תנאו דמהניא מחילתו ומקודשת והרא"ב"ד מצריך בהסגות שיבטל התנאי בעדים והרשב"א חולק ואו' שאין מחילת התנאי וביטולו מועילין אלא בדבר שבממון כגון ע"מ שתתן לי ק"ק זוז וכיוצ' בו שיכול לו' הריני כאלו התקבלתי אבל בשאר תנאי' לא עכ"ל הר"ן והם בפ' המדי' (דתקד) כת' על דברי הרמב"ם וא"ת והיכי מצי מחיל לתנאי' בשלמא במתנ' ואו' ע"מ שתתנ' לי ק"ק זוז מצי מחי' דהו' ליה כאלו א"ל הריני כאילו התקבלתי

עמו ע"מ שיש לי בית כור עפר במקום פלו' אם יש לו באותו מקו' מקודשת ואם אין לו באותו מקו' כתב הרמב"ם דהוו ספק קדושין וא"א הרא"ש ז"ל כת' דאפי' ספק קדושין לא הוו על מנת שיש לי מנה במקום פלו' ויש לו במקום אחר י"א שהיא מקודשת משום דרוזי בקל להוליכם ממקום למקום והרמב"ם כתב שגם בזה אינ' מקודשת וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל על מנת שאני עשיר ונמצא עני או עני ונמצ' עשיר ע"מ שאני כהן ונמצא לוי או לוי ונמצא כהן נתין ונמצא ממזר ממזר ונמצא נתין בן עיר ונמצא בן כרך או בן כרך ונמצ' בן עיר ע"מ שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק רחוק ונמצא קרוב ע"מ שיש לי בת או שפחה גדולה ונמצא שאין לו או ע"מ שאין לו ויש לו או ע"מ שיש לו בנים ואין לו או ע"מ שאין לו ויש לו או שאמר התקדשי לי בכוס של יין ונמצא של דבש כגון שהיה מכוסה ולא הכיר בו עד אח"כ שאלו ראתה אותו וקבלתו סברה וקבלה או דבש ונמצא יין בכולן אפי' אומרת בלבי היה להתקדש לו אפי' לא יתקיים התנאי אינה מקודש' לא שנא אם קבלה היא הקידושין ל"ש אמר' לשליח לקבלם בתנאי ושינה השליח וכתב הרמ"ה דוקא שאמרה בלבי היה ולא הוציא' בשפת' אבל אם אומר' כן בשעת קדושין הוו קדושין כיון ששמע הבעל ושתק נתבטל התנאי וכן אם היא הטעתו אינן קרושין אבל אם כנסה סתם ואמר כסבור הייתי שהיא כהנ' והיא לויה או לויה והיא כהנת עשירה והיא ענייה ענייה והיא עשירה הרי זו מקודשת על מנת שאני קורא אינה מקודשת אא"כ קורא ג' פסוק' בתרגו' אונקלו' ואם אמ' קרא' אנא עד דקרי אוריית' נביאי וכתיבי בדיוקא ע"מ שאני שונה לרב אלפס עד שישנה משניו' ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אם יודע מדרשי התלמוד מקודשת ואם אמר תנאה אנא עד דידע הלכתא ספרא וספרי ותוספתא ע"מ שאני תלמיד אינו אומר כבן עזאי אלא כל ששואלי' אותו דבר א' בתלמודו ואמרו ואפי' בהל' החג שהם דברי' קלים שמלמדים אותן ברבים ע"מ שאני חכם אין אומר כר"ע וחביריו אלא כל ששואלין אותו דבר חכמה פי' דבר התלוי בסברא בכ"מ ואומר' על מנת שאני גבור אין אומר כאבנר ויואב אלא כל שבני עירו יראי' ממנו מפני גבורתו על מנת שאני עשיר אין אומרי' כאלעזר בן חרסום אלא כל שבני עירו מכבדין אותו מפני עושרו על מנת שאני צדיק אפילו הוא רשע גמו' הוי ספק קידושין שמא הרהר תשובה בלבו על מנת שאני רשע אפי' הוא צדיק גמור הוי ספק קדושין שמא הרהר ע"ז בלבו על מנת שאני בן עיר ונמצ' בן עיר ובן כרך על מנת שאני בשם ונמצ' בשם ובורסקי על מנת ששמי יוסף ונמצא שמו יוסף ושמעון מקודשת שאיני אלא בן עיר ונמצא בן עיר ובן כרך שאיני אלא בשם ונמצא שהוא בשם ובורסקי שאין שמי אלא יוסף

ד"מ (יא) ובהגה' אלפסי ע"א דף תרמ"ג פ"ב דקדושין הרי את מקודשת בדינר של כסף ונמצא זהב אינה מקודש' שיש אשה שצריכ' כסף בשעת קידושין אבל אחר דינר זה אחד ונמצא שנים הוי מקודשת דא' בכלל שנים עכ"ל ועי"ל סימן ל"א מדין המקדש בטבעת כסף ונמצא זהב או להיפך :

יוסף ונמצא שהוא שמו יוסף ושמעון אינה מקודשת כ' הרמב"ם המקדש ע"ת וחזר בו אחר כמה ימים וביטלו הרי זו מקודשת סתם אע"פי שבטלו בינו לבינה שלא בפני עדים בטל התנאי וכן אם היה מן האשה ובטלה אותו אח"כ בינו לבינ' בטל לפיכך המקדש על תנאי וכנס אח"כ סתם או בעל סתם צריכ' גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא בטל התנאי כשבעל או כנס וכ"כ הר"מ נרבוני בע"מ שאתן לך מאתים זוז אם אמר המקד' שאין רוצה לקיים תנאו לעולם אין כופין אותו לקיימו אלא קדושין בטלים ואינה צריכה גט ומ"מ בעל נפש לא ישאנ' בלא גט שמא אח"כ יאמ' שרוצ' לקיי' התנאי לקלקל על השני ואם אמר שעדיין רוצה לקיימו אין יכולין לכופו כל י"ב חד' כדין זמן שנותנין לבתולה ומי"ב חדש ואילך כותבין עליו אגר' מרד ואם מת קודם שיקיים התנאי אפי' חליצה לא בעי ואם מחלה היא התנאי בחיי המקדש גמרו הקדושין מיד כאלו קיימו וכל הני תנאי מיירי בשלא כנסה אבל כנסה מקודשת מיד דמסתמא בשע' כניסתה לחופה אחלה לתנאי כדאמרי' במקד' על תנאי ובעל חייב ליתן לה כתובה ממה נפשך אם מחלה הרי נישואיה גמורין ואם לא מחלה באות' שעה הרי עדיין יכול' למחול וכשתמחול איגלאי מילתא דנשואין גמורים הוו ובתובה יש לה וכ"כ א הר"א ז"ל בתשוב' בא' שהלך למרינ' הים וקדש על תנאי אם באתי מכאן ועד י"ב חדש תהיה מקודשת מעכשיו וקודם שהלך נתרצו שניהם להאריך הזמן ועברו י"ב חדש ולא בא ובא' קוד' הזמן האחרון נכ' דהוו קדושין דכל מעשה שנעשה על תנאי יכול לבטל התנאי ואפי' נתאכלו המעו' הוו קדושין למפרע כשנתקיים תנאי השני אמר לה תהא מקודש' לי חוץ מפלו' שלא תאסר עליו אלא תהיה כאשת איש לכל העולם חוץ מפלוני שתהיה לו כפנויה אינם קדושין והרמ"ב' כתב שהן ספק קדושין אבל אם אמר ע"מ שלא תאסר לפלו' אינו תנאי והוו קידושין גמורין ואסורה לו :

לט קדשה

ע"מ שאין עלי' נדרי' ונמצ' עליה אחת מג' נדרים אלו שלא תאכל בשר או שלא תשתה יין או שלא

או שלא תתקשט בבגדי צבעונין אינן קדושין ואינה צריכה גט אבל אם נמצאו עלי' שאר נדרי' הוו קדושין אפי' אם הוא אומ' שמקפיד בד"א שהתנה סתם על מנת שאין עלי' נדרים אב' אם אמר לה על מנת שלא יהא עליה שום נדר אפי' נמצא עליה נד' כל שהוא כגון שנדרה שלא לאכול חרובין אינ' מקודש' היו עלי' נדרים והלכה אצל חכם והתירה מקודשת ואפי' אם היא אשה חשובה צריכ' גט ולא אמרינן לא ניחא ליה דליהוו קדושין כדי שלא יאסר בקרובותיה במה דברים אמורים שהתיר' חכם קודם שנודעו לבע' אבל אם נודעו לבעל קודם שהתיר' מיד נתבטלו הקדושין: ואם קדש על תנאי ובעל סתם ויש עדי' על היחו' צריכ' גט מספק אפי' בע' לאלתר לאח' הקדושין שאין אד' עוש' בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין אבל כתובה אין לה ואם ניסת לאחר צריכה גט משניה' וכן נמי בלא בעל אם לא התנ' בשעת קדושין ונמצא עליה נדרים צריכ' גט מספק ואין לה כתובה: וכן אם קדשה סתם ונמצאו עליה מומין צריכה גט מספק אבל קדשה ע"מ שאין עליה מומין ונמצאו עלי' אחר מכל מומין הפוסלי' בכהני' אינה מקודשת ויתר על מומין הפוסלי' בכהני' כגון זיעה וריח הפה וקול עבה ודדין גסים עבים טפח מחברותי' וטפח בין דד לדד

מידי דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפידי' קפידא וידוע דכר' אשי נקטינן וכת' הרא"ש ז"ל אע"פ שאמר ע"מ שאין עליה נדרים בסתם והוא אומר שמקפיד על כל נדרי' ורוצה להוציאה בלא כתובה לא שמעינן ליה דדוקא נדר עינוי נפש דדרך בני אדם להקפיד עליהם כגון אכילת בשר ושתיית יין ובגדי צבעונין הוי קפידא אבל דברים שאין בהם עינוי נפש כגון קליות ואגוזי' שאין דרך בני אדם להקפיד עליה' אינה יוצאה בלא כתובה ואע"ג דקפיד איהו כיון דלא קפדי אינשי לא הוו קפידיה קפידא וכ"כ הרי"ף ז"ל וכתב עליו הר"ן (פ' המדיר דף תק"ד ע"ב) לפי פשט הגמ' הקדושין קאי לומר דצריכה גט אבל כתב כן ללמדנו דבשאר נדרים אפי' כתובה יש לה. ומ"ש אבל נדרים שאין בהם עינוי נפש כגון קליות ואגוזים וכיוצא בהם אינו מדוקדק דודאי אם נדרה תחתיו מני מיפר משום נדר עינוי נפש אלא ר"ל דכיון שאין בהם עינוי נפש כ"כ לא קפדי בהו אינשי ויש שחולקין על הרי"ף ואמרו דלאו דוקא הכי אלא ה"ה לכל נדר עינוי נפש והכי דנקט היינו משו' דאורחא דתלמוד' לאדכורינהו בנדרי עינוי נפש ונראים לדברי' דלאו דוקא הכי דהא אמרי' בסמוך מ"ש כתוב' דלא בעיא משו' דאמר אי איפשי באשה נדרנית והאי טעמא ודאי בכולהו נדרי עינוי נפש שייך דהא אמרי' לעיל דהמדיר את אשתו שלא לטעו' א' מכל מיני הפירו' יוציא ויתן כתוב' ואוקימנא לה בגמ' בנדר היא וקיים לה הוא ומשום דהוא נתן אצבע בין שיניה הא למ"ד היא נתנ' אצבע בין שיניה תצא שלא בכתובה דיכול לומר אי איפשי באשה נדרני' אלמא לאו דוקא הני אלא ה"ה לכל את מכל מיני פירות ולדידי מהא לא איריא דהתם לעיל במנדר' תחתיו ומ"ה מני קפיד בכל נדר שיש בו עינוי נפש או שביזה לבינה לפי שאינו בדין שתהא נודרת באלו תחתיו שלא מדעתו אבל הכא שנדרה קודם שתבא לרשותו אינו מקפיד אלא בנדרים הללו שהיא מתענה בהן הרבה ומתגנה עליו והכי מוכח בירושלמי וכ"כ הרמ"ה בפ' ז' מה"א האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין עליך נדרים ונמצא עליה א' מג' נדרי' אלו שלא תאכל בשר וכו' אינ' מקודש' ע"כ ומי' ע"כ ג' נדרי' אלו לאו דוקא דה"ה בדברי' שהינו לבינה בכלל שדרך בני אדם להקפיד בהם דמי אינ' למימ' שאם נדרה סתם נטולה מן היהודי' דלא הוי קפידיה קפידא הא ודאי לא הילכך ע"כ ה"ה לנדרי' שהינו לבינה שדרך רוב בני אדם להקפיד בהם עכ"ל *בד"א שהתנה סתם ע"מ שאין עליה נדרי' אבל אם אמר ע"מ שאין עלי' שום נדר אפי' נמצ' עליה נדר כל שהו וכו' ירו' כתבוהו הרא"ש והר"ן בפ' המדי' והרמ"בם בפ"ז: היו עליה נדרים והלכה אצל חכם והתירה מקודשת ואפי' אם היא אשה חשוב' צריכה גט וכו' בד"א שהתירה חכם קודם שנודע לבעל וכו' בפ' המדיר (דף עד) ת"ר הלכה אצל חכם והתירה מקודשת והתניא אינה מקודשת אמר רבה ל"ק הא ר"מ דאמר אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי דין הא ר' אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד. וכתב הרא"ש והלכה כר"מ דאין אדם חס על ביזוי זה שהולכ' לה בית ג' הדיוטות לבית ויתירו לה הילכך לרבה הלכה אצל חכם והתיר לה מקודשת רבא אמר הכא באשה חשובה עסקינן דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה ופרש"י באשה חשובה בת גדולי' דאפי' למ"ד רוצה אדם שתתבזה אשתו בב"ד הכא אמר אי איפשי באשה נדרני' וגט לא ניחא לי למיתבא לה דאיתסר באמה ואחות' ולא ניחא לי דליהוו קדושין וכ' הרא"ש מכאן נראה שנסתפקו הגאונים היכא דפליגי רבה ורבא הלכתא כמאן משום דקי"ל דמאביי ואילך הלכתא כבתראי אף אם הוא כנגד רבה שהיה רבו או לא והילכך יש להחמיר ולהצריכ' גט אף באשה חשובה וא"ת והא במתני' תנן אינה מקודש' ולא מיפלגא מידי בין הותר הנדר ללא הותר וי"ל בהא דאמרינן הכא מקודשת היינו כשהותר הנדר קוד' ידיעת הבעל וכיון שלא נודע לו אינו מקפיד על מה שהי' עליה אבל היכ' שנודע לו בתחלה מיד כשנודע לו הוכה שנתבטלו הקידושין שמא לא ימצא לה פתח להתירה עכ"ל. והר"ן כתב הרמ"בם בפ"ו פסק כרבה שלא חילק בין אשה חשובה לשאינ' חשוב' אבל הרמ"בן ז"ל כתב דכיון דלא אתברר מילתא בין הגאוני' ברבה ורבא כמאן מיקיימי פסקינן מסתברא הכא דחיישינן הילכך הלכה אצל חכם והתיר' מקודשת ואם אשה חשובה היא אינה מקודש' גמור' אבל ספק מקודשת היא ע"כ. וגם ה"ה המגיד כתב שהרמ"בם פסק כרבה שלא חילק בין אשה חשובה לשאינ' חשוב' והטעם משו' דמקשי' לרבא ואיצטריך לשנויי ולרבה לא מקשי מידי הילכך לא סמכינן אשינויי דרבא וכתב עוד שעלה הרשב"א שהיא מותרת ליכנס ואין חוששין שמא תלך אצל חכם ויתיר את הנדר ונמצאו קדושין ראשונים חלין למפרע לפי שאינ' עשוי' לקלקל את עצמה ואת בניה שיהיו לה מן השני ודבר זה הוא מחלוק בירו' ופסק הוא ז"ל כן עכ"ל והר"ן כתב על מה שכתבו שהו' דדוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל הוא דמקודשת אבל לאחר ידיעת הבעל אין ההיתר מועיל לה אבל בירושל' נרא' דבספק שאמרו שם עלה דמתני' דתנן ונמצאו עליה נדרי' אינ' מקודש' אית תנאי תני מותר ליכנס בלא גט ואית תנאי תני אסורה ליכנס בלא גט מאן דאמר מותרת שמתוך שהיא יודע' שאם תלך אצל חכם והוא מתיר את נדרה יהיו בניה ממזרי' אינה הולכת.

לפיכך מותר ליכנס בלא גט ומ"ד אסור שמא תלך אצל חכם ויתיר את נדרה וקדושי' חלין עלה למפרע ונמצאו בניה באים לידי ממזרות לפיכך אסורה ליכנס בלא גט ואע"ג דמשמע דקי"ל כמ"ד מותרת ליכנס בלא גט דלא חיישינן שמא תקלקל עצמה כדמוכח בפ' המגרש אעפ"כ למדנו מן הירושל' שאם הלכה אצל חכם והתיר' אחר שכנסה חוששין לה שאע"פ שאפשר שגמרתינו אינה סוברת כן אלא כדברי הנו' שכתבתי אע"פ כ צריך לחוש לדבר עכ"ל והר"א ז"ל כתב כסברת הנו' ואח"כ כתב הירוש' הזה ונרא' שכתבו לומר שהירוש' חולק על סברא זו. כתב רבי ירוחם מוכח ביבמות פ' ב"ש דאין תנאי בנשואין שאם קדשה בלא תנאי ובעל בתנאי לא הוי תנאי וכ"כ הרמ"ה עכ"ל: ואם קדש על תנאי ובעל סתם ויש עדים על היחוד צריכ' גט מספק אפי' בעל לאלתר אחר הקידושין שאין אדם עושה בעילתו בעיל' זנות ובעל לשם קדושין אבל כתובה לית לה ואם נשאת לאחר צריכה גט משניהם שם (דף עב) איתמר קדש על תנאי וכנסה סתם רב אמ' צריכה הימנו גט ושמואל אמ' אינה צריכה הימנו גט תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדר תצא שלא בכתוב' כתוב' הוא דלית לה הא גיטא בעי' מאי לאו קידש' על תנאי וכנסה סתם תיובתא דשמואל לא קידש סתם וכנסה סתם כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ומ"ש כתובה דלא בעיא דאמר אי איפשי באשה נדרני' א"ה גט נמי לא תיבעי אמר רבה צריכה גט מדרבנן רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממון לקולא גבי איסורא לחומרא וכת' הר"ש פרש"י דהאי סוגי' אליבא דשמואל הוא דלרב דמוקי מתני' בקדש ע"ת ניחא דבעי גט דאין אדם עושה בעילתו בעיל' זנו' ובוע' לשם קדושין אף אם אין התנאי קיים כי היכי דלא ליהוי ביאה איסור ולענין כתוב' עומד בתנאו כי היכי דאם נדרים א"כ תנא שלא בכתובה אבל לשמואל דאית ליה אדם עושה בעילתו בעילת זנות פריך שפיר גט נמי לא תיבעי ומי' גם לרב נמי ד"ל הכי דהא אפי' בקדש ע"ת א"ר דמוחל על תנאו כדי שלא יהא בעילת זנות כ"ש בקידשה סתם וכנסה סתם שרוצה שתהי' אשתו אף אם ימצאו עליה נדרים ומומין לענין להצריכה גט עכ"ל וז"ל הר"ן הרי"ף הביא פירוקי דרבה ורבא בהלכות ותמהו עליו דהני פירוקי אליבא דשמואל אפריקו אבל לרב צריך גט גמור מדאורית' מטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וא"כ היאך כתב גט מדרבנן אי נמי מספיק ולדידי לא קשיא דאם כ' דהשתא לטעמי' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לרב כל שבעל צריכה גט גמור מדאורית' אבל למסקנא דסוגיין לא קאי האי טעמ' דמשו' בעילת זנות ליכא דדעתיה אתנאה וטעמיה דרב דאמר צריכה הימנה גט משו' טעמא דאחולי אחיל הוא ואין לנו לומר אחולי אחיל בודאי אלא דילמ' אחולי אחיל וכי קאמ' צריכ' הימנו גט דוק' בספק ע"כ וגרסי' תו בגמ' אמר רבא מחלוקת דרב ושמואל בטעו' ב' נשי' אבל בטעו' אשה אחת ד"ה אינה צריכ' ממנו גט א"ל אביי והא מתני' דבטעו' אשה אחת דמי וקא' מותבינן תיובתא אלא אמר רבא מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים אבל בטעו' אשה אחת גרידתא ד"ה אינה צריכ' הימנו גט ומפ' הרי"ף טעו' אשה אחת כעין ב' נשים כגון שקדשה ע"ת ואח"כ כנסה סתם וטעות אשה גרידתא היינו שקדשה ע"ת ובעל לאלתר דלא מצי למימ' אחולי אחלי' לתנאי' דכיון דבע' מיד את הקידושין גלי' דאתני בבעיל' דמי וכתב עוד הרי"ף ולית הלכתא כרבא דהא אסיקנא א"ר הונא משמיה דעולא המקד' ע"ת ובעל צריכ' ממנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמי' להוציא' בלא גט כלו' וכל היכא דלמ' המקד' על תנאי ובעל משמע שבעל לאלתר אחר הקדושין וכתב הרא"ש והא דקי"ל אין אדם עושה בעילתו בעיל' זנו' ובוע' לשם קדושין משמע מתוך פרש"י ומתוך דברי התוספ' דקדושין גמורי' הם ואם קדש אחר אינה צריכ' גט משני וכן משמע דהא בקטנ' שאי' בעילתו בעיל' זנו' ממש דהא אשתו היא ואפ"ה א"ר דבועל לשם קדושין גמורים ואינה צריכ' גט משני כ"ש הכא דהוי ביאה ממש שבועל לשם קידושין גמורי' צריכה גט וראיתי מן הגדולי' שדקדקו מדאמרי' המקדש על תנאי ובועל צריכ' גט משמע שצריכה גט להוציאה מן הספק וכן מדקאמ' ולא היה כח ביד חכמי' להוציא' בלא גט משמע שנסתפקו בדבר ומספק לא רצו להתיר וראוי להחמי' להצריכ' גט משניהם ובקטנ' אדם יודע שאין קדושי' קטנ' כלום ומיד כשגדל' הוא בועל לשם קדושין גמורי' אבל הכא הוי ספיקא שמא היה סבור שתנאו קיים ולא נזכר לבעול לשם קדושין והא דאמרי' דבועל לשם קדושין היינו בדאיכא עידי יחוד דאמרינן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה עכ"ל וז"ל הר"ן (פ' המדיר) נמצ' שבסיו דרב לאו משו' כאביי דאתי לה מטעמא דאין אדם עושה בעיל' זנו' אלא מטעמ' דאחולי אחיל אתי לה ובודאי רבה גופי' אית לי' מפשט דמתני' דכתוב' הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ולית ליה בה טעמ' אחרינ' אלא או גט מדרבנן או ספוקי מספקא ליה דאיהו לא מצי אמר כטעמיה דאביי המוכ' למעל' ומשמ' דנקטי' כרב במקו' אביי דתלמי' במקו' הרב הוא ועוד דבסמוך אמרי' המקד' על תנאי ובעל זה היה מעש' ולא היה כח ביד חכמי' להוציאה בלא גט דמשמ' כחומר בעלמא [illegible] עכשיו דלמסקנא צריכה גט דא"ר היינו מן הספק ולא מן הודאי ולפיכ' [illegible] הרי"ף בהלכ' להנהו פירוקי דגט מדרבנן ותנא ספוקי מספקא ליה דרב נמי [illegible] אליבא דרבה קיימא לן כותי' וכ' הרי"ף דלית הלכת' כרבא דהא אסיקנא המקדש על תנאי ובעל צריכ' גט פשט דבריו דאפי' בקידש על תנאי וכנס ולא בעל [illegible] אמרי' הכי וכ"כ הרמ"בם בפ"ז המקדש על תנאי וכנסה או בעל סתם הרי זה צריכ' גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס ועל הדרך שפרשתי

*נ"ה ודע שכתב הרמ"בם בפ' כ"ה מהלכו' אישות גבי שלא תתקשט בבגדי צבעונין שה"ה לנשאר המינים שדרך בני אדם להתקשט בהם:

ד"מ לט (א) וכן נראה דעת רבינו בעל הטור דכ' באשה חשובה צריכה גט ונאינה חשובה מקודשת:

ספירשתי לא נר'לי כן משו'דבקיד'על תנאי וכנס סתם ולא בעל בין לאביי בין לרבא אינ'צריכה גט ובבעל דוק' הוא שאמרו זה היה מעשה ואע"פ כן ראוי להחמי' כדבריהם ז"ל ונמצינו למדין דלא הנא קדש ע"ת ובעל סתם ול"ש קדש סתם וכנס צריכה גט מספ' אבל בקיד' סתם ולא כנס ולא בעל לא אשכחן בגמר' מידי אלא שהרמ"בם כתב בפ"ז הרי זו מקודש' מספ' ונרא' לי שהטעם

דהאשה יכול לסבול מה שאין האיש יכול לסבול וא"ת למה לא קתני ריח החוט גבי סוסיפו עליהם וי"ל כיון דתנא ריח הפה ה"ה ריח החוטם דקש' מריח הפה דאיפשר דמקיט פלפלין בפומה עכ"ל אין מומין מבטלין הקדושין אא"כ הם במקום סתר שיכול לומר לא ידעתים אבל אם הוא במקום גלוי אין מבטלין הקדושין ואם יש מרחץ בעיר אפי' מומין שבסתר אין מבטלין משנה בפ' המדיר (שם) *ומ"ש בשם הגאונים שאפי' הוא

לרד ונשיכ'כלב ונעשה מקומו צלקת שכל אלו מבטלי' הקדושין אע"פ שאין פוסלים בכהני' ואם יש בה שומ' שיש בה שע' אפי' היא קטנה הרבה או גדולה כאיס' אפי' אין בה שער בכל מקום שהיא בגופה הרי זו מום ואם היא קטנה מכאיסר ואין בה שער ועומדת בפרחתה תחת כיפה שבראש' פ'ימים נראית ופעמים אינה נראית הרי זה מום ואם עומדת במקום אחר אינו מום ואם בכל פעם נראית סבר וקביל שאין מומין מבטלין הקידושין אא"כ הם במקום סתר שיוכל לו' לא ידעתים אבל אם הו' במקום גלוי אין מבטלין הקדושי' ואם יש מרחץ בעיר אפילו מומין שבסתר אין מבטלין וכתבו' הגאונים אפילו הוא גר שאין לו קרובות בעיר אי אפשר שלא יהא לו ריעים ומיודעים ובודק על ידי נשותיהן והרמ"בם כתב דוקא שיש לו קרובי' שאין מוצי' מה שבלבו מאילו הדברי' אלא לקרובין ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו וא הרא"ש ז"ל כתב כדברי הגאוני' כד"א שדרך הבנו' לילך למרחץ בגלוי אבל במקום שאין דרכן לצאת ואף למרחץ אינן הולכות אלא בליל' בהחבא אפי' מומין שבגלוי מבטלין נכפה אם הוא לזמן ידוע הוי מום שבסתר ואם אינו לזמן ידוע הוי מום שבגלוי נמצאו בה מומין לאחר שנתארסה והיא עדיין בבית אביה והאב טוען שלאחר שנתארסה נולדו ומזלו גרם עליו להביא ראיה ואם אינו' ראיה תצא בלא כתוב' ואפילו הקידושין צריכה להחזיר ואם לא נמצאו עד אח' שכנס' אז האב נאמן ועל הבעל להביא ראיה שהיו בה קודם שנתארס' אבל אם הבי' ראי' שהיו בה המומין בבית אבי' לאחר שנתארסה לא מהני ליה כד"א שעל האב להביא ראיה בנער' אבל בוגרת אפי' היא בבית אביה על הבעל להביא ראיה נמצאו בה מומין שבודאי היו קודם כגון אצבע יתירה וכיוצ' בו על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ונתרצה או שחזקתו שידע בהן הבעל ואם לא תצא בלא כתובה כתב הרמ"בם בא עליה ושהה כמה ימים וטען שמום זה לא נרא' לו עד עתה אפי' הוא בתוך הקמטי' או בכף הרגל אין שומעין לו חזק' אין אדם שות' בכוס

…ר האיטלקי א"ר יוסי בר חנינא בעומד' על פדחתה בעומד' לה תחת כפה של ראש' ומכין … ב פפא … נשכה כלב ונעשה מקומו צלקת ה"ז מום

שהיא מאתנת במשה בשעת תשמיש אין זה כלל ולא תימא דדוחי לריח רע וזיעה … שאשה משועבדת לבעלה …

[illegible]

מומין ומ"ס קאמר דאע"פ שנתרפאו אינה מקודשת דכיון ... סקדסה בטלו הקדושין וכי נתרפאו בתר הכי ... ססוא מקדש משמע אבל ע"מ שלא יהיו בה מומין ... ומ"ס אם רפאן הרופא אח"כ הרי זו מקודשת ...

[illegible]

בכוס פגום אא"כ בודקו יפה וחזקתו שידע ונתרצה נמצאו בה מומין והלכה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת אבל נתקדשה לו ע"מ שלא יהא בה מומין ונמצאו בה מומין וריפאן הרופא הרי זו מקודשת:

מ קדשה

לאחר זמן כגון שנתן לה פרוטה ואמר לה תהא מקודשת לי לאחר ל' יום הרי זו מקודשת לאחר ל' יום אפי' נתאכלו המעות שאינן בעין לאחר ל' יום ואם חזר בו הוא או היא תוך ל' יום בטלו הקדושין בא אחר וקדשה תוך ל' יום מקודשת לשני ובטלו קדושי ראשון אפילו מת השני או גרשה תוך ל' יום וי"א שאם מת השני או גרשה תוך ל' יום שחזרו קדושי הראשון ולא נהירא לא"א ז"ל אמר לה מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקדשה תוך ל' יום אסורה לשניה לעולם אלא א"כ יתן לה האחד גט ותהא מותרת לשני אבל לעלמא אסורה עד שיתנו שניהם גט ואם אמר לה האחד מעכשיו ולאחר ל' יום ואמר השני מעכשיו ולאחר עשרים יום ואמר השלישי מעכשיו ולאחר י' ימים לדעת ר"ח ורב אלפס צריכה גט משלשתן

[illegible]

ע"מ שאין בה מומין והיו בה מומין והלכה ... אבל אם כתנה שאין עליו נדרים ... בו מומין והלך אצל חכם והתירו ואצל רופא ...

[illegible]

משלשתן וכ"כ הרמ"בם ולדעת א"א ז"ל אינ' צריכ' גט אלא מראשון ומאחרון אמ' לה תהא מקודש' לי לאח' שאתגייר או לאח' שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאח' שתמו' אחותך אינה מקודש' ואם אמר ליבמה לאח' שיחלוץ ליך יבמיך הוו ספק קידושין נתן לה שתי פרוטו' ואמ' לה באח' התקדשי לי עתה ובאחת לאחר שאגרשך הרי זו מקודשת ולכשיגרשנה הרי זו מקודש' עד שיגרשנה פעם שנית מקידושי פרוט' שני' אבל אם נתן פרוטה לאשת איש ואמר לה תהא מקודשת לי לאחר שתתגר' או אם נתן פרוטה לאשתו ואמר לה תהא מקודשת לי לאחר שאגרשך אינו כלום והרמ"ה כתב דהויא ספק מקודשת האומר אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי אינו כלום וכתב הרמב"ם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר הבת מקודשת ויראה לי שצריך לחזו' ולקדשה מאביה לאח' שתולד כדי שיכנסנה בקידושין שאין בהן דופי   והר"מה

אלו קדושי ראשון וכן מפור' בירושלמי לפי' אם מת השני בתוך שלשים יום או גירש' חלו על' קדושי השני ע"כ אבל הרשב"א חולק בזה ואמר דכל שקדשה אחר הרי חזרה בה מקדושי ראשון ובאותה שעה נפקעו לגמרי ושוב אינה חלין ואין לך חזרה גדולה מקבל' קידושי השני ואין סומכי' על הירושלמי בזה אלו דבריו עכ"ל והר"ן כת' הרא"ה מן המפרשים שדקדקו מהמשנה דלא פקעי לגמרי קידושי ראשון אלא אם מת השני או גירש' בתוך ל' אלו קידו' ראשון ותמ' עליה' משום דמכי פשט' ידה וקבל' קדושין מאח' כבר חזרה בה מקדושי ראשון והר"ן הביא דברי הרמ"בן ודקדק' מדברי הרמ"בם שהוא סובר כמותו והביא דברי הרשב"א וראיותיו ודחה אותם וכת' בסוף דבריו והאיך נקל לדחות הירושלמי מפני ראיות כללו אלא ודאי ראוי לחוש לו ולהצריכ' גט עכ"ל א' אמ' לה מעכשיו ולאחר שלשי' יום ובא אחר וקדשה תוך שלשים יום אסור להכניסה לעול' וכו' שם (דף נח) במשנה מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשי' יום מקודש' ואינ' מקודש' ובגמר' (דף נט) אמר רב מקודשת ואינה מקודשת לעולם ושמואל אמ' מקודש' ואינ' מקודש' עד שלשי' יום לאחר ל' יום פקעי קדושי השני וגמרי קדושי ראשון ופירש"י מקודש' ואינ' מקודש' לעולם ואפי' לאחר ל' עומד' בספק קדושי שניה' ואסור' לשניה' בלא גט וידוע דהלכ' כרב ומפרש בגמר' טעמיה משום דמספק' ליה אי תנאה הוי או חזרה הוי ופרש"י מספק' ליה האי לאחר שלשים יום אי תנאה הוי אם לא אחזרה בי תוך שלשים יום יהיו קדושין מעכשיו אי חזרה הוי ממאי דאמר מעכשיו וקאמ' איני אומר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר ל' הילכך לעולם היא בספק דאי הוי תנאה קידושי ראשון חיילי קידושי שני לא חיילי ואי חזרה הוי קדושי שני חיילי קדושי ראשון לא חיילי : ומ"ש ואם א"ל הא' מעכשיו ולאחר שלשים יום ואמר השני מעכשיו ולאחר עשרים יום ואמר השלישי מעכשיו ולאחר י' ימים לדעת ר"ח והרי"ף צריכה גט משלשתן וכו' שם (דף סה) אמר אביי ולטעמיה דרב בא אחד ואמר ליה הרי את מקודש' לי מעכשיו ולאחר שלשי' יום ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים ימים ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים מראשון ומאחרון צריכה גט מאמצעי אינה צריכה גט מה נפשך אי תנאה הוי דקמא קדושי דהנך לאו קדושי אי חזרה הוי דבתרא קדושי דהנך לאו קדושי פשיטא מהו דתימא האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה ותיבעי גיטא מכל חד וחד קמ"ל עולא אמר רבי יוחנן אפי' ק' תופסין אמר ליה רב משרשיא לרבא אשי אסברא לך טעמיה דר' יוחנן הוו כפשייהו כי הדדי דליבבי' דכל חד וחד רוצה' להבריה שבק ופרש"י לטעמיה דרב דמספקא ליה בחזרה ותנאה בא אחד ואמר מעכשיו ולאחר שלשים ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר עשרים שכלו של שני בתוך של ראשון ואם דראשון חזרה ה"ל דשני קדושין דהא ראשון הדר ביה ממעכשיו ובא אחר ואמ' מעכשיו ולאחר עשר' הויא הדין בהאי בתרא אם קדשה שהם הואיל ולא בא אחר אחריו מה לי ולתנאו אלא הדרא נקט ותנא אי חזרה הוי דבתרא הוו קדושין שלא בא אח' אחריו וגמרו קדושיו לאח' עשר' והנך קמאי לאו קדושי האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה שתי הלשונות במשמע יש אומרים בלשון תנאי ויש אומרים בלשון חזרה ואיכא למימר להאי תנאה ולהאי חזרה ותיבעי גיטא מכל חד דילמא קמא לחזרה מכוין וחלו של שני ושני לתנאה איכוין וחלו קידושיו ואין של ראשון ואחרון קדושין ובעיא גיטא מאמצעי ואיכא למימר דקמא תנאה ושלו קיימין ואיהו למימר בכולהו חזרה ושל אחרון לבד קיימי קמ"ל דלאו תרוייהו משמעי מינה אלא ספק תנאה ספק חזרה ואי תנאה הוא לכולהו הוי תנאה ואין לומר כלל ואי חזרה הוי לא הוי ביה לא תנאה כלל ומ"מ דאמצעי לא הוי קדושין אסברא לך דהא ליכא למימר טעמיה דר"י משום דקסבר שתי לשונות במשמע ומספקינן לגבי האי בתנאה ולגבי האי בחזרה דא"כ לא שייך למיתני תופסין דאין תפיסה אלא באחד מהם ואנולא ידעינן בהי מינייהו ומדקאמ' תופסין משמע דה"ל שיש בה כח קידושין לכולן ע"כ וסיים בה הר"ן אלא טעמיה משום דכיון דלא נגמרו קידושי שום אחד מהם כל חד שבק רווחא להיות נתפסין בה קדושי שני כמי שהיה לבנים ונותן הלבנה מקצתה על לבנה זו ומקצתה על חבירתה כדי שישאר ריוח בסידור לבנה אחרת ויהיה סידורו נקשר ולא יפול והכי נמי כל חד שבק רווחא ולפיכך קדושי כולן נתפסין בה כולהי ואליבא דרבי יוחנן ל"ש לזמן הראשון ול"ש אמר מעכשיו ולאחר ארבעים שהוא לאחר זמנו של ראשון תפסי נמי קדושי שני דהא רווחא שבק קמא לכל מאן דמקדש לה תוך שלשים יום אבל לרב דמספקא ליה אי תנאה הוי אי חזרה הוי אלו קדשה שני לאחר ארבעים אין לחוש לקדושין שכבר חלו קדושי ראשון בין דהוי תנאה בין דהוי חזרה עד כאן והר"מבם כתב בפ"ז הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום ובא אחר ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה יום אפילו הן ק' על הסדר הזה קדושי כולן תופסין בה וצריכה גט מכל אחד ואחד מפני שהיא ספק מקודשת מכולן וכתב הרב המגיד בהלכות לא הביאו אלא הא דרב ושמואל בלבד ושם כתב וק"יל כרב וכן הכריע הרמב"ן ז"ל ואף על גב דרב ור"י הלכה כר"י הא סוגין מכרען כרב ועוד דכי פסקינן כרב דאמר ספיקא הוי אנו יוצאין ידי כל השטות שאין לך חומרא גדולה בקדושין מספק קדושין ומן הטעם הזה פסק רבינו כרב ומן הטעם הזה לא רצה לסמוך על הא דאביי דאית בה קולא דאמר דמאמצעי אינה צריכה גט משום דהאי לישנא דמעכשיו ולאחר זמן כיון דפליגי בה אמוראי אנן לא תכרעין בה אלא נקטינן לכולהו חומרי ומספקינן ליה

בתנא לחוד ובחזר לחוד ובתנא וחזר כהדדי ומייתי לכל מאי דאיכא למיחש וזה נראה בדעת רבינו ובהלכה שלא כתבו הא דאביי אלא הא דרבא שלא כתיב טעם לדבריו ויש מי שפוסק כר"י וכן דעת הרש"בא ז"ל עכ"ל והר"א"ש כתב רב אלפס לא כתב הא דאביי וגם הרמ"בם כתב דצריכה גט מכל אחד ואחד מפני שהיא מקודשת לכולן מספק ותימה הוא בעיני למה לא יהא הלכה כאביי דהא ליכא מאן דפליג עליה ור"ח פסק כר"י וטעמא דידיה משום דאמרינן במסכת י"ט דהלכה כר"י כנגד רב ושמואל ומשתבש' בהא כפס' רב אלפס משו' דפריך לר"י ממתני' דמשיו ולאחר מית' גט ואינו גט ואי לפטרה לשכויי אליבא' גזירה אטו מי אם מתי ומוכחא דתלמוד בכל דוכתא משום דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי ועוד בפ' בתרא דגיטין דאי תלמוד למכוא אשת שני מתים ולר"י משכחת לה בכה"ג עכ"ל והר"ן כת' ולענין הלכה כת' הרי"ף דהלכתא כרב ור"ח כת' דהלכה כר"י והרמ"בן הכריע כדברי הרי"ף משום דסוגיין בעלמא בפ' יש נוחלין וביבמות כרב וכתב דהלכתא כאביי אליבא דרב דהא ליכא מאן דפליג עליה ומה שהשמיט הר"יף מפני שלא רב' להם בה קולא לחוש לדברי מי שפוסק כר"י והר"מבם ז"ל כתב אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום וכו' אפי' הם ק' על הסדר הזה כולם תופסין בה וכו' ודבריו תמוה' הם הרבה שכיון שהוא פוסק כר"י שאפילו הם ק' כולם תופסין בה למה כתב שהיא מקודשת לכולן בספק והרי סוגייתנו מוכחת דלר"י קידושי ודאי נינהו וכבר כתבתי פרכי' יבומי כמי תתיבם וכבר השיג עליו בזה הר"מך ואי אפשר שמפני שכתבתי לו קי"ל כרב או כר"י כתב שאפילו ק' תופסין בה בספק אבל עדיין אינו מספיק לי מפני שכת' אפילו ק' על הסדר הזה דמשמע דוקא בשהלה זמנו של שני בתוך זמנו של ראשון וכבר כתבתי דלר"י אפילו אמר לה שני מעכשיו ולאחר ארבעים קדושיו תופסין ולא נתבררו לי דבריו והרשב"א סובר דהלכתא כר"י והסיא דפרק יש נוחלין ודיבמות לא מכרעא למיפסק כרב ולדברי הפוסקים כר"י דשיורא הוי המקדש בשטר מעכשיו ולאח' ל' יום צריך שיהיה השטר קיים לאחר ל' יום שאע"פ שמעכשיו מתחילין הקדושין לחול אינו קונין קנין גמור עד לאחר ל' יום וכדאמרינן דכל ל' יום קונה ואינו קונה לאחר ל' יום קונה קנין גמור הלכך בעינן שיהא השטר קיים ודרשות בשעה שהוא גומר קנינו אבל בכסף לא צריך דהא קי"ל האומר לאשה הרי את מקודשת לאחר ל' יום מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות עכ"ל ודברי הר"שבא בדינים אלו בתשובה בסימן תש"ז ויש לדקדק בדברי הר"אש שנראה מדבריו שהרי"ף סובר שצריכה גט מכל אחד וא"א כ' היינו כר"י ומה זה שכתב א"כ ור"ח פסק כר"י ומסתבר שהוא כפסק רב אלפס ומשמע דפליג ר"ח ארב אלפס ואיפשר לגרוס ע"כ דבין להר"יף בין לר"ח צריכה גט מכל א' מ"מ לאו מחד טעמא הוא דטעמא דר"ח משום דפסק כר"י והרי"ף פסק כרב אלא דמספקא ליה דילמא לא קי"ל כאביי דאמר דלרב לא מספקא לן בהאי לישנא אי משמע תנאה אי משמע חזרה אלא בהא כמי מספקינן אליבא דרב ואף על גב דלא נפקא לן בינייהו מידי לענין דינא לא נמנע הר"אש מלכתוב מחלוקתם וטעם הדבר ומלהכריע דמסתבר כרב אלפס ומ"ש רבינו דלהר"אש אינה צריכה גט אלא מראשון ומאחרון הוא מפני שכתב ותימא הוא בעיני למה לא יהא הלכה כאביי דהא ליכא מאן דפליג עליה אמר תהא מקודשת לי לאח' שאתגייר או לאחר שתתגיירי וכו' עד אינה מקודשת משנה בפ' האומר (דף סב) ופרש"י טעמא דאינה מקודשת משום דהוי דשב"ל ועכשיו אין בידו לקדשה ומ"ש ואם אמר ליבמה לאחר שיחלוץ ליך יבמיך הוי ספק קדושין שם במשנה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וכו' לאחר שיחלוץ ליך יבמך אינה מקודשת וכתב הר"ן לרב דאמר בפ' האשה רבה דאין קדושין תופסין ביבמה אתי שפיר ושמואל דאמר התם בעניותינו צריכה גט כלו' דמספקא ליה אי תפסי אי לא מוקי לה כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והכי מוקי לה ר"ל התם ולדידן דקי"ל כשמואל ולא קי"ל כר"ע הויא ספק מקודשת דדילמא תפסי בה קידושין השתא וה"ל כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום עכ"ל וכך הם דברי הרא"ש ז"ל והרמ"בם כתב בפ"ז האומר ליבמה הרי את מקודשת לי לאחר שיחלוץ ליך יבמך ה"ז מקודשת הואיל ואלו קדשה עתה היו קדושין תופסין בה מספק וכתב ה"ה כדברי הר"ן דלדידן דקי"ל דיבמה יש בה ספק קדושין אף כאן היא ספק מקודשת ודבר פשוט הוא לפי הסוגיא שבפ' האשה רבה וכ"ב מן המפרשים ז"ל ע"כ נר' מדבריו דלהרמב"ם כמי האומר לאחר שיחלוץ ליך יבמיך הויא ספק מקודש' ואיפשר שהיה גורס כדברי הרמ' בה ה"ז ספק מקודשת אבל לספרים דידן דגרסינן ה"ז מקודשת נראה דמקודשת גמורה היא דכיון דעכשיו כמי תפסי בה קדושין מספקא הוי דשב"ל וכיון שהיא דבר שבא לעולם השתא מקדש מעכשיו שיחולו הקדושין לאחר שיחלוץ לה יבמה ס"ד ועיין מ"ש רבינו ירוחם בשם הר"מה נתן לה ב' פרוטות וא"ל באחת התקדשי לי עתה ובאחת לאחר שאגרשך ה"ז מקודשת וכו' בפ' האומר (דף סב) גרסינן תנן התם אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת לכשיתלשו ונתלשו מהו א"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי אלא הא דא"ר אושעיא הנותן פרוטה לאשתו וא"ל הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך אינה מקודשת ה"כ לר' יוחנן קדושין נמי דבידו לגרש' בידו לקדשה תפשוט דבעי רב אושעיא הנותן ב' פרוטות לאשה באחת א"ל התקדשי לי היום ובאחת א"ל התקדשי לי לאחר שאגרשך תפשוט מינה דלא הוו קדושי דילמא' היכי דתפיס קדושי השתא תפסי

נמי

מ (א) והרמב' כ' דלאפי' הכיא הספי אח וזקוק' לו ליום א' ה צריכה גט מראשון עכ"ל כת' הר"ן ויש האומר התקד' אחר לשלשים יום מקודש' לעולם ואדברי רמב"ם כר' דוקא כשמקדש בכסף אבל בשטר לא ולא נראה כו' : (ב) וז"ל שם דלאמן דתצריך גט מכולן יכול לגרשה מיד ולא"ד דא' ג גט מן האמצעי אינו יכול' לגרשה עד שיגיע הזמן שתלו בו התנאי וע"ש הטעם :

כמי לאה כן ופרש בידו לקדש בתמי׳ וכי בידו לקדשה אם יגרשנה מאי לא תתרצה בקדושין דלמא הכי דתפסי וכו׳ כלו׳ לסכי מספק לי׳ לר׳ אושעי׳ בהא מש׳ דאיס למי׳ דלמא סבי׳לן מגו דאי בעי לקדושי השתא מקדש תפסי בה קדושין לאח׳ זמן מהשתא אבל המקדש את אשתו לא חזיא השתא למתפס בה קדושי הסרי מקודש׳ ועומדת היא ומשמע דבעיין לא איפשיטא הלכך ספק מקודש׳ הויא וזהו דעת הר״מ הכת׳ רבי׳ בשמו׳ אבל הרמ״בם כתב בפ״ז הנותן ב׳ פרוטות לאשה וא״ל הרי את מקודש׳ לי היום באחת ובאחת לאחר שאגרשך ה״ז מקודש׳ וכשיגרש אותה תהיה מקודש׳ עד שיגרש אותה פעם שנייה מקדושי פרוט׳ שניה • וכתבו ה״ה והר״ן בשם הרשב״א דאיפשיטא לן מדוכת׳ אחריתי דאמרי׳ בפ׳ אע״פ גבי מקד׳ מעש׳ ידי אשתו ומי איכא מידי דהשתא לא קדיש ולקמי׳ קדיש מתקיף לה ר׳ ינאי אלמא לא אלו האומ׳ לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנ׳ ממך תקדש׳ מי לא קדשה מתקיף לה ר׳ ירמי׳ מי דמי התם בידו להקדיש׳ הכא אין בידה לגרש את עצמה אלמא כל שבידו להקדיש עכשיו הייל לקמי׳ אע״פ שיבא בכתים זמן שלא יהא ראוי לקדשים ואף כאן כיון דהניה רוצי׳ עכשיו

טעמי לאוקומי מלתיה דרמב״י בשעת הבוי דבר שבא לעולם כי היכי דתיקום אליבא דהלכתא דקי״ל מסכת ראב״י קב ונקי ואמיר ה״ל דרמב״י אפי׳ באגם ואפילו בפחות מכן אמר דקסבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מיקרי וכתב הר״ן ואע״ג דרמב״י בעי דלמא מסיק אלו שליש ויתלשו ובכא לא אמר משתלד איכא למימר דכיון דאמר אם ילדה תהא מקודשת כאומר לכשתלד דמי ואחרי׳ אומ׳ דר׳ חנינא מוקי לה דא״בסרי׳ לכשתלד אבל הרמ״בם ז״ל כתבה באומר אם ילדה וכת׳ עוד הר״ן ולפ״ז מזה לעובר בשסובר עובר קנה ולא מחוור דבפרק מי שמת משמע דכל עובר ממעטי׳ אפי׳ הסובר לא מיקרי בא לעולם ורבה ורב יוסף נמי ה״ל כאביי דלרמב״י אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ור׳ חנינא נמי דאמר בשסובר עוברה מקודש׳ משום דה״ל לרמב״י קאמ׳ הכי והאי דדחקי רבה ורב יוסף לפרושי מילתיה בשפחה לאו משום דתיקום אליבא דהלכתא אלא משום דליסני דרמב״י מוכ׳ דבעי׳ בא לעול׳ קנה ואוקמה אביי לדרמב״י בשטה הילכך ליתא לדרמב״י ואפי׳ בשפחה דכי כבשה והאומר אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אע״פי שסובר

והרמ״ה כתב דאפילו הוכר העובר אינה מקודשת :

מא מקדש

אדם כמה נשים כאחת והוא שיהא בשוה פרוטה לכל אחת ואחת מהן יכולה לקבל הקדושין בשביל כולן לדעתן המקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת שאומר הרי שתיכן מקודשות לי אינן מקודשות ואין שום אחת מהן צריכה גט ואם לא קדש אלא אחת ולא פירש איזו כגון שאמר לאב אחת משתי בנותיך מקודשת לי או שעשת שליח לחבירתה לקבל קידושיה ונתן בידה ואמר לה אחת מכם תהא מקודשת לי הוו קרושין ואסור בשתיהן בכל אחת שמא היא אחות אשתו ונותן גט לשתיהן היו עמהן נכריות ואמר כולכם מקודשות לי וקבלה אחת מהן בשביל כולן לרב אלפס אחיות אינן מקודשות ונכריות כולן מקודשות ולבעל הלכות אף נכריות אינן מקודשות אלא אם יאמר הראויה מכם לביאה תתקדש לי ואז כל אחת מן הנכריות הוו מקודשות ואם אמר א׳ מכולכם מקודשת לי כולן

בכך וביום הוא שתתקדש מעכשיו ולעולם אע״פ שכשיתן לה גט לא תהא ברשותו לסתקדש לו כיון שביד שניהם עכשיו שתתקדש לעולם אתי קדושין דלאחר גרושין מהני ומי בתב בה׳ גמ׳ דמסתברא דקדושי בתראי לא עדיפי מהא׳ לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל׳ יום שכל שלא אמר מעכשיו יכולין לחזור בהם בתוך ל׳ וכאן כמי הרי לא א״ל מעכשיו ולא עוד אלא אפי׳ א״ל מעכשיו ולאחר שאגרשך י״ל כן הסרי א״א להם לחול מעכשיו שהרי היא אשתו מחמת קדושין הראשונים וכתב הר״ן על זה ואני הכך להחמיר ולומר דלא מפשטא בעיא דר׳ אושעיא מהם דפרק אע״פ דהתם היינו טעמא שכיון שבידו להקדישה עכשיו יכול הוא ג״כ להקדישה לאחר זמן לפי שאותו הקדש עצמו שהוא מקדיש לאחר זמן אף מעכשיו הוא יכול להקדישו דכי קאמ׳ שדה זו שאני מוכר לך היינו שאמכור לך מה״כ בקדושי אשה שאותה קדושה שניה א״א שתחול עכשיו שהרי היא מתקדשת קדושה ראשונ׳ דהבא אנו נותן לה ב׳ פרוטות שלא ואומ׳ בן ואיכא למימר דקדושין שניים דלאחר גרושין לא חיילי עכ״ל:ול״כ דאפשר לומר עוד דהרמ״בם נמי סבר דלא איפשיטא בעיא דר׳ אושעיא ומאי ה״ז מקודשת דקאמר ה״ז מקודש׳ מספק והכי דייק ליסניה שכתב וכשיגרש אותה תהא מקודשת עד שיגרש אותה פעם שניה דמשמע תהיה מקודשת לענין שצריך שיגרש אותה פעם שניה מקדושי פרוטה שניה ולא לענין אחר • שאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאח׳ צריכה גם ממנו גט דאל״כ כך ה״ל לכתו׳ ושיגרשנה אותה וחולו קדושין שניים • ודברי הרה״בא בתשובה זה בסי׳ תש״ו : ומ״ש רבי׳ אבל אם נתן פרוטה לא״א וא״ל תהא מקודשת לי לאחר שתתגרש מהנה בפ׳ האומר וטעמא משום דהוי דבר שלא בא לעולם ועכשיו אין בידו לקדש׳ ומ״ש או אם נתן פרוט׳ לאשתו וא״ל הא תהא מקודש׳ לי לאחר שאגרשך אינו כלום נתבאר בסמוך שהוא מימרא דרבי אושעיא : כאן יש חסרון מבואר בדברי רבי׳ וכך צריך להגיה ולכתוב והרמ״ה כתב דהוי ספק מקודשת האומר אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי אינו כלום • וכתב הרמ״בם היתה אשת חבירו מעוברת וכו׳ ובן מצאתי בספ׳ מדוייק • ומ״ש והרמ״ה כתב דהויא ספק מקודש׳ פרישא קאי שכתב נתן לה ב׳ פרוטות וא״ל באחת תתקדשי לי עתה ובא׳ לאחר שאגרשך וכבר נתבאר בסמוך דפשטא דמילתא הכי הויא דבעיא דר׳ אושעיא לא איפשיטא : האומר אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי אינו כלום משנה בפ׳ האומ׳ וטעמא משום דהוי דשלב״ל • וכתב הרמ״בם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר הכת מקודשת בפ״ז וטעמו מדגרסינן בגמ׳ עלה דמתני׳ דבסמוך תני בותיה דר״י דאמר כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי אין תורמין מן התלוש על המחובר וכו׳ ותניא על כן אר״מ ב״ה אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין כלו׳ אע״פ שאין בידו לתלום ולספרים דתבואה שלא הביאה שליש לאו תבואה היא ואיכא עלה תרי לישני בגמ׳ ובלישנא בתרא אמרי׳ אמר רבה לא אמר רמב״י אלא בשחת דבי כבה אבל בשחת דבי שקי לא כלו׳ בתרתי בעי שתהא התבואה כבר שחת כלו׳ שיהא ראוי לקצור ולהאכיל לבהמ׳ אבל באגם כלו׳ שאין התבואה עדיין אלא כמחים רכים לא דכיון דלא חשיב לא חייל עליה שם למפר ובעינן נמי שיהא האי שחת דבי כבשא כלו׳ שדה בית הבעל שסותה ממי גשמים אבל בשחת דבי שקיא דהיינו שדה בית השלחין שצריכה להשקות לא אמר וכיון דעבידא דפסדא כי לא משקה לה כדמבעי לה כמי שלא בא לעולם הוא ורב יוסף אמר אפי׳ בשחת דבי שקיא כלו׳ בואיל והגיע לכלל שחת ואמרי׳ עלה כמאן אזלא הא דתניא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה תהא מקודשת לי לא אמר כלום וא״ר חנינא ל״ש אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין כמאן בשהוכר עוברה ודברי הכל כלו׳ דבין לרבה בין לרב יוסף הוכר עוברה בעינן דומיא דשחת דהאי כמי לשחת דבי כבשא דמי שגמרו בידי שמים הוא הלכך מהכי מדרמב״י ובתר הכי גרסינן א׳ אביי רמב״י ור״מ ור׳ כולהו ס״ל אדם מקנה דשב״ל ואף על גב דמוקים לרמב״י בשטה דאלמא ס״ל דלית הלכתא כותיה הוכר הרמ״בם דלא פליג בהדי רבה ורב יוסף בדינא דכולהו מודו דשחת דבי כבשא דבר שבא לעולם הוא מהכי בתרומה ואשתו מעוברת נמי בשהוכר עוברה מקודשת מי׳ רבה ורב יוסף

עוברה אינה מקודשת ע״ב • והרי״ף השמיט משנה זו ומאי דאמ׳ עלה ותנא שהוא סובר כדברי האומר שאע״פ שהוכר עוברה אינה מקודש׳ ומפני כך לא הוצרך דין המשנה דמהכך דקתני מתני׳ לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי וכו׳ אינה מקודש׳ משום דהוי דבר שלא בא לעולם נשמע לאומר אם ילדה אשתך נקבה דאינה מקודש׳ וכ״כ שהוא דעת הר״אש שכתב המשנה כצורת׳ וממילא משמע דבכל גוונא אינה מקודשת וכתב ה״ה שיש מפרשים סבורים כן שאע״פ שהוכר עוברה אינה מקודשת וכן דעת הגהות ודבר זה מחלוקת הוא בין הראשונים ג״כ ודברי הוא כדעת ההגהות ויש לחוש לדברי רבי׳ וקצת מפרשים ע״כ : ומ״ש ויראה לי שצריך לחזור ולקדשה אחרי שתלד וכו׳ הם דברי הרמ״בם בפ״ז • ומ״ש והר״מה כתב דאפי׳ הוכר העובר אינה מקודשת כבר נתבאר שיש סוברים כן :

מא מקדש אדם כמה נשים כאחת והוא שיהא בשוה פרוט׳ לכל אחת ואחת מהן יכולה לקבל הקדושין בשביל כולן לדעתן במשנה פ׳ האיש מקדש (דף נ׳) המקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת שאומר הרי שתיכן מקודשו׳ לי אינן מקודשת וכו׳ בפ׳ האיש מקדש (שם) תנן המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת אינן מקודשות מעשה בה׳ נשים ובהם שתי אחיו׳ ולקט אחד כלכלה של תאנים ואמר להן הרי כולכם מקודש׳ לי בכלכלה זו וקבלת א׳ מהן ע״י כולן אמרו חכמי׳ אין אחיות מקודשו׳ ובגמ׳ איתמר קדושין שאין מסורין לביאה אביי אמר הוו קדושין רבא אמר לא הוו קדושין פרש״י קדושין שאין מסורין לביאה קידש א׳ מב׳ אחיות ולא פירש זו מהן דאין יכול לישא אחת מהן דשמא זו היא אחות אשתו ופרכינן בגמ׳ עליה דרבא ממתני׳ דתנן המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כא׳ אינן מקודשות הא אחת מאשה ובתה אחת מאשה ואחותה מקודשת כלו׳ דוקא כאחת הוא דאינן מקודשו׳ וכדרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי׳ בבת א׳ אינו הא א׳ מאשה ובתה א׳ מאשה ואחותה ולא פי׳ מקודשת ואע״פ דקדושין שאין מסורין לביאה נינהו ותיובתא דרבא אמר לך רבא ולטעמיך אימא סיפא מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיו׳ וכו׳ ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות אחיות הוא דאין מקודשות הא נכריות שעמהן מקודשות ה״ד אי נימא דא״ל כולכם קני את וחמור הוא ואת וחמור לא קנה אלא לאו דא״ל אחת מכם כלו׳ דלאו את וחמור הוא דאם קידש זו לא קידש זו וקתני אין אחיות מקודשות לאביי קשיא סיפא ולרבא קשיא רישא ומפרקינן אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת אינן מקודשות הא אחת מאשה ובתה א׳ מאשה ואחותה מקודשות ואם אמר הראויה מכם לביאה מקודשת לי אין אחיות מקודשות ומעשה בחמש נשים וכו׳ ואמר הראויה תתקדש לי ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות ורבא מתרץ לטעמיה וכו׳ וכתב הר״ן הרי״ף לא הביאה כלום וכת׳ משנתינו כצורתה שלא העמיד׳ באומר הראוי׳ מכם לביאה תתקדש לי וטעמו משום דלא איצטריכינן לאוקומה בהכי אלא משום פירכא דאת וחמור הוא כלו׳ ותקשי למ״ד לא קנה ואע״ג דק״ל קנה אשכחן דכות׳ בתלמוד פירכא אליבא דלא כהלכתא ומי׳ לדידן דק״ל דאת וחמור קנה מהני מתוקמא לן מתני׳ אליבא דאביי דק״ל כותיה בפשטה דאמר כולכם ולא קשיא לן מידי אבל בעל הלכות והרמ״בם בפ״ט העמידו משנתינו דוקא באומר הראויה מכם לביאה מקודשת לי הא לאו הכי אין אחת מקודשת ויש לתמוה למה נ״ל כהם סוברי׳ דהכא אליבא דהלכתא מקשינן דאפי׳ לדידן דק״ל קנה מהכא הכא לא מקדש חדא מינייהו משום דבשלמא במקנה איכא למימר דדעתו הוא שיקנה מי שיוכל לקנות שאין טעם לומר מפני שזה אין לו יד לקנות שלא יקנה מי שיש לו יד אבל מקדש זה קונה הוא אותה נשים בכלכלה של תאני׳ ולא נתנה לזה אלא כדי שיזכה בכולן שכן דרך הלוקח ליקח רע ויפה כאחת ומברו ז״ל כך כדי שתהא עולה שמועתינו להלכה ולע״פכ אין הדבר מחוור להקל בכך כיון דאשכחן פירכא בתלמודא אליבא דלאו כהלכתא עד כאן לשונו וגם הר״אש כתב שהטעם שלא הביא הרי״ף אלא המשנה בלבד הוא משום דה״ל דהך פירכא דפריך רבא לאביי היא דלא כהלכתא ומיהו בעל הלכות מוקי מתני׳ דוקא באומר הראויה מכם לביאה תתקדש לי ור״י פירשה דרבה דפריך מאת וחמור לא פליג ארב נחמן רביה אלא אליבא דמאן דאמר לא קנה פריך דאיהו ע״כ מפרש מתני׳ הכי ולא אשכחן אמוראי אחריני דפליגי עליה באוקמתא דמתני׳ ויש מחלקין דהתם דמפיק להו בתרי דאמר את וחמור קאמר רב נחמן דקני מחצה אבל

ד״מ (נ) וכ׳ דאפי׳ אם אמר נתכוונתי שהקידושין יהיו חלין מעכשיו אינו כלום דדברים שבלב אינן דברים עכ״ל וע״ש מה שהאריך :

הכא דבחד ליסנא מפיק לסו דאצ' הלכה מודה רב נחמן דלא קנה עכ"ל הר"א וכל זה מוכר כדברי ה"ה וכתב שדעת הרמ"בן כדברי האומרים. דהך סוגיא אתיא דלא כהלכתא והרא"ש בא סניה הדבר בב"ע והסתא מ"ש רבינו המקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת שאמר הרי שתיכם מקודשות לי אינן מקודשות וכו' היינו מתני' דהמקדש אשה ובתה או אשה ואחותה באחת אינן מקודשות. ומ"ש ואם קידש אחת ולא פירש איזו וכו' הוו קדושין ואסור בשתיהן וכו' ונותן גט לשתיהן היינו קדושין שאין מסורין לביאה דאיפסיקא בהו הלכתא כאביי דאמר דהוו קדושין. ומ"ש היו עמהן נכריות ואמר כולכם מקודשות לי וקבלה אחת מהן בשביל כולן לרב אלפס אחיות אינם מקודשות ונכריות כולן מקודשות ולבעל הלכות אף נכריות אינן מקודשות אלא אם יאמר הראויה מהם לביאה תתקדש לי כבר כתבתי בסמוך טעם מחלוקתן. ומ"ש ואז כל אחת מהנכריות הוו מקודשות מספק הוא תימא למה לא יהיו מקודשות ודאי כל הנכריות כיון שהן ראויות לביאה ואין לומר דמשום דאמר הראויה לביאה דמשמע שאינו מקדש אלא אחת מ"ה קאמר דכולן מקודשות מספק דהראויה לביאה לא בשביל אחת בלבד קאמר אלא כל הראויה לביאה קאמר וכ"כ מדברי הרמ"ב שכל הנכריות מקודשות קידושי ודאי. וכתב כלשון הזה ואם אמר להן הראויה מכם לביאה מקודשת לי הרי כולן מקודשות חוץ מהאחיות או אשה ובתה וכיוצא בהן שהלכך הרא' שזה שכתוב כאן בספרי רבינו מספק יש למחקו. ומצאתי בקצת נוסחאות מספרי רבינו שכתוב אחר כך זו ואם אמר אחת מכולכם מקודשת לי כולן מקודשות מספק וכן כתב הרמ"בם ובהא ודאי שפיר כתב שאינן מקודשות אלא מספק שהרי פי' שאינו מקדש אלא אחת ואף שהאחיות בספק זה כיון שאמר אחת מכולכם ולגבי אחיות היינו קדושין שאינן מסורין לביאה דאיפסיקא הלכתא כאביי דאמר דהוו קדושין כלן והצריך גט לכל אחת מהם ונהי שכתב כולן מקודשות מספק דמשמע דאף אחיות ואי בכלל ומ"ש רבינו בסוף זה כתב כרב אלפס אינו כדבריו דהרי הר"א לא הכריע בין ב' הסברות: ומ"ש וכן אם אמר כולכם מקודשות לי והיה בהן שפחה או גויה או א"א או אחת מכל העריות ב"כ הרמ"בם בפ"ט ופשוט הוא:

בשלהוא הואיל מפני שאם היו הקדושין לא היתה יכולה להפקיע עצמה ממנו אלא ברצונו אבל עכשיו הרי הוא יכול לגרשה בע"כ והילכך הרי היא מקודשת והרב בעל העיטור נחלק בזה וגבר הכריע הרש"בא כדברי רבי' ובסתגו א"א והוא שיאמר רוצה אני ע"כ ואני אומר נ"ל כמי שמכר באונס שמכר קיים כמבואר פ"י מה' מכירה וכ"ם כאן שהוא קונה שאע"פ שהוא באונס שקנינו קנין ולא ראיתי שהצריך שם הר"א שיאמר רוצה אני אלא כל זמן שהוא עושה הדבר קיים הוא עכ"ל: ומ"ש רבי' בשם רי"ף ומ"ש שכ"כ בעל העיטור הוא באות מ' מודעא והסמ"ג כתב נ"ל אין האשה מתקדשת אלא לרצונה שנאמר ובעלה והיתה משמעות המקרא שמתקדשת מדעת והמקדש אשה בע"כ אינה מקודשת אבל האיש שאנסוהו שיקדש בע"כ ה"ז מקודשת לאמימר ולמר בר רב אשי אינה מקודשת כדאיתא פ' חזקת והגאונים תופסין עיקר לדברי מר בר רב אשי עכ"ל ובסגנון מימון פ"ד תמה עליו דהא בגמ' משמע דאיירי כגון שדחק אשה ואנסה לקבל קידושין דקאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן ואפקעינהו

מב (א) וכ"אי' תשו' זו נהגה' מ רבני דקדושין ד'תר"סב ע"ב וכנר כתבתי מקנ' תשו' זו לעיל סי' נ'. (ב) וכ"כ מהר"ס פדו' בתשו' סי' נ"ז ודלא כדכתב סימן ני"ב דאף בהכחשה יש להחמיר והר"ן פ"ב דכתובות דף תע"א ע"ב כ' דע"א אינו נאמן במכחשתו אבל בשותק חיישינן אחר נתקדש' בהכי פנים וע"ש: (ג) וכן הוא בהדיא בהרן פ"ב דכתובו' דף תע"א ע"ב ועיין במהרי"ל סי' ע"ד שהאריך בזה ולקמן סוף סי' מ"ו: (ד) וכ' מהרס פדו' סי' נ"ב בתשובותיו הא דאע"פ ששניהן מודי' לא הוו קדושין אם הכמין עדים היינו דוקא דאמרה שמחקה בו אבל אי אמרה להד"ם הוא קידושין ושוב אינה נאמנת לומר שמחק' בו וע"ש כ המרדכי ד דף תרס"ב פ' בהאומר בשם רא"ס דהיכא דיוצא מן העדים לא ראה הנתינה ממש אין לבטל בכך הקידושין דאם עד רואה דבר חוכיח יוכל להעיד בהלו רא' נוף התינפ' אח"כ נתשו' הרשב"א סי' אלף קמ כ' אע"ג דאיכ' הרבה אומדנות המוכיחות אין כאן כלום עד שיראו הענין הנתינה ממש וכ"ה בתשו' מוהרס נתשו' מיימוני סוף ה' אישות וכן המרדכי סוף המגרש על א' שזרק קדושין לאשה והעדים לא ראו אם נפלה הקידושין לתוך היקה ופסק דאינה מקודשת ואי הוה עדי' שזרק הקידושין לתוך חצירה ולא שהגיעו הקידושין כנגד אויר החצר אע"ג דלא ידעו אם נפלה לתוך חלל המחיצות הוי מקודשת אבל בנדון זה כיון הזרק מרחוק דילמא לא מטי לתוך חיקה ונדולה מזו כ' דאפי' חזו שהכנס עמה לקדש בכ"ק ולא ראוה שהקדשה אינה צריכה גט כיון דלא חזו מתי שקידשה וכו' נביאת אודות בו עדי יחוד בין בו עדי ביאה משום דאיכא למימר אם נבעלה והיכא טרפת ועוד שלא גם כה ועוד שא"ם לראות כמכחול בשפופרת דבנאי הוא ולכן בעדי יחוד אין דומא כפל לחיקה כו':

כולן מקודשו' מספק וכ"כ הרמ"בם א"א הרא"ש ז"ל כתב בהרי"ף וכן אם אמר כולכם מקודשות לי והיה בהן שפחה או גויה או א"א או אחת מכל העריות:

מב אין האשה מתקדשת אלא לרצונה נתקדשה שלא לרצונה אינן קדושין. בשאלה א"א הרא"ש ז"ל לאה שאמרה לראובן תן לי מנה שאתה חייב לי ונתן לידה ג' פשיטים וכשנתנם לידה אמר לה הרי את מקודשת לי וכששמעה השליכה המעות ואמרה איני רוצה לקדש ועדים מעידים בזה והשיב שאין כאן בית מיחוש ואינה צריכה גט וכתב הרמ"בם ז"ל אבל האיש שאנסוהו וקדש קדושיו קדושין ורי"ף כ' שאין קדושיו קידושין וכ"כ בעל העיטור: המקדש שלא בעדים אפי' בפני עד א' אינם קידושין ואפילו שניהם מודים בדבר. ובספר המצות כתב שחוששין לקדושין

מב אין האשה מתקדשת אלא לרצונה בריש קידושין (דף ב) האשה נקנית מדעתה אין שלא מדעתה לא: ומ"ש נתקדשה שלא לרצונה אינן קדושין בפ' חזקת (דף מח) אמר אמימר תליוהו וקדיש קדושיו קדושין מר בר רב אשי אמר לא הוו קדושין הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה ופרש"ב תליוהו וקיבלה קדושיה קדושין דדמי לזביני שמוכר עצמו לזה מר בר רב אשי אמר במילתיה דהוו זביני אבל גבי אשה תקון רבנן דלא ליהוו קדושי דהוא עשה שלא כהוגן שהכריח לפי רעה עמו שלא כהוגן כדין דאע"ג דמן התורה הוו קדושין רבנן עקרינהו להפקיעו מאותו מעשה וטעמא משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקר בית דין הפקר ורבנן אפקעוה לקדושיה מיניה ואע"ג דאמימר פליג הלכה כמר בר רב אשי לגבי מר ב' בקדושין הלכה ואע"ג דאמימר פליג ס"ל פסקו הר"יף והר"א כרב אשי וכ"כ הרמ"ב בפ"ד ליקח ידה בע"כ ונתן הטבעת בידה בהגהות מרדכי דסוף גיטין וכתבתיו בסי' ל"ו. כשאל לא"א הר"א ז"ל לאה שאמרה לראובן תן לי מנה שאתה חייב לי ונתן לידה ג' פשיטים וכשנתנם לידה א"ל הרי את מקודשת לי וכו' בכלל ל"א סי' י"א וכתשובת מהר"ם שבסוף ספר נשים כתוב על ראובן שקידש לאה וזרק לה קידושים לתוך חיקה ונענעה בגדיה להשליך הקדושין ממנה תוך כדי דיבור כתב דאי כיון שאמר שקידש שם אינו שלה אפי' זרק לה הקדושין תוך ד' אמותיה אינה מקודשת כדתנן בזורק אבל אם זרקה לתוך חיקה מגורשת אף ע"פ שראו העדים שנענעה בגדיה להשליך הטבעת של קדושין מעליה ולראותו לא דא ואע"ג דקדושין שתקדשי לי במנה נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר שאבד אינה מקודשת וכו' עד ל"מ שהתיכנסו קמיה דאינה מקודשת ובודאי שתקה דאיסי לא אמר מעולם מקודשני לך אבל בנדון זה כיון דשמעו העדים דאיסי אמרה לו מעיקרא פלוני בוא וקדשני וגם טוב בעיני הקדושין כשאמר בפני כולם פלונית בקנה מתנו לקדשה וכן אתה והתקה אע"ג דבתר דנפול לתוך חיקה הדיתיכנסו איכא למימר דמעיקרא קבלה לשם קדושין וכי הדיתיכנסו בתר הכי אהדר קא הדרה ואע"ג דתוך כדי דיבור לקבלה הדיתיכנסו בקדושין משום חומרא דא"א קי"ל תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי כדאיתא פרק י"כ ופ"ב דנדרים ואע"ג דאמרה בלבי לא היה אלא לשחוק ומעולם לא נתרציתי לו דברים שבלב אינם דברים ואע"ג דאיכא למימר דאכן הסדי דלא נתכוונה אלא להתלוצץ גבי קדושין משום חומרא דא"א לא נסמוך על אומדן דעתא לומר לא היה בלבה כך ודאי ליכא אומדן דעתא דמוכח כיון דאיכא כמי למימר איפכא אבל דהו כיון לה אמנם דקדקתי בכתב העדיות וכתוב בו שהעדים לא ראו אם נפלה הטבעת של הקדושין בחיקה לפי זה נ"ל דאינה צריכה גט ואפי' היא יודעת בטוב שנפלה לתוך חיקה בעוד דליהוו הסדי שהגיעו הקדושין לידה והיכא דאיכא תרי סהדי ולא אומר קרוב לו ואחר אומר קרוב לה הוו ספק קדושין והיכא דליכא אפי' חד סהדי שהגיעו הקדושין לידה היא מקודשת אפי' מדרבנן אע"פ שהיא בעצמה מודה שנפלה הטבעת בחיקה דומיא דאמרה שמקדש בע"א אין חוששין לקדושיו ואפי' שניהם מודים והאריך בדבר ובסוף כתב וטוב בעיני שלא להתיר בשריכה גט לחומרא תן יתן שמקדש כתף סורר כדי לעגנה או ירחיק כדוד ונמכאת זאת שעלובה כל ימיה עגונה. וכת' הרמ"בם שאבל האיש שאנסוהו וקידש קדושיו קדושין בפ"ד וכת' ה"ה זה דעת רבי' וטעמו דלא אפקעינהו רבנן אלא

רבנן לקדושיה מיניה וכן פר"י והרא"בם: כתב הר"ש בר נחמן על מי שקדש ואמרו שהיה ישן היה אינו מדבר ואי כיס ולא גיס תיר ולא תיר מעשיו קיימים: המקדש שלא בעדים אפי' בפני ע"א אינם קדושין ואפי' שניהם מודים בפ' האומר א"ר נחמן אמר שמואל המקדש בע"א אין חוששין לקדושיו ואפי' שניהם מודים וכן אמרו משמיה דרב ופסקו כן הרי"ף והר"א וכ"פ הרמ"ב בפ"ד וסמ"ג כ' אמנם בסוף הסוגיא אומ' מאי הוי עלה רב כהנא אמר אין חוששין רב פפא אמר חוששין ולא נפסק הלכה כמי וראוי להחמיר כך פסק ה"ר אליעזר עכ"ל. וכתב הר"ש בר נחמן בתשובה דאפי' לדברי סמ"ג שחוששין לעד א' לעדות שהיה לא חיים כלל ואפי' בע"א לא חשש כחוששים אלא בששניהם מודים אבל אם יש הכחשה ביניהם לא ב כמו שכתב הרא"ש בא"ה טוענת דמשעה היתה וכתב עוד שאין דברי סמ"ג נכונים בזה שפסק כרב פפא וכ"כ הרא"ש בא לאו מן התלמידים שהיה רוצה לסמוך על סמ"ג בזה מי שנו ה"ג והרי"ף והרמ"ב וכל הגאונים וכל האחרונים שאתה מקמיה על עצמך יותר מכל אלו עכ"ל. וכתב מהרי"ק בשורש ק"א שהוו כל הפוסקים מלבד סמ"ג שהמקדש בע"א אין חוששין לקדושיו ואפי' שניהם מודים ואע"פ שכתב סמ"ג והמרדכי בשם רא"מ (דף תרסב) דיש להחמיר מ"מ חזינא סמ"ק דהוא בתראה טפי ומחמיר טובא פוסק דאין חוששין לקדושיו אפי' שניהם מודים ע"כ ומדברי תרומת הדשן (סי' ריב) נראה שנוטה להחמיר ואינו כן לע"ד וכתב עוד דהיכא דהוו תרי סהדי אבל המעשה הוא מעיד שנעשו קידושין בפניו ובפני חבירו אע"ג דחברו מכחישו מ"מ לפי דבריו של זה הרי הם קדושין גמורין אם כאמ' בדבריו וכה"ג כ"ע מודו דחוששין עכ"ל. ואינו כן לע"ד כלל וכ"כ הרא"ש בא בתשובה שכתב בסמוך והוא בעצמו סותר את"כ סברא זו וכתב הר"מ בתשובה במקדש בע"א מדקאמר אין חוששין וכ"ת נצריכה גט לחומרא נמצא אתה פוסלה לכהונה ואי משום קלא דקמי כשואין הוי קול ושוברו עמו אבל אי נפיק עלה מעיקרא קלא דקידושין גמורין ואחר זמן כך שלא קידש אלא בע"א אי לא מבטלינן קלא בריכה גט אמנם אביי שפסק דמבטלינן קלא עכ"ל. כתב הרשב"א בתשו' הזורק גבי שמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק והוא שנתיחדה בפני שנים והיו השנים ביחד אבל בפני ע"א ואפי' בפני א' בשחרית וא' בין הערבים לא דאין כאן קדושין דאפי' בא עליה שם קדושין אין קדושיו קדושין דהמקדש בע"א אין חוששין לקדושיו וגרסינן בתוספתא הרי שנתיחדה עמו צריכה ממנו גט שני א' אין צריכה ממנו גט שני א' בשחרית וא' בין הערבים זה היה מעשה ושאל רבי אלעזר בן תדאי לחכמים ואמרו אחד אין צריכה ממנו גט שני עכ"ל והוספתיו כתבוה הרי"ף והר"א בפ' מי שאחזו וכ"כ מדברי הרמ"בם פ"ח מה' גרושין שכתב כל המגרש את אשתו וכו' ה"ז לא יתיחד עם אשתו וכו' והדבר ידוע שאם נתיחדה עמה בפני ב' עדים באנו אפי' נתקיים התנאי אח"כ ה"ז ספק מגורשת ע"כ וכ"כ עוד בפ"י מה' גרושין וכתב הרא"ש בא בס"פ הזורק מסתברא כגון שראה הוא את העדים אבל אם ראו אותו שנים מן החלון והם רואים ואינם נראים לו אינה צריכה ממנו גט לפי שאם יודע שהמקדש בינו לבין עצמו שלא בפני עדים אע"פ ששניהם מודים אינה מקודשת הילכך השבעיה שלא לשם קדושין בעלה אלא לזנות בעלמא וכ"כ בשמו הר"ן בפ' מי שאחזו וה"ה בפ"ג מה' אישות ובפ"י מה' גרושין וכ"כ הרי"בש בסי' רס"ו על עדים שהעידו שהכמינו את המקדש אחר אפל ומשם ראו מעשה הקדושין כיון שהאשה לא ראתה שם עדים בשעת קדושין אין לחוש לשם דכל שאינה רואה שיש שם עדים אין רואים שהיא מקבלת אותן לשם קידושין ואף אם שמעו מפיה שהיא מקבלת אותם בתורת קידושין אינה רואה שנתרצית בקידושין אלא שאומרת כן מפני שסבורה שאין שם עדים ויודעת שהמקדש שלא בעדים אין חוששין לקידושיו וכ"כ הרא"ש בא בפ' האי שמקדש גבי הסיא דאמרינן דלא בעינן אתם עידי בעידי קידושין ה"ל ודווקא בשקדשה בפני שנים שהם אוכלים אבל הכמינן לה פרץ אחורי הגדר והיא אינה מרגשת בהם לא דדילמא אי הוה מרגשת בהו לא מקבלה קידושין אלא שמתה דסברה דליכא סהדי קבלתן משום דמידע ידעה דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקידושין ורבתה לכחק בגוכן הסכימו האחרונים ז"ל ובסי' ו' כת' על דברי הרשב"א הללו שהודו לו כל המפרשים שבאו אחריו. וכת' הר"ש שבא בתשובה סי' תש"פ בשנים שהיו עומדים אחורי גדר בית א' ושמעו שאמר ראובן ללאה התקדשי לי באתרוג אבל לא ראו נתינה ממש אפי' ראו שהאתרוג יוצא מתחת ידה אין כאן חשש של כלום ואפי' היא מודה שלקחתו לשם קידושין דעדות ראיה ממש בעינן ובסי' אלף קע"ט על אשה שהעידו שהכניסה ידה בחור שבכותל החוצן ביניהם ובין מקום שהמקדש והעדים עומדים שם ונתן המקדש מעות בידה וקדשה בהן והאריך בדבר: אבל אם קידש בפני עדים אפי' לא א"ל אתם עדי

נמ עליה אבל כאן דילמא לא

לקדושין להצריכה גט. אבל קדש בפני עדים אפי' לא אמר להם אתם עדי שפיר דמי המקדש בפסולי עדות דאורייתא אינם קדושין וכת' הרמב"ם אבל בפסולי עדות דרבנן או בעדים שהם ספק פסולי תורה אם רוצה לכנוס חוזר ומקדש בעדים כשרים ואם לא רוצה לכנוס צריכה גט מספק ואפי' אם כפרה האשה ואומרת לא קדשתני כופין אותו ליתן גט

קטן

עדי ה"ה ב"כ הרמב"ם בפ"ג מה' אישות והכי איתא בפ' האיש מקדש כתב הרשב"א בת זוג אותו העד שהעיד שבפניו נתקדשה כיון שהאחרים אומרים שלא נתקדשה בפניהם אין חוששין לו דלא הוי אלא חד וקי"ל שמקדש בע"א אין חוששין לקדושין ומ"ש העד השני באותו מעמד שאחר שבפניו ובפני חבירו נתקדשה אינו כלום דכל שאומר שלא בפני ב"ד מיקרי ואמר ויכול לחזור ולהעיד שלא נתקדשה כל מה שאומר חוץ לב"ד אינו כלום כמו שמפ' בפ' שבועת העדות כל שלא העיד בפני ב"ד שנתקדשה אינו כלום אלא היה לחוש שמא למחר הוא בא ויאמר שנתקדשה בפניו ונמצאו בניה ממזרים והנה זה עובר על שאינו מעיד ואם אינו רוצה להעיד יחרימו בב"ה שכל מי שידע בזה עדות שיבא ויעיד ואם זה אינו מעיד ה"ה עונו אחר כך ראיתי כת' אחת בשאלה זו שבא למחר שאלכי ע"ז וכ' בו שכשל אמרו בפני ב"ד שלא ידעו בקדושין ולא בממון שהוא תובע ממנה אלא שאחר הוא חזר אח"כ ואמר שיש לו מזכרת מטעינן הוה כיכד היה בוינציא ואם הדבר כן אין בדבריו כלום שאפי' חזר ואמר שנתקדשה אין בדבריו כלום שכל עד שאומר בפני ב"ד איני יודע אינו יכול לחזור ולומר נזכרתי ויודע אני כמו שמבואר בשבועות ואם הדבר כן הרי היא מותרת בלא גט ויתירוה

ידן והלס"דמ שלא ראו הקדושין ולא חתמו כבר השבתי על עדות החתומים שאין סומכין עליה דמפיסה בע"ע על מה שהוספת שהעדים הרחוקים שהחישוהו הורת הדין בעלמא אלו הביא עדים אחרים והעידו כדבריו היו נאמנים אבל כאן יש לחוש הרבה שזה עשה שלא כהוגן לעשות בנות ישראל כזונות ורגלים לדבר שהוא ועדיו שקרנים ובסוף דבריו כתב ודינם שהואלת מב"ד לכתוב מה שהיה בפניהם כדין אמרה ורגלי לב"ד לכתוב אפי' מעצמן וליתן לה להסיר המכשולות ושלא ליתן מקום לפושעים לחבל ולנבל בנות ישראל ולהחניף הארץ: וכתב עוד שם כשבאו העדים השניים והכחישוהו ואמרו שאין זה כתב ידן אם אין כתב ידן יוצא ממקום אחר הם נאמנין כמו שכתבנו בפ"ב דכתובות ואפי' אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר או שאמרו העדים כתב ידינו הוא זה אם אמרו מעולם לא חתמנו ומזויף הוא זה הכל תלוי בראיית בית דין אם הוא יעיין וידקדק הרבה בדבר ויחקור וידרוש ויאיים

טומאה ואמרו עדים בכך אשתו ותיאסר ואפי' יוציא זה שטר חתום בעדים ונתקיים השטר ע"פ שנים עדים דעלמא מחזיקין אותו במזויף כיון שבאו אותם שנים ואמרו שלא אמ' לזייף אותו וכדגרסי' בפ' אלו נערות האי שטר ריעא לא מגבי' ביה וכו' כיון דאמר אזוייפי זייף וכו' ואע"ג דהתם לא אמרי' אלא דלא מגבי' ביה דמשמע הא מיקרע לא קרעינן ודכוותה הכא לא הוי לכתחלה לא היא דהכא בחזקת היתר לבעלה היא ואם הם אוסרי' לבעלה הרי את מוציא מחזקה ע"י שטר זה דריע ואילו כגבי' בו ותובע ממון מחזק בעליו ועוד דכיון שהכתי' אותם עכשיו קודם שיוציא השטר ונשאת בבירור אומרי' לא תצא וכל שאין מוציאין אותה לאחר שנשאת אפי' לא נשאת לא תצא מהיתר הראשון וכדאמרי' בפ"ב דכתובות ופרק האשה רבה ועוד דכל שלא באו עדי השטר ממש נאמנת היא לומר שטר מזויף הוא מגו דאי בעיא אמרה גירשתני ומותרת לינשא על פיה כאומר לבעלה גירשתני וכדמשמע בהלכי נדרים ובפ' השולח וא"ע דמגו במקום עדים לא אמרי' אתו עדים גופייהו דחתימי בשטר אבל הכא ליכא עדים דאימא מזויף הוא ולענין גדלותו שאמר שחזר אחריו לזייף השטר מסתברא שהאב נאמן והאות שכתבנו בפ' האיש בני זה בן י"ג שנה ויום א' נאמן לנדרים ולערכין וכו' אבל לא למכות ולא לעונשים ועדות זו לא למכות ולא לעונשין היא עכ"ל: כתב הריב"ש בסי' קכ"ב על אשה שבעליה שנתקדשה והוציאו קול עליה היה עדים בדבר אלא שיצאו מהעיר לא הרחיקו יותר ממהלך שני ימים ועתידים הם לחזור והיא מכחשת ואומרת שלא נתקדשה והמקדש אומר יבואו עדים ויעידו כי הקול זה לא הוחזק בב"ד בשום א' מהדרכים שאמרו בו אלא שאיש השוא אמר על האשה היא שהוא קדשה בפני עדים שהלכו להם והוא המוציא הקול והיא מכחשת אותו ולכן אין ממש בדבריו ואין מעכבין אותה מלינשא והיא תחוש לעצמה וכ"כ הר"ש בר צמח בתשובה דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין בין מקום קרוב למקום רחוק והיינו ממש הא דפ"ק דקדושין והא איכא סהדי ואמרי' הא מיא ליתנהו קמן ואפי' אביי ורבא דחיישי דוקא התם שאינו עדות בקדושין אלא אי הוה פ' מיהו למעוטי כל תלוי ומה לדייני ירא' שמים אם רואין היה ממש בטענותיו ובין כך ובין כך יכולין ב"ד להחרים כל מי שטוען דבר שאינו אמת יכולין לכוף אותו מיד לגרש אם רואים היה צורך בדבר זה וכ"כ הרשב"א בענין אם יצא עליה קול מקודשת שמחרימין על הטוען דבר שאינו עוד כתב שכופין אותו לברר טענתו או לגרש ומוכח לה מדאמרי' בפ' בתרא דכתובות אבא פסק עלי או כנוס או פטור ה"נ אומרת אני איני מודה בדבר אתה ברר או גרש וכ"ש בענין זה שאינו אלא קול כלל אלא טענתו בלבד ואחר שעומד בדיבורו וקבל עליו החרם כופין אותו לברר טענתו תוך זמן קרוב או לפטור מיד והכל מסור לב"ד יראי שמים עכ"ל ובתשובה אחרת כתב עוד אין לחוש כלל לדבריו ולא חיישי' בזה משום ממזרות דהא אשה עצמה נאמנת לומר מת בעלי וכן לומר לבעלי גירשתני אע"פ שהיא בחזקת א"א ואין ראוי להחמיר בזה משום שלא יהיו בנות השלום מדרך כף רגל לבני פריצי עמנו וכמו שכתב הרשב"א בתשובה על תלמיד א' שרצה להחמיר בכיוצא בזה וכעס עליו זכה שהיה רעה חולה שיתעלל פריץ א' על א' מבנות ישראל כדי להוציא ממון מידם ומה שכתבת שכך היה המנהג לעגנה ולהאמינו הוא מנהג בורות ואם מפני חומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא לענין אם יקדשנה אחר או אם יקדש זה אחותה וכמו שכתב הרשב"א באותה תשובה ואין חוששין בזה לקול דלא חיישי' אלא כדאיתא בפ' המגרש לא שיצא קול סתם וכו' דבעינן קול יוצא מדברים שראוי לחוש להם כאותם שנזכרים בגמ' אבל כשידוע שהוא מוציא קול שקר אחד ומדבריו יצא ריבון בעיר אין זה קול כלל עכ"ל וכתב עוד בתשובה על מי שקדש בת קטנה שלא בפני אביה והעדים קרובים זה לזה מצד האם שאפי' הרמב"ם שסובר שפיסול קורבה אינו אלא מדרבנן יודה שעדותו בטלה מפני טעמים שאחד שאפי' יהיה פיסול זה כשאר פסולי עדות דרבנן וכלא שחוששין לקידושיו הכא כיון שהיתה קטנה שלא לדעת אביה אין כאן חשש קידושי תורה ואפי' לרמב"ם שסובר שאם נתרצה בפירוש חוששין לקידושיו אפ"ה אין כאן חשש קידושי תורה שאנו צריכין לשמוע מפיו שנתרצה וכיון שאין כאן קידושי תורה אפי' יודה רבי' לבה"ג דתקנו רבנן קדושין לקטנה אפ"ה יתמה כאן שאין זו מקודשת לפי שקידושין דרבנן בפסולי עדות דרבנן הם וליה מאן דחייש להו והשני הפני מה שכתב הרב דפסול קרובים שהוא מדרבנן הוא מדרבנן הוא מפני שסובר בכל מדרש חכמים שאינם קרויים דאורייתא אינו שהן מדרבנן אלא שהם קרויי' מדרבנן לענין שאינו בכלל בדברי רבי שמלאי לענין מנין המצות אבל מ"מ דין תורה הם וא"כ המקדש בפניהם אינה מקודשת עכ"ל מצאתי כתוב על מעשה שהיה באשה שנתקדשה לראובן בפני עדים שהם קרובים ואחר כך הלכה ונתקדשה לשמעון בפני עדים קרובים ופסקו החכמים שאלו ואלו אינם קידושין והתירוה לעולם והלכה ונשאת לאחר וא"כ עמד אחד וערער על הוראת החכמי' לפי שהקרובים הם פ"י איש ואשה פסולי עדות דרבנן וצריכה גט והקידושין השניים א"כ אלו אע"פ שהעדים היו קרובים כיון שהקידושים הראשונים לא היו בעדים כשרים והסכימו לדבריו והשיב ה"ר יהודה בן הרא"ש על ידה מפני שרבים חולקים עליו ופוסקים שקורבת אישות היא מן התורה ועוד שהרי"ף כתב בתשובה שהמקדש בפסולי עדות דרבנן אין חוששין לקידושיו עכ"ל וכ"ל לסמוך על זה היכא דכבר נשאת אבל אם לא נשאת עדיין הדין עם החולק להצריכה גט משניהם כדברי הרמב"ן ז"ל וכת' עוד ה"ר יהודה בתשובה הנזכרת אבי הנערה הטעה אתכם שלא הגיד לכם שבקידושין השניים נמצאו עדים כשרים עם הקרובים ואם הייתם יודעין בעד המקדש שקבלתם שעדיו שהיה שואל אותו אם היה לו שום זכות לטעון בעדו היה אומר לכם שהיו שם עדים כשרי' ג"כ ואם הייתם מסכימים להתיר היית' אותבי' הטעם במעט ב"ד ואם היה חול' בדבר הייתם סותרים דבריו קודם שתנשא ולא היה נשאר מקום שום לעז על הנישואין עכ"ל כתב רבינו ירוחם בשם הר"מ המקדש בפני שני עדים שאחד מהם קרוב מתירים אותה לינשא לכתחלה בלא גט:

מג קטן שקדש או נשא אינו כלום דלא תקינו רבנן נישואין (א) לקטן ואפי' שלח לה סבלונות משהגדיל אינו כלום דלא חיישי' שמא שלח לה לשם קדושין ולאחר שיגדיל חלין הקדושין ואפי' אין עדים שבא עליה משהגדיל אלא שנתייחד עמה צריכה גט ואם קיים משהגדיל כתובתה קיימת וא"צ לכתוב לה כתובה אחרת ודוקא מנה ומאתים אבל תוספת אין לה המקדש קטנה אינן קדושין אבל לאחר שתגדיל חלין הקדושין ואינה צריכה קדושין אחרים ומיהו תקנו לה נישואין ע"י אחיה ואמה שאם אין לה אב או שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה שאין לה עוד רשות בה והשיאוה אחיה ואמה לדעתה הוו קדושין ומ"מ אם רצה לצאת ממנו אינה צריכה גט אלא יוצאה במיאון כאשר יתבאר לקמן בהלכות מיאון בע"ה ודוקא שיש בה קצת דעת להבחין בין טוב לרע כגון שאם נותנין לה צרור זורקתו אגוז נוטלתו כך יש בה דעת לשמור קידושיה אבל אם אין בה דעת כזה או אפי' יש בה דעת והשיאוה אמה ואחיה שלא לדעתה לא הוו קדושין כלל והרמב"ם כתב דפחותה מבת שש אפי' היא נבונה ביותר ומבחנת אינן קדושין ואינה צריכה מיאון ואם יתרה מבת י' אפי' היא

מג קטן שקדש או נשא אינו כלום דלא תקינו ליה רבנן נישואין

בר"פ חרש (דף קיב) אמרינן הכי דלא תקינו רבנן לקטן נישואין דלקטנה דוקא תקינו נשואין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ומ"ש דקטן שקדש אפילו שלח סבלונות משהגדיל אינו כלום וכו' מבואר במסכת פ' האומר (קדושין ד' נ) ומפ' טעמא במתני' משום דעל דעת קדושין הראשונים שלח סבלונות כלומר ולא שלחם לשם קדושין וכ"כ הר"י בפ' האומר קטן אין קידושיו כלום דלאו בר קיימא הוא דכי יקח איש כתיב מי נאמן להעיד על הקטן והקטנה אם גדלו עיין בסי' קנ"ה ט"ז ומ"ש ולאחר שיגדיל חלין הקדושין ואפילו אין עדים שבא עליה משהגדיל אלא שנתייחד עמה צריכה גט בפרק המדיר (דף מג) תנן קטן שקידש אע"פ ששלח סבלונות לאח' מכאן אינו מקודש בעלו קנו ר"ש בן יהודה אומר בעלו לא קנו ומשמע דהלכה כת"ק וכתב שם הרא"ש דהיכא דאמר בועל לשם קידושין היינו דאיכא עדי יחוד דאמרינן הן עדי יחוד הן עדי ביאה וטעמא דחיישינן בביאה טפי מבסבלונות משום דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הלכך איכא למימר דמסיק אדעתיה דילמא קידושי קטן לאו כלום נינהו וגמר ובעל לשם קדושין וכ"כ עוד בתשובה כלל ל"ה וכבר ראיה אחר וכת' שם הר"ן דהא דאמרינן גבי קידושי קטן שאם בעל משהגדיל קנה היינו לומר דקדושין גמורים הם* ומ"ש ואם קיימה משהגדיל כתובתה קיימת וכו' מבואר במסכת פ"ק דכתובות. ומ"ש ודוקא מנה ומאתים אבל תוספת אין לה מימרא דרב הונא שם. ופרש"י מנה ומאתים שהן תנאי ב"ד דהלכו בעלו בה לא גבי' דהשתא בעלמא הוא ונתבאר עוד זה בדברי רבי' סימן ס"ז וכתבו התו' דמשמע ממתני' דהיכא דנשאה בתולה אע"ג דהשתא כבר היא בעולה יש לה כתובה ק"ק שע"מ כן קיימה שהיא עכשיו כתחלת נישואיה ה כתב מהרי"ק בשורש ל' דקטן בן י"א שקידש לו אביו שצריכה גט לדעת קצת פוסקים דברים תמוהים הם כתב הרשב"א בתשובה סימן תת"ג על ענין קטן שהשיאוהו אשה אמרתמה השם יש בדבר באמת אסור לעשות כן מכמה טעמים. והרא"ש כתב בפ' האיש מקדש קטן שהשיאו אביו לא חשיב כאלו היא בזנות אלא אפי' היא גדולה ובת עונשין אע"ג דלא תקינו רבנן נישואין. המקדש קטנה אינה קדושין פשוט בתלמוד בכמה דוכתי ומ"ש אבל לאחר שתגדיל חלין הקדושין ואינה צריכה קדושין אחרים ז"ל הרמב"ם בפ"ד גבי ממאנת למה יוצאה בלא גט מפני שאין קדושיה קדושין גמורין מן התורה אלא מד"ס וכן תלויין אם ישבה עם בעלה עד שגדלה גמרו קדושיה ונעשית א"א גמורה ואינו צריך לחזור ולקדשה אחר שגדלה ואם לא רצתה צריכה לתת ותצא בלא גט וכת' ה"ה דע שמ"ש רבי' שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה גמרו קידושי' ונעשית א"א גמור הוא דוקא כשבעל אחר שגדלה אבל לא בעל אחר מכאן אינה א"א אלא מד"ס וקידושי אחר תופסין בה וכבר ביאר רבינו בארוכה פי"א מה' גירושין ומ"ש כאן נעשית א"א גמור' לומר שצריכה גט ואם בא עליה אחר שגדל' היא א"א מהתורה ואם לא בא עלי' היא א"א מד"ס וזה מבואר שם בה' גירושין עכ"ל וגם רבי' כ"כ בסי' קנ"ה וז"ל ב' היא בימין אח' י"ב ולא בעל אח"כ הוו ספק קדושין ואם בא לסוכי' צריכ' גט מדרבנן ומי' אם לא גירש ועמדה ונתקדשה לאחר צריכ' גט משניהם ואם ירצה מגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגרש שני וישא ראשון שמא יאמרו מחזיר ראשון גרושתו משנתארסה והרמב"ם דוקא היכא שלא בעל אחר שגדלה ונתקדשה צריכה גט משני ואסורה לחזור לראשון אבל בעל אחר שגדלה ונתקדשה לאחר אפי' גט אינה צריכה משני ומותרת לחזור לראשון עכ"ל וא"כ צ"ל שמ"ש כאן רבי' סתם דלאחר שתגדיל חלין הקדושין ומשמע דאפי' לא בעל נמי חלו הקדושין היינו מדרבנן וכ"מ שאינה צריכה קדושין אחרים וכדמסיים בה ואינה צריכה קדושין אחרים כלו' לענין זה בלבד הוא דחלו הקדושין אבל לענין אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר לא דמו ודאי תפסי בה קדושי אחר כל שקדם אחר קודם שבעל ומהרי"ק בשורש ל' כ' בדיני אלו עיין עליו ומ"ש ומיהו תקינו לה נישואין ע"י אחיה ואמה וכו' ומ"מ אם רצתה לצאת ממנו אינה צריכה גט אלא יוצאה במיאון בפ"ב מת תנן איזו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן וכבר כתבתי בסמוך דבר"פ חרש קאמר דקטנה תקינו לה רבנן נישואין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר ומ"ש דהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה הינה כמי שאין לה אב מבואר במסכת פ' נערה ופ"ב מת. ומ"ש ודוקא שיש בה קצת דעת וכו' בפ' השולח אמר רבה ג' מדות בקטן צרור זורקו אגוז נוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון פעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה הגיעו לעונות נדרים נדריהם נדר וכו' וזו היא גרסת ספרים דידן והיא גרסת רש"י אבל הרי"ף מחליף הגירסא בשתי מדות ראשונות שנים וגוז במדה ראשונה וכנגדו מתגרשת בקדושי אביה ובמדה שניה גורס וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון וכתב הרא"ש דמסתבר כגירסת הספרים שהיא גירסת רש"י ופרש"י וכנגדו בקטנה שהיא יודעת לשמור קידושיה ומתקדשת בקדושי אמה או אחיה לדעתה או

*כ"ה ומ"ש רבינו ולאחר שיגדיל חלים הקידושין איננו כמון דהא כשיש עדים שנתייחד עמה לא מחמ' הקידושין היא מקודשת אלא מחמת שאנו אומרי' שקידשה בביאה עכשיו:

מג (א) ובמרדכי ריש הבע"ל דאע"ג דקטן הוא מ"מ אין ביאתו ביאת זנות הואיל ונשא דרך נשואין ומותרת לעמוד אצלו וכן משמע באשר"י והתו' פ' האיש מקדש וכתב הרא"ש בתשובה סימן ל"ה קטן שהגיע לשנותיו וקידש אשה ולא ידעינן אם הביא ב' שערות הוי קידושי ספק ואם בדקוהו אח"כ ונמצאו ב' שערות אמרינן לחזקה שהגיע לשנותיו הביאן: (ב) ובהגה' אשרי ריש מי שהי' נשוי ואם נא כ' לה כשהו' קטן כשיגדיל א"צ לכתוב לה אלא מנה דהא משהגדיל בעולה היא עכ"ל:

בקבלת עכו"ם יתומה היא למיאון שצריכה למאן ואיפה יוצאה בלא מיאון דתנן ביבמות כל תנוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן או יודעת לשמור היא ומ"ם או אפי' יש בה דעת ושיאוס אמה או אחיה שלא לדעתה לא הוו קדושין כלל במשנה פ"ב ס(דף קו) אי זו היא קטנה שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה

אשת חרש ספקות הרי זה מקודשת לשני קדו... לבעלה החרש ג"ז בפרק ד' וכתב ה"סמ... שהקדושים הם מד"ס קדושי תורה אלין בה... לבע' החרש ובהשגות א"א טעה בזה שאינ' מות...

היא סכלה ביותר הואיל ונתקדשה לדעת צריכה מיאון היתה מבת ו' ועד סוף י' בודקין אותה אם מכרת ומבחנת עסק הקידושין והנשואין צריכ' מיאון ואם לאו אינה מתקדש' ואינ' צריכ' מיאון וכל זמן שלא תמאן בעלה זכאי במציאת' ובמעשה ידיה ובהפר' נדרי' וחייב במזונות' ובפריונ' כל זמן שהיא תחתיו ואוכל פירותי' אבל אם הלך למ"ה ולותה ואכלה או לצורך פריונ' ועמד' ומיאנ' אינ' חייב לשלם אע"פ שאכל פירותי' ואפי' הן בעין עדיין שליקטן ומונחין ברשותו אינו מחזירן ודינן בענין הכתובה יתבאר לקמן כדין היוצא' בלא כתובה :

מד חרש

וחרשת אינן בני קידושים מן התורה ל"ש נשאו כיוצא בהן ל"ש חרש שנשא פקחת או חרשת שנשאת לפקח אבל חכמים תקנו להם נישואין וכתב הרמ"בם לפיכך אם בא פקח וקדש אשת חרש הפקחת הרי זו מקודשת לשני קדושין גמורי' ונותן גט והיא מותרת לבעל החרש ומ"מ אינה יכולה למאן שאם היתה יכולה למאן לעולם לא היה שום אדם נושא אותה וכתובה לא תקנו להם כאשר יתבא' לקמן בע"ה ושוטה ושוטה אין להן קדושין לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים לא שנא נשאו עם כיוצא בהן לא שנא עם פקחים כתב הרמב"ם שיכור שקדש קדושיו קדושין אפילו

אפי' שתכר הרבה הגיע לשכרותו של לוט אין קדושיו קידושין ומתיישבין בדבר זה. וכתב עוד סרים שקדש בין סריס חמה בין סריס אדם וכן אילונית שנתקדשה הוו קידושין והתוספות כתבו דאילונית שנתקדשה לא הויין קידושין אפילו מדרבנן ואינה צריכה גט בר"א באילונית שיש לה סימני אילונית שאין לה דדים או שהתשמיש קשה לה או שקולה עבה כקול האיש או שאין לה בשר גבוה ועגול כמין כף למעלה מאותו מקום שבאה ממנו אלו חשוב אילונית אבל ספק אילונית צריכה גט וטומטום ואנדרוגינוס שקדשו או שקדשם איש כתב הרמ"בם שקידושיהן ספק וצריכין גט מספק וכן כת' רב אלפס והתוספות כתבו דאנדרוגינוס ודאי זכר הוא וכן היא מסקנת א"א הר"אש ז"ל. כת' הרמב"ם המקדש אחת מכל העריות לא עשה ולא כלום שאין קידושין תופסין בהן חוץ מהנדה שהמקדש נדה מקודשת קידושין גמורין ואינה ראויה לעשות כן: המקדש אחת מן השניות או מאיסורי לאוין או מאיסורי עשה וכן היבם שקידש צרת יבמה הרי זו מקודשת [א] קידושין גמורים אף ע"פ שאסורה לו לכנוס אחת מכל אלו הרי זה מגרש בגט חוץ מיבמה שנתקדשה לזר שהיא מקודשת מספק ע"כ המקדש גויה או שפחה אינו כלום שאינן בני קידושין וכן גוי ועבד שקדשו ישראלית אינו כלום ישראל מומר שקידש קדושיו קידושין וצריכה ממנו גט וי"א דמומר לחלל שבת בפרהסיא ולע"ז דינו כגוי גמור ואין קדושיו קידושין ולא נהירא וכותי הוה עובדא ואצרכיה גט רב יהודאי ומר רב שמואל ריש כלה וכת' הרמ"בם מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש ישראלית הוו קידושין ספק וצריכה גט כתב הרמ"בם המקדש מי שחציה שפחה וחציה בת חורין אינה מקודשת קידושין גמורים

ד"מ (א) וכ' מהרי"ק שורש פ"ד דמי שיש לו אשה כבר וקידש עוד אחרת הויא מקודשת אע"פ שיש נדר על חר"ג ופשוט הוא ועי' לעיל סי' א' ה':

ד"מ (ב) וכ"כ המרדכי סוף החולץ ע"א ופסק דמשומד' שהי' לה בן בגיות' ואותו הבן קיד' אשה צריכה גט ועי' לעיל ס"ו כי משומד שנשא אשה משומד' מה דינו ועי' לעיל סי' ג' מדין אונס שקידש לפני אונסין:

פירש דאר' יוסי דמתני' קאי ופליג אסא דאמר לעיל משמיה דרב וליתא למתני' מקמי ברייתא וכן פר"י וכיון דפליגי אליביה דרב מסתבר כדאמרי בי רב דשמואל סבר כותיה דאמר ליתא לברייתא מקמי מתני' ולהאי פיסקא חייבים עליו סקילה מב' מקומות כרבי יוסי דמתני' ע"כ: כתב הרמ"בם המקדש א' מכל העריות לא עשה ולא כלום וכו' חוץ מן הנדה שהמקדש נדה מקודשת קדושין גמורין ואין ראוי לעשות כן בפ"ד וסא דמקדש א' מכל העריות לא עשה כלום מבואר בפ' האומר (דף סז) וילפי כולהו עריות מדכתיב כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הוקשו כל העריות כולן לאחות אשה מה אחות אשה לא תפסי בה קידושין אף עריות כולהו לא תפסי בהו קדושין ואחות אשה נפקא מדכתיב בה לא תקח כלומר לא יהא לך בה ליקוחין: ומ"ש דמקדש נדה מקודשת ג"ז שם ויליף לה מדכתיב ותהי נדתה עליו אפי' בשעת נדתה תהיה בה הויה ועל מ"ש הרמב"ם ואין ראוי לעשות כן כתב ה"ה המגיד שכיון שאינה ראויה לביאה ולא אף לחופה כמו שיתבאר פ"י אין ראוי לקדשה ויש מי שכתב שטעם דברי רבי' הוא שמא יגע בבשרה עכ"ל ומ"ש המקדש אחד מן השניות או מאיסורי לאוין או מאיסורי עשה וכו' כל זה לשון הרמ"בם בפ"ד אלא שבנוסחת הרמ"בם בתחלה כתוב חוץ מיבמה שנתקדשה לזר שהיא מקודשת בספק ואח"כ כתוב אע"פ שאסור לו לכנוס אחת מכל אלו ה"ז מגרש בגט וכתב הרב המגיד השניות כבר כתבתי דינם פ"א שהם מדבריהם ואיסורי לאוין ואיסורי עשה ואע"פ שהן מדבריהם קדושין תופסין בהם פשטה משנה שבפ' האומר וכתב עוד וכן היבם שקידש צרת יבמה וכו' כך היא עיקר הנוסחא בדברי רבי' ובקצתן נמצא צרת ערוה וטעות סופרים הוא לפי שצרת ערוה היא אסורה שלא במקום מצוה והיא בכרת ואין קדושין תופסין בה אלא צרת יבמה הוא ופי' שבא שמת והיו לו ב' נשים ונתייבמה האחת מהן וכרתה אסורה לשאר האחין בעשה שכיון שכבר יבמה יבא עליה ולא על צרתה ולאו הבא מכלל עשה עשה וכן מבואר פ"א מה' יבום: וכתב עוד חוץ מיבמה שנתקדשה וכו' בפרק האשה רבה (דף כב) אמר רב מנין שאין קדושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר ושמואל אמר בעניותנו צריכה גט מספקא ליה לשמואל האי לא תהיה אי ללאו הוא דאתא אי דלא תתפסו בה קדושין אתא נמי אמר אמימר הלכתא כותיה דשמואל: המקדש גויה או שפחה אינו כלום שאינן בני קדושין ג"כ הרמ"בם בפ"ד והוא פשוט במשנה ס"פ האומר (דף סו) ויליף לה בגמרא מקראי ומ"ש וכן גוי ועבד שקדשו בת ישראל אינו כלום ג"ז כתב הרמ"בם בפ"ד ובכמה מקומות אמרי' דגוי ועבד אינן בתורת גיטין וקידושין ובפ' החולץ (דף מה) אמרי' דגוי ועבד לאו בתורת קדושין נינהו וכתב רש"י דילפינן לה מדכתיב שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור וגוי נמי ליתיה בכלל קדושין דכתיב בז' אומות לא תתחתן בם לא יהא לך בהם חיתון ובשאר אומות כתיב ואחר כן תבא מכלל דמעיקרא לית בה הויה ומהני קראי נפקא לן בקדושין דלא תפסי קדושין בנכרית וגוי כמי מכי למילף מהיכא ובשאלתות דרב אחאי מפיק מהא והיא בעולת בעל ודרשי' בסנהדרין בעולת בעל יש לה בעל ואחר יש לה וכ"ש דארוסה לית להו וביאה נמי לגבי קדושין לית להו דלא תקוש הויות להדדי: ישראל מומר שקידש קדושיו קידושין וצריכה ממנו גט בפ' החולץ (דמז) תניא טבל ועלה הרי הוא כישראל ואמרינן למאי הלכתא דאי הדר ביה ומקדש בת ישראל ישראל מומר הוא וקדושיו קדושין והכי אמרינן נמי בפ' עד כמה וכתב הטור דמדקאמר קדושיו קדושין ולא קאמר חוששין ש"מ דאורייתא תפסי קדושין וכך הם דברי הרמב"ם שכתב בפ"ד הרי אלו קדושין גמורים. ומ"ש וי"א דמומר לחלל שבת בפרהסיא ולע"ז דינו כגוי גמור ואין קדושיו קדושין בעל העיטור כתב סברא זו וכתב עליה ומסתברא דקי"ל גוים שבח"ל לאו עובדי ע"ז הם הא אידך אינו מומר לעבודה זרה ומחלל שבתות בפרהסיא ליתא אלא בעבודת קרקעות וקידושיו קדושין וגרושיו גרושין ובהם רש"י כתב דאפי' מומר לע"ז ולחלל שבתות קדושיו קדושין וכן דעת הרמ"בם בפ"ד וכתב הרב המגיד בפ"ד מן הסוגיא שבפ' קמא דיבמות נ"ל שאפי' זרעו שהוליד משהמיר דתו אם קדש אותו זרע ישראלית קדושיו קדושין ודוקא שהולידו מישראלית ואפילו מומרת אבל הולידו מן הגויה אין חוששין להם שהרי אפי' ישראל גמור הבא על הגויה והוליד ממנה בן אינו קרוי בנו אלא בנה וזה ברור עכ"ל: [ב] ישראל מומר שיש לו בת קטנה אם כשרה אם יכול אביה לקבל קידושיה או גיטה בתשובת מיימוני שבסוף ספר נשים: וכותי הוה עובדא ואצרכיה גיטא רב יהודאי ומר רב שמואל ריש כלה בספר העיטור ואע"ג דאמרינן בפ"ק דחולין דעשאום כגוים גמורים לכל דבריהם משמע לשני רבוותא דהיינו דוקא לענין שלא לסמוך עליהם באיסור והיתר אבל לספוקי קדושיהם לא וכתב הרמ"בם מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש ישראלית הוו קדושי ספק וצריכה גט בפ"ד וסא בפרק החולץ (דף מג) בעי רבא היפסיקו כתב הרמ"ב המקדש מי שחציה שפחה וחציה ב"ח מקודשת קדושין גמורין עד שתשתחרר וכיון שנשתחררה גמרו קדושיה ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים בא אחד וקדשה אחר שנשתחררה ה"ז ספק קדושין שניהם עכ"ל הרמ"בם בפ"ד והר"ן כתבו בקידושין וריכים אלו איתנהו בהשולח דגרסינן התם דרש רבה בר רב הונא בשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה ב"ח שנתקדשה אין קדושיה קדושין וא"ל רב חסדא מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו הדר אוקי רבא בר רב הונא אמורא עליה ודרש ומסכים הוא תחת ידיך אין אדם עומד על דברי תורה אא"כ נכשל בהם אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת חציה שפחה וחציה ב"ח שנתקדשה קדושיה קדושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו א"ר ששת בשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה ב"ח שנתקדשה אין קדושיה קדושין איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא א"ר נחמן פקעי קדושי ראשון רבי זירא אמר ר' נחמן גמרו קדושי ראשון וכתב הר"אש והלכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא דסוגיין דשמעתין כוותייהו והא דקדושיה קדושין לאו לחיובי מיתה הכא עליה אלא אשם וכן מוכח מדקאמר ואם כפסך לגיבו ופי' פרש"י בשמעתין גמרי קדושי ראשון ומיקרי הויה חייב עליה אשם והשתא הוי במיתה כדקאמר בתר הכי לא יומתו כי לא חופשה הא חופשה יומתו וגבי פלוגתא דרב יוסף בר חמא ורבי זירא כתב לא איפסיקא הלכתא כמאן וכן רב חסדא בגמ' מספקא ליה הילכך כריכה גט משניהם ואם רצו א' מגרש וא' כונסה ואם מתו את של שאחד חולץ ואחד של השני או חולץ או מייבם עכ"ל כלומר אבל לייבם לא דהיא ברישא לא דילמא פגע ביבמה לשוק כדאמרינן בפ"ב דיבמות והר"ן כתב דהיא דרבא אלו בפ"ק דקדושין ופסק הוא הלכה כרבה בר רב הונא ורב חסדא ואע"ג דרב ששת פליג עלייהו משמע דקי"ל דמקודשת משום דרב חמא ורבי זירא ס"ל דתפסי בה קדושין מדפליגי בנשתחררה אי גמרי קדושי ראשון או פקעי וכתב שכן דעת הרמ"בם וגבי פלוגתא דרב יוסף בר חמא ור' זירא כתב נקטינן דספיקא היא וכן פסק הר"מבם ז"ל אבל יש לתמוה על מה שכתב המקדש אשה שחציה שפחה וחציה ב"ח אינה מקודשת קדושין גמורים עד שתשתחרר וכיון שנשתחררה גמרו קדושיה מדבריהם אע"פ שלא בעל כל שלא בא אחר וקידש דקדושי קטנה שגדלה ואינו צריך קדושין אחרים שאינה יכולה למאן אע"פ שלא בעל ולמאן צריכים להכי והא כיון דמספקא לן אי גמרי קדושיה או לא פשיטא שאינה יכולה להשמט ממנו ומה ענין זה לקטנה שגדלה ואם בא לומר דמדאורייתא גמרי קדושיה א"כ כשבא אחר וקדשה למה כתב שה"ז בספק קדושין וכבר השיגו הראב"ד ז"ל וראיתי מי שהוכיח קיום דבריו וה"ק אם בעל לאחר שנשתחררה גמרו קדושיה בקדושי קטנה שגדלה ובעל לאחר מכאן שהיא מקודשת גמורה ואין זה כלום אבלי דקטנה שגדלה ובעל לאחר זמן היינו טעמא דמקודשת גמורה היא לפי שאדם יודע שאין קדושי קטנה כלום כדאיתא בכתובות ויבמות אבל בחציה שפחה וחציה ב"ח כיון דתפסי בה קדושין וכשנשתחררה מספקא לן אי פקעי קדושיה הימנה רע שאין קדושיה כלום וגמר ובעל לשם קדושין ומי איכא מידי דאנן לא ידעינן ואיהו ידע ולפי שאין דברי הרמ"בם ז"ל במקום הזה מחוורין עכ"ל הר"ן ז"ל והרב המגיד כידך כמה כדים ליישב דברי הרמ"בם ובסוף העלה שהוא פוסק כמ"ד דמקודשת פי' אבל אינה כא"א שהרי אין בה מיתה ובפלוגתא דרב יוסף בר חמא ור' זירא פסק שהוא ספק ומ"ש שאינו צריך לקדשה קדושין אחרים היינו מפני שהיו הראשונים גמורים אלא כל שבא עליה אח"כ ביאתו עושה אותה א"א גמורה וה"ז כקטנה עכ"ל כבר כתבתי בסמוך מה שהקשה הר"ן על זה דהיכי נימא ידע שאין קדושיה כלום וכו' ומי איכא מידי דאנן לא ידעינן ואיהו ידע ולי נראה דאיכא קושיא דאנן אמרינן הכי אדם יודע שאין קדושין תופסין בספק ושפחה וחציה ב"ח מספוקי מספקא ליה אי תפסי אי לא וכשנשתחררה גמר ובעל לשם קדושין וכן הוא ליישב דברי הרמ"ב שלא בעל והכי קאמר אף על פי שקדושין אלו איפליגו בהו אמוראי אם היא מקודשת היינו דוקא לענין אם בא אחר וקדשה אבל לענין לאסור המקדש על ידיהם לדברי הכל עלו לו אותם קדושין ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים דקדושין הללו שיש בהם כח של תורה לא שייר בקנינו לא גרעי מקדושי קטנה שהם דרבנן וכי גדלה עלו לו אותם קדושין ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים וה"נ דכוותה ומ"ש הר"ן בשם הרמ"בם וכיון שנשתחררה גמרו קדושיה מדבריהם אע"פ שלא בעל וכו' אינו כוח לי שהרי בנוסחאות הרמ"בם אינו כתוב כן ועוד דאין שתאמר שכך היא נוסחתו של הרמ"בם לפי דעת הר"ן בין שתאמר שהוא ביאור לדברי הרמ"בם כיון שכתב דלהרמ"בם כיון שנשתחררה גמרו קדושיה מדבריהם א"כ היאך כתב אחר כך ואם בא לומר דמדאורייתא גמרי קדושיה ונראה שהוא ביאור לדברי הרמ"בם אבל לפי שהיותר נראה מדברי הרמ"בם שהוא דמדבריהם קאמר מפני כך כתבו כאילו הוא מלשון הרמ"בם והקשה עליו ואח"כ כת' ואם בא לומר דמדאורייתא

גמורים עד שתשתחרר ולאחר שתשתחרר אין צריכה קידושין אחרים וא"א הר"אש ז"ל אמר דהוו קדושין גמורים וצריכה גט ומיהו הבא עליה אינו חייב מיתה כמו על שאר אשת א"יש אלא חייב אשם ואם נשתחררה לגמרי וקדשה אחר מקודשת לשניהם וצריכה גט משניהם או אחר מגרש ואחר נושא ואם מתו אחיו של אחד חולץ ואחיו של שני חולץ או מיבם:

מה חוששין לסבלונות ופרש"י שאם שדכה תחלה ואח"כ שלח לה סבלונות בעדים אנו חוששין שמא שלחם לה לשם קדושין וצריכה גט לפיכך אם רוב העיר רגילין לקדש ואח"כ שולחים סבלונות חוששין שמא לשם קידושין שלחם אבל אם רוב העיר רגילין לשלוח תחילה ואחר כך מקדשין אין חוששין ר"ח פסק אפי' הרוב שולחין הסבלונות תחילה ואח"כ מקדשין חוששין למיעוט שמקדשין תחלה להחמיר ופירש ג"כ חוששין לסבלונות שמא קדשה בפני עדים והלכו להם למדינת הים ולפי זה אפילו לא שלחם בעדים חוששין להם ויצא גם כן קולא מתוך זה הפירוש שאם יש עדים שלא קדשה אחר השידוכין שאין חוששין באלו הסבלונות משום קדושין ולפרש"י חוששין הלכך טוב לחוש לשני הפרושין להחמיר וכן היא מסקנת א"א הר"אש ז"ל וחוששין

גמרי קדושי. כלומר אם תפרש דמדאורייתא קאמר קשה למה כ' בשנא אחר וקדשה הרי זה ספק קדושין ככ"ל לפרש דברי הר"ן*:

מה חוששין לסבלונות ופרש"י וכו' בפ' האיש מקדש (דף נ) אמר רב הונא אמר חוששין לסבלונות וכן אמר רבא ואסיקנא אמר רב פפא באתרא דמקדשי והדר מסבלי חיישינן מסבלי והדר מקדשי לא חיישינן מקדשי והדר מסבלי פשיטא לא צריכא דרובא מקדשי והדר מסבלי ומיעוטא מסבלי והדר מקדשי מ"ד ניחוש למיעוטא קמ"ל ופרש"י חוששין לסבלונות מי שסידר האשה ונתרצו וקדש ושלח סבלונות בעדים חוששין שמא קדושין הם ואם נתקדשה לאחר צריכה גט מן הראשון וכתבו התוספות משמע מתוך פירושו דחיישינן שמא מחמת קדושין הם ולכך נקט בלשונו שידך דאם לא כן לא הוו קדושין דמנא ידעה וקשה לר"ת וכי שידך מאי הוי והא בעינן שידבר מענין לענין ובאותו ענין לכך כתב לפרש חוששין כלו' כיון ששלח לה סבלונות חיישינן שמא קדש כבר וכן משמע בסמוך גבי ר"ח כתב על פרש"י ואע"ג דנתן לה סתם וגלה פנ' לא הוו קדושין אא"כ דבר עמה תחלה על עסקי קדושין וכל זמן שעוסקין באותו ענין מ"מ הכא קדושין איכא והר"ן כתב על פרש"י דוקא דשדיך דאי לא ודאי לא חיישינן דשדיך נמי דוקא בשנתן סתם אבל פירש שהם סבלונות ודאי ליכא למיחש

וחוששין לכתובה שאם כתב לה כתובה ולא הגיע עדיין לידה רואין אם דרך מקצת אנשי העיר שמקדשין ואח״כ כותבין כתובה חוששין שמא נתקדשה אע״פ שאין שם סופר מצוי ואין אומרים שמא הסופר נזדמן לו וקדם וכתב ואם דרך כל אנשי העיר שכותבין הכתובה קודם הקדושין אין חוששין לקדושין :

מו פנויה

שיצא עליה קול שנתקדשה חוששין לו וצריכה גט והוא שהקול ברור והוחזק בב״ד פי׳ כשיצא הקול בדקו ב״ד אחריו ומצאוהו נכון אבל אם אינו ברור או לא הוחזק בב״ד לא וכיצד הקול הברור כגון שבאו עדים והעידו שראו נרות דולקות ומטות

קדושין כדע׳ מפרעת שאין לחוש לשום פוסק כדמשמע מתוך המרדכי פ׳ האיש מקדש מ״מ אע״פ שאני מדמה בע״ד איני רוצה לעשות מעשה באיסור ערוה חמור כזה ואף ע״פ שאין להתמיהו כ״כ א״כ הוא דלכל הפחות רובא משבלי והדר מקדשי דהא חזינן דסמכי רבנן ארובא לענין שאם נשאת לא תצא גבי מים שאין להם סוף מ״מ אין להקל לכתחלה לע״ד ע״כ ועוד כתב בזה בשורש קע״א וכת׳ בשורש ק״א שכת׳ מהר״ס בתשו׳ דמי יכניס ראשו לאותו ספק לידע מנהג המקום שהוא יוצא משם ואין לו בד מתוך דברי בעל א״ז שהרי הביא דברי ר״ח להחמיר גבי לחוש למיעוטא שמקדשין ואח״כ שולחין סבלונות משמע מתוך דבריו דדוקא היכא דאיכא מיעוטא מיהא דמקדשי והדר משבלי הוא דחיישינן כ״כ גם מתוך דברי כל הפוסקים מלבד מהר״ס שלא הביאו הרי״ף והרמב״ם וסמ״ג וכן מצאתי בתשו׳ הרשב״א וכתב בשורש קע״ח שדבר פשוט הוא שלא היתה כוונת ר״ח להחמיר אלא במקום דמיעוטא מיהא מקדשי והדר משבלי דבמיעוטא לפלגא או לרובא עבידי איכא דטעו אבל היכא שכולם משבלי תחלה בזה לא דבר ר״ח וכתב עוד שם לכשתדקדק תמצא דאותה תשובה שעליה דבר ר״ח היה במקום כרי שבא מארץ אחר ונתן הסבלונות מדקאמר מי יכניס ראשו לידע המנהג שהוא יצא משם משמע שיצא מארצו ובא לכאן וסתם דאיכא למיטעי אבל כשהם במקומנו וידוע לנו מנהג אנשי מקומו על הברור כלע״ד שהיה מתיר לפי פרש״י דס״ל דלא חיישי׳ למיעוטא וכ״ש שיתיר אפי׳ לדברי ר״ח היכא שהוא עומד במקומנו וקים לן בגויה דהוא מאתרא דכולהו משבלי ברישא. וכתב ע״ש ויתר על זה ראיתי להתיר בנדון זה בפרט כאשר נעשה הקנין סמוך להכנסת כלה ממש בבית הכנסת בין מנחה למעריב ותכף שהתפללו וקבלו שבת כמימרא טיגני בלי הפסק בין הקנין לקבלת שבת ובלילה ההוא ליל שבת ניתנו אותן סבלונות וא״כ א״א לומר שנתקדשה לא ע״י הרכוב שהיה לפרש״י ולא ע״י קדושין אחרים כפי׳ הגאונים דהא אין מקדשין בשבת והאריך עוד שם בדיני סבלונות ובתרומת הדשן כתב בשם רבי שמחה דאפי׳ לפרש״י לא בעי עדים בשולח סבלונות אי הוי באתרא דרובא מקדשי והדר משבלי משום דהך סברא דשולח סבלונות השם הרורים היא בחזקה שאינה פוסקת שהיא באה מכח הרוב ובטור א״ה כתב דלפרש״י צריך שיהלכם בעדים והא דכתב רבי שמחה דאפי׳ לפרש״י לא בעי עדים נ״ל לייסב ולומר דודאי בעי עדים בשעה שהמהלכם שולח סבלונות אבל בשעה שנותנים הסבלונות לאשה סבר רבי שמחה דלא בעי עדים התם ונוכל לומר דהאבן עזר נמי מודה בזה עכ״ל ואין דבריו נראין לע״ד כלל דהא פשיטא שדעת רבינו לפרש״י צריך עדים בשעת נתינת הסבלונות לאשה וכ״כ הריב״ש בתשו׳ דלפרש״י צריך שיהיו עדים רואים שתקבל האשה הסבלונות בידיה או שינתנו לתוך חיקה בדרך שאמר הקדושין ע״כ וכך הם דברי הר״ן שכתבתי בסמוך דלפרש״י דוקא שנתן לה בפני עדים. וכתב עוד בתרומת הדשן בשם א״ז כתב הסבלונות יש לחוש אפי׳ קבלה אשה אחרת דדילמא שליח שויתה כיון שהכיר קבלה קנין על הקנס וכ״ש אם קבל אביה דיש לחוש לפרש״י ע״כ אבל מהרי״ק כתב בשורש קע״א ש לכך נהגו הקדמונים שלא תקבל הסבלונות הכלה עצמה כי היכי דלא ליהוי קדושין ועוד האריך בתרומת הדשן בדיני סבלונות כתב הריב״ש על א׳ שאירס אשה כפי נימוס הנוכרים ואח״כ נתן לה סבלונות לפרש״י בנדון הזה אין חוששין להם שניתנו לשם קדושין אף אם היו שם עדים שקבלה אותם שהמורים בשעה שנשלחו לה שהדבר ידוע שלא היה מנהג מיורקא שהרי יקדשו ואח״כ ישלחו סבלונות ואף אם זה היה מנהגם הנה בעונות נתבטל המנהג ההוא בעת הגזירה וכיון שאין בה מנהג לקדש קודם הסבלונות אין לחוש לסבלונות שיהיו ניתנו בתורת קדושין כיון שלא מצאו לא היה מדבר עמה על עסקי קדושין וכ״ש בנדון שלך שהבר התחלתם בשרוכין כמנהג הנוכרים אם באונס אם ברצון היה לומר שלפי מנהג הנוכרים ולדעת אותן שרוכין הוא שולח דומה למה שהניכו במקדש בפחות משוה פרוטה שאע״פ ששלח סבלונות אין חוששין להם שע״ד הקדושין הראשונים הפסולים הוא שולח ולפי׳ הגאונים אף אם אפשר דבעיר שאין בה מנהג חוששין לסבלונות שמא קדש קודם לכן מ״מ בנדון שלך הרי אתם מודים שלא קדשה בכסף קודם הסבלונות אלא שאתם טוען שהסבלונות ניתנו לשם קדושין ולדעת אלו אין לחוש כלל לסבלונות עכמן לומר שניתנו לשם קדושין ואף אם באת לטעון שקודם קדושין קדשה אותה בביאה אין חוששין לזה שהרי מנהג כל ישראל שלא לקדש בביאה דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה וא״כ אין חוששין לסבלונות לומר שמא קדש בביאה ומה שטענת מן הייחוד שהיה לשם קדושין גם לזה אין חוששין דלא אמרינן הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה אלא במגרש אשתו מן הנשואין ולנה עמו בפונדק מפני שלבו גס בה אבל מן הארוסין שאין לבו גס בה אין הייחוד מועיל א״כ אם לא בפני עדים שנתקדשה לי בביאה ועוד שבנדון זה אע״פ שראו העדים שבא עליה כיון שלא פירש לשם קדושין אין אומרים אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולשם קדושין בעל כיון שהוא טוען על הסבלונות שהם לשם קדושין הרי הביאה היא ע״ד קדושין הראשונים ואינם עכ״ל: וכתב עוד בסי׳ תע״ט לפרש״י בנדון זה שלא הסבלונות הנעשים עד שאחר שהחתן נתן לו הסבלונות ולא החתן אין לחוש לסבלונות אלו שהרי אפי׳ אמר האב בפיו שהוא נותן בתורת קידושי בנו אין חוששין להם כדאיתא בפ׳ האיש מקדש ואף ע״פ שהשליח אמר לכלה זה שלח לך החתן אין בכך כלום עיין בכתבי מה״ר איסרלן סימן ע״ד ובספר א״ח: והרי״טבא כתב בתשו׳ על ענין המשודך שראו עדים שנתן מתנות למשודכת אבל אינם מעידין שא״ל שום לשון קדושין ולא שדבר עמה בעסק קדושין אלא שם המתנה שתם בידה או בחיקה ושאל על מנהג אותה העיר בענין הסבלונות וא״ל שמנהג לעשות שידוכין בלא קדושין ולתת סבלונות בשעת שדוכין או אחר שדוכין ואין א׳ שיקדש ואם כן יתן מתנות והשיב שאין כאן מקום לחוש לסבלונות

כיון דכולהו משבלי והדר מקדשי וכן דבר פשוט הוא שהנותן כסף או שוה כסף ליד האשה אפי׳ בפני עדים אע״פ שהיה דעת שניהם לקדושין אינן קדושין עד שיפרש לה שנותנן לה לשם קדושין או עד שידבר עמה בעסקי קידושיה בפני העדים והם במעמד ההוא יתן לה בעוד שעוסקין בענין הקדושין ממש אלא אפי׳ מענין לענין ובאותו ענין ואם מפני שהעדים קורין אותה בעדותן ארוסה ה״ה בן הוא מנהג לקרות כן לכל משודכת אפי׳ בלא קדושין וכן לפעמים שקורין אותה כובי״א שידוע לכל שאין כובי״א ממש אלא לאחר כניסה לחופה וכאן הכל מודים שלא נכנסה לחופה וקרובתני לומר שאפי׳ היו קצת בני העיר מקדשי והדר משבלי כיון שאין עושין כן אלא בפרסום גדול בחזן ובעשרה ובזה מנהג פשוט בגזירה וחרם הקהלות שלא היה לנו לחוש לסבלונות דלמאי ניחוש לשמא קדשה בעשרה כמנהג א״כ קלא אית לה למילתא ואם שקדש בעדים לבד ושלא כפי התקנה אין לחוש מן הסתם דמסתמא לא עבר על החרם ועל הגזרה ותשובה זו מצאתי בפסק א׳ שכתב מהר״ן חביב ז״ל על ענין הסבלונות גם הרא״ש כתב בתשו׳ שכתוב בסוף ספר אחר זה שאע״פ שהיו קוראין אותה ארוסה אין כאן בית מיחוש להצריכה גט שכן דרך העולם לקרוא למשודכת ארוסה. כת׳ הרשב״א בתשו׳ אלף קפ״ט על אשה שהיתה משודכת לראובן ובקש שיושיבו המשודכת אצלו ולא רצה חמיו עד שיתולה טבעת ונתינת טבעת הוא אצלם כנתינת קידושין ונתרצה ונתן לה טבעת בפני כל המסובין כל שהדבר מפורסם אצלם בנתינת הטבעת שהם בתורת קידושין היא גם זו ודאי שהיתה משודכת לו וקבלה טבעת שהם הרי היא מקודשת ועוד כיון שהאב הקפיד בדבר ודאי משמע שלכך נתכוין ואע״פ שהיא בוגרת כל שנתכוין האב לקבל קידושין מן הסתם גם היא הודיעם נה״ז כמדבר עמה על עסקי קדושין וכ״ש שהדבר מפורסם שיניסם שכל נתינת טבעת ממשודך למשודכת אינם אלא קדושין עכ״ל: כתוב בכתבי מה״ר איסרלן סי׳ רכ״ו דאפי׳ היכא דחיישי׳ לסבלונות היינו בדידעינן בודאי בשליחות הסבלונות אבל קלא דסבלונות פשיטא דלא מחמירי׳ ביה כולי האי עכ״ל ועוד כתב שם בדיני סבלונות וכתב בא״ח אם הוא טוען שלשם קידושין נתן סבלונות והיא טוענת שמתנת חנם היו ולא לשם קידושין נראה כאמנת בדין אשה שאמרה לבעלה גרשתני דנאמנת דחזקה דאינה מעיזה א״כ במשודכת עכ״ל : ואין דבריו מוכרחים ואדרבה פשט דברי הגמ׳ והפוסקים מיירי כשהיא טוענת שלא קבלה הסבלונות לשם קידושין ומה שדימה זה לאומרת לבעלה גרשתני אינו דומה לו אלא לאומר לאשה קידשתיך והיא אומרת לא קדשתני וכיון ששלח סבלונות ומנהג המקום דמקדשי והדר משבלי והוי כאלו יש לו עדים שקדשה שוב אינה נאמנת לומר לא קדשתני:

וחוששין לכתובה שאם כתב לה כתובה ולא הגיע עדיין לידה רואין אם דרך מקצת אנשי העיר שמקדשין ואח״כ כותבין כתובה חוששין שמא נתקדשה וכו׳ בפ׳ האיש מקדש בעא מיניה רב אחא בר רב הונא מרבא הוחזק שטר כתובה בשוק מהו ופשיטא אמר רב אשי באתר דמקדשי והדר כתבי כתובה חיישינן ובאתר דכתבי והדר מקדשי לא חיישי׳ מקדשי והדר כתבי פשיטא לא צריכא דלא שכיח ספרא מהו דתימא ספרא הוא דאתרמי קמ״ל ופרש״י הוחזק שטר כתובה בשוק שראו שטר כתובה מהו אם נתקדשה לאחר מהו להחזיקה כמקודשת לראשון . דלא שכיח ספרא אין הסופר מצוי בעיר תמיד ספרא הוא דאתרמי ליה וקדם לכתוב קודם קדושין וכת׳ הרמב״ם בפ״ט הוחזק שטר כתובתה אם דרך מקצת אנשי המקום שמקדשין ואח״כ כותבין חוששין לה ואע״פ שאין שם סופר אין אומרים שמא מפני הסופר שמצא הקדים וכתב ואם דרך כל אנשי המקום שכותבין הכתובה קודם הקדושין אין חוששין לה [illegible] אזיל הגורס בענין מקדשי והדר משבלי כגרסת הרי״ף והגאונים דחיישי׳ למיעוטא להחמיר ולרש״י דגרים בהיפך דסבלונות דלא חיישי׳ למיעוטא ה״ה דכותה וכ״כ מדברי ה״ה ורבינו סתם וכתב בלשון הרמב״ם ז״ל ולא שת לבו לזה ואפשר שטעמו מפני שסובר בדין הסבלונות דטוב לחוש לשני הפרושים להחמיר :

מו פנויה שיצא עליה קול שנתקדשה חוששין וכו׳ בסוף גטין (דף פח) תנן יצא שמה בעיר מקודשת ה״ז מקודשת ובלבד שלא יצא שם אמתלא ובגמ׳ (דף פח) אמר רב אשי כל קלא דלא אתחזק בב״ד לאו קלא הוא וכתבו הרי״ף והרא״ש בפ״ט דהא דאמרינן יצא שמה בעיר מקודשת ה״ז מקודשת לאו למימרא דמחזיקים אותה בודאי מקודשת לאותו איש שיצא שמה שנתקדשה לו אלא בחזקת ספק מקודשת היא דמחזקינן לה וכך הם דברי רבינו שכתב חוששין לו וצריכה גט : ומ״ש וכיצד הקול הברור כגון וכו׳ אי שיאמרו פלוני מקדש שמע מפלוני הם אמר עולא לא ששמע קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסים ויוצאים ואומרים פלונית מתקדשת היום מתקדשת ודילמא לא איקדשא אימא פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא שישמעו קול הברה וכו׳ א״ר אבא אמר רב הונא א״ר לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למ״ה ואמריתו בגמרא א״ר חסדא עד שישמעו מפי כשרים איבעיא להו מפי כשרים שיאמרו מפלוני שמענו והוא הלך למ״ה וכתב הרא״ש לא פליג רבא אהני דאמרי לעיל נרות דולקות ומטות מוצעות דהני ענינים הם ותרווייהו חשיבי קול או זה או זה ועוד קול דלעיל שייך בקדושין דוקא וקלא דהכא שייך אף בגרושין ומיירי בתרי דשמעי מתרי כגון ראובן ושמעון מלוי ויהודה אבל חד מחד ותרי מחד לא תדע מדפריך עדות מעלייתא הוא ומסיק והלכו להם למ״ה משמע דאיירי בתרי ויהוד מדא״ר חסדא עד שישמעו מפי כשרים עכ״ל ומ״ש דרבא לא פליג אהני דאמרי לעיל נרות דולקות וכו׳ ב״כ מדברי הרי״ף ומדברי הרמב״ם פרק ט׳ וכן דעת הרא״ש בא בתשובה שכתב הא דאמר רבא לא שישמעו קול הברה וכו׳ לא פליג אדעולא אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי שאלו היה בשעתו בעי כדעולא וה״ה לאחר

זמן

(ו) וז״ל בתשו׳ הסי׳ ר״ז ובפסקיו סימן ע״ד כ׳ מצ״ג דבזמנים הללו כ״ע משבלי והדר מקדשי מ״מ אין לסמוך ע״ז לבד אם לא״שים עוד כד א״להתיר כו׳ וכן משמע במהרי״ק שורש ק״א וכ״ע הם וכ׳ מהרי״ק שורש קע״ט דאפי׳ במקו׳ דחיישינן למיעוט מקדשי והדר משבלי דחיישי׳ דוקא לכתחילה אבל אם נשאת לא תצא ולכן אין להחמיר בספיקא כו׳ :

(ז) ומשמע מדברי הרשב״א סימן אלף ק״ת וקפ״ט דאין חילוק בין שולח סבלונו׳ לבין נתן לה החתן הסבלונו׳ בעצמו וכן משמע מדברי הר״ן פ״ק דקדושין ודלא כדברי הנאמן מוהר״ש זצ״ל תשו׳ בענין הסבלונות שחילק בהכי :

ומטות מוצעות ונשים שמחות לה ואומרות נתקדשה פלוני' היום לפלוני או שיאמרו פלו' מהיכן שמע מפלו' ופלוני ופלוני מפלו' ופלו' והלכו להם למדינת הים ודוקא תרי מתרי כדפרישית כגון ששמע ראובן משמעון ולוי ושמעון ולוי משישכר ויהודה אבל חד מחד או תרי מחד לא אבל חד מתרי כתב הרמב"ן דהוי קלא אפי' אשה שאמרה מפי תרי ודוקא שתלו בשנים שהלכו למדינת הים ואמרתי היום או למחר אתו אבל אם תולין בשנים ששמתו לא הוי קלא וא"א ז"ל כתב דלא מהני אלא תרי מתרי וכן אם אינם מזכירים שנתקדשה לפלו' אלא שנתקדשה סתם או אפי' אומרים נתקדשה לפלו' ואומרים שנתקדשה לו בעיר אחרת או שאומרים פלונית תתקדש היום לפלו' אינו קול ואם יצא הקול שנתקדשה לפלו' וגרשה אין חוששין לאסרה משום הקידושין ואסורה לכהן משום קול הגרושין וכל קול שיש לו אמתלא ששוברת אותו כגון שיצא הקול שקדשה על תנאי או שזרק לה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה או אפי' אם יש לחוש לאמתלא לבטל הקול כגון שיש להסתפק אם יש בקדושין ש"פ או שמא קטן היה אין חוששין לקול וכגון שיצא האמתלא מיד עם הקול אבל אם יצא הקול ברור ולאחר זמן יצא האמתלא אינו מבטלת הקול והרמב"ם כתב יצא הקול שנתקדשה ולאחר ימים יצא האמתלא אם

נראין

מו (א) וכתב הא"ח סוף פ"ט דאיסות גרסינן בירושלמי ר' יוחנן אומר כצדק השם וכמנא מפי נשים מפי קטנים כנ"ל השם רב אמר לא התירו אלא על מפי עד כלבד עכ"ל: (ב) וכ' הרי' בס' סי' קכ"ג דכל היכי שלא הוחזק הקול בב"ד א"צ שאומר שקדשה בפני פלוני ופלוני והם במקו' קרוב ויבואו בקרו' תוך יום או יומים אין חוששין למנוע אותה מיד להנשא וכ"כ נ"י בשם הרמב"ן דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין ולא חלקו בין מקום קרוב למקום רחוק ומיהו הכל תלוי ומה לדייני' יראה השם אם יראו להם שיש ממשות בדבר ויכולים ב"ד לחקור על מישטו בדברי' אותם וכ"כ ארשב"א בס' סת' כג:

זמן בבדיקת הקול מפי עדים כדר' אבא: וגם הטו' כתבו מסתמא לא פליג ר' אבא אעולא דלעיל ואברייתא דלעיל וכן משמע מדלא קא' ור' אבא אמר אלא לעיל דאיכא רגלי' לדבר לא בעינן שיגיע לדבר ברור אבל הכא דליכא רגלים לדבר בעינן שיגיע לדבר ברור וז"ל הר"ן א"ר אבא וכו' אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלו' ופלו' מפלו' כלו' דאיכא קמן עד א' שאומר אני שמעתי מראובן ועד אומר אני שמעתי משמעון דהשתא איכא תרי סהדי דמסהדי מפומא דתרי אחריני והלכו הני קמאי למ"ה ורבותא קמ"ל דאע"ג דכל חד וחד משום חד בלחוד קא מסהדי ואין כאן ב' ששמעו מפי שנים כלו' בהכי סגי וליכא דכדי שיאמרו ה"ק שהקול יוצא שראובן שמע משמעון ולוי מיהודה והלכו להם שמעון ויהודה ובאו לפנינו ראובן ולוי והעידו שהם שמעו כמו שהקול יוצא והא דר' אבא לא פליגא אדעולא דא' כדי שיהו נרות דולקות וכו' אלא בדעולא דאיכא רגלים לדבר לא בעי' כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלו' וכו' דמשמע בגמ' דקרו ליה דבר ברור אבל כל שאין רגלים לדבר בעינן דבר ברור כה"ג ועוד דמלתי' דעולא לא שייכא אלא בקדושין ומלתיה דר' אבא שייכא בין בקדושין בין בגרושין והרמב"ם כתב בפ"ט וכן אם באו שנים ואמרו ראינו כמו שמחת אירוסין ושמענו קול הברה ושמענו מפלו' שנתקדשה פלונית בפני פלו' ופלו' וכו' מדבריו דבדעולא היינו ששמעו דקאמרי טובא פלו' נתקדשה היום ובר' אבא אע"פ שלא שמעו אלא מא' ולא אמרו ג"כ נתקדשה היום אלא נתקדשה סתם הגי כיון שהקול גומר לב' שהלכו להם אבל אם שהוא אומר דהני בב' מעידים ששמעו מה ששמעו כן מפי הני איני יכול ליסבו ללשון הגמ' אא"כ נוב' כדי שיאמרו פלו' שמע מפלו' ופלו' והלכו להם למ"ה עכ"ל הר"ן ז"ל: וכתב ה"ה שהרשב"א פי' דוקא בדאיכא תרי דשמעי מתרי וכדפי' הרא"ש ז"ל וז"ל הרשב"א בתשו' אם יאמרו הנים שמענו מפלוני ופלו' או אפי' ע"א אמר אני שמעתי מראובן ועד הני יאמר וכן שמעתי אני משמעון חוששין לזה ואין מבטלין הקול הא לאו הכי אין חוששין לו ואפי' אמר ראובן אני שמעתי משמעון ושמעון זה יאמר אני שמעתי מלוי ולוי אמר אני שמעתי מיהודה ואפי' אלף כיוצא בזה אין כאן אלא ע"א וכתב עוד ה"ה ומדברי רבי' שאפי' באים א' מוחזק הקול כל שיאמרו ב' שמענו שאמר שנתקדשה בפני ידועים וכן מורה לשון הגמ' עכ"ל: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ן דהוי קלא אפי' אשה שאמרה מפי תרי וכו' לא מצאתי כן בדברי הרמב"ן וגם בחדושי הרמב"ן סוף גיטין בדקתי ולא מצאתי כן ובספר מדוייק מצאתי כתב הרמ"ה: והא דכל קלא דלא אתחזק בב"ד לאו קלא הוא כתב ה"ה בפ"ט פרש"י כל שלא בדקו ב"ד אחריו אם הוא קול גמור כשמיעת פלו' מפלו' שהלכו להם או בנרות דולקות עד שבאו אותם עדים והעידו בביטול הקול בכל קול שהוחזק אין מבטלין אותו ואם לא הוחזק מבטלין אותו וכן אם לא בדקו עליו בזמנו ולאחר זמן לא מצאו ולא ידעו שמעונהם בדבר הברור אין חוששין לו ולזה הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכ"כ מדברי רבי' שצריך שיוחזק בב"ד בזמנו עכ"ל ודברי אלו כתבום הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ם ז"ל וכתב הר"ן (סוף המגרש דף תי"ד) על זה וא"ת כל שלא הוחזק ממש יחזיקו אותו עכשיו ויבדקו עליו ושמא אם נשאת קודם בדיקה אין בודקין את נשואין והטעם לכל אלו שהרבה אומרים פלו' שמע מפלו' והם אומרים שמענו מפלו' ופלוני שהלכו להם למ"ה ואלו יבאו לב"ד ויחקרו יאמרו לא שמענו ולא ראינו עכ"ל: וגם הרשב"א כ"כ בשם הרמב"ן ז"ל ובתשו' הרשב"א כתו' על קול א' שיצא כל היכא דליכא כדעולא או כדרבי אבא קול הברה בעלמא הוא ומבטלין אותו ועוד דכל קלא דלא אתחזק בי דינא לאו כלום הוא ואלו באו ב"ד עכשיו לחזור ולדקדק אחר הקול עושין וראוי לעשות כן והריב"ש בתשו' סי' רס"ו וסי' קכ"ג וק"ע האריך בדינים אלו וכתב מהרי"ק בשורש פ"ז דהא דבעי' דאתחזק בב"ד היינו בכה"ג דליכא אלא קלא בעלמא משום דא"כ לא הנחת לאברהם אבינו בת להכנס שלעולם יצא קול שנתקדשה לאחר אבל היכא דאיכא חזקה טובא א"צ שיתחזק בב"ד עכ"ל והאריך הם בדבר ב' ומ"ש רבי' וכן אם אינם מזכירים שנתקדשה לפלו' אלא שנתקדשה סתם או אפילו אומרים נתקדשה לפלו' ואומרים שנתקדשה לו בעיר אחרת בריתא בסוף גטין שלא לפלו' אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה ופרש"י שלא לפלו' יצא עליה קול שמקודשת היום אבל לא הזכירו שמו לא לפלו' אלא שנתקדשה סתם אין חוששין לה בעיר אחרת יצא כאן קול פלוני נתקדשה היום במקו' פלו' ואיני יודע למה הרמב"ם בפ"ט השמיט זה ולא הצריך שיאמרו נתקדשה לפלו' כאן * : *ב"ה ונר' שתלוי דבריו בשתא שנתקדשה במקום שנרות דולקו' מטות מוצעות: ומ"ש או שאמרו פלו' תתקדש היום לפלוני אינו קול כתבתיו בסמוך ואומרים פלו' מתקדש היום מקודשת ודלמא לא איקדש' אימא פלוני נתקדשה היום. והר"ן בתשו' האריך בדינים אלו וגם בתשובו' להרמב"ן סי' ק"כ וקי' ה כתוב דינים אלו. ואם יצא לקול שנתקדשה לפלו' וגרשה אין חוששין לאסרה משום הקדושין ואסורה לכהן משום קול הגרושין שם במשנ' יצא שמה בעיר מקודש' ה"ז מקודש' מגורשת ה"ז מגורשת ובגמ' (דף פח) ואסרי' לה אגברא הא א"ר אשי כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן ליה ה"ק יצא שמה בעיר מקודש' ה"ז מקודשת ומגורשת ה"ז מגורשת מ"ט קול ושוברו עמו. ופרש"י ואסרי' לה אגברא בתמיה ומגורש' קאי קאי אשת כהן שיצא קול שנתגרשה בעלה קתני מתני' חיישי' לקלא ואסרי עליה. והאמר רב אשי כל קלא שיצא על האשה משנשאת ולא יצא עליה קול קודם נשואין לא חיישינן ליה כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה

זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדים ברורים וזו נשואה ועומדת היא. ס"ק וכו' הא קול דמגורשת אריש' קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה ליכנס אלא לאותו איש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קדושין ממנו ה"ז מגורשת ומותרת לכל מ"ט הרי קול שחששנו לו תחלה שוברו עמו: וכל קול שיש לו אמתלא שסוברת אותו כגון שיצא הקול שקדשה ע"ת או שזרק לה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה שם במשנה הנזכרת מסיים ותני ובלבד שלא יצא אמתלא אי זו היא אמתלא גירש איש פלו' את אשתו ע"ת זרק לה קדושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא ופרש"י גירש פלו' את אשתו ע"ת וזהו שובר של גרושין שמא לא נתקיים התנאי. זרק לה קדושים וכו' זהו אמתלא של קדושין וה"ה נמי איפכא. ומ"ש או אפי' אם יש לחוש לאמתלא לבטל הקול כגון שיש להסתפק אם יש בקדושין ש"פ או שמא קטן היה אין חוששין לקול שם (דפ"ח) ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשא באיכפא דתוחלא שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כה"ג מאי א"ל אפי' למ"ד לא מבטלינן קלא הכא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו רבנן בקדושין ולא הוה בהו ש"פ ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשא לחד מבני פלניא אמר רבא אפי' למ"ד לא מבטלינן קלא הכא מבטלי' מימר אמרי עיינו רבנן בקדושין וקדושי קטן הוו ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשא לקטן הכא בגדול א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואמרו עדיין לא הגיע לפלגות ראובן הנה לפלגות ראובן גדולי' אקרי לב: ופרש"י באיכפא דתוחלא הם תמרים שלא בישלו כל צרכן ומניחין אותן בתוחלות כלי' העשויים מכפות תמרים ומתבשלין שם ונקראת וכשאוכלין אותו כשאר מין. האוכל על הגרעין שאינו נפרד ממנו מפני שאינה מבושלת והכוא אוכל קרי כיפא. מימר אמרי כשנכנסה לא שלא יאמרו ראו א"א שנשאת דמימר אמרי עיינו רבנן בההיא איכפא ולא הוה ביה ש"פ דהשתא לא חשיב דשוה מבטלי' קלא אינו אלא מפני שחשד והכא ליכא חשד: לחד מבני פלניא ולא היו אומרי' לאיזה מהן לקטן בשני' וגופו כגדול והיו מכירין בו. עדיין לא הגיע לפלגו' ראובן כלו' אין חכמ' לקטן בשני בדלתיב בגדולי' הוא דאי' לשו חקרי לב והם אע"פ שגופו ארוך ניכר הוא במעשיו שקטן הוא בשני' וכשנכנסה לא תימר אמרי עיינו רבנן בקדושים וקטן בשני הוא: והרא"ש כתב שר"ח מגורס עדיין לא הגעתו לפלגות שהיו בהם חכמים גדולי' חקרי לב והם היו יודעים אם הגיע זה הקטן הנה בדרכיו כשאר גדולי' ולחשבו גדול אבל אנו אין בנו כח להבחין בין קטן הנה בגדול ובין קטן זולתו ואין לנו אלא בודקין לקדושין ולגרושין שלכך בעי' ג' שנה ויום אחד ולמעלה והוא דאייתי ב' שערו' עכ"ל. והרי"ף והרמב"ם השמיטו כל זה ואפשר שסמך הרי"ף על מ"ש מתני' דקתני ובלבד שלא יצא שם אמתלא איזו היא אמתלא וכו' והרמב"ם ג"כ כתב בד"א שלא היה שם אמתלא וכו' כיצד היה האמתלא פלוני נתקדשה ע"ת או קדושי ספק לא הוחזקו אלא שואלין וסומכין על דברי' ואין שם ראי' ברורה ולא קול חזק וכת' הר"ן הא דקתני היא דמתני' ובלבד שלא יצא שם אמתלא איזו היא אמתלא וכו' כתב הרמב"ן דלאוקמתי' דרב אשי לאו ארישא קאי דאפילו קול מקודשת ומגורשת ע"ת קול ושוברו עמו הוא דהא חזינן בשמעתין דלא חשו רבנן לספיקי דקלא כלל דאמרי' ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשא באיכפא דתוחלא וכו' ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשא לחד מבני פלניא וכו' אמר רבא אפי' למ"ד לא מבטלין קלא בהא מבטלין וכו' אלמא אע"פ שלא בדקו הב"ד בכל כיון שהיה אפשר לתלות תלו להקל שלא חשו לקול אלא כשהוא בלא שום סובר שמא יוציאו לעז על המשפחות ואף כאן תולין שמא נתקיים התנאי והוי סובר לקול דקדושין אלא מתני' ה"ק מקודש' ומגורשת ה"ז מגורשת ואסור' לכהן ואימתי חששו לקול במקום שאין שם אמתלא אבל בקול שיש אמתלא כגון שהוציאו קול על האשה שנתגרשה ע"ת ואח"כ מת בעלה וכן בקדושין אין חוששין לאותו קול אבל הראב"ד פי' דאגופא דרישא קאי שאם אמרו מקודשת סתם ומגורשת ע"ת אין קול זה דגרושין סובר' דקדושין וחוששין לה: וכתב הרמב"ן שלדעת הראב"ד אפשר שלא תלו בשמעתין בקדושי קטן ופחות מש"פ אלא לומ' שאם כמו כן מבטלין הקול דמימר אמרי הכי ולא חשדי להו ואינו נראה לא הוזכר בגמ' דבדקו על הם דמילתא כלל אלא בשתמא תלו להקל והא דאמר רבא אפי' למ"ד לא מבטלינן קלא הכא מבטלינן קלא היינו לומר שאפי' לדברי המחמיר שלא לבטל אפי' בידיעה גמורה הכא מבטלין אפי' בסתמא אלו דבריו ז"ל ולי אין ודאי הנהו עובדי מוכחי דבסתמא תלי' לקולא ואע"פ כן ליכא דמתני' מוכח דאגופא דרישא קאי וכדברי הראב"ד ז"ל ואין הנדון דומה לראיה שכל שהקול יוצא באמתלא זו בחזקת פנויה עומדת אין לבן של בני אדם מתיישבת מקודשת ובכל מאי דאיכא לאיתלויי תלו ומ"ש שאמרי' דמימר אמרי עיינו רבנן בהו בקדושי וכו' אבל כשהקול קדושין יוצא בלא אמתלא ומחזיקין אותה במקודשת גמורה לא תלא מלבן מחזק' מקודשת מחמת קול גרושין שיש בו ספק ולא אמרי עיינו רבנן בגיטא ומעליא הוא אדרבה אמרי אם איתא דעיינו קלא הוה ליה למלתא כיון שמתחלה החזיקו אותה במקודש' גמורה ובהכי אתיין מתני' ועובדי' דגמ' בפשיטות עכ"ל *: *ב"ה ודבריו של רבינו אפי' אם יש לחוש לאמתלא לבטל הקול וכו' היינו כדמוכחי הני עובדי דבסתמא תלינן לקולא: וכגון שיצא האמתלא מיד עם הקול אבל אם יצא הקול ברור ולאחר זמן יצא האמתלא אינה מבטלת הקול שם אמאי דתנן ובלבד שלא יצא שם אמתלא אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים רב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא וכתבו

נראין הדברים לב"ד שהן סומכין על האמתלא לא הוחזק מקודש ואם לא הואיל ולא נשמה האמתלא בעת ששמעו הקדושין אין חוששין לאמתלא ע"כ נתברר אח"כ ע"י אות שהוציאו קול שהוא שקר מבטלין אותו וכתב הר"מ הדוק שנתברר בודאי ששקר היה כגון אותו שתלו בהן הקדושין שנתקדשה בפניה אמרו לא היה הדבר מעולם אבל אם לא נתברר ששקר היה אלא באמתלא וצד ספק אף על פי שנתברר שהיה האמתלא מעיקרא אינה מבטל הקול כיון שלא יצאה עם הקול ממש: וקול שיוצא אחר הנשואין שנתקדשה לאחר תחלה אפילו אחר האירוסין אין חוששין לו להצריכה גט מראשון

יצא

יצא קול שהיתה מקודש׳ לפלו׳ וקדשה אח׳ קדושין גמורין ובודקין על קדושי׳ הראשוני׳ שהם בקו׳ אם באו ערי׳ על קדושין הראשוני׳ שהם בקול שהם גמורי׳ אז אין הקדושין השניי׳ כלום ואינ׳ צריכ׳ גט משני לא נתאמתו קדושין הראשונים מגרש ראשון דלא מבטלי׳ לקלא דקידושין הראשוני׳ אע״פ [ג] שנישאת נושא שני אם ירצה ויתן לה עתה קדושין גמורי׳ ודווקא שקדשה השני ולא כנסה אבל אם כנסה אסורה לו אחר שגירשה הראשון שכיון שמצריכין אותה גט מראשון הרי היא בחזקת שהיתה אשתו ונמצא שבא עליה השני בזנו׳ ואסורה עלין עולמי׳ אבל לא יגרש שני וישא ראשון שלא יאמרו מחזי׳ גרושתו מן האירוסין אחר שנתארס׳ לשני אבל אם לא קדשה השני קידושין גמורים אלא שיצא לה קול גם ממנו שקדשה אחר שיצא לה קול מהראשון אח׳ מגר׳ וא׳ נושא בין ראשון בין שני · שאלה לא״א הרא״ש ז״ל ראובן היה לו בת ומיראתו עליה פייס משמעו׳ שיתן לה קידושין בשם לוי וכן עשה ולוי לא היה בעיר וכשבא לעיר נתרצה בדבר ויצ׳ לה קול בעיר שהיא מקודש׳ ללוי תש׳ צריכה גט מלוי אפי׳ אם הוא כופר ואומר שמעון לא היה שלוחו ואפי׳ אם גם שמעון אומר כן· אחרת לו לאה שיצא עליה קול שנתקדש׳ ולא הוחזק הקול בב״ד אלא שהיה קול הברה שבלילה בצאתם מן המרחץ בא פלוני וקידשה בלא דעת קרובי׳ ולא נשמע דבר זה מפי עדים וקרובי לאה הכריחו למקדש ליתן גט ושוב נתקה׳ לאחר קדושין ודאין וגרשה האח׳ ורוצה לינש׳ לראשון שיצ׳ עליו קול בקידושין והשיב שאסורה לינשא לו:

מז

שנים אומרים ראינו שנתקדשה וב׳ אומרי׳ לא ראינו שנתקדש׳ הרי זו מקודשת אפי׳ כולם דרי׳ עמה בחצר לא ראינו אינ׳ ראיה שאפשר שנתקדשה בצינעא שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ל״ש שזרק לה קדושיה שנים אומרי׳ קרוב לו ושנים אומרי׳ קרוב לה ל״ש אמרו השני׳ שמעולם לא היו לה ספק קדושין לא תנש׳ ואם ניסת לאחר מעידיה ואומר ברי לי שלא נתקדש׳ לא תצא הא לאו הכי תצא א׳ אומר נתקדשה וא׳ או׳ לא נתקדשה אם אמר שמעולם לא היה בה ספק קידושין תנשא לכתחילה ואם זרק לה

סלך ר׳ [illegible] לפייסו בדב׳ מופס סיפטרנ׳ בגט לסלק תרעומת סלו מעליו ולא רצס סלך ר״מ אצל ארוסתו ואמר לו סמעולם לא קבלס קדוסין מאח׳ עמד וכנסס וסיס ירא סמא יעקב יביא עדי׳ סל סקר על קדוסיו ומזס ספחד סלכו סאסס וקרוביס וסכרו עדי סקר לכתו׳ גט על סס יעקב סאס יביא עדים סקדס׳ יראו גם סס כגט סגרסס בו נודע סדבר לר׳ יעקב ואמ׳ סזסו סודאס סנתקדס׳ לו ואינו צריך עדי׳ אחרי׳ וססיב סאין ממס בדבריו מכמס טעמים סכתב ואין חסס [illegible] בסביל קול סהוציא [illegible] סאין זס קול אלא כדאמ׳ תלמודא פלוני מסזכן סמע מפלו׳ וכו׳ אבל אס אמר אדס קדסתי את פלונ׳ וסיא אומ׳ לא קדסתני אין זס קול כדתנן סוא אומ׳ קדסתיך וסיא אומ׳ לא קדסתני סי׳ מותר בקרוביו ועוד אפי׳ סיס קול גמור קלא דבתר קדוסין לא חייסי׳ [illegible] מסנ׳ דסכרו קרובי׳ סאסס עדי סקר לכתוב גט מסס ר׳ יעקב וסוי כאילו סודי׳ סקבלס קדוסין ממנו נ״ל דלא סויא סודאס ססרי רא׳ מעסיו וסבינו מחסבותיו סל ר״י סנזכ׳ סס׳ס מחזר אחר עדים סקרי׳ וחסבו גם סס מחסב׳ לא טובס לבטל מחסבתו סלא תתבי׳ אס יבא עדים סקרי׳ ואפי׳ אס סיתס מודס בפני׳ סקבלס קדוסין ממנו לאו כל כמינס לאסור עצמ׳ על אותו סקדסס כבר ולא סיס בס סום איסו׳ אס סיס בא עליס אלא דסוס אמרינן דסויתס לעצמ׳ חתיכס דאיסור׳ ויוציאנס בגט בלא כתובס וכיון ססיא עומד׳ בדברי׳ סראסוני׳ ואומרת סמעולס לא נתקדסס ויס אמתלא׳ [illegible] למס כוו לכתוב סגט לא מסויקלס חתיכ׳ דאיסור וגס מס סאמ׳ לו ר׳ מסס סיתן גט אין בו כלוס דלרווחא דמילת׳ עוסס סלא יסא תרעומ׳ בנסואין ועוד סאפי׳ [illegible] אחזוקי קודא׳ לגבי סאס׳ סברי סוא לא ידע מזס כלו׳ סילכך בסביל כל אלו סטענו׳ אין נ״ל לאסרס על ר׳ מסס בעלס ע״כ וסאר׳ [illegible] בדבר · ועל מס סאמר סאס סיתס מודס סייכו אומרים סויתס לנפס׳ חתיכס דאיסור׳ ויוציאנ׳ בלא כתוב׳ יס לתמוס מדאית׳ בפ״ק דקדוסין יסודית׳ דביתסו דר׳ חייא ס״ל צער ליד׳ אמר׳ ליס אמר׳ לי אס קביל ביך אבו׳ קדוסי כי זוטת׳ א״ל לאו כל כמינס דאימיך לאסרס ליך עילואי ואפסר סיס לחלק בין כססיא עצמס מודס לכסאומרת כן בסס אחרים [7] :

לא תנסא ואס נסאת לא תצא סהרי סיא אומר׳ לא נתקדסתי ודבריו מתמיסין סהרי בע״א סאומר׳ [illegible] נתקדסס ואין אחר מכחיסו כתב מותרת דמסמע סאפי׳ לכתחלס תנסא וכן מוכיח ססוגי׳ סבקידוסין פ׳ סאו׳ ומ״כ כסעד א׳ או׳ מקודסת ועד א׳ מכחיסו ואג׳ אינס מקודסת לא לכתחלס כיון סהיא אומר׳ לא נתקדסתי ותירץ ס״ס דס״ל לסרמב״ס דטפי עדיף כסאין עד א׳ או׳ בדברים מסאס סוא או׳ וסטעס מפני סכל סאין לס עד כלל חזקס אינס מעיזס פניס לסכחיס סעד [illegible] סיס אמת דסא ליכא מי סמסייע אבל כסעד א׳ אומ׳ כדברי׳ סומכת עליו ומעיז׳ ולפי׳ לכתחלס לא תנס ודומס קצת לנזכ׳ בגמ׳ גבי גרוסין עכ״ל: וסר״ן תמס על דברי סרמ״ב ותמס ג״כ אמאי דאמר בגמ׳ תרוייסו בפנויס קא מססדי דס׳מ מס׳ דאיך אמ׳ לא נתקדס׳ [illegible] לא אמר כלו׳ אסרי לס אפומיס דסאי דאמ׳ נתקדסס ואמאי וסא עד א׳ בקדוסין לאו כלוס סוא כדאמ׳ בקדוסין פר׳ סאומר מסוס דאין דבר סבערוס פחות מב׳ וכיון דטעמ׳ מ״ס סוס מסמע דאפי׳ אמ׳ נתקדס׳ בפני ובפני אחר לאו כלו׳ סוא ותי׳ סב״ע כיון סטניס מודים סזרק לס קדוסין אלא סססו חלוקי׳ אס קרוב לו אס קרו׳ לס וכיון סיס כאן ב׳ עדים בזריקת סקדוסין ועבידי אינסי דטעו בקרוב לו וקרוב לס אמרינן דמדרבנן לא תנסא דחייסי׳ סמא בסעת סקדוסין סנים׳ לאו סקרו׳ לס סיו וזס טוע׳ עכסיו ובפ״ד אסין כמו אמרי׳ דבכת אחת סע׳ או׳ קרוב לו וא׳ או׳ קרוב לס דספיקא דרבנן סוא ולפי׳ כתב סרמב״ס ז״ל בע״א כסמכחיסתו לאו כלוס סוא ומותרת סא בסותקת חייסי׳ סמא נתקדס׳ בפני סניס ובע״א או׳ מקודסת וע״א או׳ אינס מקודס׳ כת׳ לא תנס דאפי׳ כסמכחיסתו לפי סאנו חוססין סמא זס סאו׳ קרוב לו טוע׳ ובסעת סקדוסין ראס סכי׳ קרוב לס וזס נכון לפי סגמ׳ אבל סרמב״ס ס״ל לפרס עכ״ל וכבר סביא ס״ס דבר זס בססם סרא״ב״ד סכתב ח״ל סר״א סקסס בססגות על רבי׳ וכתב אוקמת׳ דרבס בסאינס מכחסת סיא כגון סע״א או׳ אביס קדסס וע״א או׳ לא קדסס א׳ כ׳ פלוני זרק לס קדוסיס וסיו קרוב לס

וסא או׳ קרוב לו ואיכס מכחס׳ ולמ׳ לא תנס לכתחלס אבל במכחס׳ מותר׳ סיא ליכסא עכ״ד וכ״כ לסרמב״ן וסרסב״א ז״ל ולדבריס אע״פ סאיא מסופקת בדבר כיון סאיא בחזק׳ פנויס ואין סס עד סנתקדסס אלא א׳ וא׳ מכחיסו אס נסאת לא תצא עכ״ל אמרס סיא בעצמס נתקדסתי וחזר ואמרס פנויס אני תוך כדי דיבור נאמנת וכו׳ בפ״ב דכתו׳ (דף כב) תנן סאסס סאמרס א״א סייתי וגרוסס אני נאמנת סספס סאסר סוא ספס סססתיר ת״ר אמרס א״א אני וחזרס ואמר׳ פנויס אני נאמנת וסא סויי לנפסס חתיכס דאיסו׳ אמר רבס בר רב סונא כגון סנתנ׳ אמתלא לדברי׳ וכת׳ סרא״ס אמרס א״א אני וחזרס ואמרס פנוי׳ אני אינס נאמנת אס אחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור יכולס סיא לחזור ולסתור דבריס סראסוניס וכך סס דברי סתו׳ וסר״ן ז״ל וכת׳ סר״ן בסס סרא״ס דאי אמר׳ מקודס׳ אני לפלו׳ לא מסימנינן לס בסוס מגו דאי סוא מודס בדב׳ דכיון סהודית סנתקדס׳ לו׳ לאו כל כמינ׳ לחוב לו ולספקיע עצמ׳ ממנו עכ״ל [ח] ומ״ס רבי׳ בסס סרמב״ס בסוף פ״ט ח״ל אמרס מקודס׳ אני ולאחר זמן עמדס וקדסס עצמ׳ אס נתנס אמתלא לדבריס ואמרס מפני כך וכך אמרתי בתחילס סאני מקודסת ורואינו בדבריס מתס ס״ז מותרת לסני ואס לא נתנס אמתלא לדבריס סנתנס ואין בס ממס ס״ז אסורס וקדוסי סני קדוסי ספק לפי׳ נותן לס גט ותסיס אסורס עליו ועל סכל עד סיבוא ארוסס עכ״ל כתב סרא״ס בתסו׳ בתחילת כלל ל״ג אס יס עדי׳ סמעו מפי סאס סאמר׳ קדסני ראובן בפני ב׳ עדים וסלכו למ״ס נאסרת בקרובי ראובן ע״פ דיבורס אבל אס אמרס קדסני בסת ולא אמרס בפני ב׳ עדי׳ אין בדיבורס כלו׳ דקידוסין סלא בפני עדים לאו קדוסין נינסו עכ״ל · וכבר כתבתי זס בסי׳ ט״ו וזס פסוט בסי׳ סאחר זס: **מח אמר** לאסס קדסתיך בפני פלוני ופלוני וסלכו לסס למ״ס וסיא אומר׳ לא קדסתני סוא אסו׳ בקרובותי׳ וכו׳ בקדוסין פ׳ סאו׳ (דסס) תנן סאו׳ לאסס קדסתיך וסיא או׳ לא קדסתני סוא אסור בקרובותיס וסיא מותר׳ בקרוביו ופרס״י סוא אסור בקרובותי׳ דסויכסו עליס חתיס׳ דאיסור בסודאת׳ ובגמ׳ מתיב ממתני׳ למ״ד סמקדס בע״א אין חוססין לקדוסיו דאי איכ׳ עדים אמאי מותר׳ בקרוביו ואי דליכא עדי׳ אמאי אסור בקרובותי׳ אלא לאו בע״א ומסני סב״ע כגון דא״ל קדסתיך בפני פלו׳ ופלו׳ וסלכו לסס למ״ס * [ב״ה ועיין בתס׳ ב׳ סרא״ס סכתבת בסוף סי׳ מקודס זס] : ומ״ס ואס סיא או׳ קדסתני וסוא אומר לא קדסתיך וכו׳ עד ומותר בקרובי סאס וסיא אסור׳ בקרוביו סכל סס במס׳ מ״ס וכסאו׳ קדסתני וסוא אמ׳ לא קדסתיך מבקסי׳ אותו סיתן גט לסתיר׳ ואס נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובס דגלי דעתי׳ דקדסס ואירוס׳ יס לס כתוב׳ וכ״ס כתב בפ״ט דעת רבי׳ וסגאוני׳ סארוסס אין לס כתוב׳ א״כ כת׳ לס׳ ולדבריס כסאמרו כופין אותו ליתן כתוב׳ סוא בספת לס וא״ת סילך יס״ל לומ׳ לא קדסתיך י״ל דמיירי בתקו׳ סכותבין כתוב׳ וסא כ׳ מקדסין וכ״כ סרמב״ן וכ״כ סר״ן ז״ל וכ״כ בסס סרסב״א ז״ל אסא דאמרי׳ אס נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתוב׳ מסתבר׳ דאס סאחכס ויוד׳ סיא [illegible] אסורס

מז **שנים** אומרים ראינו שנתקדשה וב׳ אומרים לא ראינו שנתקדש׳ ס״ז מקודש׳ אפי׳ כולס דרים עמס בחצר וכו׳ פ״ב דכתובו׳ (דף כב) ת״ר ב׳ אומרים נתקדסס וב׳ אומרים לא נתקדסס ס״ז לא תנסא ואס נסאת לא תצא סניס אומרים נתגרסס וב׳ או׳ לא נתגרסס ס״ז לא תנסא ואס נסאת תצא מ״ס רישא ומ״ס סיפא אמ׳ רב אסי איפוך ב׳ או׳ ראינו סנתקדס׳ וב׳ או׳ לא ראינו סנתקד׳ ס״ז לא תנסא ואס נסאת תצא פסיטא לא ראינו אינס ראי׳ לא צריכא דדיירי בחצר א׳ מ״ד אס איתא דנתקדסס קלא אית לס למילתא קמ״ל דעבדי אינסי דמקדסי בצנעא וכת׳ רבי׳ ירו׳ כתבו כמפרס׳ דמיירי בסנס׳ לא מאותס סאומרי׳ לא ראינו׳ סנתקדס׳ וסיא אומרת סלא נתקדס׳ וטעמ׳ דעבידי אינסי דמקדסי בצנעא לאו סכי אס נסת לא תנא אב׳ אס נסת׳ לאדס אח׳ אפי׳ דליכ׳ טעמא דמקדסי בצנעא וכוי סכחס אפ״ס סוו לסו תרי ותרי ולא אמרי׳ סעמ׳ אסס בחזק׳ פנויס דאיתרע לס חזק׳ מדרבנן ואס נסא׳ תנא וכ״מ סאפי׳ סיו במעמד א׳ ונאמר דכולי סאי לא עבדי אינסי דמקדסי בצנעא ונאמר דלא דאינוס סוי סכחס כמו סכתבתי למעלס מסרסב״א ז״ל אפ״ס אס נסאת תנא עכ״ל ב׳ או׳ נתקדסס וב׳ או׳ לא נתקדסס וכו׳ ואס ניסת לא׳ מעידיס ואומרת ברי לי סלא נתקדסתי לא תנא זס כלמד מדין ב׳ או׳ נתגרסס וב׳ או׳ לא נתגרסס דאיתא בפ״ב דכתו׳ ונתבאר בסי׳ י״ז ומ״ס ל״ס סזרק לס קידוסיס ב׳ או׳ קרוב לו וב׳ או׳ קרוב לס ל״ס אמרו ססני׳ סמעולס לא סיו לס ספק קדוסין א׳ או׳ נתקדסס וא׳ או׳ לא נתקדס׳ וכו׳ בפ״ב דכת׳ (דכג) אברית׳ סכתבתי בסמו׳ דקתני ב׳ או׳ נתקדס׳ וב׳ או׳ לא נתקדסס ס״ז לא תנסא ואס נסא׳ לא תנא ב׳ או׳ נתגרסס וב׳ או׳ לא נתגרס׳ ס״ז לא תנס׳ ואס נסאת תנא דאקסי׳ עלס מ״ס רישא ומ״ס סיפא וסני רב אסי איפוך וכו׳ אביי סני תרגמא בעד א׳ עד אומר נתקדסס ועד או׳ לא נתקדס׳ תרוייסו בפנויס קא מססדי וסאי דקאמר נתקדס׳ ס״ל חד ואין דבריו סל א׳ במקוס ב׳ סיפא תרוייסו בא״א קא מססדי וסאי דקאמ׳ נתגרסס ס״ל חד ואין דבריו סל א׳ במקוס סני׳ ופרס״י תרוייסו בפנוי׳ קא מססדי לדברי סניסס עד עכסיו בחזק׳ פנויס סיתס וכתבו סתו׳ תרוייסו בפנויס קא מססדי תימא אמאי לא ת׳ [illegible] לכתחלס דס״ל לאוקומס אחזק׳ וי״ל כגון סאנו יודעי׳ סזרק לס קדוסיס ומספ׳ לן אי קרוב לו אי קרוב לס וסני תרי ססדי חד אמ׳ קרוב לו וחד אמ׳ קרוב לס [illegible] דודאי זרק לס סקדוסין לית לן למימר אוקמ׳ אחזקס לסתירס לכתחלס א״נ כגון ססיו נרות דולקות ומטות מוצעות ססיתס עומדת לסתקדס בדאמרי׳ בסוף סמגר׳ ועד א׳ נתקדסס ועד או׳ לא נתקדס׳ באותס סעס עכ״ל ורבי׳ כתב כדברי תירוצא קמא וסרמב״ס כתב בפ״ט אמר עד א׳ מקודסת סיא זו וסיא אומר׳ לא נתקדסתי ס״ז מותרת ע״א או׳ מקודסת וע״א אומ׳ אינס מקודסת

לה קדושין אחד אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה לא תנשא ואם ניסת לא תצא אמרה היא בעצמה נתקדשתי וחזרה ואומרת פנויה אני תוך כדי דיבור נאמנת לאחר תוך כדי דיבור אינה נאמנת ואם נותנת אמתלא לדבריה שאמרה כן תחילה כדי שלא יקפצו עליה אנשים שאינם מהוגנים וכיוצא בזה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת. כתב הרמ"ה שאם קידשה עצמה לאחר הוי ספק קידושין לפיכך נותן גט ותהא אסורה עליו ועל הכל עד שיבא ארוסה :

מח אמר

לאשה קדשתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ואם היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך היא אסורה בקרוביו והוא מותר בקרובותיה הוא אומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי הוא אסור בקרובי האם והיא מותרת בקרוביו והבת מותרת בקרוביו והוא מותר בקרובותיה שאין האב נאמנת על בתה קטנה לומר שקדשה כדי לאוסרה קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשת אלא אותי הוא אסור בקרובי הבת והיא מותרת בקרוביו ומותר בקרובי האם והיא אסורה בקרוביו וכשאומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך מבקשין אותו שיתן גט להתירה ואם מעצמו נותן גט כופין אותו ליתן כתובה מעשה באחד שאמר קדשתי אחות אשתי בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים קודם שקדשתי את אשתי ולא גרשתיה והרי היא נשואה ויש לה בנים וכתב ר"ת שאינו נאמן לאוסרה על בעלה כל זמן שלא יביא עדים ואפילו אם תאמר אמת שקדשתני אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה ואפילו יביא עדים שקדשה אם הוא היה בחופת אחות אשתו מותרת לבעלה כיון שנתקדשה לפניו שהאשה שנתקדשה לאחר בפני בעלה הוו קדושין וזה אסור באשתו כיון שאמר שקדש לאחותה תחלה ואסור בקרובות שתיהן :

מט המקדש

אחת מה' נשים ואינו יודע איזו מהן קידש וכל אחת אומרת אותי קידש אסור בקרובות כולן ונותן גט לכל אחת ומניח כתובה ביניהן ומסתלק בד"א כשקידש בכסף או בשטר אבל אם קידש בביאה קנסוהו חכמים שיתן כתובה לכל אחת ואחת וכגון שהדבר ידוע שהכתובה של אחת מהם נאברה וכל אחת אומרת קדשתני ואברה כתובתי המקדש אשה וחזר בו מיד ואמר שהמעות יהיו מתנה אפילו תוך כדי דבור [א] אין חזרתו כלום וצריכה גט כל מי שאינו יודע בטיב קידושין לא יהיה לו עסק עמהן להורות בהן שבקל יכול לטעות ויתיר הערוה וגורם להרבות ממזרים בישראל :

נ קידש

האשה ונתבטלו הקדושין אין כסף הקדושין חוזר אליו כגון ש מת הארוס או הארוסה או חזר בו הוא או אפילו חזרה בה היא והדורונות ששלח פעמים חוזרין ופעמים אינן חוזרין כיצד שלח לה בגדים וכלי מילת דברים שעומדים להשתמש בהם בבית אביה ואפשר שתשמש בהן עד שיבלו ושמשה בהן בבית אביה וכן אם שלח לה מיני מאכל או משתה אם אכל ושתה בבית חמיו שוה דינר כששלחם שכן דרך להאכילו כששולח הדורון אז אינה צריכה להחזירם אפילו הן עדיין בעין ואפילו הן שוה מאה מנה לא אכל שם כלל או שאכל שם פחות מדינר צריכה להחזירם בד"א שחוזר בו הוא אבל אם היא חוזרת בה אפילו כישי דירקי חוזר אפילו אם אכל שם וכשמשלמת לו מנכה השליש ממה שהיתה שוה ופורעת

אין לה כתובה וזהו כפי סטתו וסטת סגאונים ובסגסות א"ת מפני שסכימו בגמ' דארוסה אין לה כתובה אמ"כ כת לה לפיכך סוכרך לכל זה ולא ס"ס כריך לא לכתובה ולא לאבדה שאם סתנה לה כתובה א"פ שלא כתב חייב ואלו סכניס כל אחת אומרת אותי קידש וסתנה לי כתובה ע"כ ורבי תופס לו אחד מן סדרכים וגודאי דמסכתת לה בדרך שכתב סר"ה ז"ל ועוד דרכים אחרים כגון שכתב לארוסתו ולא סוכיר שמה או שהיו סמותיהן שוות או שקנו מידו ושלכו לסם עדים ומתו וכ"כ סרמב"ן ז"ל ע"כ · סמקדש אשה וחזר בו מיד וכו' אפי' תוך כדי דיבור אין חזרתו כלום וכו' בפ' יש נוחלין (דף קכט) ובפ"ב דנדרים (דף פז) אסיקנא בכל התורה כולה תוך כדי דיבור כדבור דמי חוץ ממקדש ומגרש ומגדף : כל מי שאינו יודע בטיב קדושין לא יהא לו עסק עמהם מימרא פ"ק דקדושין ופרש"י לא יהא לו עסק עמהן להיות דיין בדבר שמא יתיר איסור ערוה וזהו עיוות שאינו יכול לתקן :

נ קידש האשה ונתבטלו הקדושין אין כסף הקידושין חוזר אליו לא שנא מת הארוס או הארוסה וכו' בפ' מי שמת (דקמ"ס) איפליגו תנאי אי קדושין לטיבועין ניתנו וכו' פי' שנתן לה הקידושין כאילו נטבעו לים ולא ישוב אליו עוד

כתיב כ"ג ח"ב בשם הירושלמי כן אותם שיש להם כתובה דרך קנס כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כשם שקנסו לענין כתובה כך קנסו לענין קדושין שאם קדשה בליטרא זהב מאבד הכל · וכתב עוד שם גדולות שנהגו לכתוב באלו האחרונות שמחייב עצמו שאתן כשמשדכין ומודה שקבל כך וכך ומחייב עצמו חוב גמור נראה שנגבית בכל ענין אפי' חזרו בהן או הוא או היא שהכל מודים וחייב עצמו ושעבד ושאלתי לרבותי על זה והודו לדברי עכ"ל :

והדורונות ששלח פעמים חוזרין ופעמים אין חוזרין כיצד שלח לה בגדים וכלי מילת דברים שעומדים להשתמש בהם בבית אביה וכו' משנה בפרק מי שמת (דף קמו) השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם בק' מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר אינן נגבין לא אכל שם סעודת חתן הרי אלו נגבין שלח סבלונות מרובין כדי שתשמש וסיה בבית אביה אינן נגבין ובגמרא אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ואסיקנא בגמרא דהכל דתנן לאו דוקא ד"ה אם שתה בדינר אינן נגבין ואמרינן בגמרא

ליבוע שהענה זונה אלא גם
ליבוע שהנסקל לסמם על עדים
שהכניסה הכבוד
ביום

ופורעת שני חלקים שלח לה כלי כסף וכלי זהב ובגדים שאינם עומדים לבלות בבית אביה חוזרין בכל ענין אפי׳ אכל שם שלחו לו לאכול בביתו כששלח הדורון או ששלח הדורון ע״י שלוחו והאכילו לשליח מבעי׳ אם חשוב כאלו אכל שם ולא איפשיטא ותו מבעי׳ אם אכל שם שוה חצי דינר אם מחל על חציותו מבעי׳ אם השביחו הסבלונו׳ אם אותו השבח חוזר עם הסבלונות כשהן חוזרין ולא אפשיטו ואין מוציאין מספק ואין חוזרים כת׳ הרמב״ם הורו רבותי אם מנהג המדינ׳ שיעשה כל אדם סעודה ויאכלו הרעין או יחלק מעות לשמשין וכיוצ׳ בזה ועשה כדרך שעושי׳ כל העם וחזרה בה משלמת לו הכל שהרי גרמ׳ לו לאבד ממונו וכל הגורם לאבד ממון חבירו משלם לו והוא שיהיה לו עדים כמה הוציא שאין זה נשבע ונוטל והשיג עליו הראב״ד וכתב אינו משוה עם רבותיו בזה בגרמה זו דומה למוכר זרעוני גנה ולא צמחו שאינו משלם לו הוצאה כללו של דבר איבוד ממון שבעל הממון עושה אע״פ שזה גורם לו פטור ע״כ שאלה לא״א הרא״ש ז״ל ראובן שירד בתו לשמעון ופסק עמו ליתן סכום ידוע ומאותו הסכום נתן לו שלש מאו׳ זהובים ושמעון שלח למשודכת תכשיטין שעלו ק״כ זהובים והלך ראובן ושידך בתו לאחר ותובע משמעון שיחזיר לו השלשה מאות זהובים והוא יחזיר לו בלאות התכשיטים ששלח ושמעון משיב אתה פסקת ליתן לי סכום ידוע וממנו נתת לי ג׳ מאות זהובים והוצרכתי לשלוח בשביל זה תכשיטים והוצאות אחרות שהוצרכתי ואח״כ חזרת בך וביישתני ואני עומר ברבורי וכיון שחזרת בך אין לי להחזירך הג׳ מאות זהובים ותכשיטים אני אומר שיש לך להחזיר לי וההוצא׳ שהוצאתי בתכשיטי׳ והבלאו׳ יהא שלך כי לא שלחתי לה אלא על דעת שתהיה אשתי וכיון שחזרת תחזיר לי שלי עוד טוען כי שלח שלש טבעו׳ ולא היו שלו והיו מבקשים לו בהם סכום גדול ואומר

בגמ׳ (שם) היכא דאכל או שתה בבית חמיו ומת זו הלכה שעלה ר׳ אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו הסבלונו׳ העשויים ליבלו׳ אין נגבין ושאין עשויין ליבלות נגבין ואיבעיא לן הסבלונו׳ העשויים ליבלות ולא בלו מהו ולא איפשיטא · ופרשב״ם השולח הסבלונו׳ מנהג חתנים לאחר קידושין למחרת שולח לבית חמיו לכבוד אשתו תכשיטין ומיני פירות וכדי יין וכדי שמן ופעמים אוכל שם עמה · אינן נגבין אם מת הוא או מתה היא או חזר בו ורוצה לגרשה שמחמת היבא שאכל ושתה ושמח עמהם מחל הסבלונות העשויים ליבלו׳ אבל אין עשויין ליבלות הדרי אע״פ שאכל ושתה עמהם · כדתניא בגמ׳ ובסבלונות הנה מיירי דהא לקמן מפליג בסבלונות ששלח כדי שיבואו עמה לבית בעלה לסבלונות שתשמש בבית אביה והנהו לא תלי באכילת חתן מכלל דרישא בהנה סבלונות והנהו תלויין בסעוד׳ חתן אם אכל עמהן נמחלין ואם לאו נגבין · שלח סבלונות מרובין ופי׳ כדי שיבואו עמה לבית בעלה וה״ה למועטין אם שלחן לכך אלא אורחא דמילתא נקט מרובין רגיל להלום ולפרש כדי שיבואו עמה לבי׳ בעלה ומועטין כדי שתשמש בהם בבית אביה · העשויין ליבלות קודם נישואין אין נגבין דהנהו מחולין בסעוד׳ חתן כדי׳ בהדיא במתני׳ · ושאין עשויין ליבלו׳ כגון תכשיטי זהב וכסף פר״ן פי׳ שלח הסבלונות מרובין שיחזרו עמה לבית בעלה וכו׳ ארישא קאי לומר דהכי תנן אם אכל שם סעודת חתן אפי׳ בדינר אין אלו נגבין דוקא במועטין אבל מרובין נגבין ומרובין ומועטין לאו דוקא אלא מתקיימין קרי מרובין אף ע״פ שהן מועטין לפי שהן עומדין ברבויין ונגבין ואע״פ שאכל שאין מתקיימין קרי מועטין לפי שהן מתמעטין והולכין וכיון שאכל אינן נגבין והיא ראיה לדבר וכ״כ נ״י בשם הרי״טב״א וכ״כ הרשב״א בתשובה וז״ל ירדו חכמים לסוף דעתן של בריות שהשולח לבית חמיו לא ע״ד ליתן לחלוטין הוא שולח אלא ע״ד שיזכו לו מבית חמיו עם אשתו וע״ד לכנס׳ שלח ואפי׳ אכל בבית חמיו דינר או יותר לא מחל אלא על הסבלונות מועטין שעשויין ליבלות דהיינו דמיכל ומשתי וכלי׳ קטני׳ כייהא וסבכתא פי׳ מיני כעיפי׳ וקשורי נשים שהן דבר מועט אבל כל שאינו עשוי ליבלו׳ כגון בגדים ותכשיטים חשובים אפי׳ אכל שם סעודת חתן הרי אלו נגבין דסיפא דקתני שלח סבלונות מרובין וכו׳ פירוש׳ דרישא הוא דקתני אכל שם סעודת חתן כלומר מה שהנינו ברישא אכל שם סעודת חתן אפי׳ בדינר אין אלו נגבין היינו הסבלונות מועטין כגון מאכל ומשתה ודברים קטנים העשויים לבלות בבי׳ חמיו כייהא וסבכתא שהדעת נותנת על אלו שמחל כל שאכל שם סעודת חתן בדינר אבל כל השאר כגון בגדים ותכשיטין וכלי כסף וזהב הכל חוזר ואפי׳ אכל שם סעודת חתן בדינר לפי שלא שלח אלא על מנת נישואין עכ״ל וכן דעת הרמב״ן דהא דאמרינן בגמ׳ יתיב רבין סבא קמיה דרב פפא ויתיב וקאמר בין שמתה היא ובין שמת הוא ואפי׳ הדר הוא הסבלונות הדרי מאכל ומשת׳ לא הדר הדרא בה איהי אפילו כישא דירקא הדר אמר רב הונא בריה דרב יהושע ואמין לסה עד כדי בשר בזול עד כמה עד תילתא כתב הסבלונו׳ הדרי היינו הסבלונות מרובין ובהאכל שם ומאכל ומשת׳ לא הדר היינו כל דבר העשוי לבלות ובהאכל דאסיפא דמתני׳ קאי וכדמוכח שמעתין לעיל בהדיא ורבין סבא לפרושי למתניתין אתא דלא תימא דוקא הסבלונות מועטין העשויין להשתמש בהן בבית אביה והן כלין אבל כדי יין וכדי שמן הדרי הסרי אפשר להתקיים ולא שלח להו ע״מ שיאכלו בבית אביה קמ״ל רבין דכל העשוי ליבלו׳ ולהאכיל בין מרובה בין מועט לא הדר אבל כלי כסף וזהב הדרי לעולם ואפילו הדר ביה איהו וקמ״ל נמי דהדרא בה איהי אפי׳ כישא דירקא הדרי והאי דאמרה בלשון הלכתא לאו משום דאית בה פלוגתא אלא אורחא דתלמודא בהכי אבל לא אכל כולהו הדרי כדאמרי׳ לעיל ולא תנית להנהו כללי דהייל רב יוסף ז״ל בענין זה עכ״ל וגם הר״ן כ׳ בחדושיו כדברי הרמב״ן דרבין סבא לפרושה למתני׳ אתא ולא לפלוגי ובהאכל מיירי וקאמר דהסבלונות הדרי כלומ׳ המתקיימים ככסף וזהב אבל מאכל ומשת׳ אפי׳ הוא מרובה כיון דאכל לא הדרי וה״ה לבגדי׳ כיון שהן עשויין ליבלו׳ ופירוש׳ דמתני׳ קמ״ל דמרובין היינו הסבלונות המתקיימין ומועטין היינו מאכל ומשתה ובגדי׳ וקמ״ל נמי דהדרא בה איהי אע״פ שאכל שם הדר אפי׳ כישא דירקא ומיהו כל היכא דלא אכל הדר וזה שלא כדברי הר״י מיגא״ש ז״ל שפירש דרבין למדחיה למתני׳ אתא וכ״כ הרמב״ם ז״ל בפ״ו מהלכות זכיה ומתנה דהסבלונות הדרי אף ע״פ שאכל ומאכל ומשתה לא הדרי ואע״פ שלא אכל ואינו מחוור עכ״ל · ומדברי הרי״ף והרא״ש נראה שהם סוברים כדברי המפרשים ז״ל שהרי כתבו הא דאמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא וכן הא דאיבעיא לן שתה מאי וכו׳ וכל מאי דאיתמר עלה דמתני׳ נמי הוי ה״ל כדעת הר״י בן מיגא״ש והרמב״ם ז״ל היה להם להשמיט כל זה * ב״ה ומ״מ לענין הלכה נקטינן כהרמב״ם דסוגיין דעלמא כותיה בהלכות זכייה ומתנות ועוד דכשיטת הר״י מיגא״ש אמרו ורבינו שכתב כיצד שלח לה בגדים וכלי מילת דברים שעומדים להשתמש בהם בבית אביה ואפשר שתשמש בהם עד שיבלו היינו דתניא הסבלונות שעשויין ליבלות אינן נגבין וכמו שכתבתי היינו דתנן

מועטין כדי שתשמש ושיא בבית אביה אינן נגבין: ומ״ש ושמשה בהם בבית אביה דמשמע שאם לא שמשה בהם בבית אביה אע״פ שהן עשויין ליבלו׳ הדרי כיוצא בזה כתב הרמב״ם ז״ל: ומ״ש וכן אם שלח מיני מאכל או משתה אם אכל או שתה בבית חמיו שוה דינר וכו׳ אז אינה צריכה להחזירם מבואר במה שקדם: ומ״ש אם אכל או שתה וכו׳ כששלחה שכן דרך להאכילו כששולח הדורון דמשמע שאם לא אכל בשעה שהשלח אע״פ שאכל אח״כ הדרי איני יודע מנין לו ולא ראיתי מי שכ״כ ואפשר דס״ל ז״ל דע״י אכיל׳ דשעת שליחו׳ הסבלונו׳ מתנה׳ הוא שמתנ׳ גמור ומחי׳ הסבלונו׳ אבל לא ע״י אכילה דבתר הכי מחיל אפשר דהאי דע״י אכילה דבתר הכי נמי מחיל: ומ״ש כששלחה לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט: ומ״ש אינה צריכה להחזיר אפי׳ הן עדיין בעין היינו מדאיבעיא לן הסבלונות העשויין ליבלות ולא בלו מהו ולא איפשיטא וכיון דספיקא הוא אינה צריכה להחזיר שהממע״ה: ומ״ש ואפי׳ הן שוה מנה מבואר במשנה · (שם) ומ״ש לא אכל שם כלל או שאכל שם פחות מדינר צריכה להחזירם מבואר במשנה ובגמרא: ומ״ש בד״א שחוזר בו הוא אבל אם היא חוזרת בה אפי׳ כישא דירקא חוזרת היינו כדרבין: ומ״ש אפילו אכל שם כ״כ הר״ן ומוכרח הוא דאי בדלא אכל שם אפי׳ הדר ביה איהו נמי הדרי: ומ״ש וכשמשלמת לו מנכה השלים וכו׳ מבואר בגמ׳ וכתבתי והטעם מבואר בדברי הרשב״ם · ומ״ש שלח לה כלי כסף וכו׳ חוזרין בכל ענין אפי׳ אכל שם מבואר בברייתא שכתבתי ושאין עשויין ליבלות נגבין אפי׳ אכל ושתה שם וכמו שכתבתי שפי׳ המפרשי׳ דהיינו דתנן שלח סבלונות מרובין כדי שיחזרו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין · ומ״ש דה״ה לבגדים מבואר בדברי הרשב״א בתשו׳ שכתבתי אף ע״ג דלא משמע כן מדברי הר״ן ומיהו אפשר דהר״ן נמי סבר הכי ובגדי׳ שכת׳ היינו כייהא וסבכתא: ומ״ש שלחו לו לאכול בביתו כששלח הדורון או ששלח הדורון ע״י שלוחו והאכילו לשליח מיבעיא אם חשוב כאלו אכל שם ולא איפשיטא וכתב הרא״ש ואינן נגבין וכן בדין דכיון דספק הוא המ״ע וכך הם דברי רבינו שכתב לקמן ואין מוציאין מספק ואינן חוזרין ואע״ג דבעיי נמי קאי ושלא כדברי נמוקי יוסף שכתב דכיון דלא איפשיטא לית לן בה אלא מאי דתנן במתני׳ אכל הוא בבית חמיו או בפתח בית חמיו לאפוקי אכל שלוחו או שלחו לו · ומ״ש ותו מיבעיא אם אכל שם שוה חצי דינר אם מחל על חצייתו מיבעיא אם השביחו הסבלונות אם אותו השבח חוזר עם הסבלונות וכו׳ שם איבעיא מהו שישלם שבח הסבלונות ופרשב״ם בשם ר״ח דאמילתא דרבא קאי דאמר דוקא אכל דינר אבל פחות מדינר לא וקאמר אם אכל פחות מדינר מהו שתגבה לפי מה שאכל אם אכל חצי דינר תגבה החצי וכן פי׳ התוספות גשבח הסבלונות פיר׳ רשב״ם היכא דהסדרי מי הדרי שבח שהשביחו כגון שלח לבית חמיו צאן ובקר וילדו · ומ״ש ולא איפשיטא ואין מוציאין מספק ואינן חוזרין פשוט הוא וכן פסק בנמקי יוסף בשבח הסבלונות כתב בנמקי יוסף השולח סבלונות לבית חמיו אמר המחבר פי׳ לאחר קדושין דבלא קדושין ודאי לא מחיל כלום ואפי׳ אכל שם ואפילו איכא שידוכין פרון דמכו למסדר בהו ולהכי נקט בית חמיו הריטב״א ז״ל · ואין נראה כן מדברי הרשב״א בתשו׳ שכתוב בסוף סימן זה · וכתב עוד נמוקי יוסף בשם ה״ר יונה דמעות דין עשויים ליבלות יש להם דלהוצאה ניתנו ופירשו המפרשים דה״ה מלבושים וקשורי פשתן וכיוצא בזה נקרא עשויין ליבלות ואינן נגבין כיון שאכל שם ומסתברא דאם שלח ג׳ או ד׳ זוגות מלבושים שאין דרך כלל לבלותן בבית אביה דודאי יש לאלו דין הסבלונות מרובין ונגבין וכ״כ ה״ר יונה ז״ל · וכתב עוד נמוקי יוסף שבח הסבלונות כלומר בהסבלונות מועטין שאינן נגבין כשאכל אם לא אכל ודאי דנגבין מאי נגבין עם שבחן כגון שהשביחו לאחר מכאן ואחר כך בלו קודם חזרה מי לימא כיון דבשעת נתינה היה דעתו לאכלן שם ניאמרו להם לא יפרע אלא כמו שהיו שוות אז או דילמא כיון שלא אכל ברשותו קיימי עד שעת חזרה אם כן חייבים להחזיר השבח והלכא בתיקו והוי ספיקא דממונא והמוציא מחבירו עליו הראיה אבל בהסבלונות שאין עשויין ליבלות מ״מ כ איתנהו בעינייהו פשיטא דנגבין עם השבח ואם הוזילו אותן שלא ברשות פשיטא דמשלמין מה שהשביחו קודם הוזלה ואם השביחו אחר שהוזלם לא יהא אלא גזלן וכל הגזלנין לא משלמין אלא כשעת הגזילה הילכך ודאי לא יחזירו השבח עכ״ל · וז״ל הרמב״ם בפ״ו מהלכות זכיה השולח סבלונות לבית חמיו בין מרובין בין מועטין בין שאכל שם סעודת ארוסין בין שלא אכל בין שמת הוא בין שמתה היא או שחזר בו שניהם יחזרו הסבלונות כולן חוץ מן המאכל ומשתה וכן כלים מועטין שלח להשתמש בהם בבית אביה אם נשתמשה בהם ובלו או אבדו אינן משתלמין אבל אם היו קיימין חוזר הכל וגובה אותם בבית דין שהדבר ידוע שלא שלחם אלא דרך נוי בלבד: חזרה היא בו חוזר הכל ואפי׳ המאכל והמשקה חוזרת דמיו בזול כבר הסכימו הגאונים שאם היו דמי מאכל ומשקה שהם משלמת ארבע אם חזרה בו שלא נתן לה מתנה אלא על דעת שלא תחזור בו עכ״ל וכתב הרב המגיד דעת הרב כדעת רבו ר״י בן מיגאש שפי׳ דהא דיתיב רבין

סבא

ואומר שיחזיר לו הכל ויפסיד הג' מאות זהובי' כדמי כושתו תשו' מה שנשא' ביד שמעון מהשלשה מאות זהובים יות' מהסבלונות ששלח למשורכתו יחזי' לראובן שידוע שלא נתנ' לו אלא ארעת' שתנש' לו בתו וכיון שנתקדש' לאחר צריך להחזי' ודמי הסבלונו' יהיו בחשבון התשלומים ולא מצי ראובן למימר החזר מעותי משלם וקח סבלונות שלך כמו שהן שוין עתה דאמרינן דעתו של שמעון שלא שלח סבלונות אלא על מנת שתנש' לו ולא שתבלם ותנשא לאחר ותחזיר לו הבלאו' הלכך כיון שחזר בה חשבינן דמי הסבלונות מעיקרן בחשבון וישבע שמעון כמה הוציא בקניית הסבלונות וכמה היו שוים הטבעות והמותר ישלם ואם הטבעות ישנן בעין תחזירם לו עוד שאלה לו ראובן שידך בתו לבן שמעון וקבע זמן לחופ' והתנו בינית' שכל שיעבור המועד שיפרע סכום ידוע לקנס וקודם שהגיע זמן החופה יצאה בת ראובן אחות המשורכת מן הכלל וכפר' בעיקר וכשבי' פגם זה לא אבה שמעון שיכנים בנו את משורכתו לחופה והעביר המועד וראובן תובע הקנס ושמעון אומר דארעתא ראונס גדול כזה שישא בנו אחות מומרת להשחית נחלתו ולפגום משפחתו לא אתני יראה שהדין עם שמעון אע"פ שלא פירש שום תנאי בשעת עשיית הקנס כיון שאירע אונ' כזה דאנן סהדי שאם היה יודע שדב' זה עתיד ליעשו' לא היה משדך בנו לבתו והוי כאילו פירש מעיקרא בשע' מעשה שאם יארע דבר כזה שיתבטלו השידוכין ואם חזקו שטרות על עצמם ונתנם ביד שליש יחזיר לכל אחד שטרו ואם שלח סבלונו' יחזירם לו כתב ר"י שכל קנסות שעושין בענין שידוכין שמי שחוזר בו יתחייב לחבירו כך וכך דלא הוי אסמכתא הילכך אם כל א' עשה שטר על עצמו והשלישום ביד שליש בתנאי

בתנאי שכל מי שיחזו' בו שיתנ' למי שכנגדו יעש' שליש שלישותו ואם כל אח' נותן משכון לחבירו על הקנס שמתחייב לו אם אמר זה לזה אם אחזור בי אני נותן לך כך וכך והרי זה החפץ בידך בשביל הקנס שאתחייב לך אם אחזור בי אינו כלום דכי האי גוונא לא קנה במשכון כל זמן שלא נתחייב לו כלום שאר' יכול לשעבד נכסיו בדבר שכבר נתחייב אבל בדבר שלא נתחייב בו לא יחול בו שעבוד אלא צריך להקנות לו בסודר דלא כאסמכתא בבית דין חשוב כדי שיתחייב לו מן הדין אם יחזור בו ואז יתן לו החפץ במשכון ואז יחול השעבוד על המשכון כיון שנתחייב לו בקנס אם יחזור בו או יאמר לו אם אחזור בי תזכה בכך וכך ממון בגוף חפץ זה:

נא שנים

שיש ביניהם שידוכין בנו של זה לבתו של זה ואמר זה לזה כמה את' נותן לבנך כך וכך וכמ' אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו באמירה בעלמא בלא קנין ובלא כתיבה לא שנא בתו גדולה ול"ש בתו קטנה וכתב הרמ"בם צריך שיהיו הדברי' שפסקו מצויין ברשותן שאין אדם מקנ' דבר שלא בא לעולם ודוק' שקדשו מיד ולא הפסיקו בדברי' אחרי' אבל הפסיקו בדברי' אחרי' לא ואפי' לא הפסיקו בדברים אחרי' דוקא בנשואין ראשונים אבל בשניים לא ודוק' באב הפוס' על בנו או בתו אבל מי שפוסק בשביל אחותו או אחת משאר קרובותיו או אשה שפסקה בשביל בתה אינה נקנה באמיר' בלא קנין והרמ"בם כתב ג"כ איש ואשה שהיו ביניהם שידוכין ואמר לה כמה את מכנס' לי כך וכך וכמה אתה נותן לי כך וכך שקונין באמיר' ומבע' לדברים הללו שנקנין באמירה אם ניתנו ליכתב ואסיקנא שלא ניתנו ליכתב ופרש"י שאפילו אם שניהם רוצים לכותבם ולהחתים עדים ברם אין שומעין להם כדי שלא יוכל לטרוף ממשעבדי וכן נראה דעת הר"מבם שכתב דברים אלו לא ניתנו ליכתב לפיכך אינו כשטר עד שיטרוף בכך ור"י פירש ודאי אם שניה' רוצים לכותב' הרשות בידם אבל מדעת אח' לבדו אין לנו לכותבם ולעשות שטר עד שירצו שניהם:

נב הפוסק

מעות לחתנו ולא רצה ליתן והחתן אינו יכול להוציא מידו כגון בנשואין שניים או שאין לו והחתן אינו רוצה לכנוס

לכנוס אלא א"כ יתן לו מה שפסק כולה היא שתאמר או כנוס או פטור אני לא פסקתי לך כלום אבל אם היא פסק על עצמה או תתן או תשב עד שתלבין ראשה וכתב הרמב"ם בד"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדונייא ע"כ וי"א דאפי' פסקה היא אם בפני אביה פסק אומרין לו או כנוס או פטור וכך היא מסקנת א"א ז"ל :

נג הפוסק

מעות לחתנו ומת חתנו אפי' יש לו אח והיא זקוקה לו אינו זוכה במה שפסק שיכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולא לך ואפי' הבת חפצה בו ואפי' היה הראשון עם הארץ והשני ת"ח וכתב הרמב"ם וכן הפוסק מעות לבנו לא קנה עד שיכנוס שכל הפוס' אינו פוסק אלא ע"מ לכנוס וכתב רב האי ז"ל דוקא בפוס' לחתנו אבל בפוסק לבתו כיון שאמר בשעת קדושין הרי אני נותן לבתי כך וכך קנת' הבת אע"פ שמת החתן שאינו יכול לומ' לא פסקתי לבתי אלא ע"מ שתבא לנישואי החתן דמ"מ לבתו פסק וקנתה וכתב א"א הרא"ש ז"ל משמ' מתוך דבריו שאם מת החתן אפי' לא יבמה אחיו שחייב ליתן לבתו מה שפס' לה והא לא מסתב' בכלל דוראי לא פס' לה אלא ע"מ שתנשא בהן ואם לא ניסת ומת' והיה לה בן לא ירש הבן אותו ממון אבל אם נתייבמ' לא מצי למימר לאחיך הייתי רוצה ליתן שהרי לבתו פסק ולא פקעי הקדושין שמכחם יבמ' אחיו פסק הגאון מי שפסק מעות לחתנו בשעת הקדושין ונתנם לו קודם החופ' ומתה הבת ויש לה בן יחזיר המעות לאב שכל הפוסק דעתו ע"מ לכנו' אבל מי שנותן לבתו סתם שתנשא בו ולא הזכיר שתנשא לפלו' קנתה אותה מתנה וכיון שנתקדשה אף ע"פ שבטלו הקדושין כשמת הארוס אין האב יכול לחזור בו :

נד מי

שנתן מעות ליד שליש שיקח בהם קרקע לבתו כשתנשא בין בריא בין ש"מ ומת והבת אומר' לשליש שיתן המעו' לבעלה שיעש' בהם מה שירצ' אם היא גדולה וניסת שומעין לה אבל אם היא קטנה אפי' ניסת או גדולה ונתארס' אין שומעין לה אלא מקיים דברי המת אע"פ שצוה כשהיה בריא :

נה האשה

משנתארס' אע"פ שהיא כאשת איש לחייב הבא עליה ואינה יוצאת אלא בגט אינה חשובה כאשתו שהרי אסור לו לבא עליה ואם בא עליה מכין אותו מכת מרדות ואפי' אם קדשה בביאה אסור לו לבא עליה

דברי אדמון וכתב הרי"ף וקי"ל כתנא דידן וכ"פ הרמ"בם בפרק כ"ג מהלכות אישות והר"אש כתב וקי"ל כתנא דידן וי"א כיון ששאל רבא לרב נחמן הא דהלכה כאדמון אפי' בבריתא נמי והשיב לו רב נחמן דבכל מקום קאמר אלמא דה"ל כתנא דברייתא והלכתא כותיהו עכ"ל ולא נתבאר דעת הר"אש אם הוא פוסק כתנא דידן או אם פוסק כתנא דברית אבל רבי' סובר שפוסק כתנא דבריתא וכדברי י"א מפני שהביא דבריהם לבסוף ולפי' כת' בסמוך וי"א שאפי' פסקה היא אם בפני אביה פסקה אומרים לו או כנוס או פטור וכך היא מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל ולי נראה דאין הכרע בדבריו ואדרבה יש להוכיח שפוסק כתנא דמתני' וכמו שאכתוב בסמוך כתב המרדכי ירושלמי מתני' בשפוסק במעמדה אבל לא פסק במעמד' אפי' רבנן מודו וכתב הר"מ דבגמ' דידן איפכא דהוא"ל ופסק במעמדה ה"ל כאילו היא עצמ' פסקה ומ"ש דהיינו דוקא אם בפני אביה פסקה וכו' וכת' הר"יף והשתא דתקינו רבנן למורד' למיתב לה גט לאלתר ל"ש פסק עלי' אבי' ל"ש פסק' היא כדאמרה ליה או כנוס או פטור כייפי' ליה ויהיב לה גיטא בעל כרחיה והרמ"ב חלק עליו שכת' בפכ"ג מהל' אישות כלשון הזה אם פסקה היא על עצמה ולא הגי' דהה"ז יושבת עד שתמכא מה שפסקה או עד שתמו' ולמה לא תפטור עצמה במורדת שהמורדת והיא ארוסה בעל רוצה לכונסה והיא אינה רוצה אבל זו אינה בעל רוצה עד שתתן הנדוני' שפסקה והיא רוצה בו שהרי היא אומרת לו או כנוס או פטור עכ"ל והר"ן כתב על דברי הרי"ף והרמ"בם ומ"מ כבר כתבתי למעלה שדעת האחרונים ז"ל שלא לנהוג עכשיו בתקנת מורד' עכ"ל וזה דעת הר"אש ועל כן השמיט מפסקיו דברי הרי"ף ז"ל כ :

וכתב הרמ"בם ז"ל בד"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוני' בפכ"ג מהל' אישו' והוא מבואר שם תנא בד"א בגדולה אבל בקטנ' כופין לבעל ליתן גט ומשמ' דאמתני' קאי והרי"ף השמיט משום דס"ל דאבריתא קאי וכדפרשי' וכיון דלא קי"ל כבריתא השמיט מאי דאתמ' עלה והר"אש השמיט הא דב"ד א בגדולה וכו' משמ' דס"ל כהרי"ף והרמ"בם דהלכה כתנא דידן ולא כבריתא ושלא כדברי רבי' שהוא סבור דהר"אש פסק כתנא דבריתא וי"א דאפי' פסקה היא וכו' וכן היא מסקנת א"א ז"ל כבר נתבאר בסמוך אם אפי' הקטנה נשבע לתת הכדן לזמני' ומקב' סומכים לא הגיע אינו חייב ליתן שנאמר בידו מאח שהוכיחו ערעור על בתו שזינתה עיין מהר"יק שורש פ"א :

נג הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו וכו' משנה בפ' מציאת האשה (דף סו) הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו יכול הוא לומר ליבם לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי איפשי ליתן ומ"ש ואפי' הבת חפצה בו כ"כ הרמ"בם בפכ"ג מה' אישות ומ"ש ואפי' הראשון ע"ה והשני ת"ח ברייתא שם וכתב הרמ"בם וכן הפוסק מעות לבנו לא קנה עד שיכנוס וכו' ז"ל הרמב"ם בפר' הנז' כתב שפסק ע"י בתו לא קנת' הבת אות' המתנה עד שיכנוס אותה בעלה וכן הבן לא קנה עד שיכנוס שכל הפוס' אינו פוסק אלא ע"מ לכנוס לפיכך הפוסק מעות לחתנו ומת קודם שיכנוס ונפלה לפני אחיו ליבם יכול האב לומ' ליבם לאחיך הייתי רוצ' ליתן ולך איני רוצ' ליתן וטעמו מדאמרי' בירושלמי אמתני' אלו דברים הנקנין באמירה הן תני בר קפרא פוסק ע"מ לכנוס וכ' הרי"ף אפי' כל הפוסק לחתנו דעתו ע"מ לכנוס הוא וכיון שמת חתנו ולא כנס אינו חייב לתת לאחיו כתב המרדכי פירש רב נטרונאי גאון דלא איירי אלא במקדש בלבד אבל כתב כתובה זכה היבם בכתוב' ולא יכול לומר ולך אי איפשי ליתן מיהו ר"ת פי' לעיל דאפי' מן הנשואין כל זמן שלא גבה יפסיד והירושלמי לפירושו לא קשה' דכיון דבתו קיימת גמר ומקני ליה ולעיל איירי שהבת מתה עכ"ל וכתב רבינו האי דוקא בפוסק לחתנו אבל בפוסק לבתו וכו' דברי רבינו האי כתובים בהר"ן ס"נ וכו' וכפ' מציאת האשה והדברים מבוארים יפה בדברי הר"ן שכתב וז"ל אמרו בשם רבי' האי דדוקא בפוסק מעות לחתנו כגון שא"ל כשתכנוס בתי אתן לך כך וכך וכשמת חתנו אע"פ שאם היה החתן כונס קנה באמירה בשעת קידושין עכשיו שמת יכול לומ' ליבם לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי איפשי ליתן אבל פוסק לבתו כגון שאמר בשעת קידושין כך וכך אני נותן לבתי קנת' הבת אע"פ שמת חתנו שאינו יכול לומ' לא פסקתי לבתי אלא ע"מ שתבא לידי נישואין עם הראשון דמ"מ לבתו פסק ובתו קנתה וכתב א"א הר"אש ז"ל משמע מתוך דבריו שאם מת החתן אפי' לא יבמה אחיו שחייב ליתן לבתו מה שפסק לה ונה לא מסתבר כלל וכו' בפ' הנז' כת' כן בפסקיו פסק הגאון מי שפסק

מעות לחתנו בשעת הקידושין ונתנם לה קודם החופה וכו' עד סוף הסי' ג"ן דפסקי הר"אש בפ' הנ"ז הפוסק מעות לנדן בנו ונשארו בידו ומת אם יש ליבם זכייה בו עיין במהרי"ק שורש ע"ג כתב המרדכי בפ' אע"פ מעשה בא' שנדר מעות לבתו שהיא יתומה אחת והיו בידו בכס ונפטר היתומה ותבעוהו יורשיה ופטרו ה"ר חיים ולראבי"ה נראה דחייב ועיין בה ובפ' מי שמת ובפ"ק דמציעא

ובתרומת הדשן סימן ה"ן :

נד מי שנתן מעות ליד שליש שיקח בהם קרקע לבתו כשתנשא וכו' בסוף פ' מציאת האשה (דף סט) תנן המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ ר' יוסי או' וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למכרה הרי היא מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום ופרש"י המשליש מעות לבתו מסר מעות ביד שליש לכשיכנס לקנות שדה או כדוני' לכשתנשא והיא אומרת נאמן בעלי עלי שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי שדה כשארצה יעשה השליש וכו' יקנ' שדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת וכי אינה אלא שדה וכי מה תועלת לו לקנות אפי' אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למכרה הרי היא מכורה הילכך שומעין לה ובגמרא ששת"ר המשליש מעו' לחתנו ליקח בהם שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ רבי יוסי אומר גדולה בין מן האירוסין בין מן הנשואין הרשות בידה קטנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי ביניהו איכא בינייהו גדולה מן האירוסין דר"מ סבר אע"ג דגדולה היא מצוה לקיים דברי המת לפי' יעשה שליש מה שהושלש בידו ור' יוסי סבר כיון דגדולה היא הרשות בידה וכא דקתני במתני' בד"א מן האירוסין אסורי מחסרא וה"ק יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ בד"א מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה בד"א בגדול' אבל בקטנ' אין מעשה קטנה כלום איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורבא אמר רב נחמן הלכה כר"מ וכתבו הרי"ף והר"אש וקי"ל כרב נחמן בדיני וכ"פ הרמ"בם ז"ל בפ"ב מה' אישות ופרש"י מן הנשואין הרשות בידה שאף הוא לא עלה בדעתו למוסרה ביד שליש אלא עד שתנשא דמשנשאת הבעל זכאי לאכול פירות ומ"ש רבינו בין בריא בין שכיב מרע כ"כ הם התו' והר"אש והר"ן משום דמצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא וכ"כ הה"מ בפ' הנז' :

נה האשה משנתארסה אע"פ שהיא כא"א לחייב הבא עליה וכו' שהרי אסור לו לבא עליה בהכות כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה וכן פרש"י בפ"ק דכתובות אבל מה שתקנו בברכת ארוסין ואסר לנו את הארוסות מדרבנן גזרו על ייחוד של פנויה ואף ארוסה לא התירו עד שתכנס לחופה ובברכה ועיין בתשו' הר"אש שכתבתי בסוף סי' כ"ז ומ"ש ואם בא עליה מכין אותו מכת מרדות כ"כ הרמב"ם בפר"י מה' אישות והוא מבואר בירושלמי פ' ערבי פסחים ומ"ש ואפי' אם קדשה בביאה אסור לו לבא עליה ביאה שניה עד שתכנס לחופה כ"כ הרמ"בם ז"ל בפ' הנז' וכתב ה"ה פ"ק דקדושין (דף י) איבעיא לן ביאה נשואין עושה או ארוסין עושה נ"מ ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה ולא אמרו אם מותר לבא עליה ומשמע דאפי' ת"ל נשואין עושה אסור לבא עליה דהא מחסרא כניסה לחופה ועוד דאע"ג דבעיא לא איפשיטא בהדיא משמע דאביי ורבא ס"ל דארוסין עושה וכהפסט המשניות עכ"ל ואינו חייב במזונותיה ומי יתומה קטנה שנזונת מן האחין ונתארסה כתב הרי"ף שהארוס חייב במזונותיה וא"א הר"אש ז"ל לא כתב כן בפ' נערה שנתפתתה (דף נב) תנן ולא כתב לה בנן נוקבן דיהוייין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד זמן דתנסבן לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד ובגמרא רב תני עד דתלקחן לוי תני עד דתבגרן ואסיקנא דפליגי בארוסה רב סבר לית לה ולוי סבר אית לה עד דתבגרן או עד דימטי זמניהון להתכנס לא כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתתארס ר' אלעזר אומר עד שתבגר והלכה כרב דקאי ליה כת"ק א"ל רב חסדא מי שמיע לך מיניה דרב ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות א"ל מיסמע לא שמיע לי מסברא אית לה כיון דאירסה לא כייפא ליה דתזיל א"ל אי מיסמע לא שמיע לך מסברא לית לה כיון דלא קיים ליה בגוה לא שדי איניש זוזי בכדי ואיכא ליסנא אחרינא איפכא זו היא גירסת רש"י ומפ' לה ביתומה ארוסה אם ניזונת מן האחין ולא שמיע ליה פלוגתא דהני אמוראי א"כ שמיע ליה ומבעיא ליה הלכתא כמאן וקי"ל כליש' בתרא דאמר מסברא לית לה והיינו כרב והרי"ף גריס א"ל משמע

נב (א) ובהגהות אלפסי דף תקל"ה פ"ב דייני גזירות כתב ואם יש בידה ליתן הרשות בידה לעננה עד שתתן עכ"ל וע"ע דהרי היא לא פסק שכנוף אותה ליתן ונתשו' מיימון שבסוף ה"א סימן כ"ח משמע כדברי הנ"ה הכ"ל שכ"פ שיכולה האשה לקיים הפסוק של אביה לא יכולה למימר או כנוס או פטור וע"ש כי האריך נאלו הדיני' השייכים לסימן זו וכתבתי מקצת אותה תשובה לקמן סימן ע"ה :
(ב) וע"ל סימן ע"ז מדין מורדת ו' כ' בהגהות מרדכי ע"ש דף תקמ"ו פ"ב דייני גזירות תשו' מוהר"ם על אחד שפסק הרבה לחתנו ולא נתן לו מה שפסק עמו אינו יכול לנגוד בתחתו בשביל זו כיון שכבר כנסה סבור וקנ"ל ומייב בכל מה שאיש חייב לאשתו עכ"ל ובהג"ה אלפסי ע"א דף נ"ט הפוסק לחתנו לא יוכל לומר כנוס ואח"כ את תן ומה שפסקתי לא צריך ליתן ואח"כ בונם והוא שחייב יכול ליכנס תיד ואם רנה ליתן לו וע"י ש"ים הרשות בידו' כתב מהרי"ו בתשו' סי' קל"ו כא' שפסק לנדן בתו ואח"כ טען שכתן להבת לא מהני אלא צריך ליתן להוג' כתב מהרי"ק שורש פ"א מי שנשבע ליתן סך לנדן ועתה טוען האב שאינו רוצה ליתן כי האיש מרגיל קיטט' עמה ומוציא עליה שם רע ועתה ירא שמא לאחר שיתן מיצותיו ירגיל יותר קטטו' ויוציאה פסק שם דהדין עם האב וע"ש כי האריך כ' הרא"ש בתשו' כלל ל' סי' ל' ראובן נשבע לתת לבתו סך גדול ובמותו מנע היה עשיר ואח"כ העני אם יש לו הפנים ושאר דברים חוץ מבית דירתו וכלי תשמישו חייב למכור הפנים להשיא בתו אבל אם אין לו אח"כ למכור ביתו וכלי תשמישו דאדעתא דהכי לא נשבע ופטור משבועתו וע"ל ס"ס ס"ו דאין לאדם לריב משום הנדוניא ואם עושה כן אינו מצליח :
נג (א) וכתב הרשב"א בתשו' סימן תתקנ"ג על ראובן

שבוב לתת הנכסין לרחל בת אחותו ה' מאות דינרין ויהיה לנשואיה שנותנין תיד ואין ממתינין עד זמן הנשואין וכן הדין כאומר ה' מאות לנשואיה ולא אמר ויהיו עכ"ל וזה משמע הנת כדברי הרא"ש וכה"ה סימן רפ"ג אית' תשו' הרא"ש כדברי ה"ר חיים וע"ש ואפשר לומר דאף הרב"א תודה לדברי הר"ר חיים דאם את התעות תוזרי' ומיהו צריך ליתן לה תיד ואין ממתינין עד זמן הנשואין ואפשר בזה כ"ע מודה לדברי וכ' ע"כ בה' מתנה סימן רכ"ג כת"ה ושם יתבאר בעז"ה ועיין כ"י
סימן רכ"ג מדינים אלו : נה (א) ובמרדכי ריש פרק קמא דכתובות לאסור לייחד ארוס עם ארוסתו ולכן במקומנו נהגו דארוס וארוסתו השואין יחד בבית אחד מברכין ברכות פן יתייחדו עכ"ל ובן הוא לקמן סימן ס"ב בטור וכן משמע בתשו'
הרמ"בם כלל ל"ח דאסור להתייחד כלא ברכה ולקמן סימן ע"ו כתבתי אותה תשו' ובכלבו כ' דהאי דארום וארוסתו אסורים לדור ביחד פן יתייחדו וגם יש לחוש משום שכלה שיקוצו זה בזה מיהו כ' הר"ף אם רוב עם בבית אין לחוש עכ"ל וכר' משום
ייחוד קאמר דאין לחוש ובחידושי אגודה פ"ק דכתובות כ' דכתנא בשם גדולי' דאפי' שרוכין לבד בלא אירוסין אין עונשין ביחד בבית ולא משום איסור אלא שיקוצו זה בזה וכן איתא במדרש עכ"ל :

עליה ביא' שנייה עד שתכנס לחופה ואינו חייב במזונותי' ומיהו יתומה קטנה שניזונ' מן האחין ונתארסה כ'רב אלפס שהארוס חייב במזונותיה וא"א הר"אש ז"ל לא כתב כן מתה אין הארוס מטמא לה אם הוא כהן ולא היא חייבת ליטמא לו אם מת הוא ולא יורשה ולא חייב בקבורת' אלא אביה יורשה ואביה קוברה כ' לה אביה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה אינה יורשה פרש"י אם מתה מן האירוסין ור"ת פי' אפילו ניסת אם מתה קודם שיבואו לידי הבעל אינו יורש אותם וכן היא מסקנת א"א הר"אש ז"ל מת הוא או גירשה מן האירוסין יש לה מנה מאתים מתנאי ב"ד אפילו לא כתב לה כתובה ואפי' ממשעבדי טרפה אע"ג שלא כתב לה ותוספת שהוסיף לה אינה גובה אפילו אם כת' לה בר"א שנתאלמנה מן האירוסין אבל אם ניסת וכלל מנה מאתים עם התוספת וכתבם מזמן הנשואין ונתאלמנה או נתגרשה בין עיקר בין תוספת אינה גובה אלא מזמן הנישואין אפילו אם כתב לה כתובה מן האירוסין ורב שרירא גאון כתב אפילו כתב לה מנה מאתים ונתאלמנה מן האירוסין לא טרפ' ממשעבדי וכ"כ הרמ"בם המארס אשה וכתב לה כתובה ומת או גירשה גובה העיקר מבני חרי ואינה גובה תוספ' כלל ואם לא כתב לה אפי' מנה מאתים אין לה ולא נהירא לא"א ז"ל מנה מאתים יש לה אפי' ממשעבדי אפילו לא כתב לה ותוספת אפילו מבני חרי לא גביא אפילו אם כתב לה המארס את בתו ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אפי' כמה פעמים קודם שבגרה כתובתה של אביה נשאת ונתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין אין לאביה בה כלום אפילו בראשונה:

נו ארוסה

שתבעה הארוס לינשא נותנין לה י"ב חדש משעת תביעה לתקן עצמה ותכשיטיה אפילו אם ניסת לאלמן וכשם שנותנים לה זמן כך נותנים לבחור י"ב חדש אפילו נושא אלמנה עשתה ו' חדשים לפני הראשון ומת ונתארסה לאחר נותנין לה י"ב חדש גם לשני ואין משלימין לה על ו' חדשים הראשונים י"ב שעשת' בפני הארו' הראשון ולאלמנ' נותנין זמן ל' יום בר"א שנותנין לבתולה י"ב חדש משעת תביעת' כשנתארסה בקטנותה או בנערותה ולא תבעה עד שבגרה אבל בגרה יום א' ואח"כ נתארסה או אפילו נתארסה בנערות' ואח"כ בגרה אין נותנין לה י"ב חדש אלא מיום שבגרה ואם עברו עליה י"ב חדש בבגרות' ואח"כ נתארסה אין נותנין לה אלא ל' יום כמו לאלמנה ופרש"י משעת קדושין והרמ"ה פירש משעת תביע' וכ"כ א"א ז"ל ואם לא עברו עלי' י"ב חדש שלמי' בבגרות' קוד' הקדושין משלימין לה י"ב חדש משע' הבגר ואם שלמו' לה י"ב חדש בתוך ל' יום של שעת תביעה משלימין לה שלשי' יום משעת תביעה הגיע הזמן שנתנו לה ואין הארוס כונס חייב במזונותיה ואם מעכבו

מישמ' לא שמיע לי מסברא אית לה דכיון דאירס לא ניחא ליה דתתזיל א"ל אי מישתמ' לא שמיע לך מסברא לית לה דלא שדי איניש זוזי בכדי ל"א איפכא ומפרש לה במארס יתומה הנזונ' מן האחין ומשום דידע ארוס שאחר שנתארסה אינה נזונ' מן האחין דקי"ל כרב מספק ליה אי אירסה אדעתא דהכי שיזונה או לא ופסק הלכ' כלישנ' בתרא דאית לה ופרש"י עיקר דלאידך פיר' הה"ל לפרושי ארוסה יתומה יש לה מן האחין או לא עכ"ל הר"אש ז"ל ודע' הרמ"ב בפי"ט מה' אישות כדעת הרי"ף שכת' המאר' בת הניזונ' מן האחין חייב במזונותי' משעת האירוסין שהרי אינה מזונו' מהאחי' אלא עד שתתארס' או עד שתבגר וזו אינה בוגרת כדי שתזון עצמה אלא קטנה או נערה ואין אדם רוצה שתתבזה ארוסתו ותלך ותשאל על הפתחים עכ"ל והר"ן כתב על מ"ש הרי"ף וקא פסקי רבנן כי האי לישנא בתרא דמנא בהשתי הלכות מדוקדקות וה"מ לאחר י"ב חדש וה"פ דבארוס שנתאלמנה עסקינן וכגון שכתב לה כתובה והגיע זמן בחיי הבעל וקא מיבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא ואסיק ללישנא בתרא דאית לה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתתזיל ונזונת היא מנכסיו וכיון דאכלה בחיי הבעל אוכל' אף לאחר מיתתו דכל יומי מיגר אלמנותיך בביתי קרינן ביה ואע"ג דתנן אלמנה מן האירוסין אינה מוכר' אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות היא בשלא הגיע זמן אבל הגיע זמן בהדיא אמרינן בירו' דתוספת שנזונת היא מנכסיו והמגיד פירש דיתומה שנתארסה קא מיבעיא ליה אם יש לה מזונות מן הארוס אפילו לא הגיע זמן כמו שאמרינן דכי בעי הגיע זמן ה"מ בשנתארסה בחיי האב דלא מפסדא מזוני משום ארוס דהא אין האב חייב במזונות בתו אבל יתומה דקי"ל דמפסדא מזוני מן האחין מי אמרינן דכיון דמפסדא מזוני משום דארוס אית לה מן הארוסין או דילמא ל"ש ואסיקנא ללישנא בתרא דאית לה והלשון הזה כתב הרמ"בם ז"ל בפי"ט מה' אישות ולפי זה איפשר דלית לה מזונו' אלא עד שעת בגרות דלא מפסדא טפי אמטו-לתא עכ"ל: ומשמע בתשו' הר"אש כלל ל"ד סימן א' ובתחלת כלל כ"ג דמשודכת אינה דין ארוסה כל זמן שלא קבלה קדושין ודבר פשוט הוא: מתה אין הארוס מטמא לה עד ולא יורשה בריתא שם (דף נג): מ"ש ולא חייב בקבורתה בפ' נערה שנתפתתה (דף מז) כתב לה אביה פירות כסות וכלים כו' שם ת"ר כת' לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אבי' לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום ר' נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו ופסקו הרמ"בם והר"אש והר"ן הלכה כת"ק וכתב הר"אש בפסקיו פירש"י ור"ת הקשה עליו ופי' דבנשואין מיירי ומשמע לרבינו דכיון דכ' כן מסתמא הוא מסכים לפי' ר"ת ולי אין משם ראיה שהוא סבור כן דא"כ לא הוה שתיק מלמימר וכדברי ר"ת מסתבר והר"ן כתב שדברי רש"י נראין עיקר ובסי' צ"ז יתבאר דהרמ"ב' נמי כרש"י ס"ל ב תשוב' הרא"ש בכלל כ"ד דשייכי לענין זה כתבתי בסי' קי"ח מהרי"ק בשורש נ"א האריך בדינים דשייכי לענין זה: ואם נשא ואח"כ המיר קודם שהגיע הנדוניא ליד הבעל ואח"כ תפס בעל הנדוניא האריך בכתבי מה"ר איסרלן סימן רס"ז ג מת הוא או גירשה מן האירוסין יש לה מנה מאתים מתנאי ב"ד אפי' לא כתב לה כתובה וכו' בפרק אע"פ (דף נד) תנן נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה וכו' ובגמ' (דף נו) אמר שמואל הלכה כר' אלעזר ב"ע וכתב הרמ"בם בפ"י מהלכו' אישות המארס את האשה וכתב לה כתוב' ולא נכנסה לחופה עדין ארוסה היא ואינה נשואה שאין הכתובה עושה נשואין ואם מתה או גירשה גובה עיקר כתובה מבני חרי ואינה גובה תוספ' כלל הואיל ולא נשאה אבל אם ארס אשה ולא כתב לה כתובה ומת או גירשה והיא ארוסה אין לה כלום ואפילו העיקר שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתכנס או עד שיכתוב הרא"ש הביא דבריו וכתב עליו נראה שהוא מפרש שלא כ"ש אלא ע"מ לכונסה שהכתיבה אינה כלום כל זמן שלא כנסה ומנה או מאתים גובה מן ע"פ ומי' אמרי כתיבה דאית לה כתובה דהא איהו גופיה כתב בחיבורו דארוסה אין לה כתובה אם לא שכתב לה ואין דבריו נראין דאמרי' לא תהא כתובת מנה או מאתים כשאר מלוה בשטר לגבות ממשעבדי נכסי דתוס' לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה מ"מ שטר גמור הוי לענין מנה או מאתי' ואע"ג דאמרינן בפירקין דלעיל והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין מיירי דחוזר וכתב לה בשעת נשואין דאמרינן אמוריה אחליה לשעבודי קמא ונתרצית לגבות מזמן השני בשטר בין עיקר בין תוספ' ועוד משמ' דגובה מן הארוסין ממשעבדי כמו מן הנשואין עכ"ל והר"ן כתב הלכה כרבי אלעזר ב"ע דאזיל בתר אומדנא הילכך אלמנ' מן הארוסין אינו גוב' אלא מנה מאתי' ומי' משמ' דאפי' מן המשועבדין גובה אותן אלא שהרמ"ב ז"ל כתב בפ"י מה' אישות שאינו גובה אלא מבני חורין עכ"ל וז"ל ה"ה כתב רבינו מבני חרי למעט את המשועבדין וכ"כ רב שרירא גאון ויש נסמכין בזה על מה שאמרו בפר' נערה שנתפתתה מגבא מאימת גביא וכו' ואסיקו בגמרא דאפילו מנה מאתים מן הנשואין וכ"כ בעל העיטור ז"ל ויש חולקין בזה ומפרשי' ההיא דפרק נערה דוק' בהכנס' וחזר וכתב לה שמחלה שעבוד' מזמן ראשון עד זמן השני אבל אם אירס וכו' זה דעת כל הגאונים ועיקר ראייתם מדאיבעיא להו פר' הכותב ופ' קמא דמציעא אי אית כתוב' לארוס הילכך אינה כלו' ורבותינו הצרפתי' חלוקין בזה ואף דעת האחרוני' ג"כ לחלוק בדין זה ודע' הרמ"בן ז"ל כדע' הגאונים ז"ל ודע' הרא"בד ז"ל כדע' הצרפתים ז"ל עכ"ל וסוגיין דעלמא כרמ"ב דאין לארוס כתוב' כלל ומעולם לא ראינו ולא שמענו מי שהגבה לה כתוב' כלל ד דין הכותב לארוסתו כדאק' בערכאו' כת' הריב"ש בסי' כ"ז: המארס את בתו ונתאלמנ' או נתגרש' וכו' עד סוף הסי' משנה בפ' נערה שנתפתתה (דמ"ג) ומ"ש אפי' בראשונ' בוא לאפוקי מדר' יהוד' דאמר התם (שם) הראשונה היא של אב הואיל וברשותה נכתבה: נו ארוסה שתבעה הארוס לינשא נותני' לה י"ב חדש וכו' משנה בפ' אע"פ (דף נז) נותנין לבתול' י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו ולאלמנ' ל' יום ופרש"י לפרנס את עצמ' בתכשיטין לפרנס עצמו בצרכי סעוד' וחופה ולאלמנה ל' יום שאינה טורחת כ"כ בתכשיטין שכבר יש בידה וכת' הר"ן ודוקא באלמנה בעולה אבל באלמנה מן האירוסין דינה כבתולה וכן נראה מן הירו' וכ"כ מדברי הרמ"בם בפ"י מה' אישו' ועיין ברבי' ירוחם א ומ"ש אפילו אם ניסת לאלמן ואפילו

(ג) וכ"כ המרדכי

שנים שהיתה אצל בעלה ומתה הכל של אביה הואיל ולא באו עדיין לידו וכ"ע מיהו אם תפס החתן אין מוציאין מידו דיכול לומר קים לי כרש"י והמע"ה וכ"נ בת"ה סי' שכ"א דתפיסה לא מהני אלא קודם שכולל הספק דהיינו קוד' שמתה הכלה אבל אחר שכולל הספק אפי' הואיל ממנ' בחייה ולאחר מיתתו רוצה לתפוס לא מהני וע' עוד האריך בדינים אלו וע"ש ובתשו' מיימון סי' ל"ה כ' דאף מה שנתן האב לבעל צריך להחזיר מכח התקנה שנתקנה בקהילות כמו שיתבאר בסמוך וכ"ע שם דהבעל אינו חייב בקבורתה הואיל ואינה יורשה וכן משמע מדברי המרדכי שכתובנ' בסמוך עוד כ' שם דאם נדרה צדקה א"צ הבעל לפרוע אבל אם אחר תדירכן וכן לצדקה חייב ליתן אשלו עכ"ל ועיין בתשוב' מהרי"ל סי' ס"א אשים לחלק בזה בין נדוניא לנכסי' מלוג וכ' מהרי"ק שורש פ"א דבאלו הדברי' אין חלוק בין אם כות' לבתו או לאחותו וכ"ע המרדכי וז"ל מצאתי כת' ר"ת הקרי' על ושבי צרפת ולומבריאה והסכימו עמו חכמי נרבונא על נושא אשה ומתה תוך שנתה בלא ולד קיימא שיחזור כל הנדוניא ותכשיטי' לנותני' לה או ליורשיה מה שנשאר בידו מן הנדוניי' שלא בלתה ובלבד שלא יערוס לכלות התחון רק לצורך קבורת' לפי כבוד' ועוד זמן כ"ד ל' יום ומצאתי בתשו' ר"ב מתנע כ"ש שהקהילות עשו תקנה כל איש ואשה שעשו נישואין ונפטר א' מהן בלא זרע קיימא בתוך שנתיים שיחזרו חצי הנדוניא ליורשי המת עכ"ל המרדכי ומשמע מדבריו דאין חילוק בין מת החתן או הכלה לענין תקנת ר"ת וכן הוא בהגהות מרדכי דף תקח"ה ע"ד בשם מוהר"ס אמנם בהג"ה מרדכי דקדושין ע"ב דף תרס"ד כ' דאם מת הבן אין הנדוניא חוזרת ונהגו כתקנת הקהילות שום דאין לחלק בין נת לבת אלא בזמניהם שכה ראשונה חוזר הכל ובשני' שנייה חצי הנדוניא ומשמע מדברי ר"ת דלעיל דאינ' חוזר אלא מה שהוא עדיין בעין אבל לא מה שהוציא או נגנב או נאבד וכן הוא בתשו' מיימון סוף אישות סי' ל"ה ודלא כתשו' בנימין זאב סימ' ס' דמסתפק בדבר וכ' בהגהות אלפסי' חניא' האשה ע"ב דף תק"ח דאם הבעל רוצה למכור קרקע או נכסים של נדוניא אפי' האשה מתרצה יורשי' יכולין למחות וכ' הרא"ש בתשו' כלל כ"ד דתקנה זו לא נתקנה אלא בנכסים שמכנסת לו אבל אם נפלה לה ירושה בעודה תחתיו הבעל יורשה וע"ש שהאריך בזה וזה משמע אלא כדברי בנימין זאב שכתב סי' כ"ה דמתנות שנותנין להחתן חוזר אף שבא לידו עכ"ל מהרי"ל סי' ס"א בתשו' האריך בדין זה ונחלוקי' אלו גם בסי' ע"ו שם חדינים אלו וע"ש וכו' לדקדק מדברי ר"ת שהתקנה היתה למזור לנותני הנדוני' ולא ליורשיה וכן הוא בהדיא בתשו' מיימו' הנ"ל בהלכות אישות שכן עשה מוהר"ם הלכה למעשה וכן משמע מדברי המרדכי ריש אע"פ וכ' כלעיל ס"ס כ"ג מדברי הגאון שהביא הטור אבל כ' בתשו' מיימון סי' ל"ה וכו' דמנהג הקהילות להחזיר ליורשיה ולא לנותן וכ' פי' זה מנהג פשוט לפסוק כך וכל זה בתקנות שאין מתנין לחזור או שאין מנהג אבל בתקנות שמתנין אוסים מנהג הכל לפי המנהג כ' בת"ה סימן שכ"א ב' תשו' מיימון דאין חילוק בין האב נותן הנדוני' או שאר קרובים ונת' זוכה

מעכבו אונס כגון שחלה הוא או היא או שפירסה נדה או שהגיע זמן באחד בשבת שאינו יכול לכנוס כדלקמן אינו חייב לזונה. אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה וא״ת תבע הארוס שתנשא בין היא בין אביה יכולין לעכב אבל פוסקין על הקטנה להשיא לכשתגדיל ופרש״י דוקא בלא קדושין אבל אין לקדשה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה כ׳ הרמב״ם ואם רוצה לכנסה כשהיא קטנה כונס ואין ראוי לעשות כן :

נז מסרה

האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיה לבעל חצר בדרך ונכנסה עמו ונתייחדה עמו מסתמא לשם נישואין נכנסו ויורש אם הגיע נדוניתה לידו. אבל אם לא הגיע לידו אינו יורשה לדעת ר״ת כדפי׳ לעיל והרמב״ם כתב שיורשה אפי׳ נדוניתה בבית אביה ואם יש תקנה בדבר ויש מקומות שתקנו שאם תמות בלא כנוס שהאב נוטל כל מה שנתן ויש מקומות שחולקין הכל לפי המנהג אבל אם הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיה לה חצר בדרך ונכנסה עמו מסתמא לא נכנס אלא ללון ולא יצאת מרשות האב ואפי׳ אם נדונית ביד הבעל האב יורשה :

נח המשיא

בתו סתם לא יפחות לה מכסות ששוים נ׳ זהובים ממטבע סלע מדינה כר״א בעני אבל בעשיר צריך שיתן לפי כבודו והתנה עם החתן להכניסה לו ערומה לא יאמר לכשתבא לביתי אכסנה אלא מכסה ועודה בבית אביה:

נט המשיא

לבנו גדול בבית קנאו שאמרו חכמים דעתו שמרוב שמחתו גמר ונתנו לו במתנה ודוקא שיש לאב בית אחר לדור בו ודוקא בנו הגדול והוא שיהיו נשואין ראשונים של זה הבן ולא השיא בן אחר קודם לו אבל אם השיא בת קודם לו אין לחוש ושישא לו בתולה אבל אי בציר חד מהנך לא קנאו ואפי׳ אי איתנהו כל הני לא קנאו אא״כ פינה לו כל הבית לגמרי שאפי׳ השאיר בו כלי קטן כל דהו לא קנאו כי בזה גילה דעתו שלא נתנו לו ואם יחד לו בית וכלי בית ושייר בבית כלי א׳ בענין שלא קנה הבית אפ״ה קנה הכלים שיחד לו ואם יחד לו בית ויש עלייה על גביו או שני בתים זה לפני׳ מזה או בית ואכסדרה לפניו לא קנה אלא הבית ולא העלייה שעל גביו ולא האכסדרה ולא הבית החיצון :

ס דרך

ס דרך הבחורים כשאחד נושא אשה חבריו שולחין לו דורונות כדי שיתחזק בהן על ההוצאה שהוציא על החופה ובאין ואוכלים עמו ז' ימי המשתה או מקצתם וכשישאו גם הם הוא פורע להם מה שעשו לו ושולח לכל א' וא' מהם כפי מה ששלחו לו ואוכל ושותה ושמח עמהן וזה נקרא שושבינות פי' ריעות ודין מלוה יש לו שאם א' שלח לחבירו ונשא הוא אח"כ ולא החזיר חבירו ושלח לו יכול לתובעו בב"ד מיהו אינו יכול לתובעו קודם שישא ואפי' כשנושא אינו יכול לתובעו אא"כ נושא כדרך שנשא הראשון אבל אם משנה בין בתוספת שמחה בין בגרעון אין חייב לשלוח לו כגון אם הראשון נושא אלמנה וזה נושא בתולה יכול לומר כשתשא אלמנה אפרע לך או איפכא או אם הראשון עשה משתה בצינעא וזה עשה בגלוי או שהראשון עשה בגלוי וזה בצינעא אינו יכול לתובעו שזה יאמר לו איני עושה לך אלא כדרך שעשית עמדי כך פרש"י והר"מ כתב דוקא אם בא המשלח לשנות ולפחות השמחה אין המשתלח שומע לו אבל אם בא לשנות ולהרבות בשמחה אין המשתלח יכול לומר איני רוצה לשמוח עמך אלא כדרך ששמחת עמי ואין בו משום רבית אם יוסיף השני לשלוח על מה ששלחו לו ואין שביעית משמטתו אם עברה עליו דלא קרינן ביה לא יגוש שאינו יכול לתובעו עד שיבא זמנו ואין הבכור נוטל פי שנים בה כשחוזרת ליורשיו ואין היבם נוטל בה כגון שאחר שנעשה שושבין לחבירו וחזר חבירו לעשות לו שושבין ואכל ושמח עמו ולא הספיק זה לפרעו עד שמת החתן ויבם אחיו את אשתו אין היבם זוכה בו דהוה ליה ראוי ואינו נוטל בראוי ראובן ששלח לשמעון שושבינו אין שמעון חייב להחזיר לו אא"כ יקראנו שיאכל וישתה וישמח עמו ומיהו אם הוא בעיר או סמוך לה כ"מ שאפשר לו לידע משם שזה נושא אשה יש לו לבא מעצמו לאכול ולשמוח עמו ולפורעו לא בא צריך לשלם לו משלם אע"פ שלא אכל עמו וכתב הרמב"ם ודוקא במקום שאין דרך לקרות לכל א' וא' אלא כל השומע יבא אבל אם דרך לקרות לכל א' צריך לקרותו קראו לו לאכול ולא בא צריך לפורעו משלם לא היה בעיר ולא במקום שיכול לידע משם שזה נושא צריך החתן להודיעו שיבא לא הודיעו משלם לו מה שהוא חייב אלא שמנכה ממנו מה שהיה אוכל אילו היה מודיעו ונפרע המותר כיצד היה חייב לו זוז אינו משלם לו כלום שלא היה מאכילו פחות מזוז היה חייב לו סלע מנכה לו חצי סלע מסלע ומעלה כל אחד מנכה לו כפי מה שראוי להאכיל למי ששלח דורון כזה שלפי ריבוי הדורון מכינין לכל אחד לאכול מת המשלח קודם שישא או שנשא ומת בתוך ימי המשתה אין מי ששלחו לו חייב להחזירו ליורשיו שיאמר תנו לי שושביני ואשמח עמו שמח עמו או שקרא לזה ולא בא או שלא הודיעו ושלמו ימי המשתה ואח"כ מת החתן חייב האחד להחזיר השושבינות ליורשין או כולה או בניכוי אם לא הודיעו כ' הרמב"ם מת מי ששלחו לו אחר שנשא המשלח ושלמו ימי המשתה ולא שלח כופין את היורשין ומשלמין השושבינות בכ"מ שהרי נתחייב אביהם לשלם כולה משלם ואם היה חייב בניכוי משלמין בניכוי ואם מת מי ששלחו לו ואח"כ נשא המשלח ושלמו ימי המשתה במקום שנהגו לגבות השושבינות מן היורשין כופין יורשי מי ששלחו לו להחזיר בניכוי ובמקום שלא נהגו אינן משלמין כלל והרא"ש כתב לא ראיתי בגמ' מנהג לשושבינות כתב הרמ"ה נשתלח לאביהם ומת חייבין להחזיר לא מבעיא אם נשתלח לו בנישואי עצמו שחוזר מן האמצע אלא אפי' נשתלח לו בא' מנישואי בניו חוזרת מן האמצע וכגון שהאב השיא את בנו ועשה לו צרכי חופה ומשתה אע"פ שחוזר מן האמצע אין להם דין שושבינו לשמוח עמו אלא אותו שהיה שושבינו צריך לשמוח

ולא

בב"ד: ומ"ש מיהו אינו יכול לתובעו קודם שישא גם בבריתא (דקמה) וכתב ה"ה ז"ל בפ"ז מה' זכיה פי"ז ז"ל ל"מ שאין כופין למי שהשתלחו לו להחזיר עד שישא המשלח כדרך שהוא נשא אלא אפי' רצה מי שהשתלחו לו להחזיר קודם שישא המשלח אינו יכול לומר איני רוצה לקבל שאני רוצה לשמוח עמך כדרך ששמחת עמי [א] ורוצה למלוה שיהא גם בזה כי פעמים שאין הלוה רשאי לפרוע שלא מדעת המלוה כגון הלוהו בישוב ובקש להחזיר לו במדבר וזה כמדבר הוא לו שהוא מגרע מכבודו עכ"ל: ומ"ש ואפי' כשנושא אינו יכול לתובעו אא"כ נושא כדרך שנשא הראשון אבל אם משנה בין בתוס' שמחה בין בגרעון אינו חייב לשלוח לו וכולי שם ת"ר עשה עמו בפומבי ובקש לעשות בצינעא יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך כדרך שעשית עמי עשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה יכול לומר בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי עשה עמו בשתים ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו כשתשא אשה אחרת אעשה עמך עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים יכול לומר לו באחת אעשה עמך כדרך שעשית עמי ופרש"י עשה עמו בפומבי בגלוי שמחה מפורסמת וזה חזר ונשא גם הוא אשה ביקש לעשות חופתו בצינעא בפומבי אני עושה עמך בשמחה יתירה אני חפץ במו שעשיתי לך וכן כל הנך דמפרש ואזיל לכשתשא אשה אחרת לא אשמחך יותר ממה ששמחתני שאיני חפץ בשמחה יתירה ומ"ש ואין בו משום רבית וכו' שם ת"ר ו' דברים נאמרו בשושבינות נגבית בבית דין וחוזרת בעונתה ואין בה משום רבית ואין השביעית משמטתה ואין הבכור נוטל בה פי שנים: נגבית בבית דין מ"ט כמלוה דמיא ואין בה משום רבית דלאו מדעתא דהכי יהיב ליה ואין השביעית משמטתה דלא קרינן ביה לא יגוש ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק ופרש"י דלאו מדעתא דרבית יהיב ליה שאם רצה פוחת לו מתוך שמחת ריעות הרב בדורון דלא קרינן ביה לא יגוש שאינו יכול לדוחקו בב"ד בשביעית שהרי לא הגיע זמנו עד שישא הוא אשה ויחזיר לו אז וכת' הרב המגיד בפרק ז' מהל' זכיה אהא דאין שביעית משמטתה דוקא כשלא עברה שביעית אחר שנשא המשלח הראשון אבל אם עבר ודאי אינו יכול לתובעו שהרי יכול לכנסו משעה שנשא הוא וכיון שעברה שביעית אח"כ משמטתו וזה פשוט: ומ"ש ואין היבם נוטל בה וכו' שם (דקט ז) אהא דתנן האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב חזרה שושבינות חוזרת לאמצע רמי מדתניא שלח לו אביו שושבינות בשביל שהוא חוזרת לו ותירץ שמואל הכא ביבם עסקינן שאינו נוטל בראוי כבמוחזק מכלל דאידך משלם לימא תנו לי שושביני ואשמח עמו אמר רב יוסף הב"ע כגון ששמח עמו ז' ימי משתה ולא הספיק לפרעו עד שמת ופרש"י שלח לו אביו שושבינות כלומר שלח על ידו ולכבודו שהוא ישמח ויאכל עמו חוזר לאותו בנו ולא לאמצע כדקתני מתני' אמר שמואל לעולם כדקתני בריתא דהאב השולח שושבנו ע"י אחד מבניו חוזר לאותו הבן לבדו ומתני' דקתני חוזרת לאמצע ה"מ שמת הבן שנשתלח שושבינו על ידו ורוצה היה לחזור אלא שמת וייבם אחד מן האחין את אשתו ורחמנא אמר יקום על שם אחיו לנחלה ודינו היה ליטול השושבינות במקום אחיו אי לאו דקרייה רחמנא בכור דכתיב והיה הבכור אשר תלד ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק ואמרינן לקמן דאין בכור נוטל פי שנים הילכך חוזר לאמצע לכל האחין ומקשה תלמודא מכלל דאידך אותו שנשתלח לו שושבינו ע"י זה הבן היה בעי שלומי בתמיה וכי יש לו לשלם שושבינות ליורשי שושבינו שמת והלא יכול לומר לו תנו לי שושביני ואשמח עמו ואוכל בחופתו כמו ששמח גם הוא ואכל בחופתי וכיון שמת נפטרתי מלשלם שכן מנהג שושבינין לשלם דורון ולאכול עמו בחופתו הב"ע כגון ששמח ואכל עם שמת בחופתו אותו שהיה לו השושבינות ונתחייב השושבין מיד לפרעו אחרי ששמח עמו אלא שמת וייבם אחיו את אשתו והשושבינות זו ראויה היא ותחזור לאמצע דרך שושבינו אכל עמו ואח"כ מביא הדורון ראובן ששלח לשמעון שושבינו אין שמעון חייב להחזיר לו אא"כ יקראנו שיאכל וישתה וישמח עמו וכו' שם (דקמה) אמר רב כהנא כללא דשושבינותא הוא במתא איבעי

ליה למיתי שמע קל טבלא איבעי ליה למיתי לא שמע קל טבלא איבעי ליה לאודועיה תרעומת אית ליה שלומי משלם ועד כמה אמר אביי כהנו בני גננא עד זוזא אייתי בכפי אכלי בכריסי עד ד' זוזי משלם פלגא מכאן ואילך אינהו אינש כחשיבותיה ופי' רש"י הוא במתא אותו שעליו להחזיר שושבינו הוא בעיר כשהכניס שושבינו אשה ולא בא לשמחתו איבעי ליה למיתי ונגבית בב"ד קול טבלא היינו משמיעין קול לבא לשמוח עם החתן איבעי ליה לאודועי ומדלא אודעיה תרעומת אית ליה עליה כדמפרש ואזיל אבל שלומי מיהא משלם עד כמה דהא ודאי הרי לככו דמי אכילתו שהרי לא אכל עמו עד זוזא וכו' זוזא היה אוכל הילכך זוזא יפחות מדמי שושבינותו: אייתי בכפי אכליה בכריסיה בבטנו עד ד' אם נתחייב ד' זוזי משושבינותו משלם פלגא דכיון דמביא ד' רגילין לאכילו בריוח של ב' זוזים וכיון דלא אכל יפחות ב' מן הד' כחשיבותיה לפי מה שהוא חשוב מביא הרבה ורגילין השיבו לכבוד במיני מעדנים יפחתו לו מדמי שושבינות וכפי מה שהיה אוכל והר"מ כתב בפ"ז מה' זכיה מסלע ומעלה אומדין דעת המשלח וסיעת השושבינו אם אדם חשוב מנכה לו מחצה ואם כר עין ומדקדק בסעודתו אינו מנכה לו אלא שיעור מה שאכל ושתה ומשלם לו השאר וכת' הרב המגיד שטעמו מפני שהוא ז"ל מפרש הא דאמרי' מכאן ואילך אינהו אינש כחשיבותיה כדברי הר"א ז"ל שפי' אם היה המשלח אדם חשוב שאוכלי יותר מד' אכלו כפחות מד' אבל אחרי' משלם ליה פלגא ומנכה פלגא דעבדי בפחות מד' באחרים ואם אינו אדם חשוב כיון שיותר מד' אכלו ממון חשוב בידוע שלא היה בדעתו בשעה שסגרן לו אלא לדקדק בדבר הילכך מנכה לו כפי מה שאכל ושמח עמו והשאר מחזיר לו עכ"ל: ומ"ש ר' בשם הרמ"ה דוקא במקום שאין דרך לקרות לכל א' וא' וכולי בפ' הנזכר: מת המשלח קודם שישא או שנשא ומת בתוך ימי המשתה אין מי ששלחו לו חייב להחזירו ליורשיו שיאמר תנו לי שושביני ואשמח עמו מבואר שם בגמ' אבל דאמר שמואל הכא ביבם עסקינן וכתבתיה לעיל בסמוך: שמח עמו וכו' הא דשמח עמו מבואר בגמ' שכתבתי בסמוך הב"ע כגון ששמח עמו ז' ימי המשתה ולא הספיק לפרעו עד שמת: ומ"ש או שקרא לזה ולא בא או שלא הודיעו ושלמו ימי המשתה אינו מבואר בגמ' אלא הרמ"ה כ"כ בפ' הנזכר ונתן טעם הואיל ושלמו ימי המשתה ואח"כ מת המשלח חייב המשתלח להחזיר ליורשין וכ' הרב המגיד שהוא כלמד מדין שמח עמו ואח"כ מת כ"כ הרמ"ה בשם מת מי ששלחו לו אחר שנשא המשלח וכו' כופין את היורשין ומשלמין השושבינות וכו' בפ' הנז' וכ"כ הה"מ הכ"כ הרא"ש ומוסכם הוא ודאי כיון דחל השיעבוד שהיה חייבין לשלם ומ"ש אם מת מי ששלחו לו ואח"כ נשא המשלח ושלמו ימי המשתה במקום שנהגו לגבות השושבינות מן היורשין כופין יורשי מי ששלח לו להחזיר וכו' ג"ז בפ' הנזכר וגם מ"ש הר"א לא ראיתי בגמ' מנהג לשושבינות כ"כ המגיד באמת שדין זה לא נזכר בפי' בגמ' ומ"מ נכון הוא והר"א אם דקדקו מן הסוגיא ונתבאר זה בדברי הר"ן שכ' ולענין מת מי שנשתלחו לו אם בנו חייב להחזיר שושבינות למשלח אם לאו מסתבר דתלי במנהגא וכמ"ד הם"ד השתא בקדושין וכדאמרי' מי לא תניא מקום שנהגו להחזיר קדושין ומחזירין וכו' וא"ר יוסף בר אבא א"ש אלא במתה היא אבל מת הוא אין מחזירין דאלמא כל היכא דאין מחזירין בקדושין למאי דס"ל הכא בשושבינות נמי אין מחזירין הילכך מת מי שהשתלחו לו ס"ל כמתה היא ותלי במנהגא וכן דעת הר"א ז"ל וכן פסק הר"מ בס ז"ל וטעמא דמלתא דכיון שמת מי שהשתלחו לו מספקא מילתא אם נכסיו משועבדין לו אם לאו מכיון שאינו יכול לשמוח עם המשלח כדרך ששמח המשלח עמו ומשום דמספקא מילתא אזלינן בתר מנהגא אבל הרמב"ן חולק ואומר דכיון דעיכובא לאו מחמת משלח הוא לא מצו יורשי מי שהשתלחו למיפטר בהכי אייהו מפני שאין מי שהשתלחו לו יכול לשמוח דא"ל משלח עיכובא לאו מנאי היא דהא קאמינא והביא ראיה לדבר וכו' ואין דבריו נוחין אלא וכו' אלא ודאי דברי הרא"ש ז"ל עיקר עכ"ל [ב] כת' הר"מ נשתלח לאביהם ומת חייבים להחזיר ברייתא שם נשתלחה לאביו שושבינו בשביל הוא חוזרת מן האמצע ופר"ש חוזרת מן האמצע דמצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם ומ"ש ל"מ אם

נשתלח

ס (א) וכן הוא בנ"י פ' מי שמת דף רכ"ו ע"ב כת' בספר התרומות בכ"נ מ' מי ששלח לחבירו שושבינות והוא מאחן וליקח וזה מכיר בו ונשבע שיקחנו וכן כל כיוצא בזה קרי זו מתנה ואינו חוזר:

(ב) ועיין בדברי הרמב"ם שהאריך בזה ועיין עוד בדין שושבינות בחשן המשפט סי' רפ"ז:

[illegible]

ולא האחרי'. כת' הרמב"ם השולח לחבירו כדי יין ושמן ופירו' בעת הנשואין אין נגבים בב"ד שלא נאמרו דיני השושבינות אלא במעות בלבד והשיג עליו הראב"ד וכן פי' הרשב"ם במשנה אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן אין נגבין בב"ד או ששלח לו שלא בשעת החופה או בעת החופה ולא אכל עמו כדרך השושבינו' אבל אם אכל עמו אין חילוק בין פירות למעות אחד מן האחין שעשה שושבינו' לרעהו בחיי אביו ואביו נתן לו מה ששלח ומת האב ובא אותו שנעשה לו שושבינות לפרוע אם יחד האב לזה כששלחו שאמר לו לך ותעשה שושבינות לפלוני עתה כשחוזר היא לו לבדו ואם לא יחד לשום אח' אלא אמר אחד מכם יעשה שושבינו' לפלו' ועמד זה מעצמו ועשאו חוזרת לכולם וחולקין בו בשוה כמו בשאר מלוות אביהן ואינו צריך להחזיר הכל בנשואי הראשון שנושא אלא ראשון ראשון שנושא משלם חלקו המגיעו ולענין שמחת המשתלח עם האחים [illegible] הר"מ מה אם שמחו כולם עמו כשמחזיר לכל אחד צריך לשמוח עמו ואם אי אפשר לו לשמוח צריך לגבות לו ואם לא שמחו עמו אלא אחד מן האחים הוא אין לו לשמוח אלא עם אותו ששמח עמו ואם א"א לו לשמות מנכה לו מחלקו אבל לכל האחרים כשישאו נותן לכל אחד חלקו ואינו מנכה לו כלום:

סא האיש שיכנים אשה לחופ' היא כאשתו לכל דבר ומה היא החופ' שתתייחד עמו אפי' לא בא עליה כיון שנתייחדו לשם נשואין היא כאשתו לכל דבר וגובה עיקר כתובת' ותוספ' אם תתאלמן או תתגרש בין א רחזיא לביא' אבל אם פירסה נדה ואח"כ כנסה לחופה אינה כאשתו לגבות התוס' אבל לכל שאר מילי אקרי שפיר חופ' והרמ"ה כ' משתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהיה ראויה לביאה אבל אם היתה נדה אע"פ שכנסה לחופ' ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין והרי היא עדיין כארוסה ולא תינשא נדה עד שתטה' ואין מברכין לה ברכת חתני' עד שתטה' ע"כ וא"א הרא"ש ז"ל כתב שנקראת חופה לכל דבר חוץ מזה שאינה גובה תוספת ויכולין לברך ברכת חתנים אבל אינה נכנסת עמו בסתר אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים:

סב מברכין ברכת חתני' קודם כניס' חופה והן שש ברכו' בא"י אמ"ה שהכל ברא לכבודו. בא"י אמ"ה יוצר האד'. בא"י אמ"ה אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמו' תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד בא"י יוצר האדם: שוש תשיש ותגל עקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה בא"י משמח ציון בבניה שמח תשמח רעים האהובי' כשמחך יצירך בגן עדן מקדם בא"י משמח חתן וכלה: בא"י אמ"ה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רנה דיצה חדוה אהבה ואחוה שלום וריעו' מהרה יי' אלהינו ישמע בערי יהוד' ובחוצו' ירושל' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערי' ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה כת' הרמב"ם אם היה שם יין מביאין כוס של יין ומברך על היין תחילה ומסדר כולן על הכוס ונמצא מברך ז' ברכו' ויש מקומו' שנוהגין להביא הדס עם יין ומברך

[illegible]

ומברך על ההדס אחר היין ואח"כ מברך ז' ברכות ור"ן כתב אם הוא במקום שאין שם יין מצוי יקח צמוקים וישרה אותם במים ויסחוט אותם ויברך עליו ואם לא ימצא צמוקי' יברך על השכר שהכל דלא סגי בלא כסא אבל ברכת אירוסין אם לא ימצא יין ואפי' יש שם שכר מברך בלא כוס ברכ' אירוסין דלאו מצוה מן המובחר היא אבל ברכת חתני' שהיא ז' ברכות חיי' לברך על הכוס בפ"ה או שהכל על השכר אם לא ימצא יין כלל עיקר ואם יש ב' חתנים מתברכין כא' ובן יהודה א"א ז"ל הלכה למעשה יברך לשני חתנים כא' וכ"כ הרמב"ם יש לו לאדם לישא נשים רבות כא' ביום א' ומברך ברכת חתני' כא' אבל לשמחה צריך לשמוח עם כל אחת ואחת שמחה הראוי לה עם בתולה ז' ועם בעולה ג' ולא מערבין שמחה בשמחה ע"כ במקו' שנוהגין שהחתן מתייחד עם הכלה אח' האירוסין מברך ברכת חתני' מיד בשעת האירוסין והאידנא אין נוהגין ליארס אלא בשעת חופה הלכך מברך ברכת אירוסין וברכ' נישואין יחד זה אחר זה וצריך כוס לכל א' וא' כתב הרמב"ם המארס האשה ובירך ברכ' חתנים ולא נתייחד עמה בביתו עדיין ארוסה היא שאין ברכת חתני' עושה נישואין אלא כניסה לחופ' ואירס ונכנס לחופה ולא בירך ברכת חתני' הרי היא כנשוא' גמורה וחוזר ומברך אחר כמה ימים ע"כ אין מברכין ברכת חתני' אלא בעשרה גדולי' בני חורין וחתני' מן המנין ומברכין אותה כל ז' אחר אכילה והוא שיהא שם פנים חדשי' שלא אכלו בחופה אפי' היו בשעת ברכה ואינו נקרא פנים חדשי' אא"כ מרבי' בשבילם ויש מקומו' שנוהגין שהקהל הולכי' עם החתן מבה"כ לביתו ביום שבת שחרית אחר התפילה ומברכי' שם ז' ברכות ויראה שאינו מנהג טוב שאפי' אם יש שם מי שלא היה בשעת ברכ' לא מקרי פנים חדשי' כיון שאין מרבי' בשבילו וכ"כ רב האיי שאינו מנהג יפה אלא שאין איסור בדבר ושבת וי"ט ראשון ושני הוי כפני' חדשות בסעודת הלילה ושחרית אבל לא בסעודה שלישית וכתבו התוספו' לפי שאין עושי' מצות חבילות חבילות אין מברכין ברכת המזון וברכ' חתנים על כוס א' אלא מביאין כוס ומברכין עליו ברכ' המזון ולאח' שסיי' ברכת המזון מניחו לפניו ומביאין לו כוס אח' ואומר עליו וברכו' ומניחו ונוטל הכוס שבירך עליו ברכ' המזון ואומר עליו בפ"ה וכן נוהגים באשכנז ובצרפת ובספרד אין נוהגין כן אלא אומרים הכל על כוס א' ואין מברכין אותה אלא במקו' חופה וכ"א הרא"ש ז"ל וצריך לדקדק מה נקרא חופה אם במקו' שמברכין ברכ' נישואין דהיינו תחילת הנישואין ולהכי קרי ליה חופה אי אפשר לומר כך שלפעמי' מברכין אותו ברחוב העיר כשהעם מרובי' אלא מקום עיקר ישיבת חתן והכלה קרי חופה ולא במקום העשוי לאקראי בעלמא ושם מברכין ברכ' חתנים כל ז' ונוהגין באשכנז שעושין אפריון למושב החתן והכלה והוא נקרא חופה ושם מברכין ואם יצא משם לאכול בבית אחר ודעתו לחזור אח"כ לחופתו אין מברך שם שבע ברכו' אבל אם הולך לגמרי לבית אחר וכל החבורה עמו ונעשה אותו הבית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין שם ברכת חתני' וכן לפעמי' שהולכים החתן והכלה לעיר אחרת צריך לברך

לברך שם ברכת חתנים וי"א שאם אוכלי' בשני' או בג' בתים שאין מברכין ברכת חתנים ולא שהשמחה במעונו אלא בבית החופה ולי נר' שאם יש שמש שמשמש בכל הבתים השמש מצרפן ומברכין בכולן שבע ברכו' וה"ר יחיאל אומר בשם מר ה"ר יהודה שאפי' אין שמש כיון שהתחילו אותם של שאר הבתים לסעוד כשהתחילו אותן של החופה כולם חשובים כאחד לשמחה ומברכין ברכת חתנים כיון שאוכלין מסעודה שתקנו בחופ' וכן עמא דבר ע"כ לא היו שם פנים חדשו' אין מברכין ז' ברכות אלא בסעודה הראשונה ל"ש אכלו בו ביום או בלילה של אחריו אלא שהשמח' במעונו ואש' ברא מברכין כל ז' ונר' דאפי' אלמנ' לאלמון שאין מברכין ז' ברכות אלא יום אחד אפי' אי איכא פנים חדשות שהשמחה במעונו ואשר ברא מברכין כל ג' בזמן שמחת' ואומרי' אותה אפי' אין שם י' וי"א שגם אשר ברא צריך עשרה ולא נהירא לא"א הר"אש ז"ל מז' ואילך עד תשלום שלשי' אומר שהשמחה במעונו בין אם מזומנים סתם בין אם מזומני' בשביל החופה ומל' ואילך עד תשלום השנה אם מזומנים לאכול בשביל החופ' אומר שהשמח' במעונו ואם מזומנים סתם אין אומרין אותו ובני החופה מתחילין לאומרו משעה שמתחילין להכין צרכי החופה וכתב בספר המצות והאידנא ערבה כל שמחה ואין לומר אותו כלל אחר שבעה ט' ואחת בתולה וא' אלמנ' מברכין לה ברכת חתנים כל שבעה בתולה אפי' נשאת לאלמון ואלמנה דוקא שנישאת לבחור אבל אם נשאת לאלמון אין מברכין אלא יום אחד :

סג בועל

בעילת מצוה ופורש ומותר לבעול לכתחלה בשבת ובספר יורה דעה כתבתי בהלכו' נדה דין בעילת מצוה וכיצד יתנהג עם הכלה כל שבעה כתב בה"ג ברכת בתולים בא"י אמ"ה אשר צג אגוז בגן עדן שושנת העמקי' בל ימשול זר במעין חתום על כן אילת אהבים שמרה בטהרה וחוק לא הפר' ברוך הבוחר בזרעו של אברהם :

סד הנושא

בתולה צריך לשמוח עמה ז' ימים שלא יעשה מלאכה ולא נושא ונותן בשוק אלא אוכל ושותה ושמח עמה בין אם הוא בחור או אלמון ואם היא בעולה שמח עמה ג' ימים בין בחור בין אלמון א' לפי' תקנו חכמים ז"ל שתנשא אלמנה ביום ה' ותבעל בליל ו' כדי שיה' שמח עמה ג' ימים ב' ה' בשבת וששי בשב' ושב' בר"א בבעל מלאכ' אבל אדם בטל שאין לחו' שילך למלאכתו יכו' ליש' בכל יום ולבתולה לא תקנו יום ידוע לנישואין בשביל זה שאין לחוש שמא יניחנה וילך למלאכתו אבל תקנו שתנש' ביום רביעי ג' ותבעל בליל ה' לפי שב"ד יושבין בדין ביום שני וחמישי ואם יהי לו טענ' בתולים ישכים מיד בבקר לב"ד אבל לא תקנו שתנש' ביום א' ולבעו' בליל שני אע"פ שב"ד יושבי' ביום שני השקרו חכמי' שיהא טור' בסעודה ג' ימים ואח"כ כונס ובזמן הזה שאין זמן קבוע לישיבת ב"ד יכול לישא בכל יום שירצה מימות החול ובלבד שיהיה לו צרכי סעודה

בבית אחר אין מברכין שהשמחה במעונו ולא ברכת חתנים. דאין שמחה אלא בחופ' ומשמע דאפילו באותם חבר עמהם וכדכתיבנא ובודאי שהשמחה במעונו אומרים אותה אפי' שלא בחופה דהא מכי רמו שערי באסינתא אמרינן ליה דליה קות' וכיון שכך יש לנו לומר דאפי' שלא במקום חופה מברכין ב"ח דהא ברכה אע"ג דמשום שמח' קא אתיא לא תלי' בחופ' והכ"ה ק דעיקר שמחה ליתא אלא בחופה וכך נוהגי' היום לברך ברכת חתנים בכל אחת מבתי החתונ' כל זמן שהחתן או הכלה הם שם אבל מ"מ יש לחו' לדברי רבותי' הצרפתי' בעלי התוס' עכ"ל : יג וכתב א"א הרא"ש ז"ל וצריך לדקדק מה נקרא חופה אם במקום שמברכין ברכ' נשואין וכו' עד וכן עמא דב' הכל בפ' הכו' : ועיין במה שכתבתי בסי' ס"א בשם א"ח והעיטור : ומ"ש וכן לפעמים שהולכין החתן והכלה לעיר אחרת צריך לברך שם ברכת חתנים דבר פשוט הוא דהיינו דוק' תוך ז' וכדתני' מברכין ברכ' חתני' כל ז' אבל לאח' ז' אע"פ שלא בירכו ז' ברכו' כי אם בשעת נשואין הני ואין מברכין לאחר ז' בשום פנים ולפי מה שראיתי חולקין בזה בתבותיו . ומ"ש ר"י מברך ברכת חתני' בעיר אחת והולך לעי' אחרת עם כלתו אע"פ שנכנסה זמן מרובה בדרך עשה חופה בעיר שבא שמה ונוהג שמה ז' ימי המשתה ונקרא ברכת חתנים בבית חתנים עכ"ל כת' דנכנסה זמן מרובה דקאמר היינו ג' או ד' ימים ומ"מ תוך ז' הוא דאילו אחר ז' אין מקום לברכת חתנים : וזה שכ' הרא"ש לפעמי' שהולכים החתן והכל' לעיר אחר' צרי' לבר' ברכ' חתני' אינו סותר מ"ש בפסקי התו' פ"ק דכתובו' כשהחתן הולך עם כלתו לעיר אחרת אין לברך אלא בבי' חתני' ע"כ . דאפשר דהתם מיירי כשהולכין לעי' אחר' לטייל ודעתם לחזו' לבית תוך ז' ודהרא"ש בהולכין להתיש' ולדור באות' עיר אחר ואפי' את"ל דפליגי הכן הרא"ש סמכי' דפוסק מובהק הוא וכ"ש שאות' פסק לא נמצאו בתוס' : ודע שתחלת דברי' הרא"ש הב' וצריך לדקד' מה נקרא חופ' וכו' עד ושם מברכין ב"ח כל ז' כ"כ ג"כ התוס' והמרדכי בפ' הכו' . לא היו שם פנים חדשות אין מברכין ז' ברכו' אלא בסעוד' הראשונה כבר נתבא' במה שכתבתי לעיל בפ"ק דכתובות רב אשי איקלע לבי רב כהנ' יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות בריך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא ניכהו מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא . ומ"ש ל"ש אכלו בו ביום או בלילה שלאחריו כבר כתבתי שכן כ' הרא"ש אהא דר' אשי *ומ"ש וכו' דאפי' אלמנה לאלמון וכו' . ואומרין אותה אפי' אין שם י' וכו' ז"ל הרא"ש בפ"ק דכתובות שהשמחה במעונו לא בעי י' ואשר ברא יש שכתבו דבעי י' ויש שכתבו דלא בעי י' אלא כשמברכין כל ברכ' הזווג דומי' דבועז וכן מסתב' עכ"ל וגם הר"ן כ' שם דאע"ג דמדברי הרמב"ן נר' דבעיא י' אינו נרא' בעיניו דלא בעי' אלא לכולהו ז' ברכו' וכך נראין דברי הרא"ש בפ"ב מה' ברכו' ולאפוקי מדברי הרשב"א שכ' בתשו' שאשר ברא צריכה י' : יד וכתב עוד הר"ן שם שהרמב"ן דקדק מהגמר' שאין מברכין שהשמחה במעונו אלא בעושה סעודת מריעות לחתונתו אבל אם לא זימן אדם אלא חתן הסועד עם בני ביתו אינו מברך כלל ודח' הר"ן דבריו והעלה דאפי' אינו סועד אלא עם בני ביתו מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא (והאידנא נוהגין כדברי הרמב"ן): כתב הגהות שהשמשים שאוכלים אחר סעודה של נישואין אין מברכין ז' ברכות וה"ר טוביה אומר שמברכין: כ' המרדכי בפ"ק סי"א שאין לומר שהשמחה במעונו בסעודת אירוסין ויש מי שהוא שאומרי' אותה ט' משבעה ואילך עד תשלום ל' וכו' עד לשכני ברכי האוף בפרק קמא דכתובות (דף ח') ומ"ש בשם סמ"ג * כך נהגו העולם . ואחת בתולה וא' בעולה מברכין לה ב"ח כל ז' וכו' בפ"ק דכתובות (דף ז') אמר רב הונא א"ר אבא בר זבד' אמר רב א' בתולה וא' אלמנה טעונה ברכה כל ז' דוקא אלמנה שנשאת לבחור אבל אלמנ' שנשאת לאלמון אינו טעונה ברכ' אלא יום א' בלבד אלא הא דתנן שקדו חכמי' על תקנת בנות ישר' שיהא שמח עמה ג' ימים במאי בבחור הא אמרת ז' ואי באלמון הא אמרת יום א' אבע"א בבחור ואבע"א באלמון אבע"א בבחור ז' לברכה וג' לשמחה ואב"ע באלמון יום א' לברכה וג' לשמחה דליכא בתול' דבצירא מז' וליכא אלמנה דבצירא מיום אחד וכ' הר"ן איכא מ"ד דהני תרי לישני לא פליגי דהלכך לית' אלמנ' דיתיר' לשמחה מג' ואע"פ שנשאת לבחור ומ"ש דבבחור שנשא אלמנ' נפישי ימי' ברכ' מימי שמחה ובאלמון שנשא אלמנה נפישי ימי שמח' מימי ברכ' י"ל שהכל לפי ענינו משום דברכה באה על שמחת לבו של אדם הלכך בחור אלא נשא עדין דאית ליה שמח' טפי ומברכין לעולם ז' אפי' נשא אלמנה אבל שמח' דהיינו ביטול מלאכ' דהו' משום תקנה דידה כיון דאלמנה היא אינה צריכה פיתוי כ"כ ובג' ימי שמח' סגי לה אבל אלמון שנשא אלמנ' כיון שכבר נשא ועכשיו אינו נושא בתולה אלא אלמנה אינו שמח כ"כ הלכך בי' א' סגי ואפ"ה בעי ג' לשמח' דימי משתה לתקנה דידה נתקנו כדאמ' שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל והיינו טעמא דמברכין לבתול' שנשא' לאלמון ז' כדאמרי' בשמעתין דליכא בתול' דבצירא מז' לברכ' משו' דאלמון נמי כשנושא את הבתול' שמח טפי וכן דעת הרמ"ב בפ"י מה' אישו' דהני לישני לא פליגי ובבתולה שנשאת לאלמון לא אשכחן ימי שמחה כמה אבל הר"י ן מיגש כ' דנראין הדברים דז' לשמחה אית לה דאי בבחור אמרו שיש לה ז' כדתניא בברייתא דנוהג ז' ימי המשתה כ"ש באלמון שצריך לשמח אותה ימי' איכא מ"ד דהני תרי לישני פליגי ונקטי' כלישנא בתרא דבאלמון שנשא אלמנ' ג' לשמחה ויו"א לברכה אבל בבחור שנשא אלמנ' ז' לברכה וג' לשמחה ולא נפישי נמי ימי ברכה מימי שמחה דאינו בדין שיהא משהה למלאכתו ומברכין לו ברכת חתנים אלא ודאי ז' נמי אית לה לשמחה וכן נהגו עכ"ל . וכ"כ ה"מ בפ"י מה' אישות שדעת מקצת הגאונים והרמב"ן כדעת הרמ"ב דהני תרי לישני לא פליגי ודע' הרשב"א כדעת שאומרי' דהני לישני פליגי ונקטינן כלישנא בתרא ודעת רבי' כדברי הרמ"ב ז"ל שהרי כ' כאן דבתולה אפילו נשאת לאלמון ז' לברכה ובסי' ס"ד כ' אם היא בעול' שמח עמה ג' ימי' בין בחו' בין אלמון: סג בועל בעילת מצוה וכו' מסקנא דגמ' בפ' תינוקת (דס"ד) ומ"ש ומותר לבעול לכתחילה בשבת מסקנא דגמרא בפ"ק דכתובות (דו) ובספר יורה דע' כתבתי בה' נדה דין בעילת מצוה וכיצד יתנהג עם הכלה כל ז' בסי' קצ"ג : כתב בה"ג ברכ' בתול' בא"י אמ"ה אשר כנ' אגוז בג"ע וכו' ברכה זו בה' בה"ג כתב' הרא"ש בפ"ק דכתובו' וכ' אם כ' אפס' שברכ' זו תקנו הגאוני' ומסתב' לברכ' אחר שמצ' בתול' עכ"ל: סד הנושא: בתולה צריך לשמוח עמה ז' ימים שלא יעשה מלאכה ולא נושא ונותן בשוק אלא אוכל ושותה ושמח עמה בפ"ק דכתובות (דף ז) אמרינן דבתולה ז' לשמחה ומ"ש שלא יעשה מלאכה כ"כ הרמב"ם בפ"י מה' אישות וכ' ה"ה שכך מפרש בתוס' ובפסקי ר"א וכ"כ הר"ן בריש כתובו' אהא דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' שאם אתה אומר תבעל בה' למחר משכים לאומנתו והולך וכו' לא שיהא מותר במלאכ' אלא שחכמי' ישראל הלכו ימי בטל' וסבי' אית בהו שתקינו שיהא בטל ג' ימי' הש"ט וע"ש ושבת ג' ימי בטלה כמנא שמח ג' ימים וה"ה נמי לז' של בתולה שחתן אסור במלאכה והכי אית' בפר"א בפי"ו החתן דומ' למלך מה מלך אינו יוצא לשוק לבדו אף חתן אינו יוצא לשוק לבדו מה המלך אינו עוש' מלאכ' אף חתן אינו עושה מלאכה ובאגדה אמרו החתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכ' אף חתן אינו עוש' מלאכ': ומ"ש בין אם הוא בחור או אלמון ואם היא בעול' שמח עמה ג' ימים בין בחור בין אלמון כבר נתבאר בסי' ס"ב . ומ"ש לפי' תקנו חכמי' שתנשא אלמנה ביום ה' ותבעל בליל ו' כדי שיהא שמח עמה ג' ימי' וכו' עד ר"א בבעל מלאכ' אבל אד' בטל שאין לחוש שילך למלאכתו יכול ליפא' בכל יום בפרק קמא דכתובו' (דף ה) תני בר קפרא אלמנ' נשאת בה' ונבעלת בו' שאיל ונאמר' בו ברכ' לאדם ופריך ותבעל בד' שאיל ונאמרה בו ברכ' לדגים ומשני ברכה דאדם עדיפא ליה וא"כ משום שקדו דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' שאם אתה אומ' תבעל בה' למחר משכים לאומנתו והולך לו שקדו חכמי' על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימי' ה' בשבת וע"ש ושבת מאי איכא בין ברכ' לשקדו איכ' בינייהו אדם בטל

*ב"ה ומ"ש דלהא מילתא לא שאני לן בין אלמון שנשא אלמנ' לבחור שנשא בתולה דכיון דבתרוייהו ביומא קמא מברכי' ויומא קמא פירושו סעודת' קמייתא אפי' איכא בו ביום מה לי כהא ומה לי כהא אבל ר"י כ' וז"ל ביום א' מברך לעולם כל ז' ברכו' כל' בסעוד' א' אחר ברכ' המזון אפי' לא אכלו עד הלילה דתנו המפרשים דכל סעודת יום א' מברכי' ז' ברכו' ואם היה אלמנה ולא אכלו עד הלילה אין מברכין עכ"ל ואיני יודע מנין לו לא"ך נכך כי הרא"ש שפי' יומא קמא סעודה קמייתא לא חלק בדבר :

*ב"ה כ"כ הגהות מיימון בפ"ה מברכות ואע"ג שמדבריו לא משמע שמברכין אלא אחר ז' משמע לי דמה"ט דקודם ז' וכן נהגו העולם שלא לומר שהשמחה במעונו אלא בז' ימי המשתה בלבד ומ"מ תמהני לי דאפי' הכי לא אומרי' שהשמחה במעונו אף באלמון שנשא אלמנה בג' ימים שהוא שמח עמה :

(יג) וכ"כ הר"ן פ"ק דכתובות דקתני' א' וכתב הם דאפילו אחר ברא נחוד אין מברכין אלא במקום חופה: (יד) וכת' הר"ן דף ת"נ א' דאע"ג דלא צריך עשרה מ"מ ג' מיהו בעי ולע"ע להשמחה במעונו לא בעי י': (טו) והאידנא אין מברכין שהשמחה במעונו לא ע"ל אחר החופה וכ"כ הגלנו וז"ל הא דאמרי' בבי החופה מברכין שהשמחה במעונו משום שמחי' כו' היינו דוקא לדידהו דמקדשי מעיקרא וכב' התחיל השמחה אבל אנן דלא מקדשי רונא דיעלו' עד יום הנשואין לא מברכי' השמחה במעונו' אפי' בסעודת יום חמישי שעושה השושבין לחתן עכ"ל וכן נוהגין : (טז) כ' המרדכי ריש פ"ק דכתובו' דאין לברך ז' ברכות אלא עד יום השני דליכא נישואין בלא קטטה ודילמא הורי כהו קול' הברכ' שמברכי' ביום השני עכ"ל . וכר' לאיירי במקום שעושין החופה ביום ו' ולכן קאמר דאין לברך בסעודה שעושין קול' החופה אבל כשהחופה ביום ד' או ביום ה' פשיטא שמברכין בסעודה שאחר החופה וכן נוהגין כת' בהגהות מיימוני פ"ה דהלכ' ברכות וז"ל מוהר"ם היה מנהיג לברך שהשמחה במעונו וברכת חתנים דהיינו אשר ברא בליל מ"ש יום אחד שלאחר הנישואין כשינשאין חתן וכלה אף ע"פ שאין אוכלין במקום שאוכלין בנישואין אלא בני החתן והכלה וכן נעשה מוהר"ם מעשה בעצמו : סג (א) [illegible] כתיב כ' ח' ב' כ' כ' ר' [illegible] כוס של יין ולא יברכו בלא כוס : סד (א) וכן הוא דעת הרמב"ם פ"י מה' אישות וכ"כ ר' יוס' כ"כ הר"ן מיהו כ' דיש חולקין וס"ל דבחור שנשא אלמנה שמח עמה ז' ימים כן נוהגין עכ"ל והג' כת' כ' הסברות : כת' ר"י נתיב כ"כ ח"כ דהאש' יכולה למחול על שמחתה : (ב) וכת' הר"ן פ"ק דכתובות [illegible] מיהו [illegible] ויומח עמה ביום [illegible] עכ"ל וכן הוא [illegible]

עוד [illegible] נתקנו ביום ה' משום שב' בו ברכה לדגים · וכ' הרמב"ן בתשובותיו סי' קפ"ה · וכתבו הר"ן ס' פ ד' מיתות [illegible] עכ"ל : (נ) וכ' המרדכי ריש כתובות אבל לא תקנו שתנשא בליל ה' שאין רגילות לעשות נישואין בלילה :

סעודה מוכן ואם אין לו מוכן לא ישא קודם יום רביעי כתב ה"ר אפרים אי אמר חתנא לא טריחנא אלא כניסה בלא סעודת' וקרובי הכלה בעו דליעביד סעודת' בייפי' ליה דליעבד סעודת' כפום מנהגא דחזי לדידיה ולדידה דק"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו אבל אין כונסין את הבתולה לחופה ביום שבת לפי שע"י החופה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והוה ליה כקונה קנין בשבת ואלמנ' אין חופה קונה בה אלא ע"י יחוד של ביאה וזוכה במציאתה לפי' צריך להתייחד עמה בע"ש כדי שלא יהא כקונה קנין בשבת וכן אין לכנוס הבתולה ביום ששי לבעול ביו' שבת לפי שאין בתי דינין קבועי' בשבת וכתב א"א הרא"ש ז"ל ומה שנהגו האידנא לכנוס ביו' ששי משו' דאף בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועין ומי שיש לו עסק מקבץ ג' ומסדר טענותיו לפניה' וזה יכול לעשו' אפי' בשב' כתב הרמב"ם אין נושאים נשים בע"ש ולא באחד בשבת גזירה שמא יבא לידי חילול שבת בתיקון הסעוד' שהחתן טרוד בסעודה ואצ"ל שאסור לישא בשבת וא"א ז"ל כתב ומסקנא דהלכת' מותר לבעול בתחילה בשב' ולא חיישי' שמא ישחוט בן עוף ואהא סמכי' למיעבד סעודת' בין במוצאי שבת בין בשב' אין נושאי' נשי' בח"ה לא בתול' ולא אלמנ' ולא מייבמין אבל מחזיר גרושתו מן הנישואין אבל לא מן האירוסין וטעמא משום דאין מערבין שמח' בשמח' או משו' ביטול פרי' ורבי' פי' שלא ישהו' לישא עד המועד לפיכך מותר לישא בערב המועד דין מי שהכין צרכי סעודה ואירעו אבל כתבתי בספר י"ד בהלכות אבל:

סה מצוה גדול' לשמח חתן וכלה [א] ולרקד בפני' ולומר שהיא נאה וחסודה ואפי' אינה נאה ואמרו על ר' יהודה ב"ר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה ואיתא במדרש למה לא אכלו הכלבים כפות של איזבל לפי שהית' מרקדת בהן לפני חתן וכלה וכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות דכתיב קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלו' חתנים מחופתם וגו' ומ"מ אסור להסתכל בה וכתב א"א הרא"ש ז"ל י"א שביום ראשון מותר להסתכל בה שהוא עקר החיוב כדי לחבבה על בעלה וליתא דאפי' שעה אחת אסור להסתכל בה אבל מותר להסתכל בתכשיטין שעליה או בפריעת שערה ובתוך השמחה צריך לעשות שום דבר זכר לאבלות ירושלים כדכתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי ואמר רב זה אפר מקלה שבראש חתנים וכן נוהגין באשכנז בשעת ברכה נותנין לחתן אפר בראשו במקום תפלין דכתי' לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר ופאר היינו תפלין אלמא במקו' תפלי' ימנח ליה ובספרד נוהגין ליתן בראשו עטרה עשויה מעלה זית לפי שהזית מר זכר לאבלו' ירושלים ונהו' נהרא ופשטי' מת וכלה שפגעו זה בזה מעבירין את המת מלפני הכלה ליתן לה את הדרך:

סו אסור להתייחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה והבעל נותן שכר הסופר שחכמים תקנו כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואפי' אם ירצ' ליחד לה כתובת' במעו' או בשאר מטלטלין אין שומעין לו אלא צריך שיכתוב לה שטר על עצמו בדמי הכתוב' ויהיו כל נכסיו

בעל א"כ י"ט שאל להיות בע"ש וכ' הרא"ש כו' דטעמא דשקדו עיקר דלא קבעו זמן משום ברכה הלכך אם אדם בטל הוא יכול לישא בכל יום ואם בעל מלאכה הוא לא ישא אלא בה' ויבעול בו' : ומ"ש ולבתולה לא תקנו לה יום ידוע בשביל זה וכו' אבל תקנו שתנשא ביום ד' ותבעל ביום ה' לפי שב"ד יושבין בדין וכו' אבל לא תקנו שתנשא ביום א' ולבעול בליל ב' אע"פ שב"ד יושבין ביום ב' דשקדו חכמים ובו' משנה וגמרא בריש כתובות. ומ"ש ובזמן הזה שאין זמן קבוע לישיבת ב"ד יכול לישא אשה בכל יום שירצה מימות החול ובלבד שיהא לו צרכי סעודה מוכן וכו' שם (דג) אמר רב שמואל בר רב יצחק ל"ש אלא מתקנת עזרא ואילך שאין ב"ד יושבין אלא בב' ובה' אבל במקום שב"ד יושבין בכל יום אשה נשאת בכל יום והוא דטריח ליה. וכ' הרא"ש וא"ת ואמאי נשאת בכל יום תהוי כאלמנה ותנשא בה' ותבעל בליל ו' שהואיל ונאמרה בו ברכה לאדם וי"ל משום ברכה לחודה לא הוו מתקנים ימי זמן קבוע מדפריך תלמודא ותנשא באחד בשבת וכן גבי אלמנה לאו משום ברכה גרידא אמרו שתנשא בה' אלא כדאמרי' לקמן שקדו שיהא שמח עמה ג' ימים ואגב שתקנו משום שקדו תקנו שתנשא בה משום ברכה ושקדו שיהא שמח עמה ג' ימים לא שייך בבתולה דליכא למימר למחר משכים לא ומכותו והולך לו לפי שיש לה ז' ימי המשתה הלכך משום ברכה גרידא לא תקנו זמן לבתולה: כ"כ ה"ר אפרים אי אמר חתנא לא טרחנא אלא כניסנא בלא סעודה וכו' דברי ה"ר אפרים כ' הרא"ש והר"ן בריש כתובות וכ"כ בפ"י מה' אישות וכ"כ שם דין הרי"ף וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל אבל אין כונסין את הבתולה לחופה ביום שבת לפי שעל ידי החופה זוכה במציאתה וכו' כ"כ הרא"ש בריש כתובות וכ"כ הרמ"ה בפ"י מה' אישות וז"ל אסור לישא אשה בשבת ואפי' בחולו של מועד אין נושאין נשים כמו שבארנו לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנאמר מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת: ומ"ש ואלמנה אין חופה קונה בה וכו' לפיכך צריך להתייחד עמה בע"ש וכו' כ"כ הרא"ש בריש כתובות וכתב דהיינו דאמרי' בירושל' אילין דכנסין ארמלן בע"ש צריכין למיכנסה מבע"י שלא יהא כקונה קנין בשבת: ומ"ש וכן אין לכנוס הבתולה ביום ו' ולבעול ביום שבת לפי שאין ב"ד קבועים בשבת כ"כ הרא"ש שם: ומ"ש בשם הרא"ש ומה שנהגו האידנא לכנוס ביום ו' משום דאף בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועים וכו' ג"ז שם: כתב הרמב"ם אין נושאין נשים בע"ש ולא בא' בשבת גזירה שמא יבא לידי חלול שבת בתיקון הסעודה וכו' בפ"י מה' אישות והוא מבואר בריש כתובות גזירה שמא ישחוט בן עוף ואסר כתב שם אבל דמסיק בגמ' מותר לבעול לכתחלה בשבת אלא שמעינן דלא ק"ל מאי דאתמר בגמ' עלה דבריתא דקתני בין כך ובין כך לא יבעול לא בע"ש

ולא במ"ש ויהבי טעמא שמא ישחוט בן עוף כלו' שמתוך טרדתו ישכח שהוא שבת וישחטנו וכיון דמסקינן דשרי למיבעל אלמא לבן עוף לא חיישינן וזהו דעת הרי"ף שלא הזכיר כלל בהלכות חששא דבן עוף ולפיכך נהגו לעשות סעודו' בלילי שבת ובמ"ש ואפשר לדחות ולומר דכי שרינן למיבעל בשבת היינו בשכבר כנסה קוד' לכן דהשתא כניסה לחופה הוא דחיישי' לבן עוף לפי שאז עושין סעודה וזהו דעת הרמב"ם שכ' שאין נושאין נשים בע"ש ולא בא' בשבת גזרה שמא יבואו לידי חילול שבת וזהו הפך מנהגנו שאנו נוהגי' לכנוס בששי והרמב"ן כ' שמה שנהגו לכנו' בו מנהג בורו הוא אלא שלא מיחו בידם וכ"כ הר"י הלוי ז"ל עכ"ל והרב המגיד כ' בפרק הנזכר על המנהג הזה לא ידעתי על מה סמכו ובודאי טעו' חכמים מתקיימת בהם שהם באים לידי חלול שבת אם על ידי עצמן אם ממלאכ' על ידי גוי ויש מי שדוחה מהלכ' גזר' זו וסבי' סמך לזה ואינו עיקר והרמב"ן אחר שהאריך כתב בסוף דבריו מה שנהגו בששי מנהג בורו' הוא אלא שלא מיחו בידם וכ"כ הר"י בן מיגאש ז"ל ועכשיו מנהג פשוט לכנוס בששי: אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות וכו' משנה וגמרא בפ"ק דמ"ק (ד ח) וכתבו בטור א"ח בה' חול המועד סי' תקמ"ו: דין מי שהכין צרכי סעודה כלומר לחופה ואירעו אבל כתבתי בספר יורה דעה בהלכות אבל בסי' שמ"ב: סה מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ומש שכתב

ולרקד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה ואפילו אינה נאה פלוגתא דבית שמאי וב"ה בפ"ב דכתובות (דף יז) וידוע דהלכה כב"ה דאמרי הכי ומ"ש אמרו על ר"י ב"ר אלעאי שהיה נוטל בד של הדס וכו' שם ומ"ש ואיתא במדרש למה לא אכלו הכלבים כפות של איזבל וכו' וכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות וכו' ומ"מ אסור להסתכל בה בפ"ב דכתובות (די"ז) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בכלה כל ז' כדי לחבבה על בעלה ולית הלכתא כותיה וביאור המשך לשון רבינו כך הוא אע"פ שמצוה לשמח חתן וכלה ולרקד בפני' וכו' לא תימא דה"ה להסתכל בפניה דכיון דע"י כך מתחבבת על בעלה אין לך משמח חתן וכלה גדול מזה דליתא אלא אסור להסתכל בה: וכ' א"א הרא"ש ז"ל י"א שביום ראשון מותר להסתכל בה וכו' ז"ל הרא"ש שם י"א דכל ז' אסור אבל יום א' שהוא עיקר החבוב אבל בעלה מותר דאל"כ מי יעיד שיצאת בהינומא וראשה פרוע וליתא דאפי' שעה א' אסור להסתכל בה אלא כיון שרואין בהינומא שעליה ואומרים זו היא של כלה פלונית היינו עדות א"כ ראיית ההינומא שהיא עליה או פריעת הראש אין זה הסתכלות בפניה : ובתוך השמחה צריך לעשות שום דבר זכר לאבילו' ירושלם וכו' ואמר רב זה אפר מקלה שבראש חתנים בה"פ חזקת ומסיים בה התם דמנח ליה במקום תפלין דכתיב לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר וכתבו הדין בטור א"ח סי' תק"ס וכאן סמך על מ"ש כן בסמוך במנהג אשכנז . ובהלבוש מקום כמנהג שלא לתת אפר מקלה בראשי חתנים מפני שאין בהם מוחזקים כלל בהנחת תפלין ולא יהיה בהם האפר תחת פאר ויחושו גם כן שמא לא יהיה פאר תחת אפר ונהגו לעשות זכרון אחר במקומו שנותנין מפה שחורה על ראש החתן והכלה וע"ז פשט המנהג לשבר הכוס אחר ברכות ע"כ ומת וכלה שפגעו זה בזה וכו' ברייתא בפ"ב דכתובות (דף יז) סו אסור להתיחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה פשוט בפרק קמא דכתובות (דף ז) בההיא עובדא דר' אמי שרי למיבעל לכתחלה בשבת א"ל והא לא כתיבה כתובה א"ל אתפסוה מטלטלי כתב הר"ן כתובה מפקבת הכהנים במקום לאדם נשים ולהתייחד עמהן ולדור ביחד בלא חופה ובלא ברכה מנהג רע הוא זה ואחי' דקהל לבטלו כי א"ל כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ועוד ידעתי כי הם בועלי נדות דאוריתא כי הן בושות לטבול כל זמן שלא הכניסה לחופה וחטאת הקהל הוא אם לא יבטלו הרע הגדול הזה עכ"ל ודינים לענין ירושה נתבאר בסי' כ"ו ופת הר"ן בריש כתובו' כתב בעל העיטור שאין מכניסין אותה לחופה עד שיכתוב כתובה קודם לכן אסור לבעלה וכן דעת הרמ"ה בפ"י מהלכות אישות והא ודאי לא נהירא דאמרינן לקמן ר' אמי שרי למיבעל בתחלה בשבת וכולי א"ל אתפסוה מטלטלי

ובודאי ביום רביעי כנסה דלא עבר אתקנתא דרבנן אלמא שרי לכנסה בלא כתובה וכן בדין שלא מצינו שתהא אסורה להתיחד בלא כתובה וטעמא דמילתא משום דאיסורא דביאה בלא כתובה מדרבנן בעלמא הוא ועוד מפני שהיא לא תשמע לו מפני שהיא יודעת שהיא קלה בעיניו להוציאה ועוד דלא מיתסרה אלא משום דלא תהא דעת' שרי מתנאי ב"ד יש לה עכ"ל : כתבו הגהות מיימון פ"י מהלכות אישות נהגו שחוזים לכתוב הכתובה וכותבין בכאן מקום שהלכו למחר לעשות נשואין ושיחתמו שם העדים ואמת הדבר כי בריש פר' אחד דיני ממונות משמע דכשר מ"מ קשה בעיני ר"י לעשות כן לכתחלה מדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בשיני כתובו בשיני אף ע"ג דמימסרן להו מילי בשילי מספר המצות וראבי"ה קבל מאביו דאם שקדו שכתיבה והזמן ביום ונעשה הקנין בלילה כשר כדאמרי' פ"ב דגטין כתובה כמעשה ב"ד דמיא וכתבת ביום ונחתמת בלילה מיהו התוספות פירשו דפסול משום התוספת דלית ליה קלא ומיהו אם עשה הקנין ביום יכולין לחתום מתי שירצו כדאמר' התם כי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה עכ"ל וה"ל התוספות בפרק ב' דגטין יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במ"ש ואין נכון לעשות כן משום תוספת דדילמא לית ליה קלא ומיהא היכא דקני מיניה ליכא למיחש מידי כדאמרינן אי ידעתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא

(ד) והמרדכי כתב פ"ק דכתובות דמשום תקנת עניים נהגו לכנוס בע"ש. והר"ן כתב שם דף תס"ט ע"א בדורות הללו שלא נהגו לקדש אלא עד זמן הנישואין ליכא למיחש לשמא זנתה תחתיו ולא חיישי' לטענת בתולים וכ"כ הכלבו ונ"כ באלפסי דף תס"ט כתב דאם נתיחדה עמו קודם החופה יכול לכנוס בכל יום דאין לו טענות בתולי' אחר הייחוד ובריב"ש סימן קנ"ה כתב דהאידנא וכו' הזה אין מייחדין עד אחר ז' ימי המשתה לכך נוהגי' לכנוס בע"ש וכתב בהגהות מיימוני פ"י דאישות דאף אלמנה נהגו לכנוס ביום ו' אע"ג דליכא ג' ימים לשמוח עמה מ"מ ראו חכמי הדורות דבהא תקנתא ביאה לה טפי עכ"ל ראבי"ה :

סה (א) כתב רבינו ירוחם בחלק חוה נתיב כ"ב ח"ב מבטלין ת"ת להכנסת כלה לחופה וכן הוא פ"ק דמגילה ופרק האשה שנתארמלה עכ"ל : (ב) ועיין בא"ח סימן קנ"א אם מותר לזרוק לפני החתן וכלה מיני אוכלין ומשקין :

סו (א) וע"ל סי' קנ"ז דיתפשט דבמקום דלא יוכל לגרש כ"א ברצון האשה אין לחוש כ"כ בכתובה וא"כ בזמן הזה דאין מגרשין בע"כ יש להקל בדבר ואולי יש לחלק ועיין לקמן :
(ב) וע"ל סי' ס"א אסמכתא לכנס תחת החופה קודם שנכתבה הכתובה :

נכסיו משועבדי' לה ואם כ' לה כתוב' ונאבד' או שמחל' לו עליה שכתבה לו התקבלתי כתובתי צריך לכתו' אחר' בעיק' הכתוב' שאסור לאדם לשהו' עם אשתו שעה אחת בלא כתוב' ובנאבד' כת' בעל העיטור איכא מ"ד שכותב לה זמן של עכשיו ואיכא מ"ד כיון דאיכא סהדי דאיתתיה הות וידיע לסהדי זמנא קמא כתבי מההיא זמנא ומסתבר' אי ידעי סהדי זימנא קמא כתבי ההיא זימנ' ואי לא ידעי כתבי מהשת' ובמוחלת אין כותבין אלא מזמן של עכשיו וכן אם מכרה כתובתה לבעלה צריך לכתו' לה כתובה אחרת אבל אם מכרה לאח' בטוב' הנאה א"צ לכתו' לה כתובה אחרת' שמפני זה לא תהא קלה בעיניו להוציאה שאם יוציאנו צריך לפרוע הכתוב' ללוקח כמו שהי' נותן לה ומיהו אם אינו יכול לכתוב לה כתובה כגון בשבת או ששכח לכותב' יכול ליחד לה מטלטלין ' בשבילה כדי שיבעול ויכתוב לה מיד אח"כ וכת' הרמב"ם וכן אם העיד עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאתים או ק' זהובים ה"ז מותר עד שיהא לו פנאי לכתו' לה וכמ' שיעור הכתוב' לבתולה מאתים ולאלמנה מנה ואם ירצ' להוסיף מוסיף וזה התוס' שמוסיף יש דברים שדינו בהן כדין עיק' הכתוב' ויש דבר' שהוא חלוק בהן מעיקר הכתובה כאשר יתבא' לקמן בע"ה כ' רב האי שא"צ קנין בשעת נשואין במה שנת' לה דתנאי כתובה ככתובה דמי כי היכי דבשע' קדושין לא בעי קנין מדרב גידל וכ' בעל העיטור ואי כ' לה בשעת קידושין ומגרש לה גביא ולא אמרינן ארעתא למשקל ומיפק מיניה לא אקני לה וכן שדר רב שר שלום גאון והסכימו עליה כל בני מתיבתא וכל הפוח' משיעור הכתוב' בעילתו בעילת זנות לא מבעי' אם כתב לו אח"כ התקבלתי ממך הכתובה או מקצתה דאז אין לה כתובה כיון שמחלה דפשיט' הויא בעילת זנות אלא אפי' התנ' בשע' קדושין שלא יהא לה כתו' או שפיח' לה משיעורה אע"פ שתנאו בטל ויש לה כתוב' משלם אפ"ה בעילתו בעילת זנות היא כיון שהי' סבור' שאין לה ולא סמכה דעתה כת' ר"ת דכתובת בתולה מן התורה ומשערין אותה בכסף צורי והוא נ' סלעים שכל סלע ד' דינרי זור' מאיר וכל הגאונים כתבו שהיא דרבנן ומשערין אותה בכסף מדינה שהיא ו' סלעים ורביע וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהי' כ"ה [illegible] כסף ומשקל כל דינר צ"ו שעורים וא"א הרא"ש ז"ל כ' [illegible] כתובה דרבנן אלא שתקנו חכמי' נ' סלעים של צורי כדי שלא [illegible] קלה בעיניו להוציא' ואסמכוה אקרא כמוהר הבתולות [illegible] והכי יש מקומו' שנוהגין לכתו' כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא' שלא יטע' אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא תגבה אלא נ' סלעי' דרבנן והכות' כסף זוזי מאתן דחזו ליכי לא הפסיד ע"כ ואם יש משפחו' שנוהגין לכתו' בכתובתן יותר משיעור חכמים אין למחות בידם ולא עוד אלא אפי' אחד מבני המשפחה היא שלא כתב כתובה לאשתו מגבינן לה כתנאי ב"ד לפי מה שרגילין לכתו' לפיכ' אשה שאבדה כתובתה ידקדקו בכתובו' קרובותיה כפי שנהגו לכתו' בני המשפחה כותבין לה ואם כתוב' נשי משפחתו יתרו' מכתובו' נשי משפחתה עולה עמו ואינה יורדת עמו אם

כתב ר"ת דכתוב' בתולה ... דכתבו' אמר רב נחמן אמר שמואל חכמי' ... וכתבו סתו' משמע דכתוב' דרבנן וכן ... תקינו לה רבנן כתובה כדי שלא תהא ...

עוסי' עוסים וכ' סר"ן כלומר ואם בא אדם ליתן לה ת' וכתב' סתום אע"פ שלא כ' ... דלא תגב' דלא חזו ובלשון תוספ' ... בבסונה ובמספסות סמיוחסות ...

אם האש' מכנסת לו מעות או בגדי' ומקבלן עליו וכתב אותם בכתוב' דינן כשאר הכתוב' ונגב' עמה וזה נקר' נדוניא ויש מקומו' שנוהגין כשכותבין סכום הנדוניא שמכנסת לו אם מכנסת לו מטבע היוצא בהוצאה או מיני סחורות שרגילין לסחור בהן שמוסיפין שליש על מה שהכניס' כגון אם מכנסת לו אלף כותבין עליו אלף וחמש מאות ואם מכנסת לו בגדים הנשומים מקבלם בחומש פחות ממה ששמו אותם לפי שרגילים להוסיף החומש בשומתן ויש מקומות שרגילין לכתוב כתוב' יותר ממה שמכנסת לו שאם מכנסת לו אלף כותבין אלף ות"ק לפיכך לעולם יגבה אות' כפי המנהג אם ידוע שמוסיפין וכותבין אלפות"ק כשמכנסת אלף לא תגבה אלא אלף ואם ידוע שפוחתין וכותבין אלף כשמכנסת לו אלף ות"ק תגבה אלף ות"ק ואם אין מנהג להוסיף בשומת הבגדים יגבה כפי מה ששמו אותם לשון הרמב' הנושא סתם כות' לפי המנהג וכן היא שפסקה להכניס נותנת כפי מנהג המדינ' וכשבאה לגבו' כתובת' מגבין לה מה שבכתובת' לפי מנהג המדינ' ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן מנהג המדינה עיקר ועל פיו דנין והוא שיהיה אותו המנהג פשוט בכל המדינה ע"כ ועכשיו נוהגין לכתוב בכל הכתובות בשוה תוספות ונדוניא אפילו לא הכניס' כלום ומגבי' אות' לפי תקנ' הנישואין: נוסח הכתו' הוא ידוע:

נוסח כתובה דאירכסה

בכך וכך וכו' בא לפנינו פלו' בן פ' ואמ' לנא דעו כי מקדם נשאתי את אשתי פלונית כהוגן וכתיקון חכמים בקרושין ובכתוב' ועתה אירכס ההוא שטר כתובה דהוה כתובה מההו' זמנא דנסיב' בה לבו' בנות ישראל דמנסבון לגברייהו בקדושין ובכתוב' ואמרו חכמים אסור לאדם לשהו' עם אשתו אפי' שעה אח' בלא כתובת' ובין שכן הוא ראיתי לחדש לה כתוב' דאירכס לה ושעברתי לה כל נכסי כמו שהיו משועבדים לה בכתובה הרא שונה והבינא לה מוהר בתולתא כסף זוזי מאתן דחזו לה וקבלתי על עצמי [illegible] וכסותהא וסיפוקה' ומיעל עלה כארח כל ארע' ואוסיפית [illegible] עכשו תוספת על עיקר הכתובה ראשונה דאירכסה [illegible] ועוד רציתי ונתתי לה במתנה סכום כך וכך ועוד קבלתי [illegible] נדונית' שהכניס' לי מבית אביה כך וכך אגב ד' אמות [illegible] הוו לי סהדי כהדין מאתן זוזי ובתוספת האלף ובאותן [illegible] שנתתי לה במתנה ובאלף שהכניסה לי בנדוני' כשנשאתי' בחומר כל תנאי כתוב' דנהיגי בישרא' והשת' כתיבנא קדמיכון הדין כתובה חילופי כתובה דאירכסא ותהוי הך כתובה

אני פלו' נותן לפלוני כך וכך מעו' אגב קרק' קונה ואם בקנין חליפין בלא אגב מטבע אינו נקנ' בחליפין ואם כותבין חייב אני לך מנה בשטר כדאיתא בר"פ הכותב אבל רואה אני בשאלתך שנותן לה אגב ד' אמות קרקע ואם כן אז היא קונה אפי' לא היה לו המטבע באותה שעה הרי הודה שיש לו והודאת בעל דין כק' עדים דמי עכ"ל ועיין בח"מ סימן ס': כתוב בתשו' הרא"ש בסי' שנשאל על אחד שנתן מעות בנדוניא לבתו וייחד לו חובות ואמר לחתנו שכל פרעון שיבא מהם שיקבל בפרעון הנדוניא וכתוב אחר שהיה בו זקפו במלו' והסי' וזקפו במלו' כפרעון דמי וברשותו קיימי החובות ואפי' נפסדו הרי כבר נפרע החתן הראשון אלא שנכסיו כותב אחר וכמלוה אחרת דמי והבי' ראיה לדבר ומיהו אם התנה ביניהם שלא לקבל אלא מעו' בעין לא: ט' וכתב עוד המתנים כשמיחדים החובות אם לא יפרע מכאן ועד יום פלו' הריני מוסיף על כל ליטרא ד' פשיטין בחדש מות' כי זה כתוב על נדוניא ואין כאן אגר נטר לי ודוקא בהתנה קודם הנשואין אבל אחר כך לא וכתב הרא"ש בכלל ט"ו סי' ד' ושאלה על גר שנתגדל בין הגוים ורוצה ליקח אשה אם יוכל לקרות לעצמו פ' זה שם ירצה כגון פלו' בן פלו' וכתב בכתובה אות' כתוב' אינה כתוב' כיון שלא הוחזק בני' באותו שם עד היום הזה ונמצא מגרש את אשתו בלא כתובה דכתובה זו כמאן דליתא דמיא ואין לחתום עליה אלא כך נוהגים לכתוב בכתובות של גרים פלוני בן אברהם ושמו המובהק כותבין ואח"כ שמו הגוי אבי כולם כתב הרשב"א שאלת זה שנהגו לכתוב בכתובות אפילו מגלימא דאכתפאי אם הוא דוקא או שופרא דשטרא תשובה אם אינו מנהג הם כתוב הוא בעיני שזה הכ' מה שלא הורגלו אחרי' בדוקא כתב ואומרים לו פשוט ותנא לה אבל כיון שהורגלו הכל לכתוב כן מסתבר דשופרא דשטרא הוא ואינו בדעת שיכתבו בדוקא ויפשיטוה ערומים וגלימא שאמרת הוא כל בגד עליון שאדם מתכסה בו קרוי גלימא מלשון ויגלום אדרתו ועכשיו אין קורין גלימא אלא לקאפ"ה שאמרת וכל שהממון הולכין אחר לשון בני אדם שבאותו מקום וכתב עוד שנשאל על א' זה שנשאת לבעל והאשה מעיר אחת והבעל מעיר אחר ועשו השדוכין וכתבו שכתוב' בעיר אחת שהיא ממוצע בין עירו לעירה ולא כתבו בה שום תנאי במנהג אי זה מקום ינהגו והסכימו אח"כ על דעת לדור במקום שנשאה כנסה על דעת תנאי אותו מקום נשאה ואפי' דרכה לכתוב שם בכל המנהג והתנאי וזה לא כתב שכל הנושא על דעת מנהג המקום הוא נושא ואם דעתם לדור במקום שדעתם לקבוע שם ומן השתם כמנהג מקומו שיכול להוציאה מעירה לעירו כדאיתא] בתוספתא וכיון שכן הרי הוא נושא על דעת תנאי מקומו שהוא מוציאה שם בס"פ נערה שנתפתתה גבי ההיא בת מחוזא דהוה נסיבא לנהרדעא כתב הריטב"א ה"מ מאן דנסיב איתת מדוכתא אחריתי אדעתא דמהדר עמיה בדוכתיה הולכים אחר מנהג מקומו] שבאה לשם: וכתב עוד שאלת מתנה לאחר שאדם כותב לאשתו וכותבין לה ד' אמות קרקע ואגבן נתתי לך כך וכך זהובים ומעכסיו תלך ותזכה ותחזיק בהם ואמרת שמנהג בהם הרב ר"י ב"ר ראובן דכל מתנ' שאדם כותב לאשתו בשעת נישואין אפי' כתב לה כל מיני יפויין הרי היא ככתובה ... וגובית בעוד' תחתיו תשובה אני על זה אטו ה"ר יצחק חתום עליה וכמו ... יבמות על ביוצא בזה ואני אומר חס לנו לרב שלא כתב כן מעולם שכל תנאי ממון תנאו קיים ואם נתן לה על מנת שתגבה מעכסיו ותתן לאחרי' מתנתו ותנאו קיימין ואחד כתב בשמו ואינו ואלא מיהו שכל לפי מנהג המקומות שכל מה שאדם כותב לאשה בכתובתה וכל מה שאדם מתנה עם התנו להכנים עם בתו הכל לפי המנהג כי יש מקומות שמתנין וכותבין בדוקא ועושין אותו כמלוה ולשם הכל נותן הכל כפי מה שהתנה וכן האם גובה כל מ"ש לה בעלה ויש מקומות שכותבין לכבוד בעלמא ואין גובין אלא לפי המנהג וכמו שאמר בר"פ המקבל: אימתי כותבים בכתובה כי ... בתרא עלה י"ב ופ' במה מדליקין אם יש לכתוב בכתובה יתומה מבי אבוה בפסקי תוספו' פ"ב דגיטין ט' אלמנה שנשאת לשני ונתגרשה או גרושה שנשאת לשני ואלמנה שנשאת לשלישי כותבין מתרכתא (משום השנים) כתבי מה"ר איסרלן סי' נוסח הכתובה הוא ידוע וכתבו הרמב"ם בה' יבום פ"ד. נוסח כתובה דאירכסא בכך וכך וכו' כא לפנינו פב"פ וכו' ... כתוב. כלשון הזה מה דהות

קדמנא בכך וכך לשבת וכו' למכין שאנו מוכין וכו' איך פב"פ] אתא קדמנא ואמר לנא פב"פ הות נסיבא לי לאנתו מקדמ' דנא וכדו אירכס כתובתה דהוה כתיבא לה מההיא יומא דאינסיבא כהלכ' בנת ישראל דמתנסבן לגוברין יהודאין בקדושין ובכתובה ואמרי רבנן דאסיר לאשתהויי אנתתא בלא כתוב' ואפי' שעה חדא בתובו לה כתובה אחריתי בחריקא דכתובתא וכבן כתיבנא לה השתא כתוב' באלו אפי כתובה קמייתא איך פב"פ אמר להדא פב"פ הוי לי לאנתו כדת משה וישראל וכו' כמו שהוא בספר כתובות עכ"ל והוא נוסח יותר יפה מנוסח שכתב רבינו: שאלה לא"א הרא"ש ז"ל היודע לחתום ואינו יודע לקרו' אם חות' בכתוב' והשיב דבר זה תלוי במנהג וכו' ברא"ש כלל ל"ו: ומ"ש שבמקום שאין רגילין לחתום בכתוב' אלא הראויין להעיד לא יחתום מי שאינו יודע לקרות כת' הוא ז"ל באותה תשובה שכתבו דאמרי' בפ"ב דגיטין עד שאין יודעין קורין לפניהם והם חותמין הרשב"ג בה"א בגיטי נשים אבל בשטרי' עב' ושאר שטרות אם יודעים לקרו' לחתו' חותמין ואם לאו אין חותמין ופסיק רבא הלכתא כרשב"ג: כתוב בתשו' הרשב"א סי' תרכ"ט על עם הארץ שבא לגרש את אשתו ואמרו לו ב"ד שיפרע לה כתובתה ואמר שלא הבין בשקר בחזן שכתובה ולא הבין בתנאים ושאלו את פי ה"ר מאיר והשיב דשומעין לו והוא אומר דאין שומעין לו דחזקה שהעידו עדים ע"פ ועל פיו חתמו בו ואם אין אתה אומר כן לא הנחת חיוב לעמי הארץ ולא על הנשים שכולם יטענו כן ואין אלו אלא דברי תימ' אבל מה אעשה שהבר הורה זקן ויושב בישיבה חכם עם היה שיבה עכ"ל ואינו יודע למה נחבא אל הכלים מפני רחוא בהא דבין דתיובתא לא חזא ולענין הלכ' נ"ל כדברי הרשב"א משום דאל"כ לא שבקת חיי דכל עמי הארץ יאמרו כן. כתוב בא"ח בשם הראב"ד נהגו שלא ליתן אדם לבתו ממון גדול ומי שהוא מקפיד ומתקוטט בעבור נכסי אשתו אינו מכלים ואין זיווגן עולה יפה אלא מה שיתן לו חמיו או חמותו יקח בעין יפה כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר תדע שהרי אז"ל הרוצ' שיתקיימו נכסי אשתו יעשה מהם מנות וראוי לכל איש דעת שלא יענן עמו ולא לבת זוגו מפני ממון רב שהממון ההוא לא יכלים מפני העיגון ומפני הרהור עבירה ורבים נכשלים בעבירות כשאינם נושאים אשה במהרה ועליהם נאמר כל הנושא אשה לשם ממון וכו' עכ"ל: יח :

כתובה במקומה בכל הסך הנזכר בכל דיני כתובה ושיעבודי' וכן אמר פלו' אחריות חומר כתוב' זו ותוספתא דילה ומתנה ונדוניא הכל קבלתי עלי' ועל יורשי אחרי' ועל כל מקרקעי ומטלטלי וכו':

נוסח כתוב למי שמחלה כתובתה

בכך וכך וכולי בא לפנינו פלוני ואמר לנו פלו' אשתי כתבתי לה כתובה כשנשאתיה ומחל' לי ולפי שאסור לשהו' עם אשתו שעה אחת בלא כתובה כתבתי לה אחרת והוו עלי עדים וכתבו לה כתובה מאתן זוזי דחזו לה ואוסיפ' וכו': שאלה לא"א הר"אש ז"ל היודע לחתום ואינו יודע לקרות אם חתום בכתובה והשיב דבר זה תלוי במנהג כי יש מקומות שרגילין לחתום בכתובה לכבוד ושני עדים חותמין בראש השיטה ועל פיהם מקיימים הכתובה ובאותו מקום יכולין לחתום אע"פי שאינן יודעים לקרות אבל במקום שאין רגילין לחתום בכתובה אלא הראוין להעיד לא יחתום מי שאינו יודע לקרות:

סז בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן האירוסין

ניסת כתובת' מאתים נתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן הנישואין כגון שנכנס' לחופ' כתובתה מנה משנכנסה לחופה היא בחזקת בעולה ואין לה אלא מנה אפי' יש לה עדים שלא נסתרה עם הראשון אנו אומרי' שבחזקת בעולה כנסה ולפיכך אין עליה טענת בתולי' הגיורת והשבויה והשפחה שנתגיירו ושנפדו ושנשתחררו פחות מבת ג' שנים ויום אחד כתובתן מאתי' ומבת ג' שנים ויום אחד ולמעלה כתובתן מנה קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ולמטה שנבעלה אפי' בא עליה גדול כתובת' מאתים וקטן בן ט' שנים ויום אחד ולמטה שבא על הגדולה ונשאת כתובת' ר' שאין ביאתו ביאה עד שיהא בן ט' שנ' ויום א' ודוקא שלא השיר בתוליה אבל אם השיר בתוליה אין לה אלא מנה מוכת עץ כתובת' מנה ואפי' לא הכי' בה וכנסה ע"מ שהי' בתול' ונמצא' מוכ' עץ יש לה מנה אב כנס' על דעת שהי' בתולה ונמצא' בעול' אפי' מנה אין לה [ה] בתולה שהיא בוגרת או סומ' או אילונית כתוב' ר' אבל חרש' ושוטה אין לה כתוב' ל"ש נשא' לפקח או לחרש ושוטה ואם נשאו לפקח וכתב לה כתובה יש לה מ"ש לה מפני שהפסי' על עצמו ורוצה ליזוק בנכסיו אבל אם לא כתב לה אין לה כלום נתפקחת החרשת נשתפית השוטה וקיימה אח"כ יש לה כתובה מנה וחרש ושוטה שנשאו נשים אין להם כתובה כדתניא חרש ושוטה שנשאו נשים פקחות אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין להן עליו כלום ואם רצו לקיימן יש להן כתובה מנה השיאו פקחת לחרש וכתבו לה כתובה על נכסיו נוטלת כל מה שכתבו לה דלא גרע מאילו קנו לו שפחה לשמשו אבל שוטה אין ב"ד משיאין אותו שלא תקנו לו נשואין כלל קטן אפי' מבן ט' שנים ומעלה שהשיאו אביו אין לה כתובה ואם הגדיל וקיימ' יש לה עיקר כתוב' ר' לבתולה ק' לאלמנה אבל מה שהוסיף בקטנותו אין לה ואפי' העיקר אינה

הנשואין וכו' גם זה שם בשם ב משנה (דף יא) בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להם טענת בתולים ומפרש לה כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה ומ"ש אפי' יש עדים שלא נסתרה עם הראשון אנו אומרים שבחזקת בעולה נכנסה ולפיכך אין עליה טענת בתולים ברייתא שם הגיורת והשבויה והשפחה וכו' משנה שם וטעמא משום דאפי' נבעלו הן בחזקת בתולות דכל שנבעלה פחות מג' בתולים חוזרין קטנה מבת ג' שנים ויום א' ולמטה שנבעלה וכו' וקטן בן ט' שנים ויום א' ולמטה שבא על הגדולה ונשאת כתובתה ק"ק וכו' שם במשנה : ומ"ש ודוקא שלא השיר בתולים אבל אם השיר בתולים אין לה אלא מנה כן כתבו שם התוספו' והרא"ש. דבלא השיר בתולים מיירי דאלו השיר בתולים לא עדיף ממוכת עץ ומוכת עץ כתובתה מנה וכו' שם במשנה מוכת עץ כתובתה ק"ק דברי ר"מ וחכ"א כתובתה ק' וידוע דהלכה כחכמים. ומ"ש ואפי' לא הכיר בה ונכנסה על מנת שהיא בתולה ונמצא' מוכת עץ יש לה ק' אבל כנסה ע"ד שהיא בתולה ונמצא' בעולה אפי' ק' אין לה שם אמר רבא מוכת עץ לרבנן יש לה כתוב' מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה וכתבו הרי"ף והרא"ש וכן הלכתא דסדר ביה מסקנא קמייתא דאמ' הכיר בה ק' לא הכיר בה ולא כלו' אבל כנסה בחזק' בתולה ונמצא' בעולה אין לה כלום דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולי' היא אומר' משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך והיה מקחי מקח טעות ואמר רב מקח טעות לגמרי משמ' דלית לה כלו' וכן הלכ' עכ"ל: בתולה שהיא בוגרת או סומא או אילונית כתובתה ק"ק דין הבוגרת פשוט ומבואר שם בסוגיא וקמ"ל דלא תימא דבוגרת כלו בתולי' כמו שנתבאר בסי' שאחר זה שם"ס כתובתה ק"ק ודין סומא ואילונית בס' אלו נערות תניא סומא ואילונית יש להם

אינה גובה מכח שטר הכתוב׳ אלא מתנאי ב״ד לפיכך אינה גובה אלא מבני חרי ולא ממשעבדי שנמכרו בקטנותו וכן הדין בגר שנתגיירה אשתו עמו :

סח

כל בתולה שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים וכל שכתובת׳ מנה או שלא תקנו לה כתובה אין לה טענת בתולים וכל המתייחד עם ארוסתו קודם נישואין אין לו טענ׳ בתולים אבל בכל מקום שאין מתייחדין יש טענ׳ בתולים אפי׳ אין מעמידין להם עדים למשמש שלא ינהגו מנהג רמאות כר״א שאין מנהג המקום להעמיד עדים אבל אם מנהג המקום להעמיד עדים ואירע הדבר שלא העמידו עדים אז אינו יכול לטעון ומה היא טענת בתולי׳ שנושא אשה בחזקת בתול׳ ואומר לא מצאתיה בתולה ושני סימני׳ יש לה לבתולה האחד שהדם שותת ממנה בסוף ביאה ראשונה בשע׳ תשמיש והשני שימצא דוחק בביאה ראשונה בשעת תשמיש וכשאינו מוצא דוחק זהו שנקרא פתח פתוח וטענ׳ דמים ישנה בין בקטנ׳ בין בגדולה שכל בתולה יש לה דמים בין קטנה בין נערה או גדולה לפיכ׳ אם בא ואמר לא מצאתי דם אם תאמר עדיין בתולה אני בודקין אותה שמושיבין אותה על פי חבית של יין אם היא בתולה אין ריחה נודף ואם היא בעולה ריחה נודף והר״מ כת׳ שאין לבדו׳ בבנות ישראל תחלה אלא בתחלה בודקין בשתי שפחו׳ בתולה ובעולה אי סלקא מילתא על בורייה עבדינן מעשה בבנות ישראל או חוזר ובועל בפני עדי׳ ואם תאמ׳ ודאי נבעלתי ומה שלא מצא דם מפני שכך דרך בנו׳ משפחתי שאין להם דם נדה ולא דם בתולי׳ בודקין בנות משפחתה אם מוצאין כדברי׳ היא בחזקת׳ ואם אין מוצאין כדבריה רואין אם יש בה צר חולי או רעבון שאפשר לתלות בו שמחמתו יבש ליחלוחית שבה מאכילין ומשקין אות׳ עד שתבריא ותי׳ מעל פעם שנייה ונרא׳ אם יוצי׳ דם אם לאו אין שם שום דבר לתלות הרי זה טענת בתולים אפי׳ לא מצא פתח פתוח כיון שלא מצא דם שכל בתולה יש לה דם בין גדולה בין קטנה לפיכך יש להן טענת דמים אפי׳ סומא או אילונית ויש שאין לה טענת פתח פתוח כגון בוגרת שמתוך שהיא גדולה נתרפו איבריה לפיכך אם בא ואמר פתח פתוח מצאתי אם היא בוגרת אין טענתו טענ׳ ואם אינה בוגר׳ שואלין אותו שמא הטית ומתוך כך נת׳ לך כפתוח או שמא לא׳ בעלת בנחת

בנחת אלא בכח ומתוך כך לא הרגשת ברוחק ונראה לך כפתוח ואם אומר לא כי ודאי פתח פתוח מצאתי הרי זה טענת בתולים לכל בתולה שלא בגרה בין קטנ' בין גדולה בין בריאה בין חולה שכל נערה פתחה סתום אע"פ שמצא דם הואיל ולא מצא פתח סתום אין כאן בתולים ור"י פי' כיון שמצא דם אינו יכול לטעון טענת פתח פתוח וחרש' שוטה ומוכת עץ אין להן טענת בתולים כלל וכשטוען טענת בתולים אם הוא כהן שאשתו אסורה עליו אפי' באונ' או אם הוא ישרא' וקבל בה אביה קידושין פחו' מג' שנים ויום א' ודאי היה תחתיו אסור' עליו שאין כאן אלא חדא ספקא שמא באונס היה או ברצון ובחד ספקא הולכין להחמיר בשל תורה ואפי' נתיחד עמו תחלה אסור' לו כיון שאומ' שברי' לו שלא בא עליה הרי שויה לנפשיה חתיכ' דאיסורא אבל בישרא' וקבל בה אביה קידושין יתרה מבת ג' שנים ומעלה אינ' אסור' עליו דהוי ליה ספק ספקא שמא לא היתה תחתיו ושמא אנוסה היתה ונכת' ה"ר יונה הא דנאמן לאסר' עליו דווק' במכחישתו ואומר' שהיתה בתולה או שותקת אבל אם אומרת אמת הדבר שלא מצאתני בתולה אבל נאנסתי תחתיך ואם ישראל הוא מותר' לו מפני שהיא טוענת טענ' בריא והוא טוען טענת שמא שאינו יודע אם באונס אם ברצון ובריא ושמא בריא עדיף ולענין להפסידה כתובה אין חילוק בין אש' כהן לאש' ישראל ולכן אם קבל בה אביה קידושין קטנה או גדולה אלא בכל ענין האמינוהו חכמים דחזק' אין אדם טורח בסעוד' ומפסידה ודווקא שהיא מכחישתו ואומר' שמצאה בתולה או שותקת אבל אי אומר' תחתיו נאנסתי והוא אומ' קודם לכן נאנסה או אחר כן נבעל' במזיד נאמנ' ולא הפסידה כתובתה וכן אם היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מנה והוא אומר בעולת איש את ואין לך כלום נאמנת וכתב הרמ"בם והוא מחרים כתם על מי שטוען שקר לחייבו ממון כת' הגאונ' שאין נאמן להפסיד' אלא מנה ומאתים אבל תוספת שכ' לה מדעתו אינו נאמן להפסידה וכ' הרמ"ב שאינו נאמן להפסידה התוס' א"כ נודע לו בראיה ברורה שהיתה בעולה קודם שתיארס והטעתו לפיכך יש לו

להשביעו בנקיטת חפץ כדרך כל הנשבעים ונוטלין ואח״כ תגבה התוס׳ אבל היא אין להשביעו שלא מצאה בתולה ואח״כ תפסיד והעיקר שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא היא תחרים סתם על מי שטוען עליה שקר ואם רוצה לקיימה אחר שהפסידה כתובתה חוזר וכותב לה מנה לפי שאסור לשהות עם אשתו שעה א׳ בלא כתובה ע״כ ואין טענת בתולים אלא כשטוען מיד אחר שנכנס עמו אבל אם אינו מערער מיד בין אם טוען בעלתי מיד ולא מצאתי בתולים או אם טוען לא בעלתי עד עתה ולא מצאתיה בתולה אינו נאמן כר״א שב״ד מצוי לו כל שעה אבל אינו מצוי וטוען בב״ד הראשון שמצא שבעל מיד ולא מצא בתולים נאמן ואין טענת פתח פתוח אלא בנשוי שהוא בקי אבל בבחור לא מבעיא שאינו נאמן אלא שמלקין אותו אם טוען טענת פתח פתוח מצאתי:

סט כשנושא

אדם אשה בין בתולה בין בעולה בין קטנה או גדולה אחת בת ישראל או גיורת או משוחררת יתחייב לה בי׳ דברים ויזכה בד׳ דברים העשרה שמתחייב בהן ג׳ מן התורה דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע שארה מזונותיה כסותה כמשמעו עונתה לבא עליה כדרך כל הארץ והשבעה מדברי סופרים וכולם מתנאי ב״ד האחד מהם עיקר כתובה והשאר נקראים תנאי כתובה ואלו הן לרפאותה אם חלתה ולפדותה אם נשבית וקוברה אם מתה ולהיות ניזון מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה ולהיות בנותיה ממנו ניזונות מנכסיו אחרי מותו עד שיתארסו ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשין כתובתה יתר על חלקם בירושה שעם אחיהם והד׳ שזוכה בהן כולם מד״ס ואלו הן מעשה ידיה ומציאתה ואוכל כל פירות נכסיה בחייה ואם מתה בחייו יורשנה ועוד תקנו חכמים שיהיו מעשה ידי האשה כנגד מזונותיה ופדיונה כנגד אכילת פירות נכסיה וקבורתה כנגד ירושת כתובתה לפי׳ אם אמרה האשה איני ניזונת ואיני עושה שומעין לה ואין כופין אותה אבל אם אומר הבעל איני זנך ואיני נוטל מעשה ידיך אין שומעין לו שמא לא יספיקו ואפילו היא אומרת איני נותנת לך פירות ואיני חפץ שתפדני אם אשבה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הגוים וכל אלו הדברים אפילו לא נכתבו בכתובה או אפילו לא כתבו כתובה כלל אלא נשא סתם זכתה האשה בכל י׳ דברים והוא בד׳ התנה הבעל כשנשאה שלא יתחייב באחד מהדברים שהוא חייב בהם או שהתנית האשה שלא יזכה הבעל באחד מהדברים שיש לו לזכות בהן התנאי קיים חוץ מג׳ דברים שאין התנאי מועיל בהן ואלו הן עונתה ועיקר כתובתה וירושתה כיצד התנה ע״מ שלא יתחייב בעונתה חייב בעונתה כיון שאינו

[illegible]

שאינו תנאי של ממון תנאו בטל וכן התנה לפחו' מעיק' כתובתה או שכתב' לה מנה או ק' וקו מחלה לו על' תנאו בטל וכן אם התנה עמה אחר שנשא' שלא ירשנ' תנאו בטל אבל בכל שאר הדברים תנאו קיים כגון שהתנה עמה ע"מ שאין לה שאר וכסות או שלא יאכל פירות נכסי' וכיוצא בו תנאו קיים ור"ח ור"י כתבו ג"כ שלענין ירושה אינו מועיל תנאה אפי' התנה קודם שנשאה שלא ירשנה אינו מועיל ויורשה ורב אלפס פסק שגם לענין ירוש' מועיל תנאי ולזה הסכים א"א ז"ל :

ע חייב במזונותיה כיצד אוכלת עמו ממה שהוא אוכל ושותה עמו ממה שהו' שותה ואם משפחתה ובית אביה מנהג' בגדול' יותר ממה שנוהג הבע' אם כל בני משפחתה בין אותם שהן עשירי' בין שאינם עשירי' מבקשי' אותם הגדולות אז צריך להנהיגה כדרך שנוהגין בני משפחתה דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו ואם אין כל משפחתה מבקשים אותה הגדולות אז אינו חייב לה בהן כל זמן שאוכל' עמו אבל אם אינה אוכלת עמו אלא נותן לה מזונותי' לבדה אז צריך להנהיגה כדרך שהיתה נוהגת בבית אביה שהרי ברשותו הוא ליתן לה מזונות והיא תאכל לבדה כל זמן שתרצה דתנן המשרה אשתו ע"י שליש פיו' שמפרנסה ע"י אחר לא יפחות לה מב' קבין חטין לשבוע או ד' קבין שעורין ונותן לה חצי לוג שמן וחצי קב קטנית וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתו פירות ממקום אחר ואם היא מניקה נותן לה יין ואם היא רגילה ביין נותן לה אפי' אינה מניק' ואוכלת על שלחנו מליל שבת לליל שבת ונותן לה מעה כסף לשבוע לצורך דברי' קטני' ואם אינו נותנו לה מה שעשתה מותר על מעשה ידיה הקצוב שחייב' לתת לו כדלקמן הוא שלה אם צמצמה והותירה מאלו המזונות הוא של הבעל בד"א בעני שבישרא' אבל בעשירים הכל לפי כבודם ובירושל' משמע שאין יכול לפרנסה ע"י פרנס והיא תאכל לבדה אא"כ שיה' מרצונ' וכן היא מסקנת א"א הר"אש ז"ל לשון הרמ"בם כמה מזונות פוסקין לאשה פוסקין לה לחם כ' סעוד' בכל יום סעודה בינונית של בל אדם באותה העיר שאינו לא חולה ולא רעבתן מאותו מאכל של אנשי

אנשי אות' העי' אם חטין חטין אם שעורין שעורין אורז או דוחן או שאר מינין שנוהגין בהן ופוסקין לה פרפרת לאכול בו הפת כגון קטני' או ירקו' כיוצ' בהן ושמן לאכילה ושמן להדליק הנר ופירות ומעט יין לשתו' אם הו' מנהג המקו' ששותו' הנשי' יין ופוסקין לה ג' סעודו' בשבת בשר או דגים כמנהג המקו' ונותן לה בכל שבת מעה כסף לצרכ' כגון פרוטה לכבס או למרחץ וכיוצא בה בד"א בעני שבישר' אבל אם הוא עשי' הכל לפי עשרו אפי' היה ממונו ראוי שיעשה כמה תבשילין בשר כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממונו ואם אינו יכול ליתן לה לחם הצרי' לה כופין אותו להוציא ותהיה כתובת' עליו כחוב עד שתמצ' ידו ויתן הבעל שרוצה ליתן מזונו' הראוין לה ותהי' אוכלת ושותה לעצמה והוא אוכל ושותה לעצמו הרשו' בידו ובלבד שיאכל עמה מלילי שבת ללילי שבת ע"כ כ' ה"ר אליהו חיי' אדם להשכי' עצמו כפועל לפרנ' את אשתו דמספר כתוב' גלמו' אנא אפלח ואוקיר ואזון ואפרנ' ואכסי יתיכי ור"ת היה או' שא"צ ומכתוב' אין ללמוד דאנא אפלח אין פירושו שישכי' את עצמו אלא עבוד' שדרך האד' לעשו' בביתו כמו לחרוש ולזרוע וכ"כ הרמ"ה לחיוביה למ' עבד לא מחייבי' ליה אבל היכא דעבד ושקל אגר' אע"ג דגבי ב"ח לא מחייבי' לי' למפרע מיני' אלא לבתר דשיימינן ליה מזון ל' יום ושאר מילי דסדרי' גבי מזונו' אשתו כיון דלאו זוזי אסקי' ביה אלא מזוני חייב לזונ' כפי כבודה אפי' אי לית ליה אלא מזוני' דחד יומא חייב למיזנ' מינייהו או למיכל בהדי' במאי דאכיל מי שהלך למדינ' הים ואשתו תובעת מזונות בב"ד ג' חדשים הראשונ' אין נותנין לה שחזק' אין אדם מניח את ביתו ריקן מכאן ואילך פוסקין לה אפי' לא שמעו בו שמת אפי' שבוע' אינה צריכ' אבל אין נותנין לה במה שתתקש' דכיון שאין בעלה בכאן אינ' צריכה להתקשט ויש מהגאונים שכתבו שאין פוסקין לה מזונ' עד שתביא כתובת' דשמא מחלה כתובתה ואין לה מזונ' והרמב"ם כת' שפוסקין לה אפי' אין כתובת' בידה וכן אמר א"א הרא"ש ז"ל כת' הרמב"ם שב"ד פוסקין לה מזונו' ואין חושבין על מעשה ידיה עד שיבא בעלה ואם מצא שעשת' הרי הוא שלו וכן אם לא עמדה בדין אלא מכרה לעצמ' למזונו' מכרה קיים ואינה צריכה לא שבועה ולא הכרזה

עד

שיבא בעלה ויטעון או עד שתבא לגבות כתובתה אחרי מותו ואז מגלגלין עליה שלא מכרה אלא למזונותיה שהיא צריכה לה וא״א הרא״ש ז״ל כתב שאין ב״ד פוסקין לה עד שידקדקו אם לא יספיקו לה מעשה ידיה שהיא רגילה לעשות שכשנפרעין מנכסיו של אדם שלא בפניו ראוי הוא שיהפכו בזכותו ואם עמד אחר ופרנס מדעתו אין הבעל חייב לשלם כיון שלא צוה לו לפרנסה אבל אם לותה בערים חייב לשלם לזה שלותה ממנו ופי׳ ה״ר דוקא שלותה אחר שפסקו לה ב״ד אבל אם לותה קודם שפסקו לה ב״ד אם ירד״צ לא ישלם כי יאמר היה לה להתפרנס ממעשה ידיה וא״א הרא״ש ז״ל כתב אם לותה בעדים אף בלא ב״ד חייב לפרוע ומוציאין מן הבעל ואם יאמר כשיבא צאי מעשה ידיך שעשית או שהיה לך לעשות במזונותיך רשאי ואין משלם מה שלותה אע״פ שאינה מספקת כל צרכיה ממעשה ידיה כיון שמספקת לדברים גדולים היתה דוחקת ומצמצמת עצמה קודם שתתבייש לבא לב״ד על עסק מזונותיה אבל ב״ד אין פותחין לו בטענו אלא אומרים לו צא ופרע מה שלותה ואם בעצמו יטעון רשאי אם ידוע שהיא מספקת לדברים גדולים אבל אם אינה בת מלאכה או כל כמיניה לטעון כך ואם קדמו ב״ד ופסקו לה כיון שבאת לפני ב״ד גלתה דעתה שאינה רוצה להתפרנס בדוחק ואין לו עוד טענה על מעשה ידיה כי מסתמא כשב״ד פסקו לה מזונות דקדקו מה שצריכה יותר על מעשה ידיה שרגילה לעשות ואם בא הבעל ואמר הנחתי לה מזונות כשיצאתי מכאן נאמן פר״י שנאמן בשבועה אם ב״ד פסקו ומכרו ונתנו לה ואפילו לותה ואכלה צריך לשלם מה שלותה ע״פ שבועתה ורש״י פי׳ שנאמן בשבועתו אפילו להוציא מה שפסקו ונתנו לה ב״ש שלא יפרע מה שלותה והרמב״ם חילק בדבר וכתב אם פסקו לה ב״ד ומכרו ונתנו לה או שמכרה היא בעצמה נאמן להשביעה ונשבעת בנקיטת חפץ שלא הניח לה ואם לותה נאמן הוא בשבועת היסת ונפטר ונשאר החוב עליה לא לותה ולא מכרה אלא דחקה עצמה ביום ובלילה ועשתה ואכלה אין לה כלום וא״א הרא״ש ז״ל הסכים לדעת רש״י דכיון שהוא מוחזק וטוען ברי לי אין מוציאין מידו וכ״נ דעת רב אלפס שכתב בתשובה שאלוהו באשה שהלך בעלה למ״ה ובעלה שגר לה מזונות בחזרתו מצא עליה חשבון מהוצאות שהוציאו עליה אביה ואחיה והשיב שבעלה יחשב ממה ששגר ומה שהניח לה ואם יש בו כדי סיפוקה כשיעור שפסקו לה חכמים על הדרך שאמרו עולה עמו ואינה יורדת עמו עם מה שמתחייב במעשה ידיה פטור במה שלותה ואם יפחות יפרע מה שנפחת ואם האשה אינו מודה בחשבון ששגר לה בעלה ישבע שבועת היסת ונפטר ע״כ ואם בא ואמר קודם שהלכתי אמרתי לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ונתרצית נאמן והרמב״ם כתב אפילו לא נתרצית בפירוש אלא שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ושתקה

ואמר כאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי פי' ואשתו תובעת מזונות שלותה ואכלה קודם שבא ואמר כאי מעשה ידך במזונותיך כלומר לא אפרע כי היה לך להתפרנס ממעשה ידיך ואע"פ שאינה מספקת דאם לא היו מלוים לה היתה דוחקת עצמה ומצמצמת ואין לפרש דה"ק אני אמרתי לה קודם שהלכתי כאי מעש' ידיך במזונותיך ובנותיו עד שהן בני שש וכו' מימרא בפ"ק אע"פ (דסה) ומ"ש בשם ר"מ מרוטנבורק וכתרכית דא"כ הל"ל כאמן אלא רשאי משמע דהשתא הוא רשאי לעשות כן כדי שלא לפרוע מה שלותה והא דאמרי' לקמן לותה ואכלה ועמדה ומיאנה ודייקינא טעמא דמיאנה הא לא מיאנה אית לה התם מיירי שהשקולה ב"ד ואח"כ לותה עכ"ל ומ"ש רבינו וכן דעת הרי"ף שכתב בתשובה שהאלופה באשה שהלך בעלה למ"ה וכו' תשובה זו כתובה בספר התרומה שער ס"ה ומסיים בתשובה זו ואם כאשה לא לותה כלל אלא אביה או אחיה הוסיפו לה פירות או ליפתן דרך כבוד או שהיו מרחמים עליה שלא לפוש שלוחה אין הבעל חייב באותן דברים כלל ועלה אמרינן מי שהלך למ"ה ועמד א' ופירנס את אשתו איבד מעותיו ומה שאמרו שכתבו לה לשם כבוד בגון שהלכו לה מה שלא אמרה לשם הלואה כך וכך שלחו לי כך וכך אבל מה שקבלה מהם לשם הלואה חייב כדאמרינן ואם הם טוענין שמה הוא אותן לתת לה הוכחת ע"מ שישלם לה הוא ואתיבוא לסר"מ ישבע היא ויפטר עכ"ל ועיין במרדכי שם ומצאתי כתוב בתשובות הר"מ אמי מאן דמפליג בין אב לאחר אבל מ"מ למזונות או לקבורה אבל בגדי שבת ורגל שאין לה צורך גדול כ"כ לא ואם הלך למ"ה והיא יכולה מבית אביה ולותה ואכלה עיין במרדכי בפ' הנז' : ואם בא ואמר קודם שהלכתי אמרתי לה כאי מעש' ידיך במזונותיך ונתרכית נאמן זה לא מצאתי מבואר אבל נלמד הוא מדין בא ואמ' הנחתי לה מזונות כהיאתי שכתבא בסמוך שנאמן בשבועה ומ"ש בשם הרמ"ה בפי"ב מה"א וכ"כ הה"מ בפ' דייני גזולות מתבאר בסוגיא שאם אמר לה כאי מעשה ידיך במזונותיך שאין לה מזונות וכתב רבינו שאילו לא רצתה בדבריו וכו' לומר דדוקא כשהשתיקה אבל אם מיחתה ואמרה איני רוצה לאו כל

ושתקה איזלה מזונו' שאילו לא רצתה בדבר זה ולא סמכה דעת' היה לה לתבעו או לומר אין מעשה ידי מספיקין לי :

עא חייב

אדם לזון את בניו ובנותיו עד שהן בני שש [א] וכתב ר"מ מרוטנבורק אפי' יש להם נכסי' שנפלו להם מבית אבי אמם חייב לזונם ביון דתקנת חכמים היא זכו במזונותיהם אפי' אם יש להם להתפרנס משלהם ומשש ואילך מצוה לזונם עד שיהיו גדולים ועל זה נאמר עושה צדקה בכל עת ואם אינו רוצה אין כופין אותו אבל מפצירין בו ואם אינו מתרצה מכלימין אותו ומכריזין עליו פלוני אינו רוצה לפרנס בניו והרי הוא גרוע מעוף טמא שמרחם על בניו בד"א שאינו אמוד לנו בממון ליתן צדקה אבל אם הוא אמוד שיש לו ממון ליתן צדקה לוקחין ממנו בעל כרחו משום צדקה וזנין אותן עד שיגדלו ואם הלך למדינת הים והניחן כאן מוכרין מנכסיו לפרנסם עד שיהיו בני שש כמו שמוכרין למזון האשה למי שהלך למדינת הים אבל אם הם מבני שש ומעלה אין זנין אותן מנכסיו דכיון שיצא לדעת אם היה רוצה שיתפרנסו מנכסיו היה לו [ב] לצוות אבל מי שנשתטה מפרנסין אשתו מנכסיו ונותנין לה כמ' שתתקש' ומפרנסין לבניו ולבנותיו אפי' יתרו' משש עד שיגדילו דמסתמא ניחא ליה שיפרנסו לבניו ולבנותיו והרמב"ם כ' דבשניהם אין מפרנסין לבניו ולבנותיו מבני שש ומעלה אפי' אם הוא אמוד ואינו נ"ל כמו שכתבתי [ז] :

עב המדיר

את אשתו מליהנות ממנו אין הנדר חל להפקיע מזונותי' שהרי הוא משועבד לה ואינו יכול להפקיעם ואם אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך והיא מספקת לדברים גדולים ולא לדברי' קטנים ואותם הדברי' קטנים נוהגין בהם בני אבי' מפני שהוא עשיר אבל שאר משפחתה שיש להם עושר כמו שיש לבעלה אין נוהגין בהן אז חל הנדר שהרי אינו חייב לה באלו דברי' הקטני' כל זמן שהיא עמו אבל משהדירה ואינה עוד עמו צריך להנהיג' בכבוד בית אביה באותן הדברים הקטני' לפי' אם הדירה עד ל' יום יפרנס' באלו הדברים הקטנים ע"י פרנס שיאמר לו כל הזן אינו מפסיד אבל לא יאמר לו להדיא לך ותזון אותה דא"כ רהוה ליה שלוחו וכן אם הדירה סתם או זמן רב יפרנסנה ע"י פרנס

מבוא אבל כלמד הוא מדין בא ואם הנחתי לה מזונות כהיאתי שכתבא בסמוך שנאמן בשבועה ומ"ש בשם הרמ"ה בפי"ב מה"א וכ"כ הה"מ בפ' דייני גזולות מתבאר בסוגיא שאם אמר לה כאי מעשה ידיך במזונותיך שאין לה מזונות וכתב רבינו שאילו לא רצתה בדברים וכו' לומר דדוקא כששתקה אבל אם מיחתה ואמרה איני רוצה לאו כל כמיניה דמזוני עיקר כמו שכת' למעלה ופשוט הוא וכן כתבו המפרשים ז"ל ורש"י פי' וקבלה עליה ואי אפשר שהוא ז"ל יודה שהשתיקה היא קבלה עכ"ל : כתב הרשב"א שנשאל על שמעון שהלך למ"ה ואשתו תובעת לראובן שמחזיק בקרקע בעלה שיתנה ממנו כדי שתתפרנס למזונותיה ויש לשמעון נכסים אחרים בני חורין והשיב אפי' כנכנס ראובן בנכסיו בקרקע שמעון אין האשה בעלת דין שלו אא"כ היא מורשה מראובן בעלה או שב"ד מעמידין דין עמו לפי מה שהוא טוענין אם רשותו אבל היא אינה בזה אלא כנכרים זולתי אם תבא לגבות ממנו כתובתה או מזונותיה וכיון שיש נכסים אחרים בני חורין תגבה מהם עכ"ל וכ' עוד שנשאל על ראובן שהלך למ"ה ותבע אשתו מב"ד לפסוק לה ולבתה מזונות ופסקו לה ולבתה מזונות ידועים ויזונם שמעון אביה וכתבו לו ב"ד שיפרע מנכסי ראובן בכל מקום שהם לפי שהיא נזונת על ידו ועוד כתבו לשמעון כח ורשות בכל זמן שלא תמצא האשה מנכסי בעלה להתפרנס מהם שיוציא לה שמעון בתורת הלואה ומת ראובן והיו האשה ובתה נזונות על שלחן שמעון ונשתדלה הבת פסק לה שמעון נדוניא משלו והשיאה ללוי ואח"כ נפלו לאותה בת ירושה מבית מורישי אביה ועכשיו בא שמעון להפרע ממנה מה שהוציא במזונותיה והיא משיבתו בשם שנתחסדת עמי להשיאני משלך כך נתחסדת עמי לפרנסני משלך ושמעון טוען מעולם לא ויתרתי על המזונות רק הייתי ממתין עד שיהיו לך נכסים ותפרעני והשיב ב"ד שפסקו מזונות לבת שלא כדין עשו כיון שהלך מדעתו כדתניא בפ' נערה וגמ"מ הא שה וסבת לא לוו כלום ושמעון כדי שתהא כריכה אחר נכסי הבעל להפרע ממנו היאור שמעון ונפרע ממנה כדרך שהאשה שלותה והכלה אלא שמעון קבל עליו כאן והוא ידרוך על נכסי הבעל בכל מקום שימצאם אבל רואה אני שלאחר מכאן כתבו לו ב"ד וכל זמן שלא תמצא נכסי לבעל להתפרנס מהם שיוציא לה בתורת הלואה כל כרכיה ולפיכך הדין עמו במה שתובע להפרע מן הבת ואם נתחסד להשיאה לבעל משלו אין זה מחייבו ליתן לה מזונות משלו כמה זמן תשהא אשת איש מלתבוע מזונות ותפסידם א' כתוב' בסי' כ"ג ועוד אכתוב בס"ס שאם לא נתגלגל מזונו' ועשת' ואכלה ושותיה אין לבעלה עליה כלום אם גובה האשה מזונו' ממתנו' שנתן בעלה עיין במרדכי פ' נערה שנתפתתה כ' הריטב"א בפ' הנושא גבי מתניתין דאלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית אבא וכו' ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה וכו' וה"ה לאשה בחיי בעלה שיצאה מביתו והלכה לה שאם נתנה טעם לדבריה חייב לתת לה מזונות אלימי' במקום שהיא אבל אם לא בירדה טעם לדבריה אינו נותן לה מזונו' שאין חיוב מזונו' לאשה על בעלה אלא כשהיא עמו על שלחנו וכן הוא באלה הדברים רבה על פסוק למען ירבו ימיכם ואפי' לדברי הרמ"ב שאומר שיכול להסרותה ע"י שליש הוא עדיף מיניה זה ואפי' לפי ברכת הבית אפשר דלא יהיב לה דלא תקון לה רבנן מזונו' אלא ביושבת תחתיו ומשמשתו אבל כשאינה יושבת עמו ואינה באה בטענה אין לה דין מזונו' וכן דעת רבותי אף כשהלך בטענה אם שתק' לא תפע' מזונו' משלה לפו לשעבר

וכן מי שנתכוסו בקולר או נשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין אשתו ובניו ובנותיו שהן בני ו' שנים או פחות ומפרנסין אותם ע"ב ומה שהוקשה לרבינו בדבריו כבר הרגיש בו ה' המגיד ויישבו שכ' נ"ל ויש לשאול שהרמב"ם מדבריו שהשכני שהם יותר על שש אין זנין אותן מנכסי מי שנשתטה ודינו הוא למי שהלך למ"ה ובגמ' חלקו בהם בפירוש ואין בזה שום מחלוקת והתשוב' שרבי' לא כ' במי שנשתטה אלא מי שמוציאין מנכסיו בין שהוא אמיד בין שאינו אמיד והוא בקטנים עד שש ובזה הושוו מי שנשתטה ומי שהלך למ"ה אבל בגדולים מבן שש והוא אמיד לא דבר רבי' בכאן ובזה חלוק מי שנשתטה ומי שהלך למ"ה וסמך לו רבי' על מ"ש בסוף ה' נחלות שמי שנשתטה שפוסקין צדקה על ממונו ולא יהו בניו הגדולים על ו' פחותים מאחר וכבר ביאר רבינו למעלה שהן נזונין משום צדקה וב"ש שמוציאין ממנו צדקה וזנין בניו וזה ברור כנ"ל עכ"ל : כתב בי"ע הר"ן מצאתי בתלוי בה ישנות שהלכך לגבי מי שנשתטה עבדינן הא והא ולגבי מי שהלך הא והא לא עבדינן כרב חסדא דרבי' הוא לגבי רב יוסף ואף הרמ"ב כת' בסוף ה' נחלות ומי שנשתטה או נתחרש ב"ד פוסקין עליו צדקה אם היה ראוי ולא ידעתי למה דלרב חסדא אמ' תכשיט כהי דאמריתא קאי אי אפשר דדבר אחר דאמ' מר עוקבא גבי נשתטה ה"נ מפליג אתכסי ממעטו אבל צדקה מנין עכ"ל כתוב בתשובת הרשב"א סי' תתקפ"א שנשאל על איש שנשתטה ונמצאת ביד קרובי האשה עדיין אם נאמר תזון היא מן הנכסים והוא מן התמחוי או אם מוציאים ב"ד מידם והשיב דמוציאין דא"א לגבות היא כתובתה כל שהוא אינו יכול לגרש אלא נזונין היא ובעלה ובניהם בת גדולה שהיא מולנית ותובעת מאביה שיפרנסנה כי גרעא מקטנה וגם תובעת שישיאנה עיין בהגהות מרדכי דקידושין : מדברי הרא"ש בתשובה כלל י"ז סי' ז' נראה בסדיא דמי שבא על הפנויה וילדה ממנו בן או בת חייב לזונם וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן מ"א ומיהו כ"ה"מ כשהוא מודה שנולד ממנו אבל אם אינו מודה בכך אפילו נודע שבא עליה והיא טוענת דמינה שהיא מעוברת ממנו כיון שאינו מודה לה בזה הרי אפשר שנתעברה מאחר דכי היכי דאפקרה נפשה לגביה אפקרה נפשה לגבי אחריני ה' :

עב המדיר את אשתו מליהנות ממנו אין הנדר חל להפקיע מזונותיה וכו' ואם א"ל כאי מעש' ידיך במזונותיך והיא מספקת לדברים גדולים וכו' בכתובות פ' המדיר (דעד) המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה ומקשי' בגמ' וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה משעבודיה ומשני באומר לה כאי מעשה ידיך במזונותיך א"ה פרנס למה בדלא ספקה אי בדלא ספקה כדי קושיין לדוכתא א"ר אשי במספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים בני דברים קטנים ס"ד אי דרגילה בהו הא רגילה בהו ואי דלא רגילה בהו פרנס למה לא צריכא דרגילה בבי נשא וקא מגלגלא בהדיה דאמר לי עד שאידך דלא אדרתן גלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מגיכא דמגלגל בהדך ומ"ש עד ל' יום דלא שמעי בה אינשי ולא זילא בה מילתא טפי שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא וכ' הר' א' שהא דקא רבשתא דאדרתן

כ"כ הר"א בשמו בפ' נערה שנתפתתה ומ"ש ומשש ואילך מצוה לזונם עד שיהיו גדולים בפ' נערה שנתפתתה (דמט) באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ובנותיו כשהן קטנים ופרש"י כשהם קטנים עד שיביאו ב' שערות : ומ"ש וע"ז נאמר עושה צדקה בכל עת ואם אינו רוצה אין כופין אותו וכו' עד לוקחין ממנו בע"כ משום צדקה וזנין אותם עד שיגדלו שם ומ"ש ואם הלך למ"ה והניחם כאן מוכרין מנכסיו לפרנסם עד שיהו בני שש וכו' אבל מי שנשתטה מפרנסין אשתו מנכסיו וכו' שם (דמח) אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר א"ל רבינא לרב אשי מ"ש מהא דתניא מי שהלך למ"ה ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסים את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר א"ל ולא שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת מאי דבר אחר אמר רב חסדא תכשיט ורב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כ"ש צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול ופרש"י אבל לא בניו ובנותיו שאינו חייב במזונותיהם בחיין ולא שאני לך וכו' יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו בנותיו ואשתו ולא צוה גילה דעתו שאינו רוצה לזון הילכך אשתו דמחייב לה בתנאי כתובה משתעבוד נכסים בניו ובנותיו לא אבל נשתטה ביוצא מן העולם שלא לדעת מסתמא ניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו תכשיט בשמים של אבק רוכל שהנשים מתקשטות בהם עיין שם במרדכי והרמ"ב כתב בפי"ב מה אישות כשם שב"ד מוכרים למזון האשה שהלך בעלה כך מוכרין למזון בניו ובנותיו כשהן בני ו' שנים או פחות אבל יותר על שש אין זנין אותן מנכסיו שלא בפניו אע"פ שהוא אמוד

ע"א (א) כתב הר"ן ס"פ אע"פ כראה הא דחייב לזון בניו ובנותיו דוקא כשאמן קיימ' אבל כיון דנתגרשה אחרי' עד בני ו' אי אפש' להעמיד עצמה שלא תזון אותם ובכלל מזונותיה הוא אבל אין אמן קיימת אין חייב לזונן אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עכ"ל ועיין לעיל סוף סי' ז' מתשו' הרא"ש וריבב דחשוב דלא ס"ל כדעת הר"ן : (ב) וכ' המרדכי פ' נערה שנתפתתה בשם ר"י דוקא כשלא התחיל האב לזונן אחרי' אבל אם התחיל לזונן בניו ובנותיו זונין מנכסיו דודאי כה"ג ניחא ליה כיון שהתחיל לזון : (ג) ...

(ז) וכ"כ המ"מ פי"ב דאישות ובהר"ן פ' נערה דף תת'ו ...

דאדרתן לא מצינא דאיגלגל בהדך ואת"ג דאיבה יורדת עמו ולא"כ הרי משועבד לה לדברים שהיתה רגילה בהן בבית אביה והיא קהל הנדר וי"ל דהא דאיבה יורדת עמו בדברים של בני משפחה שיש להם עושר שוין בו אבל הנך דברים קטנים דרגילה בהו בבית אביה לפי שהיה עשיר אבל בני משפחה שאין להם עושר אלא כמו שהיה לבעלה אינם רגילים באותם דברים קטנים לה לגלגל עמו כל זמן שהיא אצלו הילכך הל הנדר אבל כשהדירה ואינה עוד אצלו חייב להכניסה בכבוד בית אביה הילכך אמרה ליה שתא דאדרתן לא מגלגלנא בהדך עכ"ל והוא מדברי התו' והא דתנן יעמיד פרנס מקשה בגמרא ופרנס לאו שליחותיה קעביד א"ר הונא באומר כל הזן אינו מפסיד וכתבו התום' והרא"ש והר"ן בשם רשב"ם שדקדק מסוגיא דגמרא דדוקא כה"ג דקאמר כל הזן אינו מפסיד בכי הוא דהרי כמודר הנאה אבל למימר ליתיה אם תזון לא תפסיד לא דמחזי כשלוחו. ע"כ (וכ"ה בי"ד סי' רכ"א) ומשמע לרבינו דדוקא לומר ליחידאה אם תזון לא תפסיד הוא דמיחזי כשלוחו אבל כשאומר כל הזן אינו מפסיד אע"פ שאומר כן ליחידאה לא מיחזי כשלוחו כיון שבלשון רבים הוא אומר לפיכך כתב שמתיר ע"י פרנס שיאמר לו כל הזן אינו מפסיד וכו' ש וכן אם הדירה סתם או זמן רב יעמיד פרנס ע"י פרנס ל' יום וכו' ושם אמר רב ל"ס אלא במפרש אבל בסתם יוציא מאלתר ויתן כתובה אפי' במפרש שהוא ל' יום ושמואל אמר אפי' בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו ופסקו הפוסקים כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני ומ"ש אחר ל' יום יוציא ויתן כתובה לר"י כופין אותו בשוטים ולר"ח אין כופין מחלוקת ר"י ור"ח כתבו התוספות והמרדכי בר"פ המדיר גבי הא דשבא על יבמתו ומ"ש ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל הוא בפרק הבא על יבמתו ובסי' קנ"ד כתב רבינו דברים אלו באורך והם מכתיבי דעות הפוסקים בדין זה והרמב"ם כתב בפי"ב מה' אישות כלשון הזה המדיר את אשתו שלא תתקשט לו וכו' ממתינין לו ל' יום ובאותן של יום תהיה היא עושה ואוכלת ויעמיד אחד מחביריו מפרנס אותה דברים שהיא צריכה להם יותר על מעשה ידיה אם אין מעשה ידיה מספיקין לה לכל ע"כ וכתב הר"ן על זה ודבריו תמוהים בעיני שהרי בגמרא אמרינן בהדיא דלא מצי מדיר לה אלא כאומר לה כאי מעשה ידיך במזונותיך אבל סתמא לא אמרינן כעסה כמי שאומר לה מ"מ מספיקין לה דוקא באומר לה וכמספקת לדברים גדולים ובמגלגלת בהדיה לדברים קטנים ומדבריו נראה דאפי' בשאין מעשה ידיה מספיקין ולא מגלגלא בהדיה הייל נדרא וכל שמעשה ידיה מספיקין אפי' לא א"ל כאי וכו' מצי מדיר לה ואילו בגמרא אמרינן דבאומר מהני כי לא אמר מעבד לה ואלו כל כמיניה למימר אינו נותן מזונות שהיא עכשיו תעכב מעשה ידיה ודכותה גבי אשה אע"פ שהיא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אינה יכולה לומר איני עושה בלבד והוא מעצמו יעכב מזונות דהא תנן קונם שאני עושה לפיך א"כ להפר ואין לך אומרת איני עושה גדול מזה וכ"ל שהביאו לומר כך משום דלא אבחן דאלמוה רבנן לשעבודא דידה והיינו טעמא משום דלא צריך לאלומי דע"כ או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ומ"ה ס"ל ז"ל דהגא דקונם שאני עושה לפיך א"כ להפר היינו משום דס"ל דקונמות אין מפקיעין מידי שעבוד ולא צריך כלל לטעמא דאלמוה וכי אמרינן הכי לעיל בפ' אע"פ היינו כר"י בן נורי דס"ל דהשתא לא הייל נדרא ולבתר הכי הייל נדרא ומ"ה ע"כ לא אצטריכינן לאסוקי דקונמות בקדושת הגוף דמו ואלמוה לשעבודי דבעל כדאיתא בסוגיין דאע"פ דוק ותשכח אבל לת"ק דאמר א"כ להפר נקט מילתא כפשטה דס"ל דקונמות אין מפקיעין מידי שעבוד וכי פרכינן וכתנן קונם כי הכי פרכינן לימא מתני' דלא כת"ק דהתם ובכל הך סוגיא לפרוקי ת"ק דהתם אמתניתין אתאמר אבל לדידן דקי"ל כר"י בן נורי דקונמות מפקיעין מידי שעבוד לא צריכין לכל הני הוויי ולא קשיא לן מידי משום דשעבודא דידה הוא דאלמוה רבנן כי יצטרך לגרש ע"כ והשתא אינו מוציא אלא ברצונה אבל שעבודא דידיה אמאי צריכים לאלומיה הא ביפר או יוציא ויתן כתובה הגי שהאשה יוצאה לרצונה שלא לרצונה ובכך עלו דברי הרמב"ם ז"ל כהוגן עכ"ל ה:

פרנס ל' יום רשט' בתוך כך יתיר נדרו אחר ל' יום יוציא ויתן כתובה לר"י כופין אותו בשוטים ולר"ח אין כופין ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל נדרה שלא תטעום א' מן המינים וקיים לה הוא או שאמר לה הנאת תשמישך עלי אם אוכלנו אפי' הוא רע ולא טעמה אותו לעולם יוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא מדירה שאמר לה הנאת תשמישך עלי אם תטעום מאותו המין יקיים ז' ימים ואז יוציא ויתן כתובה כ' הרמ"ה בנדרה היא וקיים לה הוא אם רוצה לישב עמו ולא תאכל מאותו המין תשב ואם הוא אומר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי הוא היה לו להתיר לה מרצונו:

עג כסותה

כיצד חייב להלבישה לפי כבודו ואמרו חכמים בעני שבישראל שיתן לה בגדים ששוים נ' זוז מכסף מדינה שהם ו' דינרין ורביע של כסף ולא יתן לה שחקים בימות הגשמים ולא חדשים בימות החמה אלא נותן לה חדשים בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שהם מותר הבלאות הן שלה להתכסות בימי נדותה וכיפה לראשה וחגור למתניה לשנה ומנעלים חדשים ממועד למועד וכתב הרמ"ה כ"ז בימים ההם ובא"י אבל בשאר זמנים ובשאר מקומות אין הדמים עיקר יש מקומות שהבגדים ביוקר ויש מקומות שהן בזול אלא העיקר שסומכין עליו שמחייבין אותו ליתן בגדים הראויין ליתן לה לימות הגשמים ולימות החמה כסות שלובשת כל אשה בעלת בית כאותו מדינה ובכלל הכסות שהוא חייב לה כלי בית ומדור שיושב בו ומה הן כלי בית מטה מוצעת ומפץ ומחצלת לישב עליה וכלי אכילה ושתייה כגון קדרה וקערה וכוס ופכבוק וכיוצא בהן והמדור שנותן לה בית של ד' אמות ותהיה רחבה חוצה לו כדי להשתמש בו ויהיה לו בית הכסא חוץ ממנו וכן מחייבין אותו ליתן לה תכשיטיה כגון בגדי צבעונין לתקיף על ראשה ועל פרחתה ופוך ושרק וכיוצא בהן כדי שלא תתגנה עליו בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי עשרו וכבודו ואפי' אם היה לו כדי לקנות לה כלי רקמה וכלי זהב כופין אותו וכן שכר המדור וכלי הבית והתכשיט הכל לפי עשרו וכבודו ואם קצר ידו ליתן אפי' עני שבישראל כופין אותו להוציא ותהיה עליו הכתובה חוב עד שיעשיר ולא האשה בלבד אלא בניו ובנותיו הקטנים עד בני שש חייב ליתן להם כסות המספיק להם וכלי בית ומדור שלנים בהם ואינו נותן להם לפי עשרו אלא לפי צרכן זה הכלל כל מי שחייב במזונותיו בין בחייו בין במותו חייב ליתן לו כסות וכלי בית ומדור ודין בעל עם אשתו בטענת הכסות וכלי בית ושכר המדור כדינם בטענת המזונות אם הוא אומר נתתי והיא אומרת לא נתת במקום שדרך הנשים שלא לצאת בכיפה שעל ראשה לבד עד שיהיה עליה רדיד שהוא חופה את כל גופה כמו טלית נותן לה רדיד בכלל הכסות הפחות שברדידים ואם הוא עשיר נותן לה לפי עשרו כדי שתצא לבית האבל או לבית המשתה שכל אשה יש לה לצאת לבית אביה לבקרו ולבית האבל ולבית המשתה לגמול חסד לריעותיה ולקרוביה כדי שיבאו גם הם לה שאינה כמי שהיא בבית הסוהר שלא תצא ולא תבא אבל גנאי לאשה שתהא יוצאה תמיד בחוץ פעם בחוץ פעם ברחובות ויש לבעל למנוע לאשתו מזה שלא יניחנה לצאת אלא כמו פעם בחדש או פעמים בחדש כפי הצורך שאין יופי לאשה אלא לישב בזוית ביתה שנאמר כל כבודה בת מלך פנימה: עד הדירה

כתב ה"ה בפ' י"ב דע' ס' דין ששנינו אינו אלא בשלא הדירה אלא מנכסיו אבל אם הדירה אף מתשמיש יתר משבע יוציא ויתן כתובה כמ"ש פי"ד וכ"כ הרשב"א וכ"כ דעת הרמב"ן ז"ל עכ"ל. נדרים שלא תטעום אחד מכל המינים וקיי' לה הוא וכו' משנה הם (דף ע) שהמדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה ובגמרא (דף עא) מתיב מינה לשמואל דאמר דאפילו בסתם עד ל' יום יעמיד פרנס קשיא מתני' דהכא קתני יוציא ויתן כתובה כלומר מיד יוציא ולא ימתין כלל ושני הב"ע שנדרה היא וקיים לה הוא וסבר ר"מ הוא נותן אצבע בין שיניה ופרש"י שנדרה היא ומה יש לו עוד להמתין אי כיון לה לדידה למשקל כתובתה ומיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל היכא דאדר איהו כגון מליסכות לו ימתין שמא ימצא פתח לנדרו וקסבר הוא שקיים לה נתן אצבע בין שיניה והלכך לפיכך יתן כתובה וסתם מתני' ר"מ עכ"ל וכתוספות כתבו דמיירי בנדרה מן הפירות כל זמן שהיא תחתיו ואם נדרה לעולם מה תרויח במה שיוציא ואף על גב דבנדר של תשמיש ממתנת בנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפי' יום אחד ע"כ: ומ"ש או שאמרה לו הנאת תשמישך עלי אם אוכלנו יתבאר בסמוך: ומ"ש אפילו הוא רע ולא טעמה אותו מעולם כן כתב הרמב"ם בפי"ג מהלכות אישות וכתב ה"ה דהכי איתא בתוספתא ובירושלמי וגם הרא"ש כתב תוספתא זו:

ומ"ש ואם הוא מדירה שא"ל הנאת תשמישך עלי אם תטעום מאותו המין יקיים ז' ימים וכו' וכן מ"ש לעיל בסמוך באמרה לו הנאת תשמישך עלי אם אוכלנו יוציא מיד ויתן כתובה שם (דף עא) וסבר רבי יוסי במדיר את אשתו שלא תתקשט יוציא ויתן כתובה בעניות שלא נתן קצבה אלמא בעל מיני מפר ורמינהי אלו דברים שהבעל מיפר ונדרים שיש בהם עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש הב"ע בדברים שבינו לבינה בניה למאן דאמר דברים שבינו לבינה שבעל מפר אלא למאן דאמר אינו מפר מאי איכא למימר אלא הב"ע דתלינהו לקשוטיה בתשמיש המטה דאמר' יאסר הנאת תשמישך עלי אם אתקשט ופריך אמאי יוציא מיד ימתין שבת אחד כדין המדיר את אשתו מתשמיש המטה ומשני ר"מ היא דאמר איהו דסבר מירתח רתח עילואי והשתא מותיב דעתיה אבל היכא דנדרה איהי ופתיק לה הברה מישנא הוא דסני לי כלומר וכיון שאינה סבורה שיתפייס עוד לא תקנו חכמים שתמתין הואיל וקשה לה: וכתב הר"ן ואמאי יוציא דתנן משמע לי יוציא בע"כ אפילו רצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לי אלא שראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפי"ב מהלכות אישות נדרה היא שלא תאכל את מכל הפירות וכו' אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי היה בידו להפר והוא קיים לה ברצונו ע"כ ודקדק כן מדאמרינן גבי האשה שנדרה בנזיר ואם אמר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכבר כתבו דלאו דוקא אלא ה"ק ואם אמר הבעל אי איפשי באשה נדרנית ומ"ה לא הפר יוציא ויתן כתובה עכ"ל וכדבריה דברי הרמב"ם בלא חולק:

כתב ה"ה בפי"ב דע' שכל מקום שהרמב"ם המדיר את אשתו מכך וכך ר"ל שהוא אוסר הנאתו עליה אם תעשה כך אבל שאוסר על אשתו ואומר הריני אוסר עליך שלא תעשי כך אין בדבריו כלום וזה פשוט עכ"ל:

עג כסותה כיצד חייב להלבישה לפי כבודו ואמרו חכמים בעני שבישראל שיתן לה בגדים ששוים נ' זוז מכסף מדינה שהם ו' דינרים ורביע של כסף ולא יתן לה שחקים בימות הגשמים וכו' עד ממועד למועד משנה בפרק אף על פי (דף סד) וכתב הרמ"בם בד"א בימים ההם ובא"י אבל בשאר זמנים ובשאר מקומות אין הדמים עיקר וכו' עד סוף הסימן הכל בפרק י"ג מהלכות אישות וכתב עוד שם וכל שב"ד מוכרין למזונותיו מוכרין נמי לכסותו וכלי ביתו ומדורו

עב (א) וע"ש בדברי הר"ן שהאריך בזה ריש המדיר ומשמע שם דדוקא מדיר אבל הקדיש נכסיו אין אשתו ניזונת (ב) ובהר"ן ריש המדיר ע"א דף תק"ג דה"ה נב"מ שאמרו שיוצאה משום נכר:

עד הדירה שלא תתקשט ותלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם תתקשטי היא תתקשט מיד ות' ואסר בתשמ' יקיים ז' ימים ואז יוצי' ויתן כתוב' נדרה היא שלא תתקשט או שאמ' היא קונם תשמישך עלי אם אתקשט ושמע וקיי' לה יוציא ויתן כתובה והרמב"ם כ' הדירה שלא תתקשט בעניות שנה אחת יקיים יתר מכאן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשירות ל' יום יקיים יתר על כן יתיר נדרו או יוצי' ויתן כתובה והרמ"ה כ' בעניות רגל א' יקיים וכאש' כתבתי כ"נ לא"א הרא"ש ז"ל אסר הבעל כלי שכניו עליו או כליו על שכניו כדי שלא תשאילם ולא תשאל מהם או שאמ' היא קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלים או אשאילם מכלי' ושמע וקיימלה יוציא מיד ויתן כתוב' ואם אמ' הוא קונם תשמישך עלי אם תשאל מהם כלי' או תשאילם א"א לה שלא תשאל מהם ולא תשאילם והרי היא כאנוס' מיד ויוציא לאחר ז' ימי' ויתן כתוב' ואם היא אסר' כלי שכניה עליה כדי שלא תשאל מהם או שאסר' על עצמ' בלי בעלה שלא תיכל להשאיל' כדי שלא יחזיקו להם טובה או שנדר' שלא לארוג בגדי' נאי' לבנו והוא אינו יכול להפר שאין זה דברי' שבינו לבינה ואסור' לארוג ולשא' ולהשאיל כלים לפי' תצא בלא כתוב' שמשיאתו שם רע בשכניו נדרה שלא תלך לבית אביה ותלאתו בתשמי' שאמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבי' אבי שאם לא תלאתו בתשמי' אלא אמר' קונם בית אבי עלי אינו יכול להפ' אלא כיון שתלאתו בתשמיש יכול להפר וכיון ששמע ולא היפר אם אביה בעי' עד חדש יקיי' יותר מחדש או סתם יוציא מיד ויתן כתוב' ואם אינו דר בעיר והיא רדופה לילך לביתו רגל א' יקיים שני' או סתם יוציא ויתן כתובה ואם אינה רדופ' לילך לבית' ב' יקיים ג' או סתם יוציא ויתן כתוב' ואם הוא אומ' קונם תשמישך עלי אם תלכי לבי' אביך יותר מחדש או יותר מרגל יוציא מיד אחר ז' ימי' הדיר' שלא תלך לבי' האבל ולבי' המשת' אם נדרה היא שאמר' קונם תשמישך עלי אם אלך וקיי' לה יוצ' מיד ויתן לה כתוב' ואם הדיר' הוא שאמ' קונם תשמיש' עלי אם תלך יוציא לאח' ז' ימי' ואם טוען הדרתיה בשבי' בני אד' פריצי' המצויין שם אם הוחזקו שם נאמן ואם לא הוחזקו אינו נאמן כ' הרמב"ם הדירה שלא תלך למרחץ בכרכי' שבת אחת ובכפרים שתי שבתות שלא תנעול מנעל בכפרים ג' ימי' ובכרכי' מע"ל יתר על כן יוציא ויתן כתוב' האומ' לאשתו אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך ואחיות' שומעין לו ותהי' הולכת להם כשאיר' להם דבר ותלך היא לבית אביה פעם אח' בחדש ובכל רגל ורגל ולא יכנסו הם לה אלא אם אירע לה דבר כגון חולי או לידה

לידה שאין כופין את האדם שיכנסו אחרים ברשותו וכן היא שאמר' אין רצוני שיכנסו אצלי אביך ואמך ואחיות' שומעין לה שאין כופין האדם שיבואו אחרי' ברשותו האיש שאמר איני דר במרו'נה מפני שבני אד'רע' או פריצ' או גוי בשכונתי ואני מתיר' מהם שומעין לו ואפי' לא החזקו בפריצו' שכך צוו חכמים הרחק משכן רע ואפי' המדור הוא שלה מוציא' מסנו ושוכן בין בני אדם כשרים וכן היא שאמרה כן אע"פ שהוא אומר איני מקפיד עליה שומעין לה מפני שאומר' איני רוצ' שיצ' עלי שם רע בשכונ' אלו:

עה שלש ארצות בא"י חלוקות זו מזו לענין נישואין יהודה ועבר הירדן וגליל שמי שהוא מאחד מאלו הארצו' ונשא שם אשה אינו יכול לכופה שתצ' עמו לארץ אחרת אבל אם הוא מאח' מאלו הארצו' והלך לארץ אחר' ונשא שם צריכה לילך [illegible] לארצו ונרא' בהוא הדין בכל ארץ וארץ כיוצא בזה [illegible] חלוקה בגבולותיה וכתב ה"ר מאיר מרוטנבורק [illegible] אם הוא מיהוד' וקדשה בגליל אפי' לא נשא' בגליל אלא בעבר הירדן צריכ' לילך אחריו ליהודה שהיה מקומו בשעה שקדשה ובנישא אשה ביהודה והוא מיהוד' שאינו יכול להוציא' משם לגליל גם בזה כתב ר"מ מרוטנבורק שאינו יכול להוציאה מאותו הארץ להביאה לארצו כגון אם הוא מיהודה ונשאה שם אינו יכול להוציאה משם ולהביאה לגליל אפי' אם היתה מגליל ובאות' הארץ יכול להוציאה מעיר לעיר ומכפר לכפר אבל אינו יכול להוציא' מעיר לכפר ולא מכפר לעיר שיש דבר' שישיבת העיירו' טוב' להם ויש דברי' שישיב' הכפרים טוב' להם וכשיוציא' מעיר לעיר ומכפר לכפר לא יוציא' מנוה היפ' לנוה הרע ואף לא מנוה הרע לנוה היפה וכן לא יוציא' ממקום שרובם ישר' למקום שרובם גוים ובכ"מ מוציאין ממקום שרובם גוים למקום שרובם ישר' בר"א מח"ל לח"ל או מא"י לא"י אבל מח"ל לא"י כופין לעלות אפי' מנוה היפה לנוה הרע ואפי' ממקום שרובן ישראל למקום שרובן גוים ואין מוציאין מא"י לח"ל אפי' מנוה הרע שרובן גוים למקו' היפה שרובן ישרא' אם האיש לעלות לא"י והיא אינ' רוצה אי שהיא שם ומבקשת לצא' תצא בלא כתובה האשה שאומרת לעלות והוא אינו רוצ' או שרוצה לצאת משם יוציא ויתן כתובה וה"ה נמי לכ"מ מא"י לירושלים שהכל מעלין מא"י לירושלים ואין מוציאין משם: ירוש' הוא רוצ' לעלו' והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין

כופין אותו לעלות וכתב ה"ר מאיר דירו' איירי בזמן הזה ומתני' דקתני יכופין אותו לעלות איירי בזמן הבי' ואין תירוץ זה מספיק דאי איירי בזמן הזה למה כופין אותה אלא נרא' שאין חילוק בין בזמן הזה לזמן הבית כסתמא דמתני' כתב ר"ת מי שהוא ביהודה והביא אשה מגליל ליהודה ונשאה שם אין כופין אותו לצאת ממקומו אחריה אבל אם הלך הוא לגליל ונשאה שם אז כופין אותו לעמוד שם עמה ואם האיש והאשה ממקום א' ביהוד' אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפי' מעיר לכרך ומכרך לעיר ואם האיש מעיר והאשה מכרך או איפכא ושניהן מיהוד' ונשאה בעירו אין האשה יכולה לכופו להניח מקומו כיון שאין המקומו' שוין והוא נשא' בעירו וכ"ש אם נשא' בעיר' שאין האיש יכול לכופה להניח מקום' כיון שאין שני המקומות שוין ונשאה בעירה אבל אם מקומותיהן שוין שתיהן [illegible] או עיירו' כופין האיש לעזוב מקומו אע"פ שנשאה במ[illegible] לא"א הרא"ש ז"ל ראובן שטוען כי קודם הנשואין התנה עם אשתו שישאנה במקומה על תנאי שאחר הנשואין תבא אליו [illegible] למקומו והיא מודה בזה התנאי אלא שאומר' אח"כ כשנש[illegible] [illegible] בכתובה שלא יוציאנה ממדינה זו למדינה זו בטל התנאי הראשון ואינה רוצה לצאת ממקומה תשוב' לא נמחל תנאי הראשון בזה [illegible] כתובה נכתבה כמו שרגילין לכתוב בכל הכתובו' ולא כיון לעקור תנאי שהתנה בפני' ועוד שהוצרך לתנאי הכתובה שכתב שלא יוציאנה ממקומה דהיינו מדינה שקבלה לדור וארעתא דהכי ניסת לו שתדור שמה ולא יוכל להוציאה משם נמצא שתנאי הכתוב' אינו עוקר התנאי הראשון כלל ואם אינה רוצ' לדור עמו במקומו אינו חייב במזונותיה:

עו חייב

ואם סאיס וסאסס ממקום א' ביסודס אע"פ סנסאס בגליל כופין אותו [illegible] אפי' מעיר לכרך ומכרך לעיר ואם סאסס מכרך וסאיס מעיר או לספך [illegible] ונסאס בעירו אין סאס' יכולס לכופו לסניח מקומו כיון דאין סני סמקו[illegible] נסאס בעירו וכ"ס אס נסאס בעירס סאין סאיס יכול לכופס לסניח מק[illegible]

[illegible]

שמואל בר שילת שאמרו ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה כ' ואינם פורעים מס אבל הרמב"ם לא הזכיר אינם פורעים מס וז"ל בני אדם הבריאים והרכים והענוגים שאין להן מלאכה המכחשת כחן אלא אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן עונתן בכל לילה ואמרינן בגמ' (שם) הפועלים ב' בשבת והתניא הפועלים א' בשבת א"ר יוסי בר חנינא לא קשיא כאן בעושין מלאכה בעירן כאן בעושין מלאכה בעיר אחרת וכתבו התו' דא"ת דקתני התם במתני' הפועלים יוצאין שלא ברשות שבת אחת לא פריך מינה להא דקתני הפועלים ב' בשבת משום דהתם לאו בדין עונה מיירי אלא אשמועינן דשרי להכות ולבטל עונה ממה שהיה מנהגה תחלה ור"י ב"ר ברוך היה אומר דג' מדות בפועלים דהעושין מלאכה בעיר ב' בשבת כדתנן במתניתין וברייתא בעושין מלאכה בעיר אחרת וחוזרין בכל יום לביתם א' בשבת לפי שיש להם טורח הדרך אבל אותם שאין חוזרין לביתם בין היום [illegible] בין לא היה כמו היינו דמתני' דקתני יוצאין שבת אחת [illegible] שאין כל ז' בחוץ חוזרין ביום השבת אבל ר"י לא פירש אלא ב' מדות ב' בשבת וא' בשבת כדפירשנא עכ"ל והרא"ש כ' כתב כדברי ר"י בר ברוך וכך הם דברי רבינו ומ"ש הלשון כך הם הפועלים שאין לנים בביתם ויוצאים ז' ימים וכו' עונתם פעם א' בשבת וכן החמרים פעם א' בשבת דפעם א' בשבת שבת' קאי לפועלים שאין לנים בביתם כו' ולא זריז ופשוט הוא : ומ"ש ות"ח פעם אחת בשבת וכו' ודרך ת"ח לשמש מטתו מליל שבת לליל שבת מימרא שם. כתב הרמב"ם וה"מ במי שגופו בריא כו' אבל מי שאינו בריא אינו חייב אלא לפי מה שאומדים אותו שיכול לקיים אין האיש רשאי לצאת לסחורה וכו' אלא ברשות אשתו שם במשנה (דף סא) החמרים יוצאים שלא ברשות שבת אחת ולא יותר ובגמ' (דף סב) א"ל רבה בר רב נחמן [illegible] ונעשה גמל [illegible] [illegible] עדיפא [illegible] [illegible] ומ"ש ואפי' אם נתן לו רשות אין ראוי לו להתאחר אלא חדש בחוץ וכו' שם (דף סא) [illegible] תלמידים יוצאין ללמוד תורה שלא ברשות שלשים יום והפועלים שבת אחת וקאמר בגמ' ברשות כמה דבעינן אורחא דמילתא במה אמר רב חדש כאן וחדש בביתו שנ' לכל דבר המחלקות הבאות והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה ור' יוחנן אמר חדש כאן וב' חדשים בביתו שנ' חדש יהיו בלבנון ושנים בביתו וכתב הרא"ש אורחא דמילתא במה שלא ישהא ממנה דבר של כער דהא אע"פ שנותנת לו רשות על ידי פיוסו או על ידי שמתביישת ממנו להם מצטער והני רבנן דנפקי טובא כ' [illegible] לפי שהיתה תורתם אומנותם לא חשו לאורחא דמילתא עכ"ל ומ"ש רבינו שהרמ"ה פסק חדש בחוץ וכו' הם כ' הר"א כ' הרמ"ה דמסתברא כרבי יוחנן דגמר מהכין ב' הוי כן דכיון דלית כאן אלא אורחא דמילתא והא קא יהבי רשות עבדינן לפסק כרב עכ"ל ומ"ש רבינו בשם הר"א אבל דמי שתורתו אומנותו יכול לילך כל מה שתתן לו רשות כבר כתבתי דבריו בסמוך ומה שאמר שהר"מ פסק דאפילו בלא רשות יכול לילך ללמוד כך כתב הר"מ בפסקיו בשמו וכמו שהר' לקמן בסמוך : ומה שאמר אמר רב סמכי רבנן אדרב אדא ועבדי עובדא בנפשייהו שהיו יוצאין בלא רשות והיו נענשים אינו ענין לדברי הר"מ דלא מייתי הר"מ ראיה אלא מדסמכי רבנן אדרב אדא ועבדי עובדא הוא דמייתי ראיה וכרא דמה שכתב הר"מ אף ע"ג דהלכ' כרב אדא לא מיבעי להו לעגוני לנשייהו כולי האי וכו' [illegible] דמשא דהיו נענשים קאמר לה :

עו חייב

בעונתה כיצד כל אחד כפי כחו וכפי מלאכתו הבטלים שאין להם מלאכ' והם בריאי' ומעונגים ואין פורעי' מס אלא אוכלין ושותי' ויושבין בבתיהם עונתן בכל לילה ומי שיש לו מלאכ' כגון חייט או אורג או בנאי וכיוצא בו ועוש' מלאכה בעירו עונתו ב' פעמים בשבת ואם עושה מלאכה בעיר אחר' ובא ולן בכל לילה בביתו די לו בעונה א' בשבוע מפני טורח הדרך והפועלי' שאין לנין בביתם יוצאי' ז' ימים ובין' שמיני שבין לביתן וכן לעולם מח' ימים לח' ימים שבין פעם אחת לבית והחמרים פעם א' בשבת והגמלים פעם א' לשלשים ימי' והספנים פעם א' לששה חדשי' ות"ח פעם א' בשבת מפני שתורתו אומנותו ומתשת כחו ודרך ת"ח לשמש מטתו מליל שבת לליל שבת כתב הרמ"ה והני מילי במי שגופו בריא ויכול לקיי' העונה הקצוב' לו אבל מי שאינו ברי' אינו חייב אלא לפי מה שאומדין אותו שיכול לקיי' ב אין האיש רשאי לצא' לסחור' או לצורך דבר אחר בענין שמתבטל מעונתו המוטלת עליו אלא ברשות אשתו ואפי' אם תתן לו רשו' אין ראוי לו להתאח' אלא חדש בחוץ וחדש בביתו כי אע"פ שנותנת לו רשות ע"י פיוס או ע"י שמתביישת למונעו היא מצטערת בלבה והרמ"ה פסק חדש בחוץ וב' חדשים בביתו וא"א הרא"ש ז"ל פסק חדש [illegible] בביתו כת' הראב"ד אבל מי שתורתו אומנותו יכול לילך [illegible] מה שתתן לו רשות והרמ"ה פסק דאפי' בלא רשו' יכול לילך ללמוד דאמ' רב אדא בר אהבה זו דברי ר"א דאמר התלמידי' יוצאים בלא רשות ל' יום ג אבל חכ"א יוצא אדם ללמוד תורה ג' או ד' שנים שלא ברשו' אמר רב סמכי רבנן ארב אדא בר אהב' ועבדי עובד' בנפשייהו שהיו יוצאין בלא רשו' והיו נענשי' וכתב א"א הרא"ש ז"ל רב אלפס לא הביא דרב אדא בר אהבה משום דהלכה כר"א והרמ"ה פסק כרב אדא בר אהבה מדקא' וסמכי רבנן ארב אדא בר אהבה אלמא כל הני רבנן סברי כרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו ואע"ג דהלכ' כרב אד"א מיבעי להו לעגוני לנשותיהן כולי האי [illegible] שרמעת מצויה או שאתה קרובה ע"כ : וכ"כ הרמב"ם ות"ח יוצא שלא ברשות אשתו ג' או ד' שנים אין האיש רשאי לשנות מלאכה שעונתה קרובה לאחר [illegible] רחוקה יותר כגון מחמר לגמל בלא רשות אע"פ שיש בה ריוח יותר חוץ מאדם בטל שיכול לחזור ת"ח בלא רשותה דכיון שהוא אצלה תמיד וגם חוזר ללמוד תורה אינה מקפד' כתב הרמב"ם בפט"ו מה' אישות האשה שהרשת' לבעלה אחר הנישואין שימנע עונתה הרי זה מותר בד"א שקיים פ"ו אבל אם לא קיים פר"ו חייב לבעו' בכל עונה עד שיהיו לו בני' מפני שהוא מצו' עשה של תור' שנ' פרו ורבו כ' הרמב"ם בפי"ד נושא אדם כמה נשי' אפי' מאה בין בבת אח' בין בזו אחר זו ואין אשתו יכולה לעכב והוא שיהא' יכול ליתן שאר כסות ועונ' כראוי לכל א' וא' ואינו יכול לכופן שישבו' בחצ' א' אלא כל א' וא' לבדה כמה היא עונת' לפי המנין כיצד פועל שיש לו ב' נשים לכל אחת עונה בשבת היו לו ד' נשים נמצא כל א' בב' שבתות ואם הוא ספן יש לו ד' נשים עונת כל א' פעם א' בב' שנים לפיכך צוו חכמי' שלא ישא אדם יותר מד' נשים אפי' יש לו ממון הרבה כדי שיגיע לכל א' עונה בחדש והמדיר את אשתו מתשמיש המטה בין שהדירה סתם או ז' ימים או יותר יקיים שבעה ולאח"כ יוציא ויתן כתובה ד אפי' הוא ספן שעונתו לו' חדשי' וכיצ' מדיר' אמר הנא' תשמישך אסור עלי שאז הוא נאסר שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל אם אמר הנאת תשמישי

שהוא בעיר דאיפשיטא : ומ"ש הון מאדם בטל שיכול לחזור תלמיד חכם וכו' כן כתב הרמ"בם בפרק י"ד מה' אישות : ומ"ש רבי' דכיון שהוא אצלה תמיד וגם חוזר ללמוד תורה אינה מקפד' הם דברי עצמו לומ' דאפי' למאן דפסק כרבי אליעזר רשאי אבל למאן דפסק כחכמים נרא' דאפי' הלך ללמוד הוא לעיר רשאי וזהו שלא הזכיר הרמב"ם טעם בדבר אלא סתם וכ' אין אשתו יכולה לעכב : כתב הרמב"ם בפרק ט"ו מה' אישות האשה שהרשת לבעלה אחר הנשואין שימנע עונתה מותר בד"א שקיים פריה ורביה וכו' וכתב הרב המגיד האשה שהרשת לבעלה וכו' זה פשוט וכבר הזכרתי שאמרו בפ' אע"פ ברשות כמה דבעי כד"א וכו' ביאר רבינו שמצות פריה ורביה ומצות עונה הם ב' דברים ואין זו תלויה בזו ע"כ : כתב הרמב"ם פרק י"ד נושא אדם כמה נשים וכו' טעמו מדאמרינן בסוף פ' הבא על יבמתו (דף סה) אמר ר' אמי כל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה רבא אמ' נושא אדם כמה נשים והוא דאית ליה למיקם בספוקייהו ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבא וכ"פ הרמב"ם בפרק י"ד : ומ"ש לפיכך צוו חכמים שלא ישא אדם יותר מארבע נשים וכולי כדי שיגיע לכל אחד עונה בחדש בפרק החולץ עצה טובה קא משמע לן דלא לייבם טפי מארבע נשים ואפילו בהאי ספרא ליה כי היכי דלימטיינהו עונה בחדש ובנמוקי יוסף כתב בפרק החולץ וז"ל כת' הריטב"א בשם רבו שאף בשם רבותיו דבמקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא אשה אחרת על אשתו דאומדנא דמוכח היא דאדעתא דהכי אינסיבא ליה דלא ליכנוס אחרים עליה וכמו שאינו רשאי להשהות גמל ובתוספות כתבו דרבן גרשום החרים על הנושא אשה על אשתו ומייבים לכוף על החרם שלו אבל ביבמה לא החרים עכ"ל וחרם זה דר"ג לא פשט בכל המקומות והרי כתב הרב דלא בכתובה שתקנת רבן גרשום לא פשטה בארצו וגם במקומות שפשט אין לכוף מטעם חרם ר"ג שהרי כתב מהר"ק בסימן ק"א שלא גזר ר"ג אלא עד סוף האלף החמישי וכבר כתבתי כל זה בסימן א' ועיין שם : המדיר את אשתו מתשמיש המטה וכולי בפרק אע"פ (דף סא) תנן המדיר את אשתו מתשמיש המטה בית שמאי אומרים ב' שבתות ובית הלל אומרים שבת אחת ידוע דהלכה כב"ה ומ"ש בין שהדירה סתם או שבעה ימים או יותר (שם) בגמרא אמר רב ל"ש אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפילו בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו ופסקו הפוסקים הלכה כשמואל : ומ"ש אפי' היה ספן שעונתו לו' חדשים (שם) בגמ' ונתנו טעם לדבר שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' : ומ"ש וכיצד מדירה אמר הנאת תשמישך אסור עלי וכולי אבל אם אמר הנאת תשמישי עליך או נשבע שלא לשמשה אינו חל כלומר משום דמשעבד ליה וזה כלמד מדאמרינן בר"פ המדיר (דף ע) ובפרק בתרא דנדרים (דף סה) וכיון דמשעבד לה היכי מדיר לה כל כמיניה דמפקע ליה לשעבודיה ובפרק המדיר מייתי הא דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפר לפי שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו ומינה ילפינן להמדירה אינו וכך הם דברי הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות אישות וכתבו שם הגהות מיימוניות המדיר שלא לקרב אל זוגתו עד זמן פלוני אם נדר שלא מרצון זוגתו ודאי יש איסור בדבר ולא חל הנדר אבל אם כתרצה זוגתו והיתה חפצה בכך אז צריך התרה משלשה הדיוטות (וכ"ה בהגהות מרדכי דקידושין ד' תרמ"ד ע"ב) וכתבו עוד שם שהמדיר את אשתו מתשמיש המטה מותר לו להתיחד עמה מקל וחומר מנדה שהיא בכרת כתב הרמב"ם אסור לאיש למנוע מאשתו עונתה וכולי עד או יוציא ויתן כתובה בפרק י"ד מהלכות אישות כגון שלא לשמש עם אשתו על מנת שאין איסור בדבר עיין בהגהות מרדכי דקידושין : האשה שנדרה נדר של עינוי נפש או מדברים שבינו לבינה שעליו להפר וא"ל אני מפר לך על מנת שתאמרי לפלוני מה שדברנו יחד וכו' משנה בפרק המדיר (דף עא) א"ל על מנת שתאמרי לאיש פלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי לך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה ובגמ' על מנת שתאמרי וכו' ותימה א"ר יהודה אמר שמואל

ומ"ש וכ"כ הרמב"ם תלמיד חכם יוצא שלא ברשות אשתו ג' או ד' שנים הוא בפרק י"ד מה' אישות והדבר פשוט דתיבת וכן קאי אתחלת דברי הר"מ שפסק כרב אדא קאי ולא אסיפא דלא מיבעי להו לעגוני לנשייהו כולי האי* ג"ה בשי' כ"ה כ' רבי' חייב אדם לפקוד את אשתו בליל טבילתה ובשעה שהוא יוצא לדרך והוא כשהדרך וכו' בני העיר : אין האיש רשאי לשנות מלאכה שעונתה קרובה וכולי כגון מחמר לגמל בלא רשות וכו' כבר כתבתי בסמוך

עו (א) והר"ן כ' שם פ' אע"פ דף תנ"ו ותיהו אם אירע לפועלים שלנו בבית' לצורך מלאכה יכולי' לאחר עדיום שמיני : (ב) וכ"כ הר"ן ע"א דפתג' והא דעונת ת"ח אחת לשבת היינו כשאין מתחדש להם דבר בלימודם אבל משתנות עונתן כפי מה שהם צריכי' לנדד שינ' מעיניהון בענין לימוד' ולטרוח בו עכ"ל : (ג) וכ"כ הר"ן פרק אע"פ ע"א דף תנ"ו וכ' שתו' דל' יום שוהין חוץ לעירן וביום ל"א יהא בעירו אפילו אם כאותו יום יחזור ויצא ל' יום בחוץ וכן נעולם וע"ש שהאריך בדיני' אלו וכת' דאפשר דאף ת"ח לא שרי בכך אלא דרך אקראי וחקרי בעלמא אבל לא נקבע : (ד) ובהגהות מרדכי דכתוב' דף תקמ"ד ע"א דנב התוספ' צריך ליתן לה : (ה) ונתנו מהרי"ו סימן א' אשה אחת הפגירה בבעלה שלא לשמש עמה ואח"כ נכנס הכיח [illegible]

תשמישי עליך או נשבע שלא לשמשה אינו חל כתב הרמב"ם אסור לאיש למנוע מאשתו עונתה ואם מנעה כדי לצערה עובר בלא תעשה של שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו ואין יכול לבעול ימתין ו' חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה: האשה שנדרה נדר של עינוי נפש או מדברים שבינו לבינה שעליו להפר ואמר לה אני מיפר לך על מנת שתאמרי לפלו' מה שדברנו יחד בדברים של שחוק שאדם מדבר על עסקי תשמיש הרי זה יוציא ויתן כתובה שאינה יכולה להעיז פניה ולומר אלו הדברים ונמצא שלא הותר הנדר וכן אם אמר ע"מ שתתהפך בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר או ע"מ שתעשה מעשה שוטים כגון שתמלא עשר כדי מים ותערה לאשפה וכיוצא באלו יוציא ויתן כתובה:

עז

המורד על אשתו שאינו רוצה לשמש עמה או שאינו רוצה לזון אם היא רוצה כופין אותו מיד [א] להוציא וליתן כתובה ואם היא רוצה להמתין אולי יחזור בו ממתינין לו [ב] ומוסיפין לה על כתובתה בכל שבוע ג' דינרין שהן ל"ו שעורים של כסף וכל ימי עמדו במרדו כופין אותו לזונה ואפ"ה מוסיפין לה על כתובתה: והאשה שמרדה על בעלה מתשמיש הרבה תקנות נתקנו בה בתחילה תקנו בימי חכמי המשנה שיפחתו לה מכתובתה ז' דינרין לשבוע עד כדי כתובתה ואז יוציאנה [ז] ואפי' אם ישמש עמה במרדה יפחות לה ביוקרתה הוא בעל כרחה ושוב תקנו שישלחו מב"ד שתחזור בה לא חזרה בה מכריזין עליה ד"פ בד' שבתות זו אחר זו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות פלונית מורדת על בעלה כדי לביישה לא חזרה בה שולחין לה הוי יודעת שאפי' כתובתך ק' מנה הפסדת ומגרשה ושוב הוסיפו

הוסיפו לתקן שימתינו לה י"ב חדש ואז יגרשנה אם ירצה בלא כתובה ובתוך השנה אם בא לגרש צריך ליתן לה כתובה ובתוך השנה אין נותן לה מזונות ומעשה ידיה שלה אבל נוטל פירותיה ויורשה אם תמות וחייב בפדיונה ובקבורתה וכשיוצאת לאחר השנה אין לה לא מנה ולא מאתים ולא תוספת ואפי' בגדים שקנה לה יפשוט מעליה דארעתא למישקל ולמיפק לא זבין לה ונכסי צאן ברזל שלה אם הכניס לו קרקע ברשותה היא נוטלתן ואם הם מטלטלי מה שתפסה מהן אין מוציאין מידה ומה שלא תפסה אין מוציאין מן הבעל ונכסי מלוג ברשותהן ונוטלת והאי תקנתא איתא בין באומרת בעינא ליה ומצערנא ליה שאינה מבקשת להתגרש מיד בין באומרת מאיס עלי ומבקשת שיגרשנה מיד בלא כתובה ורשב"ם פי' באומרת מאיס עלי לא כייפינן לה שתהא עמו י"ב חדש אלא מגרשה מיד בלא כתובה בע"כ וכ"כ הרמב"ם שכופין אותו לגרש שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה וכתב עוד דכשאומרת מאיס עלי נוטלת בלאות הקיימין בין מנכסי מלוג בין מנצ"ב ור"ת פי' דלעולם אין כופין אותו לגרש ואין ביניהם כלום אלא בכל דיניהם שוין שלעולם אין כופין אותו לגרש וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל כתב

כתב הרמב"ם ז"ל כתבו הגאונים שיש מנהגות אחרות במורד ולא פשטו המנהגו' ברוב ישראל על כן אין ראוי לדון אלא כדין התלמו' אבל רב אלפס כתב האידנא דייני במתיבתא כד אתיא ואמרה לא בעינא להאי גברא ליתיב לי גיטא יהיבנא לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובת' מפקינן לה מינה ויהיבנ' לה לבע' ונכסי מלוג שנן בעין או דבר הבא מכחם כגון שמכרו בתי' וקנו שדות שקלה להו אבל אם כלו לגמרי לא מחייב בעל לשלומי ובנכסי צאן ברזל כל שישנן בעין אפי' בלו הרבה שקלה להו אפי' נפחתו מרמיהם הרב' אינו משלם הפחת ובלבד שיהיו ראויין להשתמש בהן מעין מלאכתן ראשונה אבל אם אין ראויין להשתמש בהן מעין מלאכתן ראשונ' חייב לשלם כל דמיהן וכ"ש אם נגנבו או נאנסו דברשותי' קיימי' וכתב א"א ז"ל בתשובה אשה שהכניסה לבעלה מלבושים לבושים עליה אין אני קורא בהם נכסי צאן ברזל שאין דרך לשום המלבושים שעל הכלה ונכסי צאן ברזל היינו שומא שהאשה מכנסת לבעלה ע"כ וחזינא לגאון דקאמר יהיב לה עיקר כתובה מנה מאתי' כי היכי דלא להוי בנות ישראל הפקר אבל מאי דכתיב לה מדיליה בין תוספ' בין מתנת' לית לה והדין תקנתא ליתא אלא היכי דאימרדה איתתא בבעלה ובעיא למיפק מיניה משו' דלא בעיא ליה אבל אם חלתה או שהיה בה חטט' מיתה ורוצה להפקיע

וכן כל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל אחריותן עליו אינו משלם לה כלום וזהו דין התלמוד במורד ואמרו הגאונים שיש להם בבבל מנהגו' אחרות במורדת ולא פשטו אותן המנהגות ברוב ישראל ורבים גדולים חולקין עליהם ברוב המקומות וכדין התלמוד ראוי לתפוס ולדון עכ"ל כתב הרא"ש ז"ל פוסק כרבותי' וכרמי בר חמא דאמר פעמים שולחין לה אח' קודם הכרזה ואחד לאח' הכרזה ומפרש דהא דאמר רבא א"ר ששת ממלכין בה הוא מלבד הפעמים ששולחין לו ולפי זה צריך לפרש דמאי דאמ' רבא האי בורכתא היינו לומ' דפליג אהלכה כרבותי' משמע דכיון שאח' ההכרזה שלחו לומר לה הוי יודעת שאפי' כתובתך ק' מנה הפסדת אותה וכו' מיד מפסדה כתובתה והא ליתא אלא אינה מפסדת' עד שממלכין בה וכדין האומר' מאיס עלי לענין ממונא כתב תנא בלא כתוב' כלל ותטול בלאותיה הקיימ' בין מנכסי' שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותן בין מנכסי מלוג שלא נתחייב באחריותן ואינה נוטלת משל בעל כלום ואפילו מנעל שברגליה ומטפחת שבראשה שלקחן לה פושטת ונותנת וכל מה שנתן לה מתנה מחזרת אותו שלא נתן לה ע"מ שתטול ותצא וכ"ה שהרבה מן המפרשים חולקין עליו במה שמפסדת האומר' מאיס עלי ושוברים דהכי משמע הלכתא דרב זביד הוי באומר' מאי' עלי וכל מה שהזכירו בגמ' למסקנא באומרת מאיס עלי וזהו דינה אינה מפסדת כלום עד יב"ח ובתוך י"ב חדש אין מכריזין עלי' ולא פוחתין מכתובתה כלום ובזה היא חלוקה ממורד' ואם גירשה הבעל תוך זמן הזה נותן לה כל כתובתה משלם ובתוך י"ב חדש אם חזרה בה מוטב ולא הפסידה כלום ואם לאחר י"ב חדש הפסידה כל עיקר כתובה ותוספ' וכל מה שנתן לה הבעל [...] אלא שאם היו שם בלאו' קיימים ותפסה אות' אין מוציאין מידה [...] לא הפסידה כלל אלא נוטל' מה שהוא קיים מהם ואין לה מזונות תוך י"ב חד[ש ...] כיון שאינה רוצה בו ואם מת הבעל תוך י"ב חדש גובה כתובת' מן היורשים [...] שאם מתה שהוא יורשה לעולם עד שיגרשנ' ולאחר י"ב חדש אם רצה הבעל [...] ואם רצה לקיימה כותב לה כתוב' אחרת לפי שהפסידה כתובתה כך [...] אלו הרא"ש ז"ל וכן דעת קצת מפרשי' ז"ל. וכתב עוד ה"ה שמגיד ולדבריהם [...] לאחר ד' שבתות והמלכה שנים הפסידה כל כתובתה עיקר ותוס' ומה שנתן [...] ונדונייתה שהיא נכ"ב ואפילו תפסה מהן בלאו' הקיימים מוציאין מתחת ידה אבל בנכסי מלוג לא הפסידה כלום אלא אפי' מה שיש מהן ביד הבעל מוציאין מידו וכן הוא דעת רבינו בכל זה חוץ מן הבלאות של נכ"ב שהוא סובר שאם תפסה אין מוציאין מתחת ידה ויש מי שכת' שלא הזכירו בגמ' שהיית י"ב חדש אלא באומר' מאיס עלי אבל במורד' אין משהין אותה יותר מד' שבתות ואחר המלכה שניה הפסיד הכל ושבעל [...] שנה אם ירצה או יקיים אותה ולזה הסכים הרא"ש ז"ל ויש בעניינים אלו דעו' חלוקים למפרשים ז"ל עכ"ל:

וז"ל הר"ן בתשובה יש בין דברי הרמ"ב ודברי הרא"ש ז"ל חילוק שהרמ"ב כת' שהאומר' מאיס עלי נוטלת בלאותיה קיימים ולא חילק בין תפסה ללא תפסה והרא"ש ז"ל כתב וקדמה היא ותפסה אין מוציאין מידה משמע הא לא תפסה הפסידה ואכתוב לכם על מה נסמך כל א' מהם ז"ל לפי דעתי הרמ"בם ז"ל פי' על שאמרו בפ' אע"פ הלכתא דרב זביד באומרת היא תפיסה חד שיראי דמסקי' עלה בגמרא השתא דלא איתמר הלכתא לא הכי ולא הכי דתפסה לא מפקינן מינה דלא תפסה לא יהבינן לה במורד' בפשטה וכן מוכיחין דברי הרמ"בם שכתב זה החילוק בין תפסה ללא תפסה בחבורו בדיני מורד' וסבור הרב ז"ל דדוקא מורד' יש חילוק בין תפס' ללא תפס' דבלא תפסה הפסידה אבל האומר' מאיס עלי אפילו לא תפסה לא הפסיד' וטעמו של דבר לפי שהמורד' אינה מבטלת מיד תנאי אישו' שהיינו לב"ד אלא כל שהמרד' הוא דינה בכל הב' מעיק התקנ' ולפיכך כיון דקנסוה שתפסיד בכל שבת דין הוא שיהא זה ההפסד מוטל על כל נכסי' וכאלו שבעל מרויח על נכסי' בכל שב' ולפי' דין הוא שה' דבלאותי' הקיימים שאם לא תפסה אותן הפסידתם אבל האומרת מאיס עלי אין ענינה כך שאין הבעל מרויח עליה דבר קצוב כדי שנאמר שיהא ריוח הבעל והפסד האשה מוטל על כל נכסיה אלא הרי היא מבטל' תנאי האישות מיד והפסיד' כל מה שיש לה על הבעל אבל מה שהוא שלה כגון בלאותיה לא הפסידה דה"ל כהשיא דאמרינן בה"פ אלמנה אם היא זוכה בלאותיה מי זוכו ולפיכך כתב הרמ"בם שתטול בלאותיה ולא חלק בין תפסה ללא תפסה אבל הרמ"בן ז"ל הולך בדר' האחרוני' שפירשו זו של הלכתא דרב זביד באומר' מאיס עלי ולפי' יש חילוק בין תפס' ללא תפס' שאלו מורד' דבעי' ליה ומצערנא ליה אפי' תפסה הפסידה ונראין דברי האחרונים ז"ל עיקר וכת' עוד מעולם לא הוכרה הכרזה באומרת מאיס עלי ובגמ' לא הזכירוה אלא גבי מורד' והטעם בזה לפי שזו האומר' בעינא ליה כיון שאינו מאוס עליה אפשר שתתפייס ותחזור למוטב אבל אומר' מאיס עלי אין מכריזין עליה שמן השתא אפי' בכמה הכרזות לא תחזור בה. ודעו עוד שהאומר' מאיס עלי שדנין אותה ע"פ המשפט הלא דוקא באומר' מאיס עלי ואיני רוצ' בו ולא בכתובתו אבל האומרת מאוס עלי ורוצה אני להתגר' וליטול כתובה חוששין שמא עיני' נתנה באחר וחזר דינה לדין המורד' וכן פרש"י גבי ה"ד מורדת דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אמר' מאיס עלי לא כייפי' לה וכתב רש"י שם ה"ד מורדת דכופין ופוחתין לה מכתובתה דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שיש לכופה ע"י פחית' כתוב' אבל אמר' מאיס עלי לא הוא ולא כתובתו לא כייפי' לה ע"כ הא באומר' רוצה אני להתגרש וליטול כתובה כופין אותו ע"י פחיתת כתובה כדין המורדת וכן דעת הרשב"א בתשובה עכ"ל הר"ן ז"ל וכתב עוד פרש"י ה"ד מורדת דכופין אותה ופוחתין כתובתה דאמרה בעינא ליה וכו' שיש לכופ' ע"י פחיתת כתובת' אבל אמרה מאיס עלי לא הוא ולא כתובתו לא כייפי' לה שתשהא אלא נותן לה מיד אם הוא רוצ' ויוצא' בלא כתוב' כהלכת' דרב זביד אימרד' ואמרה מאיס עלי ואין שטה זו מחוורת בעיני שהרי הזכירו בשוה זו מרד' או ג' פעמים ודוחק הוא לומר דמרד' לאו דוק' וכן ראיתי להרמב"ם ולאחרים מן הראשוני' שכותבי' פסקי דינים באומר' מאיס עלי ולא ידעתי מנין להם אבל פשט הגמרא כך הוא בעיני דדוקא כי אמרה בעינא ליה ומצערנא ליה הוא דקנסי' לה דכיון דבעי ליה אין זה כי אם רוע לב אבל אמר' מאיס עלי אין קונסין אותה כלום שהרי אנוס' היא ולפי' אם רצה להוציא יתן כתוב' ואם שלא פירש בדיני מאיס עלי כלום שאין ב"ד נזקקין בדבר והלכתא דרב זביד אימרדה ממש ומאי דסלקי' בתרי במורדת אם הפסיד' בלאותיה הקיימים אם לאו במורדת ממש עסקי' ואחר שחזרו ונמנו דכיון שעוקרין הכתובה מיד אין למימר דלא הפסידה לפי שכיון שהאישות כאלו נעקר לאלתר אין ראוי שתפסיד בלאו' הקיימי' ולפי' נסתפקו בזה בגמרא אבל האומר' מאיס עלי אינה מפסדת כלום ומשהינן לה י"ב ירחי שתא אגיטא כלומר בין במורדת בין באומר' מאיס עלי לעולם אינה יוצאה בגט אלא בתר י"ב ירחי שתא דילמא הדר בה ויש מי שכ' דלענין הפסד כתובתה איכא פלוגתא בין מורדת לאומרת מאיס עלי שהאומרת מאיס עלי וחזר' בה לא הפסידה כתובת' אבל המורדת הפסידה מה שפחתו לה וטעמא דמילתא דאם אתה אומר שהמורדת לא הפסיד' כיון שהיא עצמה אומרת שאינה מתכוונת אלא לצערו אתיא לאערומי למהדר בה כל י"ב חדש אבל האומרת מאיס עלי כיון שאינ' מתכוונת לצערו אותו אלא שהוא מאוס עליה כי הדרה בה לא חיישינן דלא מאי' וכבר כתבתי מה שנ"ל דהאומרת מאיס עלי אינה מפסדת כלו' אבל לדברי האו' מפסד' נ"ל שאין בידם לחזור דאגיטא בלבד הוא שמשהין אותה לפי שחכמים מחזרים שלא יבא הדב' לידי גט ושמא יעשו שלום ויתפייסו ויכתו' הבעל כתוב' מדעתו הא אם לא רצה הפסידתה ולענין מתנה שנתן לה הבעל יש מן הגאוני' שאמרו כי אפילו דלא מפסדה נכסי מלוג מאי דיהיב לה בעל מפסדת דלא אקני לה אלא אדעת' למיקם קמיה ושקט הרמב"ן וכו' ולדידי לא קשיא וכו' ע"כ. ודברי הריב"ש בדיני אלו בתשו' סי' ש"ח ושס"ב: כתב הרשב"א בתשו' על אשה שהניחה בעל' בבית אביו והלך חוץ לעיר ואלת והלכה לבית אביה ולותה למזונותיה ולרפואתה הדין עמה' וכל שלות' לצורך מזונותיה ורפואתה בעוד שלא היה בעלה בעיר בודאי חייב הבעל לשלם מה שלות' ואפי' לאחר שבא בעל' עדין חולה ואינו זנה ומפרנסה ועמדה ולותה חייב לפרוע מה שלותה בין למזונותי' בין לרפואתה הדומה למזונו' דהיינו שאין לה קצב ומה שטוען שהוא לא שלא מביתו אינ' טענ' שהרי הוכרו לכת אבל אבי' שמשתדל ברפואתה ואפי' היה חמי' משתדל ברפואת' מה שהאב יש לראובן בין עומדת כאן בין עומדת כאן ושיא אינה מורדת ואי משום מלאכה חולה לאו בת מלאכ' היא אבל מה לאחר שבא ראובן ונתרפאת אע"פ שאינה מורדת מתשמיש אם אינ' רוצה לשוב לו ולעשות לו דברי' שהיא חייבת לעשות לבעל' ולפי מה שהיא אשה כי יש נשים שמכניסו' לבעל שפחות ויש שאינן מכניסות וכפי מה שיש לו עליה ממלאכו' הקטנו' בעושה מטתו ומרחצת פניו ידיו ורגליו מעכב מהמזונו' כנגד שכר מי שישמשנו באותן מלאכו' או שכר עליה ממקום אחר הא יתר מכאן לא ואע"ג דקי"ל כמאן דאמ' מורדת מתשמיש ולא ממלאכ' היינו דלא קנסינן בטרפעיקין אבל מסתבר שאם ירצ' שוכר עליה מי שישמשנו ואע"פ שראיתי לראשונים ז"ל שאמרו שאין קונסין אותה בממון אלא שמשמתין אותה כך בעיני שלא אמרו אלא שאין קונסי' אותה בקנס השנוי במורדת אלא אם רצה לשכור מי שישמשנו עושה ואם אינו רוצ' לשכו' מכריזין עד שתשוב ואם אינה רוצה לעשות וליתן לבעל מעשה ידיה אין לה מזונות ואע"פ שהמזונו' עיקר כבר תקנו לבעל מעש' ידיה תחת מזונו' ואם היא אינה רוצ' לעשות תפסיד מזונו' שאין לך זוכה ואומרת איני עושה ואפי' עושה ואינה משמשת באותן מלאכות קטנות השנויות במשנתנו והוא צריך לשכור מי שישמשנו בהם שוכר עליה כמו שאמרתי אבל תפסיד מזונותיה לא. ולפי שלא נתבאר לי מלשון השאלה מה שהיא טוענת שתשוב לבית בעלה אם יביאה אל ביתו ויפרע מה שלותה ונסתפקתי אם היא מתעכב' בלבד מחמת שהוא אינו קורא לה או שאינה רוצ' לשוב אליו עד שיפרע מה שלותה ואח"כ יביאנה ואז תשוב אליו ע"כ אני אומר שאם מחמת שהוא אינו רוצה להביאה ולקרוא לה מסתברא שאינה מפסדת על זה כלום לפי שהוא אינו רוצה בשימושה כי שמא בושה ממנו אחר שלא קראה לה פניה בעוד שהיתה חולה ואחר שנתרפאה מפני שיבאה שלא ברשות ואין כאן מרד כלל לא מתשמיש ולא ממלאכה ועוד שאם יבא הוא אצלה אינה מונעתו מכלום אבל אם היא מעכבת אף מחמת פרעון מה שלותה בזה יראה שאינו חייב לזונה דקרוב הוא בעיני לומר שזה אחד מדרכי המורדת באומרת בעינא ליה ומצערנא ליה דכל האומרת כך טענה יש לה על הבעל שהיא רוצה לצערו וגם זו שלא מכאה לצערו ותולה בפרעון מה שלותה וכל זה שאבדה מזונו' במרד זהו לדעת הר"מ ז"ל והרי"ף ז"ל אבל מעיקר הגמ' אינו נראה כן

שלא

שלא כרא"ש בגמ' בשום מקום ואין במורדת אלא פחות כתובה בלבד ומזונו' ומעשה ידי' שהם זה כנגד זה שאם אמר' איני עושה איני נזונת ומדרבנן. ומ"מ השעגה שתלה עצמו עליה מי שאומר שהדין עמה שכל שלא הפסידה כתובה לא הפסידה מזונות וכדמשמע בפרק יש מותרות לא דק דלא אמרו הם אלא בפסולות אבל בכשרות יש אומרת איני נזונת ואיני עושה שיש לה כתובה ואין לה מזונות ומוחלת כתובה לבעלה יש לה מזונו' בחייו ואין לה כתובה עד שחזור ויכתוב לה. ולענין מה שאמרת אם צריך לפרעות כתובת' בפני בית דין כשתובעת מזונות אלו מבעלה מסתברא שאינ' צריך לפרעה שהרי יושבת תחת בעלה חזקה של זו שיש לה כתובה ומזונות עד שיטעון הבעל בריא שמכרה או מחלה לו כתובתה ולא עוד אלא אפי' מכרה או מחל' כתובת' לבעלה יש לה מזונות בחייו דע"כ לא אמרו המוחלת כתובתה לבעל' אין לה מזונו' אלא מזונו' שלאח' מית' מן היתומים לפי שהם מתנאי כתוב' אבל מן הבעל אית לה שאין מזונו' אלו מתנאי כתובה אלא מדאורית' אף רש"י כן פי' דאפי' עד שיביא הבעל ראיה שמחל' לו המזונו' בפירוש חייב ואפי' המזונות שעברו אם לא טען בבריא אין טוענין לו ואפי' טען הוא חייב שבוע' היסת דלא גרע מאלו' על פה ובוופר בכל דמסי' מדרב נחמן וכ"ה במזונות שעתיד' שאינו נאמן עד שיביא ראי' והיינו כמי טעמי' דרב דאמר בפרק שני דייני גזירו' פוסקין מזונו' לא"א מהו' דאפילו אתי בעל ואמר שתפסתים כררי למזונות שעתידי' אינו נאמן דא"כ אין לך אשה נזונ' משל בעל' ולא מן היתומים ואף הרי"ף כתב כן בתשובה שהבעל שאמר לאשה שתפסתיך כררי אי נמי את מחלת לי מזוני אינו נאמן והיא נאמנת בלא שבוע' עכ"ל *ועיין בתשו' הרי"ט ג"א וכתבתי בסי' ע' כתב המרדכי בפרק אע"פ פסק ראבי"ה אשה שמורדת על בעלה וסוב חלת אע"פ שאותו חולי אינה שיה לבעל' אפי' הכי אובדת מזונותיה וראי' מירושלמי דקדושין דפסק דגבי ע"ע דברה ואחר כך חלה מדמה ליה התם למורדת וכתב עוד בשם הר"מ ועל ראובן שאמר לחמיו תן לי זוגתי אם חולה היא אע"פ כן יש לה לסבול אם אינה רוצה לסבול ולשמ' הויא מורדת נמ"ש רבי' אבל רב אלפס כתב האידנא דייני במתיבתא כדאתיא ואמר' לא בעיא לסאי גברא וכו' בפ' אע"פ אחר שכת' רב אלפס דין שתלמוד כתב הדין הוא דינא דגמרא אבל האידנא דיינינן כמתיבתא וכו' וכבר כתבתי לעיל בשם כל הפוסקים אחרונים שלא שתקינו הגאונים תקנו אלא לדורם בלבד ועכשיו כבר בטל' תקנ' זו וזהו דעת הרמב"ם ז"ל שאין לנהוג באותן מנהגות שבבבל אלא כדין שתלמוד ראוי לתפוס ולדון וכיון שכן יש לתמוה על רבינו שאחר שכתב דברי הרמב"ם שהדין שתלמוד ראוי לדון כתב אבל הרי"ף כתב האידנא דייני במתיבתא וכו' כאלו הוא תופס דברי הרי"ף לעיקר וכיון שכתב אחר שכל הפוסקים חולקין עליו הוה ליה לסדר דבריו בספק תחלה דברי הרי"ף ואח"כ אבל הרמב"ם וכו' ונראה דאע"פי שבענין לכפות לגרש לא ק"ל כדינא דמתיבתא מ"מ בענין ממונא דהקטינן בססוא דיס וכמו שכתב בסמוך שכך היה דן ר"מ ז"ל ומשו' הכי כתב דברי הרמב"ם ז"ל אבל הרי"ף ז"ל כתב לומר דאע"פ שכתב הרמב"ם שכדין התלמוד יש לדון גם בענין ממון הרי"ף כ' דינא דמתיבתא והוא שלא כדברי התלמוד ורבי מאיר היה דן כדינא דמתיבתא לענין ממון דכתי' הר"ר מאיר בדינא מורדת בהגהות מרדכי דכתובות כת' הרא"ש בשם... על מורדת שתובעת גט לפי מנהג מקומו ואמר לה הבא כתובתך ומה שידינו בית דין על פי שתקנה או ע"פ שתלמוד אפרע לך מיד שאין אני מוכח קול' לנכסי בעוד ששטר כתובתיך קיים והיא אומרת איני רוצה לתבוע חובי עכשיו ואיני תובע אלא גט והשיב שהדין עם הבעל. ומ"ש רבי' בשם הרא"ש הוא בכלל מ"ג סימן ט': ומ"ש ואינן לב... דקאמר יהיב לה עיקר כתובה וכו' עד אלא בגרושין גמורין ג"ז דברי

להפקיע את עצמה מתחת בעלה כדי שלא ירשנה ליתא להאי תקנתא ובכי האי מילתא איכא למימר היכא דמעיקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן ואי מתה מקמי דתיפוק מיני' דבעל בגט ירית לה בעל דלא מיפקעא ירושה דבעל אלא בגרושין גמורים וכתב א"א הרא"ש ז"ל על דברי רב אלפס אפשר לפי שמוכן הקלקול בבני ישראל ואי משהי תריסר ירחי שתא אגיטא תולות עצמן בגוים ויוצאות לתרבות רעה בטלו השהייה ונתנו רשות לבעל לגרשה מיד בלא שהייה אבל לא שיכפוהו לגרש שלא להרבות ממזרים בישראל ומוטב שבנות ישראל הרעות יוסיפו רעה על רעתן ואל ירבו ממזרים בישראל וכן היה דן ה"ר מרוטנבורק כדינא דמתיבתא אבל היה מצוה להחרים אם השיאה שום אדם עצה כדי להוציא נדוניתה מיד בעלה וכשהיה רואה ערמה בדבר לא היה מצוה להחזיר אפי' נדוניתה הלכך לא היה דן דין מאיס עלי אם לא שתתן אמתלא לדבריה למה לא היה מקובל עליה או שלא היה הולך בדרך ישרה ומכלה [יב] ממונו ע"כ ובאר עוד בתשובה וכתב והסכימו חכמי אשכנז וצרפת שבטענת מאיס עלי אין לכוף לבעל לגרש לכן יזהר כל דיין שלא לכוף לגרש בטענת מאיס עלי וכן אין כופין אותו להיות אצלו ולענין הממון אם הכניס לה ממון והוא עדיין בעין שלא הוציאו יקח כל מה שהכניס [יג] לה אבל ממון שיש בידה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל ומכל מה שהכניסה לו לא יקח מאומה ע"כ אפי' נדה וחולה שאינן בנות תשמיש [יד] ומורדות בימי נדותן וחליין או שבעלה ספק שאין עתה זמן עונתה בכולן דינן כשאר מורדת וכן ארוסה שאינה רוצה לינשא דינה כשאר [טו] מורדת ושומרת יבם שאינה רוצה להתייבם כתבו רב אלפס והרמב"ם שדינה כמורדת והם הולכים לשיטתם שפוסקים מצות יבום קודמת ור"ת פסק שמצות חליצה קודמת לפיכך אין דינה כמורדת ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל כ' הרמב"ם איש ואשתו שבאו לפני ב"ד הוא אומר מורדת מתשמיש היא אומרת כדרך כל הארץ אני עמו או היא אומרת שמורד הוא והוא אומר כדרך כל הארץ אני עמה מחרימין תחלה על מי שמורד ואינו מודה בב"ד ואם לא הודו אומרים להם להתייחד לפני עדים כשמתייחדו ועדיין הם טוענים מבקשין מן הנטען ועושין פשרה כפי כח הדיין אבל לבעול לפני עדים א"א שאסור לבעול לפני כל בריה:

עם בפריוגה

הרי"ף בפ' אע"פ ומ"ש בשם הר"א על דברי הרי"ף כ"כ בפסקיו בפרק הנז': ומ"ש הר' מאיר היה דן כדינא דמתיבתא לא לענין לכוף לגרש קאמר אלא בענין הממון קאמר שהיה דן כדינא דמתיבתא וכך ביאר בתשובה כלל מ"ג סימן א' וא"ל ור"מ בעס מורד בענין הממון היה דן כדינא דמתיבתא שיתנו לאשה כל מה שהכניסה אבל לא היה כופה לגרשה וקודם שיחזירו לה מה שהכניסה היה מכוה להחרים אם השיאה שום אדם עצה וכולי וכתב עוד הרא"ש בדינים אלו בכלל שנזכר סימן א' וט' וי' וי"ז י"ח ובענין האומרת מאיס עלי כתב הרשב"א בתשובה שאינה נאמנת במה שאומרת עד שנכיר מתוך דבריה שהוא מאוס בעיניה כמו שאמרה עכ"ל וזה כדברי ר"מ שכתב רבי' וכבר כתבתי כן בסימן זה בשם כמה גדולים ומ"ש וביאר עוד בתשו' וכ' והסכימו חכמי אשכנז וצרפת וכו' בכלל מ"ג סי' ח' וי"ב ומ"ש ולענין הממון וכולי בכלל מ"ג סימן ט"ו אפילו נדה וחולה שאינן בנות תשמיש מורדות כלומר אם הם מורדות דנין אותם כשאר נשים שהן בנות תשמיש שמרדו וכן ארוסה שאינו רוצה ליכנס דינה כשאר מורד' כל זה ברייתא בפ' אע"פ ופריך בגמ' נדה בת תשמיש היא ומשני אינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' וכ' הרמ"ה בפ' י"ד דאפי' היה בעלה מלא שעוכתו לו חדשים ואפי' יש לו אשה אחרת דינה כשאר מורדת וכתב ה"ה שדין בעלה מלא נלמד מדין נדה המורדת וא"כ דילפינן לה מדין מלא המדיר את אשתו שאחר שבת יוציא ויתן כתובה משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' כדאיתא בג' וגבי ארוסה כתב הה"מ כלשון הזה וכן ארוסה שהגיע זמנה ליכנס ומרדה די לכערו כ"ז מורדת מתשמיש וכתב הרשב"א בתשובה סי' אלף נו"ט ח"ל אם כתרעם עליה מדין מורדת לפי שכותבין אגרת מרד על ארוסה איני רואה שום דבר עדיין שתוכל היא להפסיד מחמת מרדה שהרי לא כתב לה כתובה שתפסיד כתוב' במיסרים ככ"ג ח"ם כותבין אגרת מרד לארוסה על האירוס אם אינו רוצה לישא אחר שהגיע הזמן ודוקא בבא"ה מחמת טענה דאמרה בעינא חוטרא לידא וכולי כי א"א אם הוא מורד אינה צריכה טענה מאחר שהוא משועבד לעונה עכ"ל ושומרת יבם שאינה רוצה להתייבם כתבו הרי"ף והרמב"ם שדינה כמורדת בפרק אע"פ אמר שמואל אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואותבינן מדתניא כותבין עליה אגרת מרד ומשני ל"ק כאן במשנה ראשונה כאן במשנה אחרונה דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת וכתב הרי"ף וליתא למשנה אחרונה כדאיתא בפ' החולץ וכיון שכן בטיל ליה מימרא דשמואל וכן פי' הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות אישות שכותבין אגרת מרד על שומרת יבם והר"א כתב ואני כתבתי בפרק החולץ בשם ר"ת דהלכה כמשנה אחרונה וליתא למי לסא דשמואל עכ"ל כתב בתשו' הרשב"א סי' אלף ר"ב שנשאל על העושה מאמר ביבמתו וחזרה וקבלה מאמר מאחיו ואסרה עצמה על שניה' אי דיינין לה כמורדת והשיב אין אגרת מרד אלא כדי שתחזור בה ותתיבם לו אבל זו שנאסרה על שאחיו למה כותבין עליה והא א"א לתתיבם לו מעתה כ"כ ושנשאל על אשה שבראותה שהכביד החולי על בעלה בלי שום קטטה ומריבה נדרה שלא מיבמים אם דינה כמורדת והשיב מחלוקת בין הראשונים אם כותבין אגרת מרד על שומרת יבם והרי"ף והרמב"ם וגדולי האחרונים הסכימו שכותבין וכן ראוי להורות ולדון שלכה למעט [טז] וא"כ זו שנשנינו בפ"ב אם נתכוונה לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה אף לענין שתהא דינה כמורד' איתניא ובנדון שלפנינו אין ספק שהדבר מוכיח שנתכוונה לכך וכיון שכן דינא כמורד' והפסידה עיקר כתובה ותוספת וג"כ שאינ' קיימ' ולענין בלאות' שקיימי' אם תפבתן לא הפסידתן לפני שזו כמורדת באומ' מאיס עלי [יז] ולענין ממון שהניח הבעל ביד שלים לאחרים כתובת ב"ל שאפילו הוא ממון

(י) וכבר נתבאר דכן הסכימו כל האחרונים והכי נקטי' וכת' המרדכי סוף פ' אע"פ ע"ב כ' הרמב"ן בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים ביחד לא משהינן לה ואם בשביל הנשים שתוסרנה קונסים לה להתיר לו לישא אשה אחרת והיא תשב ותתעגן ואמ' ראבי"ה אחרי אשר ראינו בזו פלוגתא דרבוותא חכמי הדור יתנו לב לפי הענין להעמיד דבר על אופניו שלא תוציאנה בנו' ישראל לתרבות רעה כו' ועוד האריך שם בדין מורד והנהגו' שם דף תקכ"ט ע"ב משמע דיש חולקין אר"א בגאון מתירין לו לישא אשה אחרת וכן הוא בתשובת הרשב"א סי' תת"ב וכ"פ מהרי"ק שור' ס"ג ודוק' כשהוא אבל ארוס' שחרדה בבעלה ידונו טוני העיר דיניהם אם היא עות' עליו יתירו לו לגרש בעל כרחה או לישא אשה אחרת כו':

(יא) מיהו כ' הרא"ש כלל נ"ה סוף סי' א' [illegible] דמחגר כל אשר לו בשחוק לא תוכל אשתו למרוד בו כו' וכר' דדברי מוהר"ס אינן חולקים על זה דמוהר"ם לא קאמר אלא לענין דמקרי אמתלא ות"מ אודי' דאינה יכולה למרוד משו' זה ואם תרדה יש לה דין מורדת וע"ש וכת' מהר"ר בתשובו' סי' ק"ב אשר טוענת שאי' עלי מחמת

[illegible]

יא ג ***

עח בפריונה

כיצד נשבית חייב לפרותה ואינו יכול לומר הרי זה גיטך וכתובתיך ותפדי את עצמך ואפי' אם יאמר איני פודך ולא אטול פירותיך אין שומעין לו אע"פ שתקנו פרקונה תחת פירותיה שאוכל משלה אפ"ה אין שומעין לו אלא צריך לפרותה אפילו אם פריונה עולה יותר מכתובתה ואפי' יותר מכדי שויה אבל רב אלפס פוסק שאינו חייב לפרותה אלא בכדי שויה וכ"כ הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל כ' בפעם הראשונה ואינו חייב לפרותה אלא פעם א' נשבית שנית אינו חייב לפרותה וי"א שאינו חייב לפרותה בפעם ב' ביותר מכדי כתובתה אבל עד כדי כתובתה חייב גם בפעם ב' ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא אינו חייב בפריונה כלל בפעם השנית והרמב"ם כתב נשבית פעם שנית ורצה לגרשה ה"ז מגרש ויתן כתובה והיא תפדה את עצמה נשבית והוא במ"ה בית דין יורדין לנכסיו ומוכרים בהכרז ופודין לדרך שהבעל פודה כהן שנשבית אשתו חייב לפרותה אע"פ שאסורה לו כיון שמתחלתה היתה מותרת ואיסור שבייה גרם לה ליאסר חייב לפרותה ומחזירה לבית אביה אפי' הוא בעיר אחרת ונותן לה כתובתה אבל אם נשאת לו באיסור כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפרותה ב"ה הרמב"ם המדיר את אשתו נדר שהוא חייב בגללו לגרשה וליתן לה כתובתה ונשבית אחר שהדירה אינו חייב לפרותה שבשעה שהדירה נתחייב לגרשה וליתן לה כתובה אין חיוב פריונה עליו אלא בחייו אבל אלמנתו אינה נפדית מנכסיו לא מיבעיא אם נשבית אחר מותו אלא אפי' נשבית בחייו ולא הספיק לפרותה עד שמת אין היורשין חייבין לפרותה ואפילו אם היא זקוקה ליבם אלא נפדית משל עצמה או תטול כתובתה ותפדה את עצמה :

עט רפואתה

כיצד לקתה חייב לרפאות בין רפואה שיש לה קצבה בין רפואה שאין לה קצבה אבל אלמנתו אינה מתרפאה מנכסיו אלא ברפואה שאין לה קצבה שדומה למזונות אבל אם יש לה קצבה דומה לפריונה ואין חייבין בה כמו שאין חייבין בפריונה ובעל העיטור כתב שגם הבעל אינו חייב אלא ברפואה שאין לה קצבה ולא נהירא לא"א הר"אש ז"ל רוצים היורשים לקצוב עם הרופא כדי שיהא לו קצבה ויפטרו ממנה הרשות בידם ואם ראה הבעל שהחולי ארוך וא"ל ה"ז גיטך וכתובתיך ורפאי את עצמך הרשאי לשון הרמב"ם אמר

אמ' לה הרי כתובתיך או רפאי עצמך בכתובתי' או הריני מגרשך ונותן לה כתובת' שומעין לו ואין ראוי לעשו' כן מפני דרך ארץ:

פ מעשה

ידי האש' לבעלה ומה הן מעש' ידיה שחייבת בהן כדתנן אלו מלאכו' שהאש' עושה לבעלה טוחנת [א] פי' יושבת בריח' שומרת ומחמרת אחר החמור ובמקום שדרך לטחון בריחים של יד טוחנת בידה ואופה הפת ומבשלת התבשיל ומכבסת הבגדי' ומניקה את בנה וכת' בי"ף שאם יולדת תאומים אינה חייבת להניק שניהם וכ"כ הרמ"בם וא"א ז"ל כתב שאם יכולה להניק שניה' צריכה להניק שניה' אבל אם יש לו בן מאשה אחרת אינה חייבת להניקו כתב הרמ"ה רצתה להניק בן חברתה עם בן בעלה הבעל מעכב וכ"ל דאפי' על בנה שיש לה מאיש אחר מעכב דתני' הרי שנתנו לה בן להניק לא תניק עמו לא בן חברתה ולא בנה ואין חילוק בין אם נתנו לה בן להניק בין אם מניק' בן בעלה ומצעת לו המטה ועושה בצמר או בכל מיני פשתן בר מכית' רומא' שהוא מזיק לפה ולשפתי' וכמה עושה לשבוע משקל ה' סלעי' שתי ביהוד' שהן עשר בגליל וזה השיעור לא נתנו אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עמו בבית ואין עושה לו שום דבר אבל אם היא עמו בבית ועוש' כל צרכי הבית אינה חייבת לעשות כ"כ אלא לפי המנהג שדרך נשים לעשו' אם היא מניק' פוחתין לה ממעש' ידיה ומוסיפין לה על מזונותי' ונותנין לה דברי' היפי' לחלב כגון יין וכיוצא בו לא הוסיפו לה על מזונותיה צריכה לאכול משלה אם יש לה כתב הרמ"בם פסקו לה מזונות הראוים לה והיא רוצה לאכול יותר או מאכלות אחרו' מפני חולי התאוה שיש בה הרי זו אוכלת משלה כל מה שתרצ' ואין הבעל יכול לעכב ולומר שאם תאכ' יותר מראי או תאכל מאכל רע ימות הולד מפני שצערו' גופה קודם ואינו נראה דתני' פסקה קמע' אוכלת הרבה ולא תאכ' דברים הרעים לחלב ירושל' שבע גופי מלאכות מנו חכמים והשאר לא הוצרכו למנות דפשיטא שצריכ' לעשות כל צרכי הבית ולעמוד לפני בעלה לשרתו אבל אינה צריכה לשרת לא לבני ולא לאביו ואינה צריכה ליתן

ליתן תבן לפני סוסיו וחמוריו אבל צריכה ליתן לפני בקר וצאן שלו לפרש"י ולדעת רב אלפס צריכ' ליתן לפני בהמתו המיוחדת לו למרכבתו אבל לא לפני שאר בהמו' ולא לבקר וצאן שלו הכנים' לו שפחה אח' או דמים שראוי לקנות מהן או שמצאה לו שפחה או דמים לקנות אינה טוחנת ואינ' אופה ואינה מכבס' כ' הרמב"ם היא אומרת ראוי לו לקנו' או לשכור שפחה והוא אומר אינו ראוי עליה להביא ראיה ואין כאן מקום לשבוע' הכניסה לו שתים או דמיהן או שמצא לו שתים או דמיהן אינה מבשלת ולא מניקה את בנו שלש' אינה מצעת לו את המט' לטרוח ולהבי' את המצעות ולהפך בהם אבל פורסת את הסדין ומסדרת לו את המטה שהוא דרך חיבה וראוי לכל אשה לעשות דבר זה לבעלה אפי' יש לה כמה שפחו' וכן למזוג לו הכוס ולרחוץ פניו ידיו ורגליו וכן צריכה לעשו' בצמר אפי' יש לה כמה שפחו' שהבטלה מביאה לידי [ז] זימה וכן כת' הרמב"ם אבל אין כופין אות' לעשו' מלאכ' כל היום אלא לפי רוב הממון ממעטת המלאכ' ומה עושה לו הכל כמנהג המדינה במקום שדרכן לארוג אורג' לרקום רוקמ' לטוות פשתן או צמר טווה ואם לא היה דרך אנשי העיר לעשות כל המלאכו' האילו אינו כופה לעשו' אלא בצמ' בלב' שהפשתן מזיק הפה והשפת' והטווי' היא מלאכה המיוחד' לנשים שנ' וכל אשה חכמת לב בידיה טוו וה' מלאכו' הן שכל אשה עוש' לבעלה טווה ורוחצ' לו פניו ידיו ורגליו ומוזג' לו הכוס ומצעת לו המט' ועומדת לשמש לפניו ויש מלאכו' שמקצתן עושו' ומקצתן אינן עושות כגון טוחנת ואופה ומבשלת ומכבסת ומניקה ונותנת תבן לפני בהמתו ע"כ דחקה ועשתה מלאכ' יותר ממה שהאשה חייב' פסק רב האי שהוא לבעל אפי' כיתרון שבא ע"י הדחק ודוק' שדוחקת להרבו' במלאכה כגון שעוש' בלילה בשעה שבני אדם ישני' אבל אם עושה ב' וג' מלאכות ביחד המותר לעצמה ור"ח פסק דלא הוי המות' לבעל אלא במותר שלא ע"י הדחק אבל בכל שדחקה בין שעוש' בלילה או שעשת' ב' וג' מלאכות ביחד הכל [י] לעצמה וא"א ז"ל הביא דברי שניה' ולא פסק כמי והרמב"ם כתב בסתם דחקה ועשתה יותר מהראוי לה המות' לבעלה וכל אלו המלאכות אין מחייבין אות' לא בכולן ולא במקצתן אא"כ יהיה דרך משפחתו ומשפחת' לעשותן אבל אם אין דרכן לעשותן אינה חייבת בהן כת' הרמב"ם אשה ששברה כלי' בבית בעת מלאכתה פטור' ולא מן הדין אלא תקנה שאם אי אתה אומר כן אין שלום בבית עולם שהיא נזהרת ונמנעת מרוב המלאכ' ונמצאת קטטה בבית לעולם כל המלאכו' שהאשה עוש' לבעלה נדה עוש' לבעלה חוץ מהצעת המט' בפניו אבל שלא בפניו מות' ולא תמזוג לו כוס אפי' להניחו בפניו על השלחן אם לא שינתה כגון ביד שמאל או תניחנו על הארץ או על ר"א ולא תצק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו ואסור ליקח שום דבר מידו לידה או ליתנו לידה כתב הרמב"ם כל אשה שתמנע מלעשו' מלאכה שהיא חייב' לעשותה כופין אותה ועושה אפי' בשוטים והראב"ד השיג עליו ואומר מעולם לא שמעתי יסור שוטים לנשים אלא ממעט לה מזונותיה

לו ג' שפחות וכך כת' מדברי הרמב"ם שמנה נותנת תבן לפני בהמתו בעניות בפ"כ ב מה' אישות ע"כ: הכניסה לו שפחה או דמים שראוי לקנות בהם או שמכא לו שפחה וכו' הכניסה לו ב' או דמיהן ג' אינה מצעת לו את המטה שם במשנה (דנט) הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת ב' אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה ג' אינה מצעת לו את המטה ואינה עושה בצמר. ד' יושבת בקתדרא ר"א אומר אפי' הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זמה. ובגמ' (דסא) לא הכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה ופרש"י שראויה להכניס שהכניסה נדוניא רבה. ויש כראי למביאה נדוניא זו לקנות ממנה שפחות להכניס ולשמש וכ' הר"ן ואחרים פירשו הראויה להכניס שדרך בנות משפחתה בכך או שדרך משפחתו בכך והכי מוכח בירו' וגרסינן נמי בגמ' שם תנא לא שהכניסה לו ממש אלא כל שהכניסה לו כדי שמכא לו ממשלו כך היא גירסת הרי"ף והרא"ש ופי' הרא"ש שמכא ממשלו שפחות או ממון שראוי לקנות שפחות וכך הם דברי הרמב"ם בפכ"א: ומ"ש בשם הרמב"ם היא אומרת ראוי לקנות או לשכור שפחה וכו' בפכ"א וכ"ה"ם דפשוט הוא זה שעליה להביא ראיה שהרי מן הסתם היא משועבדת לו ואין כאן מקום לשבועה לפי שהיא אינה תובעת ממנו שחייב לה שנאמר ישבע היסת ויפטר אלא שבאה ליפטר משעבודה ואינה נפטרת אלא בראיה: ומ"ש ג' אינה מצעת את המטה לטרוח ולהביא מצעות ולהפך בהם אבל פורסת את הסדין וכו' וראוי לכל אשה לעשות דבר זה לבעלה אפי' יש לה כמה שפחות וכן למזוג לו את הכוס ולרחוץ פניו ידיו ורגליו הם אמאי דתנן ד' יושבת בקתדרא א"ר יצחק בר חנינא א"ר הונא אע"פ שאמרו יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו את המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו ופרש"י אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו מטה לפרוס סדין ולבדין דבשאינו של טורח ומשום דמילי דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו ולא דמי למצעת דמתני' דהוי דבר של טורח ובכפי' הני לא כפי לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל: כתב הר"ן אבל אחרים פירשו דמתני' להציע המטות כולן אבל הכא להציע מטתו בלבד ובמתני' לא גרסינן ומצעת לו אלא ומצעת את המטה והכא גרסינן ומצעת לו בלבד ותמהני על הרמב"ם שלא חילק בפכ"א מה"א בהצעת המטה בין עניים לעשירים וכ' בכולן בסוף ומצעת לו את המטה. והוה ליה לחלק בעניין עכ"ל וז"ל הרמב"ם בפכ"א כל אשה רוחצת לבעלה פניו ידיו ורגליו ומוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ועומדת ומשמשת בפני בעלה כגון שתתן לפניו מים או כלי או תטול מלפניו וכיוצא בדברים אלו ומלאכות אלו עושה אותן היא בעצמה ואפי' יש להם כמה שפחות אין עושין מלאכות אלו לבעל אלא אשתו יש מלאכות אחרות שהאשה עושה לבעל בזמן שהן עניים אלו הם אופה פת בתנור ומבשלת את התבשילין ומכבסת הבגדים ומניקה את בנה ונותנת תבן לפני בהמתו וטוחנת בר"א בעניים אבל אם הכניסה לו שפחה א' או כנסים שראוי לקנות מהם שפחה א' או שהיה לו ממון כדי לקנות ממנו שפחה א' אינה מטחנת ולא אופה ולא מכבסת ולא נותנת תבן לפני בהמתו הכניסה לו ב' שפחות וכו' אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה אלא נותנת אותו לשפחה להניק כמה כל המלאכות שכל אשה עושה אותן לבעלה חמש מלאכות טווה ורוחצת פניו ידיו ורגליו ומוזגת את הכוס ומצעת את המטה ועומדת ומשמשת בפניו והמלאכות שמקצתן הנשים עושות אותן ומקצתן אינן עושות ו' מלאכות מטחנת ומבשלת ואופה ומכבסת ומניקה את בנה ונותנת תבן לפני בהמתו עכ"ל: וכתב ה"ה כל אשה רוחצת לבעלה וכו' בגמ' א"ר הונא אע"פ שאמרו הכניסה לו ד' שפחות יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו את הכוס וכו' והוא מפרש כך אע"פ שמן הדין היה ראוי שתשב בקתדרא כמו ששנינו במתני' אבל מוזגת לו וכו' וכו' עוד יש מלאכות אחרות וכו' דין המלאכות מפורש במשנה ולא הזכיר רבינו כאן הצעת המטה לפי שכבר הזכיר למעלה שכל אשה חייבת בה ולא חילק בהצעת המטה בין עניים לעשירים אבל י"א שבזמן שהם עניים מצעת כל מטות שבבית וכשהם עשירים אינה מצעת אלא מטתו בלבד וגורסין במשנה ומצעת את המטה ובגמ' בשיטה דרב הונא שהזכרתי למעלה גורסין ומצעת לו עכ"ל. ויש לתמוה למה השמיט דין הכניסה לו ג' שפחות ונראה שהוא ז"ל סובר דכיון דאיפסיקא הלכתא בגמ' כר"א דאמר אפי' הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצמר אודא ליה הא דתנן בהכניסה לו ג' שפחות אינה עושה בצמר וכן אודא ליה הא דקתני בה אינה מצעת את המטה מכח דאמר רב הונא אע"פ שאמרו יושבת בקתדרא וכו' ומצעת לו את המטה ולא מסתבר ליה לפלוגי בין הצעת המטה דרב הונא להצעת המטה דמתני': ומ"ש רבינו וכן צריכה לעשות בצמר אפי' יש לה כמה שפחות וכו' כבר כתבתי דאיפסיק בגמרא הלכתא כר"א דאמר הכי. ומ"ש רבינו כ"כ הרמב"ם אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום וכו' נ"ל שט"ס יש כאן וצריך למחוק תיבת וכן אלא תחלת ענין הוא כ"כ הרמב"ם אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום וכו' ודברי הרמב"ם אלו הם בפכ"א וכ"ה"ם ואם לא היה דרך וכו' בתוס' מקום שנהגו שלא לעשות א' מכל אלו אינו יכול לכופה ומפר' רבינו אינו כופה אלא לעשות בצמר אבל בגמ' כופה אותה שהרי אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר ולא ביאר רבינו כמה הוא שיעור מה שהיא טווה בכל שבוע ובמשנה כמה היא עושה לו משקל ה' סלעים ביהודה שהן י' בגליל וכו' ואולי שרבינו סובר שאין קצבה זו בכל המקומות אלא הכל לפי המנהג עכ"ל: דחק ועשתה מלאכה יותר ממה שאשה חייבת וכו' בר"פ מציאת האשה (דף סו) מייתי הא דתנן בפ' בתרא דנדרים קונם שאני עושה לפיך א"כ לספר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ואתמר עלה כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק ת"ק סבר לבעלה ר"ע סבר לעצמה. וכ' הר"א שע"י הדחק כגון עשתה מלאכה בלילה בשעה שבני אדם ישנים והלכתא כת"ק והכי פסק רב האי גאון ואמרינן תו בגמ' הם בעי רב פפא עשתה שתים בבת אחת מהו בעי רבינא ג' וד' מהו תיקו. וכת' הרא"ש פי' רבי' האי דלרבנן קא מיבעיא ליה דדלמא אע"ג דבהעדפה שע"י הדחק אמרו רבנן דלבעלה שתים בבת אח' אפשר דלא מחייבה לה אלא ממלאכה א' אבל לא שתים בבת א' אמת"ל ב' מלאכות הכיא דעבד' והוי דבעל בעי רבינא ג' וד' מהו וכיון דסלק בתיקו הוי לעצמה ור"ח פי' דהני בעיות אליבא דר"ע דאמר העדפה שע"י הדחק לעצמה ה"מ כשעשתה ב' מלאכות או דלמא כיון שלא ע"י הדחק הוו לבעל דלא אמר ר"ע לעצמה אלא כשעושה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים אבל לרבנן דאמרי דהעדפה שע"י הדחק לבעלה כ"ש עשתה שתים שלא ע"י הדחק מתנה' נר' דהלכה כר"ע עכ"ל. והרי"ף כתב בפ' אע"פ איכא מ"ד הלכה כר"ע ואיכא מ"ד הלכה כרבנן והרא"ש כתב על זה ואנן ס"ל כרבנן דר"י בן נורי סבר כרבנן דהעדפה דבעל הוי עכ"ל. והר"ן כת' הם אהא דבעי רבינא ג' וד' מהו כגון שומרת קישואין וטוה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה מי הוי כע"י הדחק או לא כך פרש"י ור"ח ולפ"ז אליבא דר"ע קא בעי דאילו לרבנן מאי נ"מ דהא אפי' העדפה שע"י הדחק דבעל הוי וכיון דאליבי' בעי משמע דהלכתא כוותיה אבל הרי"ף פסק כרבנן וכן פי' רבי' האי ואמר דבעיא דרב פפא ורבינא אליבא דרבנן הייא וכן הרמב"ם בפכ"א מה' אישות פסק כרבנן אבל תמהני עליה למה השמיטו בעיי דרב פפא ורבינא שכיון שהם פוסקים כרבנן משמע דס"ל דהני בעיי לרבנן נינהו וה"ל ז"ל להביאם עכ"ל וה"ה כ' מפני שהטעם שלא כתבום הוא מפני שהן סוברי' דאתיין אליבא דר"ע ואין הלכה כמותו עכ"ל כלומר דאע"ג שהם פוסקים כרב האי מ"מ לאו מטעמיה דאיהו פסק כן משום דמשמע ליה דהני בעיי אליבא דרבנן הייכי ואינהו ז"ל אע"ג דמשמע להו דהני בעיי אליבא דר"ע הייכי פסקו כרבנן משום דבכל דוכתא קי"ל הלכתא כרבנן והא דבעו אמוראי הני בעיי אליבא דר"ע לפרושי טעמיה אתו אע"ג דלית הלכתא כוותיה ויש לתמוה על הר"ן וה"ה שכתבו שהרי"ף פסק כת"ק דבנוסחי דהרי"ף דידן כ' ב' סברות ולא הכריע לפיכך נ"ל שמ"ש הרא"ש בפ' אע"פ ואנן ס"ל כרבנן מדברי הרי"ף הוא וכך היא גירסת הר"ן וה"ה בהרי"ף: וכל אלו המלאכות אין מחייבין אותה וכו' אא"כ יהיה דרך משפחתו ומשפחת' לעשותן וכו' כן משמע מדאמרי' בפר' אע"פ גבי הוא אמר להניק והיא אומרת שלא להניק דכל היכא דלאו אורחה שומעין לה וכן היכא דאיהי אורחא והוא לאו אורחיה אזלינן בתר דידה ואין מחייבין אותה משום דעולה עמו ואינה יורדת: כתב הרמב"ם אשה ששברה כלים בבית בעת מלאכתה פטורה וכו' בפכ"א והראב"ד כתב לא מן הדין הוא זה אלא מפני שהיא פשיע' בבעלי' שהוא שכור לה בכל שעה וה"ה כ' טעמו של הראב"ד לפי שהאיש שכור עם האשה אלא בשעה שמתעסקת בברכה וכ' שהרמב"ם הסכי' לדברי

(ג) וז"ל הר"ן פרק אע"פ דף תנ"ה ע"א דאם הוא עשיר ויכול להשכיר שפחה חייב להשכיר דעולה עמו ואינה יורדת עמו:

(ד) וכ' הר"ן פרק אע"פ דקתני ע"כ י"א הואיל ואינה חייבת אלא שלא תשב בטל מעשה ידיה שלה והרשב"א חולק וכ"כ כו'. וכתב עוד דאינה חייבת ליגעו' משקל ה' סלעי' אלא מיגע שלא תשב בטל כו' וזה פשוט:

(ה) כ' המרדכי ריש מציאת אשה אף לת"ד המותר שלה מ"מ אינו אלא כנ"מ והבעל אוכל פירות:

לדברי הרמ"בם והכן מבואר בירו' פ' הכותב כל המלאכות שהאשה עושה לבעלה כדם עושה לבעלה חוץ מהצעת המטה וכו' ולא תמזוג לו כוס וכו' ולא תציק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו מימרא בפ' אע"פ ומ"ש ואסור ליקח שום דבר מידו לידה וכו' כ"כ התוס' והרא"ש בפ' אע"פ בשם רש"י וכבר נתבאר כל זה בטור י"ד סימן קנ"ה כתב

מע"ז ידי אשתו במתני' מפרש מה היא עושה לו משקל ה' סלעים וכו' ה"ז עוש' ואוכלת אין מעש' ידים קדו' על פיו· והמות' הקדיש מות' מעש' ידי אשתו מה שהיא עוש' לו יותר על הראוי שפסקו חכמי' ולא הקדיש מעש' ידי' עצמן והמות' קנוי לו במע' כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שבת ובגמ' (דף כט) אמר שמו' הלכה כר"י הסנדלר: ומ"ש

מזונותיה וצריכה עד שתכנע טען הוא שאינה עושה וטענה היא שעושה מושיבין אשה או שכינה ביניהם ודבר זה כפי מה שיראה הדיין שאפשר הדבר ע"כ יראה שפוסק דמורדת ממלאכה היא מורדת וא"כ קשה לדבריו למה לא יפחתו מכתובתה כדין מורדת מתשמיש וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין כופין אותה דק"ל כרב הונא דא' אשה יכולה לומר לבעל איני ניזונת ואיני עושה לפיכך אם תרצה לא תעש' ולא תזון כתב ה"ר יונה דוקא בעיקר מעשה ידיה אבל המותר על ה' סלעים שהוא שלו ותקנו לה כנגדו מעה כסף אינ' יכולה לומ' איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנ' מות' לפי שתקנו לו מותר משנ' היא ובתר הכי תקנו לה כנגדו מעה כסף והרמ"ה כ' שגם במות' יכולה לומ' איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנ' מותר:

פא המקדיש

מעשה ידי אשתו אין ההקדש חל לא מבעיא על עיקר מעש' ידיה שאינו חל שהרי אינו ברשותו שאם תרצ' לא תעש' ולא תזון אלא אפי' על המות' שהוא שלו על כרחה כרפי' אינו חל שאין אדם מקדי' דבר שלא בא לעולם ואם היא אסרה מעש' ידיה עליו כגון שאומרת קונ' מה שאני עושה לפיך וכגון שאומרת יתקדשו ידי לעושיהן דהשת' לא הוי דבר שאינו בעולם שידיה ישנן בעולם יפר שהוא מדברי' שבינו לבינ' אע"פ שאין הנדר חל לאוסרה עליו שהרי הם שלו ואפי' המותר מ"מ כיון שאם יגרשנ' יחול הנדר ותאסר עליו חשיב דברים שבינו לבינ' המדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה יוצי' ויתן כתוב' התיר לה מלאכה כל שהוא כגון לשחק בכלבים וכיוצ' בהן לרב אלפס יוציא ולדעת א"א ז"ל לא יוציא:

פב נדרה

שלא להניק בנו אינו חל שהרי חייב' להניקו עד שישלמו לו כ"ד חדשים ואם היא אומרת אני אניק והוא אינו רוצה שתניק כדי שלא תתנוול שומעין לה שהחלב מצער אותה ואם הוא אומ' שתניק והיא אינ' רוצה אם אין בני משפחתו רגילין להניק שומעין לה ואפי' בני משפחת' רגילין להניק נתגרש' אינה חייב' להניקו אא"כ מכיר שאינו רוצה לינק מאחר' אז כופין אות' ונותן לה שכר ומניקתו וכתוב ל' יום ללידתו ודאי הוא בחזקת שאינו מכירה וא"צ לבדוק אם מכירה ואפי' אם נה' כאילו אינו רוצ' לינק מאחרת אקראי בעלמא הוא ולא בעי בדיקה ומכן ג' ואילך אם אינו רוצה לינק מאחרת צריך לבדוק אחריו אם הוא מכיר' כופין אות' אבל אם רוצ' לינק מאחר' אפי' בן שנה אין כופין אות' ואם אינו רוצ' לינק מאחר' כלל אפי' קטן הרבה כופה ומניקתו מפני הסכנ' ולאחר שיגמל הנע' י"א שברשות האב אם ירצה יקחנו אצלו ואם ירצ' יניחנו עם אמו דהא דאמרי' בת אצל האם היינו דוקא באלמנ' לא שבקינן לה בהדי .

הרמ"בם כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה שהיא חייבת לעשות כופין אותה ועושה אפי' בשוטים בפ"כא וכתב ה"ה בפ' אע"פ שאלו בהלכה שאין דין מורדת ממלאכה וכתב הרשב"א אלא כופה בשוטים או שאינו זנה או בית דין מוכרין מכתובתה בטובת הנאה כדי שיהא שכור עליה עבד או שפחה לשמשו ע"כ והרמ"בן כ' שכופין אותה בשוטים וכן דעת רבי' ועיקר ומקצת הראשונים כתבו שמשמתין אותה עכ"ל (וכ"כ הר"ן ע"ב דף תנ"ה) ומ"ש רבי' טען הוא שאינה עושה מושיבין אשה או שכינה ביניהם וכו' ג"ז מדברי הרמ"בם בפכ"א ומ"ש יראה שפוסק דמורדת ממלאכה הויא מורדת למד כן ממ"ש כופין אותה ועוש' אפי' בשוטים ומשמע לרבינו שטעמו של הרמ"בם משום דס"ל דמורדת ממלאכה הויא מורדת ומ"ה קאמר שכופין אותה דאינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה דאם איתא שהיה סובר שהיא יכולה לומר כן לא היה כותב שכופין אותה לעשות והקשה ע"ז דכיון דס"ל דהויא מורדת למה לא כת' דפוחתין לה מכתובתה ז' דינרים בשבת כמאן דס"ל דמורד' ממלאכ' הויא מורד' פוחתין לה מכתובת' ז' דינרי' בשבת כמה שפוחתין למורדת מתשמיש ואני אומר דהא ודאי פשיט דלא ס"ל להרמ"בם דמורד' ממלאכ' הויא מורדת שהרי פסק בפי"ב שאם אמרה האשה איני ניזו' ואיני עוש' שומעין לה ואין כופין אותה וא"כ מ"ש בפרק כ"א שכופין אותה ועושה כשאינה אומר' איני ניזונת אלא היא רוצה לזון ולא לעשות וכ"כ הר"ן בפ' אע"פ א"ל דוקא דאמ' איני ניזו' ואיני עושה הא אמר' איני עוש' בלבד לא אמרינן דהשני ולא יהא בעל חייב לזונה דהא כי אמרה קונם שאני עושה לפיך הא קאמר' איני עושה ואפ"ה תנן בהמו' אין צריך להפר אלמא לא מבטלה תקנ' לעול' עד דאמרה בהדיא איני ניזונת עכ"ל ומ"כ הא דאמרי' מורדת מת זמני אבל ממלאכ' לא כתב אבל ממלאכ' לא אלא כאומר' איני עושה כופה אותה בשוטים אז או אינו זנה או ב"ד מוכרין לו מכתובת' בטובת הנאה וכו' וכך אמרו הגאונים עכ"ל ועי"ל אפי' כאומרת איני ניזונת ואיני עושה איירי דע"כ לא אמרי' דיכולה אשה שתאמ' איני ניזו' ואיני עושה אלא לפטור עצמ' מטווי' ממר בלבד אבל כל שאר מלאכות צריכה לעשות אפילו אומר' איני ניזונת וכמו שכתב ה"ה בפי"ב בשם המפרשים ובשם הרשב"א וגם הר"ן כתב כן בפ' אע"פ ואע"פ שהתוספ' והרא"ש דחו סברא זו י"ל דהרמ"בם סובר כדברי שאר מפרשים והכי דייק ליהניה הכ' כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה מן המלאכה שהיא חייבת ומדנקט ליהנא דכל איכא למימר דאתא לומ' שכל הנשים חייבו לעשו' מלאכה לבעליהן דאפי' כאומר' איני ניזונ' ואיני עושה אינה נפטרת אלא מטויית צמר אבל בשא' חייב' היא וכתב הר"ן ובשם הרא"ה דכל שאמרה איני ניזונ' ואיני עושה כבר נתבטלה תקנתא ושוב אינה יכולה לומר ניזונת אני ועוש' שאינו בדין שיהא הרשות בידה לשנות בדבר כל פעם כמו שתרצה שא"כ כשלא תמצא מלאכ' תרצה להיות ניזונ' וכשתמצא תאמר איני ניזו' ולקתה מדת הדין אלא ודאי מיד אמרה אי אפשי בתקנ' חכמים שהסיד' ושוב אין לה מזונו' ושם"כ דאין לה כסות דהיינו בכלל מזונות הוא עכ"ל: ור' ירו' כתב במישרים נכ"ג ח"ה בשם המפרשים שיכולה לחזור בה כל זמן שתרצה · כתב ה"ר יונה דוקא בעיקר מעשה ידיה אבל המותר על ה' סלעים שהוא שלו וכו' אינה יכולה לומר איני נוטלת ואיני נותנת מותר וכו' והרמ"ה כתב שגם במות' יכולה לומ' איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר כדברי הרמ"ה כתב הר"ן בפשיט' בפ' אע"פ ח"ל ומשמע דה"ה דיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר וכ"כ רב אחא גאון ז"ל בשאלתות בפ' ואלה המשפטים ודבר ברור הוא שאם במעש' ידיה דשכיחי יכולה לומ' איני ניזונת ואיני עושה כ"ש במותר דלא שכיח עכ"ל · כתב הר"יבה בתשו' סי' ת"פ קאיש שהתנה עם אשתו שלא יתחייב במזונותי' וכן היא לא תתחייב במעש' ידיה אם אח"כ רצה הוא לתת לה במתנה בתחייב לה במזונותי' כיון שאינה אוכלת בתקנ' חכמים אלא מן הדין מכח המתנה ליכ' למימר מעשה ידיה שלו משום איבה דליתיה להאי טעמא אלא כשאוכלת מן התקנ' לא מן הדין: פא המקדיש מעשה ידי אשתו אין ההקדש חל ל"מ על עיקר מעשה ידיה שאינו חל וכו' בפ' אע"פ (דף נח) תנן המקדיש מעש' ידי אשתו ה"ז עוש' ואוכל' המותר מ"מ ר"מ אומ' הקדש ר' יוחנן הסנדלר אומ' חולין ופרש"י

ואם היא אסר' מעש' ידיה עליו כגון שאומר' קונם מה שאני עושה לפיך וכו' יפר שהוא מדברי' שבינו לבינ' אע"פ שאין הנדר חל עליו וכו' שהיה דברי שבינו לבינ' הם אשה דאמ' שמואל הלכה כר"י הסנדלר לגו דאמר חולין משום דקסבר אין אדם מקדיש דש"בל ומי אמר שמואל הכי והתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר"י בן נורי אומ' שמא יגרשנ' ותהא אסורה לחזור לו ואמ' שמואל הלכה כר"י בן נורי והכי רב הונא בריה דרב יהושע באומ' יקדשו ידי לעושיהן דידים הא איתנהו בעולם וכי קאמרה הכי מי מקדשי הא משעבדא ליה דאמרה לכי מיגרשה ומי אית מידי דהשתא לא קדוש ולקמיה קדוש והא מיקני אלא אמר רב אסי אמרי קונמות דקדוש הגוף נינהו וכדרבא דאמר הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד וקדשו מהשתא אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל: ונראה מדברי הרא"ש בפסקיו שם ופרק בתרא דנדרי' דלמסקנא סדרינן מאי דאוקימנא בדאמר לכי מיגרשה דאפי' לא אמר הכי כמי שיגרשנ' כשתגרש דבדין הוא דאפי' בעודה תחתיו ליחול אלא דאלמוה רבנן לשעבודיה ומ"מ באומרת יקדשו ידי לעושיהן עסקי' דאי לאו הכי אין הנדר חל אפי' לכשתתגרש דאין אדם מקדיש דש"בל וכן הם דברי רבי' ודברי הרמ"בם בדין זה וטענת הר"ן עליו כתבתי בטור יורה דעה סימן ר"לד אהא דאמר שמואל הלכה כר"י הסנדלר כתב הר"ן דקסבר אין אדם מקדיש דש"בל הילכך משמע דאפילו במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכיה אין הקדשו חל לא במעשה ידי' ולא במותר דכולהו דשב"ל נינהו והרמ"בם כתב בפ"ו מה' ערכין אין אדם מקדיש דשב"ל וכן המקדי' מעשה ידי אשתו ה"ז עוש' ואוכל' והמות' חולין אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן הואיל והם משועבדי' לו הרי כל מעש' ידיה קדש הא למה זה דומה לאומ' אילנות אלו קדש וכן כל כיוצא בזה ע"כ ולא ידעתי למה דבגמרא אמרינן דהא דרב הונא בריה דרב יכולה אשה שתאמ' לבעלה וכו' פליג אד"רל דאמר לא תימא טעמא דר"מ דאמ' במתני' הקדש משו' דקסבר אדם מקדיש דש"בל אלא טעמא דר"מ מתוך שיכול לכופה למעש' ידי' נעשה כמי שא"ל יקדשו ידיך לעושיהן וידים הא איתנהו בעול' ומשמע מתוך שיכול לכופה הא לדאינה יכול' לומ' איני ניזונ' הוא דאי א"ל יקדשו ידיך לעושיהן מהני אבל לדידן דקי"ל לקמן דיכול' אשה וכו' אפי' כי אמר הכי לא מהני כיון דלאו דידי' נינהו כיון שהיא יכול' להפקיעם משעבודו ולא מהני אמרת דכי כריכי לטעמ' דיכול' וכו' הייני לומר דנעשה כמ"ד להו וכולי אבל אם אמר לה בפי' אפילו בלאו האי טעמא מהני דאם איתא דמהני אפילו לא אמר לה לא צריכינן להאי טעמא דכיון דשמעינן ליה לר"מ דאמר אין אדם מוכיח דבריו לבטלה כדאיתא בגמ' כמ"ד לה דמי אלא ודאי לדידן דקי"ל דיכולה אשה וכו' אפי' כי לא אמר לה לא מהניא ואע"ג דתנן קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר ומשמע דלא פליגי אדרב הייני טעמא משו' דכיון דזונ' משל בעל משעבדי ליה כל שלא אמרה בפי' איני ניזונת ואפ"ה מעש' ידיה לא באו לעולם ולא מהני אמר יקדשו ידיך לעושיהם כיון שהיא יכולה להפקיע וכמו שכתבתי ולפי' לא נתבררו לי דברי הרמ"בם עכ"ל: המדיר את אשתו שלא תעש' מלאכה יוציא ויתן כתובה שהיה לה מלאכ' כל שהוא כגון לשחק בכלבים וכו' בפ' אע"פ (דף נט) תנן ר"א אומ' אפי' הכניסה לו ק' שפחו' כופה לעשות בצמר שהבטלה מביא' לידי זמה רשב"ג אמר אף המדיר אשתו מלעשו' מלאכ' יוציא ויתן כתוב' שהבטלה מביא' לידי שעמו' ובגמ' (דף סא) מאי בינייהו איכא בינייהו דמטללא בגורייתא קיסניית וכדרשיר ופרש"י משחקת בכלבים דקים ובשחוק שקורין אישק"קש לידי זמה איכא לידי שעמום ליכא דאין שעמום אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי וכתב הרי"ף וכבר איפסיקא הלכתא כר' אליעזר וכתב עליו הרא"ש ואינה ראי' כ"כ דפסיק הלכה כר' אליעזר במאי דפליג את"ק אבל במאי דפליג ארשב"ג כל מקום ששנה רשב"ג הלכה כמותו עכ"ל והרמ"בם בפ"כא מה' אישות כתב כדברי הרי"ף וכתב הר"ן ומיהו משמע שאינה חייב' לעשות משקל ה' סלעי' אלא כדי שלא תהא יושבת ובטלה וי"א דמלאכתה דידה הויא והרשב"א כתב דהויא דבעל :

פב נדרה שלא להניק בנו אינו חל וכו' בפ' אע"פ תניא נדרה שלא להניק את בנה ב"ה אומרים שומטת דד מפיו וב"ה אומ' כופ' ומניקתו ויד' דהלכה כב"ה

(ו) ע"ל סי' ס"ם אם הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך כשמספיק לה מעש' ידיה ·

(ז) וע"ל ריש סי' ע' תדינים אלו כ' הר"ן פ' אלמנה ניזונת דף תקכ"ו ע"ב הרמב"ן כת' דא"ת שהתה אפי' שנה א' ולא תבעה מזונותיה הפסידתן ואפי' מכרה ככסף מלוה שלה בשונת הכאה ולא תבעה הפסידתן לפי שערכן של נשים לגלגל עם בעליהן ולסייען והר"ן פליג אם מכרה כ"א עכ"ל וע"ל סי' ע :

פא (ח) ומרדכי ע"ד ריש המדיר דאין חילוק בין אם אסרה על הבעל לבד או אסר' על כל העולם אלא כשנאסרה על כל העולם חל הקדש אפי' כשעודה תחתיו וצריך להפר ועיין כל אלו הדינים ני"ד סי' רל"ד :

פב (א) כתב נהנה' אלפסי פ' אע"פ דף תנ"ד ע"ב כר' דאפי' אשה בכרית שקבלה בן להניק והניקתו יעדש ואח מכירה כופין את' להניק בשכר מפני סכנת הולד עכ"ל ר"ית"ו :

(ב) כ' הר"ס פד"ו סימן כ"ג אע"ג דאמרי' הנח אבל האם לעולם היינו דוקא אם כר' לב"ד שטוב לה לשבת עם אמה או נריכין אפי' ותומים ליתן לה מזונותי' אבל אמה אבל אם נרא' שטוב לה יות' ב"ית אביה' אין אמה יכולה לכופן שתהיה עמהן כו' וע"ש שהאריך בזה :

פג (א) ול"כ דודאי מדינא פטור אבל הרוצה לצאת ידי שמים וכותן לה דמי בושתה כדי שתתפייס' ותמחול לו או שנידוהו עד שיפייסנה כמו שמבואר בסי' ת"ך בח"מ ועיין שם בסימן א' בזו י"ל שיש לבעל חלק בממון :

כב"ה נשיעור זמן היניקה דהוי כ"ד חדש מסקנא דגמ' הם (דם) ואם היא אומרת אני אניק והוא אינו רוצה שתניק וכו' עד ואפי' בני אמה רגילין להניק בכל הם. ומפ' בגמ' טעמא דהאי בבא משום דעולה עמו ואינה יורדת וכת' הרמב"ם בפ"כא שאם היא אומרת שהוא עשיר וראוי לשכור מניקה ולא תפסה וכות מן שאינו ראוי עליה לשביא ראים. כתגרשה אינה חייבת להניקו הם (דף סא) כתגרשה אינו כופה ואם היא מכירו' נותן לה שכרה וכופה' ומניקתו מפני הסכנה אם היה מכירה עד כמה אמר רב עד ג' חדשים ושמואל אמר ל' יום ור' יצחק א"ר יוחנן נ' יום אמר רב שימי בר אביי הלכה כר' יצחק שאמר משום ר' יוחנן ובתר הכי אמרי' כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל כל זמן שמכירה ופרש"י עד כמה חדשים אית לן למימר שיודע להכירה מלינק מאשה אחרת כל זמן שמכיר' אין שיעור לדבר אלא בבדיקה הדבר תלוי אם אנו רואים שמכירה כופה ומניקתו בשכר ופסקו הרי"ף והרא"ש כר' יצחק שאמר משם ר' יוחנן: וכתב הרא"ש פי' פחות מנ' יום הוא בחזקת שאינה מכירה ולא בעי בדיקה ואפי' הוא נרא' כאילו אינו רוצה לינק מאשה אחרת אקראי בעלמא הוא ולבסוף הוא יונק ולא בעי בדיקה אבל בן נ' אם אינו רוצה לינק בעי בדיקה אבל אם רוצה לינק אחר' אפי' בן שנה אינו כופה' ואם אינו רוצה לינק אחר' אפי' קטן הרבה כופה ומניקתו מפני הסכנה עכ"ל וכך הם דברי רבי' אבל הרמב"ם בפכ"א מה' אישות כתב שאם נתגרשה אין כופין אותה להניק בד"א שלא הניקה אותו עד שהכירה אבל אם הכירה אפי' הוא סומא אין מפרישין אותו מפני סכנת הולד אלא כופין אותה' ומניק' אותו עד כ"ד חדש : וכתב הרב המגיד לא ביאר רבינו בכמה ימים מפני שהוא פוסק כשמואל דאמר כל זמן שמכיר' שאין שיעור קבוע לדבר שאין כל הולדות שוים בהכרה אלא בבדיקה תלוי הדבר אם אנו רואים שמכירה כופה' ומניקתו בשכר עכ"ל ויש לתמוה למה פסק כשמואל במקום רבי יוחנן וכ"ש דפסק רב שימי הלכה כמותו *

*נ"ה וכר' שטינאו משום דנתר דפסק רב שימי הלכה כר"י ז"ל מייתי תלמודא הא דאמר רמי בר יחזקאל משמיה דשמואל תשמע דלמיקבינא הלכה כוותיה אתא ועוד דמתנר טינהיה:

ומ"ש אפי' הוא סומא שם בגמ' סומא מנא ידע א"ר אשי בריחא וטעמא: כתב ר"י הא דנתגרשה אינו כופה דוקא שמוצא מניקה אבל אינו מוצא או שאין לו שכר שמניקה כופה ומניקתו אפי' אינה מכירו': כתב הר"ז בפ' הנז' הגרוש' אין לה מזונות אע"פ שהיא מניקה את בנה אבל נותן לה הוא יותר על שכרה דברים שקטן צריך להם מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בזה אבל המעוברת אין לה כלום: כתב הרא"ש בכלל י"ז סי' ז' שנשאל על רחל שהיתה מעוברת מראובן א"כ קדשה וילדה בן ונתן הוא הבן למניקה א"כ הלך ממנה לעיר אחרת והיא השכירה עצמה לבעל הבית אחר להיות מניקת וקבלה עליה להניק בנו עד זמן ידוע ואחר שהכירה התינוק ואינו רוצה לינק מאחרת מכה ידה שמניקה את בנה שמניקת מלהניקו מפני שהלך אביו לעיר אחרת ואין מי יפרעכ' ואומרי' לה שתניק את בנה והיא אומרת שאינה יכולה כיון שהיא משועבד' להניק בן בעל הבית וגם בעל הבית שלה אומר שלא יניחנה כי כבר פרע לה שכרה וגם שבנו מסוכן שאינו יונק מאחר' ואין דוחים נפש מפני נפש ועוד שאינה משועבדת לו להניק בנה כיון שאינה אשתו בחופה וקדושין והשיב הדין עם אבי התינוק כי היא שעבדה עצמה להניקו ומחוייב' להניק שלא להמית התינוק ואינה מגוה להניק את בנה ואפי' היתה נשואה כיון שאבי הבן אינו מעלה לה מזונות א"א לה למות ברעב כ"ש זאת שאינ' נשואה ואינה משועבדת לו להניק את בנו ועוד שבנ' כבר הורגל לינק מאשה אחרת והתינוק הורגל בחלבה ולא יונק מאחרת ואין דוחי' נפש מפני נפש אלא ב"ד ישכירו לו מינקת ויכופו אבי הבן לפרוע השכ' ואם לא יוכלו ב"ד לכופו יפרעו ב"ד השכר עכ"ל כת' הר"ש בר צמח בתשו' על תינוק שמתה אמו ורוצה אם אמו לגדלו ולשכור לו מניק' ואביו אינו רוצה שהדין עם האב. ולאחר שיגמל הנער י"א שהדרשות האב אם ירצה יקחנו אצלו וכו' דהא דאמרי' בת אצל האם דוק' באלמנה וכו' והרמ"ה כ' בשם הגאונ' דה"ה נמי בגרוש' כל זה כת' הרא"ש בפרק הכותב ומבואר בדבריו שהרמ"ה היא רא' ממתני' דהתם דל"ש בין אלמנ' לגרושה וכתוב בתשו' להרמב"ן סי' ל"א הבת אבל האם לעולם ואפילו נשאת האם ל"ש גדולה ל"ש קטנה * :

בהדרי קרובי אביה שראויין ליורש' אבל בגרושה שבקי' לה אצל אביה והרמ"ה כתב בשם הגאונ' דה"ה נמי בגרושה וכ"כ הרמב"ם שלמו כ"ד חדשים וגמלתו אם רצתה המגורש' שיהיה בנה אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן ו' שנים גמור' אלא כופין האב ונותן לו מזונו' אצל האם ולאחר ו' שנים יכול לומר האב אם הוא אצלי אני נותן לו מזונו' ואם הו' אצל אמו איני נותן לו והבת אצל האם לעולם אפי' אחר ו' שנים כיצד היה האב ראוי לצדקה מוציאין ממנו בעל כרחו וזנין אותה אצל אמה ואפי' ניסת האם לאחר בתה אצלה ואב' זן אותה משו' צדק' עד שימו' האב ותיזון מנכסיו כתנאי כתוב' והיא אצל אמה ואם לא רצתה האם שיהיו בני' אצלה אחרי שגמלתן א' זכר' א' נקבו' הרשו' ביד' ונותנ' אותן לאביה' או משלכ' אות' לקהל אם אין להם אב והם מטפלין בהן :

פג אשת איש שחבלו בה השבת לבעלה כיון שמעשה ידיה שלו והרי היא מתבטלת ממעשה ידיה ולא כל מה שמתבטלת ממלאכת' הראשונ' שאם היתה טווה מתחלה וחתך ידיה והרי אינה ראוי' אלא לשמור קישואין הייי בכלל פגם שהו' נזק והוא שלו אלא נותן לו כל ימי חליה ביטול של שמירת קישואין ואם חבלו בה ולא איפחיתא מכספה כגון שצמת' ידה וסופה לחזו' אין כאן אלא שבת לחוד ואותו כולו של הבע' והצער שלה ואם אמרו' שתתרפא בה' יומי' ועברו לה סמא חריפא ואיתסית בתלתא יומי היינו בכלל הצער שציער' עצמה בסם חריף כדי להשתכ' המותר והוא שלה והריפוי ינתן לרופא לרפואת' ובושת ופגם בזמן שבסתר לו חלק א' ולה שני חלקי' ואם הוא בגלוי לה חלק א' ולו שני חלקי' וכן אם חירף אות' שום אדם בדברי' בגלוי לו שני חלקי' ולה חלק א' ואם חרפה בסתר לה שני חלקי' ולו חלק א' ושלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ואינה יכולה למחו' לא על חלקו' ולא על חלקו ואם מחלה אינה מחילה ומ"מ אינו יכול לתובעו אלא כהרשאתה כתב הרמב"ם שהריפוי לבעלה וכן נראה לא"א הרא"ש ז"ל וכת' עוד בר"א שחבלו בה אחרים אבל אם חבל בה בעלה חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבושת ואין לבעל בהם פירו' ואם רצתה ליתן לאחרים הדמים נותנת וכך הורו הגאוני' והבעל מרפא כדרך שמרפא כל חליה והראב"ד השיג עליו וכתב תימה הוא למה הו' ישלם הכל שהרי נוטל בשל אחרי' שליש או ב' שלישים וכשחבל בה איהו למה ישלם הכל אולי טעה בדברי הגאונים שלא אמרו אלא על מה שראוי לקנוס שלא יאכל הפירו' דבהכי לא תקון רבנן דהוא עושה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר :

פר מציאת האשה לבעלה אפילו רחקה עצמה עד שמצא' אותה ודוקא א"א ודאי אבל ספק מגורש' כגון שזרק לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה אע"פ שחייב במזונותיה מציאתה לעצמה כתב הרמ"ה הא דמציאתה לבעלה דוקא בניזונת אבל אם אינה ניזונת

ומ"ש וכ"כ הרמב"ם שלמו כ"ד חדשים וגמלתו וכו' עד סוף הסימן הכל בפכ"א מהל' אישות וכתב עליו ה' המגיד זה מתבאר מסוגיא שבפר' אע"פ שאמרו הם זן אדם את בניו קטנים ועד כמה עד בן ו' ובדרב אסי דאמר קטן בן ו' יוצא בעירוב אמו עוד אמרו הם משום הבעי למיכל בהדה ואמרי' פ' כיצד משתתפין דאפילו בן ו' בכותה דאימיה ניחא ליה ודעת רבי' אפי' בגרושה ובהסכמות א"א אין הדעת סובלת שהכוף האב להפריד בנו ממנו עד שיהא בן ו' והלא הוא חייב ללמדו תורה בן ד' ובן ה' ואיך יחנכנו והוא גדל בין הנשים ע"כ ולא מצאתי חיוב בבן ד' ובן ה' שאינו חייב להכניסו למלמד פחות מבן ו' כנזכ' פרק לא יחפור ואולי נתכוון הרב למה שאמרו יודע לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו וכו' ואין זו קושיא שיחנך זה אצ' הוא אבל האם יכול הוא לחנכו בפעמים להוסיף אבלו עכ"ל והר"א בתשו' כלל פ"ב כת' כדברי הראב"ד ז"ל דאפילו פחות מבן שש אצל האב :

פג אשת איש שחבלו בה השבת לבעלה וכו' בפ' מציאת האשה (דף סה) תנן בושתה ופגמה שלה ר' יהודה בן בתירא אומ' בזמן שבסתר לה ב' חלקים ולו א' ובזמן שבגלוי לו ב' חלקים ולה חלק א' שלו ינתן לו מיד ושלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות וכו' הרא"ש הא דלא תנא שבת דמילתא דפשיטא היא דהוי דבעל שהיא מתבטלת ממעשה ידיה וצער פשיטא דהוי דידה כדאמרי' פרק החובל צערא דגופא לא תקינו ליה רבנן וריפוי נותן לרופא לרפואת' ואי אמדוה לה' יומי ועבדו לה סמא חריפא ואיתסיאת בתלתא יומי היינו בכלל צער שציערה עצמ' בסמא חריפא להשתכר במות' לדידי' הוי ודלא כהרמ"ב שהכ' בפר' הם חובל ומזיק שחובל בא"א הרפוי לבעלה עכ"ל :

ומ"ש רבינו דלא כל מה שמבטלת ממלאכתה הראשונה שאם היתה טווה מתחלה וחתך ידיה וכו' מבואר במשנה פרק החובל (דף פו) בחבירו חייב בה' דברי' נזק שבת כיצד רואין אותו כאלו הוא שומר קישואין שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו ופרש"י שבת כל ימי החולי רואין אותו כאלו הוא שומר קישואין ונותן שכירותו של כל יום שהרי אין ראוי למלאכ' כבד' אפי' בלא חולי שהרי כבר נקטע' ידו ורגלו והוא כבר נתן לו דמיהן: ומ"ש רבי' היינו בכלל פגם שהוא נזק והוא שלו לאו שלו לגמרי קאמר דהא אף במומין שבגלוי יש לה חלק כדבסמוך אלא היינו לומר דיש לו חלק בהם א"כ דכיון דאפי' חלק שלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות שפיר מיקרי שלו. ומ"ש ואם חבלו בה ולא איפחיתא מכספה כגון שצמתה ידה וסופה לחזור אין כאן אלא שבת לחוד בפ' החובל (שם) הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אמר אביי נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה רבא אמר אינו נותן לו אלא דמי שבתו שבכל יום ויום ופרש"י שבת גדולה דמי ידו שבת קטנה כל ימי חליו למשכב רואין אותו כאלו הוא שומר קישואין שבכל יום ויום עד שיחזור לקדמותו ונותן לו בכל יום כמו שנשכרים פועלי' בשוק ולא כשומר קישואין דהא לרבא לא יהיב ליה דמי ידו וידוע דהלכה כרבא וכבר כ' רבי' דינים אלו בארוכה בטור ח"מ סי' ת"כ ומ"ש והצער שלה ואם אמדו' שתתרפא בה' יומי ועבדו לה סמא חריפא וכו' כבר כתבתי ומ"ש והריפוי ינתן לרופא לרפאתה כבר נתבאר שכ"כ הרא"ש. ומ"ש ובושת ופגם בזמן שבסתר לו חלק אחד ולה ב' חלקים ואם הוא בגלוי לו ב' חלקים ולה חלק א' היינו דר"י בן בתירא דמתני' (דמציאת האשה דסה) ופסקו הרי"ף והרמ"ב והר"א כמותו משום דשקלי' וטרי' בגמ' אליביה ופרש"י דטעמא דבזמן שבגלוי לו ב' חלקים משום דהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא הוכל וכ' הרמ"ב בפ"ד מה' חובל דבגלוי היינו כגון שחבל בפניה וכבוארה או בידיה וזרועותיה : ומ"ש רבי' וכן אם חירף אותה שום אדם בדברי' בגלוי לו ב' חלקים וכו' ואם חרפה בסתר לה ב' חלקים ולו חלק אחד שותיה דמר לא ידענא דהא אמרי' בפ' החובל זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום וכ"כ הוא ז"ל בטור ח"מ סי' ת"כ וא"כ מאי חלק וחלקי' שייך ביה ומ"ש שלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות כבר נתבאר שהוא מדברי ר' יהודה בן בתירא במתני'. ומ"ש ואינה יכולה למחול לא על חלקה ולא על חלקו ואם מחלה אינה מחילה משום הוא דכיון דבחלקה יש לו זכות שהרי הוא אוכל פירו' ואין תוכל היא למחול זכותו וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל מ' סי' א' ומ"ש ומ"מ אינו יכול לתובעו אלא בהרשאתה

ניזונ' מציאתה לעצמ' וכתב א"א הרא"ש ז"ל לא דק דלא משכחת אינ' ניזונת אלא באומרת איני ניזונת ואיני עושה או שאמר לה בעלה צאי מעשה ידיך במזונותיך וכיון שהרשות בידם לומר כן הוי כניזונת ומציאתה לבעלה :

פה האיש

אוכל פירות של נכסי אשתו כל זמן שהיא תחתיו ותקנת חכמים היא שתקנו לו זה תחת פריונ' שחייבוהו לפדות' ואם אמר איני חפץ בפירות' ולא אפדנה אין שומעין לו דשמא לא יספיקו דמי פירותיה לפריונה ואף ע"פ שהתקנה לטובתה א"ת איני חפצה בה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הגוי' אלא אוכל מכל נכסיה ששני מיני נכסי' יש לה נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל נכסי צאן ברזל הם שמכנס' לו ושמין אותם וכותבין אותם בכתוב' ודא נדוני' ת' דהנעלת ליה [א] בגדים ותכשיטי' ומקב' עליו אחריו' שאם הפסידו' וכהמ' ומתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ואם הם מטלטלי' ופיחתו או הותירו או נגנבו או נאבדו הכל הוא באחריותו ואם אינו מקבלן עליו באחריו' אז נקראין נ"מ ואם פחתו או הותירו או נגנבו או נאבדו אז הכל באחריותה ופי' ר"י אם פשע בהם ונאבדו בפשיע' פטור שהי' עמו במלאכתו ופשיע' בבעלי' פטור כתב רבי' אפרי' דנכסי צאן ברזל לא מחייב בסתמ' באחריותן עד דשיימינהו עליה ברמים קצובים בר"א בסתמ' אבל אם קבל אחריותן בפירו' אע"ג דלא שיימינהו עליה חייב באחריותן ובעל העטו' כתב כתבינהו בכתובה אע"ג דלא כתב אחריו' כמאן דכתיב דמי אע"ג דלא שיימינהו ובשניה' אוכל פירותיהן ומשתמ' בהן כל זמן שהיא עמו לפיכך אם שום אדם מחזיק בשלה ובא הבעל להוציאו מידו א"צ הרשאה ממנ' דמגו דנחית לפירי נחית לגופא [ב] ואע"פ שאוכל פירותיהם אינו כבעליו לענין שאלה בבעלים שאם יש לה פרה של נכסי מלוג והשאיל' לאחר ונשאל עמה לא חשיב שאלה בבעלים פשע הוא בפרת' פטור דהוי ליה פשיעה בבעלים שכרה פרה מאחר וניסת ומתה או פשע בה הבעל פטור באו לידה אחר שנשא' בין שבאו לידה בירוש' או שניתנו לה במתנה או שחבלו בה ונתנו לה חלקה בבושת' ופגמה נקראי' נכסי מלוג כאותן שהכניס' לו ולא קבלם באחריו' חוץ מאש' שמכרה כתובת' ונדוני' בטובת הנאה פי' בדבר מועט שאם תתאלמן או תתגרש שיקחם הלוקח אותן הדמי' אין הבע' אוכל פירותיהן וכן אם נתנ' מתנ' לאח' קודם שניסת אע"פ שאין המתנ' מתנה כדלקמן אפ"ה אין הבעל אוכל פירו' וכן הבעל שנתן מתנ' לאשתו בין קרקע בין מטלטלי' קנת' ואין הבעל אוכל פירו' ומיהו אינ' יכולה למכו' מה שנתן לה ולא ליתנו לאחר אלא ישאר ביד' ואם תמו' ירשנה והפירו' שיוצאין לה ממנו

בהרשאה פשיטא דסיינו דוק' לחלקים שלה וכדא' אביי בס"פ ססולא (דמח) בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה אבל לחלק דידיה בלא הרשא' נמי מצי תבע ליה: ומ"ש בשם הרמב"ם שהיפוי לבעלה ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל כבר כתבתי בספוק דברי הרא"ש ומה שהקשה הרא"ש על הרמב"ם נתיישב מתוך דברי ה"ה שכ' שהריב"ש ינתן לבעל מפני שהוא חייב ברפואתה וכ"כ הר"ן בר"פ מציאת האשה דהא דלא תנן במתני' ריפוי משום דלדידיה בעי למיתן דהא איסו מחייב ברפואתה וכת' עוד בד"א שחבלו בה אחרים אבל אם חבל בה בעלה חייב לשלם לה מיד כל הנזק וכו' בפ"ד מה' חובל וכתבו ה"ה והר"ן בשם הרשב"א שיש נותנים טעם לדברי הרמב"ם מש"ו דמדינא בשת ופגמה שלה כרבנן וע"כ לא פליג ר"י בן בתירא אלא משום דאית ליה בשת בבשתה ומצטער בפגמה כדאית' בירושל' והילכך כשהוא בעצמו חבל בה מפני מה נוטל שהוא בייש את עצמו וכ' הר"ן על זה דאכתי הוא תמה על הרמב"ם למה אין הבע' אוכל פירו' והאריך בזה ומיהו רבי' כתב בסי' פ"ט בשם הגאונים דקנסו אותו שאין לו בו כלום ואינו אוכל פירותיהם וכך הם דברי הרשב"א שהביא רבינו כאן : דין אשה שחבלה בבעל' ואיש שחבל באשתו כ' רבי' בטור ח"ם סי' תכ"ג :

פר מציאת האשה לבעלה רפ"ו דכתו' (דסה) ומ"ש אפי' דחקה עצמ' עד שמצאה אותה שם (דסו) א"ר פפא מציאת כשעדפ' שע"י שדחק דמי ופרש"י דרוב מציאו' צריך לחזר אחריהם כגון דגים שעלו ליבשה או כלי שבור או לחפש סימא בקרקע וכתב ה"ה כ' מציאה כשעדפה שע"י שדחק דמי פי' מציאה שע"י שדחק · ומ"ש ודוקא א"א ודאי אבל ספק מגורשת וכו' אע"פ שהיו במזונותיה מציאתה לעצמה משנה וגמ' בפ"ק דמציעא (דיב) כת' הרמ"ס הא דמציאת' לבעל דוקא בניזונת וכו' וכ' א"א הרא"ש ז"ל לא דק וכו' ז"ל הרא"ש בריש פ' מציאת האשה כתב הרמ"ס הא דמציאתה לבעל' דוק' בניזונת אבל באינה ניזונת הוי לה איבה ואיבה ולא דק בזה דלא משכחת אשה שאינה ניזונת אלא באומרת איני ניזונת ואיני עושה או כשא"ל בעלה צאי מעשה ידיך במזונותיך והיא מספקת וכיון דברשו' קא עבדי הייס' לאיבה ומציאתה לבעלה עכ"ל :

פה האיש אוכל פירו' של נכסי אשתו כל זמן שהיא תחתיו · משנה בפרק נערה שנתפתתה (דמו) ופ' מציאת האשה (דסה) כתוב בספר התרומו' שער כ"א שהמכנסת שטר חוב לבעלה א"כ כתיבה ומסירה ומכנס' מלוה ע"פ לבעלה א"כ מעמד שלשתן דה"ל דברי' הנקנים באמירה מדרב גידל ועוד שרבותינו תקנו שהבעל יזכה בפירות שילכך בכל מה שיש לאשה ידו כידה · ומ"ש רבי' ותקנ' חכמים היא שתקנו לו תחת פריונ' שחייבוה וכו' בריש פ' נער' שנתפתתה (דמו) ומ"ש ואם אמ' איני חפץ בפירותיה ולא אפדנ' אין שומעין וכו' בפ' הזקת (דמט) כתב רה"כ בה שאם אמר כן בעוד ארוסה מועיל שתנאי ולאו שתו' דבריו וכתבו דא"א לומר כן והעלו דאין שומעין לו והביאו ראיו' לדבריהם וכתבו דהכי אית בירושל' בהדיא וכ"כ ה"ה בפי"א וז"ל דע שבפרקונ' ובקבורת' אין הבעל יכו' להנצל מחיובם ואפי' יניח לה פירותיה וכתוב וכן היא איני יכולה להפקיע ממנו זכו' פירו' וכתו' אפי' תאמר איני נפדית ואיני נקברת מנכסיו חס נה מדברי רבי' וכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א עכ"ל : ומ"ש ואע"פ שהתקנה לטובתה אם תאמ' איני חפצה בה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הגוים כן דקדקו התו' והר"א בפ' נערה שנתפתתה וכבר כתבתי בסמוך שכן דעת הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א: ומ"ש אלא אוכל מכל נכסים ששני מיני נכסים יש לה נכסי מלוג וכו' עד והכל באחריותה פשוט בכמה מקומו' מהם פ' אלמנה לכ"ג (דף סו) ופ' האשה שנפלו לה נכסים (דף עט):ומ"ש ופר"י אם פשע בהם ונאבדו בפשיע' פטור וכו' בפ' השואל (דף כו) בעי רמי בר חמא בעל בנכסי אשתו שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא לפום חורפא שבשתא אי שואל הוי שאלה בבעלי' אי שוכר הוי שכירו' בבעלים כי קא מיבעיא לרמי בר חמא כגון דאגרה פרה מעלמא והדר נסב ואליבא דרבנן דאמרי שואל משלם לשוכר לא תיבעי לך דודאי שאלה בבעלים היא כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי דאמר תחזור פרה לבעלי' הראשונים דכמאן דשאיל מינייהו דמי מאי שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא לא שואל ולא שוכר אלא לוקח הוי וכת' הרא"ש על זה פסק ר"י דש"מ מיהא הוי ושאני בפשיעה וגבי בעל בנכסי אשתו לא כ"מ מידי דפשיעה בבעלים פטור אלא כ"מ ללוקח בכמה לל' יוסדלא שואל הוי ולא שוכ' דבלשון מקח לקחה ומסתבר דש"ח הוי עכ"ל · ויש לתמוה על רבי' למה תלה הדבר בפסק ר"י דהא כיון דמהא דאמר רבא מאי קא מבעיא לרמי בר חמא וכו' שמעינן דבע' בנכסי אשתו אשתו עמו במלאכתו מיקריא והא קי"ל דפשיע' בבעלי' פטו' דאית' בהשואל ממילא שמעינן דאם פשע בהם ונאבדו בפשיעה פטור : כתב רבי' אפרים דנכ"ב

לא מיחייב בסתמא באחריותן עד דשיימינהו עליה ברמים קצובי' וכו' [*] כ"ה דעת הרמב"ם נפ"י"ו כדעת הרב רבינו אפרים ובסכיהם אוכל פירותיהן ומשתמש בהן כל זמן שהיא עמו לפיכך אם שום אדם מחזיק בשלה ובא להוציאו מידו א"צ ממנה הרשאה וכו' בס"פ הגוזל אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא דלא נחי' לפירי אבל נחית לפירי מגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא ופרש"י צריך הרשאה מאשתו אם בא לדון עם שום אדם בגוף הקרקע דאי ליכא מכי א"ל לאו בעל דברים דידי את דקנין פירות לאו כקנין הגוף הוא דלא נחית לדון לפירא שאין לו לדון עמו כלל בפירו' שאין לו שענה עם אותו שאוכל הפירו' כלל וכ' הרמב"ם דין זה בפ"ג מהלכות שלוחין ושותפין והדבר ברור שיש בל' רבי' קיצור שהיה לו לפרש דהא דא"צ הרשאה דוקא בדנחית לפירו' אבל לא נחית לפירות צריך הרשאה אלא שסמך על מ"ש בטור ח"מ סי' קכ"ב כי שם כ' דין זה בארוכ' וגם אני בארתיו שם ועיין בתשו' הריב"ש סי' תכ"ו ובת"ה סי' סי"ב · אע"פ שאוכל פירותיה' אינו כבעליו לענין שאלה בבעלים שאם יש לה פרה של נ"מ והשאיל' הבעל לאחר ונשאל עמה לא חשיב' שאלה בבעלי' בר"פ השואל (שם) שאל מן האשה ונשאל בעלה פלוגתא דר"י ור"ל ופרש"י שאל מן האשה פרה של נכסי מלוג ונשאל לו בעלה למלאכתו פלוגתא דר"י ור"ל לר"י דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי הויא שאלה בבעלי' ולר"ל דסבר לאו כקנין הגוף דמי לא הויא שאלה בבעלים וכתבו הרי"ף והרא"ש וקי"ל בהא כר"ל והכי אמרי' בר"פ החולץ דהא הויא חד מתלת דהוי הלכתא כר"ל וכ"ל שיש למחוק מדברי רבי' תיבת הבעל וכך יש לגרוס שאם יש לה פרה של נכסי מלוג והשאיל' לאחר ונשאל עמה לא חשיב שאל' בבעלים ע"כ דהא בהשאילה האשה עסקי' כמבואר בלשון הגמ' שהבאתי וכ"כ הוא עצמו בטור ח"מ סי' שמ"ו · ואפשר לומר דשפי' גרסינן הבעל בלשון רבי' באן ורבות' משמועינן דאפי' הבעל הוא המשאיל והיא הנשאל' עמה לא חשיב שאלה בבעלים דקנין פירו' לאו כקנין הגוף דמי : פשע הוא בפרתה פטור דה"ל פשיעה בבעלים כבר נתבאר לעיל בסי' זה וכן מ"ש שכרה פרה מאחר וניסת ומתה או פשע בה הבעל פטור נתבאר בבעיא דרמי בר חמא שהבאתי לעיל בסי' זה · באו לידה אחר שנשאה בין שבאו לידה בירושה בין שניתנו לה במתנה או שחבלו בה וכו' נקראים נכסי מלוג וכו' מבואר בריש פרק מציאת האשה (דסה) ופרק האשה שנפלו (דף עט) : ומ"ש חוץ מאשה שמכרה כתובת' ונדוניית' בטובת הנאה וכו' בפ' החובל (דף פט) אמר רבא הלכתא טובת הנאה לבעל ואין הבעל אוכל פירות מאי טעמא פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה : וכ"... וכן אם נתנה מתנה לאחר וכו' בפ' האשה שנפלו (דף עט) גבי שטר מברחת אמרי' ואי לא קנינהו לוקח ליקנינהו בעל ופרש"י לשמואל בכותבת כולן דאמרינן לא קני ביון דלא קני מאי הברחה איכא ליקנינהו בעל ויאכל פירות ויירשנה אם תמות תחתיו אמר אביי עשאום כנכסים שאינ' ידועים לבעל ואליבא דר"ש ופרש"י כנכסים שאינה ידועים שהרי ע"מ שאינה שלה כשאה דסבור שהמתנה גמורה וכן הבעל שנתן מתנה לאשתו בין קרקע בין מטלטלין קנתה ואין הבעל אוכל פירות בפ' חזקת אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ור"א אמר א' זה וא' זה קנתה ואין הבעל אוכל פירות : ומ"ש ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה ולא ליתנו לאחר וכו' זה כת' הרא"ש וקשה מהא דאמרי' בפ' הזורק הרוצה ש"מ דכתב גיטא לדביתהו אתא לקמיה דרבא אמר לקייה להאי דוכתא דמנה ביה גיטא א"ל רב עיליש מה שקנתה אשה קנה בעלה איכסיף רבא ואמר איכסוף וכא במתנה אין הבעל אוכל פירות וא"כ לא קנה בעלה ויש מתרצי' דשאני התם שלא היתה מתנה גמורה אלא שאלה בעלמ' עד שתתגר' ולא מסתבר לי ור"ת תירץ דזכיית הבעל אין תלויה באכיל' פירות דהא רבא סבר כר"ל דקנין פירו' לאו כקנין הגוף דמי א"כ אפי' יש לבעל פירו' אין מפקיע קנין הגוף של האשה אלא בהא תליא דזכיה כיון דאם מכרה ונתנה בטל דהכי מסתבר דאע"ג שנתן לה בעין יפה שאפי' הפירות לא יאכל מ"מ אין רוצה שיהא הקרקע מלפניו אלא נתן לה בעין יפה שתהנה מן הפירות כל ימיה ואחר מותה יחזור לידו ועוד מטעם אף שהוא קנוי לבעל דנכסי דאין הפירות גדלים בשדה שלו מ"מ נכסי מלוג היא כמו נפלו לה נכסי' ממקום אחר וילקח בהן קרקע ויאכל הבעל פירות וכיון דיש לו שייכות בשדה לפירו' פירות חשוב קנוי לו עכ"ל : וכתב ...ס בפכ"ב מה' אישות אשה דנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות כת' הרשב"א ומיהו אם מתה הבעל

פה (א) אשה שנתנה קרקע לבעלה וכתב' עליו שטר מתנה והוא כותב על עצמו שט"ח כדוניא ע"ל סי' קי"ח תשו' הרא"ש אי מקרי נ"מ או נצ"ב וע"ל סי' צ"ג מלבושי האשה אי נקראין נצ"ב : (ב) ועיין בח"ם סי' קכ"ב מדיני או דאם לא סי' פירו' בקרקע אזי עליו הבעל צריך הרשאה בנכסי אשתו וע"ש וכ' מהרא"י בת"ה סי' שי"ב דאם בעל בא לדון מחמ' מנה מזונתי' שיש לאשתו ביד אחר א"צ הרשאה דמעות מזומנים כאלו הוי פירו' נארעא דמי וע"כ הא דבעינן שיהו פירות נקרק' היינו דנגה פירות אין לו לבעל שום זכות על הקרקע שרוצה לדון עליו אבל אם יש לו שום נפקותא לדון על הקרקע אע"ג דאין פירו' בקרקע א"צ הרשאה ולא חשמע בת"ה סימן קכ"ב כדברי' · ל' הריב"ש סיה תנ"ו דא"צ הרשאה היינו לדון אבל לעשות פשרה צריך הרשאה וע"ש

ממנו דינן כשאר נכסי מלוג וימכרו וילק' בהן קרקע והוא אוכל פירות והרמ"ה כתב שאם מכר' או נתנה קיים כיון שאינו אוכל פירות ואם מתה עד שלא מכרה יורש' אפי' אקני לה ע"מ שלא ליורשה והני מילי שאינו אוכל פירו' כשנתן לה אחר הנישואין אבל אם נתן לה קוד' הנישואין ואירוסין אחר שידוכין ואירוסין אפי' אם פי' במתנה בין קודם נישואין בין אחר נישואין כיון שנשא' אהניא ליה זכות דנישואין עלי' דהאי ארעא כדמהני' אשאר נכסי לזכו' בפירותיהן והוי כשאר נכסי מלוג שאוכל הפירו' הלכך אם נתנה ומכר' בטל ואם נתאלמנ' או נתגרש' שקלה להאי ארע' לבר מכתובת' ודוקא שנתאלמנה או נתגרש' מן הנשואין אבל מן האירוסין לית לה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונס' ואפי' נתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין דוקא שלא מ[ורדת] היא אבל נתאלמנ' או נתגרש' מתוך מרד' לאחר שכתבו עליה אגר' מרד שהפסיד' כל כתובת' הפסידה כל מה שנתן לה מכר לה קרקע אם היו המעו' שקנת' בהן הקרקע גלויים וידועי' לו קנת' והבעל אוכל פירו' ואם לא היו המעו' גלויים לו לא קנת' שלא כיוון במכירתו אלא להו[ציא] המעות מידה וכיון שנתגלו לו יקחם עם הקרקע וה"ר יונה כת' דוקא דקא טעין טענת בריא דידי אינון אבל אי טענה איהי טענת בריא שהן שלה והוא טוען טענת שמא צריך להחזיר' לה דכי אמרי' לגלויי זוזי הוא דבעי היינו דוקא בטוען ברי כך וכך יש לה משלי אבל כשטוען שמא צריך להחזיר לה וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירו' וכת' הרמ"ה היכא דלא ידעי' אי מעות טמונין הוו אי לא הוא אומר טמונים הוו והיא אומר' לאו טמונים הוו עליה להביא ראיה דהא קרקע בחזק' בעלה עומד' אע"פ שיש לה שטר עליו כל זמן שלא נתברר דלאו מעות טמוני' הוו כמי שלא נתקיי' השטר דמי אחר שנתן לה מתנה אפי' אמר לה ע"מ שלא יהא כלום לבעל' אני נותן לך א"ה אוכל הפירו' אא"כ אומר לה ע"מ כך אני נותן לך שלא יהא לבעלך בהן כלום אלא שתאכל' אותו אתה כתבו הגאונים הבעל שחבל באשתו שמתחייב לה חלקה בבשתה ובפגמ' קנסו אותו שאין לו בו כלום ואינו אוכל פירותיהם כתב הרמב"ם הרי שנמצאו ביד האש' מעות או מטלטלין והיא אומרת מתנה נתנו לי והוא אומר ממעשה ידיך הם ושלי הם נאמנת ויש לו להחרים על מי שטוען

הבעל יורשה הא למה הדבר דומה לאב שנתן לבנו מתנה שאין לאב בהן אכילת פירות ואם מת האב הבן יורשו ואפי' מכרה היא או נתנה לאחר ומתה הבעל מוצי' מיד הלקוחות אלא אם פירש לה שתוכל למכור וליתן לאחר ואפשר שעוד צריכה שיכתוב לה בפי' שאם נתנה או מכרה לאחר שלא יהא הוא מוצי' מיד הלקוחו' הא לאו הכי לא שלא א"ל שתוכל למכו' וליתן אלא שלא יוציא הוא מיד הלקוחות בחייה אבל לאחר מיתה הוא מוציא מיד הלקוחו' עד שיפרש וכן דעת גאון ז"ל ואין דעתי נוח' בכך עכ"ל. ובחדושי הרשב"א פרק חזקת כת' בסוף דבריו כלשון הזה ומ"מ לענין הדין אמת הוא שהנותן מתנה לאשתו שקנתה ואין הבעל אוכל פירו' ואם מכרה ונתנה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות כדין נכסי מלו' וכך כתב הנגיד רב שמוא' הלוי בשם תשו' רב שרירא ורב האי גאון ז"ל עכ"ל וכ"כ בי"ה: ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה שאם מכרה או נתנה קיים כיון שאין לו פירות טעמו שכיון שאין לו פירות אין לו שום זכות בקרקע: ומ"ש שאם מתה עד שלא מכרה יורשה אפילו אקני לה ע"מ שלא ליורשה טעמו הוא מה שנתבאר בסי' צ' ויתבאר עוד בסי' צ"ב שלענין ירוש' לא מהני תנא' אא"כ כתוב לה בעודה ארוסה: ומ"ש וה"מ שאינו אוכל פירו' כשנתן לה אחר הנישואין אבל אם נתן לה קודם הנשואין וכו' עד שהפסיד' כל מה שנתן לה כראה שהכל הם דברי הרמ"ה וגם מבוארים בטעמם: כתב רבינו בסי' ק"ה יש נוהגים לכתוב ש"ש לכתובתה בשעת נשואין שמחייבין עצמם בשהוא ידוע וקורין לו כרוטי ויכול' לגבותו בכל עת שתרצ' וכ' א"א הרא"ש ז"ל דיש לו דין נכסי מלוג שמונחת חוב ביד בעלה כל זמן שהיא רוצה וכשתרצה תגבנו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ולא דמי להא דאמרינן הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות דהתם מיירי שנתן לה אחר שנשאה שבעין יפה נותן לה ואינו משייר לעצמו כלום אבל מתנה שכותב לה קודם שישאנה היא כא' מאלה שהרי שהכנים לה הוא משלו אלא שאותם נקראים שעבוד כתובה ובחוב זה יש לה יפוי כח יותר שתוכל לגבות בכל עת שתרצה וכשתגבנו יחזור נכסי מלוג: מכר לה קרקע אם היו המעות שקנתה בהם גלויי' וידועים לו וכו' בפ' חזקת (שם) אמר רבא הלכתא המוכר שדהו לאשתו לא קנתה והבעל אוכל פירות תרתי ל"ק כאן במעות טמונים כאן במעות שאינם טמונים ופרשב"ם במעות טמוני' שלא היו ידועים ומפורסמי' לבעל לא קנתה דאמרינן לגלויי זוזי הוא דעבד במעות שאינם טמוני' קנתה והבעל אוכל פירות דליכא גלויי זוזי שהרי גלויין ועומדין הם והרמב"ם כ' בפכ"ב מה' אישות כל' הזה המוכר קרקע לאשתו וכו' ואם היו המעות טמונים לא קנתה שהבעל אומר לא מכרתי אלא כדי לראות המעות שטמנה ואותם המעות ילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות: וכתב ה"ה מפרש רבי' לא קנתה שאין המכר קיים ומן המעות ילקח בהם קרקע אחר והוא יאכל פירותיהן לפי שהאשה נאמנת לומר ע"מ שהן בידה נתנו לי במתנה וכיון שכן אע"פ שהם עתה ביד הבעל כיון שהיא לא נתנתם לו אלא ע"ד המכר לא הורע כחה בכך שהרי כשהוציאתם מרשותה היתה סבורה שיהיה לה השדה תחתיהם והוכרחתי לכתוב בזה מפני שהרבי' כ' בפ"ב מה' מלוה ולוה הבעל שלוה מאשתו ואח"כ גרשה אין לה עליו כלום שכל המעות שביד האשה בחזקת בעלה הם ע"כ כביאה ראיה שהם בנדוניתה ע"כ והכרח הוא שהוא ז"ל מחלק בין הקונה ממנו שדה ובין המלוה אלין חדא שכאן חלק בין מעות טמוני' לשאינ' טמוני' ושם לא חלק ועוד שכאן כת' אפי' טמונים ילקח בהם קרקע ושם כ' אין לה עליו כלום והטעם שכל שהלוותו לו יצאו מחזקתה והרי הן ביד הבעל וחושש' שמא משלו הן שא"כ לא היה לה להלוותו לו אלא ליקח מהם קרקע אבל בקונה ממנו שדה היתה סבורה שהמכר קיים ולפיכך לא אבדה זכותה כך נראה לדעת רבינו מדברי הרשב"א וקנת מפרשים כך הם מוציאים אותם וכשאמרו בלוה שאין לה עליו כלום דוקא במעו' טמונים וכשאמרו אין לה עליו כלום דוקא בטוען בריא שמשלו הן והיא גנבתן וכיון שהם ברשותו הוא נאמן אבל אם לא טען בריא אין לו בהם אלא אכילת פירו' בלבד וכשגרשה חייב להחזירם לה ולפ"ז אף במוכר במעות טמונים אם טען בריא שמשלו היו אין להכרם כלום עכ"ל. וז"ל הרמב"ן בפ' חזקת הבתים והא דאמרינן במעות טמונים לא קנתה כלל קאמרי' ואפי' בטוענ' שלי הם ולאו למימר דמכי אמ' איהו שלי הם אלא שאם לא טענ' איהי במתנ' נתנו לי אין מוציאין מידו ובין שטענה ובין שלא טענ' המכר בטל דאיכא לגלויי זוזי הוא דעבד ועדי' הוא טוען דשלו הן וכן הא דתניא לוה מן האשה וגרשה מן העבד ונשתחרר אין לה עליו כלום ה"ק אין יכולין לומ' הואיל ושעבד' עצמך ונטלת בתור' הלואה הרי נתחייבת מטו' דק"ל דלגלויי זוזי הוא דעבד אבל אם טענה באשה דשלך היו אם איננו נושאת ונותנת בתוך הבית

כיון שהפה הבעל המעות מן השתה שלו הן ושוב אינה נאמנת לומר נכסי מלוג הם שאילו בעודם בידה טענה נאמנת וליכא למימר לגלויי זוזי הוא דעבד עכ"ל: ומ"ש רבי' בשם ה"ר יונה דוקא דקא טעין טענ' ברי דידי אינון וכו' כבר נתבאר סברא זו בדברי ה"ה: ומ"ש בשם הרמ"ה היכא דלא ידעינן אי מעות טמונים הוו אי לא וכו' דברים נכונים בטעמם הם: אחר שנתן לה מתנה אפילו אמר לה ע"מ שלא יהא כלום לבעל וכו' בפ"ב דנדרים (דפה) תנן המודר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות הללו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהם אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך ובגמרא אמר רב ל"ש אלא דאמר ליה מה שאת נושאת ונותנת בפיך אבל א"ל מה שתרצה עשי קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפילו מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל. ופירש הרא"ש ל"ש אלא דא"ל מה שאת נושאת ונותנת לפיך הרי פירש מה שאמר בתחלה המעות הללו נתונים לך במתנה דלא הוי מתנה לכל דבר אלא למה שפירש הילכך אהני כמי מה שאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהם אבל א"ל מה שתרצי עשי כיון דהויא מתנה לכל דבר קנה יתהון בעל ותו לא אהני מה שאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהם וכו' בפסקי' כבר כתבתי בפ"ק דקדושין הר"ת פסק הלכה כרב וכת' הר"ן שכן דעת הראב"ד ז"ל וכך הם דברי רבי' (וכ"ה במרדכי פ"ק דקידושין) אבל הרמב"ם כ' בפכ"ג מה' זכיה ומתנה נתן מתנה לאשה ע"מ שאין לבעלה רשות בה ולעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו קנה האדון וקנה הבעל אבל הנותן מתנה לאשה או לעבד והתנה עמהם הנותן בגופה של מתנה שתהיה לכך וכך לא קנה האדון ולא קנה הבעל כיצד הנותן מתנה לאשה וא"ל הרי המעות שאלו נתונים לך במתנה ע"מ שתלבשי בהן או ע"מ שתשתי בהם ותעשי מה שתרצי בלא רשו' הבעל לא קנה הבעל עכ"ל: כתב ה"ה שהרמב"ם מפרש דבין לרב בין לשמואל ע"מ שאין לבעליך רשות בהם לחודי' קנה יתהון בעל כסתם דמתני' וכפי' דמתני' רב סבר דליכא דמתני' דוקא כגון שייחד לה דבר כגון מה שתאכלי או מה שתשתי או תלבשי וכיוצא בהן הא בכולל לעשות בהם כל מה שתרצי קנה יתהון בעל ושמואל סבר אפי' לא יחד לה דבר אלא שא"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בהם לחודיה קנה יתהון בעל עכ"ל הרשב"א לפי שטת המחבר עוד כתב ובהכי מתרצא לי שמעתין כולה ופסק המחבר כשמואל דדיני כיניהו וכן פסקו ר' סעדיה ורבינו שמואל הנגיד בשם רב עמרם ז"ל זו היא שטה מחוורת ושטות אחרו' יש עכ"ל ה"ה והר"ן כתב בפ' בתרא דנדרים ל"ש אלא דאמר ליה מה שאתה נותנת לפיך כלומר כליסנא דמתני' דא"ל תרתי ע"מ שאין לבעליך רשו' בהם אלא מה שאת נושא' ונותנת לפיך בהכ"ג בלחוד הוא דלא קנה יתהון בעל משו' שמה שתרצי עשי לא מהני טפי מאין לבעליך רשות בהם וכי היכי דאין לבעלי' רשות בהם בלחו' לא מהני כי אמר להו לתרוייהו לא מהני דחדא מילתא נינהו ושמואל אמר אפי' אמר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל לא פליג ארב בפירוש' דמתני' אלא בדינא פליג עליה דה"ל דהלכה כרבנן דפליגי אמתני' ואמרי דלא אמרינן יד אשה כיד בעלה הילכך אי א"ל מה שתרצי עשי א"כ ע"מ שאין לבעליך רשות בהם בלחוד דכי הדדי נינהו מהני ולענין הלכ' פסק ר"ח הנגיד בשם רב עמרם דהלכ' כשמואל אע"ג דפלוגתייהו הכא לענין איסור' כיון דעיקר פלוגתייהו בדינא תלי אי אמרינן יד אשה כיד בעלה או לא נקיטינן כשמואל דהלכתא כותיה בדיני ועוד דרב כר' מאיר ושמואל כרבנן הילכך נקיטי' כותיה ועוד דסוגיין בעלמ' בפ' מי שאמ' הריני נזיר ובפ' בן סורר ומורה כשמואל דעל מנת שאין לבעליך רשו' בהן בלחוד מהני וכ"פ הרמב"ן ז"ל. אבל ר"ת והראב"ד ז"ל פסקו כרב משום דפלוגתייהו הכא גבי נדרים דאיסורא נינהו וק"ל דהלכתא כרב באיסורי ולפ"ז לא מהני אלא כי אמר לה ע"מ שאין [לבעליך] רשו' בהם אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך והרמב"ם ז"ל מיבע את הדרך שפסק כשמואל אלא הכי דלשמואל נמי תרתי בעי' ע"מ שאין לבעליך רשות בהם ומה שתרצי עשי שהוא ז"ל מפרש דרב ושמואל בהא פליגי דרב סבר הא דנקט מתני' שאת נותנת לפיך דוק' הוא וליסנ' אחרינ' לא מהני ביה דאי אמר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל ושמואל סבר דלאו דוקא דה"ה מה שתרצי עשי ומי' לכ"ע תרי ליסני בעינן והקשו עליו וכי מאי מוסיף במאי דא"ל תו מה שתרצי עשי הא אינו אלא כאומ' ע"מ שאין לבעליך רשות בהם וכו' לי דהיינו טעמ' משום דכי א"ל מה שתרצי עשי לדידה כמי לא יהיב לה לגמרי דכיון דלאחר זכה בהן בעל אלא הרי הוא כאומ' לא יהו שלך אלא לאותו דבר שתרצי לעשות בכל שעה ושעה וס"ל לשמואל דכי היכי דמיחד לדבר א' מיוחד מהני ה"נ כיון דמיחד לאותו דבר שתרצ' לעשו' מהן בכל שעה ושעה מהני שאין קנוי של אלא באותה שעה שתרצה לעשות בהן איזה דבר לאותו דבר בלחוד

שטוען שקר ואינו כן ילקח בהן קרקע ואוכל פירו' ואם אומרת ע"מ כן נתנו לי שלא יהא לבעל רשות בהן אלא שאעשה בהן מה שארצה עליה להביא ראיה שכל ממון שנמצא ביד האשה בחזקת הבעל הוא שיאכל פירותיו עד שתביא ראיה ואם אמרה אתה נתתו לי במתנה נשבעת שבועת היסת שנתנו לה הבעל ואינו אוכל פירותיו ע"כ כיון שאוכל פירו' נכסי אשתו אם נפלו לה בירושה או נתנו לה במתנה במטלטלין דבר שאינו עושה פירות ימכר וילקח בו דבר שעושה פירו' לפיכך כשבא ליקח בדמים דבר העושה פירו' רואין דבר שפירותיו מרובין ויציאותיו מועטין וקונין אותו בין שיהיה הדבר ברצונו או שלא ברצונו כיצד אם אמ' הן אומ' לקנות קרקע ואו' בית שומעין לזה שאומ' קרקע בתי ודקלי דקלי ואלני אלני וגופני אילני ואין קונין בהן שאין גזעו מחליף ואם נפל לה דבר שגזעו מחליף א"צ למוכרו כיון שגזעו מחליף אוכל הפירו' והקרן קיים לה ואפי' אין גזעו מחליף אם ישאר קצת מן הקרן א"צ למוכרו כגון שנפל לה אילן שקוצצין אותו לעצים ואין גזעו מחליף קוצץ ואוכל כיון שישאר לה המקום וכן אם נפל לה גלימא מכסה והולך עד שתכלה כיון שישאר לה השחק ומ"מ אם נפלו לה מעות ובאים לקנות דבר שעושה פירו' אין קונין בה גלימא וכיוצא בה אלא דבר שגזעו מחליף הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירו' אוכל והולך עד שיכלה ופי' הרי"ף אפי' אין גוף העז והרחל והתרנגול והדקל שלה ואין לה בהן אלא הפירו' א"ה אוכל והולך ולא נהירא לא"א הר"אש ז"ל דכיון דליכא שיור כלל אין לכלות הקרן לגמרי אלא כפרש"י שגוף העז שלה ונקט עז לחלבה דסתמא עז להכי קאי והשתא נשאר לה הגוף לשיור וכן באידך נפלו לה עבדים ושפחות זקנים שאין ראוין עוד למלאכה ישתמש בהם כמו שהם ואינה יכולה לכופו למוכרן ולקנות בדמיהן קרקע כדי שיתקיים לה הקרן ואם ירצה הוא למוכרן ולקנות בהן קרקע אינה יכולה לעכב עליו והרמ"ה כ' כמו שהוא יכול למוכרם בעל כרחה כך היא יכולה למוכרם בעל כרחו כדי שיתקיים לה הקרן וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא ראשונה רשב"ג א' יכולה לעכב עליו משום שבח בית אביה וכיוצא בזה פליגי בנפלו לה זתים זקנים ומדברי א"א הר"אש ז"ל יראה שפסק בשניה כחכמים שאינה יכולה לעכב עליו מלמוכרן ודוקא כשאינם נטועים בשדה שלה אבל נטועים בשדה שלה או עושין כדי טיפולן יכולה לעכב עליו והרמ"ב בבת נפלו לה עבדים ושפחות אע"פ שהם

בלאו עכ"ל * נ"ס. נסימן ק"ח בני"ס כוהנים לכתוב שטר חוב לו ויהיה ולענין הלכה כיון שהפוסקים סנהדרים כסמואל הכי נקטינן : וכתב הרי"בש בסימן רט"ו שהעיקר כדברי הפוסקים כסמואל ולרווחא דמילתא יאמר על מנת שאין לבעליך רשות בהם אלא מה שתרצי עשי בהם לחוש לדברי הרמב"ם עכ"ל :

כתב הרשב"א בתשובה בתשובות להרמב"ן ה"ק שנותן לבתו מהיום ולאחר מיתה אין לאב אלא גוף הנכסים אלא פירו' בלבד ואם לא רצה לתת לה אלא מה שישאר מנכסיו אחריו כיצד יכתוב מבואר שם ועוד כתב כיצד יכתוב אם רוצה שלא יהא לבעל רשות בהן ואם יש לו ש"א כיצד יכתוב לשתזכה בהם ואם זכתה בשטר שממנו יוצא אף מתנה ואם זכתה בכל נכסים שמכאן ולאחר מיתה הכל כתבאר שם : וכתב עוד בתשובה הנזכרת בנותן מתנה לבתו נשואה וא"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בה אלא מה שאת נותנת לפיך וכיוצא בה יורש לא מהני תנאה אלא בחיי האב אבל לאחר מיתה לא דעכשיו זוכה בכל מכח ירושה והרי הן לאפיה ככנסי מלוג עכ"ל וסבירא ראיה לדבר : כתבו הגאונים בבעל שחבל באשתו וכו' ואינו אוכל פירותיהם כ"כ הרמב"ם בפ' חובל בשם הגאונים שמה שמשלם הבעל לאשתו ממה שחבל הוא בה אינו אוכל פירו' ואם רצתה ליתן הדמים לאחר נותנת וכתבו רבינו בשם פ"ג וגם שם הביא דברי הראב"ד בשם הגאונים שקנסוהו שלא יאכל פירות ממה שמשלם לה מתה שחבל בה ובשיעור מה שהצריך לשלם לה כשחבל בה הוא שנחלקו הראב"ד והרמ"ה כמבואר בסי' הנז' ודברי הגאונים שכאן רבינו כדברי הרא"ש כד : כתב הרמב"ם הרי שנמצאו ביד האשה מעות או מטלטלין וכו' בפכ"ב מה' אישות וכתב ה"ה דין זה שהיא נאמנת לומר על מעות שבידה שאינם נכסי מלוג כן מוכיח בירו' פ' מציאת האשה וכתב רבינו שם אחרים אם ירצה אבל היא אינה נשבעת היסת על שמא כנזכר פ"ה שם טוען ועיין בתשובת הרשב"א שכתבתי בסוף סי' זה : ומ"ש שאם אמרה ע"מ נתנו לי שאין לבעלי רשות בהם שאינה נאמנת בלא ראיה דעת הרמ"ה כן והביא ראיה מהדין שיתבאר בסמוך במי שקיבל פקדון ונשא מיתה אמרה של פלו' הוא שאם אינה נאמנת בלו יתנו ליורשים ואם איתא דבחיים היא יכולה להפקיע מבעלה לגמרי אפי' מתה יש לו כדבריה מגו דבחיים היא יכולה להפקיעו ממנו אלא לאו ש"מ שאינה יכולה לומר שלי הם ע"מ שאין לבעלי רשות בהם ויש חולקים בזה ואומרים שהיא נאמנת ודוחים ראיה זו וזה דעת הרשב"א ז"ל עכ"ל וכתב עוד בזה ס"פ בפ"ב מהלכות מלוה ופ"ו מה' שאלה ופקדון ונמוקי יוסף כתב בפרק חזקת שדעת הרי"טבא כדעת הרשב"א ז"ל ומצאתי להרשב"א ז"ל שכ' בתשובה כבר רמז בחדושי שאני נוטה לדברי מורי ה"ר יונה שקבל משם ר"י שהיא נאמנת אבל מ"מ אם למעט מתה שואל עוד אנו צריכים להתיישב בדבר ומיהו אם היתה נושאת ונותנת בתוך הבית ז"ל כ"ל ברור שאינה נאמנת והרי הם של בעל לגמרי עד שתביא ראיה לדברים מדתנן וכן האשה שהיתה נושאת ונותנת בתוך הבית ראו אותה שהיו אוכלות ופטרין וכמו על שמה ואמרה שלי הן שנפלו לי מבית אבא או מבית אבי אמא עליה להביא ראיה עכ"ל ועוד ה"ה אמרה לו אתה נתתו לי מתנה וכו' דעת רבינו היא שאע"פ שאינה נאמנת לומר אחר נתנם לי בשטוענת בריא אתה נתתם לי נאמנת לפי שאין אדם מעיז פניו בפני בעלה בכל דבר שהוא יודע שאמת כמו שכתב רבינו כאן שנשבעת היסת לפי שהבעל טוען ברי והיא מחזקת נשבעת היסת כדין כופר בכל עכ"ל ודברי הר"מבן בדינין אלו הם בפ' חזקת אשה דת"ר אין מקבלין פקדונות מן הנשים ומן העבדים וכו' וכתב שם דאין הבעל נאמן לומר משלי גנבה או מכיתי הן או ממעשה ידיה קמה והגוף ופירות שלי אלא כנכסי מלוג הן לכל דבר גוף שלה ופירות שלו ומיהו משמע מדבריו דה"מ כשאינה נושאת ונותנת בתוך הבית אבל אם היא נושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאמנת ודעת התוס' והר"אש בדין זה יתבאר בסי' שאחר זה : כיון שאוכל פירו' נכסי אשתו אם נפלו לה בירושה או נתנו לה במתנה מטלטלין דבר שאינו עושה פירות ימכר וילקח בו דבר שעושה פירו' לפיכך כשבא ליקח בדמים דבר שעושה פירו' רואין דבר שפירותיו מרובין ויציאותיו מועטין וקונין אותו וכו' כ' הרמב"ם בפכ"ב מה' אישות והוא מתבאר מהדינים שיבואו בסמוך : ומ"ש כיצד אם אמרה אני לקנות קרקע ואחד אומר לקנות בית וכו' בפ' האשה שנפלו פסיטא ארעא בתי ארעא כלו שמ' חד מינייהו לזבון ארעא ואמר אידך נזבון בתי זבני ארעא בתי ודקלי בתי דקלי דקלי אילני אילני וגופני אילני אבא זרדתא פירא דכוורי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא כלומר דמילתא שגזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא א"ה גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא וכ' הר"אש לנוסחא קמייתא ה"פ גזעו מחליף פירא כלו' בפרי יאכל הבעל ולא אמרי' ימכר וילקח בהם קרקע אין גזעו מחליף קרנא כלומר יעשה ממנו קרן וימכר וילקח בהם קרקע לנוסחא בתרייתא ה"פ כשבא לקנות בכספים

שנפלו לה לא יקנה לעשות קרן אלא דבר שגזעו מחליף אבל דבר שאין גזעו מחליף לא יקנה דהשתא כפירי נינהו מדבריו שהוא מקיים דברי השתי נסחאות דהשתא כשנפל לה דבר שגזעו מחליף לא ימכרהו אלא מקיימו כמו שהוא ויאכל פירותיו ואם נפל לה דבר שאין גזעו מחליף ימכר וילקח בהם קרקע ואם נפלו לה מעות ילקח בהם דבר שגזעו מחליף ולא ילקח דבר שאין גזעו מחליף וזהו שכתב רבינו אין קונין דבר שאין גזעו מחליף ואם נפל לה דבר שגזעו מחליף א"צ למוכרו כיון שגזעו מחליף אוכל הפירות והקרן קיימת לה : ומ"ש ואפי' אין גזעו מחליף אם ישאר קצת מהקרן א"צ למוכרו כגון שנפל לה אילן שקוצצין אותו לעצים והולי היינו מה שכתבתי בשמא אבא זרדתא פירא דכוורי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא ופרש"י אבא יער לחתוך עצים אמרי לה פירא אם נפלו לה בירושה קוצץ ודגים שבמצודה הוא פירא והקרקע הוא קרן ואמרי לה כוליה הוי קרנא הואיל ועצים ודגים כלים והכל ימכר מיד וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות אילן אין גזעו מחליף והוכר רבי' דלענין אם נפל לה אילן וכיוצא בו הלכה כלישנא דאמרי לה פירא מדאמר רב נחמן עיילא ליה גלימא פירא הוי מכסי ליה ואזיל עד דכליא ופרש"י פירא הוי כיסויו שמכסה הימנו הן פירותיו ומכסי ואזיל עד דבלי והשחקים יהיו לה לקרן ולענין אם נפלו מעות הלכה כלישנא דאמרי לה קרנא דבנא ליסנא בתרא וזהו שכתב מ"מ אם נפלו לה מעות ובאים לקנות דבר שעושה פירות אין קונין בה גלימא וכיוצא בה אלא דבר שגזעו מחליף ובדין זה כן דעת הרי"ף שכ' בילכך כל היכא דקתני ילקח בו קרקע אין קונין אלא דבר שגזעו מחליף וכ"כ הרמב"ם בפ"כב מה' אישות ולענין הדין שאם עיילא ליה גלימא וכיוצא בו יתבאר תוך דעת הפוסקים בו : ומ"ש הכניסה לו עז לחלבה וכו' שם אמר רבא א"ר נחמן הכניסה לו רחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שיכלה הקרן ופרש"י אוכל והולך דגבי בהמה איכא פורה וגבי תרנגולת איכא נוצה וגבי דקל הסייבה איכא עליו אבל הני כולהו פירות נינהו שמתחדשים תמיד ודרך הנאתן היא והרי"ף כתב אהא דהכניסה לו עז לחלבה וכו' פי' לא היה לה אלא חלב וגיזה וביצה בלבד וכן לא היו לו בדקל אלא פירותיו בלבד : וכתב הר"ן דאע"ג דכי מתה הבהמה מכליא קרנא לא קיימי למתה וכחושה הר"א חכינא דקי"ל כותיה וגבי עיילא ליה גלימא פירא הוי ומכסי בה עד דבלי כ' ואע"ג דמכליא קרנא כיון שאין בלויו ניכר בכל שעה ושעה לא איכפת לן אבל דש"י כתב והשחקים יהיו לה קרן עכ"ל והר"אש כתב על דברי הרי"ף ולא נ"ל דכיון דליכא שיור כלל אין לכלות הקרן לגמרי דבגלימא איכא שחקים גבי תורנגולת איכא נוצה ומספורת של כריה נשאר המקום והרא"בד פי' שטעם כיון דמקום החלב והגיזה קנוי לה הוי חלב של כל יום ויום פירא ולא מסתבר דלא מיקרי גזעו מחליף אלא היכא שנשאר מן הקרן קיים עכ"ל : ומ"ש רבי' ונקט עז לחלבה דסתם עז להכי קאי משום דק"ל דליסנא דעז לחלבה משמע כפי' הרי"ף לכך כתב דנקט עז לחלבה משום דסתם עז להכי קאי והרמ"בם בפ"כב מה' אישות כתב כדברי הרי"ף וכתב ה"ה פי' רבינו עד שיכלה הקרן וכן עיקר שלא כפרש"י אלא כדעת רבינו שהלכה וכן הסכימו הרשב"א ז"ל עכ"ל : נפלו לה עבדים ושפחות זקנים וכו' בפ' האשה שנפלו (שם) תנן נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירו' רשב"ג א' לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה נפלו לה זתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירו' רשב"ג אומ' לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה ואיפליגו' דגרסי בגמ' בתרייתא יהודה במקום רשב"ג ופרש"י לא תמכור יכולה היא לעכב ובגמ' א"ר כהנא א"ר מחלוקת בשדה שאינה שלה אבל בשדה שלה ד"ה לא תמכור מפני שהם שבח בית אביה ופרש"י שדה שאינה שלה כגון שהיו לאביה זתים זקנים בלא קרקע ע"מ שיהיו בקרקע המוכר והלוקח אוכל פירות עד שיבשו : וכתבו הרי"ף והרא"ש מתני' כשאין עושים כדי טיפולן אבל אם עושים כדי טיפולן לא תמכור מפני שעדיין שבח בית אביה קיים : ומ"ש רבי' גבי עבדים ושפחות זקנים שאין ראויין עוד למלאכה לאו למימרא שאין ראויין למלאכה כלל דא"כ מה מגר סייך בהם ותו מאי ישתמש בהם כמו שהם דקאמר אלא היינו לומר שאינן ראויים למלאכה בכדי ומ"מ ראויים הם למלאכה קלה ומשמע לרבינו דימכרו דקאמר ת"ק היינו לומר דבבעל תליא מילתא אם רצה למכור ימכור והר"אש משמע ליה דהיינו לומר שאינה מכניסם סרוכה למכור ימכור ע"כ של חבירה : ומ"ש וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא הראשונה איני יודע היכן כתב כן בפסקיו לא ראיתי דבר שיוכיח לומר שסובר כך : ומה שתמה רבי' על הרמ"בם למה פסקי כחד כחכמים כחד כרשב"ג כבר כתבו הר"ן וה"ה שהוא ז"ל גורס דגרסי' בבבא דנפלו לה זתים ר' יהודה במקום רשב"ג ולפי' פסק בעבדים כרשב"ג דכל

(ג) ולקמן סי' פ"ז חי' בזה הרש"בא והר"אז דנמצות שאיין טענים היא נאמנ' ונמצינו' שמוציס אינה נאמנת ועיי' לקמן וכ"כ הרש"בא בתשובה סימן תת"קו דנמצות טענים אינה נאמנת וכ"כ ב' חקות המפלנים : (ד) ועיין בתשו' מוהר"ס סימן רס"ח [illegible] נע"ש :

מקום

(ה) כ"א הרי"ו נתיב ס"ג ח"ה שהכניסה כרוכה לבעלה ועדיין היא מוחזקת בו אשה ולבע' בעלו ופדאו אביו ופס' שאין יכול לגבות מדיוק' אחיות אלו דכל דב"ח קודם לאשה הייגו בנכסי' דידיה אבל בנכסים אלו שהן שנה ועדיין מונחים ברשות' א"כ לגלם שהן דהוס כבגדיה מ"כ דבלה אחן לב"ח וכו' דהוה כאו מורדות דאין מוציאין ממנה כדוכייתא במקום שיש לה טענה ואמתלא ויצוי דתופסת ומזכית אע"ג דאין אשה יכולה לתפוס נכסי בעלה מ"מ בכה"ג בנכסים שהם שלה ומונחים עדיין ברשות' יכולה לתפוס כו' וע"ש ועיין עוד לקמן סימן פ"ו במי שרוצה להפקיר בנכסי אשתו ואחת שבעלה חייב לו כדוכים ועיין בח"ה סי' צ"ו אי ב"ב חוב גובה מה שהכניסה לו לנכונייא:

מקום שהגה במשנתינו שלכה כותו ובנותיו ונפני פסק כת"ק : נפלו לה פירות תלושים דינם ככספים ובו' זה מוספה במשנה פרק האשה שנפלו (שם) ודין נפלו לה פירות מחוברים (שם) מחלוקת ר"מ וחכמים ופסק כחכמים דאמרי הכי: ומ"ש אפי' הגיע זמנן ליקצר כיון שהם מחוברים הם הן כן כתב שם הרא"ש בשם ה"ר יונה וכתב דהכי תוכח בירושלמי: עבדים ושפחות והבהמות של נכסי מלוג הבעל חייב במזונותיהם בר"פ אלמנה לכ"ג (דף סו) תנן שהבעל חייב במזוני עבדי נכסי מלוג ומשמ' ודאי דה"ה לבהמות נכסי מלוג: וכמו שמשתמש בהן ואוכל פירותיהן כך נוטל ולדותיהן וולדי ולדותיהן עד עולם אבל לדעת הרי"ף אינו נוטל אלא ולדות וכו' בפ' האשה שנפלו (דף עט) א"ר זירא הגונב ולד בהמת מלוג משלם הכפל לאשה לדברי הכל מ"ט פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקנו ליה ליה רבנן : וכתב הרא"ש פירא במידי דאתי מעלמא כגון כפל דולד בהמת מלוג וטובת הנאה וכתובה בפרק החובל אבל פירא דפירא דאתא מגופיה כמו ולד בהמת מלוג פשיטא דתקינו ליה רבנן כדתנן בפרק הכותב לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירות וקשה קשה דהגונב בהמ' מלוג הכא לאשה הוי הכפל לבעל דהוי פירקמא והגונב ולד בהמ' מלוג הוא לבעל משלם הכפל לאשה ורי"ף כתב דה"ה גונב בהמ' מלוג דמשלם כפל לאשה כיון דמעלמא קאתי והרי"ף חלק בע"א דהא דאמרי' לקמן דאוכל פירי פירי כגון שמכר הפירות ולקח בדמיהן קרקע דכיון דלא אכיל פירא דינא הוא דליכול פירי פירא דקיימי במקום פירי אבל הכא דשקיל פירא לא שקיל לכפל דהוי פירי דפירא ולדידיה ולד נמי הוי ולד לאשה ולא מסתבר כלל דכיון דולד דידיה הוא ואי בעי שחיט ואכיל ליה דלהוי ולד דידיה לדידה ומסתברא כשנויא קמא עכ"ל: והר"ן כתב על דברי הרי"ף נראה מדבריו שאפילו ולד בהמת מלוג לא הוי לבעל ואינו נראה כן אלא ה"ק פירא תקינו ליה אבל תרי גווני פירא לא תקינו ליה כלומר במה שיוצא מגוף הדבר פירות אם הדרכו לבא מאמתו כגון מעשה העבד ושכר הבית הוא דבר המצוי תקנו לו אבל לא תקנו לו דבר שאינו מצוי בכפילא ומ"ש אמרינן בפ' החובל דאשה שמכרה כתובתה בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות דחד פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה כלומר פירות מצויין מן הנכסים

שהם זקנים לא ימכרו משום שבח בית אביה נפלו לה זיתים וגפנים זקנים אינה יכולה לכופו למוכרן ולא לעכב עליו למוכרן ודוקא כשאינם נטועים בשדה שלה ואינם עושין כדי טיפולן אבל אם נטועים בשדה שלה או אפי' אינם נטועים בשדה שלה ועושין כדי טיפולן יכולה לעכב עליו למוכרן משום שבח בית אביה ואיני יודע למה פוסק כחד כחכמים ובחד כרשב"ג נפלו לה פירות תלושין דינם ככספים ימכרו וילקח בהן קרקע נפלו לה פירות מחוברים הרי הן שלה אפי' הגיע זמנן ליקצר כיון שהן מחוברים זוכה בהן עבדים ושפחות ובהמות של נכסי מלוג הבעל חייב במזונותיהם וכמו שמשתמש בהן ואוכל פירותיהן כך נוטל ולדותיהן וולד ולדותיהן עד עולם אבל לדעת רב אלפס אינו נוטל אלא ולדות ולא ולדי ולדות דפירא דפירא לא תקינו ליה רבנן והא דתנן אוכל פירי פירותיהן עד עולם היינו שמכר פירות וקנה בדמיהן קרקע דכיון דלא אכל לפירי דיניה דליכול פירי דפירי דקיימי במקום פירי אבל אם אוכל פירות לא יאכל פירי דפירי וכ"כ בעל העיטור שאם מכרה נכסי צ"ב בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות מאותה טובת הנאה ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא דוקא פירי דפירי דאתו מעלמא כגון שמכרה כתובתה בטובת הנאה לא שקיל אבל פירי דפירי דלא אתו מעלמא כגון ולדי ולדות שקיל ועוד נראה אם תמות האם בעוד הולד קיים דהולד ממלא מקום אמו וחוזר להיות קרן ואע"פ שהולד הוא לבעל אם נגנב ונמצא הגנב אין הכפל לבעל ואפי' האם בעצמה אם נגנבה אין הכפל לבעל ואפי' רצה הבעל למכור קרקע של נכסי מלוג לאחר שיקח פירותיו לשנים מרובות ומקדים לו המעות אין שומעין לו אפי' אם הקרקע קרוב לו ומעיין לו בכל יום שלא יפסידנו הלוקח משום רווח ביתא פי' שטוב לה יותר שישאר בידו כדי שיהיה הוצאת הבית מרווחת שאם מוכר הפירות לשנים מרובות ונוטל הדמים ביחד ליכא רווח ביתא אבל יכול למכור הפירות בכל שנה ושנה אחר שלקטן דהא איכא רווח ביתא בכל שנה ושנה וכן אם ימכור פירותיו לשנים מרובות ועושה סחורה במעות שפיר דמי כ"כ רב האי אם הקרקע רחוק ומכר לפירות מכור כיון שהוא רחוק ואינו יכול להביא הפירות לבית גם מעיקרא ליכא רווח ביתא ואע"פ שאם היה מוכר הפירות בכל שנה ושנה היה לו רווח בית ברמיו כיון שהוא רחוק ממנו וצריך להוציא יציאות ולטרוח בכל שנה ושנה טוב יותר למוכרו לפירות הכניסה לו שני שפחות יכול ליחד אחת מהן לאשה אחרת שיש לו שתשמשנה לדעת הרמב"ם אפי' בבית אחר שכתב זה לשונו יש לבעל לכוף מקצת עבדי אשתו ואמהותיו שישמשו אותו בבית אשה אחרת שנשא בין היו מנכסי מלוג בין היו מנכסי צאן ברזל אבל אינו

כאמרו אלא על מוכר פירות נכסי מלוג אבל קרן זוזי דנפלו לה בנכסי מלוג אין שומעין לו וזה פשוט מאד עכ"ל : הכניסה לו שתי שפחות יכול ליחד אחת מהן לאשה אחרת וכו' עובדא הוה ומפני טעמא משום רווח ביתא הוא והא קא רווח בית וכת' הרא"ש פ' הרי"ף דהא איכא אחריתי ומתוך דבריו משמע שגם היא יכול למכרה לאחר כיון דאיכא אחריתי ולא מסתבר כלל ולמה ימכור נכסי מלוג שלה דאיכא רווח ביתא באחת כי היא רוצה להשתמש בשתיהן לכן נראה פי' דמיירי כשהכניס כרתה לביתה והיא משמשת לכל בני הבית הלכה אלא שייחד אותה לבית להיות תדירה לשימושה ולא נתמעט ריוח ביתא שכן דרך השפחות לשמש לארחי ופרחי ולכל הנכנסי' לבית עכ"ל : ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפכ"ב ודקדק רבינו מדכתב בבית אשה אחרת משמע דאפי' היא בבית אחר רשאי וכבר היה אפשר לדחות דביחד לה בית בתוך ביתו מיירי אלא דמדקתני היה דאינו יכול להוליכם לעיר אחר משמע באותה העיר אפי' בבית אחר מותר ואפשר שטעמו מפני שהוא מפרש מה שאמרו והא קא רווח ביתא היינו לומר דכשהשפחה או העבד משמשים אותו בבית אשה אחרת איכא רווח ביתא של בעלת העבדים שאינה צריכה לשמשו או נמה לה אם ישמשוהו בביתה או בבית האחרת כיון שלא נוסף לה שימוש בשביל כך וזהו שדייק הרמב"ם לכתוב שישמשו אותו בבית אשה אחרת דמשמע דדוקא במשמשין אותו מיירי אבל אם אינם משמשים אלא לאשה האחרת לא ומכל מקום בעיר אחרת אפי' במשמשין אותו לא משום דכשהם בעיר אע"פ שמשמשים אותו בבית אחר אחר שיגמרו שמושו אפשר להם לבא אצלה לשמשה ולסייע השפחה האחרת מ"ש כשיהיו בעיר אחרת : וה"ה כתב שדעת הרמב"ם כפרש"י ולא שת לבו לדקדק דבריו בזה ומה שכתבנו לדעתו הוא הנכון . ומתוך מה שכתבתי יתבאר דמה שכתוב בספרי רבינו אבל לפרש"י אינו יכול להוציאה מן הבית וכו' הוא ט"ס וצריך להגיה אבל לפרש"י : וכתב הר"ם בר כמש בתשו' כיון דאיכא פלוגתא לא עבדינן עובדא אא"כ כוונו לדון כהרמ"ב ועוד דנכסים שהבעל יכול להשתמש בהם מדין פירות כגון גלימא דתכסי בה עד דבלי יכול להשתמש הוא בעצמו בבית אשתו האחרת שזכו פירותיו שתקנו לו חכמים יכול לאכלם בכל מקום שירצה ואם האשה

משתמשת באותם כלים היינו עובדא דהכיא איתתא דעיילה ליה תרי אמהתא וכו' ואם הם מלבושים ותכשיטין שקנה לה אם היא צריכה להם ודאי אינו יכול להוציאם מביתה ואם אינה צריכה להם כגון שהיא זקנה והם תכשיטי ילדה רשאי להוציאם דאדעתא שתניחם בקופסא עד שיבלו ויאכלם עש לא הקני לה עכ"ל : כ' בתשו' הרשב"א שנשאל על בת שנכנסה מאביה כסף וזהב ולא הכיר בהם הבעל ועכשיו תובע הבעל שתשבע לגלות לו כל מה שיש לה והשיב טענת לאה טענה יפה היא שאין הבעל יכול להשביע את אשתו על הספק על מה שסבר אלא חכוני וחברותיה השרויים במשנה וכ"ש שאינו יכול להשביע על העתיד שלא תגנוב ולא תבריח אבל מ"מ כל מה שיש לאשה יש בו זכות לבעל כדין נכסי מלוג מיהו אין הבעל זוכה בנכסי אשתו לבטל מכירה ומתנתה אלא באותם הידועים לו אבל בשאינם ידועים לו לא דהלכה כר"ש דפ' האשה שנפלו ותניא אלו הם שאינם ידועים כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במ"ה ולאו דוקא שנפלו לה במ"ה אלא ה"ה אם נפלו לה ממקום שהיא ובעלה יושבים כל זמן שלא ידע הוא כשנפלו לה ולא הספיק לדעת עד שמכרה או נתנה היא וכן פרש"י וכן מה שאמרו כשנפלו לה נכסים כלו' בירושה לאו דוקא אלא ה"ה אפי' ניתנו לה במתנה או שמצאה מציאה זה הכלל כל שיבואו לה ולא ידע בהם הבעל עד שמכרה או נתנה ואפי' לא נתנה אותם במתנה גמורה אלא בהברחה אין הבעל מוציא מיד מקבל המתנה וכדתניא ברוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר וכו' כדאי' בפ' חזקת ומעתה אשה זו שנתנה לבנותיה קודם שידע בהם הבעל מתנה זו קיימת ומ"מ אותם פירות שיירה היא בנכסים עד שתמות זכה בהם הבעל לענין שילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ועוד תדע שאם הודית היא שיש בידה שום ממון נטוענת שהוא פקדון או שנתנו לה אחרים ע"מ שאין לבעלה רשות בהם אלא מה שהיא אוכלת וכיוצא בזה נאמנת בכל מה שתאמר קודם שנתגלו הממון אפי' בלא שבועה במגו דאי בעיא אמרה אין בידי כלום . ובזמן שאין האשה מודה שאמרנו שאין הבעל יכול להשביעה על הספק אם רצה להחרים חרם סתם על מי שנטל משלו כלום שלא מדעתו מחרים אלא מי כו' זה שבא להחרים על כל מי שיש בידו כלום מ"מ של אשתו משתבח שממון בידו אם רצו לפי שאפי' מי שמקבל מן האשה אינו

תקנו אבל לא פירי כזה ומהאי טעמא אפי' כפל של בהמת מלוג משלם לאשה דפירא כי האי לא תקינו ליה רבנן ולד בהמ' דנקט הכא לרבותא נקטיה דאע"ג דולד גופיה דבעל אפ"ה כפיליה הוא לאשה וכך נראה דברי הרמב"ם בפכ"ב מה' אישות שאין זה בפירי שתקנו לו חכמים עכ"ל : ומ"ש רבינו וכ"כ בעל עיטור שאם מכרה נכ"ב בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות מאותה טובת הנאה: ומ"ש ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא דוקא פירי דפירי דאתו מעלמא כגון שמכרה כתובתה כבר העתקתי לשונו : ומ"ש ועוד נראה אם תמות האם בעוד הולד קיים דהולד ממלא מקום אמו וחוזר להיות קרן כ"כ שם הרא"ש בשם בה"ג ואיני יודע למה כתב רבינו דבר זה בלשון ועוד נראה שלא כתבו בשם אומרו : ומ"ש ואע"פ שהולד הוא לבעל אם נגנב ונמצא הגנב אין הכפל לבעל כבר כתבתי שהוא מימרא דר' זירא : ומ"ש ואפי' האם בעצמה אם נגנבה אין הכפל לבעל לכאורה יש לתמוה על לשון אפי' דנקט דמשמע דמ"ש לא אתי דאם הולד שהוא שלו אין הכפל שלו כאם שהיא שלה עאכ"ו וטעמא י' דמשמע לפי מ"ש הרא"ש לדעת הרי"ף דבעל אינו נוטל אלא ולדות ולא ולדי ולדות דמהני אפי' כח הבעל באם מבולד מ"ש כתב דאפי' נגנבה האם שיפה כח הבעל בה מבולדותיה שלו עכ"ז אין הכפל שלו: ואפילו רצה הבעל למכור קרקע של נכסי מלוג לאחר שיקח פירותיו לשנים מרובות וכו' שם (דף פ) איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו ואסיקנא בעל שמכר קרקע לפירי לא עשה ולא כלום מ"ט אביי אמר חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרבא למתא אי נמי אריס הוא א"כ זוזי קא עביד בהו עיסקא וידוע דהלכה כרבא וכתב הרא"ש ומ"ש זו משום דפשיטא ליה לאחר שלקט הפירות יכול למוכרן מדלא קא מיבעיא ליה אלא במוכר קרקע לפירות והיינו טעמא בשמוכר פירות בכל שנה ושנה איכא רווחא בדמי' וגם נהנו מן הפירות קודם שמכרן אבל כשמכר הקרקע לפירות ולשנים מרובות ומקבל הדמים ומוציאן ליכא רווח ביתא מכאן ואילך : ומ"ש רבינו בשם רב אלפסי שאם הקרקע רחוק ממנו ומכרו לפירות מכור וכ"כ שם הרא"ש בשמו וכתב הרשב"א בתשו' נפלו לה כספים ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ואם אמר עבידנא עיסקא בזוזי ומרווחנא טובא ואיכא רווח ביתא אין שומעין לו ודברי רבא אמר בזוזי ועביד בהו עיסקא דשומעין לו משום רווח ביתא לא על דרך זה

מחזיר

מחזיר לבעל אלא לא זה וכדאמרינן בפ' חזקת כל שאינו חייב להחזיר לבעל למה ישמע קול אלה להגיד לבעל מה שקבל מן האשה גם מרבותי יש שכתבו שנפקד שהחזיר לא זה אין הבעל יכול להוציא מידה כלל אלו אמרה של פ' הם או ניתנו לי במתנה ע"מ שאין לבעלי רשות בהם וכן דעת מורי ה"ר יונה ז"ל וכן נראה מדברי הרא"ש ולדבריהם כיון דזכו לבעל בממון זה כלל לא בקרן ולא בפירות למה יחרים ולמה ישמעו קול אלתו ומכאן נתבאר לך מה ששאלת שאין הנפקדים מחזירין לידן אלא ליד האשה ואע"פ שהם מודים שקבלו ממנה הפקדון ע"כ: פו אין מקבלין פקדונות מן הנשים ולא מן העבדים וכו' בפ' חזקת (דף נא נב) ת"ר אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות קבל מן האשה יחזיר לאשה מתה יחזיר לבעלה קבל מן העבד יחזיר לעבד ואם מת יחזיר לרבו קבל מן הקטן יעשה לו סגולה ...

מבית האדון אלא שבחייו נאמן העבד לומר כשנתחרר העבד ומת יחזיר לרבו אבל האשה כ' הריב"ש בתשובה כ' דהא דתנן קבל מן ה... בתוך הבית היא ...

אינו יכול להוליכ' לעיר אחר' שלא לרצ' אשתו אבל לפי' רש"בם אינו יכול להוציאה מן הבית אלא באותו הבית יכול ליחרה שתשמש לאשתו אחרת ולזה הסכים א"א הר"אש ז"ל:

פו אין

מקבלין פקדונות מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן הקטנים דסתמא הוא של הבעל ושל הארון ושל האב וכשלא יקבלו מהם יחזירו אותו. עבר וקבל מן האשה יחזיר לאשה אפי' הבעל עומר וצווח ואו' שלי הוא ואם היא אומרת משל פלו' הוא אם היא בריא' נאמנת במגו שאם היה רוצה תקחנו ותתננו לו ואם היא חולה אם היא נאמנת בעיני הנפקד יעשה כדבריה ויתנהו לאותו פלו' אפי' אם הבעל מוחה בידו ואם לאו יתנהו לבעל מתה ולא אמרה של מי הוא יתנהו לבעל נתגרשה ואח"כ מתה יתנהו ליורשיה. קבל מהעבד יחזירהו לו מת יתנהו לארון אפי' נשתחרר קודם שמת דמסתמא גנבו מבית ארונו קבל מהקטן יקנה לו בו רקל לאכול פירותיו מת יחזיר לאביו כתב ר"י אם היה לה מעו' או מטלטלין ותקפם הבעל אינה יכולה להוציא' מידו שאינה נאמנת לומר שלי או של פלו' הן ור' שמשון חולק בדבר שאם היו המעות טמונים שלא ידע בהן הבעל ותקפם מידה אין מוציאין מידו ואם לא היו טמונים ותקפם הבעל מידה מוציאין מידו שנאמנת לומר שלי הם או של פלו' הם וכן היא מסקנת א"א הר"אש ז"ל לוה ממנה ונגרשה היו המעות טמונים אין לה עליו כלום שלא כיון אלא להוציאם מידה לא היו טמונים צריך לפורעה והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית או אפי' אינה נושאת ונותנת בתוך הבית אלא שהבעל מאמינה ומפקיד מה שיש לו בידה אינה נאמנת לומר שלי או של פלו' הוא אבל שטרי חובות וקניית הקרקעות שעשה הבעל על שמה הם שלה ואם הם עשויים על שמה ועל שם בעלה הם

מפרשים ושהרמב"ם נראה חולק בדבר ומ"ש אפי' אינה נושאת ונותנת אלא שהבעל מאמינה לומר של פ' הוא כבר נתבאר בדברי הרא"ש וקניית הקרקעות שעשה הבעל על שמה ...

הם שותפות בין שניהם:

פו אין לאיש חזקה בנכסי אשתו אם טוען שמכרה לו מנ"מ שלה ואין לו שטר ואין לו עדים אלא שבא בטענת חזקה שאכל הפירות ג' שנים אפי' סילק עצמו מפירותי' שכתב לה דין ודברים אין לי בהם דמהני כדלקמן אפ"ה אינה חזקה שאינה חוששת למחות בו אבל אם יש עדים שמכרה לו מהני ודוקא בנ"מ אבל לא בנכסי צאן ברזל ולא בשאר נכסי' דלקמן ואפי' אחר שמחזיק בנכסי' בחיי בעלה אינה חזקה שסומכת על בעלה ואינה מוחה אפי' אם כ' לה דין ודברים אין לי בנכסיך כיון שאם מתה הוא יורשה אבל אחר שהחזיק בהן ג' שני' אחרי מות בעלה אפי' אם התחיל להחזיק בהן בחיי בעלה וטען בפני מכרת' לבעלך והוא מכרם לי הויא חזקה במגו שהיה יכול לומר שקנה ממנה אחרי מות בעלה ודבר זה מבואר עוד בספר ח"ה בדיני חזקות:

פח האשה שיוצאה מתחת ידי בעלה בין במיתתו בין בגירושין נוטלת כל נכסיה בלא שבועה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל אע"פ שהאלמנה אינה נוטלת כתובתה אלא בשבועה נכסיה נוטלת בלא שבועה ונכסי מלוג נוטלתן כמו שהן אפי' בלו הרבה ואין ראוים לעשות בהן מעין מלאכה ראשונה ונכסי צאן ברזל מדינא דגמרא כיון שהם באחריותו נוטלתן כמו ששמו אותן תחלה ואם פחתו משלימין לה כל הפחת וכן אם הותירו בחיי הבעל המותר ליורשים אלא שהיא נותנת דמים ונוטלתן כגון אם הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על אלפים האחד נוטלתו בלא דמים והשני נותנת דמיו ונוטלתו וכן הולדות של שפחות ובהמות נכסי מלוג אע"פ שהן של הבעל כשיוצאה נותנת דמיהן ונוטלתן ומטעם זה כתב הרמ"ה שאינו רשאי למכרם אפי' בעודה תחתיו ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל דודאי בעודה תחתיו עושה בהן כל מה שירצה אלא אם שיירם נותנת דמים ונוטלתן ומ"מ אם הקדישו היורשי' נכסי צאן ברזל שלה אחרי מות אביהם או שהיה בגד ופירשו אותו על המת נאסר ונותנין לה דמיו אלא שנהגו שכל זמן שראויין לעשות בהן מעין מלאכתן ראשונה שנוטלתן כמו שהם אבל אם אין ראויין למלאכתם ראשונה משלמין לה כל דמיהן וכ"כ רב אלפס אע"ג דמדינא דגמרא נכסי צאן ברזל שפחתו צריך לשלם כל הפחת אף ע"ג דראויין למלאכתם ראשונה מ"מ כיון דלא נהוג עלמא הכי כל מאן דמקבל צאן ברזל אדעתא דמנהגא מקבל הלכך לא מקבל אלא לפום מנהגא וכל זמן שראויין למלאכתן ראשונה א"צ לשלם ע"כ אבל בהותירו לא כתב כלל והרמב"ם הוסיף לומר אף

הסם באחריותו נוטלתן כמו ששמו אותם תחלה ואם פחתו משלמין לה כל הפחת. ומ"ש בשם הרי"ף כבר כתבתי ששוא בפ' אלמנה לכ"ג · ומ"ש והרמב"ם הוסיף לומר אף בהותירו שכ' הורו הגאונים וכו' בפ' כ"ב וכ' ה"ה וידוע שאין מנהג ארצותינו כן אלא כדין התלמוד לכ"ב הרי הנכסי' גמור על הבעל עכ"ל · וכ"ל שאותו מנהג שכתבו הרי"ף והר"מ לא נאמ' אלא במקום שנוהגים לכתוב בכתובה שהכניסה לו כלי פ' בכך וכך וכלי פ' בכך וכך וכמו שנוהגים עוד היום בני רומניא והמערב אבל כגון אנו שאין כותבין בכתובה שום כלי בפרטות אלא כוללים הכל וכותבין שהכניסה לו בבגדים ותכשיטין סך כך וכך פרס' ואיזמק' לאותו מנהג כלל וזה דבר ברור ואת"ה שכתבתי זה קם חכם אחד ופסק כמנהג שכתבו הרי"ף והרמב"ם אף לנוהגים שלא לכתוב שום כלי בפרטות וחלקנו עליו והוא כתב לחזק דבריו ואני כתבתי לסתור כל דבריו והסכימו עמי כל חכמי העיר הזאת כ"פת תו"בב · והבאתי ראיה מתשובת הריב"ש בסי' כ"א ובסי' ק"כ שם שהאריך בזה לאסר לקוח דברי עם היותם ברורים בעצמם ופשוטים בטעמם ונימוקם עמם ואינם צריכים חיזוק: הכניסה לו קרקע וכשיוצאה יש בו פירות מחוברים וכו' בפ' האשה שנפלו (דקט) תנן ר"ש אומר מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו ביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה ביציאתה שלו ובגמרא שם ר"ש היינו ת"ק מחוברים בשעת יציאה איכא בינייהו וכתב הרא"ש ר"ח והרי"ף פסקו הלכה כר"ש משום דמסתבר טעמיה משום מדותיו בכניסה וביציאה והראב"ד השיג ראיה דהלכ' כר"ש והס"ג בדר"ש לא פליג את"ק אלא מאי דלא פירשו רבנן אתא איהו לפרושי וגר' מחוברים בשעת יציאה אתא לאשמועינן ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל דאפילו בפירות גמורים שהגיעו ליתלש בכניסתה שלו ביציאתה שלה ואע"ג דק"ל כל העומד ליגדר כגדור דמי שאני הכא דאכיל' פירות אינה אלא תקנת חכמים וכן תקנו פירות הנלקטין בעודם תחתיו שלו וכן מוכח בירוש' והכי מתרגמי' מה שפסקה הר"י הלוי ז"ל על פסק רב אלפס מההיא דיש נוחלין הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו מכר האב מכורין עד שימות ושמין את המחובר ללוקח אלמא בפירות מחוברי' אזלי' בתר מאן דנגדלי ברשותו ומחמת קושיא זו פסק הלכה כרבנן ולא קשיא מידי כדפרישי' דאכילת פירות אינה אלא תקנת חכמי' וגם לדידיה קשה לרבנן על הבנים אלא הא' חכמים השוו מדותיה' באכילת פירו' שהכל הנלקט' תחתיו הם שלו עכ"ל · והרמב"ם בפ' כ"ב פסק ג"כ כר"ש · ומ"ש רבי' תלשן הבעל קודם שגרושין זכה בהם אפי' לא הגיע זמנן ליקצר כן משמע מהא דכתבתי בסמוך בשם הרמ"ה שכל הנלקטים תחתיו הם שלו: הוציא הוצאות וכו' משנה בפ' בנ' המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול ובגמ' (דף פ) ישבע כמה הוציא ויטול א"ר אסי והוא שיש שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא אמר רבא שאם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה וכמה קימעא אמר רב אסי אפי' גרוגרת א' והוא שאכלה דרך כבוד לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עול' פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר באיסר וחד אמר בדינר עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות וכתבו הרי"ף והר"א וכן הלכתא והרמב"ם וכיון דלא יהיב שיעורא לחבילי זמורות מוקמינן לה אפחות שבממון והיינו ש"פ עכ"ל והרמב"ם כתב בפכ"ג מה' אישות אפי' אכל גרוגרת אחת דרך כבוד או שאכל דינר אף אפי' שלא דרך כבוד ואפי' לא לקח בפירות ממה שהוציא אלא חבילה אחת של זמורות מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ע"כ · וטעמו משום דבפלוגתא דאמוראי דחד אמר באיסר וחד אמר בדינר פסק כמ"ד בדינר משום דכיון דירד ברשות אית לן למפסק כמאן דמקל עליו ועוד שהנכסים הם בחזקתו קודם שגרשה וה"ל כתבע ועליה להביא ראיה דהלכה כמ"ד כאיסר וגר' מדבריו שהוא מפרש דרב יהודה דעבד עובדא בחבילי זמורות לאו בשיעור איירי אלא לאשמועי' דאפילו לא אכל פירות ממש אלא שאכל חבילי זמורות לבהמתו חשיב כאכל פירות וכן משמע בגמ' דקאמר רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה

ערלה שביעית וכלאים ס"ז חזקה כלא' ובערלה וכלאים אין שם אכילת פירו' ואע"פ סוה חזקה משום דאכילת זמורו' ביבא אכילה· כ' במרדכי בפ' הנז' על א' שקנה קרקע של כ"מ ... בו שנה או יותר מאחר שלא חילקו רבותי' בין נתאה ניכר לשאינו ניכר' אין בידנו לחלוק: ומ"ש נפלו לה נכסים במקום אחר והלך אחריהם והוציא הוצאות מרובות והביאן וכו' הם הגיה אתתא דנפלו לה ת'נ'ח בי חוזאי אזיל גברא אפיק ת"ר איית' בהדי דקאתי אצטריך לאחד זוזא ושקל מיכייהו אתא לקמיה דר' אמי אמר מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל אמרו ליה רבנן לר' אמי ה"מ היכא דקאכל פירא הא קרנא קאכיל והוצאה הוי א"כ ה"ל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול· ומ"ש בד"א במגרש מדעתו אבל במורדת וכו' ב"כ הם הרי"ף והר"א וכך הם דברי הרמ' בפכ"ג מה"א אע"פ שהם פתוחי' קצת· ומ"ש הוציא הוצאו' על נכסי אשתו קטנה וכו' בפ' האשה שנפלו (שם) א"ר יעקב א"ר חסדא המוציא הוצאו' על נכסי אשתו קטנ' כמוציא על נכסי אחר דמי מ"ט עבדו בה רבנן תקנתא כי היכי דלא נפסדינהו ופי' רש"י אשתו קטנה יתומה שהשיאתה אמה ואחיה ויכול' למאן· כמוציא על נכסי אחר שאם מיאנה בו שמין לו שבחו שהשביח וכו' בשאר אריסי העיר: עבדו לי' רבנן תקנתא שמין לו כאריס כי היכי דלא נפסדינהו שלא יכסוף ויקלקל הקרקע וכ' הר"ן מ"ט עבוד רבנן תקנתא וכו' הילכך אם הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא שמין לו כאריסי העיר אבל אם הוציא קימעא ואכל הרבה ברשו' אכל ולא תקנו חכמי' לגרוע כחו וכן אם הוציא ולא אכל וניחא לי' למשקל הוצא' שיעור שבח שומעין לו דלא תקינו להו' במוציא על נכסי אחר אלא ליפות כחו ולא לגרוע כחו עכ"ל והר"ן כ' אפשר שהלו לומ' דכי אמ' במוציא על נכסי אחר דמי היינו דאם היה שדה העשוי' ליטע שמין לו כאריס ואם אינה עשוי' ליטע ידו על התחתונה אבל מל' רש"י נרא' שהוא כיורד ברשות בכל השדות ואף הרי"ף כמוציא על נכסי אחר ברשו' דמי ואף הרמב"ם כת' בפכ"ג מה"א שמין לו כאריס שהרי ברשו' ירד וכ' הה"מ ב"אים למי' דלסקלעליו תקנו ולא להחמיר עליו דאלו הוציא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כדין בעל בעלמא אבל הוציא הרבה ואכל קימעא מחשבינן לו כאריס דעלמא עכ"ל ומ"ש בשם הרמ"ה ות"ם וכל זה אינו אלא כ"מ וכו' כ"כ הרי"ף והר"א בפ' האשה שנפלו והרמב"ם בפכ"ג מה"א ופשוט הוא דהא גבי נכ"ב תנן אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו: בעל שהוריד אריס בנ"מ של אשתו ומגרשה וכו' בפ' האשה שנפלו שם איבעיא להו בעל שהוריד אריסין תחתיו מהו אדעתא דבעל נחת אסתלק ליה בעל אסתליקו להו או דילמא אדעתא דארעא נחת וארעא לאריסי קיימא · ופרש"י אסתליקו איכהו ולא שקל מידי כי דינ' דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל וכו' הרא"ש אסתלק ליה בעל אסתלקו איכהו ואיתתא לא יהבה מידי וגם הבעל אינו חייב ליתן להם ואע"ג ד...ות שפועל לעשו' בשלו והרא"ה בשל חברו נותן לו שכרו משלם שאני הכא שה... אין יודעים שהקרקע של האשה הוא שה"מ כנכנסו שאם יגרשנה יפסידו ואין להם ענין איבעי להו לאתנויי שאם יגרשנה שהוא יפרע להם ומדלא התנו איכהו אפסידו אנפשייהו ואסיקנא ת"ס הוא בריש דרב יהושע חזינא אי בעל אריס הוא אסתלק ליה בעל אסתלקו להו איכהו ואי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריסי קיימא והרמב"ם כ' בפ"י מה' גזילה כלשון הזה בעל שהורי' אריסין בנכסי אשתו ואח"כ גירש' אם הבעל וכמו אריס כשנסתלק בעל נסתלקו שלא ירדו לה אלא ע"ד הבעל ושמין להם ויהיו על התחתונה ואם אין הבעל אריס ע"ד הקרקע ירדו ושמין להם כאריסי עכ"ל:

פט מתה האשה בחיי הבעל חייב לקוברה וכו' משנה בפ' נערה (דמו) ומ"ש בכלל זה שאבן שנותנין על הקבר וכו' כ"כ הרא"ש בתשו' כלל י"ג ובסוף כלל ע"ה וכ"כ הריטב"א בתשו': ומ"ש ולהספידה אפי' עני שבישראל לא יפחות לה מב' חלילין ומקוננת וכו' שם במשנה חייב בקבורתה ר' יהודה או' אפי' עני שבישראל לא יפחות לה מב' חלילין ומקוננות ומסיק בגמ' דפליגי כגון דהוי אורחיה דידיה ולאו אורחא דידה ת"ק סבר כי אמרי' דעולה עמו ואינה יורדת ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לא ור' יהודה סבר אפי' לאחר מיתה אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כר' יהודה וז"ל הרמב"ם בפי"ד מתה אשתו חייב בקבורתה ולעשות לה מספד וקינים כדרך

אף בהותירו שכ' הורו הגאונים נכסי צאן ברזל אע"פ שפחיתותן על הבעל אם הבלאו קיימין ועושין בהן כעין מלאכתן ראשונה נוטלתן כמו שהן ואם אין ראויין למלאכתן ראשונה הוי כמו שנגנבו או שאבדו והוא משלם דמיהן כמו ששמו אותן כשנשאה ואין ומנהג פשוט הוא וכל הנושא אשה על מנהג זה הוא מקבל עליו אחריות הנדוניא וכמו שאינו מקבל הפחת כך אינו מקבל השבח אם הותירו דמיהן לפי מנהג זה: וא"כ הכניסה לו קרקע וכשיוצאה יש בו פירות מחוברין נוטלתו עם פירותיו אפי' הגיעו ליקצר וה"ר יוסף הלוי פסק שפירות לבעל וכ"כ הרמ"ה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה תלשן הבעל קודם הגירושין זכה בהן אפי' לא הגיע זמנם ליקצר הוציא הוצאות על נכסי אשתו וגרשה ולא אכל ולא נהנה מהם כלום רואין אם השבח שהשביח יותר על ההוצאה ישבע כמה הוציא ויטול ואם ההוצאה יתרה על השבח אין לו אלא כשיעור השבח בשבועה בד"א שלא אכל כלל אבל אם אכל מהן רב או מעט אפי' גרוגרת אחת מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והוא שאכלה דרך כבוד כדרך איש בביתו אבל לא אכל דרך כבוד כתב הרמב"ם צריך שיאכל דינר וא"א הרא"ש ז"ל כתב בפרוטה נפלו לה נכסים במקום אחר והלך אחריה' והוציא הוצא' מרובות והביאן וגרשה אפי' לקח מהן והוציא אין זה כאוכל מן השבח שנדון בו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שהרי מהקרן לקח אלא ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח דהיינו ששמין אלו המעו' כמה שוין כאן יותר ממה שהיו שוין במקומן תחלה בד"א במגרשה מדעתו אבל במורדת שתובעת גט ומקניטתו עד שמגרשה בין אכל בין לא אכל אם השבח יותר על ההוצאה ישבע כמה הוציא ויטול ואם ההוצא' יתרה על השבח אינו נוטל אלא כשיעור השבח ובשבועה: הוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנ' ומיאנה בו אם הוציא ולא אכל או אפי' אכל מעט שמין לו כשאר אריסי העיר ואם חפץ יותר שיטול כשיעור ההוצאה הרשות בידו ואם אכל הרבה והוציא מעט מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל וכתב הרמ"ה דוקא קטנה ממאנת אבל יוצא' בגט דינה כשאר מוציא הוצא' על נכסי אשתו וגבי אלמנה אם נתברר שהוציא ולא אכל יגבו היתומי' מה שנתברר שהוציא ואם לא נתברר שהוציא או הוציא ולא נתברר כמה הוציא לא יקחו היורשים כלום דליתיה לבעל דלישתבע ולבעל הוא דתקון רבנן דליהמניה בשבוע' ולא ליורשין וכל זה אינו אלא בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו בין מחמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה הכל לבעל מדינא דגמרא בעל שהוריד אריס בנכסי מלוג של אשתו ומגרשה אחר שעבר אותו קודם שיטול חלקו אם לא היה יודע שהשדה של האשה נוטל אריסותו משלם ואם יודע שהוא של האשה ואין אם הבעל אינו יורד בטיב השדה לעבדו אז היה השדה עומד להעמיד בה אריס ונוטל אריסותו משלם ואם הבעל יודע בטיב השדה יכולה היא לומר לאריס אפי' אם לא ירדת בה היה הוא עובדה ולא אתן לך כלום והיינו כדין הבעל שהוציא ולא אכל וגם הבעל לא יתן לו כלום כיון שידע שהיה של האשה ולא התנה א"כ ארעתא דהכי נכנס שיסתלק כשיסתלק הבעל:

פט מתה

האשה בחיי הבעל חייב לקוברה וליטפל בה כל צרכי קבורתה בכלל זה האבן שנותנין

פח (א) ועיין בח"מ סי' ... מקומות ... שמבינן כדברי התלמוד ועי"ש: (ב) ... [illegible]

שנותנין על הקבר ולהספידה אפי' עני שבישראל לא יפחות לה
משני חלילין ומקוננת אחת ועשיר הכל לפי כבודה ואם היה
כבודו גדול מכבודה צריך לעשות לפי כבודו ואפי' לאחר מית עולה
עמו ואינה יורדת עמו לא רצה לקובר' ועמד אחר וקבר' ב"ד מוציאין
ממנו ונותנים לזה ואם הלך למדינ' הים ומתה ב"ד יורדין לנכסיו
ומוכרין וקוברין אותה לפי כבוד בד"א בחייו אבל אלמנתו אינה
נקברת מנכסיו אלא יורשי כתובתה חייבים בקבורתה כ' הרמב"ם
מתה האלמנה יורשי הבעל חייבים בקבורתה נשבעה שבועת
האלמנה ואח"כ מתה יורשיה יורשי כתובתה הן חייבין בקבורתה
ע"כ נראה שחושב ליורשי הבעל יורשיה כל זמן שלא נשבעה
כיון שאין יורשיה נוטלין כל זמן שלא נשבעה ולא נהירא כיון
שראויין לירש אותה אילו נשבעה חשיבי שפיר יורשין וכ"כ הראב"ד:

צ האיש
יורש את אשתו שמתה בחייו משנמסרה לו
או ליד שלוחו כדפרישית לעיל ויורש כל נכסיה
בין בנכסי מלוג בין בנכסי צאן ברזל בד"א במוחזק לה אבל בראוי
לה כגון ירושה שראויה לירש ומתה בחיי מורישה אינו עומד
במקומה לירש אבל שבח נוטל במה שיורש ממנה שהרי ברשותו
השביח ואינו יורש מלוה אשתו ופי' ר"י שהלות' מנכסי מלוג שלה
בעודה תחתיו וא"א הרא"ש ז"ל כתב ורא' מה שהלותה בעודה
תחתיו הוא יורש אלא איזו היא מלוה שלה שאינו יורש כגון
שמתו מורישיה והיה להם מלוה ביד אחרים כשנשאה ומתה
קודם שגבתה אותה אינו יורש אותה וכן אם היה לה מלוה ביד
אחרים כשנשאה ומתה האשה קודם שגבתה אותה אינו יורש
אותה: מי שאמר נכסי לפלו' ואחריו ליורשי קי"ל ה"ה נמי ליורשי
יורשי ואם היה לו בת ומתה בחיי אותו פלו' והיה בן לבת הבן
עומד במקו' אמו לירש לפלו' אבל אם אין לבת יורש אלא בעל
אינו יורש אותו פלו' דהוה ליה ראוי ואם אמ' מעכשיו נכסי לפלו'
ואחריו ליורשי הוה ליה מוחז' ובעל הבת יורש כ' הרמב"ם הנושא
אשה שהיא אסורה לו הואיל ויש לו בה קידושין אם מתה תחתיו
יורשה פירוש כגון איסורי לאוין דתפסי בה קידושין וכן הנושא
קטנה אע"פ שאין קידושי' קידושין גמורין יורש' אבל פקח שנשא
חרשת ומתה לא ירשנה והחרש שנשא

כל המדינה ואפי' עני שבישראל לא יפחתו לו משני חלילין ומקוננת אם היה עשיר
הכל לפי כבודו ואם היה כבודה יותר מכבודו קוברין אותה לפי כבודה שהאשה עולה
עם בעלה ואינה יורדת אפי' לאחר מותה וכו' ה"ה כרבי' בדרך כל המדינה לו שאם נהגו
בני המדינה שלא להספיד אינו מספיד וכן מבואר בירושל' · לא רצה לקברה ועמד א'
וקברה ב"ד מוציאין ממנו ונותנין לזה כ"כ
הרמב"ם בפי"ד וכתב ה"ה ירושלמי נמי לא
רצה הבעל לקברה הלך קוברה ומוציא ממנו
בדין א"ר חגי לא אמרו אלא הלך הוא אחר
אימו גובה ר' יוסי אמר בין הלך בין אחר
גובה ופסק רבינו כר' יוסי והאריך ה"ה בטעם
הדבר וחלק על הרשב"א שפסק כר' חגי
ועיין בהר"ן פ' נערה ומשמע מדברי הגהות
מרדכי בסוף כתובות דה"ה אם היה הבעל
בעיר ועמד הוא או אחר וקברה כ: ומ"ש
ואם הלך למ"ה ומתה ב"ד יורדין לנכסיו
וכו' ג"כ הרמב"ם בפ' הנזכר וכ' שם שמוכרין
בלא הכרזה וכ' ה"ה היה במדינה אחרת וכו'
מימרא בפ' נערה ומ"ש בלא הכרזה ממה
שאמרו פ' אלמנה נזונת דלקבורה מזבני' בלא
אכרזתא וכן פרש"י ורדי' הכי וכו' ויש מי
שהוסיף לפי שאף שלוה לצורך קבורה או
למזונות כשבאין ב"ד לפרעו מוכרין בלא
אכרזתא ליום כדי שלא תנעול דלת בפני
גומלי חסד שמלוין לדברים כאלו וכן ראוי
בהוראה בזה לעשות עכ"ל · ומ"ש בד"א
בחייו אבל אלמנתו אינה נקברת מנכסיו
אלא יורשי כתובתה חייבין בקבורתה משנה
פרק אלמנה נזונת (דף צה): ומ"ש בשם
הרמב"ם הוא בפי"ח מה"א וז"ל מתה האלמנה
יורשי הבעל חייבים בקבורתה ואם נשבעה
שבועת אלמנה ואח"כ מתה יורשיה יורשין
כתובתה והן חייבין בקבורתה אבל לא
יורשי הבעל וכתב ה"ה מתה האלמנה וכו'
ר"פ אלמנה (שם) יורשיה יורשי כתובתה
חייבין בקבורתה ופ' האשה שנפלה (דף פא)
פירשו בגמ' יורשי כתובתה בשומרת יבם
שמתה ויורשי הבעל שהם יורשי כתובתה
ואפי' הכי ג"כ שלא חייבי' בקבורתה כמו
שיתבאר פכ"ב והסובר רבי' הכ"ם באלמנה
דעלמא שלא נשבעה שאין יורשין שלה
יורשין כלום ככ' פי"ז שיורשי הבעל חייבי'
בקבורתה אבל בהשגות כתוב א"א דעת קליסתא חזינא הכא וכי מפני שלא נשבעה
קרא ליורשי הבעל יורשי כתובתה הלא הם אומ' הבר כפרעה ונטלה כררי וסוריה
אלא ודאי יורשי נדונית' נ"מ שלא קוברי' אותה ואע"פ שלא ירשו כלו' עכ"ל ובאמ'
היה לחלק בין זו שהיורשים יורשין אותה אלא שלא נשבע' להיא דשומרת
יבם ואין בידי להכריע עכ"ל וגם הר"ן כ' בר"פ אלמנה שטעמו של הרמב"ם דיליף
לה במ"כ דשומרת יבם והרשב"ד השיג עליו והדין עמו ע"כ: צ האיש יורש את
אשתו שמתה בחייו משנמסרה לו או ליד שלוחו כדפירש' לעיל בסי' נ"ז אשה שכותה
בשעת מיתה לתת לפ' כך וכך ממלבושיה ונתרצה לה הבעל אם יכול לחזור בו עיין
במרדכי ס"פ הזהב מצאתי כתו' ששאיל אבי העזרי שהבעל יורש את אשתו שמומר'
ומ"ש ויורש כל נכסיה בין נכסי צ"ב בין נ"מ כן משמע בפרק האשה שנפלו ובכמה
דוכתי · ומ"ש בד"א במוחזק לה אבל בראוי כגון ירושה שראויה לירש ומתה בחיי
מוריש אינו עומד במקומה לירש מימרא בר"פ יש נוחלין ומייתי לה מקרא (דף קיג)
ובתר הכי אמר רב פפא הלכתא אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק ומ"ש אבל שבח
נוטל במה שיורש ממנה וכו' שם (דף קכה) אהא דא"ר פפא הלכתא אין הבעל נוטל
בראוי כבמוחזק כ' הרא"ש אבל בשבח נוטל שהרי כל הנכסים הם שלו וברשותו
השביחו נכסיו וגם אינו נוטל מלות אשתו ואפי' מה שהלותה מנ"מ שלה בעודה
תחתיו בדתנן בפ' שור שנגח ד' וה' דאין הבעל יורש נזקי אשתו לרבנן משום דהוי
כמלוה ואע"פ שהם היו באים לידיה בחיים היה בהם דין נ"מ כדקתני במתני' דמכיא'
האשה כך פירשו התוס' וה"ה דאם הלותה האשה מנ"מ שלה כשהיתה תחת בעלה
ומתה ירית בעל היה מלוה שהרי שלא כדין הלוותה קרן של נ"מ שלה שהקרן
ברשותו הוא ליטול הימנו פירות ולא עדיף ממכר שתקינו באושא שהבעל מוציא מיד
הלקוחות משום דהלוקח ראשון הוא לרבנן וכ"ש אם הלוות ממון שהיה בידיה שהבעל
מוציא מידו ויורש אותו מלוה · אבל אם מתו מורישי האשה והניחו מלוה ביד אחרים
ומתה האשה קודם שגבתה המלוה או אם היה מלוה ביד אחר כשלקחה ומתה קודם
שגבתה בכך מלוה לא ירית לה בעל והיינו דומיא דנזקי אשתו עכ"ל · וה"ה כ' בפ'
ראשון מה' נחלות לא הזכיר רבי' בדין הבעל במלוה שום דבר אבל ממ"ה בפכ"ב מה"א
כל נכסים שיש לאשה בין נ"מ וכו' ואם מתה בחיי הבעל יורש הכל ולא חילק כלל בין
נכסים לנכסים נרא' קצת שהוא סבור כדברי רבו ן' מיגאש ז"ל שהבעל יורש את
המלוה והאריך בזה וחלק במלוה ע"פ בין הגיע זמנה ללא הגיע זמנה מחיים דאשה
והוא עצמו כ' שהרי"ף ור"ח חלוקים עליו ואומרים דין הבעל במלוה כדין הבכור והוא
ז"ל חשש לדבריהם ולא עשה מעשה כדבריו והרמב"ן והרשב"א ז"ל דעתם כדעת הגאונים
שאין הבעל נוטל במלוה וכן עקר ומ"מ זהו כשנתברר שהמלוה היא מן האשה אבל
אם היתה נושאת ונותנת בתוך הבית והיו שטרות יוצאות על שמה אין חזקתן שלה
כמו שיתבאר פ"ע עכ"ל · ותשו' הרשב"א בדין זה אכתוב בסמוך · כתוב בתשובות

הרא"ש בסוף כלל כ"ד על ראובן שחלק נכסיו והניח קרקע לבתו לנדוניתה
בתנאי שאם תמות קודם נישואין שישאר הקרקע להקדש וחלתה חולי מות וכדי
להפקיע הקרקע מיד ההקדש הלכו קרוביה והושיבוה במטה בחלייה ועשו ז' ברכות
כדי שיירשנה ומתה מאותו חולי ולא קרב אליה הורגי אם יירשנה ונראה דלא משום
דלא היתה ראויה לביאה דהוה כנכנסה
לחופה ופירסה נדה ועוד דמי להאי
דאמרינן בעלמא הוא עשה שלא כהוגן
וכו' והסיב כה דאין באותה חופה כלו' חדא
כמ"ש כיון שלא היתה ראויה לביאה ועוד
דאזלינן בתר דעת ראובן שרצה לעשות
טובה לנשמתו ליתנו להקדש ולא שירשוהו
יורשיו רק שירו כדי שתנשא בו בתו וכ"ש
שלא היה בדעתו שיבוא לידי נכרי לידי
הערמה שלכך אומדנא דמוכח והקרקע
הוא הקדש עכ"ל : מי שאמר נכסי לפלו'
ואחריו ליורשי קי"ל דה"ה ליורשי יורשיו
ואם היה לו בת וכו' עד ובעל הבת יורש מבואר
בגמ' פ' יש נוחלין (דקכה) גבי הכות דאמ'
נכסי לאבתא ובתרה לירתאי : כתב
הרשב"א בתשו' גרסי' בפ' י"נ אמר רב פפא
אין הבכור נוטל במלוה ואין הבעל נוטל
בראוי כבמוחזק ואיכא מרבוותא דסברי כיון
דפלגינהו ולא אמר אין הבעל והבכור
נוטלין בראוי כבמוחזק ש"מ בעל נוטל
בראוי דמלוה וכן דעת הר"י ן' מיגאש ז"ל
אבל ר"ח והרי"ף אמרו שאף הבעל אינו
נוטל במלוה והדין מה שהרא' בעיניו יפה
ובאמת כי רובן של חכמי הדורות הסכימו
שאין הבעל נוטל במלוה דראוי הויא אפי'
לגבי בעל ומי' מסתברא דוקא במלוה
שנפלה לה בירושה א"כ במלוה שהגיע ממעו'
שהיו לה לעצמה וכלה בעודה ארוסה דין
ודברים אין לי בהן וא"כ לאחר נשואין דהקנו
מידו הא לאו הכי הרי זכה הבעל באותן
המעות כדין נכסי מלוג וא"א לה להפקיע
ממנו דלא גרע מלותה ממכירתה שהבעל
מוציא מיד הלקוחות ועוד מסתברא שאפי'
היו לה מעות קודם שנתארסה ושיירתה
לעצמה בפני ע"ב שלא תתארס שלא יזכה
לבעל בהן כלום לא עשתה כלום דמיד זכה
בהן הבעל מתחלה כדין נכסי מלוג אא"כ
כלה בעוד ארוסה דין ודברים אין לי בהם דאי לא מברחת למ"לי וכן בפ' חזקת דאוקימנא
בכותבת לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי על שדה זו ובפ' בן סורר דאוקימנא שנתן
לה אחר ע"מ שאין לבעלה רשות בהם לוקמינהו דכולהו בנכסי שייר לעצמה שזה היה
יותר קרוב ומצוי ומלוה היה לה הכל הבעל כ"ש אם הלוית לו קודם שנשאת שהרי זכה
בהן מתחלה כדין נכסי מלוג ואפי' דשיירה לעצמה מעיקרא לפי מה שאמרנו ואפי' כ'
לה דין ודברים אין לי בהם אפ"ה הבעל יורש מחמת אותו מלוה לפי שאמרו בפ' י"נ
גבי בכור שאינו נוטל במלוה וכמלוה שעמו פלגי יש גורסין שם כן ולומ' שהמלוה שעם
הבן הבכור כלום שהלוהו אביו מספקא לן אם היא מוחזקת אצלו או לא וכיון שכן
מספיקא חולקין ונוטל באותה מלוה מחצית שהבכור כדין ממון המוטל בספק ואם היה
לה משכון על קרקע אם הוא אתרא דלא מסלקי שהבעל נוטל בה לפי שהמשכון כקנוי
אצלה ואפי' שהבכור נוטל בה פי שנים כדאי' בפ"א וכל משכנתא דהשתא הרי היא כאתרא
דלא מסלקי משום דהשתא משכנתא סתם וזאין קרוי אתרא דמסלקי אלא המקום שאין שם
ללוה לסלק את המלוה כל זמן שירצה ואפי' ביומו והכי מוכחא לי שמעתא התם עכ"ל
והיא בתשו' להרמב"ן סי' ס"ג ובתשו' אחרת כתב וז"ל דעתי באמת נוטה לדברי ר"ח
והרי"ף במלוה שהיא ראוי' וגם הר"י הלוי חושש בפני' לדבריה בלכה כמעט אחר כל
הראיו שהביא *ב"ה הנזכר נתבאר בדברי הרא"ש והרשב"א שאין בכלל זה מה שהלוית מנכסי מלוג ונתחייבו
מעצמייהו : כתב הרמב"ם בהנושא אשה שהיא אסורה לו וכו' עד אא"כ אומר אב שמפני
בנשואים בפכ"ב מה"א וכ"כ ה"ה הנושא אשה שהיא אסורה לו וכו' משנה בתוס' פ"ב דיבמ'
וכן הנושא את הקטנה וכו' זה מבואר ברב' מקומו' ונתבאר בה ביבמו' פ' ב"ש דקטנה
שלא מיאנה ומתה בעלה יורשה אבל פקחת וכו' זה למד רבי' ממ"ש שאין לה כתובה כמ'
פי"ז וכיון שאין לה כתובה ממנו כך אינו יורשה והיא אינה בת דעת שתוכל לזכות לו·
והפרש שנשא וכו' זה לא מצאתי מבואר אבל דברי טעם הם כיון שהיא בת דעה והסבר'
כתו' שאע"פ שהיא בת דעת ונשאת לו אינו יורשה שמה שבידה זכתה לו מה שלאחר
מיתה לא זכתה לו ע"כ : קטן שנתקדש פי' שאיש מקדש נתקדש לדעת אביו וכו' ופסק
רבי' בפ"ז מה"א כדברי רב הונא וכ"ש לענין ממון ירוש שהעמד ממון על חזקתו
ולזה כ' רבי' בין בפניו עכ"ל ס"ס ז"ל : *ב"ה כ' הרמב"ם פ"א מה' נחלות גבי הא דאין הפקח יורש
את חרשת שהרמב"ם שאפי' נתפקחה אחר שנשאה אינו יורשה: ונ"ע בעל שנשא קטנ' שאינה צריכה מיאון אינו
יורשה שהרי אין כאן קנוס אישות : כתב הרשב"ם אפי' אשתו נשואה שהיא עמו בקטטה
ונתן עיניו לגרשה ומתה אינו יורשה ול"נ לא א"ר הר"ז ז"ל שאין הירושה נפקעת אלא
בגרושין גמורי' אבל ודאי ארוסתו וכו' בפ' מי שמת אמר רב יהודה א"ר מעשה באדם
א' שאמרו לו אשתו תותרני' היא ונכנס אחריה לחורבה לבודקה נפל עליה חורבה
ומתה אמרו חכמי' הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה מתה אינו [illegible] הרשב"ם
דס"ג הואיל ונכנס אחריה לבדק בנשואה מיירי דכיון שהיה בדעתו [illegible] אם
ימצאנה בעלת מום ובתוך כך מתה קודם שנתפייסו אינו זוכ' בירו' [illegible] והבכא

ד"מ

(ב) ולא ידעתי מאי קמ"ל בהאי ומספרד"ל אע"ג שלא נמלכו בדינא תחלה אפ"ה צריך לשלם להם וכן משמע שם בהגהות מרדכי בסופו ע"ג מצאתי הגהות מרדכי בדפוס החדש כ' מוהר"ם בא' שלא הי' יודעי' לו ממון וקוברו אשתו ממעו' צדקה ואח"כ נודע לו מעות ופסק דצריך לשלם אפי' לת"ד אין מוציאין אלא לאב בכדין זה מולה עכ"ל וע"ל סימן ' אי האשה חייבת בקבורת בעלה :

(ג) עיין בח"ה אי מוכרין בלא הכרזה :

צ (א) ופסק שם דאם מקבל מתנה עני לא יוכל לחזור בו ואם הוא עשיר יכול לחזור וע"ש וע"ל סי' זה עוד מדינים אלו :

(ב) כת' מהרי"ו בפסקיו סימן י"ג מת' שכת' בו ואם בתו תלך לעולמה בלי זרע קיימא אז החוב בטלכי' ומת' הבת בחיי אביה והניח' זרע קיימא ואח"כ מת הזרע בחיי אבי הבת ואח"כ מת האב הזקן אבי הבת הבעל יורש זרעו מכח אמו וצריכין לשלם לו כאשר כתו' בשטר ולא אזלינן בתר אומדנ' לומר שלא היה כוונת המתן רק על בתו או על זרעה בו ועיין בח"ה סוף סי' רפ"א הארכתי בזה במרדכי' כל הכנענין דף של"ז ע"ב תשו' בראובן שמת והניח אלמנ' וב' בנות א' בנשואה ואח"כ מתה האם ולא נשבע' על כתובת' ופסק מוה"רם דהבעל זוכה מכי הנכסים דאיל שמת ראובן נפלו הזכי הנכסים לא נישבת הנשואה ואקרי מוחזק אע"ג שהיו משועבדים לכתו' האלמנה וע"ש ובמרדכי ריש יש נוחלין א' כת' לבתו קרקע משום חנוף והפירו' לאחיות' הבעל יורשה דלא אקרי ראוי אלא מוחזק עכ"ל וע"ל סי' ק' איזה נקרא ראוי או מוחזק:

(ג) ועיין במרדכי ע"ב ריש פ' יש נוחלין שהארי' שם מדין ראוי שאין הבעל יורש :

שנשא פקחת ומתה ירשנ׳ שהרי היא בת דעת ולדע׳ נישת וזכתה לו ממונה קטן שנתקדש׳ לדעת אבי׳ ונים שלא מדעת׳ בין בפניו בין שלא בפניו שאבי׳ יכול למחות בנשוא׳ אם מתה אפי׳ שתק האב ולא מיחה אין הבעל יורש אא״כ אין האב שחפץ בנישואיה ע״כ כת׳ הרשב״ם אפי׳ אשתו נשואה שהיא עמו בקטנ׳ ונתן עיניו לגרש׳ ומתה אינה יורש׳ ולא נהיר׳ לא״א הרא״ש ז״ל שאין הירוש׳ נפקעת אלא בגירושין גמורי׳ אבל ודאי ארוסתו שאמרו עליה שהיא בעלת מום והכניס׳ לביתו לבודק׳ גבתו׳ כך מתה ואנ׳ שלא מצא בה מום ומבקש ליורשה שאומר שהיה ברעתו בהכנסתה לביתו לשם נישואין דק״ל סתם חצר דידי׳ לנשואין אינו יורשה דכיון שהכניס׳ לבדקה לא חשבינ׳ הך כניסה לשם נשואין וכ״כ הרמב״ם הורו הגאוני׳ אשה שחלת׳ ובקש׳ מבעלה שיגרשנ׳ ותצא בלא כתוב׳ כדי שלא ירשנ׳ אין שומעין לה ואפי׳ אמר׳ אני שונא׳ אותו ואיני רוצה לעמוד עמו אין שומעין לה ע״כ נפל הבית עליו ועל אשתו ואין יקוע איזה מת תחילה ואין לו בנים ממנה יורשי הבעל אומרי׳ היא מתה תחילה וירש׳ ואנו נירשנו ויורשי האשה אומרי׳ הבעל מת תחילה וזכת׳ בכתובת׳ ונדונית׳ ואנו נירש אות׳ וכגון שיחד לה נכסי׳ לכתובתה שאינה צריכה לישבע׳ דאם לא כן אפי׳ מת הבעל תחילה אין יורשין כתובת׳ יורשי הבעל יורשין עיקר הכתובה והתוספת ויורשי האשה יורשי׳ נכסי מלוג שלה ובנכסי צאן ברזל יחלקו בין שניה׳ אשה שיש לה נכסים ורוצה לינשא ונתנת במתנ׳ קודם לכן ונישאת הבעל אינו זוכ׳ בהם וגם המקבל לא קנאם לא שנא נתנתם לרחוק או לקרוב שלא כוונה אלא להבריח מבעלה אפי׳ לא הודיעה לעדי׳ שמכוונת להבריחם רק שידוע שעומד׳ לינשא או שנים מיד אחרי המתנ׳ אנו אומדים דעתה שלהבריח כונ׳ בר״א שלא שיירה לעצמ׳ כדי פרנסת אבל אם שיירה כדי פרנסת מתנת מתנ׳ עד שתכתו׳ לו היינ׳ לכשארצה פי׳ היום תחול זו המתנה ותהי׳ תלויה ועומדת עד שארצ׳ לקיימה אבל בכל פעם שארצה הרשו׳ בידי לבטלה וכיון שנתנה לו כל נכסי׳ או מקצת׳ וכתבה לו היום ולכשארצ׳ אע״פ שהמתנ׳ תלויה עד שתרצ׳ ועדיין לא נגמרה אין הבעל אוכל הפירו׳ אלא המקבל ואם תרצה ליתנם או למוכרם לאחר הרשות בידה אבל כל זמן שלא תמכר׳ או תתנם לאחר אוכל המקב׳ הפירו׳ ואם מתה בחיי הבעל תשאר למקב׳ מת הבעל בחיי׳ תחזו׳ לידה ואפי׳ מתה אחרי מות הבעל מיד קודם שחזרה בה כתב הרמ״ה שישאר למקבל וא״א הרא״ש ז״ל כתב שתחזור ליורשי׳ כיון שהבעל יורש את אשתו אינה יכולה למכו׳ שום דבר מנכסי׳ ואם מכרה את שגיסת בין אם נפלו לה קוד׳ אירוסין או אחר אירוסין הבעל מוציא מיד הלקוחות שעשו אותו כלוקח בנכסיה והוא לקח תחילה לפיכך מכרה בטל לאלתר שהוא מוציא מיד הלוקח הגוף ופירי אלא לענין זה הוא מכר שאם תתאלמן או תתגרש יחזור ללוקח ואם תמות בחייו ישאר בידו והרמב״ם כ׳ הבעל מוצי׳ מיד הלוק׳ פירות כל ימיה אבל לא גוף הקרקע שאין לו כלום

בגוף

בגוף נכסי מלוג עד שתמות מתה בחייו מוציא הגוף מיד הלוקח וא"א הרא"ש ז"ל כתב בספרא הראשונה ויש מהגאונים שכתבו שהבעל צריך ליתן הדמים ללוקח כמו הכיר בה שאינה שלו ולקח שיש לו דמים ולא עוד אלא שאם השביח הלוקח הנכסים נוטל השבח ויש מהגאונים שכתבו שנוטלם בלא דמים וכ"כ ר"ח אלא שכתב ואי איתנהו לדמי בידה דאשתבעידנא דמת שקלינהו לוקח ולא מצי בעל למימר אחריני נינהו ומציאה אשכחה וכ"כ הרמב"ם וא"צ ליתן ללוקח דמים שקבל ומיהו אם הדמים שלקחה מהלקוחות בעצמם הם בעין צריך להחזירם ללוקח ואינו יכול לומר מציאה מצאה ור' אפרים כתב אפי' הודה הבעל שהם בידו א"צ להחזירם אבל אם הבעל מודה או שיש עדים שברשותו מכרה אינו מוציא מיד הלקוחות דכשלוחו דמי ואי בעי לוקח מחרב עליה דבעל דלא עביד הערמה ומאי דמכר להנאתו ולדעתו אי לא מהדר איתליה דינא להחזיר בתם בכך וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפי' נמצאו בידה מעות אין ידוע אם הם אותם אנו תולין שדמי מכר זה הן ולא מצי בעל למימר דלמא מציאה אשכחה נפלו לה קודם שנתארסה ונתארסה מוכרת לכתחילה נפלו לה משנתארסה לא תמכור לכתחילה בעודה ארוסה ואם מכרה ונתנה קיים כר"א בנכסים ידועים לבעל אבל בנכסים שאינן ידועים אפי' נפלו לה משנישאת אם מכרה או נתנה קיים אלא שלכתחילה לא תמכור ואיזה הן שאין ידועים כגון שנפלה לה ירושה במדינת הים בין מקרקעי בין מטלטלי שאין הבעל מצפה לאותן נכסים כגון שמתו מורישיה במדינת הים ולא הכיר הבעל באותן המורישין וכיוצא בזה כגון שהיה לאביה נכסים ביד אחר ולא נתברר שהיו של אביה עד אחר שנישאת גם זה לא נשאה על דעת אלו הנכסים וגם צריך שלא נודעו לבעל בין נפילה למכירה דמיד כשנודעו לבעל נעשו נכסי מלוג וכן הפירות שימצאו בידה מיד שיודעו לו יהיו נכסי מלוג ויליקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכמו שהיא אינה יכולה למכור כך הוא אינו יכול למכור לבדו ואם מכר המכר בטל מיד ואפי' הוא יכול לערער עליו וכ"ש היא ולא מיבעיא נכסי מלוג שהן באחריותה שאינו יכול למכור אלא אפי' נכסי צאן ברזל שהם באחריותו אם מכרן לבדו מכרו בטל וכ"ש אם מכרה היא לבדה ופר"ח שרין נכסי צאן ברזל בין נכסי מלוג שאפי' הבעל מבטל מיד המכר שמכר לבדו וכ"ש שהאשה מבטלתו וכן אם מכרה היא הבעל מבטלו מיד ולדעת ר"י דוקא מכרה האשה מבטלו הבעל מיד אבל אם מכר הבעל הוא אינו יכול לבטלו מיד אלא אשה יכולה לבטלו מיד אם תרצה ואם מתה ולא בטלה אותו

אז

אז הבעל יורש כחה ויכול לבטלו כמו שהיא היתה מבטלת אותו אם היתה חיה ורב אלפס פסק שהמכר שמכר הבעל לבדו מנכסי צאן ברזל קיים ואפילו האשה אינה יכולה לבטלן עד שעת טירפא וכן פירש ר' ירבין בשדה שהכניסה לו שום משלה וכתבו אותו בכתובה בין נכסי צאן ברזל הוי מכר שלו קיים עד שעת טירפא ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וכתב דוקא בקרקע אמרינן שמכר הבעל קיים עד שעת טירפא אבל המכנסת נרונייא לבעלה במטלטלין כסף וזהב ובגדים אין הבעל יכול למוכרם אע"פ שהבעל יש לו נכסים כנגד נרוניתה וכ"ש שאין הבעל חוב יכול ליטלן בחובו וכן מה שהחתן פוסק לה אינו יכול למוכרן ע"כ והרמב"ם כתב מכר מטלטלי של נכסי צאן ברזל אע"פ שאינו רשאי מכרו קיים ע"כ מכרו שניהם ביחד או אפילו לקח מהאיש תחלה ואח"כ מהאשה המכר קיים בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל ובשאר כל נכסי הבעל אם לקח מהאשה ואח"כ מהאיש המכר קיים אבל אם לקח מהאיש ואח"כ מהאשה או שמכרו שניהם ביחד המכר בטל מפני שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ואפילו כתבה לו דין ודברים אין לי עמך על שדה זו וקנו מידה אינו מועיל וטורפין מן הלקוחות אא"כ קבלה עליה אחריות אם יטרפוה ממנו שיחזור עליה דכולי האי לא היתה עושה משום נחת רוח וכן אם מכר לאחר ולא נתרצית במכר ואח"כ מכר לאחר לא שנא אותו קרקע ולא שנא אחר נתרצית וחתמה לו קנה ואינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כיון שלא נתרצית לראשון וכ"ש אם מכרה או נתנה לבעלה מנכסי צאן ברזל שאינו כלום שיכולה לומר מפני נחת רוח עשיתיו אבל אם מכרה או נתנה לו מנכסי מלוג שלה קיים כתב הרמב"ם נכסי צאן ברזל שנגנבו או נאבדו ומחלה אותן האשה לבעלה וקנו מידה בעדים יראה לי שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי הא למה זה דומה למי שקנו מידה שאין לה אחריות ושהחזירה נכסים אלו נכסי מלוג שהרי אין הבעל מביא ראיה זו ליטול כלום ולא להחזיק בנכסים אלא ליפטר מתביעתה מלשלם אבל אם נתנה לו מתנה מטלטלי נכסי צאן ברזל הקיימין לא קנה מפני שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ע"כ: שאלו לא"א הרא"ש ז"ל רחל אשת יעקב נסתלקה ליעקב בעלה מקרקע ידוע שהיה לו בענין שלא יהיה לה שיעבוד כתובתה ולא שיעבוד שאר שטרות שהיה לה עליו על אותו קרקע הידוע ונסתלקה ממנו סילוק גמור ונתנה לו הקרקע הידוע שנסתלקה ממנו במתנה גמורה שלמה וקיימת מעכשיו ולעולם ובטלה מאותו קרקע שנסתלקה ממנו טענת נחת רוח עשיתי לבעלי ושאר כל הטענות המפסידות זה הסילוק וקבלה בערה ובעד כל הבאים מחמתה לבר יעקב בעלה אחריות הקרקע שנסתלק לו והתנתה רחל בעיקר זה הסילוק שלא יתקלקל לה שום דבר מכל מה שחל שעבוד שטר כתובה שנתחזק לה על יעקב בעלה ולא שום דבר מכל מה שנתחזק עוד משיעבוד שום שטר שנתחזקה לה עליו על שאר נכסיו חוץ מקרקע הידוע שנסתלקה לו

אותה שדה כלל ואם מכר המכר בטל לאלתר והבעל מוציא מיד הלקוחות אף אם האשה שותקת ואפי' את"ל בירושה שעושה שדה אפותיקי לאשה בכתובתה לא"ה בחובו מכרה ה"ז מכורה והלוקח יחזיק לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא הלכה על דעתו שתהא האשה מחזרת על בתי דינין וכ"ש הכא דשום שהכניסה לו ומי ... בשום שהכנים לה דעדיף מאפותיקי ויכול הבעל לבטל את המקח שמכר ורי"ף כתב ושאי מכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג שהבעל מוציא מיד הלקוחות לא איפסיקא הלכתא דכעביד בה מעשה וכתב הרמ"בן דהיינו משיקו דרב אלפס משום דרשב"ג לטעמיה כדפריש שמא קי"ל כרבנן דפליגי עליה ואמרי דהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף מן הלקוחות וכ"ה שאין הבעל מוציא מיד הלקוחות עכ"ל וכתב עוד דפסק ר"י דהמקח קיים עד שעת טריפה כרבנן ומ"ם רבינו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל איפכא ראה הוכחה ברורה בדברי הרא"ש לומר שהמכר בכך ח"ל הרשב"א בתשובה מה שאמרת שאם מכרה היא בנכסי מלוג בחיי בעלה שהכניסה מוציאין מיד הלקוחות ואפי' מת הבעל בחיים שאין מוציאה מיד הלקוחות שלא ניתן והדברים מבוררים ממקום שגוף הנכסים לאשה הן ואין לבעל בהם בחייה אלא אכילת פירות בלבד וזה שהוכרכו לתקנת אושא לגופו של קרקע ולא לאחר מיתה ועוד דבהדיא אמרינן בירושלמי שהאיש שמכר בנכסי מלוג בחיי אשתו ומת בחייו שהבעל מוציא מיד הלקוחות למה הדבר דומה לבן שמכר בנכסי אביו ומת שהבן מוציא מיד הלקוחות ואם המכר בנכסי מלוג בחיי הבעל ומת הבעל אינה מוציאה מיד הלקוחות לפי דלא שמכר בנכסי בחיי הבן ומת הבן אין האב מוציא מיד הלקוחות ואל יטעך מה שאמרו בפ' אלמנה לכ"ג מעשה היה ומכרו הכניסה לפרנסה ולא מעשה לפני חכמים ואמרו הכניסה מוציאין מיד הלקוחות כי זה דרך אחר יש לו והר"יף כתב משמו של גאונים שלא הוברר הדבר אלא כעשה בו מעשה עכ"ל. והרמ"בם כתב בפ"כב מה"א בעל שמכר קרקע בנכסי אשתו בין נכ"ה בין נכסי מלוג לא עשה כלום וכתב הרב המגיד פירוש מקחו בטל מיד וזה דעת הרב המפרשים דודאי בנכ"ב בטל מיד וגם בנכ"ב ... בנכ"ב שלא יהא מכרו קיים עד שיבא לעת הגבוי אלא הש"בה ורבנן פליגי עליה בירו' פ' אלמנה לכ"ג ע"כ וירושלמי שהזכיר בשדה שעשאו לה אפותיקי הוא והם שוו נכ"ב שהכניסה לו לאפותיקי ודעת הרמב"ן ... עוד רבינו על דברי הר"ן וכתב דוקא בקרקע וכו' אבל המכנסת לבעלה מטלטלי

סמעות כלמן בשבועות שיש ... ד"ה דין המשכן כסות אשתו כתובתו ... וכתב הרמ"בם (יג) וכן הוא בפ"ל מה' מכירה שמטלטלין שנתן לה משלו דינם שוה לנכסי נ"ב שאינו רשאי למכרם לכתחלה עכ"ל וכתב בהגה"ה מיימוני פ' הנזל קמא אבל דמסיק התם בעשה כמי שסקנה אשתו וכניו כסותו מכאן נ"ל שאין אדם יכול למכור בנכסי אשתו שקנה לה ואפי' לא באו לידה ... בסופו על זה דאין ... לבגדי חול אבל כלי זהב וגדולה יכול למכרם ...

בכתובתה לא נכתב בתוך השטר אלא לאחר הכניסתן ייחד לה אחת משדותיו ועשאו אפותיקי לגבות ממנו כתובתה וכן שהכניסה לו שום משלה שדה שהכניסה לו מבית אביה ושמו אותו וכתבו שוויו בשטר הכתובה והם נכ"ב למעוטי מאי נקט ג' שדות הללו דהוי מקחו בטל ולא שדה אחרת אלימא למעוטי שאר נכסים וקרקעות של בעל שמשועבדים לה כ"ש דמכיא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי דהא לא כתב לוקח כ"ל אינה לא"ל בעל עיניך נתת בגרושין או מיתה לכן איפה מנחת למכור מנכסי כלום אבל בהנך ג' שדות לא א"ל בעל דמאחר שייחדם לה דין הוא שתטרוף במכירתן ואפ"ה מקחו בטל דכיון דמ"מ איכא שלה לגמרי כי אם של בעל מכיא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אלא למעוטי נכסי מלוג דכיון דשלה הם איכא גורה מבעל למחות בו שלא ימכור ולא מפי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי ע"כ ונ"ל הר"יף ... אחת דינו תרוייהו לטעמא ל"ס דבין איכו ברישא וסדר זבינה איהי ול"ס זבינה איהי ברישא וסדר זבן איהו א"כ זבנה איהי לדידיה ... לא יכלה למימר נחת רוח עשיתי לבעלי אבל כל נכסי הבעל בין נכ"ב בין שאר נכסי הבעל אם לקחן מן האיש וחזר ולקח מן האשה בכולהו מכיא למימר נחת רוח עשיתי לבעלי ומ"ש לקח מהאשה ואח"כ מהאיש המכר קיים מבואר במשנה פ' הכותב (דכה) וז"ל הרמ"בם פי"ז מה"א אם קנו מיד האשה תחלה שאין לה שעבוד על מקום זה ואח"כ מכר אותו הבעל אינה טורפתו וכן בפ"ל מה' מכירה כתב הבעל שמכר או נתן בין קרקע שהכניסה לו אשתו בכתובתה או קרקע שהכנים לה שום משלו בין קרקע שייחד לה בכתובתה אף על פי שקנו מיד האשה אחר שקיימה מעשיו הרי כל מעשיו בטל מפני שהיא אומרת נחת רוח עשיתי לבעלי: וכתב ה' המגיד דעת רוב המפרשים שאלו מקחו בטל לאלתר וזה דעת המחבר וכתב הרשב"א

... בפ' הכו' ועל מ"ש אין הבעל יכול למוכר אף ... טעם לפי שהאשה חפצה בשבח בית אביה: ... אין אדם יכול למשכן בגדי אשתו ומכאן כתוב ... על תכשיטיה ואח"כ הלך בעלה והוסיף ולוה ... אז שהמלוה יכול לתפוס בשביל כל השלות אבל ... מן המלוה באותה מעות שלות שהיא כי כך ... לא בתכשיטיה ואפי' אם לוה הבעל מתחלה עליהם ... דין הוא שיחזיר לה אם תתבע דשלא מדעתה לוה ... על הא דאמרי שאין הבעל יכול למכור מטלטלין ... : ומ"ש בשם הרמ"בם מכר מטלטלין של ... הוא בפכ"ב מה"א וכ"ה זה בדין לדעת הר"א אבל ... קרקע שהוא סבור שאם מכרו מכרו קיים אבל ... אמרו שאפי' במטלטלין המכר בטל וכבר האריכתי ... דעת רבי שאיי כדעת רבינו עכ"ל: וכתב הרי"בם ... אף אם מכרם אינה מכורה אע"פ שאין כן דעת ... למכרם והטעם מדאמרינן בירושלמי שכתב הר"יף ... אין בעל יכול למכור כלי אשתו וכו' בתוספתא ... למחות בבעלה שלא ימכור מלבושיה ותכשיטיה ... טענת סידוכין שיעשה לה וכו' יכולה למחות שלא ... אותו ב"ד לעשות לה אחרים כמותן או לתת ... ברשותה מכרם לא גמרי שלא ברשות ולתתי לה

לו ממנו אי הוי סילוק אי לא תשובה אין סילוק זה מועיל רק ל׳ כשמוא׳ דיכול׳ לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כל זמן שלא קבלה עליה אחריות ואפי׳ אמ׳ כשע׳ הסילוק על מנת שלא אוכ׳ לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אין מועיל כלום דכל זה אומ׳ כדי לעשות נחת רוח לבעלה ואין לך דבר שמבטל טענת נחת רוח אא״כ כתבה ללוקח אחריות שאם יטרוף ב״ח של בעלה ממנו שהי׳ תשלם לו דבכולי האי לא עשתה לנחת רוח לבעלה אם לא שגמרה להקנ׳ ובסילוק זה שקבלה עליה אחריות אין בקבלת אחריות זה כח וטעם לומר שיבטל טענת נחת רוח דמה היא מפסדת בקבלת אחריו׳ זה בנימא כולי האי לא עבד׳ בשביל נחת רוח דבשלמא כשקבלה עליה אחריו׳ כשיטרפום ב״ח של בעלה מהלוקח שהיא תשלם לו דבר גדול הוא שהכניסה עצמה לדבר זה ובשב׳ נחת רוח לא היתה עושה דבר זה אם לא שגמר׳ ברעתה להקנ׳ אבל באחריות זה מה היא מפסדת ואת האחריו׳ שקבלה עליה היינו שאם מכרה כתובת׳ לאחר ואם תתאלמן או תתגרש ויבא הלוקח שלקח כתובתה לגבות מקרקע זה שנסתלקה ממנו שהיא חייב׳ לסלקו ותפרע לבעלה או ליורשין מה שיגב׳ הלוקח מאותו הקרקע באותו אחריו׳ לא היתה מפסד׳ כלו׳ דכיון שמחלה שיעבוד אותו קרקע לבעלה לא יכול הלוק׳ שקנה כתובת׳ לגבות מאותו קרקע דהוי כמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו שהוא מחול שהרי היא מכרה כתובת׳ ללוקח וכתבה ליה קני לך איהו וכל שיעבודי׳ ומחלה שיעבות׳ שוב לא יוכל הלוקח לגבו׳ מאותו קרק׳ הלכך יכולה לומ׳ נחת רוח עשיתי לבעלי ואפי׳ היה הסילוק מועיל כגון אלו מכרו לאחר וקבלה עליה אחריות שאם יטרפנו ב״ח שהיא תשלם לו אפ״ה לא נתמעט חלק האש׳ בשביל סילוק זה לפי תקנת טולטולה שתטול האש׳ חצי עזבון המת בכתובת׳ והיורש׳ חצי האחר כי אותו קרקע שסלקה עצמה ממנו בכלל עזבון המת הוא לחלקו בין היורשין ובין האלמנ׳ כי הי׳ לא מחלה אלא שיעבוד כתובת׳ שאם ימכרנו שלא תטרפנו מן הלקוחו׳ או אם תתאלמן ויהיה חצי עזבון המת יותר מכתובת׳ שאז תטרוף כתובת׳ משלם לפי תקנת טוליטולה אז לא תגבה כתובת׳ מאותו קרקע כי מחלה שיעבו׳ מעליו אלא תגבה כתובת׳ משלם משאר נכסי המת כי לא מחלה ולא פחתה כתובתה כלום רק שיעבודה שעל אותו קרק׳ מחלה הלכך גם עתה שיש לה חצי עזבון המת בכתובת׳ ואותו קרק׳ בכלל עזבון המת אף א״ת שלא תטול ממנו בחצי חלק׳ בשב׳ שסילקה שיעבוה׳ מ״מ בחצי עזבון המת זכתה ויטלו היורשי׳ חלקם מאותו קרקע שסילק׳ שיעבודה ממנו והיא תטול ממקום אחר ואפשר כיון שזוכה בחצי עזבון המת מכח התקנה ואינ׳ באה לב״ד לגבו׳ כתובת׳ אלא לגבו׳ חצי עזבון המת מכח התקנה נסתלק׳ מכאן מחילת שיעבוד כתובת׳ שמחלה על אותו קרקע והיא זוכה מכח התקנה אף בחצי הקרקע שנסתלק׳ ממנה כי הוא בכלל עזבון המת ׃ ושאלת בעל אומר לאשתו שתעשה בבגדי׳ ותכשיטיה מה שתרצ׳ ונתנה לאחר במתנה אי הויא מתנ׳ רע שאין במתנתה כלום שהבעל חייב לכסות אשתו והיא אינה יכולה למכור וליתן לאחר הכסות שהוא קונ׳ לה ואפי׳ הכניסה לו הבגדים מבית אביה הוי כאילו קנאם שאם תתנם לאחר צריך לקנו׳ לה אחרים והמלבוש׳ שהכניסה לו בין אם הן נכסי מלוג או נכסי צאן ברזל אינה יכולה למוכרם וליתנם ומה שאומר לה שתעשה בתכשיטיה מה שתרצה אין הלשון מועיל שאני יכול לפרש שתעש׳ בהזמה שתרצ׳ להשאילם או להפקיד׳ ביד אחר כדי שלא יוכל הבע׳ ליקח׳ ואין מתנתה מת׳ ׃ ששאלת ראובן שהיה לאשתו קרקע של נכסי מלוג ונתחזק עליו שטר לשמעון ואחה ללוי ולשמעון שהוא הראשון

הראשון לא נתחייב לו האש׳ עם ראובן בעלה בשט׳ ג׳ ללוי שהוא המאוחר נתחייבה ומתה בחיי הבעל מי קודם לגבות תשובה ללוי המאוחר גובה ולא שמעון דכיון שלא נתחיים לו האשה החיוב שנתחייב לו ראובן אינו כלום שאינו יכול לשעבד נכסי מלוג של אשתו לאחרים אבל לוי שנתחייבה לו גם האשה גובה אע״פי שהוא מאוחר כיון שהיא נתחייבה לו לא פקע שיעבודו אע״פ שמתה בחיי הבעל אע״פ שהבע׳ שעבד לשמעון המוקדם כל מה שעתיד לקנות והיה עתיד לקנות הקרקע של אשתו מ״מ הרי סילק עצמו ועשה דבר שגרם שלא בא לכלל ירושה ושיעבוד ראקני לא חל אלא לאחר שיבאו הנכסים לידו :

צא אשה שהכניסה ש״ח לבעלה ומחלה אותו אינו מחו׳ אע״פ שהמוכ׳ ש״ח לחברו ומחלו מחול והוא כמו לוקח בנכסיה אפ״ה אינו מחול מפני שידו כידה כיון שהבעל כלוקח בנכסי אשתו מי שאמ׳ לאשה נכסי לך ואחריך לפלו׳ וניסת הוי כלוקח ואין לאחריך במקו׳ בעל כלום דק״ל נכסי לך ואחריך לפלו׳ ומכר הראשון אין לשני אלא מה ששייר ראשון בד״א באומר כן לפנויה אבל האומר לנשואה נכסי לך ואחריך לפלו׳ ומת׳ אחריך קונה ולא הבעל דכיון שהוא אומר כן כשהית׳ נשואה הרי סילק הבעל בהריא לפיכך האומר לנשוא׳ נכסי לך ואחריך לפלו׳ ומכרה ומתה הבעל יכול להוצי׳ מיד הלקוחות ואחריך מיד הבעל והלוקח מיד אחריך הלכך מניחין אותו כמו שהוא ונשאר ביד הלוק׳ ועוד נ״מ מאי דחשיב כלוקח שאם גבו לה קרקע מבעל חובה וניסת ומתה וירשה הבעל אע״ג דשומא חוזרת לעול׳ הכא אינה חוזרת דהוי כאלו מכרתו לאחר וכן אם גבו ממנה לב״ח וניסת ומתה וירשה הבעל אינו מוציא מיד הלקוחות היה עליה מלוה ע״פ קודם שניסת וניסת אינה נגבית מן הבעל דמלוה ע״פ אינו גובה מן הלקוחות היה עליה מלוה בשט׳ גובה ממנו ורש״בם פי׳ שאף מלוה ע״פ גובה ממנו וכ״פ ר״ח והר״מה ורב אלפס כתבו כסברא הראשונה וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל וששאלת ראובן שירך לאה ושלח לה סבלונות והלכה לאה וניסת לאחר ועתה תובע ראובן הסבלונו׳ והיא אומ׳ שאין לה לשלם כי היא כלתה ואכלה כל הסבלונות תשובה אם הכניס׳ לבעלה נכסי מלוג ראובן גובה מהן סבלונותיו דה״ל כמלוה בשטר שדרך לשלוח הסבלונות בפומבי הילכך גובה מנכסי מלוג שהכניסה לו : אע״פ

במעות לפניה לפי שאינה מתחייב׳ לב״ח ואינה מפסד׳ אלא אותו סדס סמסועב ואיני כריך לסאריך בזה בראיות כי ענין ברור הוא עכ״ל עיין בתשוב׳ הרא״ש כלל ... כסי׳ אחר זה : עיין במישרים נכ״ג ח״ד דינים דשייכי לסימן זה :

צא אשה שהכניסה ש״ח לבעל׳ ומחלה אותו אינו מחול אע״פ שהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול וכו׳ בפ׳ הכותב (דף פה) א״ל רבא לבריה דרב חייא בר אבין ... מילתא מעלייתא ...

צב אע"פ

שהבעל אוכל פירות נכסי אשתו אם התנה עמה שלא יאכלם מהני תנאה כיצד כ' או אמר לה דין ודברים אין לי בנכסייך מהני תנאה שאם מכר או נתנ' נכסיה לאחר שהוא קיים אבל כל זמן שלא מכרה או נתנה אוכל הפירו' ואם מתה יורשה כר"א בכותב או אמ' לה כן בעוד' ארוסה והנכסי' נפלו לה בעודה ארוס' אבל אם נפלו לה משנישת אע"פ שהתנ' בעוד' ארוס' פר"י שאין התנאי מועי' והרמב"ן כ' שהתנאי שהתנ' בעודה ארוסה מועיל לנכסים שיפלו לאחר נישואי' וכן היא מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל כ' הרמ"ב שאם קנו מידו בעוד' ארוסה בקנין שאין לו דין ודבר' בנכסיה הרי סילק עצמו מגוף הקרקע ואין לו בנכסי' פירו' לעולם אפי' ערער על קנינו ואמר לא היה ברעתו שלא יהיו לו פירו' בשביל קנין זה אלא לעניין זה היה התנאי שאם מכרה ונתנה קיים אין שומעין לו אלא מגוף הקרקע סילק עצמו וכן דעת רב אלפס ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל דכיון שאין במשמעו לשון סילוק אלא לענין שאם מכר' ונתנה קיי' אין הקנין גורם ליתן יתרון בלשון מה שאינו במשמעותו וכ' עוד הרמב"ם שאם קנו מידו מהני תנאה אפי' הת' אחר הנשואין ואם מכרה ונתנה קיי' וכן פר"י ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל הוסיף להתנות גם על הפירו' שאמ' לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם אין אוכל פירות בחייה אבל יורשה אם תמות ואוכל פירי פירות וכ' הרמ"ב שהדין הוא שימכרו הפירו' ויקנה בהן קרקע ואם פירו' שהן פירי פירות וא"א הרא"ש ז"ל כ' דוקא אם מעצמה שייר' הפירו' ימכרם ויקח בהם הקרקע ויאכל פירותיו אבל אין ב"ד אומר' לה לשייר אותם כדי שיאכל פירי פירו' הוסיף להתנות גם על פירי פירו' שאמ' בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן אינו אוכל לא פירותיה ולא פירי פירו' אבל אוכל פירי פירי פירו' כגון אם לקחה מהפירו' קרקע ומפרי אותו קרקע לקח' עוד קרק' אוכל פרי הקרקע השני וכן לעולם עד שיאמ' דין ודבר' אין לי בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עול' ואם כ' דין ודבר' אין לי בנכסייך ובפירי פירותיהן ולא הזכיר הפירו' אוכל הפירו' ולא פירי פירו' ונ"מ אם שייר הפירו' ולא אכלם וקנה מהם קרק' אינו אוכ' פירותיו שהם פירי פירו' ועדיין אם מת' יורשנה כ' דין ודבר' אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותיך אינו אוכ' פירו' ולא פירי פירו' ואם מתה אינ' יורש' ואם לא הזכי' פירו' אלא דין ודברים אין לי בנכסייך בחייך ובמותיך אוכל פירו' ואם מתה אינ' יורש' ואם מכרה ונתנה קיי' וכן אם התנה עמה עם תמות בלא בנים

צב (א) נהגו' ... א פסי יף מק"א דאין לגנל כלום כמיע' שקבלה מן המכירה ואם לקחה בהן קרקע הבעל אוכל פירו' : (ב) וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' תתק"ם דלא מהני שום סילוק קודם אירוסין : (ג) כ' מהר"יק שור' י"נ מי שסילק עצמו מנכסי אשתו ואחר כך נפל לה ירושה ואמר בעלה שלא סילק עצמו אלותן הנכסים ופסק דתולה בל' השטר כו' וכ' ותיהו אם האב כ' לנתו שטר ירושה וכתב לה אין לי בנכסייך אין לו כלום באותה ...ש שהאריך ...אלו הדנה:

דינים אלו בתשובות הרא"ש סכ' רבינו בסימן קי"ט ... בתשובת מהרי"ק שורש י"ח : כתב ... בס' קי"ח בשם הרא"ש על הכותבים ל... ...ותיהם בשעת נישואין שטוב על עצמן שהוכל לגבותו כל זמן שתרצה אם יש עליה חוב שלותה קודם שנשאת גובה ממנו אבל אם אינה יכולה לגבותו אלא לכשתתאלמן או תתגרש אין ב"ח גובה ממנו ואפי' אם שטר זה עומד לגבות בכל עת שתרצה אם יש עליה חוב שלותה אחר שנשאת אינו גובה ממנו ואם נתן לה שבעל מתנה אפי' ב"ח שהלוה לה אחר שנשאת גובה ממנו : צב אע"פ שהבעל אוכל פירות נכסי אשתו אם התנה עמה שלא יאכלם מהני תנאה כיצד כת' או אמר לה דין ודברים אין לי בנכסי' מהני תנאה וכו' משנה ר"פ הכותב (דף פג) הכות' לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיה ה"ז אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה או נתנה קיים ובגמרא תני ר' חייא האומר לאשתו פרש"י תני ר' חייא האומר ולא תני הכותב לאשמועי' דבאמיר' בעלמא נמי סליק נפשיה בלא שום קנין וכתיבה ע"כ והו הכ' רבי' כת' או אמר לה. ופי' שד"א לכותב או אומר לה כן בעודה ארוס' וכו' הם דבגמ' וכי כתב לה הכי מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו לא אמר כלום אמרי דבי ר' ינאי בכות' לה בעוד' ארוס' כדרב כהנא דאמר נכסים הבאים לו ממקום אחר אדם מתנה עליה' שלא יירשנה א"ה אפי' נשואה נמי אמר אביי ידו כידה. רבא אמר ידו עדיפא מידה ופרש"י בכות' לה ועודה ארוסה ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתני' בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה ע"מ שלא יזכה בהם לכשישאנה וא"צ לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהם א"ה דטעמא משום דתקנת ידיה היא ויכול למחול עליה אמאי אצטריך דבי ר' ינאי לאוקומה בכותב לה ועודה ארוסה אפי' נשוא' נמי ידו כידה והרי הוא כשותף בהן וכיון שנכסים שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל לשון דין ודברים : וכתב הר"ן הא דא"ר ינאי בכותב לה ועודה ארוסה דוקא בכותב לה ועודה ארוסה דשייך בה קנת אבל קודם לכן כיון שאין לו שייכות בנכסי' בלל סילוקו לאו כלום הוא ומ"ש רבי' אבל אם נפלו לה משנשאת וכו' הם כת' הרא"ש אמרי דבי ר' ינאי בכותב לה ועודה ארוסה ומסתמא נמי מיירי דנפלו לה בעוד' ארוס' וקס"ד ה"ה אפי' אם לא כת' לה נמי מכרה קיים דהא תנן לעיל עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומ' אם מכר' ונתנה קיים וי"ל דמתני' דהכא כתנאי דאמרו לר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסי' והרמב"ן כ' דמשתלק הוא מנכסים שנפלו לה לאחר שתנשא דסילוק בעלמא הוא ובמה שאינו ראוי לו עדיין אדם מתנה שלא יזכה בו ומיהו בירוש' לא משמע הכי דגרסי' התם א"ר ירמיה בעו קמיה דר' זירא כ' לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מכאן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו ולא דמי לכותב לה ועודה ארוסה דהתם הנכסים כבר ביד האשה וקנת יש לדחות דירושל' איירי דכ' לה אחר נישואין דכיון דידו כידה אין הסילוק מועיל לדבר שאינו ברשותו אבל בעודה ארוס' מהני סילוק אפי' לנכסי' שנפלו לה משנשאת עכ"ל והר"ן הסכים לדע' הרמב"ן דהאי תנאה מהני אפי' לנכסי' שיפלו לה אחר שתנשא וגם ה"ה בפכ"ג מה' אישות כ' כדברי הרמב"ן בלי שום חולק. כתב הרמב"ם שאם קנו מידו בעודה ארוס' בקנין שאין לו דין ודברי' בנכסי' הרי סילק עצמו מגוף הקרקע וכו' בפ' כ"ג מה' אישות וטעמו מדגרסי' בפ' הכותב איבעיא להו קנו מידו מהו ופירש הרי"ף דאמתני' דהכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך קאי ומיבעיא לן אי קנו מידו של בעל בעודה ארוס' אי אמרי' דקנין לטפויי אתי ומגופא של קרקע קנו מידו שלא יהא לו זכות בקרקע כלל וכיון שכן אינו אוכל פירו' ואסיקנא דמגופא של קרקע קנו מידו ואפי' בעורר ורש"י פי' לענין אחר והרא"ש הקשה על דברי הרי"ף וכ' שפי' רש"י עיקר והראב"ד כ' על דברי הרמב"ם כל מ"ש כאן הבל ורעות רוח ותמה עליו ה"ה וכ' שרבינו חננאל הוי מפרש כדברי הרמב"ם ז"ל : וכ' עוד הרמב"ם שאם קנו מידו מהני תנאה אפי' כתב אחר הנשואין וכו' בפ' הנז' וכ' ה"ה שלמד כן ממה שאמרו בפ' חזקת גבי הא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו שאם קנו מידו קנה חבירו ולא יהא כח הבעל בנכסי אשתו גדול מכח השותף בחלקו ורש"י כתב איבעיא דבסמוך קנו מידו מהו אברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי וכתבו סקשו על פרש"י וכתבו דבת' ב' י דאכשואה קאי דאמרי' דידו כידה אי מהני לה שום קנין והר"ן כתב על פרש"י ואסיקנא דמגופא של קרקע קנו מידו וה"ה בנשואה דמהני לפירות אם קנו מידו והרא"ש כת' על פרש"י וקשה מה הועיל שם קנין למי הוא מקנה את הדין ודברים אין לי בה אינו אלא לשון הפקר הילכך כי דאכשואה קאי דלא מהני דין ודברים משום דידו כידה ומבעיא להו אי מהני קנין ויש לקיים פרש"י דכיון שאומר לחבירו שהוא שותף עמו והקנה לו מוכח שהוא מקנה לו השדה ורב אלפס כתב

מסו וקשה דהא אפי' באמירה מועיל וכוונתו שאם קנו מידו אם נסתלק גם מפירות ירושה וקשה כיון דטעמא דלא נסתלק משו' דיד בעל השטר על התחתונה או מדקדוק הלשון דבנכסייך ולא בפירות בנכסייך ולא לאחר מיתה לרב אשי מאי מהני קנין לדבר שאינו שלו קנו מידו של בעל ועודה ארוסה מסו וקשה דהא אפי' בעל... אמר דין ודברים אין לי בנכסי' וקנו מידו אם ממשמעות הלשון ופי' רש"י עיקר עכ"ל וקשה יש לתמוה על רבינו שכתב על דין זה דהרמב"ם ולא נהירא לא"א הרא"ש שהרי הוא ז"ל בתחלה הקשה על פרש"י וכ' כפר"י ואע"פ שאח"כ חזר לקיים פרש"י מ"מ לא סתר פר"י ולא הקשה עליו וכ"ל שסובר רבינו שכיון שבסוף דבריו כתב שפרש"י עיקר משמע שהוא סובר דליתיה לפר"י :

*נ"ה ומדקדוק דברי הרמב"ם נ"ל שמה שכתב ואם כ' לה אחר הנשואין לא לענין שיועיל הקנין אחר שנשאת לענין הפירות אע"פ שלא כתב לה אלא דין ודברים אין לי בנכסיך וכדמשמע מדברי ה"ה דא"כ אין בין ארוסה לנשואה כלום אלא לענין שיהא מכרה ומתנתה קיים ע"י שיאמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך קאמר דהא ע"כ דנכות לה ועודה ארוסה א' גל קנות מידו לענין שיהיה מכרו קיים ואם קנו מידו מועיל אף לפירות אם לא כתב לה אלא אחר שנשאת אם לא קנו מידו אינו מועיל אפי' למכרה ומתנתה ואם קנו מידו מועיל למכרה ומתנתה אבל לא לפירות וזה נ"ל ברור בדברי הרמב"ם:

כתב המרדכי בפרק הכותב בשם רבינו האיי אם יתנה אדם עם אשתו קודם נישואין וכתב לה שאין לי בנכסיך כלום ואחר כך נשאת ומכרה מכירתה קיימת אפי' בנכסים שהכתובה כ"ש בנכסי מלוג ואפי' אם תמות בחיי בעלה אינו יכול להוציא מיד הלקוחות ... וכתב ה"ה שהוסיף לה אפי' נכסים שהכתובה בכתובה לא יתכן בעיני לא מצאו בכלל נכסייך אא"כ פירש בהדיא עכ"ל : הוסיף להתנות גם על הפירות שאמר לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן וכו' במשנה פ' הכותב (שם) כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר' יהודה אומר לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם ובפירי פירותיהן עד עולם ופסקו הרמב"ם והר"ן והרא"ש כר"י וכ"כ מדברי הרי"ף שהביא ברייתא דאלו הן פירות ואלו הם פירי פירות והביא כר' יהודה אתי' במבואר בדברי הרא"ש והר"ן ובכותב לה ועודה ארוס' מיירי כמ"ש הרא"ש הם ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפכ"ג מה' אישות ובגמרא הכא דאמרינן ולטעמיך הא דאמר רב יהודה לעולם הוא אוכל פירי פירו' כיון דאכליניהו לפירי פירות מהיכא אלא בדשיירה ה"נ בדשייר כתב הרא"ש מדקאמר בדשיירה משמע דהדבר תלוי בה ואם תרצה תשייר אבל אין הבעל יכול לכופה ליקח בהם קרקע והרמב"ם כתב ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ונראה שסמך על התוספתא דתניא ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיצד מוכר פירות וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות וכן מצאתי בירושלמי ונראה דירושלמי פליג אגמרא דידן דלפום גמרא דידן לא אמרינן מוכר פירות ולוקח בהם קרקע אא"כ שיירה ולקחה בהם קרקע ע"כ והר"ן כתב כלשון הזה מדאמרינן בדשיירה משמע דכי אמרינן לעולם הוא אוכל פירי פירות דוקא בדשיירה ממילא אבל הבעל יכול לכופה ליקח בהם קרקע אלא שהרמב"ם כ' ילקח בהם קרקע והוא אוכל וסמך לו על התוספתא דתניא כמוכילתין ע"כ : הוסיף להתנות גם על פירי פירות שאמר בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן אינו אוכל לא פירות ולא פירי פירות אבל אוכל פירי פירי פירות וכו' בפ' הכותב (שם) הכא דאמר רב יהודה לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה וכולי איבעיא להו פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא או תרווייהו דוקא והרא"ש ולא איפשיטא הילכך בעינן תרווייהו כלומר דאמר הויא בעל השטר וידו על התחתונה וכ"כ הר"ן וכ"פ הרמב"ם בפכ"ג מה' אישות וכן נראה מדברי הרי"ף שכתב מתני' דר' יהודה כצורתה ומשמע מפשטה דתרווייהו בעי'. ומ"ש ואם כ' דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירי פירותיהן ולא הזכיר הפירות וכו' גם בזה בעיא בפ' הכותב ואמרו פשיטא דמכל מילי סליק נפשיה דאי אמר מפירי פירות וכו' ודחו בגמ' בסברא שאמרו לפשוט כן וכת' הר"ן ולא איפשיטא בעיין הילכך אמרינן דמפירי פירי הוא דסליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה וכ"כ ר"ח אבל רבי' האי כתב ואסיקנא דמכל מילי סליק נפשיה וגם ה' המגיד כתב בפכ"ג מהלכות אישות יש מהגאונים שפסקו דכיון דבעיין לא איפשיטא יד בעל השטר על התחתונה ויש מהם שפסק כפשיטו' בגמרא וזה דעת רשב"א ז"ל ונראה שהם מפרשים אליבא דר' יהודה וכשאמר עד עולם ולא נזכר בעיא זו בהלכות ובדברי רבי' ואולי שדעתם לפרשה אליבא דת"ק והלכה כר' יהודה ולזה לא הזכירוה עכ"ל ורבינו סתם דבריו כדברי האומרים דבעיין לא איפשיטא ויד האשה על התחתונה כתב המרדכי בפרק הכותב על ראובן שחפץ לקנות בית גדולה פן יצטרך למוכרו ותעכב אשתו עליו והתנה עם אשתו שלא תוכל לעכב על ידו בכל עת שיצטרך למוכרו וקבלה עליה ונכתב בשטר אינו יכולה

בנים שיחזרו. נכסיה לבית אביה הכל לפי תנאה ורשב״ג פליג ואמר שאין תנאי מועיל לבטל ירושה שהיא דאורייתא ור״ת ור״י פסקו כרשב״ג ורב אלפס והרמב״ם פסקו כת״ק ולזה הסכים א״א ז״ל ודוקא שהתנה בעודה ארוסה אבל אם התנה אחר שניסת אינו מועיל לבטל ירושה דאורייתא :

צג מת

הבעל בחיי אשתו או שגרשה גובה כתובתה אבל לא קודם אע״פ שהכתובה היא כמו שטר חוב אינה נגבית בכל עת אלא לכשתתאלמן או תתגרש ואם תתגרש אין לה עסק עמו אלא נוטלת כתובתה והולכת בד״א שנתן לה כתובה בלא איחור אבל אם מעכב מליתנה לה חייב במזונותיה עד שיפרע לה עד פרוטה אחרונה וכן אם זרק לה גט ברשות הרבים ספק קרוב לו ספק קרוב לה חייב במזונותיה ודוקא בחייו אבל אם מת אין היורשים חייבים לזונה נתאלמנה חייבים היורשים לזונה כתנאי כתובה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותך בביתי אפי׳ אם לא נכתב בכתובתה ואפי׳ אם צוה

[illegible]

צוה בשעת מיתה אל תיזון אלמנתי מנכסי אין שומעין לו אבל אם התנה בשעת נישואין שלא תיזון אלמנתו מנכסיו הוי תנאי שבממון וקיים פליגי אנשי יהודה וגליל אנשי גליל אומרים שכך הוא התנאי שהדבר תלוי בה להיות ניזונת כל זמן שלא תרצה לגבות כתובתה ואנשי יהודה אומרים שהדבר תלוי ביד היתומים בכל פעם שירצו ליתן לה אין לה מזונות ופלוגתייהו בסתם שלא פירש אבל אם פירש הכל לפי תנאו וכן פסק רב הלכתא כאנשי יהודה ושמואל פסק כאנשי גליל וכתבו רבינו חננאל ורב אלפס דבמקום שיש מנהג ידוע היאך נהוג יעשו כמנהג ואם אין מנהג ידוע יעשו כשמואל ותיזון עד שתגבה כתובתה ואין חילוק בין אם הנכסים מרובים למועטים אע"ג דגבי בת הניזונת יש חילוק בין מרובים למועטים כדלקמן הכא אין חילוק אלא בכל ענין אם יש אלמנה ובן או אלמנה ובת תיזון היא עם הבן או עם הבת עד שיאכלו הנכסים ואפי' אם תנשא הבת ומכנסת הנכסים לבעל היא תיזון מהן אפי' אחר מיתת הבת אבל אם יש אלמנה ובן ובת והנכסים מועטים שאין בהן כדי שיזונו הבת והבן עד שתבגר הבת אז ידחו הבן והבת ותיזון האלמנה לבדה עד שתגבה כתובתה. אלמנה שתבעה כתובתה בב"ד אין לה עוד מזונות אפי' לא פרעו אבל תבעה שלא בב"ד לא הפסידה מזונותיה ואפי' בב"ד לא הפסידה אא"כ תבעה מעצמה אבל אם תבעה מרוח שלא נתנו לה מזונות או שרימוה ואמרו לה פלוני חפץ לישא אותך ומחמת זה תבעה כתובתה או כיוצא בזה לא הפסידה מזונותיה תבעה לינשא אפי' מתפייסת לא הפסידה מזונותיה ובין אם כחלה או פרכס או זנתה לא הפסידה מזונותיה נתארמלה הפסידה מזונותיה מכרה או משכנה כתובתה או שעשתה כתובתה אפותיקי לבעל חוב בין בב"ד בין שלא בב"ד בין בחיי בעלה או אחרי מות בעלה הפסידה מזונותיה מחלה כתובתה לבעלה הפסידה מזונותיה ודוקא אחרי מותו הפסידה מזונותיה במחילתה אבל בחייו נזונת אע"פ שמחלה ודוקא שמכרה או שמשכנה או שמחלה כל הכתובה אבל שיירה מקצתה נזונת אפי' לא שיירה אלא תוספת ומכרה או מחלה כל העיקר

כתו' לתובעת ל"ש תובעת כתובת' בב"ד ול"ש תובעת תוספת אין לה מזונות וכתב הר"ן
איכא למידק דהא אסיקנא דמקבלת כסף לכל כסף כלו' שאפי' נפרעת ממקצת כתובתה
יש לה מזונות בשביל אותו מקצת כסף שנשאר בכתובתה וא"כ אפשר דתובעת שאני
שכ"כ היא מטיזה פניה בב"ד בתביעת מקצת כתביעת כולה ולפיכך הפסידה מזונותיה

וס"מ דאי לא אמרה גרסינן בעלי מזונת והולכת עד לעולם ומסתברא לן פירוקא דהאי
קושיא דהא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה אבל יתר מכדי כתובתה לא בדלא
אפשר לה לאתזוני אלא ממקרקעי הילכך לית לה לזבוני אלא כדי כתובתה והך
אחריתי דס"מ דכונו' לעולם בדלא אפשר לה לאתזוני מפירי דמקרקעי ומאנה דבתי

העיקר ניזונת בשביל התוספת. וכתב א"א הרא"ש ז"ל ומיהו אם ירצו היורשים יפרעו לה המותר של הכתובה ומסלקין אותה אפי' לאנשי גליל דא"ל כל אשה תגבה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימיה בשביל הדינר החסר ואם תבעה כתובתה בסתם לא אמרינן דעתה אלא העיקר אלא מסתמא הכל תבעה ואין לה מזונות. כתב רב אלפס כשאין בנכסים שתתפרנס מן הריוח כגון בשכירות בתים ומפירות קרקעות צ"א שצריכים למכור מהנכסים כדי לפרנסה אין אינה ניזונת אלא כדי כתובתה אלא אם יש בפירות ובשכירות הבתים כדי שתיזון ניזונת לעולם ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא לעולם ניזונת והולכת עד שישארו בנכסים כדי כתובתה ונוטלתן בכתובתה וכ"כ הרמב"ם אלמנה שהיא ענייה ופרוצה שאינה בושה לשאול מזונותיה ושתקה ב' שנים ולא תבעה מזונותיה ודאי מחלה מזונותיה בר"א במזונות שעברו אבל להבא לא ואפילו שעברו אם יש לה משכון מהיורשים או שלותה ממקום אחר לא הויא שתיקתה מחילה ואם היא עשירה אפילו פרוצה או ענייה צנועה לא הויא שתיקתה מחילה עד סוף ג' שנים שלמות. והרמ"ה כתב דבענייה לחוד הויא מחילה בב' שנים וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה ואם היורשים אומרים נתננו לה מזונות והיא אומרת לא נטלתי לא מיבעיא להבא שאין היורשים נאמנים אלא אפילו לשעבר אם לא שתקה ג' שנים אינם נאמנים וכתב הרמב"ם והיא נשבעת שבועת:

והר"מן כתב שדעת הרי"ף היה לומר שכשם שיופסדו מזונות בתביעת עיקר אע"פ שלא נגבתו כך מי שנפרעה כתובתה ומזונות מחמת תוספת אם תבעתו בב"ד הפסידה מזונותיה כאילו נגבאתו ואחרים פירשו בהפך שאם תבעה עיקר כתובתה עדיין יש לה מזונות בשביל התו' ואין הלשון מתיישב לפ"ז אבל הנכון דה"ק ל"ש תובעת שאם תבעה כתובתה סתם הרי כאילו תבעה בפירוש עיקר ותוספת ושוב אין לה מזונות ע"כ והרמ"בם בפ"יח כ' דגן תוספת כתובה כדין העיקר לפיכך אלמנה שתבעה או מכרה או מחלה או משכנה תוספת כתובתה עם העיקר אין לה מזונות ואם תבעה מקצת והניחה מקצ' ה"ז כמי שתבעה מקצת העיקר והניחה מקצת וכל המוכרת או המוחלת ש"ס מכרה התוספת עם העיקר ששניהם כתובה שוים בכ"מ עכ"ל: וכתב הרב המגיד שנראה שהוא ז"ל מפרש הא דאמרינן מ"ל תובעת כמו שפי' הרמב"ן ז"ל דעת ההלכות ועיקר ומ"ש וכל המוכרת וכו' מבואר בגמרא שהתוס' כעיקר הוא למוכרת ולמוחלת. כתב ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח אם תבעה הנדוניא ואפילו נפרעה ממנה אינה מפסדת מזונות והא לזונת משום מנה מאתים ותוספת משום דמזוני בתר עיקר כתובה גרירי"כ המפרשים בשם הרשב"א וכ"כ פי"ח מה"א עכ"ל: ומשמע שאע"פ שנדוניתה מאה מנה ולא תבעתה כיון שתבעה עיקר ותוספת שוב אין לה מזונות דנדוניא הרי היא כחוב דעלמא אינה ענין למזונות וכ"כ מדברי הריטב"א שכתוב בתשובות הרשב"א סי' ק"נ ז: ומ"ש וכ"ב א"מ הרא"ש ז"ל ומיהו אם ירצו היורשים יפרעו לה המותר של הכתוב' ומסלקין אותה אפי' לאנשי גליל וכו' בפ' אלמנה ניזונת כתב כן וכ"כ בתשו' הרמב"ן בסי' קי"ח ומ"ש אם תבעה כתובתה בסתם לא אמרינן דעתה אלא העיקר וכו' כבר נתבאר בסמוך: כ' הר"ן בפ"ק א' בתשובה קרוב הדבר שכל שלא מחלה כל מ"ש בכתובתה לא מחלה מזונותיה ואין אומרים שהמזונות תלוים בעיקר הכתובה בלבד שהם מנה וק"ק וכל שמחלה מנה וק"ק אבדה מזונותיה שהרי אפילו לא מחלה מה שהוסיף לה יותר על מנה וק"ק לא אבדה מזונותיה ואע"פ שאין התוספת מעיקר תקנת חכמים אף אנו נאמר כן בנדוניא ואם בפשכם לומר דשאני תוספת דא"ר ינאי תוספת כתובה ככתובה י"ל דאף נדוניא בכלל דברי ר' ינאי וכן פי' קצת מפרשים וע"כ יש לנו להודות להם דמקצת מה שאמר ר' ינאי דהא אמרינן נ"מ למוכר ולמוחלת וע"כ אם מחלה כתובתה סתם או מכרה סתם גם הנדוניא בכלל א"כ י"ל דמאי דאמר רבין בר חנינא מוחלת כתובתה לבעלה אבדה מזונותיה כל מ"ש בכתובתה קאמר והנו דלא לוסיף עלה דהא אמר רב חסדא אי לאו דאמר לה חמיה דגברא רבה וכו' ועוד שכל שמחלה סתם מקצת מכתובתה הה אני אומר מהנדוניא מחלה שא"ת כדברי הטוען שכל שלא טרחה בו כגון מנה וק"ק או תוספת מחלת תחלה אדרבה בא ונאמר דכל שלא תפסיד בה מזונות מחלה ולא מחלה מה שתפסיד בו מזונו' וא"ת שאין האשה בקיאה אף אנו נאמר שאינה יודעת מה בין עיקר כתובה ותוספת לנדוניא ועוד מה שטען הטוען שאין הסתם ידה על התחתונה שהיא קרויה בעל השטר משתברא דאמרי' הזה הבעל קרוי בעל השטר וידו על התחתונה לפי שהבעל לא פרע לה כלום והיא מחלה היא מוחלת וכל מקבל מתנה או לוקח קרוי בעל השטר להיות ידו על התחתונה ואינו דומה למה שאמרו בפ' בתרא שטר לך בידי פרוע הגדול פרוע והקטן אינו פרוע שאני התם שהלוה פרע וכיון שהמלוה מודה שפרע לו שטר א"כ טען שלא פרע אלא הקטן עליו להביא ראיה אבל בנותן או מוחל שטר שיש לו על ראובן כ"ל דרא"ו בן מקבל מתנה הוא ועליו הוא להביא ראיה מה נתן לו או מה מחל לו ותדע מדא"ל התם רבינא לרבא שא מעתה שדי מכורה לך שדה גדולה מכורה לו ואמר ליה שאני התם דיד בעל השטר על התחתונה ואמאי יש להפרש בין אומר שטר לך בידי פרוע לנותן שטרו וכן י"ל שה"ה במוחל עכ"ל: כתב הר"ן בפ' אלמנה ניזונת הא דתנן נתנה כתובתה לאחר לא תמכור אלא בב"ד משמע דדוקא לאחר אבל מחלה ליורשים יש לה מזונות והכי איתא בירושלמי אבל הרשב"א כתב דלפום גמרין לא משמע הכי ולא דמיא למוחלת כתובתה לבעלה דהתם מוחלת היא עליו שלא יתחייב מזונותיה ולא מחלה להו אבל מוחלת ליתומים כיון שאין לה עליהם כתובה הא אסתלקא מינייהו לגמרי ואין לה עליהם מזונות ע"כ ולכי מה שכתבתי שהסכמת גדולי המורים לפסוק הלכה עד אן קאמר מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות כ"ש דמוחלת ליתומים אין לה מזונות: כתב הרי"ף כשאין בנכסים שתתפרנס מן הריוח וכו' בפ' אלמנה ניזונת אהא דגרסינן התם בעו מיניה מאלמנה שתפסת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובה א"ל תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר ש"מ שיירה אין לא שיירה לא כתב רב אלפס אהא שמעינן דלית לה לזבוני אלא כדי כתובתה אבל יתר מכתובתה לא וק"ל הא דגרסינן בפ"ב דייני גזירות האשה שהלכה היא ובעלה למ"ה ובאה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה אמרה גרסינן בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמיה אביי כשמתו בו שמתי ואקשינן מ"ש עד כדי כתובתה וכרוכינן מיהא אפסדה נכי אמורה גרסינן בעלי

ומאי דדמי ליה עכ"ל. וכתב הרא"ש על זה ודברים של תימא הן היאך דקדקו מכאן דאינה מוכרת למזונות אלא עד כדי כתו' בא בהדיא אוכח מברייתא שהשאר הוא כדי כתובה שתגבה מהם כדי כתובתה וקמ"ל דמה שמכרה למזונות אינה חוזרת וטורפת לכתובתה דאחריות דנכסים קבילת עלה אבל אם אינה חוששת על גביית כתובתה יכולה להיות מזונ' לעולם עכ"ל: וגם הר"ן כתב שאין דברי הרי"ף מחוורין דכי קתני מוכרת ואוכלת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תהא רשאה למכור למזונות אלא כדי כתובתה ותו לא אלא טעה טובא קמ"ל שלא תמכור הכל אלא לצורך מזונות שאם תעשה כן אפשר דאתי מלוה בשטר ויטרוף הדמים מידי הלקוחות ואינה יכולה לחזור ולטרפן מחמת כתובתה דה"ל מטלטלי ולא משתעבדי לכתובה וא"ה קאמר שתשייר במכירתה כדי כתובתה כדי שתוכל לגבותן מחמת כתובתה ולא יוכל להפסידה מלוה בשטר וכן פירשו בתוספו' והרא"בד ז"ל דעד כדי כתובת' פי' שתשייר כדי כתובתה קא' ואף במקצת בסתר הלכו' אנא כתוב כך שחזר בו הרי"ף בסוף יחיו והניה וכ"כ הרמ"בם ז"ל בפ"יח מה"א עכ"ל וגם ה"ה כ' שם שכדברי הרמ"בם עיקר וכן העלו האחרונים ז"ל וגם המרדכי כתב על דברי הרי"ף דר"ש לא פי' כן שא ניזונ' לעולם ויתר"א כתב' וכן בירו' עכ"ל: אלמנה שהיא עניה ופרוצה וכו' בר"פ אלמנה ניזונת (דף נ"ו) א"ר יוחנן משמיה דר' יוסי בן זמרא אלמנה ששהתה ב' וג' שנים ולא תבעה מזונות אבדה מזונ' הפסק ב' אבדה ג' מיבעיא ל"ק כאן בעניה כאן בעשירה א"נ כאן בפרוצה כאן בצנועה אמר רבא לא אמרן אלא למפרע אבל להבא יש לה ופרש"י עשירה היכול בידה ליתין הילכך א"כ לא תבעה לאו מחילה היא עד ג' שנים אבל עניה מדלא תבעה בתוך מחילה בלוטה בושה לבא בב"ד הילכך בב' שנים לאו מחילה היא אלא למפרע אותן ב' שנים שעברו אבדה וכ' הרא"ש הילכך לא אבדה בב' שנים עד שתהא עניה ופרוצה ט"כ נראה שטעמו משום דכיון דאיכא תרי ליתכי ק"ל ספיקא בל שאינה עניה ופרוצה וכיון דסתם אלמנה אית לה מזוני ונכסי בחזקת קיימי כל זמן שלא נשאת כדאמרי' בפ' אלמנה ניזונת גבי בעיא דיתומים אמרו נתננו וכו' מספיקא לא אמרי' דמחלה אבל הרמ"בם כתב בפ"יח אלמנה עניה ששהתה ב' שנים ולא תבעה מזונות או עשירה ששהתה ג' שנים ולא תבעה ויתרה ואין לה מזונות בשנים שעברו לא משעה שתבעה ואם שהתה פחות מזה אפי' ביום א' לא ויתרה לא תובעת ונוטלת מזון השנים שעברו עכ"ל וכתב ה"ה שפסק כלשון ראשון ודעת הרמ"ה שכת' רבינו בסמוך כדעת הרמב"ם ז"ל ומ"ש ואפי' שעברו אם יש לה משכון מהיורשים או שלותה ממקום אחר לא הויא שתיקתה מחילה ירוש' כתבוהו הרא"ש והר"ן וה"ה ז"ל ר' אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא כשלא לותה ואין בידה משכון אבל אם לותה או שיש בידה משכון גובה אפי' למפרע. וכתבו הר"ן וה"ה היה בידה משכון כלו' שתפסה משכון תוך ג' שני' אבל אחר ג' מדין מחילה גבתו בה ואין תפיסתה כלום וכתבו עוד הר"ן וה"ה בשם הרמ"בן דדוקא אלמנה הוא דבעינן ב' וג' שני' אבל א"א אפי' ששהתה יום א' לא תבעה הפסידה דבשלמא דוקא אמרו משום דאיכא דאתזנא מדידה כגון ממציאתה אבל א"א שכל נכסיה לבעל' מדידיה קא מתזנא ואפי' מכרה נכסי מלוג שלה בטובת הנאה לא תבעה הפסידה לפי שדרכן של נשים לגלגל עם בעליהן ולפייסן וק"מ לאפוקי מבעלה אבל אם לא נתן לה מזונותיה ועשתה וחכלה אפי' הותירה אין לבעל עליה כלום דכל היכא דאיהו לא יהב לה מזונותיה ורי' משכון בידה תמשכננו ואינה צריכה להתנות טמו בב"ד ולומר איני ניזונת ואיני עושה אלא כל שאין חעלה לה מזונות כתה היא במעשה ידיה ואפי' דרך שתיקה וזו היא ששנינו אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ע"כ וכ' הר' ... ודינו ז"ל במכר בנכסי מלוג צ"לע דכיון דמכלגי' בין שסיד' לעניה ובין בנות גמרו' אדרבא ל' דדוק בשמ' הוא דהפסיד לפי שאם לא מחלה המזונו' לא היתה בושה לתבע היורשים אבל בא"א שטוע' כמ' רוח לבעל איכא לאיים שלא הפסידה לטול' ...ה נקט שמ' עכ"ל ט"ל הריטב"א אומר רבי' בשם רבו ז"ל דדוקא שמ' לא הפסידה עד ב' וג' שני' אבל בא"א כל זמן שלא תבעה מזונותיה אבדה אותן למפרע שדרך הנשים לגלגל עם בעליהן וכל שלא לותה או שהיה בידה משכון מחלה אותן וכן ראיתי למורי הרב ז"ל שדן אפי' לאחר שהלכה לבית אביה מפני מריבה שהיה לה עם בעלה כיון שלא מסרה מודעא בפני עדים שלא מחלה אותם עכ"ל וכתב עוד ומסתבר שדין רפואה כדין מזונות דהא קיוב רפואה מדין מזונות היא כדכתיבנא בפ' נערה עכ"ל: ואם היורשים אומרים נתננו לה מזונות והיא אומרת לא נטלתי וכו' בפ' אלמנה ניזונת בעי ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה ת"ש דתני לוי אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה נישאת עליה להביא ראיה וכתב הרא"ש בעי ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו לה מזונות עד היום הזה והיא אומרת לא נטלתי ולא שהתה עדיין ב' וג' שנים על מי להביא ראיה ודלא כפי' רש"י שפי' שנתנו לה דמי מזונות שנה הבאה דהא פשיטא דעל היתומים להביא ראיה וכדברי רב אם כתבו התוספות ... כת' על פי' רש"י ולא

ב ... נהירא

(י) וה"ה בשם שפסו פ' כערס דאפילו תבעה כל הכתובה פחות מדינר א"בתו' ניזונת בשביל אותו הדינר ודלא כסבר' הר"ן ושמחלק בין תובע' לנפרע' כתוב וכר"ס אע"פ ע"ב דאפשר לומר דאם תובעת מקצת כתובה אבל מזונו' מפא"כ במכרם מקצת וכ"ע ב' הרמ"בן דאם כתבו לה כתובה וכוונת בשבי התו' ותובעת התו' אבדה מזונות וכתב המ"מ פי"ח שכן דעת הרי"ף והרמ"בם:

(ז) אמנ' בם תשוב' הרשב"א כ' דאוכלת בשביל הנדוני' וכת' עוד אמ"ל דאוכל' אוכל' בשבי' הנדוני' מ"מ אם מחלה מקצ' לבעל אמרי' דמקצת שמחלה הויינו הנדוניא ושיירה לעצמה עיקר הכתובה ולא אבדה מזונות ולא אמרינן דיד בעל' הסט' על התחתונה דאדרבה הבעל נקרא בעל השטר וידו על התחתונה דהרי בודאי חויב לה מזונו' והוא בא ליפטר ממנה מכח המחולה שלה ועליו לברר מה מחל' כו'

(ח) וע"ל סי' ע' א"א ששתק' לבעלה אימת הוי מחולה:

שבועת היסת ונוטלת. בד"א כל זמן שלא ניסת אז אינם נאמנים אפי' פרעו לה כתובתה בב"ד אבל אם נשאת אז היורשין נאמנים גם בזה כת' הרמ"בם ונשבעין שבועת היסת ונפטרין מי שיחד לאלמנתו קרקע שתזון ממנו א"א יהיה מקום זה למזונותיה ריבה לה מזונות ואם היה שכרו פחות ממזונותיה הראויין לה נוטלת מזונותיה משאר נכסיו ואם יש בו יותר מהראוי לה נוטלת הכל וא"א יהא מקום פלו' במזונותיה ושתקה אין לה אלא אותו המקום לבד שהרי קצץ לה מזונות האשה שאומרה מת בעלי נאמנת ונזונת והולכת לעולם כדין כל אלמנה אבל אם באה ואמרה גרשני אינה נזונת אלא עד כדי כתובה שאינה נאמנת לומר גרשני כדי ליטול כתובה ואינה נזונת משלו כיון שאומרת שגירשה. אבל עד כדי כתובתה נזונת מ"מ. אם לא גירשה חייב במזונותיה ואם גירשה תחשב לה בפרעון כתובתה. כת' הרמ"בם אלמנה שאין שטר כתובתה בידה אין פוסקין לה מזונות דשמא מחלה כתובתה או מכרה או משכנה ואפי' לא טען היורש אנו טוענין לו שתביא כתובתה או שתשבע שלא מחלה או משכנה ואף כשיש בידה כתובה כו' שצריכה שבועה שלא תפסה משל בעלה כלום. ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל אלא נזונת מתנאי ב"ד אפי' בלא כתובה ואפי' בלא שבועה. מדינא דגמ' אין אלמנה נזונת אלא מקרקעי בני חורין לא משעבדי אם מכר או נתן הבעל בחייו שאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא אפילו מכרו או משכנו או נתנו היורשים לאחר מיתת אביהם אין מוציאין למזון האשה והבנות ודוקא שנתן האב מתנת בריא אבל אם נתן מתנה שכיב מרע נזונות ממנו ולא ממטלטלין אפילו בני חרי ומיהו אם תפשה מטלטלין אפילו אחר

אחר מיתה לא מפקינן מינה אבל לפי תקנת הגאונים שכתובה נגבת ממטלטלים הוא הדין נמי מזונות ואפילו לא תפשה ניזונת ממטלטלי כתב הרמ"בם לפיכך אם הניח נשי' רבות אפי' נשאן זו אחר זו כולן ניזונות בשוה שאין דין קדימה במטלטלים והר"אבד כתב דאפי' אם ניזונת ממקרקע' אין בהו דין קדימה לפי שאין חיוב המזונו' אלא לאחר מותו וכבר הגיע שעת החיוב לכולן בבת אחת והוה ליה כלוה וחזר ולוה ואח"כ קנה שכולן שוין בו והכי איתא בירושלמי כתב הרמ"בם אם הניח בעלה מטלטלי ולא תפש' אותן היורשי' נוטלין אותם והם מעלים לה מזונות ואינה יכולה לעכב ולומר יהיו המטלטלין מונחים בב"ד שאזון מהן שמא יאבדו ולא יהיה לי מזונות ואפי' התנתה עליו בפירוש שתזון מן המטלטלין אינה מעכבת אבל אם הניח קרקע יכולה לעכב עליהם שלא ימכרוהו ואם מכרו אינה מוציא' מיד הלקוחו' שאין האשה והבנו' ניזונו' אלא מנכסים בני חורין ע"כ ולענין דמי הקרקע שמכרו שבידי' לרב האי שכתב קדמו הבנים ומכרו בנכסי' מועטי' שהבנו' ניזונות מדמים שבידם הכא נמי ניזונ' מהדמים ולדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל אינה ניזונת מהם * תפשה הרבה מטלטלים בשביל מזונותיה אין מוציאין מידה וקאמ' בירושלמי מהו למימר לה חוי מה שבידך תלמיד ר' יונה אמ' אמרי' לה חוי מה שבידיך א"ל ר' יוסי בר בון כיון שיש לה לישבע לבסוף אפי' חוי מה שבידך לא אמרי' לה וכת' ריב"א דוקא שהדבר ידוע שתפסה פחות מכדי כתובתה אבל אם היורשים אומרים שתפשה יותר מכדי כתובתה צריכה לישבע מה שתפשה ואפילו תפשה פחות מכדי כתובתה אם בא אח"כ ואמ' אכלתי הכל צריכה לישבע ורבינו שמשון כתב אפילו תפס' יותר מכדי כתובת' אין צריכ' לישב' וכן יראה מדברי הרמ"בם שכתב אלמנ' שתפשה מטלטלי כדי שתזון בהן בין שתפש' בחיים ובין שתפש' אחר מיתה אפי' שתפש' ככר זהב אין מוציאין מידה אלא שכותבים לה ב"ד שתפש' ופוסקין לה מזונות ומחשבי' עמה והיא ניזונ' ממה שביד' עד שלא יהיו לה מזונו' יותר או עד שתמות ויקחו היורשי' השאר ע"כ וכן כתב ר' מאיר מרוטנבורק אפי' תפש' הרבה יותר מכתובת' אין מוציאין מידה ואין משביעין אותה אבל אם אח"כ שואלת מזונו' יותר אפי' אם לא תפשה יותר מכתובת' אלא שתפשה יותר ממה שראוי להגבו' בב"ד כפע"א' דהיינו מזון ל' יום לא יהבינן לה עד שתשבע שמשביעין אותה שלא נשאר בידה ממה שתפש' ולא נתנה ולא בזבזה ממנו כלום וא"א הר"אש ז"ל כתב מתוך דברי הרמ"בם יראה שפוסק כתלמיד רבי יונה שאומר לה חוי מה שבידך

שאם רצה הבעל למכו' נכסיו הרי הוא מפקיען מידי שעבוד מזונו' כנ"ל ומ"ש רבינ' והכי איתא בירוש' כו' דקאי לדברי הרמ"ב וכמ"ש ה' המגיד דאיתנהו בירוש' פ' מי שהיה נשוי כת' הרמ"בם אם הניח בעל' מטלטלין ולא תפסה אות' היורשי' נוטלין אותם וכו' ובפי"ח כתב וז"ל אע"פ שתקנו הגאונים שתגבה הכתובה ותנאי הכתובה מן המטלטלין לפיכך תזון האלמנה מן המטלטלין אע"פ שלא תפסה אם הניח בעלה מטלטלין ולא תפסה אות' היורשי' נוטלים אותם וכו' וכתוב במישרי' נתיב שלשה ועשרים חלק אחד עשר על דברי הרמ"בם וכ"כ רב אלפס בתשו' בהרמ"ב זולת שהר לפי תשו' רב אלפס שאם התנה בפירוש שתזון מן המטלטלין מוציאין מן היורשים ונותנים אותם ביד נאמן ודברי הרמ"בם נרא' עיקר עכ"ל • וכתב הרב המגיד תקנת הגאוני' שתהיה האשה ניזונת מן המטלטלין כתובה היא בהלכו' : ומ"ש רבי' שאינה יכול' לעכב על היתומי' שלא ימכרו שלא ייפו הגאוני' כ"כ את תקנתם ברור הוא שלא ליפו' כחה במטלטלין כל כך שהרי אפי' בקרקע שבדין התלמוד היא ניזונת ממנו אם מכרו אינה מוציאה מיד הלקו' וכמו שיתבאר בסמוך א"כ במטלטלין איכו כר שלא יוכלו למכור אפי' לכתחלה וכבר העיד רבי' שכן דנין תמיד בכל בתי דינין וכן מבואר בעיטור שבתשו' הגאון ז"ל כתוב כן : ומ"ש אבל הניח קרקע יכול' וכו' ג"ז מבואר בתשובה הנז' שאין להם למכור קרקעות וכ"כ הה"מ הנז' : ומ"ש שאם מכרו שאינה מוציאה מיד הלקוחות משנה פ' הניזקין ומ"מ הטעם הרמ"ב שאם קנו מידו על מזונותיה אם שהיא ניזונ' מן המשועבדי' והוכיח שם כן יע"ש ודע שאין הקנין הנזכר בשטרי כתובות שלנו מועיל לכך לפי שאין מזכירין בכתובות מזונות לאחר מיתת הבעל והמזונות הכתובים בכתובה שלנו הוא מזונות החיים עכ"ל ובסוף סימן זה אכתוב תשובת הרש"בא בזה : ומ"ש דהא דאם מכרו אינה מוציא' מיד הלקוחו' היא משנה בפרק הניזקין לא מצאתי כן :

* (כ"ה) אם שאינה' פי' שכינו אם שאין מוציאין למזון האשה והבנו' מנכסי' משועבדי' איכא למימר דהתם בשעבדם בעל אבל הכא אמילתא אי' בפר' מציאת האשה כת' פ' בפי' זה גבי מציאת דגמרא אין אלמנה ניזונת וכו' :

ומ"ש רבינו ולענין דמי הקרקע שמכרו שבידי' לרב האיי שכת' קדמו הבנים ומכרו בנכסי' מועטי' שהבנות ניזונות מדמים שבידם ה"נ ניזונת מהדמים ולדע' א"א הר"אש איננה ניזונת מהם מחלוק' רב האיי והרא"ש כתבו רבינו בסימן קי"ב ודבר פשוט הוא שיש ללמוד משם לדין זה • תפשה הרבה מטלטלין בשביל מזונותי' אין מוציאין מידה מימרא ריש פרק אלמנ' ניזונ' (דף כ"ו) ומ"ש וקאמ' בירוש' מהו למימר לה חוי מה בידך וכו' כתבו הרא"ש בריש פ' אלמנה ניזונת : כתב הרי"בש בתשו' סי' שס"ד דבר ברור הוא כי הנכסים שהם בבית הבעל אע"פ שהכסם נשארו הנכסי' בידה ואכלה כאשר היה שאין זו תפיסה כלום שהכל תופס צריך תפיס' גמורה שיקנה הדבר באחת מהקניו' כמו שאמרו בפרק הכותב גבי עובדא דיימר בר חשו אבל בכאן הבית והתיבו' והמטלטלי' הכל ברשות היורש והיא נקרא' תופס' בשביל תפיסת המפתח' שאין מסיר' המפתחות קונה וכ"ש תפיסתן ואם קדמו היורשי' ותפסום כדי שלא תשלוט היא יד בהם ותתפסם הטיבו לעשות ואע"פ שמה שתפסו היה דרך גניבה אין היזק בזה אבל הוא יפוי כחם דהוא' תפיס שלא בעדי' דלפעמי' מהני שלא בעדי' ובעדי' לא מהניא ובסימן ק"ז כתב עוד כיוצא בזה וכתב עוד שם וכן אם פקח הדיין וזריז ראוי לו לילך בפתע פתאו' לבית המורים ואם לא עשה בנכסי' תפיסה המועל' לקנו' יחזיק בהם היורשי' המקבלי' מתנ' בעד זכות וכתב עוד שם ועוד צריך בתפיס' זו שתתפוס היא בעצמ' ולא ע"י אחר ואפי' עשאתו שליח לתפוש בעדה משום דקי"ל התופס לב"ח במקו' שחב לאחרי' לא קנה וכאן הרי יש חוב לבעלי' המתנ' בתפיס' זו כיון שהנכסי' היו מספיקי' לכולם אם לא מתפיסה זו וכתב עוד בסימן שמ"ה אם יש ביד אבי היבמ' שטרי חובות שהפקידו בידו מיד בעלה ואחר פטירתו מסר האב בידה השטרו' תפיס' מועל' היא • אמנם אם נשאל' שאלה זו לענין שומרת יבם האומר' מאיס עלי אין תפיסת' מועלת אא"כ היו השטרו' שאלה מכדונית ר"ל שהכתיבם אלו השטרו' עצמ' לבעל' ואם נשאל' שאלה זו לענין מזונות אין תפיסתה בנכסי' אלו כלום שהרי אין שעבוד מזונותיה על נכסים אלו שהרי אין לה מזונו' אלא מידם ונכסים אלו לא משל יבם הן עד היכנוס כיון שיש לבעלה אב ואם נשאלה שאלה זו לענין לתפסן משכון לאחריו' כתובתה אין תפיסתה כלום דהא קי"ל כרבינא דאמר ה"מ למזוני אבל לכתובה מפקי' וכתב הר"יף דהתפיסה דלאחר מיתה היא אבל תפסה מחיים אפילו לכתוב' לא מפקי' מינה ומיהו עכשיו שנוהגי' לכתוב בכתובו' מטלטלי אגב מקרקעי יש לדון ולומר בשומרת יבם שימכרו כל מטלטלי בעל'

וילקח בהם קרקע והיכא אוכל פירות בין לא תפסה בין תפסה ואין די בשיהיו קיימים כדי שיעור כתובתה דילמא מטרפי ותפסיד כתובתה עכ"ל ובסימן ק"ד כתב על יבמה שטענה שאין בידה כלום משל בעלה והוא היה אמוד בנכסים ותבעה תוך ג' חדשי' ליבם או לחלוץ ראוי לדיין לאיים עליה ולחקור בזה כל מיני חקירות הן בחרמו' חזקי' בשופרו' הן לחפש בבית ולענו' דין' בכל מה שיוכל כדי להוציא הדין לאמתו וכתב עוד ומה שטענ' שתפסה למזונות אין בה ממש כי שומרת יבם אינה ניזונ' כי אם ג' חדשים אא"כ תבעה מן היבם בב"ד או חלוץ או יבם וברח או חלה והכדומה זה אין כאן העמדה בדין כי מה שתבע' ליבם או לחלוץ תוך ג' חדשי' אינו כלום ובסימן ק"ז כתב על מי שצוה לתת מקצת נכסיו לקצ' בניו ושאר נכסיו בתור ירוש' לשאר בניו שיש לו מאשה שהיא בחיים והיא תפסה כל הנכסי' למזונותי' והאריך בדב' וכתב פס אי לא דמסתפינא אמינא שלא אמרו חכמי' אלמנה שתפסה מטלטלים למזונותי' מה שתפס' תפסה אלא לדינא דגמרא דמטלטלי לא משתעבדי לה אבל לאחר שתקנו שתזון מהמטלטלין אם תפסה מוציאי' מידה אבל מה אעשה שלא מצאתי מי שכתב כן אבל מדברי הרמ"בם פרק י"ח נראה בהפך ולזה לא אסמוך על סברתי ואם יהיה פקח המורים כשיהיה מסוכן יבואו לפניו יורשיו אם הם גדולים ואם הם קטני' יביא הרוצ' למנות אפוטרופו' עליהם וישימו כל המטלטלין בתיבות ובאוצרו' ויסגרו הכל ויתן ביד' המפתחו' וכן אם נותן מתנ' לאחרי' יש הך המתנ' ביד שליש וגם היורשי' עצמ' יכולי' לסגור כל המטלטלי' ולקחת המפתחו' בין מיתה לקבור' ואם תמחה בידם האלמנה יעשו זה ע"י ב"ד ואם היתומים קטנים יש לב"ד לעשות כן מטעמם לתועלת היתומים • ומ"ש בשם רי"בא כ"כ בשם בשמו הרא"ש והמרדכי וכתבו שכתב כן משום דלא לכב לא שבק חיי לכל בריה דכל נשים גבירות ושולטו' בממון שבעליהם ויש להם בנים קטני' יתפסו כל הממון ולא יתבעו לעולם כתוב' ויתפסו הכל בשביל מזונו' וכן נשים שאינם גבירו' אם יש מטלטלין הרב בתוך הבית או כסף וזהב יקחו הכל אלא יש לפרש הא דקאמר ר' יוסי בר בון מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף וכולי מתוך לשונו משמע דוקא בשביל שסופה לישבע הא אין סופה לישבע אמרי' לה חוי מה בידיך אם כן בנדון זה שלקחה הכל והיא עתידה לישבע בסוף אמרי' לה חוי ומוציאין מידה כל המותר על י"ב חדש והכא שיעור אמרינן מה שתפסה תפסה א"כ נרא' דמה שתפסה תפסה ראוי לומר אפי' ביותר מי"ב חדש ובלבד שתפסה פחות מכדי כתובת' שסופה לשבע על כתוב' אבל אם תפסה יותר מכדי כתובת' שאין סופה לישבע על כתובת' לא והא דקאמר אמרי' חוי מה בידיך לא אמרי' היינו היכא דידוע לן שלא תפסה כדי כתובת' לפי שסופה לישבע אבל אי לא ידעי' כמה תפסה לא ולכאורה אם היתה תובעת מזונו' אח"כ ואומר' שכבר אכלה מה שתפסה לא היו דנין אותה עד שתשבע כמה תפסה עכ"ל : ומ"ש רבי' בשם רבינו שמשון כ"כ שם הרא"ש והמרדכי בשמו ומ"ש בשם הרמ"בם הוא בפי"ח ומ"ש בשם ה"ר מ מרוטנבורק כ"כ שם הרא"ש והמרדכי בר"פ אלמנ' ניזונת בשמו וז"ל אמנם לפי דברי ר"ש אפילו בתפסה יותר אין להשביע וכן משמע מדברי הרמב"ם שכתב אלמנ' שתפסה מטלטלין כדי שתזון מהם וכו' ואחר שכתב ככר זהב ש"מ דס"ל דתפיס' למזונו' מהניא אפילו ביותר מכתובת' ולא מפקינן מינה ופשט הירושלמי דקא' אלף זוז וגמרא דידן דקא' אפי' דסקיא מליאה מעות משמע נמי הכי דאפי' טובא יותר מכתובה לא מפקינן מינה וטעמא הוי משום דלא ידעי' כמה תחיה וכמה תצטרך למזונות כי שמא יבא ד' מכה או שמא תחלה ותצטרך לרפואה שאין לה קצב' שהיא בכלל מזונו' וכיון דאף אם תפס' יותר הרבה ממזונותיה לא מפקי' מינה אם כן למה היה לנו להשביעה הרי לא מצינו שום שבוע' ביוצא בזו אמנם אם אחר זמן תאמר שכלו כל המטלטלין שתפסה ותבא לתבוע מזונו' לא יהבינן לה מידי עד שתשבע שלא נשאר בידה ממה שתפס' ולא נתנ' ולא בזבזה כלום דבהא מודה הרמ"בם ז"ל שהרי הוא כתב דאלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונות אין לה מזונו' עד שתשבע ואפי' לדברי הגדולי' האומרי' דבכל ענין תנקוט תשבע בתחל' אפי' כי אתיא לאפוקי מיתמי ה"ל דבכל כה"ג דעכב ממון היתומים יותר מן הראוי להגבותה בב"ד דהיינו כדי מזון ל' יום מודו כ"ע דלא יהבי לה עד שתשבע עכ"ל : ומ"ש וא"א הרא"ש ז"ל כתב מתוך דברי הרמ"בם נרא' שפוסק כתלמידי ר' יונה וכו' עד וכן מסתבר בפר' הנז' ומשמע לרבינו שבא לחלוק על דברי ר"מ מרוטנבור' שהצריכ' שבוע' ונסתייע מדברי הרמ"בם דהא מתוך דברי הרמ"בם נרא' שפוסק כתלמידי ר' יונה דאמרי לה חוי מה בידיך ומשמע

(יא) כתב הרמ"בן בתשובו' סי' ע"ש דגביא ממשועבדי' וכן הוא בת"ה סי' י"ח דאיסות וכ"ע הרמב"ן סי' כ"ז דעכשיו שהכל נהגו לקנות הור המזונו' בכתובו' ופסם אזה גבי' ממשועבדים : (יב) וכן פסק הרמ"בן בתשו' סי' מ"ט דאין לה למעות שקבלו כלום אי"ב דלא יכולה להוצי' הקרק' מיד הלקוחות וע"ל סי' קי"ב לענין מזונות הבנות

דלאו אחזוקי מזוני הוא · ובכלל כעולם אין משביעין אותה עתה עד שתתבע יותר

*(נ"ה) ואע"פ שלא רבינו לעיל כן זה דלהר"א ואמ' כיון שלא פגו שמכיהכה...

שבידך וכן מסתבר ע"כ אבל לעולם אין משביעין אותה עתה עד שתתבע יותר אלמנה שבאת למכור מנכסי בעלה למזונות אינה צריכה שבועה ולא הכרזה ולא לבא לפני ב"ד מומחין אבל צריכה לפחות ג' אנשי' בקיאים בשומא לפיכך אם לקחה הקרקע לעצמ' בסכום ידוע אינו כלום ואם נתייקר אח"כ צריכ' להחזירו ליורשי' או אפילו לא נתייקר אם ירצו יבטלו המקח ואם טעתה אפילו כל שהוא שמכרה שוה מנה ודינר במנ' מכרה בטל [יו] והאחרונ' הוא על היתומי' אפ"ה כשבא לגבו' כתובת' אינ' יכול לטרוף מהלקוחו' שמכר' להם לצורך מזונותי' וכתב הרמב"ם וכן אם מכר' בינה לבין עצמה שוה בשו' מכרה קיים וכשיבאו היורשי' להשביע' נשבעת אבל ר"ח כתב אם מכר' שלא בב"ד אפי' הדיוטו' מכר' בטל ומוכרת כדי מזונות הצריכי' לה לו' חדשי' והמעו' ישארו ביד הלוקח שלא יתנם לה הכל מיד שמא תינשא או תתבע כתובתה שאין לה עוד מזונו' אלא נותן לה מזונו' של ל' יום וכן לעולם וכתב בעל העיטור ומסתבר דוקא קרקע שאינו ראוי לימכ' דבר מועט אבל מטלטלין בזמן הזה אין למכו' אלא חפץ א' לריש מתיבת' כי אמרינן מוכרת לו' חדשי' שלא בב"ד הדיוטות לאלתר דשכיב שאין אדם רוצה שתתבז אשתו בב"ד אבל מכאן ואילך מוכרת בב"ד אפילו לכמה שני' עד שתטול כתובת' והני מילי סתמ' אבל היכא דיהיב ברשות' לזבוני ואיתזוני מוכר' אפי' שלא בב"ד הדיוטו' ולא בריר לן ומסתבר' לעולם אינה מוכר' אלא לששה חדשי' וכל זה אינו אלא כשהיא מוכר' אז לא הרשוה למכו' אלא כדי מזונו' ו' חדשי' אבל מכרו ב"ד אין קצבה לדבר אלא לפי ראות עיניה' מה שהו' תועל' היתומים:

צד כדרך

שחייבין במזונו' האלמנ' כך חייבין ליתן לה מדור לדור בו וכלים להשתמש בהן ועבדי' ושפחו' כדרך שהיו לה בחיי בעלה ואם מכרו היורשי' הבית לא עשו ולא כלו' אבל אם נפל אין חייבין לחזור ולבנותו ולא עוד אלא אפילו תאמר אני אחזקנו ואבננו משלי כדי שלא יפול אין שומעין לה אלא תדור בו כל זמן שהוא קיים ואם בית בעלה קטן מהכיל אותה ואת היורשין ובחיי אביהן

*יותר משביעים אותה ומ"מ מאי דמשמע ליה מדברי הרמ"בם יש מקו' לבעל דין לחלוק שהרמ"בם כת' שטוע' השבוע' הוא מפני שהיא באה להפרע מנכסי יתומי' וכשתפסה אע"פ שהיא זוכנת ממה שנידה סוף סוף הוי נפרעת מנכסי יתומים לא נפקא: ח"ל

הרי"טב"א הרמב"ם פסק דאמרי' לה אחוי מה בידיך דקתני ולא היה כח ביד חכמי' להוציא מידה ולא קתני שמחשבין עמה ואין זה ראיה עכ"ל · ז"ל רבי' ירוחם כתב רי"ף בתשובה שאשה שתפסה מטלטלין למזונות בחזרה מקבר בעלה ואינה רוצה לישבע ולא לגבות כתובה ויש שם יורשי' אין מוציאין מידה ואין מפערי' לה כדי מזונותיה בין תפסה רב או מעט ע"כ ונראה דאין מוציאין מידה לתת ביד יורשים אלא נותנין אותו ביד נאמן עכ"ל וכ"ל שטעמו מפני שתפיסה זו איכ' כלו' משו' דלאח' מיתה היא ואפי' למ"ד תפיסה דלאחר מיתה מהניא ה"מ במוכנים בר"ש או בשימטא אבל מרשו' מת לאו תפיסה היא לדברי הכל וכמבואר במרדכי פרק אלמנה נזונת [יג] כתב הרשב"א בתשו' עכשיו שנהגו לכתוב מטלטלי ומקרקעי וכתובה גובה אפי' מן המטלטלין אפילו תפסה לכתובה ואפי' לאחר מיתת הבעל מה שתפסה תפסה · נשאל ה"ר יהודה בן הר"אש אם יכולים הצבור לתקן שלא תזון האלמנה אלא ג' חדשי' ואז ע"כ תשבע ותטול כתובתה ולא יהיו נזוקים היתומי' בתפיסת האלמנה נכסים מרובים והשיב שאינן יכולין לתקן כך והאריך בדבר גאון דבריו נראין בעיני אלא יכולים הם לתקן כן ותקנה הגונה וראויה היא וכ"כ הרי"בש בתשו' סי' ק"ז שזו אחת מהתקנו' שהתקינו במקומו [יד] אלמנה שבאה למכור מנכסי בעלה למזונו' א"צ צריכה שבועה ולא הכרזה בפ' הכותב (דף פז) אמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא · ומ"ש שאינ' צריכ' שבועה כבר נתבאר בסי' זה שזהו דעת הר"אש והאחרונים ז"ל ושאין כן דעת הר"מ ז"ל: ומ"ש ולא לבא לפני ב"ד מומחים בפ' אלמנה נזונת (דף כו) תנן אלמנה מוכרת שלא בב"ד ופ' אלו מציאות (דף לב) אתמר עליה מסמיה דר"כ אלמנה אינה צריכ' ב"ד מומחים אבל צריכ' ב"ד הדיוטו' ופרש"י אלמנה הנזונ' מנכסי יתומי' מוכר' למזונו' שלא בב"ד ובלבד שיהיו שני' שלא תמכו' בזול ע"כ אבל הרמב"ם כת' בפי"ח מה"א יש לה למכו' שלא בב"ד מומחין אלא בג' אנשי' נאמני' בלא הכרזה וכ"כ מדברי הרי"ף והר"אש שכתבו בפ' אלמנ' נזונ' הלא דר"כ צריכה ב"ד הדיוטו' כגון גברי מסימני דבקיאי בשומת ע"כ וב"ד הדיוטו' היינו מסמ' דאינו פחו' מג' וכן הם דברי רבי' וכתבו הר"ן שם וה"ה בפי"ז מה"א פי' אע"ג דליכא ביניהו מאן דגמי' ואינן ראוי' לדון דיני ממונו' אלא כמה יפה ... וכן בתשובו' הגאוני' לא הצריכו ב"ד הדיוטו' אלא למכור אבל למשכן ... ומ"ש לפי' אם לקחה הקרקע לעצמ' בסכו' ידוע אינו כלום בפ' אלמנ' ... א"ר זירא אמר רב נחמן אלמנ' ששמה לעצמה לא עשת' ולא כלום ... ופי' הר"אש כלו' מי החזיק באלו הנכסים שאין אדם יכול לזכות במק' אלא מיד המקנ' לו: ומ"ש ואם נתייק' אח"כ צריכ' להחזירו ליורשי' או אפי' לא נתיקר וכו' פשוט הוא וה"ה בפי"ז בשם ר"ח שאפי' בג' הדיוטו' אם שמה לעצמה לא עשתה כלום דכיון שאינם ראוים לדין אמרי' לה מאן שם ליך ולדעת הרמ"בם אפש' שכל שהיו ג' בקיאי' בשומא אם שמה לעצמה מדעתם מעשיה קיימי' עכ"ל: ומ"ש ואם טעתה אפי' כל שהוא וכו' מכרה בטל אמכרה לאחרי' קאי דאי בלקח' לעצמה מאי איריא טעת' אפי' לא טעתה נמי והדין זה שכת' רבי' הר' שהוא ממה שהכינו במשנ' פ' אלמנ' נזונ' (שם) שיתה כתובת' מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכר' בטל · ומשמע לרבי' דה"ה במכר' למזונו' אבל איכר' כן מדברי רש"י שכתב מכרה בטל שאותו דינ' אין לה רשות למכור כמנה שכל שמכר טעות שהרי בכת' א' היה ע"כ וטעם זה לא שייך במזונו' וגם הרמ"בם לא כ"כ בפי"ח מה"א ולפי' היה נ"ל דאלקח' לעצמ' קאי וא"ע דבלא טעתה כמי אין שמכר כלו' היינו כו' שאם ירצו היורשי' יבטלוהו אבל היא אינ' יכול לבטלו אבל בטעת' מכר' בטל כלו' ואף היא יכול לבטלו אלא שק"ל מנ"ל לחלק בכך וכ"ע:

*ומ"ש והאחריות הוא על היתומים כלו' ודאי פשיטא דבמוכרת לאחרים קאמר וכוא' מגמרא פר' אלמנה נזונת אמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריות איתמי ופרש"י ארמלתא דזבין שדה

*(נ"ה ולכן נראה דלמכר' לאחרי' קאי והוא מתכוי' דהיתה כתובת' מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנ' מכר' בטל ומשמע לי' דה"ה למזונו' וטעמא משום דחייבין לפסיד' ליתמי אפי' היא אומרת אני אחזיר את הדינר ליורשים מ"מ כיון שהי' טעו' במכר הריהוא בטל:

...ערסיו לקנות מידו למזונות שאסה כתבתי כן ומ"מ אפשר שאין בכלל קנינו שתה אלא למזונות שבחייו אבל לא למזונות שיש לה מחמ' תנאי כתוב' דייכו את תהא יתבא בביתי ומיתזנ' מנכסי כל יומי מיגר אלמנותיך שתנאי כתוב' לא נכתבו בכתוב' ועד שיקנו ממנו לזון מנכסיו אחריו כל ימי אלמנות' איכ' נזונ' משמשועבדין עכ"ל · כתו' בתשובות להרמ"בן סי' ל"ה אפטרופוס שמכר קרקע לתועלת היתומי' והאלמנה טוענת על הלוקח שלא לקח אלא להבריח ממנה מזונותיה שלא תמצא בני חרי לזון מהם אם לא תמצא מקום לגבו' מזונותיה אלא מקרקע זה יש לה רשו' להחריה הרי שהם שכל מי שיחזיק מנכסי בעלה איש לה בהם שעבוד מזונותיה

סיורה בפני ב"ד:

צד כדרך שחייבים במזונות האלמנה כך חייבים לתת לה מדור לדור בו וכלים להשתמש בהם וכו' כדרך שהיו לה בחיי בעלה בריתא בפרק הנושא (דף קג) ומבואר בבריתא הנזכרת שמשתמשת בכלי כסף וכלי זהב כדרך שמשתמשת בחיי בעלה וכ' הרב ה' בפי"ח בשם הרשב"א כ"ל שמתמידאין משתמשת בכל הבתים עם היורשי' אלא מיחדין לה מדור אחד לפי כבודה בבית בעלה דאם לא כן מאי קאמר נותנין לה מדור לפי כבודה הא במדור כולו היא משתמשת [?] ועוד דתניא משתמשת וכו' לאפוקי שאין יכולין לדחותה מן המדור ולהשכיר לה אחר

ודאיה עוד ... מדקתני

אביהן היו הבני' שוכרין בתים ועתה רוצים לחזור לדור בבית' או שהית' בעל' שוכר בית ובניו דרין בביתו כשמת אין היורשי' חייבי' לשכו' לה בית שלא התנ' אלא את תהא יתבא בביתי וכיון שהבי' קטן מהכיל' תצא היא ממנו ואין צריכי' לשכו' לה בית אחר אבל מזונותי' יש לה וכן אם אין הנכסי' מספיקין לזונ' והיא רוצ' לשבת בבית בעלה בלא מזונו' ובלא תביעת כתובה תשב שאין המזונות והדירה תלויין זה בזה וי"א שאם הבי' קטן מהכיל שצריכין לשכור לה בית וליתן לה בו מזונותיה משל' אלא שבזה יפה כח היורשים שאם היא אומר' תשכרו אתם ואני אדור בבי' בעלי אין שומעין לה אבל לעול' צריכין ליתן לה או בית בעל' או לשכו' לה אחר וכ"כ הרמ"בם נפל הבית או שלא היה לבעל' בית אלא בשכ' נותנין לה מדור לפי כבוד' וכן מזונותי' וכסות' לפי כבוד' וכן היא מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל ג ואם היא אומר' תנו לי מזונו' בבי' אבי והיורשי' אומרי' תשב עמנו אין נותנין לה מזונותיה בבית אביה אלא רואין כמה תספיק לה אם תשב עמהם כי ברכ' הבי' ברוב' נר לאח' נר למאה ד וכיוצ' בזה ולפי זה יתנו לה ואם יש לה טענה שאינה יכולה לדור עמה' מפני שהי' ילדה והם ילדי' נותני' לה מזונותי' בבי' אביה משל' וכתב הרמ"ה שאין טענה זו אלא כשאינ' בניה כגון באש' אב או שלא הניח בני' אלא אחיו יורשין אותו אבל אם היא אמם אינה יכולה לטעון כך דגבי אמם ליכא למיחש להכי וחייבים לפרוע בשביל' כסף גלגלת' ומס שעליה כדרך שפרע בעלה בשביל' אבל אינם חייבים בפריונה וברפואתה שיש לה קצבה ולא בקבורתה כדפירישית לעיל:

צה כיון שחייבים במזונותיה מעשה ידיה שלהן ואם אומרי' לה היורשי' טלי מעש' ידיך במזונותיך אין שומעין להם אא"כ תתרצ' היא וכל מלאכות שהאשה עושה לבעלה עושה היא להם חוץ ממזיגת הכוס והצעת המט' ורחיצת פנים ידים ורגלי' ומציאה ופירו' נכסיה לעצמה צמצמה והותירה ממזונותי' כתב הרמ"בם שהוא ליורשי' והרא"בד הביא הירושלמי שהוא לעצמה אבל אם הותיר' מכסותה ובגדיה לדברי הכל הוא ליורשים כתב הרמ"בם כשבא' לב"ד לתבוע מזונותי' אין מחשבים עמה על מעשה ידיה ה עד שיבאו היורשי' ו תבעוה אם נמצאו לה מעשה ידיה נוטלים אותו ואם לאו ילכו לדרכם ואני אומר שאם היורשים קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מזונו' ע"כ כתב רשב"ם אלמנה שניזונת מן היתומי' והניח בעלה קרקע והשביחתו כיון שמעש' ידיה שלהן כל השבח שלהן אפילו שכר טרחה אינה נוטלת והרא"בד פי' אע"פ שהיא ניזונת אין השבח שהשביח' הקרקע שלהן שלא אמרו מעש' ידיה שלהן אלא במעש' ידיה הקבועי' כגון טווה או אורג' אבל במלאכ' אחרת שאין דרכה בכך לא כיון שאינה יכולה לשנותה לאותה מלאכה אם עשתה הרי הוא לעצמ' ולענין לשלם ליתומים שכר בטלה של מעשה ידיה יש מחייבי' ויש פוטרי' וכתב עוד ואם אינה ניזונת כגון שתבעה כתובת' בב"ד דשוב אינה ניזונת והניח בעלה נכסי' מועטי' שאין בהן כדי כתובת' אם אמר' ראו מה שהניח בעלי ואשבי' לעצמי ונתעצלו היורשי' או ב"ד להשביע' ולהגבו' כתובת' אפי' השביחו הנכסי' ועמדו על אלף זוז השבח לעצמ' אבל השביחו הנכסי' סתם נוטלת כתובת' והמותר ליורשי' וכתב

א"א

מ׳ קתני משתמש׳ בכרים וכו׳ דודאי לאו בכולה קאמ׳ אלא נותנין לה משה לפי כבוד׳ ע״כ׳ וכ״כ בתשו׳ הי׳ תתב״ג וכתב עוד שה אם בנות המשפח׳ רגילו׳ בשפחו׳ או שלה שפחות נותנים גם לאלמנה כן לפי שאינה יורדת עמו אבל אם היא ומשפחת׳ אינן רגילות בכך אע״פ שהיה לה שתי׳ וג׳ בחיי בעלה משתמשות בבית בעל׳ אין נותני׳ לה אלא אחת שאינה משתמשת בכל מה שהיתה משתמש׳ בבית בעלה בחיי בעלה ומ״ש ואם מכרו היורשים הבית לא עשו כלום וכו׳ מימרא דר״נ שם : ומ״ש אבל אם נפל אין חייבין לחזור לבנותו ולא עו׳ אלא אפי׳ תמ׳ אני אחזקנו ואבננו משלי וכו׳ שם אמ׳ אביי נקטינן מדו׳ אלמנ׳ שנפל אין היורשי׳ חייבי׳ לבנותו ולא עוד אלא אפי׳ היא אומרת הניחוני ואבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפצא מאי תיקו ופירש״י שיפצא חזוק בדק׳ ושתום׳ כתבו הכי גרסינן שיפוצא מאי והוא דבר בוא כלו׳ מהו שתשפץ וכן פי׳ ר״ח ע״כ וכן גורסי׳ הרי״ף והר״אש וידוע דכל תיקו דממונא הוי קולא לנתבע ולפיכך כתב רבי׳ שאפי׳ תאמר אני אחזקנו וכו׳ אין שומעין לה וכן כתבו הרי״ף והר״אש וכן כתב הרמ״בם בפי״ח לא תחזק בדקו ולא תטפח אותו אלא או תשב בו כמו שהוא או תצא וכתב ה״ה בשם הריט״בא אהא דאין חייבין לבנותו לאו למימרא שאין חייבין לבנותו אבל אם בנאוהו שתהא היא דרה בו אלא מכיון שנפל נסתלק זכות׳ ממנו ה כתב הרשב״א בתשו׳ אם מכר הבעל או נתן במתנ׳ בריא מדורה מה שעשה עשוי אבל אם נתנו במתנ׳ ש״מ לא גרע כחה אבל מתנה זו שהיא דרבנן ממה שיש לה אבל יורשה והילכך הרי זו משתמש׳ כדרך שנשתמשה בחיי בעלה. וכתב עוד שם ומה שטען שאין לאלמנה שום זכות עד שתוציא כתובתה ותשבע אין טענתו יפה שאין זכות המדור תלוי בגביית הכתובה שאפי׳ אין לה מזונו׳ ולא כתובה יש לה מדור ואם אין לה מדור יש לה מזונות וכדאמרי׳ בשילהי נערה שנתפתתה תני בביתי ולא בבקתי אבל מזוני אית לה : ואם הבית קטן מהכיל אות׳ ואת היורשי׳ וכו׳ שם ובסוף פר׳ נער׳ שנתפתתה (דנ״ד) תני רב יוסף בביתי ולא בבקתי אבל מזוני אית לה ופירש רש״י בקתי בית צר אם היה מדור שלו צר לא קבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה : ומ״ש רבי׳ ובחיי אביהם היו הבנים שוכרים בתים וכו׳ עד שאין המזונות והדירה תלויים זה בזה כן כתב הר״אש בסוף פ׳ נערה שנתפתתה וכתב דהכי מוכ׳ בשמעתין דכשהבי׳ צר מוציאין אותה ואין שוכרין לה בית דירה דאי חייבי׳ לשכור לה בית דירה פשיט׳ דמזונו׳ אית לה ואח״כ כתב ובירו׳ משמ׳ שחייבי׳ לשכו׳ לה בית וי״מ גמרא דידן כמו בירושלמי בביתי ולא בבי עקתי כגון שהבית צר מהכיל כולם ישכירו לה בית אחר ואינ׳ יכולה לומ׳ אדור בבית בעלי ואתם תשכרו בית ומדור אלמנה שנפל אין חייבי׳ לבנותו ולא לספק כי חפצי׳ יותר לשכו׳ לה בית ע״כ וע״ש במרדכי י ומ״ש רבינו כן בשם הרמ״בם הוא בפרק י״ח וכתב ה״ה זה דעת הרב מן הסוגי׳ ומבוא׳ בירו׳ וכן הסכימו הרמב״ן והרשב״א ז״ל ומ״ש רבינו שכן היא מסקנת הר״אש איני רוא׳ בדברי הרא״ש שהו מכריע בין ב׳ הפירושי׳ ואיפשר דמשמ׳ לרבי׳ שהפי׳ שכתב אחרון הוא תופס עיקר. והר״ן בס״פ נערה שנתפתת׳ כתב שאין פירוש זה מחוור אלא שיש לדחוק כדי לקיים דברי הראשוני׳ שסמכו על הירו׳. כתב הרמ״בם בפ׳ י״ח נותנין לה מדור לפי כבודה וכן מזונותיה וכסותה לפי כבודה ואם היה כבוד שבעל גדול מכבודה נותנים לה לפי כבודו מפני שעולה עמו ואינה יורדת אפי׳ לאחר מיתה וכתב ה״ה דהכי משמע בגמ׳ פרק הנושא ופרק נערה שנתפתת׳ ואם היא אומר׳ תנו לי מזונו׳ בבי׳ אבי והיורשי׳ אומרי׳ תשב עמנו וכו׳ עד נותנין לה מזונותיה משלם משנה וגמ׳ בפ׳ הנושא. ומ״ש בשם הרמ״ה וחייבים לפרוע בשביל׳ כסף גולגלת׳ ומס שעליה כדרך שפרע בעלה בשבילה ב״כ במישרים נכ״ג ח״יא. ומ״ש אבל אינם חייבים בפדיונה וברפואתה שיש לה קצבה ולא בקבורתה כדפרי׳ לעיל בסימן ע״ח וע״ט ופ״ט:

צה כיון שחייבי׳ במזונותי׳ מעשה ידיה שלהם משנה בפ׳ אלמנ׳ ניזונת (דף צה) וכתב הר״ן מיהו אם אמרה יצאו מעשה ידי במזונותי׳ שומעין לה והכי איתא בירוש׳ בפרקין ומ״ש ואם אומרי׳ לה היורשי׳ טלי מעשה ידיך במזונותיך אין שומעין להם אא״כ תתרצה היא כן כתב הרמ״בם בפי״ח וכתב ה״ה זה פשוט שהדין היורשין עמה כדין שבעל עם אשתו כנז׳ בפ״יב וכן משמע בגמ׳ ע״כ וכת׳ עוד בשם המפרשי׳ שאפי׳ היתה מניק׳ יכולה היא לומר איני מניקה אלא בשכר ויכולה היא לתבוע כתובת׳ לאלתר אע״פ שאינ׳ רשאי׳ לינשא תוך כ״ד חדש וכן הסכים הרשב״א ז״ל ע״כ : ומ״ש וכל מלאכות שהאשה עושה לבעל׳ עושה היא להם חוץ ממזיגת הכוס וכולי׳ מימרא בר״פ אלמנ׳ ניזונת (דף צו) ומ״ש שמציאתה לעצמה ג״ז מימרא שם ומפרש טעמא משום דמ״ט אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום דלא תהוי לה איבה הכא תהוי לה איבה. ומ״ש שפירות נכסיה לעצמ׳ כן כתב הרמ״בם בפי״ח וכתב ה״ה שכך מבואר בהלכו׳ פר׳ נערה והכריחו כן מן הגמ׳ שכיון שאין חייבים לפדות׳ אינו בדין שיאכלו פירו׳ צמצמה והותירה ממזונותיה כתב הרמ״בם שהוא ליורשי׳ ז״ל הרמב״ם בפי״ח מותר מזונות האלמנ׳ ומותר כסות ליורשים וכתב ה״ה בסוף פרק אע״פ תנו רבנן מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה ושקשו והתניא מותר בלאות אלמנה ליורשים התם כדי שלא תתגנה על בעל׳ הכא תתגנ׳ ותתגנ׳ ע״כ בגמרא וכ״ה שמותר מזונות אלמנה ליורשי׳ ובהשגות אני כך הייתי סבור עד שראיתי בירוש׳ פר׳ אלמנ׳ ניזונת הותירה מזונותיה שלה וניכר שהכריע הרשב״א דשטת הגמר׳ שלנו מכרעת כדברי רבינו דאם אית׳ דמות׳ מזונותי׳ שלה ה״ל לאתויי למימ׳ וחילוף באלמנ׳ ע״כ׳ כתב הרמ״בם כשבאת׳ לב״ד לתבוע מזונותי׳ אין מחשבין עמה על מעשה ידיה וכו׳ בפ׳ י״ח וכתב ה״ה כבר נתבאר בפי״ב שהאשה שהלך בעלה למ״ה שב״ד פוסקין לה מזונו׳ ואין מחשבין על מעשה ידיה וכן הדין באלמנ׳ וכן נרא׳ מהגמ׳ ובסוגיי׳ שבפר׳ שני דייני גזילות שאמרו בשמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי שפוסקין לה מזונות ומשמע התם אפי׳ בדספקי מעשה ידיה וכן כתב הרשב״א ז״ל ושביא ראיה לזה מן הסוגיא ומ״ש רבינו שאם היו היורשים קטנים שב״ד מחשבין עמהם שהרי כבונה היא ורקים אליו שב״ד אביהם של קטני׳ וכן כתב הרשב״א ז״ל ע״כ : ה״ג כתב הרשב״ם ולא ככתוב בספרים כתב הרמ״בם שלא נמצא בדברי הרמ״בם כן אלא בדברי רשב״ם פרק מי שמת : ומ״ש והרא״בד פירש אף על פי שהיא ניזונת אין השבח שהשביחה הקרקע שלהם ה״ג הכא נמי וכתב עוד רשב״ם ולא ככתו׳ בספרי׳ כת׳ עוד הרמ״בם שלא נמצ׳ בדברי הרמ״בם כן אלא בדברי רשב״ם פרק מי שמת : ומ״ש וכתב א״א הרא״ש ז״ל משמע מתוך לשונו שאינה נוטלת בשבח כלום ולי נרא׳ דדוקא אשה יורשת ואין הוא דמחלי אהדדי וכן בפ׳ הנז׳ כתוב בהגהו׳ מרדכי דכתובו׳ על אלמנ׳ שנשא׳ ולא נשבע׳ על כתובת׳ והיתה נוטלת וניתנ׳ בנכסי בעלה הראשון והכנסה׳ כתנה ליד האחרון כל השבח׳ בידה אע״ג דאמרי׳ בפר׳ מי שמת אלמנה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע הכא כיון שהכניסה לבעלה השני מוכחא מילתא דאדעתא דידה ובעל׳ עבדא ולא אדעת׳ דיתמי ודמי לעובדא דרב ספרא דלא שביק גירסיה וערק לאחריני : כתב הרשב״א בתשו׳ ולענין מה שאמרתם אם נתעסקה בנכסים סתם נראה שהדבר פשוט בעיניהם שאילו היו נכסים מרובי׳ מכתובת׳ כל מה שהרויח׳ ברבית ליורשי׳ משום דמעש׳ ידיה להם אלא א״כ אמרה בפירוש שאינ׳ רוצה לזון משלהם ואפילו אמרה ראו מה שהניח לי בעלי לא הועילה כלום כל שהיא ניזונ׳ משל יורשים ומתניתין דקתני וכן שאשה דוקא באשה יורשת וכדאוקימנ׳ בגמרא ובנכסי׳ מועטי׳ שהסכימו רוב המורים דאפילו לא אמרה כאילו אמרה עוד היא צריכ׳ לי שאלו בנכסי׳ מרובי׳ אם אמרה בפני עדים ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה לעצמי אם מטלטלין הם מה שהרויח׳ לעצמה ואפילו אינה יורשת ואע״פ שהיא ניזונת מן היתומי׳ משום דהרי זו שולחת יד במה שאינו שלה ונזלני׳ היא ושבח גזלה דגזלן הוי ומה שהעמידו משנתינו ביורשת נ״ל דהיינו טעמ׳ משום דקתני השביח׳ לאמצע ועלה הוא דאקשינן אשה מאי עבידת׳ כלומר כל שהשביחה נכסים למה השבח לאמצע שאין עסק לחלוק׳ האמצע כאן אלו אתה יורשת

א"א הרא"ש ז"ל משמע מתוך לשונו שאינ' נוטלת כשב' בלום ונ"ל דדוק' אשה יורש' ואחיו הוא דמחלי אהדדי אבל אשה שאינ' יורש' היא אצל הבנים כיורד בנכסי אחר ונוטל' שכר טרחה אלא שידה על התחתונה ליקח בשדה שאינה עשויה ליטע את ההוצאה אם השבח מרובה ואם הן מעט אינה נוטלת אלא שכר טרחה דכר מוע' כיון שלא קבלה עלי' אחריו' וגם מ"ש אם לא היה בנכסי' כדי כתובת' והיא השביחתן שנוטל' כתובת' מאותו השבח לא נהירא דכיון שהשבח ליתומים משום שלא אמר' ראו והשביח' סתם אינ' נוטלת כתובת' מאותו שבח וגם מ"ש אם אמרה ראו שנוטלת כל השבח לעצמה לא נהירא אלא בין אמרה ראו בין לא אמר' ראו כל השבח ליורשי' ולא תטול ממנו כלו' ואפי' כתובת' לא תגבה ממנו אלא שנוטלת שכר טרחה וידה על התחתונה ליקח בשדה שאינה עשויה ליטע ההוצא' אם השבח מרוב' ואם הן מעות אינה נוטלת אלא שכר טרחה :

צו אין

האלמנה גובה כתובתה אלא בשבוע' לפיכך אם מתה קודם שנשבע' אין יורשיה יורשי' כתובתה שאין אדם מורי' לבניו ממון שאין יכול לגבותו אלא בשבוע' אבל נתגרשה ומתה בניה נשבעין שבוע שלא פקדתנו ונוטלין

שנשבעה והשיב אם היה הבן קטן נשבע׳ פטיר׳ אבל טעמו לפי שהיא לא נשבעה לא בתחלה ולא בסוף ואע"פ שיורשי הבעל השני טוענין שנשבעה אין שומעין להם שאין לה זכות בנכסים אא"כ נשבעה ואם מתה קודם שתשבע בקיע זכותה ועוד שאמנה זו היתה צריכה לשום אותו קרקע בב"ד של הדיוטות מיהא ואם לאו לא עשתה כלום. שבא לערער על מה שהגבו ב"ד כתובה לאמו לפי שהוא היה אז קטן ולא העמידו לו אפטרופוס והשיב דלאו בדוקא אמרו שמעמידין אפטרופוס על היתומים שאם להקל על ב"ד אמרו שלא יצטרכו הם לטעון בשביל היתומים ולטרוח ולחפש בעד זכותם אבל אם רצו ב"ד שלא למנות אפטרופוס אלא שיהיו הן עצמם משתדלים לטעון להם ולטרוח ולחפש אחר כל זכותם אין לך אפטרופסין יפים מהן עכ"ל: ומ"ש רבינו אבל כל נכסיה בין נכסי מלוג בין נכ"ב יורשיה יורשין אותה אפילו נתאלמנה וכו׳ אינה צריכה לישבע עליהן מדשמא קאי שכתב שאין האלמנה נובה כתובתה אלא בשבועה וגרושה כמי יורשיה צריכין לישבע שלא פקדתנו וקאמר דהיינו דוקא כתובתה דהיינו מנה ומאתים ותוספת אבל נכסי מלוג ונכ"ב אינה צריכה לישבע עליהם ודין זה מבואר בדברי הרמ"בם בפ"יח מה"א וז"ל פי נכסיה לבעל לעצמו ואין לורש בהם כלום וכו׳ נכסים עצמם שהם נדונייתה נוטלת אותה בלא שבועה ואין ליורשים בהם דין לעולם אא"כ הותירו בחיי הבעל והיו נכ"ב שהאות לבעל

וכו׳ נראה שהטעם מדאסיקנא בפרק שום היתומים דהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דטעמא דאין נזקקין לנכסי יתומים הוי משום דאימור צררו אתפסה ובנתגרשה ליכא למימר הכי ואם כן בחייה היתה גובה בלא שבועה וכ"כ הרא בס בפ"ו מה"א וא"כ ליכא למימר בזה אין אדם מוריש שבועה לבניו וא"מ צריכים לישבע שלא פקדתנו וכדתנן בפרק הנשבעים וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצינו שטר בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע וכמו שיתבאר בח"מ. וכן מבואר בגמרא ס"פ הנשבעין דמותיב להא דאמרי רב ושמואל דאין אדם מוריש שבועה לבניו מדתנן בהכותב נדר ושבועה אין לי עליך וכו׳ אבל יורשין משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה ומשני לאדדין קתני אותה בשמנה ויורשיה בגרושה וכרש׳ מתוקמא אפילו בשמנה אבל ואת יורשיה

ונוטלין ואפילו מיורשיו אם מת אחריה אבל כל נכסיה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל יורשיה יורשין אותה אפילו נתאלמנה שאינה צריכה לישבע עליהם ומה שבועה נשבעת שלא התפיסה הבעל צררי בחייו ולא תפשה היא משלו כלום והרמ"בם כתב שצריכה לישבע גם כן שלא מחלה לו כתובתה או שלא מכרה לו ונראה שאם כתובתה בידה אינה צריכה לישבע על זה שאילו מחלה לו או מכרה היתה מחזרת לו הכתובה ואם היורשים קטנים והאפיטרופסים רוצים להשביע והיא אומרת שאינה רוצה לישבע עד שיגדלו בניה בי שמא הם ימחלו לה או תתפשר עמהם כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה אין שומעין לה אלא לא תטול כלום עד שתשבע ושאלת אלמנה שאומרת בעלי נתן לי מנה קודם מותו במתנה גמורה על מנת שלא יכנס לי בכתובתי ועדים אין לה תשובה

(ו) ובלאות שפי' זה שפי' בו דברי הרא"ש הוא דחוק מאוד ואין הדעת סובלתו ומיהו לענין' דינא משמע מדברי מהר"אי סימן ס"ל דקטינן כדעת מוה"רש דהמכירה והמתנה בטלה : והמרדכי כתב פ' הכותב דיש לראות אם האלמנ' מחזיקין אותה בעושר : דול כיון דאיכ' פלוגת' דרבוות' לפי הענין שיראו הדיינים צריכין לדון עכ"ל וכן נ"ל דיש לחוש להרב' גדולי' בפרט הרי"ף והרא"ש והמרדכי דאזלינן בתרייהו ברוב דוכתי והם סוברים דהמתנה ומכירה קיימ' וכ"ש שכתבתי לעיל תשוב' הרא"ש דבזמנים אלו לא שכיח התפסת דררו לכן נ' דאם נראה לדיין שלא תקנים' דררי ושמה שמכרה או נתנה ראוי להיות שלה בגבוי כתובתה שמכירתה ומתנה קיימת וכ"ש במקום שהמקביל והלוקח מוחזקי דאין להוצי' מידן בכה"ג ומהרי"ק בשורש י"ח כתב שאם דאם הלוקח והמקבל מוחזקי ואין להוצי' מידן ע"ש · וכתב מהרי"ק שורש י"ח דאף למ"ד בטולה הויינו אם האשה חוזרת אבל אם אינה חוזרת ונשבע' על כתובת' המתנה או המכור קיימת מעכשיו ופשוט הוא וכהגהו' מרדכי דכתובו' דף תקפ"א ע"ב אלמנה שלקחה וכל נכסי בעלה וכשאת שנשבע עדיין שכל מה שתפסה לא היתה יתר על כתובתה ואם מתה אבל הבעל בשכי בלא שבועה הבעל הוא יורש שלה וכבר נתבאר לעיל דין אם תפסו חרשוה ועיין בת"ה סי' ש"ל ובמהרי"ק שורש י"ח :

בתנאי כתובה וגם אם יש לשמעון יתומים קטנים אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתשובה אם הבתים ידועים לבעל אע"פ שהחזיקה האלמנה שנים הרבה אין לה חזקה לפי שהשאירים לה דירה במדור שהיה בעלה דר מתנאי כתובה וכתב עוד הרשב"א בתשובה המוכר ולא עוד אלא כל זמן שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית אפי' היו אונות ושטרות יוצאות על שמה אינה נאמנת לומר שלי הן עד שתביא ראיה על דבריה שהיו לה נכסים ממקום אחר . כתב הרי"ף שאם מכרה או נתנה מנכסי יתומים קודם שנשבעה מה שמכרה ונתנה קיים ומנכין אותו מכתובתה הרשב"א בתשובה כתב אלמנה זו אלו נשבעה אפי' בסוף ממכר' ממכר ומתנתה מתנה אע"פ שנשבעה שמכרה או נתנה עדיין לא היתה ראויה לגבות דמ"מ כיון שנשבעה לבסוף ממכרה ומתנתה קיימין וכ"כ הרי"ף בתשו' והביא ראיה מדתנן בפ' אלמנה ניזונת אלמנה בין מן הארוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד ואמר עלה בגמרא דשלא מן הנשואין משום מזונות והיינו בשלא נשבעה שאינה נשבעת אלא בשעה שתגבה כתובתה ואם תגבה כתובתה אין לה מזונות ודין המכירה והמתנה בדבר זה שוין ע"כ ודוקא בששמו לה ב"ד של הדיוטות וכדאי' בפ' שו מכירות ובתשו' אחר' כתב שיש לו על דברי הרי"ף בדבר זה כמה גמגומין ואף הרב ז"ל נראה שלא כתב כן אלא כשנשבעה לבסוף על כתובתה שע"ז נשאלה שאלה מלפניו עכ"ל ועיין בתשובות הרשב"א סימן אלף וע"ח : וא"א הרא"ש ז"ל הביא דבריו בפסקיו לפסוק הלכה בפרק אלמנה ניזונת וגם הר"ן בפרק המוכר הבית דבריש שו שכתב הרי"ף בתשובה ודחה ראייתו : ומ"ש רבינו אבל כתב בתשו' דוקא במטלטלי אבל מקרקעי בחזקת יורשים קיימי ואין בידה ליתנם עד שיגבו ב"ד אם מכרה או נתנה אין מכירתה ומתנתה קיימת ז"ל בתשובה כלל ל' סימן ו' ראובן שמת והניח בנים ובנות ואלמנתו היתה נושאת ונותנת בנכסים ונתנה מהם מתנות אחרי מותו ומתה קודם שהשביעוה על כתובתה מתנותיה קיימות במטלטלי אבל מקרקעי בחזקת יורשים קיימי ואין בידה ליתנם עד שיגבו לה אותם ב"ד בכתובתה עכ"ל ואפשר שאין תשובה זו סותרת למאי דכתב דמשמע מדברי הרי"ף דאפילו במקרקעי מכרה ומתנתה קיימת דשאני התם שאח"כ השביעוה וגבו לה בכתובתה אותו קרקע שמכרה או נתנה ובתשובה הנזכרת בכלל הנזכר כתב אלמנה שנתנה מנכסי בעלה לאחר קודם שנשבעה על כתובתה והגבוה ב"ד הראוי לה לגבות אין מתנתה מתנה דאין לה בגוף נכסי בעלה כלום אלא שעבוד בעלמא ואי בעו יורשים מסלקי לה בזוזי וראיה מפרק כל שעה ב"ח אחר אביי למפרע הוא גובה וכו' ה"נ אין לאשה על נכסי בעלה אלא שעבוד כתובתה כשאר ב"ח ועוד נראה שפי' דאינה נפרעת אלא בשבועה ושמא לא תשבע הלכך אפי' נשבעה אח"כ לא חיילא המתנה למפרע ע"כ ואפשר שמה שכתב בתשובה ראשונה דבמטלטלי מתנתה קיימת אע"פ שלא נשבעה במטלטלין ידועים שאינה יכולה להטמין ולהכחיש היא בדוקא אבל במטלטלין הידועים שלא היתה יכולה לטעון אין בידי כלום מודה דאין מתנתה כלום · ועוד אני אומר שאפשר לומר שמה שכתב דבמטלטלי מתנתה קיימת לא בשלא נשבעה כלל מיירי דא"כ לא היה במתנתה ממש מהטעמים שהוכיח בתשובה השני' אלא בשנשבעה ומעכבת מיירי אלא שלא השביעוה ב"ד ולא הגבו לה אותם נכסים ודקדוק לשונו יש ללמוד כן ז וכ"כ המרדכי בפ' הכותב שפסקו ר' יוסי בר יצחק ור' שלמה בר יצחק וכן בה"ג שאם מכרה ונתנה קודם שבועתה אתו יורשים ומפקי לה מקרקעי ול"ש מטלטלי אפי' תפסה מחיים לא מהני אלא אם כן תפסה מחיים ולא רצתה להשיב ואע"פ שכתוב שם דראב"יה וכמה רבוותא פסקו הלכה למעשה שאם מכרה או נתנה קיים כיון דבה"ג פליג עליה בקטלא כותיה שדבריו דברי קבלה ועוד שהרי כתוב שם שהר"ח פסק הלכה למעשה אע"פ שראבי"ה ורבינו ברוך ורבי שמחה פסקו דמתנתה קיימת נ"ל דברי הגאונים עיקר שפסקו אין מתנתה קיימת בנכסי בחזקת יתמי קיימי ואפי' הכא אחר שנתנה נשבעה מ"מ בשעה שנתנה לא היה לה כח שלא היו הנכסים שלה אלא שעבודא בעלמא בק"ל כרבא דאמר בפ' כל שעה ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ועוד שדברי הסוברים דמתנתה קיימת דקויים הם שהרי ראיית רבי שמחה דאמה ראב"יה כמבואר שם במרדכי וראב"יה שכתן טעם משום דרוב הגאונים פסקו כרבי אלעזר ולא כפר"ח והרי"ף שפסקו כרב ושמואל ממקום שבא משם ראיה שכל הפוסקים אנו סומכין עליהם בהוראותינו סוברים

תשובה אם היא מוחזקת במנה כגון שיש ממון בעלה תחת ידיה והיא יכולה לטעון על אותו ממון אין בידי משל בעלי כלום נאמנת ג"כ במגו לומר נתנו לי במתנה ובשבועה אבל אם היא אינה מוחזקת בממון בעלה אז אינה נאמנת כתב רי"ף שאם מכרה או נתנה מנכסי יתומים קודם שנשבעה מה שמכרה ונתנה קיים ומנכין אותו בכתובתה ומשמע מדבריו אפילו מקרקע וא"א הרא"ש ז"ל מביא דבריו בפסקיו לפסוק הלכה אבל כתב בתשובה דווקא במטלטלי אבל מקרקעי בחזקת יורשים קיימי ואין בידה לתתם עד שיגבוה ב"ד ואם מכרה או נתנה אין מכירתה ומתנתה קיימת ואם מחלה לבעלי חובות של בעלה אין מחילתה כלום שכל זמן שלא תגבה חובות בעלה אין לה בהן כלום ואין בידה לא ליתן ולא למחול ופעמים שאף גרושה משביעין אותה אפילו כשלא יטעון דתנן הפוגמת כתובתה או עד א' מעידה שהיא פרועה והנפרעת שלא בפניו ומנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה פוגמת כיצד היתה כתובתה אלף זוז והוא אומר קבלת כתובתיך והיא אומרת לא קבלתי אלא כך וכך אפילו יש לה עדים כמה קבלה דאיכא למימר אם איתא דקבלה טפי הוה פרע לה בעדים אפילו דקדקה מה שנטלה אפילו בחצי פרוטה דאיכא למימר כיון דדקדקה בודאי אומרת אמת אפ"ה לא תפרע אלא בשבועה או שכופרת בכל ואומרת לא נפרעתי כלום ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה או מנכסים משועבדים שבאו לטרוף מהלקוחות או שלא בפניו כגון שגרש והלך לו לא תפרע אלא בשבועה וכתב הרמב"ם והוא שיהיה במקום רחוק שיש טורח להודיעו אבל אם הוא קרוב להודיע מודיעין אותו ואם לא יבא ישביעוה ותטול וכ"כ רי"ף וכתב א"א ז"ל ויראה לי דהאי מקום קרוב כדי שילך השליח ויחזור תוך ל' יום שהוא זמן ב"ד אבל טפי מל' יום אין לנו לאחר הפירעון אלא ב"ד מוכרים מיד ופורעין והאשה נותנת שכר השליח ומוספת אותו על כתובתה וכל הנך שבועות הן דרבנן אפ"ה צריכין נקיטת חפץ ור"א נפקא מינה אלא דאי קדמה ותפשה ואמרה לא משתעבנא ולא מהדרנא דדידי שקלי לא מפקינן מינה כיון דהוא דרבנן אבל בדאורייתא מפקינן בכהאי גוונא אי לא בעי לישבע אבל אפוכי לא אפכינן להו אף על גב דקי"ל דשבועת דרבנן מפכינן ה"מ כשהנתבע יש לו לישבע וליפטר יכול להפכה על התובע ולומר לו אין לך אצלי כלום או השבע וטול או תלך לך אבל כשהתובע יש לו לישבע וליטול אינו יכול לישבע להפכה על הנתבע ולומר השבע והפטר שיכול לומר לו איני רוצה לישבע אתה יש לך לישבע וליטול או השבע וטול או תלך לך ואם היא חשודה על השבועה שאינה יכולה לישבע אם שכנגדה אינו חשוד ישבע ויפטר ואם הוא חשוד אין כאן לא שבועה ולא תשלומין ובעד א' מעידה שהיא פרועה יכול להביאה לידי שבועה דאורייתא כיצד יפרע לה כתובתה פעם ב' בפני העד הראשון ועד אחר עמו הרי כאן שני עדים על פרעון השני ויתבענה מה שנתן לה תחילה ויאמר בהלואה נתתיו לך שהרי נתקבלת כתובתך פעם שנית והיא כשתכפור ותאמר לא קבלתי אלא פעם אחרי עד מכחישה

שאין מתנתה קיימת שהרי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש פסקו כרב ושמואל וא"כ הם סוברים דאין מתנתה קיימת ומכאן הוכח עוד למה שהעמדתי דברי הרא"ש בתשוב' דמתנתה קיימת במטלטלין במה שהעמדתי' הא לאו הכי אין מתנתה קיימת כדי שלא יסתור דבריו שפסק כרב ושמואל והארכתי בזה בתשובה. אלמנה שנשאת לאחר עד שלא נשבעה על כתובתה והכניסה לו נדוניות ומתה בלא שבועה עיין בת"ה סימן ש"ל : ובמרדכי פ' אלמנה נזונת ופ' ח"ה ופ' מי שמת ופ' הנזקין ° (ב"ק) ופ' הבעבעין ופ' הכותב ופ' ב' דסנהדרין : ובמהר"יק שורש י"ח : אלמנה שיש בידה מעות ונכסי' טוענת שמשל בעלה הראשון היא אם היא נאמנת עיין בהגהות מרדכי דכתובות פ"ד : כתוב בתשובות הרשב"א סי' תתע"ם אשה שהיו שטרי חוב יוצאים על שמה בחיי הבעל ונתנה אותה לבן שיש לה מאיש אחר ונשבעה שבועת אלמנה ואח"כ מתה דנראה קיימים בהן חדא דהא תפסינהו מחיים ותפיסה דשטרות תפיסה היא ועוד דהכא השטרות יוצאים על שמה מהן ליכא לן שלא נפלו לה מנכסי אביה ולכתב עוד בתשוב' על ראובן שקנה בתים ועשה השטר בשמו ובשם אשתו ומת והיא אומרת שהבתים קנו אותם מנכסים שנפלו לה מנכסי אבי אמה תוספת על מ"ש לה בכתובתה אלו קנה ראובן מנכסיו אף ע"פ שכתב השטר בשם אשתו לא קנתה אבל אם היא טוענת שקנתה מנכסים שנפלו לה מנכסי אביה רואים אם מוחזקת בכך שיש לה נכסי מלוג הדין עמה ואם אינה מוחזקת בכך אינה נאמנת ואפילו בשבועה לפי שכל מה שיש לאשה הרי הוא בחזקת הבעל ונשאל תתק"נו כתב שנשאל על אב ובן שהיו דרים בבית אחד ואוכלים על שלחן אחד והבן נשוי והיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו וכשמת האב והבן יורשי האב אומרים שהכל של אב והאלמנה טוענת שהכל שלה ושל בעלה והשיב עם האלמנה ואפי' אין לבעל נכסים ידועים כלל ואחר כל הנכסים חוץ מאונות ושטרות היוצאים על שמו הכל בחזקת האב וכתוב בתשובות להרא"ה בן סי' ח"ב ופשוט הוא : ומ"ש רבינו ואם מחלה לב"ח של בעלה אין מחילתה כלום וכו' הם דברי הרא"ש בתשוב' כלל נ"ו סימן ד' : ופעמים שאף גרושה משביעין אותה אפילו כשלא יטעון דתנן הפוגמת כתובתה או ע"א מעידה שהיא פרועה והנפרעת שלא בפניו ומנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה פוגמת כיצד היתה כתובתה אלף זוז והוא אומר התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא כך וכך בפ' הכותב : ומ"ש אפילו יש לה עדים כמה קבלה וכו' וכן מ"ש אפילו דקדקה מה שנטלה אפי' בחצי פרוטה וכו' שם בטעמא דלא איפתיטו וידוע דכל ספיקא ממונא הוי קולא לנתבע · ומ"ש או שכופרת בכל וכו' וע"א מעיד שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה או מנכסים משועבדים שבאו לטרוף מהלקוחות או שלא בפניו כגון שגירש והלך לו לא תפרע אלא בשבועה כל זה מבואר שם במשנה ופרש"י מנכסי' משועבדים משום דאי הוו בני מן הלוה גופיה הוה טעין ליה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרי' בשבועה דמשבעי' ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשביל לקוחות אנן טענינן דילמא אי הוית גבי מן הלוה הוה טעין לך אשתבע לי דלא פרעתיך ובעית אשתבועי השתא אנן טענינן דפתח פיך לאלם הוא ומנכסי יתומים נפרעת שלא בפניו כולהו משום האי טעמא עכ"ל : וכתב הרמב"ם והוא שיהיה במקום רחוק שיש טורח להודיעו וכו' בפי"ו מה"א : ומ"ש כן בשם רי"ף הוא בפ' הכותב : ומ"ש בשם הרא"ש ירא' דהאי מקום קרוב כדי שילך השליח ויחזור תוך ל' יום וכו' עד ומוספת אותו על כתובתה כל בפ' הנזכר וכל הנך שבועות הן דרבנן בפ' הכותב אהא דתנן עד אחד מעיד שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת אבל קם הוא לשבועה אמר רבא ב' תשובות בדבר דאדרבא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל · ומ"ש אפי' הכי צריכי נקיטת חפץ שם אהא דאמר רבא הכא מי נקט הוא מייתי לה לידי שבוע' דאורייתא כתבו התוספ' והרא"ש והר"ן ז"ל כרש"י ונפקא מינה בשבועה דאורייתא לאנקוטי חפצא ובדרבנן לא נקיט חפצא והוא עצמו סותר דבריו שפי' בהשולח גבי הא דא"ל רב לרב ירמיה מדפתי אדרה בב"ד ואשבעיה אין לב"ד דהכי קאמר ליה דלא לשבעה בב"ד דאמירי באנקוטי חפצא וכן כתב הרי"ף דבנקיט' חפצא היא שלך דין כל שבועות המשנה : ומ"ש ולא נפקא מינה אלא דאי קדמה ותפסה וכו' :

וכן

וכן מ"ס אבל אפוכי לא מפכינן אע"ג דקי"ל דשבועה דרבנן מפכינן ה"מ כשהנתבע יש לו לישבע וליפטר וכו' כ"כ הרי"ף והר"אש בפ' הכונס וכ"כ הר"ן בשם הרמ"בן דהא דאי קדמה ותפסה לא מפקינן מינה מסתברא דדוקא דתפסה מעות אבל תפסה מטלטלי כיון דגופייהו לא מקנו לה מפקינן מינה והדר לא גביא אלא בשבועה: ומ"ש ואם היא

גדולים ואע"ג דקטנה ת"ק לית ליה דאביי קשיא דבן ננס אית ליה ופסק הרמ"ם הלכה כבן ננס וכן פסק הרמ"ה בפרק ז' מה' אישות וכ"כ הר"ן מ"ש רבינו וא"כ היא נשבעת וכו' הוא כבן ננס שאמר שאף אחרונה נשבעת אע"פ שבאה לגבות ממנו וכגון שהן גרושות כולן נשבעות עכ"ל ומשמע דה"ה לומר דלאחרונה אף דכיון דבאה לגבות ממנו למה צריכה לישבע: ד"מ (ח) [illegible]

[illegible]

מכחישה וצריכה לישבע שבועה דאורייתא וצריך שיאמר לעד הראשון שמכוין לכך שאם לא כן תאמר באמת שקבלתי שתיהן אבל היו עליך ב' כתובות והרי העד הראשון מסייעה אבל כשמודה לעד תחילה שאין כוונתו אלא להביאה לידי שבועה דאורייתא אז אין הראשון מסייעה כיון שאינו מסייעה אינו יכול לומר ב' כתובות היו לי דמילתא דלא שכיחא היא הפוחתת כתובתה אינה צריכה שבועה ד"ד פוחתת כגון שהוציאה כתובה מאלף זוז והוא אומר נפרעת והיא אומרת לא נפרעתי כלום אבל אין לי עליך אלא ה"מ זוז כי אמנה היתה ביני לבינך שנתחייבת לי בקנין אלף זוז והאמנת בי שלא אתבע ממך אלא ה"מ נוטלת בלא שבועה אבל אם אינה אומרת אמנה היתה ביני לבינך אפילו ה"מ אינה נוטלת דהאי שטרא חספא בעלמא הוא היא אומרת בתולה נשאתי וכתובתי מאתים והבעל כשנתגרשה או היורשים כשנתאלמנה אומרים אלמנה נשאת ואין לך אלא מנה והכתובה נאבדה או במקום שאין כותבין כתובה אם יש עדים שיצתה בהינומא או שעשו לה כמנהג הבתולות במלבוש שרגילין להלביש בתולות או בשאר דבר ידוע לפי מנהג העיר כתובתה מאתים אפילו אחד מהם קטן כשראה העדות כיון שהוא עתה גדול ויש אחר עמו מהני ואם אין עדים אינה נוטלת אלא מנה כתב הרמ"בם שהבעל צריך לישבע שבועה דאורייתא וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאינו נשבע אלא היסת מי שהיה נשוי ד' נשים שנשאן זו אחר זו ומת ובאין לגבות כתובתן הראשונה נשבעת לשנייה שאין לה משל בעלה כלום והשנייה לשלישית והשלישית לרביעית והרביעית נשבעת ליתומים ואפילו אם הם גדולים אין נפרעין מהם אלא בשבועה היו כולם יוצאות ביום אחד במקום שכותבין שעות הראשונה תקדום ואם אין כותבין שעות אז שיעבוד כולם חל ביחד ואם כתובה של האחת מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות ולד"ה בין הניח רב או מעט כך הדין שיחלקו כל עזבון המת לו' חלקים ונוטלת של מנה חלק א' ושל מאתים ב' חלקים ושל ג' מאות שלשה חלקים שכל אחת נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כתובתה ולפ"ז אם הניח ג' מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מאה ושל ג' מאות מאה וחמשים ולרב אלפס חולקות ממש שוה בשוה עד שתפרע כל אחת כתובתה ולפ"ז אם הניח ש' כל אחת נוטלת מנה ואם הניח יותר השתים הנשארות חולקות אותו ביניהם בשוה ולזה הסכים א"א ז"ל כשב"ד או יורשין משביעין האלמנה אין להשביעה בב"ד אלא חוץ לב"ד אבל מדירין אותה אפי' בב"ד וצריך שידירוה בדבר שיש בו עינוי נפש ושתהיה באיסור כל ימיה כגון שתאמר יאסר עלי דבר זה אם נהנתי שום דבר מכתובתי והוא דבר שיש בו עינוי נפש אבל אם אין בו עינוי נפש או אפי' יש בו עינוי נפש ואינה באיסור כל ימיה כגון שאומרים לה משביעין אנו עליך שלא תאכל דבר זה אם גבית שום דבר מכתובתך והיא אוכלת אותו בפנינו לא מהני שאינה חוששת על העונש אלא בנדר של עינוי נפש שעומד בו כל ימיה ולא מהני נדר אלא כל זמן שלא נשאת אבל אם נשאת אינה נוכה בנדרה שהבעל יפר לה אפי' נדרה ע"ד רבים ואפי' אם נתן לה רשות שתדור ע"ד הב"ד יכול לחזור ממה שהרשה ויפר לה וגרושה שבאה לישבע כגון שהבעל אומר פרעתי או פוגמת

[illegible]

פוגמת וכיוצא בזה נשבעת אפילו בבית דין וכתב ר"י שהאידנא נהגו להשביע אלמנה בב"ר :

צז הבעל שמשביע אשתו על כתובתה יכול להשביעה ג"כ על כל שנתעסקה בו כל ימי היותה תחתיו אבל קודם לכן אינו יכול להשביע בטענת שמא דתנן המושיב אשתו חנונית או שמינה אפיטרופא הרי זה משביעה בכל שעה שירצה כיון שנושאת ונותנת בשלו יכול להשביעה אפילו בטענת שמא אם הפסידה שתי כסף אבל אם אינו נושאת ונותנת אלא שמתעסקת בצרכי הבית בפלכה ובעיסה כדרך כל הנשים אינו יכול להשביעה בטענת שמא אם לא בטענת ברי או ע"י גלגול ור' שמעון פליג ואומר דאף אם הושיבה חנונית או מינה אפיטרופא אינו יכול להשביעה בטענת שמא כל זמן שאינה תובעת כתובה זה אבל אם גרשה ותובעת כתובתה משביעה על הכל ופסק רב אלפס כת"ק שאם מינה אפיטרופא משביעה כל שעה שירצה ור"ת פסק כר' שמעון והורה הלכה למעשה באשה שמינה בעלה אפיטרופא והיה לה הרבה מעות ואמרה של אחרים הם ורצה בעלה להשביעה ופסק ר"ת שלא היה יכול להשביעה כל זמן שלא תבעה כתובתה וכ"כ א"א ז"ל ונראין דבריו. וגם כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא עבדינן עובדא לחייבה שבועה :

צח פטרה הבעל משבועה גובה כתובתה בלא שבועה וכפי לשון הפטור היא נפטרת כיצד כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה שום שבועה לא שבועת אפיטרופוס אם היתה נושאת ונותנת ולא שבועת פוגמת אבל לענין עד אחד מעיד שהיא פרועה כ' הראב"ד אינו מועיל הפטור וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאף לזה מועיל אבל לענין נפרעת שלא בפניו כתב יש להסתפק אם יועיל דלכאורה נראה שלא יועיל דכיון דנפרעת שלא בפניו מעיזה פניה אמנם יראה שהפטור מועיל גם בזה ע"כ אבל משביע את יורשיה אם גרשה ומתה יורשיה נשבעין שבועת יורשין שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ששטר זה פרוע ואת הבאים ברשותה כגון אם מכרה כתובתה לאחר ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעים כתובתה נשבעים שבועה שלא פקדתנו ודוקא שמתה אבל אם היא עדיין קיימת לא יתנו ללקוחות בלא שבועה א"כ תשבע היא שלא נפרעה ומשביעין ג"כ יורשיה והבאים ברשותה אם פגמו כתובתה או אם נעשו אפיטרופין ואפילו אם נתן לה רשות למנות אפיטרופין ליורשיה או לאחרים אינו מועיל להם לפטור בפטור שפטר כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביע לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה שום שבועה. אבל יורשיו או הבאים ברשותו כגון לקוחות שקנו ממנו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה כגון אם

אם נתגרשה ומתה אבל נתאלמנה ומתה קודם שנשבעה אין יורשי' יורשין כתובת' כדפי' לעיל כת' לה נדר ושבוע' אין לי וליורשי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו יכולים להשביע לא היא ולא יורשיה ולא הבאי' ברשות' ואפי' אם פגמה כתובת' או היורשים או אפי' יורשים מן היורשי' פטורין משבוע' אבל אם נעשת אפיטרופא לאחר מיתת בעלה לזה אינו מועיל הפטור אלא משביעין אותה על אותו אפטרופוסו' אבל לאפיטרופ' שנעשית בחיי בעלה מועיל שאפילו ע"י גלגול אין יכולין להשביע [ג] ורב אלפס כת' שאפילו לא פטרה אין היורשי' יכולי' להשביעה על אפיטרופו' שנעשית בחיי בעלה [ד] ולא נהירא לא"א ז"ל ומיהו על מה שמכרה לצורך קבורה בין מיתה לקבור' מהני שאין משביעין אותה עליו אפילו ע"י גלגול וביר' משמע דאפילו אם מכרה שלא לצורך קבורה בין מיתה לקבורה מועיל הפטור שפטרה ובגמרא דידן לא משמע כן וגמרא דידן עיקר כתב לה דלא נדר ודלא שבועה או נקי נדר או נקי שבועה מנכסי הוי כאילו כתב לה שבועה אין לי עליך והוא אינו יכול להשביע אבל יורשיו ובאי כחו משביעין אותה ואם כת' לה נקי נדר או נקי שבועה או דלא נדר דלא שבועה מנכסי אילין לא הוא ולא יורשיו ולא באי כחו יכולין להשביע כתב הר"ף אע"פ שהאמינה על יורשיו ועל הבאים מכחו אין מועיל אלא לענין יורשין אבל אין פטור מועיל לגבות מלקוחות בלא שבוע' לפיכך אם יש עליו ב"ח אחר או כתובה או לקוחות אין הפטור מועיל לה וכן כתב ר"ח מעשי' בכל יום שאין נפרעין מנכסי משועבדין אלא בשבוע אע"פ שיש לה נאמנות ומהיורשין בלא שבוע ורבי זרחיה הלוי כת' אם מכר קודם הנאמנות אז אינו מועיל דלאו כל כמיניה לגרוע כח דלקוחו' אחר שמכר להם כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל

קודם אינה חייבת לשלם אלא הדמים שקבל מן הלוקח ואף לדברי המפרשים דכל מוחל ה"ה אינו חייב לשלם אלא דמי המכר מ"מ כ"ע לאו דינא גמירי והא יראה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר אבל מה שאומרת שנפרעה קודם המכר דבר הידוע הוא כיון שמקח טעות היה הדמים חוזרים עכ"ל. ומ"ש רבינו ומשביעין ג"כ יורשיה והבאים ברשותה אם פגמו הכתובה או אם נעשו אפטרופין וכו' הם כת' הרא"ש וי"מ משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה אם פגמו הם הכתובה פירוש מפרש משביעין את יורשיה ואת הבאים ברשות' שבוע' אפטרופוס כגון שנתן לה רשות למנות את יורשיה או אדם נכרי אפטרופו' תחתי' אע"פ שפטר' מן השבוע' משביע את יורשיה ואת הבאי' ברשותה ומדקדק זה בירושלמי כל ד' שומרין אם פטרן מן השבועה והשאילו לאחרי' ברשו' משביע את האחרים עכ"ל. וכתב רבינו כחומרי כל הפירושים פרש"י ופי' ה"מ ופיר' הירושלמי משו' דכיון שהבעל מוחזק בכתוב' לא מפקי' מיניה אלא בדבר הברור לדברי הכל ועיין במרדכי בפ' הנזכ' • כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך וכו' אבל יורשיו והבאי' ברשותו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאי' ברשות' הם במשנ' • ומ"ש אבל נתאלמנה ומתה וכו' כדפרישי' לעיל הוא בסי' צ"ו וכת' לה נדר ושבועה אין לי וליורשי וכו' ולא הבאים ברשות' ג"ז שם במשנ' ומ"ש ואפי' אם פגמה כתובתה או היורשי' או אפי' יורשי' מן היורשים כ"כ שם הרא"ש וכ' עוד ולא דמי לשבוע' אפטרופו' דאע"ג שפטר' ממנו ומיורשיו אם נעשי' אפטרופו' אח' מיתת בעלה צריכה לישבע דהת' לא פטר' אלא מאפטרופוס' של ממונו שאף יורשים לא ישביעו' על שנעשי' אפטרופוס' על ממונו וכשמת יצא הממון מרשותו ונכנס לרשו' היתומי' ואפטרופוס' של ממון יורשי' לא פטרה אבל שבוע' דפוגמת פטרה מכל פגם שיבוא לאותה כתוב' שכת' לה ממה שיהיה ולמי שיהיה ועוד מסיק אדעתא דילמא לא יוכלו יורשיו לפרוע כתובת' בבת אחת ותצטרך לפוגמ' ע"כ בקש שיפטרנ' מן השבועה גם מיורשיו אבל לא מסיק אדעת כלל שיורשיו ימנוה אפטרופ' עכ"ל. וכתב עוד הרא"ש הא דקתני ולא הבאי' ברשותו היינו לקוחות שאחר הפיטור אבל לקוחות שקדמו לפיטור לאו כל כמיני' ומיהא טוב להשביע אפי' אחר הפיטו' כדברי ר"ח מפני הרמאי' עכ"ל ודברי ר"ח כ' רבי' לקמן בסי' זה. ומ"ש רבי' אבל לאפטרופא שנעשית בחיי בעלה מועיל שאפי' ע"י גלגול אין יכולין להשביע כלומר דאילו בלא גלגול אפי' לא פטרה אין עליה שום שבוע' לדע' הרא"ש שפס' כר"ש דבכל זמן שאינ' תובע' כתובת' אין היורשי' משביעין אותה וכמו שנתבאר בסי' שקודם זה. ומ"ש בשם הרי"ף שאפי' לא פטרה אין היורשי' יכולים להשביע' על אפטרופ' שנעשי' בחיי בעלה בפ' הכו' אהא דאמרי' שבוע' מאי עבידתה א"ר יהודה אמר רב על אפטרופא שנעשי' בחיי בעלה כ' הרי"ף הא דרב יהוד' אמ' רב אסיפ' מתניתין הוא דתנן הלכ' מקב' בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפטרופ' אין היורשין משביעין אותה ואם נעשי' אפטרופא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר שבוע' מאי עבידת' אמ' רב יהודה אמר רב על אפטרופא שנעשית בחיי בעלה וטעמו משום דבגמ' איתמר הא דרב יהודה אמר רב אמתני' דכתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ואותיב רב מרדכי קמיה דרב אשי מי הוה ידעא דמותיב לה אפטרופ' דאמר ליה כתוב לי דלא משבעת לי א"כ אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה הלכה מקב' בעלה לבית אביה וכו' ומשמ' לרבי' דכיון דהרי"ף מתני לה אסיפ' משום קושי' דמי הוה ידעא דמותיב לה אפטרופ' א"כ הא דאין משביעין אותה על שעבר לא מטעם פיטו' שפטרה הבעל הוא דמי הוה ידעא וכו' אלא טעמ' משום דאין ליורשים יכולת להשביעה על אפטרופא דבחיי הבעל ואפי' לא פטרה כמי • ומ"ש ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל הוא משום דמתני' דכתב לה נדר ושבוע' אין לי עליך וכו' כתב דפטרה נמי משבוע' אפטרופא ומ"מ ק"ל הה"ל לרבי' לכתוב זה בסי' לעיל דלרב אלפס אע"פ שפטרה מנדר ושבועה יכול הוא להשביעה על אפטרופוסות אם היתה נושאת ונותנת : ומ"ש ומיהא על מה שמכרה לצורך קבורה בין מיתה לקבורה משכי בפ' הנז' אהא דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפטרופא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפטרופא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר אמרינן שבועה מאי עבידתה אמר רב יהודה אמר רב על אפטרופא שנעשית בחיי הבעל אבל בין מיתה לקבורה משביעינן לה ורב מתנה אמר אפי' בין מיתה לקבורה לא משביעינן לה דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא ומשמע דהלכתא כרב מתנה וכך הם דברי הרי"ף ** *(ב"ה) ומשמע דהא דאין משביעין אותה על מה שמכרה כדי שלא תתרחל [illegible] מזבנינן בלא אכרזתא [illegible] אפילו לא פטרה אין משביעין אותה ויש לתמוה על מ"ש רבי' על מה שפטרה לצורך קבורה מהני [illegible] פטרה נמי : ומ"ש וביר' משמע דאפי' אם מכרה שלא לצורך קבור' בין מית' לקבור' מועיל הפיטור שפטרה כ"כ שם הרא"ש וכ' א"כ אבל לפום גמר' דידן דמייתי עלה הא דנהרדעי משמע דמיירי דוקא בזבינא שמתה הם הרי"ף כ' בשדיא דלזבני שמת דוק' אמרו כ' הרי"ז בס' ס"ק"ח בנדון זה אין כאן פיטור לא ממנו ולא מיורשין דמתני' תנן דכת' לה נדר ושבוע' אין לי עליך וכו' ולשון זה כולל אפטרופוס' ומה שנשאה ונתנה בתוך הבית ופגימת כתובה אבל בלשון שרגילין עתה הסופרים לכתוב בכתובות איני רוצה שיהא נכלל בלשון ההוא מה שנעשי' אפטרופא בחיי בעלה שהם כותבים וכל זמן שהיא בתוב' וכו' וכו' תהא נאמנת לומ' לא נתפרעתי בלא שום שבוע' קלה וכו' כב' עדי' כשרי' לפול ולשון זה אינו כולל שום נאמנות על מה שנשאת ונתנה בחייו שלא יוכל להשביעה הוא או יורשיו עכ"ל. כתוב במישרי' נכ"ג ח"א אלמנה שנושאת ונותנת בתוך הבית אין יכולים להשביע' על טענת שמא אלא כשחושדין עליה שתי כסף אבל בפחות לא וקוד' שחלקו אבל אם חלקו כבר ונסתלקו ממנה אין יכולי' להשביע' על טענת שמא עכ"ל : עוד כתוב שם בדין אלמנה שנושאת ונותנת בתוך הבית והיו שטרי הלואה או מכירות יוצאת על שמה וכן אם יש לה מטלטלים : כתב לה דלא נדר דלא שבוע' וכו' בפ' הנזכר (דף פז) איפליגו אמוראי במילתא ובתר הכי אמרי' שלח ר' זכאי למר עוקבא בין דלא נדר ובין נקי נדר מנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה מנכסי אילין בין הו' ובין יורשיו אין משביעין אותה ויש לתמוה על רבי' למה כתב כן דהא בתר הכי אמרינן אמר רב נחמן אמ' שמואל משום אבא שאול בן אמא מרים בין דלא נדר בין נקי נדר בין מנכסי בין מנכסי אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וא"ד לה מתנית' אבא שאול בן אימא מרים אומר בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכ' כבן אמא מרים ועיין בתשובו' הרשב"א סי' אלף כ"ט והשתא לדברי ר"ח ושר"א שפסקו הלכ' כאבא שאול פשיט' דלא הוה ליה לכתו' להא דשלח ר' זכאי כלל ואפי' לדברי רב אלפס שפוס' כת"ק משמ' ודאי דלית' לדשלח ר' זכאי מקמי הא דאמ' רב נחמן אמ' שמוא' דבין מנכסי בין מנכסי אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה ולמה לו לכתבה וצריך עיון : כתב רב נטרונאי בתשובה הא דאמר אבא שאול בן אמא מרים אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומי' לא יפרע אלא בשבוע' ה"מ דכת' לה בשע' קידושין דלא מהני תנאיה אלא לנכסים אבל פטרה בשעת מיתתו ואמר תנו לה כתוב' ואל תשביעו אותה דבריו קיימים ונוטלת שלא בשבועה בין לשעבר ובין לעתיד לבא ואע"פ שהיה הבית בעלה דכיון דקא מפקיד בשעת מיתה כמקבלת מתנה דמיא אבל אם ראו אותה שמפסדת במה שהניח בעלה בדבר גניבה בדבר ברור תשבע להבא עכ"ל : כתב הרי"ף אע"פ שהאמינה על יורשיו ועל הבאי' מכחו אין מועיל אלא לענין יורשים אבל אין פיטור מועיל לגבות מלקוחות בלא שבועה וכו' בפ' הכו' אהא דתנן הנפרעת משועבדי' לא תפרע אלא בשבועה כתב וא"ע [ג] דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבוע' דלא מהניא נאמנו' אלא דהימניה לוה למלוה עליה דידיה ועל ירתיה בתריה אבל היכא דאיכא עליה חוב לאחרינא אחריתא או כתובת אשה או לוקח דזבן מיניה לא מהניא ומסתייע הדין סברא מהא דגרסי' בפ"ב דכתובות האומר שטר אמנה הוא אינו נאמן ואמרי' דקאמר מאן אלימא דקאמר לוה וכו' לעולם דקאמ' מלוה וכגון שחב לאחרים אלמא כל היכא דחב לאחרים וליכא גביה מהימן דפרע אין הודאתו הודא' והא נמי דכותה וכ' הרא"ש מקשינן על דבריו מהא דתנן במתניתין דמועיל נאמנות שכתב לאשה אף על הבאים ברשותה ותניא בתוספתא אלו הן הבאים ברשות' כל שמכר או נתנה לאחר וא"כ הבאי' ברשותו נמי הוי שמכר נכסיו לאחרים וקתני דמועיל נאמנו' וגובה נאמנה מהם בלא שבועה ויש לתרץ דבריו דהא דקאמ' דלא מהני נאמנו' היינו אחר שמכ' נכסיו דומי' דשטר אמנ' דלאו כל כמיני' לגרועי כח הלקוחות אחר שמכר להם כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל שמכר נכסיו לאחרים וכן חילק בעל המאור אבל מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע שלא ירד לחילוק זה משמע דמפליג בין ירתיה ללקוחות דומי' דירתיה וכן כתב ר"ח ז"ל מעשי' בכל יום שאין נפרעין מן המשועבדים אע"פ שיש להם נאמנו' בשבועה ומן היתומים שלא בשבועה ואיפשר דטעמיה משו' דחיישינן לקנוניא שמא הטעו והחזיר לו השטר אע"ג דמפרש בתוספת' דבאים ברשותה היינו לקוחו' הבאי' ברשותו לאו היינו לקוחו' אלא אפוטרופוס שמינה על נכסיו והראב"ד והרמ"ה ז"ל חילקו גם הם בין קדמו הלקוחות ובין קדם הנאמנו' והאידנא דנפישי רמאין נכון להחמיר כדברי ר"ח והרי"ף עכ"ל : *(ב"ה) וכ' הרמב"ם בפי"ט מה' מלוה ולוה שאפי' התנה בפי' שתגבה מהלקוחות בלא שבועה אין תנאי מועיל שאין [illegible] לאבד ממון חבירו והכי נקטינן : ומ"ש רבינו ויש אומרים דהיינו דוקא שכתב לה הנאמנות בשטר וכו' : ואבא שאול פליג אתנא קמא בפיטור יורשים וכולי ופסק רי"ף כת"ק דפיטור מועיל אף גבי יורשים וכו' דברי רבי' כאן כמעורבבים שהרי על מה שכתבתי בסמוך אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים כת' רב אלפס וה"מ דכתב לה דלא נדר ודלא שבוע' א"נ נקי נדר נקי שבוע' בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי' אחרי אבל אי כת' לה בין ממני בין מיורשיי אחרי גובה בלא שבוע' ואפי' היא פוגמת כתובתה בין ממני בין מיורשיו אחריו כסתם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי

*Oo יד א   אינו

(ג) ובב"י פ' הכותב דף תקי"ז ע"ב דיכול להשביע ע"י גלגול :

(ד) ומשמע בב"י פ' הכות' דף תקי"ח ע"א דאם היתה אפטרופא בחיי בעלה ונמשך כך לאחר מותו או שמינה האב בחיים שתהא אפטרופא על ממונו לאחר מיתה דזהו מקרי אפטרופא של חיי בעלה אבל אם מינוה יתומים הוי דלאחר מיתה וכ"ע שם :

(ה) וכ"כ המרדכי סוף הכותב וכ"ע שם דאם כתב לאשתו שטר נאמנות עליו ועל יורשיו א"ה אינה נוטלת כתובתה בלא שבועה אא"כ כ' בפי' נאמנת לכתובה ליד בעל השטר על התחתונה עכ"ל ואין נ"ל כן מדברי שאר הפוסקים

(ו) כת' המרדכי פרק הכותב ע"ל תשובת מוהר"ם דאף אם נאמנו' לא מקרי תובעת כתובתה לענין שצריכה לישבע על אפטרופוס שנעשית בחיי בעלה דלא מקרי גביית כתובה הואיל ויחד לה קרקע וע"ש שהאריך בזה

בשביל שמכר נכסיו את בן וכ"כ הרמ"ה וי"א דהיינו דוקא שכתב לה הנאמנות בשטר וקנו מיניה שאז מועיל אף גבי לקוחו' משום דאית ליה קלא וא"א ז"ל כתב האידנא דנפישי רמאי נכון להחמיר כרב אלפס ואבא שאול פליג את"ק בפטור יורשים וקאמר דאפי' פטרה בפירו' מן היורשים או כתב לה נקי נדר נקי שבוע' מנכסי אילין אינו מועיל גבי יורשין ואינ' גובה מהן אלא בשבועה ופסק רב אלפס כת"ק דפטור מועיל אף גבי יורשים וה"מ כשפירש לי וליורשי אבל לא פיר' אע"פ שכתב נקי נדר נקי שבועה מנכסי אילין לא מהני וצריכה שבועה ור"ח ור"י פסקו כאבא שאול דלא מהני כלל גבי יורשין אפילו פי' לי וליורשי' ולזה הסכים א"א ז"ל וכתב ר"ח דוקא דלא קנו מיניה אבל קנו מיניה אין משביעין לא אותה ולא יורשיה דאלים כח קנין לפוטרה לגמרי ממנו ומיורשיו יחד לה קרקע שתגבה כתובתה ממנו אפי' לא פי' ד' מצריו אלא אחד מהם גובה בלא שבועה דלא חיישינן תו לצררי ואם יחד לה מטלטלי אפי' אינן בעין גובה בלא שבוע' אבל לרב אלפס צריך שיהו בעין או אחרים שבאו מחמתן כגון שיחד לה מטלטלי והם עסקא והוא נושא ונותן בהם ומכרם וקנה בדמיהם סחורה אבל אם אינן בעין ולא אחרים שבאין מחמתן צריכ' שבוע' אבל לרש"י אפי' נגנבו או אבדו אותם שיחד אינה צריכ' שבוע' דכיון שאבדו אותן שיחד לה תו לא מייח' לה אחריני וכן הי' מסקנ' א"א ז"ל:

צט

אלמנה שבאת לגבות כתובת' שמין כל בגדיה בין של חול בין של שבת ומנכין אותם מכתובת' אבל גרוש' כיון שמוציא' מדעתו אין שמין לה בגדיה לא של חול ולא של שבת וכ"ש שגובה מתנ' שכת' לה בכתובת' וכתב בעל העיטו' דוקא שמוציא' מדעתו

אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו וכו' ואמרי' שבוע' מאי עבידת' אמ' רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפוגמ' כתובת' עכ"ל משמ' בהדי' שהוא ז"ל סובר דלא פליג אבא שאול אתנא דמתניתין דתנא דמתני' דאמ' דמהני פיטו' אף ליורשי' איירי במפרש שפוטר בין ממנו בין מיורשיו ואבא שאול דא' מדלא מהני פטו' ליורשי' איירי בשלא פי' שפטר' אף מיורשיו ומר אמ' חדא ומר אמ' חדא ולא פליגי והא דאיצטריך ר"ה למימר הלכ' כאבא שאול לא לאפוקי מתנא דמתני' איצטריך דהא לא פליגי אהדדי כדאמרן אלא לאפוקי מהא דר' זכאי למר עוקבא ומאיך אמוראי דאיתא התם דסברי דאע"ג דלא פי' שפוטר' אף מיורשיו פטורה זה נראה ברור בדברי רב אלפס. וכיון דרב אלפס סובר דאבא שאול ות"ק לא פליגי אהדדי לא ה"ל לרבי' לכתו' ואבא שאול פליג אתנא קמא בפיטור יורשי' וכו' ולכתוב עליו ופסק רב אלפס כת"ק וכו' אלא כך ה"ל לכתוב ואבא שאול אמר בין דלא נדר בין דלא שבוע' בין נקי נדר בין נקי שבוע' בין מנכסי בין מנכסים אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמי' הבא ליפר' מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואיפסיק בגמ' הלכתא כותיה ומפרש רב אלפס דלא פליג אתנא דמתני' דאבא שאול מיירי בשלא פי' שפטר' אף מיורשיו ותנא דמתני' מיירי בשפטרה בפי' אף מיורשיו וה"א ז"ל מפרש דפליג אתנא דמתני' ואפי' בשפיטר' בפירו' אף מיורשיו קאמ' דלא תפרע אלא בשבועה והלכתא כותיה ובכך היו הדברי' מתבארי' כהוגן

* (ב"ה) ועוד יש לתמוה למה הפסיק בין הנקי' בדין אם הנאמנו' מהני אף לגבי לקוחות שקודם ה"ל לגמור דין אם נאמנו' מפורש ליורשי' מועיל ואח"כ ה"ל לכתוב אם מועיל גם לגבי לקוחות:

ודעת הרמ"בם בפי"ו מה"א כדעת הרי"ף וכת' הה"מ על דברי הרי"ף שכתבתי בסמוך וק' לה"א פסקא דאמרי' לקמן אלא אמר אביי אמה נדר ושבוע' אין לי עליך וכו' ואתא ר"ה למימ' כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וקא מיפלגי בפלוגת' דאבא שאול בן אימא מרים ורבנן אלמא דחזי' דר"ה דמחייב שבועה אפי' דאמר אין לי ולא ליורשי עליך ועל יורשיך סבר כאבא שאול אלמא דאבא שאול מחייב שבוע' בכל ענין ופסק ר"ה כאבא שאול ויראה שכך היתה דעת הרי"ף דאבא שאול ס"ל כשאמ' נקי נדר או דלא נדר ולא אמר אין לי עליך משמ' שתהא בלא נדר מכל אדם אף מן היורשים ואע"פ שאמ' מנכסי אבל מה אעשה שחכמי' הזקיקוה שבוע' כשאמר בל' הזה אע"פ שיש במשמעותו שאף מן היורשים פטר' ומיהא היכא דפטר' בהדי' מן היורשי' מודה אבא שאול ובהא פסיק ר"ה כאבא שאול והא דאמרי' לקמן ר"ה כאבא שאול פירש כשט' אבא שאול קאמ' נעדים מיניה כי היכי דלאבא שאול כי אמ' דלא נדר נקי נדר משמ' לדידי בין ממני בין מן היורשי' ואפ"ה קאמ' שחכמים הזקיקוה לישבע ה"נ לר"ה אפי' פטרה בהדיא מן היורשים ס"ל דהזקיקוה חכמי' לישבע והא ר"ה פסק כאבא שאול אפי' פטרה בהדי' מן היורשי' וכן דעת התוס' עכ"ל: * *(ב"ה) תשו' מהרי"ו שהוא סוב' כר"ח והתוס' ויש לתמו' על זה שכתבתי ותיוי בלל ע"ה סי' ו' תשו' שהוא סובר בהפך וז"ל הרשב"א בתשו' אם יש נאמנו' בכתובת' ופטר' בעל בפי' בין ממנו בין מיורשיו נוטלת היא אפי' שלא בשבועה כמשנתינו בפר' הכותב דאבא שאול דאמר מה אעשה שהרי אמרו חכמי' הבא ליפרע מנכסי יתומי' לא יפרע אלא בשבוע' לא אמר אלא בנקי נדר בין מנכסי בין מנכסיא אילין שלא האמינה בפי' על היתומי' במשנתנו וכן דעת הרי"ף ור"ח וכ"ש אם קנו מידו וכ"כ ר"ח וכ"כ הרמ"בן בר"פ הניזקין גבי כתו' בו סבה וכן מורי ה"ר יונה ז"ל וכן דעתי כוותה ואע"פ שהרב בעל המאו' כ' כאבא שאול אפי' באומ' בין ממני בין מיורשי ויש לו ראיה מדאמרי' התם גבי מתניתין דר"ש אומ' כל זמן שתובע' כתובתה היורשים משביעין אות' דהא דר"ש פליגא אמתניתין דנדר ושבוע' אין לי ולא ליורשי עליך ואמרי' דר"ש כאבא שאול אלמ' אבא שאול אפי' במפרש פליג ולית ליה מתני' ואני אומר אין משם ראיה גמור' דהת' ה"ק ר"ש כאבא שאול דאמ' אין פיטור מועיל ומיהו הא דר"ש עדיפא מדאבא שאול דאילו אבא שאול דוק' בדלא נדר ונקי נדר ודר"ש אפי' בכה' ושבוע' אין לי ולא ליורשי עליך ורבנן כרבנן דברית' דאבא שאול דמסתמ' פליגי עליה וכמו שפירש"י ז"ל על כל שפטר' מן השבוע' בין ממנו בין מן היורשים גובה בלא שבוע' עכ"ל: כתב הרי"בש בסי' קמ"ט אפי' לדעת אותם הפוסקים שאין נאמנו' מועיל לעקור תקנת חכ' ז"ל ואפי' התנה כן בפירוש מ"מ זה הוא כשהמתנה הוא חי ובא ליפרע מנכסי יתומי' שצריך לישב' אבל כשמ' מלוה אין יורשיו מפסידין ולא דייניגן להו כדינ' דרב ושמואל דכיון דדייני' דעבד כר' אלעזר עבד הכא שיש בו נאמנו' עבדינן לכתחל' כר' אלעזר דכיון דמדינא מהני נאמנו' אלא דרבנן עשו חיזוק לדבריה' שלא לעקור תקנת' בתנאי הכא לא דייני' ליה בתרי קולי קולא דאבא שאול וקולא דרב ושמואל כדאמרי' התם הבו דלא לוסיף עלה וכן דעת בעל המאור בשם חכמי נרבונא ומברא' כוונה היא עכ"ל וכבר כתבתי בסי' נ"ו שכן דעת הרשב"א והר"ן: וכתב עוד בסי' ק"א אם כתב בכתובת' של זו נאמנות בין ממנו בין מיורשיו בב' עדים כשרים לעולם אין להם להשביעה ואע"פ שנהגו להשביע אלמנה לגבות כתובתה זהו לכתחלה לחוש לדברי הפוסקי' דאין נאמנו' מועיל לגבי יורשי' ואפי' במפרש אבל בדיעבד להפסידה כתובת' שאינה יכול' לישבע או שמת ולא נשבע' אין מפסידין אותה כתובת' וכ"כ בעל המאו' בשם חכמי נרבונא והסכימו מן האחרוני'

וכן י"ל בנדון זה שכיון שיש כמה גאוני' עולם מודים שנאמנות מן היורשים בפי' מועיל אין להפסידה זו כתובת' מפני החשש שהרי אפי' העידו עליה ק' עדי' שנפרעה מכתובת' בפניהם היא נאמנת יותר מכולם שהרי שהאמינה כב' עדי' ותרי כמאה וכ' שאפי' היא חשודה על השבוע' גובה והאריך בדבר: (ב"ה) ודעת הרמ"בם בפט"ו מה' מלוה ולוה כהרי"ף ולענין הלכ' כיון שהרי"ף והרמ"בם מסכימי' לדעת אחת וכ"ש דהני רבוותא ס"ל כוותייהו הכי נקטינן: וז"ל הריטב"א בתשו' דעת הרי"ף דאבא שאול כי היכי דלא פליג עם רבנן דמתני' בריש דמתני' שאם כתב לה נדר ושבוע' אין לי שהו' אינו יכול להשבי' אבל יורשיו משביעי' אותה ה"נ לא פליג בסיפ' דמתני' דכת' לה נדר ושבוע' אין לי ולא ליורשי עליך ואבא שאול דיק' חדת' אתא לאשמועי' שאם לא כתב בפי' פיטו' יורשי' אלא שאמ' לה א' מאלו הלשונו' כגון דלא נדר מנכסי' וכו' קאמר אבא שאול שאע"פ שבשאר מקומו' יש במשמעות אלו הלשונו' אפי' היורשי' מה אעש' כלו' האיך אדקדק כן שהרי אמרו חכמי' וכו' והיאך או' שכוונתו היתה לעקו' תקנ' חכמי' לפטרה משבוע' היורשי' אלא כיון שהדברי' סתומי' יש לי לומר שלא נתכוון לפטר' אלא ממנו אבל לא מיורשיו ולא נתחוור פירושו אבל רבותי המפרשי' ז"ל משמ' דלשון הגמ' מוכיח דאבא שאול ורבנן פליגי ודעת הרא"בד והרמ"בן ובעל העיטו' דאב' שאול ורבנן בסיפ' דמתני' פליגי דרבנן דמתני' אמרי שאם כת' אין לי וליורשי עליך מהני ואבא שאול פליג ואמר בין דלא נדר וכו' אלו הלשונו' הרי הוא כאילו פטר' בפי' מן היורשי' אבל מה אעשה שאין תנאי זה מועיל שהרי אמרו חכמי' הבא ליפרע וכו' והוא אינו יכול להתנו' ולעקו' תקנ' חכמי' דקא סבר אבא שאול דפיטור לא מהני לגבי יורשים כלל וקרוב לדרך זה דברי ר"ח ז"ל והוא מפר' מימר' דאבא שאול בין דלא נדר וכו' ודאי אפי' מן היורשי' פטר' שלא ישביעו' אלא שלא פטרה אלא משבוע' פוגמת ואפטרופ' הנזכרי' במתני' לעיל מינה אבל לא משבוע' אלמנ' הבאה לגבו' כתוב' וע"ז קאמ' אבל מה אעש' כלו' מה יועיל לה זה הפטו' אחר שלא פטרה משבוע' אלמנ' שהרי סופה שתבא לגבו' כתוב' ותשב' בדין הבא ליפרע מנכסי יתומי' ומגלגלין עליה פוגמת ואפטרופ' דמגלגול לא פטר' וה' בעל העיטור ג"כ לגל בתוך פירושו שכתב דר"ח ואח"כ כתב הא דאבא שאול ה"מ בשלא קנו וכו' ויש לך להזכי' דהאי מימר' דמרן ז"ל לאו אסבר' דסמיך ליה קאי דהא לא שייך ביה כלל שהרי ר"ח או' דפוגמ' ואפטרופ' שפטרה בפי' פטור ואפי' בלא קנין ולשבוע' אלמנ' שלא פי' ואי' פטור הא לא מהני בה קנין עד שיפרש ואם פי' לדבריו דר"ח אין צריך לקנין דבלא קנין נמי בפוגמ' ואפטרופ' מהני אלא האי מימרא אפירוש' ואסבר' דיליה שכת' בריש' קאי דכת' דאבא שאול סבר דפיטורא לא מהני לגבי יורשים וה"מ דמילתיה הא דאמ' אבא שאול דלא מהני פיטור לגבי יורשי' ה"מ בדלא קנו מיני' על שבוע' היורשי' דמשום כתיבה בעלמא אע"פ שהיא בשעת הנישואין שהדברי' הם נקנים באמירה אפ"ה לא דחי' תקנת' דרבנן דהבא ליפרע וכו' בשביל' דילמא לא גמר ואקני לעקור תקנ' חכמי' אבל קנו מיני' כבר גמר והקנ' ומהני פיטור' דידיה הדין הוא פירו' דמימ' דיליה בבית' וכבר טעו רבים בפירוש עכ"ל: ומ"ש בשם ר"ח דוקא דלא קנו מיניה אבל קנו מיניה אין משביעין לא אותה ולא את יורשי' וכו' כב' כתבא' זה בתשו' הרשב"א והריטב"א שכתבתי בסמוך: ויחד לה קרקע שתגבה כתובת' ממנו אפי' לא פירש ד' מצריו אלא א' מהם גובה בלא שבועה וכו' מסקנא דגמ' בר"פ אע"פ וטעמ' משום דכיון דייחד לה קרקע זה תו לא מתפיס לה נכרי אחריני ועיין במרדכי פ' הכותב: ומ"ש ואם ייחד לה אפי' אינן בעין גובה בלא שבוע' וכו' הם מטלטלי ואתנכסו בעיניהו בלא שבוע' ליתנהו בעיניהו פומבדיתאי אמרי בלא שבוע' בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבוע' ופרש"י מטלטלי ואיתנהו בעיניהו וכו' המייחד מטלטלי לכתוב' אשתו ומת והם בעין והיא נפרע' מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומי' לא תפרע אלא בשבועה דחיישי' דילמא צררי אתפסה והכא כיון דאיתנהו בעיניהו כגון שאבדו בלא שבו' דכיון דאבוד הכי לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתוב' ונפרע' מן קרקעו' אבל הרי"ף כת' ליתנהו בעיניהו בלא שבו' וכגון דידיע דהני מטלטלי מחמ' מטלטלי קמאי נינהו וכ"כ הרמ"בם בפי"ו מה"א וכת' הר"ן שהזקיק לומר כן ליסבת דליתנהו בעיניהו דמשמע דאיתנהו מיהת אבל לא בעיניהו ואלו לדברי רש"י לא הל"ל אלא איתנהו וליתנהו וגם הר"ה כת' טעם זה אלא שהקשה לעי' הרי"ף ז"ל א"כ מ"ט דבני מתא מחסיא דאמרי צריכ' שבוע' מ"ל מטלטלי קמאי מ"ל מטלטלי אחריני דאתו מחמתיהו ע"כ ומפני כך כ' רבי' שמסקנ' הר"א כפרש"י ומ"מ מה שפסק' על הרי"ף אינו קושי' דטעמ' דבני מתא מחסיא משו' דכשהגבת בא למכו' מטלטלין שייחד לה אע"פ שדעתו לקנו' בדמים מטלטלי' אחרי' לא סמכ' דעתה דאיתא ומסתמא לא יהבה ליה עד דמייחד לה אחריני וכ' הרמ"בם בפכ"ב הכונס עמו שהם נדונית נוטל' אותם האלמנ' בלא שבוע' ואם מת בלא שבו' יורשי' כתוב' שהי' נכ"ב וביאו' ה"ה שאם נאבדו הנדוני' או נפחת' ובאה לגבו' מן היורשי' צריכ' לישב' ואם מתה בלא שבוע' ודאי אין יורשי' נוטלי' דלא עדיף ממוב בעלמ' וכת' הרי"בש דה"ה אם נמכרו נכסי נדונית' ולקחו אחרי' בדמים כיון שאם לא מתה היה נוטל' אות' בלא שבוע' אין לומ' שמתה כבר נתחייב' שבוע' ואע"ג דבפס"ק דר"פ אע"פ מיירי בשייחדו

מדעתו בלא טענה שמוצא אחרת נאה הימנה אבל סרחה עליו מדעת׳ דהכי לא אקני לה ע״כ ואפי׳ לדבריו נראה שאין לחלק בין סרחה עליו למוציאה מדעתו אלא בגדיה שקנה לה אבל מתנה שכתב לה גובה לעולם וכן כתבו הגאונים :

ק אין הכתובה נגבית מדינא דגמרא אלא ממקרקעי ומן הזבורית שבנכסיו ולא משבח שהשביחו הנכסים אחר מותו לא שנא השביחו יורשים ול״ש השביחו לקוחות ובאה לטרוף מהם ולא מהראוי ג אבל במלוה שחייבים לבעל בקרקע מוחזק ונגבית מהם אפילו היא על הגוי ומתקנת הגאונים נגבית ממטלטלי וה״ה נמי לכל תנאיה חוץ מכתובת בנין דכרין כדלקמן לפיכך אם גבו היורשים מעות בחובת אביהן גובה מהן ודוקא מטלטלי בני חרי אבל מכרם הבעל או נתנם במתנת בריא אינה גובה מהם ואם מכרום היורשים אחרי מותו גובה מהם כת׳ הרמב״ם נהגו לכתוב בכל הכתובות מקרקעי ומטלטלי ודבר זה תקון גדול הוא ואנשים חכמים ונבונים נהגו כן והוא ככל תנאי שבממון שהוא קיים ונמצא האלמנה גובה מן המטלטלים בתנאי זה ולא מתקנת האחרונים הרי שלא כתב כן בכתובתה אלא שנשא סתם אם הוא יודע בתקנת הגאונים גובה ואם לאו או שנסתפק לנו הדבר מתיישבים בדבר זה שאין כח בתקנת

בתקנת הגאונים לדון בה לפי שלא נתפרש בדין תנאי כתובה שהוא תקנת סנהדרי גדולה עד שנוציא בה ממון מן היורשים ע"כ אם מוצאים לו קרקע בן חורין מוכרין ונותנין לה ואם לאו טורפת ממשעבדי שמכר או שנתן ל"ש נתן במתנת בריא או שכיב מרע שהרי כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובת אפי' אם נתרצית בקנין שקנו מידה אינו מועיל אלא א"כ קנו ממנה תחילה בדפי' לעיל מכר לאחד קרקע ולא נתרצית שלא רצתה לחתום לו ואחרי כן מכר לא' ולא שנא אותו קרקע ולא שנא קרקע אחר וחתמה לו קנה ואינה גובה ממנו שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שאם היתה בואה לעשות נחת רוח היתה עושה לראשון ולענין אם יכולה לגבות מן הראשון איכא פלוגתא לרש"י אינה גובה ממנו וכ"כ הרמ"בם ובעל העיטור ולר"ח ולר"ת גובה ממנו ולזה הסכים א"א הר"אש מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך בענין שמועיל כגון שלקחה מן האשה תחילה ומתה השנייה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד השנייה שהיא קדמה ולא הוסר שיעבודה רק מלוקח והלוקח מיד הראשונה שהרי הסירה שיעבודה ממנו וחוזרת חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם שאלה א"א הר"אש ז"ל ששאל איש ואשה שמכרו בית לאחד וכתבו לו בשטר שהודו המוכרים שלא שיירו לעצמם במכירה זה שום זכות בעולם ואח"כ יצא על המוכר שטר חוב מוקדם למכירה והבעל חוב הוציא הקרקע מיד הלוקח בבח שטרו והאשה מוציאה שטר נדונייתה שהיא מוקדמת לזה החוב כדי לקיים המקח ביד הלוקח והבעל חוב טוען שכבר סלקה זכות נדונייתה מעל זה הקרקע והיא טוענת אע"פ שסלקתי זכותי לענין שלא אתבענו אבל כל זכות שהיה לי בקרקע מכרתי לו וזה זכותי שהחובי מוקדם לשלך תשובה הדין עמה שלא סלקה מעל הקרקע אלא לגבי הקונה שלא תוכל להוציאו בשטר נדונייתה אבל לגבי אחר לא סלקה זכותה והוי דינא הכי בעל חוב המוקדם מוציא מיד הלוקח והאשה מיד בעל חוב בנדונייתה והלוקח מן האשה וב"ח מיד הלוקח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם והלוקח עומד במקום האשה במקומו נמצא הפשרה עשויה בנדון זה כי הב"ח יוציאנה מיד הלוקח והלוקח יוציאנו מיד ב"ח בשטר נדונית שמסרה לו האשה ישאר כך הענין כי לא יוסיף אח"כ לזכות בבית מכח הקנייה ואין הכתובה נגבית אלא בפחות שבמטבע כגון אם נשאה במקום אחד וגירשה במקום אחר אם מעות של מקום הנישואין טובים מהמעות של מקום הגירושין נותן לה ממעות של מקום הגירושין ואם מעות מקום הגירושין טובים משל מקום הנישואין נותן לה ממעות מקום הנישואין אע"פ שבשאר חוב נותן לעולם ממעות של המקום שנשתעבד בו בכתובה הקילו ור"ת כתב שגם כתובה נגבית לעולם לפי המקום שנשתעבד בו אבל

אבל הרמ"בם ורי"ף וכל הגאונים כתבו כסברא הראשונה ות' הרמ"בם בר"א כשהיה הכתובה מעות סתם אבל אם פירש בה מטבע ידוע בין בעיקר בין בתוספת הרי הוא כדין המלוה לחבירו מטבע ידוע שיפרע לו מה שהלוהו ובמקום שכותבין כתובה אינה נגבית אא"כ יהיה שטר כתובה ביד' אלא נשבעת שבועת היסת ונפטר ובמקום שאין כותבין עיקר כתובה גובה בלא כתובה בתנאי ב"ד בעדי מיתה או אפי' בלא עדים שהאשה שאומרת מת בעלי נאמנת כו' וי"ל גם נותנין לה כתובה על פיה ונדוניא ותוספת אינה גובה אא"כ כתובה בידה אפי' יש עדים כמה היה והרמ"בם כתב שצריכה לישבע שמת אבל אם אומרת מת בעלי תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה שאינה אומרת כן אלא ליטול כתובתה והרמב"ם כתב שאם אומרת התירוני לינשא ותנו לי כתובתי מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה ואם אומרת תנו לי כתובתי והתירוני לינשא מתירין אותה לינשא ואין נותנין לה כתובה ואם תפסה אין מוציאין מידה ואני כתבתי למעלה דבשטה אין מתירין אותה לינשא במקום שאין כותבין כתובה והכי שרים שכתבו לה כתובה כתב הרמב"ם שדינו כבמקום שכותבין ואינה גובה בלא כתובה וא"א הרא"ש ז"ל כתב שגובה כיון שבאותו מקום לא נהגו לכתוב ולא מהימן לומר פרעתי ראיה דאפסיד אנפשיה שכתב לה ולא ישתנה הדין בכך ובספר המצות כתב על שם ר"י אפי' במקום שכותבין גובה עיקר כתובה וכל תנאיה בתנאי ב"ד וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה: יג הוציאה גט ואין בידה כתובה דינה כמו אלמנה שבמקום שאין כותבין גובה עיקר ולא נדוניא ותוספת ובמקום שכותבין אינה גובה כלל ואם הוציאה כתובה בלא גט שאומרת שאבד גיטה והוא אומר שכבר הוציאה הגט וגבתה כו דהוא במקום שאין כותבין ואומר מפני שאין רגילין לכתוב לא האמינו לי במה שכתבתי לה והוצרכתי ל[illegible] פ הגט וכתבו לי שובר ואבד אם יש לה עדי גירושין אינו נאמן ואם אין לה עדי גירושין נאמן במגו שיכול לומר לא גירשתיך טו ואע"פ שהיא אומרת גרשתני אינה נאמנת כיון שתובעת כתובתה טז ואם הוא במקום שאין רשאין לכתוב גט מפני הסכנה היא נאמנת וגובה הכל אפילו אין לה עדי גירושין והרמ"בם כתב בזה אם הוא טוען לא גירשתיה חייב ליתן לה עיקר כתובה אבל לא תוספת עד שתביא ראיה שגירשה או שהוציאה

שהוציא גט עם הכתובה ואם הוא אומר גירשתיה ופרעתי הכל עיקר עם תוספת ואבד שוברי הרי זה נאמן ומשביע בנקיטת חפץ ונותן לה עיקר והוא כשבועת היסת על התוספת. לא נהירא שאם הוא נאמן למה יתן לה עיקר ואם אינו נאמן יתן לה הכל שהרי כתובה בידה וכן השיג עליו הראב"ד : הוציאה ב' גיטין וב' כתובות וזמן כתובה ראשונה קודם לגט הראשון וזמן הב' קודם לגט הב' גובה שתיהן הוציאה ב' כתובות וגט אחד שכתב לה ב' כתובות זו אחר זו אינה גובה אלא אחרונה שבטל הראשונה בשכתב לה האחרונה ואם האחרונה יתירה על הראשונה ולא כתב לה ואוסיפית ליך כך וכך על הראשונה אם רוצה לגבות הראשונה גובה מזמן א' או ב' מזמן ב' ואם כתב לה ואוסיפית ליך כך וכך על הראשונה גובה ראשונה מזמן ראשון ותוספת מזמן ב' בד"א ששתיהן מן האירוסין או מן הנישואין אבל אם אחת מן האירוסין והב' מן הנישואין בכל ענין אינה גובה אלא אותה שמן הנשואין הוציאה כתובה וב' גיטין שהחזירה ולא כתב לה כתובה אין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה על דעת כתובה הראשונה החזירה הוציאה גט וכתובה ועדי מיתה אם הגט קודם לכתובה ואין אם אין דרך לכתוב כתובה גובה בגט עיקר הכתובה ובכתובה גובה כל מה שכתוב בה שהרי זכתה בה במיתת הבעל ואם כתובה קודמת לגט אין לה אלא כתובה אחת שעל דעת כתובה הראשונה החזירה :

קא אלמנה כל זמן ששטר כתובתה בידה גובה כתובתה לעולם בין אם נותנין לה מזונות בבית אביה או בבית בעלה אפילו לאחר שתנשא ונשבעת אע"פ שהיא נשואה ובעל התרומות כתב שאם נשאת שוב אינה נאמנת ואין נותנין לה אא"כ תביא עדים שלא קבלה וזכתה בעל העיטור וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברת הראשונה ואפי' עברו עליה שמיטה אינה נשמטת מפני שהוא מעשה ב"ד פגמה אותה שגבתה מקצת או אפי' שלא פגמה אלא שזקפה במלוה יצאה מכלל מעשה ב"ד ושביעית משמטתה ואם אין כתובתה בידה ובאה לגבות בתנאי ב"ד כגון במקום שאין כותבין אם נותנין לה מזונות בבית אביה אינה גובה אלא עד סוף כ"ה שנים אבל שתקה כ"ה שנים ולא תבעה מחלה ואם תבעה תוך כ"ה שנים מונין לה

(דף קד) איפליגו ר"מ וחכמי' במתני' ואיפסיקא בגמ' (שם) הלכה כחכמים דאמרי כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובת' לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובת' עד כ"ה שנה ופרש"י דטעמא משום דשתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקת' מחילה אלא מפני שמכבדין אותה היא בושה למחות על כתובתה אבל בבית אביה משמתק' כ"ה שנה מחילה היא: ומ"ש ואם תבעה תוך כ"ה שנים מונין לה כ"ה שנים

כשאין כתובה בידה אבל גרושה גובה לעולם הרי היא כב"ח. ופרש"י הרי היא כב"ח לגבות

קב מי שמת ואלמנה באה לגבות כתובת' ולא הניח אלא קרקע כדי לפרוע

מונין לה כ"ה שנים מיום שתבעה וכן יורשיה צריכין לתבעה תוך כ"ה שנים למיתתה ואם שתקו יותר מכ"ה שנים מחלו ואפי' אם נזו' בבית אביה אם היורשים מכבדין אותה שמוליכין לה מזונותיה בעצמם אין שתיקת' מחילה שמפני הבושה היא שותקת ולא מפני שמחלה להם. ויראה מדברי הרמב"ם שאין הוכחת השתיקה מחיל' אלא לעיקר אבל התוס' לא וא"א הרא"ש ז"ל כתב שגם התוס' מחיל' אבל הנדונ' אינה מוחל' אם יש לה עדי' ממנה גובה אות' לעולם ודוקא באלמנ' הויא שתיקתה מחילה כשאין כתובה בידה אבל גרושה גובה לעולם כשאר בעלי חובות:

קב

מי שמת ואלמנתו באה לגבות כתובת' ובעליו ב"ח אם זמנו של אח' מהם קוד' ולא הניח אלא קרק' כדי לפרוע לאח' מהם מי שזמנו קוד' גבה והאח' נדחה בין אלמנה בין ב"ח ואפי' תפש המאוח' מוציאין מידו לא הני' אלא מטלטלי שאין בהם דין קדימ' כגון דלא אקני ליה מטלטלי אג"ב מקרקעי ינתנו לב"ח אפי' הוא מאוח' ותדחה האשה ומיהו אם תפשה אע"ג שלא בב"ד אין מוציאין מידה ואם זמן שניה' שוין או שנשא' ולוה ואח"כ קנה או שלוה ונשא ואח"כ קנה שחל שעבוד' באח' משע' שקנ' בין אם הניח מקרקעי או מטלטלי ינתנו לב"ח ותדחה האשה ואם קדמה האש' ותפש' קרקע אם קדמה וגבתה בב"ד כגון שהגבוה ב"ד קודם שידעו שהיה שם ב"ח אין מוציאין מידה אבל אם גבתה מעצמ' אפי' על ידי שומא דליכא למימ' מאן שם לך מפקי' מינה ואם קדמה ותפש' מטלטלין אפי' שלא בב"ד לא מפקינן מינה ואם יש שם כדי לפרוע לשניה' בקרקע ובמעו' אם זמנן שוין נותנין לב"ח מעות ולאשה קרקע ואם קדמה לגבות מעות כתב א"א הרא"ש ז"ל שמוציאין מידה ונותנין לבעל חוב ולכאורה נראה שלא אמרו כן אלא מפני תקנת ב"ח אבל אם חפץ יותר בקרקע וליתן לאשה מעות שומעין לו והר"מ כתב דאין שומעין לו ואם אין זמנן שוה המוקד' נותנין לו מעו' ואם קדם המאוחר ותפש המעות לפי דברי א"א הרא"ש ז"ל שכתב שמוציאין

ואחר כך קנה או שלוה ונשא ואח"כ קנה שחל הכיא מקרקעי או מטלטלי ינתנו לב"ח ותדחה פרש"י ולא חזיא אלא לחד אין בה אלא כדי יותר מהשאיס רוצה וכו' ולא חיישינן לומר

דהא כי התם דבכתפיה אמטו לה אבל מדברי הרמב"ם שכתב בפי"ו כלשון לבית אביה ומיטפל בה יש לה לתבוע שתקה ולא תבעה מפני שהיא בושה מן הרמב"ם שאין הוכחת השתיקה מחילה

שמוציאין מידו אם קדמו ותפשו מעות כשזמנן שוה יראה דה"ה נמי שמוציאין המעות מיד המאוחר אם קדם ותפשם כתב הרמב"ם היו כתובה בכתובה נכסי צאן ברזל וטען שאבדו או שלקחן הבעל הרי היא בנכסי צאן ברזל כשאר בעלי חובות ונשבעת שלא לקחה אותם ולא נתנו ולא מחלה וחולקת עם בעלי חובות ורש"י לא פי' כן אלא דין נכסי צאן ברזל כדין שאר הכתובה הערב לאשה בכתובתה אינו מתחייב אפי' בקנין אפי' אם יש נכסים לבעל אבל הערב לכלתו בשביל כתובת מתחייב בקנין אפי' אם אין נכסים לבנו בר"א בערב דעלמא אבל בקבלן שאמר לה השאי לזה ואני קבלן או אני אתן לך משתעבד בלא קנין ונראה דוקא בקנין אבל הרמב"ם כתב אפי' בלא קנין והכי מסתבר דהוי כמו ערב בשעת מתן מעות דלא בעי קנין והרא"ש כתב דאפי' ערב גרידא מתחייב בקנין ולפי זה ערב לכלתו מתחייב אפי' בלא קנין והכי מסתבר הערב לאשה בכתובה וגירשה בעלה ואין לו נכסים לבעל לפרוע כתובת מן הערב לא יתן לה אא"כ ידירנה בעל הנאה על דעת רבים שאין לה התרה שלא יחזירנה שלא יעשו קנוניא עליו שיגרשנה כדי שתגבה כתובתה מהערב ויחזירנה אח"כ ואפי' לא הדירה בשעת הגירושין ידירנה אח"כ כשתתבענו הכתובה ואסור לאדם שישיאנו עצה שיגרשנה כדי שתגבה הכתובה מהערב ושמא לא ידירנה הנאה מיהו אם האב ערב לכלתו כנגד בנו והבן ת"ח והשעה רחוקה לו ואין האב מהנהו מנכסיו מותר להשיאו עצה לגרש כדי לגבות הכתובה מהאב וכן אם הקדיש כל נכסיו ומגרש לא תגבה מן ההקדש אא"כ ידירנה אבל מן הלקוחות גובה אפי' בלא הדירה ואם ירצה להחזיר אחר כך יחזירנה שכיון שירעו הלקוחות שיש עליו כתובת אשה איהו דאפסידו אנפשייהו שקנו ממנו :

קג אלמנה

בין מן הנשואין בין מן האירוסין מוכרת מנכסי בעלה לגבות כתובתה שלא בב"ד ושלא בהכרזה לא שנא אם מוכרת לגבות כל כתובתה ביחד ל"ש אם מוכרת ג' או ד' פעמים לגבות מעט מעט בכל פעם מוכרת שלא בב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד

סמוכין אין מידה וגותנין לה קרקע כיון שמספיק לשניהם הכי אכל חד כדיניה עכ"ל:
* (ב"ש) ועיין ב"ח ה"ס יק"ד · ות"ח ואם יש שם כדי לפרוע לשניהם בקרקע ומעט וכו' כתב אחר כמה שכתבתי בסמוך · ומ"ש ולכאורה יראה שלא אמרו כן אלא מפני תקנת ב"ח וכו' דב' פסוק הוא דקאי למ"ש ואם יש שם כדי לפרוע לשניהם בקרקע ומעו' אם זמנן שוה נותנין לב"ח מעות ולאשה קרקע היינו ההיא דאמימר שכתבתי בסמוך דלב"ח מסלקי' בזוזי ולאשה מסלקין בארעא דאי כדיניה ואי כדיני ופרש"י זה הלוה מעו' וזו סמכה על הקרקע אם בשביל כ"ב שני סומין בכתובה הוא זכה בכן מיד וזו כורפתן עם הכתובה על שעבוד הקרקע עכ"ל וקא' רבי' שלא אמרו חכמי' כן אלא מפני תקנת ב"ח כדי שלא תנעול דלת ואח"כ היכא דב"ח קפיד בקרקע ואת מכמען והאשה ג"כ תפיס בקרקע לב"ח שומעין ובפי' ישן מכאתי כתוב אבל הר"מ כתב שאין שומעין לו ע"כ וטעמו משום דמשמע ליה ז"ל דלאו משום נעילת דלת נגעו בה אלא משום דהאי כדינים והאי כדיניה הילכך כ"כ יפה כח האשה לענין זה כמו בב"ח ומ"ש ואם אין זמנן שוה המוקדם נותנין לו מעו' כו' דלטעמיה אזיל דלטעמא דלב"ח יהבינן מעות הוא משום שלא תנעול דלת והיינו בשזמנן שוה אבל אם זמן הכתובה מוקדם ליכא תו משום נעילת דלת דהוא הבא להסיר מכאשר הילכך המוקדם נוטל מעות אבל לאו"י דכתבינן לדעת הרמב"ם שאינו משום נעילת דלת אלא משום דהאי כדיניה והאי כדיניה אם כתובת האשה מוקדם לא תטול אלא קרקע : ומ"ש ואם קדם המאוחר ותפס מעות לפי דברי א"א הרא"ש ז"ל הכת' שמוציאין מידו אם קדמו ותפסו מעות כשזמנן שוה ירא' דה"ה כמי שמוציאין המעו' מידי המאוחר אם קדם ותפסם לפי מה שהוב' רבינו דטעמא משום נעילת דלת ודאי דקונר' אבל כבר כתבתי דלהרמ"ם לאו היינו טעמא אלא משום דהאי כדיניה והאי כדיניה · כתב הרמב"ם היו כתובים בכתובה נכ"ב וטענה שאבדו וכו' בפ"יז מה' אישות כתב בהגה"ה סמ"ג ש"ב ברור לדעת רבי' שלא פורע כח האשה אלא בעיקר הכתובה שפרי לא חסר בה כלום אבל נדוניתא פרי הוא כחוב דעלמא עכ"ל והדבר פשוט הוא דקאי אכל מה שכתב בסי' זה לפקל על הכתובה דאין נדוניא בכלל אלא פרי היא כבעל חוב דעלמא וכבר כתבתי בסי' ק' שדעת הרא"ש בזה כדעת הרמב"ם ודברים נכונים בטעמם הם · ומ"ש בשם רש"י כבר כתבתי לשונו בסמוך גבי ההיא דאמימר ואפשר דלא פשוט רש"י דין כנ"ב לדין הכתובה אלא להיכא דאיכא זוזי

ב"ד הדיוט ג' אנשי' בקיאים בשומת קרקע ואם מכרה בלא ב"ד הדיוט כתב ר"ח שמכרה בטל והרמב"ם כתב גבי מוכרת למזונות שקיים ונשבעת שלא זלזלה וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשוב' כר"ח ואחריות המכר על היתומים בין אם תמכו' היא או ב"ד וגרוש' לא תמכו' אלא בב"ד ואלמנ' נמי אם נשאת לא תמכו' אלא בב"ד ואם ב"ד מוכרין ונותנ' לה א"א איכה כשבעת אלא שלא התפיסה צררי ושלא תפיש' היא משלו ואם היא בעצמ' מוכר' צריכ' לישבע שבוע' צררי ושלא גבתה יותר ושלא זלזלה בנכסים ואם לקח' לעצמ' אינו כלום אע"פ ששמוה ג' הדיוטו' אלא צריכ' להחזי' ליתומי' אפילו אם הכריזה ועצה טוב' היא לה שתפרש מה שמוכרת לצורך כתובתה שלא יאמרו שמוכר' הכל לצורך מזונות' ויקראוה רעבתנית ואם אינ' חוששת שיקראוה רעבתני' טוב לה שלא תפרש שאם יכלו הנכסי' תאמר כל מה שמכר' הוא לצורך מזונו' ותטרוף מהלקוחו' שקנו מבע"ל לצורך כתובת' אבל אם תפר' שמוכר' לצורך כתובת' לא תוכל לטרוף מהלקוחו' מזונו' ויש צד אחר שטוב לה יותר שלא תפרש שאם לא תפרש ויצא עליו שטר חוב תאמר של כתובתה מכרה ואם כתובת' קדמ' לא יוכל בעל השט' לטרוף ממה שמכר' ואם תפר' למזונו' יטרפנו ב"ח מפני שזמנו קודם שאין חיוב המזונות אלא עד אחר מית' היתה כתובת' מאתים ומכרה שוה מאתי' במנה והוזל שאינו שוה אלא מנה והיא רוצ' לקיי' המקח נתקבל' כתובת' ולא אמרי' כיון שהי' המקח בטעו' לא יצא הקרקע מחזקת היתומים וברשות' הוזל אלא כיון שכשע' שקבל' הקרקע' הכניסו לרשות הלוקח היה שוה מאתים באילו כוונה לקנות הקרקע ונתקבלה כתוב' ואינה חוזרת ליתומים וכן אם מכרה שוה מנה במאתים והוקר והלוקח רוצה לקיי' המקח נתקבל' כתובת' והריוח ליתומי' טעתה ומכר' שוה מנה ודינר במנ' או שטעת' אפי' כל שהו אפי' אם רוצה ליתן ליתומי' מה שטעת' מכרה בטל היתה כתובתה ד' מאות ומכר' לזה במנה ולזה במנ' ולאחרון שוה מנה ודינר במנ' הראשוני' מכרן קיים והאחרון מכרו בטל בר"א שהן ד' שדות חלוקות אבל אם הכל שדה אחת ומכרה ממנו לד' לרב אלפס שפסק במכו' לי כורא וזבין ליה לתכא שהמכר בטל שחשוב כמעביר על דבריו אפילו הראשונים מכרן בטל אם עשה לכל אחד ואח' שטר בפני עצמו אלא אם כן מכרה לכולם בשטר אחד אז מכר הראשונים קיים אבל רבינו האי פסק במכור לי כורא

כורא וזבין ליה לתכא שהמכר קיים ולפי זה אפילו מכרה לד' בד' שטרות הראשונים מכרן קיים לבד מהאחרון וכך הוא מסקנת ארוני אבי ז"ל:

קד בית דין שמוכרין להגבות לאלמנה כתובתה אין מוכרין אלא בהכרזה ומכריזין ל' יום רצופין זה אחר זה ואם אינם רוצים להכריז רצופים אלא בכל יום שני וחמישי יכריזו ס' יום בכל ב' וה' כיצד מכריזין הכרוז יוצא פעם אחת בבקר בשעת הכנס פועלים ופעם אחת בערב בשעת הוצאת פועלים שדה פלוני שמיצריה כך וכך ומצריה כך וכך ושומה לימכר כל הרוצה ליקח יבא ויקח ויפרש הכרוז שמוכרין אותה כדי לפרוע לאשה כתובתה שלא יסבור הלוקח שנמכרה כדי לפרוע לב"ח שיש מי שרוצה יותר ליתן לאשה מפני שלוקחת המעות מעט מעט ואם הכריזו וטעו ומכרו אפילו מאתים במנה מכרן קיים אבל אם לא הכריזו אפילו מכרו [illegible] מכרן בטל בד"א בדברים שצריכין הכרזה ובשעה שמכריזין ובמקום שמכריזין אבל דברים שאין מכריזין עליהן כמו [illegible] שטרות ומטלטלין שנמכרין לעולם בלא הכרזה ושעה שאין מכריזין היינו לכהן למזוני ולקבורה שלצורך אלו מוכרין בלא הכרזה ואפילו מי שמלוה לצורך אחד מאלו בשפורעין לו מוכרין בלא הכרזה ובמקום שאין מכריזין שיש מקומות שנוהגים שלא להכריז מפני שיש שלא ירצו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותם אוכלי נכסי דאכרזתא פירוש שצריכין למכור מפני הדחק כיון שאין צריכין הכרזה אם מכרו וטעו פחות משתות מכרן קיים טעו בשתות מכרן בטל אם הכריזו בדבר שאין צריך הכרזה או בשעה או במקום שאין מכריזין [illegible] אלפס דכמאן דליתא דמי ואם טעו בשתות מכרן בטל וא"א [illegible] ז"ל כתב כיון שהכריזו אע"פ שלא היו צריכין אם טעו [illegible] המקח קיים והיכא שטעו בפחות משתות בדבר שאין [illegible] שמכרן קיים פירש רבי יצחק שצריכין להחזיר האונאה [illegible] כתב דהוי מחילה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל והיכא [illegible] בשתות שהמכר בטל כתב הרמב"ם אם ירצו [illegible] קיים המקח ולהחזיר האונאה הרשות בידם וא"א הר[illegible] ז"ל כתב שאין שומעין להם דכיון שהרשות ביד ב"ד לבטל המקח גם כן הרשות ביד הלוקח לבטלו ואם ירצו להכריח הלוקח שיתקיים המקח ויחזיר האונאה אין שומעין להם שליח שמכר וטעה ונתאנה המקח בטל ואפילו בכל שהו שנתאנה בין אם הוא שליח ב"ד או של [illegible] אדם א ואם הטעה הלוקח כתב רב האי שגם בזה המקח בטל בכל שהו והר"ר יונה כתב שאם טעה הוא ונתאנה המקח בטל בכל שהו שיאמר לו המשלח לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אבל אם הטעה את הלוקח זכה המשלח ביתרון ב וששאלת על קרקע של יתומים שהכריזו ב"ד עליו למכרו להגבות אשה כתובתה ואחר ההכרזה מחלה ליתומים כתובתה ושלחה

מצר

כהרא"ש: גם מכרן קיים והאחרון מכרו בטל הם במשנה. ומ"ש בד"א בשהם ד' שדות חלוקות אבל אם הכל שדה אחד ומכרה ממנו לד' לרב אלפס שפסק במכור כור וזבין לתכא שהמכר בטל וכו' הם בגמ' איבעיא לן אמר לשלוחו זבין לי כורא ואזל זבין ליה לתכא מאי מי אמרי' דטבא לך עבדי לך דאי לא מצטרכי לך זוזי לא מזבנית שדה בקאו דילמא א"ל לא ניחא לי דליהוו שטרי עילוואי. ת"ש יתום כתובתה את זו ומכר' לזה במנה וכו' במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים ופי' רש"י והא הכא דלזבוני בת' שדות ומכרה לראשון במנה דהיינו זבין לי כורא וזבין ליה לתכא אמר רב הונא בריה דר' אידי בקטיני ופרש"י בקטיני לא היו שדות הללו יחד ואין ראוי לאחד אלא דמעיקרא אדעתא דהכי נעשית שליח והוסבר רבינו דכיון דפסק רב אלפס במכור לי כורא וזבין ליה לתכא דמעביר על דבריו הוי ממילא איצטריכנן לאוקומי מתני' בקטיני או במכר' לכולן בשטר אחד דליכא חששא דליהוו שטרי עילויה ולר"מ שפסק במכור לי כורא וזבין לתכא שהמכר קיים מתניתין מתוקמא בכל גוונא אפילו בשדה א' ובד' שטרות וסברא זו לא ראיתיה בשם ר"מ אלא בשם רבי' האיי כתבה הרא"ש וגם רבינו בח"מ סי' קפ"ב בשם רבינו האיי כתב אחר כך מצאתי כאן בספר מוגה רבי' האיי במקום ר' מאיר. ומ"ש שהסכים הרא"ש ז"ל כר"מ איני יודע היכן מצא כן והוא עצמו כתב בטור ח"מ סימן קפ"ב על דברי רב אלפס דברי רבינו האיי ז"ל להביא דברי שניהם ולא הכריע ואפשר שטעמו כאן מפני שהביא הרא"ש דברי רבי האיי לבסוף שכך דרך רבינו בהרבה מקומות לכתוב שהסכים הרא"ש כאותה סברא שמביא לבסוף והרמב"ם אע"פ שבפ"ה מה' שלוחין פסק כרב אלפס דמעביר על דבריו הוי כתב בפרק י"ז מה' אישות משנתינו כצורתה ולא חילק בין שדה אחת לד' שדות ובין מוכר בשטר א' למוכר בד' שטרות וצ"ל דטעמא משום דהוה למימר דלא דמיא מתניתין לשליח דאלמנה לאו שליחותא דיתמי קא עבדה דהא נכסי בחזקת אלמנה קיימי כדאמרינן בפרק אלמנה ניזונת ובלאו הכי לא דמיא אלמנה לשליח שהרי אם רצתה למכור לחצי כתובתה או לשליש ולרביע הרשות בידה וכדתנן בהדיא מוכרת היא אפי' ד' וה' פעמים ועוד שהרי ר"ת פירש דאפושי שטרי דלעיל לאו משום שליחותא דנכסי הוא אלא משום שיצטרך לחזור בכל שטר ושטר אחר חתימת עדים וקנין וכתב הרא"ש שרב אלפס צריך לחלק כמו שפי' ר"ת ולפי זה גבי אלמנה שמכרה ליכא למיחש לאפושי שטרי שהאלמנה היא המחתמת השטר ואין ליתומים עסק בהם וכיון דליכא ליתמי חשש דאפושי שטרי אפי' מכרה שדה אחת לד' בני אדם בד' שטרות מכרה קיים ותלמודא הוה מצי לשנויי הכי מכדי שינויי אלא שרצה להשיב לו לפי דרכו:

קד בית דין שמוכרין להגבות לאלמנה כתובתה אין מוכרין אלא בהכרזה בפ' שום היתומים במשנה (דף כא) ובפ' אלמנה ניזונת (דף כ) אמרו שאם מכרו שלא בהכרזה ה"ל טועין בדבר משנה וחוזרין. ומ"ש ומכריזין שלשים יום רצופים זה אחר זה ואם אינם רוצים להכריז רצופים אלא בכל יום ב' וה' יכריזו ס' יום בכל ב' וה' משנה וגמרא בפ' שום היתומים (שם) וכתב הרי"ף בפ' אלמנה ניזונת ואמרי' בגמ' הא דאמרי' דהכרזת ס' יום בכל ב' וה' הני אע"ג דכי חשיב מר ליומי דהכרזה לא הוו אלא י"ח כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי ומ"ש כיצד מכריזין הכרוז יוצא פעם א' בבקר וכו' עד מפני שלוקחת המעות מעט מעט הכל שם משנה ובריית' וגמ' ומ"ש רבי' בבקר בשעת הכנס פועלים וכו' מאי דתנן מכריזין בבקר ובערב בעי בגמרא מ"ש בבקר ובערב אמר רב יהודה בשעת הכנס פועלים ובשעת יציאת פועלים בשעת הוצאת פועלים דאי איכא דניחא ליה למיזבן אמר זילו סיירו לה ניכלי ובשעת הכנס פועלים דנקט דאמר להו ניזול נשיילינהו ומשמע לרבינו בשעת הכנס פועלים היינו בבקר וקרי ליה הכי מפני שבאותה שעה הם נכנסים למלאכה ושעת הוצאת פועלים היינו בערב שהם יוצאים ונפטרים ממלאכתם וכן פי' הר"ן ומוכרח הוא מדקאמר בשעת הוצאת פועלים אי איכא דניחא ליה למיזבן אמר זילו סיירו לה ניכלי דהיינו לומר דכשישמע ההכרזה יזכור שיאמר לפועליו כשנפטרים ממנו שילכו לבקר הקרקע הנמכר ובבקר בשעת הכנסת פועלים כשישמע ההכרזה יזכור לשאול אותם ענין הקרקע וידע דבברייתא הכי איתא מכריזין בבקר ובערב וכו' ואומרים שדה פלוני בשמיה ומצריה כך היא יפה ובכך היא שומא ופרש"י כך היא יפה כך וכך היא עושה תבואה בכך וכך היא שומא בכך וכך שמאוה ב"ד והרב המגיד בפי"ג מה' מלוה דכך וכך היא יפה היינו כמה מוצאין בה. ואם הכריזו וטעו ומכרו אפי' שוה ק"ק במנה מכרן קיים אבל אם לא הכריזו אפי' מכרו שוה בשוה מכרן בטל בד"א בדברים שצריכים הכרזה וכולי בפרק אלמנה ניזונת (דף כט) תנן שום הדיינין שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים א"כ מה כח ב"ד יפה אבל אם עשו אגרת בקורת אפי' מכרו שוה מנה בק"ק או שוה ק"ק במנה מכרן קיים ופרש"י אגרת בקורת הכרזה ולשון בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י הכרזה. והרמב"ם כתב בפי"ב מה' מלוה דאגרת בקורת היינו כתיבת דקדוק השומא וההכרזה ובגמרא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים אמר אמימר משמיה דרב יוסף ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין. איתיביה רב אשי שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו בדלא אכרוז לא בדאכרוז הא מדסיפא בדאכרוז רישא בדלא אכרוז לעולם בדלא אכרוז ול"ק כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזין עליהם ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהם עבדים ומטלטלין ושטרות עבדים שמא ישמעו ויברחו מטלטלין ושטרות שמא יגנבו ואב"א כאן בשעה שמכריזין כאן בשעה שאין מכריזין דאמרי נהרדעי לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא ואב"א כאן במקום שמכריזין כאן במקום שאין מכריזין דאמר ר"נ מעולם לא עשו אגרת בקורת בנהרדעא משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא וכתב בתשובות להרמב"ן סי' כ"א מסתברא כל מקום שנהגו בו שלא להכריז ולא נודע עיקרו של דבר למה נמנעו מלהכריז סתמא דמילתא לא בטעות נהגו אלא אחזוקי אותו עיקר במנהג דין הוא ודין נמנעו הראו שהיה הכרזה קלקול ליתומים ואפשר דבר זה כ"ד כתבתי בספק. ומ"ש ואפי' מי שמלוה לצורך אחד מאלו כשפורעין לו מוכרין בלא הכרזה בפ' הנז' כתב הר"ן [illegible] קבורה הוא וכן הוא וכלמי שמוטל עליה לקברו והקשו המפרשים פשיטא וכי יהא מוטל ל' יום ותרצו דאפי' הכרזת שעה אין עושין והתוספות פירשו דאפי' לוה לצורך דברים אלו כשרוצים לפרוע אותו חוב אין משהין אותו עד דמכריזין ל' יום כדי שלא תנעול דלת בפני גומלי חסדים המלוים לכך וכתב הרמב"ם כל אלו דברים שאין מכריזין עליהם שמין אותם בב"ד ומוכרין אותם מיד ואם השוק קרוב למדינה מוליכין אותם לשוק והוא מימרא דאמוראי בפ' אלמנה ניזונת. אם הכריזו בדבר שאין צריך הכרזה או בשעה או במקום שאין מכריזין כתב רב אלפס דכמאן דליתא דמי וכו' אמת דאותבינן ומדסיפא בדאכרוז רישא בדלא אכרוז כתב הרי"ף כלשון הזה לא רישא וסיפא בדאכרוז ול"ק כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזים עליה' ורישא דקתני פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל ואע"ג דאכרוז בדברים שאין מכריזין דכיון דלא בעו הכרזה בין לא אכרוז בין אכרוז חד דינא הוא ואם פיחתו שתות או יותר שתות מכרן בטל שוה בשוה מכרן קיים וסיפא דקתני אם עשו אגרת בקורת אפי' מכרו שוה מנה בק"ק או שוה ק"ק במנה מכרן קיים בדברים שמכריזין עליה' ובשעה שמכריזין ובמקום שמכריזין דכיון דאכרוז עלייהו כל חד בין פחתו בין הותירו מכרן קיים ע"כ וכן דעת הרמב"ם בפי"ב מהלכות מלוה וכתב הר"ן אבל רבינו האיי כתב דרישא בדברים שמכריזין עליהם והכריזו ובהכי הוא דאמרי' דבשתות מכרן בטל וסיפא בדברים שאין מכריזין עליהם והכריזו דכיון שדקדקו כל כך שהכריזו בדברים שאין צריך להכריז עליה' אמרו דעד פלגא מכרן קיים וכתב הרמב"ן דדוקא שוה ק' בק"ק או ק"ק במנה אבל יותר על כן או פחות מכן מכרן בטל כדאמרינן בפרק מי שמת גבי אבל הם שעוו אחת אפי' בדינר וכו' ע"כ והר"ן כתב על דברי הרי"ף אין טעם הגון לחלק בין אם היתה ההכרזה מדרך החיוב ובין לא היתה מדרך החיוב דטעמא דהכרזה היא כיון שדקדקו בית דין כ"כ במתון ובפרסום בשומא אין לתלות בה שום טעות הילכך אפי' אם עשו הכרזה בדברים שאין מכריזין עליהם האי טעמא מיהא איתא ביה אם הוסיפו לעשות וכי בשביל זה גרע טפי ע"כ נראה לפרש רישא וסיפא בדאכרוז כלומר רישא וסיפא מודו דבעי הכרזה ואם לא הכריזו אפי' שוה בשוה מכרן בטל והא דאמרינן ברישא שוה בשוה מכרן קיים בדברים שאין מכריזין עליהם ולא הכריזו: ומ"ש רבינו אם טעו אפי' בכפל המקח קיים נראה שהוא כדברי הרמב"ן שכתב בסמוך: והיכא שטעו בפחות משתות בדבר שאין מכריזין שמכרן קיים פר"י שצריך להחזיר האונאה והרמב"ם כתב דהוה מחילה ולזה הסכים הרא"ש ז"ל. בפ' אלמנה ניזונת כתב הרא"ש בשם ר"י הא דא"ר נחמן שליח כדיינים היינו לענין זה דהמקח קיים אבל האונאה מיהא צריך להחזיר וכן שדיינים דאין כח בדיינים טפי משליח דעלמא והרמב"ם כתב דאם טעו בפחות משתות הרי זה מחילה בהדיוט וכן מסתבר עכ"ל ודברי הרמב"ם הם בפ' י"ג מה' מכירה. והיכא דטעו ונתאנו בשתות

שהמכר

(ו) וכן הוא בהר"ן דף תקכ"ח ע"ב פרק אלמנה ניזונת:

מצד אחר מורשה שלה לב״ד להגבות כתובתה ומכרו ב״ד הקרקע וכתבו אחריות המכר על היתומי׳ ועתה רוצים היתומים להוציא הקרקע מיד הלוקח כי אמר שלא כדין מכרוהו שכב׳ מחלה להם כתובתה תשובה מרמה עשו ולא תעשנה ידיהם תושיה כי ב״ד מכרוהו כי לא ידעו באותה מחילה טמירתא ואחריות המכר על היתומי׳ ואי אניש דעלמ׳ היה הבא להוציא הקרקע היו היתומים חייבים לפרוע ועתה נמי שהם באים להוצי׳ מיד הלוקח האחריות עליהם הילכך אינה מחילה וישאר הקרקע ביד הלוקח :

קה יכולה

אשה שתמכו׳ כתובת׳ או ליתנה לאחרי׳ בין כולה בין מקצתה והלוקח והמקבל עומדים במקומה שאם תתאלמן או תתגרש יקחו הם כתובת׳ ואם תמות בחיי הבעל אין להם כלום לפיכך אין הלוקח קונה אותה אלא בדב׳ מועט ואם מכרה לבעלה המכר מכר ואסור להשהות׳ כדפירש לעיל אלא אם כן יעשה לה אחרת בעיקר הכתוב׳ ואפילו אם מת הבעל בחייה אם מתה קודם שנשבעה על כתובה אין ללוקח ולמקבל כלום במה דברים אמורים כשנתאלמנה ומתה שהיא לא היתה יכולה ליפרע מהיתומים אלא בשבועה אבל נתגרשה ומתה לקוחות נשבעים שבועה שלא פקדתנו ונוטלים ודוקא שמתה אבל אם היא חיה צריכה לישבע שלא נפרע׳ ואם אינה רוצה לישבע יפסידו הלקוחות ואם אמרה שנפרעה אחר שמכר׳ נאמנת במגו שאם היתה רוצה למחול אבל אם אמרה שנפרע׳ קודם המכר אינה נאמנ׳ שאלה לא״א הרא״ש ז״ל ששאל׳ ראובן שמת והניח בנים ואלמנ׳ ומתה האלמנ׳ קודם שנשבע׳ על כתובתה אם יש לבכור פי שנים דמספק׳ לן אם קרויין נכסי האם כ׳ זמן שלא נשבעה ע׳ כתובתה תשובה כל זמן שלא נשבעה האלמנ׳ על כתובת׳ לא הגבוה בית דין הכתוב׳ כל הנכסי׳ בחזקת בעלה ולא זכתה בהם כלום והבני׳ את אביה׳ הם יורשים ויש להן דין בכורה המוכרת כתובת׳ בין לבעלה בין לאחרים לא הפסידה שום דבר מתנאי כתובה אבל המוחלת כתובתה לבעלה אע״פ שאסורה לישב תחתיו מכל מקום מחילת׳ מחילה והפסיד׳ כתובת בנין דכרין ונראה דהוא הדין נמי שהפסיד׳ כל שאר תנאי הכתובה וכ״כ הרמב״ם המוחל׳ כתובת׳ לבעלה הפסיד׳ כל תנאי כתובת׳ ואפי׳ מזוני לית לה ויראה מדבריו שאפי׳ בחייו אין לה מזונו׳ ואני כתבתי למעלה שיש לה מזונות בחייו ולא אבדה אלא מזונות שלאחר מיתה כתב הרמב״ם המוחלת כתובתה אינה צריכה לא קנין ולא עדים כשאר מוחלין והוא שיהיה דברי׳ שהדעת סומכת עליהם ולא יהיה שחוק והיתול או דברי תימה אלא בדעת נכונה המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל לפיכך מכרה כתובתה ומת הבעל ואח״כ מתה בנה יכול למחול והמכר בטל ואפי׳ אין לה יורש אחר אלא זה הבן ונמצא פורען הכתוב׳ עליו יכול למחול לעצמו כדי לבטל המקח וירש הכתובה מכח אביו בן שמכר כתובת אמו פי׳ שמכר׳ בחיי אביו שאם ימות אביו ואח״כ תמות אמו וירש הוא את כתובת׳ שיהיה הלוקח עומד במקומו ליקח אותה והתנה שאם תערער אמו על המקח שלא יסלקו מערעור ומתה ולא ערערה אימו יכול לומר אני במקו׳ אמי וכמו שהיא היתה יכולה לערער על המקח גם אני מערער ואבטלנו שערעור של עצמו ודאי קבל על עצמו :

קו המחלק

נכסיו לבניו וחלק לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה בין אם הוא בריא או ש״מ ואפילו אם לא

והמכר בטל כ׳ הרמב״ם אם ירצו ב״ד לקיים המקח ולהחזיר האונאה הרשות בידם בפ׳ הנז׳ כתב כן ונתן טעם לדבר שלא יהא כח הדיוט חמור מהם · והר״ה כת׳ בפ׳ אלמ׳ ניזונת בשם ה״ר יונה שומת ב״ד כמו שהיתומים סומכים עליהם כך הלוקח סומך שלא יעשו עול ולא יטעו והוו ב״ד שלוחין של אלו ושל אלו הילכ׳ בין פיחתו שתות ובין הותירו שתות מכרן בטל אבל בפחות משתו׳ מכרן קיים ואין משתב׳ ובן היה כרת׳ היכא דנתאנו יתומים דהמקח בטל אין ב״ד יכולין לקיי׳ המקח אם ירצו ולהכריח הלוקח להחזיר האונאה דכיון שרצו ב״ד לבטל המקח הרשו׳ ביד הלוקח נמי לבטלו ומסתבר הכי טפי דאי מייפים כח היתומי׳ טפי מלוקח הא ריעא ליתמי ולא זבני מינייהו והרמ״ה כ׳ אם רצו ב״ד שלא לבטל המק׳ ויחזרו האונאה מחזירין עכ״ל: שליח שמכ׳ וטעה ונתאנ׳ המכר בטל ואפי׳ בכל שהו וכו׳ בפ׳ אלמנה ניזונת (דף צט) איבעיא להו שליח כמאן רבא אמ׳ רב נחמן שליח כדייני רב שמוא׳ בר ביזנא אמר רב נחמן שליח כאלמנה והלכת׳ שליח כאלמנה שאם טעה כל שהו מכרו בטל וכ׳ בה״ע פי׳ ר״ת דהאי שליח איירי בשעשאוהו ב״ד שליח למכור דאי בשליח שעשאוהו בעלים היכי קאמ׳ רבא משמיה דרב נחמן שליח כדייני׳ הא אמר רב נחמן לעיל אבל טעה שליח א״ל לתקוני שדרתיך ועוד דבר״פ האיש מקדש אמ׳ רב נחמן האחין שחלקו וכו׳ אבל שויים שליח א״ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אלמא בשליח אפי׳ בפחו׳ משתו׳ בטל מקח הלכך בשלי׳ דייני איירי הכא דאלי׳ בהו ור״י פי׳ כיון דקא׳ תלמוד שליח סתם משמ׳ בסתם שליחות שעשאוהו בעלים ופירש ר״ת עיקר דנקבעה בעיא זו אמתני׳ דשום הדיינים שפיחתו שתות משמע דבשליח דיינים איירי עכ״ל: ואם הטעה הלוקח כת׳ רבינו האי שגם בזה המקח בטל וה״ר יונה כתב שאם טעה הוא ונתאנ׳ המקח בטל בכל שהו וכו׳ בפ׳ הנז׳ כתב הרא״ש הא דקתני פחתו מכרן בטל ניחא דנתאנו היתומי׳ אבל אם הותירו שתות שנתאנ׳ לוקח אמאי בטל לא יהא כח היתומים גרוע מכח אחר דאין אונאה לקרקעות ומתוך פרש״י משמע דכיון דלגבי אונאת יתומי׳ אמרינן מקחו בטל ה״ה נמי לגבי אונאת לוקח ולסברא זו גם בשליח הדין כן כי היכי דאי טעה שליח ונתאנה המק׳ בטל דא״ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי הכא נמי אם נתאנ׳ לוקח וכ״כ רבינו האיי ז״ל דבשליח אם הותירו שתות מכרן בטל ותמהני למה הזכיר שתות אם רוצה לדמות הותיר לפיחת אפי׳ בדינר נמי דהא קי״ל שליח כאלמנה וה״ר יונה ז״ל כתב דאם הותיר השליח דינו כאינש דעלמא שמוכר את שלו וזוכה המשלח ב״ד ואם פיחת א״ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי עכ״ל · ושאלת על קרקע של יתומים שהכריזו ב״ד וכו׳ כלל פ״ג סימן ב׳ :

קה יכולה אשה שתמכור כתובתה או ליתנה לאחרים בין כולה בין מקצתה והלוקח והמקבל עומדים במקומה וכו׳ ואם מכרה לבעל׳ המכר מכר ואסור להשהות׳ וכו׳ בפרק החוב (דף פ״ט) ומ״ש כדפי׳ לעיל הוא בסימן ס״ו: ומ״ש ואפילו אם מת הבעל בחייה אם מתה קודם שנשבע׳ על כתובת׳ אין ללוקח ולמקבל כלו׳ בד״א כשנתאלמנ׳ ומתה שהיא לא הי׳ יכול׳ לפרוע מן היתומי׳ אלא בשבועה אבל נתגרש׳ ומתה לקוחות נשבעין שבוע׳ שלא פקדתנו ונוטלים כך היא הגירס׳ הנכונ׳ בספרי רבינו ובקצת ספרי׳ יש בזה חסרון הניכר ודברי׳ אלו כלמדי׳ ממה שנתבאר בסימן צ״ו: ומה שכתב ודוקא שמת׳ אבל אם היא חיה צריכה לישבע שלא נפרע׳ ואם אינה רוצה לישבע יפסידו הלקוחות: ומה שכתב ואם אמרה שנפרע׳ אחר שמכרה נאמנ׳ במגו וכו׳: שאלה לאדוני אבי הר״א ז״ל ששאלת ראובן שמת והניח בנים ואלמנה ומתה האלמנה וכו׳ בסוף כלל כ׳ : המוכרת כתובת׳ בין לבעל׳ בין לאחרי׳ לא הפסיד׳ שום דבר מתנאי כתוב׳ אבל המוחלת כתובתה לבעלה אע״פ שאסור׳ לישב תחתיו מכל מקום מחילתה מחילה והפסיד׳ כתובת בנין דכרין בסוף פרק נערה שנתפתת׳ (דף נג) אמ׳ רבא פשיטא לי מוכרת כתובת׳ לאחרי׳ יש לה כתובת בנין דכרין מאי טעמ׳ אוזי אכסוה מוחלת כתובת׳ לבעל׳ אין לה כתובת בנין דכרין מאי טעמ׳ אחולי אחילתה בעי׳ רבא מוכר׳ כתובת׳ לבעל׳ כמוכרת לאחרי׳ דמי או כמוחל׳ לבעל׳ דמי הדר פשטה מוכרת כתובת׳ לבעל׳ כמוכרת לאחרי׳ דמי: ומ״ש בשם הרמב״ם הוא בפרק י״ז מהלכות אישות: ומה שכתב שנראה מדבריו שאפילו בחייו אין לה מזונות כן כתב הרב המגיד לדעתו ז״ל והרש״י פירש אין לה מזונות באלמנות וכ״כ הרמב״ן והרשב״א ז״ל · ומ״ש ואני כתבתי למעל׳ שיש לה מזונות בחייו וכו׳ בסימן צ״ג : כתב הרמב״ם המוחל׳ כתובת׳ אינה צריכ׳ לא קנין ולא עדי׳ וכו׳ ג׳ ז בפרק י״ז מהלכו׳ אישות וכת׳ הרב המגי׳ כבר כתבא׳ פ״ה מהלכו׳ מכיר׳ שאין המוחל׳ צריכ׳ קנין ושם הבאתי ראי׳ לזה וכן אין צריך לעדים כל שהוא מודה דלא איברו סהדי אלא לשקרי כדאיתא בקדושין פרק האומ׳ עכ״ל· כתב בתשובו׳ הרשב״א סימן תתפ״ג מוחלת כתובתה לבעל׳ מה שעשת׳ עשוי ולא שייך בכי הא טענת נחת רוח וכן כתב הרמב״ם בפרק י״ז ומיהו דוקא במוחל׳ שלא מחמת אונס ידוע אבל אם נאנסה ומחל׳ ויש עדים על האונס כגון זה שהיה מתקוטט עמה כדי שתמחול לו והוציאה מביתו ונתפייסה ומחלה לו כדי שתשב עמו בשלום אע״פ שלא מוסרה מודע׳ המחיל׳ בטלה וכל שיש בידו ספק לעשות אותו אונס ומסחידה הרי זה אונס: כתב עוד הרב המגי׳ בסוף פרק י״ח מהלכו׳ אישו׳ כבר העלו הרמב״ן והרשב״א דמוחלת עיקר כתובה אינה יכול׳ לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי שהרי כל הנשים יש להם כתובה ולא תהיה לה איבה אם לא תמחול ואדרבה היא יכולה לומר לו שהוא נותן עיניו לגרשה כשמבקש שתמחול כתובתה מ״מ בנכ״ב עכ״ל : המוכ׳ שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי׳ יורש מחול מימרא בפר׳ הכותב (דף פה) ומ״ש לפיכך מכר׳ כתובת׳ ומת הבעל וא״חכ מתה בנה יכול למחול וכו׳ שם קריבתי׳ דר׳ נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרש׳ ושכיב׳ אתו לקוחו׳ וקא תבעי לברתה אמר רב נחמן ליכא דליסבה עצה ותיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותירתה מיניה ופי׳ רש״י אתו לקוחות וקא תבעי לברתה הלוקח תבע׳ הבת לדין לגבות כתוב׳ אמה מאביה וכתב הרא״ש ואין הלשון משמע כן דמה לו ללוק׳ אצל הבת הילכך נראה שהכונה הוא שמת גם האב ואין להם יורש אלא זו הבת ואשמועינן תלמודא דאף בכה״ג שהמחיל׳ היה לעצמ׳ יכולה למחול לאביה והוא זוכה במקום אביה עכ״ל · ושתם רבינו דבריו כדעת הר״אש : בן שמכר כתוב׳ אמו פירוש שמכ׳ בחיי אביו שאם ימות אביו וא״חכ תמות אמו ויורש הוא את כתובת׳ שיהיה הלוק׳ עומ׳ במקומו וכו׳ בפ׳ מי שהיה נשוי (דף נא) ההוא גברא דזבנה לכתוב׳ אמיה בטוב׳ הנא׳ א״ל אי אתיא אמא ומערערא לא מפייסנא לך שכיב׳ אם ולא איערער׳ אתא איהו וקא מערע׳ סבר רמי בר חמא למימ׳ איהו במקו׳ אימי׳ קאי א״ל רבא נהי דאחריו׳ דיד׳ לא קביל אחריו׳ דידי׳ מי לא קבל· עיין במישרי׳ נתי׳ כ״ג חלק ד׳ דינים דשייכי לסי׳ זה ב

קו המחלק נכסיו לבניו וחלק לאשתו קרקע כל שהו אבד׳ כתובת׳ בין אם הוא בריא או שכיב מרע ואפילו אם לא חילק לפניה רק שהתקה כשנודע לה וכו׳ בפ״ג דפאה (דף ס) תנן הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה אף על פי שלא כתב לה אבדה כתובתה ומייתי להאי מתניתין בפ׳ י״נ (דף קלב) וקאמר עלה משום דכתב לה קרקע כל שהו אבדה כתובת׳ אמ׳ רב במזכה להם על ידה ושמואל אמר במחלק לפניה והיא שותקת רבי יוסי בר חנינא אמר באומר לה טלי קרקע זה בכתובתיך ומקולי כתובה שנו כאן ואותבינן עלייהו מדקתני סיפא ר׳ יוסי אומ׳ אם קבלה עליה אע״פ שלא כתב לה וכו׳ מכלל דת״ק כתיב וקבלה בעי ובתר הכי א״ל רבא לרב נחמן הא רב הא שמואל הא ר״י בר חנינא מר כמאן ס״ל א״ל שאני אומ׳ כיון שעשאה שותף בין הבני׳ איבד׳ כתובת׳ ופרש״בם ומ״ל כשמואל רבים דאמ׳ במחל׳ לפניה

(א) ומהר״יו כ׳ בתשוב׳ סי׳ י״ס דכדונייתא לא הפסידה אא״כ אמר׳ כל מה שכתו׳ בשטר אני מוחל לך אבל בריו״בש סי׳ קמ״ט כ׳ כהרמב״ן והרשב״א דאף כדונייתא בכלל אא״כ היתה כדונייתא בעין דאז לא הפסיד׳ אות׳ וע״ש שהאריך וכו׳ דאף דעת הרמב״ם כן וע״ל סי׳ ק״ח אין תנאי כתובה (ב) וכתב שם דאם כתב בכתובה לך ולכל הבאים מכחך אינה יכולה למחול אא״כ אבל בלאו הכי יכולה למחול בין כתובה בין כדונייא בין תוס׳ רציין שם :

לפניה והיא שותקת ואע"ג דאיתותב היינו אליבא דרבנן ורב נחמן אליבא דר"י דאית ליה דקבלה מהניא וה"ה כתיבה וכן דעת רב אלפס שכתב שעשאה שותף בין הבנים איבדה כתובתה ודוקא בשותקת וכ"ה הכי עכ"ל וכתב הר"אש משמע דהא דרב נחמן קילא טפי מדכולהו ואף על פי שלא חילק בפניה ולא אמ' לה טלי קרקע זו בכתובתיך אלא ידעה שכתב נכסיו לבניו וכתב לה קרקע זו וכשנודע לה שתקה הכי אומדין דעתה דכיון שחלק לה כבוד ועשאה שותף בין הבנים מחלה שעבוד כתובתה מאלו הנכסים ור"ח פי' דוקא כשעשאה שותף בין הבנים שנתן לה חלק כאחד מן הבנים אז ודאי מחלה כתובתה בקבלה לחוד דחשיבא לה מילתא שהשוה אותה לאחד מבניו אבל כתב לה קרקע כל שהו כתיבה וקבלה בעי כת"ק דר' יוסי ואין לשון כיון מורה על פירושו אלא משמע שבא להקל הלכך נראין דברי רי"ף עכ"ל. וכך הם דברי הרמ"בם בפ"ו מה' זכיה ומתנה וגם הר"ן כתב על דברי ר"ח אין דרך זה מחוור דקא' כיון שעשאה שותף בין הבנים משמע דלאקולי אתא למי' דכל דהו סגי ואם כפי שטה זו אדרבה לאחמורי אתא אכולהו דכתיבה וקבלה בעי לפיכך נ"ל עיקרן של דברים כדברי ר"ס ז"ל דה"ק הכי אומר וכו' כלומ' הכא כרבי יוסי ס"ל ופירש הרב ז"ל דרב נחמן כשמואל רבים פשוט ליה ואיכא מאן דאמר דכרבי חנינא דמיקל מכולהו פשט ליה והאי ליתא דכיון שעשאה כלו' כמאן דמיקל מכולהו ומדברי הרמב"ם נ"ל שהוא מפרש לומר דלא בעי לא מילתא דרב ולא מילתא דשמואל ולא דר' יוסי בר חנינא אלא כיון שעשאה שותף בין הבנים ולא מיחתה איבדה כתובתה והלשון הזה נוח לי יותר דכיון דא"ל רבא לרב נחמן הא רב הא שמואל והא ר"י בר חנינא מר כמאן ס"ל אם איתא דס"ל כחד מינייהו ה"ל הכא כפלוני ס"ל מדקאמר שהכי אומר כיון שעשאה שותף בין הבנים וכו' ש"מ דלאקולי טפי מכולהו אתא עכ"ל: ומ"ש בין אם הוא בריא או ש"מ הם בעי רבא בבריא היאך והלכה בתיקו וכתב הר"אש ולא מפקי' מיתמי וכן פסק רשב"ם וכן פסק הרמ"בם ז"ל בפ"ו מה' זכיה ומתנה וכן הסכים ה"ה ז"ל וכן דעת הר"ן ז"ל ובספרי הרי"ף שבידי כתוב אחר התיקו הלכך מוקמי' כתובה אחזקת' ועל הבעל להביא ראיה שמחלה ויש לתמוה היאך לא הביא הרא"ש דבריו: ומ"ש ודוקא שחלק לה קרקע וחלק כל נכסיו אבל אם כתב מטלטלי או שלא כתב כל נכסיו לא איבדה כתובתה שם הסוגיא דאמר פלגא לברת ופלגא לברת ותילתא לאיתתא בפירי איקלע רב נחמן לסורא לגבי רב חסדא א"ל כה"ג מאי א"ל הכי אמר שמואל אפי' לא הקנה לה אלא דקל אחד לפירותיו איבדה כתובתה א"ל אימור דאמר שמואל התם דאקנייה לה בגופא דארעא הכא פירא הוא א"ל מטלטלא קא אמרת מטלטלא ודאי לא קא אמינא ואיתותו התם הסוגיא דפלגינהו נכסים לאתתיה ולבניה שייר חד דיקלא ואסיקנא מגו דנחתא לדקל נחתא נמי לכולהו נכסים והרמ"בם בפ"ו מה' זכיה ומתנה כתב בלשון הזה כתב לה עמה מטלטלין בלבד או ששייר לעצמו קרקע כל שהו כתובתה קיימת ותקנת הגאונים היא ואפי' שייר מטלטלין כל שהו וכתב ה"ה ותקנת הגאונים וכו' פי' כבר נתבאר בהלכות אישות פי' שאין האשה גובה ממטלטלין אחר מיתת בעלה מדין התלמוד וכיון שכן בששייר מטלטלין לבד איבדה כתובתה דליכא למימר בהו מגו דלא טרפא להו וזה נ"ל שהוא פי' מה שאמרו בפ' מי שמת בכולהו הוי שיור בר מכתובת אשה במקרקעי תקינו לה רבנן במטלטלי לא תקינו לה אבל הגאונים שהתקינו שתגבה אף מן המטלטלין י"ל מגו דנחתא אמטלטלין דשייר נחתא אכולהו נכסי וזה פשוט עכ"ל וכן כתב הר"ן ז"ל לאחר שתקנו הגדולים ז"ל שתהא כתובה נגבית מן המטלטלין אפילו שייר מטלטלין כל שהו כתובתה קיימת וכ"כ הרמב"ם ז"ל ע"כ ואע"פ שאחר כך כתב וכי אמרינן דאבדה כתובתה דוקא בשכתב לה קרקע אבל מטלטלי לא וכדאמרי' בסוגיין מטלטלי ודאי לא קא אמינא לפי דין התלמוד כתב כן: ומ"ש הבינו ומיהו אפילו לא כתב לה אלא דקל לפירותיו היינו מימרא דשמואל שכתבתי בסמוך. ומ"ש או פירות מחוברים והן צריכין עדיין לקרקע חשיב שפיר קרקע בעובדא שכתבתי בסמוך אימור דאמר שמואל דאקני לה בגופא דארעא וכו' כתב רשב"ם וה"ה לפירות מחוברים והא דאמר דקל לפירותיו רבותא הוא דאע"ג דגוף האילן אינו שלה והשתא לית ביה פירי אפ"ה כקרקע דמי וכ"ש היכא דאקני לה פירי גופייהו שגדלו כבר ומחוברי לקרקע והכא פירא בעלמא דהא פירות תלושים מיבעי לן: ומ"ש ואפילו כתב לה קרקע וחלק כל נכסיו לא איבדה אלא מאותם נכסים אבל אם קנה נכסים אחרים או אפי' באו לידו מאותם הנכסים כגון שמת אחד מהבנים וירשו גובה מהם שם הסוגיא דאמר תלתא לברת ותלתא' לברת ותלתא לאיתת' שכיבא חדא מבנתיה סבר רב פפי למימר לא שקלא אלא תלתא א"ל רב כהנא אילו קני מי לא שקלא כיון דאילו הדר קני שקלא השתא נמי שקלה ופרשב"ם שכיבא חדא מבנתיה בחיים וחזר וירשה שהאב יורש את בתו אלו קנה נכסים אחרים בתר הכי לית לה לאשה בתמיה הא ודאי אית לה דנהי דמחלה שעבודא לבנות בשביל שעשאה

לא חילק בפניה רק ששתקה כשנודע לה דאמרי' כיון שחלק לה כבוד לחלוק עם הבנים ודאי מחלה ור"ח פי' דוקא כשחלק לה חלק א' כאחד מן הבנים אז מחלה בשתיקה לחוד אבל אם לא נתן לה כאחד מן הבנים אז לא מחלה בשתיקה אלא א"כ כתב לה וקבלה עליה ורב אלפס כתב כסברא הראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ודוקא שחלק לה קרקע וחלק כל נכסיו אבל אם כתב מטלטלי או שלא חלק כל נכסיו לא אבדה כתובתה ומיהו אפילו לא כתב לה אלא דקל לפירותיו או פירות מחוברין והן צריכין עדיין לקרקע חשיב שפיר קרקע ואפילו כתב לה קרקע וחלק כל נכסיו לא אבדה אלא מאותן נכסים אבל אם קנה נכסים אחרים או אפילו באו לידה מאותן הנכסים כגון שמת אחד מהבנים וירשו גובה מהם ודוקא שחלק נכסיו בינה ובין בניו אבל אם חלק נכסיו בינה ובין אחרים לא אבדה ורשב"ם כתב דהוא הדין נמי אם חלק בינה ובין אחרים ולא נהירא לאדוני אבי ז"ל:

קז הכותב

כל נכסיו לאשתו ל"ש בריא ל"ש שכיב מרע ויצא עליו ש"ח מוקדם למתנתה הפסידה כתובת' מכל הנכסים שהיו לו אז בין מאותם שהיו בידו בין מאותן שמכר קודם לכן מפני שמחל' שעבוד כתובת' כשכתב לה המתנה אבל אם קנה נכסי' אח"כ לא מחלה וגובה מהם ודוקא שכתב לה נכסיו אבל אם לא כתב לה אלא פירות נכסיו או אפי' כתב לה גוף הקרקע אלא ששייר קצת לא הפסיד' כתובת' וביאר א"א הר"אש ז"ל בתשוב' הא דלא הפסיד' כששייר היינו כשכותב לה סכום מנכסיו ואפי' הסכום הוא גדול שכתב לה מחציתם או שני חלקים מהם אבל אם כתב לה כל נכסיו ופירש השיור אפי' אם שייר הרבה אבדה כתובת' מנכסים שיש לו שכבוד שעושה לה שכותב לה כל נכסיו גורם המחילה   בר"א

שותף ביניהם הוי כתובה מיהא לא מחלה שאם תמצא מקו' לטרוף כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב דעתיד אני למיקני נכסים שעתידים לבא ישתעבדו לה וכיון דאלו הדר קני מאדם אחר או ממורישיו אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לה מאותם נכסי' עצמם אית לה דמה לי אותם נכסים עצמם מה לי אחרים שאם נתרצית להקנות שהתנה לבנות ולמחול להם שעבוד' לבעלה מיהא לא מחל' מידי אם תמצא מקו' לגבות ומ"ש ודוקא שחלק נכסיו בינה ובין בניו וכו' ז"ל הר"אש הם כתב רשב"ם לאו דוקא כתב לבניו אלא ה"ה לאחר ודברי' הללו קשים לאומרם בלי ראיה דלישנא דשעשאה שותף בין הבנים אינו מורה כן דמשמע דדוקא בשביל כבוד שעשה לה שחלק לה מנכסיו עם בניו שתקה ומחל' אבל אם חלק נכסיו לאחרי' מה לה לערער ומה כבוד עשה לה דאית לן למימר שמחלה כתובתה ובשתיקה לא הפסידה כתובתה דמצי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי וגם מתני' מוכח כן דקתני הכותב נכסיו לבניו ולא קתני המחלק נכסיו שתה עכ"ל. ואי משום הא לא איריא דרשב"ם לא קאמר אלא בכותב ליורשיו וא"כ מתניתין לא מצי למיתני המחלק נכסיו שתה דהוה משמע אפי' מחלק לשאינם יורשיו ומ"מ מדברי הרמב"ם בפ"ו מה' זכיה נראה שסובר כדברי הרא"ש שכתב הכותב נכסיו לבניו בין זכרים בין נקבות ומדלא למימר בין זכרים בין נקבות משמע דבבניו דוקא קאמר ויש לתמוה על ה"ה שכתב דברי רשב"ם ולא שת לבו לראות אם הרמ"בם חלוק עליו. כתב בעל התרומות בשער כ"ט שאין דברים הללו אמורים אלא לענין כתוב' ומקולי כתוב' הנו כאן אבל ב"ח לא לא שנא אם הלוה חילק כל נכסיו לבניו בפניו והוא שותק לא שנא אם חילק כל נכסיו לבניו בפניו וכת' למלוי קרקע כל שהו ביניהם לא איבד זכות חובו כלל עכ"ל. וכת' ה"ה בפ"ו מה' זכיה בשם ר"ם ובשם המפרש' מדברים ז"ל נלמוד דאין דברים הללו אמורים אלא בעיקר כתובה דהיינו ק' וק"ק אבל תוספ' דאף תוספ' דינו כן אבל נדוניא ודאי לא וכ"כ הר"ן ז"ל וז"ל מראים הדברי' דדוקא בכתוב' ומקולי כתוב' אבל בב"ח אי נמי בנדוניא שהיא כב"ח לא עכ"ל וכ"כ הרא"ש בתשוב' כלל מ"א סי' ב': כתב המרדכי בפר' אלמנה נזונת על ראובן שהיה לו זקוק ביד שמעון וחלה וצוה לשמעון שיתן הזקוק לאביו ולא מיחת אשתו והוקל חליו והלך בבית על משענתו ואח"כ הכביד חליו וחזר וצוה לשמעון שיתן הזקוק לאביו ואז מיחת אשתו והלך ראובן לעולמו וקיים שמעון דברי המת ואח"כ תבעה היא את שמעון לדין ועיין שם. וכבר העירותי על זה בסימן צ"ו:

קז הכותב כל נכסיו לאשתו לא שנא בריא לא שנא ש"מ ויצא עליו ש"ח מוקדם למתנה הפסידה כתובתה וכו' בפרק יש נוחלין (דף קלב) הכותב פירות נכסיו לאשתו גובה כתובתה מן הקרקע למחצה לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליה ש"ח ר"א אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן מ"ט אומדן דעתא הוא דניחא לה דליפוק עלה קלא דכתביננהו לה כולהו נכסי אפילו חד יומא ופרשב"ם ויצא עליה ש"ח שקדם למתנה זו ומיהו לכתובתה לא קדם תקרע כתובתה לאו דוקא שהרי אינה מוחלת כתובתה בשביל שום מתנה שנותן לה בעל דאי קנה נכסים אחר כך תגבה מהם כתובתה כדאמרינן לקמן בשמעתין שהרי כ"כ לה דקנאי ודאקנה עתיד למיקני אבל מהנהו נכסים דיהב לה מחלה שעבוד כתובתה דמינייהו לא תגבה כתובתה הואיל ובמתנת חנם באו לידה דאינה נותנת אל לבה שמא יבא ב"ח ויטרפם בחובו הילכך תקרע כתובתה לגבי הני נכסים שלא תטרוף ותעמוד על מתנתה אם אפשר לה להתקיים הלכך כיון דלא הויא מתנה נמצאת קרחת מכאן ומכאן ומי' מחילה בטעו' ליתא דהויא שעתא מתנה גמורה היתה דהא אי בעי בעל מסלק ליה בזוזי. ומ"ש דבין ל"ש בריא ל"ש ש"מ הם בעי רבא בבריא היאך ולא איפשיטא וכתבו הרי"ף והרא"ש הלכך לא קנתה ולא עשתה אלא אפטרופא וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מה' זכיה. וכתב הרשב"א בסי' אלף ומ"ח אף על פי שיש מן הגדולים שכתבו דבריא שכתב בלשון מתנה וקנו מידו קנה ובעיא דרבא בשכתב בל' ירושה לא נתחוורו דבריהם ובמה שעשאה אפטרו' ודאי לא הפסידה כתובתה ואין חשש בדבר זה עכ"ל. ולקמן בסמוך אכתוב בזה שון במי' כ"ג סי"א: ומ"ש וביאר א"א הרא"ש בתשובה הא דלא הפסידה כששייר היינו כשכותב לה סכום מנכסיו וכו' אבל אם כתב לה כל נכסיו ופי' השיור אפי' אם שייר הרבה אבדה כתובתה וכו' עד גורם המחילה בכלל מ"א על אחד שכתב כל נכסיו לאשתו במתנת בריא ושייר לעצמו מקום ישיבתו בב"ה כשאת ונתת בדבר אי אמרינן בכה"ג תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה כיון דשייר לעצמו מקום בב"ה והכרעת לסמוך דאמרינן שפיר תקרע כתובתה

(א) וכן הוא במרדכי ריש י"כ ע"ד וכ"כ הר"יף שם ומשמע שם בכ"י דקרב"ע"א דה"ה אם כ' לה מטלטלין בזמן הזה אבדה כתובתה וכן משמע כאן מדברי ב"י ולא נראה מדברי הרמב"ם פ"ו מ"ה זכיה וגם מדברי שאר הפוסקי' וטעם הסבר דדוקא שיור מטלטלי' מחזק דיכולה לגבות מינייהו אבל לא אמרינן דמחלה משום דכתב לה מטלטלין דאינן חשובין שכ' שמחלה בעבורן כנ"ל:
(ב) כ' המרדכי פ' י"כ ע"ד השיב מוהר"ם על ראובן שטען על אמו שאבין נוה לתת לו כך וכך ופ"ק דמ"פ שנפניה נוה והיא שותקת א"כ לקיים מאחר שלא חלק כל כך יותא"ס נתשו' רא"בן ריש אלחנ' כיוונת במרדכי ופ' מי שמת דף רכ"ו ע"ב משמע דאם נוה לפניה ושתקה הוי מחילה ואפי' אם אח"כ רוצה למחות אינה יכולה וכן פסק מהרי"ן בתשו' סי' י"ט וכ' שם דאינה יכול' לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שלא תטרף דעתו עליו בחליו וכן משמע בתשובת מרדכי פ' זה בורר דף רפ"ה ע"ד וכו'

כתובתה אע"ג דשייר ויפה סברעת דלא בעינן מתנה בכל נכסיו דהא אמרינן בפ' הוו שניה' אפטרופוס ואם כת' מי' נכסי לבני נכסי לבני פ' וסני נכסי לבני פלו' הראשון מתנה
מי שמת ה' עד שיכתבו כל נכסיהם ואלו הם שכיב מרע וכו' ואלו כתב כל נכסיו והשני אפטרופוס מדלא כתב כל נכסי לפ' ופ' בני וכן הדין בשתי נשיו ואם כת' כל
לאשתו ויצא עליו שטר חוב לא קא חשיב ואי תיקשי לך הא קתני רישא למחצה נכסיו לאשתו ולבנו ירא' דלאשתו הוי מתנ' ולבנו אפטרופא דאשתו לגבי בנו כאחר
לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר אלמא לא מחלה עד שיכתוב לה כל נכסיו דמיא עכ"ל: ורבינו כ' בטור חשן משפט סי' רמ"ו וה"ר ישעיה כתב דכות' לאשתו ולבנו

בר"א שאבדה כתובתה בשכתב לה כל נכסיו באשתו ארוסה או גרושה דבהנך הויא מתנה ולכך אבדה כתובתה אבל אם כתב כל נכסיו לאשתו נשואה לא אבדה כתובתה משום דלא קנתה דלא הויא מתנ' שלא כיון אלא לעשות' אפטרופ' על נכסיו כדי שיכבדוה לא שנא יש לו בני' ממנה או אין לו בנים ממנה אלא מאחרת או אין לו בני' כלל ואחיו יורשין אותו. היו לו שתי נשים וכ' כל נכסיו לשתיהן לא קנת' שום את' מהן ושתיה' אפיטרופסות. כתב חצי נכסי לאשתי פלוני' וחצי נכסי לאשתי פלוני' הראשונה קנתה שהרי שייר והשני' לא קנת' כתב כל נכסיו לאשתו ולבנו אשתו קנת' החצי ובנו לא קנה אלא הוא אפטרופ' כתב לאשתו ולאחר האחר קנה החצי ואשתו הויא אפיטרופא בשאר החצי שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן חלה ונצוה מחמת מיתה ואמ' הוו עלי ער' שאני מצוה מח' מית' אני נותן כל נכסי לאשתי אמנם שיהיו כולם משועבד' לתת ולפרוע מהם בכל שנה עד עולם כל החלק משלם שיש עלי לתת לצורך בית המדרש הידוע לנו ואני משייר כח לעצמי שאוכל לתת מה שארצה בעבור נפשי ובכלל דבריו אמר אל תחשבו לי לשטו' שנתתי כל נכסי לאשתי שאני יודע בה שלא יהיה לה בעל לעולם והיורש' אומר' שלא עשאה אלא אפיטרופ' שהרי נתן לה כל נכסיו ומה ששייר לצורך בית המדר' ג"כ להניח בעד נפשו אינו שיור כי כבר היה חייב בראשונ' לבית המדרש והיו הנכסי' משועבדים לדבר ואינו משייר כלום מחדש ועוד שהרי לא צוה לתת כלום בעד נפשו ואפי' שייר הוא' ולא אמר כלו' במי שלא שייר דמי ועוד כי אביו של פלו' הנפטר כשנפט' צוה לתת מנכסיו למדר' ההוא והרי הם הנכסים משועברין ועומדין והאש' אומרת סוף סוף הרי שייר מנכסיו אף ע"פ שנתחייב בראשונ' לבית המדרש לדבריהם הרי הוא מתחייב עכשיו בכל הדורו' ועוד כי על יורשי הנפט' להבי' ראיה שנתחייב מקודם או שחייבו אותו מורישיו ועוד ששייר לתת בעד נפשו בשע' שנתן לה מתנ' אע"פ שלא נתן כלום סוף סוף בשע' שהקנה לה שייר תשובה המתנה שנתן לאשתו היתה בלא שיור כי לא הניח ליורשיו כלום ומה שצוה לתת למדרש מוכיח מתוך לשון הצואה שהיה חייב כבר מקודם' כל החלק משלם שיש לי לתת ולפרוע אלמא פרעון חוב היה ואף אם היה מתנ' אין כאן שיור כיון דבפעם א' חלק כל נכסיו כדאמר בפ' מי שמת שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אם במחלק מת קנו כולם עמד חוזר בכולם אם בנמלך מת קנו כולם עמד אינו חוזר אלא באחרון ואמרי' נמי התם אשתו ואחר לאחר במתנ' ואשתו אפיטרופ' ומה ששייר לתת בעד נפשו לא הוי שיור אף אם נתן הרבה דמתנ' של האשה לא חייל' אלא לאחר מית' ובאות' השעה לא שייר הילכך לא עשאה אלא אפיטרופוס והפוסק דין זה צריך שידע מי הם היורשי' אם הם בניה או בני הבע' או אחי הבע' אז הויא אפיטרופא אבל אם הם בני אחי הבע' או רחוק' יותר אז הויא מתנ' דטעמא דכות' כל נכסיו לאשתו לא הויא מתנ' משום שאנו אומר' דעתו של אדם שאין אדם מניח בניו וכותב כל נכסיו לאשתו אלא שמינה אפיטרופא על נכסיו לפרנס בניו כדי שיכבדוה ומבעיא לתלמודא אשה אצל האחין ואצל בני הבע' מהו מי אמרינן אף באלו רוצ' שיכבדוה או אינו חושש אם יכבדוה והוי מתנ' ומסיק דאף באלו הויא אפיטרופא אבל ביורשין רחוקי' מאלו פשיטא דהויא מתנה כל זה כתבתי בשביל שכתבת לי להודיעך כל הפרטי' לפיכך כתבתי לך דין כותב כל נכסיו בסתם ואין בשטר מוכיח על הענין דהוי מתנ' גמורה אז אנו אומרין דעתו שבדעתו היה שתהיה אפיטרופ' על נכסיו כדי שיכבדוה יורשיו אבל שטר צואה זו אני רואה לשון המור' על הענין דהוי מתנה גמור' שהרי אמר כן אל תחשבו לי לשטו' שאני נותן כל נכסי לאשתי שהרי אני יודע בה שלא יהיה לה בעל לעולם והשטות שחושבים

יש לומר כשכותב לה שבוש בנכסיו כמו מחציתה שליש' או רביעיתה אפי' היו לו נכסים מרובים לא מחל' כתובתה אבל כשכתב לה כל נכסיו ואפי' השייר שיור הרבה מחלה כתובתה דהכוח שעשה לה שכתב לה כל נכסיו גורם שמחיל' כדמשמ' ליסנא דתלמודא דניחא לה דתיפוק עלה קלא דכתבינהו ניהליה כולהו נכסיה וכ"ש בנדון זה שמוכיח שהשיב היה לטובתה שאם לא שייר לא קנת' שבכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא:
ובת"ב עוד בתשוב' הנזכרת עוד כתבת דנכסי דאורבנו מקמי מתנה ליכא למימר דסלקא שעבודא דכתובה מינייהו ודמיא נכסים הללו שמכר קודם המתנה לנכסים שקנה אחר המתנה דודאי גובה כתובתה מהם כראה לי שאין הנדון דומה לראיה דודאי לשבעל לא מחלה מן הנכסים שיקנה אבל לשעבר כיון שמחלה שעבוד כתובתה מן הנכסים שנתן לה אף אם יטרפם בעל חוב כ"ש שמחלה שעבוד' שהיה לה על נכסים שכבר יצאו מרשותו ונכנסו לרשות הלוקחים ולא היו משועבדים לכתובתה בעוד שהיו כל נכסיו בני חורין לפניה אם מחלה שעבוד בני חורין שהניחו הלקוחות איכי דאפסידתה שנפסה ובשביל זה לא תחזור על הלקוחות ובודאי אין מחילה להכאין אלא מחלה כל שעבוד כתובת' שהיה לה על כל נכסיו שקודם המתנה עכ"ל:
בד"א שאבדה כתובתה כשכת' כל נכסיו באשתו ארוסה או גרוש' וכו' אבל אם כתב כל נכסיו לאשתו נשואה לא אבדה כתובתה משום דלא קנתה וכו' בפ' הנז' (דף קל"א) א"ר יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא ובעי רבא אם כת' לה כל נכסיו במתנת בריא מאי ואתיקן למ/פ' אשה מהא דתניא כ' כל נכסיו לאשתו ויצא עליו ש"ח תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ולמכאת קירסת מכאן ומכאן ובמאי אלימא בשכיב מרע והא אמרת לא עשאה אלא אפטרופא אלא לאו בבריא לעולם בש"מ ורבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה וכו':
ומ"ש לא שנא יש לו בנים ממנה או אין לו בנים ממנה אלא מאחרת או אין לו בנים כלל ואחיו יורשי' אותו הם איבעיא להו אשה אצל בני הבעל או אצל האחין מהו מי אמרינן דלגבי הני נמי תקפיד שיכבדוה ולא עשאה אלא אפטרופא כדי שיכבדוה ולא נתכוון להקנות או דילמא להקנות נתכוון שאינו חושש אם אחיו או בניו מאשה אחרת יכבדוה ומסיק דלגבי הני נמי אמרי' דלא עשאה אלא אפטרופא וז"ל הרמ"בם בפר"ו מהלכות זכיה כל אשה שקנתה כל נכסי בעלה במתנה אבדה כתובתה ותקרע לפיכך אם אח"כ יצא עליו ש"ח והלכו כל הנכסים בחובו שקדם למתנה תצא היא בלא כלום ולא תקח בכתובתה שקדמה בחוב שאומרין דעת הוא שהכנאה שבאה לה בשמועה זו שהרי לה כל נכסיו אבדה כל זכות שיש לה בנכסיו חוץ ממתנה זו וכתב ה"ה כל אשה שקנתה כל נכסי בעלה במתנה וכו' פי' במתנה גמורה ולא במינוי אפטרופוסות דבמינוי אפטרופוסות לא אבדה כתובתה וזהו שאמרו שם כשרבו להוכיח בענין דבריא מהא דהכות' כל נכסיו לאשתו אמרו במאי אלימא בש"מ והא אמרת לא עשאה אלא אפטרופא ולא קנתה ולא תקרע כתובתה ולכן הסכימו ז"ל עכ"ל וכ"כ נ"י בשם התוספות ובשם רבינו האיי גאון וכ"כ בשם הריטב"א שאין לחוש לדברי החולקים על זה ושכן דעת רבו ז"ל: ומ"ש היו לו ב' נשים וכ' כל נכסיו לשתיהן וכו' שם כ' הרא"ש פשיטא דאמרינן פשיטא בנו ואחר לאחר במתנה ובנו אפוטרופא ואם כתב כל נכסיו לשני בניו

תרוייהו אפטרופוסין. והרמב"ן והר"ן ז"ל כתבו בשם בה"ג שאם כת' כל נכסיו לבני בניו במקום שיש בנים אחרים לא אמרינן דאפוטרופין הוינהו אלא קנו קנין גמור ומסתבר' כיון דטעמ' כדאמרי' בפ' מי שמת ופ"ק דגיטין דהכי הלכתא בלא טעמא אין לנו בו אלא מה שמנו חכמים ע"כ. ולפ"ז ה"ה כותב כל נכסיו לשתי נשיו דקנו: ומ"ש כ' לאשתו ולאחר האחר קנה החצי ואשתו היא אפטרופא בשאר החצי פשוט הם בגמרא: שאלה לא"א הרא"ש ראובן חלה והוא מחמת מיתה וכו': ומ"ש דכל היכא שיש להוכיח מתוך השטר דהוי מתנה גמורה בטלה האומדנא כן כתבו הרמב"ן והר"ן בשם רבי' האיי ורא"ם ז"ל וכ"כ הרשב"א בתשובה וכתוב בתשו' להרמב"ן סי' ל"ט שאע"פ שיש חולקים בדבר לזה דעתו נוטה וכ"כ. כ"י אם פירש בשטר שהוא מקנה לה שקנאה במורה ולא בתורת אפוטרופוסות אי נמי שפירש בשטר שתהא רשאה למכור ולתת במתנה לאחרים דאי קנתה ע"כ וכתב ה"ה בפ' ו' מה' זכיה יש מי שכתב שאם קנו מידו שאין קנין לאפוטרופוסות עכ"ל ורבינו בטור ח"מ סי' רמ"ו כתב דעת ה"ר יונה בזה וכבר כתבתי תשו' הרשב"א בסי' אלף רמ"ח ועיין בתשובו' להרמב"ן סימן ע"א והרמב"ם כתב בפר"ק מהלכות' כל נכסיו לאשתו בין בריא בין שכיב מרע אע"פ שקנו מידו לא עשאה אלא אפוטרופא על יורשיו בין שהיו יורשיו בניו ממנה או מאשה אחרת או אחיו או שאר יורשיו ואם שייר כל שהו בין קרקע בין מטלטלין קנתה כל שכתב לה בד"א בנשואה אבל אם כתב כל נכסיו לאשתו ארוסה או לגרושה אע"פ שלא שייר כלום הרי הוא כשאר בני אדם ומתנתו קיימת עכ"ל: כתוב עוד בנ"י ה"ר אומר הרא"ה בשם רבי' הגדול רבו ז"ל דאם הוכר הדבר שהעדים במתכוון כדי להפסידה לא אבדה כתובתה דאנן סהדי דאילו ידעה כי דרך הנאה הוא עושה להפסידה שלא מחלה שאין זה אלא דיקר אלא גרף של רעי והיינו דקתני יצא עליו ש"ח וכן נראין הדברים במת' הכל כפי מה שעיני הדיינים רואות הריטב"א ז"ל עכ"ל: כתב הרא"ש בתשו' כלל פ"ד סי' ג' מ"ש בשטר כל יומי מיגר אלמנות זוגתי היא תמשול בכל הנכסים אינה לשון מתנה אלא לשון אפטרופוסות אע"פ שכתוב בו שיור מכמה טעמים חדא שאין כתו' בשטר שכתב לה כל נכסיו אלא לשון ממשלה וזה אינו לשון מתנה אלא ל' אפוטרופוסות והאריך בזה: כתוב בתשובות הגאונים לרבי האיי ש"מ שאמ' תטול פלונית בתי כ' זוזים ופלוני בתי כ' זוזים ויש לו ג' בנות ואשה אחת והבת הגדולה נשואה א"ל אחיו אשתך מה תתן לה א"ל השאר שלה תשובה דבריו קיימין כל שאר נכסיו לאשתו ולא אמרי' דלא עשאה אלא אפוטרופא כיון שחלק לשתי בנותיו שהן יורשות חמשים חמשים לא כתב לאשתו כל נכסיו ובודאי אילו לאדם נכרי נתן עם אשתו מקנת נכסיו לא היתה אשתו אלא אפטרופא ונכסיו שלבנותיו כתב ולא לאחרים איך נאמר כי אפוטרופא עשאה על נכסיו שהרי נתן לב' מהן מה שנתן וא"ת שהרי יש גדולה שלא נתן לה כלום כיון שהעמיד ירושת התורה אפילו באחד מבניו הרי קמה ואין צריך לפטור את שאר יורשין שהתורה נתנה רשות לאב להנחיל נכסיו לכל מי שירצה עכ"ל: קח שכיב מרע שאמר תטול אשתי כאחד מן הבנים אינה חולקת אלא בנכסים שיש לו עתה וכן בפ' יש נוחלין (דף קכח) שלח ר' אבא לרב יוסף בר חמא האומר תטול אשתי כאחד מן הבנים נוטלת כאחד מן הבנים אמר רבא ובנכסים

קו (א) וסיים שם ולפי' אלא הי' דרכן לכתוב כך בכל השטרות לפי' אמרו סתמא דלא עשאה אלא אפטרופס וכ"ש הא דאמרי' במקום דלא הוי מתנה דאפטרופס מיהא הויא היינו במקום דהמתנה היתה קיימת גלוי דאכן אמרי' שעשאה אפטרופס אבל אי בלאו הכי נמי לא הוי מתנה כגון שאמר שלא תקנה אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה או אפי' אפטרופס לא הויא עכ"ל: ובמקום דהויא אפטרופס כתב המרדכי שם ע"ב תשו' מוהר"ם דאי מפסידה הנכסים מסלקינן אותה שאר כ' אפטרופס למפסיד נכסים ועיין תשו' מהרי"ו סי' פ"ח דאם כתב ש"מ לאשתו על כל נכסיו אין היורשין צריכין לו לשלם וע"ש: (ב) ובהגהות מרדכי דב"ב דף רס"א ע"ב וע"ב וע"ד תשו' אחרונים בא' שכתב לאשתו

שחושבים לו לאדם שמניח יורשיו ונותן כל נכסיו לאשתו זה בשביל שהיום או מחר תנשא לבעל תבנים לו נכסיו וזהו עגמת נפש שתאכל עמלו עם איש אחר אבל המכי' את אשתו שלא תנשא לאו את באהבתו אות' נותן לה כל נכסיו הלכך לשון זה מוכיח דהוי מתנה גמורה שאם לא היתה כי אם אפטרופא מה שטות יחשבו לו אם מינה אפיטרופ' אף אם תנשא לבעל כי הדבר ידוע אם תנש' לבעל שיסלקוה ב"ד מן האפיטרופס' שלא יאכלם הבעל הלכך מוכיח לשון זה דהוי מתנ' גמורה דכיון דטעם שאנו מבטלין המתנה הוא משו' אומדנא כדפרי' לעיל כל היכא שיש להוכיח מתוך השטר דהוי מתנה גמורה הרי בטלה האומדנא:

קח שכיב

מרע שא' תטול אשתי כא' מהבנים אינה חולק' אלא בנכס' שיש לו עתה אבל אם קנה אח"כ נכסי' אינה חולק' בהן ורואין כמה בנים היו לו בשע' המיתה נוטל' חלק כא' מהן בין אם היו מרובין ונתמעטו או מועטין ונתרבו מתו כל הבנ' ואין כמה היו בשע' הצוואה ונוטלת חלק הראוי לא' מהן והשאר ליורשיו:

קט שכיב

מרע שאמר תנו ק"ק זוז לאשתי כראוי לה נוטלת לבר מכתובת' ואם אמ' תטול ק"ק זוז בכתובת' לא תטול שתיהן אלא ירדה על העליונ' אם ק"ק זוז יותר נוטלתן ואם כתובת' יותר נוטלתן וכ' הרשב"ס רה"ה נמי אם אמ' תנו ק"ק זוז לאשתי סתם דהוי דינא הכי דיר' על העליונ' א"א ז"ל כ' שאם אמ' תנו ק"ק זוז לאשתי סתם דהוי מתנ' לבר מכתובת' ש"מ שצו' שיתנו לאשתו בגדיה נוטל' כל בגדיה בין של חול בין של שבת:

קי האשה

שבאה ליפרע מכתובת' והוא במקו' שאין כותבין או במקו' שכותבים והביאה עדים שאבדה כתובת' צריכין לכתוב שובר לבעלה שנפרע' מכתובת' ובאה לסופר שיכתוב לה שובר כות' לה אע"פ שאין בעלה עמה והוא שיכי' שם האשה ושם בעלה והבעל נותן שכר הסופר ת"ח שחתם על שובר של כתוב' אשה שנפרעה ובא' האשה שכתובה בו ואומרת לא צויתי לכתבו אלא אחרת ששמי כשמה צותה לכתבו והודה לדבריה ואמ' לא זו היא שצות' לכתבו יכול לחזור בו מדבריו הראשונים ואין כאן משו' חוזר ומגי' אבל אם אמ' תחלה ברי לי שאינה זאת אינו יכול לחזו' בו המוצא שובר כתוב על שם האשה שנפרע' כתובת' בזמן שהאשה מודה שנתנ' לבעל יחזירנו לו אינה מוד' אלא אומר' ממני נפל לא יתנו לא לאיש ולא לאשה:

קיא תנאי

כתוב' שיהיו בניה זכרים יורשים כתוב' אמן ונדוניתה שהכניס' בתורת נצ"ב ותוספ' שהוסיף לה בעלה אפי' אם מתה בחיי הבעל ואח"כ חולקים המות' עם אחיהם ואפי' לא נכת' בכתוב' או אין לה כתוב' ובמקו' שאין כותבין כתוב' ודוק' זכרי' אבל אם אין לה אלא נקבו' לא אפי' אם אין שם יורשים אלא בנות וזהו שנקרא כתוב' בנין דכרין כיצד היו לו שתי נשים לזו בן וכתובתה אלף זוז ולזו בן וכתובתה ה' מאו' זוז ומתו בחייו ואח"כ מת הוא כל א' נוטל כתובת אמו ואח"כ חולקי' המות' ואינה נגבית אלא מבני חרי ולא ממשעבדי

כתובתה אחרי מות בעלה אף מן המטלטלין והשתא תקנו ברוב ישראל וכן שאר תנאי כתובה כולן בכתובה הן ויש בהן במטלטלין כקרקע חוץ מכתובת בנין דכרין שלא נהגו מנהג ירושתן פשוט בכל הישיבות לפיכך אני אומר מעמידין אותה על דין התלמוד שאין יורשין כתובת אמן אלא מן הקרקע עכ"ל ואע"פ שאפשר לומר דהשתא דנהיגי למכתב בכתובה דמשעבד לה מטלטלי אגב מקרקעי בכל תנאי כתובה בכלל ואפי' כתובת בנין דכרין נמי נגבית מן המטלטלין מ"מ מדתלה הטעם בשאין מנהג ירושת כתובת בנין דכרין פשוט בכל הישיבות הרבה מהגאונים אומרים שאינו נוהג עתה כלל וכמו שכ' רבינו בסוף הסימן ולפיכך העמידה על דין התלמוד משמע דאפי' שיעבד בכתובה מטלטלי אגב מקרקעי מעמידין אותה על דין התלמוד וכ"נ מדברי הרא"ש שבפסקים ובתשובה כתב שאינה נוהגת אלא במקרקעי ולא חילק בין שיעבד בכתובה מטלטלי אגב מקרקעי ללא שיעבד הכי היה נ"ל אלא שהריב"ש בתשובה סי' ק"ו אחר שהביא דברי הפוסקים כתב שהסכמת הרא"ש וכן דעת הרמב"ם ז"ל וא"כ כתב אבל נראה שעתה שכותבין בכל הכתובות מטלטלי אגב מקרקעי והיא נגבית מן המטלטלין מן הדין בזולת תקנת הגאונים גם כתובת בנין דכרין נגבית מן המטלטלין דתנאי כתובה ככתובה עכ"ל ומ"ש דצריך שיהיה מותר על שתי הכתובות דינר כבר נתבאר הטעם ומשמע בגמרא דמותר דינר דוקא בעינן אבל פחות מדינר לא הוי מותר: ומ"ש ואפי' יש ב"ח שצריך לפרוע לו שמותר יש כאן כתובת בנין דכרין אפילו אם החוב יותר מהמותר שעל שתי כתובות וכן הם כתבו הרי"ף והרא"ש והיכא דאיכא ב"ח ואיכא מותר על שתי כתובות מאי דשקל ב"ח כ"ע ל"פ דהוי מותר והני שקלי כתובת אמן והני שקלי כתובת אמן וכתב הר"ן על זה בגמרא איכא מ"ד דכתובה איתה כשאר חוב ולא הויא מותר לפי שיכולין בני השניה לומר לא יהא שטר עדיף אנו הם המוכיחים ש"ח ומקבלין ולא פורעין ונמצא שאין כאן נחלה דאורייתא לא אתקין ירושת בנין דכרין למעקר נחלה דאורייתא אבל בב"ח כ"ע לא פליגי דהוי מותר שהואיל והשטר על כולם כמאן כולהו פורעין והיא נחלה שלהם שעשו בה מצות פריעת חוב אביהן ע"כ. ומ"ש רבינו אפי' אם החוב יותר מהמותר שעל שתי כתובות ופרעו לב"ח ומה שיותר יחלקו כפי ב' הכתובות יתבאר בסמוך זה אבל מ"מ אין שם אלא כדי כתובה הראשונה וכו' לא היה שם קרקע כדי ב' כתובות זה על עקר הדין דכתובת בנין דכרין ליתא אלא במקרקעי כמו שנתבאר: ומ"ש אם יש שם קרקע ואין שם מותר דינר אין כאן כתובת בנין דכרין מבואר במשנה שכתבתי בסמוך ומ"ש אפי' יש עליהם חוב ולא אמרינן בפרעון חוב יתקיים נחלה דאורייתא והמותר על הפרעון יחלקו כפי ב' הכתובות אלא כיון שאין שם מותר אין כאן כתובת בנין דכרין יתבאר בסימן זה אבל מ"מ אין שם אלא כדי כתובה הראשונה וכו'. אפילו היה ראוי ליפול להם ירושה מאבי [אביהם] בענין שיהיה שם מותר לא חשיב מותר משנה פרק מי שהיה נשוי [ואם] יש שם נכסים בראוי אינם כבמוחזק: ומ"ש אפי' מת אבי אביהן קודם שיחלקו כיון שלא היה שם מותר דינר בשעת מיתה לא חשיב מותר כך היא הגירסא הנכונה. אע"פ שבספרים שבידינו יש חסרון וכמו שכתבתי שהיא הגירסא הנכונה כך מבואר בדברי הרא"ש שם אמר בן הכתובה הגדולה הריני מעלה על הנכסים דינר כדי שיהא שם מותר וכו' אין שומעין לו מבואר במשנה שכתבתי בסמוך: ומ"ש היו מרובין בשעת מיתה ויש שם מותר ונתמעטו וכו' שם השיבו מרובין ונתמעטו כבר זכו בהם יורשים: ומ"ש והיכא שלא נשאר כדי ב' כתובות שמין לכל אחד כפי חלקו שהיה לו בנכסים פשוט הוא וכתב הר"ן דהא דמרובין ונתמעטו כבר זכו בהם יורשים דוקא כגון דאתזול או אשתדוף נכסי אבל כמכולת שדה שאינה שלו לא דהא איגלאי מילתא למפרע דבשעת מיתה לא הוה בהו מותר דינר (וכ"כ הה"מ פי"ט דאישות:) ומ"ש וכן אם היו מועטים ואין שם מותר ונתרבו כבר זכה בן הקטנה ואין כאן כתובת בנין דכרין מימרא דרב נחמן שם: והא דבעינן שיהא שם מותר דינר דוקא בשתיהן מתו בחייו וכו' אבל אם מתה א' בחייו ואחת אחר מותו וכו' אז א"צ שיהיה שם מותר וכו' שם (דף צא) דייק אמתני' ה"מ כתובה נעשית מותר לחברתה ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר ואסיקנא דהכי הלכתא. ופרש"י כתובה נעשית מותר לחברתה דאע"ג דלא תיקון כתובת בנין דכרין אא"כ יש מותר על ב' הכתובות

ממשעבדי׳ כשא׳ ירוש׳ דוק׳ במקרקעי שיש שם קרקע כדי שתי הכתוב׳ אבל אם אין שם אלא מטלטלי לא. וצרי׳ שיהא שם מות׳ על שתי כתובו׳ כל שהו׳ אפי׳ דינ׳ ומיהו אפי׳ אין המות׳ אל׳ מטלטלי שפיר דמי ואפי׳ יש ב"ח שצרי׳ לפרוע לו המות׳ יש כאן כתובת בנין דכרין אפי׳ אם החוב יות׳ מהמותר שעל שתי הכתובו׳ יפרעו לב"ח חובו ומה שיות׳ יחלקו כפי שתי הכתובו׳ לא היה שם קרקע כדי שתי כתובו׳ או שיש שם קרקע ואין שם מות׳ דינר אין כאן כתובת בנין דכרין אפי׳ יש עליהם חוב ולא אמרי׳ בפרעון חוב יתקיים נחלה דאוריי׳ והמותר על הפרעון יחלוקו כפי ב׳ הכתובו׳ אלא כיון שאין שם מות׳ אין כאן כתוב׳ בנין דכרין אפי׳ היה ראוי ליפול להם ירוש׳ מאבי אביהן בענין שיהי׳ שם מותר לא חשיב מותר אפי׳ מת אבי אביהן קוד׳ שיחלקו כיון שלא היה שם מותר בשע׳ מית׳ לא חשיב מותר אמ׳ בן הכתובה הגדולה הריני מעלה על הנכס׳ דינר כדי שיהא׳ שם מותר ואטול כתובת אמי אין שומעין לו אלא שמין את הנכסים בב"ד כפי מה שהיו שוין בשע׳ מיתת אביהן היו מרובי׳ בשע׳ מיתה ויש שם מות׳ ונתמעטו בשעת חלוק׳ כבר זכה בן הגדולה בכתוב׳ אמו והיכ׳ שלא נשאר כדי ב׳ כתובות שמין לכל א׳ כפי חלקו שהיה לו בנכסים וכן אם היו מועטי׳ ואין שם מותר ונתרבו כבר זכה בן הקטנה ואין כאן כתוב׳ בנין דכרין והא דבע׳ שיהא שם מות׳ דינר דוק׳ בששתיהם מתו בחייו ששניהם באין מכח התקנ׳ לפי׳ כך בעינן מותר לקיים בו נחלה דאורייתא אבל אם מתה אחת בחייו וא׳ אחר מותו ונשבעה על כתובת׳ אותה שמת׳ אחרי מותו קודם שמת׳ שאם לא כן אין בניה יורשי׳ כתובת׳ נמצא שבני אות׳ שמת׳ אחרי מותו אינן באים מכח התקנה שמן הדין יורשים כתובת׳ אמן אז א"צ שיהיה שם מותר אלא בני כל אחת נוטלי׳ כתובת אמן שהרי בפרעון כתובת השניה מתקיי׳ נחלה דאורייתא ואותה שמתה בחייו אע"פ שלא נשבעה בניה נוטלי׳ כתובת בנין דכרין שאין עליה שבועה שלא נתנה כתוב׳ לגבות מחיים ובעל העיטור כתב שגם בני השניה נוטלין כתוב׳ בנין דכרין אע"פ שלא נשבעה ול"נ וכ"ש אם מתו שתיהן אחרי מותו שבני כל אחת נוטלין כתובת אמן אפי׳ אם אין שם מותר שהרי באין בתורת חוב וכן אם גירש א׳ ומתה א׳ בחייו ואח"כ מת והניח בני׳ משתיהן בני המתה נוטלין כתובת בנין דכרין אפי׳ אין שם מות׳ דינר דכתובת הגרוש׳ שהוא׳ חוב נעשית מותר לחבירתה לפי׳ בני הגרושה נוטלים תחלה ואח"כ בני המת׳ אין שם אלא כדי כתוב׳ הראשונ׳ לא אמרי׳ יפרעו לבני השנ׳ שבאין בתורת חוב והמות׳ יקחו בני הראשונה בתורת כתובת בנין דכרין. אלא אין כאן כתובת בנין דכרין ובני השנייה יטלו כתובת אמן והמות׳ יחלקו שוה בשוה אבל אם יש מותר על כתוב׳ הראשונ׳ אפי׳ דינר יפרעו לשנייה

דינר דלא מעקרא נחלה דאורייתא ה"מ כי מתי שניהן בחייו דתרוייהו אתו כתובה בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו השתא הא נגבית בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מעקרא נחלה דאורייתא שהכתובה כבר נפלו נכסים לפני יורשים והיא אמרה ש"ח על אביהם אלו ואלו עושין מצוה לפרוע חובת אביהם והיא היא ירושתן לפי׳ כתובה זו נעשית כמותר ליורשים תובעין בני הראשונה כתובת בנין דכרין: ומ"ש ונשבעה על כתובתה אותה שמתה אחרי מותו קודם שמתה שאם לא כן אין בניה יורשין כתובתה הכי אוקימנא בפ' הנושא (דף מח) דאם מתה ולא נשבעה אין יורשיה נוטלין כתובה ונתבאר בסי' צ"ו. ומ"ש ואותה שמתה בחייו ואע"פ שלא נשבעה בניה נוטלין כתובת בנין דכרין שאין עליה שבועה שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים פשוט הוא. והיכא דמתה שניה קודם שתשבע כ' הרמב"ם בפי"ט מהל' אישות בני הראשונה יורשין כתובת אמן בלבד והשאר חולקין בשוה וכתבו הה"מ שכ"כ הם בשם הגאונים. ומ"ש בשם בעל העיטור עיין במרדכי. ומ"ש רבינו וכ"ש אם מתו שתיהן אחר מותו שבני כל אחת נוטלין כתובת אמן אפי' אם אין שם מותר שהרי באים בתורת חוב פשוט הוא: ומ"ש וכן אם גירש אחת בחייו ולא פרע לה כתובתה ומתה אחת בחייו וכו' בני שמתה נוטלין כתובת בנין דכרין אפי' אם אין שם מותר וכו' ג"ז פשוט: ומ"ש אין שם אלא כדי כתובה הראשונה לא אמרינן יפרעו לבני השניה שבאין בתורת חוב וכו' בעיא קמא היכא דמתה אחת בחייו ואחת אחר מותו ונשבעה על כתובתה אותה שמתה אחר מותו ודין זה מבואר בדברי הר"ן פ' מי שהיה נשוי אהא דקא"מ כתובה נעשית מותר לחברתה וז"ל ואם לא היו שם נכסים אלא כשיעור כתובה הראשונה ופרעו מהם כתובת השניה לא יטלו בני הראשונה המותר כיון דאי הוו שקלי כתובת אמן מעקרא נחלה דאורייתא כי לא היה שם מותר דינר אע"פ שפרעו כתובת השניה לית כאן כלל דין כתובת בנין דכרין כיון שלא היה שם מותר דינר יתר על כתובת אמן וכן פרש"י דב"ח היה שיעור ב' כתובות ומותר דינר והוא משועבד לב"ח אבל אם אין שם מותר דינר על ב' כתובות אע"פ שהם צריכים לפרוע חוב אביהם לא אמרינן הרי קיימו נחלה דאורייתא והמותר יחלקו ביניהם כל אחד כפי חלק שמגיעו והיינו טעמא כיון דבשעת מיתה לא היה שם מותר זכו מיד בני כתובה הקטנה לחלוק בשוה והשתא אח"כ ב"ח לגבות חובו ה"ל כדבר שנתחדש אחר כך ביניהם דהא קי"ל ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ואינו מבטל הזכות שזכו בני הקטנה מידי דהוה אמועטין ונתרבו עכ"ל. ובאשר הדין במתה אחת בחייו ואחת אחר מותו כן הדין אם מתה אחת בחייו והשנית קיימת וכו' עד וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה בר"פ מי שהיה נשוי כתב הרא"ש ה"ל כר"ח ז"ל מסוגיא דהא שמעתא שמעינן דאם מתה גם זו שנשארה אחריו יש להן כתובת בנין דכרין לבני הראשונה אבל כל זמן שהיא בחיים לא אשכחן ויש מן הגאונים שאמרו כן בתשובותיהם וטעמא דמילתא משום דאיכא כי האי ואי חייה לפי שאין בני השנייה נוטלין כלום אלא אמן ובני הראשונה נוטלין כל הנכסים והם יוצאים נקיים מהם לגמרי ויש מהגאונים שאמרו שאף בחיי השנייה נוטלין ודייקי מדקתני מתניתין הניח ויורשים קודמין וכי היכי דדייקינן יורשים מקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי ה"נ דייקינן בניה מקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי וכן מסתבר דאם איתא דבחייה לית להו לבני הראשונה גם אחרי מותה נמי לית להו דכבר זכו בהם בני השניה בנכסים כי היכי דאמרינן במועטים ונתרבו עכ"ל וכדבריו כתב הר"ן ז"ל וכתב ה"ה בפי"ט מה' אישות שכן עיקר ושכן העלו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ושלא כדברי המרדכי שכ' בפ' מי שהיה נשוי בשם הר"ם דכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא עבדינן בה עובדא וכתבו הר"ן וה"ה שיש מי שאומר דהכי דכתובה נעשית מותר לחברתה אין בני הראשונה נוטלין כלום אלא כשהנכסים מספיקים לשתי הכתובות וסבירא להו להרשב"א שאין זה כלום: כתב הרמב"ם בפי"ט מה' אישות היכא דמתו שתי נשים אחריו ולא נשבעו חולקין כל הבנים בשוה ואין שם ירושת כתובה לפי שאין לאלמנה כתובה עד שתשבע אחת נשבעה ואחת לא נשבעה זו שנשבעה בניה יורשין כתובתה תחלה והשאר חולקין אותו בשוה ע"כ והדברים ברורים הם: ד׳ המוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים לא הפסידה כתובת בנין דכרין וכו' אבל אם מחלה כתובתה לבעלה הפסידו בניה כתובת בנין דכרין מימרא דרבא ס"פ נערה שנתפתתה (דף נג)

קיא (א) ובמרדכי פ' י"נ ע"ג מא"ח כתב להתנו ליקח מכל נכסיו כא' מבנין ו.טר מתנה זו כ' בו מחיים ולאחר מיתה הרי הוא כמתנת בריא וזכה מגוף מהיום ובפירות לאחר מיתה ואין כתובות בנין דכרין כנגד מתנה זו דכא כתובת ב"ד אינו אלא ירושה וזו היא מתנה ומפקעת אותה ועוד דכמתנה זו מילה מהיום ולא פקעי ואע"ג דאפי' לא נגיא מהיום מ"מ לא נגיא בב"ד מינייהו ולא מן הסכת ק"ו מכתובה דאורייתא דלא נגיי מיניה ע"כ ועי' לסי' ק"ח סעיף ז מהר"ם סב' להיפך ותמצא מדברי המרדכי דמתנה ש"מ כנגד כתובות ב"ד וכן הוא ברמב"ם פי"ד דאישות ואב"י ג' הרשב"ן והרב"ה דכתובות ב"ד קודמת למתנה ש"מ ונכאה מהן: (ב) והרמב"ם פי"ט דאישות כתב כסברת הטור ודלא כבעל העיטור: (ג) ל' נסחא' אלפסי פ' כ"נ יד תמ"ט ע"א לאין בכור נוטל פי שנים בכתובה ב"ד של אמו אלא רואין כל הנכסים שהניח אביו כשוה והאלו חולקין כל האחים ביחד ונוטל פי שנים כל אחד:

לשנייה כתובת אמן והמותר קחו בני הראשונה כתובת אמן בנין דכרין וכאשר הדין במתה אחת בחייו ואחת אחרי מותו כן הדין אם מתה אחת בחייו והשנייה קיימת שדין בני הראשונה עם השנייה כדינם עם בניה אם יש שם כדי ב' כתובות בני הראשונה נוטלים כתובת אמן והשנייה כתובתה ואם יש מעט יותר על כתובת הראשונה השנייה נוטלת כתובתה והמותר לבני הראשונה אע"פ שבני השניי' אינם נוטלין כלום ואם אין שם אלא כדי כתובה הראשונ' השניי' נוטל' כתובת' והמות' יחלקו בני הראשונה ובני השנייה ויש מהגאונים שכתבו שאם השנייה קיימת אין בני הראשונ' נוטלין כתו' אמן וא"א הרא"ש ז"ל כ' כסברא ראשונ' המוכרת כתובת' בין לבעלה בין לאחר לא הפסידה כתובת בנין דכרין ואם תמות בחייו ואח"כ מת הוא בניה נוטלי' כתוב' אמן כאלו לא מכרה אבל אם מחלה כתובת' לבעלה הפסידו בניה כתובת בנין דכרין מי שצוה בשעת מיתה שלא ירשו בניו כתובת בנין דכרין אין שומעין לו שא"א לו לבטל תקנת חכמים אבל אם התנה כן בשע' נישואין הוי תנאי שבממון וקיי' ורבי' מהגאוני' כתבו שאין כתוב' בנין דכרין עתה נוהג' כלל שעיקר התקנ' היתה כדי שיתן אדם לבתו כבנו ועכשיו נוהגי' לתת להם יותר ויותר וכ"כ בעל העיטור ורבי' האי כ' שהיא נוהגת שאין לנו כח לבטל תקנ' חכמי' וכ"כ הר"מ כ' ר"י בא ור' שמשון כתבו שנוהג' אפי' במטלטלי דכיון דתקון רבנן כתראי דכתובה נוהגת במטלטלי ה"ה כתובת בנין דכרין ור"י והר"מ כתבו דבמטלטלי לא נהגו האידנא שאין לעקור תקנ' חכמי' אבל כיון שמרבי' ליתן לבנות נעמידנ' בחזק' דמעיקר' דווק' במקרקעי ולא במטלטלי ולענין מה שתקנו הגאוני' דכתוב' נגבי' ממטלטלין לענין זה לא עשו כתובת בנין דכרין ככתובה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל[7]:

קיב תנאי

כתובה שיהיו בנותיה נזונות מנכסיו אחר מותו עד שינשאו או עד שיבגרו אפילו לא נכת' או אפי' אין לה כתוב' במקום שאין כותבין ואע"פ שנזונת מן האחין מעשה ידיה ומציאתה לעצמה בגרה הבת או נתארס' אפי' בקטנות שוב אין לה מזונ' וכ' הרמ"ה ה"מ שלא נתארס' מדעת היורשי' אבל נתארס' מדע' היורשי' אית לה מזונ' דלאו כל כמינייהו דיורשי' להשיאה עצה להתארס ולהפסיד מזוני ואי נמי נתארסה שלא מדעת יורשי' חזו בי דינא דליכא מאן דיהיב לה מזוני מלמדין אות' שתמאן ושקלא מזוני מאחי ע"כ קטנ' שהשיאו' האחין ומיאנה יש לה מזונו' ארס' אב' נתגרש' מן האירוסין ומת יש לה מזונות וכן נתאלמנ' מן האירוסין אפי' היא שומר' יבם יש לה מזונות

כתב הרמ"בם בפרק י"ט אין כבנ' יורשים כתובת אמן בתנאי זה עד שיהיה שטר כתובה יוצא מתחת ידם אבל אם אין הם שטר שהכתובה אין להם כלום שמא מחלה אמם ואם אין דרכם לכתוב כתובה יש להם: מי שצוה בשעת מיתה שלא יירשו בניו כתובת בנין דכרין אין שומעין לו וכו' יש ללמוד כן מדין שאומר אל יזונו בנותי מנכסי וכו' דאיתא בפ' מציאת האשה וכמו שיתבאר בסי' קי"ב: ורבים מהגאונים כתבו שאין כתובת בדין דכרין עתה נוהג כלל וכולי' וכ"כ בעל העיטור ורבינו האי כתב שהיא נוהגת וכו' וכ"כ זה כת' המרדכי בה"פ נערה שנתפתתה ומ"ש בשם רי"בא ור"ש שנוהגת אפי' במטלטלי וכו': ומ"ש בשם הרמ"בם כבר נתבאר בתחלת סימן זה ומ"ש בשם הרמ"ה ודאי כתובת בנין דכרין נהיגא האידנא וכו' כ"כ במישרים בשמו ח"ל תשובה הרשב"א ולענין כתובת בנין דכרין כבר ידעתם שנחלקו בה הגאונים יש מהם מי שאומר שהיכה כוה' נתאלה שר די שאיי אומר שהיא נוהגת וגם הרי"ף והרמ"בם כתבוה בהלכותיהם ור"ח כתב שאפי' עיקר התקנה לא היתה אלא כשמתו שתיהן אפי' אחת בחייו ואחת לאחר מותו אבל כשאחת עודה קיימת לא אמרינן והכא איכא משום איכנוסי כיון דהכי סקלי והכא לא סקי מידי וגאונים אחרים לא הסכימו על דעתו גם לע"ד אין כ"ל מסוגית הגמ' כדבריו ומ"מ מסתברא שאין דין כתובת בנין דכרין אפי' עכשיו אלא במקרקעי כדינא דגמ' דלא אשכחן לגאונים ז"ל שעשו מטלטלין כקרקע לכתובת בנין דכרין והיה לתקנתם דתוקמה אדינא דהא דלא נוסיף עלה ועוד דאשכחן לגאונים קמאי דפריש הכי בהדיא שכך הסכימו הגאונים ב"ר יהודה וגם מגדולי פוסקי הלכה כתבו כן בפי' ואפי' למ"ד דלא בטל דוקא במקרקעי אבל במטלטלי לא מכינו תקנה לגאונים ז"ל וכ"כ הרמ"בם ז"ל ובעל העיטור ומכל מקום אני רואה שפשט המנהג ביניהם לפי מ"ש רבינו הגדול הר"מ לגבות אותה גם עכשיו ואפי' מהמטלטלין וכל כיוצא בדברים אלו שכל הולך אחר המנהג שזה כדרים לשון סדריו שאמרו בה' המקבל עכ"ל ומ"ש רבינו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל כבר נתבאר בתחלת סי' זה וגם כתבתי דעת הרי"בם דהשתא דכתבינן בכתובה דיל ומטלטלי אגב מקרקעי לדעת הרמ"ב הר"א ז"ל גביא נמי אף ממטלטלי וכתב עוד באותה תשובה אחר שרוב הגאונים כתבו והסיבו הלכה למעשה שהיא מבית והרי"ף והרמ"בם והר"ן ז"ל לא הזכירו תקנת הוה גאון כנגדה כבר נראה שלא חשו לדברי אותם הגאונים שאמרו שאין לגבות ואכן אם יצא אדם לגבות מן בנין ליה עכ"ל כ' הרמ"בם בפי"ט שאם נתן כל נכסיו לאחים במתנת ש"מ הואיל ומתנת ש"מ אינה קונה אלא לאחר מיתה הרי שמת וחוב התנאים באים כאחד ולפי' בניו יורשים כתובת אמן שמתה בחיי בעלה * כתב בתשובה הר"ם בר נמה ראובן שמת והיו לו שתי נשים והיו לו בנים מהאחת שמתה בחייו ואין לו בנים מהשנייה ונתן מנכסיו במתנת ש"מ והשניים באים לגבות כתובתה שקודמת למתנת ש"מ ובני הראשונה אומרים אם קודמים מפני תנאי כתובה בנין דכרין וכשאל הרי"בם על זה והשיב דכתובה בנין דכרין קודמת למתנת ש"מ ולכתובת השנייה שלא שנסתפק לנו אם דין כתובת בנין דכרין הוא כשאין בני לשניה או לא ורצה לעמוד על דעת הר"ם בר נמה וכ' לנו במאי דבדיק לן מר כתובת בנין דכרין אע"ג דבין אית להו כתובת בנין דכרין בין לית להו איכהו ירתי כולהו נכסי מיהו כ"מ לענין מתנת ש"מ שנתן אביהם דאי אית להו איכהו קדמו דמתנת ש"מ כשעבדי דמיא כדכת' מר ואי לית להו כתובת בנין דכרין ומכח אביהם שקלי מתנת ש"מ קדמה ליהו דמתני' בפ' נער משמע דבעי שיהו בני לזו ולזו דקתני אינון יירתון כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון והביא כמה ראיות להוכיח דדוקא תנן:

* כ' הו אם כתובה במתנת בריא מהיו' ולאחר מיתה אע"פ שכתב הרמב"ם בפ' י' מזכיה ומתנה שהיא כמתנת ש"מ היינו לענין הפירות אבל לענין הגוף דין מתנת בריא יש לה וכן מפורש בדברי הרמב"ם שם וכ"כ בפי' הטור לכי ע"ש [illegible] בשם תשו' הר"מ:

קיב תנאי כתובה שיהיו בנותיה נזונות מנכסיו אחרי מותו עד שינשאו או עד שיבגרו אפי' לא נכתב או אפי' אין לה כתובה ובמקום שאין כותבין משנה בפ' נערה שנתפתתה (דף נב) לא כ' לה בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי יהוויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד זמן דתנסבן לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד ובגמ' (דף נג) רב תני עד דתלקחן ולוי תני עד דתבגרן בגר ולא אינסיב אינסיב ולא בגר כ"ע לא פליגי דלית לה כי פליגי באירוסה ולא בגר דרב סבר לית לה ולוי סבר אית לה בתנאי עד מתי הבת נזונת עד שתתארס משום ר' אליעזר אמרו עד שתבגר רב כת"ק ולוי בר' אליעזר וכתבו הרי"ף והרא"ש והלכתא כרב דקאי כת"ק וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ט מה"א. ומ"ש נזונת מנכסיו אחרי מותו כלומר אבל בחייו אינו חייב במזונותיהן

מבואר הם במשנה ומ' דוקא כשהן יותר על שש אבל פחות משש חייב לזונן בתקנת אושא כדאיתא בגמ' ולכבר כתב כן רבינו לקמן בסי' זה: ומ"ש ואע"פ שנזונת מן האחים מעשה ידיה ומציאתה לעצמה פלוגתא דאמוראי ר"פ נערה שנתפתתה (דמג) ופסק רב אשי הלכה כרב דאמר הכי ומ"ש בגרה הבת או נתארסה אפי' בקטנות אין לה מזונות כן מבואר בדברי הרמ"בם ז"ל בפי"ט וכ"ה אבל ר"ח פי' דדוקא ארוסה נערה הוא שאבדה מזונות משעת אירוסין לפי שאירוסי אירוסין גמורים מדאורייתא אבל קטנה לא הפסידה באירוסין בלבד וזהו דעת בעל העיטור והרשב"א ז"ל והר"ן ג"כ כתב בשם ר"ח ובעל העיטור דדוקא כשאירסוה בנערותיה אבל כשאירסוה בקטנותה לא דלאו כל כמיניהו לארס בשהיא קטנה להפקיע מזונותיה והרשב"א הוסיף דמסתבר דאפי' אירסוה לדעתה לא הפסידה מזונותיה משום דאין מעשה קטנה כלום [illegible] בפ' מציאת האשה יתומה שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה [illegible] או בחמשים זוז וכולי ולפי טעמו ז"ל אפי' מחילה בפי' לא מהני ונ"ע בדין זה [illegible] כתר תקנת דתקון בתראי ז"ל שיהו הבנות נזונות מן המטלטלין מחלה בפי' פשיטא דמהני עכ"ל ומ"ש רבינו בשם הר"מ שה קטנה שהשיאוה האחים ומיאנה יש לה מזונות אירסה אביה ונתגרשה מן האירוסין ומת יש לה מזונות וכן נתאלמנה מן האירוסין אפי' היא שומרת יבם יש לה מזונות כך היא הגירסא בספרי רבינו המדוייקים ודינים אלו בה"פ נערה שנתפתתה בעי מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות אמר ליה תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות רבי יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות ר' יהודה היינו ת"ק אלא לאו ממאנת איכא בינייהו ת"ק סבר אית לה ור' יהודה סבר לית לה וידוע דהלכה כת"ק וכן פסקו הפוסקים ופרש"י ממאנת יתומה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעל וחזרה אצלה דאמרינן יש לה מזונות עד שתבגר דאמרינן עקרתינהו לנישואי קמאי מעיקרן וה"ל כמי שלא נשאת אלמנה בבית אביה כלומר מן האירוסין דאי מן הנשואין לא אמרינן יש לה מזונות ומ"ש רבינו פירש א"א הרא"ש ז"ל דוקא כשאלמנה או נתגרשה בחיי אביה וכן כך פירש הר"ן ז"ל והרמ"ב בפי"ט סתם דבריו כלשון הברייתא וז"ל נשאת הבת ומיאנה או נתגרשה או נתאלמנה אפילו היא שומרת יבם הואיל וחזרה לבית אביה ועדיין לא בגרה ה"ז נזונת מנכסי אביה עד שתבגור או עד שתתארס * וקודם לכן כתב בת הממאנת הרי היא כאשה שבגנו ויש לה מזונות והשיגו עליו הר"א בד והר"ן ז"ל דכל זמן שהיא יכולה למאן אי אפשר לה שתלך כדמוכח פ"ק דיבמות והרב המגיד כ' ליישב זה אבל תמה עליו שמאחר שהממאנת אין לה עיקר כתובה מכין לו לרב ז"ל שיהיו לבת מזונות שהם מתנאי כתובה וגם הר"ן תמה עליו מכין לו דין זה ועוד יש לתמוה עליו שכתב דאלמנה וגרושה מן הנשואין נמי נזונת מנכסי אביה וא"כ היכי שייך למימר ממאנת איכא בינייהו דהשתא נשואה גמורה שנתאלמנה או נתגרשה נזונת מנכסי אביה לדברי הכל ממאנת דעקרתינהו לנשואי מעיקרן מיבעיא וי"ל דאלמנה מן האירוסין דע"כ באין מ"ש לדברי הכל נזונת מנכסי אביה אבל ממאנת דמדעת נפשה הוא סבר ר"י דאינה נזונת מנכסי אביה ופליגי רבנן עליה: בת יבמה וכו' בכל הני מיבעיא לא איפשטא בה"פ נערה שנתפתתה אלו כל הני בעיי בתיקו וכתבו הפוסקים כיון דספיקא דממונא הוא הוי קולא לנתבע ואין להם מזונות וכתוב במישרים נ"ג ח"ב שאם תפסה לא מפקינן מינה ומ"ש גבי בת יבמה שאם אין לאח נכסים וכו' פשיטא שהבת נזונת מנכסיו אחרי מותו כ"כ גם הרא"ש והר"ן ז"ל. ומ"ש אבל אם יש לאחיו נכסים שלא חל חיוב כתובה על היבם היינו משום דתנן כתובתה על נכסי בעלה הראשון ומבעיא לן אי תנאי כתובה דילה נמי לאו על נכסיו הוא וכתבו הרא"ש והר"ן אבל יבמה עצמה ודאי יש לה מזונות אע"ג דאיכא נכסי מראשון דאפי' תימא דכתובתה על נכסי בעלה הראשון שפיר קרינן בה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי שהרי מחמתו היא אלמנה עכשיו וטעמא דאי בעיא לזבכת שניה מפ' בגמ' מאי אמרי' כיון דלית לה כתובה לית לה מזוני או דילמא אמר דעבד איסור קנסוה רבנן איהי דלא עבד איסורא לא קנסוה רבנן וטעמא דאיבעיא לן בבת אלמנה מפורש בגמ' דהיינו משום דקי"ל דיהא כסף קנס בכתובת כיון דלית לה כתובה לית לה מזוני או דילמא תה"ט משום דאי מסנא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה כלל אבל שאר תנאי כתובה אית לה וא"כ אפי' בבת שנולד לו מאנוסתו

* כ"ה נמ"מ [illegible] דבריו [illegible] בנשאת היא [illegible] ברייתא זו ולהר"א דוקא בנתארסה הוא אבל לא בנשאת [illegible] ולנוסח [illegible] וכ"כ [illegible] שנדיין לא בגרה:

ד"ם

(ד) וכן הוא בתשו' הרא"ש כלל נ"ו סי' ו' דלא תעשה [illegible] הרבה פעמים דנוהגין כתובה ב"ד וכ"כ [illegible] תשובת הרשב"א מיהו כתב לבסוף דאזלינן בתר המנהג וכן הוא בריב"ש סימן ק"ו וע"ש נמצא לא ראיתי ולא שמעתי בזמננו או להנהגתה ולעיל ריש הסימן כתבתי אם מהני במטלטלין:

קיב (א) אבל במקום שכותבין כתובה ואין לה כתובה חיישי' שמא מחלה הכתובה ותנאי כתובה בכלל וח"צ ג' דנתבאר לעיל סי' צ"ג וק"ה דמוחלת אית לה מזונות בחיי בעלה מ"מ לאחר מותו אין לה מזונות אף לבנות וכ"ע בר"ן פרק נערה דף תפ"ט ע"ב דמשמע הם דאין לחלק ועיין בב"מ פי"ט לאישו' ודעת הרמב"ם דאם מחלה כתובתה אף הבנות אין לה' מזונות והראב"ד השיג עליו בזה וס"ל דהבנות יש להן מזונות מ"מ ע"ל סימן פ"ב בנת הבנות מן האחין אם היה אבל אמה או אבל אחין:

מזונו׳ ופי׳ א״א ז״ל רווקא נתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה שבשעת מיתת האב היתה ברשותו אבל אם נתארסה בחייו ונתגרשה או נתאלמנה אחרי מותו שבשעת מיתת אביה לא היתה ברשותו אין לה מזונות בת יבמה כגון שיבם אשת אחיו וילדה לו בת אם אין לאחיו המת נכסים שאז חל עליו חיוב הכתובה וכל תנאיה פשיטא שהבת נזונת מנכסיו אחרי מותו אבל אם יש לאחיו נכסים שלא חל חיוב הכתובה על היבם מבעיא אם הבת נזונת מנכסי היבם וכן מבעיא בנושא שנייה וילדה לו בת ובאנס נערה ונשאה אח״כ וילדה לו בת ובבת ארוסתו שבא על ארוסתו וילדה לו בת ואח״כ נשאה בכל הנך מיבעיא ולא אפשיטא ואין להן מזונות בד״א אחרי מותו אבל בחייו חייב לזונם מתקנת אושא עד ו׳ שנים כתב הרמב״ם פוסקין לבת מזונות כסות ומדור מנכסי אביה כדרך שפוסקין לאלמנה ומוכרין למזון הבנות וכסותן בלא הכרזה כדרך שמוכרין למזון האלמנה וכסותה אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה ולבת פוסקין לה דבר המספיק לה בלבד ואין הבנות שבעה ע״כ מדינא דגמרא אין הבנות ניזונות אלא ממקרקעי אבל מתקנת הגאונים שכתובה נגבית ממטלטלי גם הבנות ניזונות מהם ואינן ניזונות אלא מבני חרי אבל אם מכר האב או נתן או אפי׳ הבנים אחרי מותו אם מכרו או משכנו או נתנו אינן ניזונות ממנו ואפי׳ קנו מיניה והיו בשעת קנין כגון שגירש והיו לו בנות ממנה והחזירה וקנו מיניה לפרנסן אפ״ה אינה ניזונת ממשעבדי כיון דבתנאי ב״ד אבל הוא גם ניחא ליה בהרווחת דירה חיישינן לצררי אבל מבני חרי ניזונת אע״פ שגירשה שלא אמרינן כבר נתבטל תנאי ב״ה אלא חייב לזון בנות שנולדו לה ממנו קודם שגירשה בתנאי ב״ד אחרי מותו וכ׳ הרמ״ה הא דלא מהני לה קנין דווקא דקנו מיניה בשעת נישואין בכלל מאי דקנו מיניה בתנאי כתובה ולא כתב לבנות שטר באפי נפשייהו אבל אי כתב להו שטרא באפי נפשה ואי נמי קנו ממנו לאחר נישואין סתם קנין לכתיבה עומד וגבין ממשעבדי דמעידנא דקנו מיניה גמר ומשעבד נפשיה ואם איתא דאתפיס צררי איבעי ליה למנקט שטרא מינה או למכתב תברא עליה ומדמנין דמשכח לה דמתזני בנות ממשעבדי כגון שפסק עמה שיתפרנסו אף אחר שיבגרו דכיון דלא אכלי בתנאי ב״ד לא חיישינן שמא התפיס צררי בד״א שנתן האב מתנת בריא אבל אם נתן מתנת שכיב מרע ניזונת ממנו והראב״ד כתב דאף במתנת שכיב מרע אינה ניזונת והרמב״ם כתב כסברא ראשונה וכ״כ הרא״ש ז״ל מי שצוה בשעת מיתה אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו ואם התנה בשעת נישואין שלא יזונו הוי בכלל תנאי שבממון וקיים מי שמת והניח בנים ובנות אם הנכסים מרובים שיש בהם כדי שיזונו בנים ובנות עד שיבגרו הבנות יירשו הבנים הכל שישארו הנכסים בחזקתן והם יפרנסו הבנות מתחת ידם שאין מחייבים אותם להפריש חלק הבנות עד שיבגרו ואין מחייבים אותם לצמצם במזונות אלא אם ירצו יותירו במזונות ומ״מ אם ב״ד רואין שמכלין הממון ואין משגיחין בישוב העולם חייבים ב״ד להשגיח בתקון הבנות ולהפריש להן חלקן ואם אין בנכסים כדי שיזונו אלו ואלו עד שיבגרו הבנות אז נקראים מועטים ומפרישין חלק הבנות עד שיבגרו והשאר לבנים ואם אין שם אלא עד כדי שיבגרו הבנות הכל לבנות והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר לעולם ירשו הבנים הכל ופסק

מה״מר אסי א״ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו ופר״ח וכיון שמה מכרו מבירתן מכיון מ״מ יש להם תפיסת יד בנכסים ואם נתרבו יש להם חלק בהם חכות בכן עומדת נמי ש אפי׳ שעמידו כבר בדין ופסקו להם ב״ד נכסים מועטין וכו׳ הסמ״ג כת׳ בפי״ט שנחלקו שמפרשים בזה י״א דמועטין ונתרבו דוקא קודם שיבואו לב״ד אבל אחר שבאו וזיכו בהם ב״ד את הבנות אין לאח מעשה כ״ד כלו׳ וזה דעת רש״י והר״מבן ז״ל וי״מ שאפי׳ משבאו המזונות ביד בית דין ושעמידו ביד אפטרופא או ביד שליש למזונותיהם אם נתרבו הבנים יורשים וזה דעת ר״י והר״ש ז״ל נכסים זה כ״כ מחלוקת בגבי יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים או לתמוה דכיון דהר״א הסכים לדעת רש״י כמו שכתב ז״ל מה שתם דבריו כאן ספק דעת הר״א: ומ״ש רבינו ואפי׳ חזרו ונתמעטו אח״כ יש להם דין נכסים מרובים ונתמעטו וכו׳ היו מרובים ויש עליהם בעל חוב או חיוב מזונות בת אשתו וכולי ...

קיי״ם אבל פרנסה לאו מכח הכתובה היא באה אלא מתקנת חכמים שתקנו לבנות ישראל ונתנו להן חלק בממון אביהם להיות משאות בו אין בידו להפקיע מה שזיכו להם חכמים ... ג׳ דגלי דעתיה בשעת נישואין שאינו רוצה שינשאו בנותיו מנכסיו וקי״ל דבפרנסה סמין בא״ב ה״מ כי גלי דעתיה בתר נשואין בהסיא בנותיו אך שראינו ותרנותו או קמצנותו או שכוה בשעת מיתה אבל גילוי דעת בשעת נישואין לאו מילתא היא דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ועכשיו אפשר אח״כ שהיה רואה בנותיו שהגיע לפירקן היה מרחם עליהם ומשיאן היילך תנאי של שעת נשואין לא הוי גילוי דעת עכ״ל ...

ופסק הרש״ב במותו ורב אלפס פס׳ כת״ק ולזה הסכים א״א הרא״ש ז״ל בר״א במקרקעי אבל במטלטלי אם הנכסים מועטין יזונו אלו ואלו יחד עד שיכלו דכיון שאינן נזונות אלא בתקנת הגאונים די להן שיהיו כבנים ולא שיפה כחן יותר מן הבנים ליקח הכל ואם יש מטלטלי ומקרקעי והמקרקעי הסמוכים ע״י המטלטלים יהיו מרובים יירשו הבנים אין הבנות יכולות לומר כיון שאין שעבודנו על הקרקע הרי הן מועטין ופרשו לנו מזונותינו אלא המטלטלין מצטרפין עם המקרקעי לעשותן מרובים היו מרובים בשעת מיתה ונתמעטו כבר זכו בהן הבנים ויש להן דין מרובים יזונו יחד עד שיכלו הנכסים ורש״ב כפי ששמין כמה מגיע לבנות במזונותיהן עד שיבגרו ולבנים בירושתן וראין כמה נפחתו מהנכסים ויפסיד כל א׳ בפחת כפי שיעור שהיה לו בנכסים ולפ״ז אפשר שכלה חלק הבנות ועדיין חלק הבנים קיים ואפ״ה אין הבנים נזונות עמהם וכן פי׳ הרמ״ה וא״א ז״ל כתב כסברא הראשונה וכן אם היו מועטים בשעת מיתה ונתרבו יש להם דין מרובים אפילו העמידו כבר בדין ופסקו להם ב״ד נכסים מועטים כיון שנתרבו חזרו לדין מרובים ויעמידום בחזקת הבנים והם יזונו הבנים מדי יום יום ואפילו חזרו אח״כ ונתמעטו יש להם דין נכסים מרובים ונתמעטו ויזונו אלו עם אלו היו מרובים ויש עליהם ב״ח או חיוב מזונות בת אשתו או חיוב במזונות האלמנה או חיוב עישור נכסים לפרנסת בתו וכשיוציאו אלו מאלו ישארו מועטים יש להם דין מרובים ויפרעו החוב שעליהם ויזונו הבנות מתחת ידיהם ובאלמנה יזונו שלשתן יחד אבל כתובת האלמנה ממעטת ועושין אותם מועטים כ׳ הרמב״ם הניח אלמנה ובת אלמנה תזון והבת תשאל על הפתחים וא״א הר״א ז״ל כ׳ בהניח אלמנה ובת או אלמנה ובן יזונו יחד אבל אם הניח אלמנה ובת ואין בנכסים די שיזונו אלו ואלו עד שתבגר הבת האלמנה תזון והבן והבת ידחו כ׳ הרמב״ם שמזונות הבת קודמת לכתובה בנין דכרין כיון שדוחין ירושת בן שהיא דאורייתא כ״ש לכתובה בנין דכרין שהיא דרבנן היו הנכסים מועטים וקדמו הבנים ומכרום מכרן מכר ונדחו הבנות וכתב רב האי כיון דהאידנא תקנו הגאונים שיזונו ממטלטלין נזונות מהדמים שקבלו בהם ול״נ להרא״ש ז״ל שהרי אין שעבודן אלא על נכסי אביהן וכיון שמכרום ואינם יכולים לטרוף מהלקוחות גם במעות אין להם כלום והם של הבנים ופרש״י דווקא שמכרו קודם שהחזיקו ב״ד הבנות בנכסים אם מכרו אח״כ אינו מכר וא״א שאפילו אם מכר אחר שהחזיקו ב״ד בנכסים ששמכרם מכר וא״א הר״א ז״ל הסכים לדעת רש״י הניח בנים גדולים וקטנים אין אומרים יזונו הקטנים עד שיבגרו ואח״כ יחלוקו הנכסים אלא מיד יחלוקו בשוה וכל אחת תזון ותתפרנס משלה

קיג מי שמת והניח בת להשיאה משיאים אותה מנכסיו וזה נקרא פרנסת הבת ואינו כשאר תנאי הכתובה אלא תקנה שתקנו חכמים לפיכך אם צוה בשעת מיתה אל יתפרנסו בנותי מנכסי שומעין לו ואם התנה בשעת נשואין שלא יתפרנסו מנכסיו לפירוש רב האי אין שומעין לו וכמה נותנים לפרנסת רואין אם השיא שום בת בחייו נותנין לו כמו שנתן לאחותה שהשיא אותה בחייו וכתב הרא״בד אפילו לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה ב״ד אומדין דעתו שיתן לשניה כל מה שהניח והוא ישרח לחזור אחר נכסים אחרים וכופין ג״כ את היורשים ליתן לה כולו ואם לא השיא שום אחת אומדין דעתו כמה היה נותן אילו היה חי ולפי עושרו ולפי כבודו ולפי ותרנותו וכך יתנו לזאת ואם היה עשיר והעני או ותרן ונשתנה דעתו אומדין אותו כפי ממונו ודעתו האחרון ואם אין יודעין לשער דעתו יתנו לה עישור הנכסים וכשנותנין לפי אומדנא דעתו אין חילוק בין מקרקעי למטלטלי שאם השיא בת בכל מה שנתן לה בין מטלטלי בין מקרקעי כך יתנו לזאת ואם לא השיא ואומדין דעתו שהיה נותן מטלטלי ומקרקעי כך יתנו לזו אבל כשאין יודעין לשער דעתו ונותנין לה עישור

סראינו ותרנותו או קמצנותו או שכוה בשעת מית׳ אבל גילוי דעת בשעת נישואין לאו מילתא היא דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ועכשיו אפשר אח״כ שהיה רואה בנותיו שהגיע לפירקן היה מרחם עליהם ומשיאן היילך תנאי של שעת נשואין לא חשיב גילוי דעת עכ״ל ואפשר דלאו לרבי׳ האיי בלחוד הוי דינא הכי אלא לכ״ע דהא כיון דפרנסה לאו מכח כתובה קא אתי אלא מתקנת חכמים כי אתנאי בשעת נישואין עם האשה מאי הוי והכל תלוי במה שאמר בשעת מיתה עכ״ה בהר״ן ... וכמה נותנין לפרנסתה רואים אם השיא שום בת בחייו וכו׳ שם במשנה לר׳ יהודה ואיפסיקא הלכתא בגמ׳ כר׳ יהודה ומ״ש בשם הרא״בד אפי׳ לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה וכו׳ ומ״ש ואם לא השיא שום אחת אומדין דעתו כמה היה נותן אילו היה חי וכו׳ שם אמר שמואל לפרנסה שמין בא״ב ואוקימנא כרבי יהודה דאמר אם ...

... כל נכסיו אינה נוטלת שכן דרכם של ב״ד שנותנין נדוניא לבנותיהם לפי עשרן בין ממקרקעי בין ממטלטלי אלא שהעשור אינה אלא ממקרקעי דומיא דגביית כתובה ומזוני עכ״ל ... ממקרקעי ולא ממטלטלי ... מטלטלין וקרקעות אין במטלטלין כחשבים לכלום אלא הקרקעות ונוטלת העישור של קרקעות בקרקע וכן מתבאר בדברי רבי׳ בס״ם ... והראב״ד ז״ל כתב שבזמן שנותנין פרנסה לבנות לפי אומדנותו של אב אין אומדין לפי הקרקעות שיש לו לבד אלא לפי מה שיש לו בין קרקע בין מטלטלי והכל שוה

ח״ש בפ׳ נערה רב זן מחיטי דעליה ופירשו בגמ׳ הפרנסה הוא ומאי עליה מטלטלין דאב וכדסמכא לפרנסה שמין באב ... בלבד ... כתובה ... אלא ... מקרקעי ... אפי׳ מטלטלין וגוף עישורו ממקרקעי ... כמה עד עישור נכסים העשור שבכל נכסיו ... קרקעותיו והרי הוא פורע במטלטלין אלא ... דאותו עישור בזה כחוב על היתומים אלא שאינו נגבה אלא ...

אין אומרים יזונו הקטנות עד שיבגרו וכולי משנה בס״פ יש נוחלין (דף קלט):

קיג מי שמת והניח בת להשיאה משיאין אותה מנכסיו וזה נקרא פרנסת הבת פשוט פ׳ מציאת האשה (דסח) ומ״ש ואינו כשאר תנאי כתובה אלא תקנה שתקנו חכמים כן משמע שם וכ״כ הרמב״ם בפי״ט ומ״ש לפיכך אם צוה בשעת מיתתו אל יתפרנסו בנותי מנכסי שומעין לו ואם התנה בשעת נישואין שלא יתפרנסו בנותיו מנכסיו לפי׳ רבי׳ האיי אין שומעין לו בס״פ מציאת האשה (שם) א״ר הונא אמר רבי פרנסה אינה כתנאי כתובה בדתניא האומר אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו אל יתפרנסו בנותי מנכסי שומעין לו וכתב הרא״ש ורבינו האיי גרים איפכא ומפרש בשהתנה בשעת נישואין שלא יהא לה תנאי כתובה שומעין לו דכל דבר שבממון תנאו ...

(ז) ובנ״י אחר ... (ה) כתב ... (ו) ...

אלא מן הקרקע ולפיכך תמסכי מסרמב״ם שכ״כ נותנין לה עישור מקרקע עכ״ל ומ״ש ואצטרובלי חשיב מקרקעי לגבי מזונו׳ שם בגמ׳ פרק י׳ אצטרובלי מוקי ואמת ששכירות בתים ומקרקעי חשיב לה׳ : ומ״ש ושכירות שכבר שעבר מקרקעי הם ומ״ש ואפי׳ מה שכבר עבר כגון אם השכיר בית לשנה ודר בו המוכר חצי שנה וכו׳ כ״כ הב״ח בשם ס״ה בשם התו׳ והר״ן׳ ...

בשבוע׳ וזיבורית בשבוע וכו׳ ... אינה גובה אלא מזיבורית ... נפרעת אלא בשבועה שלא מנכסים ... מן הזיבורית ואין נפרעין מהם אלא בשבועה ... מנכסי יתומים וכו׳ ...

עישור נכסים אין נותנין לה אלא מקרקעי אפי׳ לתקנת הגאונים שכתובה ותנאיה נגבית ממטלטלי הפרנסה אינה נגבית אלא ממקרקעי ואצטרובלי חשיב מקרקעי לגבי מזונו׳ ושכירות בתים חשיב מקרקעי ואפי׳ מה שעבר כגון אם השכיר בית לשנה ודר בו המוכר חצי שנה מגבין אות׳ אפי׳ מחצי השנ׳ שעבר׳ ואפי׳ עלה השכירו׳ בחיי האב ג׳ דכיון דשכירו׳ אינה משתלמת אלא לבסוף חשיב׳ כמקרקעי אבל אם כבר גבו אותו היתומי׳ הוי כשא׳ מטלטלין ודוקא לגבו׳ אינה נגבי׳ אלא מקרקע אבל כששמין הנכסי׳ לידע העישו׳ שמין בין מקרקעי בין מטלטלי ומגבי׳ לה העישו׳ ממקרקעי ובסה״ת כ׳ שלתקנ׳ הגאונים אף פרנס׳ נגבית ממטלטלי וא״א ז״ל כ׳ כסברא ראשונה יש מהגאונים שכתבו כשנותנין לפי אומד דעתו נותנין לה כפי מה שישערו שהי׳ נותן בין להוסי׳ על עישור נכסי׳ בין לגרוע ממנו וי״א שאין הולכים אחר אומד דעתו אלא לגרוע מהעיש׳ אבל לא להוסיף עליו וכן הוא מסקנ׳ א״א הרא״ש ז״ל אם יש בנו׳ רבות להשנ׳ נותנין לראשונ׳ עישור נכסי׳ ולשנייה עישור מה ששייר׳ הראשונה וכן כולן באו לישא כאח׳ ראשונה נוטל׳ עישור נכסי׳ והשני׳ עישור כמה ששייר׳ ראשונ׳ והשלישית במה ששייר׳ שניי׳ וחוזר׳ וחולק׳ כל העישורים בשוה והמות לבני׳ הבת לגבי עישור נכסי׳ חשוב׳ כבעל חוב של האחין לפיכ׳ נוטלת מהן מהבינוני׳ בלא שבוע׳ כמן הראוי כגון אם מת אבי׳ בחיי זקנה ולא היו נכסי׳ לאביה ואח״כ מת זקנ׳ וירשוה האחין נוטלת מהם עישור נכסי׳ ויכול׳ ליתן לה אי׳ קרקע בינוני׳ שירצו ולסלק׳ בזוזי אבל אם מתו אחי׳ קוד׳ שנטלה עיש׳ נכסים אינה גובה מבניהם אלא מזיבורי׳ ובשבוע׳ מכרו האחין או משכנו אחר מיתת אביהן טורף׳ מהלקוח׳ השיאוה האחין ולא נתנו לה פרנסתה או שלא נתנו לה כראוי לה יכולה להוצי׳ מהן כשתגד׳ פרנסת׳ הראוי׳ לה או כאומד׳ דע׳ האב או עישור נכסי׳ אפי׳ לא מחת׳ בשע׳ הנישואין לומר דעו שאיני מוחלת על פרנסתי וגם לא פסקו שיתנו לה עוד מזונו׳ בד״א כשנ׳ נשא׳ נערה קטנ׳ אבל נ׳ נשא׳ נערה ולא נתנו לה פרנסת׳ אם לא מחת׳ וגם לא פסקו ליתן עוד מזונו׳ אבדה פרנסת׳ אא״כ מחתה או פסקו ליתן לה עוד מזונו׳ ואם בגר׳ ואח״כ נשאת אפי׳ אם יפסקו ליתן לה מזונו׳ אבדה מזונותיה אא״כ מחתה · וכן נמי מיד כשבגרה אפי׳ לא ניסת אבדה פרנסתה אא״כ מחתה או שפסקו ליתן לה עו׳ מזונו׳ ומיהו במחא׳ לחוד סגי אפי׳ אין פוסקין ליתן לה עוד מזונות וכ׳ הרמ״ה דאירוסין בנער׳ חשיבי כנישואין ואם אין פוסקין לה מזונו׳ צריכה למחו׳ ואין נר׳ כן לדעת התו׳ כ׳ ה״ר יונה הא דבוגרת לא הפסידה עישור נכסים אם מחתה היינו דוק׳ בשבגר׳ אחרי מות האב אבל אם בגר׳ בחיי האב אין האחין חייבי׳ להשיאה שלא תקנו עיש׳ נכסי׳ אלא במי שמת והניח בנות קטנות מפני שאמרו חכמים דעתו של אדם שאינו מניח בתו עד שתבגר אבל את שבגר׳ בחיי האב כיון דאשתהי אשתהי והרמ״ה כתב דאפי׳ בגרה בחיי האב לא אבדה פרנסת׳ אם מחתה או אם נתנו לה מזונות וא״א הרא״ש ז״ל כתב בתשו׳ כדברי ה״ר יונה מי שמת והניח שתי בנות ובן ונטלה הראשונה עישור נכסים ולא הספיק׳ שניה ליטול עישור נכסים

ומ״ש ואצטרובלי ... בשמוך : ומ״ש בשם ספ׳ התרומ׳ תקנת הגאונים אף פרנסה נגבית ממטלטלי דברי ה״ס הם דברי התום׳ שכתבו בפרק נערה שנתפתתה כתו׳ דבזמן הזה דכולהו גבו ממטלטלי כתוב׳ ומזונות מתקנ׳ הגאונים ופרנס׳ נמי שהנסדרי שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהן ממטלטלי וחשיב כמו באמידנים דפסק רב ... ע״כ ומ״ש וא״א הרא״ש כ׳ כסברא ראשונה כבר נתבאר שכן דעת הרי״ף וכ״כ הרמ״ה בפ״ג וכ״ל שאפס׳ שגם הם לא יחלקו על דברי התו׳ שכתבתי בסמוך אלא שהם ז״ל כתבו דין התלמוד ... יש מהגאונים שכ׳ וכשנותנין לפי אומד דעתו נותנין לה כפי מה שישערו שהי׳ נותן בין להוסיף על עישור נכסי׳ בין לגרוע ממנו וי״א שאין הולכין אחר אומד אלא לגרוע וכו׳ ב׳ סברות אלו כ׳ הרי״ף בפ׳ מציאת האשה ... וסר״ח כ׳ טעמות שתי הסברות וכ׳ הרע״ב נוט׳ לסברת האומרים שאין הולכין אחר אומד אלא לגרוע וכולי ובסוף דבריו כתב וכיון דאיכא פלוגתא דרבוות לא מפקי׳ מיתמי טפי מעישו׳ נכסי והר״ן ג״כ הסכים לדעת האומרי׳ שאין הולכין אחר אומד אלא לגרוע וכו׳ (וכ״כ המרדכי פ׳ מציאת האשה) וכן דעת מהרי״ק בשורש ... אבל ה״ה כ׳ בפ״ג שדעת הרמ״ב כהרבה מהגאונים בדברי האומרים שהולכין אחר האומד בין לגרוע מעישור בין להוסיף עליו ועיקר · וגם הר״ן כ׳ שכן דעת רש״י והרמב״ר והרמב״ם ז״ל · כתוב בתשו׳ להרמב״ן סימן מ״ו עישור נכסים שאמרו חכמים אינה נגבה עד שעת נשואין ועיין בדברי ה״ס שאכתוב בסמוך אם יש בנות רבות להשנ׳ נותנין לראשונה עישור נכסים וכו׳ בס״פ מציאת האשה (ד סח) א״ר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסי׳ אמרו לו לר׳ מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקו׳ בנות כלו׳ אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרת וחולקות בשוה כל חדא וחדא דנפסה שקלה ה״ק אם באו כולן לינשא כאחת חולקות בשוה ופרש״י כל חדא דנפסה שקלה וחכמים תקנו להם כדוכית נישואים עישור נכסים והנשאת ראשונה ראשון זכתה בעישור שבנכסים ולמה יחזרו ויחלקו עישורים בשוה אם באו כולן לינשא כאחת חוזרות וחולקות בשוה שאין כאן קודם לזכות הילכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן נוטלת כל עישו׳ והשניה במה ששיירה וכן כולם והמות׳ לבן אם היו ק׳ מנה אחת נוטלת י׳ מנה והשנ׳ ט׳ והג׳ ח׳ ועישור של מנה וכן כולם כדי לברר ירושת הבן ואז חוזרת וחולקו׳ עישוריהן בשוה · וכ״ה בפ״ב מתנא׳ מכאן שאין הבת נוטלת פרנסת אלא לזמן נישואיה וכ״כ הרמב״ן בתשו׳ סי׳ מ״ו וכ״כ הרשב״א מסתברא דכל היכא דאזלי׳ בתר אומד כתב אע״פ שאין מכיאין עד שעת נישואין מעכשיו אומדין דעת לפי הנכסי׳ שנשארו ממנו ופוסקין לה ב״ד מה שראויה ליטול ונטלתו בשעת נישואיה עכ״ל והר״ן כ׳ בפ׳ מציאת האשה על זה תמהני אם הדין כן כי לא מדיניה נמי לעמ אין עושין כן כדי לידע עישור הנכסים ואפשר שהוא סובר דכדלא אמידניה אין נותנין לה אלא עישור הקרקעות ולפיכך אין צורך לפסוק לה בשעת מיתה שהקרקע ידועה הם ואם מכרו אחיה הא קי״ל דמוציאין לפרנסה אבל לפי דעתי אע״פ שאין הפרנסה נגבית אלא מן הקרקע מ״מ גובה היא מהם כדי עישור כל נכסיו ואפי׳ כנגד מטלטלין עכ״ל · הבת לגבי עישור נכסים חשובה כב״ח של האחין לפי׳ נוטלת מהן מהבינונית בלא שבוע׳ וכו׳ מן הראוי כגון אם מת אביה בחיי זקנה ולא היו נכסי׳ לאביה וכו׳ ויכולין ליתן לה אי זה קרקע בינוני׳ שירצו ולסלקה בזוזי אבל אם מתו אחיה קודם שנטלה עישור נכסים אינה גובה בינונית אלא מזיבורית ובשבועה בס״פ מציאת האשה (דסט) אמרי׳ דבת כ״ח היא ומנו לסלוקה בזוזי והשתא דאמרת כ״ח היא דאבא או דאחי למאי כ״מ למיגבא לבינונית שלא

אפי׳ שסקו׳ בינוני׳ שלא בשבוע׳ אלא מ״ב ח דאחי היא ומדרב׳ דרב הסמ׳ זיבורי׳ לפי שבעל חוב של אביו היא שהרי אחיו וכ״כ המר שגוד מן הראוי· מכרו אחים או משכנו אחיה אחר מיתת אביה טורף׳ מהלקוחו׳ שם תלמ׳ רב להו אחין שמעבדו מהו אמ׳ רבין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנס׳ ואין מוציאין למזונו׳ ואע״ג דר׳ יוחנן פליג הלכה כהך פסקו הפוסקי׳ כב׳ וכ״ה בפ״ב בש׳ הרשב״א שכמו שאינן מוציאות מן היתומי׳ אלא בשבוע׳ כך אין מוציא׳ מן המשועבדין אלא בשבוע׳ בשב״ח הבאים לטרוף ממשעבדי · השיאוה האחין ולא נתנו לה פרנסת׳ או שלא נתנו לה כראוי לה יכול׳ להוציא מהם כשתגדיל פרנס׳ הראוי לה וכו׳ משנה שם (דסח) ומ״ש אפי׳ לא מיחתה בשעת נשואין וכו׳ וגם לא פסקו שיתנו לה עוד מזונו׳ בד״א כשנשאת ועוד׳ קטנ׳ וכו׳ שם ת״ר הבנות בין בגרו עד שלא נשאו ובין נשאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי ואף ע״ג דפלי׳ עליה רשב״א פסק רב נחמן הלכה כרבי אתי בר׳ בר לר״נ יתומ׳ שהשיאת אמ׳ או אחיה לדעת׳ וכתבו לה בק׳ או בכ׳ זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מיד׳ מה שראוי ליתן לה טעמ׳ דקטנ׳ הא גדול׳ ויתרה ל״ק כא דמחאי כא דלא מחאי ה״כ מסתברא דא״כ קשי׳ דרבי אדר׳ דתני׳ ר׳ אומר בת הניזונת מן האחים נוטלת עישו׳ נכסים ניזונת אין שאינה ניזונת לא אלא לאו ש״מ הא דמחאי הא דלא מחאי ש״מ א״ל רבינא לרבא אמר לן ר׳ אחא בר אבא משמך בוגר׳ אינה צריכ׳ למחו׳ נשאת א״כ למחו׳ בוגרה ונשאת צריכ׳ למחו׳ ומי אמר רבא הכי והא אותביה רבא לר״נ יתומ׳ ושני ליה הא דמחאי הא דלא מחאי ל״ק הא דאתזנ׳ מנייהו הא דלא קמתזנא מנייהו ופרש״י הא דמחאי הא דאמר ר׳ לא אבדו וא״ר הונא הלכתא כותי׳ בשמיחת׳ על מותר עישור והא דקתני מתני׳ גדולה ויתרה בשלא מיחת׳ בזונת אין אם באה לינשא בעודה נזונת דהיינו בקטנות או בנערות אינה צריכ׳ למחו׳ אפי׳ לא מיחת׳ לא אבדה עישור נכסים· ושני ליה דהא דתני גדולה ויתרה דלא מחאי אלמא נשאת בנערות ולא מיחת׳ אע״פ שאינה בוגרת ויתרה ואת אמרת נשאת אינה צריכה למחות ואפילו נערה הא דאמר רבא נשאת בנערות אינה צריכה למחות כגון דקמיתזנא מנייהו לאחר שנשאת מיהו דקא מיתזנא מנייהו הוא דקא שתקה ולא מחאה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קא מיתזנא ע״כ וכ׳ הר״ן דהא דאמרי׳ דכי מיתזנא מנייהו אינה צריכה למחות היינו דוקא שידעה בשעת נישואין שהם יזונו אותה ואפ״ה בגרה ונשאת צריכה למחות וכתבו הרי״ף והר״א שמשמעותה מכל הני שמעתתא דהיכא דבגרו או איכסיבן אי מתזנן מנייהו אית להו פרנסה אע״ג דלא מחאי ואי לא מתזנן מנייהו צריכי למחויי ואי לא מחאן לית להו פרנסה ואי לא בגרן ולא איכסיבן אע״ג דלא מתזנן מנייהו אית להו פרנסה ולא צריכי למחויי ואי בגרן ואיכסיבן אע״ג דמתזנן מינייהו צריכי למחויי ואי לא מחאן לית להו פרנסה עכ״ל: והשתא מ״ש בד״א בשנשאת ועוד קטנה היינו מתני׳ דיכולה משתגדיל להוציא מידם דבכל גוונא היא אפי׳ לא מחאי משום דקטנה לאו בת מחאה היא וכמ״ש הרמ״ב בפ״ב וכ״כ ה״ה בשם הר״ש אע״פ שגדלה משנשאת לא תבעה אם גדלות מיד לא אבדה לעולם לפי שלא אבדה אותה בשעת נישואין וסוב אינה צריכה למחות ודרור הוא וכ״כ מדעת רבינו עכ״ל: ומ״ש אבל נשאת נערה ולא נתנו לה פרנסה אם לא מחתה וגם לא פסקו ליתן לה עוד מזונו׳ בלומ׳ שאינם זנים אותה עוד אבדה פרנסת׳ כגון׳ היינו דאמר רב אדא בר אהבה משמי׳ דרבא נשאת אינה צריכה למחות וע״כ בנערה איירי דאי קטנה לאו בת מחאה היא ואוקימנא בדקא מתזנא מנייהו לאחר שנשאת אבל לא קא מתזנא מנייהו צריכה למחות: ומ״ש ואם בגרה ואח״כ נשאת אפי׳ אם יפסקו ליתן לה מזונות אבדה

... יוסיף על עישור נכסים כיון שהיא מחלק היתר לו אחרי אשר יפרי׳ ... גנות בחיין הולכין אחר דעתו והמאומד ויצ״ם : (ז) ובהגהות מיימון פ״ב דאישות כ׳ ראבי״ה ... הרמב״ם כ׳ הרשב״א סי׳ אלף ... ראובן זכה בעת מותו ליתן לבתו אלים נכסין אם ...

(ג) כת׳ נ״י פרק המוכר דף רי״א ע״ב דאם הגיע זמנו לגבות דתי כאלו גבו היתומים ודוקא שהשכירו האב אבל השכירו היתומי׳ אין לבנות בו כלום דלית להו בראוי ונשב׳ עכ״ל מיהו הטור פסק לקמן דאית להו בראוי וכן הו נמר׳ פ׳ מציאת האשה: (ד) ובמרדכי דעו׳ חדש פרק מציאת האש׳ תשו׳ מוהר״ם על אודות עישור נכסים נותנין מקרקעי ולא ממטלטלין ואם הני׳ האב ב״ח וכתובת אשה ובנות והניח מקרקעי ומטלטלי׳ ורוצין אפט׳ ועם׳ לסלק החובות עם הקרקע׳ ולהשאיר המטלטלין כדי להפקיע העישור מן הבנות הרשות בידם ואין הבנות יכולין לומר דלסלקינהו בזוזי כדי להשאיר ...

אבדה פרנסתה אלא א"כ מיחתה היינו כמי דאמר רב אדא בר אהבה בגרה ונשאת צריכה למחות ואפילו בדמתנא מינייהו מיירי דהא רישא דמילתא אוקימנא בדקא מתנא מינייהו: ומ"ש וכן נמי מיד כשנבגרה אפילו לא נשאת אבדה פרנסתה אא"כ מחתה או שפסקו ליתן לה עוד מזונות היינו כמי דא"ר אדא בר אהבה בגרה אינה צריכה למחות ואוקימנא לה בדקא מתנא מינייהו הא לאו הכי צריכה למחות:

עישור נכסים מפני מזונות האלמנה ואפי' מתה הבת אחר שנשאת אין הבעל יורש פרנסה הראויה לינתן לה שהרי הנכסים כולם בחזקת האלמנה שהיא ניזונת מהם וכתב ה"ה מי שמת והניח וכו' פרק יש נוחלין מי שמת והניח אלמנה ובת וכו' ואמר הם דשוין דבן כאן לבעל בנכסי אשתו כיורש וגם כלוקח מפני שלא תפסיד האלמנה

גבה עד שמת הבן קא"ר יוחנן הפסידה עישור שלה ור"ח אומר גם היא נוטלת העישור שלה ואח"כ יחלוקו ופסק רב אלפס כר' יוחנן וכ"כ הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל פסק כר"ח כה"ר יצחק קרקו"שא אי איכא אלמ' ובת אלמנ' תובעת כתובת' או מזונ' ובת פרנסה אלמנה קודמת שהיא בעלת חוב דאב ובת בעלת חוב דאחין ואפי' אין שם אלא מטלטלי דלא שייך בהו דין קדימה כי היכי שהיא קודמת בי איכא מקרקעי דכי תקנו הגאונים גבות כתובתה ומזונות ממטלטלי בעין דינא תקון ולענין דינא דהיכא דאיכא קרקע אלמנה קודמת לגבות כתובתה לא תקנו פרנסה לבת אלא במקום בן אבל אם לא הניח אלא בנות לא תקנו אלא יחלוקו הכל בשוה ואפי' נשאו הגדולות בחיי אביהן ואומרות הקטנות אנחנו נישא מהממון קודם חלוקה אין שומעין להן אבל אם נשאו הגדולות אחר מיתת אביהן ומהאמצע נשאו גם הקטנות אח"כ יחלוקו:

קיד כל אלו הדברים אינו חייב אלא בבת אשתו שילדה לו אבל אם יש לה בת מאיש אחר אינו חייב לה כלום אלא מה שהתנתה עמו דתנן הנושא את האשה ופסק עמה שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה ה' שנים אבל אם לא פסקה לא וכתב הרמב"ם דדוקא שהתנתה עמו בשעת קידושין אז מהני בדבור בעלמא אבל שלא בשעת קידושין אינו מתחייב עד שיקנו מידו או עד שיכתוב שטר ע"כ וצריך לזונה ה' שנים הראשונים שאחר הנישואין בין אם המזונות ביוקר או בזול לא זכה בהם והוזלו המזונות [redacted] אם הוא עכב לזונה צריך לפרוע לה כדמי ביוקר ואם היא עכבה אין נותן לה אלא כדמי הזול והוקרו בין שעכבה היא או הוא אין נותן לה אלא כדמי הזול ומעשה ידיה שלה אע"פ שזנה ואם האם פוטרתו מלזונה אחר שפסקה עמו לזונה אין שומעין לה דלאו כל כמינה להפסיד בתה מת הבעל בתוך הזמן גובה מזונותיה מנכסים משועבדים כשאר בעלי חוב ודוקא שקנו מידו או שחייב עצמו במזונותיה בשעת קידושין אבל אם פסקו בשעת קידושין ולא היה שם קנין הן הן הדברים שלא ניתנו ליכתב ואינה נזונת ממשועבדים מתה הבת אין יורשיה יורשין מזונותיה נתגרשה בתוך הזמן שקבל לזון את הבת לא יוכל לומר כשתהיה הבת אצלי אתן לה מזונות אלא נותן לה מזונות משלם במקום שתהיה אמה ולא לפי ברכת הבית נשא' לאחר ופסקה גם עמו שיזון את בתה אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות משלם ואם גירשה גם השני ושניהם חייבים במזונותיה וכל אחד ואחד אומר אני אזון אותה ולא אתן דמים כתב הרמ"ה שהדבר תלוי בה שתבחר איזה מהם שתרצה שיזון אותה ואם היא חרשת שאין בה דעת לבחור זנין אותה לפרקים זה שבת וזה שבת וכן מסתבר לא"א הרא"ש ז"ל משאת הבת תוך הזמן הבעל חייב במזונותיה והשנים כל אחד וא' נותן לה דמי מזונות

כתב

ומ"ש ומיהא במחאה לחוד סגי אפי' אין פוסקין ליתן לה עוד מזונות כלו' אפי' אין זנין אותה עוד פשוט הוא דהיינו דת"ר הבנות בין בגרו עד שלא נשאו ובין נשאו עד שלא בגרו לא אבדו פרנסתן ואוקימנא בדמחאי עיין הם במרדכי: וכתב הר"ן בשם הרא"ה גבי בגרן ואינסיבן דאף ע"ג דמתנא מינייהו צריכה למחות דאם מיחתה בבגרות צריכה למחות בנשואין ואם לא מיחתה הפסידה וכתב עוד דכי אמרי דבגרה ונשאת צריכה למחות אפי' במתנא מינייהו דוקא בגרה ונשאת אבל נשאת ואחר כך בגרה לא דבגר דבתר נישואין לאו כלום הוא עד כאן לשונו והכי דייק לשון רבינו שכתב ואם בגרה ואח"כ נשאת והרמב"ם כתב בפ"ג כלשון הזה נשאת הבת אחר שגדלה בין נערה בין בוגרת ולא תבעה פרנסתה אבדה פרנסתה ואם מיחתה בעת נישואיה ה"ז מוציאה את הראוי לה כל זמן שתרצה בגרה ועודה בבית אביה בין שבגרה אחרי מותו בין שהניחה בוגרת אם פסקו האחין מלתת מזונותיה הרי אין לה מזונות כמו שבארנו ושתקה ולא תבעה אבדה פרנסתה לא פסקו האחים מזונותיה וזנו אותה בבגר אע"פ שלא מחתה לא אבדה פרנסתה כל זמן שהם זנין אותה יש לה לטעון מפני שהם זנין אותה אע"פ שאינם חייבין והוא עדין לא נשאת מפני זה לא תבעה פרנסתה וכתב ה"ה הטעות מבואר בגמ' שאם אינה נזונת מהם אם נשאת בנערות או היתה בוגרת אע"פ שלא נשאת צריכה למחות ואם לא מיחתה אבדה פרנסתה וזה מבואר בדברי רבינו היתה נזונת מהם ובגרה ונשאת האיכא תרתי ולא מיחתה אבדה פרנסתה אם תבעה במה שאמרו היא עדין לא נשאת בגרה ולא נשאת אינה צריכה למחות כיון שנזונת וזה מבואר בדברי רבינו נשאת בנערות ולא בגרה אינה צריכה למחות כיון שנזונת מהם ונפרשה שנזונת אחר נשואיה מן האחים וחילוק זה לא נתבאר בדברי רבינו ואולי יש לו בזה דעת אחרת עכ"ל והר"ן כתב יש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפ"ג נשאת הבת ולא מיחתה אבדה פרנסתה ולא חילק בין מתנא ללא מתנא עכ"ל ול"נ שהרמב"ם סמך על מה שכתב גבי בגרה שאם האחין זנין אותה בבגרות אע"פ שלא מחתה לא אבדה פרנסתה כל זמן שזנין אותה וממילא משמע דה"ה לנשאת קודם שבגרה שאם זנין אותה אחר נישואיה לא אבדה: וכתב הרמב"ם דאירוסין בנערות חשיבי כנשואין וכו'. ומ"ש ואין נראה כן דעת התוס': כתב ה"ר יונה הא דבוגרת לא הפסידה עישור נכסי אם מחתה היינו דוקא כשבגרה אחרי מות האב אבל אם בגרה בחיי האב אין האחין חייבים להשיאה וכו' כך כתב הר"א בפ' מציאת האשה שמצא כתוב בשם ה"ר יונה: ומ"ש רבינו שהרמ"ה חולק מבואר בלשונו שכתבתי בסמוך: ומ"ש שהר"א כתב כתשובה בדברי ה"ר יונה: מי שמת והניח ב' בנות ובן ונטלה הראשונה עישור נכסי ולא הספיקה השניה ליטול עישור נכסים עד שמת הבן קאמר רבי יוחנן הפסידה עישור שלה ור' חנינא אמר גם היא נוטלת עישור שלה ואח"כ יחלוקו בפ' מציאת האשה (דף סט) וכתב הרי"ף מסתברא לן דהלכה כר' יוחנן משום דרב אשי דהוא בתרא ס"ל כוותיה אבל בירושלמי פסק כרבי חנינא וכתב הר"א על זה וכיון דבירושלמי פסק בהדיא כרבי חנינא עבדינן כוותיה ורב אשי שקיל וטרי ולא משום דס"ל כר' יוחנן וכתבו הר"ן וה"ה שגם הרא"ה הסכים לפסוק הלכה כר' חנינא כדברי הירושלמי אבל הרמב"ם בפ"כ פסק כר' יוחנן ומפרשי בגמרא טעמא דר"י משום דאיכא רווח ביתא בלא שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת אחי הירושה וכתב הר"ן נסתפקו התוספות היכא שמת הבן ונשארו עשר בנות שלא נשאו דהכא ליכא רווח ביתא שאפילו בתורת ירושה לא תטול אחת יותר מעישור מ"מ משמע דהיכא דהשתא הבן נוטל עישור שאילו כדין אותו יורשת לא תטול כלום ומדינים מוציאין לפרנסה ונמצא שאין בירושה ריוח אלא הפסד: כתב הר"י קרקושא אי איכא אלמנה ובת וכו' אלמנה קודמת וכו' כ"כ הר"ן בפ' מציאת האשה וכתב עוד וכן דגרסי' בירושלמי פרק מי שהיה נשוי פרנסה וכתובה פרנסה קודמת הפי' בכתובה בנין דכרין מיירי משום דשויוה רבנן כירושה והא שנוטלת במקום בנים כך נוטל במקום כתובת בנין דכרין עכ"ל וכ"כ הר"מ בפרק ה' מי שמת והניח אלמנה ובת בכר באחרון שמזונות האלמנה קודמין למזונות הבת וכן אם נשאת הבת אינה נוטלת

שאם היה כלוקח הוה ק"ל אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים ודע שכ"ם אם האלמנה תובעת כתובתה והיא רוצה מזון הבת ופרנסתה בין מקרקע כדין התלמוד בין ממטלטלין מתקנת הגאונים ז"ל שהרי כתובה טורפת מן המשועבדים ואפי' שעבד שהב וכ"כ ז"ל ופשוט הוא עכ"ל: לא תקנו פרנסה לבת אלא במקום בן אבל אם לא הניח אלא בנות לא תקנו אלא יחלקו הכל בשוה ואפי' נשאו הגדולות בחיי אביהן וכו' עד סוף הפסקא משנה וגמרא בפ' יש נוחלין (דף קלט):

ד"מ (ט) ועיין נמהרי"ל סימן ע"ה מדין עישור נכסים ואם כנגדו מנכסי האם:

קיד כל אלו הדברים אינו חייב אלא בבת אשתו שילדה לו אבל אם יש לה בת מאיש אחר אינו חייב לה כלום אלא מה שהתנה עמו דתנן הנושא את האשה וכו' משנה זו בריש פי"ב דכתובות (דף קא) ולא ידעתי למה כותב רבי' לשון זה דמשמע תיפוק ליה דאינו חייב לבת אשתו שום דבר: ומ"ש בשם הרמב"ם דדוקא שהתנה עמו בשעת קדושין וכו' בפ"ג מה"א וטעמו משום דס"ל ז"ל שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאינו קצוב וכך מבואר בדבריו פרק י"א מהל' מכירה שכתב וז"ל חייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון שאמר הריני חייב לזון אותך או לכסות ה' שנים אע"פ שקנו מידו לא נשתעבד שזה כמו מתנה היא ואין כאן דבר ידוע ומגוי שנתנו במתנה וכן הורו רבותי ומפני מה הפוסק דבר עם אשתו שיהא זן את בתה חייב לזונה מפני שפסק בשעת נישואין והדבר דומה לדברים הנקנים באמירה עכ"ל והרא"ש כתב על הוראת רבותיו שלא ידע מאין הורו כן דהא בגמרא משמע איפכא וכ"ה דחה ראייתו ומ"מ כיון שאינו יודע מקום להוראה זו ושדע הרמב"ם כן והרא"ש ז"ל בתשובותיו כדעת הרא"ש ז"ל ואני כתבתי בביאורי להרמב"ם בפי"א מה' מכירה ובביאורי לח"מ סימן ס' טעם להוראה זו ומ"מ קשה בדברי הרמב"ם שבפ"ג מה"א כתב הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה כך וכך שנים חייב לזונה אותם השנים שקבל עליו והוא שיתנו על דבר זה בשעת הקידושין אבל שלא בשעת הקידושין עד שיקנו מידו או עד שיכתוב בשטר וכיוצא בו דמשמע בהדיא דכל שקנו מידו אפי' שלא בשעת הקידושין חייב ובפי"א מה' מכירה כתב שהמחייב את עצמו לזון כך וכך שנים אע"פ שקנו מידו אינו משועבד אם לא שפסק בשעת נישואין וי"ל דהכא בשעת קדושין באמירה בעלמא סגי וכדרב גדל והכא שלא בשעת קידושין כלומר שכבר עברו הקידושין אבל לא נשאו עדיין מתוך שהוא על עסקי הנישואין מהני התנאי דכיון שעדיין לא נשא שייך קצת לומר מגו דמהתני אהדדי גמרי ומקני ומתוך שכבר קדש לא דמי לענין נשואין ולכך צריך קנין או כתיבה וזהו שכתב בה' מכירה ומפני מה הפוסק דבר עם אשתו וכו' כלומר הפוסק לזון את בת אשתו אפי' בקנין מפני מה הוא חייב לזונה מפני שפסק בשעת נשואין והדבר דומה לדברים הנקנים באמירה כלומר אע"פ שאינם נקנין באמירה אבל הם דומים להם מתוך שעדיין לא נשאה: ועי"ל דג' חילוקי בדבר לחבירו אפילו בקנין לא מהני אבל לבת אשתו אם קבל עליו לזונה בשעת קדושין או נשואין סגי באמירה בעלמא ושלא בשעת קדושין ונשואין בקנין מהני ועי"ל דהכי אמרינן שהדברים שלו נקנין באמירה היינו דוקא בשעמדו וקדשו מתוך הדברים אבל כשלא עמדו וקדשו מתוך הדברים מתוך שעסוקין בענין נשואין ועדין לא נשאה מהני קנין: וצריך לזונה ה' שנים הראשונות שאחר הנשואין בין אם המזונות ביוקר או בזול לא זכה בהם והוזלו המזונות וכו' עד אין נותן לה אלא כדמי הזול בכל ירושלמי בתוספות הרא"ש והר"ן ז"ל דר"פ הנושא וכ"כ הר"א דטעמא דהשתא אע"פ שעיכב הוא אינו נותן אלא כדמי הזול מפני שאינו חייב לה אלא כעין מגזל דהיינו אותם שנים בזול וכתב הרא"ש בתשובות דינים אלו הוים במקבל עליו לזון את חבירו ה' שנים כמו המקבל עליו לזון את בת אשתו (וכ"כ הר"ן ריש הנושא) וכ' עוד בתשובה גבי שמקבל עליו לזון או שמזכה לאיש בנכסיו מזונות הם כל זמן שהרי מזונות מסתמא כמי שאסר על עצמו סתם שלא יהנה מן המינין שאסר בהם לעולם וכדאמרי בפ"ד נדרים אמתניתין דנודרין להרגין בין דאמר יאסרו כל פירות העולם עלי איתסר כל פירי דעלמא עילויה ופריך דאמר היום הלא כל סתם כלעולם דמי

וכו' הר"א

כתב לה אני אזון את בתך כל זמן שאת עמי מתה אינו חייב עוד לזונה וכן אם נתגרשה אפי' חזר ונשאה דכל זמן שאת עמי מאלו הנישואין משמע כ' הרמ"ה שאלו המזונות שנותן לה אינו נותן לה אלא כזן את אשתו ע"י שליש ואפי' עשיר שבישראל אינו חייב ליתן לה לפי כבודו ואפי' היא עשירה הרבה אינו חייב לזונה אלא בפחות שלא אמרו שנותן לפי כבודה אלא באשתו שאוכלת בתנאי ב"ד אבל בבת אשתו שהוא חייב את עצמו יד בעל השטר על התחתונה כת' א"א הרא"ש ז"ל ולא נהירא לי דמי שנותן מעות לבעל הבית כדי לפרנסו או עשה לו טובה כדי לפרנסו בסתמא דעתו שיתפרנס כאחד מבני ביתו ולא שישנהו לרע מכל בני הבית שיאכלו הם בשר וישתו יין והוא יאכל זרעונין וישתה מים ולא נתנו חכמים קצבה במזונות אלא במשרה אשתו ע"י שליש אבל כשהיא אצלו מתגלגלת עמו במה שהוא סועד הן רב הן מעט לפיכך כל המתחייב בפרנסת אדם מתחייב לפרנסו כשאר ב"א ואם חלה אינו חייב ברפואתה אע"ג דתנן במזון האשה דרפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות ה"מ כשאוכלת בתנאי ב"ד שהוא חייב להספיק כל צרכה אבל המקבל עליו לפרנס חבורו אין הרפואה בכלל ע"כ:

קטו

אלו יוצאות בלא כתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר או אסור מכל האיסורין כגון דם או חלב שהכשילתו ואכלו על פיה ונודע לו אח"כ כגון שאמרה פלוני חכם תקן לי הכרי הזה או התיר לי חתיכה זו או טיהר לי הדם הזה ונמצאת שקרנית ודווקא שהוכחשה בעדים כגון שהעידו שבאות ש"ע שאמרה שפלוני תקן לה שלא היה אותו פ בעיר וגם יש עדים שאמר לו שתקן ושהאכילו על פיה אבל אם אין עדים והיא מופרת שלא האכילתו או שמכחשת החכם שאומר שלא תקן לה והיא אומרת שתקן לה נאמנת ודווקא שהכשילתו ואכל על פיה אבל אם רצתה להאכילו דבר איסור ונודע לו ופירש או שהיא בעצמה אכלה דבר איסור לא אבדה כתובתה הוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדי נדות ואמרה לו טהורה אני ובא עליה יוצאה בלא כתובה נודרת ואינה מקיימת תצא בלא כתובה דבעון נדרים בנים מתים קטנים ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע אפילו אין פרוע לגמרי אלא קלתה בראשה כיון שאינה מכוסה בצעיף תצא כתב הרמב"ם אע"פ שמכוסה כמטפחת כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים תצא בלא כתובה ודווקא שיוצאה בן ברשות הרבים או במבוי המפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו אבל במבוי שאינו מפולש

מפולש וחצר שאין הרבים בוקעים בו לא תצא וכן הטווה בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם וכן הטווה וורד כנגד פניה ופרש"י שטווה בכפה על ירכה והחוט מתוח כנגד פניה של מטה והרמב"ם כתב שטווה בשוק וטווה ורד וכיוצא בו כנגד פניה על פרחתה או לחיה בדרך שעושין הפרוצות וכן המרבה והמשחקת עם הבחורים וכן המקללת אביו בפניו או בפני בנו וכן התובעת מבעלה התשמיש בקול רם עד ששכנותיה שומעות אותה או שמריבה עמו עד שנשמע קולה כי תובעתו על עסקי תשמיש בכל אלו תצא בלא כתובה מ"מ לא אבדה כתובתה אא"כ יש עדים שהתרו בה תחילה ועברה על התראתו ואם אין עדים תשבע שהוא התרה בה ואם רצה לקיים אותה אע"כ אין כופין אותו להוציאה מ"מ מצוה עליו שיוציאנה כתב הרמב"ם אע"פ שלא הוציאה אין לה כתובה שכתובה תקנת חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל הפרוצות אין להן תקנה זו אלא תהא קלה בעיניו עברה בינה לבינו וידע שהיא עוברת על דת והתרה בה בלא עדים וחזרה ועברה הוא טוען שעברה והיא טוענת שלא עברה או לא התרה בה אם רצה להוציאה יתן כתובה אחר שתשבע שלא עברה אחר ההתראה שאם תודה שעברה אחר ההתראה אין לה כלום ע"כ בכל אלו אין להם לא עיקר כתובה ולא תנאי כתובה ולא תוספת אבל תטול מה שהכניסה אליו והוא בעין בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג ואם כלה או נגנב או נאבד אין מוציאין ממנו וכן הדין במי שזנתה או יוצאה משום שם רע שאבדה עיקר כתובתה ותוספת ונוטלת מה שהוא בעין מכל מה שהכניסה וכן הדין בכל אותן שאמרנו בה תצא מזה ומזה שהרי מצד זנות היא מפסדת כתובתה אין עדים שזנתה אלא שהיא עצמה אומרת שזנתה אין חוששין לדבריה לאוסרה דשמא עיניה נתנה באחר אבל אבדה כתובתה עיקר ותוספת ומה שאינו בעין ממה שהכניסה לו אבל אם נאנסה לא הפסידה כתובתה לא אשת ישראל ולא אשת כהן ואם יש עד אחד שזנתה אינו חייב להוציאה בדיני אדם אבל משום לזות שפתים אסור לו לעמוד עמה אם הוא סומך עליו ומהימן ליה כבי תרי וצריך ליתן לה כתובה וכן כשאומרת אשתו שזנתה אם הוא מאמינה וסומך על דבריה צריך להוציאה לצאת ידי שמים וכתב הרמב"ם מי שראה אשתו שזנתה או שאמרה לו אחת מקרובותיה או אחד מקרוביו שהוא מאמינם ודעתו סומכת עליהם שזנתה אשתו בין שהיה האומר איש בין שהיה אשה הרי זה חייב להוציאה ואסור לו לבא עליה ויוציא ויתן כתובה אבל מדברי אחר אינו יכול להשביעה אלא ע"י גלגול האומר לאשתו בפני עדים אל תסתרי עם איש פלוני ויש עדים שנכנסה עמו בסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לבעלה עד שתשתה ואם מת קודם שישקנה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת אע"פ שלא מצאו עליה דבר מכוער שאין לך דבר מכוער יותר מזה ובזמן הזה שאין מי סוטה אסורה לו עולמית ותצא בלא כתובה

שהרי

מפרי"ק בשורש ק"י שאם אמר ששנאתמינה דאסורה לו, סי"א שמנדין אותו על כדי שלא תהא רסע בתוך ביתו דלא גרע מרוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר וכו' ואפי'
שגרש לבטל תקנת ר"ג שלא לגרש אשה בע"כ . וכתב בשורש קס"ח אשה שזינתה את"נ לשסוא מדת חסידות מכל מקום סיאך יתקן הדבר שלא יתנהג במדת חסידות:
ברצון והיא לא ידעה שיש איסור בדבר אין זו דין סוגגת להתירה לבעלה, ומ"ע (יג) מי שאומר שאשתו זינתה אם הוא נאמן עיין במרדכי דקידושין פרק האומר:
הרמב"ם בפכ"ד מה' אישות ראשה שזינתה תחת בעלה בשגגה או באונס הסיא קיו הנושא אשה בעבירה כגון חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין כמו אלמנה לכ"ג

שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר אמר לה בינו לבינה אל תסתרי עם איש פלו' וראה אותה שנסתרה ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לו בזמן הזה שאין מי סוטה וחייב להוציא ויתן לה כתובה ואם הודת שנסתרה אחרי שהתרה בה תצא בלא כתובה לפיכך משביעה על זה ואח"כ נותן לה כתובה שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאל ראובן השביע לאשתו שלא תדבר לפלו' ופלו' ולא תכנס עמהם לבית הסתר וקבלה שבועתו בפני עדים לזמן קצוב אם עברה על שום דבר משבועתה אם אברה כתובתה תשובה אם נסתרה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה בשני עדים אסורה לבעלה ותצא בלא כתובה ודוקא שיש ב' עדים שנסתרה אבל נסתרה עמו בעד א' אינה אסורה אבל אם לא נכנסה לבית הסתר אלא דברה עם א' מהם נאסרה מכח הקינוי אבל מ"מ עוברת על דת היא כיון שנשבעה שלא לדבר עמו ועברה ודברה עמו יוצאה בלא כתובה ודוקא שהתרו בה תחילה אם תעברי על שבועתך תפסידי כתובתך אבל אם לא התרו בה לא הפסידה כתובתה:

קיו הנושא

אשה בעבירה כגון חייבי לאוין דתפסי בהו קידושין כמו אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין או פצוע דכא שנשא ישראלית אם הכיר בה יש לה עיקר כתובה ותוספת וכל תנאיה ומיהו מזוני אין לה אלא אחר מיתת הבעל כגון שלא הספיק להוציא עד שמת אבל בחייו אין לה לא מיבעיא בעודו לפנינו דהא בעמוד והוצא קאי ואי יהיב לה מזונות שמא תתעכב אצלו אלא אפילו הלך למדינת הים ולותה ואכלה אינו חייב כלום והרמב"ם כתב שאם לותה ואכלה חייב לשלם ואני תמיה על דבריו דבהדיא מסיק בגמ' שהוא פטור בלותה ואכלה לא הכיר בה אין לה מנה ומאתים אבל תוספת יש לה ואין לה שום תנאי מתנאי הכתובה ואפי' מזונות אחרי מותו ואינו חייב בפרקונה ואפ"ה אינו משלם פירות שאכל משלה ואפי' אם הם עדיין בעין כגון שלקוטים ומונחים אצלו

מותרת לבעלה היינו כגון שהיא סבורה שהוא בעלה והכניסה שהוא אדם אחר וכסבורה רמיא לדבר (וכ"מ בתשו' הרשב"א סי' אלף קפ"ט) כ"ו אשת ישראל שנאנסה מותרת ומוכח בפ"ד אחים דה"ה בשוגג ואפי' היא סוגגת והוא מזיד אבל הוא שוגג והיא מזידה אסורה: ז' אשה שהלכה בדרך עם ב' אנשים וכו' ואמרה שאחד מהם אנסה כתבתי משפטה בסי' ו': כ' הרמב"ם מי שרואה אשתו שזינתה וכו' עד לפיכך משביעה על זה ואח"כ נותן לה כתובה בפכ"ד מה' א' ויש חסרון בדברים אלו בספרי רבי' אבל מ"מ אבל מדברי אחר אינו יכול להשביעה אלא ע"י גלגול שצריך לכתוב קודם לכן בסמוך ואם הודית לו שזינתה וכו' שלא בכתובה לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו אם ראה אותה בעצמו ואח"כ תגבה כתובתה אבל מדברי אחר אינו יכול להשביעה אלא ע"י גלגול עי' ותחלת דברי הרמב"ם כבר נתבארו בדברי רבי' בסמוך ולא כתבה אלא מפני דין השבועה שנתחדש בעניינים בדברי הרמב"ם והסופרים השמיטוהו וטעם הרמב"ם בשבועה זו משום דראה אותה בעצמו ה"ל כטוען פרעתיך ומוכיח ש"ח על חבירו ושלה טוען פרעתיך בעל השטר צריך לישבע אבל כשהוא לא ראה שזינתה אלא אחר אמר לו ה"ל כטוען שמא פרעתיך דלאו כלום הוא: ומ"ש שאומר לאשתו בפני עדים אל תסתרי עם איש פ' ויש עדים שנכנסה עמו בסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לבעלה עד שתשתה ואם מת חולצת ולא מתייבמת משנה בפ"ק דסוטה (דף ב) ומ"ש ואם מת קודם שישקנה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת וכו' בפ' ארוסה דקכד תנן מתו בעליהן קודם שלא שתו ב"ש אומ' נוטלות כתובה ולא שותות וב"ה אומר לא שותות ולא נוטלות כתובה ומפרש בגמ' טעמא דב"ה כיון דאין שותות משום דבעינן והביא האיש את אשתו וליכא לא נוטלות כתובה ובס"פ אלמנה נזונת (דף קא) תניא נשים שאמרו חכמים יוצאות בלא כתובה כגון עוברת על דת וחברותיה אין לה תוס' כ"ש מנה מאתים כלומר אבל נדוניא לא הפסידה דהוי כמו חוב בעלמא וכ"כ הרא"ש בכלל ל"ב סי' י"א: ומ"ש שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר [illegible] לא תימא כיון שהוא גרם לה שקינא לא היה לה להפסיד כתובתה לכך אמר כי אלא מעשיה הרעים גרמו לה שנסתרה וכ' הרא"ש בת' הנזכרת הכיון דאסורה לבעלה אסור להתיחד עמה כדתנן ומוסרין לו ב' ת"ח שמא יבא עליה בדרך ושאומרין שאין כופין אותו להוציאה טועים הם וכיון שאסור להתיחד עמה אינו רשאי להשהותה בביתו שמא יבא עליה וכופין אותו להוציאה מביתו ואפי' רצה למחול על קינויו לאו כל כמיניה דמסקינן בסוטה פרק ארוסה דבעל שמחל על קינויו לפני סתירה מחול לאחר סתירה אינו מחול ע"כ . ומ"ש אמר לה בינו לבינה אל תסתרי עם איש פ' וראה אותה וכו' שכל פסוק ע"פ מה שנתבאר וכל שראה אותה שזינתה יוציא ויתן כתובה אחר שישביע ואם הודית תצא בלא כתובה וכו' שנסתרה אחר קינוי ושהתה כדי טומאה חייב להוציאה: יח שאלה לא"א הרא"ש תשובה ראובן השביע לאשתו שלא תדבר לפ' ולא תכנס עמו לבית הסתר וכו' בסוף כלל ל"ב ויש חסרון לשון בדברי רבי' אבל מ"מ ודוקא שיש ב' עדים שנסתרה צריך להגיה ולהוסיף אבל נסתרה עמו בעד א' אינה אסורה וכך כתוב בספרי רבינו המדוייקים וטעמא משום דפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע היא בפ"ק דסוטה והלכה כר' יהושע דאמר מקנא לה ע"פ שנים ומשקה לה ע"פ שנים . ואבל מ"מ אבל אם לא נכנסה לבית הסתר צריך להגיה ולהוסיף אלא דברה עם א' מהם וכך כתוב בתשובה הנזכרת וכן מבואר בפ"ק דסוטה: ומ"ש דהא דהפסידה כתובתה היינו דוקא שהתרו בה הוא ממה שנתבאר לעיל בסי' קטו דעוברת על דת צריכה התראה להפסיד כתובתה: וכתב עוד הרא"ש בכלל הנזכר סי' י' על נשים שהמירו בשעת השמד מפני אימת מות וכאשר מצאו כח ונמלטו חזרו לדתן שלא הפסידו כתובתן והאריך בטעם הדבר: ותשובה זו כתובה בהגהות מיימון בפי"ח מה' איסורי ביאה בתשו' הרשב"א בתשו' הגאונים סי' תקכ"ז על ראובן שראה באשתו דברים מכוערים שזינתה אם תיקן בזה ר"ג שלא יגרשנה והשיב כל כה"ג [illegible] ושלא יתקן הרב שלא יגרשנה אדרבה הרב מצריך לגרשה:

וכו' בס"פ אלמנה נזונת דף ק תנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין יש להם כתובה ובגמרא אמר ר"י דאם הכיר בהן יש להם כתובה לא הכיר בהן אין להם כתובה ותניא כותיה דרב הונא דהוה פליג עליה איתותב וכתבו הרי"ף והרא"ש שאם הכיר בהן יש להם כתובה בין מנה בין מאתים בין תוספת יש להם פירות ומזונות ובלאות דכיון דאית להו כתובה אית להו נמי תנאי כתובה ומזונות דאית להו ה"מ לאחר מיתה דלא הספיק להוציא עד שמת אבל בחיי הבעל כיון דבעמוד והוצא קאי לית להו מזונות דכי אמרה אית להו אתיין לאיעכובי גבייהו דהכי אסיקנא בפ"ק מותרות לא הכיר בהן אין להן כתובה מנה מאתים ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אבל תוספת יש להן בשואל ובלאות דאמרן דלית להו מסתברא לן דכיון דדינא דידהו כדין אילונית ודין אילונית דלא הכיר בה אי איתנהו בלאות אידי ואידי אית להן בין נכסי מלוג בין נכ"ב ואי ליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכ"ב דלאו ברשותה קיימי לית לה הכי נמי כיון דבה עכ"ל. ומ"ש רבי' אבל בחייו אין לה ל"מ בעודו לפנינו וכולי אלא אפי' הלך למ"ה ולותה ואכלה אינו חייב כלום בפ"ק דמותרות (דף פה) בעא מיניה ר' יוחנן מר' אלעזר הכי אהדר ליה דלית לה וכ"פ הרי"ף והרא"ש: ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפכ"ד מה"א ומה שתמה על דבריו דבר פשוט הוא שיש לתמוה עליו וגם הר"ן כתב בפרק אלמנה נזונת שלא נראה בעיניו דברי הרמב"ם בזה ויש לתמוה על הרא"בד שלא השיגו בזה וה"ה כתב לייסב דעת הרמב"ם בג"מ כתב לענין הדין שכדברי הרי"ף נראה עיקר ומ"ש גבי לא הכיר בה שאע"פ שאין לה כתובה יש לה תוספת מפורש מתניתין בעלמא הוא דיהיב לה בחיבה יתירה וכ"ל הרמב"ם בפכ"ד דאלמנה אין לה עיקר ויש לה תוספת שעיקר הסיא תקנת חכמים כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה והוא"ל ולא הכיר בה אין לה עיקר אבל תוספת שהוא חייב עצמו בה כל זמן שתרצה ותעמוד לפניו הרי עמדה בתנאי שלה והרי הקנה לו הנאתה הרי היא עומדת אבל כתובה אסר עליו ומה היא יכולה לעשות לפיכך יש לה תוספת אין מעשים הן שגורמין לה להאסר אלא אסור היתה מקודם עכ"ל: ומ"ש ואינו חייב בפרקונה כבר כתבתי שאין לה שום תנאי כתובה ופרש"י הא דקתני גבי אילונית אין לה דין פירות והוא פרקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדות דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה: ומ"ש ואפ"ה אינו משלם פירות שאכל משלה ואפי' הם עדיין בעין כגון שלקוטים ומונחים אצלו וא"כ ליתנהו לה כ"כ הרא"ש בס"פ אלמנה נזונת הא דתנן גבי אילונית ואילונית אין לה פירות ונתבאר בגמ' שדין אלמנה לכ"ג ודין אילונית שוים זה כ"ל שהיה דעת רבי' שכתב כן אבל יש לתמוה עליו שלא כתב כן הרא"ש אלא באילונית מפני מה שהוקשה לו בה אבל באילונית ואלמנה לכ"ג מנין לנו שיהא הדין כן והרמב"ם בפכ"ד כתב שכופין אותו ומפרישים ביניהם אין מוציאין מן הבעל פירות שאכל וגם הרי"ף כתב מתני' דקתני ולא פירות ירושלמי ולא פירות שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל: ומ"ש גבי נכסים שהכניסה לו כבר נתבאר בסמוך בדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל וכך מפורש בגמ' בס"פ אלמנה נזונת דף קא גבי אילונית אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה אי דליתנהו נ"מ דברשותה קיימי אית לה נכ"ב דלאו ברשותה קיימי לית לה: ומ"ש ואם אינם בעין כגון שנשתמש בהם ובלו אותו היינו לומר דככה"ג הוא דחייב לשלם נכ"מ אבל אם נגנבו או אבדו אינו משלם כלל בנ"מ ולגבי נכ"ב הוי רבותא דאפי' בכה"ג אינו חייב לשלם וכ"ש כשנגנבו או אבדו אבל אין כן דעת הרמב"ם שכ' בפכ"ד היתה אילונית או מחייבי לאוין ולא הכיר בה כל מה שנגנב או אבד או בלה או שנשתמש מנכ"ב אין הבעל חייב לשלם שהרי היא נתנה לו רשות להיותן אצלו וכל מה שאבד או נגנב מנ"מ חייב לשלם מכל הנכסים מפני שאין זה אישות גמורה לא זכה בנ"מ ומ"ש רבי' בשם הרמב"ם דחייבי עשה כיון שאיסורן קל אפי' אם הכיר בה דינם כחייבי לאוין שלא הכיר בה הוא בפכ"ד ובא"ח להרמ"ב כתבתי קצת סמך לדבריו ואין כאן מקום להאריך: ודין אילונית כדין אלו שאם הכיר בה יש לה ואם לא הכיר בה אין לה עיקר כתובה ותנאים וכו'

(יג) וכן הוא בהגהות מיימון פכ"ד דאישות · וכ"ע שם דאינו נאמן בזמן הזה דחיישי' שמא עיניו נתן באחרת כמו אם היא אומרת טמאה אני לך כו' וכן הוא במרדכי פ' האומר דף תרס"ג ע"ג ושם כופין אותה לשמש עמה כו'. וכן פסק הרשב"א בתשו' סי' רל"ז והיא בתשובת הרמב"ן סי' קל"ג דבמקו' שאינו יכול לגרש בלא רשות האשה אינו נאמן לומר שמאמין לדברי' עד א' דחיישי' שמא עיניו נתן באחרת וכופין אותו לקיים עונתו ועי"ש אבל לקמן בתשו' מוה"רם שכתבתי בסמוך לא משמ' כן ועיין לקמן עוד כ' שם, והיכא דידעינן דהי' שונא נה מתחלה והוא מתקוטט עמה אינו נאמן לומר שמאמין לדברי העד דמחמת שנאה או' כן · וכ"ע דאפשר לומר דכל זמן שהיא מכחישתו לעד ואף ע"ג דעד מהימן לי' אינו חייב להוצי' וכבר נתבאר לעיל דמדברי הטור משמע דאף במכחישתו יש לגרשה משום לזות שפתים · ועי"ש שהאריך בדיני' אלו במהר"ק שור' ק"ז: (יד) ע"ל סימן י"א בענין דרישה וחקירה בעדים כ' איש לאשה אסורה על בעלה: (טו) בתשו' מוה"רם והיא במיי' סוף ה' הס' ובהגהו' מרדכי דיבמות דף תס"ל ע"ד דהרב קרובים אינן כשרים אלא בע"א ואי מהימן ליה כבי תרי ולא העיד רק אדבר מכוער אינו יכול לגרשה בע"כ וצריך למיתב לה כתובה אבל אי העיד על טומאה יוכל לגרש' בע"כ וס"ה אי היכא ע"א דבר מכוער כללא דמילתא אי מהימן ליה כבי תרי זורק לה גט בע"כ ואם לאו א"כ יכול לזרוק לה גט ישא אחרת ויש לשאול פיה אם לא תשיב השו' נכוחה ותיוסרת על כל דבר תפסיד אף הכתוב' עכ"ל · וכ' בתשו' זו חולק ע"ל מ"ש דהשתא בזמן הזה אינו נאמן לומר

שמאמין לעד וכ"ע תשו' מוהר"ם בכל עוברת ע"ד יוכל לגרשה בע"כ דבכה"ג לא גזר ר"ג וכן כתבתי לעיל ריש הסי' וכ"כ הרשב"א סי' תקכ"ד והביא ב"י ס"ס זה וכ' דאפי' במקום שאינו אלא משום חסידות לגרשה בכה"ג לא גזר בה אין כ' מהרי"ק שורש פ"ג דלא תקריה אין לי' כביתרי אלא דוקא [illegible] אבל בלאו הכי אלא שמאמין לו בדבר זה משום דבלאו הכי מחשדה קצת לא נאמרת עליו משום עדות זה וע"ש וי"ל סי' קע"א דין תחול עדות ועדות ותוכחת כדיני' אלו: (טז) וכן הוא בהגהות מרדכי דיבמות דף תס"ב ע"ד כדברי הרמב"ם אבל בג"מ פכ"ד חולק על הרמב"ם בזה כ"ר'י [illegible] ע"א אומר לא אשתך זינתה בתכין ושתק הבעל נאמן וזולתי אם חזר ואמר לא שתקתי אלא שלא חששתי לדברי העד [illegible] עכ"ל: כ' מהר"א [illegible] סי' רכ"ב דאם הבעל יצא אומר שזנתה עמו והיא הודית לדבריו לפני איש א' מכחישה אותן אנים מצטרפין ואסורה לבעלה כו' והרשב"א כת' סי' תקכ"ב דהכחשה כאן יעליה כשאר ע"א דפלגינן דיבורי' וע"ש וכ"ע מהר"א [illegible] על אשה שאמרה לפני א' שזינתה וא"ז כ' לפני בעלה אומרת שהיא שקר אינו כלום דחיישי' שמא תולה בשהודית עיניה נתנה באחר וא"נ דחוזרת בה לאו כלום היא וע"ש שהאריך בזה וכן הוא במהרי"ק שורש פ"ב כ' מהרי"ק שורש פ"א קטנה שזינתה אפי' בעדים לא הפסידה כתובתה שהכניסה לו אפי' מה שאינו בעין וע"ש בדינים אלו לקמן וע"ל סי' ד' א' אומר על אשתו שזנתה [illegible] ואמר שאמר משום כעס דבר כן וע"ל סי' [illegible] מדינים דבר מכוער [illegible] באריכות [illegible] דינים אלו לקמן סי"ק [illegible] וע"ל סי' ו' בדין נשים שנשתמדו ואח"כ חזרו לבעליהן אי הפסידו כתובה וע"ש כ' מהר"ם פד"ו סי' ל"ד באשה שאמרה שזנתה אע"ג דאינה נאמנת אם עבר בעלה וגרשה ויצאתה בדבריה אסור להחזירה ואפי' החזירה יוציאנה: (יז) כ' מהר"ו סימן ח' דוקא שדיבר בזה ה"ל אבל בלשון דלא הוי קינוי לא נאסרה וע"ל סי' קעח איזה לשון הקינוי: (יח) וכ"כ מהרי"ו סימן ח' וכ' דאם א' מעיד על הסתירה הוי ליכו כאלו מעיד על הזנות וכן משמע מדברי הרמב"ם פ"א מה' סוטה וית נאמר לקמן סי' קע"ו · כ"ע מהרי"ו בתשו' הנזכר שאם ראוה ב' עדים שנסתרה עם גוי אפי' בלא קנוי הוי דבר מכוער ואם היא אומרת טהורה אני אנים לדרוש ולחקור היטב אם אינה נותנת אמתלא ברורה אפשר דאסורה לבעלה וגם כתוב' הפסידה אפי' בלא קינוי אמנם אם לא ראו ב' עדים רק ע"א ונכים לא נאסרה בלא קינוי כו' וע"ל סימן י"א בדין דבר מכוער ולקמן סימן קעח בדיני סוטה אשר משם יוצא לך דין זה: קיו א וכתב ב"י [illegible] יש מותרת אינו אם זן אותה בשתיקה מעשי ידיה שלו ולא אמרינן שמחל לה לגמרי ע"ל:

אצלו א"צ ליתנם לה נכסי שהכניסה לו אם הם בעין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל תטלם ואם אינן בעין כגון שנשתמש בהם ובלה אותם של נכסי מלוג צריך לשלם ושל נכסי צאן ברזל א"צ לשלם והרמב"ם כתב דחייבי עשה כיון שאיסורן קל אפי' אם הכיר בה דינם כחייבי לאוין שלא הכיר בה ודין אילונית כדין אלו: שאם הכיר בה יש לה הכל ואם לא הכיר בה אין לה עיקר כתובה ותנאי' אבל יש לה תוספ' בלאות' הקיימין בין של מלוג בין של צאן ברזל ואפי' שאינן קיימין של מלוג חייב לשלם אלא שבזה חלוק מהם שחייב במזונו' בהכיר בה אפי' בחייו והנשאת לשני ולא היו לה בני' נישאת עוד לשלישי ולא היו לה בנים דינה כיוצא באלו והנושא' באיסור דרבנן כגון שנייה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה מנה ומאתי' ולא מזונו' לא בחייו ולא אחרי מותו ואינו חייב לפרות' ואוס' פירות' אבל תוספ' יש לה ונכסי' של נכסי מלוג מה שהן בעין תטלם ושאינו בעין אין מוציאין מידו ושל צאן ברזל אפי' שאינן בעין חייב לשלם לה והרמב"ם כתב דאילונית וחייבי לאוין שהכיר בה וחייבי עשה בין הכיר בה בין לא הכיר בה ושניו' דינן כשאר נשי' בנכסי צאן ברזל חייב לשלם אפי' ליתנהו וכ"מ אי איתנהו שקלא ואי ליתנהו אינו חייב לשלם ואילונ' וחייבי לאוין שלא הכיר בה נכסי צאן ברזל אי איתנהו שקלא ואי ליתנהו אינו חיי' לשלם וא"א הרא"ש ז"ל כת' כסברא ראשונ' קטנ' היוצ' במיאון אין לה מנה מאתי' אבל יש לה תוספת וחייב' בזונה ולפרות' בכל זמן שהי' תחתיו ואוס' פירות' א"ל אם הלך למדינ' הים ולות' ואכלה למזונות' או לפדיונ' ואח"כ מיאנה אינו חייב' לשלם אע"פ שאוכ' פירות' ואפי' הן בעין עדיין שלקטן ומונחים ברשותו אינו נותנן וקטנ' היוצא' בגט דינ' כגדולה היוצאה בגט:

קיז אשה שאין לה וסת לא תשמש אלא ע"י בדיקה

כיצד היא הבדיק' בודק' קודם תשמיש ומיד אחר תשמי' אם נמצ' בער שאחר תשמי' דם בג' תשמיש' זה אחר זה הוחזק' נדה כל ימיה ויוצא' בלא כתוב' ואין לה פירות ולא מזונו' ולא בלאות שאינן קיימין דלאו בת תשמיש היא ויוצ' ולא יחזיר עולמי' אפי' אם תתרפא ומותרת לינש' לאחר כמו שפי' בה נדה בספר י"ד ואם שמשה ג' פעמים ולא מצאה דם כתב רי"ף שהיא ככל הנשים וא"א הרא"ש ז"ל כתב שלעולם

וכו' משנה בה"פ אלמנה ניזונת (דף ק) הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ואם מתחלה נשאת לשם אילונית יש לה כתובה ובגמ' (ד קא) אין לה כתובה אמר שמואל ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוס' יש להן וגבי הא דתנן אין להן בלאות אמרו בגמ' ה"מ דליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכ"ב דלאו ברשותה קיימי לית להו ומ"ש אלא שבזה חלוקה מהם שחייב במזונות בהכיר בה אפי' בחייו והנשאת לשני ולא היו לו בנים ונשאת לשלישי ולא היו לה בנים דינה כיוצא באלו: והנושא באיסור דרבנן כגון שניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה מנה מאתים ולא מזונות וכו' בפ"ק מותרות (דף פד) תנן שניה מד"ס אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות וכופין אותו להוציא וכתבו הרי"ף והרא"ש בה"פ אלמנה ניזונת שניה ל"ש הכיר בה ול"ש לא הכיר בה אין לה כתובה מנה מאתים אבל תוספת יש לה ולא בלאות של נכסי מלוג דליתנהו אבל איתנהו אית לה ונכ"ב בין איתנהו בין ליתנהו אית לה כדרבי הונא דאמר קנסי רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה ומנ"ל דשניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה חד דינא הוא דאית לה חדא מדפליג תנא באילונית ולא מפליג בשניה מכלל דשניה ל"ש הכי ול"ש הכי אין לה כתובה ועוד דגרסינן בפ"ק מותרות (דף פה) ת"ר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה פירות מזונות בלאות שניה מד"ס אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות וכבר קי"ל דהא דקתני אלמנה לכ"ג יש לה כתובה בשהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה אבל תוספ' יש לה מדאלמנה היא דיש לה כתובה בשהכיר בה שניה כמי דפליג בדידה בשהכיר בה וקתני אין לה כתובה נאי הכיר בה אין לה כתובה כ"ש לא הכיר בה עכ"ל: ומ"ש אין לה מזונות לא בחייו ולא אחר מותו כלא מבריתא דבסמוך דגבי מאי דקתני אלמנה לכ"ג יש לה מזונות קתני דשניה אין לה מזונות וכבר נתבאר דאלמנה לכ"ג לית לה מזונות אלא לאחר מותו אבל לא בחייו וא"כ בהכיא גונא דקתני גבי אלמנה לכ"ג דיש לה מזונות דהיינו לאחר מותו קתני בשניה דאין לה מזונות וכיון דלאחר מותו אין לה מזונות כ"ש בחייו דהא בעמוד והוציא קאי וכ"כ הר"ן בה"פ אלמנה ניזונת וכתב הרמ"ה בה"פ בכ"ד ולמה לא חלקו בשניה בין הכיר בה ללא הכיר אלא אמרו אין לה עיקר כתובה בכל מקום מפני שהאמ"ר עשו בה חיזוק אבל אם נשא אחת מחייבי לאוין והכיר בה או א' מחייבי עשה בין הכיר בה ובין לא הכיר יש לה כתובה שחייבי לאוין שהכיר בה רצה ליזוק בנכסיו וחייבי עשה איסורן קל עכ"ל ומה שנתן טעם לשניה מפני שהם מד"ס וד"ס צריכים חיזוק היינו הך דאמ' הכי בפ"ק מותרות ואע"ג דרש"י פליג עליה בהא ואמר טעמא אחרינא הא קי"ל הלכה כר' מחבירו ודע דהא בבריתא מסיים דבר אחר הוא מרגילה וזו היא מרגילתו ופרש"י זו הוא מרגילה אלמנה לכ"ג וכו' הוא מרגילה ומשיאה להכנסה לו או שניה כיון דלאו איסורא מפסלה ולא זרעה מפסיל ולא מפסדה מידי בביאתו היא מרגילתו דאשה רוצה להנשא יותר מן האיש ואיכא בגמ' תרי לישני איכא דאמרי רש"ב קאמר לה ואיכא דאמרי ר' קאמר לה וחלוקה קשיא ליה והא חלוקה דרבנן ואית לה כתובה הדר אמר כיון דפסיל לה מדרבנן זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו ורבינו שכתב בתחלת הסימן חלוקה בכלל גרושה וקאמר דיש לה כתובה כלישנא דמתני' הרמ"ה שסובר דקי"ל כלישנא בתרא אבל הרמ"ה בפ"ד לא כתב טעם זה דזה הוא מרגילה וכו' וכתב שהם דין חייבי לאוין ולא הזכיר דין חלוצה כלל והרא"ש ז"ל סבור דחלוצה מותרת והיא מד"ס דינה כדין השניה דקתני לה במתניתין בהדי גרושה וקתני דיש להן כתובה י"ל דאסגרת לישן הוא שכן דרך בכל מקום לשנות חלוצה בהדי גרושה ולא משום דדינה הוא לענין זה* ועוד קאמר לה ור' לא קאמר אלא טעמא דד"ס צריכין חזוק בלבד וא"כ חלוצה שהיא מד"ס ע"כ דינה כדין השניה וכיון דספיקא דלישני היא מספיקא לא מפקינן ממונא:

*ב"ה א"כ מתני' דידה טעמא דזו היא מרגילתו ולא קי"ל כוותיה וטעמו משום דללישנא דרש"ב לא

והרמב"ם כתב דאילונית וחייבי לאוין שהכיר בה וכו' דינם כשאר נשים וכולי וא"א הרא"ש כתב כסברא ראשונה לא הבנתי דברי רבינו בזה דאין שום חילוק בין דברי רבינו משה ב"מ לסברא ראשונה בכלל שהרי בחייבי לאוין שהכיר בה לא חילק דינם לשאר נשים אלא במזונות בחייו ואילונות כבר כתב כדין אלו שאם הכיר בה יש לה הכל ובשניה בין הכיר בה בין לא הכיר כתב דלענין נכסים שאינם בעין נ"ב חייב לשלם ומלוג פטור והוא דין כל הנשים וחייבי לאוין ואילונית שלא הכיר בהם כ"ד לענין נכסים שאינם בעין מלוג צריך לשלם נ"ב פטור ובשניה כתב דבין הכיר בין לא הכיר לענין נכסים שאינם בעין נ"ב חייב לשלם מלוג פטור וכן הם דברי הרמ"ה גם וא"ע"פ שהפסיק רבינו דברי הרמ"ה גבי אילונית וחייבי לאוין שלא הכיר בהב

השמיט דין נכסי מלוג שאינם בעין ממילא משמע דכיון דכתב דנ"ב אינו חייב א"כ במלוג חייב וכן מבואר בדברי הרמ"ה בהדיא ורבינו לא פי' שפסק כן במזונות מ"מ קשיא איך כתב שיש כאן חילוק סברות וא"ל דקאי אמאי דכתב גבי חייבי לאוין שלא הכיר בה דבעין דצריך לשלם כגון שנשתמש בהם ובלה אותן דמשמע הא נגנבו או אבדו אינו חייב והרמ"ה סובר דאפי' נגנבו או אבדו חייב דא"כ לא היה לו לסתום דבריו לעיל אלא ה"ל לכתוב בהדיא דאם נגנבו או אבדו פטור ועוד דמה שהביא מדברי הרמ"ה אינו ענין לזה והיה ראוי להביא מ"ש בהדיא שאם נגנבו או אבדו חייב לשלם ולכן דברי רבינו בזה צ"ע: קטנה היוצאת במיאון אין לה מנה מאתים אבל יש לה תוס' וכו' בפ' אלמנה ניזונת (דף ק) תנן הממאנת והשניה והאילונית אין להם כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ובגמ' (דף קא) אמר שמואל לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוס' יש להם שכן דייני גזילות (דף קז) תניא כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למ"ה ולוה ואכלה ועמדה ומיאנה וכתב הר"ן בפ' אלמנה ניזונת דקתני אין לה פירות מפרש אין לה פרקונה שהוא תחת פירות וגם אינו של פירות שאכל אע"פ שלא נתחייב בפרקונה ובשני ואילונית ניחא אבל בממאנת מאי אין לה פירות אין לומר תקנת פירות דהיינו פרקונה דבעודה יושבת תחתיו פשיטא דאם נשבית חייב לפדותה ואי מיאנה ואח"כ נשבית פשיטא דאינו חייב לפדותה ואם נשבית ומיאנה ועודה שבויה פשיטא דאין חייב לפרותה ובפירות שאכל נמי אין לפרש דאפילו קרן גופים נמי אם אכלו אין לה דאמרי' בגמ' אי דליתנהו אידי ואידי לית לה ואצטריך לאשמועי' דאין לה פירות שליקט אפי' הן מונחין בעין בתוך ביתו ועוד יש לפרש תקנת פירות כגון שנשבית ולוה ופדתה את עצמה ואח"כ מיאנה דומיא דמזונות דמפרש בפרק שני דייני גזילות ע"כ כתב רבינו בסי' קנ"ה בממאנת נכסים שהכניסה לו אם הם בעין בין של מלוג בין של נ"ב נוטלתן ואם אינם בעין צריך לשלם וקטנה היוצאת בגט דינה כגדולה היוצאה בגט פלוגתא דרב ושמואל בפ' אלמנה ניזונת (דף ק) ופסקו הפוסקים הלכה כשמואל דאמר הכי:

קיז אשה שאין לה וסת לא תשמש אלא ע"י בדיקה בגו' בספ"ק דנדה (דף יב) ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר"מ ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים הן עוותיה הן תקוניה אסור לשמש דילמא מקלקלה ליה ואין לה כתובה כיון דלא חזיא לביאה לית לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות תנאי כתובה בכתובה דמי יוציא ולא יחזיר פשיטא לא צריכא דסדרא ואיתקין מהו דתימא לכדרבה קמ"ל דזימנין דאזלא ומינסבא ואמר אילו הייתי יודע שכך היא אפי' נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ופרש"י הילכך אומרים לו הוי יודע שהמגרש את אשתו משום וסת לא יחזיר ואפי' היא חוזרת וקובעת ותו לא מצי למימר אילו הייתי יודע וכו' שהרי התרו בו וגרסה אמר ר"י אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס והרי"ף כתבה בריש פ' בה"פ אלמנה ניזונת וכתב כלשון הזה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והם תקוניה ועיוותיה שאם תשמש פעם א' וב' וג' בעדים וימצא על עד שלה או שלו בכל פעם ופעם הרי הן עיוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ויוצא בלא כתובה ואם שמשה בשני עדים אלו ואלו ג"פ ולא נמצא באחד מהם הרי הן תקוניה והרי היא ככל הנשים עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות שכך שיטה ז"ל סובר דאע"ג דקי"ל דכל אשה שאין לה וסת לא בעיא בדיקה בעלה היינו לאחר שהיא מוחזקת ג"פ שלא תהא רואה דם מחמת תשמיש אבל מתחלה חוששין לה וכן פי' הרא"ש בתור' בבית דברי הרי"ף ז"ל וכת' הר"ן שם פ"ב דשבועות ומ"ש אמרי' דלא יחזיר עולמית דוקא כדאמר לה הוי יודעת דמשום דאין לך וסת אני מגרשך ואי לא לא הייתי מגרשך ובהכי ג"א מרית ליה לאהדורה מצי לקלקולה הא לאו הכי לא מצי לקלקולה (וע"ל סימן י"ז) לר"מ דבעי תנאי כפול דתנן בפ' הכולה המוציא את אשתו משום אילונית ר"י אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר ואמרי' עלה בגמ' מאן חכמים ר"מ וטעמא משום דכיון דלא כפליה לתנאיה לא מצי לקלקולה ולרבנן נמי דלא בעו תנאי כפול הכא דוקא בשאמר לה משום כך אני מוציאך אבל גירשה סתם יכול הוא להחזיר דהא לא מצי לקלקולה שאמרו שם גבי אילונית ואחרים אומרים דהכא אפי' לא אמר מצי לקלקולה לפי שהדבר ידוע שאין אדם משהה אשה שהיא אסורה לשמש הילכך סתמו כפירושו אבל התם כל שלא פירש אין הדבר מוכיח שמפני כך גירשה ומשני הכא היכי מצי לקלקולה דכיון דמדינא אמרי' מוכיח הא לא מצי אמר לה אילו הייתי יודע שכן לא הייתי מגרשך שהרי מפורסם הוא לגרש ונראה לי דמאי דאמרי' מוכיח לא סיכמוהו ב"ד בכך

(ג) כן מצאתי בנירסא נספרים וכן כתבה נ"י ובדברי הרמ"כ פ' כ"ד דאיסו' מבואר בהדיא שטעו' הוא אלא יש לו להיות אפי' דחייבי עשה אע"פ שלא הכיר בה דינה כחייבי לאוין שהכיר בהן ולא הפסיד כלום וכן מבואר בדברי הרמב"ם שמביא רבינו בסמוך: (ג) כ' הר"ן פרק אלמנה ניזונת דף תק"ל ע"ב דהשתא לות' ואכלה ואח"כ מיאנה אילונית חייב לשלם וע"ש: ע"כ הא דאילונית יש לה תוס' היינו בהוא מכירה אבל אם היא רוצה לגבות אין לה תוס' דכי אקניא לה אדעתא לאוקי קמיה עכ"ל: קיז (א) וכ"ה הרי"ף סוף אלמנה ניזונת אבל מרדכי הלכו נדה דף ש"ל ע"כ פסק כ' דאמ"ה יש לה כתובה וע"ש:

בכך אלא שכיון שאינו יכול לשמש עמה מוטל עליו לסוציא כילכך מכי לקלא לא אמר הוי הייתי יודע שהשא לה תקנה הייתי סוכא מלגרש ומאחר שהשא מתוקנת סמרכתי בוה אע"ג דלא קי"ל כר"מ משום דכ"מ לר' חנינא בן אנטיגנוס לפי שטתו של הרב ז"ל ססוא סובר דלרבי חנינא נמי סיכא שנבדקה ג"פ ומכאן עמה לוכיא כמו שאכתוב בסמוך בס"ד עכ"ל ומ"ש רבינו ומות לינשא לאחר כמו שפירשתי בה' נדה בספר י"ד בסימן קפ"ז כן כתב גבי רואה דם מחמת תשמיש ומשם יש ללמוד לאשה שהוציאה בעלה משום דאין לה ושת ששיא מותרת לינשא לאחר ומ"ש ואם שמשה ג"פ ולא מצאה דם כתב הרב אלפס שהיא ככל הנשים כבר נתבאר בסמוך ומ"ש בשם הר"אש וכן מ"ש בשם הרמ"בם נתבאר בפרק בטו' י"ד סי' קפ"ז ומ"ש עוד בשם הרמ"בם בר"א שהיתה כך מתחלת נישואיה ומביאה ראשונה ראתה דם וכו' בסוף ה' אישות דבר זה מבואר בכמה מקומות דאמרינן בהו נסתחפה שדהו מהם בריש כתובות ובפ' המדיר כמי תנן היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך לסביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין אלו ונסתחפה שדהו בתוך בתשובה הר"מ שבסוף תשובות הרא"ש בא דרואה דם מחמת תשמיש אין לה תקנה לישאר עם בעלה אלא תתגרש לאלתר ומשום להסתות דחיישינן שמא יפא עליה ורקדק כן מדברי הרמ"בם אע"ג דבריהם דחיסגבי אשה לאו לגירושין עומדת כתב"י דאפילו נכנת יכולה להיות תחתיו ותשמשנו בספק שאני הכא דליכא למיחש כולי האי שמא יפא עליו דכיון שזינתה תחתיו סונא אותה ומאוס בעיניו ומיהו כ"ל דסיינו כל זמן שאינו חפץ ליטא אחרת צריכה לסתרה ע"י ספלים ובסכ מחמת וזה ילך אכלה אלא בעדים אין לגרש אם אינה באה מחמת טעלה אבל רכה לישא אשה אחר או יוציא ויתן כתובה עכ"ל:

שלעולם לא תשמש בלא בדיקה וכ"כ הרמב"ם וכתב עוד בר"א שהיתה כך מתחילת נישואיה ומביאה ראשונה ראתה דם אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנים נסתחפה שדהו לפיכך אם בעל פעם אחת ולא מצא דם ואח"כ חזרה להיות רואה בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה ולא יחזיר עולמית וכן כל אשה שנולדו בה מומין אחר שנשאת אפילו נעשית מוכת שחין אם רצה לקיים יקיים ואם רצה להוציא יוציא ויתן כתובה וכ"א הרא"ש ז"ל הא על אשתו שאינה ראויה לאיש והיא אומרת שהיא ככל הנשים דבר זה יבדק ע"י נשים הגונות כשרות אם הן אומרות שאינה ראויה לאיש אין לה עליו לא כתובה ולא תנאי כתובה ואם הם אומרות שהיא ראויה לאיש הרי היא ככל הנשים וכל זמן שלא נבדקה אינו חייב במזונותיה נמצאו עליה מומין או נדרים תצא בלא כתובה אפילו נשאת סתם ולמעלה בהלכות קידושין פירשתי באיזה מומין ונדרים איירי ודין הכתוב בנשא אשה ושהתה עמה י' שנים ולא ילדה וכן דין בענין הכתובה אם אח"כ ניסת לשני לשלישי ולרביעי יתבאר לקמן בע"ה בסוף הלכות גירושין בסי' קנ"ד:

קיח תקנת

הנישואין של קהל טוליטולה ותשובות שהשיב עליה א"א כשתמות האשה תחת בעלה והניח ממנו זרע של קיימא בין שיהיה בן או בת שכותבנו בזרע של קיימא שיהיה אותו הזרע בחיי האם ואחר פטירתה ל' יום שלשים או יותר מכל מה שימצא מעזבונה שהוא מבגדים שלה או קרקע נדוניתא או קרקע קנוי בשמה יחלוק אותו הבעל עם אותו הזרע לחצאין בשוה ואם לא הניח זרע של קיימא כמו שזכרנו יהיה כל מה שבארנו מעניני עזבונה הנמצא בעין בין הבעל ובין הזוכים בירושתה זולתו יחזור החצי הנזכר ממנו שהיה לו לירש מן הדין לאשר יהיה לו דין קדימה בירושתה משאר יורשיה אם היה הוא נפטר בחייה ונחשוב אז כאלו היה נפטר בחייה לענין שיזכה הזוכה בירושתה בחצי מה שמצא שנשאר מעזבונה שהוא עיקר נדוניתה ומה שהכניסה לו בנשואיה קרקע אומטלטלי וישאר לו החצי השני ותכריכיה וצרכי קבורתה עליו אם יש לו ממון מלבד זה ואם אין לו ממון זולתו יוציאו תחלה מכלל הממון התכריכין וצרכי הקבורה ותהיה החלוקה בשאר הממון כמו שזכרנו ואם יש לה אז אם בחייה יתבאר באר היטב שאותו ממון שהניחה הוא ממה שהכניסה לה האם וממה שנתנה לה כגון שתהיה אלמנה או גרושה מלבד שהכניסה כבר לביתה בנישואיה קרקע שלה או כגון שקנתה ונכתב בכתובתה שנתחזקה לה מה שנתנה לה פלונית אמה או רמז זה הענין בענין שיתברר בירור מספיק שאותו קרקע היה של האם או אותם חפצים נתנה משלה ונפטרה אח"כ הבת תחת בעלה בלא זרע של קיימא כמו שבארנו יחזור חצי כל מה שימצא שנשאר מכל זה לרשות האם שנתנתו והכניסתה לה ולא ישרוף אותו מי שאין לו קורבה עם האם מיורשי הבת ותשאר היא זולתו ויתקיים בה דברי הנביא ע"ה שודך טבוח לעינך ולא תאכל ממנו אלא יחזור לה החצי וישאר החצי השני לבעל והתכריכין וצרכי הקבורה מכלל הממון כמו שזכרנו זהו ענין התקון במה שימצא שנשאר בעין ממון האשה ברשות הבעל בין קרקע בין טלטל ואפילו אם כבר יצא אותו קרקע בשעבוד או בהכרח ממנו שלא בקנין האשה אין לחוש לכל מה שעושה מזה אלא שיגמור בו זה התקון זהו בקרקע ובבגדים וחפצים שיהיו נראין בעין אבל מה שאינו נמצא מהבגדים והחפצים והתכשיטין והזהב נעלם עינינו ונחשב הבעל שהם על דין זה הזוכה בחצי ע"פ זה התקון ממנו שיביאנו לידי שבועה חמורה שישבע שלא הבריח שום דבר מהם לאחר פטירתה לא בחייה אלא מה שהיה במצותה ומרצונה ושלא החליף ממנו שום דבר שהוא נשאר ולא יתעולל בזה שום עלילה שיתכוון בה להפקיע זכות יורשים והזוכה כמו שזכרנו מזה התקון זהו במה שינתן בנישואי הבת או מה שתקנה לעצמה ובשמה מממונה אבל מה שיקנה הבעל מממונו בגדי מלבוש ומחלי ותכשיטין שלה הוא ראוי קודם לזכות בה כשנפטרה ויקחנו כולו לבדו בין שהניחה זרע בין שלא הניחה בין שהיה לה אז אם או יורש או לא יהיה לה ואין תובעין מהבעל לפרוע מה שיכתוב על עצמו לאשתו מנכסי נדוניה לפי שרוב בני אדם כותבין עליהן יותר ממה שהם נוטלין וכוונתם דרך כבוד ואילו עיקר ואשר יהיה ממנו בודאי ויכתוב אותו על שטר ויזקוף לה בו ממון על עצמו בכתובה אינו חייב באחריותו כשנפטר בעודה תחתיו אלא יתבעו ממנו הנמצא מהנדוניא האמיתית קרקע יהיה או טלטל ואין לחוש למה שנכתב מזה בכתובה וכשיפטר הבעל בעודנו נשוי עם אשתו והוציאה שטר כתובה בדין כל אלמנה אין לה לגבות מה שיתקן לה מסכום כתובתה אלא ממחצית מה שהניח מנכסים קרקע או טלטל וישאר החצי משוחרר משעבוד לזוכה בירושת בעלה בין שהיה מצוי בין שאינו מצוי ואין לה רשות שתגבה יותר מסכום כתובתה מהחצי בלבד בין שיספיק בין שלא יספיק זה בממונו ובקנינו אבל ממון נדוניא מה שהכניסה לו או מה שנפל לה בירושה מקרקע לאחר נישואיה או מה שקנתה ממנו בשמה ומת בעלה יחזיר כולו בעינו לה לבדה כי אין זה התיקון אלא במה שידוע שיהיה מממון הבעל וקנינו והתכריכין וצרכי הקבורה יהיה מכלל ממונו ואז תקח האשה כתובה מחצי ממונו וישאר החצי השני ליורשיו ואם יצא באותו החצי שיהיה ליורשיו שטר שעבוד או הברחה בקנינו שלא בקנין אשתו יגבה אותו בעל השעבוד ויטול השאר היורש ואם תהיה אותה ההברחה מקודם לכן ויתקיים וזכה ג"כ בו המוציא אותו שטר ואם יהיה אותו שעבוד או הברחה שיצא בממונו בקנינו ובקנינה יוציאו תחילה אותו שעבוד מממונו ויפרישו אותו קרקע המוברח מנכסים ולזוכה בו ומה שישאר אחרי כן תטול היא ממחציתו מה שיהיה לה מסכום כתובה וישאר החצי השני ליורשיו מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה אין לה מן הדין לגבות זולתי מה שהיא טוענת ויתברר מסכום נדוניתה ולא נחוש למה שימצא כתוב ממנה בכתובה כי רוב הכתובות נוהגין בהן להוסיף על מה שיטול הבעל ולא יחוש הבעל כתב להוסיף על עצמו מה שלא קבל לענין שתשא בנשואיה עמו ולא תבקש גירושין ובענין כזה אמרו חכמינו ז"ל כי כלה ארעתא למיקם קמיה ארעתא למיפק ולמיחב לא כלה ויחזור אז בזה להשביעה שבועה חמורה בענין זה על סכום מה שהכניסה לו בודאי ושלא נתנה רשות למכור ממנו שום דבר ולא אבד עינו במה שנלבש או נתקרע אז יפרע וכל מה שאבד עינו כלה בשוה ובהשתמש בו אין על הבעל אחריותו כשתתבע היא הגירושין ואם תבע הוא הגירושין אינו יכול לגרשה אלא לרצונה או לאחר שיפרע לה כל סכום כתובתה עיקר ונדוניא ותוספת ומתנת כתובה בין שתהא הנדוניא אמיתית או לא והנמצא בכתובה זהב מטבע והיא תובעת הגירושין תגבהו כשבועה שהוא אמת ולא נכתב דרך כבוד ושאלת אלמנה שיש לה לחלוק עם יורשי בעלה בכח התקנה אם שמיומה שעליה תשב בכל בגדי שבת שמין לה אבל בגדי רגל אין שמין ושאלת ראובן גירש את אשתו סמוך למיתתו ותובעת כתובתה ומתנתה כי אומרת גרושה אנכי והתקנה אינה מדברת אלא מאלמנה והיורשים אומרים כי לא נתן לה גט אלא שלא תזקק ליבם ולא שתגבה כתובתה משום דאין בדברי היורש כלום כיון שנתן לה גט ומאי זה טעם שתהיה מגורשת זכתה בכתובתה שלא הטיל

(וע"ש בתשובות הרא"ש בא סי' תת"ם שהאריך בזה) כתב הרא"ש שהאומר על אשתו שאינה ראויה לאיש וכו' בכלל ל"ג סימן ג': נמצאו עליה מומין או נדרים תצא בלא כתובה משנה בפרק המדיר (דעב) ומ"ש אפילו נשאת סתם כן מבואר שם בגמרא. ומ"ש ולמעלה בהלכות קדושין פירשתי באיזה מומין ונדרים איירי בסי' (ל"ט) וכל פרטי מומין שבה נתבארו שם כתב הר"אש בתשובה כלל מ"ב על ראובן שנשא אשה ושהה עמה יותר משלשה שנים ונודע לו שהיא נכפית והוציאה מביתו והיא תובעת ממנו שאר כסות ועונה והוא משיב שהדבר ידוע שאין הדעת סובלת להסתופף אצלה גם שהנה יש בדבר וחפץ לגרשה ליתן לה כל אשר לו ועני הוא ואינו משיב ליתן לה כתובתה והשיב דע"פ תקנת ר"ג כופין אותו שתקבל גט ואם תמאן לקבל ימנע ממנה שאר כסות ועונה ואינו יכול לומר אין רצוני לקבל עד שיתן לי כתובתי דזו אינה טענה כיון דמן הדין היא חייבת לקבל גט כמו שפריעת חוב כתובתה כשאר חוב שהיה מחוייב לה ושכמה אתו יתן ושמות באשר תשיגדו ושאר בדבר (וע"ל סי' קי"ט חלוקים בזה): דין ג ודין הכתוב בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה וכן דינה בענין הכתובה אם אח"כ נשאת לשני ולשלישי לרביעי יתבאר לקמן בס"ד בסוף ה' גירושין בסימן קנ"ד ובספרים כתוב ונשא אשה וכו' וטעות סופר הוא וכך צריך לגרוס בנשא אשה וכו'.

קיח תקנת הנישואין של קהל טוליטולה וכו' ושאלת אלמנה שיש לה לחלוק עם יורשי בעלה וכו' בכלל נ' ח"ל השיב דינם שאלמנה שאומרת שאין ליורש דין ודברים על בגדי חול שלה שכתוב בתקנה לא ימכו לו ובגדי לא היו מכויים לו כי לא היה לבעל בהם כלום ועוד דחלוקה זו במקום בית כתובה גם עתה לא יעלו לה בחשבון ושאלת ראובן גירש את אשתו סמוך

קיח (א) בתשובת הרא"ש כלל נ"ה דאם באו יורשים ואומרים שלא הניחה זרע קיימא והניגל או שהניחה ואח"כ מת הזרע והוא יורש זרעו על יורשי האשה להניח ראיה ולקמן סי' זה כתב הטור בתש' ב' זו וכן היא בתשו' הרשב"א סי' תתקע"ו וע"ש אם מת תוך ל' מה דינו וחלוק שם בנה בלשון השטר: (ב) וכתב הרא"ש בתש' כלל כ"ה פי' ואם היו על הבגד חוב' שמיין ישלם תחילה ואח"כ יחלוקו מה שנשאר והנעל כמאן בשבועה מה שחייב כמינו דאי בעי סוי כפר ואחר לא נשאר אלא כן וכן עכ"ל:

(נ) וכן הוא בתשו' הרא"ש כלל פ"א סי' ה' והביאו ב"ה סי' ר"ן שכתב בה בבדיא דיכולה למחול וע"ש: ובמהרי"ל סי' ע"ה בתשובותיו האריך בחילוקי' גוו וע"ש (ד) וכתב עם הדבר שהו' שהיורש יכול ליכנס תוכן אם היא בעצמו כתבה הכתובה ורצתה למחול הרשות בידה ומ"מ צריכה שתודה בפני עדי' שמחלת דאי לאו הכי יזכה ביור' מכח המכתב וכתב עם דכל דבר שהוא תכתב כזה אע"פ שלא כתב במי שכתב דמי:

סמוך למיתתו ותובעת כתובתה ומתנתה וכו' והיורשי' אומרים כי לא נתן לה גט אלא שלא תזקק ליבם ולא שתגבה כתובתה כלל ואין רוצים ליתן לה אלא חצי הנכסים כמו שהיא התקנה שיחלקו הנכסים בין האלמנה ויורשי המת · גם תשובה זו היא בכלל כ' סי' י' וכ' ה"ר יאודה בנו בתשובה ראובן מת והוציאה אשתו גט וכתובתה לגבות בטענה שנתגרשה קודם מיתתו הרבה וגם אומרת שלא תגבה אלא חצי הנכסים כיון שהיתה בחזקת נשואה במותו ונתאבלה עליו הרי היא כדין כל האלמנות שדין עם הב"ח שלא עשתה אלא להבריח הנכסים מהב"ח כי לעולם לא יצא עליה קול גירושין וישבה תחתיו כאשה עם בעלה ושמשתו בחייו ובמותו וגם נתאבלה עליו כדרך כל האלמנות ולא דמי להאי עובדא דערכין ההוא דזבין נכסיה וגירש אשתו וכו' דהתם היו הגירושין ידועים ואין לחוש שהיו הערמה אבל כאן שלא יצא עליה קול גירושין ודאי להבריחה נעשה ועוד אפי' כאם שנתגרשה בגט זה צריכה להביא ראיה מתי בא הגט לידה לפי פי' רש"י גבי למה תקנו זמן בגטין ואע"פ שהתוס' חולקין עליו בגט כזה שיש כאן הוכחה ביו' כתיבתו תביא ראיה לדבר · וששאלת בענין התקנה שכל אלמנה שתבא לחלוק עם יורשי המת שתהיה יד היתומי' על העליונה וכו' גם תשובה זו בכלל כ' סי' ט' ויש ט"ס בספרי רבינו שכתוב בהם והיתה נזונת משל בעלה וצריך להגיה ולא היתה נזונת משל בעלה · וששאלת אשה שמת בעלה והיו עליו חובות לגוים וכו' כלל פ"ז סי' ד' · וששאלת ראובן משכן בית לשמעון ומת ראובן והיה עליו כתובת אשה ותובעת כתובתה והורידוה ב"ד בחצי נכסי המת בכח התקנה וכו' בכלל נ"ה סי' ד' · שאלה ילמדנו רבינו הסכימו קהל מולינה שכל אלמנה שתבא לחלוק עם בנים שתהיה יד היתומים על העליונה וכו' בכלל הנזכר סי' ו' · שאלה וששאלתה בענין התקנה שהאלמנה והיורשים חולקים כל עזבון המת ויצא על המת שטר חוב מאוחר לכתובת אשה וכו' ג"ז בכלל הנז' סי' ח' · וששאלת עוד היה בתקנה אם לא הניח בנים ובנות ותבא האלמנה לחלוק עם יורשי המת תוציא הנדוניא שהביאה לבעל וכו' ג"ז בכלל הנזכר סי' ט' · ששאלת אם האשה יכולה לתת בחייה לבעלה או לאחר וכו' וזה היה מכלל דבריו שאין בידה להנות כלל לתתו לבעלה ולא לאחר ואם נתנה אותו אין מתנתה כלום גם זה בכלל הנז' בתחלתו ובסופו וגם כתוב מחלוקת הרא"ש על ה"ר ישראל בענין הני' תקנת טוליטולה לענין זה ומבואר שם בתחלת הכלל הנזכר שלא כתב כן אלא לפי לשון תקנת טוליטולה וכמו שדקדק שם מדברי התקנה הנז' · וא"כ אין ללמוד מזה לתקנה אחרת שאינה כתובה באותו סגנון וכ"כ ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח מקומות היה לשון תקנה שאם תמות האשה בחיי בעלה יחזיר מקצת הכתובה ליורשיה אם אותו מקצת רצתה האשה למחלו לבעלה והוציא הבעל שטר מחילה מזה היא קיימ' דכל טכדקי שאנו יכולין לעשות להעמיד הכלל במקומה אנו עושים עכ"ל מיהו היכא שכתוב בתנאי שע"מ כן נתן לה הנדוניא אין בידה לשנות התנאי ג ולענין אשה שהכניסה נכסים אם הבעל שיכתוב שיור לאחר שאינו יורש שלה עיין בתשו' הרשב"א סי' תשע"ח ד ומ"מ ודאי אם היתה נותנת מנכסיה הנכסים לבעלה וכו' היתה המתנה קיימת וכו' ג"ז בכלל הנז' בסופו ובסי' ג"כ כתב איני זוכר שכתבתי בענין התקנה אלא בענין זה שאם היתה האשה יכולה להפקיע התקנה ליתן לבעלה כל הנכסים לאחר מותה אי אפשר שזה היה כנגד התקנה אבל מה שמחלת מנכסיו ולבעלה אין דבר זה נוגע בתקנה כלום ומחילתה מחילה ע"כ * וכ' בכלל מ' סימן ב' הנשאל על אשה שנתנה בצואת ש"מ הכרס לרחל בתה ולא ערער ראובן בעלה בדבר וב"ח של ראובן בא לגבות חובו · מאותו חצר לפי שראובן יורש את אשתו ואין כח במתנתה לבטל ירושתו והבת טוענת שכיון ששמע ראובן צואתה ושתק המתנה קיימת והשיב שהדין עם הבעל חוב · ששאלת רחל שהיתה נשואה ולה בת אחת ומתה ונותרת שטול בעל' חצי נכסים וכו' ונותה עוד שאם תמות בתה קודם שתנשא שיהיו נכסים לאחות רחל וכו' בסוף כלל מ' · וששאלת על תקנת טוליטולה שהבת יורשת חצי הנדוניא אם יכול ב"ח של אבי אם הבת ליקח מהבת מאחר שהיא יורשת החצי וכו' כלל נ"ה סימן ב' · שאלה ילמדנו רבינו ראובן אמר לעדים הוו

*ב"ה וכת' הרמ"ה בתשובה שאם התנה בכתובה שאפי' תמות היא בלא זרע יחלוק הוא עם יורשיה ואח"כ כתבה לו כל נכסיה מחיי' ולאחר מיתה ומתה תנאי האחרון מבטל את הראשון וכ"ע שב"ה אם נתנה בשתג"ל אין לאחר מה שהתנה הבעל להפסיד מהחלוק הראוי ליורש כדין שמתנה קיימת:

תנאי בגט על תנאי שלא תגבה כתובתה: וששאלת בענין התקנה שכל אלמנה שתבא לחלוק עם יורשי המת שתהיה יד היתומים על העליונ' או יתנו לה כתובתה או חצי הנכסי' ומת ראובן והניח אלמנה ובת ונשתהתה האלמנ' חצי השנה קודם שתבעה כתובתה ולא היתה נזונת משל בעלה ועכשיו תובע' כתובת' ומזונותי' שכך התנ' לי בעלה שאהיה נזונת מהנכסי' כל זמן שאתעכב בשבילו וקרובי המת טענו שכיון שביד היתומי' לסלקה מכתובת' אבדה מזונותי' תשו' לא אבדה מזונותיה שהם תנאי כתובה שתקנת הקהל אינה יכולה להפסיד לאלמנה מזונותי' שהם תנאי כתוב' אלא שתקנ' הקהל היא לתועלת היתומי' לענין זה שאם כתובת' מרובה שיכולין לסלק' בחצי הנכסים ואותם חצי הנכסי' היינו הכתוב' וכל זמן שלא תבעה כתובת' יש לה מזונו' ששאלת אשה שמת בעלה והיו עליו חובו' לגוים ובאו לגבותם מקרקעותיו והלכה האלמנ' ופרע' אות' מנכסיה כדי שלא יזלזלו במכירת הקרקעו' ועכשיו תובעת לאפוטרופוס של היתומי' כיון שאין עליו לפרוע חובו' של בעלה שיתן לה מחלק היתומים כדי חצי מה שפרע' בחובות הנזכרות ואומר' שעשת' ע"פ אחד מזקני העיר ויש לה מזה עדי' וקיום והאפיטרופא או' שאין לו לפרוע לה כלו' כיון שלא אמ' לה שום אדם לפרוע החובות תשובה אם הדבר ידוע שהיו לגוים שטרות על בעלה ורצו למכור הקרקעו' יפה עשתה האלמנ' שפרעה החובות כדי שלא יזלזלו הגוים במכירת הקרקעות אע"פ שלא עשתה ע"פ ב"ד כיון שהיתומי' היו סמוכים אצלה הוי"א כאילו נתמנית אפוטרופא עליהם ויש לה לעשות תועלת היתומי' בלא ב"ד ששאלת ראובן משכן בית לשמעון ומת ראובן והיה עליו כתוב' אשה ותובע' כתובתה והורידוה ב"ד בחצי נכסי המת בכח התקנה ובאה להוציא את שמעון מחצי הבתים הממושכנים בידו בכח ההורדה שהורידוה ב"ד בחצי נכסי ראובן ושמעון אומר שאין זכות כתובתה חל בחצי הבתי' כיון שהיו משועבדים בידו והמת הניח בתים אחרים בני חורין והזכות שיש לה תגבה מבני חרי שאין לה לגבות מן המשועבדי' כל זמן שיש בני חרי תשובה יראה שהדין עם שמעון כיון שנמצאו לראובן נכסים בני חורין לפרוע להם לאלמנה חצי נכסי המת שהוא פרעון הכתובה לפי התקנה שתקנו שלא תטול כל כתובתה אלא חצי נכסי המת והוא פרעון כתובתה לא היה להן לב"ד להורידה לנכסים משועבדים כיון שהיו למת נכסים בני חורין שתגבה מהם אלמנתו חצי נכסיו כי אין התקנה כך שתגבה חצי כל הקרקע וחצי כל המטלטלים אלא שתגבה חצי נכסיו והוא תחת גביית כתובתה הילכך אין להגבות מנכסים משועבדי' במקו' שיש בני חורין הלכך ההורדה שהורידו ב"ד לאלמנה לבית שמשכן ראובן לשמעון לא היית כלום ותגבה האלמנ' משאר נכסי המת כנגד סך הממון שהורידוה באותם הבתים והבתי' ישארו ביד שמעון עד שיפרעו יורשי ראובן לשמעון דמי המשכנות כך יראה הדין מדין ההלכה אמנם באו לפני סופרי העיר ועדי' ואמרו שכך נהגו העולם ע"פ התקנה ליתן לאלמנ' חצי הנכסים חלק כחלק בכל הנכסים קרקע וטלטול כל דבר ודבר חציו ואמרתי אם כן יעשו כמנהגם ויתנו לה גם חצי הקרקע המשועב' לשמעון: שאלה ילמדנו רבי' הסכימו קהל מולינא שכל אלמנ' שתבא לחלוק עם בני' שיהיה יד היתומים על העליונה או יפרעו כתובת אמן ומתנתה או יחלוקו עמה לעולם שתהיה יד היתומים על העליונה לתועלתם כגון שאם היו הנכסים מרובים יפרעו לה כתובתה ומתנתה ואם היתה כתובתה יתרה על הנכסי' שיחלקו עמה עכשיו מת ראובן והניח בני' ובנו' והית עליו שטר חוב מאלף זהובי' לשמעון ועמד' לאה אשת ראובן והשיאה הבנות ולא מיחו בה היתומי' והיתומים לא גילו דעתם אם היו רוצים לפרוע כתובת אמן או אם היו רוצים לחלוק אבל אומדן דעת היה שקודם ירצו לחלוק כיון שהכתובה יתרה על הנכסים עכשיו מתו היתומים ובא שמעון לתבוע שטר חובו שהיה לו על ראובן וטען שיפרעו לו חצי הנכסים עמדו ד' יתומו' ואמרו אין אנו רוצות לחלוק עם אמנו אלא היא תטול כתובת' ושמעון אומר כיון שהיתומים לא גילו דעתם אלא סמכו על התנאי אנן סהדי דניחא להו כדי שיפרעו חובות אביהן טענו היתומו' אנו במקום אחינו קיימינן וכי היכי שהם היו יכולים לותר גם אנחנו יכולות לותר: תשובה מה שכתבת שהברירה תלויה ביד היתומים אם ירצו יחלקו עם האלמנ' ואם ירצו יעמידו הדבר על דין תורה שתטול האלמנה כתובת' והם יטלו המות' דבר ידוע הוא שלא יעקר דין תור' ממקומו עד שיאמרו יורש' רוצים אנו לחלוק ולא שייך הכא אומדן דעת לפי שכך התקנה שלתועלת היתומים תקנו שיכולים לסלק האלמנ' בחצי הנכסים וכל זמן שלא סלקוה נעמידנה על דין תורה והרי מתו הבנים ולא סלקוה והבנות שעומדות במקו' אחיהן לירש אומרות שאין רוצות לסלק אמן ומי יסלקנה ועוד אדרבה אומדנא דדעתא הוא יות' שהבנים היו חפצים שתטול אמן הממון בכתובתה ממה שיטלם ב"ח אחר וזהו לפי מה שכתבתם שהברירה תלוי' ביד היורשי' אם ירצו לחלוק עם האלמנה או אם ירצו יתנו לה כתובתה אבל בעיר הזאת אין התקנה כך אלא אם כתובת' מרובה מחצי הנכסי' ממילא כל חצי עזבון של היורשים וב"ח גובה ממנו חובו ואם יאמרו היורשי' תטול האלמנ' כל כתובתה אין שומעין להם שאלה וששאלת בענין התקנ' שהאלמנ' והיורשים חולקים כל עזבון המת ויצא על המת שטר חוב מאוחר לכתוב' אשה והאשה לא שעבדה עצמה באותו שטר אם יפרעו אותו מתפיסת הבית קודם חלוקה או אם יתנו לאלמנה חצי כל עזבון המת ומחלק היורשי' יפרעו הח"ב: תשו' אחר שאין דבר זה מפור' בנוסח התקנ' יד התקנה על התחתונה כי התקנה באה להוציא מד"ת שהדין נותן שתטול האלמנ' כל כתובתה הלכך אמרי' מסתמא כך היתה התקנה שכל הנמצ' ברשות המת בשעת מיתה דבר שהגוף שלו יחלקו ולא יפחתו חלק האלמנ' בשביל שעבו' שהיה באותו הממון משועב' לאחר כי היכי שאם לא היתה התקנ' לא היה השעבוד מגרע כח כתובתה כיון שקדמ' הכתוב' לחוב וגם האלמנ' לא נשתעבד' בחוב ה"נ לא יגרע השעבוד חלק הראוי לה מכח התקנ' כי התקנה שתטול חצי הנכסים היא במקום גביית כתובתה הלכך כל דין שיש לה בגביית כתובת' יש לה ג"כ בחצי הנכסים שנוטלת מכח

התקנה

התקנ' הלכך יחלקו כל עזבון המת כל דבר שהגוף היה שלו ומחלק היורשין פורעו החוב וכן נ"ל שנוהגים פה בטוליטולה: ששאלת עוד יש בתקנה אם לא הניח כתובה ובנן נתבא האלמנה לחלוק עם יורשי המת תוציא הנדוניא שהביאה לבעלה כמו שהיא בשעת חלוקה ושאר הנכסים תטול האלמנה חצי וליורשי המת נשא החצי ונוהגין שבשעת הנשואין כותב לאשתו שטר מתנה גמורה מלבד שטר הכתובה ועתה באו לחלוק האלמנה ויורשי המת כפי התקנה וטוענת האלמנה שיש לה לקח שטר המתנה קודם חלוקת הנכסים והיורשים אומרים שאין לה ליטול שטר המתנה אלא יחלקו כל הנכסים חוץ מנדוניה שתוציא תחלה תשובה הדין עם היורשים כיון שכתוב בתקנה שתוציא נדוניא שהביאה לבעלה ושאר כל הנכסים תטול האלמנה חצי ויורשי המת חצי האחר מאחר שהוציא לשון התקנה כל הנדוניא מכלל שאר הנכסים ולא שטר המתנה מכלל החלוקה קיימא על כל שאר הנכסים כך נראה מלשון התקנה ועוד דיד בעל השטר על התחתונה כיון שבאה להוציא מיד היתומים הלכך לא תטול אלא חצי הנכסים: ששאלת אם האשה יכולה לתת בחייה לבעלה או לאחרים שתרצה שיזכו אחרי מותה באותו החצי שראוי לירש זרעה או אחר הזוכה בירושה זה הארכת הרבה בדבר וזה שיצא מכלל דבריך שאין בידה לשנות כלל לתתו לא לבעלה ולא לאחרים ואם נתנה אותו אין מתנתה כלום אלא הראוי לירש יירש ודאי אם היתה נותנת מעכשיו נכסיה לבעלה בענין שלא היתה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי היתה המתנה קיימת אבל אם נתנה לו מעכשיו ולאחר מיתה אין מתנתה כלום: ששאלת רחל שהיתה נשואה ולה בת אמתה וצותה שיטול בעלה חצי נכסיה ובתה חצי האחר כפי התקנה וצותה עוד שאם תמות בתה קודם שתנשא שיהיו נכסיה לאחות רחל ומתה הבת ורוצה אחות רחל לזכות בנכסים בחלק הבת בכח צוואת אחותה ובעלה של רחל שהוא אבי הבת אומר שיש לו לירש את בתו הדין עמו כי הצואה שצותה אם הבת שאחרי מות הבת תירש אחותה הממון אין באותה צואה כלום אלא האב יורש אותה: ששאלת על תקנת טוליטולה שהבת יורשת חצי הנדוניא אם יכול ב"ח של אבי אם הבת ליקח מהבת מאותו שהיא יורשת החצי או נאמר מאחר שהבת אינה יורשת אלא מכח התקנה לא תפרע החוב של אבי אמה: תשובה דבריך סתומים אם הנדוניא שנתן האב לבתו דבר מסוים כגון קרקע של שעבוד ב"ח עליו לא פקע שעבודו וביד מי שימצא שעבודו יטלנו ואין אנו חוששין היאך בא לידו ואם אין מסוים היאך יגבה ב"ח אינו גובה מטלטלי בין מלוקח בין ממקבל מתנה אי לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי ואי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי יש למטלטלי דין מקרקעי: שאלה ילמדנו רבינו ראובן אמר לעדים הוו עלי עדים בקנין שלם מעכשיו וכתבו ותתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לאשתי להיות בידה לזכות ולראיה שרציתי ברצון נפשי ובגוף בריא ועשיתי אחוה עם אשתי שאם חס ושלום אפטר לבית עולמי קודם מבנה מהיום ולאחר מיתה עשיתי אותה יורשת בכל נכסי שקניתי ושאני עתיד לקנות מהיום תלך פלונית אשתי ותחזיק בכל מה שיש לי בעולם קרקע או מטלטל בגד ושימוש ערש חוזק גמור מהיום ולעולם ומעכשיו תירש ותוריש ותנחיל ותחסין ותעשה חפצה ורצונה בכל מה שיש לי בעולם: ונפטר ראובן לבית עולמו אם זכתה האשה בנכסיו ולפי שעשאה יורשת ואינה יורשת אלא ב"ח תשובה מה שנתן לאשתו בלשון ירושה אינו כלום כיון שאינה ראויה לירש אמנם רואה אני לקיים שטר זה מתוך תיבה אחת שכתוב בה ותחזיק בכל מה שיש לי בעולם ומלת ותחזיק היא לשון מתנה ותנן כפ"י נכתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין וקנתה בין מה שיש לו עכשיו בין מה שיש לו אחר המתנה כי כתב לה ושעתיד אני לקנות יש נוהגין לכתוב שט"ח לנשותיהן בשעת נישואין שמחייבים עצמם בסכום ידוע וקורין אותו נדוניא ויכולה לגבותו בכל עת שתרצה וכתב א"א הרא"ש ז"ל שיש לו דין נ"מ שמנה החוב ביד בעלה כל זמן שהיא רוצה וכשתרצה תגבנו ויולקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דכל הנכסים הנמצאים ביד האשה היאך שבאו לידה בין בירושה בין במתנה כולן זכה בהן הבעל בפירות ולא דמי להא דאמרינן הנותן מתנה לאשה קנתה ואין הבעל אוכל פירות דהתם מיירי שנתנה לה אחר שנשאה שבעין יפה נותנה לה ואינו משייר לעצמו כלום אבל מתנה שכותב לה קודם שישאנה היא כאחת משלש שדות שהכניס לה שום משלו אלא שאותן נקראין שעבוד כתובה ובחוב זה יש לה יפוי כח יותר שתוכל לגבות בכל עת שתרצה וכשתגבנו יחזור נ"מ לפיכך אם יש עליה חוב שלותה קודם שניסת גובה ממנו אבל אם אין שטר הנדוניא עומד לגבות בכל שעה שתרצה אלא לכשתתאלמן או תתגרש אין ב"ח גובה ממנו ולא אמרו שתמכור שטר נדוניתה בטובת הנאה שאם תתאלמן או תתגרש שיגבנו הלוקח וטובת הנאה זו יטול ב"ח בחובו או ימכרו ב"ד לב"ח הנדוניא בטובת הנאה ויעכב המעות בחובו דכל לגבי בעלה ודאי מחלה שאם היתה צריכה למוכרו היתה מוחלת אותו לבעלה ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן ואפי' אם שטר הנדוניא עומד לגבות בכל עת שתרצה אם יש עליה חוב שלותה אחר שניסת אינו גובה ממנו ואם נתן הבעל לה מתנה אפי' ב"ח שהלוה לה אחר שניסת גובה ממנו וא"א הרא"ש ז"ל כתב ששאלת ראובן הלוה מעות ללאה ושואל מב"ד שיגבוהו משטר מתנה שכתב לה בעלה שזה נוסחו היו עלי עדים בקנין שלם מעכשיו וכתבו וחתמו עליו בכל לשון של זכות ותנו ללאה אשתי כך וכך בתים כך וכך פרדסים ועוד נתתי לה אלף זהובים במתנה גמורה וכו' תשובה אם שטר המתנה כתוב כהלכתו אז זכתה לאה בכל הקרקעות שנתן לה והן שלה ואע"פ שמנחת לבעל לאכול פירותיה זה תלוי ברעתה כל זמן שהיא רוצה וכשתרצה תוציאם מיד בעלה קרקע ופירותיה הילכך אם היה השטר נכתב כהלכתו היה גובה מן הקרקעות שנתן לה אבל מ"ש נתתי לה אלף זהובים בשביל מתנה זו לא נוכל להוציא מן הבעל כלום מדר' נתן כי לא שעבד עצמו להתחייב לה כלום אלא שכתב לה מתנת אלף זהובים ולפי לשון המתנה כבר היה בידה בל זה כתבתי לך אם השטר היה כתוב כהלכתו אבל תורף השטר היה נ"ל שאין בו ממש לפי שכתוב בו וכתבו עלי בכל לשון של זכות ותנו ללאה אשתי כך וכך בתים וכו' ואין נזכר בשטר שהוא נותן לה כלום אם היו מטלטלין ונתנו ליד העדים ואמר להם תנו ממון זה לאשתי זכתה האשה דתן כזכי דמי אבל כיון שלא נתן ליד העדים לא זכתה האשה כי הוא צוה לעדים אבל הוא לא נתן לה כלום וכן רגילים לכתוב בשטרות הוו עלי עדים וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לפלונית להיות בידה לזכות ולראיה מחמת שרציתי ברצון נפשי ונתתי לה כך וכך אבל מה שצוה לעדים ליתן אין זה כלום: וששאלתם שמנהג הוא כשהאשה מכנסת קרקע לבעלה היא כותבת לו שטר מתנה והוא כותב לה שט"ח על עצמו וקורין לו נדוניא ואין מזכירין באותו שטר הקרקע שנתנה לו אותו קרקע אם יש לו דין נכסי צאן ברזל או כדין שאר נכסיו תשובה יראה כיון שקורין לזה השטר נדוניא יכולין לגבות בכל עת שתרצה והאי הקרקע שנתנה לו הרי הוא כשאר כל נכסיו דהיא נתנו ביניהם שהיא תוציא ממנו החוב שהוא דמי הקרקע ויהיה הקרקע בחזקתה ששאלת ראובן הוציא שטר על שמעון ומצא לו מטלטלין ורוצה לגבותם והוציאה אשת שמעון נדוניתה מוקדם לשטרו של ראובן ומנעו מלגבות המטלטלין וטוען ראובן שכיון שתגבי מטלטלי אלו בנדוניתך תקרעי שטר נדוניתיך שאם ישאר היום או מחר בידך תוציאני ותמנעני מלגבות מטלטלין אחרים הדין עמו דכיון שבאה לגבות מכח נדוניתה יגבוה ואם יש במטלטלין כדי כל הנדוניא תגבה ותקרע ואם אין בהם כדי כל הנדוניא יגבוה הנמצא ויכתבו בגבי שיטי כך וכך הגבינוה מחפץ פלו' ופלו' שאם יבא ב"ח להגבות היום או מחר שידע מה הגבוה והמותר יקח ב"ח: ששאלת ראובן היה חייב לשמעון מנה ולא נטלה לאה אשתו בקנין באותו החוב ומתה לאה בחיי ראובן והניחה שטר נדוניא שנתחזק לה על בעלה ולפי התקנה נפטר ראובן מחצי הנדוניא לפי שמתה בחייו וחצי השני ירשו בניה ואח"כ מת ראובן והניח הרבה נכסים מעות וקרקעות ותובע שמעון שיגבוהו חובו מקרקעות ראובן ואומרים בני ראובן שקודם יגבו מקרקעות ראובן חצי נדונית אמם שירשו מכח שהיא מוקדם לשטרו של ראובן וטוען שמעון שאין להם לגבות מקרקעות ראובן כיון שבא לידם ממון ראובן כפלים משטר הנדוניא

הוו עלי עדים בקנין שלם וכו' תשובה מה שנתן לאשתו בלשון ירושה אינו כלום וכו' כלל פ"ד בסופו: יש נוהגים לכתוב שטר חוב לנשותיהם בשעת נישואין שמחייבים עצמם בסכום ידוע וכו' וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל שיש לו דין נכסי מלוג עד וכשתגבנו יחזור נכסי מלוג. הכל דברי הרא"ש בתשובה כלל ל"ט סי' ג' ועיקר הדין אם יכולה לגבותו בכל עת שתרצה כתוב במישרים נתיב כ"ג חלק י' הברות חלוקות עיין עליו: ומ"ש לפיכך אם יש עליה חוב שלותה קודם שנשאת גובה ממנו כ"כ בכלל ל"ו סימן ז' ונותן טעם משום דהכי היכי דמשועבד לה הכי נמי משועבד לבעל חוב מדרבי נתן: ומ"ש אבל אם אין שטר הנדוניא עומד לגבות בכל שעה שתרצה אלא לכשתתאלמן או תתגרש: אין בעל חוב גובה ממנו ולא אמרינן שתמכור שטר נדונייתה בטובת הנאה שיגבנו הלוקח וטובת הנאה יטול בעל חוב מחובו או ימכרו ב"ד לבעל חוב שטר נדונייתה בטובת הנאה וכו' הכל בכלל ובסי' הנזכר ויש בספרי רבינו חסרון הניכר וכמו שכתבתי הוא בספרים המוגהים: ומ"ש דכל לגבי בעלה ודאי מחלה וכו' ואטרוחי ב"ד בכדי לא מטרחינן מבואר בגמרא פרק המקבל (דף ט) ומ"ש ואפי' אם שטר הנדוניא עומד לגבות בכל עת שתרצה אם יש עליה חוב שלותה אחר שנשאת אינו גובה ממנו בכלל ל"ט סי' ג' כתב כן ונתן טעם משום דכיון דאחר שתגבה אותה יש להם דין נ"מ דיש לבעל בהם זכות ואי אפשר למכרם אלא בטובת הנאה אם תתאלמן או תתגרש וכל לגבי בעלה ודאי מחלה ואטרוחי דינא בכדי לא מטרחינן · ומ"ש ואם נתן הבעל לה מתנה אפי' בעל חוב שהלוה לה אחר שנשאת גובה ממנו הטעם מבואר דכיון דאין לבעל זכות באותם נכסים אפי' לפירות הרי היא חייבת לפרוע חובה מהם אפי' לותה אחר שנשאת וכן מתבאר מדברי רבינו שכתב בסמוך בשם הרא"ש: וא"א הרא"ש כתב ששאלת ראובן הלוה מעות ללאה ושואל מב"ד שיגבוהו משטר מתנה שכתב לה בעלה שזה נוסחו וכולי בכלל ל"ט סי' ו' ויש לתמוה על מ"ש

ושמעון יגבה חובו: וששאלת ראובן הוציא שטר נדונית אחותו שהיתה אשת שמעון ומתה ותובע חציה לפי התקנה שהוא יורש אחותו ושמעון אומר הניחה בן וחיה אחריה ימים רבים והוא יורשה ואח"כ מת ואני יורש בני וראובן אומר הבן מת תחילה תשו' עליו להביא ראיה: וששאלת ראובן נתחייב לו על שמעון שט"ח ונשא שמעון אשה ועשה לה שטר נדוניא על עצמו והיא פסקה להכניס לו סכום ידוע במעות ובשביל שלא היו לה המעות עשה לו אחד מגיסיו שטר משכונא על ביתו בסכום המעות שפסקה לו ונפטר שמעון וצוה להחזיר שטר המשכונא לאשתו ועתה בא ראובן ותובע שיגבוהו מזו המשכונא השטר שנתחזק לו על שמעון תשו' אין מגבין לו ממנה דאי חשבינן להך קרקע שהיה ממושכן לשמעון בשביל מה שפסק להכניס לו כאלו הכניסה לבעלה בנדוניתה הרי לא חל שעבוד עליו כדרך שלא יוכל למכרו ואי לא חשבינן ליה כאלו הכניסתו בנדונית כיון שאינו אלא משכון בעלמא לא שייך למימר שתטול האשה הקרקע משום שבח בית אביה כי לא הכניס לו הקרקע אלא משכון בעלמא בשביל נדוניתה הלכך ראובן שהיה חובו מוקדם יקח הקרקע בחובו הא ליתא שהקרקע אינו אלא שעבוד בעלמא בשביל הנדוניא שהיא חייבת לו והבעל מחל לאשתו אותו החוב שהיתה חייבת לו כיון שצוה להחזיר לה השטר וכיון שמחל החוב ממילא פקע השעבוד שהיה לו לבעל על הקרקע ועוד אפי' אם לא צוה להחזיר שטר המשכונא היה הדין עמה כמו שכתבתי שהרי האשה היתה חייבת לבעלה נדוניא שפסקה לו ומשכנה הקרקע בשביל אותו החוב וגם הבעל היה חייב לאשה נדוניתה אם יגרשנה או ימות וכשמת הבעל עוד הנדוניא ביד האשה הרי היא נפרעת החוב שהיה חייב הבעל ממעות שבידה שהיא חייבת אותם לבעל וכיון שהיא נפרעת מאותו החוב הרי פרעה לבעלה החוב שהיתה חייבת לו ונפטר המשכון ששעבדה לו בעבור החוב וששאלת מה שנוהגין לכתוב בכתובה על מנת שלא ישא אשה אחרת אי הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה שמא תשהה עמו י' שנים ולא תלד ואז הוא מחוייב לישא אחרת והרי הוא כמתנה על מה שכתוב בתורה תשובה רע דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דאף אם לא שהתה עמו י' שנים ולא ילדה ורוצה לישא אשה אחרת צריך לגרש הראשונה וליתן לה כתובה וכן נמי המנהג שנוהגין וכותבין בכתובה על מנת שלא לישא אשה אחרת ואם יעבור וישא אשה אחרת שיפטרנה בגט ויתן לה כתובה וששאלת אם שהתה עמו י' שנים ולא ילדה ולא התנה עמה בשעת נשואין ועתה התנה בקנין שאם ישא אשה אחרת שיתחייב לה סכום ידוע אי הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה תשו' לא הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה הוא רוצה ליזוק בנכסיו ויקיים מצותו ויפרע מה שקבל על עצמו וששאלת שנוהגין לכתוב למטה בכתובה שטר שפלוני החתן נתן לפלוני כך וכך מעכשיו באחריות על כל נכסיו אם מתנה זו נדונית כשטר חוב תשובה פשיטא דהויא כשטר חוב גמור וששאלת אלמנה שהיתה אמודה בממון ומפני זה נתן בה שמעון עיניו ונשאה ונשבע שלא ישא אחרת וקודם שנשאה פסק מלך וזה ידע שמעון ואחר שנשאה ידע שלא היה לה ממון ורוצה לגרשה בטענה שרוצה לקיים פריה ורביה תשו' אין טענתו טענה ואין יכולין להתיר לו שבועתו שלא מדעתה: וששאלת ראובן חייב נשבע ליתן לשמעון חצי מה שירויח ועתה אין מספיק לראובן לפרנס אשתו באותו החצי שהרויח ואשתו תובעת מזונה או שיכופו לגרשה [illegible] שיש מי שאומר כיון שהוא משועבד לאשתו לזונה לא היה יכול לישבע ליתן חצי מה שירויח לאחר והוי שבועה לבטל תשו' אין [illegible] דאפי' אם מוכר אדם נכסיו אין מוציאין מהן למזון האשה והבנות [illegible] שיעבוד גופו דאין שעבוד חל על גופו של אדם [illegible] שהוא חייב ואלמלא השבועה לא היתה המתנה בטלה כי נתן לו דבר שלא בא לעולם אבל בשבועה שנשבע צריך לקיימה: וששאל על יהודי שנהרגו בדרך ולסוף ט"ו ימים מצאו והכירו ראשו של אחד מהם שהיה עדיין שלם בסימנים מובהקים ושאר הגוף אכלוהו חיות תשו' נ"ל כי אינו עדות להתיר את אשתו דתנן בפרק האשה בתרא אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואין מעידין אלא עד ג' ימים כי המת משתנה אחר ג' ימים ואותן שמצאו רגלו והכירו הבתי שוקים כי היו שלו סימן מלבושיו לא הוי סימן שפעמים משאיל אדם מלבושיו לאחרים והגוי שאומר שהוא וגוי אחרים הרגו ואומרים הסימנים שהיו בכל אחד ואחד נשמות לא ידע הא תנן אין מעידין על סימני הגוף כגון ארוך או קטן או חיור או סומק לא הוי סימן אבל אם אמר סימן מובהק כגון שהיה חסר אחד מאבריו או יותר ברגליו או בידיו או שום שינוי בא' מאבריו סומכין עליו: עדות על תלמיד אחד שמת והתיר א"א הר"אש ז"ל את אשתו ואת גיסתו בהיותי במיורקא ראיתי תלמיד אחד והראה לי אגרת חתומה בחתימת מורנו הרא"ש ז"ל והיה כתוב שמו של התלמיד אשר וסיפר לי שהוא בא מטוליטולה ושלמד לפני מורנו רבי אשר והראה לי תוספות מקצת מסכתות שחבר מורינו הרב הנזכר ולפי הדבר שהגיד ומצאתי אמת נתברר

הנדוניא: תשובה כיון שבני ראובן ירשו והחזיקו בממון אביהם וירשו ג"כ ירושת אמם הרי שפרעו לעצמם מה שאביהם היה חייב לאמם כי הם עומדים במקום אמם לירש נדוניתה ומה שבא לידם כאילו בא ליד אמם ונחשוב אותו לפירעון ולא לירושה מצד אביהם

רבינו וא"א הרא"ש כתב שנראה שחולק על מה שכתוב לעיל וכך צ"ל לכתוב כתב הרא"ש שאלת וכו' כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ט ששאלת ראובן נשא אשה ועליה שטר קודם שנשאה ומתה ובא ב"ח לגבות חובו מנכסים שירש הבעל מאשתו לא ידעתי במה נסתפק פשיטא שגובה מנכסים שירש מאשתו ולא עוד אלא אפי' לא מתה נמי גובה חובו מנכסים שהכניסה לבעלה דגרסינן בשילהי יש נוחלין שלח ליה אבא בר גניבא לרבא גובה מלוה מנכסי מלוג ועמה וכנסה מאי בעל לוקח הוי ומלוה ע"פ אינה גובה מן הלקוחות או יורש הוי ומלוה ע"פ גובה מן היורשים אבל מלוה בשטר אפי' אי לוקח הוי גובה עכ"ל וכבר נתבאר זה בדברי רבינו סי' צ"ס: ובתשובה אחרת בסי' הנז' כ"כ מה שימצאו מנכסים קרקע מטלטל ושטרות יתנו לבעל חוב בשטר חובו ושאלתם שמכנס הוא כשהאשה מכנס קרקע לבעלה היא כותב לו שטר מתנה והוא כותב לה שט"ח על עצמו וכו' בכלל ל"ח סי' ז': ששאלת ראובן הוציא שטר על שמעון ומצאו מטלטלין ורוצה לגבות והוציאה אשת שמעון נדונית' ותפקי' לשטרו של שמעון וכו' בכלל ל"ח סי' ד' וכתב שטר נדוניא זה היה כתוב תנאי שתוכל לגבותו בכל עת שתרצה ואפי' בחיי הבעל וכמ"ש לעיל שהיה מנהגם לכתוב כן: ששאלת ראובן היה חייב לשמעון מנה ולא נטלה לאה אשתו בקנין באותו חוב ומתה לאה בחיי ראובן וכו' בכלל ל"ח סי' ד' ויש לתמוה כיון שהניח ראובן הרבה נכסים מעות וקרקעות על מה חולקים בניו עם שמעון הרי מחוייבים הם לפרוע חוב אביהם כיון שירשו יותר מחוב שמעון ונדוניית אמם ואין לומר שהיו רוצים לפרעו במטלטלי והוא לא היה רוצה לגבות אלא קרקע דהא ודאי הדין עם היורשים דהא אי בעו לסלוקי בזוזי מצו מסלק ליה ולכן נ"ל שכשבא ב"ח לגבות חובו כבר הוציאו היורשים המטלטלים וכן מבואר בדברי השאלה שהובאה בתשו' הר"א שכתוב בה בלשון הזה מת ראובן והניח הרבה שטרות והרבה מעות וקרקעות ונשאו ונתנו באותו ממון בני ראובן וגבו שטרות ופרעו הרבה מהם והשיאו לאחיותיהם מכל ממון אביהם ע"כ. וששאלת ראובן הוציא שטר נדוני' אחותו שהית' אשת שמעון ומתה ותובע חציה לפי התקנה בכלל נ"ה סי' ה' והאריך בטעם דין זה. וששאלת ראובן נתחייב לו על שמעון ש"ח ונשא שמעון אשה ועשה לה שטר נדוניא על עצמו וכו' בכלל ל"ח סי' ב': ששאלת מה שנוהגים לכתוב בכתובה ע"מ שלא ישא אשה אחרת אי הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה וכו' בכלל ל"ג סי' א': וששאלת אם שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה ולא התנה עמה בשעת נשואין ועתה התנה בקנין שאם ישא אשה אחרת וכו' בתשו' הנז' ועיין תקנת ר"ג נתבאר בס"ס א': ששאלת שנוהגים לכתוב למטה בכתובה שטר שפלו' החתן נתן לפלו' כך וכך ומעכשיו באחריות על כל נכסיו ונשאה ונשבע שלא ישא אשה אחרת וכו' ועיין בתשו' הריב"ש סי' צ"ט וכ' הר"ש בר צמח בתשו' על ראובן שכת' לאשתו שלא ישא אשה אחרת עליה שלא ברצונה ואם יעבור וישא יתן לה כתוב' תוספת ונדוני' דמשמעה בכל ענין היה התנאי ואפי' ששהתה עמו י' שנים ולא ילדה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי לא התנה שלא ישא אשה אחר' לעולם אלא שלא ישא שלא מרצונה אם תתרצה יכול לישא ויכול לפייסה במעות שתרצה או לפרוע לה כתובתה והאריך עוד בדבר ששאלת ראובן חייב ונשבע ליתן לשמעון חצי מה שירויח ועתה אין מספיק לראובן לפרנס אשתו באותו החצי וכו' בכלל א' סי' ט"ו וששאלת על יהודי שנהרגו בדרך ולסוף ט"ו ימים מצאום וכו' כלל נ"א סי' ז': עדות על תלמיד א' שמת והתיר א"א הרא"ש את אשתו ואת גיסתו כלו' יבמתו שהיתה זקוקה לו וזה נוסח העדות בהיותי במיורקה ראיתי תלמיד א' וכו' בכלל נ"א סי' ג' וב' תשו' אלו אין מקומם כאן אלא בסי' י"ז ושם נתבארו ולא כתבם רבי' כאן אלא אגב תשובות אחרות שהביא כאן כ' הר"א בתשו' בכ' ט"ו וסי' ג' שפסק רמ"ה דאלמנה שגבתה כל הנכסים בכתובתה אינה חייבת בקבורת בעלה וכ"כ עוד בכלל כ'. וכתב רבינו בטור חשן משפט סי' קקע"ה וכ"כ הגה"מ פי"ז מהל' אישות ובמרדכי פ' נערה ובתשו' להרמב"ן סי' ס"ד כ' הרא"ש בתשו' כלל ל"ו סי' ד' שמעון שתובע מראובן ק' זהובי' מכח אמותו שהיה חייב לאמו. כ' הרא"ש בתשו' כלל כ"ד על ראובן שטען ללאה יש בידך משל אבי ומשל אמי ממון כי היתה זוגתי אחר הרג שלשתן והשיבה לאה אבי אמיך הניח בנים ולא שהית עם אשתך שנה ולא תירשנה ואף מה שהכניסה לך תחזיר ליורשיה נראה לי אם יברר ראובן בעדות ברורה שאשתו היתה אחר מורישה וזכתה בירושתה אפי' אם לא שהתה עמו שנה אחת ולא דמי לנדונית חתנים שלא גבו דהאי התם דנדוניא שהאב פוסק בדעתו תליא ואנן סהדי שהאב לא היה דעתו להקנות וליתן הנדוניא אלא על מנת שתשהה בתו כמו בעלה אבל בנדונים לא עלה על דעת אמיו גזירות כללו ואף בדבר הרגיל והווה כמו מיתה לא אזלי בתר אומדנא אבל כי האי לא אזלי בתר אומדנא אלא בממון שהא"ב ועודנו בידו דלא מפקינן מיניה וגם לא דמי לתקנת ר"ת דהיכא שמתה בתוך שנת הנשואין שהבעל מחזיר נדוניא לאביה או ליורשי הנדוניא דוקא תיקן משום עגמת נפש ושסמכו אקרא ותם לריק כחכם אבל ירושה שנפלה לה דהיינו נכסי מלוג בהא לא תקון רבנן וסבו דלא לוסיף עלה ע"כ. וכתב עוד בכלל הנזכר סי' ו' על תקנה שזה נוסחה שאם תמות האשה בחיי בעלה שיחלקו הוא ויורשיה הממון נראה לי לפי התקנה שלא יחלוק הבעל עם יורשי האשה אלא ממון שימצא לבעל אחר שיפרע כל חובותיו שהוא חייב בין בשטר בין בע"פ כי ודאי כך היתה עיקר התקנה שעיקר חלוקת הממון יהיה תלוי בשבועת הבעל שישבע כמה יש לו וינכה באותה שבועה כמה הוא חייב במגו דאי בעי אמר אין לי אלא כך וכך ממון והשאר יחלוקו עוד בסוף הכלל הנזכר דקדקתי בתקנה ולא מצאתי כתוב לא בפירוש ולא ברמז שהשליטו את האשה לתת נכסים אחר מותה למי שתרצה אלא תקנו והעבירו חצי נכסיה מבעלה וכו'. עד ולא תדחה התקנה מפני המנהג ובסוף כלל ק"ו כתב על ראובן שטען על כלתו שלקחה ספריו והיא טוענת שלקחתם בשביל נדונתיה שנתן חמיה ליד בעלה והוא חסר דעת ואינו בר משא ומתן' ובסוף כלל כ"ח כתב

(ה) כ' ריב"ש סי' ר"ח בעל שכתב לאשתו שאם ישא עוד אשה אחרת שיתן לה כל כתובתה ואח"כ עבר על התנאי ונשא אחרת ומת ואשתו באה לגבות כל כתובתה מן היתומים כי אומרת שעבר על תנאו והשיב וזה איבו דהוא לא כת' לה אלא שאם תרצה לצאת מתחתיו בגט שיצטרך לתת לה כל כתובה אבל לא כי שום דבר על היתומים וע"כ מאחר שנשארה תחתיו ומת אינה יכולה לגבות מן היתומים אלא לפי התקנה כו': (ו) וכ"כ הריב"ש סי' צ"ח דמי שנשבע שלא לישא אשה על אשתו לא מקרי נשבע לבטל המצוה אע"פ שלא קיים פ"ו וכ"כ שם סימן ט"ה ועיין בי"ד סי' רט"ו מדין זה: (ז) והשיב שצריכה להחזיר הספרים אף לא אומרת שהתנאי היה מתחלה כך ולא צריכה שנוגה אם יש לה בנו ואם לאו צריכה להחזיר וע"ש:

כתב מה שטוען שמעון שהוא מוחז' בכתו' וגם אמו מוחזקת בבית י' שנים ושתרו ובנו
וה' בכירו קנה ופרשו שמה אינה חזק' כיון שידוע שהבית היה של אביהם ושמעון אינו
טוען שאביו מכרה או כתבה לו או שקנאה מראובן אחיו אלא שטוען שהחזיק בבית זו
היא חזקה דאין עמה טענה ואינה חזקה אבל אם מתה שאם ויש לשמעון עדים שאמו
החזיקה בבית חזקתה חזקה כיון שטוענים
לכל בא מכח אמו יורשו לו לוקח כל מה שהית'
היא טוענת אם היתה קיימת והיא יכולה
לטעון קניתי הבית והחזקתי בשני
חזקה ד' שנכנס לי בנדוניתי או בכתובתי
וחוזר וטוען לכל אדם דאין אדם כזה בטעין
הילכך שמעון היה לו שטר על אמו בת"ש
זכוכים ונתעבדו לו כל נכסים טוענין לו

למקום אחר אינו רשאי לגרש אלא על פי דרך מכבב מקום שניסואין שהוא מנת כן
כשאם עכ"ל וכתבתים באורך בסימן ע"ס : כתב הרא"ש בתשובה על ראובן ואשתו
שעשו תנאי בכניסה בקנין שאם תפטר היא בחייו יחזיר כל מה שהביאה וק' זכוכים
יותר ושכ"כ מה שאמר לכשירדו גשמים אתן לך כך וכן וקנו מידו קנה אע"פ שלא
אמ' בלשון חיוב דקנין מילתא אלימתא הוא

נתברר לי שבא מטוליטולה ויצא ממנו ללכת לארצו אח"כ בא תלמיד א' ושמו ר' שמואל וכמל"ת אמר תלמיד חשוב אשכנזי שפירש מכאן ושמו רבי אשר ולמד לפני הרב רבי אשר ז"ל בא בציציליא בעיר שהייתי ונתאכסן עמי והיה עמי יום או יומים ואח"כ נטל רשות ללכת ופטרתי אותו בלויה וראיתי שנפל בדרך ואמרתי לו תחזור כיון שאתה חולה ולא רצה לחזור אחר ימים מועטים בא אלי המגיד והגיד לי שאותו תלמיד היה חולה ונטה למות והלכתי שם לבקרו ואני החזקתיהו בדברים וכמה שיבולתי ולא הועיל ואחר זמן מועט נפטר לבית עולמו ועשיתי לו כבוד גדול במותו וקברו אותו יראה לי שאשתו של ר' אשר מותרת לינשא בעדות זו כראיה בהדיא בשילהי יבמות מעשה באדם אחד שבא להעיד עדות אשה לפני חכמים אמרו לו בני היאך אתם יודע בעדות זו אמר להם אני והוא מהלכים בדרך ונרדפו אחרינו גוים ונתלה ביחור של תאנה ופשחו והחזיר את הגוים לאחריו אמרתי לו ישר כחך אר"ל מנין אתה יודע שכך קורין אותו בעירי יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שחרא לימים חלה ומת והשיאו חכמים את אשתו אלמא אע"פ שלא הכירו אלא ע"י שסיפר לו שמו ושם מקומו התירו את אשתו וכן בנדון זה שהגיד להם שמו ושלמד הנה אצלנו והראה להם תוספות שידוע לנו שהוליכם עמו מכאן הרי נתברר לנו שאותו ר' אשר שיצא מכאן מת ואנו מעידים ויודעי לכל בני חבורתינו שמיום בואו לכאן לא בא שום אדם ללמוד לכאן ששמו ר' אשר אלא אותו ר' אשר בר רב סיני והוא

ומתקן הענין כאלו מחייב עצמו באותו
דבר שאמר ליתן וראיה מר"פ הכותב ופר"ב
זה בורר גבי נאמן עלי אבא ומה שאמרו

[illegible]

והוא היה מארץ רוסיא ובא לכאן עם בחור אח' ששמו ר' יהונתן לפיכך כיון שידוע לנו שרבי אשר בא מארצו ולמד פה אצלנו והועד עליו שמת אשתו מותרת · וששאלת אשה שמחלה כתובתה ונדוניתה לבעלה מחילה גמורה והיא טוענת שעשתה המחילה מפני שהי' מגזם לה לגרש' או לישא אחרת מפני שאינה יולדת איזה טענת אונס לבטל המחילה כי כדין היה עוש' לישא אחרת כדי לקיים מצות פריה ורביה והיא שיחדתו בממונ' מלישא אחרת ועוד שאין האונס ידוע דלא מסרה מודעא מעיקרא :

חלכות גיטין

קיט כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערו' דבר וכת' לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה והית' לאיש אחר ותנן ב״ש אומרי' לא יגרש אדם את אשתו אא״כ מצא בה ערות דבר דדרשי ליה לקרא כפשטיה אם לא תמצא חן בעיניו לפי שמצא בה ערות דבר וב״ה סברי אפילו הקריחה תבשילו דדרשי לקרא הכי כי מצא בה ערות דבר או ערוה או דבר אחר שפשעה כנגדו ור' עקיבא סבר אפי' מצא אחרת נאה הימנ' דדריש לקרא הכי והיה אם לא תמצא' חן בעיניו פי' חן של נוי או שמצ' בה ערות דבר והלכה כב״ה שאם פשע' בנגדו יכול לגרש' אבל לא יגרשנה כדי ליקח נאה הימנה בד״א בזיווג שני אבל בזיווג ראשון אין למהר לגרש' דאמ' ר' אלעז' כל המגר' אשתו ראשונ' מזבח מוריד עליו דמעו' לפיכ' אין לו לגרש' בשביל שפשע' בנגדו אבל אם מצא בה ערות דבר או פריצות מצוה לגרש' דכתי' גרש לץ ויצא מדון והרמ״בם כ' אין למהר לשלח אשתו ראשונה אבל אם שנאה ישלחנה ול״נ דהאי דכתיב כי שנא שלח מוקמינן ליה בזיווג שני אבל בזיווג ראשון אין לשלחה אלא א״כ מצא בה ערות דבר בין בזיווג ראשון ובין בזיווג שני בכל ענין שעבר וגרש' אין כופין אותו להחזיר' לא ישא אדם אשה ודעתו לגרש' וכן להיות עם אשתו ודעתו לגרשה עובר משו' אל תחרוש על רעך רעה ויכול לגרשה בלא דעתה אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו לפיכ' קטנה מתגרשת אע״פ שאין בה דעת אפי' אם קבל אביה קדושי' שהן דאורייתא או חרשת שנתקדש' כשהית' פקחת ונתחרשת אבל נשטי' שאינה יודעת לשמור עצמה לא יוציאנה אפי' אם יודעת לשמור גיטה שעשו בה תקנה חכמי' כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאין בה דעת לשמור את עצמה וכ' הרמ״בם לפי' מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה ואין מחייבי' אותו שאר וכסות ועונה שאין כח בבן דעת לדור עם השוטי' ואינו חייב לפדות' ולרפאות' ואם גרשה הרי זו מגורש' ומוציא' מביתו ואינה חייב עוד ליטפל בה ע״כ ומדברי הרמ״ה יראה שחייב במזונותיה שהוא כ' שאפי' גרש' חייב במזונותי' וכל תנאי כתוב' לבר מתשמיש המט' שאסו' דאי אמרת פטור מה הועילו חכמי' בתקנתן ועוד כיון דאמו' רבנן לא יוצי' לא מצי מפיק לה ולא גרעה ממגורשת ואינה מגורשת דבעלה

מגרוס הסיא בלאו כלג״ע ״סמכירס ברמיזותיו איכא למיחש סיבואו לידי עבירס וססיא כסוא' סחמירו סלא תדור בסכונתו אבל כשסוא בסולא כסא דאפי' יבא עליה ליכא אלא איסו' לאו בעלמא ... ואשתו שנשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה ... ... :

סגרוס לא תנסא לאחר בכל אות' סכונס וכו' בריתות בס״פב דכתובו' סמגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו אם היה כהן לא תדור במבוי זה היה מעשה ואמרו כפר קטן כדין כשכונה ודברי רבינו בזה כדעת הר״ן שכתב דשכונה גדול' ממבוי ובא״ח החמירו טפי ...

ועיין בתשו' הרא״ש שכתבתי בסוף סי' קי״ז וכ' הרא״ש בא בתשו' אחר כל שנשא במקום שאין מגרש' אלא מדע' ... ואם יגרשנה שה' חייב ... ... (דלז) תנא רשב״י ואיהו אם הודיע' מתחלה שאינו נושא אותה אלא לימי' ידועי' מותר והכי מייתי שהם עובדי מכמה רבנן דהוו עבדי הכי וכ״כ הרמ״ב בפ״ב מה' איסורי ביאה וכ״כ רבי ירוח' בשם הרמ״ה וכן היושב עם אשתו ודעת' לגרש' וכו' מש' גיטין כ) ויכול לגרשה בלא דעת' אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו משנ' בפ' חרש (דף קיב) לפיכך קטנה מתגרשת אע״פ שאין בה דעת גמור' אבל ע״מ כרח' שהשה מבחנ' בין גיט' לדבר אחר כדאיתא בפ' התקבל (דסד) ויתבאר ברא״ש סי' קמ״א בס״ד : או חרשת שנתקדש' כשהית' פקחת ונתחרשה משנה ריש פ' חרש (דף קיב) ומ״ש אבל נשטית וכו' ג״ז משנ' שם נשתטי' לא יוציא ובג' (דקיו) ד״ת שוטה מתגרש' מידי דהוה אפקחת בע״כ ומה טעם אמרו אינ' מתגרש' שלא ינהגו בה מנהג הפקר ומוקימנא ביודעת לשמור גיטה ואינ' יודע' לשמו' עצמ' דאילו אינ' יודע' לשמו' גיטה ד״ת נמי אינ' מגורש' ...

מצאתי כתוב אשה שהיתה רגיל' להיו' מטורפת חדש או חדשים ואח״כ נתרפאת לגמרי ודעתה שקבלה גיטה שאלה אם היתה יודעת ...

... ונראה שמפרש דנגודי שנגדינן להו לרב הונא בלא שמתא בפשטן של דברים ומשום דמספקא

דבעלה חייב במזונותיה ע"כ וא"כ כל שכן כל זמן שלא נגרשה שחייב בכל וגם על מה שפשרו מלרפאות. כתב הראב"ד ואם בת רפואה היא למה לא יתחייב לרפאותה וכמה יש משתטות מחמת חולי וחוזרות ומתרפאות ע"כ אשה שנתגרשה משום היצאת אין ראוי לאדם כשר לישאנה שלא יכנים לביתו רשע שהוציא זה מביתו: הגרושה לא תנשא לאחר בכל אותה שכונה שדר בה המגרש ואם הכפר קטן אסורה בכל הכפר ואם נגרשה השני אז אינה אסורה לדור אלא במבוי שדר בו הראשון אבל חוץ למבוי מותרת. לוה ממנו קודם שגירשה לא תתבע ממנה בעצמה אלא ע"י אחר ואם שניהם באין לפנינו והוא תובעה משמתינן להו בר"א שנתגרשה מן הנישואין שאז רגילה עמו אבל מן האירוסין לא ואם ידוע שהוא רגיל עמה אפי' מן האירוסין נמי לא:

קכ אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן שיכתוב בכתב שהוא פוטר אותה ומתירה לכל ונתנו בידה ואומר לה שהוא מתירה בו וזהו שנקרא גט וגט זה צריך שיכתבנו הבעל או יצוה לסופר לכתבו: וכותבין אותו על כל דבר ובלבד שיהא תלוש ובכל דבר שרישומו ניכר ושעת כתיבתו לשם איש המגרש. והאשה המתגרשת בו ויחתמו בו ב' עדים כשרים ויתנו לה הוא או שלוחו לידה או ליד שלוחה ויאמר לה שנותנו לה לפטרה בו פטור גמור בלא תנאי או בתנאי כמו שירצה צריך שיכתבנו הבעל דכתיב וכתב לה או שלוחו בציווי יכתוב ואף אם שלוחו כתבו צריך שיהא משל הבעל לכך צריך שהסופר יתן הקלף והדיו לבעל במתנה קודם כתיבה והבעל יתן שכרו ומפני תקנת עגונות תקנו חכמים שהאשה תתן השכר של הסופר ותקנוהו לבעל. כתב הר"מ האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו הנייר קודם כתיבה אלא אע"ג דכתבו מדידהו ויהבי לה כיון דבשליחותו קעבדי מכי יהבי לה בשליחותיה דבעל במאן דיהבו לבעל והדר בעל ויהיב לאתתא דמי דכיון דמזכה לאיתתא בשליחותיה אקנויי אקנו לבעל לגרושי

דמספקא ליה הלכה כדברי מי הניח הדבר לדעת ב"ד ומ"ש רבינו והוא תובעה וכו' דוקא דה"ה והיא תובעת ואין כוונתו אלא לומר דאפי' תובעת זה את זה שלא ע"י אמצעי זמ"ש עוד בר"א כשנתגרשה מן הנישואין וכו' ג"ז מבואר שם ומ"מ תמיה לי מילתא דכיון דלהרא"ש אשת ישראל שנתגרשה מותר לדור אפי' במבוי כמו שכתבתי לעיל משום דאפי' אם יצא עליה ליכא איסור לא א"כ כי אתו לקמן אמאי משמתינן להו וה"ל לרבינו לפרושי דבכהן שגירש את אשתו איירי וכדפרש"י וא"כ באשת ישראל שאחר שגרשה נשאת ונתארמלה או נתגרשה איכא לאו מיהו אין לתמוה למה השמיט דין כהן שגירש לא תדור עמו במבוי וגם לא דאית בה איסורא כדאמרי מי ואסיקנא דהיא כדאמרינן אפי' אם סחר של שניהם וי"ל שסמך על מ"ש כתב בסי' ג"ל שמ"ש לוה ממנה וכו' לאו אגרושת ישראל אלא בנשאת קאי אלא דוקא בנשאת וכדפרישית ואם גרשה השני קאי בדוקא וכן כתבה הוא ז"ל בסי' ההיא דנשאת לאו בסי' כתב אח"ז כהן ואפי' שלא נשאת מ"מ בגרוש ישראל שלא נשאת לית לן בה ודעת התוס' דמבוי גדול משכונה דשכונה לא הוי אלא ג' בתים והיינו טעמא דאם היה כהן לא תדור עמו במבוי דכיון דפגיעה היה קילא אבל כי נשאת דאיסורא הוי בהרחקת ג' בתים והר"ן הכריע כדעת הרא"ש דשכונה גדולה ממבוי וכענין גרושת ישראל שנשאת ואח"כ נתארמלה או נתגרשה בתב הי"א שדינה כגרושת כהן ובדברי הרא"ש אבל ר"י ז"ל כתב כיון דאפי' בא עליה אינו לוקה כדאי' בפ"ב ואסיין אף במבוי רשאה לדור עמו אבל בחצר ודאי לא וכתב עוד הר"ן שכתבו התוס' זה ר"י דאורל"ייניש דמבוי דמתניתין היינו מבוי שלה אבל מפולש דרבים בוקעים בו ליכא למיחש וכ"כ הריב"ש בתשובה בשם הרא"ש וכתב עוד הריב"ש שם דכונס אלמנת חבירו שהוציאתו לסוכיא בגט אסור לדור עמה במבוי דומיא דכהן שגירש אבל אין לאסור לדור עמה בשכונתו דומיא דישראל שגירש ונשאת לאחר. והרמב"ם בפכ"א מה' איסורי ביאה כ' גרוש ישראל לא תדור עמו בחצר וגרוש כהן לא תדור עמו במבוי וגרושה שבמקום לא תכשא בשכונתו היה גורם לא תדור עמו בחצר וכריתא דלוה הימנה פירשה בישראל המגרש אע"פ שלא נשאת. כתוב בת"ה בשם הר"ע שאלת יבם ויבמתו אם מותר לדור עמו בבית אחד ולאכול על שלחנו אחר חליצה ומעשה בא לידי באחד שהיתה בת אחיו ונסתפקו הדדי מחמת שהיתה אוכלת על שולחנו בעוד בעלה חי וכן לאחר מיתתו מי הוי כארוס וארוסה דאסור כדגרסי' אסדדי בראיתא פרק האשה שנתארמנה. תוספתא מס' אתרא דאסור ואע"ג דאיכא קצת לחלק בין ארוס ליבמה כל דהו לבו דגיסי אסדדי כי הני אסור. ובתרומה כתב בסי' י"מ"ג בעל ראובן שגירש את אשתו ונשאה שמעון בעיר קטנה שאין יהודים אחרים דרים שם אלא אלו השנים ובתיהם רחוקים זה מזה והרבה פעמים כשיש להם עסק ביחד נכנס ראובן לבית שמעון ושוהה שם שעה או ב' ואין איסור בדבר במה ששם דרים בענין זה וגם על מה שנכנס לביתו ושוהה שם שעה או שתים כתב דנ"ל דאין קפידא בזה ואין דבריו נראים לי בזה ואע"פ שהביא ראיה לדבריו אינה מברחת: תניא באבל רבתי ספ"ב ב"ש אומ' המגרש את אשתו לא ישרה עמו לא במבוי ולא בחצר אם היה מבוי של שניהם הופך פתחו לצד אחר ואם היתה חצר של שניהם מפנה זה מפני זה ומפנה אשה מפני איש בר"א בזמן שנשאו והכהנת אע"פ שלא נשאו בר"א מן הנשואין אבל מן האירוסין וכן החולץ ליבמתו לא יפנה מפני שאין לבו גס בה:

קכ אין האשה מתגרשת אלא בכתב וכו' עד או בתנאי כמו שירצה אלו כללי הלכות גיטין ומתבארים והולכין בסימנים שאח"כ: צריך שיכתבנו הבעל כפשט לשון הכתוב וכתב לה או שלוחו יכתבנו דשלוחו של אדם כמותו כדילפינן פ"ב דקידושין ואף אם שלוחו כותבו צריך שיהא משל הבעל לכך צריך שיתן הסופר הקלף והדיו במתנה לבעל כ"כ בסדר כתיבת הגט להרא"ש וכ"כ בספר מצות גדול וקצת המחברים ג"כ הזכירו כלל הדין שצריך הסופר ליתן הקלף והדיו אלא שקצתם הצריכו ג"כ מסירת הקולמוס וקצתם לא הצריכו וה' מצריכים הם ר"ת כדאיתא בהגה' אשרי פ"ב דגיטין ובעיטור במאמר השביעי וסדר הגט דבעל התרומה ורבינו פרץ כדאיתא בסי' קכ"ד והגהתי מצריכים הם הרא"ש וסמ"ג שלא הזכירו מסירת הקולמוס ובעל התרומה בשם שכתב אבל בקולמוס אין כאן חוש אפי' אין של בעל דאין כאן חסרון הנכר במה שכותב בו הגט ואע"פ שבסדר הגט כתב מסירת הקולמוס היינו לסופרא דמילתא לחוש גם לדברי המצריכים: ויש מהפוסקים סבורים שאין צריך מסירת שום דבר במרדכי פ"התקבל כתוב מסירת הקלף והקולמוס והדיו לא ידענא מנ"ל ור"י בה"ג כ' שיש מפרשים שצריך להקנות קלף ודיו וקולמוס לבעל וי"מ שא"צ וכן נראה שהוא עכ"ל ועוד בחלק הנז' א"צ שיקנה הנייר הסופר לבעל בפיר' דאקנויי אקנו ליה רבנן פ"ב דגטין מהשיא ודלמא אקנויי אקני ליה רבנן ופו' וכ"כ הרמב"ן עכ"ל וז"ל הרמב"ן בפ"ב דגטין הא דאמרינן א"ר חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולהו גיטי דעלמא וכו' דלמא אקנויי אקנו לה רבנן אע"ג דכדרך דלמא איתמר

מפירש"י בדין גט הסקוק ע"ג טבלא שלה וגם ר"י בה"ג כ' שכשהיא כותב גיטה צריכה להקנות את הנייר בפי' לבעל כי לא הקנו לו רבנן משלה אלא שכר הסופר וזה לדברי הרמב"ן שכתבתי בסמוך עכ"ל: ולדברי המצריכים להקנות אם לא הקנה קולמוס כשר כדאיתא בשלטי הגבורים דמרדכי ז"ל ואם הקולמוס של אחרים אין פסול בכך גם בקונטרס כ' גבולי עלמא בדיעבד כשר ולפסוקא קאי אמסירת קולמוס מיהו היכא דלא מסר לא קלף ולא דיו יש לדון לדעת המצריכין להקנות אי פסול כמי הוי דמדכתב בשלטי הגבורים דמרדכי ואם הקולמוס של אחרים אין פסול בכך משמע דוקא קולמוס דאין כאן חסרון הנכר אבל אם קלף ודיו של אחרים פסול וכן מצאתי במרדכי סמ"ג והתרומה והגה"מ פ"ג בשם סמ"ג ובסדר הגט דמרדכי שכתבו הא"כ אם כתבו הסופר במצות הבעל שהוא כשר ובלבד שיתנו אח"כ לבעל להיות שלו בדמשמע בגמ' אבל יותר טוב ליתנו לבעל תחלה כדי שלא ישכח הסופר ליתנו אח"כ לבעל עכ"ל משמע שאם לא מסר הקלף והדיו וגם לא נתנו אח"כ לבעל להיות שלו פסול דהא אינו מגרש בדבר שלו והר"א כ' בסדר הגט והסופר יתן הקלף והדיו במתנה לבעל דבעינן ונתן שיהא הגט שלו עכ"ל כלומר בדרך ב"א שכותבין בדבר שהוא שלהם וגם לא שייך נתינה אלא בדבר שהוא שלו ובקונטרס כתוב צריך שיהיה הדיו וקלף משל הבעל שלא יהא גזל ולא דק דאם גזל הנייר וכו' הגט כשר הוא כמ"ש רבינו בסמוך בשם הרמ"ה ואם הסופר כותבו ואחר כך נותנו לבעל אע"ג דלא אקני ליה בהדיא ליכא משום גזל דהא לא גזל מינה מידי שלא ברצונו אלא הטעם כדברי הרא"ש דבעינן שיהא הגט שלו וכל שלא הקנהו בהדיא אע"פ שאינו גזל מ"מ לא הוי שלו ולפי זה אפשר דלכ"ע בעינן שיתן הסופר הגט במתנה לבעל ואם לא נתנו פסול מיהו המצריכים חשו שמא לא ימסרנו אח"כ ולפיכך הצריכו למסור קלף ודיו מעיקרא ואינך מצריכי לא חשו לכך אבל מ"מ כתיבי בעי כך היה נראה לבאורה אלא שלא מצאתי בדברי הרמב"ם שום גילוי לומר שצריך שיתננו הסופר לבעל וגם לסברא אחרינא שהזכיר הר"ן א"כ הסופר ליתן לבעל בהדיא לא קלף ולא דיו דבכהוא זווא אקנו ליה רבנן קלף ודיו ושכר סופר וכ"ש כשהאשה פורעת לסופר שהכל נקנה לו וא"כ להקנות בהדיא אלא כשהיא כותבת גטה דוקא משום דבהכי לא תקינו רבנן מידי ובעה"ת כ' הרוצה לכתוב גט לאשתו צריך שיהא הקלף והדיו משל בעל דהא וכתב ונתן כתיב ואפי' בטבלא שהיא של אשה תחלה וגט כתוב עליה מספקא ליה אם צריך להבא עדים שהאשה מקנתה תחלה טבלא לבעל במשפט וגם שכר סופר מן הדין על הבעל כדתנן פרק גט פשוט משום דכתיב וכו' ונתן מ"מ אם נתנה האשה כשר כדאיתא התם תקינו רבנן וכו' דהפקר ב"ד הפקר והבכי מיקיים ספיר ונתן אבל בקולמוס נראה שאין לחוש אפי' אין של בעל דאין כאן חסרון הניכר במ"ש בו הגט עכ"ל. והמנהג למסור קלף ודיו בדברי הר"א וסמ"ג והתרומה אבל בקולמוס אין חוששין כמו שהם ז"ל לא חששו ומ"מ טוב למסור גם הקולמוס לכתחלה וכן אני נוהג: וכ' בקונטרס ובבעל יגביהם לקנות: והבעל יתן שכרו ומפני תקנת עגונות תקנו חכמים וכו' משנה וגמרא בפ' גט פשוט (דקסז קסח) והיה נראה דמשום בתר תקנתא לכתחלה אומרים לאשה שתתן שכר הסופר וכ"כ מדברי הרמ"ב שכתב בפ"ב האשה נותנת שכר

ועשה מהם שהדיו והקסת והקולמוס והנייר עיקר הוא ושכי מפת בפ' גט פשוט משל סופר ודכן הגט כשר ואין בו בית מיחוש שהכל הוא מוכר לבעל באותו פשוט שכותנת היא לסוף בגט בין קלף בין דיו בין טרחו ועמלו ואקנויי אקנו רבנן לבעל ולא כדברי הנקדנין שמקנין ממש הכל לבעל אלא רבנן אקנינהו ניהליה ואע"ג דלא מסיק כלל בשר הסרי אומר אדם להנים כתבו ותנו גט לאשתי והוא הולך למ"ס והמוסלדבור אומ' כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו וכן כותבין ונותנין בלא כלום הקנאה דמאי וכ"ש ע"י ידו או ע"י שלוחו ולאפוקי איכי או שלוחה הילכך מדאקנו ליה רבנן פשיטי דספרא לבעל ואין זה וכתב כשר דנעשה שכירו ושלוחו של בעל בפשוט זה ומיהו אם היה הכל של אשה אף על פי שהיינו כאשה כותבת את גיטה דלמא צריכה היא לאקנויי ממש הגט עצמו לבעל דלא תקון ליה רבנן אלא פשיטי דספרא דלא ליקניה היא לגט מן הסופר אבל דידה לא תקון לבעל והיינו דדייקינן עלה לקמן אי ידע איתתא לאקנויי אי לא וכ"כ מדברי ר"ס שהיא צריכה ממש ליתנו לבעל או לשלוחו כדי לקנותו ומיהו כותבת בשלה ומקנה לא צריכה לאקנויי מעיקרא דבכתיבה שליח הבעל הוא שאומר כתובו וכ' הרינן ביה ולגבי ונתן בעינן שלו והילכך מקנה לו הגט כתוב ותחזור ותקנה מגרש בוכך פרש"י ז"ל עכ"ל גם הרמב"ם לא הזכיר מסירה זו כלל. והר"ן בפ"ב דגיטין דקדק שא"צ שיתן הבעל משלו הקלף והדיו והקולמוס משלו אלא בהשאה זו דאקנו ליה קונה הסופר הקלף וזוכה בו הבעל דה"ל כשלוחו וזוכה לו אבל אם הקלף הוא שלו יש שכתב וצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו אבל אחרים אומרים שאינו צריך דכאותן דמים שהיא נותנת לסופר אקנו רבנן לבעל בין קלף בין דיו בין טרחו ועמלו ומ"מ כשהאשה כותבת גטה בכי הא לא תקנו רבנן מידי דמוכח בגמ' דלא צריכה להקנותו לבעל בהדיא כדמשמע

(ג) ועיתו' ובאשירי ריש פ' חרש משמע שלא כדבריתם ז' לא משמע דביאתים חלוטה ובועתים סוטה יוכל לגרשה וע"ש וכן משמע במרדכי פ' התקבל ע"ד ונתו' שם ונתשו' מהרי"ו סי' כ"ב משמע דיש להתיר כגרר כרשב"א וכ"ש בסוט' גמור דאיכא תגורבת אפילו בדיעבד ולא כ' רמ"ב שמתיר בדיעב' וע"ש וכ"ע שם דאפי' נתקוש דליכא למיחש שיכנו בה תכבה כפקר אפ"ה אין לחלק דלא פלוג רבנן בתקנתן: וע"ן סי' קח' א וכ' מהר"י בפסקיו סי' רט"ו על עתים סוטה ועתים חלוטה וככר עשה החכם ונתן הגט מפני שהיה נראה לו שתשא נחלימות וילא הדבר לה תד לא תהדרי עובד: (ד) אמנם נתשו' מהרי"ו סי' ת"ב כ' דמי שהוא סוטה נשאר דברי' אע"ת שאינו לן בנ"ה או קורע כם תו אפ"ה מקרי סוטה עכ"ל: וכן משמע מדברי הרמב"ם ואכתוב דבריו לקמן סימן קכ"א וע"ש ריש הסימן ובסופו כתבתיה: (ה) וכ"כ ב"י לעיל סי' ע' ב' תשובת הרשב"א דאם התחית אחי הנשואין חייב במזונת' ורפואתה ואע"פ שאינה יכולה לעשות מלאכה חייב לזון את אשתו חולה כבריאה עכ"ל: (ו) וע"ל סימן ע' דכתב הטור ומכין אותו מרדות: (ז) ונתשובת מוהר"ם פדו' סי' י"ג מתיר כל זמן שלא חלץ אבל לאחר שחלץ אסור אם נשבה כמו נארוס שגירש ארוסתו: קכ (א) ובבנימין זאב סימן קי"ח כ' דה"ס שאר כלי כתיבה וכן כותבין וכ"ע דינכיהן הנינה טפח כדי לקניתן בהגבהה וכל' וכן נוהגין מנהגי כ' נתיקון גיטין דהבעל יתן בעצמו לסופר דכרים הכ"ל אבל לא יתכנלו ע"י אחר:

שכר הסופר בכל מקום אלא שמצאתי בסדר כתיבת הגט להרא"ש שכ' רבינו בסוף
סי' קנ"ד ושכר הסופר יתן הבעל ואם נתנה האשה בגט כשר דאפי' בתר תקנתא
לכתחילה אומרים לבעל שיתן שכר הסופר ואם לא ירצה ליתן נתנתו האשה כשר
דרבנן אקנו ליה ההוא וזהו כדי שלא תתעגן האשה וכ"כ מדברי סמ"ג שכתב בסי' כ'
שצריך שיפרע הבעל שכר הסופר מן הדין
אלא התירו שתתן האשה שכר הסופר שלא
יתעגנה ותקנו חכמים שכר זה לבעל
דהפקר ב"ד הפקר ומתקיים בזה ונתן
והגה"מ בפ"א ובפ"ג כתבו כן בשמו וכ"כ
בספר התרומה ובסמ"ק וכ"כ מדברי ר"י
במישרים נכ"א ח"א: כתב הרמ"ה האומר
לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין
וכו' וא"ת מדברי הרמ"ה משמע שהאומר
לסופר שיכתוב לו גט צריך הסופר לזכות לו
הנייר אע"פ שאח"כ נותנו בידו ומגרש בו
והשתא לגרש את אשתו כ"ש אח"כ מש"ה הוה
כמאן דיהבי' לבעל והלא היכא דיהבי' לבעל
צריך לזכות והאי דהוי כמאן דיהבי' לבעל
א"כ לזכות וכי יהיבא בארעא וכו' וי"ל
דה"ק דכמאן דיהבי' לבעל ואקנו ליה
בהדיא דכיון דמזכו לאיתתא בשליחותיה

לגרושי ביה ונמצא זכיית הבעל וגירושי האשה באין כאחד ואי גזל
נייר וכתיב ביה גיטא ויהיב לה כשר אפי' נתנו לה קודם יאוש
שהרי אינה חייבת להחזירו לבעלים שיש כאן שינוי שם ושינוי
מעשה וכותבין לו הגט אע"פ שאין אשתו עמו והוא שיהיו מכירין
ויודעים העדים והסופר שזהו פלוני ואשתו פלונית ובשעת הסכנה
כותבים אע"פ שאין מכירים לא יכתבנו הסופר ולא יחתמו בו
העדים עד שיאמר להם הבעל לכתוב ולחתום וכשיאמר להם
הבעל יכתבוהו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום
ואפי' שאמר לג' שיש עליהם תורת ב"ד לכתבו ולחתמו אין להם
לומר לאחרים לעשותו ואפי' אמר להם אמרו לסופר לכתוב ולעדים
לחתום לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו ואף
אם הוא חרש אפי' הוא שומע אלא שאינו מדבר או אפי' פקח
וכתב להם בכתב ידו שיכתבו ויחתמו לא יעשו עד שישמעו מפיו
והרמב"ם

(ג) ואין צריך
כראין נזה כלל
דהי' ללמוד נזה
גיטין מממון
דגבי ממון לא תלי
בכתיב' כלום והכא
לא מעלה ולא
מוריד הכר' הסופר
מש"ה כ"כ נגט
שהכתיבה היא
עיק' כמו החתימה
ויותר לדברי ר"ח
דס"ל עידי מסירה
כרתי וכמו שית' בא'
לקמן סי' ה' ולכן
בסוף צריך להכירן
כמו העדים:
(ג) וכסדר הגט
שסידר מהר"א
מר גליות סי' [ג"]
הכוונ' יפה לפני
עדים לסופר
שיכתוב ויאמר
לעדים שמעו מה
שאני מצוה לו
עכ"ל ופשיט' דאין
לחוש לזה בדיעבד:

בפ"ב וכן אם אמר לסופר כתוב גט לאשתי ואמר לעדים לחתום כותבין וחותמין וכו'
והוא שיהיו העדים והסופר שכתבו וחתמו בו מכירין ויודעים שזה הוא פלו' ואשתו פלו'
דברישא דליסני נקט סופר ואח"כ עדי' ובסיפא דליסני נקט עדים ואח"כ סופ' למסמך
סופר לחתמו דשכתבו וחתמו בו אסופר נמי קאי וא"ת סופר שאינו חותם אין
צורך דיהא מכיר דבעדים שחותמין הני
כדמשמע בפ"ד מה' מלוה וכבר הוכחתי
דכל כה"ג ל"ש לן בין איסורא לממונא ומעת'
רבנו שכ' שיהא מכיר הסופר לא דק דכיון
דהסביר' ליה דחתם סופר ועד פסול אין
מקום להיכר הסופר ב' עוד איכא למגמר
מלישניה דהרמב"ם דכי אמרי' כל שהוחזק
שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו היינו אפי'
שהוחזק על פי עצמו יעוד ד' איכא למיגמר
מיניה דלא סגי בשיכירו שמו ושמה אלא
גם שם אביהם צריכים להכיר ואיפשר
דיליף הכי מדאמרי' וליחוש לשני יוסף ב"ש
אלמא כי אמרי' שמו הכוונה שמו ושם אביו
עוד ה' שמעינן מדבריו שגם שם אביו
כותבין על פיו אם הוחזק ל' יום אע"ג דלא
[illegible] לוי כ"כ כמו שמו משום דא"כ
אין לדבר סוף: ובשעת הסכנה כותבין

הוי כאלו אקנו לבעל בהדיא ואפי' לסברת הנית שכ' הר"ן דיש שכתבו שאם הקלף
הוא שלו שצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו כראה
דאיתי' דינא של הרמ"ה דכיון דמזכו לאיתתא בשליחותיה הוי כאלו יהבו לבעל ואקנו
ליה והמרדכי בפ' התקבל כ"כ כדברי הרמ"ה דכשאמר לאחרים לכתוב וליתן גט
לאשתו אינו צריך למסור להם דבמקומו הם עומדים: ואי גזל נייר וכתיב ביה
גיטא ויהיב לה כשר וכו' נראה דדוקא בגזל נייר מכשיר הרמ"ה משום דאיכא שנוי
השם דמעיקרא נייר והשתא גט ואיכא שינוי מעשה בגופו של נייר אבל אם כתב
לו הסופר גט ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו לא דבעינן ונתן וליכא דמידי דלאו
דידיה הוא לא שייך ביה נתינה: וכותבין לו הגט ואע"פ שאין אשתו עמו והוא
שיהיו מכירים ויודעים וכו' משנה פרק גט פשוט (שם) כותבים גט לאיש אע"פ שאין
אשתו עמו ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן ובגמרא (שם)
מאי ובלבד שיהא מכירן ואסיקנא דצריך שיכירו שם האיש ושם האשה בגט וכן
בשוברו ופירש"י הסופר והעדים צריכים שיכירו שזה הוא שמו ובעל כ"י כתב שיהא
מכיר וכו' כלומר דלא סגי בהכרת פנים ושיסמוך על אחרים בשמות משום דהוי
מילתא דעבידא לגלויי אלא צריך שיכיר שמותיהם ג"כ ע"כ כלומר שאם אינו מכיר
שמם אע"פ שהוא מכיר אותם לא יכתוב דחיישינן שמא החליפו שמותם ויכתוב
גט לאשת חבירו ולא סמכינן לכתוב על סמך שנשאל אח"כ שמותם לאחרים אבל
אין סברא לפרש שבא לומר שאם שאלנו לאחרים על שמותם והגידו לנו שלא נסמך
עליהם. ופריך בגמרא וליחוש לשני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת דילמא כתוב גיטא
ואזיל ומטי לאיתתי' דהאיך אמר רב אחא בר הונא הכי א"ר שני יוסף ב"ש הדרים
בעיר אחת אין מגרשים את נשותיהם אלא זה בפני זה ופריך תו וליחוש דילמא אזיל
למתא אחריתא ומחזיק לשמיה ביוסף ב"ש וכתיב גיטא וממטי לאיתתיה דהאיך
אמר רב אחא בר חנינא כל שהוחזק שמו בעירו ל' יום אין חוששין לו ואיתא בגמ'
ההוא תברא דהוה חתים עליה רבא בר רב חנן וכו' אמר אביי אע"ג דאמור רבנן
כיון שהגיד וכו' צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק וכת' הרא"ש על זה ושמעינן מינה
דלהיכר איש ואשה סומכין על פי עד אחד ואפי' קרוב ואשה דמילתא דעבידא לאיגלויי
הוא מידי דהוה ביבמות להכיר שהוא אחיו מן האב וכ"כ בנ"י בשם הרשב"א
והריטב"א ז"ל וגם ה"ה כתב כן בפ' כ"ד מה' מלוה בשם הרשב"א ומשמע מדבריהם
דבין לענין איסור בין לענין ממון קאמר דהא אמתני' קאי דמשום גט לסופר בעינן
זה וגם הסיא דיבמות איסורא הוי ותני בה אשה או קרוב דמילתא דעבידא לאגלויי
היא ור"י ג"כ כתבה בדיני גטין חלק ב' וגם בסדר הגט אשכנזי כ' לשון הרא"ש דלהיכר
איש ואשה סומכין על פי עד אחד ואפי' קרוב ואשה לא ידעתי למה השמיטו רבינו
ודין שני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת אין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה כתבו
רבינו אפי' קל"ו אבל דין הוחזק בעיר ל' יום אין חוששין לו לא הזכירו ולא ידעתי למה
דהא אגט אתמר בגמ' והרמב"ם שלא כתבו בפ"ב מה' גירושין איכא למימר דמשמע
ליה שהוא בכלל מ"ש שצריך שיהיו מכירין ויודעים שזהו פלו' ואשתו פלונית וסמך
על מ"ש בפכ"ד מה' מלוה ומניה ילפינן לענין גטין אבל רבינו שלא הזכירו גם בדיני
ממונות לא ידעתי לו טעם: והילך לשון הרמב"ם בפכ"ד מהל' מלוה אחד השטרות
הנכתבים לאחד שלא בפני חבירו ואחד השטרות שאין כותבין אותם אלא מדעת
שניהם ושניהם עומדים כולם צריכים שיהיו העדים מכירין השמות שבשטר שזהו פ'
בר פלו' וזהו פלו' בר פלו' שמא יבואו שנים ויעשו קנוניא וישנו שמותיהם בשמות
אחרים ויודו זה לזה. כל מי שהוחזק בעיר ל' יום אין חוששין לו שמא שם אחר יש לו והוא
שנהו כדי לרמותו ולעשות קנוניא שאם אתה אומר כן אין לדבר סוף עכ"ל ואדקדק
בו ויאירו עיניך בכמה דברים א' דאע"ג דהא דתנן ובלבד שיהא מכירן אכותבין
גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו איתניא לאו דוקא דהוא הדין כשאשתו עמו דלא
שנא ורבותא אשמעי' דאע"ג דמקלי' לכתוב גט לאיש בלא אשה ושובר לאשה בלא
איש לענין היכרא לא מקילי' דלעולם בעינן שיהיו מכירין: ב' דאע"ג דפי' רש"י שיהא
מכירין הסופר והעדים וגם הרמב"ם בפ"ב מה' גירושין הזכיר סופר לאו דוקא
דקפידא ליתא אלא אעדים דסופר זה אינו מעלה ואינו מוריד ומה שהזכיר סופר
בהלכות גירושין אשגר' לישן הוא ולאו דוקא ויותר נראה לומר דבפ"ב דגיטין שמעי'
אגב אורחיה דחתם סופר ועד כשר כמבואר בדבריו בפ"ט ולפי שדייק בלשונו כתב

אע"פ שאין מכירין פ' התקבל (דכו) תנן מי שהיה מושלך לבור ואמר כל השומע
קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ופירש"י כל השומע קולי ואפי'
שמו ושם עירו ובגמרא ודילמא כרס היא תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין
אע"פ שאין מכירין ופרש"י ודילמא כרס היא שמתכוונת לקלקלה שתנשא בגט זה
ותאסר על בעלה בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי שאין
מכירין אם זה הוא שפירשו ובסוף יבמות תנן מעשה באחד שאמר אני איש פלוני
ממקום פ' מת הלכו ולא מצאו שם אדם ובעובדא אחריתא [illegible] ולא הכירוהו
והשיאו את נשותיהם ופריך בגמרא ודילמא כרס היא ומשני כי היכי דמשני בפ'
התקבל תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין ופי' רש"י
בשעת הסכנה כגון מי שהיה מושלך לבור וכו' והכי נמי כשעת הסכנה דמי שאם
לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה והרי"ף והרא"ש לא כתבו הא דרבי
ישמעאל בפ' התקבל לפי שסמכו על מה שכתבו בסוף יבמות שהיא עולה ללמד
גם על דין עדות אשה שמת בעלה והרמב"ם כתבה בפ"ב מהלכות גירושין: לא
יכתבנו הסופר וכו' עד שישמעו מפיו וכו' בס"פ התקבל (דף סו) במתני' איפליגו ר'
מאיר ור' יוסי באומר לג' תנו גט לאשתי דלר"מ כיון דתלתא נינהו וגם לא אמר
להו כתבו אלא תנו לשם ב"ד אמר להם ויכולים הם לומר לסופר שיכתוב ולעדים
שיחתמו ור' יוסי פליג עליה ואמר שאינם יכולים לצוות לאחרים לכתוב ולחתום
ואסיקנא בגמרא דאפי' באומר אמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו פליג ר' יוסי
ואמרינן תו בגמרא דשמואל סבר לה כר' יוסי דלא אמר אמרו משום דמילי
לא מימסרן לשליח ופליג עליה באומר אמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו ובריש
מי שאחזו (דף עא) תנן אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להם כתובו וכו' הרי
גט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו ופרכינן בגמרא (שם) רישא ר"מ
וסיפא ר' יוסי ואסקה רב אשי כולה כר' יוסי ואמרי' בתר הכי תניא כותיה דרב
אשי כתב הסופר לשמה וכו' הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב
ולעדים חתמו ודייקינן ישמעו לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו
ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבי יוסי דהגט בטל ואפי' באומר אמרו ולא חשו לדשמואל
וכתב הר"ן שכן כתבו הג"ה ור"ח ז"ל אבל הרמב"ם בפרק ב' כתב אמר לב' או לג'
אמרו לסופר ויכתוב גט לאשתי ואמרו לעדים ויחתומו ואמרו לסופר וכתב
ולעדים וחתמו או שאמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב גט לאשתי ואתם חתומו
הרי זה גט פסול ומתיישבין בדבר הרבה מפני שהוא קרוב להיות בטל ומה בין
פסול לבטל שבכל מקום שנאמר בחיבור זה שהוא בטל הוא בטל מן התורה ובכל
מקום שנאמר פסול הוא פסול מדברי סופרים משמע דמספקא ליה אי פסקינן
כשמואל כיון דלא חזינן אמורא דפליג עליה בהדיא וכן דעת הר"ן וכתב שכן
דעת ר"י והרמב"ן וכן דעת בעל התרומה והמרדכי והסמ"ג וסמ"ק והכל בו וזה דעת
הרמ"ה וכמו שהזכיר רבינו בסמוך מיהו מה שכתב רבינו ואפילו שאמר לג' שיש
עליהם תורת ב"ד לכתבו ולחתמו אין להם לומר לאחרים וכו' דעדיפא מינה ה"ל
למינקט דהיינו אם אמר להם תנו גט לאשתי דבהכיא הוא דפליג ר"מ ואמר
יאמרו לאחרים ויכתבו דאלו באומר כתבו אפי' ר"מ מודה שאע"פ שהם שלשה לא
יאמרו לכתוב כדתנן בהדיא בס"פ התקבל אלא דמכיון דכתב דאפי' באומר אמרו
לא יאמרו לא דק רבינו במילתא וכתב הר"ן בס"פ התקבל שדעת הרמב"ן דטעמא
דרבי יוסי דפסל באומר לג' תנו הוי ספיר משום דמילי דלא מימסרן לשליח אבל
מאי דפסל באומר אמרו לא הוי טעמא משום מילי לא מימסרן דלאו מילי מסר
איהו אלא הרי הוא עושה שליח שלא בפניו אלא היינו טעמא דכיון דבגט בעינן
לשמה ובעינן וכתב לה כלומר שיכתבנו לה הבעל ואין הסופר והעדים במקום הבעל
אלא כששמעו הם מפיו וכל שלא שמעו מפיו אפילו אינו אומר אמרו מדעתכם
אלא שהבעל עצמו ממנה אותו שליח בכל מקום שהוא פסול כדאמרינן בהדיא
ולפלו' ולפלו' ויחתומו וכן פרש"י לסופר פלוני שיכתבנו ואין לך כח היתר לומר
לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב והרא"ש חלק עליו וכתב דלא פליג
ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם אבל במינה שליח שלא בפניו דבכי הא ודאי לא
פליג וכתב הר"ן שדעתו מסכמת לדעת הרא"ש דכל שאמר להם אמרו הם סבורים
שהדבר מסור להם לשנותו לכל מה שירצו ומה שאמר להם הבעל לפלוני
ולפלוני

דפלוני ויחתמו א״נ אלא כמרא מקום להם ואיכא למיחש דמשום כיסופא מחתמי ליה כדאיתא בגמרא אבל במתכס סופר ועדים מדעתו ליכא למיחש לחורבא הרי אין להם מקום לסעות כמו דלפי דעת הר״ן כל שלא אמרו אלא מינאת הסופר אלו לכתוב גט ולעדים אלו שיחתמו בו הסופר והעדים אינם מכויים עמו מודה ר׳ יוסי דכשר וכל היכא דאמר להם אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו פסול דאיכא למיחש דמשום כיסופא דסופר מחתמי ליה ולדבריו נמי דאם החתימו עליו הסופר ועד אחר הגט בטל לר׳ יוסי כיון שהתם בו מי שלא צוה שבטל מ״מ אם לא שינו מכות שבטל שלא אמרו לאותו סופר וכו׳ לאותם עדים ויחתמו נמי דפסול מדרבנן הוי מיהו בטל לא הוי דמדאורייתא כשר הוא אלא שפסלוהו חכמים משום חשש לחורבא ולדבריו משמע דבין כך ובין כך כיון שלא שמעו מפיו בטל הוא דדינא הוא כגט דלא הוו במקום שבטל אא״כ שמעו מפיו והשתא כ״ש לדעת הר״ן דבטל ולא נחלקו עליו משמע דהכי ס״ל נמי

מסכי בהו בדיקה מיהו אלא בדיקה בעי ג״פ וכדתניא באותה ברייתא בסמוך בהם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות אבל מדבר ואינו שומע פשיטא דלא בעי בדיקה כלל שהרי מתוך דבורו ניכר אם הוא בן דעת ואפשר דמשום דסיך למיתני במדבר ואינו שומע שהוא כפקח לכל דבריו לגמרי תנא הרי הם כפקחין לכל דבריהם אע״ג דאלה אינו כפקח לכל דבריו לגמרי שמעינן מהכא דלמאי דפסיק ר׳ זירא שאני אלם דתניא מדבר ואינו שומע וכו׳ אלם שהרכין בראשו בעי בדיקה ג״פ כדתנן במתני׳ ואם כתב בכתב ידו כותבין ונותנין וא״כ בדיקה ונותנו היא ששת הרמב״ם ז״ל שכתב גבי הרכין בראשו בודקין אותו ג״פ ואח״כ כתב בכתב ידו הרי אלו כותבין ונותנין ואם אינה דלכתיבת ידו בעי בדיקה ג׳ פעמים ליערבינהו וליתנינהו ומ״ש גבי כתב בכתב ידו אם היתה דעתו מיושבת עליו אינו לאסבריך דבדיקה ג״פ אלא לאפוקי שלא תהא דעתו מטורפת וקצת כך דייק מדבריו

והרמב״ם כתב נשתתק וכתב בכתב ידו שיכתבו גט לאשתו אם דעתו מיושבת עליו כותבים ונותנין שאין דין מי שנשתתק כדין החרש וא״א הרא״ש ז״ל כתב כסברא ראשונה והרמ״ה כ׳ באומר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולעדים שיחתמו ואמרו להם וכתבו וחתמו ונגרש בו שהיא ספק מגורשת ורב אלפס כתב שאינו גט כלל וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ע״י כולם כולכם כתובו א׳ כותב במעמד כולם אמר לעשרה כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמים וא׳ נותן כתב הרמב״ם אפי׳ אם היה הכותב אחד משני העדים החתומים בו והוא השליח שנותנו לה הרי זה כשר ויראה מדבריו שהוא מכשיר כתב סופר ועד ולקמן בעינן לברורי שהוא

מתוך דברי הרא״ש משמע דכהרמב״ן ס״ל שהרי כ״כ בה״פ התקבל ונראה דדוקא לענין כווי שבטל הוא דבעינן שידבר בפיו וישמעו קולו אבל לענין פליגות אבה כל היכא דקים לן שהיה רוצה בדבר לא בעי שמיעת קול עכ״ל שהרי דנקט בהדיא דבעינן שידבר בפיו וישמעו קולו ואלו להרא״ש והר״ן בידבר בפיו הגי אף על לא ישמע קולו גם מתוך דברי הר״ן שכתב ה״ל אפשר לדון דלהלכה אזרה ולא למעשה. וכן דעת הרמב״ם לפסול באומר אמרו לפלוני ופלו׳ כמבואר בדבריו פ״ד מה זכיה ומתנה. ודע שאפי׳ לדברי המכשירים בממנה סופר ועדים שלא בפניהם היינו בממנה אותם בפיו אבל אם לא מינה אותם בפיו אלא כתב להם בכתב ידו דבר תנוי בדעות הפוסקים כמו שיתבאר בסמוך בס״ד דפליגי אי מהני כתב ידו בפקח: ואף אם הוא חרש אפי׳ הוא שומע וכו׳ בריש פ׳ מי שאחזו (דף עב) כתב סופר לאשה וכו׳ הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך שכתב כותבין ונותנין גט לאשתו וכתבו הרי״ף והרא״ש בה״פ התקבל: ולפום סוגיין דשמעתין הוה משמע לכאורה בפקח שבכתב ידו שיכתבו גט לאשתו דהא לא ממעטינן אלא חרש ולא ממעט כתב ידו מדתני קולו כי היכי דלא ממעט הרכנת ראשו דנשתתק דלא ממעט בריתא אלא דוקא חרש שכתב. ואפי׳ במדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר יש לדון ולהכשיר ע״י כתב ידם מדאיתא בפ׳ מי שאחזו (דעת) אסא דלא כרב כהנא חרש שיכול לדבר מתוך שכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קמ״ל תניא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג׳ פעמים וכו׳ א״ל ר׳ זירא אלא קאמרת שאני אלם דתניא מדבר ואינו שומע זה הוא חרש שומע ואינו מדבר זה הוא אלם וזה וזה כפקחין לכל דבריהם. ופרש״י אבל חרש דרב כהנא אינו שומע ואינו מדבר ואפשר שזה היה דעתו של הרמ״ה כ׳ שהכי בה שכי מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו וכו׳ הרי אלו יכתבו ויתנו וכן אם כ׳ בכתב ידו כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו כותבין ונותנין לה אם היתה דעתו מיושבת עליו שאין דין מי שנשתתק כדין החרש מי שנשתתק כשהוא פקח ונתחרש וא״כ כשהוא אינו מוציא לעולם עד שיבריא ואין סומכין על רמיזות החרש ולא על כותבו אע״פ שדעתו נכונה ומיושבת עכ״ל: ומשמעות פשט דבריו דדוקא בחרש שאינו שומע ואינו מדבר הוא דאין סומכין על רמיזותיו ועל כתבו משום דחשבינן ליה כשוטה אבל מי שנשתתק דהיינו שומע ואינו מדבר כפקח הוא לכל דבריו וסומכין על רמיזותיו ועל כתב ידו והיינו כדשני ר׳ זירא אלם קאמרת שאני אלם ולא כהרמ״ה בדין שמדבר ואינו שומע משום דמכלל דבריו נלמוד שכיון שאינו חרש גמור דינו כדין שאלם ויותר כדי לגמר שכל שמדבר דינו כפקח גמור שהרי מתוך דבורו ניכר אם הוא בן דעת ומ״ש לא הזכירו הרמב״ם אבל מדברי הר״ן נראה שסובר כדעת הראשון דמדבר ואינו שומע דינו הוא לשומע ואינו מדבר שכל אבל מדבר ואינו שומע ושומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהם ובבדיקה שאני. והכי איתמר פ׳ מי שאחזו ומשמע עוד מדבריו דלכתיבת ידו בעי נמי בדיקה בי היכי דבעי להרכנת ראשו ואיכו איכא למידק מאי דאמר רב יוסף מאי קא משמע לן תניא נשתתק וכו׳ אדרבה הוה ליה לאותובי ממתני׳ דמהרכנה בדיקה ג״פ ורב כהנא לא מפריך הוא בדיקה ור׳ זירא דאסדר ליה שאני אלם דתניא מדבר ואינו שומע וכו׳ וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם והיאך הם כפקחין הרי בפקחין לא בעי בדיקה כלל ובנשתתק בעי בדיקה ג״פ וכו׳ ל דלמאי דס״ד דרב יוסף דלא לפלוגי בין אלם לחרש גמור משתמע שפיר דרב כהנא ממתני׳ דלהרכנת הראש הוא שהצריכו בדיקה ג״פ אבל לכתוב בכתב ידו לא בעי בדיקה דכיון שהיה בו דעת לכתוב כן ודאי פקח הוא ור׳ זירא דהדר ליה דשאני אלם כלו׳ דלא משתמע ממתני׳ אלא לאלם אבל חרש גמור אע״פ שעושה מעשה פקח כשוטה חשבינן ליה. דשאני אלם מחרש גמור ורב כהנא אתא לאשמועי׳ דמתני׳ דתני אלם לאו דוקא אלא משום דבעי לאשמועי׳ דין הרכנת ראש ע״י אמירה דלא שייך אלא בחרש גמור דהא אינו שומע לשיאמרו לו נכתוב גט לאשתך אבל אה״נ דכתב ידו דחשיב כהרכין ראשו ע״י שאמרו לו נכתוב גם לאשתך אפי׳ בחרש גמור מהני לאשמועי׳ דכתב ידו עדיף מרמיזה דכתב ידו מהני בחרש גמור ולא רמיזה ובתר הכי אסיקנא דברייתא דתני עד שישמעו קולו ולאפוקי מדרב כהנא ואח״כ הא שמעינן ממתני׳ דאלם שכתב ידו כותבין ונותנין גט לאשתו וא״כ בדיקה דהא לא פליג ר׳ זירא ארב יוסף אלא מהא דמתני׳ באלם ודרב כהנא בחרש הא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם הוה מודה ר׳ זירא דשפיר פריך רב יוסף מאי קמ״ל תניא ומאי דתניא דשומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע הרי הן כפקחין לכל דבריהם היינו לומר שאינם כחרשים גמורים דלא

סהרי גבי הרכין בראשו דבעי בדיקה ג״פ כתב והרי דעתו דעתו לכונה וגבי כתב בכתב ידו כתב אם היתה דעתו מיושבת ומשמע דנכונה ומיושבת תרי מילי נינהו שהרי כתב אח״כ בסמוך גבי חרש גמור אע״פ שדעתו נכונה ומיושבת וכ״כ מדבריו פ״כ מה׳ מכירה שכתב אלם ששומע ואינו מדבר או מי שנשתתק מקחו מקח וכו׳ והוא שיבדק כדרך שבודקין לגיטין או יכתוב בכתב ידו משמע דבדיקה דלכתוב בכתב ידו לא מצרי׳ בדיקה ומיהו לענין מדבר ואינו שומע שכתבתי בסמוך דפשיטא דלא בעי בדיקה כלל אע״פ שבטור חשן משפט סי׳ רל״ה כתב כן בהדיא הרמב״ם ז״ל בפ׳ הנזכר לא ס״ל הכי שהשוה דין מדבר ואינו שומע לדין שומע ואינו מדבר: ואם נפסק לומר דבכתב ידו נמי לא מכשר הרמב״ם ז״ל אלא בבדיקה ג״פ וכדמשמע מדברי הר״ן איכא למימר דמאי דפריך רב יוסף מאי קמ״ל תניא משום דפשיטא ליה דרב כהנא לאו לאפלוגי׳ אמתני׳ דבעי בדיקה ג״פ אתא דס״ל לרב יוסף דבכתב ידו היינו הרכנת ראש ומשום הכי אקשי ליה מאי קמ״ל תניא ור׳ זירא אהדר ליה דמתני׳ באלם ורב כהנא אשמועינן אף בחרש גמור ומתני׳ דתני אלם משום דבעי לאשמועינן דין הרכין בראשו דלא שייכא בחרש גמור א״כ אשמועינן דכתב ידו עדיפא מרמיזה דע״י כתב ידו בחרש גמור כותבין אבל לא ע״י רמיזותיו ובתר הכי אסיקנא דברייתא דתני עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא ומ״מ שפיר שמעינן אלם שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין דומיא דהרכנת ראש וכדסבר רב יוסף בהא ור׳ זירא נמי משמע דהכי סבר ליה דהא לא אהדר ליה אלא משום דמתני׳ באלם ודרב כהנא בחרש גמור הא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם הוה מודה דשפיר פריך מאי קמ״ל תניא ודעת בעל העיטור בדעת הרמ״ה כ׳ שכ״נ ומסתברא דוקא חרש שאינו מדבר ואינו שומע בהן ליתא לדרב כהנא אבל אלם שנשתתק מתוך שכתב כותבין ונותנין גט לאשתו דהא בהרכנת הראש סגי וכל שכן בכתב ידו עכ״ל. ולכאורה נראה דלדעת הרמב״ם דמכשיר לכתוב גט ע״י כתב ידו דמי שנשתתק כל שכן ע״י כתב ידו של פקח אבל מצאתי לרבי׳ ירוחם שכתב בח״ג ח״ל כתב ר״ת כי כתוב בתוס׳ כי פקח אע״פ שכתב בכתב ידו וכו׳ י״מ כי די בכתיבה ודקדקו מאותה שכתבתי למעלה מסוגיא׳ וכבר כתבתי בדין הרש מי שנשתתק ושומע כי די בכתב ידו ודוקא בחרש אבל בפקח לא וכ״כ בירושלמי כמו שבחרש שאינו מדבר ואינו שומע אינו מועיל כתב ידו כמו כן בפקח וכן נראה עיקר עכ״ל ומשמע שטעמו משום דלא סרו לכתוב ע״י כתב ידו אלא בנשתתק דה״א בעינן אחר אבל בפקח שיכול לדבר לא סמכינן לכתוב ע״י כתב ידו וה״ה דע״י הרכנת ראשו נמי אין כותבין וכל שכן הוא דבעינן שישמעו קולו דוקא כיון דאפשר ומ״מ לא כ״ל שיהיה זה דעת הרמב״ם דאם כן ה״ל לפרושי אלא ודאי לדעתו דמכשר לכתוב ע״י כתב ידו דנשתתק כל שכן שכותבין ע״י כתב ידו דפקח או ע״י הרכנת ראשו דכל שמגלה לנו כוונתו ושמעו קולו מיקרי ומאי דאמרינן קולו לאפוקי מדרב כהנא היינו משום דכל שהוא חרש גמור אף על פי שעשה מעשה פקח הרי הוא כשוטה לכל דבריו ואין בכתב ידו ולא בהרכנתו קול של דעת אלא קול כשיל אבל כל שהוא בן דעת כתב ידו או הרכנתו היינו קולו כל זה שכתבתי הוא ע״ד הרמב״ם והעיטור:

אבל דעת הפוסקים זולתם לומר דאע״ג דמשמעתין לא משמע דממעטינן לכתוב ע״י כתב ידו אלא חרש דכיון דלאו בר דעת הוא אין סומכין על כתיבת ידו להחשיבו בן דעת אבל פקח שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין גט לאשתו דקולו לאו דוקא דהא איכא הרכנת הראש ע״מ בתוס׳ ה״ב גרס כתב סופר לאשה וחתמו עדים אע״פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי גט פסול עד שישמעו את קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואע״פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי גט פסול עד שישמעו את קולו ממש וקתני לא מהני בחרש ועל פי תוספתא זו הסכימו דעתם לפסול גט שנכתב ע״י פקח גמור דכל שכן במדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר וכתבו קצתם דה״נ משמע בירושלמי פרק מי שאחזו ולפי הטעם הזה כי אמרי לאפוקי מדרב כהנא לאו אחרש אמר דמפקא מיניה אלא אעיקר דינא דמכשר לכתוב ע״י כתב ידו מפקינן והם הסוברים בטעם זה הרא״ש והרשב״א והר״ן והמרדכי ובעל התרומה והסמ״ג והסמ״ק והגהות בפ״ב מה׳ גירושין וקצתם כתבו כן בשם ר״ת דעת כלם פה אחד לסמוך על התוספתא להחמיר: ומ״ת א״כ דכתב ידו לא מהני היכי תנן במתני׳ דכותבין ע״י הרכנת הראש תירץ הרשב״א דהרכנת הראש חשיב כקולו וכן כתבו בירושלמי היא הרכנת הראש הוא קולו וכ״כ גם כן הרא״ש דלא אפשר דהרכנה עדיפא משום דמראה בגופו וכ״עוד הרא״ש א״כ בנשתתק דה״א בע״א אקילו ביה משום תקנת עגונות עכ״ל ולפי תירוץ זה משמע דבכתב ידו

ספקינן על מימרא דרב כהנא ואי אשכחן דשאני בדיקה ואפקינן מיהו ידו שהרכנת ראשו נמי לא מהני ... ונתינין גט לאשתו וא״כ בדיקה דהא לא פליג ר׳ זירא ארב יוסף אלא משום דמתני׳ באלם ודרב כהנא בחרש ... בחרש גמור דהא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם הוה מודה ר׳ זירא דשפיר פריך רב יוסף מאי קמ״ל תניא ומאי דתניא דשומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע הרי הן כפקחין לכל דבריהם היינו לומר שאינם כחרשים גמורים דלא

מסכי

(ד) וכת׳ הר״י כהן בית ג׳ כתיב ו׳ דאף כרא״ה והר״ן לא קאמרי דכשר אלא להלכה אבל למעשה מעשה וע״ש שהאריך בזה:

(ה) והר״ן סוף התקבל כת׳ לדברי הרמב״ם נשתתק דהיינו שומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע בבדיקה שדעתו מיושבת הגי אבל לענין דינא יש להחמיר ולפסול אפי׳ כתב ידו:

(ו) וכ׳ הר״י כהן בתשו׳ בית כ״ב דבמקום עיגון יש להקל וכ״ע שם. כתב המרדכי סוף התקבל ע״א ולפי זה אין אדם יכול לשלוח כתב ידו לג״ד למקום פלוני שיגרשו אשתו וכתבו התו׳ דאשה יכולה למנות שליח במקום אחר ע״י כתיבה וחתימת עדים אע״ג דאין השליח שומע קולה עכ״ל ועיין בזה לקמן סימן ק״ס וקמ״א:

שהוא פסול אמר כולכם חתמו כולם חותמים בו ושנים שחותמין בו תחילה הרי הם משום עדים והאחרים משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולים או שחתמו זה היום וזה מחר אפי׳ בי׳ ימים כשר מת

מכשרי בנשתתק וכעין מה שכתבתי בשם רבינו ירוחם דהא לתירוץ זה לא עדיפא הרכנת ראש מכתב ידו ואפ״ה כי היכי דאקילו בהרכנת הראש בנשתתק ה״ה נמי דאקילו לכתוב ע״י כתב ידו ואע״ג דבגמ׳ תניא הרי הגט בטל עד שישמעו קולו ומקולו דייקינן לאפוקי מדרב כהנא וכיון דקתני הגט בטל ודאי מדאורייתא הוא דמפקינן מ״מ כתב הר״ן דבנשתתק אקילו משום דבתוס׳ דממעט כתב ידו לא קתני בטל אלא פסול דמשמע מדרבנן ולפי זה כי אמרינן לאפוקי מדרב היינו ממאי דאמר בחרש גמור דאלו מפקא לא מפקא הא׳ ברייתא ומאי דלא אייתי תלמודא הא תוספתא דקתני פסול דמפקא מפקה נמי משום דעדיף ליה לאפוקי לדרב כהנא אפי׳ מדאורייתא ולומר שהוא בטל לגמרי כנ״ל ליישב דברי הר״א בתירוץ זה ומ״מ תמה רבי׳ תירוץ ראשון עיקר אי משום דאתמר בירו׳ ועוד דבירו׳ מייתי ברייתא כלשון התוספתא ומסיים בה אינו גט וא״כ משמע דפסול דקתני בתוספתא לאו מדרבנן בלחוד הוא אלא בטל נמי הוי ואי משום דאתי כדעת הרא״ש ושאר הפוסקים שהזכרתי ומיהו לשון רבי׳ אינו מדוקדק שכתב ואף אם הוא חרש וכו׳ דמשמע וא״כ לא פקח והסדר כתב או אפי׳ פקח וכ״ל דמשנת תקנ״ע וכו׳ הוה ליה לאכשורי טפי בחרש מבפקח ומ״מ שייך למימר ואף בחרש ולגבי דינא שייך טפי לאכשורי בפקח מבחרש ומ״מ שייך למימר אפילו פקח :

כתוב בקונדריסין והרי״א כתב אבל כותב בכתב ידו ונתנו לעדים ויכתוב בו כתבו וחתמו גט לאשתי ואם שלח להם בכתבו ע״י אחרים הרי זו ספק מגורשת עכ״ל וכ״ל שהרי״א סובר כהרמב״ם דע״פ כתב ידו כותבין והסובר ג״כ כהרמב״ם בהאומר אמרו שהוא קרוב להיות הגט בטל דהיינו כמו ספק מגורשת ולפי׳ הכשיר בכותב לעדים ופסל בשולח להם בכתבו ע״י אחרים כלומר שכותב לאותם אחרים אמרו לסופר ויכתוב לעדים ויחתומו וכ״ל דה״ל כמי דחתם סופר ועד כשר ולפי׳ הכשיר בכותב לעדים כתבו וחתמו דאל״כ ה״ל ויכתוב בו לסופר כתוב ולעדים חתומו ואפשר דלאו דוקא נקט כתבו וחתמו דהשתא לא נחית לפלוגתא בהכי: ה״ג אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א׳ כותב ע״י כולם כולכם כתובו א׳ כותב במעמד כולם והיא ברייתא בס״פ התקבל (דסו) ופרש״י ע״י כולם בשביל כולם: ומ״ש אמר לעשרה כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי א׳ כותב ושנים חותמין אחד נותן משנה בסוף פרק התקבל (דסו) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמים ותניא בברייתא (דף סז) אמר לעשרה הוליכו גט לאשתי אחד מוליך על ידי כולם ופרש״י בשביל כולם ומ״ש הרמב״ם אפי׳ היה הכותב א׳ משני העדים שחותמים בו הוא בפ״ט ומ״ש רבינו ולקמן בעינן לבירורי שהוא פסול בסימן ק״ל: ומ״ש כולכם חתמו וכו׳ במשנה הנזכרת כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמין לפיכך אם מת אחד מהם הרי הגט בטל ומדברי רבינו נראה דלא סגי בשיאמר כתבו לבד דכתבו לא משמע אלא אכתיבת הגט אלא צריך שיאמר ג״כ חתמו ולפי׳ כתב ברישא ה״ל כתבו וחתמו ותנו גט ובסיפא כתב אמר כולכם חתמו כלומר כשאמר להם כתבו אמר כולכם חתומו ולפי זה מתניתין דקתני כתבו לישנא קיטעא עוד יש דינים דשייכי לדינים הללו וכתבם רבינו בסימן קמ״א: **ושנים** שחותמין בו תחלה הרי הם משום עדים וכו׳ בפרק ב׳ דגיטין עלה י״ח אתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א״ר יוחנן שנים משום עדים וכולם משום תנאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים ואוקימנא דבדאמר להו כולכם כתובו פליגי דאי לאו הכי הא תנן א׳ כותב ושנים חותמין ואמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו דחתמי בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים מ״ד משום תנאי כשר ומ״ד משום עדים פסול א״נ כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למ״ד משום תנאי כשר למאן דאמר משום עדים פסול ואמרינן בגמרא דרי״בל סבר כר״ל והרי״ף פסק כר״י וכתב הרא״ש דטעמא משום דסתמא דתלמודא משמע דס״ל כוותיה וכן פסק הרמב״ם וגם הרשב״א כתב דלכאורה נראה דהלכה כרבי יוחנן אבל בה״ג פסק כר״ל ורבינו ירוחם כתב שהתוספות ג״כ פסקו כה״ג והגהות ג״כ בפ״ט כתבו דכר״ל מסתבר דרי״בל קאי כוותיה והלכה כרי״בל לגבי ר׳ יוחנן וכתבו התוס׳ ואידך מכאן עד עשרה ימי׳ ובמעמד כולן כדאמר׳ בפ״ק דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה וכן נראה מדברי הרא״ש בסוף פרק התקבל שכתב הר״ם מפלה נתן טעם לדבריו דהא דאמרי׳ דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה גזירה משום כולכם היינו דוקא בשנים דלא סגי בלא אינהו ודמי לכולכם דלא סגי עד דחתימי כולהו והרשב״א בפ״ק עלה י׳ כתב סברא זו וכתב שנראה משמו של הראב״ד שהוא חולק בזה ומפרש דתרי מינייהו חתמי ביומיהו ובמעמד כולם ואינך כולהו מכאן ועד עשרה ימים ולפי זה שלא בפני זה וכולהו משום תנאי נינהו ומקיים תנאים ואזיל ואלא איהו ואיהי יחוש לעצמו כשאר כל התנאים ופירש כאן גזירה משום כולכם הוו עדים דאז ודאי בעו למחתם ביומיה וזה בפני זה עכ״ל והר״ן בפ״ק דגיטין פירש דברי רש״י כדעת התוס׳ וכתב שהרמ״ה בן חולק וסובר כמו שכתבתי בשם הראב״ד דגזירה משום כולכם עדים אבל כולכם שהם אין צריכים לחתום זה בפני זה אלא השנים שהם משום עדים וממה שכתב הר״ן בס״פ התקבל אמתני׳ דכולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין נראה בהדיא שסובר כדעת התוס׳ דכולן אין חותמין אלא זה בפני זה ורבינו ירוחם כתב בח״ב שכדברי הראב״ד נ״ל עיקר ולא ידעתי איך לא שת לבו למה שכתבתי לעיל שנראה מדברי הרא״ש ס״פ התקבל וגם לא הזכיר דעת הרמב״ם כדעת התוספות דגזירה משום אומר כולכם חתמו ולא משום או כולכם עדים כדעת הראב״ד והרמ״ה בן שכתב בפ״ט ולמה אמרו אין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה גזירה שמא יאמר לרבים כולכם חתומו אם תאמר חותמין זה שלא בפני זה שמא יעידו שנים ותטול הגט בידה ותחשוב שכבר העידו בו ועדיין לא נתקיים התנאי עכ״ל: וכ״כ הר״ן בפ״ק

ד״מ (ז) וכ״נ להחמיר דהא יש פוסלין בהפסול והקרוב למטה כמו שיתבאר ולכן יש להחמיר בכל ענין :

דגיטין גבי הא דאין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה דכיון דאינך משום תנאי אפי׳ חתמו אחר הכשרים נתקיים התנאי וכשר והיינו בדיעבד אבל לכתחלה כל שלא חתמו כולן פסול: מ״ש אחד מהם וכו׳ במשנה סוף פרק התקבל (דסו) היה אחד מהם שהאמינוני פסול וכו׳ פ״ב דגיטין עלה י״ח גבי פלוגתא דר׳ יוחנן ור״ל באומר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי אי חתים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא ואמרי לה פסול דילמא אתי לאחלופי בשטרי דעלמא ופרש״י אמרי לה כשר למ״ד משום תנאי ומשמע ודאי דאמרי לה פסול היינו למ״ד משום תנאי דאילו למ״ד משום עדים מאי איריא משום דאתי לאחלופי תיפוק ליה דפסול משום דכולהו משום עדים ופסק הרמב״ם בפ״ט כלישנא בתרא וכ״כ רבינו ירוחם וכן דעת הפוסקים וכן בדין דהא מידי דרבנן הוא ובדרבנן פסקינן כלישנא בתרא ואמאי דאמרי׳ דילמא אתי לאחלופי בשטרות דעלמא הקשו המפרשים הא בשטרות דעלמא נמי כל הכי כשר דאמרי׳ בגט פשוט שאם הרחיקו העדים שני שיטין מן השטר ומילא אותם בקרובים כשר ותירץ רבינו תם דבתחלה דהכא היינו שחתמו הפסולים קודם ואח״כ חתמו הכשרים דהרואה שחתמו קודם סובר שהם עיקר העדות והכא דגט פשוט הכשרים חתמו תחלה והניחו מקום חלק ואח״כ חתמו הפסולים או הקרובים דכיון דקרובים חתמו אחר שחתמו הכשרים לא אתו הרואים למימר שהקרובים הם עיקר העדות אלא שחתמו למלאות ולפיכך כשר וא״ת לפי זה דין הגט ודין השטר שוה וא״כ מאי קאמר דילמא אתי לאחלופי בשאר שטרות וכ״ל דהכי קאמר כיון דבגט קי״ל דבעל כיון לומר לשנים משום עדים ולאינך משום תנאי ועדים אדעתא דבעל חתמי מן הדין ה״ל לאכשורי אפילו חתמו פסולים קודם הכשרים אלא דחיישי׳ דאי מכשרת בגט אתו לאכשורי נמי בשטרות אפי׳ כשחתמו הפסולים קודם הכשרים ובשאר שטרות סתמא דמלתא כל החותמים לשם עדים חותמין וע״ל אתי לאחלופי בשטרות דעלמא שיבואו להכשיר קרוב או פסול בשאר עדיות וכן פי׳ רש״י אתי לאחלופי בשטרי דעלמא וכו׳ ויכשירו קרוב בכל השטרות וגם הרשב״א כתב אתי לאחלופי בשאר שטרות כלומר שיבואו להכשיר קרוב או פסול בשאר עדיות דעלמא וכתב עוד ר״ת דאפילו מאן דמכשר הכא לא מכשר אלא בתחלה אבל באמצע או בסוף פסול לכ״ע בין בגט בין בשאר שטרות כדמשמע פרק גט פשוט ולפי זה כי אמרינן אי חתים בתחלה קרוב או פסול משום מאן דאמר כשר נקט לה: **נמצא** דבכל מקום שחתם קרוב או פסול בגט או בשטר פסול לכ״ע זולתי כשנתחברו שני תנאים האחד שחתמו הכשרים קודם השני שחתם הקרוב או הפסול למעלה בתחלה דבכל דאיכא שני תנאים בשטרות כשר לכולי עלמא ובגיטין אמרי לה כשר ואמרי לה פסול זו היא שטת הר״ן שפירש דבריו בהדיא: וכתב שאם חתם קרוב או פסול באמצע או בסוף אפי׳ בשאר שטרות פסול דלא מכשרינן ליה אלא כשהוא חתום תחלה דוקא וזו היא שטת הרא״ש אלא שנראה מדבריו בפרק גט פשוט שמוסיף להכשיר בשחתם קרוב או פסול באמצע כיון דאיכא כשרים חתומים למטה ממנו וגם חתמו הכשרים קודם דבתחלה דאמרי׳ הכא היינו שהיו כשרים חתומים למטה ממנו דכל שאינו חתום למטה מכולם תחלה קרי ליה ודעת הרשב״א והמרדכי והגהות כשיטת הר״ן כדעת הר״ן : **אבל** לפי מה שכתבו התוספ׳ בשם ר״ת משמע דכשהפסולים חתומים בתחלה אם חתמו הכשרים קודם בשאר שטרות כשר אבל בגט פסול וטעמא משום דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה ובשיבא גט זה לפני בני אדם ויראו שקרוב או פסול חתום תחלה ויאמרו שהוא חתם קודם דמסתמא כסדר שהם חתומים חתמו ויאמרו ודאי כשר להעיד הוא שא״כ היה לכשרים לחתום תחלה כיון שהיו שם ואם היה רוצה הבעל שיחתום משום תנאי ה״ל להתום אחר כך אלא ודאי לשם עדות חתם ויבואו להכשירו אבל בשאר שטרות אע״פ שיראו שהוא חתום תחלה יאמרו משום תנאי או כבוד שחתימוהו ולפי שהנאוהו תחלה שחתימוהו תחלה ואחר כך כשמצאו הכשרים שחתימום לשם עדות : **נמצא** דבגט דבכל מקום שיהיה חתום פסול או קרוב הוא פסול דאם הוא חתום באמצע או בסוף אפילו בשאר שטרות פסול ואם הוא חתום בתחלה פסול משום דאתו למימר אי לאו דכשר לעדות לא הוו מחתמי ליה קודם הכשרים כיון שהיו נמצאים שם הכשרים וכן כתב רבינו ירוחם בשמם ומכל מקום למדנו מדבריה׳ דכשחתום הפסול באמצע כחתום בסוף דיינינן ליה ולא כחתום בתחלה שלא כדברי הרא״ש **ועל** מ״ש רבינו תם דאפילו מאן דמכשר הכא לא מכשר אלא בתחלה אבל באמצע ובסוף פסול לכ״ע אפילו בשאר שטרות איכא למידק דהא אמרינן בסמוך דאיכא בין רבי יוחנן לר״ל נמצא אחד מהם קרוב או פסול ולרבי יוחנן דאמר שני׳ משום עדים ואינך משום תנאי כשר והכא כתבתי דהא דאמרינן אי חתים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול על כרחך לא איתמר אלא אליבא דמאן דאמר משום תנאי ומאחר דאוקמינן דלמאן דאמר אינך משום תנאי כשר בנמצא אחד מהם קרוב או פסול אם כן ללישנא דפסל בחתם תחלה קרוב או פסול על כרחך כי מכשרים בנמצא אחד מהם פסול בשחתם באמצע או בסוף הוא וכשר בגט והוא הדין בשאר שטרות ויש לומר דהכי אמרינן דנמצא אחד מהם קרוב או פסול לרבי יוחנן דאמר אינך משום תנאי כשר היינו בשחתום תחלה בשטר אבל קודם חתמי הכשרים והניחו מקום חלק וחתם שם קרוב או פסול וכי אמרינן אי חתים בתחלה קרוב או פסול היינו שהתחיל תחלה וגם חתם קודם הכשרים : אבל לשטת התוספ׳ שכל שחתומים הפסולים תחלה אפילו חתמו כשרים קודם בגט פסול צריך לומר דל״ל לישנא דפסל בחתים פסול ליכא בינייהו הא דנמצא אחד מהם קרוב או פסול ואיבעית אימא דלהאי לישנא נמי איכא בינייהו הא דנמצא אחד מהם קרוב או פסול מיהו מאן דמכשר ליה לאו בחתום בגט הוא דמכשר אלא היכא שהן בבעל והוציאו מכלל העשרה

דלמאן

מת א' מהשנים שחתם ה"ז פסול היה א' מהשנים הראשונים פסול
ה"ז פסול ודוקא שחתם קודם שחתמו האחרים אבל חתמו האחרים
למטה תחלה ואח"כ חתם פסול למעלה כשר בתחתונים הכשרים
והרמ"ה כ' לבתחלה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם אפי' חותם
בסוף אפי' חתמו שנים הראשונים ביומו והקרוב או פסול אח"כ
ואי חתום בדיעבד בתר דחתימי תרי כשרים כשר והוא דחתומי
הנך תרי ביומיה ואי אמר כולכם משום עדים לא מתכשר עד דהוו
כולם כשרים וחתימי ביומיה מנא אם שאמר ב"ד יחתמו גט לאשתי
ולא אמר כולכם יחתמו כחשבון בין אם היו שם יותר מחשבון
שמנה בין לא היו שם יותר מחשבון שמנה והאידנא תקינו חכמים
בגט דכולהו חתומי כל חד מנכון פירש רש"י תיקון חכמים בגט
שאדם מצוה לכתוב במעמד רבים שיכתבו בפירוש שכך אמ' כתבו
כל אחד מכם שלא יטעו לומר שצוה לכולם משום מרבוי שיפרשו
שכך אמר

דלמאן דאמר כולם משום עדים צריך לבטל עדות כולם ולמסור עדות לכשרים לבד ולמאן דאמר איכך משום תנאי כיון שבטל את הפסול כשר ואינו צריך לחזור ולמסור עדות ככ"ל: ומשמע לי דמאן דפסל בחתם תחלה קרוב או פסול היינו דוקא באומר כולכם דהא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל באומר כולכם איתמר דין חתם בתחלה קרוב או פסול אבל כי לא אמר כולכם אפי' חתם תחלה כשר לכולי עלמא וטעמא משום דכיון דלא אמר כולכם הכל יודעים דלשנים לבד הוא אומר וכדתנן א' כותב ושנים חותמים וכשרואין שחותמין ג' או ד' אומרים משום דאותו קרוב או פסול לא מהני לעדות לפיכך חתמו שנים כשרים לשם עדות ולבד היכא שחתם תחלה אבל לא בסוף להרא"ש ולהר"ן ושיטתו שלא יהא חתום גם באמצע דכל הרואים שחותמין במקום זה מיכחא מילתא דלשם עדות חתמו וכמו שכתבו המפרשים בפ' גט פשוט ובפ"ב דגטין ודברי הרמב"ם בפ"ט בחתם קרוב או פסול תחלה באומר כולכם הם אמורים והיו להטעות כיון דמפרשי דטעמא דפסלי בגט הוא מפני שיהא הגט לפני בני אדם יאמרו שהפסול חתם לשם עדות מי יגיד להם אם אמר כולכם או לא אמר ולפיכך צריך לומר לדעתם דאי חתם בתחלה קרוב או פסול וכו' מילתא באפי נפשה היא ובין באומר כולכם בין בלא אמר מתוקמא ולא קאי אמילתא דר' יוחנן ור"ל: ולהרמב"ן בפרק ג"פ דעת אחרת והיא שכל שהוא תחלה אמרי שחתם לשם עדות אבל בסוף ליכא למיחש למידי והיינו דאיפליגו בפ' ב' דגיטין בחתם תחלה קרוב או פסול ואיכא מאן דפסל משום דאיכא למיחש שהרואים אותו חותם בתחלה במקום שאמר כולכם אומר משום עד הוא חותם ואתי לאכשורי בשאר שטרות בגטי חוב וכיוצא בהם שלא אמר כולכם למתחייבין משום עדים אבל אילו חתם שקרוב או שפסול בסוף לכ"ע כשר דליכא למיחש ביה למידי דכיון שרואין אותו חותם בסוף לא אמרי דלשם עדות חתם ורבי' ירוחם בח"ב כתב חלק מדברי הרמב"ן ועיקר דעתו חסר מן הספר וכת' הרמב"ן שכן דעת רבי' האיי דכי מכשרינן מילתא בקרובים בשנים הראשונים היא וכ"ש בסוף שכשרים דאיכא למימר בתר דחתמי כשרים אתו פסולי וחתמי אבל מכינו לו בת אם אם היה מסורג י' בנין כשר ופסול וכשר שפסול חייש דילמא הסהדא בתרא רואה שביק לאמן דקדים מצים ואתא פסול וחתם ודילמא כיון דמעיקרא חתם חד כשר וא"כ אלא לעד א' אם שנים זה שהני החלק משתמא שחתימו לזה שפסול לפניו ולאסהודי אתא ואין זה מחוור אבל מי יחלוק על הגאון עכ"ל וגם רש"י נראה דסבור כן דכל שחתום תחלה מוכח דלעדות חתם טפי מכשחתום בסוף שפיר אתי לאחלופי בשטרות דעלמא דכיון דחתם בריסא אתו למימר זה ודאי לשם עדות חתם: ודעת הרמב"ם בפ"ט מה' עדות כך היא ג"כ דקרובים חתומים למילוי או לכבוד אפילו בתחלה כשר וכ"ש חתומים בסוף ולפי זה בפרק ב' דגיטין לא איפליגו אלא בחתם תחלה קרוב או פסול ומשום דאתי לאיחלופי בשאר שטרות אבל בחתם בסוף כיון דליכא למיחש למידי כשר לכ"ע ואתי שפיר הא דכתב אחד קרוב או פסול כשר למאן דאמר איכך משום תנאי דהיינו כשחתם בסוף אבל אי חתים בתחלה אמרי לה כשר ואמרי לה פסול וז"ל בפ"ט מה' גירושין אמר להם כולכם חתומו כולם חותמין ואם מנאם וכו' ושנים שחתומין בו הם משום עדים והשאר משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולים וכו' היה א' משנים הראשונים פסול ה"ז גט פסול שמא יאמרו עד פסול כשר בשאר שטרות במה דברים שהעדים רבים ולא הכשירוהו בגט שעדיו רבים אלא מפני שעידי המסירה הן העיקר וכתב הר"א"בד ואולי יאמר דשאר שטרות אם יאמר לעדים רבים כולכם חתומו אפילו אחד מהם פסול הכל בטל שאין אומרים בשאר עדיות שהשאר משום תנאי שאין זה דומה למלאכה בקרובים שהאיל וזימן כולם לעדות וכתב ה"ה שבודאי זאת היתה כונת הרמב"ם ולפי זה לא הכשירוהו בגט וכו' ה"ק לא הכשירוהו בגט כשאינו חתם בתחלה כי אם באמצע או בסוף אלא מפני שעידי המסירה הן העיקר והיה נראה לפרש דברי הרמב"ם דמשום דלמאי דאמר ה"ז גט פסול שמא יאמרו וכו' איכא לאקשויי דמאי אריא משום שמא יאמרו תיפוק ליה משום דכיון שהחתומים תחלה הם משום עדים איפסיל ליה גיטא לכך כתב ולא הכשירוהו בגט וכו' כלו' לא היינו מכשירים בגט אי לאו משום דאתי לאיחלופי אלא מפני שעידי המסירה הם העיקר אבל מאחר דאיכא למיחש דאתי לאיחלופי בשאר שטרות הוי גט פסול אלא דלישנא דולא הכשירוהו אינו מדוקדק לפי זה והנך רואה בעיניך דלהרמב"ם אתי שפיר מה שאמרו דילמא אתי לאיחלופי בשאר שטרות דעלמא דהכל הם"ג בשטרות פסול ובגט כשר ולשאר מפרשים צריכים לידחק דה"ק דילמא יבואו להכשירו לעדות וכמו שפרש"י והרשב"א ואין זה משמעות לאיחלופי דא"כ ה"ל למימר דילמא אתי לאכשורי לעדות: ואיכא למידק היכי יהיב טעמא להכשיר עד פסול בגט מפני שעידי מסירה הן העיקר הא טעמא לא הוי לפי מה שפי' הרא"בד אלא משום דאיכך משום תנאי ונראה לי דה"ק מה טעם תלינן בגט דאיכך משום תנאי ובשאר שטרות אמרינן לכולם משום עדים מפני שעידי המסירה הן עיקר הילכך תלינן דאיכך משום תנאי: ומשמע לי דלדעת הרמב"ם אפילו היו כולם חתומים בשטה אחת אם הני הראשונים כשרים בגט כשר דתו לא אתי לאיחלופי דשפיר מיקרי תחילה אע"פ שכולם בשטה אחת וכן כתב בעל כ"י בפרק גט פשוט ולענין גט שכיח לרבו בעדים ואפי' בשנים האחרונים כשר דתליא לן דלתנאי חתמו דאי לא מידק הוו דייקי משום חומרא דעריות וכן כתב בירושל' ועכ"ז דאוי לחוש ולהחמיר הרי' טבא ז"ל עכ"ל ומפשט דבריו משמע דמפרש בשטת רבי' תם ושיטתו דגדולי אחרונים הוו עיקר קיום השטר ולפיכך אם חתם קרוב או פסול בסוף פסול לכולי

עלמא ונראה שהוא פוסק כלישנא דאצ"ל כשר ומאי דנקט אי חתים בתחלה קרוב או פסול היינו לאשמועינן דאע"פ שחתים בתחלה פסול ללישנא דפסל אבל ללישנא דמכשיר אפילו חתם באמצע כשר כנ"ל ליישב דבריו: ורבינו סתם הדברים שלא כתב אלא כשהפסול חתום בתחלה ולא פירש אם חתם פסול באמצע או בסוף מה משפטו ט וברמזים כתב חתם אחד אחר שחתמו שנים כ"ז וצריך לפרש דהיינו שחתם באמצע וכמו שכתב הרא"ש בפ' גט פשוט דאלו חתם בסוף הא בהדיא כ"שם דפסול בין בגט בין בשטרות ומ"מ ממה שכתב כאן אבל חתמו האחרים למטה וכולי כשר בתחתונים הכשרים נראה דלהטור"ת שתם דבריו דקיום השטר בתחתונים הוא ומ"מ אין בדבריו גילוי היכא שחתם הפסול באמצע אי מכשרינן ליה וגם בח"מ סימן מ"ה לגבי שאר שטרות סתם דבריו ולא כתב כשהפסולים חתומים באמצע מה דינו: והרמ"ה כתב לכתחלה אין לקרוב או לפסול לחתום וכו' הרי"ף גורס אחתם לכתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול וכתב הר"ן שאפשר שגירסא זו גם היא מתפרשת כמו שמתפרשת גרש"י שהיא אי חתם בתחלה קרוב או פסול והר"מ הם נראה לה שגורם כגרי"ף ולא מפרש לה כמו שמתפרשת גרש"י אלא ה"פ אם אחד מהעשרה קרוב או פסול אי שבקינן ליה לכתחלה למחתם או אי לא שבקינן בהא פליגי ליסני אמרי לה כשר ושבקינן ואמרי לה פסול ולא שבקינן ולכ' כלישנא בתרא ולא שבקינן כיון דלא אפליגו אלא לענין מחתם לכתחלה ממילא משמע דבדיעבד כשר והוא שחתמו שני עדים כשרים ביומיה דאי לאו הכי פסול משום מוקדם ואע"פ שלשון כשר ופסול דיעבד כמו משמע איני רואה דרך לפרש דברי הגמרא בענין אחר ליישב דברי הרמ"ה ואת"ל הא כיון דאיכך משום תנאי אי לא חתמי הנך קרוב או פסול הגט בטל שהרי לא נתקיים התנאי וכ"ל דמאי דאמר הרמ"ה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם היינו שלא יחתמו קודם נתינת הגט אבל אחר נתינת הגט חותמים ומתקיים התנאי והוי גט למפרע משעת נתינה ובהכי אתי שפיר לישנא דאמרי לה פסול כיון דלכתחלה אינו חותם וגם לא יתנוהו על סמך שיחתום הפסול אח"כ דאע"ג דכיון שאינו חותם עד אחר נתינה מיבכר שפיר דאינו חותם אלא משום תנאי וליכא למיחש דאתי לאיחלופי אפ"ה איכא למיחש דילמא משתלי ולא חתים ונמצא גט בטל מיהו אם עבר וחתם בין קודם נתינה בין אחר נתינה כשר: ועוד י"ל דה"ק לכתחלה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם כלל וכיון שכן אין כותבין הגט דכיון שאין קרוב או פסול חותמין אין התנאי מתקיים מיהו אם עבר וכתבו וחתם בו גם הפסול כשר הוא כנ"ל: ואי אמר כולכם משום עדים וכו' זה מתבאר מתוך דברי הגמ' בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל באומר לי' כתבו גט לאשתי דר' יוחנן אמר שנים משום עדים וכולם משום תנאי ור"ל אמר כולם משום עדים ואמרינן דאיכא בינייהו כגון דחתום בי תרי מכייסר ביומיה ואיכך מכאן ועד עשרה מר למ"ד משום תנאי כשר למ"ד משום עדים פסול א"כ כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר למ"ד משום עדים פסול וע"כ לא פליג ר' יוחנן אר"ל אלא משום דס"ל דאיכך משום תנאי הוא היכא דהוינהו עדים הא מודה ר' יוחנן דבעי כולהו למחתם ביומיה וכן אם נמצא א' מהם קרוב או פסול מודה דעדן כולם בטילה כדתנן בפ"ק דמכות ואם חתם הפסול ונתנו לה בעידי מסירה כתב הרמב"ם בפ"ג ה"א דהוי גט בטל והוא ז"ל חולק אמו דלא הוי אלא פסול מדרבנן: כ"נ אם שאב"ד יחתמו גט לאשתי בס"פ המקבל (דף ס"ז) איבעיא להו מנה אותם מהו רב הונא אמר אינו ככולכם ר' יוחנן אמר הרי הוא ככולכם א"ר פפא ולא פליגי הא דמנה כולם והא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא ופרש"י מנה מהו אם לא אמר כולכם אלא מנאם אב"ג ואמר כתבו גט לאשתי מהו מדמנינהו לכל המנויין איכוין או דילמא כיון דלא אמר כל המנויין כתבו לא בעינן שיחתמו בו כל המנויין אמרי לה להאי גיסא מנה לכולהו אכולהו קפיד מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנויין ואמרי לה להאי גיסא מנה מקצתן גלי דעתיה דאהכי קפיד וצריכי כל המנויין לחתום מנה כולם כיון דלא אמר כולכם לא הקפיד אלא לומר אותם בפני מנין זה ולא שיחתמו כולם עכ"ל וכו' הרא"ש דכיון דאיכא תרי לישני הוי מנה ככולכם וכן דעת העיטור וכ"כ רבי' ירוחם וכך הם דברי רבינו וגם הרמב"ם בפ"ט כלישני דמחמיר פסק שכתב אמר להם כולכם חתומו כולם חותמים ואם מנאם בין שמנה כולם בין שמנה מקצתם ואמר להם חתומו הרי זה כאומר להם כולכם חתומו עכ"ל ובאמת שדבריו מסופקים אבלי שתפס לשון הגמ' ולא פירש ואפשר לפרש דבריו דה"ק ה"ז כאומר כולכם שמנויים חתומו וכמו שפרש"י ויותר נראה לפרש דס"ל דכיון דבגמ' אמרינן סתם כאומר כולכם משמע דלכל המנויים הם קאי ואמרי לה להאי גיסא ה"פ דכי מנה מקצתם ה"ל כאומר כולי כלומר שרוצה שכולם יחתמו אלא דלא בעי למימני כולהו דלאו כרוכלא ליזיל ולימני וה"ל כאבל המנויין כאן חתמו אבל כשמנה כולם לא קפיד אלא לומר דבריו בפני אותו מנין ולא שיחתמו כולם דאם איתא דקפיד אחתימת כולם למה ליה לממנינהו לכולהו לימא להו כולכם חתומו ואמרי לה להאי גיסא דכי מנה כולם קפיד אחתימת כולם כיון דמנה כולם וכי מנה מקצתם לא קפיד אלא אמנויין לבד ולפי זה גם פירש הבעיא מסוכס מפרש"י דלרש"י לא בעי אלא אי אמרינן הכל המנויין נתכוין אם מנה כולם אכולם ואם מנה מקצתם אהנהו דמני קפיד או אי לא קפיד אמנין כלל לענין חתימה ולדברי הרמב"ם בכלל הבעיא נמי היא דמנה מקצתן אי הוי כאומר כולכם או לא כנ"ל והר"ן בסוף פ' המקבל תמה על הרמב"ם שכ' בפ"ט ואם מנאם בין שמנה כולם בין שמנה מקצת וא"ל חתומו ה"ז כאומר כולכם חתומו ואח"כ כ' מת
אחד

(ח) נראה מדברי רבינו הטור ויותר נראה שהפסול חתום למעלה כשני הראשונים ולכן כ' דשנים הראשונים ר"ל החתומים למעלה לא יהי' כהן קרוב או פסול וגם אלו אין לפסול אלא כשחתמו הפסולין כראשונים קודם שחתמו הכשרים החתומים למט' אבל אם חתמו הכשרים תחלה למט' אע"ג שחתמו הפסולין מלמעלה אח"כ והם נראים על השטר כשנים הראשונים אפ"ה כשר אבל אם השנים הראשונים כשרים חתומים מלמעלה והפסולין אח"כ מן האמצע או לבסוף אפילו חתמו הפסולין תחלה להכשיר לפי זה ואצ"ב במה מיירי לעיל אם היו השאר פסולין אי חתמו בי' יומים כשר דע"כ לא איירי כשהפסולין הם החתומים למעלה כשנים הראשונים דהדין זה מפורש כאן היה א' מן השנים הראשונים פסול' כו' אלא ודאי איירי כשהפסולים חתומי' אחר השני' ולכן אמר שהוא כשר בכל ענין דס"ע לטור דיותר יש להכשי' כשהפסולין חתומים באמצע או בסוף ממה שיש להכשיר כשחתומי' ראשונ' כ"ל לפרש דברי הטור וכן משמע מדברי הרמ"ה שמגיה אח"כ שזהו סברתו דיותרים להכשיר לבסוף או באמצע מאלו הי' חתומים השנים הראשונ' וזה סברת ר"ת שכתבו התו' פ"ב דגיטין מתחלה וכב"י שזהו דעת הרמב"ם פי"ט מה' גירושין ופ"ה מה' עדות שיותר יש להכשיר באמצע או בסוף ממה שיש להכשיר בתחלה וכן דעת הרמב"ן ורב האי גאון ורש"י איהו התו' פ"ב דגיטין כתבו דמאר כו ר"ת וס"ל דיותר יש לפסול אם חתמו הפסולין באמצע או בסוף ממה שיש לפסול כשחותמין בב' הראשונים וכ"כ הר"ן שם:
(ט) ונזה אין דברינו נראין אלא פדע' בעל הטו' כמו שכתבתי פי' דבריו למעלה ועיין בח"מ סימן מ"ה:

אמר אפי' אמר סתם ושאר מפרשים פירשו שתקנו שיפרש דבריו ומיהו כתב גאון דאפי' בתר תקנה אי אמר סתם ולא אמ' כולכם כשר אע"פ שאמר במעמד כולם :

קכא

צריך שיהיה בדעתו בשעה שמצוה לכתוב הגט לפיכך אחזו רוח רעה בשעה שמצוה לכתוב אין כותבין אותו אפי' לכשיבריא וכ' הרמב"ם וכן השכור שהגיע לשכרותו של לוט ואם כתבו אין כותבין היה הדבר ספק אם הגיע לשכרותו של לוט הרי זה ספק היה בריא בשעה שצוה לכותבו ואח"כ אחזו החולי אין כותבין אותו בעודו בחליו ואם כתבו ונתנוהו בחליו אינו כלום לא שנא מת מתוך החולי לא שנא נתרפא אבל לכשיתרפא כותבין אפי' אם בחליו מיחה מלכתבו אין באותו מיחוי כלום ונותנין אותו לכשיתרפא וא"צ לימלך בו פעם שנית לפיכך שכיב מרע שמצוה לכתוב גט לאשתו צריך לדקדק בו שיהיה שפוי בדעתו בשעת כתיבה

ובעל

(י) תימה לי אם אמר כולכם אפי' בתר תקנת הגט פסול אפילו חתמו כולם ודלא כרבינו ירוחם שכ' נתיב כ"ג ח"ג דאפילו כשאומר כולכם יש להכשיר בתר תקנה :

קכא (א) ונסדר הגט הכמ' נידינו שאנו נוהגין אחריו כ' שיש ליזהר שיהא שפוי מתחילת הכתיבה עד אחר הכתיבה בגופא סדר הגט של הרא"ש וטוב לחוש לדבריו: (ב) ודבריו צ"ע שהרי בספרים שלנו הר"ן והמרדכי כתב בשם ר"י שצריך לחוש לכתיבה:

אחד מהם קודם שחתמו הרי גט בטל ואמאי והא מנה ספיקא הוי ואין לדחות ולומ' דמת' א' מהם לא קאי אלא אאומר כולכם בהדיא דליכא דמתני' הוא ולא קאי אלא אאומר כולכם בהדיא דאין זה במשמע שכיון שכתב דמנה הוי כאומר כולכם בהם דמת' א' מהם שהגט בטל הא ודאי דגם למנה קאי כיון דהוי כאומ' כולכם ואף דטעמא דהרמב"ם משום דבירו אמרו המונה הרי הוא כאומ' כולכם ולא חילקו בין מנה כולם למונה מקצתם ואע"פ דרב פפא מפליג בינייהו בני מערבא הוו בקיאי בדברי רבי יוחנן טפי מרב פפא : **עוד** כתב הר"ן שלא ידע למה השמיט הרי"ף דין זה ואפשר דהרי"ף מפרש כפרש"י וא"כ כיון דמנה בין כולם בין מקצתם ספיקא הוי ולפי' לא כתבו דכשיסתפק לכו' מספיקא לא הדרינן ליה כך נ"ל לדעת הרי"ף ואין זה כדאי: **והאידנא** תקינו חכמים בגט דכולהם כתובו וכו' ג"ז שם אתקין רב יהודה בגיטא דכולהם כתובו או כולכון או כל חד וחד מנכון וכו' אמר רבא זמני דנאיז לדיבוריה ואמר כולכון ולא אמר כל חד מנכון ואתי לאיפסולי אלא אמר רבא כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון וכ' הר"ן דגיטא דכולהם כלומר בגט שאדם אומר במעמד רבים שלא יאמר כתבו או הוליכו בלבד שיש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל אלא כך יאמר כתבו כל חד מנכון וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ט שהתקנה שיפרש דבריו לומר כל חד מנכון כתובו וכו' ולפי פרש"י כ' אתקין רב יהודה בגט שאדם אומר במעמד רבים יש לחוש שמא יאמר הלכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקינו שיהא כותבין בו כך אמר לנו פלו' כתבו או כולכן וכו' תפרש דבריו דה"ק דמשום דיש לחוש שאע"פ שיאמר כתבו גט לאשתי ולא יאמר כולכם יסברו שהוא כאמר כולכם ואם מת א' מהם יבטלוהו שלא כדין לכן תקן רב יהודה שאע"פ שיאמר סתם כתבו גט יכתבו שאמר בהדיא כתובו כל חד מנכון וכן בחתומו ואובילו ולפי דעתי לא נתכוון רש"י לכך שאם העדים יכתבו דברי הבעל ממש ליכא למיחש למידי דכיון דלא אמר כולכם בכל תרי מנייהו שיחתמו יכשירוהו דלב"ד טועין לא חיישינן ולא הוה ליה לרב יהודה למיחש שמא העדים יוסיפו על דברי הבעל ויאמרו שאמר כולכם היה אלא אמרו אלא ודאי כוונת רש"י לפרש כדברי הר"ן והר"מ ז"ל שתקין שיהו כותבין בו כך אמר לנו פלו' היינו לומר שיהו כותבין ע"פ מאמר הבעל כלו' שהבעל יאמר כתבו כל חד מנכון וכו' והם יכתבו דבריו ור"י בה"ג כתב והשתא תקינו רבנן בגיטא שאם אמר כולכם כתובו הר"ל הוא א' מהם וכן אם אמר כולכם חתומו הר"ל כל שנים מהם וכן אם אמר כולכם הוליכו הר"ל כל אחד מהם עכ"ל ואם פי' שלא עלה על דעת שתקנו רבנן להכשיר גט שלא נחתם כמו שהוא שהבעל שהוא בטל מן התורה ואפשר דה"ק תקנו שלא יאמר כלכם כתובו והשתא כשיאמר כלכם לא חיישינן ליה לעובר על תקנת חכמים שהתקינו שלא יאמר כלכם והוה ליה כאילו לא אמר כלכם ממש אלא כפרט שהוא כלהם ר"ל כל א' מהם כתקנת חכמים ולכך כותבין שפי' דבריו ואמר כל אחד מהם ולשון דחוק לפי זה וגם בגמ' לא משמע הכי: **והרא"ש** כתב והשתא תקון רבנן בגיטא דכולהם כתובו או כולהם או כל חד מינכון חתומו או כולהם או תרין מינכון ולא כתב מאי דאמר רבא זמנין דנאיז לדבוריה וכו' אלא אמר רבא כתובו וכל חד מנכון וכו' ולא ידעתי למה ואפשר שלא היה בנסחא שלו או שהוא טעות סופר בפסקי הרא"ש שבידינו שהרי"ף כתבה : **ומיהו** כתב גאון דאפי' בתר תקנה וכו' כך כתב העיטור במאמר שביעי וכ"ל דרבותא אשמעינן דלא תימא כיון שתקנו שיפרש דבריו כל שלא פירש אלא אמר סתם ה"ל כאומר כלכם קמ"ל: **כתב** הריב"ש בתשובה סי' ספ"ט מעיד אני על רבותי ה"ר פרץ הכהן והר"ן שמעולם לא הניחו שינתן גט זולתי לפניהם לפי שהרב מהוייס אבל גטין אינם מומחין ולא בקיאים בדקדוקי הגט גם בזמן הרז"ל היו ממנים אחד מהם על הגיטין כדאיתא בריש גפין אתא לקמיה דר' אמי דהוה ממונה אגיטי. וז"ל הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סי' ו' על הגט שניתן בפני עדים שאינם יודעים בטיב גיטין דע כי הדבר קשה עד מאד כי מרבים ממזרים בישראל ואם באנו לפסול למפרע קשה הדבר מאד אבל מכאן ולהבא טוב לפרסם ולהכריז שלא ישתדל אדם בנתינתו אלא הבקיאים בהם : **קכא צריך** שיהיה בדעתו שמצוה לכתוב הגט וכו' בפרק מי שאחזו (דף סז) קורדייקוס שהוא רוח רעה ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום וכתב הרמב"ם בפי' המשנה שהוא חולי מתחדש ממילוי חדרי המוח ומתבלבל הדעת מפני כך שהוא מין ממיני חולי שנופל ומדקתני לא אמר כלום משמע דאף לכשיבריא אין כותבין וכן משמע מדברי רבי יוחנן בגמרא : וכ"ל דאם כתבוהו ונתנוהו לא חיישינן ליה דהא לא אמר כלום קתני ורבינו ירוחם שכתב בח"ן שהוא פסול לא דק בלישניה :

וכתב הרמב"ם וכן השכור וכו' דברי הרמב"ם הם בפרק ב' וגרסת ספרינו וכן השכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו אין כותבין ואם לא הגיע הרי זה ספק ולפי זה אם נשתכר הרבה אף על פי שבריא לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט כלל הוי ספק ולפי גירסת רבינו דוקא כשנשתכר כ"כ עד שאנו מסופקים אם הגיע לשכרותו של לוט אז הוי ספק אבל אם בריא לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט כלל אע"פ שנשתכר הרבה כותבין על פיו ואפשר דלגירסת רבינו כל שנשתכר הרבה מספקינן ליה באם הגיע לשכרותו של לוט : ודע דבפ"ב מהל' אישות כתב שכור שקדש קדושיו קדושין ואף על פי שנשתכר הרבה ואם הגיע לשכרותו של לוט אין קדושיו קדושין ומתיישבין בדבר זה עכ"ל : ולגירסת ספרינו

דמשמע מינה שכל שנשתכר הרבה אע"פ שברור לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט כלל הוי ספק קשה דגבי קדושין משמע דכל שלא הגיע לשכרותו של לוט לא מספקינן ליה אלא קדושיו ודאי הוו מדכתב סתם קדושיו קדושין ואפשר שמה שכ' ומתיישבין בדבר זה קאי נמי ארישא דלישנא שכתב קדושיו קדושין לומר דמתיישבין לראות ענין שכרותו אם ראוי לסמוך על קדושיו לגמרי אם אין ראוי לסמוך עליהן אלא דוקא להחמיר ולא להקל ועוד י"ל שמ"ש הרמב"ם בגטין ואם לא הגיע היינו שאין ברור לנו שהגיע כלומר דמספקינן אם הגיע אם לא הגיע וזה עולה כגירסת רבינו: **היה** בריא בשעה שצוה לכתבו וכו' משנה בפרק מי שאחזו שם אמר כתבו גט לאשתו ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום ובגמ' (דף ע) אמר ר"ל כותבין ונותנין לאלתר ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מאי דקתני אין דבריו אחרונים כלום דלכי ליגלא דעתיה לא צריך למהדר אמלוכי ביה וידוע דהלכה כרבי יוחנן וכתב הרמב"ם בפ"ב ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא ה"ז פסול. ותימא דהא בגמרא אמרינן דרבי יוחנן מדמי ליה לשוטה וכל עניני שוטה לית בהו ממשא ואפשר דכיון דר"ל אמר כותבין משום דמדמי ליה לישן ליכא לפלוגי בין ר' יוחנן לר"ל כולי האי דלר' יוחנן אם כתבו ונתנו אינו כלום ולר"ל אפי' לכתחלה כותבין ומסתיין דנימא דלרבי יוחנן אם כתבו פסול מדרבנן והכתי קשה דבגמ' אמרינן דטעמא דר"ל דאמר כותבין באחזו קורדייקוס משום דשמיה בידן כלומר שרפואתו בידינו כדאיתא בגמ' ומ"ה מדמי ליה לישן ולא לשוטה משמע דהיכא דלאו שמיה בידן כגון שאר אחוזי רוח רעה זולת קורדייקוס מודה ר"ל דלשוטה מדמינן להו וכיון שכן אפי' לר"ל אם כתבו ונתנו קודם שיבריא אינו כלום וא"כ הרמב"ם ה"ל לפרושי דדוקא בדשמיה בידן הוא דפסול אבל לאו שמיה בידן בטל נמי הוי ועוד שלא הזכיר הרמב"ם קורדייקוס אלא מי שהיה רוח רעה מבעתת אותו ורוב המבועתים מרוח רעה לאו שמיהו בידן: **ג ושאל** הרשב"א הא דאמר רבא עתים חלים עתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו קי"ל כוותיה ואם ניתן בשעה שהוא חלים גיטו גט או לא קי"ל כותים ואין גיטו גט עד שיתפה ואסתפק לי הא משום דמשמע בירוש' דר' יוחנן דאמר גבי אחזו קורדייקוס לכשיתפה' פליג עליה: **תשובה** איברא מסתברא דעתים חלים ועתים שוטה בשעה שהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו ודר' יוחנן לא פליגא וכדבעינן למיכתב ואפילו למאי דסבירא לך דפליגא אם איתא הא קי"ל כרבא דבתרא הוא ובן פסק הרמב"ם בפ"ב מה"מ ובן פסק רבינו האי ובודאי דהכין הלכתא מהאי דבר הטיא דפ"ב דכתובו' ומסתברא דאפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי הרי הוא כפקח כמאי דמילתא דקא אמרי' כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו לא בבדיקה בהשתק אלא שהוא חלים שהוא מדבר בעניניו ואינו קורע בגדיו ואינו לן בבית הקברות ואינו יוצא בלילה ואינו מאבד מה שנותנין לו שהם סימני שוטה כדאיתא בירושלמי דגטין ובתרומות ואע"פ שהוא תשש ועדיין סימני חליו ניכרין בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא כאדם המתחזק מחליו אפי' הכי בשעת חלימתו הרי הוא כפקח לשעתו עכ"ל ועיין במה שכתבתי בסי' א' וגם במה שאכתוב בסימן זה: **לפיכך** שכיב מרע שמצוה לכתוב גט לאשתו צריך לדקדק בו שהיה שפוי וכו' בר"פ מי שאחזו (שם) גבי הא דא"ר יהודה אמר שמואל שהה בו כדי הלוך רוב שני רמז ואם כתבו גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו דאמרי' הכא דעתא גילתא היא כתבו סתום בגט ש"מ או הרי דצריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בנתים אפי' נתפקח לבסוף אינו מועיל ופעמים שש"מ אינו בדעתו ומספקא אי חשבינן ליה כשוטה או שמא תונבא בעלמא הוא דנקטיה וכישן דמי עכ"ל ואין כוונת הטור כדמשמע לכאורה דכל היכא שנכתב בעודו שפוי ונתקלקל ואחר ונשתפה ונתנו לו כשהוא שפוי דכיון שנתקלקל בנתים הוא פסול דבכל כה"ג משמע לי דכשר הוא דהא כשאמ' כתבו גט לאשתו ואחזו קורדייקוס ואמר אל תכתבו לבי ליגלא דעתיה כותבין ולא צריך לאמלוכי ביה אלמא אחיזת קורדייקוס לא ביטלה את דבריו הראשונים וה"ה שלא תבטל את מעשה כתיבת הגט וליכא למימר דהא דלא ביטלה אחיזת קורדייקוס את דבריו הראשונים היינו דוקא היכא דשמיה בידן דומיא דקורדייקוס אבל היכא דלאו שמיה בידן יבטל דהא ר' יוחנן דקי"ל כותיה לא מפליג בהכי דכיון דמחוסר מעשה לשוטה מדמינן ליה אבל כותבה לגט ואח"כ נתקלקל דעתו ונתנו לה בעודו מקולקל אע"פ שנשתפה אח"כ לא אמרינן איגלאי מילתא דשפוי היה כשנתנו לה הגט ותונבא בעלמא הוא דנקטיה והגט כשר אלא מספקינן שמא שוטה הוא באותה שעה וה"ל ספק מגורשת: **אע"פ** שתמצא בסדר כתיבת הגט להר"א בפסקיו סוף מסכת גטין שכתב וז"ל ואם ש"מ מצוה לכתוב גט יזהר הסופר שיהא החולה שפוי ומיושב בדעתו מתחלת כתיבת הגט עד גמר נתינתו שאם תטרף דעתו בנתיים אע"פ שתחזור דעתו עליו הגט פסול עכ"ל ולשון זה מוכיח כדמשמע לכאורה מדברי הטור דע שטעות הוא שנפל בספרים וכך לשונו יש כתיבתו במקום נתינתו שהרי רבינו וגם רבי ירוחם כתבו השם שהתיבה בתיבה וכתבו עד גמר כתיבתו וגם הוא ז"ל בתשובותיו כלל מ"ו בסדר סדר הגט כתב יזהר שיהא החולה שפוי ומיושב מתחלת כתיבת הגט עד גמר נתינתו עד גמר כתיבתו משמע דאכתיבה קאי כלו' עד גמר כתיבתו וגם בכל מ"ש סי' י"א משמע מדבריו דלא בעינן שפוי אלא בשעת כתיבה ונתינה אבל בין כתיבה לנתינה לית לן בה וגם הגהות ב"ב מס"ג בשם התרומה מ"ג כתבו דמור"י היה ליזהר בשעת כתיבה וגם המרדכי והגהות ב"ב שם אמרו בשם ר"י דיש ליזהר בשעת כתיבה ולא הזכירו נתינה בכלל משמע דהא מיהא בין כתיבה לנתינה אע"פ שיתקלקל לית לן בה לכולי

עלמא

עלמא דאפי' על שעת נתינה דכיון אי בעי' שיהא שפוי כמו שהכתוב בסמוך בס"ד : וד"ע' הרשב"א והר"ן שהצריך שיהא בדעתו בשעת נתינ' ג"כ והביאו ראיה מהירוש' נתן לה את גיטה ואמ' לה לא יהא גט אלא למחר נכנס קורדייקוס פלוגתא דר"ל ור' יוחנן כלג"ד ר' יוחנן צריך שיהא בדעתו בשעה שהג' גוף' והרש"בא כת' עוד וק"ל דהא אמרי' לקמן בפרקין גו' לא תתיה עמו וכו'

באו' מעת שהכי בעול המסמ' שאינו רוצה שיחול הגט אלא רגע אחרון שהוא בעולם ואותה רגע א"א לבודקו ומדברי רבותינו בעלי התו' נ"ל שאין מקפידין אלא בשעת נתינה ושלא כדברי הירוש' והתוס' זכ"לע עכ"ל. ולגירסת התוס' שבידינו פשיטא דמקפידין הם על שעת נתינה נמי דלא לוסיף עלה להקפיד בין שעת כתיבה לנתינה ואפי' לגירס' התוספו' שביד הרש"בא דלא מדכרו אלא שעת כתיבה איכא למימר דהיינו דגמרא נקטי דמיירי באחזו קורדייקוס בשעת כתיבה אבל אין ה"נ שיש ליזהר גם בשעת נתינה : והאי' זהירות מדברי רבי' נרו' דהיינו לומר דס"מ צריך בדיקה דהרי כת' שבעל העיטור חולק על הר"אש וכתב כיון שצוה לכתוב כותבין אפי' נשתתק ובודאי דלא מיירי בעל העיטור בראיתו שאין דעתו מיושב אלא בס"מ שתו' איירי דלדידי' אפי' בנשתתק כותבין ולהר"אש אין כותבין אפי' לא נשתת' דהא בכל ש"מ איירי ומ"מ ליכא למימ' דלהר"אש יהא צריך לבדוק ש"מ ג"פ כדין מי שנשתתק אלא היינו שצריך לחקרו קצת לראות אם דעתו מיושב ולא יהו כמו החולי' שמדברים ואינן יודעים מה מדברים' דהא אמר בלעז דכל שהוא מדבר בין הרי הוא כשוטה וכמו שכתב בעל התרו' ובמשמע' מדברי הרא"ש דלא בעי בדיקה ג"פ אלא בבדיקה קלת סגי שכתב בפסקיו וז"ל וצריך ליזהר בש"מ שהוא ליתן גט שתהא דעתו מיושב עליו ואף בשעת כתיב' משום דחולה פעמים שדעתו מטורפת עליו ועתים חלוש עתים שוטה ואפי' לר"ל דמדמי קורדייקו' לישן היינו משום דרפואתו בידינו או שמא אפי' לרבי יוחנן כישן דמי משום דלא מחום מעט דרגיל שתתישב דעתו ממילא וטוב ליזהר עכ"ל ואילו היה דעתו דבעי בדיקה ג"פ לא ה"ל לכתוב שתהא דעתו מיושבת אלא ה"ל למימ' צריך לבודקו כדין מי שנשתתק ועוד שכת' בסוף לשונו וטוב ליזהר ואין לשון זה מורה על בדיקת ג"פ דא"כ ה"ל וטוב לבדקו וכן כתב רבינו ירוחם בח"ד ש"מ שהוא ליתן גט לאשתו צריך שתהא דעתו מיושב עליו אפי' בשעת כתיב' וא"ע שהכת' סמוך לזה וכן גוסס צריך בדיקה דמשמע דש"מ כמי צריך בדיקה הכיא בדיקה לאו בדיק' ג"פ היא דאם כן ה"ל למימ' צריך בדיק' כדין מי שנשתתק אלא ודאי האי צריך בדיקה היינו שאם הוא ידוע צריך בדיקה קצת כמו שכתבתי ודין נשתתק שצריך בדיק' ג"פ כתב בח"ו : ובעל העיטור כתב שאין צריך וכו' ז"ל במאמר שביעי ומסתברא דאמר כתבו ואחזו קורדייקוס דדעתא שגשתא הוא דאין כותבין אלא לכשישתפה אבל ש"מ שאמר כתבו ונשתתק כותבין וכותנין עד שעת כטיל נשמה דדעת' צילתא ובישותא היא דנקטיה ולא מחזקינן ליה בדעת' שגשתא תדע דהא בשמיע' הקול פעם אחד דיו ובנשתתק מתוך חליו דיו בהרכנ' הרא"ש אחד כדגרסינן בירוש' שמע מינה דלא מחזקינן ליה כשוט' ואי"ה מ"ד נשתתק ספק שוטה ולא דייק לן ואם איתא כי בדקינן ליה ג' זימני מאי הוי לבוי בשע' בדיקה כחלום ולבתר הכי כשוט' לאוס דלא פקח ונשתט' הוא ולטולי' יהא צריך בדיק' עד סיגי' גט לידה דהא אין כותבין עד שישתפו' ועוד שוטה בבדיק' מי יהיב גיטא אלא שמע מינה דנשתתק לאו כספק שוטה הוא ש"מ והא דאמרינן שיחיא דלאו לאו נקטיה לאו משו' שוטה הוא דהא שוטה בחדא מילא לא צריך אלא מילא דחולי הוא לא כמו שוטה ומעשה בא לידי בהכיב מרע שאמ' כתבו גט ונשתתק מתוך חליו והיה לו אח במדינת הים וכתבו ונתנו לה על פי עכ"ל ורש"י כרא' שסובר דנשתתק בשוט' מספקי' ליה שכתב על ודילמא שיחיא דלאו לאו נקטי' חולי שגעון שמלמדו תמיד להרכין ראשו וכן דעת הרמ"בם בפ"ב שכת' וצריכין לבדקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו ומה שהקשה בעל העיטור דהוי כעת' שוטה עתים חלים י"ל שכל שבדקנוהו ומצאנו דעתו מיושבת תו לא מספקינן ליה בשוטה דאם איתא דמחמת שטות נשתתק לא היתה דעתו מיושב בשום שעה כנ"ל. ואפשר דהיכא שלא בדקו הסכיב מרע וכתבו הגט על פיו בדיעבד מודים התוס' והרא"ש דכשר שטוב ליזהר לכתחלה משמע [*] ד"מ (נ) וזהו

ואפשר דאפי' בנשתתק מתוך חליו ולא בדקוהו מודים דכשר בדיעב' היכא דלא אפשר בעוברא דבעל העיטור · ומיהו בנשתתק מתוך בוריו משמע דאפי' בעל העיטור מודה דבעי בדיקה ואם לא בדקוהו נראה דמידי ספיקא לא נפקא · והיכא שהתברר לנו שהיה מטורף בשעת גווי או בשעת כתיבה ונתינה בטל הוא לכולי עלמא ונרא' דה"ה לחיה מטורף בשעת נתינה לדברי המצריכים לבודקו בשעת נתיב' מדברי התוס' שכתב הרשב"א שאין צריך כ"ע : ולענין אם התחילו לכתבו כשהיה שפוי ונתקלקל והניחו מלכתוב וחזר ונשתפה וגמרו שכתיבה"ל דלפי מה שהוכחתי בתחל' דבורים דשטותו אינו מבטל לא דבריו ולא מעשיו הראשונים הכא נמי דכותיה אע"פ שנתקלקל עתה מה שכתבו בעודו שפוי כשר הוא וחוזרין וגומרים לכשישתפה :מי שנשתתק ושאלוהו אם ירצה שיכתבו גט לאשתו וכו' ג"ז שם במשנה (דף סו) נשתתק אמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו ופרש"י דג' פעמים היינו ג"פ לאו וג"פ הן שהם ששה וכן כתבו התוספות והרשב"א והר"ן וכן אמרו בירוש' נכתוב לאשתך הן לאמך לאו לאשתך הן לבתך לאו לאשתך הן לסמותך לאו וכ"כ מדברי סמ"ג ורבי' ירוחם ואע"ג דאמרי' בסוף פירק' גופי' לא יכתבו הגט עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב וכו' כבר אמרו בירוש' שהיא שמיעת הקול היא הרכנת הראש דכיון שעוש' בגופו מעשה שמוכיח שמכוין להם שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו חשיב כאילו מכוה כן בפיו · ואמרי' בגמרא וליחוש דלמא שיחיא דלאו לאו או דהן הן נקטי' ופרש"י שיחיא דלאו לאו חולי שגעון שמלמדו תמיד להרכין בראשו

בהרכנ' לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלה' אמר רב נחמן דאמרי ליה בסרוגין ופר"שי בסרוגין ממתינין בין הרכנה להשאלה שעה וחוזרין ושואלין לו אותה שאלה עצמ' ופריך תו ודילמא שיחיא דסרוגין נקטיה ופר"שי שיחא דסרוגין להשהות ולהרכין בעניין זה להשעות ומשני דאמרי ליה חד לאו ותרין הן חד הן ותרין לאו ופי' רש"י דכי האי שיחיא לא נקטי' כלומ' דאין דרך למינקט כי האי שיחיא וכת' הר"ן דאע"ג דבירו' חד הן וחד לאו חד הן וחד לאו לא ק"ל הכי אלא כדאמרי' בגמ' דידן חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן ונ"ל הם' המרדכי כת' בשם ראבי"ה דירוש' לא דק בלישניה דודאי חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן בעינן דאי חד לאו וחד הן איכא למיחש דלמא שיחיא דסירוגין נקטיה ובתר הכי אמרי' בגמ' תני ר' ישמעאל תלא אומרי' לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמי' בימות החמ' מאי ניהו אילימא גלופקרי וסדיני ניחוש דלמ' קורא אחדיה אי נמי חמה אלא בפירי. ופרש"י בפירי שאינו מצוי' באותו שעה וכתבו התוספו' דאין לפ' ששואלין אותו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או אם אכל אותו למכוה כבושין בדבש או בענין אחר אלא ששואלין אם רוצה שילקטו אותו מן האילן (וכ"ה במרדכי שם) והרי"ף והרא"ש כתבו כל סוגיא זו משמע דס"ל דלא פליג רבי ישמעאל אמאי דפריך רב נחמן אמתני' אלא דרב נחמן אתא לפרושי דבדקינן ליה בסירוגין ובחד לאו ותרין הן וכו' כי היכי דלא נימא שיחא דהכי והכי נקטיה ור' ישמעאל אתא למימ' דבדקינן ליה בפירי וכיוצא בהם דאי בדקינן ליה בגלופקרי איכא למי' קורא אחדיה וכן בכל דבר דאיכא למיתלי כה"ג לא מהניא בדיק' דבדיק' לא מפקא לן מספיקא אלא היכא דליכא למיתלי במידי בגון בדיק' פירי ואם כן בעינן לבודקו בפירו' וכיוצא חד לאו ותרין הן וכו' ובסירוגין גם תוספו' כתבו דאין כרא' לומ' דר' ישמעאל פליג' דבדיק' דמתני' למה לא תועיל אלא דקתני בדיק' עדיפ' טפי דליכא למימ' בהם דשיחא דלאו או דהן נקטי' שהיא חכמ' גדול' בין שאינו טועה בין ימות החמה לימות הגשמים אפי' בעינן ג' לאו וג' הן סירוגין לא בעי עכ"ל ואע"ג שמפרשים דלא פליגי הם חלוקי' מדרך הא' שכתבתי בהא דפשיטא להו דבבדיק' דר' ישמעאל לא בעי סרוגין ומספקא להו אי בעי ג' לאו וג' הן ורבי' ירוחם בח"ו כרא' שתופס עיקר דבבדיק' דר' ישמעאל לא בעי אפי' ג' לאו וג' הן שכתב שבדיק' היא שיאמרו לו בסירוגין ואמרי' ליה חד הן ותרי לאו וכו' או בודקין אותו בפירו' משמע דבבדיק' פירו' בחדא זימנא לחודה סגי וכ"כ סמ"ק אבל המרדכי כתב בשם ר"י דר' ישמעאל פליג אבדיק' דמתני' וסבר דלא מהני אומר' לו נכתוב גט לאשתך גט לאמך וכו' אלא בדיק' פירי דוקא מהני דליכא למיחש בה דשיחיא דלאו או דהן נקטיה כיון שאין טועה בין ימות החמה לימות הגשמי' ואפי' בע"ג' הן וג' לאו סירוגין לא בעיא ולפי זה קי"ל כסתמ' מתני' דלא מפלגי בין בדיק' פירי לשאר בדיקו' והלכך נקטי' דכל בדיק' מהניא ואפי' בבדיק' פירי בעיא ג' לאו וג' הן ובסירוגין · ורבינו לא הזכיר שבודקין אותו בסירוגין ואין לומר דמפרש כפי' התוס' דבבדיקה דרבי ישמעאל לא בעינן סירוגין דאם כן ה"ל לפרושי דס"מ בבדיק' פירי אבל בבדיק' אחרת צריך שיבדוק בסירוגין וכ"ל שסובר דכיון דאסיקנא דבדקינן ליה בחד לאו ותרין הן וכו' ממילא הוי בוד' ע"י סירוגין שהרי אם שבדקוהו בחד לאו מניחין מלבדקו בלאו ובודקין אותו בתרי הן ואח"כ מניחין מלבדקו בהן עד שבודקין אותו בלאו הכל שמניחין מלעשות סדר שהתחילו נקרא סירוגין וכן כת' הירושלמי שכת' נכתב במסרגין לך נכתוב גט לאשתך והוא אומ' הן לאמך והוא אומ' לאו דמשמ' דפי' מסרגין היינו לשפשף בתשו' לאו בין הן להן ולפי זה אפש' לומ' דכי אמ' רב נחמן בסירוגין היינו לומ' דבדקינן ליה בחד לאו ותרין הן כדמפ' בתר הכי אלא דאידך סבר דסירוגין היינו שממתינין בין הרכנה לשאל' שעה וכדפי' רש"י ומ"ה אקשי ליה ודלמ' שיחא דסירוגין נקטיה והכי ליה דכי אמ' בסירוגין לאו למימר' דבהמתנ' לחוד סגי אלא דה"ל חד לאו ותרין הן וכו' ולפי זה מה שכתבו התום' אפי' בעי ג' לאו וג' הן סירוגין לא בעי ה"ק סירוגין לא בעי כלומ' להפסיק בהן בין לאו ללאו או בלאו בין הן לכן אלא בב' לאו דכופין וב' הן רצופין סגי ואיכא למידק עוד בדברי רבינו שלא כתב אלא בדיק' פירו' ואין לומר דהיינו משו' דס"ל כפי' המרדכי בשם ר"י דר' ישמעאל פליג אבדיק' דמתני' ומפרש סירוגין להמתין מעט בין שאלה לשאלה ומ"ש המרדכי אפי' בעי ג' לאו וג' הן סירוגין לא בעי ה"ק אפי' אי בעי שיבדקנו ג' פעמי' לאו וג"פ הן בחד לאו ותרין הן ותרין הן וחד לאו כדאית בגמ' סירוגין דהיינו להמתין מעט בין שאלה לשאלה לא בעי ודברי רבינו הם כלל ופרט דמעיקר' כת' בודקין אותו בדברי' אחרי' ששואלין איתו דבר שראוי להשיב עליו ואח"כ פי' דהיינו בדיק' פירו' דוקא מדלא הזכיר בדיק' אחרי' דכיון דהרי"ף והרא"ש כתבו דברי ר' ישמעאל בהדי מילי דאמוראי דפירשו בדיק' דמתני' ולא פסקו הלכה משמע דסבירא ליה דלא פליגי וכמו שכתבתי ה"ל לרבינו לכתוב דעת הרא"ש במנהגו בכל מקום ואח"כ יכתוב סברא אחרת ומדכת' סתם משמע דאדעת הרא"ש סמיך וכבר הוכחתי דלדעת הרא"ש לא פליג רבי ישמעאל אבדיק' דמתני' ועוד דאפי' נימא דר' ישמעאל פליג מנא ליה להכינו למפסק כותיה ודלא כסתם מתניתין ואמוראי שפירשו אותה ודלא כירושלמי שפירש נכתוב גט לאמך וכו' אלא י"ל דבדיק' פירות טוב לשאר בדיקות כמו שכתבתי לעיל וכן דעת סמ"ג שכתב בודקין אותו בפירי או כדמפרש בירושל' נכתוב גט לאמך וכו' והא דנקט בדיק' פירות מפני שהוזכרה בגמרא וגם לאשמועינן דאי בדקוה בגלופקרי וסדיני לאו בדיקה היא ומה שכת' בתחל' דבריו בודקין אותו בדברי' אחרי' ששואלין אותו דבר שראוי להשיב עליו וכו' היינו אי זו בדיקה שהיא בין בדיק' פירות בין נכתוב גט לאמך וכו' או שאר בדיק' ואח"כ פירש שאם בדקוהו בדברי ימות החמה וימות הגשמים לא יבדקוהו בדברי' הנמצאי' באותו זמן וכו' : והרמב"ם כתב בפ"ב מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמרו

אבל אם שאלוהו בקיץ אם רוצה ללבוש בגדי חמים הראויין לחורף ומשיב הן אינו בחזקת שוטה דשמא אחזו קור וכן אם משיב הן בחורף על בגדי הקיץ יש לתלות שמא אחזו חום והוי ספק מגורשת ודווקא כשנשתתק או אלם השומע ואינו מדבר סומכין על רמיזתו להוציא אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אינו מוציא את אשתו ברמיזה במה דברים אמורים שנשאה כשהיה פקח ונשתטה או נתחרש או שנפלה לו יבמה מאחיו אבל נשא בשהוא חרש אפילו היא פקחת מוציא ברמיזה וגוסס פירש ר"שי שהוא חשוב כמת ואינו מוציא את אשתו וכן פסק ר"ח אבל ר"י כתב שחשוב כחי ויכול לגרש וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל שחטו בו שני או רוב שני וכן ראוהו מגוייד או צלוב והחיה

ואמרו לו כתבו גט לאשתך וכו' בפירוגין בראשו בודקין אותו ג"פ בפירוגין אם אמ' לכם על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו וצריכי' לבדקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו עכ"ל ומדבריו למדנו דס"ל דל"ש לן בין בדיקת פירות לשאר בדיקות וכמו שכתבתי למעלה ושלא כדברי מתום שסרי לא הזכיר בדיק' פירו' כלל אך יש לדקדק בדבריו שלא הצריך בדיק' אלא ג"פ לבד ובגמ' משמע דבעי' ססס וכן בירוס' כמו שכתבתי לעיל ואין לומר דלעולם ג' פעמים בעי דג"פ בפירוגין ססס וכמו שכתבתי לעיל לדעת רבינו דסא כיון דאוקמו דאמרי דאמר ג"פ בפירוגין אקשיא ודלמא שיחיא דפירוגין נקטיה עד דסני דבדקי' ליה בתרי הן וחד לאו וכו' א"כ משמע דפוסק בין שאלה לשאלה מיקרי כמי פירוגין וכ"ל להרמ"בם לפרושי דסאי פירוגין לאו בפוסק בין שאלה לשאלה היא אלא שפואל שאלה מעין ראשונה לכך כ"ל דלהרמב"ם א"כ לבדקו אלא ג"פ ומאי דאמרי' בגמ' חד לאו ותרין הן חד הן ותרין לאו וכו' וכן מה שאמ' בירוש' כתוב לאשתך נכתוב לאמך וכו' לאו למימרא דכולהו שתא בעי' דא"כ ה"ל למיתני במתני' בודקין אותו ו' פעמי' אלא ודאי בג"פ סגי ובגמ' או או קאמרי בלומר או חד לאו ותרין הן או חד הן ותרי לאו וכן בירוש' או או כמי קאמר כתוב לאשתך נכתוב לאמך לאשתך או לכתוב לאשתך לאמותך ואכתי קרי' עיוכא שלא כת' שיבדקוהו בחד לאו ותרין הן כדאית' בגמ' או בחד לאו וחד הן כדאית' בירוש' בי היכי דלא כימא שיחא דפירוגין נקטיה וכ"ל דס"ל דהכי אמרי' בגמ' חד לאו ותרין הן דוגמא בעלמא קאמרי וה"ה לחד הן וחד לאו כדאי' בירו' או לכל גוונא דנפקי' ביה מידי ספיקא דשיחא דפירוגין ולפי' אתם וכלל בכל בה"מ ס וצריכין לבדקו יפה יפה דהיינו לומר שמדקדקין בענין בדיקתו דלא נקטיה שיחא דהן או דלאו וכ"כ מדבריו בפי' המשנ' שכתב והרכין בראשו ר"ל שירמוז בראשו רמיזה תורה תשובה נכונה לשאלו' שישאלו לו בכל ענייני הפירוגין בכל מה שאפשר עכ"ל הרי שלא הזכיר שיבדקוהו בחד הן ותרין לאו אלא תלה הדבר בדעת בודקין אותו כמו שעשה בפ"ב מהלכות גירושין וגם ממה שלא פי' במשנה שיבדקוהו ו' פעמי' ללמוד שדעתו כמו שכתבתי דבג' זימני סגי בפשטא דמתני':

אבל אם שאלוהו בקיץ אם רוצה ללבוש בגדים חמים וכו' זהו מה שאמרו איבעיא בגלופקרי וסדיני דילמא קורא אחדיה וכו' ויש לדקדק וכי מפני מאי חששא נכתו' הגט ותירץ הרא"ש בא בתשו' דה"פ למה כעגן אשה זו דמיד שלא כיון דבריו גם משאינו בדעתו ולא נבדוק אותו יותר דילמא קורא אחדיה ונכרכבו בדיקות אחרות. ורבינו מפרש דכ"מ אם כתבו גט על פיו דהויא ספק וא"ע"פ שהרא"ש בא לא רצה לתרץ דכי אמרי' ניחוש דילמא קורא אחדיה דהיינו לענין דהויא ספק מגורשת דהיינו משום דמתני' פותבין ואין כותבין קתני אבל לענין דינא ודאי הויא ספק מגורשת והיכא שלא בדקוהו כלל וכתבו גט ע"פ הרכנתו ונתנוהו לה יש לדקדק וכה דחשבינן לה ספק מגורשת ואין לספקו לישנא דעיכן רבי' בססיא דאיכה ודאי מגורשת וכ"ש היכא דבעא גלופקרי בימות החמה דרבי' בא ללמד דלא תימא דבעא גלופקרי בימות החמה שוטה הוא והגט בטל קמ"ל דאיכו בחזקת שוטה דאיכא למימר קור אחדיה וה"ל כאילו לא בדקוהו דספק מגורשת הויא: ואם אותו שנשתתק כתב בכתב ידו שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו אם צריך לבדקו אם לאו כתבתי בסי' שקודם זה: כתב הר"ן דאמ' בירו' דמתני' בנשתתק מתוך בוריו אבל אם נשתתק מתוך חליו דיו פעם א' אלא שמן התו' כתב שאפי' בנשתתק מתוך חליו בעי בדיקה ג"פ וכ"ד כל הפוסקים שכתבו סתם נשתתק ולא חלקו בין מתוך בוריו למתוך חליו. ואם שחטו בו רוב שנים או כפל מן הגג א"י בעי בדיקה או לא כתבו' בס"ם זה כה"ד. ואם אמ' כתבו גט לאשתי ונשתתק כבר כתב רבי' לעיל בסמוך שדעת בעל העיטור שאין צריך לבדקו וסחולקין עליו. ואפש' דע"כ לא קא' בעל העיטור אלא בנשתתק מתוך חליו אבל מתוך בוריו מודה דבעי בדיקה: ודווקא בנשתתק או אלם השומע ואינו מדבר וכו' אלם הוא שמתחלת בריאתו שומע ואינו מדבר ומשמע בגמ' ריש מי שאחזו (דף עא) דקא"ר זירא אמתני' דנשתתק אלם קאמר וכו' דנשתתק נקרא אלם ומשמע שדינם שוה ולכאורה כ"ל דאלם מעיקרו איכו צריך בדיקה דכשם שכונסת ברמיזה כך מוציא ברמיזה דומיא דכשא בשהוא חרש ואם מפני שהוא אלם מספקינן ליה בשוטה א"כ לא היה בקדושיו ממש ומיהו אפשר דכיון שאינו חרש גמור לא מספקינן ליה בשוט' לגמרי אלא מספקינן בעתים חלום עתים שוטה ושמא כשכנס היה חלום ועכשיו כשמגרש הוא שוטה ואכתי קשה א"כ ניחוש שמא אחר שבדקנוהו חזר לשטותו ובשעת כתיבת הגט שוטה היה דבשלמא בנשתתק לא חיישי' להכי משום דאיכא למימר דאם איתא דמחמת שטות נשתתק לא היתה דעתו מיושבת אבל באלם מתחלת ברייתו שכתבתי דמספקינן ליה בעתים חלום עתים שוטה קשה והכי אמרי' בר"פ חרש דאי הוה אמרי' ל"א דחרש עתים חלום עתים שוטה קדושי' מכי מקדש ברושי' לא מכי מגרש ואם איתא אמאי מכי לגרש ע"י בדיקה לכן נראה שאינו צריך בדיקה ומדברי רבי' אין להכריח דבעי בדיקה שאפשר שמה שהשוהו לנשתתק היינו לסמוך על רמיזתו לא לענין שצריך לבדקו ומכאן לכרס"ב א"ש שכתב אסביא דא"ר ... אלם קאמר וכו' דלר' זירא אלם כמי איכו מגרש אלא בבדיקה כנשתתק ולא עוד אלא דאפשר דפקח ונשתתק טפי עדיף מאלם מעיקרו כרס"בג דבשמו' דעדיף ליה טפי פקח ונתחרש מחרש מעיקרו וכ"ע עכ"ל ורבי' שכת' דאלם כמי סומכין על רמיזתו משמע דפשיט' ליה דלא עדיף נשתתק מאלם מעיקרו וטעמיה מדלא אידכר שאינו יכול לגרש ברמיזה אלא חרש וחרש שדברו בו חכמים איכו שומע ואינו מדבר ואם איתא אלם מיבעי ליה למיתני דהוי אידוש טפי מיהו לענין אי בעי בדיקה אם בכשר שבא ס"ל דלא עדיף מנשתתק איכו מה שהקשיתי על זה כרבי' ישוב: ולענין מדבר ואינו שומע אי בעי בדיקה או לא כתבתי בסי' שלפני זה ד"ה (ד) ואם נתנה מדבריהר"ן דאדב' ואינו שומע הוי כשומע ואינו מדב' וצריך נ"כ בדיקה. גבי ואף אם הוא חרש אפי' הוא שומע אלא שאינו מדבר או אפילו פקח וכתב להם בכתב ידו וכו': אבל חרש שאינו שומע

ואינו מדבר וכו' ביבמות ר"פ חרש (דף קיב) חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרש רצה יוציא רצה יקיים נשתטה לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה איכו מוציא עולמית ופרש"י נתחרש הוא אחר קדושין הואיל וקדושין גמורין הם לא יוציא עולמית עכ"ל ואפי' כתב כתבו גט לאשתי אין כותבין לכ"ע כדאסיקנא במי שאחזו עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין גט לאשתו וטעמא משום דכל שאינו שומע ואינו מדבר דעתא שגיסתא אית ליה וכשוטה חשיב: וכמ"ש או שנפלה לו יבמה מאחיו פקח אבל כשהוא כשהוא חרש אפי' היא פקחת מוציא ברמיזה הכל פשוט בפ' חרש במסכ' (דף קיב) שני אחים א' חרש וא' פקח נשואים לב' נכריות פקחות וכו' ובמשנ' ב' אחים חרשים נשואים לב' אחיות פקחות או חרשות וכו' וכת' בירו' אמתני' דחרש שנשא פקחת וכו' כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה מתני' בשקדשה בכסף אבל אם קדשה בבעילה קדושיו לאו מעשה וגירושיו איכו. וכתבו בעל כ"י אבל לא ראיתי לא' מהפוסקים שכתבו כן: וכמ"ש רבי' מוציא ברמיזה דוקא רמיזה קאמר ולא קפיצה דתנן בהניזקין (דף נט) חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין ופרש"י רמיזו בידיו ובראשו קפיצה עקימת שפתים שכא קפצה פיה ואיכו סגי ניכר כרמיזה ופערוק פי' רמיזה בעין ובידו קפיצה בפיו ובגמ' אמ' ר"ה מחלוקת במטלטלין אבל בגטין ד"ה ברמיזה איכא דאמ' אמ' ר"ה כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגטין והרי"ף כתב דהכיזקין תרי ליסני דר"ה ודברים מי שאחזו הבי' אגב גררת מתני' דחרש רומז ונרמז וכתב ליה בתר להוריה ומשמע דהכבן בתירא ס"לו כר' אם דטעמי' מדא"ר כ"ד דבריו אליבא דבן בתירא אלמא הלכתא כותי' ולא מסתברא לי דבכל התלמוד מפרשי' אמוראי דברי התנאי ליישב פי' המשנה במה שחלקו אע"ג דלית הלכתא כותייהו והבא להקל כרי"ף אי' עכ"ל ובעל העיטור במאמר כ"ב ר"ח כבן בתירא ס"ל אלא דקא כיון דאמת תרי ליסני דר"כ תפס לחומרא בכל בליסנא קמא דדברי הכל ברמיזה ולא בקפיצה וקמי' מסתבר לן דבקפיצה מגורש בליסנא בתרא אליבא דבן בתירא ומסתבר לן כר"ח דאת רשב"ג תוך הלכתא במתני' ואית דמפרשי קפיצה יות מן הרמיזה ירוש' קופץ ונקפץ סוור ומסתוו קופץ ונקפץ ממקום למקום עכ"ל ולמאי דסבר הר"אש כדע' הרי"ף דקופץ וקל מהרמיזה ק"ל כבן בתירא א"כ דמאי דתנן בפ' חרש כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה דמתני' פכ"ע דמדילא בקפיצה סגי וכ"ש ברמיזה והרמב"ם בפ"ב לא הזכיר קפיצה אלא רמיזה משמע דלא ק"ל כבן בתירא דס"ת מתני' רמיזה דוקא דקט ואפשר שג"ז דעת הרי"ף ולא הזכיר דברי ר"כ אלא ללמדנו דלית ק' דהלכה כותי' גטין כמי ברמיזה ולא אמרי' דמה דסגי בקפיצה מפני שגיגות מפסט מסכי' דפ' חרש והכיזקין כה חרש גמור הנה כשהוא חרש ברמיזה הני ליה לגרש וא"כ בדיקה דבדיקתו אינו מוכיח אותו מחזק דעת שגיסתא דהא אם נשאה כשהוא פקח ונתחרש אינו מגרש אפי' ע"י בדיקה וסיה דכשא בשהוא חרש מ"ס שרי ליה לגרש אע"ג דדעתיה שגיסתא דכשם שכנס ברמיזה ולא היו קדושין גמורין כך מוציא ברמיזה וכן משמע לכאורה מדברי הפוסקים מדלא הזכירו הבדיקה אלא בנשתתק אבל מצאתי לרבי' ירוחם שכת' בח"ו שגם שחרש כריך בדיקה בדינמי שנשתתק ולמה שכתבתי בסמוך דלסר"שבא בעי בדיקה אפש' דגם חרש בעי בדיקה כתוב בתשו' הר"אש סוף כלל ע"ה ושאל מי שהוא חרש ונוטה כותן יפה ומבין שמדברים עמו בקול רם אע"פ שדעתו איכו מיושב עליו כ"כ אם יכול לעשות מחילה או למכור או להקדיש דע כי כל מקום שהזכירו חרש אבל שוטה וקטן היינו שאינו מדב' ואינו שומע כלל וכך היו ממעטי אותו אבל אם שומע כשמדברים עמו בקול רם איכו חרש אלא שכבדו אזניו משמוע והרי הוא כמי שאינו מדב' עכ"ל וכתב רבי' בסח"מ סי' רל"ה: שוטה שכנס אין קדושיו קידושין דלא תקינו ליה רבנן נשואין כדאמרי' בר"פ חרש והלכך אין אשתו צריכה גט והוא שכנסה כשהוא שוטה מיהו היכא דכנס כשהוא שוטה ונשתפה וחזר וכנסה אפשר דאיכא למיחש שמא כשהיה שפוי בעל לשם קדושין: ואם הוא עתים חלום עתים שוטה כשהוא שוטה בשוטה לכל דבריו וכל מה שמקדש מגרש באותו שעה איכו כלום וכשהוא חלים כחלים לכל דבריו וקדושיו וגרושיו באותו שעה קיימי' ואפי' כשהוא כשהוא פקח לגמרי מגרש באותו שעה דהכי אמרי' בספ"ב דכתובות ובפ"ק דר"ה דעתים חלום עתים שוטה כשהוא חלום כחלים לכל דבריו וכשהוא שוטה כשוטה לכל דבריו וכ"כ רבי' ירוחם בנתיב כ"ג ח"ס בשם הרמ"ה וכ' עוד אין אנו יודעים בודאי הזמן שעומד בריא והזמן שהוא שוטה ה"ל ספק ופשוט הוא ועיין בתשובת הרשב"א שכתבתי לעיל בסי' זה: גרס"י בר"פ חרש בעי רב אשי מ"ט דר"א מיפשט פשיטא ליה דחרש דעתא קלישתא הוא ומי' מספקא ליה אי דעתא צילותא אי לאו דעתא צילותא לעולם חדא דעתא הוא או דלמא פשיטא ליה דדעתיה קלישתא ולאו דעתא צילותא הוא וכו' ופרש"י קלישתא דקה כלומר מועטת שאין מחודד להבין כשאר ב"א ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילותא אותה קצת דעת שיש לו אם צלולה היא ובמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר ודאי כוונתו כוונה ומשמע מהכא שמי שדעתו צלולה ומבין ומשיב הדברים על בוריין אע"פ שדלה ואלושה קידושיו קידושין גמורין וכן גירושיו ואם דעתו משובשת שאיכו משיב שום דבר על בוריו אין קדושיו ולא גירושיו כלום וכ"כ רבי' ירוחם בנכ"ב ח"ח בשם הר"מה: ס"סימני השוטה איתא בריש חגיגה ת"ר אי זהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמאבד את כסותו איתמר רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת ר' יוחנן אמ' אפי' באחת מהן והוקימנא לה בגמ' דעביד להו דרך שטות דאי לא עביד להו דרך שטות אפי' כולהו כמי לא חשיב שוטה ופסק הרא"ש בריש חולין כר' יוחנן ותניא תו בריש חגיגה אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו וכ"כ מדברי הרמ"בם הלכה כר"י שכתב בפ"ט מה' עדות השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל

והוא כענין בשאר דברים ה״ז פסול ובכלל סוטה יחשב עכ״ל. ומדכתב דבר מן הדברים משמע בהדיא דבר׳ יוחנן דאמ׳ אפי׳ באחת מהן ה״ל ולכאורה היה נרא׳ דחד מהני ד׳ דתני בגמ׳ בעי׳ ליחשב שוט׳ אבל אי עביד שאר דברי׳ אחרים דרך שטות אכתי בחזקת שפוי הוא כיון שאינו עושה דבר מד׳ דברים הללו אלא דמדברי הרמב״ם שלא הזכיר דברים הללו אלא פת׳ וכתב שנטרפ׳ דעתו וכו׳ בדבר מן הדברים משמ׳ דהני ד׳ דברי׳ ההויים בבריתא לאו דוקא אלא לדוגמא נקטינהו וה״ה לשאר דברי׳ ונרא׳ שהכריחו לפרש כן מדחזי׳ דבבריתא קמייתא קתני תלת ולא קתני מאבד מה שנותנין לו ובאידך בריתא קתני מאבד מה שנותנין לו ולא קתני אינך תלתא ואם איתא דהני ד׳ דוקא קשיא על בריתא קמייתא אמאי לא קתני מאבד מה שנותנין לו ובאידך בריתא לא קתני הנך תלת אלא ודאי הני לאו דוקא אלא לדוגמא נקטינהו והך בריתא נקטה הנך לדוגמא ואידך בריתא נקטה הך וזה שלא כדברי רבי׳ שמחה שכתבתי בסימ׳ קי״ט ובתשובות מה״רי קולון שורש י״ט כתוב שלא ידע מר מה שהשיב רבי׳ אביגדור כהן לר״מ על אודות הגט שניתן בווירצבורק וז״ל אם לא הוחזק שוטה בדברי׳ האמורים בפ״ק דחגיגה הרי הוא כפקח לכל דבריו עכ״ל ואם ירא׳ בעיני כ״ת דלאו דוקא הני דפ״ק דחגיג׳ אלא שדבריו הכמה בשום אף ע״ג דמתוך לשון רבי׳ אביגדור לא משמע כן ויראה בעיני כ״ת שהגיע זה להשגה גדול כמו הני דפ״ק דחגיג׳ אז ודאי יש להשגיח שהם וכו׳ וה״ל ריב״ש בסי׳ תמ״ח סימני השוט׳ מפורשי׳ בפ״ק דחגיג׳ אי זה שוטה היוצא יחידי בלילה וכו׳ ומפרש התם דעביד להו דרך שטות וכן כל מי שמאבד כל נכסיו לדעת כדתני׳ נמי התם איזהו שוטה המאבד כל מה שנותנין לו ואמרינן נמי בפ׳ מי שמת ההוא שטותא יתירתא חזא ביה דמסרר לכולהו עבדי׳ עכ״ל : טופס גט חרש כתב רבי׳ ירוח׳ בסוף נכ״ד דין גירושי חרש ושוט׳ נתבא׳ בסי׳ קי״ט וגוסס פרש״י דהיינו כמת וכו׳ אבל ר״י כת׳ וכו׳ דברי רש״י ור״י הם בפ״י יוחסין גמ׳ באות׳ בני זה ממזר וטעונותים ר״אותים כתובים שם באורך בתום׳ ובפסקי הר״אש ובריש פ׳ מי שאחזו בחדושי הרשב״א והר״ן והמרדכי ומסקנת הר״אש בפ״י יוחסין כר״י וכן דעת רשב״ם בפ״י״כ וכן דע׳ סמ״ג וסמ״ק וכן דעת רבי׳ ירוחם בנ׳כ״ד ח״ד מיהו משמ׳ מדברי המרדכי וסמ״ג וסמ״ק דכי אמרינן דיכול לגרש היינו במדבר דוקא אבל אם אינו מדבר לא ולא נ״ל אלא כיון דכחי חשבי׳ ליה דינו הוה ממש לדין ש״מ שנשתתק ולפי שראו הפוסקים הנז׳ דברי ר״י מדבר כתבו גם הם מדבר ור״י לאו משום גט אמרה אלא משום מתנ׳ דנקט בכדי מגרש ומתנ׳ לא הויא אלא במדבר דוקא גם הרשב״א והר״ן שכתבו בשם ר״י דגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וכל שהוא מדב׳ ודעתו מיושב׳ עליו מתנתו מתנ׳ וגטו גט משמ׳ מתנ׳ כתבו מדבר אבל לגט אפי׳ אינו מדבר הרי הוא כחי ותדע שהרי הביאו ראיה לזה מהגוסס דינו כחי מדאמרי׳ נמי שאחזו קצירי בו שהרמז ואמ׳ כתבו גט כותבין ונותנין ואין לך גוסס גדול מזה והרי הם ע״י רמז קאמ׳ דכותבין ונותנין וא״כ ה״ה לגוסס משמ׳ אולי דע״י רמז כותבין ועוד שהביאו ראי׳ לדברי ר״י מדתנן בתני׳ אמ׳ כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת כותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמ׳ והרי הם לא חילקה התוספתא בין מדבר לשאינו מדבר ועוד שהם מראיה שכתבו התו׳ שהב״ר״י לדבריו היא מדתנן בפ׳ כל הגט המביא גט ממ״ה והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזק׳ שהוא קיים ואמר בגמ׳ ל״ש אלא חולה אבל גוסס הרוב גוססין למיתה לא משמע דמשום שאין מחזיקין אותו בקיים הוא דלא יתננו לה הא ידעי׳ ביה שעדין חי הוא נותנין ומשמע דאי הוה ידעי׳ שהוא חי היה נותנו לה ולא הוה מפלג׳ בין מדבר לנשתתק וכן משמע מדברי התוס׳ בפ״י יוחסין שכתבו משמ׳ מתוך פרש״י דכתיבה דגוסס אינה כלו׳ וכמו כן יש מדקדקי׳ דגוסס שרמז לכתוב גט לאשה אין כותבין וקשה דבמה שאחזו אמרי׳ בגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וכו׳ לכך נ״ל דודאי גוסס דבריו קיימי׳ והכא גבי מתנ׳ היינו טעמא דאינו כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדב׳ פשיט׳ דדבריו קיימי׳ עכ״ל משמע מדבריהם׳ דלגבי מתנ׳ הוא שאמרו דכשאינו מדבר אין מתנתו מתנ׳ אבל גבי גט כשרמז דבריו קיימין שהרי באו לדחו׳ דברי המדקדקי׳ דגוסס שרמז לכתו׳ לאשה אין כותבין אך ק״ל דמתנ׳ וגט שוין הם ותרויהו ע״י רמיזה דבריו קיימי׳ כדתנ׳ בר״פ מי שאחזו כשם שבודקין אותו לגיטי׳ כך בודקין אותו למתנו׳ לכך נ״ל דבין לגט בין למתנ׳ גוסס הרי הוא כחי ואפי׳ כשהוא גוסס רמזו דבריו קיימין אם בדקוהו כדין מי שנשתתק ומ״ש התו׳ והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינו כלו׳ משום דמסתמ׳ גוסס אינו יכול לדבר כוונתם לומ׳ דכל שאינו מדבר מכיון שהוא גוסס מסתמ׳ אין שהו לבדקו עד שהוא מת או דעתו מטרפ׳ וא״כ שפיר אמרי׳ דגוסס שאינו מדב׳ אין מתנתו מתנה וה״ה נמי דאין כותבין גט ע״פ רמיזתו ולא מפני שאינו מדבר דרמיז׳ חשיבא כדיבו׳ בין לגט בין למתנ׳ אלא דמסתמ׳ אין שהו לבדקו כדפרי׳ אבל אי אתרמי מלתא שאחר שנשתתק עמד בדעתו כדי לבודקו כדינו גטו גט ומתנתו מתנ׳ כנ״ל וכן נרא׳ שהוא דעת רבי׳ ירוח׳ (נכ״ד חד) דגבי גט כת׳ גטו גט ולא חילק לפי שסמך על מה שכת׳ דין מי שנשתתק ... שגוסס נשתתק הרי דינו מפו׳ שם דל״ש בין גוסס לאינו גוסס בשום דבר וגבי מתנ׳ כתב בסדר מתנתו מתנ׳ אפי׳ אינו יכול לדב׳ בודקין אותו ברמיזו׳ כדאמרי׳ בודקין למתנו׳ עכ״ל • שחטו בו שני׳ וכו׳ מימרא דרב יהוד׳ אמ׳ שמואל פ׳ בתר׳ דיבמו׳ ופר׳ מי שאחזו (דף ע) ומ״ש וכן רמזהו מגוייד וכו׳ בריתא בפרקים הנזכרי׳ כתבו הגט ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כגון שאמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו וסמא א״צ לבדקו משו׳ דאי׳ ביה דעת׳ כילתא כלומר דעתו כולה אלא שכהה כחו מלהוציא דבר בפיו ורבי׳ ירוח׳ כת׳ ח״ד שאינו צרי׳ בדיקה אבל הר״ן כת׳ בריש מי שאחזו שהוא הוכך להחמי׳ להצרי׳ בדיק׳ בכל נשתתק אפי׳ בשחט בו רוב סימנ׳ ודמי לנשתתק מתוך חליו דלדברי פירוש׳ אינו צרי׳ בדיקה אלא פעם א׳ אלא שמן הסתם נרא׳ שצרי׳ בדיק׳ ג״פ : וכתב עוד הר״ן והנופל מן הגג

תני בתוספתא דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמ׳ ואיש מ״ד דאפי׳ לדע׳ הירושלמי בעי בדיק׳ ג״פ דהוי כנשתת׳ מתו׳ בורין הסרי יש לחו׳ שמתו׳ הנפיל׳ נטרפ׳ דעתו עליו

קכב אמר להם לעדים לכתוב הגט ולחתום וליתנו לה וכו׳ בר׳ התקבל (דף סג) הכיא דהוו קארו לה ונפתא אזיל ספרי כתוב תפתא אמ׳ רב יצחק בר שמואל בר מרתא עשו עדי׳ שליחותן מתקיף לה רבה מי אמר כתובו חספא והבו לה אלא אמ׳ רבה ודאי אי כתו׳ ספרי גיט׳ מעלי׳ ואב׳ עשו עדי׳ שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר כתובו ואנחו בכיסייכו אלא אמ׳ רב נחמן כותבין ונותנין אפי׳ ק׳ פעמי׳ ומשמע דאפי׳ נמצ׳ בו פיסול דרבנן כותבין גט אחר דכיון דפסול אע״פ שאין פסולו אלא מדרבנן מ״מ חספ׳ בעלמ׳ הוא כיון שאינ׳ יכול׳ לינשא על ידו וכ״כ הרמב״ם בפ״ב דכין נמצ׳ בטל בין נמצ׳ פסול כותבין גט אחר והכי דייקא לשון הר״אש שכתב ומסופקין אם הוא כשר מכמ׳ חומרו׳ שנהגו להחמיר ופיסולי׳ דרבנן ודאי אינם בכלל כמה חומרו׳ שנהגו להחמי׳ מ״מ ואין להם שורש ועיק׳ מן התור׳ פיסולי׳ דרבנן תורה קרי להו • והרמב״ם כתב בפ״ב דהיטב׳ במאמ׳ ז׳ כתבו דין נמצ׳ פסול ולא כתבו דין נאבד ואפש׳ דלא הזכירוהו משו׳ דילפינן לי׳ במ״כ הם דנמצ׳ פסול דאף ע״פ שנתנו בידם כותבין ונותנין משו׳ דלא מיקרי נתינ׳ כ״ש דלא נתנו לה כלל דלא עשו שליחותן דכותבין ונותנין וא״ע דר״ה הוס״ל דנאב׳ עדיף מנמצ׳ פסול לדידן דקי״ל כרב נחמן דדייק ותנו הוי איפכא דנמצ׳ פסול עדיף מנאבד: **וכתב** א״א ז״ל ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר וכו׳ כך כתבו התוס׳ בשם ר״י על שמעת׳ הנז׳ וכ״כ גם הר״ן וכן כתבו רוב הפוסקים • וכתבו הגהות מיימון בפ״ב בשם ספר התרומ׳ וסמ״ג שבתחל׳ כשאומ׳ לסופר כתוב יאמ׳ לו אני נותן לך רשות לכתו׳ הרבה גיטין כמו שתחפוץ עד שיהיה לדעתך או לדע׳ הרב שבעי׳ וכן יאמר לעדי׳ לחתום הרב׳ בהרבה גיטין בלא רשותו עד שיהיה הגט לדעת כולם • ובספר התרומה אחר שכתב או לדע׳ הרב שבעיר כתב ואם חפץ לעשו׳ הרב׳ גיטין מחמ׳ ספק וליתנם כולם שתוכל לעשות וכן יאמר לעדי׳ וכו׳ וכתוב בכתבי מה״ר ישראל הי״ל ח מורי הגאון היה מדקדק לומ׳ עד שיהיה כשר לדעתו בין בכתיב׳ ובין בחתימ׳ שאם יאמ׳ בכתיב׳ לחוד׳ אולי יהי׳ שום ספק בחתי׳ מה ואז עש׳ סופר שליחותו • וכתו׳ בקונד׳ שנמצא כתוב בשם רבינו יחיאל ור״י קלון שאין לעשו׳ כן משו׳ דתלי בפלוגת׳ אי יש ברירה מדאורית׳ או לא ור״י לטעמי׳ דפסק יש ברירה אפי׳ מדאוריית׳ לכן די שיאמר לסופר ולעדי׳ שיכתבו ויחתמו כ״כ שירצ׳ הרב אבל לר״ת דאין הלכ׳ כרב״י יש לחוש לכן יש לבעל לחזור ולצוות לעדים בכל פעם גם הכלבו כתב דיש מגמגמי׳ על דברי ר״י גם בהגה׳ מרדכי כתוב דברי ר״י קלון וא״כ כתב בהגה׳ ומי׳ נהגו כפר״י וא״ע״פ שהפוסקי׳ סתמו דבריה׳ כדברי ר״י נ״ל שאם הבעל מצוי בעיר טוב שיחזור ויצוה בכל פעם למיחש לדברי ר״ת היכא דאפשר • **וכתב** הרשב״א בתשו׳ על גט ארוס שכת׳ בו דסוית אכתתי שהוא כשר מ״מ אם העדים רוצים לכתו׳ גט אחר מספק יכולין ואין צריכין ליטול רשות מהבעל וכהיא דנפתא ותפתא שהבעל צוה לכתוב גט כשר ומיה׳ אם יכתבו גט אחר צריך שיתנו לה שניהם ותתגרש בכשר שבהם מ״מ אבל לא השני לבדו שאת״ל שהראשון כשר כבר עשו העדים והסופר שליחותן ואינם יכולין לעשות שליחו׳ אחר ועוד אתה צריך לדע׳ שאם נתן שנגרש את הראשון מידו ליד אבי הנער׳ להוליכו לבת השוב אין יכולין לכתוב גט אחר דבזה נתרצ׳ לעשותו שליח ולא באחר עכ״ל ובתשובות להרמב״ן סי׳ קמ״ה כתוב ג״כ ששאלת אם יש תקנה בהחזרת השליח לסופר ויכתוב לו אחר דבר ברור הוא שיכול לעשות כן והסופר יכתוב לו אחר ולא לו כתוב פסול או מסופק והרא׳ מנפתא וטפתא והשליח יתן שניהם לאשה שאם יתן השני לבד שמא הראשון כשר והוא לא נעשה שליח על השני אלא על הראשון וגם העדים והסופר לא נצטוו לכתוב ולהעיד על הב׳ אלא על הראשון שהוא כשר אלא יתן השליח שניהם לאשה ותתגרש בראשון אם הוא כשר או בשני אם אין הראשון כשר ולא אמרתי זה אלא כשעשה הבעל שליח על גט סתם אבל אם עשאו שליח על גט זה הראשון טוב אין לסופר ולעדים לכתוב גט אחר ולא לשליח ג״כ להוליך גט אחר אא״כ מדעת בעלה עכ״ל ומתוך תשובות אלו למדנו שמה שכתב בספר התרומה שצריך לומר שאם יחפוץ לעשות הרבה גיטין מחמת ספק וליתנם כולם שתוכל לעשותם תוספת ומותר גמור הוא דהא אפי׳ בלא שיאמר הבעל הרשות ביד הסופר והעדים לכתוב ולחתום כמה גיטין וליתנם לה כולם והיא תתגרש בכשר מהם ולא הוצרכנו לאמיר׳ הבעל אלא לשלא נצטרך ליזהר שלא יאבד א׳ מהם ולפי׳ כתבו התו׳ והפוסקים טוב להנהיג שיאמר הבעל לעדי׳ ולסופר לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לדעתם וכו׳ כלומר לרווחא דמילתא טוב להנהיג כן שלא יצטרכו לתת לה שניהם אבל אין עיכוב בדבר לפי שאם לא יאמר כן תתגרש ע״י נתינת שניהם ונ״ל דמשום הכי לא כתבו הגהות התוס׳ הזה וגם סמ״ג לא הזכירו • **כתב** הר״ש בר צמח בתשובה שיש לומר דלא אמרי׳ דעשו שליחותן אלא כשנכתב ונחת׳ אבל אם עדיין לא נחתם לא נגמר הענין וכותבין אפי׳ מאה שלא עשו שליחותן ואפי׳ חתם בו עד א׳ כיון שלא חתם השני לא נגמר הענין • ועוד כתב עוד יש להקל ולומ׳ שכיון שאמר כתבו מאה עד מאה עד שיהא אחד כשר כהוגן וכתיקון חז״ל דעתו היה עד שיזדמן להם כשר לפי דעתם ומ״ש כתיקון חכמים לפי דעתם אמר דלדעתייהו קא מגרש כיון שאין הם מורים דעה אלא הם עכ״ל : **אמר** לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח וכו׳ בפ׳ הנזכ׳ גבי עובדא דנפתא שכתבתי בסמוך גרסינן בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו לשליח מהו שלוקי שליק להו או דילמא לטירחא דידהו חייש א״ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו תיקו • והרי״ף פי׳ בעיי׳ אלו לענין אם יכולין העדים לעשות שלוחין להולכה ואין כן דעת רש״י שהוא ז״ל פי׳ דקאי אמאי דאמרי׳ בסמוך אי כתיב גיטא מעליא דכותבין ונותנין משום דלא

אמר

והחיה אוכלת בו ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין כל עוד שנשמתו בו אע״פ שבודאי ימות מהמכה :

קכב אמר לעדים לכתוב הגט ולחתום וליתנו לה וטעו בכתיבתן או שכתבוהו ונאבד יכולין לכתוב אחר ולא אמרינן שלא עשאן שלוחין אלא לגט אחד וכתב א״א הר״אש ז״ל ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר אם לאו מכמה חומרות שנהגו להחמיר ואין להם שורש ועיקר מן התורה הרי עשו שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב להנהיג שיאמר הבעל לעדים ולסופר לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לפי דעתם בלא שום פקפוק אמר לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח ונאבד מיד השליח בהא ודאי לא עשאם

(ה) וע״ל סי׳ זה שכתבתי שאם מדב׳ ואינו יודע מה מדבר כדרך החולי׳ הרי הוא כשוטה גמור

קכב (א) וכ״ה בסדר הגיטין שלנו שצריך הבעל לחזו׳ ולצוות לכתוב ולחתום ולהקנו׳ הקלף והדיו וכלי כתיבה אם אין נשא׳ מן הקלף והדיו והכלים הראשונים שהקנה לו תחלה (ב) ונראה דדין השליח כדין הסופר ויכול הבעל לומר לו מתחל׳ להוליך כ״כ גיטין עד שיהא א׳ מהן כשר לדע׳ הרב וכמו שנתבאר לעיל גבי סופר (ג) כתוב בסדר גיטין סי׳ ט׳ ויזהר הסופר לאח׳ שראה הרב הגט שאם היה לו שום חיסור בגט כגון שמפסיד אותיות שאר׳ אותיות שנשטשטו ואין רשומין ניכר שלא יעשה בלתי רשות הרב דשמא כשר הוא לדעת הרב וכבר עשה הסופר שליחותו ונקר׳ טופסי גיטין שיאמר לו הבעל בתחל׳ לסופר שיהא כשר בעיני הרב ולמי שתרצה אותו או לך עכ״ל

עשאם שלוחין אלא להגיע ליד השליח ואינן יכולין לכתו' גט אחר אפי' אם אמ' כתבוהו ותנוהו ליד השליח ויוליך לא אמרי' שעשאן שלוחין עד שיוליך אלא מיד כשנתנוהו ליד השלי' עשו שליחותן ואין כותבין גט אחר עד שישאלוהו ואם כתבו אחר ונתגרש בו הרי זו ספק מגורשת אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשלי' ודאי יכולין לכתו' אחר:

קכג הכל כשרים לכתו' את הגט ואפי' האשה בעצמה כותבת גיטה ומקנה אותו לבעל וחוזר ונותנו לה וכתב הר"מה ודוק' שיאמר לה הבעל תחילה לכותבו שצריך שיכתבנו הוא או שלוחו דאי לאו הכי אינו כלו' ואפי' ריח הגט אין בו חוץ מחש"ו ועבד ונכרי וישראל מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא דינו כגוי וחש"ו יכולין לכתו' הטופס ויעמו' פקח גדול על גביו ויאמ' לו לכתוב לשמו ויניחו מקו' התורף שהוא מקום האיש והאשה ומקום הזמן ומקום הרי את מותרת לכל אדם שיכתבנו גדול פקח אבל אם אין גדול עומד על גביו לא יכתוב אפי' הטופס והתורף

אמר להו כתבו ואכחו בהיסייהו הכך כתב כתבו ותנו לשליח הלי שמיניתי וכן עשו ואכד בדר' מי אמרי עשו כל שליחותן ונסתלקו או דילמא האי כמי עד שיביא גט לידה ותתגרש עשאם שלוחים לכתוב אלא לטירחא דידהו הא שלא להטריחם בהולכה א"ל ליה רבינא לרב אשי ויוליך מהו אם תמצא לומר בהך דלא אמ' אלא כתבו ותנו לשליח והא כתבו ונתנו לו ואכד דעשו שליחותן דהא כל מה שצוה כתבו ועשו הכי מאי מי אמרי כיון דאמר כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאן שלוחין לחזור ולכתוב עד שיגיע לידה לכך פי' להם כ"כ או דילמא ל"ש עכ"ל גם השיטור במאמר ההיא פי' דנאכד מיבעיא לי' והגם הרי"ף בתשובה פי' כפרש"י: גם דעת הרמ"בם בפ"ב הלכה לפרש בעיות אלו כהרי"ף אלא דקאי אעובדא דבסמוך דכתי' טפת במקום כפתא דהיינו כמנא הגט בטל או פסול. ומפשט דברי רש"י משמע דע"כ לא איבעיא לן אלא בכתב גיטא מעליא ונאכד אבל אם כמנא בטל או פסול אמר שכתבוהו לשליח פשיטא לן דכותבין ונותנין אפי' ק' פעמי' דאפי' רב מוד' בהא דאטו מי אמר להו כתובו חספא יהבו לה ומה לי לה ומה לי לשלי' וע"פ זה כתב רבי' בסוף דבריו אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתו' אחר אבל הרמ"בם סובר דלא אמר אטו מי אמ' להו כתובו חספא והבו לה אלא כי אמ' ותנו לה דכיון שצוה ליתן ליד האשה דעתו היה שתתגרש באות' כתיבה אבל כשצוה ליתן ביד השליח כיון שאפי' יהיה כשר אינה מתגרשת באות' כתיב' כיון שכתבו גט לידו אפי' יהיה בטל עשו שליחותן ומשמ' דלדידי' היה דכתבו גט מעליא ונתנו לשליח אפי' לא אמר ויוליך פשיטא ודאי דעשו שליחותן ושוב אין כותבין ונותנין. ויש לתמו' על רבי' שכתב סתם דבנאבד אם כתבו אחר ה"ז ספק מגורשת וה"ל לפרושי דהיינו לרש"י אבל להרמ"בם כיון שהגט שנאבד היה כשר אם כתבו לה אחר בטל הוא ועוד שכתב בפשיטות אבל אם כתב גט פסול ונתנו לשלי' ודאי יכולין לכתוב גט אחר והרי להרמ"בם היינו בעיין וספיקא הוא דהא הלכ' בתיקו ורבי' ירוחם בח"ב עירבב שני הפירושי' וכתב בשם רש"י דבעיין היא היכא דנאבד או כמנא פסול שסובר דנאבד דנקט רש"י לאו דוקא דה"ה לכמנא פסול אלא דחד מינייהו נקט ולפי דעתו הרמ"בם נמי דנקט כמנא פסול ה"ה לנאבד וא"כ תרוייהו הוו ספיקא והמדקדק בלשון רש"י יראה שלא כוון אלא למה שפירשתי בו וגם רבי' כך פי' בדבריו דאל"כ מאי דכתב אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתו' גט אחר דלא כמאן. ומדברי תשובת הרמ"בן שכתבתי בסימן זה כתב שמפ' להכי בעיי היכא שכתבו גט פסול ונתנו לשליח מיהו לא נתברר בדבריו מה ה"ל בכתבו לה גיטא מעלי' ויהבו לשלי' ונאבד ודע שאע"פ שפרש"י בעיא דויוליך בא"ת"ל מבעיא ליה סוף ודרך הגאונים לפסוק בפשיטות התא"ל אין לפסוק דבעיא כא"ת"ל משו"ה דע"כ לא פסקו הגאונים כמו התא"ל אלא כשהתא"ל מפורש אבל כל שאינו מפורש אע"פ שבעי' הניה תפיס בתא"ל מהראשונה ליכא מאן דפסק כתא"ל ולכך ב' הבעיות האלו ספיקי הוו ומ"ש רבי' ואם כתבו אחר ונתגרשה בו ה"ז ספק מגורשת, אע"ג דבעי קמייתא נמי קאי אע"פ שלשונו מגומגם קצת שכתב בהא ודאי לא עשאם שלוחין אלא להגיע ליד השליח מ"מ ע"כ כך צריך לפרש דבריו כמו שכתבתי דאף היכא דלא אמר ויוליך אם כתבו גט אחר ונתגרשה בו הויא ספק מגורשת: והרמ"בם לא כתב אלא בעיא דויוליך משום דאפי' כי אמר ויוליך לא איפשיטא לן דכותבין כ"ש היכא דלא אמר ויוליך אלא דמ"מ קשה דה"ל לכתוב דין היכא דלא אמ' ויוליך לאשמועי' דהא נמי אם כתבו ונתנו לשליח גט אחר הויא ספק מגורשת דהשתא דבאמ' ויוליך כתב דהויא ספק מגורשת איפא למטעי ולמידק דכי לא אמר ויוליך הויא מגורשת משום דכל זמן שלא הוליך עדיין לא עשו שליחותן. ואיפשר לדחוק ולומר דבעי' קמייתא לא מפרש לה הרמב"ם לענין אם עשו עדים שליחותן כמו בעיא בתרייתא אלא לענין אם יכולים העדים להיות שלוחים להולכה וכמו שפי' הרי"ף ז"ל:

קכג הכל כשרין לכתוב את הגט וכו' משנה פ"ב דגיטין (דף כב): ומ"ש ומקנה אותו לבעל כן פרש"י והר"ן וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב שצריכה להקנותו הנייר לבעל וכן משמע בפ' הנזקין גבי היו מוחזקין בטבל שהיא שלה וגט חקוק עליה וכו' דאע"ג דאמרי' בגט פשוט דאקנויי אקנו רבנן הכא הוה ליה לבעל מכל מקום כשהיא עצמה כותבת גיטה לא תקנו רבנן מידי דאי לא תימא הכי היכי שקלי וטרי אם היא דהיו מוחזקין בטבל שהיא של האשה אי ידעה לאקנויי או לא הא רבנן ידעי לאקנויי אלא ודאי כדכתיבנא וכתב הר"ן אמתני' דהאשה כותבת את גטה דאף ע"ג דמחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה לא הוי מחוסר מעשה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיא דקציצה: וכתב הר"מ"ה ודוקא שיאמר לה הבעל תחלה לכותבו וכו' דברים פשוטים הם: חש"ו מח"שו ועבד ונכרי וכו' בס"פ ב' דגיטין תנן הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חש"ו ופרי' בגמ' (שם) והא לאו בני דעה נינהו אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו ושקלי' וטרי' הלכה דרב הונא ובתר הכי אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהניח מקום התורף והכה רבו השטות והפירושים בשמועה זו ה"ה הראשון דתרתי בעינן הניח מקום התורף וגדול עומד על גביו לטופס דרב הונא ורב יהודה לא פליגי דרב הונא סבר והוא שגדול עומד על גביו לא מכשר אלא בטופס אבל בתורף אפי' גדול עומד על גביו לא ורב יהודה דמכשר בשהניח מקום התורף היינו דוקא כשגדול עומד על גביו דכתיב בטופס אבל אם אין גדול עומד על גביו אפי' טופס נמי לא וזו היא שיטת הרמ"בם בפ"ג ולדעת הרא"ש ורבינו ירוחם זו היא שיטת הרי"ף והרמ"ה ולהר"ן בחד לישנא כתב ג"כ שזו היא שיטת הרי"ף וכתב רבי' ירוחם בח"ב שכן עיקר: השני' הב' דהכא מיניה הגי או בהניח מקום התורף או בגדול עומ' על גביו ורב הונא ורב יהודה לא פליגי לענין דיכא דרב הונא דמוקי לה בגדול עומד ע"ג היינו בכותב תורף אבל אם הניח מקום תורף אפי' אין גדול עומ' על גביו כשר ורב יהודה דמוקי לה בשהניח מקום תורף היינו כשאין גדול עומד ע"ג אבל אם היה גדול עומ' ע"ג אפי' לא הניח מקום תורף כשר ונשתמשו הזכירוה הטיטו והר"ן וכתבו שהרי"ף שכתב שתי האוקמתות איפא שנתכוון לשטה זו ואיפא שנתכוון לשטה קודמת וכדברי הרא"ש מיהו השיטור כותב לומר שנתכוון לשטה זו. והפי' הג' דרב הונא ורב יהודה פליגי דלרב הונא אפילו תורף כותבין בגדול עומד ע"ג ולרב יהודה אפי' גדול עומד ע"ג אין כותבין תורף אבל טופס כותבין אפי' אין גדול עומד ע"ג וכן פרש"י וכתב ה"ה בפ"ג שיש פוסקים כרב הונא ויש פוסקים כרב יהודה וסמ"ג והתרומה מספוסקים כרב הונא והרא"ש כתב שגם בה"ג לא כתב אלא דברי רב הונא: וכתב ה"ה דלדברי הפוסקים כרב הונא תורף בגדול עומד ע"ג כותבין לכתחלה ואם כתבו שלא עומד ע"ג בטל ואם כתבו טופס ואין גדול עומד ע"ג נסתפק אי מכשרי' בדיעבד והרא"ש כתב שהיה נ"ל להכשיר בדיעבד אלא שהרא"ש להרמ"בן שפסל וכת' עוד ה"ה דלפוסקי' כרב יהודה טופס כותבין לכתחל' אפי' אין גדול עומד על גביו ותורף אם כתבוהו אפי' גדול על גביו הגט בטל: וכל אלו הפירושים הם על דעת רש"י ונתוס' דכי פריך והא לאו בני דעה נינהו היינו לומר דבעי' כתיבה לשמה וכיון דלאו בני דעה נינהו לא ידעי למיכוין לשמה אבל מטעם שליחות לא פריך דלא בעי' שליחות לכתיבה וכיון דפירכא הויא אליבא דר' אלעזר דקי"ל כוותיה נקטי' בהכי דמשני אהאי פירכא אי כרב הונא אי כרב יהודה ע"פ הפירושים שכתבתי ואף ע"ג דבדרי' חולין לא מכשרי באחרים רואים אותם אלא אליבא דמאן דלא בעי כוונה לשחיטה והכא מכשרי' לרב הונא בגדול עומד על גביו אפי' לר' אלעזר דבעי כתיבה לשמה הכא כתבו התו' דהכא מיירי בשהוא מלמדו לשחוט אלא ר"ת בעלמא אבל הכא מיירי בגדול עומ' ע"ג ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה אבל ר"י פי' עוד דהאי פירכא והאי שינויא לא הוי אלא לר"מ דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן אבל לר' אליעזר דבעי' כתיבה לשמה מדאורייתא פוסל אפילו בגדול עומד על גבו משום דבעי' שליחות בכתיבה כך כתב הר"א שטה זו בשם ר"י. ולפי זה אם כתבו תורף אפי' גדול עומד ע"ג בטל הוא ואם כתבו טופס פסול דאף ע"פ שכתב שהטופס שלא בשליחות הבעל לא מיבטיל בהכי וראיה מכותב טופסי גיטין: אבל הת' שכתבו שטה זו בשם ר"י לא כתבו דפשיטא ליה דבעי' שליחות לכתיבה אלא דספוקי מספקא לי' והכלבו בשם הר"פ כתב לפסול אפי' בגדול ע"ג כשטת ר"י שכתב הר"א וכ"כ גם בסמ"ק: והרא"ש כתב שטת רש"י והתוס' וא"כ כת' שטת ר"י ואין להכריע מדבריו אלא ב' אי זו מהם הוא סובר אלא מדחזי שאחר כל זה כתב אמר רב יהודה והוא שהניח מקום התורף וביאר דעת הרי"ף שכתב שתי האוקמתות וכתב שכן דעת הר"מ"ה משמע דהכי ס"ל: ולענין נכרי אמאי דתני רב הונא בשגדול עומד על גביו אותיב רב נחמן מדתני' נכרי פסול כלו' ומשמע דבכל גונא פסול אפי' ישראל עומד ע"ג ושני נכרי אדעתא דנפשיה קא עביד וא"כ אם כתב תורף אע"ג שגדול עומד ע"ג בטל הוא ואם כתב טופס כתב הרמ"בם בפ"ג דכשר בדיעבד והיינו אפי' אין גדול עומ' על גביו דכיון דאדעתא דנפשיה עביד כי גדול עומד על גביו מאי הוי. והר"ן כתב דברי הרי"ף כשטת הרמ"בם כתב ובנכרי גדול עומד על גביו אפי' בטופס לא מהני מידי וליתא דלא מהני מידי משמע דאפי' בדיעבד נמי פסול וכשפי' דברי הרי"ף כמו שכיוון דעת השיטו' כת' אבל נכרי בהייר מקום תורף כשר אבל אחרי' עומדים ע"ג פסול דאדעתא דנפשיה עביד עכ"ל ופסול דנקט לאו דוקא דבטל נמי הוי כיון שכת' תורף שלא לשמה אלא אדעתא דנפשיה ואיפשר דספק בטל הוא וכמו שנבאר בסמוך. וה"ה כתב בפ"ג דלפוסקים כרב הונא איכא לספוקי אם מכשרי' בדיעבד היכא דכת' נכרי טופס ואם כתב תורף י"ל שהוא פסול ובטל אע"פ שישראל עומ' ע"ג ולפוסקי' כרב יהודה דין הנכרי כדין חש"ו וי"ל שהוא פסול לכתחל' אפי' טופס עכ"ד ואיכא למידק כי כת' נכרי תורף אמאי בטל בודאי משום דנכרי אדעתא דנפשי' עביד ולא לשמה איכא לספוקי דלמא כותב לשמה נמי הוא כיון שהוא שכת' ואם כתב תורף יש לנו שהוא פסול ובטל ולא כתב בטל הוא שהרי משום דספוקי מספקא לי' כדפי' וא"ע שהרמ"בם כת' דבטל הוא לטעמי' אזיל דבעי בני כריתה לכתיבת גט אבל להרמ"בן והרא"ש דלכתוב הגט לא בעינן בני כריתה כמו שיתבאר בסמוך ולא מיפסיל בנכרי אלא משום דאדעתא דנפשיה עביד איכא לספוקי כדפרישית. והר"א"ש כת' ונכרי דאדעתא דנפשיה עביד אפי' טופס לא דגזרינן אטו תורף ואין בדבריו שהכריע אי מכשר בדיעבד אי לא: כתב רבי' ירוחם בח"ב דלפרש"י חש"ו אפילו אין אחר עומ' ע"ג יכול לכתוב טופס וא"כ כת' הנכרי י"מ כי לכתוב טופס דינו כחש"ו וכן כרא' שטת רש"י עכ"ל ולפי זה לדעת רבי' נכרי כות' טופס אפי' אין אחר עומ' ע"ג ואני דקדקתי דברי רש"י בסוגי' זו ולא מצאתי מקום שיגלה שדעתו כן: ומומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא כמנא דינו כגוי בגמ' לענין כתיבת גט אלא שהרמ"בם כת' בפ"ג שהוא כגוי לענין כתיבת גט וכתב ה"ה דבכמה דוכתי אמרינן דהוי מומר לכל התורה וה"ל כגוי. והמגיד כת' הרמ"בם דכיון דליתיה בתורת גיטין וקדושין דינו כנכרי. והר"א"ש כת' דלפרש"י דבעינן שליחות בכתיבה הגט פסול שעבד והר"ן כת' דהרמ"בן חלק על הרמ"בם בעבד דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתות ועבד כשר לכתיבה כישראל וכ"כ ה"ה בפ"ג בשמו וגם בשם הר"א וכ"כ ג"כ הר"א לפי שטת רש"י דפירש והא לאו בני דיעה נינהו

קכג (א) מנהגית נתיקונים והסופ' יכתוב בידו הימנית ואם הוא איטר יכתוב בידו השמאלית:

(ב) וז"ע בהר"ן דפ"ב דגיטין דף תק"סה דלא משמ' וכן וכן כתב פ"ב דגיטין דהעלו דלא בעינן שליחות בכתיבה מיהו כתבו ב' ר"י דבעינן שליחות בכתיבה ע"ש ונס"ק סי' זה יתבאר:

כינסו מזו דלא כתבי לשון זה סוא. ומעתה יתבארו דברי רבינו מכלל דברי כי ססברא סרא סוא שכתב סיא בשנת סר"אם אליבא דסרי"ף וכבר כתבתי דיש לסוכיח מתוך דבריו דסכים לו ומ"ס רכ סר"אם דבין בנכרי בין בחש"ו דגזרי טופס אטו תורף כתב דפליג אסרמ"בם דמבואר בחש"ו לכתוב טופס לכתחלה מיסו לא סבירא ליס לרבינו אלא גזר סר"אם בטופס לפסול אפי' דיעבד

והתורף לא יכתוב אפילו אם גדול עומד על גביו אבל נכרי ועבד לא יכתוב אפילו טופס אפילו אם ישראל עומד על גביו ומדברי הרמב"ם יראה דלא בעינן עומד על גביו אלא לכתחילה שהוא כתב אם כתב אשה חמש' טופס והני תורף וכתבו פקח גדול לשמו כשר מותר להניח חש"ו לכתוב טופס הגט לכתחלה והוא שגדול עומד על גביו אבל גוי ועבד אין כותבין טופס לכתחלה אפילו שישראל עומד על גביו ע"כ והר"י פסל אפילו בחש"ו ואפילו גדול עומד על גביו וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה כתב הרמב"ם כתב גט בשבת או ביה"כ בשוגג ונתנו לה הרי זו מגורשת כתבו וחתמו בזדון בי"ט אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה: כתבו וחתמו בזדון בי"ט ונתנו לה בפני עדים כשרים הרי זה גט פסול:

קבר על

כל דבר תלוש כותבין הגט אפילו על איסור הנאה אפילו על עלה של זית אע"פ שהוא דבר המזדייף כשר אפילו לזמן מרובה ולא חיישינן שמא היה בו תנאי ונמחק והוא שיהיו עדי מסירה

ואליבא דר"א דס"ל עידי מסירה כרתי אפי' בכותב על עלה בדיו כשר אע"פ שהוא כתב שיכול להזדייף וקמ"ל מתני' דעלה של זית דבר המתקיים הוא דלא כר"מ בין לר"פ אין כותבין בגט אלא בדבר המתקיים על דבר המתקיים והיינו דתני בתוס' על עלה של זית על עלה של דלעת על חרוב על כל דבר שהוא של קיימא כשר על עלה בצלים על עלה ירקות ועל כל דבר שאינו של קיימא פסול עכ"ל וגם הוא כתבו דוקא עלה זית וכיוצא בו דמתקיים כדתני בתוס' על עלה של זית וחרוב ודלעת כל דבר שהוא של קיימא כשר וכו' וגם רבי ירוחם בח"ב כתב

(ג) כ' המרדכי ביבמות פ' הא"ש בתרא ע"ד למותר לגרש בגליל וכן הוא לקמן סי' קמ"ב אמנם בת"ה סימן רמ"ח כתב וז"ל והאיתי א' מן הגדולים שפסל גט שנתן לאחר שהתפללו הקהל

מסירה אית מביאה ביד אלא הגט בחותמיו לא אלא עדים שמכירין חתימתם דפסול אלא שלא היה כתוב בתנאי פסול מפני שכתוב

רבינו ב"ם קכ"ו דבכל הנך דקדוקי דוקא כשסבעל כתב הגט או שסוא כותבו מפיו וסא סבעל ואמר כוונתי לסנגא לקלקל וכו': כ' מהרי"ק בשורש ק"ו שאם ימצא סופר שלא יסא קרוב לאשה יותר טוב הוא כי היכי דלא ליתי לסחתימו בעדים ומסיות טוב אל יקרא וכו' אבל היכא דלא אפשר אין קפידא כלל עכ"ל ואיכי מוכח טעם להקפיד בכך אפילו ע"ד מסיות טוב:

קבר על כל דבר תלוש כותבין לאפוקי מחובר כמו שיתבאר בסמוך: אפי' על איסורי הנאה בפ"ב דגיטין (דף ג) שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר ואסיק תלמודא דהכי הלכתא: כתב הר"ן בכל איסורי הנאה קאמרינן אע"ג דכתותי מכתת שיעורייהו לא אמרינן הכי אלא במידי דבעי שיעור כגון לולב ומיסו באותם שצריכים להתבער מן העולם לא"ד כל העומד לשרוף כשרוף דמי משמע דלא הוי גט דכמאן דליתנהו דמו עכ"ל: אפי' על עלה זית משנה (דף יט) וכ' הר"ן

(כ) וכ"כ מדברי הה"מ פ"ג מגירושין וכ' בקלף גיטין ... [illegible] ... אחר השרטוט ע"ל סי"ק"נ גט הנכתב על ג' עורות התפורים יחד או על ג' עמודים אם יש להכשירו :

מדברי הר"ן שכתב גבי אין כותבין במחובר לקרקע הכיון דפיסולא דאורייתא הוא אפי' בדיעבד לית לן למפסליה [illegible] ... וכן הר"ן ... עיקר ... [illegible] ... לה כולה ... בעל [illegible] ... ונותן לה בפני' כולם ... פרה וכוליה עבד לה נותן לה פרה ועבד אחר ... ספר שעבד ... לגבי גט שלא דבור' לא משמע הכי אלא כל שכן לה ... ר"ת בגט על יד העבד ונותן לה את העבד ובכהאי גוונא ספירשתי בכתיבת הגט ולא נהירא לי דהא דמהדרינן בהפוך הכי אית' בפ"ב אמר רבא כתבו לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ואמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קניא ואסיקנא והלכתא בכפות ומשמע דדוקא התם שאינה קונה הגט אלא מטעם חצר הוא שהצריכו שיהא כפות כי היכי דלא ליהוי חצר מהלכת אבל הכא שהגט כתוב על ידו של עבד כיון שהכתב בעבד בא מדרכי הזכיה ממילא מתגרשת שהרי זכתה בגופו של גט אח"כ מצאתי להרא"ש שכתב אמימר דרבא וא"ת מאי קמ"ל רבא מתניתין היא על היד של עבד ונותן לה את העבד ועוד' בי מקשה אדרבא חצר מהלכת היא ואמאי לא מקשי הכי אמתני' לא היא דמתני' בכותב על יד העבד ונותן לה העבד בתורת גט כנותן לה גט הכתוב בספר אבל הא דרבא בנותן הגט ביד העבד והיא קונה את הגט על יד העבד מדין חצר עכ"ל וזה מפורש כמו שכתבתי וגרסי' תו בגמ' בפ"ב דגיטין (דף כ) בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו מי אמרי' אקנויי אקני לה או דילמא הוא מכפשיה אזיל אמר רבא ותיפוק ליה דהכא שיכול להזדייף הוא כלו' ודילמא תנא הוס בניח ומחקתי והסדר כתב' ולרבא קשיא מתני' על היד של עבד בשלמא מתני' לר"א ל"ק בעדי מסירה כלומר שקרמוהו ור' אליעזר היא אלא לרמי בר חמא קשיא לרמי בר חמא כמי ל"ק בכתוב קעקע בשמתניתי' הכי מתני' לרבא לא תיקשי בכתובת קעקע מאי הוי עלה ת"ש דאמר ר"ל הגודרין אין להם חזקה וא"כ מתני' דמכשרת ביד של עבד וקרן בחד מתרי גווני היא או בעדי מסירה שבאו לפנינו ומעידים שבפניה מסר ו היה בו תנאי או בשכתוב על יד העבד בכתובת קעקע בן חקוק על הקרן של פרה דאינו יכול להזדייף ואז כשר אפי' אין כאן עידי מסירה לפנינו כשאר גיטין שכתובין על דבר שאינו יכול להזדייף אלא דהיה דמוחזקין בעבד ובפרה שהם שלו מטעם דהגודרין אין להם חזקה לפי כיון שמעידים שראו שנתנם להם את כשר אבל אם לא היו מוחזקין בו שהם שלו כשר בלא שיבואו לפנינו עדי מסירה דאינו יכול להזדייף ורבינו כתב סתם והוא שיהיו בעדי מסירה משום דס"ל כרבא ונקט מתני' במסירה ובכתב שיכול להזדייף כפשטא וכדמשמע לן מעיקרא אליבא דרבא · ודין היה כתוב בכתובת קעקע ומוחזקין בו שהוא שלו או אין מוחזקין כתבו לקמן בסי' זה : וכתב הרשב"א ודוקא שכתב על ב"ח או מחובר לקרקע וכו' עד וכ"כ ר"ת גם דברי התוספות וכו' גם בפ"ב דגיטין ומ"ש רבי' וכתב מיהו דוקא בשנחתך מקלף גדול וכו' גם כן מדברי התוספות גם והר"ן כתב דהכי מוכח בגמ' אלא שהר"ן מתוך דבריו שרבינו האי חולק בזה ופוסל כל היכא דהוה דעתו קודם כתיבה למיגז מיניה · והרשב"א הביא דברי התוס' כולם ואח"כ כתב דברי ה"ג ונסתפק אם דעת ה"ג לפסול אפי' חותך מן המחובר ומ"ש הרא"ש בשם הר"ש בגט ויחתוך הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך עוד ממנו לא כתב כן משום דרבינו האיי שהרי לא הזכירו ואדרבה כתב בפשיטות בדברי התוס' דאפי' לדברי ר"ת אם חתכו ממנו דבר מועט כדי לייפותו לא מיקרי מחוסר קציצה וגם לא משום דמספקא ליה בדברי ה"ג כהרשב"א דמתוך דבריו משמע דלא מחמיר בה"ג טפי מר"ת וכן משמע מדברי התוספ' אלא לסופר רמילתא כתב הכי ולא לעיכובא דאפשר דליסבר דה"ג נקט שכתב ומאן דכתיב גיטא ליפסוק מגלתא ביעור גיטא והדר ליכתבי' אבל בעל התרומה לא כתב דין זה בפשיטות שכתב ח"ל ולפע"פי ספירשתי שאם חתך מן הנייר לאחר שנכתב בגט שפסול מטעם מחוסר קציצה כר דוקא כי חותך הרבה יותר מכתיבת הגט דמה שחותך הוא עיקר אבל לחתוך מעט יכול להיות דכשר הילכך צריך לקנן ולחתוך הקלף קודם כתיבת הגט כמו שדעתו שיהא קלף גדול לאח שכתיב עכ"ל ומ"מ אפי' לבעל התרומה בדיעבד לא פסלי' ליה כל שלא חתך אלא מעט כדי לייפותו ואפי' לכתחלה כמי כל שאינו חותך יותר מכתיבת הגט משמע מלשון בעל התרומה שדינו כחותך מעט ליפותו וכן כתב מדברי הר"ן · ב ותשובת העיטור היא במאמר ז' לפי' אם טעה הסופר וכו' כ"כ בעל התרומה ונזכרו דבריו בהגהות אשירי פר"ב דגיטין ובהגהות מיימון פ"א · כתב בעל העיטור כתבו על ספר וכו' כ"כ במאמר ז' ויליף לה מעובדא דפ"ב דגיטין דההוא גברא דשקל ס"ת יהביה לדביתהו דלא מיפסל אלא משום דאין מי מילין הא לאו הכי כשר : אין כותבין אותו על המחובר וכו' משנה פ"ב דגיטין אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר ר' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש וכת' הרמב"ם אין כותבין במחובר לקרקע משום דמחוסר קציצה ואפי' אי בעי למיתב לה אותו המחובר לא משום דכתיב ונתן בידה כלומר דבעי דבר שניתן מיד ליד דהיינו תלוש וכ"כ הרא"ש וכתב עוד דבירו יליף לה מדכתיב ספר מה ספר מיוחד שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש כתב הטופס במחובר וכו' בגמ' פריך אמתני' ... בסמוך כתבו על המחובר וכ"ש אמר רישא אין כותבין וכתב הר"ן דליכא למימר ... לכתחלה אין כותבין

מסירה לפנינו אבל בעדי חתימה אפילו הם לפנינו פסול אבל בדבר שאינו מזדייף כשר בעדי חתימה לחוד וכותבים אותו על יד העבד וקרן הפרה ונותנין לה העבד והפרה והוא שיהיו בעדי מסירה אבל לחתוך לא יחתוך יד העבד וקרן הפרה ויתן לה דבעינן שלא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה וזה שמחוסר קציצה ונתינה וכתב הר"ש בר' ברוך שכתב על בעלי חיים או מחובר לקרקע ששוק רב מגידולו אבל דבר אחר לא וכ"כ בשם רש"י שהיה מכשיר גט שנכתב בקלף גדול ונחתך ממנו אח"כ ומעשה היה בימי רבי יצחק בר מנחם ופסלו ונחלקו עליו בני דורו וכך הביא בעל העיטור תשובה להכשיר ובה"ג פוסל אותו אם נחתך ממנו כלום וכ"כ ר"ת וכן מסקנת א"א הר"אש ז"ל וכתב מיהו דוקא כשנחתך מקלף גדול דהוא רחשינן מחוסר קציצה אבל אם חתכו ממנו דבר מועט כדי ליפותו לא מקרי מחוסר קציצה ומ"מ כתב בספר כתיבת הגט וז"ל ויחתוך הסופר הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך עוד ממנו ע"כ לפיכך אם טעה הסופר בגט לאחר שכתב קצתו ומתחיל באותו הקלף יחתוך תחילה המועט שכתב · כתב בעל העיטור כתבו על ספר אע"פ שיש ענינים אחרים בתוכו ונתן לה הכל כשר אין כותבין אותו על המחובר אפילו יתן לה המחובר כמו שהוא דבעינן ונתן בידה כתב הטופס במחובר תלשו והשלים עליו התורף כשר אבל אם כתב גם התורף במחובר אפי' בדיעבד פסול והרמ"ה פסלו כר' יהודה ופסל עד שיכתבו כולו בתלוש ולא נהירא

אבל דיעבד כשר דהא כיון דפיסולא דאורייתא הוא אפי' דיעבד אית לן למפסליה אמ' ... הוא הס ... ר' אליעזר ... עדי מסירה ... דרים וכתב אכתב הגט ... אחתים ... ג"ק אין כותבין ... כתבו לטופס תלשו כתבו לתורף כתבו לה הסד וכתב הרא"ש בא ואע"ג דחתמו הכיכא חתמו דהכא היינו הסלימו מלשון חותם תכנית וכבר כתבתי בסי' זה דפיסולא דמחוסר קציצה הוי דאורייתא וכמו שכתבו הרמב"ם והר"ן הילכך כל שכתב התורף במחובר הגט בטל · מיהו היכא שכתב הזמן לבדו במחובר אפשר דאינו בטל כיון דזמן בגט לא הוי דאורייתא ואפשר דאלמוהו כאילו הוי דאורייתא כדאסכן במוקף דבטל כמ"ש בסי' קכ"ז וכבר כתבתי כיוצא בזה בסי' קכ"ג · והרמ"ה פוסק כר' יהודה וכ"ל דטעמיה משום דס"ל בסופר הכותב טופס גיטין דלא רשות הבעל דגזרי' טופס אטו תורף וה"ה כמי דגזרי' הכא : והטור במאמ"ז גבי כתבו חש"ו איכא ביניהם וגם הר"ן אהא דכתבו לטופס במחובר אילק בינייהו דגבי סופרים הוי מילתא דשכיחא שעושין כן כדי להשתכר גזור אפי' דיעבד גבי מחובר דלא שכיחא כולי האי לא גזור · והרי"ף והרא"ש כיון שכתבו אוקמתא דהייר מקום התורף פשיטא דכת"ק ס"ל וכ"כ הרמב"ם בפ"א : וכתב עוד כל היכי דפסלי' מחובר אפי' תלוש ולבסוף חברו פסול וכו' דענין מ"ס דתלוש ולבסוף חברו חשוב כמחובר לענין גט מדסתם דבריו משמע לכאורה דאפי' לא בטלו חשוב מחובר דהא מחוסר מעשה הוא ולא נהירא דכל שלא בטלו הוי כאילו לא חברו וכשקוצע אינו אלא כנוטלו מעל השלחן דהא ע"כ לא איבעיא לן בפ"ק דחולין תלוש ולבסוף חברו אי הוי כמחובר אלא בבטלו אבל בלא בטלו פשיטא דכתלוש דמי וכ"כ רבי' ירוחם בח"ב בשם המפרשים שאם כתבו בתלוש וחברו ובטלו וחתמו במחובר שדינו כמחובר וכ"כ הרא"ש בא ז"ל · משמע הא לא בטלו לא · ומיהו אי אסרוה עד שצריך קציצה אפילו לא בטלו פסול וכן נראה מדברי העיטור שכתב במאמר ז' דתלוש ולבסוף חברו חשוב כמחובר לענין גט הואיל ומחוסר קציצה · ובענין מ"ס ואפי' כתבו וחתמו בתלוש ואח' חתימתו חזר וחברו ואח"כ תלשו ונתנו לה פסול חלוק עליו הרא"ש בא שהוא כתב אמתני' דכי כתיב וכתב ונתן דמינייה דרשינן יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה אשעת כתיבה הוא דכתיב כלומר כשיכתוב לא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה אבל מחוסר קציצה כתיבה ונתינה בשעת כתיבה לא והילכך אם כת' טופס ותורף בתלוש ואח"כ חברו ובטלו ותלשו ונתנו לה כשר ולפי דברי הרא"ש בא כתב דאפי' אסרוה נמי כיון דכתיבת טופס ותורף היה בתלוש כשר וכתב מי ביררו איבעיא להו ומ"מ מדלא איבעיא להו לבטלי גמ' דידן משמע דמתני' הוה שמיע להו כמו שפירשתי עכ"ל : כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר וכו' בפ"ב דגיטין כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ופר"ש דשקיל ליה לכולי' עציץ ואיכא מחוסר קציצה ואין לחוש שמא ישבר החרס ונתן לו השתיבר"ס ל' קציצה דלא מפסיד ליה לעציץ · וכ"ל דלרבותא נקט נקוב דאע"ג דהוי כמחובר כשר וכ"ש כתבו על חרס של עציץ שאינו נקוב דכשר וסוא שיהו עדי מסירה לפנינו שהוא דבר שמזדייף הוא כך היא סכסא שאמיתית לאפוקי מסבורסים שמאויים במקום שמזדייף וכבר נתבאר בסמוך דכשכתוב הגט על דבר שמזדייף צריך שיבואו עדי מסירה ויעידו שלא היה בו שום תנאי כשקראוהו בשעה שנמסר בפניה ואם לא באו עדי מסירה ובאו עדי חתימה והעידו שלא היה בו תנאי פסול · בתבו על עלה של עציץ נקוב פסול וכו' שם על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר פסול אביי אמר כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה רבא אמר פסול גזירה שמא יקטע וידוע דהלכה כרבא וכתבו התו' גבי יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה דר"ת מחמיר שלא לקנון אפי' שאינו מחובר ולא ב"ח מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר וכו' ודוקא בעלה גזרינן שמא יקטום ולאו דוקא נקט עלה של עציץ נקוב דה"ה כשאינו נקוב אלא משום רבותא דאביי נקטיה דאפי' בנקוב מכשר וכ"כ הר"אש והרא"ש בא ולפי דרך זה נדקו דברי רבי' שכתב אבל לה"ג ור"ת פסול כלו' אע"פ שלא קטם דגזרינן שמא יקטום אבל הרא"ש בא כתב עוד א"כ אפשר דרבא לא גזר אלא בעלה של עציץ נקוב דכיון דיניק ספיר אורחיה למתלש אבל בעלה של עציץ שאינו נקוב לאו אורחיה למתלשיה בולי האי ולא גזרינן ביה וגם הר"ן הזכיר כל זה ולפי זה גם לה"ג ור"ת כיון דחשיב כתלוש כשר כל שלא קטם ובדברי רבינו מראה שהם ע"פ שטה זו שהרי אמאי דמכשר בעל העיטור אפי' קטם כתב אבל לה"ג ור"ת פסול כלו' אם קטם אבל בלא קטם אם"כ דכשר אבל מתוך שדרכו של רבינו להמשך אחר דעת התו' והרא"ש נ"ל דה"ק בעל העיטור מכשיר אפי' קוטם אבל לה"ג ור"ת פסול אפי' אינו קוטם שדינו הוה לענין נקוב וכן משמע נמי שהרי רבינו לא ... בקוטם מאי קמ"ל דלה"ג ור"ת פסול כבר כתב למעלה דאפי' בתלוש גמור פסלי ה"ג ור"ת אם קטם אלא ודאי אהיכא דלא קטם קאי דאפ"ה פסולה"ג ור"ת וכתבו התו' גבי הא דאמרי' יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה דלא מכשר אביי בכתבו על עלה של עציץ לקוב במסיכה הענין או בהגבהתו אא"כ פסקה יניקת הזרעים כגון בעליה או שיש דבר מפסיק בין הענין לקרקע כדאמרי' בסמוך מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים וכן כתבו הר"אש והר"ן ואע"ג דלא קי"ל כאביי כתבתי זה משום דנפקא מינה אליבא דרבא דאמר פסול משום גזירה דהיינו מדרבנן ולפ"ז היינו דוקא בשמשך הענין במקום שיניקה פוסקת אבל אם משכו במקום שאין יניקה

יניקה פוסק מר' אורית שמסיל לכ"ע דהא לא קנת' אותו ולא זכת' בו ודע שבטור כתב במאמר דכתבו על עלה של עלין נקוב דפסול... גורס שמא יקטום מתחת... שאם כתבו לא כשר. ולפי דעתו כי אמר רבא פסול היינו פסול ליתנו לה לכתחלה אבל אם כתבו לה מגורשת ומ"מ פסט לשון פסול וגם הפוסקים לא חלקו בין פסול זה לשאר פסולי דרבנן : (...) והרמ"בם כ' ...

עבר שהוחזקו בו שהוא שלו וכו' אבל לא הי' העבד בחזקת שהוא שלו וכולי הכל כתבא' בשו"ם גבי כותבין אותו על יד של עבד ועל קיין של פרה. ודע' הרמ"ב בפ"ד כדע' הרמ"ה דספק מגורשת הוא נטמא דכיון דבגמ' פשט' לה מדאמר ר"ל הגודרו אין להם חזקה א"כ מספקא לן אם הם עדין של בעל ראשון או אם הם של מי שכתבו...

נהי' כתב עוד כל היכא דפסלינן מחוב' אפי' תלוש ולבסוף חברו פסול ואפי' כתבו וחתמו בתלוש ואחר חתימתו חזר וחברו ואח"כ תלשו ונתנו לה פסול ולא מבעיא אם אשרוש אחר כתיבה וחתימה אלא אפי' לא אשרוש נמי פסול כיון דמחוסר מעש' מקמי נתינה דבעינן וכתב ונתן שלא יהא מחוסר מעש' משעת כתיבה עד שעת נתינה כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר ויתן לה החרס כמו שהוא ולא חיישינן שמא יקטום שבר ממנו ויתן לה והוא שיהיו עדי מסירה לפנינו שחרס דבר המזדייף הוא כתבו על עלה של עציץ נקוב פסול שמא יקטום ויתן לה וכתב בעל העיטור אבל כשאינו נקוב כשר אפי' אם קוטם ונותנה לה אבל להלכו' גדולו' לר"ת פסול עבד שהוחזקו בו שהוא שלו וגט חקוק עליו והיא מוחזקת בו ואומרת שמסרו לה בעדי מסירה להתגרש בו פסול אפי' העדים חקוקים בכתובת קעקע בענין שאינו יכול להזדייף לפי שאינה נאמנת דשמא עכשיו נכנס לרשותה וכתב הרמ"ה דחיישינן מספק לחומרא דהויא ספק מגורשת ואי נסיב לשני תצא בגט אבל לא היה העבד בחזקה שהוא שלו והעדים חקוקים בו בענין שאינו יכול להזדייף ויוצא מתחת ידה הרי זו מגורשת אפי' אם אין עדי מסירה לפנינו וא"צ לומר שאם מביאה עדי מסירה שאז הוא כשר אפי' אם עדי חתימה יכולין להזדייף אם הגט חקוק על טבלא שהיא ידוע שהוא שלה ויוצא מתחת ידה ואומרת שנתנו לו וחזר ונתנו לה ומביאה עדי מסירה הרי זו מגורשת דודאי אקנויי אקנה לה ואם העדים חקוקים בענין שאינו יכול להזדייף אפי' אין עדי מסירה לפנינו מגורשת כתבו על טס של זהב ואמר הרי זה גיטך ונתפרע בזהב שבו בכתובתה נתקבלה גיטה וכתובתה :

קכה כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום באבר בשחור ובשיחור פי' באבר חתוכי אבר מעורבים במים שחור פחמין מעורבים במים שיחור אירמנטי והרמב"ם כתב כתבו בשחור ובשיחור באבר כשר ואין כותבין בהם לכתחלה ואין נ"ל כן מלשון א"א ז"ל וכותבין

מכשיר בשחור היינו בפחמין מעורבים במים ופ"ג דרב אמר מקרעין לבסם נייר חלק ור' אבהו אמר במי מילין ור' פפא אמר ברוק... נקט גוונא דמתחזי... במי דאבר דוק בדפרי שמוא...

דגלי לן תלמודא שהיא לכתחלה... דהוי דיעבד ומסו' דס"ל לתלמודא דהסבר... לא אמר דמתני' לאתויי דר' חייא... וכו' היינו דר' חנינא שכתבתי בשמו ואוקימנא...

[illegible]

(ג) כ' בג"ה אם כתב הגט על יד ... (ה) ...

[illegible]

וכותבין אותו במי עפצי' והוא שלא יהיה הקלף מעופץ אבל אם הוא מעופץ לא שאין מי עפצים ניכר על קלף מעופץ אין כותבין במי פירו' חקקו על הטבלא חקק ירך האותיו' שנמצ' הכתב שוקע כשר חקק תוכו וסביבותיו ונמצא הכתב בולט פסול חקק הגט בחות' והכה בו על הטס עד שנראית כתיב' הגט בטס פסול לשון הרמ"בם חפר יריכי האותיות כשר וכן אם חקק היריכו' מאחורי הטס עד שבלטו פני הטס אבל אם חפר תוך האות עד שיראו היריכות גבוהו' מכאן ומכאן כמין דינרי זהב פסול שאין זה כתב המקרע על העור תבנית כתב או שרשם על הטבלא תבני' כתב הרי זה כשר ע"כ: אין צריך שיהיו האותיות מוקפים גויל ומ"מ נהגו להחמי' לעשות מוקף גויל ויש שמצריכין לעשות בו זיונין באותיו' שעט"נז ג"ץ ובספר התרומה כתב שאין צריך ויש למנוע מלעשותן ואם יש בו אותיות דבוקים יכול לגרר הדיו שביניהן להבדיל' אבל אם נפלה טיפת דיו בתוך האות ואינה ניכרת אינו יכול להעביר הדיו לתקן האות דהוה ליה חק תוכות וכתב בספר התרומה ואף אם רוצה לעשות מ"ם פתוחה ונמשכה ידו ונסתמה אין יכול לגרר הדביקו' לפתח' דה"ל חק תוכות ונוהגין לשרטט וכתב רב האי לפי שנקת' ספר ונוהגין לעשותו י"ב שיטין כמו לדבר בשם ר"ת גט עולה י"ב ואם חסר מי"ב או יתר עליה לא נפסל ויחתוך הקלף שיהא ארכו יותר על רחבו וכתב בספר התרומ' ולא יהו האותיו' עוברות מהשיטין בימין ובשמאל לתוך הגליון ולא יהא בו שום טשטוש ולא יכתבנו על המחק כתב הרמב"ם צריך שיהא הגט מבואר היטב באותו כתב שיכתבנו עד שידעו לקרותו הקטנים שיודעים אותו הכתב שאינם לא נבונים ולא סכלים כקטנים אלא בינונים ולא יהא הכתב מעוקם ולא מבולבל שמא

תרמה

תרמ' אות לאו' נמצא הענין משתנ' היה בו משמע' ב' ענינ' או שהי' בכת' עקו' או בלב' עד שאפש' שיקר' ממנ' ענין אח' הוא' ונקר' לענין אח' אע"פ שיש בו משמע' גירושין ויש בו מענין גירושין ה"ז פסו' ע"כ שאל' לא"א ז"ל גט הבא מארץ מרחק ויש בו אותיו' שמשתנ' ממדינ' למדינ' שיש מקומו' שכותבין נוזקופ' כמו זי"ן ורי"ש כותבי' גג שלה קצר עד שנרא' במיזיו"ד תשוב' צריך שיהא נקר' כתב הגט במקום כתיבתו לינוקא דלא חכים ולא טיפש ואם לאו אין כאן גט כלל כתב עוד הרמ"בם גט שנמח' בו אות או תיבה שתלה בין השיטין אם מטופס הגט הרי זה כשר ואם מהתורף אינו גט ואם חזר ופיר' בסוף הגט שאות פלוני' תלויה או על המחק אפי' מתורף הגט כשר כן גט שנמצ' קרוע שתי וערב שהוא קרע של ב"ד הרי זה גט בטל אבל אם נקר' קרע שאינו של ב"ד כשר: נימוק או שהרקי' או שנעש' ככבר' כשר נמחק או נטשטש ובבואה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו אינו גט כד"א כשהגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימ' ואין כאן עדי מסיר' אבל אם יש עדים שנתנ' לה והגט לפניה' והיה כשר הרי זה כשר אע"פ שתורף הגט על המחק או בין השיטין או שהיה קרוע שתי וערב כשנתנו לה בפניהם עד כאן ורבינו סעדיה כתב דמחק בשמו ושמה פסול אפי' אם הוא מקויים ושאר מחקים אם נתקיים כשר בדיעבד אבל לא לכתחיל' ורבינו ניסים כתב כדברי הרמב"ם ז"ל שבכל מקום שנמחק ונתקיים כשר ובטופס כשר אפי' בלא קיום וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' שגט שיש בו מחקים וקיומים כשר:

קכו הגט

כשר בכל כתב ובכל לשון שיכתבנו וכו' משנה בהמגרש (דף פ"ז) גט שכתבו עברית ועידיו יונית יונית ועידיו עברית כשר ופרק המביא תנן (דף יט) גמ' בכל כותבין בדיו בסם וכולי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי ואלא מאי קמ"ל דכל לשון כשר גט שכתבו עברית ועידיו יונית וכולי וכתב הרמב"ם בפ"ד אבל אם היה מקצת הגט בלשון אחד ומקצתו

רחבו כמו ס"ת דמלמט' טפח וכן משמע לשון אבי העזרי שכתב וסמג' צריך לסיו' ארכם יותר על רחבו ולא כתב וסכתב וכו' גם במקצ' פוסקי' תמצ' דין ארכו יותר על רחבו קודם דין סיטוט א"כ משמ' דקאי אגויל עכ"ל · וסכי דייק לשון רבינו שכתב ויתתוך סקלף ש... ארכו וכו' אבל בסמ"ק בטופס רבינו פרן כתוב וצריך שיהא ארכו יותר על רחבו מן סי"ב שיטין וכתב בספר התרומ' ולא יהו שאותיו' וכו' כך כתו' גם בסמ"ג וכתבו שכן נמצא בטופס גט שתקנו הגאונים הקדמונים וכן סגט דמרדכי כתב רמב"ן שצריך לכוין שסורות מכאן ומכאן מרבי' פרן עכ"ל · וכתוב בסמ"ק ובלבד שלא יעברו שתי אותיות מן התיבה חוץ לשטה · וסר"פ כתב ונהגו להקפיד אפי' מאות אחת וכן בס' ר' ברוך ומלשון סמ"ג והתרומ' נראה שאין להקפיד בכך אלא לכתחל' דוקא ובספ' התרומ' משמע דאפילו לכתחילה אין להקפיד אלא שלא לכתוב חוץ לשטה תיב' שלימ' אבל הגהו' מימון כתבו בפ"ד בשמ' ונהגו לפסול אפי' אות אחד שעוברת חוץ לשטה · יד וסר"ם בר נמח כתב בתשו' על דברי ס"מ ור"פ נראה שזו חומרא ובטופס לא מפסיל בהכי ובתורף פסלי' אי מה שהוא חוץ ממשמעות מה שהוא תוך הגט אלא א"כ נמחק וקיומו למטה עכ"ל: טו ולא יהא שום טשטוש בגט ולא יכתבנו על המחק גם זה מספר התרומה וכן כתוב בסמ"ג וסמ"ק: כתב הרמב"ם צריך שיהא הגט וכו' בפ"ד ותחיל' דבריו ברורי' ומ"ש עוד היה בו משמעות שני ענינים וכו' ה"ז פסול כתב ה"ה דאזדא לטעמי' כדין שצריך שיו"ן או שלא כתב שיו"דין שיתרות וכו' וכתבו רבי' בשם אחר זה כלו' דאילו לדע' העיטור ורבי' אם לא כתבו שבעל אלא ששסוף' טעה בשם: שאלה לא"א ז"ל גט הבא מארץ מרחק וכו' תשוב' צריך שיהא כתב הגט נקרא במקו' כתיבתו בלא תשוב' זו קשה בעיני דבפרק השולח גבי הא דתנן בראשונה היה משנה שמו ושמה משמ' דבאותו מקו' כתיבה אזלינן ומתשוב' זו נראה דמקום כתיב' עיקר שאם היה נקרא יפה לבני מקום שכתיבה אע"פ שלבני מקום הנתינ' אינו נקרא כשר וזה ליתא ודאי וכמו שנדקדקתי בתשו' הרא"ש עצמו ואע"פ שכת' בה צריך שיהא לקרות הגט במקו' כתיב' וכמו שכת' רבינו מ"מ מסוף התשובה משמע דטעו' סופר יש כאן וצריך להגיה כתינתו ... במקו' כתיב' תו שהרי מה שיש בה בשפה דהשולח מי שיש לו שני שמות אחד ביהוד' ואחד בגליל אמרינן שצריך לגרס בשני שמות שיהא דאתחזק כ"ש מי שאין לו אלא שם א' ולא נכתב שיוכלו לקרותו במקו' נתינתו דאין כאן גט כלל דלא ידעי בני העיר שנתגרש כלל כיון שאין יודעי' לקרותו וגם כל טופס צריך שיהא נקרא לאנשי העיר עכ"ל הרי שמסוף התשוב' מוכיח הענין והלשון דבתר מקום נתינתו אזלינן ואפשר דתרוייהו בעינן ומ"ש פתח במקום כתיבתו וסיים במקו' נתינתו אבל רבינו שלא כתב אלא תחלת התשובה נ"ל שלא היה גורס בסוף התשובה נתינתו אלא כתיבתו ותימא הוא · ובתשובת הרמב"ן סי' רמ"ח כתוב על גט שבא ממ"ה וסיה בשם האשה רי"ש קטנה כמו נ' והסיב שפסול ואם נשאת תצא והולד ממזר ואע"פ שנראה שאם גרסה במקום שנכתב שם הגט מגורש אם סיה שם נקרא בר"יש במקו' שנקרא בשינוי פסול דומה למה ששנינו בראשונה היה משנה שמו ושמה וכו' פירש שמשנה כך הוא בראשונה וכו' כיצד הרי שהיה ביהודה ושמו יוסף ואשתו שרה והלך בגליל וכולי הרי שהיה משנה שמו ושמה שעיקר השם הוא שבמקום שנרושין ע"כ התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו במקו' שכתיב' ומקו' שגירושין עכ"ל והרי תשובה זו מוכחת כדברי דבתר מקום נתינ' אזלינן: טז כתב עוד הרמב"ם בפ"ד גט שנמחק בו אות וכו' בריש המגרש כתבו התוספו' דמדתנן גבי תנאי דאלא מאיש פלוני ואם כתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול משמע דשאר מחקי' כשרי' בגט רק שיעשה קיום המחק קודם שריר וקיים ומ"מ נהגו העולם להחמיר עכ"ל: וכ"כ ג"כ הר"ן שם וס"ס כתב דכמו שכתב הרמ"בם הכי איתא בתוספתא ובירוש' גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם הזירו מלמטה אפי' מגופו כשר ע"כ ונהגו שלא לקיים מחק בגט להחמיר עכ"ל: יז ולפי זה כי דייקינן ממתני' דשאר מחקין כשרין בגט הוא בחד מתרי או שאינן מגופו של גט או שחזר וקיימו וכמבואר בתוספתא ובירושלמי: כתב רבינו ירוחם בחלק ב' והקיום יכתבנו קודם כדת משה וישראל כי כדת משה וישראל במקו' שריר וקיים ובסמוך אכתוב כן בשם רבי' נסים גאון ובשם הרש"בא: יח ודעת הרמ"בם דכל דבר שנוגע לתורף מיפסל מדאורייתא ומ"ש כתב אינו גט ומה שיש לדקד' בזמנא' הוי בכלל תורף כענין דבתורף אינו גט דכיון דאין כותבין זמן בגיטין אלא מפני תיקון העול' דין הוא שלא יפסל אלא בפיסול' דרבנן כתבתיו בסי' קכ"ג ושם' דכיון דאיכא למיחש לזיוף מדאורית' מבטיל ואינו במשמ' ויותר נרא' דטעמ' משום שהחזיקו חכמי' דבריה' וכמו שכתבתי שם על הזמן שהו' בכלל התורף ואין כותבין אותו בגיטין אלא מדרבנן וכן גט שנמצ' קרוע שתי וער' וכו' כתב הר"ן בריש המגר' וס"ס בפ"ד שכל זה מבואר בתוספתא בסוף המסכת וכתבו שהרמ"בד השיג עליו ואמר אם מקויים הוא למה יפסל מהיותו מגורש שלא אמרו פסול אלא שלא תנבה בו ומורי' שכב' נבת' וקרעוהו ב"ד והר"ם כתב בפרק המקבל שאף הרמ"בם נראה שכך דעתו ולא אמרו אלא כשאין כתוב בו הנפק אבל כל שכתו' בו הנפק יש הוכחה שאלה בא ליד האש' וכדאמרינן בפרק קמא דמציע' דמלו' הוא דמקיי' שטריה ולא לוה וה"נ אם היה מקיימ' גט' ולא הבעל · בד"א כשהגט יוצא מתחת ידה בעידי

חתימ' וכו' כתב הר"ן בריש המגר' וס"ס בפ"ד דטעמי' משו' דכיון דלדידן קי"ל עידי חתימה כרתי אפי' על סנייר סמחוק ועל הדפתה כשר כדאיתא בפ"ב דגטין וכתבו הרמ"בם בפ' הנזכ' א"כ המחקים שהזכיר' התוספת' בשאין עידי מסירה לפנינו הוא וכן אף בנקרע קרע של ב"ד ראוי שיהיה כשר אבל הרשב"א חולק בזה בפר' התקבל ואומר שכיון שהוא קרוע כעין קרע של ב"ד הרי הוא כחרס ופסול לגרש בו וכתב ה"ה אבל ודאי בנטשטש ואינו יכול לקרו' אם נמסר א"כ בעידי מסיר' אינו כלום דהא לאו כתב הוא ואין האשה מתגרשת אלא בכתב ורבי' סעדי' כתב דמחק בשמו ושמה וכולי' דברי רבי סעדיה ורבי' נסים כתובים בעיטור מאמר שמיני וכתב בעל העיטור דלא ברירא ליה דברי רבי סעדיה אלא אפילו לכתחלה אפי' שמו ושמה ודע שרבינו סתם כדברי' וכתב סרבי' נסים כהרמ"בם ואמת הדבר יש ללמוד מדבריו דכהרמב"ם מ"ל דכל שהוא מקויים אפילו בדבר שהוא תורף הגט כשר ומ"מ דבריו הם כהגהון אחר ממה שהם דברי הרמ"בם ותוספת דברים והילך לשון העיטו' במאמ' הנזכר בתשוב' לרבי' נסים אי איכא בגט זכירת זמן שני פעמי' או טעו' ונקד אחד מהם או שעבר עליו הקולמוס והמחק וכן אם טעה באותיות אין לחוש בכך אלא במקומות ידועי' כגון שם האש' רחל וכת' רחל ושרה ונקד על שרה ולא כתב וכל שם שיש לה ודאי חיישינן שמא שני שמות יש לה ויש לבעל לערער בדבר וכן אם כת' בגט תנאי ע"מ כך וכך ונקד עליו וכן תיבות שיש בהם חיסור כגון ודין דן ונקד עליו בכולם יש לחוש שיהא הבעל ויערער ויש לחוש לערעורו ודוקא שלא כתב בקיומו לבסוף אבל כתב בקיומו לבסוף לא כל כמיניה והיכא שמחזיר בסוף צריך שלא יהא בשטה אחרונה כדא"ר יוחנן כל המחקין צריך לכתוב ודין קיומיהן וצריך שיחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה והיכא שנופל בגט כן צריך שיכתו' וגטא דנן כשר כדת משה וישראל עכ"ל: וסברת רבינו סעדיה ג"כ סתומה כדברי רבי' ומדבריו לא משמע דמיירי אלא בשכת' השם על המחק כדמיירי הרמב"ם ולא היכא דכתוב השם וכתב אחריו השם אחר מחוק אבל מדברי העיטור משמע דרבינו סעדי' מדברי רבינו נסים' הנזכר לעיל קאי ורבי' ירוחם בח"ב כתב ויש מגדולי המורי' שכתבו דבשמו ובשמה פסול אע"פ שמקוי' ויש מי שכתב דזה נראה דוקא בגט שיוצא לפנינו דחיישינן שמא שינה שמו אבל אם ידוע שמחמת טעות אחר נמחק כשר והוא שנתנו לה בעידי מסיר' ויודעי' שכך היה וכ"כ הר"א בן אסמעא עכ"ל: ונשאל הרשב"א (סי' תקכ"א) על גט שכתוב בו יצחק בן אברהם ומלת אברהם על המחק ואינו מקויים ונשאל' סשו' פסול דכיון שאם בן אברהם מכלל שמו הוא זה והרי הוא כאילו כתב שמו על המחק עכ"ל · וכ"כ א"א ז"ל בתשו' שגט שיש בו מחקין וקיומין כשר בכלל מ"ש הי' ע כתב ז"ל ואם היה בגט אות תלוי' ביני שיטי ונתקיימ' קודם שכת' כדת משה וישראל כשר הוא ואין חילוק בזה בין גט לשטר עכ"ל · כתוב במרדכי בפ"ק דגיטין בהגהה בשם רבי שמשון משאנ"ץ שאין כותבין גט בקולמוס של כנף שפיר' מסרגלין בקנה וכולי' מזיינין בקולמוס של קנה לאפוקי בקולמוס של נוצה ודוק עד כאן לשונו · ומכל מקום לא משמע לי דמיפסיל בהכי אפי' לרבינו שמשון דודאי לא גרע מחקיקה דמכשרינ' בפ"ב דגיטין וכמו שכתבא' בסי' זה אם ראש הלמד שבשטה תחתונה נכנס לתיך חלל ה' או ח' של שטה עליונה או רגל הך' שבשטה עליונה נכנס לתוך חלל ט' שבשטה תחתונה וכיוצא בזה כתבו התוספו' וה"ר ראם והרש"בא והמרדכי בפ"ב דגיטין דכשר גבי הא דת"ר סרס זה גיטך והנייר שלי וכו' לא צריכא דמעורה וכ"כ בספר התרומ' והר"ן ז"ל בפרק הנזכר כתב דעת התוספות וכתב שאחרים אומרים שזה קרוב לפסול הגט מפני שמבטל צורת האות · אם רקם או ארג או עשה במעש' מחט אותיות הגט לאו כתב הוא כן פי' הערוך הכא דאמרי' בפ"ב דגיטין עלה כ' למימר לאו כתיב' הוא ורמינהי עבד שיוצא בכתב שע"ג טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שע"ג כפה ואנדוכתרי ומשמע התם דגט אשה וגט עבד הם שוים דהא מייתי האי בריתא דעבד לרמויי אוכתב ולא ומקק השנוי גבי גט אשה וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב אם רקמו בבגד הנקרא בלשון הז"ל אנדוכתרי אינו כתב וגם העיטור במאמר ז' כתב בריתא אבל לא בכתב שע"ג כפה ואנדוכתרי וקבלנו בפירוש' שכתב גט בכותל כפה ומחוסר תליסה ור"ח פירש כפה של כמר ארוגה באריגתא ואנדוכתרי סוכין דצובעין אותם ומציירין בהם כתב כדרך שעושין במחכלאות כתב באותיו' וכגון זה שנכתב ברקמה או במעשה מחט אינו גט עכ"ל מי' הסי' פי' כפה בעין כובע של כמר ואנדוכתרי תכשיט ורוקמין עליו צורה במחט כעין כמשלא"ר בלע"ז ואם רקמו עליהם אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד ושני ראשיו תחובין עכ"ל · ויש לדון בדבריו שאם הוא קבוע כגון שהוא ארוג או שהוא מרוקם כמו שרוקמין הכשים אנלכו שהוא קבוע בתב מיקרי וכשר וכ"ע:

(יד) ומעשה בא לפני מהור"ר קאפלמן ז"ל שכתב הסופ' אות אחת חוץ לשיטה ופסל הגט עכ"ל (טו) וע"ל סוף סי' זה מדין קיום מחקים בגט · ונראה דודאי קודם כתיבת המקום דלוכ למיחש לעיגון יש לכתוב גט אחר אבל במקום דאיכא למיחש לעיגון או בדיעבד אין לפסול הגט משום אות א' שיוצא מן הגליון דהא גם בס"ת אינו פסול בכ"ל: (טז) כ' הר"ן פ"ב דגיטין דף תקס"ב כ' ר"י דיכול לגרר האותיות ולקבוע ראשה של ל' שבשטה התחתונה לתוך חלל א' או ח' של שטה עליונה וכתב כן ר"א שזה יותר קרוב לפסול הגט מפני שע"י זה תיטלם צורות האותיות עכ"ל ולדברי ר"י הם נתוס' פ"ב דגיטין וכ' הרא"ש והמרדכי וכן כוהגין שמילי' וכן הוא בספר גיטין שלנו שצריך לערותן בדרך זה שימשוך ראש ל' על שטה עליונה וכן ימשוך רגל כ' או ן' שבעליונה על שלמטה שיהיה כגי שלא לכתו' עוד שו' בין שיטה לשיטה דלא יהא גט הראוי ל. ודייק וכ"ע שם סי' ע' א' כ' פשוטה של פעורין יעקב קנת לכל ימין כדי שיוכל להאריך ראש של' של ישראל למעלה שלא תגיע באות כ' וכבר ג"כ אות' שיטה מעורב עכ"ל ותזה יש לדקדק שכל השיטו' יהיו מעורות וכן כוהגין וכתבו בשם הגהו' סמ"ק מיעשה בא לפני הר"ף בגט א' שכיתן לתכיו והגי' קוצו של פ"א של מעלה בתוך ד' שלמט' ופסלו עכ"ל וכ"ל דדוק' בכה"ג יש לחוש דע"א עירוב זו הכל"ית היה כשתכי' לצורת ה"א אבל בע"א כגון שמשוך ראש אות לתוך הת' א' או כדומ' שאין לחוש לשום טעות לא פסלינן ליה ככ"ל וכ"כ מדברי ר"ילעיל (יז) וכן הוא בסמ"ק ובמרדכי ע"ב דף תר"יו וע"ב ויע"ב דף תרכ"ו וכתב שם במרדכי דבדיעבד מיהו כשר והרוצה לקיים יקיים קודם שיכתבו ודין די' להוינו' (יח) וכן משמע בקונטי' פרק ... ובתשובת הר"א כללתה סי' י"ט :

ק״ל · ולענין לכתוב סגנו בספר ... ספוסקי סבתרומת הדשן סימן ר״ל כתב ... אפי׳ קוצו של יו״ד מעכב וגם בכלבו כת׳ ... עכ״ל ומשמע דלכתב אסורי קרי כתיב

מקום חומרה בעלמא הוא שהיו מחמירים ולא ... לי למישרי ולפי מנהגם משמע דה״ה בגט כתוב כתוב בכתיבה אשורית מרובעת הוא ... הלכה והטוה נסלק עליה וסור דלכתחלה כותבין

קכו ג

כשר בכל כת׳ ובכל לשון שיכתבנו ויהי עניינו שמגרשה ופוטרה ממנו ומתירה לכל אדם כגון הרי את מותרת לכל אדם ויהיה מבואר שלא יהיה בו לשון המתפרש לב׳ ענינים עד שאדם יכול לומר לכך נתכוון או לכך אלא יהיו הדברים שאין בו ספק באותו לשון אלא שמשמעותו אחד שפלוני מגרש אשתו פלונית וצריך שיכתוב בו ודין דיהוי ליכי מינאי גט פטורין וכו׳ ונהגו בכל המקומות לכתוב בלשון ארמי וזהו נוסחו: בכך וכך בשבת כך וכך לירח פלוני כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין בו כאן במתא פלוני דיתבא על נהר פלו׳ אנא פלו׳ בר פלו׳ דממתא פלו׳ דיתבא על נהר פלו׳ וכל שום אחרן וחניכא דאית לי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון דאבהתי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלו׳ דממתא פלו׳ דיתבא על נהר פלו׳ וכל שום אחרן וחניכין דאית ליכי ולאבהתיכי ולאתריכי ולאתריהון דאבהתיכי דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו שבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי דתהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין ואנש לא ימחא בידיכי מן שמי מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל: בשלישי ברביעי בחמישי מלא ביוד בששי בששי חסר יוד כת׳ ה״ר פרץ בין ראש חדש יכתוב ביום אחד לירח פלוני בשני יכתוב בשני ימים בשלשה בארבעה כולן לשון זכר בה״א לבסוף וכן באחד ועשרים בשנים ועשרים בשלשה ועשרים וכן כולם ובחשבון השנים יכתוב לשון נקבה כגון בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאת עולם שתים שלש ארבע כולם בלא ה״א לבסוף וכן אחת עשרה שתים עשרה עד עשרים ומשם ואילך עשרים ואחת עשרים ושתים עשרים ושלש המנין המועט לשון נקבה וכן לעיל ואם יכתוב גט בין ראשון של חדש אייר יכתוב ביום ל׳ לחדש ניסן שהוא ר״ח אייר וכן בכל ראשי חדשים שהם ב׳ ימים וביום שני יכתוב ראש חדש יכתוב באחד לירח פלוני כי השבונו מיום השני ואם השנה מעוברת יכתוב באדר הראשון לירח אדר

אח' הראשון ובשני יכתו' ליה' אדר השני כת' א"א הר"אש ז"ל ראיתי בנוסח טופס הגט של רב אלפס שכתו' בו איך אנא פלו' בר פלו' וכן בשאר טופסי גיטין ואינו נופל על הלשון דודאי בשאר שטרות שכותבין העד' דבר שנתקיים לפניה' שייך למימר זכרון עדות איך נע"ש דבר זה לפנינו אבל לשון נוסח הגט הוא ספיר' דברי' שהבעל מספ' שבזמן הזה הוא מגר' את אשתו ולא שייך למכת' אלא בזמן הזה אני פלו' מגר' את אשתי הלכ' טוב שלא לכת' איך ומה שנהגו לכתו' ולאתריתון דאבהתיכי תמהתי למ' נהגו לכתו' כך מאח' שאין מזכירין מקו' אביו ומקו' דירת אבי האשה ע"כ ולא יכתוב ודין מלא אלא חס' יוד ולא יכתו' איגרת מלא יוד אלא איגר' ודתהוויין ודתצביין כל אתר יו"דין כת' א"א הרא"ש ז"ל בתקון הגט של רבי' יוסף טוב עלם דיתיהוויין דיתיצביין כל א' מהם חמש יודין כי די תיהוויין ב' תיבו' אשר תהיי ודי הוא תרגו' של אשר וכן די תיצביין אשר תרצי ואני אומ' דאף הכות' דתהוויין תיבה אחת אינו טועה עד כאן ולורכיה ליוו והירוכין ולויו דשיבוקין ולויו שניה דרוכדו ולאו דוקא לורכיה שפי משאר ווין אלא שצריך לדקדק בהן שלא יקצר בהן עד שיהו נראין כמו יודין ויכתו' תרוכין שבוקין חסר יוד ראשון ופיטורין מלא בב' יודין ולמהך חסר יוד ויזהר יפה ברגל של ה"א דלמהך שירחיקנו מגגה וכן בכל ה"הין צריך שיזהר שלא יגע הרגל למעלה אלא שבזה צריך ליזהר יותר לפי שבזה

שבזה משתנ' כל המשמע' ולא לכת' לאתנסבא אלא להתנסבא בת'
הרמב"ן ועל דרך זה צריך ליזה' בכל כת' וכבכל לשון שיכתו' שלא יה'
בהם משמעו' שני ענינים ע"כ כתב הר"פ לא ימחא בא' וצריך שלא יה'
בשיט' אחרונ' לא ספ' תירוכין ולא גט פטורין ולא אגר' שבוקין אלא
כרת משה וישראל לבד ויעש' ממנו אותיות ארוכו' כדי שלא יסיים
באמצ' השיטה דאיכ' למיחש אם יסיים באמצע השיט' שמא יחתמו
הער' מיד בחצי השטה הנשאר ואין ראוי לעשות כן שאלו לא"א
הרא"ש ז"ל ששאל' גט שהיה כשט' אחרונ' אות' מכד' משה וישראל
אם נפסל בכך רע כי לא נפסל בכך ומה שכת' וישראל אל"ף למ"ד
כאת' אינו נפסל ומה שכתב לא ימחא באל"ף אם בא הגט ליד' אין
לפוסלו בכך ושאל' אם כתבו עד' נתגרש' פלוני' כגט כשר יאח"כ
נתגל' שהיה בו טעו' הדב' פשוט שאין ערו' הער' מועיל להכשיר גט
פסול אלא תלינן שמא לא דקדקו הער' ולא הרגישו בטעו' או שלא
היו יודע' בטיב גיטין ולא ידעו שהוא טעו' ששאלת גט שכתוב בו
למנין אני מנין ודילג השיזוכת' ברביעי כ' ימי' לירח שבט ודלג ולא
כת' בשב' וגם יו' רביעי היה כ"א יו' לשבט והוא כת' ב' הגט כשר שאין
לחוש לדילות השי"ן דכיון שאנו מכירין סגנון הדבר בשביל דילוג
אות את' אין לפוסלו וכן בשב' שדילג בשב' אין לפוסלו כי ברביעי
אין לו פירו' את' אלא בשב' כיון דכת' בתרגב יו' לחד' גם אין לפוסלו
במה שכת' ב' לחד' שבט והוא כ"א ונמצ' שהקדי' זמן הגט יו' את' והוי
גט מוקדם דכיון שידוע שר"ח שבט היה בין חמשי ורביעי בשבת
אי אפשר להיו' ב' בחד' אלא כ"א תלינן בטעו' הסופ' שלא היה זכור
קביעו' החוד' ולא הוי מוקד' אע"ג דקיימ"ל דן דוק' ור' רובו של חד' טעו'
אינשי בקביעו' דירח' אבל משעב' רובו של חדש לא טעו בו אינשי
הכא אין חילוק דע"כ טעו' שהרי דבריו סותרי' זה את זה אם הוא
רביעי הוא כ"א לחד' ואם הוא כ' בחדש כמו שכתב הרי הוא ביום
ג' ועל כרחו טעה או בקביעו' החדש הנכון או בין יו' ב' לישי לרביעי
ובימי השבוע לא שכיחי דטעו אנשי הלכך תלינן הטעו' בקביעות
החדש ואין כאן הקדמ' והגט כשר כת' הרמב"ם אם לא חאר' בווי"ן
או שלא כתב יודין היתרות או שכת' יודין שלא היו לו לכת' הגט
פסול וכל כיוצ' בזה בכל לשון הגט פסו' ובעל העיטו' כת' משמיה
דרבוותא דכל הני דקדוקי דוקא כשהבעל כתב הגט או שהסופר
כותבו מפיו ובא הבעל ואומ' בוונתי לשנו' כדי לקלקלה אבל אומ'
לסופר לכתו' לחתו' גיטו סתם וטעו בא' מאלו והבעל אין מערער
הגט כשר ותנשא לכתחיל' וכן כתב רב האי אי יהיב בעל רשותא
לסופר למכתב וטעה בהון או במקצתהון

במקצתהון אי איתיה לספרא מתקן להו ואי לא מתקן ומינסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה ואי אתיא אינסובי ואתא בעל ומערער ואומר האי דכתיב ורין דינא אמרי ולכך כיונתי לא מינסבא ואי מינסבא לא מפקינן לה וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל תשובה לו ששאלת שליח הולך שהביא גט ולא היו הווי"ן ארוכים אם ראשי ב"ד להאריכן תשובה אין יכולים להאריכן ואם ניתן לה הגט ואין הווי"ן ארוכים והבעל רחוק מכאן לא הייתי פוסלו בשביל זה וכן אם יש בו תקנת עגון כגון שהובא ממקום רחוק ואריכו הווי"ן כי מסתמא הבעל צוה לכתוב כתקון חכמים ואם לא כת' הסופר כראוי ניחא ליה לבעל שיתקנוהו ועל זה יש לסמוך בשעת הדחק:

צריך

פלוני או בעשרים ימים על זה כתוב בהגהות מרדכי דסוף גיטין ביום א' לחדש בות"ב לירח פלו' בשני בשני ימים בג' ימים בד' ימים וכן יעשה עד י' ימים מכאן ואילך יכתוב ביום כ"ד עכ"ל והיינו לסופרא דמילתא ומיהו אם שינה פשיטא דלא עיכב ואני ראיתי בגיטין שנכתבו בזמננו שעד י"ה בותבין יום וכשמגיע לכ' ומעשרים ואילך כותבין ימים כ"ה ועל ירח אית' כתב בת"ס (סי' רל"ג) שה' מ' רבוותא שיש לכתבו בשני יודי"ן ודיעב"ד יש לחשוש אם נכתב בחד י"וד וכת' עוד שכ"ל שאפי' כיתן הגט בחד יו"ד וכו' בי"ד וודע שצריכים לכתוב וליתן אח"כ בשני יו"דין וכה"ג לא הוי לעז כ"כ לכ"ד ואע"פ שהביא הוא ז"ל עובדא שהי' כתוב בחד י"וד ושכשירוהו בדיעבד הוא ז"ל דהששא עובדא כבר עברו כמה ימים אחר נתינה ויצא הם מגורשת שהם ואי הוה בעי למהדר וליתן גט אחר הוי זילותא לב"ד ולכן הכשירו בדיעבד ועל ירח כשלין לכתוב השכוכה שנסתפקו בו הראשונים אם יש לכתבו חסר יו"ד ושמא שהקדמונים היו כשמעתא אלכתו' גט בכשליו מפני ספיקא זו ושעל הוא ז"ל היה לכת' חסר יו"ד דהע"ג דבלשון תרגום הוי מלא בתר עברי אזלי' שכתו' חסר ע"כ ונ"ל שאין זה סותר למה שכ' בשורש קמ"ב שימה במלף בלשון שתרגום בכל אגדה לפי מקומו שימה בתו' אבל לשון תרגו' אף לא ימנה בידיכי אבל כשלו כתו' אבל לשון עברי בב' ימים לירח כשלו כו': אם במקום שהי' לו לכת' בשני' עשר ליר' פלו' כ' בי"ב לירח פלו' כתו' בהגהו' מרדכי בגיטין בשם הרב מהר"א כי דבר הוא דירו' אבל די"ב הם הנים עשר ואין לערער עליו לא משום שירו' ולא משגיאות וכן משמע שהוא דעת רבינו ירוח' בח"ב אע"פ שכתו' בספרינו בטעו' ח"ל וכן אם כ' בו בשבת ו' וכן בדלא אנים וכו' אינו פסול עכ"ל ונ"ל שיש לשנים אם כתוב בו בו במקו' בשבע והוא כמו מה שהכשי' הרב מהר"א כו': ולמנין כתבו שכל בו והלכו' שגט דמרדכי דהוי בחד יו"ד: שאנו מנין כתו' בספרים שנזכרים שהוא בלא וי"ו כ' הרי"בש בתשו' סימן פ"ד מה שאמרת שאפי' מקום עמידת שעדי' כתיב שהגט לא נתבא בו יפה כי לא נכתב בו למנין שאנו מונין כאן אלא למנין שאנו מונין באוקיי"א מתא אין לחוש לזה כלל שבודאי כח אנשים עומדים שם כיון שכתבו ששם מונים כן באותו מקום שאם לא כן היו כותבין שמונים באוקיי"ם מתא ובנוסח שגט שכת' הרמ"בם פ"ד מהלכות גירושין כך כתוב למנינא דרגילנא למימני ביה במקום פלו' ואינו כתוב בו כאן במקום פלו' ואע"פ שבשרב נוסחי מחברים אחרים כתוב כאן אין להקפיד ולחוש בזה כי מקומו מקומו יש אלו תפסו להם נוסח זה ואלו תפסו להם נוסח זה וכיון שלהגו הסופרים לכתוב כן באותו מקום הרי הוא כאילו כתבו בהדיא כאן אלא תרא שבנוסח שגט שנהוג בפרי"ם שכתו' בספר עמודי גולה כתוב מנין בלא וי"ו בדי שלא יהא כנו' מלשון אונאה ובשאר גיטין כתוב שלם וכן בכל גיטין שראיתי מעודי וכן בנוסח שהוא כתוב בדלא אנים אם היה כתוב כדלא אנים היה כתו' אלו אינו אנוס אבל הוא אנוס ובשאר נסחי כתוב כדלא אניסנא ורוב שמקומות כותבין כן וכן בשרב דקדוקי אחרים והם דקדוקי סופרים ואין לשנות זה מנהג המקומות שלא להוציא לעז על גיטי הראשונים עכ"ל כ"ח דיתבא על נהר פלוני כתיב בספרים שנזכרים שהוא בחד יו"ד דיתבא אחת היא במקום שיושבת: במתא פלוני דמתקריא פלוני או דמתקרית בלשון נקבה כך כת' מהר"ר ישראל בכתביו סי' קפ"ס: אנא פב"פ דממתא פלו' וכל שום דאית לי וכו' ב"כ בטופס גט דהרא"ש שכתב בסוף גיטין ובטופס שגט דהרמ"בם פ"ד מה' גירושין וכן הוא בטופס שכתבו רבינו ורבי ירוחם אבל בטופס הרי"ף כ' אנא פב"פ וכל שום דאית לי דממתא פלו' ומהר"ר ישראל בכתביו סי' רמ"ו כתב לרב אחד שסידר שעומד קודם וכל שום שבטופס אלו אינו כתו' אלא וכל שום קודם שעומד ושמשמע טופס זה מכוון קצת יותר דמה לנו לספסיק בין שם המובהק ובין וכל שום ושמנהג לכתוב שעומד קודם וכל שום בטופס הר"אש והרמ"בם ורבי ירוחם ורבינו ז"ל: אם צריך לכתוב וכל שום בשמא דאבא בטופס הר"אש והרמ"בם ורבינו ירוחם משמע דצריך וכ' הר"ן בפרק המגרש שבקצת נסחי שהלכה נ"כ כתו' כך אנא פב"פ דממתא פלו' וכל שום וכו' דאית לי ולאבהתי אבל הרמ"בן שעיד שהיא נוסחא של הרי"ף מוגהת בכתב ידו ואין כתוב בה אלא אנא פב"פ וכל שום דאית לי דממתא פלו' וכן בשם שלם: בדלא אניסנא כ' רבי ירוחם בח"ב שאם כ' בדלא אנים במקום בדלא אניסנא אינו פסול: ושבקית ופטרית כן כתוב בטופס הרי"ף והרא"ש ורבינו ורבי ירוח' ובכל בו ובהגהו' מימוני פ"ד בשם סמ"ק בזה שבקית קודם פטרית וכן בטופס גט שנדפס בסמ"ג אבל בטופס הרמ"בם כתוב בזה פטרית קודם שבקית ובטופס רש"י אין כתוב אלא פטרית לבד וכבר כתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' רכ"ח טעם לדברי רש"י ולדברי שאר הפוסקים שכל גאון תפס לו סופרא דסטר לפי דעתו ואין קפידא בדבר ומנהגנו לכתוב בטופס הר"אש והרי"ף וכן היה מנהג מהר"ר ישראל כמו שכתב שנה: ותרוכית כ"כ בטופס הרמ"בם והר"אש ורבי ירוחם ורבינו ב"יו אחר הרי"ש וגם כ' משמע בכל בו שהוא בשני התרוכית שבגט ותרוכית הוי"ו גדולה ומשמע שעל וי"ו שאחר הרי"ש קאמר שאם תרמ"ז יו"ד יקרא תריכית שמשמע שהיא גירשה אותו דאילו בוי"ו שקודם התי"ו לא נפק לן מידי בין קצרה לארוכה אבל בטופס הרי"ף שבידינו שתרוכית הראשון כתו' ביו"ד אחר הרי"ש ואפשר היה לומר שטעות סופר הוא אלא שמצאתי כתוב להרמ"בן בסי' קמ"ס שמלאוהו על גט שכתוב בו תרוכית בוי"ו ארוכה במקום תריכית הרי בשדי שצריך לכתוב תריכית בי"וד מיהו יש לדחות שעל י"וד שבין כ' לתי"ו קאמר שכתבו וי"ו במקומו וכתבו תרוכו אלא שבספרים שבידינו כתוב גט שכתוב בו תרוכי אינו יודע טעם למה צריכים לכתוב תריכית בי"וד גם אם נסחת הרי"ף שבידינו אמתית איני יודע למה הראשון כתבו בי"וד והשני בוי"ו: יתיכי כתוב בכל בו וכן גט דמרדכי שהוא בב' יודי"ן: ליכי

כתו' בכלבו ב' יודי"ן והאורכלי כתו' ליכי בלא יו"ד דלא לישתמע ליכי את אנתתי אבל בשמר ליכי אין לחוש והר"פ אומר בשם ה"ר יחיאל דיש לכתוב בו יו"ד כמו שליכי ר"ל שליכי וכן כתובה עם ה"ר משה מרשלי: דהוית אנתתי כן כתו' בטופס הרי"ף והר"אש ורבינו ובטופס שנדפס בסמ"ג דהוי' תיבה אחת אבל בתופס הרמ"בם כתיב די הוית שתי תיבות וכ"כ בטופס הרי"ף שכת' רבי ירוחם: אנתתי כתו' בכלבו ובהל' גט דמרדכי שהוא בלא יו"ד אחר האל"ף. וכדו כריך ליזהר בוי"ו שלא תהא קצרה כמו שכתו' לעיל וכתוב בכל בו וי"ו גדולה ולא יותר מדאי שלא תדמה לנ"ון: שבקית ופטרית ותרוכית כן כתוב בטופס הר"אש דפסקים אבל בטופס דתשובות כתו' בזה פטרית קודם שבקית וכן כתוב בטופס הר"אש דרבי' ירוחם וכן כתו' בטופס הרמב"ם וכן כתו' בכלבו ובהגהו' מימון בשם סמ"ק וכן בטופס גט שנדפס בסמ"ג וכן שמנהג אבל בתופס הרי"ף לא כתב לא שבקית ולא פטרית אלא וכדו תרוכית ולא ידעתי למה ורש"י לא כתב כזה אלא פטרית ותרוכית ולא שבקית וכבר כתן טעם לדבריו מה"רר ישראל בכתביו סי' רכ"ח וכת' שאין קפידא בדבר: דיתיהויין כבר נתבאר שצריך לכתוב בה' יו"דין: בנפשיכי כתו' בהגהות דמרדכי בסוף גיטין שלא יכתוב י"וד אחר השי"ן דמשמע שיש לאדם שתי נפשות וגם ר"מ לא היה כותב י"וד וגם בפרי"ס לא היו כותבים יו"ד ומיהו אם היה כתוב בו י"וד אין לפסלו וכתב מהרי"ק בשורש כ"ח כדברי ההגה זו דלכתחלה יש לכתבו בלא יו"ד וכן ראיתי נוהגים בלא י"וד וכן אנו נוהגים מעשים בכל יום עכ"ל אבל הכלבו כתב שהוא בשני יו"דין ויש שאין מקפידין ובה' הגה דמרדכי כתוב בנפשיכי שני יודי"ן וכן פסק שמנהג לכתבו בשני יודי"ן כדכתב' בה' הגה דמרדכי ובכל בו: למהך כבר נתבאר שלא יכתו' בו יו"ד וגם שיזהר להרחיק רגל הה"א מהגג: להתנסבא כבר נתבאר שצריך לכתבו בה"א אחר שלמ"ד ולענין לכתוב יו"ד אחר הה"א כתבו שכלבו והלכות הגט דמרדכי דיש כותבין ויש שאין כותבין ובהגהות מיימון פ"ד כת' בשם סמ"ק שמצא בשם הר"פ שהעולם מקפידים וחלוקים לכתבו בי"וד אבן שמעתי שהר"מ לא היה מקפיד כט: דיתיצביין כבר נתבאר שצריך לכתבו בה' יודי"ן: ואנש כתו' בכל בו ובה' הגה דמרדכי שהוא בלא י"וד: ימחא כבר נתבאר שהי"ס בא"לף וי"ש בה"א ושמנהג בא"לף בידיכי כתו' בכלבו וה' הגה דמרדכי שהוא בג' יודין מן סמאי כ"כ בכל הטופסים וכת בטופס שנדפס בסמ"ג וסמ"ק ובטופס שכתב רש"י בהמגה' כמי ליתיה ונשאל להרשב"א על גט שאין כתוב מן שמאי והשיב דאין בכך כלום דאפי' לכתחלה א"צ לכתבו דכל שכתן לה גיטה הרי יכול למחות בידה משמע ולשון זה לא מצאתי בגמ' אלא בשום מקום עכ"ל: מן יומא דנן ולעלם בהמגה' דאתקין רב בגיטין לכתוב כן ומפרש דאתקין לכתוב מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ופרש"י לאפוקי מדר' יוסי דאמר א"צ לכתוב מהיום בגט דס"ל דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה לכך תקן רבא בכל הגיטין להיות הסופרים רגילים בו ואע"ג דקי"ל כר' יוסי בעי לאפוקי נפשין מפלוגתא שהלכה כדברי בשיתר ולא יצא שם פיסול במשפחות ישראל ולהרמ"בם בפ"ט מה' גרושין ספסק דלא כר' יוסי לאפוקי מדר' יוסי ממש קאמר דלא קי"ל כוותיה ומ"ש תקון למנא דלישתמע מיניה דלית הלכתא כר' יוסי ואמרינן נמי בגמ' ולעלם לאפוקי מדבעי רבא מרב כהנא היום אין את אשתי ולמחר את אשתי מהו ופרש"י ואע"ג דפסקינן כיון דפסקה פסקה מ"ס תקון דלא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט ולהרמ"בם בפ"ח שכ' שאם התנה ואמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי אינה מגורשת לאפוקי היינו לומר דתקון ליסנה דלישתמע מינה דהא הכי דאמר היום אי את אשתי אינה מגורשת: והרי את מותרת לכל אדם שזהו עיקר גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי וכו' ורש"י בטופס הגט שכ' בהמגה' לא כתב הרי את מותרת וגם בטופס הרי"ף ליתיה כפי עדות הרשב"א ובעל העיטור וכת' העיטור שאע"פ שכתוב בהלכות שלנו בגה"ס היא אבל הוא לא כתבו ודעת העיטור במאמר שביעי שא"צ לכתבו ושאריך בראיה ונזכרו דבריו בהגהות מרדכי דגיטין וגם שהתו' בפ' כל הגט גמרה הכות טופסי גיטין כתבו שבטופסי גיטין לא היה אבל ר"ת הנהיג לכתבו משום דבכל דוכתי משמע שהיו כותבין אותו ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות בגט דהוי כמו הרי את מותרת לכל אדם ודברים הללו כתבם גם המרדכי בפ' הנז' וגם הגהו' בפ"ד כתבו כל זה בשם ספר התרומות והמכות ולפי זה אין כותבין אותו לשופרא דמילתא אבל מדברי הר"אש שכ' בטופס הגט וכתב שהוא משו' גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ולא כת' דברי שהתו' משמע דס"ל שעכ"פ צריך לכתבו וכן נראה שהיא דעת הרמ"בם שכ' בפ"א גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם בפ"ד כתבו בשום גט ולא ידע הר"ן בהמגה' שהרי לכתבו וגם ה"ס כת' בפ"ד שמספיק בדברי שאומרים שהרי לכתבו וכתבו הרשב"א והר"ן בהמגה' שכן דעת הרמ"בן בדשהרי לכתוב הרי את מותרת ושאם לא כתבו קודם דבר שאפי' נשאת תצא דסוגיין דעלמא שזהו גופו של גט וגם ה"ה בפ"ד כ' כדברי הרמ"בן כתו' בכלבו מותר בוי"ו ודין די יסוי ליכי מינאי וכו' כ' בת' הם שהרי לכתבו ושיכתוב ודין בלא י' וד' דייהוי ג' יו"ד וכ"כ בהלכ' הגט דמרדכי ובטופס דהר"יף והרמב"ם וטופס הרא"ש דרבי ירוח' וטופס שבס' מג כתוב די יסוי ב' תיבות אך בטופס הר"אש דפסקי' ותשובות וטופס רבי' כתב דיהוי תיבה אחת בשני יודין לבד ואם כתב דהוי כתב רבי ירוחם בח"ב שאין פוסלין עבד אלא שוה וכ"כ הרי"בש בתשובה סי' ר"ס ליכי נתבא בבי יתיכי ליכי מנאי בלא יו"ד בין מ"ם לנ"ון וכן כתוב בכל בו ובהלכות הגט דמרדכי וכן הוא בטופס הר"אש דפסקי' וטופס הרמ"בם וטופס הרי"ף דרבי ירוחם אבל בטופס הרמ"בם דפסקי' וטופס הר"יף

(כד) כת' מהרא"י נתשו' סימן כ"ו דאם כ' יומים כוו הגט פסול אם לא נשעת הדחק וכן הוא שם סי' ע"ב: (כה) ועיין נתשו' מהר"ין סימן ע"ב דמשמע דיש לכתוב יום וכן הוא נספר כלבו וכן משמע מדברי המרדכי דלעיל וכן הוא נסדר גיטין וכן נוהגין: (כו) כ' בספ' גיטין סי' י"ו ניסן תלא מייר נשני יו"דין וכן הוא שם סימן י"ט ונמצא כ' כ' מהר"י מולין דספק ליתן ג' גיטין מייר מכם ספק ויש נמצאין ליתן גט בא יו"ד מכם ספק סיון תלאכו ניסן עכ"ל תיוו שלא אלול תלא תשרי נחד יו"ד מרחשון נחד וי' כסלו חסר יו"ד וכן הוא נת"ה סי' רל"ג: (כז) כ' נסדר גטין סוף סי' ל"ה מיצבה בגט שלם סי' נכתב בו גארבעה שלם ארבעה ימים לירח וסכשירו עכ"ל: (כח) ונתיקון מנאתי פעם אחד היה כתוב מוכקנו ופסל מהרי"ו הגט עכ"ל וכר' דנמקום שכבר לכתוב כך אין לחוש וכראוי הרי"ש להזוק עליו: (כט) והיה כותבו בלא יו"ד וכן נוהגין וכן מנאתי נתיקון יטן (ל) ה.ג. פינו כ"ג הדרש נגנרי המגי"ס והרב"ש כי לא כתנו רק התנה המוזכרת פ' המגרש וגרס' פי' המכשירים דא כ"ר ל"ז פלוגתו כיגנו רק ענייגו מורה על זה ומה שכתב' בטופ' שלהם אינו רק כי נס ר"ת כתב לכתנו לכתחילה ותדברי הר"ן פרק המגרש מוכח דלא היה כתב כנוסח הרמב"ס וככ"י פ' הגוזל שלן דף תל"ו ע"א א"נ דכנר כתב גנט למהך ולהתנסבא כו' לאן בני יעד שיכתוב הרי את מותרת כו' דנלאו הכי לאתר דוקא להתנסבא קשורה אבל לא לזנות והני כמו"ר הרי זה ניישן סוף מזונותיך דלא הוי גט ובהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ו נ"ד

ואנא, אין, הרב הגאון אחר, הרב הראשון, ואין, כל, אין כיתוב כ"ו ג"ם יר יר, אחד הא הרב האחרון

פי' המגי"ש כ"ב פר"ש ד"כ א.ש. לא כ' הרי את מותרת הגט פסול וקרוב לומר דאף אם כשאת תצא ונ"ש וגוי הצריך טעמו נסדר גיטין של נכונין בת"ה סי' ל"ג טעם על שלא נו תמיד כתב תומרת בגיטין ואין לכוחי: לעוז על גיטין הראשונים

שבידינו ונוסח שבס"ג וטופס רבינו כתובי' וד' וסמ"ג לכתו' בלא יו"ד לא ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פיטורין כבר כתבתי שתרוכין ושבוקין חסירי י"וד ראשונה ופיטורין בשני יודין ושרי' ליזהר בו"יו של תרוכין ושבוקין שלא תפסק ורס ובטופס הרא"ש דפסקי' ות"סובב כת' תרוכין ושבוקין ופיטורין וכן בטופס ש"בס"מג אבל בטופס הרי"ף והרמב"ם כתוב תירוכין פיטורין שבוקין ובטו' רש"י כתוב פטורין תרוכין שבוקין וסמכו לכתו' בטופס הרא"ש וסמ"ג כדת משה וישראל כבר כתבתי לעיל שאין לכתו' בשטה אחרונה ות' מכדת משה וישראל בגט ארוס' הרי' לכתו' דהוי ארוסתי ואם כתב דהוי אנתתי כת' רבינו ירוחם בח"ב דמעשה בא לפניו והכשיר וראיתו מדאמרינן בפ"ק דקדושין הרי את אשתי הרי את ארוסתי הרי זו מקודשת כו' דארוסה נקראת אשה גם בת"ס סימן רכ"ט לכשיר דיעבד (וכ"ה בחידושי אגודה) ונראה לי

קכו צריך לכתוב הזמן בגט כיצד בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלו' כך וכך לחשבון פלוני שחכמים

תקנו לכתוב בו הזמן משום שפעמים שאדם נשוי קרובתו ותזנה תחתיו וירצה לחפות עליה ויתן לה גט אחר הזנות ולא יכתוב בו הזמן היא תאמר קודם הזנות נתגרשתי אבל כיון שתקנו לכתוב בו הזמן א"ת כן צריכה להביא ראיה אבל לא הוצרכו לתקן זמן כדי לידע מתי תטול פירות מנכסיה שהיו בידו דקי"ל יש לבעל פירות עד שעה שיתן הגט לידה וכשיגיע הגט לידה תלך לב"ד ותראה להם גיטה ויכתבו לה ב"ד הזמן שנתגרשה בו ואם נתגרשה בגט שאין בו זמן לא תנשא ואם ניסת בו לא תצא אפי' אם אין לו בני' ואם הקדים הזמן פסול ומ"מ נכתב ביום ונחתם בלילה של אחריו או אפי' מכאן ועד י' ימים פסק א"א הרא"ש ז"ל שהוא כשר בשעת הדחק שא"א ע"י גט אחר והרמ"ה כתב שהוא פסול וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשו' אם נתגרש' בגט מוקדם ולא נודע פסולו עד שקרשה אחר לא תפסי בה קדושי

כל מקום שאינו מעיקר הגט אינו פוסל לכ"כ כתוב עוד בת זו ברשב"א שאלת אם ראוי לכתוב בגט בביטול כל מיני מודעי אם אין כותבין בגט שום תנאי דבעול' אלא הגט בלבד בלא שום בטול מודעי ובלא שום תנאי עכ"ל לו.

קכז צריך לכתוב הזמן בגט וכו' בפרק שני דגיטין (דיז) אתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר' יוחנן אמר משום בת אחותו ור"ל אמר משום פירות ופי' רש"י משום בת אחותו וכו' שהיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן

קדושי שני ואין צריך גט ממנו ומותרת לחזור לראשון השולח גט ממקום למקום אע"פ שמקדים הזמן שהרי כותב הזמן מיום הכתיבה שאינו יודע מתי מגיע לידה כשר כיון דאית ליה קלא שהקול יוצא בשליחות הגט וכל אדם יודע שנכתב קודם שנמסר לה ואם תבא לגבות הפירות שמכר הבעל משלה צריכה להביא ראיה מתי בא הגט לידה ופסק ר"י דכל גט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה להכשירו אלא ע"י שליח שימסרנו לה ע"י שליח דבהכי אית ליה קלא דר"א אמר כי גיטין הבאין ממה"י אית להו קלא לפי שיש קול להולכת השליח ולביאתו ומידע ידעי אינשי זמן המסירה וה"ה נמי בגט שנכתב קודם שנמסר אע"פ שאם היה מוסרו מידו לידה היה פסול משום דאתי למיטרף מלקוחות שלא כדין מ"מ שנכתב כשנתנו ליד שליח ליתנו לה אית ליה קלא ולא נפיק מיניה חורבה ואין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב הרי שאמר לשנים לכתוב גט ולחתום וליתנו לאשתו ונתאחר הדבר ימים או שנים שנמצא הגט בטל והוצרכו לכתוב לה גט אחר בשכותבין הזמן והמקום אין כותבין לא הזמן שאמר להם הבעל לכתבו ולא אותו המקום כיצד היה בירושלים כשאמר להם הבעל והיו עומדים בתשרי ונתאחר עד ניסן והרי הן בלוד כותבין זמן מניסן ובלוד וא"א ז"ל כתב בר רבי יצחק לפסק הלכה סתם גט הבא לפנינו אנו תולים שביום שנכתב נמסר ואינה צריכה להביא ראיה מתי בא לידה אבל אם יש בו ריעותא כגון שנמצא מושלך צריכה להביא ראיה מתי בא לידה גט שזמנו מאות בשר לגרש בו ופי' הראב"ד

הראב"ד כשר לגרש בו מיד בשעת הכתיבה ור"ח פי' שאינו גט אלא עד הזמן שכתוב בו אפי' אם נותנו לה מיד כי אין הגירושין חלין אלא עד הזמן שכתוב בו ויש לבעל פירו' עד הזמן שכתוב בו והרמב"ם פסל גט המאוחר שכתב גט שיש עליו עדי' ואין בו זמן או שהיה מוקדם או מאוחר או שנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהיו עסוקי' באותו ענין או שכת' הגט בירושלם וטעה וכת' בלוד פסולים וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה וכתב עוד שאין לסמוך על מה שפסל נכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שעסוקים באותו ענין כת' עוד הרמב"ם חתך ממנו הזמן ונתנו לה או שלא כתב שם היום אלא בשבת ראשונה או שנייה בחדש פלוני או בשנת פלוני ולא הזכיר החדש ואפי' בשבוע פלוני כשר וכ"כ בו היום גירשתיך שמשמע היום הזה שיצא בו הגט ואיני יודע היאך מכשיר חתך ממנו הזמן [illegible] הרא"ב בימי חכמי התלמוד היה דרכן למנו' לשנות המלכי' [illegible] את הגט פסול והאידנא נוהגין בכל המקומו' למנו' לבריאת עולם:

קכח צריך להזכיר בגט שם המקום שהעדי' עומדים שם בשעת חתימה ואם שינה והזכיר

כשר וכדמכשרינן בכתוב בו שבוע שנה חדש משום דאהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דלבתריה וכמ"ש רבינו בסמוך ומ"מ אי הוה ביה הפסד פירו' עד זמן שכתוב בו הוה מיפסיל אפי' לר' יוסי כמ"ש לפירות שכיחי טפי מזונות לכולי עלמא וכרי"ב בתשו' סי' קי"ז כתב בדין זה והרמב"ם בפ"א פסל גט שמאוחר וכן נוטה דעת הר"ן בפ"ב דגיטין וכת' דמאי דמשמע בגט פשוט דגט מאוחר כשר היינו בגט חוב אבל לא בגט אשה וכן מה שאמרו בתוספתא דגט מאוחר כשר היינו גט חוב אבל גט אשה פסול הוא וכת' עוד שאין לסמוך על מה שפסל נכת' ביום ונחתם בלילה אע"פ שעסוקים באותו ענין כ"כ בפ"ב דגיטין אמאי דאמרי' התם כתובתא דחייא בר רב איכתיב ביום ואיחתם בליל' וכו' עסוקין באותו ענין הוו דתניא ר' אלעזר ב"ר צדוק לא שנו אלא בשאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר וסוב' הר"ן דבריית' דר' אליעזר ב"ר צדוק אמתני' דנכת' ביום ונחת' בלילה פסול אתמ' דמיירי בגיטין וגם הרא"ש ד"ל וגט מוקדם כגון שנכתב ביום ונחתם בליל' אם עסוקין באותו ענין כשר וכדתניא הכא אמר ר' אלעזר וכו' והרמב"ם הכי שהוא פסול לא נתברר לי טעמו וכ"ע עכ"ל ואפשר דטעמא דהרמב"ם הוא דס"ל דבריית' דרבי ב"ר צדוק לא קאי אגט אלא אשטרות שנכתבי' ביום ונחתמי' בלילה וכדפרש"י ושפיר איכא לפלוגי בינייהו דבשטרות דין הוא להכשיר בעסוקין באותו ענין משום דבקלא תליא מילתא כיון דמזומנים לחתו' אית ליה קלא כאילו חתמו אבל בגיטין דאיכא למיחש משום בת אחותו חיישי' שמא תחפה על זנות דאותו יום וגם לפירו' איכא למיחש דאע"ג דכל שעסוקין באותו ענין קלא אית ליה מ"מ לית לסו ללקוחו' לאימנועי מלקנו' עד שידעו שנתן לה הגט דהא יש לבעל פירות עד שעת נתינה ומ"ה חיישינן שמא טרוף מלקוחות שלקחו ביום שהכתיב' פירו' שלקטו כבעל או שלוחו בליל שהתימ' קודם שנתנו לה הגט ככ"ל כתוב באורח חיים נכתב ביום ונחתם בליל' פסול אבל אם נכתב ונחתם ביום אפי' לא נתן לה אלא לאחר ימים רבים כשר ואין לחוש בזה משום מוקדם והגיה הר"ש מיהו נהגו העולם להקפיד שינתן בו ביום רק מגט שאדם שולח לאשתו ממקום אחר דהתם לא אפשר עכ"ל [ז] וכבר כתבתי בסי' זה בדברי רבי' עוד הרמב"ם בפ"א מהל' גירושין חתך ממנו הזמן ונתנו לה יתבאר טעמו בסמוך: או שלא כתב שם היום אלא בשבת ראשונה וכו' בפ"ב דגיטין (שם) גרסי' דא"ל אביי לרב יוסף כתוב בו שבוע שנה חדש מאי א"ל כשר ומה הועילו חכמי' בתקנתן אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דלבתריה דאי לא תימא הכי יומא גופא מי ידעינן אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא דלקמיה וליומא דלבתריה ה"נ אהני לשבוע דלקמי' ולשבוע דלבתריה. ופרש"י כתוב בו זמנו בשבוע פלוני של יובל ולא כ' אי זו שנה או כ' שנה ולא כת' חדש או כתב חדש ולא כתב שבת ולא כת' יום מאי א"ל כשר לכתחלה מה הועילו חכמי' בתקנתא לא מימנעי מלמ[illegible] לשבוע דלקמיה שאם זינתה תסרב ולשבוע דלבתריה לפירות שאם ימכור [illegible] תוציא גטה ותגבם ומשמע מדברי רש"י שכתב מה הועילו חכמים בתקנתם הא לא מימנעי מלמכתבים כיוצא' דרשאין לכתבו לכתחלה מאחר דיש בו זמן אבל מדברי הרמב"ם יש לדון ממדכת' כשר אם הוא כשהיה כך אבל לכתחלה אין כותבין או דילמא דנקט הכי משום דלא אורח' דמילתא למכתב הכי וכ"כ בו היום גרשתיך וכו' בה"פ גט פשוט גמ' אני פלוני [illegible] ואמשיר גט שיש עליו עדים ואין בו זמן אבל אפסול או אם כתבו גרשתיך היום כשר דהיום לסוף יומא דכתיב ביה משמע ולא [illegible] סתם בגט דכתיב באין בו זמן אבל פסול מכשיר משום דס"ל כר' אלעזר דאמר אין בו זמן וכ"כ הרמב"ם בפ"א מה' גיטין דכשר דהיום אותו יום שיוצא בו משמע והרי הוא כאילו כ' בו זמן של יום זה ונראה גט כמי משמע דלרש"י רשאי לכתבו לכתחלה כיון דחשיב יש בו זמן ודעת הרמב"ם יש לדון ואיני יודע היאך מכשיר חתך ממנו הזמן וכו' בפ"ב דגיטין א"ל אביי לר' יוסף הא דתנן ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן כלומר דחד מהני ג' גיטין הוא יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון דאם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן משום בת אחותו ומשום פירות אהני דלכתחלה לא תנשא גזייה לזמן ויהבינן ניהלה מאי כלו' דלאחר שכתבו הזמן חתכו ונתנו לה א"ל לרמאי לא חיישי' כלומר לרמאות גדול כזה שהוא ניכר ונגלה לא עבידי אינשי דעבדי ולא חשו רבנן להכי ודעת רש"י לפרש דהכי מפרקי' אהני דלכתחלה לא תנשא היינו [illegible] דכיון שכן לא כתבי ספרי דדייני ולא חתמי ליה ומ"מ פרכינן גזייה לזמן בלא תינח אי לא כתבי ביה זמן כלל דלא חתמי ביה ספרי אבל היכי דכתבו וחתמי ובתר הכי גזייה לזמן מאי איכא למימר ואסיק דלרמאי כזה לא חשו חכמים אבל לעולם גזייה לזמן דינו כגט שאין בו זמן והוא פסול אבל דעת הרמב"ם כדעת ר"ח שפי' לרמאי לא חיישי' וכשר וכתבו הרס"ב [illegible] דמשום דמעיקרא אמרי אהני דלכתחלה לא תנשא פריך גזייה לזמן ונשאת לכתחלה מאי ומסדרי' דלא חשו חכמים לרמאות גדול כזה דהא איתא דכי פריך גזייה לזמן מאי לא פריך אלא מדסולי' בשר מאי קשי' ליה הא אהני דלכתחלה לא תנשא דהני ג' גיטין פסולין [illegible] וכדברי רש"י הוא דנכון [illegible] בימי חכמי התלמוד היה דרכן למנות לשנות המלכי' וכו' מפורש במשנ' בה"פ המורק (דף עט פ) ונחלקו הפוסקי' בענין פסק הלכ' וכ' הרא"ש דאין נפקותא האידנא בפסק זה דדוקא בימיהם שהיו הגוים מונין בשטרו' לשנות המלכי' כדאמרי' בפ' גט פשוט תקנו שנים ישראל עשו כן משום שלום מלכות אבל האידנא לא קפדי וליכא משום שלום מלכו' ונהגו למנות לבריאת עולם וכיוצא בזה כתבו שתו' ואם בזמן הזה אם מנה לבנין הבית או לחרבנו או לשם מלכות אחרת אע"פ שאין דרך אנשי אותו המקום

למנות בו לא משמע מדבריהם דמיפסיל דאע"ג דתנן כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכן כלן אם היה במלכות זה וכתב לשם מלכות אחר פסול היינו בזמן שהיו המלכיות מקפידין ע"כ אבל בזמן הזה דאין דרכן להקפיד בכך הוי לשם מלכות אחר כמו לבריאת עולם אבל מדברי הרמב"ם בפ"א מה' גירושין שאחר שכ' וכבר נהגו כל ישראל למנות בגיטין ליצירה או למלכות אלכסנדרוס כ' ואם כתב לשם מלכות אותו זמן במדינה ה"ה כשר רשו' אותו מלכות כשר משמע דלשם מלכות אחר פסול ונר' שטעמו משום דאע"פ שאין המלכיות מקפידות עכשיו בכך אולי כשיראו שכותבין לשם מלכות אחר יקפידו ויאמרו שהם מורדין כיון שמחשיבין למלכות אחרת יותר ממלכותו ולא דמי למה שכתב שנהגו לכתוב למלכות אלכסנדרוס דשאני התם דלא שייך לומר שהם מורדין כיון דכבר עבר מלכותו ואין לו שורש וענף ועוד דבמקום שנהגו ליכא למיחש וכמ"ש הוא ז"ל שם לשם מלכות שאינה מלכות אותה מדינה או לבנין הבית או לחרבן הבית אם דרך אנשי אותו המקום למנות בו כשר ואם לאו אמאי פסל באם כ' בזמן הזה לשם מלכות אחר משום שלום מלכות הא כיון דאין מלכיות מקפידין עכשיו ה"ל כמו במקום שדרך אנשי המקום למנות לשם מלכות אחרת דאפי' בזמן דקפדי מלכיות מכשרינן משום דכיון דחזינן דלא קפדא מלכות זו כשר י"ל דשאני התם שכיון דדרך אנשי המקום למנות כן ודאי ידעי בני מלכות זו ולא קפדי אבל כשאין דרך אנשי המקום למנות כן וזה בא עכשיו למנות לשם אות' מלכות דילמא כי שמעי בני מלכות זו יקפידו אפי' בזמן הזה לחשבם כמורדין ואע"פ שלדעת הרמב"ם פסל כתב לשם מלכות אחר גם בזמן הזה צריכין אנו לידע דעות הפוסקים בכתב לשם מלכות אחרת לא ראיתי לכתבם משום דמילתא דלא שכיחא היא כלל לכתוב שלא לבריאת עולם: אם דילג השוף לבריאת עולם [illegible] דקדקו הגהו' וה"ר אם בפ' קדע"ז דהכא נ"כ בהג"ה: אם דילג הסופר האלפים והמאות רק הכ' בכך וכך לפרט בתרא נ"כ הספרי' [illegible] וכתבו שהה"ר [illegible] עשה מעשה שהכ' בכך וכך לפרט ודילג האלפים וגם בריאת עולם ואע"פ שלא נזכר בדברי הספרים [illegible] מדברי מהר"ר ישראל בכתביו סי' י"א משמע דה"ה לגט והכי משתב': אם כ' [illegible] הגדול והפרט הקטן ודלג הספר [illegible] כגון שכ' ה' אלפים וי"ג ודלג ומאתים כ' מהר"ר ישראל בכתביו סי' י"א דפסול ולא דמי להיכא דלא כ' ה' אלפים [illegible] משום [illegible] הוא למסק כלל ולכתוב פרטא כדאמרי' בסדר [illegible] למטעי [illegible] למיכתב כלל אלפי ולדלג מאה ולחזו לכתו' פרט יסברו ודאי קו' מאתי' שנה [illegible] שאין לדמותו לתשוב' הרא"ש שכתב רבי' סי' קכ"ו שמכשיר גט שכתב בו ברביעי ימי' לירח שבט ויום רביעי היה כ"א לשבט דשאני התם שדברי הגט סותרי' אלו את אלו וכדמסיק שם לסדי' בתשו' לכך הוא כשר ומוכח טעו' בסוף אבני' וביה מוקמי הטעות בעיבן' שחר אבל כל היכא שאין שום הוכחה מתוך הגט עצמו לא תלינן בטעו' [illegible] ומ"ם לפנינו אין בו שום טעו' ואי משום דידוע לנו מבחוץ לפי רוב השני' [illegible] טעו' הם כאונה דלא דמי למוכח מיניה וביה וכתב י"ג כ' דאע"ג דאי [illegible] למפרע [illegible] סקוד מאתי' שנה לא נת כוונו ימי' בחד ליום השבוע לא סלקא לן [illegible] מש"כ [illegible] מוכח מתוכו דרוב' לא ידעי הוספות' ובי' כו' כ"א כתב מע"פ היה במה כדי לסקל בנדון זה והוא דוחה אותו היינו להחמיר ולתת גט אבל להחמי' כולי האי דנימ' תהא לא דכל כהאי גוונא לכולי עלמ' לא תהא ובסי' כ"א כ' דאע"פ היה לה בני' כריה' גט שני ולא חייסי' ללעז ובתשו' אחרונו' ז"ל מצאתי שכ' דין זה וסוף דבריו ע"כ נר' לבכריה' גט כה מבעל הראשון ותהא תחת בעל השני ודעת הרי"ף לא בתשו' כדע' מהר"ר ישראל לפסול היכא דכ' כלל קמא ושבק לפרט מכיעא יהדר כתב לפרט בתרא משו' דהוי מוקד' ולא דמי למה שהכשירו התום' היכא דשבק [illegible] כללי ולא כ' אלא פרטא אם דילג ארבע ולא כ' אלא אלפי' כתב המרדכי בפ"ק דע"ז בשם ר"י מוויי"נ דכשר בדיעבד דהתם אלפי' משו' מפיד' אלפי' הוא ליכ' מד אלפי' ואע"ג דמיעו' אלפי' שני' בלא ליכ' למפסל הואיל ולא כ' אלפיים בב' ודיינים לנו לפר' אלפי' הכתובי' ארבע ולהפסיד הואיל ולא כפי' מיני' חור' ובכתבי מהר"ר ישראל סי' רפ"ב כתו' לחלק בין דין זה להיכא דכתב לכלל קמא ושבק פרטא מכיעאה והדר כתב לפרט בתרא דפסול כמו שכתבתי בסמוך:

קכח צריך להזכיר בגט שם המקום שהעדים עומדים שם וכו' בפ' הזורק (דף עט) שנינו היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תנא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה' ובגמרא (דף פ) היה במזרח וכתב במערב מאן אילימא בעל היינו הינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכתב הרא"ש דהא דקאמר אלא סופר לאו דוקא אלא משום חשש העדים דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חותמין בו אפילו נכתב בעי' אחרת וגם המרדכי כתב ושמא י"ל דבסופר ליכא קפידא דמאי חששא איכא אלא פיסול הוא משום עדים דרגילות הוא דמקום שהסופר שם שם עדים חותמין ורב' נמי דאמ' לספרי' לא חשש אלא משו' עדים וכ"כ הסוא דעת הרמ"בם שכת' בפ"א מה' גירושין גט שיש עליו עדים ואין בו זמן וכו' או כתב את הגט בירושלם וטעה וכתב בלוד כל אלו פסולין עד שיחתמו בו בזמן כתיבתו ובמקום כתיבתו ומדנקט במקום כתיבתו חתימה לחוד ולא כת' עד שיכתב ויחתם במקום כתיבתו משמע דאמקום חתימת עדים לחוד הוא דקפדינן וכדברי הרא"ש אבל בספר התרומה כתב הסופר שכת' למנין שאנו מונין כאן יש לכתוב מקום שעומד בשעת כתיבת הגט כדתנן היה במזרח וכתב במערב פסול ומודה [illegible] סופר וכ' עוד וכ"כ שכן שצריך שיעמדו שם העדים במקום שכתוב הגט [illegible] בו כי אם לא יהיו העדי' שם קאי למימ' אחרי' חתמו בשמם [illegible] לא [illegible] וכ"כ

(ז) וכ' מדברי הר"ף דאפי' אם רוצה לאוסרה לא על סלית כזה נין להחמיר הואיל ואפשר לכתוב אחר וכן נוהגין האידנא:
(ה) כ' ריב"ש סי' ר"ה בגט א' שכתבו בו וכל פוטרת ניב' לאי' לי' ולאתראי ולא בהתא' לאתריאין כל א' כב' אלפ' ין וכ' דכשר כיון שאין הלשון משנה מצוט זה וגם כ' כס"ן כ' נתגוב' סי' ק"ד דאף אם הלשון משנה אם אין לחוש לקלקול הגירושין כתו שכתב לבריאת עולמה כה' סיה לפרט שהוא לשון בע"ב וע' המאמרי' בזה וע' ריש סימן קכ"ו אבל נוסח שגט יש מכשירין וע"ש:

והזכיר בו מקום אחר פסול אבל על מקום עמידת הסופר בשע' כתיב' אין לחוש לפיכך אם נכתב במקום אח' ונחתם במקו' אחר יזכיר שם המקו' שנחת' בו ובס"הת כת' שצרי' להזכיר בו ג"כ מקו' עמידת הסופר ולכך אמר שצריך שיעמדו הסופ' והעדי' במקו' א' וכ"כ הרמ"ה וא"א הרא"ש ז"ל כ' כסבר' ראשונ' שינה מקום עמיד' העדי' כתב ר"ח שאם נישת בו הולד ממזר וכ"כ הרמ"ה שאפי' אם נשאת תצא אבל הולד כשר מן השני ודוקא מן השני אבל מן הראשון הוי ממזר ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל ור"ת פסק שהולד כשר אבל לא תנש' בו לכתחילה ולפי' רש"י תנשא בו לכתחילה וכן הוא דעת ר' אלפ' וכותבי' שם מקום הבעל והאשה פי' מקום עיקר דירתו כגון פלוני שממקום פלוני ואם יש לה' שתי שמות כותב שממקו' עיר פלו' וכל שום וחניכא דאית ליה וכ' הרמב"ם כשמגר' בעירו כותב שם העיק' בפרט וכולל שם הטפל בכלל שום וחניכ' וכשמשלח הגט למקו' אח' צרי' לפרט שניה' שם מקו' הכתיב' ושם מקו' הנתינ' ואם רגיל בשני מקומו' כותבי' שם מקום עיקר דירתו והוא אותו שדר בו י"ב חדש ואם קנה בה בית דירה מספק'לן אי מיקרי דירה ולכך טוב לכתוב וכל שום אחרן דאית ליה ולאתרי' ומן הדין היה צריך לכתוב שם העיר של הלידה אלא דחיישינן שמא יטעה בעיר מולדתו ואם כתבה ולא טעה בה כשר וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין צריך לכתוב אלא שם מקום עיקר דירתו אבל א"צ להזכי' מקום עמידת הבע' והאשה בשעת הכתיב' ולא מקום לידתן דעירו ועירה לא קאי אלא אמקו' עיקר הדירה וגם עירו ועירה אין עיכוב בכתיבתן דמתני' לא קאמ' אלא אם שינה בהם אבל אין עיכוב בכתיבתן ונוהגין באשכנז ובצרפת לכתו' מקום עירו ועירה של עמידה ודירה ולידה היכא דיודעים משום חששא דשני יוסף בן שמעון ואם טעה ושינה מקו' הליד' זה היה מעשה והכשירו רבינו תם דדוק' בעיקר מקום הדיר' הוא דאיכא חששא משו' שהוא ידוע לכל וכל אדם נקרא על שם מקו' דירתו ממקו' פ' וכשרואים שינוי במקום אומר הוא לא גירש אלא אחר הוא שגירש. אבל מקום לידת האיש אינו ידוע וגם אינו נקרא על שם מקום לידתו וליכא חששא : כותבין

וכ"כ בסמ"ג וכ"כ הגהות בפ"א מה' גרושין והמרדכי [illegible] כתב כדברי הרא"ש וכמו שכתבתי בסמוך בפר' השולח כתב אבל הסופר הכותב מנין שאינו מונין בו כאן יש לו לכתוב מקום שעומד בשעת כתיבת הגט אע"פ שאינו מקום דירתו כדתנן היה במזרח וכו' ומוקי לה בסופר עכ"ל וזהו כדברי בעל התרומות וכן משמ' גם בהגהות דעת התוס' שכתבו בהזורק גבי כי יתביתו בהיני בתוכו בהיני וכולי האי גט מאוחר אינו כשר אם אינו לבסוף באותה שעה ביום שכתוב בגט הסופר והעדים ומשמע מפסק דבריהם דתרוייהו בעינן ואע"ג דמתני' תנן היה במזרח וכ' במערב וכו' תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו הם לא כתבו הרמ"בם וגם רבי' דהוי אלא פסול וטעמא דבעינן שיתבאר בסמוך בס"ד שינה מקום עמידת העדים כתב ר"ח שאם נשאת וכו' הם בגמ' (דף) א"ר אבא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר וכתבו התוס' שר"ת פי' דלאו אשלוש מלכות קאי מאי דא"ר אבא זו דברי ר"מ אלא אהיה במזרח וכתב במערב ולפי זה קי"ל כרבנן דאמרי הולד כשר כלו' ולכתחלה לא תנשא וזה דעת הרמ"ב שכ' בפ"א דפסול ובפ"י כ' דכל מקום שכתב פסול אם נשאת לא תצא וכן דעת הרי"ף לפי דברי הר"ן וכתב רבי ירוחם בח"ב והר"ן ובהמגרש שכן דעת רבינו האי ז"ל וכת' הרא"ש שר"ח כ' דהלכה כר"מ בהיה במזרח וכ' במער' מדחזינן לרב ולר' הונא דחיישי להכי כלו' דאזלי לשפרי' כי יתביתו בהיני כתו' בהיני אע"ג דמימסרן לכו מילי בהילי מ"מ דאיהו מפר' מילתים דרב אשי מלכו' ומה שפסק כר"מ משום דרב הונא ורב חייש לה כי אין כר' לי ראיה דגם רבנן מודו דלכתחלה איכא למיחש ורש"י פי' דזו דברי ר"מ אשלש מלכות קאי וכתב הר"ן דלכאורה הכי משמע שהוא דעת הרי"ף וגם הרא"ש והרשב"א כתבו שמדברי הרי"ף כן הוא מפרש כפרש"י וכ' הרא"ש דבהיה במזרח וכ' במערב לדברי ר"ת הולד כשר אבל לא תנשא ולפרש"י הולד ממזר ולהאי מפרשים רבנן לא מודו לר"מ אלא בשינה שמו אבל היה במזרח וכ' במערב מכשרי רבנן לגמרי עכ"ל משמע מדבריו דלפרש"י הא דאמר זו דר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר לא קאי אלא לשלש מלכות דוקא כלו' דבהא הוא דפליגי רבנן לומר הולד כשר ולכתחלה לא תנשא אבל בהאי בבי דמתני' פליגי עליה לגמ' דאפי' לכתחלה תנשא דמדאמר בשלש מלכות אמרי רבנן הולד כשר כלומר ולכתחלה לא תנשא ש"מ דבשאר בבי לית להו האי סברא וא"א לומר דס"ל דבאינך בבי כר"מ דא"כ מאי ומודים שאם שינה שמו ושמה דא בכולהו בבי נמי מודים הילכך ע"כ לומר דבאינך בבי מכשרי לגמרי לומר דתנשא לכתחלה ונראה לנו לבאר דעת הרא"ש דלכאורה משמע דס"ל כר"מ וא"כ היאך כ' שהולד כשר הא לר"מ הולד ממזר מזה ומזה וי"ל דאע"ג דר"ח והרמ"ה פסקו מדותיהם לפסוק כר"מ מ"מ בהא דברי ר"מ פליגי דלר"ח הכי אמר בגמ' דס"ל לר"מ דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר היינו לומר שעשאוהו ממזר גמור כממזר של תורה ומות' בממזרת והרא"ש סבר דלא עשאוהו כממזר של תורה ולא הוי אלא ממזר דרבנן ואסור בממזרת ולפיכך הולד כשר דקאמר הרא"ש לאו כשר ממש קאמר אלא לומר שאסור בממזרת ומ"ש אבל מגרש ראשון הוי ממזר היינו לומר שאם החזיר ראשון בלא קבלת גט משני הולד ממזר שא"א גמור היא דהא תפסו בה קדושי שני ולפי זה מ"ש רבינו ולא נהירא לא"א ז"ל קאי למה שפסקו כר"מ הסברי כ' הרא"ש שאין כ"ל ראוי לפסוק כר"מ מדאמר להו רב לספרי וכולי גם בהמגרש גבי ג' גיטין פסולין כת' בהדיא דלא קי"ל כר"מ ועי"ל דהרמ"ה פוסק כחכמים שאומרים הולד כשר וס"ל דהכי דהולד כשר מ"מ אם נשאת תצא ואם החזיר ראשון בלא קבלת גט משני פשיטא דממזר גמור הוא ולפי זה מ"ש רבינו ולא נהירא לא"א הרא"ש קאי לר"ח ולהרמ"ה ולאו מחד טעמא דלא נהירא ליה דר"ח משום דהרא"ש סבר דלא קי"ל כר"מ ולא נהירא ליה דהרמ"ה משום דסבר דהם נשאת לא תצא וכמבואר בדבריו בפ' המגרש אמתני' דג' גיטין פסולין וכותבין שם מקום הבעל והאשה כתב הרא"ש בה"ג בהשולח אמתני' דבראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה פירש הצריכין לכתוב בגט אף שם העיר שהיה הוא והיא ממנה כלומר בגליל מתא אנא פלו' שמארץ יהודה וכדמשמע בהזורק וביבמות וכ"כ הרא"ש ג"כ שם ואם יש הני שמות וכולי זה נלמד משם שאם והאם שיתבאר בסי' שאחר זה וכתב הרא"ש בהמגרש בעירו וכו' ואם רגיל בשני מקומות וכו' זה נלמד מדתנן בספ"ק דב"ב כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר י"ב חדש וכו' ואם קנה בית דירה וכו' נ"ז אם קנה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד ולא ידענא אמאי פשיטא ליה טפי דכששהא בעיר י"ב חדש נחשב כאנשי העיר ליקבע מקום דירה טפי מהקונה בית דירה דהא בקונה בית דירה נמי תנן דהוי כאנשי העיר מיד ואפשר דאע"ג דתנן קנה בית דירה חשוב כאנשי העיר מיד איכא למימר דהיינו ליישא בעול עם אנשי העיר מפני שהשם מוטל על הבית אבל לא יחשב מפני כן שזו עיר דירתו לענין גט דהא כמה אנשים יש להם בתים שלא במקום דירתו אבל כששהא שם י"ב חדש ודאי דלכל מילי חשיבא עיר דירתו דהא מקמי הכי חייב בקצת דברים וכששהא י"ב חדש היה בכולן וכדתניא בס"פ דב"ב ל' יום לתמחוי ג' חדשים לקופה ששה לכסות תשעה לקבורה י"ב לפסי העיר וכיון דכששהא י"ב חדש ה"ב לשאת בכל עולי העיר אלמא עיר דירתו חשיבא לגמרי ומ"ה פשיטא ליה דבשהא י"ב חדש חשיבא עיר דירתו ובקנה בית דירה מספקא ליה. ולכך טוב לכתוב וכל שום אחרן וכו' אתחלת דבריו קאי שכ' ואם יש לה ב' שמות יכתוב שממקום עיר פלו' וכל שום וחניכא דאית לה כלו' דכיון דהוים לה ב' שמו' צריך לכתו' וכל שום לכך אפי' כשאין ידוע שיש לה ב' שמות טוב לכתוב וכל שום משום שמא יהיו לה ב' שמות ומן הדין היה צריך לכתוב שם העיר של הליד' וכו' כ"ל הכל זה הוא מדברי הרמ"ה ומשמ' ליה דלא הוזכר מקום הליד' לא במשנה ולא בגמ' מש"ה דחיישי' שמא יטעה אבל מן הדין היה צריך לכתבו ומ"ש ואם כתב' ולא טעה כשר לאו לגופיה איצטריך אלא לדיוקי הא אם טעה בה פסול א"כ לגופי' למי איצטרי' דלא תימא כיון שלא נזכר מקו' הלידה בדברי חכמי' כשכתבו הוי כמשנה ממטבע שטבעו חכמים וגט פסול מיהא הוי קמ"ל וא"א ז"ל כ' שאין צריך לכת' אלא שם מקו' עיקר דירתו וכו' עד סוף הסי' הכל דברי הרא"ש בפסקיו בפ' הזורק וכ"כ שם התו' והר"ן שאין צריך לכתוב מקו' הלידה ולא מקו' העמיד' ושאם טעה והינה מקום הלידה כשר וכן כתוב בסמ"ג ובהגהו' מיימון פ"ב מהלכות גרושין וגם בספר התרומה כ' שאין לכתוב מקום הליד' ולא מקו' העמיד' וגם במרדכי פ' השולח כתוב בשכתב מקום הדירה ולא מקום הלידה מעולם לא שמענו קור' תגר ופוצה פה אבל בשינה מקום הלידה כתב המרדכי שם שראב"ה פוסל ע"פ אביו ומ"מ נר' שדעת המרדכי מסכמת להכשיר שכתב אחר זה ושוב מצאתי שהתוס' פסקו דאפי' שינה מקום הליד' הוא כשר דיעבד ובה"ת לא הזכירו שינה מקום הלידה ולא ידעתי למה מאחר שהתוס' כתבו הר"י הכשיר הלכ' למעשה אבל הרה"ג כ' בתשו' על אשה שנולדה בנרבונה ונתרבתה במרשיליא וכתב בגט שנולדה במרשיליא שאף את"ל שאין שם עירו ושם עירה מעכב מ"מ במשנה ודאי פסול דהא קתני בהזור' שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכו' וכשתיקן ר"ג שיהא כותב איש פלו' וכל שם שיש לו אפשר שג"כ תיקן במקומותיהן שצריך להזכיר בגט כל המקומות שדרו בהם דירת קבע וכן אנו נוהגים בגט והנדון שלפנינו שינה שם עירה הוא כיון שהזכירו ולא זהו מקום שנולדה שם ושמא שם ילד אינו [illegible] ואין אנו משתמשין בשמות בגיטין אלא בשם שכתוהו הראשונים וכתב הריב"ש בסי' סי"ד כל אלו הסברות וכתב שלא דברו הראב"ד והרשב"א אלא בשלא כתב כלל שם עירו ושם עירה לא מקום דירתן ולא מקום לידתן אבל בנדון זה שכתב מקום לידתן פשיטא דכשר דהא ליכא חששא לשני יוסף בן שמעון וניכר מתוך הגט מי הוא המגרש וא"כ כ' וכבר ראיתי הרבה גיטין שבאים ממרחק ויש מהם שכתוב בהם שם הדירה ויש מקום הלידה ויש מקום העמידה ואיני חושש לדקדק עליהם כל שלא שינה לפי שאני סומך על הסופר והעדים שכתבו הברור להם יותר או כפי מנהג מקומם עכ"ל ובסוף סי' זה אכתוב תשו' הר"ן על דין זה שכתב מקום הלידה ולא כתב מקום הדירה אם שינה מקום העמידה משמע מדברי הספרים הנז' שדינו כשינה מקו' הליד' וכשר דכל שא"צ לכתבו אם כתו' בשנוי כשר ומדברי סמ"ג מפורש יותר שכתב שלא היה יכול להעמי' מתני' דהיה במזרח וכ' במערב בבעל ולומ' שהיה מקו' עמידתו ביום כתיבת הגט משום דפשיטא ליה שאין לחוש בענין הבעל כי אם בשינוי עיקר דירתו אבל בספר התרומה נרא' דספוקי מספקא ליה ואיפשר שאע"פ שהספוק בשינה מקו' הליד' להכשיר כדברי התו' מספק ליה בשינה מקום העמיד' משו' דלא דמי למקו' לידה דשינוי מקו' העמיד' הוא ניכר יותר משנוי מקו' הליד' וכו' מהרי"ק בשורש ו' שבשינוי יש פוסלין אפי' בדיעבד שאילו חסרו אינו נפסל בכך וכ"ל שהבעל התרומה נתכוין א' : והיכא שלא כ' מקו' הדירה הנה הרא"ש כ' בהזורק דכשר וכמ"ש רבי' וגם רבי' ירוחם ה' בח"ב להכשי' בזה סתום וכן נראה שהוא דעת הסמ"ג שכתב וכ"כ רבי' ישעיה גם על עיקר הדירה אם אינו ידוע בודאי אל יכתבוהו כלל וכ"כ [illegible] מיימון בפרק ב' מה' גרושין וכן דעת בעל העיטור אבל הראב"ד פוסל והרשב"א מסתפ' בו וכמו שכתב ה"ה בפ"ג מהלכות גרושין ובתשו' כת' יש מגדולי המורים פוסלים [illegible] מכשירין ויש לחוש לדברי הפוסלים ובתשו' אחרת כ' אע"פ שבעל העיטור כתב שאין [illegible] שם עירו ועירה מעכב בגט אנו אין לסמוך אלא על דברי הראב"ד שהוא רב מובהק והמרדכי בפרק השולח כתב בשם ר"י להכשיר והביא ראיה לדבר וא"כ כת' ואע"ג דאמ' לעיל שאם דלג שם העיר כשר והיינו מפני שאנו מדמין כעשה מעשה ודאי לא נעשה מעשה כי ר"ת

ד"מ קכח (א) ואע"ג נלנדריו נזה כי כנר נת נאר דדא"נ י' והרשב"א פוסלין בשינוי מקו' הלידה ועליהן נתכוין מהרי"ק וע"ל סוף סי' קכ"ט סעיף ז' :

פוסלו ואם נתן חולצ ולא מתיבמת הואת הכלבו וספר מפות קטן להכשי שכתבו וז"ל ועכשיו שאין אנו יודעין עיקר דירתם כותבין מקום עמידתן בשעת כתיבת הגט ואם כותבין גט לאיש לשלוח לאשתו שהיא במקו' אחר אין כותבין מקום שאשה כלל וכת' מהר"ר ישראל בכתביו סימן קצ"ב מקום הדירה שנהגו לכתוב כל הקדמונים אפילו אותם שלא הנהיגו לכתוב מקום הליד' כדאיתא להדיא במרדכי אע"פ כן אנו בכל גבולינו ובדורותינו אין נוהגין כך לכתבו כדכתיב בהג"ה במיימוני בשם ספר המקצועות שאם אין ברור לו לא יכתוב כלום והאידנא אנו גולים ומטולטלין ומקום דירתנו מרופס בידינו ולכך אין כותבין אותו עכ"ל ג כתב בתשובת הרשב"א וז"ל ולענין מה ששאלת מפני מה אנו צריכין לכתוב בגט אני פלוני שנולדתי במקו' פלו' דע שכך כתוב בטופסי גיטין שבחבורי רבותינו הצרפתים וכן כתבוה מקצת רבותי' וכן משמע מדאמרי' ביבמות בקלניא מתא אנו אנדרכולאי נהרדעא וכן בסוריא היה במזרח וכתב במערב וכו' מאן אלימא בעל וכו' אלמא מזכירין בגט פלוני שממקום פלוני מלבד מה שכותבין שם מקום הכתיבה ולפי מ"ש בירושלמי משמע שאם נולד במקום אחד ודר במקום אחר ועוד עקר דירתו משם והלך ודר במקום אחר שצרי' לכתו' שם שלשתן שהרי עשו במשנתינו שם עירו ושם עירה שמו ושמה ושמו ושמה גרסינן בירושלמי מתני' בששים מיסודה וכתב לגרש בגליל וכו' א"ר יוסא אם כתב לו מקום אחר צריך להזכיר שלשתן ומכאן נראה שהיא לראשונים מה שאמרו וכתבו בטופסין עכ"ל ובתשובה אחרת כתב מה שאמרתם אם הוא בשעה שגירושין בסיני ובתחלה היה דר בשילי אם הוא צריך להזכיר בגט העיר שהיה דר בה קודם לכן או די במה שהוא מזכיר העיר שהוא דר בה עכשיו תשובה מדברי הירושלמי נראה שהוא צריך להזכיר בולן כמו שצריך כל השמות שיש לו בכל מקום ומקום עכ"ל: והיכא דשינה שם עיר דירתן משנה שלימה שנינו בהאורק שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמרינן בגמרא מודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר וכתבו התוספ' דלא שינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות: וכתב הרי"בש בתשו' סימן כ"ז מה שכתו' בגט אנת פלונית שדרה במקום תלמסאן והיא לא היתה דרה שם בשעת כתיבת הגט וגם לא עתה חזרתי על כל צדדי ההיתר לבד זה מצאתי שכאמר שדרה בתלמסאן פירושו שהית' דרה מקדם ומלת שדרה היא מלעיל כלשון שהבה עם כעמי והאריך בזה וכת' שנשא ונתן עם חכמי הדור ורבי' דוראן נוטה להקל וה"ר יצחק בונשטרוק היה הולך להחמיר ומפני החומר שיש בשינה שמו ושמה וכו' איני רוצה לסמוך על דעתי אמנם אם יראה בעיניך עם משכילי עירך שאפשר לסמוך על זה לחוש לעיגון האשה עשו כטוב בעיניכ' ואע"פ שכל שיש בגט לשונו' מסופקים הגט פסול כבר כתבתי שזהו כשהבעל מערער גם בכאן אם יבא הבעל ויערער לומר שלשינוי שם עירה נתכוון תצא אבל מכל מקו' אין מונעין אותה מלהנשא ושיא תחוש לעצמ' דומיא דהמביא גט בארץ ישראל וכו' ג כתב הר"ש בן הר"ש בר צמח אם כתב שם עירו ועירה בבלבול כגון שבמקו' תו"כ כם כתב תנם פסול ואם אינו נקרא יפה הרי הוא כמי שאינו ז: כתב המרדכי בפ' השולח ומקו' הדירה אין לכתו' אא"כ כתישב בעי' ל' יום כדמפרש בהשותפין ואם יבא ממדינה למדינ' אחר אחר אחרון אני בא כך פסק רא"ביה עכ"ל וכ"ל שאין זה סותר למה שכ' רבינו בשם הרמ"ה שהרגיל בשני מקומות כותבי' מקום עיקר דירתו והוא אותו שדר בו י"ב חדש דשאני התם דרגיל לדור בשני המקומות הילכך לא מיקרי עיקר דירתו עד שידור בו י"ב חדש אבל היכא שנעקר ממקומו הראשון ובא לקבוע דירתו במקום זה בל' יום הוי השוה חשוב כבני העיר לתמחוי כדאיתא בספ"ק דבתרא: ח במתא פלונית כן נוהגין לכתוב בין שהיא עיר גדולה בין שהיא עיר קטנה וכ"כ בשל' גט דמרדכי ושביא ראיה ששם מתא שייך בין בכפרים קטנים בין בעיירות גדולות ויש כותבין במגרש פלוני וכתב המרדכי בשמגר' ששיב רב"א כי אשר נהגו לכתוב מגרש אפי' בעיירות גדולו' כגון טרוי"ש ואע"פ שלשון מגרש הוא קרקע שסביבו' העיר כדכתיב מגרשי העיר אשר סביבותיה וכדאמר אלף אמה מגרש שנהגו אני אומר שכך ר"ל במגרש פלוני אשר אני עומד בה והרי עיר בכלל תוך המגרש שהרי המגר' מקיפה ונר' שלכך נהגו לכתו' כך לפי שפעמים דר בבתים שבולטים ויוצאים חוץ לעיר ובלשון בני אדם אין שם העיר עליהם ובלשונם שכתב מגרש הכל בכלל ומנהג כשר הוא עכ"ל ויש כותבין במדינה פלוני וכתוב בש' הגט דמרדכי שכן נמצא בטופס ראב"יה ואע"פ שי"א שמדינ' פירוש מחוז וכן דעת המתרג' שתרג' ז ומאה מדינה קכ"ז פלכין הרא"בע בפי' דניאל על פסוק ודניאל בעא מן מלכא ומני על עבידתא המדינת בבל לפרך מישך ועביד נגו כת' י"א כי מדינ' שם מחוז א"כ איך היו לאחשורו' קכ"ז מדינ' ומלך היה לו י' הוא מלך גדול וכתוב וגזל ומשפט וצדק תראה במדינ' שהטע' עיר שמלוכ' וכתוב ליהוד מדינתא לבית אלהא רבא ועוד ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה ואם עילם מחוז למה לא אמר במדינת עילם כאשר פירשו במדינת בבל וגם הרד"ק עם שהוא מסכים שפיר' מדינה מחוז מ"מ סובר שג"כ על עיר אחת יפול שם מדינה שכתב בשרשים וז"ל מדינה ומדינה ככתבה ידוע והיא כוללת ערים רבי' וכן בעילם המדינה או היא פעם כלל פעם פרט עכ"ל ובפי' הגט למהר"ש בר צמח היה מקומות בספרד והאשכנז שהעיר גדולה כותבין במדינה פלונית ובגלילי צרפת אינם נוהגי' דמשמע לשון מדינה ארץ אחת כמו צרפת ע"ד לשון לעז הלועזי' מדינ' פירש אמנם מביאי' ראיה לדבריה' שמצינו עיר גדולה נקרא' מדינה והביא כמה ראיו' וכו' שאולי ע"כ לא נהגו בגלילי צרפת דלא ידעו שיעור עיר לשקרא' מדינה אם כביתר או כאנטוכי' או כייוב' באלו וכתבו מה דמפק' מכר' ומפק' מכס' כמו שאמרו במת' מחסי' בפ"ק דכתו' ... ומנהג הפשוט לכתוב מתא ולא לכתוב לא מגרש ולא מדינה ונכון הוא דלית ... אמו במגרש או מדינה וכן כתוב בטופסי המחברים ולענין להקדים שם העיר למלת מתא כגון שיכתוב בפלוני מתא או להקדים מלת מתא לשם העיר כגון שיכתוב במתא פלוני כתוב בהגהות מרדכי דאין קפידא מדאמרי' בהאשה שלום ... מתא בכר קלניא מתא י אם יש לעיר שני שמות כ' רבי' בשם הרמ"ה שאם שולח הגט למקום אא צריך לפרט שניה' וכשיכתוב בשם השני יכתוב דמתקרי' כך או דמתקריא בלשון נקבה היה לשון נקבה דעיר לשון נקבה היא כמו בעיר הזאת כ"כ

מהר"ר ישראל בכתביו סימן קפ"ח ינוהגים לכתוב שם נהר שבעיר בפלו' מתא דיתבא על נהר פלו' ומן הדין לא היה צריך להזכיר הנהר כדאשכחן בהשולח גיטא דאשתכח בנהרדעא והוא כתיב היה בכר קלניא וכו' והיה בשם נהרות ולא הזכירם וכמו שכתב בהגהות מימון בתשו' השייכי לספר נשים ואין כותבין שם הנהר אלא משום סימן שלא לטעות בעיר אחרת ששמה כשמה וכ"כ הר"ן בתשובה שאכתוב בשי' זה וכ"כ המרדכי בהשולח וגם בהגהו' וגם הרא"ש כתב בתש' בכלל מ"ה סימן כ"א ועוד שאלת גט שבא ממקום אחר ולא היה כתוב בו שם הנהר אם יש חשש בדבר דע כי אין חשש בכתיבת שם הנהר וכ"כ בתשו' ה"ר יהודה בנו מה שלא כתבו שם הנהר בגט אין לפסלו בכך וכמדומה שהם טוליטולה אין כותבין שם הנהר בגט עכ"ל: אם יש בעיר ב' או ג' נהרות כתוב בכלבו שצריך לכתוב כולם דיתבא על נהר פלו' ופלו' ופלו' וכן כתוב בהגהת מרדכי בפרק מי שאחזו ובהגהות מימון בפ"ד בשם סמ"ק דיתבא על נהר פלו' ... יו"ד דתיבה א' היא במקו' היושבת כ"כ התו' והר"א בהמגרש גבי הא דאמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתו' ודי וכו' וכ"כ בה"גט דמרדכי ובכלבו ואם כתב אותו בשני יודי"ן די יתבא נרא' דכשר: אם הנהר רחוק מהעיר יותר משתחו' ובני העיר מסתפקין ממנו להוליך שם הסוסים וללבן הבגדי' כתב הכלבו שצריך לכתבו כיון שמספיק העיר ממנו ומדברי תשובת רשב"א שכתבו בהגהות מיי' בתשובות השייכי לספר נשים נרא' שחלוק בזה שכת' וז"ל נהר שהוא חוץ לעיבורה של עיר קרוב לתחום שבת אי מספקים מן הנהר לכל תשמישן למשרה ולכביסה ולטחון בריחים כותבין שם הנהר ואם לאו לא יכתבו כלל דיתבא על נהר פלו' מיהו נר' שנהר שהוא בתוך התחום וכתבוהו בגט אפי' הוא חוץ לעיבורה של עיר לא חשיב בכך שינה שם העיר כדאמרי' בגמ' קרוב' פרט ליושב חוץ לתחו' משמע דיושבת תוך התחום כותיה חשיב ואפי' חוץ לתחום אם נרא' ע"ש לא חשיב שינה כדמשמע בפ"ק דמגלה וכדוכתי' אחריני עכ"ל הרי דכל שהוא חוץ לעיבורה של עיר אם אם מסתפקין ממנו לכל תשמישן אין כותבין אותו לכתחלה ואם היה חוץ לתחום ואינו נרא' עמו בדיעבד כמי פסול ומשמע דאפילו במסתפקין ממנו פסול ומה"ר ישראל בכתביו סי' קמ"ב כתב תשוב' רשב"א משמע דהכי ס"ל ודלא כדברי הכלבו ומשמע מדברי מה"ר ישרא' דלדע' רשב"א כשהנהר חוץ לעיבורה של עיר אם מסתפקי' ממנו לקצ' תשמיש אין כותבין אותו עד שיסתפקו ממנו לכל תשמישם וכתב עוד מה"רר ישראל על תשובת רשב"א וז"ל ונסיום דבריו שראיות שהביא לא הביאם לראיה גמורה אלא לדמיון בעלמא אלא תפשה היה כ"ל כך עכ"ל כלו' דכל שהוא חוץ לעיבורה איפשר שאינו נחשב מהעיר אע"פ שמסתפקין ממנו ובודאי' שנראה' שהביא לנהר שהוא חוץ לתחום אלא שהוא נר' עם העיר לית' לדעת הרמב"ם והטור והר"ן שהם מפרשים דאינה נחשבת עם העיר ואע"פ שנראה עמה אא"כ היא תוך התחום דוקא ובהג"ה מרדכי פרק מי שאחזו כתוב י"מ שהרי לכתו' כל הנהרות שבתוך תחום העיר דכל תוך תחום העיר הוי בכלל העיר וראייתם מפ' כל הבשר אך בפרק הנודר מן הירק לא משמע כן אלא דוקא תוך עיבורה של עיר הוי בתוך העיר ומשמע לי דאפי' במסתפקין ממנו קאמר ונהר שמסתפקין ממנו לצורך כרמים כתב מה"ר ישראל בכתביו סי' קמ"ב דלא מיקרי משום הכי תשמיש העיר דאין בני העיר יוצאים שם בשביל הנהר אלא בשביל הכרמים ואף אגב זה שותים ממנו מיקרי בשביל כך תשמיש העיר דלא דמי לשיטה וכביסה ומשרה שבני העיר הולכים אל הנהר בשביל תשמישין אלו: נהר שהוא חוץ לעיר ושופך העיר בתוך העיר כתו' בכלבו דא"ה צריך לכתבו ול"נ דאין לכתבו אם הוא חוץ לעיבורה של עיר ובתשו' הרשב"א שכתבתי בסמו': כתוב בתשו' מהרי"ל עיר שנתוסף בה נהר וקא חיים ללעז גיטין הראשונים נר' דאין לחוש וראי' מדגרסי' בשילהי במה מדליקין ופ' לולב הגזול בבל בורסי' בורסי' בבל למאי נ"מ לגיטי נשי' ופרש"י בחד ואית לענין שינוי שמו ושמה שם עירו ושם עירה וצריך לכתוב שם של עכשיו אלמא דליכא לעז ועוד דאין כ"כ נפקות בענין הנהרו' כמו שכתב רבי' שמשם בתשובה שבמימון שאפי' שינה כשר הילכך אם הנהר שחדש מסתפקין ממנו ספיק הוום ותדיר נכון להזכירו ואם נהר קטן הוא וכותבין באותה העיר על מי מעינות או על מי נהרות הוי האי נהר בכלל כמו פה בעירנו נהר אוש"בך יש כמה וכמה תשמישי' עליה כביסה וטביעה וריחים ואפ"ה כלולה במי מעינות וכן נהר דונא"ו שהנו פה ועוד דהאי גוונא שמותיהן לשופרא דשטרא לא שייך לעז עד כאן לשונו וראיתי נוהגים ביושב על חוף הים לכתו' ועל כיף ימא (וכ"כ בנימין זאב סי' ס"ח) ומותב דלא ראיתי שנוהג בשום ספ' ועיר שהיפוקה ממי בארות כותבין על מי בארו' ועיר שהיפוקה ממי מעינו' כותבין מי מעינות ובחד יוד כ"כ בה' הגט דמרדכי וגם הכלבו כתב דמעינות בחד יו"ד י: ואם יש בעיר בארות נובעים וכתב דיתבא על מי בורות כתבו הגהות פ"ג בשם התוספות דכשר שאע"פ שנובעים מיקרו שפיר בארות כדאיתא גבי בור היחיד בפ' עושין פסין: ואם יש מעין רחוק מהעיר יותר משני מילין ואין קרוב יותר מזה וכל העיר מלאה בארות כת' מהר"יק בשורש ק"ו דדבר פשוט הוא שאין לכתוב בארות ולא מעינות ואם יכתבו מעינות הוי גט פסול לדברי פוסקים גדולים עכ"ל וכ"ל שמ"ש שאין לכתוב טעות סופר הוא ויש להגיה היה לכתוב בארות וא"מ כשטעה הפיסול שהם דברין ולא פי' אם הוא מפני שהמעין רחוק אבל אם היה קרוב היה מכשיר או אם שטעם מפני שרוב סיפוק העיר היה מהבארות וא"כ אפי' היה המעין בתוך העיר היה פוסלו או אם הטעם מפני שכתב מעינות לשון רבים ואינו אלא מעין ומצאתי כתו' בקונ' בשם מהרי"ק וז"ל בענין מי סיפוק העיר אע"פ שיש פוסקים שיש לכתוב כל מימי הסיפוק מהעיר מ"מ הפוסקים האחרוני' הסכימו שלא לכתו' כי אם רוב ספוקי העיר אם בארות אם מעינו' גם נמצא כתוב בשם ר"פ ור"י מקורביל שלא לכתוב כלל לא בארו' ולא מעינות כי אם הנהר אם העיר יושב על הנהר פן יבא לטעות לכן טוב שלא לכתוב כי אם רוב סיפוקי העיר היכא שהא מהם מן הבארו' או המעינות הוי רובא דרובא ואידך הוי מיעוטא דמיעוטא כמו אם עשר סידות שותים מי באר והעשירית מי מעין או בהפך היה ראוי לכתוב מי בארות ועל מי מעינות כי אם לתפוס רובא דרובא ולהניח מיעוטא דמיעוטא מאחר שכתבו הפוסקים האחרונים שלא לכתבם כלל ולכל הדעות אם לא נכתב כלל כשר ואם היה כותב על מי

בארות

(ב) וכן נוהגין כמו שת' א' נכונה הגט שכתבתים סי' קכ"ו:

(ג) וכ"ע דאם היית' דרה שהכשע' כתיבה אע"ג דבשע' נתי' אינה דרה שהיא לאכשירו וע"ש ועיין בהגהו' מרד' דקת רי"ד ע"ב שאם דר בעיר אח' ויצא ממנה וביום לכתו' לדור בעיר אחרת מגר' אשתו כותבין העיר שינה ממנה:

(ד) וכ' המרדכי פ' המגרש ע"ב על הגט שבא מארץ הגר והיה נקרא שם העיר נורזי"ש ואני קורין זרזי"ש נראה כיון דהיכר דמארץ הגר בא ודרך לשונם לדבר בלשון קלילה אין להקפיד וע"ש:

(ה) ובסדר גיטין שלנו סי' י"ט כתב דאין לכתוב מדינה אלא כשהוא הפלך נקרא ע"ש אותה העיר ונסי' ל"ו כ' דאפי' בכה"ג אין לכתוב מדינ' אא"כ השררה של אותו מלכות דר שם וכנהר כמות העיר על המדינה:

(ו) ועיין בתשובת מהר"ם פדו' סימן יג' אם דילוג לכתו' מתא הגט כשר:

(ז) ובסדר גיטין כ' בסי' י"ט דנהגו' דנוהגין לכתוב מדינה כותבין מדינה פלוניא דיתבא על נהר כו' כדי שלא דיתבא יהא קאי על שם המדינ' ולא כשיגה לומר דכל המדינה יושבת על הנהר ובמקום שכותבין מתא כותבין פלוני מתא לות' שהעיר יושבת על הנהר עכ"ל:

(ח) ומיהו משמע מדברי מהרא"י סי' ט' דא"צ לכתוב ב' שמות העיר אלא בשכותבין שם הדירה אבל במקום דאין כותבין רק מקום העמידה אין לחוש ואין נוהגין כדבריו:

(ט) ודהו דלא כתשובת מוהר"ם פד' וסי' ה' דכתב דא"צ לכתוב ב' השמות של נהר:

(י) כ' בסדר גיטין נמרתי הנהר':

בארות או על מי מעינות ולפי שאמת לא תחשב יושבת על מי בארות או מעינות כאשר אין מסתפקין מהם כי אם מיעוטא דמיעוטא איכא למיחש לפסול הגט לדעת מקצת פוסקי' דהא בהזוייף מתוך הספרי בהסיפוק תליא מילתא כמ"ש המרדכי א"כ פשיטא היה למנוע שלהכנים עצמו באותו ספק אלא יכתוב רוב הסיפוק ויניח המיעוט עכ"ל ודברי הפוסקים האומרים לכתוב כל מימי הסיפוק והמועטי' שלכתוב בארות ומעינות בעיר היה בה נהר אלא הם כתובים בהגהת מרדכי דסוף גיטין: יא ועיר שאין בה אלא בורות ואגמים כתוב בהגה"מ בפ"ד בשם סמ"ק שלא יזכירם כלל שלא לחלק בין גט שכתבו קודם שנעשו לנכתבו אחר שנעשו יב כתוב בהגהת מרדכי דסוף גיטין עיר שאין בה שום מים כי אם אסיפת מים ולפעמים יבשו ואין שותין כי אם מאותן מים שנאספין יכתוב גם העיר הסמוכה לה למימיה עכ"ל ודבריו סתומים דמרישא דליכא מאן דאין מסתפקין אלא ממי האסיפ' דוקא ואע"פ שיבשו לפעמים מ"מ קנתה כאורים שמהם מסתפקין ואפ"ה אין כותבין אותה כיון שאינו דבר קבוע מאחר דלפעמים יבשו ומסיפא דליכא הכי יכתוב גם העיר הסמוכה לה למימיה משמע דבשיבשו הבורות מסתפקין מעיר הסמוכה לה:

ולענין נהרות שקודם שיגיעו לעיר הם מתערבי' כ' מהרי"ק בשורש ק"ו ולע"ד שא"כ הוא שנהר מ"כ אנו כמתערב בהימוני קרוב לעיר אבד זכרו מהם ושלאה ואינו נקרא רק היימוני פשוט הוא שאין לכתוב כלל אלא היימוני ואין להזכיר כלל נהר מר"כ אנו ואם הוא בספק שהרבה אין מזכירין נהר היימוני אלא מר"כ אנו ממקו' שנתערבו ואילך יש לכתו' שניהן כגון ואם יש ספק בדבר כגון שקצת בני העיר קוראו למי שנתערבות בשם היימוני ושאר יקראו בשם מר"כ אנו אז כר' לענ"ד דעתי שאין להזכיר כי אם שם היימוני שהיא עיקר סיפוק מימיו וטוב ליכנס בספק איסור מבספק שינוי שבחסר כשר לכ"ע בדיעבד ובשינוי יש פוסלין אפי' בדבר שאילו חסרו לא נפסל בכך עכ"ל יג וכ"ל דמ"ה דבשינוי יש פוסלין אפילו בדבר שאילו חסרו לא נפסל בכך הוא בעל התרומה שמספק בשינוי מקום שהעידים אם הוא פסול וכמ"ש בסי' זה.

אם העיר או הנהר יש להם ב' שמות כ' רבינו בשם הרמ"ה כשמגרש בעירו שיכתוב שם העיקר בפרט וכולל שם הטפל וכל שום וחניכא יד ומהרי"ק כתב בשורש ק"ו מ"ש לרבי אביגדור דאיזה מהם שיכתוב בלא חבירו כשר כיון שמכירין שם שניהם וכ"כ בהגהת מרדכי דגיטין בשם ר"י ובדיעבד ודאי לכ"ע כשר כדאשכחן בשמו ושמה אבל לכתחלה צריך לכתוב כמ"ש הרמ"ה דומיא דשמו ושמה: ואם שולח הגט למקום אחר כתב רבי' בשם הרמ"ה שצריך לפרט שניהם שם מקום שכתיבה בשם מקום שנתינה ואם לא כתב אלא שם דמקום כתיבה או שם דמקום נתינה כ"ל שדינו הוא לאיש שיש לו ב' שמות שיתבארו דיניו בסי' שאחר זה וכן כתבו התו' בהשולח ובהזורק דהא דתנן בהשולח בראשונה היה משנה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה ובהזורק תנן שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שינוי העיר הוי דומיא דשינוי השם. וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן בהשולח אמתני' דבראשונה היה משנה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה שצריך לכתוב שם העיר שהוא וסיא מגנה פי' בגליל מתא אגא פ' דמיסודם ואם לא כתב מיקרי שינה שם עירו אגא מזה ומזה וכל הדרכים שאלו בה מיהו היינו מדרבנן וכמו שהכתוב בסי' שאחר זה אך יש לדקדק דהשתא בשינה שמו ושמה דמפרש התם דכת' שם מקום שנתינה ולא שם דמקום כתיבה או איפכא איכא למיחש לקלקולא כמ"ש הרא"ש אבל בשכותב בגליל מתא אגא פ' ולא כתב שם עירו או שכ' אגא פלוני' דממקום פ' ולא כתב בגליל מתא כיון דלא שייך קלקולא מאי תקנה מזה ומזה וכולי ואפשר דמשום דדמי לשינה שמו ראו חכמי' שלא לחלק ביניהם אי נמי דכשלא יכתבו אלא בגליל מתא משמע שמגרש הוא מגליל ואינו אותו שמארץ יהודה ואתי לקלקולי ואפשר לפי עוד שאם עיר שכתיבה או עיר שמגרש היו לה ב' שמות א' במקו' שכתיבה וא' במקום שנתינה וכ"שה א' מהם לבד דהשתא הוי שם עירו ושם עירה דומיא דשמו ושמה ממש וכן משמע מדברי הרשב"א: היכא שיש לעיר ב' שמות כ' מהרי"ק שורש ק"ו דאין לומ' שיכתוב השם שמיוחד לה בלעז אלא יש לכתו' השם שמפורסם יותר בין העברים לפירסום הגוים לא מעלה ולא מוריד וכיוצא בזה כ' מה"ר ישר אל בכתביו סי' קמ"ב שכ' אע"פ שבכת' בלחות שבחותם העיר בתוה שם העיר בבי"ת בסוף מ"מ אין כותבין אותה אלא בקוף לפי שמוה בלשון הנון וכה יותר בבי"ת וכמדינה שמזכירין לאשכנז כה והנון מדברי' כך ואם שנון לשון אשכנז אנו כותבין בגטין עכ"ל הרי דאינו חושש על כ' בלחות אלא על לשון אשכנז שהוא המפורסם בין העברי' וה"ה העיר או הנהר שיש בהם כ"ף רפויה במקומות שזכירין חי"ת כמו כ"ף רפויה וכן בשמות עיר ונהר שצריך לכתוב טי"ת או תי"ו אי זה מהם כותבין עיין בתרומ' הדשן סי' רל"א: כתב הר"ן בפ"ג גט פשוט הא דאמרינן לשהוחק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו כתב הרא"ה דמדלא חיישינן דלמא איכא יוסף בן שמעון אחרינא במתא אחריתי וכתיב שאי גיטא הכא וממטי ליה לאשה מתא לאתתיה דהאיך מ"מ דהם עירו והם עיר' מעכבין בגט דתו ליכא למיחש למידי ומדבריו אתה למד שאין מאמינין אותו על שם עירו אלא צריך להביא ראיה אבל הרא"ה כ' שכיון שלא שמענו בהם מקום שהוא צריך להביא ראיה על עירו מהתברא דכאמן ודברי הרא"ה כראין לי יותר עכ"ל טו: כתב הר"ן בתשובה אע"פ שלא כתבו הם הנהרות בעירו ועיר' אני רואה שיהא בו חשש פיסול מתוך שאם נחוש לשני סוירי בשלא הוזכרו הנהרות אף כשהוזכרו לא הוציאנו מידי ספק שהרי אנו רואים בההוא גיטא דהוה כתיב ביה בסוירי מתא דעל רכים נהרא דשקליקוטריכן אי חיישי' לב' סוירי כלו ב' סוירי דיתבן על רכים נהרא אלמא אין הזכרת הנהרו' מוציאנו מידי ספק זה והאי דכתי' בההוא גיטא דעל רכים נהרא אפשר שהיו שם שני סוירי ולא היה הבדל ביניהם כי אם בנהרו' ואפ"ה שקלי וטרי אי חיישי' לב' סוירי ואסיקנא דלא חיישי' א"כ סוירות מצויות ושוחקו או בחדא מינייהו ובפי מחלוקתן של ראשוני' בזה הלכך בכדון זה שלפנינו אין כתיבת הנהרות מעכבת ואע"פ שמקצת ראשוני' ז"ל הזכירו בטופסי גטין שלהם לרווחא דמלתא תקנו כך מפני קצת מקומו' שוין בשמותיהן והנהרו' מבדילין אותן אבל

בשאר מקומות שאין ידועין בכך אם לא נכתב לא עכב עכ"ל יז: כתב עוד הר"ן שאלת מעשה בא הנה באשה שהיה בעלה בעיר אשבילייא ואותו הבעל נולד בעיר מיורקה ודר בה כמה שנים ונשא שם אשה זאת בה פירפיניאן ואח"כ הלך לו לאשביליא והנה הוא היום שם בקביעות דירה עם אשה אחרת אשר לקח לו שם ועתה שלח לו גט לאשתו אשר לו הנה פירפיניאן וזה טופס הגט בכך בשבת וכו' למנין שאנו מונין כאן במתא אשביליא איך אנא פלוני דממתא מיורקא ב"ר בכבנים אם לא המאי דכת' דממתא מיורקא הוא שם היחס לא שם עירו ואגד שהעידו רבים שזה היום גם כשהיה דר הנה היו קורין אותו דוראן דמיורקא: תשובה רואה אני פיסול בגט זה מפני שכתוב בו דממתא מיורקא וזה היה שם עירו אשביליא כמבא השני' שם עירו שמה שהחזיקתם לפרש דמאי דכתיב דממתא מיורקא הוא שם היחס לא שם עירו כאשר יתייחסו רבים אל מקום א' זה אינו מורה שלשון כלל שהמתייחסין אל מקום ידוע כותבין בהתיחסותיהם פלו' דמיורקא או כשמזכירין ראשונה שם קדשם כותבין אח"כ המכונה פלו' דמיורקא ואינם כותבין דממתא פלו' שלשון ממתא מור' שאינו נכתב ע"ש היחס אלא ע"ש עירו ואע"פ שנוכל לומר שהמכוון אחד בין שיכתוב דממתא בין שיכתוב פלו' דמיורקא שגם השכתב דממתא הוא ע"ד היחס לא ע"ד שם עירו כיון שהורגלו ההדיוטות לכתוב בלא ממתא ע"ד היחס ובממתא ע"ד שם עירו בכמו זה צריך לדרוש ההדיוט וכיון שכן נמצא שזה שינה שם עירו ואפי' כרחוק וכ"א שר שלא נכתב אלא ע"ד היחס נמצא שאין שם עירו כתוב בגט זה ושם עירו ושם עירה מן הדברים המעכבים בגט וכ"כ הרא"ה בד בפ"ג גט פשוט וז"ל ומי שאומר שאין שם עירו ושם עירה מעכבין בגט אא"כ שינה שמם כדקתני במתני' שינה שמו ושמה טועה הוא דא"כ ליקום דילמא איכא יוסף ב"ש הכא ואיכא אחרינא במתא אחריתי ויכתוב האיך גיטא הכא התם וממטו ליה להאי מתא לאתתיה דהאיך אלא ש"מ שם עירו ושם עירה מעכבין ע"כ ואע"פ שהרמב"ן הביא בזה הברא בה שמבי' תנין ולא סברי' בהן על דברי הרא"ה כד סומכין להמוני ולדבריו הם כיון שהכא התנו וגמא שאם כפר' לגבט שכתוב בו דממתא מיורקא ע"ד היחס הרי אין כאן שם עירו ופסול ואם הוא ע"ד שם עירו הרי שינה שמו ופסול אלא שיש כאן מקום עיון אחר שאפשר לא זה שכתב דממתא מיורקא כיון לומר על מקום לידתו שהיה במיורקא כמו שהוא בכל השאלה וכיון שכן אפשר שהוא מספיק שהרא"ה כתב בתשובה שמי שנולד במקום א' ודר במקום אחר שאם הוא כותב גט במקום שנולד די שיכתוב במקו' פלו' שנולדתי בו אע"פ שלא כתב מקום דירתו ולמדה הרב מההיא דתניא בתוס' גבי מי שהיו לו ב' שמות אם היה במקום א' נכתב להם א' מהם כשר והסבר הרב ז"ל שכל מקומו' הרי הן ככ' שמות וכיון דבדיעבד שם א' מספיק אף שם עיר אחת מספיק וכיון שכן שם עיר שנולד בו מספיק לשם עירו אלו דבריו ז"ל ואין מתבררין אצלי כלל לפי שאין השמות דומין למקומות כלל לפי שמי שיש לו ב' שמות כל א' מהם הוא שמו ואין א' מהם נעקר בהנחת חברו אבל מי שיוצא ממקו' למקום כיון שנתהוה שם עד שהוא כאנשי העיר אין אותה עיר ראשונה עירו לשום דבר שבעולם ועוד שעיקר מה שאנו מזכירים שם עירו הוא מפני ב' יוסף בר שמעון וכשהם עירו אנו יוצאין מידי ספק זה שמא השתא אם יש ב' יוסף בר שמעון בעי' זה היינו בקיאין בהם ואין מגרשין כשותיהם אלא זה בפני זה ואם אין אנו יודעין אותם אין חוששין להם שכל שמות שוין הם בעיר א' קול יש להם וכבכי ריסטא סוגיא דפרק גט פשוט וכל זה אם נפרש שם עירו הם עיקר שהוא עיקר דירתו היה לפי שזה מפורסם לעדים אבל אם נא' שמקום הלידה מספיק הזר חשש התלמוד למקומו ליחוס דלמא אזיל וממטי לאתתיה דהאיך שהרי כל התינוקו' שנולדו בכאן והלכו לשן זה שנים רבו' אין להן קול ואין העדים יודעין אותם וליחוש דלמא נולד אחר בכאן ששמו כשם זה שמגרש וממטי ליה לאתתיה ולפי' אין דברי הרשב"א ז"ל מתחוורין אצלי בזה ומ"מ אף לפי דבריו גט זה פסול שהוא ז"ל לא אמרה אלא במגרש באותו מקום שנולד בו לפי שנראה שסובר הרב ז"ל שהוא עיקר שם עירו באותו מקום ועוד שזה שכתב דממתא אין פירושו על מקום לידתו שכשהסופרים כותבין מלה זו מתכוונין בה על עיקר מקום דירתו וס"ל שינה ופסול שהרי עיקר דירתו של זה היה באשביליא ועוד דאיכא הכא ריעותא אחריתא וכמו שכתבת שנמצא בכתובה בר אליעזר ובגט כתוב בר' בנבנשת נמצא שאפשר שנינה שמו בגט סוף דבר דעתי מסכמת להלכה למעשה שלא תתגרש בגט זה ואם נתגרשה לא תנשא עכ"ל:

קכט כותבין שם האיש והאשה בגט זה פשוט בגיטין בכמה דוכתי דשמו ושמה הוי מתורף הגט: ואם יש לאחד מהם שני שמות וכו' בהשולח (דף ל"ד) השתא דהוו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה ופרש"י ופורתא שרה מיעוט בני עירה היו קוראים את שמה שרה. מרים צריך לכתוב בגט ההוא עיקר הסדר וכל שום דאית לה: בד"א לכתחלה אבל בדיעבד אפי' לא כתב אלא א' מהם כשר כך כתבו התו' והר"ן בפ' הנזכר גבי מומר שגירש דהשתא דרובא קרו לה מרים וכו' דמשמע דאפי' בחד מקום צריך שני שמות היינו לכתחלה וכן מפרש בירו' וכ"ה כתב בפ"ג הוסי' דעת הרמב"ן ועיקר וגם הרשב"א כ' בפ' השולח דהכי משמע בירו' וכתו' והכי הסכימו דעת ר"ת אבל הוא ז"ל חלוק בדבר וכ' שנ"ל דהוחזק בשני שמות במקום א' מגרש לכתחלה בא' מהם ואינו חושש משום דקי"ל הכילא דתנן כך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין אלמא אפי' לכתחלה מגרש בא' דלא עדיפא חניכה מאחד מעיקרי שמותיו ועוד מדאמר רב אשי גבי תקנתו של ר"ג והוא דאתחזק בתרי שמי ש"מ דאפי' לכתחלה א"כ אלא בהוחזק בשני שמות בשני מקומות כגון מקום שכתיבה ומקום נתינה ומשום לעז אבל אתחזק בשני שמות במקום אחד ליכא לעז כותב אי זה שירצה והיינו דרב אשי היינו הניחו וסעלה בסוף דבריו שכך כל עיקר ואע"פ שבירוש' לא משמע שכי אנו איקלנו אלא בגמרתינו וכתו' תירצו שהוא דחניכתו וחניכתם דנקיי הדעת שבירושלם היו שמותיהם ידועים וליכא לעז א"כ בשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה

(יא) וכתב בסדר גיטין [illegible] דהגהו שלא לכתוב [illegible] לכותבן שלא להוני' [illegible] על גיטין הראשונים:

(יב) ובמרדכי פר' המגרש [illegible] על נהר שכתבו [illegible] והיו רגילין לכתוב על נהר קיי"ר כיון שאין שום אות נחקים [illegible] נחקים ק' וע"ש:

(יג) כבר כתבתי דבריהם סק' [illegible] ותשו' מהר"ל [illegible] שלא כדברי מהרי"ק:

(יד) ונראה דלדידן דלא כותבי' כל שום וחניכה בשמות הנעל והאשה ה"ה בשמות המקומות אלא כותבין דמתקריא או דמתקרית פלונית וכן נוהגין כמו שיתבאר בנוסח הגט שכתבתי בסי' קכ"ו:

(טו) ושיים הם ונכון יש לכתוב רוטנבורק [illegible] נק' לנהר כדרך [illegible] שלשונם [illegible] יותר מלשון גלחות שכותבין [illegible] רכ"א שם שכותבין על עיר [illegible] שכותבין אותו כן בגט [illegible] שבלשון [illegible] דהכל [illegible] הלשון ומשמעות גלחות [illegible] ב' השמות וכן [illegible] כנוסח הגט שכתבתי לעיל [illegible] דכותבין בשמות עיירות [illegible] לנסו' [illegible] נקרא כגון [illegible] שצריך באלו הדברים [illegible] כתוב נתיקון [illegible] עיר [illegible] לכתוב [illegible] הכני ואם [illegible] שם האיכה ולא [illegible] שכתב [illegible] פסול [illegible] לפסול [illegible] קתני [illegible] יכתב [illegible] בה רק [illegible] והאריך [illegible]:

(טז) וכבר כתבתי שאין אנו כותבין רק תקון העמידה:

(יז) וכ"ל [illegible] נשתרבב

קכט כותבין

שם האיש והאשה בגט ואם יש לאחד מהם שני שמו' כותבין שם העיקר שלו וכל שום וחניכא דאית ליה אבל אין כותבין שם הטפ' וכל שום וחניכא דאית ליה. בר"א לכתחלה אבל בדיעבד אפילא נכתב אלא אחד מהם כשר והרמ"בם פסל שכת' כת' השם שאין יודעים יותר וכתב וכל שום וחניכא שיש לו הרי זה פסול וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא ראשונה ואם חניכתו ידועה וניכר בה והכל קורין אותו בה אלא כשחות' בשטר או קורא בספר קורין אותו בשם המובהק אז סגי בחניכ' לחוד אפי' לכתחל' וכן בחניכת שם המשפחה סגי ודוקא עד שלשה דורות אבל מכאן ואילך לא

דומה לשם לכתחלה כשר אף בכנוי וגם מה שדייק הרשב"א מדאמר רב אשי והוא דאתחזק בתרי שמי מתורץ לפי שהם כמבואר בדבריהם. וז"ל הרשב"א בתשובה סי' ר"ח) על גט שכתוב בו שם האיש ושם זה ולא כתבו בו וכל שום וחניכא וחניכתו וחניכתה אינו מעכב אם אין להם שם וחניכא ידועי' ואדרבה ר"ת כ' שאם אין להם שם וחניכא ידועים וכת' וכל שום וחניכא דאית לי' פוסל דגט שהרי נראה שאין זה שמגרש אלא אחר שהרי איגלוס שהוחנכ' וכשהתקין ר"ג לכתוב איש פלוני וכל שום דאית לי' לא אתקין אלא כדאמרי' בתרי שמי וכדרב אשי בפ' השולח ואע"פ שהתוספ' הראשונים כתוב כן בכל הגיטין מ"מ כל שלא כ' אינו מעכב בדיעבד ואם יש להם ב' וג' שמות יראה מן התוספתא ומגמרא דבני מערבא שצריך לכתוב את כולן גם מגמרין נראה כן קצת מ"מ יראה דבדיעבד אינו מעכ' כל שכ' שם שיש לו במקו' שכתיב' ושבמקום שהגט ואם שם במקום א' די לו בא' מהם עכ"ל: והרמב"ם פסל שכ' בפ"ג כ' השם שאין יודעין יות' וכו' מדברי רבי' שכ' בסי' זה דהרמב"ם והרא"ש פליגי משמע דס"ל דאפי' בכות' שם טפל בשכותב וכל שום עדיף טפי מכשאינו כותבו דכשאינו כותבו גם להר"א פסול כדמשמע מ"ש והא דכשר בדיעבד בשכ' שם הטפל וכל שום וחניכא וכשכותבו מכשר הר"א והרמב"ם פוסל אפי' בכה"ג שמ"ש וכו' וכל שום וחניכא לרבות נקטיה לומר דאפי' כת' וכל שום פסול וכ"ש אם לא כתבו ולפ"ז טעם מחלוקתם במאי דאמרי' ולא שרה וכל שום שיש לה דלהרמב"ם היינו לומר שאם כ' כן פסול ולהר"א לא אתא למימ' אלא שלכתחל' אין לכתוב שרה וכל שום שיש לה מיהו אם כתב כן בדיעבד כשר ואע"פ שהרמב"ם הכשיר בפ' הנז' בחניכתו וחניכתה ומשמע דאפי' לא כתב וכל שום כשר וכן פי' ה"ה נ"ל לפי זה דטפי עדיף חניכא משם טפל דבחניכא שמפורסמת טובא דוקא הוא דמכשר • ומשמע עוד מדברי רבי' דאפי' כותב שם העיקר כל שלא כ' וכל שום פסול שהרי כתב אבל בדיעבד אפי' לא נכתב אלא א' מהם כשר ומתוך מ"ש אחר כך והא דכשר בדיעבד כשכ' שם הטפל וכל שום וכו' משמע דמה שהכשיר אפי' לא נכתב אלא א' היינו בכותב וכל שום דוקא ומדלא חילק בין שם עיקר לטפל לענין זה משמע דשוי' הם וכשלא כ' וכל שום פסול ל"ש כתב שם טפל ל"ש כתב שם עיקר • והם תימה בעיני דבשהכם הכי כותבים לכתחלה בלא וכל שום וכמ"ש רבי' עצמו בסמוך וכיון שם עיקר יפסל כשלא כתב וכל שום • ול"נ דבכותב שם עיקר בלא וכל שום לכ"ע כשר ואפי' בכותב שם הטפל בלא וכל שום מכשר הרמב"ם בדיעבד דלא גרע מחניכתו וחניכתה דמכשר הרמב"ם בדיעבד דוקא כדמשמע מלשונו בפ"ג ולא פסל בכת' שם טפל אלא כשכת' עמו וכל שום משום דטפי עדי' לכתו' שם הטפל לבדו ממה שיכתו' שניהם וכתוב שם הטפל בעיקר והעיקר בטפל וכמ"ש הרשב"א ומילי דסברא נינהו ובכך מתיישבים דברי הרמב"ם שכ' בפ' הנז' מי שהיו לו שני שמות וכו' כותב שמו ושמה שהם רגילים בו ויודעין בו ביותר ואומר איש פ' וכל שם שיש לו וכו' ואם כת' חניכתו וחניכת' כשר כת' השם שאינ' ידועי' בו ביותר וכ' וכל שם שיש לו ה"ז פסול כי תחלה כתב דלכתחלה בעי' שיכתוב שם העיקר ויכלול שם טפל בוכל שום ואחר כך רצה ללמד שאם כ' שם טפל לבדו בלא וכל שום כשר ולפי' כ' דין כתב חניכתו דחניכ' גריעא משם טפל ואפ"ה כשר בדיעבד כיון שלא כתב וכל שום אבל אם כ' וכל שום אפי' כתבו עם שם אחר שהוא השם הטפל פסול וה"ל אם כ' וכל שום עם חניכתו שהו' טפל ביותר דפסול דאם לא נפרש דבריו כן דין חניכתו וחניכתה הוי הפסק בדין מי שיש לו שני שמות בין כותב שם העיקר לכותב שם הטפל ועוד יש להוכיח דמ"ש דבכותב שם טפל כשכתב וכל שום פסול טעמא דפסול הוי משום שכתב וכל שום הא לאו הכי כשר דאל"כ ה"לל אע"פ שכ' וכל שומות שיש לו ה"ז פסול כמ"ש בסמוך גבי שינה שמו ושמה אלא ודאי כדפרישית עיקר: והרא"ש דבריו סתומים ואיפשר לפרשם ל' כדפרישית בהרמב"ם דהכי אמרינן ולא שרה וכל שום שיש לה כלומר ואם כתב כן פסול שהוא דוקא בשכת' וכל שום ומטעמא דפרישית אבל אם כתבו בלא וכל שום כשר וא"כ כשהכשיר בדיעבד בכותב שם טפל היינו דוקא כשאינו כותב וכל שום אבל בכותב וכל שום פסול הוא ואם נפסק לומר דבין כותב וכל שום בין שאינו כותב וכל שום מכשיר הרא"ש אפי' בשם טפל אפשר הוא אבל לומר דבכתב וכל שום מכשי' אפי' בשם טפל ובשלא כ' וכל שום פסל אפי' כות' שם העיק' וחניכתו כותבין לכתחל' בלא וכל שום וכדמשמע מדברי רבי' זה דבר שאינו מתיישב אכלי כלל : וטעם מחלוקת הרמב"ם והר"א בחניכתו וחניכתה דלהר"א כותבין חניכתו לכתחלה וכמ"ש רבי' ולהרמב"ם לא מתכשר אלא בדיעבד וכדמשמע לישנא דואם כ' חניכתו וחניכת' כשר שכ' בפ"ג הוא תלוי לדעתי בחלוק גירסת המשנה בפ' המגרש דהר"א גרים כגירסת ר"ח ור"ת שכתבו שם שהו' איש פ' בן איש פלו' ולא כ' עד כשר כ' חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדע' שבירושלם כותבין פי' שלא היו כותבין אלא חניכתו וחניכת' לבד הרי דלכתחלה לא היו כותבין אלא חניכתו וחניכתה לבד והרמב"ם גרים כגרס"י דכ' חניכתו וחניכת' שנוי אחר וכך היו נקיי הדעת וכו' דלא קאי כך היו נקיי הדעת כותבין אלא לכותב איש פלו' ולא כ' עד כשר וקאמר דנקיי הדעת שבשונם קנס' לא היו חותמים עד אלא פלו' בן פ' ומאחר שמה שהנהו שכך היו נקיי הדעת לא קאי לכתב חניכתו וחניכתה מהי תיתי לן להתיר לכתוב כן לכתחלה דכתב חניכתו וחניכתה כשר בדיעבד משמע : כתוב בתשו' הריב"ש סי' מ"ג אשה דמרים וכל שום שיש לה וכו' פי' שאינו כותב השם העיקרי בפי' אלא כותב השם הטפל בפי' והעיקרי כולל אותם בלשון וכל שום דאית ליה ומ"ש פסול אבל אם הב' שמו' כתובים בגט בפי' אין הפרש בין שכותב זה ראשון או זה דאפי' שרה דמתקרי' מרים כשר אפי' לכתחלה ולא פסל אלא כשכולל מרים שהוא השם העיקר בלשון וכל שום והה"נ אם כתוב בגט שם גיות של הבעל עיקרי ושם של יהודי בלשון דמתקרי דהכי אלא דלר"ת

בדיעבד ולהרמ"ה והרמב"ן אפי' לכתחי' ומ"ה ר"ת הקפיד להזכיר שם גיות בתורת משה היינו לפי שהשאל במומר שגירש את אשתו בשם יהדות ולא נזכר בגט שם של גיות והיו חוששים על פיו לכתוב גם שם הטפל בפי' בלשון דמתקרי לן"א דהיינו בשאר שמות אבל שם של גיות א"כ להזכירו' דלא גרע' שם יהדות מחניכתו ולא אמרו בהיו לו ב' שמות בעיר א' שהיה צריך לכתוב שניה' אלא כשיש לו שם א' ביהודה ושם א' בגליל ואי' מכירין ביהודה בשם דגליל ולא בגליל שם דיהודה ואמרו שלא גירש אבל כל שהוחזק בב' שמו' בעיר הזה די בא' אפי' בחניכא אמנם לכתחלה צריך שיכתוב בפי' והיינו שהיא דרובא מרים ופורא שרה לפי פירושו ולכתחלה איתמר ומי שמפרש ההיא דתנן בהמגרש כך היו נקיי הדעת שבירושלם עושים דקאי אחניכא דאלמא דאפי' לכתחלה די בחניכא וא"כ לכתו' עיק' השם י"ל דמיירי בחניכא שמכירים אותו בכל מקו' והכל קורין אותו בשם זה אלא בחותם בשטר או כשקורא בתורה קורין אותו בשם שמובהק מ"ש סגי בשם שחניכא לחוד ומ"ש מומר א"כ לכתוב אלא שם יהדות [illegible] שהוא עיקר וכל ישראל קורין אותו בשם הזה ואף אם לא כתב וכל שום וחניכא שהסכנו לכתבו בכל הגיטין אמנם כל שכתב שם גיות ברישא דמתקרי [illegible] איפשר לומר דכיון שהמלכות מקפדת שלא להזכיר שמומר בשם יהדות [illegible] יראים לנפשם מלכתוב בשטר שם יהדו' בעיקר א"כ איפשר לומר דשם גיות עיקר ודי לכלול שם יהדו' בלשון וכל שום וכבר אינו שחשו חכמי' למה שהמלכות מקפדת ותקנו משום שלו' מלכות לכתוב זמן בגט למלכות שמולך בעיר שנכתב בו הגט כדאית' בהזורק וא"כ בזה שמקפידים שהוא כנגד אמונתם ולזה איפשר לומר שיש לכתוב שם גיות עיקר אפי' לכתחלה מפני אימת מלכות ולכלול שם יהדות בלשון וכל שום אלא אם נכתב במקו' שאין שהכנס בדבר וכשהורה ר"ת לדורו ולמקומו הורה ודברי' כאלה אין לך אלא מקומו ושעתם וע"ל דיש חולקין ע"ז: ואם חניכתו ידועה וכו' כבר כתבתי בסמוך דהשיה לו ב' שמות במקום א' בעי' לכתחלה שיכתוב שניהם כת' הרא"ש והא דאמרי' לקמן כ' חניכתו כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלם עושים משמע דאפי' לכתחלה א"כ לכתו' עיקר השם י"ל דמיירי התם בחניכה שמכירי' אותה בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא קורא בתורה או חותם בשטר קוראין אותו בשם המובהק להכי סגי בשם חניכה לחוד ומשמע דס"ל להר"א שלזה כיוונו התוס' במה שכתבו שם נ"ל דנקיי הדעת שבירושלם היו שמותיה' ידועי' וליכא לעז כלו' של חניכה קורא' אתו שמותיה' והיו ידועי' בחניכתן כדפי' הר"א ועוד תירצו שם א"נ בשהשמו' דומין זה לזה שהכינוי דומה לשם לכתחל' כשר אף בכנוי ותירוץ זה לא הזכירו הר"א לפי שלא ישר בעיניו ולכן לא הזכירו רבי' : ולכן בחניכת שם המשפחה סגי בסוף גיטין (דפח) ת"ר חניכה אבו עד י' דורו' ורשב"א או עד ג' דורות כה מכאן ואילך פסול ופסקו הרי"ף והר"א כרשב"א משום דר' חניכא קאי שהם כותים וכתבו התו' והרשב"א והרא"ש בשם ר"ח ור"ת מפרשים דתרי חניכה הוו חדא שהיא שם ליווי שאי' עצמו וזו היא השנויים במשנה כ' חניכתו וחניכת' כשר וחניכת אבות דבריתא היא חניכה אחרת שנקרא ע"ש ראש המשפחה ולא איירי בשם לווי דגופים ונתבארו הדברים יותר בדברי ר"י ח"ב דלווי של עצמו היינו כגון שקורין לכמה אנשי' בכינוי שמכנין לו ואינו חניכת אבותיו שנקרא אלקוכיא אבל רש"י פי' במשנה חניכתו שם לווי של משפחה כולה וא"כ אין כאן אלא חניכה אחת שזו היא חניכת אבות השנויה בברית' ואפי' לדעת רש"י נראה דשם לווי שאיש עצמו חשיב טפי לכתוב בגט דהכרה הוא דעדיף מחניכת המשפחה ומ"ש כ' רבי' ב' חניכות התם משום דלכ"ע באין מהם מתכשי' גיטא וזה כר' שהיה דעת הרמ"ב שהתם לכתו' כ' חניכתו וחניכתה כשר ולא הזכיר חניכת אבות ולא חניכת לווי אלא שיש לתמוה למה לא הזכיר עד כמה דורו' הוא דמתכשר גיטא שכ' בו החניכה : ובעיקר דין חניכה הנזכרת בברית' לא ידענא למה אחר ג' דורות או עשרה דורו' אין כותבין ומדרבה משמע שכל שהוחזקו דורות הרבה להיו נקראי' באותה חניכה חשיב טפי וכ"ע ול"נ מר דבשלא הוזכרו שמותיהן עסקי' וכמו שכתבתי בסמוך בשם המרדכי דהשתא כיון שאינו כותב אלא שם ראש המשפח' לבד כל שהוא תוך שלשה דורו' מיכחא מילתא דבן אותו ראש המשפחה הוא אבל כל שמרוחק יותר מג' דורות ליכא הוכחה דבן אותו ראש המשפחה הוא : כתב המרדכי בר"פ כל הגט בשם רבי' יואל הלוי דהא דמפרשי' רבותא דכת' חניכתו וחניכתה היינו אע"פ שלא הוזכרו שמותיהם כ"א ראש המשפחה של שניהם ע"כ היית לן למימר בעידי מסירה דא"לכ מה אנו יודעים איזו מן המשפחה גירש כיון שלא הזכיר שמותם : כתב הרשב"א שאלת גט שצריך לכתוב בו שמו ושמה אם כת' בן פלוני ובת פלו' בלבד ול"א פי' שם המגרש עצמו ולא שם המתגרשת מהו : תשובה אינו כשר דשמו ושמה בעינן והחניכה דקאמרינן היינו דקרו ליה אינשי באותה חניכה בנסוב היינו וקורין אותה לבד באותה חניכה ולא אחר עמה דכי לא מינכר לאיזו מגרש כדע' ר"ת שכת' דבעי' שיהא ניכר מתוך הגט איזו מגרש אבל בת פלו' אינ' נכר באותו שם עכ"ל: אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקו' אחר והוחזק בשני המקומו' באלו שני השמו' וכו' בהשולח (דלד) שהיינו בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה התקין ר"ג שיהו כותבין איש פלו' וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם ובגמרא א"ר יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לר"ג בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקורין אותו יוחנן יוחנן וקורין אותו יוסף היאך מגרשין נשותיהם עמד ר"ג והתקין שיהו כותבין איש פלו' וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם א"ר אשי והוא דאתחזק בתרי שמי תני' כותיה דרב אשי היו לו שתי נשים א' ביהודה וא' בגליל והיו לו שתי שמות א' ביהודה וא' בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת

קכט (א) מיהו אנן נוהגין לכתחלה כדברי הפוסקים המצריכים לכתוב שניהם :

(ב) הב"י הארין בדעת רבי' [illegible] עליהם דפוסל כשלא כתב דק שם [illegible] ולא כ' [illegible] ואין דבריו נראין דודאי [illegible] רבינו [illegible] דכשר אם לא כתב רק שם א' [illegible] וחניכה ואף הרמב"ם [illegible] ואין הכרע בדברי [illegible] לדבריו לכן לא כתבתי דקדוקי [illegible] ואף כי ב"י כתב אע"פ [illegible] רבינו כאשר כתבתי אינו נכון ולכן אין נפקותא בזה לענין הלכתא ועזבתי :

(ג) אבל לדעת הס"י [illegible] פ"ג אינו מותר רק בדיעבד אבל לכתחילה לא סגי [illegible] אפי' בחניכתו הידוע :

(ד) והוא אלא בדברי המרדכי דס"ל דמיירי ביוצי' [illegible] והמרדכי [illegible] ד"נ דלא בעינן שיהא ניכר [illegible] ולכן כ' [illegible] פ' כל הגט דאמי' לא הזכיר שם האיש והאשה בכל הגט כשר וע"ש [illegible] אחרי פ"ב כ"א דאם לא הזכיר שם האיש והאשה הגט פסול [illegible] ובכ"י בפי' זה דכן משמע מדברי התו' פ"ב גבי הכותב דסקל ס"ת [illegible] לזכיתהו וע"ש :

עד שיגיד אשתו שביהודה בשמו שביהוד' וגם בגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל
ושם דיהוד' עמו יצא למקום אחר וגירש באחד משם מגורש' ושאמר' שם דגליל עמו
אלא ש"מ שם דאתחזק שם דלא אתחזק פרש"י שיש מ"ג שמו ושמו בששיו לו ב' שמות
אחד כאן ואחד במדינה שיש שיש מגרשה בשם שכותב במקום כתיבת הגט ולא שיש
מקפיד לכתוב שניהם וכן פי' הר"ן והרא"ש
וכת' הרא"ש דמ"ש קרי משנה שמו כשמגרש באחד משמותיו שאם מגרש בשם דמקום כתיבה נקרא שינוי לבני מקום נתינה כי יאמרו שאינה מגורש' כי אינם יודעים שיש לבעלה שם זה במקום אחר ואם יגרש בשם שיש לו במקום שהנתינה נקרא שינוי לבני מקום שכתיבו ואם תבא שאשה לגבות מנכסיו או לינשא באותו מקום ואמרו שאינה מגורשת לפי שאינם מכירים באותו שם שכתוב בגט לכך התקין ר"ג איש פלו' וכל שם שיש לו שיש שם שנקרא לו במקום שנתינה הוא עיקר לכתוב אלא זה במקום שהיא עומדת וכן מוכח בגמרא שהשם שנתינה עיקר דקאמר עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו דיהודה ושם דגליל עמו משמע דשם שנתינה עיקר ושם שכתיבה טפל: וכ"כ הרשב"א בתשובה וז"ל ולעולם עושים שם של מקום שנתינת הגט עיקר ושם של מקום כתיבה כולל בכלל כל שם שיש לו ואע"פ שבמקום שכתיבה אין מכירין אותו באותו שם כיון שכותב עם כל שם שיש לו בגליל אין מוציאין עליו לעז עכ"ל וכ"כ ה"ה בפ"ג מהל' גרושין וכ"כ בספר התרומה וסמ"ג שעושה שם דמקום שנתינה עיקר וכ"כ המרדכי בפ' השולח וגם הר"ן כתב כן בפרק הנזכר ואע"פ שבתוספתא עושה מקום כתיבה עיקר כמו שכתבו התוס' בהשולח מ"מ תפסו עיקר סברית השנויה בגמרא דידן שעושה מקום נתינה עיקר ואם עושה עיקר שם מקום שכתיבה כ"ר"י בח"ב פי"מ שמגורשת וי"מ שאינ' מגורש' וראשון נראה עיקר עכ"ל וכן דעת הר"ן בהשולח שאם עשה מקו' כתיב' עיק' כשר בדיעבד ובמאי דאמר רב אשי והוא דאתחזק בתרי שמי פרש"י אבל לא אתחזק כאן שיש לו שני שמות א"צ לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הוי הגט כשר שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפניהו והוחזק בו וכן דעת הר"ן וגם הוא דעת הר"א שכתב וז"ל והוא דאתחזק בתרי שמי פי' שהוחזק בב' המקומות באלו שני השמות שידוע הוא שיש לו שני שמות אבל בני מקום זה אינם מכירים בשם שיש לו במקום אחר שהלך צריך לכתו' שניהם דלא ליתי לידי קלקול בין במקום שכתיבה בין במקום שנתינה כדפי' לעיל אבל לא אתחזק בתרי שמי שאינ' יודעין במקום שכתיב' שיש לו שם אחר במקו' שנתינ' וגם במקו' שנתינ' אין יודעי' שיש לו שם אחר במקו' שכתיבה א"צ לכתוב וכל שום וחניכה דאית ליה ואפי' אם יודע לנו אח"כ שיש לו שם אחר במקו' אחר הגט כשר דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו עכ"ל: ומ"ש הרא"ש וגם במקום שנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר וכו' נ"ל דלרבותא נקטיה שאף על פי שבמקום שנתינה אינו מוחזק אלא בשם ששם בקיאין בו כשר וכ"ש היכא שבמקום שכתינה יודעי' שיש לו שם אחר במקום שכתיבה דליכא למיחש כל כך לקלקולא ומ"ש פי' שהוחזק בשני המקומות באלו שני שמות גם ר"י בח"ב כ' בלשון הזה והוא דאתחזק בתרי שמי שיודעין בגליל שיש לו שם אחר ביהודה וכן ביהודה יודעים שיש לו שם אחר בגליל נ"ל דלאו למימרא דאי לא אתחזק בתרי שמי במקום שנתינה אע"ג דאתחזק במקום שכתיבה בתרי שמי הוו בכלל לא אתחזק בתרי שמי וכדמשמע לכאורה מפשטא דלישנא דכיון דבמקום שכתיבה הוחזק שיש לו שם אחר במקום שנתינה למה לא יצטרך לכתוב ב' השמות ובין דאתחזק בתרי שמי וכ"כ מפרש"י וכ"כ הר"ן בהדיא אבל בתשו' כלל ט"ו סי' ד' כתב וז"ל התקין ר"ג שיהא כותב שמו שקורין לו במקום שנתינה וכל שם אחר שיש לו אבל לא אתחזק בתרי שמי שאינם יודעים במקום שכתינה שיש לו שם אחר במקום שכתיבה א"צ לכתוב וכל שום אחרין וחניכה דאית ליה דאין לנו אלא שם שהחזיק את עצמו בו עכ"ל משמע מדבריו אלא דכשבמקום שנתינה לא הוחזק אלא בשם אחד עדיף טפי מכשהוחזק במקו' נתינ' שיש לו שם במקו' כתיב' וזה תימא דאיפכא מסתבר' כמו שכתבתי ועוד קשה דמשמע מדבריו בתשו' לכאורה שאע"פ שבמקום שכתיבה נקרא בשם אחר מאחר שבמקום שכתינה אין יודעין שיש לו שם אחר כותב שם מקו' שנתינה ואינו כותב וכל שום וגם זה תימא דהא אתו לקלקולי במקו' שכתיב' לו ולא זהו סבירא וכמ"ש הוא ז"ל בפסקיו וכ"ע: ואם לא כתב כן פסול ואם נשאת בו הולד ממזר וכל י"ג דרכים שאלו בה בזורק תנן שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים שאלו בה ואמרינן בגמרא דאע"ג דחכמים פליגי אר' מאיר כאינך מתנייתא דתני בהו וכל הדרכים שאלו בה מודים בשינה שמו ושמה וכו' ופי' שם התוספות דהא דקתני שינה שמו ושמה לאו שינוי ממש קאמר אלא כגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי וקורין לו יוחנן וכ"כ הר"ן וכ"כ הרא"ש בהשולח דבהכי מיירי שינה שמו וכתבתיו בסמוך וכ"כ מדברי רש"י שם וכ"כ בסמ"ג וכ"כ בספר התרומה דמתני' דשינה שמו ושמה וכו' לא בשנוי השם ממש היא דהא פשיטא שהגט פסול שלא נכתב לשם בעלה כלל אלא בפיסולא דרבנן מיירי שלא כתב שם דיהודה ושם דגליל עמו ודאי הכי משמע בהדיא בגמרא מדאיצטריך למימר מודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה וכו' ואמר רב אשי אף אנן כמי תנינא שינה שמה ממש מי צריכא למימר ועוד דדבר שלמד מעניינו הוא דאמר בגמרא גבי כל שם מלכות שאינו הוגן וכו' ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר

אין ר"מ לטעמיה דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר
וכתר הכי אמרינן זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים בשינה
שמו ושמה וכו' דמשמע דאע"ג דחכמים פליגי ארבי מאיר בשאר משנה ממטבע
שטבעו חכמים בהאי מודו דהולד ממזר וכל הדרכים שאלו בה מדרבנן ולפ"ז הא
דתני' בפסולה היו לו שני נשים אחת ביהודה ואחת בגליל וכו' אינה מגורשת היינו מדרבנן וביאור דברי רבינו במה שכתב ואם לא כת' כן פסול היינו לומר שאם לא כתב שם מקום הנתינה בהדיא אלא שכתב שם מקום הכתיבה וכתב וכל שום לרבות שם מקום הנתינה פסול ואין צריך לומר אם לא כתב וכל שום דאפילו במגרש במקום הכתיבה וכתב שם הטפל פסול ואם לא כתב וכל שום וכמו שנתבאר לעיל בסמוך והמקום שכתיבה אינו מקום נתינה שם מקום כתיבה הוי טפל לגבי שם דמקום נתינה:

וכתב הר"ן [illegible] בין אם מגרש במקומו [illegible] אחר לעולם צריך [illegible] רבינו דברי [illegible] לכתוב שני השמות [illegible] דפליג בהא אלא משום שאר חילוקי הנזכרים בדבריו ודברי הרמ"ה נ"ל שהם נמשכים עד אף ע"ג דפליג איקרא דלא חזו ליה לאו שינוי בשם הוא: ומ"ש ואם כתב שם טפל דפרט וכולל שם העיקר הויא ספק מגורשת בהא פליג אהרמ"בם שכתב בפ"ג דלא הוי אלא פסול: ומה שכתב ואם גירש בשם שלא הוחזק בו כלל וכו' כן כתב ג"כ הרמ"בם בפרק ג' שינה שמו ושמה אע"פ שכתב כל שם שיש לו וכל שם שיש לה אינו גט וכן כתב הר"אש בתשובה בכלל ט"ו סימן ד':

לא והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה דווקא למגרש במקום הכתיבה אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר והוחזק בשני המקומות באלו שני השמות שידוע הוא שיש לו שני שמו' אבל בני מקום זה אינ מכירין בשם שיש לו במקום אחר צריך לכתוב שניה' וכות' שם מקום הנתינה וכל שום וחניכה דאי' ליה ואם לא כת' בן פסול ואם נים' בו הולד ממז' וכל י"ג דרכי' הא' להבה אבל אם לא הוחז' בשני השמו' שאין יודעים במקו' הכתיב' שיש לו שם אחר במקו' הנתינה וגם במקום הנתינה אין יודעי' שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב אלא השם של מקום הכתיבה ולא כל שום וחניכה דאית ליה ואפי' אם יודע לנו אח"כ שיש לו שם אח' במקו' אח' הגט כש' שאין לנו אלא בשם שהחזיק לעצמו וכתב הרמ"ה שאין חילוק בין אם מגרש במקומו לשולח הגט במקו' אחר לעולם צריך לכתוב שני השמ' אלא כשמגרש במקומו כותב שם העיקר בפירוש והטפל כולל וכות' אני פלו' וכל שום וחניכ' דאי' לי ואם כ' שם הטפל בפרט וכולל שם העיקר הויא ספק מגורש' ואם גירש בשם שלא הוחזק בו כלל אע"ג דכתב וכל שום וחניכה דאית לי' לא הוי גט כלל וכששולח הגט למקום אחר צריך לפרט שני השמות בפרט שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינ' ומומר אין לו לגרש אלא בשם ישראל ואם גירש בש' גוי אע"פ דכתב וכל שם שיש לו פסול וגר

דלא הוי אלא פסול: וכששולח הגט למקום אחר וכולי טעמו משום שיכירו בשמו בני מקום הכתיבה ובני מקום הנתינה שאם לא יפרט אלא שם מקום הנתינה אע"פ שבכלל וכל שום הוי מקום הכתיבה אכתי איכא למיחש דאתו לקלקולא לומר לא בעלה של זו הוא שגירש מאחר ששם בקיאים בו אינו מוזכר בגט: **ומומר** אין לו לגרש אלא בשם ישראל בדין גירושי מומר כתב בהגהות מימון פ"ג בשם א"א שאם קבל קדושי בתו קטנה בעודו ישראל בתוך בתשובת בעל הערוך דלא בריך לן אם יכול לקבל הגירושין בעודו בדתו ואחר כך כתב בשם א"א וראיתי זה ודאי מומר שנתן גט לאשתו ולא ראיתי שום אחד מפקפק וכ"כ ר"ת מומר נותן גט לאשתו גם ה"ה כתב בפרק הנזכר ודאי אפילו קדש בעודו ישראל מגרש לאחר ששמיר וכ"כ כל הגאונים וכ"כ ר"י בח"ב דמומר דינו כישראל לגירושין וכ"כ התוספות בפ"ק דקדושין (ועיין בזה בתשובות מיימוני סוף אישות) ומ"ש רבינו שאין לו לגרש אלא בשם ישראל כ"כ התוספות והר"אש והרשב"א והר"ן בפרק השולח בשם ר"ת וכ"כ ה"ה בפרק וכתב ומ"מ יש נוהגים לכתוב שניהם וגם הר"ן כתב ולמכתבינהו לתרווייהו עדיף טפי בלו' לכתוב ב' השמות בפירוש אבל התו' כתבו בשם ר"ת דחלילה מלהזכיר שם דגיות בתורת משה וישראל וכתבו סמ"ג וסמ"ק וכלבו שאם כתב שם דיהדות וכל שום טוב כדבר מאד כדי לכלול שם דגיות בסתם מ משמע מדבריהם דר"ת מכשיר אפי' אם לא כתב וכל שום וכן משמע שהוא דעת הר"אש וכ"כ שהוא דעת הרשב"א בתשובה (סימן תק"נו ועי' אלף קנ"ו) אבל מדברי הר"ן משמע דלא מכשר ר"ת בכותב שם יהדות וכותב וכל שום כדי לכלול שם של גיות: ועיין במה שכתבתי בסימן זה גבי מרים וכל שום שיש לה בשם תשובת הרי"בש: **כתב** הרשב"א בתשובה דה"ה לאבי האשה שהמיר שאין כותבין בגט אלא שם דישראל: **ואם** נשתקע שם דישראל ממנו כתב מהר"יק בשורש פ"ו שדינו שוה ללא נשתקע דלעולם מגרש בשם דיהדות ולא להזכיר שם דגיות ותימא שהרי כתום' והרשב"א והרא"ש והר"ן כתבו דטעמא דר"ת משום דשם דיהדות לא גרע מחניכתו וחניכת' כשר והתם משמע ודאי שאם אינם ליכרים בחניכתן כלל פסול הוי ועוד שהר"אש והרשב"א הביאו ראיה לדברי ר"ת מדלא תנן היו לו ב' שמות ביהודה וכו' אבל כשהוא מוחזק בשני שמות במקום אחד די באחד אפילו בחניכה ע"כ משמע דדוקא כשהוא מוחזק בב' שמות עסקינן ואע"פ שהר"ן כתב גבי מומר שהשם שנקרא בעודו ישראל כבר [illegible] ממנו אע"פ שהוא מוחזק בו מיקרי שפיר נעתק מאחר שיצא מכלל ישראל [illegible] אחר לעצמו אבל בנשתקע ממנו שם יהדות משמע דלא מכשר ומה שהביא [illegible] מהרי"ק מדהשם ר"ת דבריו ולא חילק בין נשתקע ללא נשתקע איכא למידחי דאורחא דמילתא נקט דלעולם המומר נקרא בין היהודים בשם דיהדות וגם אם הלך למקום שלא היו מכירים בשם דיהדות דידיה והחזיק עצמו לומר שהיה נקרא כך איפשר דכותבין על פיו כל שהוחזק בשם זה ליום כדין ישראל שנתבאר בסימן זה אבל אם אירע הדבר שנשתקע שם דיהדות ממנו משמע שאין כותבין שם דיהדות עד שיחזיק עצמו שלשים יום וכ"ע: **ואם** גירש בשם גוי וכו' אין לפרש דטעמו משום דהוי ככותב שם טפל וכולל שם העיק' בוכל שום דמאי פסקה דשם יהדות הוי שם עיקר ושם דגיות הוי טפל ואדרבה סתמא דמלתא הוי איפכא ועוד דא"כ לא הל"ל פסול דספק מגורשת היא לפי דעתו אלא משמע דטעמא משום דס"ל דאין להזכיר שם גיות בתורת משה וישראל ואם הזכירו שינה ממטבע שטבעו חכמים ופסול מדרבנן ומדברי הר"ן וה"ה משמע דהא אינהו לא קפדי על כתיבת שם דגיות בתורת משה וישראל שהרי כתבו דלמיכתבינהו לתרווייהו עדיף ומדברי התוספות והרא"ש והרשב"א אין הוכחה לפסול ולדברי הרמ"ה איכא למידק מ"ש מגר שהיה שם וכו'

(ה) ובן הוא בתשו' הר"ש סימן רל"ד ונסדר גטין שלנו ובן נוהגין וכ"ע בסדר גיטין דאם היה לו שם כינוי, אבל כל שם דגויות כותבין אלו' התכונה פלו' וכל שום וחניכה דאית ליה:

(ו) וע"ל בסימן זה מהומד שעשה תשו' ונא לגרש אין כותבין רק שם דיהודית ואפי' כל שום וחניכה אין לכתוב:

(ז) אבל מדברי הריב"ש סימן קמ"ג לא משמע כדבריו אלא נראה טעמו משום דשם דגיות הוי כשם טפל ושם דיהדות שם העיקר ולכן פסול כדמוכח ריש סימן זה וא"כ אפשר דאף המ"א והר"ן מודים בזה:

וגר ששינה כו' שמו של גיותו כשר והני ספרי דפלגי יקרא לבעלי זרועו' כו' פלן החבר או רב או נשיא אע"ג דלא קרו ליה אינשי הכי ואיהו נמי לאו בר הכי אין זה שינוי שמו והגט כשר כיון דקרי ליה בשמו' בפני' אע"ג דפלן מיקרי דלא חזי ליה לאו שינוי השם הוא וכ"כ ר"ת במומר המגרש שא"צ לכתוב אלא שם של יהדות כתב א"א הר"אש ז"ל בתשובה שאם לא הזכי' שם אבי האשה אלא כינויו או אפי' לא הזכירו כלל שהוא כשר וכת' עוד על אחד ששמו יוסף בן שמעון והמיר אביו והבן היה לו לגרש ולא רצה להזכיר שם אביו וכתב יוסף בן שמואל שהגט פסול שהרואה אומר אחר מגרשה כי שם בעלה יוסף בן שמעון וזה היה יוסף בן שמואל :

קל צריך

שם דגיות דכשר ואפשר דמותה הכותה שם דגיו' שבא לו אחר שנתחייב במכות לא שייך בתורת השב אבל גר שכותב שם שהיה לו בגיותו קודם שיתחייב במכות אין תורת השב מונעו דהא לא חייבה תורה לגוים שיתגיירו וגר ששינה וכו' שמו של גיותו כשר תוספתא בפ' הזורק כתבוה התוספות והאר מפרשי' בהשולח וגהנז"ה כ' מהרי"ק בשורש הכנ"ד אפי' נשתקע שם גיות ממנו כשר ויש לדחות כמ"ש בסמוך: והני ספרי דפלגי יקרא לבעלי זרועו' וכו' כל אלו דברי הרמ"ה כמ"ש לעיל וכן כתב הר"י בשמו בח"ב. וכן כתב ר"ת במומר המגרש וכו' כבר נתבאר בסמוך: כתב א"א ז"ל בתשובה שאם לא הזכיר שם אבי האשה וכו' בכלל מ"ה סימן כ"ב [illegible] ומשמע דה"ה לשם אבי הבעל דכשר דמאי שנא וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תקכ"ה וז"ל אפשר שא"צ לכתוב שם אביה כלל דשמו ושמה שם עירו ועירה תנן שם אביה ושם אביו לא תנן ובתשו' אחרת כת' על יהודי שבא ממדי' אחרת ולא נודע שם אביו [illegible] שם אביו כי תדע או אם [illegible] מכיר את אביו היאך יכתב בגט או בשטרו' וכתובו' וזה [illegible] משמע קצת מדברי מה"ר ישראל בכתביו סי' קל"ח שאם [illegible] לענין גר המגרש עיין בתשו' הרא"ש שאכתוב בסמוך [illegible] שמו יוסף בן שמעון וכו' בכלל י"ז סי' ב' וכתב מה"ר ישראל בכתביו סי' קכ"ה דאפי' החזיק עצמו בבן שמואל זה ל' יום פסול דא"א לו לשנות שם אביו וכ"נ מדברי הרא"ש בתשו' הנז' : ועיין בתשו' הר"ן שכתבתי בס"ס קכ"ח וכתב מה"ר ישראל בסי' הנז' דבעד אחד המעיד ששם אביו שלא ככתוב בגט פסול . וכתב עוד שהגם אחר רצה להתיר משום דשם האב א"צ לכתוב בגט ולכך אין השינוי פוסלו ודהה כוה כמו פרחה ול"נ דלא דמי כלל לשינה מקום הלידה שהכשיר ר"ת שהרי כתב הרא"ש בפ' הזורק דטעמא משום דמקום לידתו אינו ידוע וגם אינו נקרא ע"ש מקום לידתו וליכא חששא שיתחלף באחר ולא דמי לשינה מקום דירתו דפסול דשאני התם דמקום דירתו ידוע לכל שכל אדם נקרא ע"ש מקום דירתו וכשרואים שינוי המקום אומרים לא זהו שגירש אלא אחר וכמ"ש רבינו בסי' קכ"ח ושינה שם אביו לשינה מקום דירה דמי שהרי שם אביו ידוע לכל וכשיראו שינוי יאמרו לא זהו שגירש ומ"ש ר"ת והרא"ש שכיון שא"צ לכתוב מקום לידה אין השינוי פוסלו לא כתבו טעם זה אלא לו' דלא מיפסלי עדים משום דחתימי אשקרא דמאחר דא"צ לכתבו לא קיימי עדים עליה אבל לא כתבו כן לומר דכל השמות שא"צ לכתבן כשר דלא מכשרינן אלא היכא דליכא למיחש לקלקולא אבל היכא דאיכא למיחש לקלקולא כמו בשינה מקום דירה או שם אביו או שם אבי שהשם פסול וזה נ"ל פשוט בדבריהם ז"ל ובסי' קכ"ז האריך מה"ר ישראל בדין זה והיה דעתו להתיר היכא דלא אפשר לתקנה גם אחר ע"ש ומשמע מדבריו שם דדוקא היכא דהוא עובדא שנהגו שעיקר השם שכתובה ואמר אמת בשם שבגט וכמבואר בדבריו סי' קל"ח וסי' קפ"ד : וכתב עוד בסי' קל"ח דאפשר דתשו' הרא"ש באותו שכתב יוסף בן שמואל לא היה בא להחליף שם אביו אלא אבי אביו או אבי אמו היה נקרא שמואל וכ' עצמו בו להם דבני בנים הרי הם כבנים ואפ"ה פסול מפני הטעות וכמ"ש כתב בלשון הזה תשו' שאלה אל הר"ם ז"ל יוסף שהיה שם אביו בגט ששמו יעקב וכותב שמואל לפי שהיה אותו יעקב מומר ומת בדתו אין לקנטר בו מאחר שהחזיק שמו ושם אביו כן במדינה ומתקנת רבן גמליאל נהגו לכתוב בגיטין הב"פ וכל שום אחרן וחניכה דאית לי ולאבהתי שהגט כשר שלא הצריכו חכמים לחזור אחר עדים להחזיק שמו ושם אביו אלא ע"פ עצמו ומפני הרמאים שהיו משנים שמם תיקן ר"ג לכתוב כן מכח שנירה בכל שם שהיה לו ולאביו ואם לא מפני שהאשה ושלא לשויה לעז על הגט שלא תצטרך לשויה מזה הואיל ונתייחדה עמו הייתי מסכים להורות הרשע ולכופו עד שיכתוב לו גט בשסבירר לו ולאביו אבל עתה אין אנחנו בדבר לסמוך על הדין ועל דת משה וישראל שהגט כשר ותשא האשה בהתירה והורנו יאיר עינינו בתורתו שלמה ב"ר יצחק עכ"ל: אם לא כתב שם האיש ושם האשה בגט כתוב בהגה"ה אשירי פ"ב בשם א"ז דהגט פסול והבנים ממזרים אבל המרדכי כ' בר"פ כל הגט כתב ר"י שלוי אי לא דמשתפינא מחבריא ה"א אפי' לא הזכיר שם האיש ושם האשה בגט כשר והביא ראיות לדבר ומדברי התו' בפ"ב דגטין גבי ההוא גברא דעאל לבי כנישתא שקל ס"ת יהב לדביתהו ואמר לה הא גיטך משמע שהגט בטל מן התורה כדברי א"ז : תנן בפרק גט פשוט כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וכו' ומפרש בגמרא שאין כותבין גט עד שיכירו שם האיש ושם האשה ופריך וליחוש דלמא אזיל למתא אחריתי ומחזיק לשמיה ביוסף בן שמעון וכו' ופרשב"ם לתנא דמתני' דבעי מכירין למה כותבין גט לשום אדם אע"פ שאנו מכירין שמו ושלא שמא ראובן בן יעקב זה מעיר אחרת בא לכאן והיה שמו שמעון ועתה הרגיל והחזיק שיקראו לו כאן ראובן לפי שרוצה לגרש אשת ראובן בן יעקב שבמקומו ומשני אמר רב אשי בר חיננא הכי אמר רב כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו ופרשב"ם אין חוששין לו דכ"כ לא היה מחליף שמו זמן מרובה פן יודע הדבר ואמר תו בגמרא לא איתחזק מאי אמר אביי דקרו ליה ועני רב זביד אמר רמאה ברמיותיה זכיר ופרשב"ם ברמאותיה ידע ויזהר לענות הלכך אין תקנה עד דלתחזק והרי"ף והרא"ש השמיטו הא דלא אתחזק משום דסבירא להו כרב זביד דאין תקנה אלא א"כ הוחזק וכן דעת הרמב"ם בפכ"ד מה' מלוה . ולענין אם צריך ב' עדים להעיד שזה שם האיש וזה שם האשה או אי סגי בעד א' כתב ה"ה בפכ"ד מה' מלוה בשם הרשב"א דלהכרת שם איש ואשה אפי' ע"פ עד א' ואפי' ע"פ אשה וקרוב סומכין דמילתא דעבידא לאיגלויי

היא וכ"כ נ"י בפ' גט פשוט בשם הרשב"א והריטב"א ז"ל [יא] ולא הבנתי מ"ש קודם לכן על ובלבד שיכיר שם האיש והאשה בלא"ה דלא סגי בהכרת פנים ושיסמוך על אחרים בשמות משום דהוי מילתא דעבידא לאיגלויי אלא צריך שיכיר שמותיהם ג"כ עכ"ל וכ"ע [illegible] ולענין שם אביו יש לדקדק מדברי הרמב"ם בפכ"ד מה' מלוה שאין כותבין על פיו של אחד השטרות שכתבים לאחד וכו' [טו] צריכים שיהיו העדים מכירים השמות כדמסתבר שזהו פ' בן פ' וכו' ואע"פ שכתב שם בסמוך כל מי שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו וכו' ולא כ' כל מי שהוחזק שמו ושם אביו י"ל דלישנא דגמרא נקט דבגמרא כי אמרי' כל מי שהוחזק שמו היינו שמו ושם אביו אלא דלישנא קלילא נקט בכ"ל אבל ראיתי נוהגים לכתוב שם אביו על פיו : לעולם עושים שם מקום דנתינה עיקר ושם מקום הכתיבה טפל אפי' שהם מקום הכתיבה מובהק יותר משל מקום הנתינה או שהם דמקום הכתיבה נשתנו ע"י חולי שהוא עיקר כמ"ש מהר"פ אפ"ה היכא שבמקום הכתיבה אינו מקום הנתינה לעולם כותב שם מקום הנתינה בעיקר כ"כ מהרי"ק בשורש כ"ח ובתחלת סי' זה כתבתי דברי הרשב"א בתשו' על מי שיש לו ב' שמות בב' מקומות : אם כ' שם דמקום נתינה לבד ושם שם שכל הרואה יודע שאינו שם שאין דרך לקבוע שם לשום אדם בכינוי זה. וכן אם שם דמקום כתיבה הוא כינוי שאין דרך לקבוע שם לשום אדם בכינוי זה כת' מדברי מהרי"ק בשורש פ"ו שהוא כשר דהא ליכא למיחש ללעז שהכל יודעים שיש לו שם אחר זולת שכתוב בגט או זולת שם שקורין לו במקום נתינה וכן משמע מהקונדריסין: מי שיש לו שם אחד בגליל ושם א' ביהודה וכו' ואשתו במדינה שאין מכירין בו אלא בשם א' בין שהוא א' מב' שמות בין שהוא שם אחר לכתחלה יש לכתוב כל השמות שיש לו או שיכתוב שם שיש לו כאן ויכתוב וכל שום ובלול שמות דשאר מקומות ואם לא כ' אלא שם שיש לו במקום שהוא ואשתו שם כשר ולא חיישי' ללעז דשאר מקומות כן משמע בירו' וכתבוהו התו' והרא"ש והרשב"א והר"ן בהשולח וכן כתבו ג"כ הסמ"ג ובעל התרומה : אם יש לו ב' שמות והוא ניכר בשני השמות בב' המקומות כלו' במקום הכתיבה ובמקום הנתינה אע"פ שיש לו עוד שם אחר בשאר מקומות שאינם מכירין מקום הכתיבה ומקום הנתינה וגם שם של מקום שהוא עומד והיא עומדת שכתוב בגט אינו ניכר בשאר מקומות אפ"ה כ' כשר ואין לחוש ללעז של שאר מקומות אבל לכתחלה צריך לכתוב גם שם של שאר מקומות כיון שהשם שקוראים אותו במקום שעומדים אינו ניכר בשאר מקומות והכי איתא בירושלמי וכ"כ בשם ר"ת וסמ"ג והמרדכי בפ' השולח וכתוב עוד בספר התרומה אבל אם השם שכתוב בגט קוראים אותו בכל המקומות שמכירין שאיש אע"פ שיש לו עדיין שאר שמות וכו' להיות דאף לכתחלה כשר : אם כ' שם שיש לו במקום אחר וכו' וכל שום בשביל מקום כתיבה ונתינה כ' הר"ן דמשמע שאינה מגורשת וה"ה כ' בפ"ג בשם המפרשים שהוא פסול ואפשר דלא נקט פסול לומר דלא מיפסל אלא מדרבנן דלאינה מגורשת פסול קרי ליה : אהא דתנן בהשולח בראשונה היה משנה שמו ושמה וכו' התקין ר"ג שיהיו כותבין איש פ' וכל שם שיש לו כתבו התו' כתב בתוספתא גטין של ה"ג שצריך לכתוב בגט שום וחניכא דאית לי ולאבהתי ולאתרי משמע שלשם היו כותבין בגט ואין כתב לר"ת דזמנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם שכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שום וחניכה נראה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה לכך כתב לר"ת וכל שום שיש לו דקתני במתני' היינו כל שמותיו בפי' ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פ' דמתקרי כך וכך וכתבו התו' דקצת משמע בגמ' כדברי ר"ת וגם המרדכי והסמ"ג והתרומה כתבו דברי ר"ת סתם משמע דהכי ס"ל אבל הר"ן חלק על ר"ת וכ' דלישנא דמתני' לא מוכח כר"ת דה"ל כ"ל התקין ר"ג שיהא כותב כל שום שיש לו אבל מדקאמר אני פ' עם כל שם שיש לי משמע שאותו לעצמו תיקן אבל מדברי הרא"ש נראה דה"פ התקין ר"ג שיהו כותבין איש פ' כלו' ב' השמות שיש לו בפי' שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ומפני שחשש ג"כ לשם לווי והניכות שתקין שיהא כותב ג"כ וכל שום שיש לו וכך היה כותב פלוני דמתקרי פ' וכל שום אחרן וכו' עכ"ל הר"ן ומדברי הרשב"א משמע דס"ל כר"ת אלא שכ' שהעולם נהגו לכתוב וכל שום בפ"ק גטין ומשום שם לווי ומ"מ כשיש לו ב' שמות משמע דס"ל שיכתוב פ' דמתקרי פ' והרא"ש כת' דמתני' מוכח כר"ת והעולם נהגו כה"ג לפי שנהגו הגוים באשכנז שקורין ליהודים בחניכה הקרובים ללשון עברי ואיקראוי לכתוב על אותה חניכה דמתקרי לכך נהגו לכתוב וכל שום וחניכה דאית לי שמא זו כוללת הכל עכ"ל ביאור דבריו שאע"פ שידענו בודאי שאין לו שום שם וחניכה אחרת כותב וכל שום וחניכה ואינו כמנעיר כיון שנהגו לכתוב כן תו לא חיישי' למיחזי כשיקרא. וגם ה"ה כ' בפ"ג וכבר נהגו עכשיו לכתוב בכל גט וכל שום אחרן וחניכה דאית לי וכן כותבין בשם האשה וכן נזכר בנוסח הגט שכתב רבינו בפ"ד וגם בהגה"מ בפ"ג כתוב שנהגו כה"ג וכ"כ ר"י בח"ב : ומ"מ היכא שיש לו שני שמות טוב לכתוב דמתקרי פלו' וכל שום שיש לו וכדברי הרשב"א וכ"כ מ"מ הרב ב"א וה"ה בשם הרמב"ן והני ישראל שבא"ל שהשמותיה בשם ישראל יש להם שמות אחרים בשם הגוים וכו' וצריך לכתוב אנא פלו' דמתקרי פלו' וכ"כ בק' בשם הרי"א והפריז לו' שאין ראוי לגרש בו אם לא כתב השני שמות אע"פ שכתב וכל שום מי שיש לו ב' שמות כותבין פלו' דמתקרי פלו' דר' משל ראובן דמתקרי שמעון ואם לא כתב דמתקרי אלא כתב ראובן שמעון כתב מה"ר ישראל בכתביו סי' ר"ה ובתרומת הדשן סי' רל"ד דלא פסלינן ליה אבל מהרי"ק בשורש ל"ח כת' שהוא פסול לפי שנראה כגט שקורין אותו ראובן שמעון ואינו כן כי במקום הכתיבה אינו נקרא אלא שמעון ובמקום הכתיבה אינו נקרא אלא ראובן עכ"ל ואפשר לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ

(ח) ונשיב [illegible] גיטין תלוי סימן ד' דלכתחלה לא יכתבו שום רב או חכם אלא כותבין פלוני בן פלוני אף ע"פ שאותו חכם או רב וכ"כ מהר"י טיכן דה"ה שם אביו קדוש אין כותבין בן הקדוש אלא בן פלוני עוד בסדר גיטין דכותבין בן פלוני ולא גר פלו' ואם הוא כהן פלוני יכתוב פלוני בן פלו' הכהן או הלוי פלונית בת פלוני הכהן או הלוי ואם יש לכהן כינוי יכתוב כהן או לוי קודם הכינוי וכן יש ליכתוב מיהו ראיתי קצת גיטין שנתנו הכינוי קודם ובפי' כ"נ וכ' דמהרי"ק כ' אהרן דמתקרי אלעזר הכהן וכ"כ לכתחלה ואולי יש לחלק בין מתקרי למכונה עכ"ל : (ט) מיהו לכתחלה נוהגין להזכיר אף [illegible]

עצמן דאית ן אחרים אינן נאמנים אע"ג דהוא מילתא דעבידא לגלויי אל אחרים ממש ודאי נאמנים ומ"ש דלא סגי בהכרת פנים ר"ל דאע"ג שיודע שזהו האיש והאשה ומכירין בטביעת עין לא סגי עד שידע ג"כ בבירור שמותן הן ע"פ עצמן בן ע"פ אחרים כנ"ל ג"כ סי' ק"ן : (יג) כ"כ הר"ן פ' השולח דף תקיג' א"ע"ג דאם הי' מקום הכתיבה והנתינה אחד ואין לו שם אלא א' ובמקום אחר יש לו שם אחר צריך למכתבו לכתחלה ומיהו בדיעבד כשר אע"פ שלא כ' רק שם הנתינה ואינו [illegible] יבה וכן הוא נתום והרא"ש בה"ה ירושלמי : (יד) ולא כ"כ מדברי הרא"ש פ' השולח ואנו נוהגין כדברי הרמב"ן וכ"ע בפסקי מהרא"י סי' רמ"ב :

ל"פ דמהר"ר ישראל מיירי כשנקרא בשני השמות במקום א' ומ"ש מהר"ר ומהרי"ק מיירי כשנקרא בשם הניתי בשם א' ובמקום הכתיבה בשם אחר וכו' משמע מדבריו מ"ש פסול יט מי שיש לו ב' שמות והשם השני יוצא מהשם הראשון זה יש כמה חילוקים א' אם הוא קיצור השם כגון בילא בולעא שמואל מואל מרג' לית מרגליתא בפוה פורת בנימן בונמי יצחק חקין א"כ לכתוב השם שני כלל דאין זה לא כינוי ולא שינוי כ"כ במרדכי בשם ר"ת ובהגה"מ פ"ד טו קורא שם דנערו ליצחק חקין וכת' דאין כותבין אותו וגם בקונד' קורא שם דנערות ליצחק חקין וכן פרן פרכין מהרן מרכין וכתב בשם ר"י מקורבי"ל שאין לכתוב אם יש בעיר איש אחר ששמו כשם זה אלא שזה נקרא גם כשם זה דנערות כתב מה"רר ישראל בכתביו סי' קס דכותבין שם זה דנערות לשון כתוב שם דיעקב יעקל הוי כמו יצחק חקין · ב' אם השם הב' יוצא ממשמעות העברי שקורין ליהודה ליאון או ליאוכא ע"פ גור אריה יהודה הא ודאי שכותבין גם השם הב' וכותבין יהודה דמתקרי ליאון ולא יכתוב המכונה וכל שכותב בזה וכיוצא בו המכונה אינו אלא טועה בכינוי בכל התלמוד משמע שאינו השם כלל כ"כ מהרי"ק בשורש קס"ב וכ"כ בקונ' שהשכינוי דומה לעברי יכתוב דמתקרי כגון יהודה דמתקרי ליאון ואם אינו דומה קצת לשם העברי יכתוב המכונה · ג' היה השם הב' יוצא ממשמעות שמו העברי אלא שנקרא כן ע"ש משפחתו כ' מהרי"ק בשורש ק"ו שיש לכתוב המכונה ולא יכתוב דמתקרי ומשמע לי דלא שנא לן בין אם השם השני הוא בלשון עברי בין שהוא בל' לעז אע"פ שיוצא ממשמעות שמו בעברי מאחר שהוא נקרא כן ע"ש משפחתו כותבין המכונה ואע"פ שמדברי מהרי"ק בתשובה זו משמע דמיירי כשהשם השני בלשון לעז דוקא גם בכלבו וכשמ"ק כת' דרגילין לכתוב דמתקרי כשהשם השני בלשון עברי וכשהשם השני בלשון לעז כותבין המכונה וכ"כ בקונד' ובהגהת המרדכי ובהגה"מ פ"ג בשם מ"ג כ"ל דלאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט ותה"ש תלה מהרי"ק שכתב כדעת מהר"פ שכך כ' ועל כי קורין אותו פואה ונתפרסם ידידי אם הוא יוצא משם רפאל כלנ' בקיצור השם ידע ידידי דנקרא כן ע"ש משפחתו וא"כ דבר פשוט שיש לכתבו בגט בלשון המכונה כיון דהוי לשון לעז כמ"ש רבי פרץ עכ"ל ובשורש כ"ח כלשון תוס' מהר"פ בז' אם השני בלשון לעז כגון חניכא שקורין טוירכוס אז כותבין המכונה אבל כשהשם השני הוא לשון עברית כגון אותם בני אדם שנשתנה שמם מחמת חולי אז כותבין דמתקרי עכ"ל ואם איתא דשאני לן בחניכא בין כשהיא בלשון עברית לכשהיא בלשון לעז למה ליה לפרושי כגון בני אדם שנשתנה שמם מחמת חולי לכתוב הכא אבל כשהשם השני הוא ל' עברי דהיינו חניכא אלא ודאי כל חניכה כותבין המכונה בין שהיא בלשון עברי בין שהיא בל' לעז ומ"ש לא משכח שיכתבו דמתקרי אלא בנשתנה שמו והא דנקט גבי חניכה לשון לעז אורחא דמילתא נקט כדפריש דסתם חניכא הוי בלשון לעז · וגם הכלבו ושאר החיבורים שכתבו דין זה כתב מדברי הר"ף ילפי לה וכיון שהוכחנו דלשון לעז דנקט הר"ף לאו דוקא א"כ כך יש לפרש דברי שאר החיבורים ג"כ יח : ד' אם שם השני בלשון לעז והכל אחד כגון חיים שקורין ביבנט (ר"ל לעבן) כתוב בקונד' דלא יכתוב ודימא אותו ליצחק שקורין איסק ומשמע דס"ל דדוקא ביהודה שקורין ליאון כותבים דאע"ג דנקרא ליאון ע"ש גור אריה יהודה מ"מ לעז יהודה אינו ליאון אבל ביבנ"ט שהוא לעז ממש של חיים לא כותבין · מיהו אח"כ כתב שמשמע שהשמות המשתנים מעברי ללעז אע"פ שהכל אחד כגון אביגיל אביגי כתבינן ובהגה"מ פ"ד כתוב שסברא זו שהמשתנין מעברי ללעז אע"פ שהכל אחד כגון אביגיל אביגי כותבין ולדעת זו שכותבין שמו המשתנין מעברי ללעז כותבין דמתקרי ולא המכונה וכדכתב מהרי"ק דהמכונה משמע שאינו השם וכ"כ גם מדברי הקונד' שכתבו לסברא ראשונה דלא יכתוב חיים דמתקרי ביבנ"ט משמע דאם איתא דשום בתב' ליה דמתקרי ה"ל למכתב ולא המכונה · והיינו כשאינו כינוי המשפחה אבל כשהוא כינוי משפחה כ"ל דלכ"ע כתבינן ליה וכותבין המכונה כמ"ש למעלה :

מי שנשתנה שמו מחמת חולי כתב המרדכי בהשולח שאע"פ שקורין אותו תמיד בשם השני מ"מ אותו השם שני לשינוי הוא עיקר וכותבין אותו קודם וכן כתבו הגהות בפ"ג מה' גרושין בשם מ"ג וכ"כ הכלבו והמ"ק וכ"כ בקונדריסין והיים בה וכותבין השם השני קודם ואח"כ דמתקרי פלו' שם ראשון ודין זה כתבו מהרי"ק בשורש כ"ח בשם מהר"פ וכ' שצריך לכתוב פ' דמתקרי פלוני וקרא תגר על גט שכתבו בו ב' השמות בלא דמתקרי ביניהם וגם בת"ה סי' רל"ד כ' שצריך לכתוב דמתקרי אמנם אם בא לחתום בגט דיחתום יעקב משה בן פלוני עד וא"כ לחתום דמתקרי ונתן טעם לחלק בין המגרש לעדים בענין זה : **וכתב** עוד שם כמדומה לי שנהגו באוסטריך אפי' בכתיבת השם שאינו בגט היו כותבין יעקב משה ולא דמתקרי כלל ואפשר משום דמנהג במדינה ההיא שעולין כך לקרות בתורה יעקב משה כתבו ג"כ בדרך זה בגט כדרכם ב' אירי פ' השולח דאזלינן בכתיבה שמו בגיטין בתר עלייתו לקרות בתורה מ"מ כת' עיקר כדכתיבנא לעיל עכ"ל · ואם לא כתב דמתקרי מצאתי בתשובה אשכנזית א' שהיה שמו יהודה ונשתנה שמו בחליו וקראוהו משה ושלח גט לאשתו וכ' משה יהודה ושאירוהו הגדולים וכ' גט אחר משה דמתקרי יהודה ובתשובה אחרת מצאתי שדרכו גט ושהיה עמהם מהר"י ברונא והסכימו כולם לכתוב משה דמתקרי יהודה מ"מ שכותב ראובן שמעון לא פסלינן ליה ע"כ יט וכת' עוד

מהרי"ק בשורש הנז' פלוני דבר הר"פ אלא כשהכתיבה וחתימה במקום א' אבל אם יודעין ומכירין בשם השני שהוא לשינוי ואפשר שבן יהיה הדין כשאינם במקום א' אלא שבמקום שהכתיבה מכירין ויודעין בשם הב' שהוקבע לו מחמת חולי אבל היכא שאין שכתיבה והנתינה במקום א' וגם במקום הנתינה אינן מכירין בשם השני שהוקבע מחמת חולי דבר פשוט הוא שבזה לא איירי הר"פ אלא צריך לכתוב ב' שמות שהמקום שהנתינה עיקר עכ"ל · ודע דהא דהשם שני עיקר אע"פ שקורין אותו תדיר בשם ראשון היינו דוקא כשקורין אותו לפעמים בשם שני אלא שקורין אותו יותר תדיר בשם ראשון אבל אם אין קורין אותו כלל בשם שני פשיטא שאין כותבין אותו כלל ואפי' לטפל דסיאך יכתוב דמתקרי והוא אינו נקרא בן וכ"כ בקונ' גבי אשה ששמה רבקה ונשתנה שמה מחמת חולי ונקראת חנה ובכל השולם קורין אותה רבקה השוא [illegible] שאין לכתוב שם חנה בגט כלל בפשיטא דשם רבקה לא גרע מ[illegible] לכל שכתבו הפוסקים דהגי באותה הניכא לחוד ואפי' ל[illegible] אשכנזית שכשאל גדול א' שכתב בגט מרים ואח"כ הו[illegible] נקראת לאם עד שהיתה בת ג' שנים ונשתנה שמה מח[illegible] קראו אות' מרים כ"ע: והשיב משום שינוי שם אין ל[illegible] שם השינוי לבד כיון דנשתנה שם הראשון לגמרי [illegible] הראשון וכן השבתי עת' לביתו"ס ג עכ"ל ומז[illegible] כלל וכ"כ עוד בקונד' מעשה בא לפני מהר"פ בא[illegible] קורין אותו שם אח' לגמרי והצריך הרב שני גיט[illegible] ונתנן שניהם יחד עכ"ל ומשמע ודאי דהיינו דאיכ[illegible] למה שכתבו החיבורים בשם הר"פ דשם שני עיקר וכות[illegible] אותו תמיד בשם שאם בהתם קורין אותו לפעמים בשם [illegible] בשם ראשון אבל בשאי מעשה לא היו קורין אותו כלל בשם שני ודייק כמי דקתני וסיו קורין אותו שם א' לגמרי ומ"ש אצריכו ב' גטין דכיון דאין קורין אותו כלל בשם ב' א"א לכתוב השם [illegible] שם א' בגט א' ואפי' לטפל וכמו שהצריך בקו' גבי הא דאשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה ומ"מ משום דשם שני עיקר כל שקורין לו בו קצת אע"פ שקורין לו בשם א' תדיר אפי' שהתא דאין קורין לו בו כלל הצריכו גט אחר לחוש לשם שני מיהו היכא דלא כתלא גט א' בשם ראשון כ"ל דכשר כיון שאינו נקרא בשם שני כלל וכ"כ בכתבי מה"ר ישראל סי' רי"א ועוד אכתוב בסמוך חילוק אחר בין האי עובדא דמהר"פ למה שכתבו החיבורים בשמו · **וכתוב** עוד בקונדרסים אהאי עובדא דשמה רבקה ונשתנה לחנה וכו' ודין זה בכשה לבד אבל באנשים אינו כן ששמם מובהק ע"פ הס"ת או ע"פ חותמו בכתבו ובשטרותיו אלא יכתוב השם שהוא עולה בו לקרות בתורה וחותם בו כתביו ושטרותיו עכ"ל גם מדברי מהרי"ק בשורש פ"ו משמע דבשר שם שהוא עולה בו לקרות בתורה ושהוא חותם בו שטרות ואגרות אזלינן וכן משמע מדברי הר"ף א' בהשולח וכי היכי דלא ליפלוג אמעשה שבא לפני הר"פ שכתבתי בסמוך שהצריכו ב' גטין ולא הלך אחר שם שעולה בו לקרות בתורה ושהוא חותם בו נ"ל דהתם מיירי בשלא הוחזק עדיין בקריאת התורה ובחתימת שטרו כגון שבא לגרש מתוך החולי שע"י נשתנה שמו והכי דייק לישנא דנקט שהיה חולה ושהחליפו שמו בחליו ולא כתב מעשה בא שנשתנה שמו מחמת חולי והכי כיחא נמי מאי דק"ל למה הצריכו ב' גטין הא בגט א' הוי שיכתוב פלוני דמתקרי פלו' אלא משום דכל הס"ג כותבין שם שני תחלה וכיון שעדיין לא הוחזק בשם זה בקריאת התורה וחתימת שטרו לא נראה לו לכתוב שם זה תחלה שנראה שהוא עיקר שמו וגם לא רצה לכתוב שם הראשון תחלה דשמא לעולם שם שני עיקר אע"פ שעדיין לא הוחזק ולפיכך הצריך שני גטין · ומ"מ משמע במעשה שבא לפני הר"פ פליג אמ"ש בקו' בעובדא דאשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה וכו' דאין כותבין אלא שם ראשון ולא הצריך לכתוב גט שני ושמא י"ל דשאני הכא במעשה דהר"פ שהיה עתיד לבא לידי בירור אי זה שם עיקר ע"י עלייתו בתורה או חתימתו בשטרות ואגרות : **כתוב** בתשו' מהר"י ווילא (סי' קמ"א) כשנותנין ב' גטין לאשה אחת צריך ליתן זה אחר זה דאם יתן לה שניהם בבת אחת דלמא דעתיה אהשוא דלא גיטא הוא כא וכדאמר' כתן במקדש במלוג ופרוטה דאיפה מקודשת מספק' דעתה אמלוג ואע"ג דהלכה כר"י הנשיא דפליג עליה דלמא הכא מודה ר"י הנשיא דהתם היינו טעמא משום דאדם יודע שאין קדושי מלוג כלום ודעתו אפרוטה אבל הכא אין יודע אי זה מהם מועיל : מי שנקרא בעת לידתו חיים ואח"כ קורין אותו ביבנ"ט ועולם"ת בשם ביב"נט וחותם בו שטרו' ואגרו' גר' דשם ביבנ"ט עיקר וכותבין ביבנ"ט דמתקרי חיים ואם אין קורין אותו כלל בשם חיים אין כותבין אלא ביבנ"ט לחוד ואם כ"כ שם חיים משמע מתוך הקונדריסים גבי אשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה דאינה אגורשת אם שנקראת שמה שמחה בעת הלידה ואח"כ נקראת אליגרי"אה כה"ג דאזלינן בתר שם דקרו לה רובא ואותו כותבין עיקר ועל שאר כותבין דמתקריא כססיה דקרו לה רובא מרא ופורתא שרה דכך לי שם שהוא שם סעברי כמו שם אחר עכ"ל כב : מי שנשתנה שמו והוקבע לו שם שני ונשתקע ממנו שם ראשון כ"א מתוך דברי הקונדריסים דאפ"ה צריך לכתוב בשני גיטין א' בשם ראשון וא' בשם ב' דאמעשה שבא לפני הר"ף שכתבתי בסמוך כתב מצאתי במדרש ה"ר מנחם מלונים כי צריך לכתוב שני שמות הראשון והשני כי כן מצינו ביעקב שכתוב בתורה לא יקרא

עוד

טו אין דבריו כראין דמהרא"י לא איירי בגון זה כלל אלא נפוס שנשתנה שמו ע"י חולי שעולה בשתי השמות לס"ת ולכן יש להכשיר ג"כ בגט כדמשמע התם אבל בלאו הכי אף מהרא"י מודה לדברי מהרי"ק ואין לחלק : [illegible] ודלא כי"א שכתבו שנוהגים [illegible] שצריך לכתוב [illegible] בגון [illegible] ונ"ע דהמכוב [illegible] יהוד' המכונ' [illegible] ע"פ גור אריה [illegible] כ"א [illegible] כדברי הכלבו והשמ"ק ושלי הגט דמרדכי דף תרי"ו ע"א והגהת מיימוני פ"ד דרגילין לכתוב דמתקרי כשהשם השני בלשון עברי וכשהשם השני בלשון לעז כותבין המכונה עכ"ל וכן אנו נוהגין ולא חלקו בין אם בלעז הוא פי' העברי אולא :

יח כר"מ דבריו דס"ל דבכל שנשתנה שמו מכל ענינו כותבין תמיד מתקרי והשהכינוי מכל המשפחה כותבין תמיד המכונ' ואין נוהגין כדבריו גם פירושו בדברי הפוסקים הוא דחוק ושם שרוצה להכריע מדברי הר"ף אינו נראה הכרח ואין רצוני להאריך נמה שאין בו נפקותא שהרי אין המנהג כדבריו ונהג ביטין שלנו כ"ב הרבה גדולים דאין לכתוב השכינוי של משפחה כלל כנין בג"ש ק"ז אשכנזי ובלומהר וכן אנו נוהגין וכן ראוי לנהוג משום שכתב בסדר גטין סימ' ל' על גט אחד שהיה כת' בו חיים המכונ' בג"ש שהוא כינוי משפח' ואחר הר"ז"ק שהגט אינו כשר כי ע"ש משפח' כותבין החינוך ולא המכונ' כי תכונה תשמיש ל' יחיד ותינוך על כל משפחה כמו שפי' רש"י פ' המגרש ונת"ה סימן רל"ט

מסתבר דיש לכתוב וכל שום וחניכה אף במקום דלא כהינון לכתוב כן נשאר גיטין ולכן נר' שלא לכתוב כלום מהכינוי המשפחה לבוניה כפסי' מספיקא ויש לעשות כדברי בעל סדר הגט שכתב מתם שלא לכתבו כלל ואלו הי' דעתו לכתוב שום וחניכה הי' מפרש כנ"ל : (יט) ובסדר גטין משמע דהיו כותבין בלא מתקרי כאשר עולה לס"ת וע"ש סי' ל"ג ומהרי"ו כ' בתשו' סי' קמ"ג דיש לכתוב דמתקרי אע"פ שעולה בשניהם לס"ת וע"ש וכ"מ בסדר גיטין א' ומצאתי עוד שם דאם נתנו לו במילתו [illegible] שם א' וע"י חולי נשתנה שמו יש לכתוב דמתקרי אבל אם כתבו ב' שמות במילתו יש לכתוב בלא מתקרי ויש לכתוב אותם שקורין אותו בו תחלה ובתשובי"ל כ' דיכתוב שם המוב הק לבסוף ולא כהירא אלא כדברי המרדכי לעיל : (כ) ובסדר גיטין סי"ל' תמתת דכה"ג יש ליתן ב' גיטין : (כא) וכן כ"ל שלא ליתן ב' גיטין בבת א' דאין ברירה בגיטין וכמו שכתבתי לעיל סי' קכ"ג ועוד דהתו' לסוטה פ' ארוסה כתבו דהמגרש בב' גיטין הוי פסול מדאורייתא ואע"ג דהתם מיירי דמגרש בב' גיטין כשרים אבל כשמגרש מספק מ"מ א"כ אין לכן אלא גט א' מ"מ נר' דלפעמים שניהם כשרים דלאורייתא לא כשמחמירין לפעמים מדרבנן וע"כ אין ליתנן בבת א' מיהו לקמן סי' קל"ב משמע דיכול ליתנן בבת א' וכן הוא בת"ה סימן רל"ב וכן משמע מדברי מהר"י אינך בסדר גט שלו וטוב לחוש לכתחלה וע"ל גבי אין [illegible] ב' גיטין אלא במקום דוחק · כ' בסדר מהר"י אינך כשנותנין ב' גיטין כזה אחר זה אותו הגט שבר' שהוא כשר יותר יתנו תחלה עם כל שאלותיו וקריאתו לפני הכתיב' ואחר הכתיב' ואח"כ יקח הגט השני ויתנהו ג"כ עם כל שאלותיו וקריאתו לפני הכתיבה ואח' · כתיב' ויגיד לעומדים בשעת הכתיבה טעם שכותבין ב' גיטין ויאמר לבעל שיהא בדעתו לגרשה בכל א' מן הגטין [illegible]

[illegible]

אבן העזר קל

עוד שמך יעקב כי אם ישראל ושוב כמצא בכמה מקומות יעקב בתורה עכ"ל ותמה לי שטענה זו לא מצא ע"פ שהתקע ממנו שם ראשון אכתי צריך לגרס בו ג"כ דלעולם חשיב שמיה ואין לומר שיכתוב ב' השמות יחד כמ"ש בקונדריסים גבי אשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה שילכך משמע לי שדעתו לומר שיכתוב שני גיטין א' בשם ראשון וא' בשם שני ויתן שניהם יחד

מה"רר ישראל בכתביו סי' ח' דע כי שאילתיהו פעמים אם שמו כך ידעתי שלא ימחה בכתובה רק ירחמיאל ואמר לפדיא ששמו ירחמיאל ודחק בלשונו שהי' רק ובן שעידו עליו מיודעין ששמעו שהלה לקרו' בתורה ... מילתא דאין לנו אלא שם שמחזיק

קל צריך

שיתתמו שני עדים כשרים למטה משיטה התחתונה של גט ולא יניחו כדי אויר שני שיטין בין חתימתם לשיטה התחתונה ואם הניחו אויר שני שיטין הגט פסול והרמ"בם כתב שאם יש עדי מסירה כשר אפי' אם הניחו שני שיטין והרא"בר

מחזיק לעצמו כדאיתא בפס"רי פ' הסולח ...

והרא״בד השיג עליו כי שמא נתן תנאי בגט באותן ב׳ שיטין ותוציא גטה בעדי חתימה ונמצא זה כמו זייף מתוכו דאתו למימר שסומכין על עדי חתימה ויתחילו בראש השטה שלא ישא חלק בגליון הגט לפני חתימתן ולא יהיה בין הגט לחתימת העדים כתוב שום דבר אחר שאינו מענין הגט ראיה למיחש שמא לא כיונו העדים לחתום אלא על אותו דבר כדאמר כתב למטה בגט שאלו בשלום פסול שמא לא חתמו אלא על שאלת שלום אבל אם כתב שאלו כשהעדים חוזר על של מעלה ועל הכל חתמו וכן כל כיוצא בזה חתמו בראש הגט או מצדו בימינו או בשמאלו או מאחוריו פסול אלא למטה דוקא ואף כשחתמו למטה צריך שיהא גב החתימה כלפי הגט ולא יהו רגלי החתימה כלפי הגט לפיכך כתב ב׳ גיטין באורך הדף ראשו של זה בצד ראשו של זה והחתמו באמצע שניהם פסולין שהרי הם כב׳ ראשי הגיטין ואם כתבן זה תחת זה כסדר והעדים בין שניהם העליון כשר ואם כתב סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקראין עמו שתהא גב חתימתן כלפי כתב הגט כשר ובכולן כתב הרמ״בם שאם יש כאן עדי מסירה שהוא כשר: שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני שכתבו בב׳ דפין זה אצל זה והעדים חתומים תחת חצי השני כשר והוא שיהיה ניכר בקלף שלא נחתך ממנו כלום אלא שהסופר כיון לכך מתחילה אבל אם אינו ניכר פסול דשמא שני גיטין היו כתובים זה אצל זה השמאלי נכתב בגובה של המגילה יותר מהימיני והיה שום תנאי בימיני למטה ונחתך התחתון מהימיני והעליון מהשמאלי וכיון אותם ביחד: וכתב הרמ״בם שאפילו אם מסרו בפני עדי מסירה שיהא ספק מגורשת ואיני יודע למה

ע״כ איכא ג׳ אוירין. וכ״כ רבי ירוחם וה״ה במגיד ג׳ אוירין. וכת׳ ה״ה במגיד בפכ״ז מה׳ מלוה שרבי האיי פסק כר׳ אבהו דאמ׳ ברוך בן לוי בשטה אחת וזה דעת הרמ״בן וכ״כ מדברי העיטור ודברי הרא״ש כד מטין לדברי הרמ״בם וכן פסק ה״ר יונה ועיק׳ עכ״ל. והמרדכי כ׳ בשם ר״ח שראוי להחמיר כהיטור שכ׳ אבהו ורבינא הם לבא באנשיטו׳ השני שטין לפי שסמך על מ״ג בח״מ סי׳ מ״ה וכן הרמ״בם כת׳ בדינהם בפ״א מה׳ גר ושין לפי שסמך על מ״ש בפכ״ז מה׳ מלוה ואיתא התם אמר חזקי׳ שני שטין שאמרו בכת׳ ידי עדים ולא בכת׳ ידי סופר מ״ט כל דמזייף לאו לגבי שפה אזיל ומזייף וכ׳ רבי ירוח׳ פי׳ מה שכתבתי שמשערים בכתב ידי עדים קאי כי כהיכתן יות׳ גסה מן הסופר ודוקא שחתמו בקולמוס אלא שלא הורגלו לכת׳ ובעסיות גסה מכתיבת הסופר מעט ולא שתהא גסה ביותר והרב המגיד כת׳ בפכ״ז מה׳ מלוה פיר׳ זה בשם הרמ״בן וכת׳ עליו ואני אומר בדרך כלל דלאו אהא כת׳ אלו העדי׳ אלא אם כתב זה הסופ׳ גלך אלא אחר כתב ידי עדי׳ דעלמא שאינך רגילי׳ שלא מן ידיהם כמו הסופרים ונעשית כתיב׳ גסה מן הסופר וכן עיקר עכ״ל וכדברי הרב המגיד כתב המרדכי בשם ראבי״ה בפ׳ גט פשוט דלא בכת׳ ידי עדים החתומי׳ על השט׳ קאמ׳ דא״כ היכת דצריך לשיעורי׳ אלא בכת׳ רוב׳ דאינשי שהם עדים עכ״ל. וכ׳ עוד רבי ירוחם בשם הירושלמי שאם כתב הסופ׳ יות׳ גם משל עדי׳ משערי׳ בכת׳ הסופ׳ הקל וזה מוכח כדברי הרמ״בן דאזלינן בכת׳ דאי סופ׳ והני עדי׳ כתבו התום׳ והרא״ש בר״פ גט פשוט שאם השט׳ משיג׳ אמצ׳ שטה והניחו אות שטה ועו׳ אחר׳ והתחילו לחתו׳ בשטה שלישי׳ שהוא פסול וכן אם מסיים בסוף שטה והרחיקו העדי׳ שטה שלימ׳ והתחילו העדים באמצ׳ שטה שניה פסול אם יחתמו זה אחר זה באות׳ חצי השטה וכת׳ כל זה רבי׳ בטור ח״מ סי׳ מ״ה (וע״ל סימן קנ״ה כיכי גוכין לחתום בגט לכתחילה) ורבי ירוחם בנ״ד ח״ג: כ׳ הרש״בא בתשוב׳ מה שאמרו שלא כדת משה וישראל בחצי שטה והעדים בחצי שטה הנשארת זה דקדוק נאה [illegible] לכתוב בו הגיטין ולא גט אשה בלבד אלא אף גיטי ממון לפי שאנו מוחזקין בלי ספק שלא חתמו העדים בחצי שטה אם לא היתה חצי השטה הקודמת כתובה שאלו עשו כן היו עושין שלא כדין שהרי יכול בעל השטר להוסיף מה שירצה באותו חצי שטה ולחתוך מה שלמעלה וה״ל שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת וכיון שכן חזקה שלא חתמו הם בחצי שטה אם לא היה כתוב כב׳ בחצי השטה שלמעלה מהם שאנו מוכאין אותו כתוב עכשיו ולא הניחו חצי השטה פנויה וכל שאנו רואין העדים חתומים בחצי שטה וכת׳ למעל׳ מהן בחצי שטה למדין אפי׳ אותה חצי שטה עכ״ל וכ״כ בריו״בם בתשוב׳ סי׳ ק״ד וכ׳ עוד הם בשם הרש״בא מה שכתבת שבשטה אחרונה כתוב אגרת שיבוקין כדת משה וישראל אם חתמו העדים באות׳ שטה אין חשש בזה ועוד דכיון שהורגלו עכשיו לכתוב בכל הגיטין כדת משה וישראל באחרונה הרי הוא כמו שריר וקים שבשאר שטרו׳ שאנו סומכי׳ ללמוד אף משט׳ אחרונ׳ שכן נוהגי׳ בכל מקומותינו על סמך דבר זה עכ״ל וכ״כ רבי׳ בסי׳ קכ״ו ובשם תשוב׳ הר״אש וכ״ב הר״ש בר צמח בתשובה בגט שנכתב ונגט פיטורין בשטה אחרונה כשר שאפי׳ תאמר דהכיוכא בזה אין למדין משט׳ אחרונ׳ בנדון זה שלא נכתב אלא ונגט פיטורין ובשט׳ שלמעל׳ נכתב ודין די יהוי ליכי מנאי ספר תירוכין ואגרת שיבוקין אין עיכוב בגט פיטורין ומ״ש ונגט פיטורין בהכי הייכו מש׳ כל דברי חכמים משולשים כדאמרן במ׳ [illegible] וכו׳ ונגט עמו יוכיח שכתוב פטורית ושבקין ותרוכין ובודאי דאי לא כתב כל הכי ליהוי בגיטא לא מיפסיל דשופרא דגיטא הוא וליכא עיכובא ועוד היה אומר ר״י שאין לפסול כשכתב ודין די יהוי בשט׳ אחרונ׳ אלא דוקא בגט שהאשה מביאה לב״ד שיתירוה לינשא על ידו שמא הוסיף אבל בגט שהבעל נותן לאשה או לשלוחה איכא משמרתו אלא לראיה אפי׳ בעידי מסירה הייכו מתירים אותה אכי׳ עיקר התורף בשטה אחרונה • ואם הרחיקו העדים שני שטין ומלאוהו בקרובי׳ או פסולי׳ עיין בחשן המשפט סי׳ מ״ה ובמה שכתבתי בהלכות אלו סי׳ ק״כ כי דין הגט הוה לשאר שטרות כדמשמע בהמגרש במ׳ שני גיטין שכתבו זה בצד זה דפריך אגט מדאמר חזקי׳ מלאהו בקרובי׳ כשר: והר״מ״בם כ׳ בפ״א מה׳ גרושין שאם מסרו לה בעדים כשר אע״פ שהעדים מרוחקים הרבה ואין נקראין עמו ואע״פ שאין חתום עליו עדים כלל [illegible] הגרושין בעידי מסירה: וגם הרמ״בן והרש״בא מסכימים לדברי הרמ״בם להכשיר ע״י עידי מסירה בכל גט שפיסולו ניכר וכמ״ש הרב המגיד בשמם בפ״ד מה׳ גרושין ואכתוב לשונו בס״ד בסמוך ואע״פ שלא נזכר בלשונם מבואר הא דהרחיקו [illegible] ב׳ שיטין נראה לי דהא נמי קאמר שפתי׳ ישק דא״כ ה״ל דהא דהרחיקו עדי׳ ליתא לדהרמ״בם [illegible] דלא הזכירה לזו היינו משום דלא הזכיר אלא השנויין במשנה [illegible] לא הזכ׳ נמי ההיא דשאלו דשלומה וגם הר״ן בהמגרש כתב על דברי הרי״ף [illegible] ומכא משמע דלא בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה וכו׳ דהא תנן היה כותב [illegible] לכל א׳ וכו׳ וחתמו עדים בראש הדף וכו׳ והקיף ראשו של זה וכו׳ דמשמע דבכל [illegible] לר׳ אליעזר אם נתנם בעידי מסירה כשרי׳ בדברי הרמ״בם [illegible] שפיסולו ניכר ליכא [illegible] לאזוייף מתוכו: והרא״בד השיג עליו כי שמא נתן תנאי בגט וכו׳ עכ״ל דטעו׳ שם כאן ויש להגיה דאתו למסמך במקום

דאתי למימר [illegible] וכן מצאתי כתוב בהשגות הרא״בד ואין לפרש דהיינו שמא נתן הבעל שום תנאי בגט והכי כתב באותן שני שיטין והיה תמחוק אותו דא״כ לא יניחוה [illegible] ע״י החתימה כיון שמרוחקין שני שטין ועוד דמוכח זיופא כיון שהוא מתנאי [illegible] שמא תמלא השני שטין בתנאי את שתכתוב בהן והשתא יכתוב בגיטה יראו שאין העדי׳ מרוחקי׳ ויתירוה לינשא ע״י עידי חתימה לחודייהו ולפי זה צריך להגיה שמא תתן במקום שמא נתן וכן מצאתי בספר מוגה• ודע שהמרדכי כ׳ פ״ק דגיטין שפסול אפי׳ מסרו לה בעדי׳ משום דלא מכשירי׳ לר״א בעידי מסירה אלא היכא דלא אתי למסמך על עידי חתימה כגון בשמ׳ מוכסקו׳ או בשכתוב בדבר שיכול להזדייף אבל בהרחיק את העדי׳ מן הכתב שני שטין מודה דפסול משום דמזייף מתוכו ויתירו׳ [illegible] לדקדק בדברים דגם בהרחיק שני שטין לא אתו למסמך עלייהו דהא תניא הרחיק את העדי׳ מן הכת׳ שני שטין פסול ושמא דטעמו משום שאינו נרגש כל כך אם מרוחקין שני שטין או פחות משני שיטין שמא טעמו כמו שכתבתי לרא״בד דשמא תמלא השני שטין בתנאי שתכתוב בהם וכשיראו שאינם מרוחקי׳ אתו למסמך עליהו: ויתחילו בראש השט׳ שלא ישא חלק בגיליון לפני חתימתן ב״כ התוספות בר״פ גט פשוט והגהות מיימון בפ״א וכתבא בדברי רבי׳ בח״מ סי׳ מ״ה ורבי ירוח׳ בנ״ד ס״ג ולא יהיה בין הגט לחתימת העדי׳ כתוב שום דבר אחר שאינו מענין הגט וכו׳ בפ׳ המגרש (דף פו) גמ׳ חמש שכתבו כלל בתוך הגט ובסוף בתרא עדים החתומים על שאלת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו א״ר אבהו א״ר יוחנן לדידי מיפרשא לי משמיה דרבי יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר וכתב הרמ״בם בפ״ד שאם כמסר לה בעדי׳ בין כך ובין כך כשר וכתבו רבי׳ בסמוך והיה דלא כתב וי״ו כתב הרמ״בם בפ׳ הנז׳ שכל שמסרו לה שלא בעדים הויא ספק מגורשת וכתב עליו הר״ן בהמגרש ולי אפשר דכיון שאין העדות מתברר ומוכיח הרי הוא כאילו אין כאן עדים כלל וכא דאמרינן חיישינן אינו אלא טעם הפיסול ומיהו מנקט חומרא עדיף עכ״ל: חתמו בראש הגט או בצדו וכו׳ משנה בהמגרש (דף פז) חתמו העדים בראש הדף מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול ואף כשחותמין למטה צריך שיהא גב החתימה כלפי הגט וכו׳ ג״ז שם במשנה הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ואם כתבן זה תחת זה כסדר וכו׳ ג״ז במשנה שם ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקראין בסופו כשר ופרש״י נקראין בסופו שגג חתימתן כלפי סופו ולא שרגלי חתימתן כלפי ראשו ואם כת׳ סופו של זה בצד סופו של זה וכו׳ גם זה שם במשנה סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקראים עמו כשר ופרש״י נקראין עמו שגג חתימת העדים כלפיו כדרך החותמים כשר • ובכולן כת׳ הרמ״בם בפ״ד שאם יש כאן עידי מסירה שהוא כשר משום דלא גרע מאם לא היו שם עדים חתומים כלל וכתב הרב המגיד בפ׳ הנז׳ על ה׳ שכתבו גט א׳ לב׳ נשותיהן שכן דעת הרמ״בן שכתב וז״ל והא דתנן ה׳ שכתבו טופס לכל א׳ וב׳ גיטין וכתבו העדים בראש הדף כתב הר״מ הם דכולם בעידי מסירה כשרים (ב״ה) וי״ל שסמך על מה שאמר כן לקמן בסימן זה גבי כשחתם העד צריך לפרש שמו ושם אביו : ושפתים ישק משיב דברים נכוחים ודאי מזוייפים מתוכו אין כאן דכל שפיסולו ניכר הא אין לחוש בו דהא ידוע מילתא לכל מי דמטא שטרא לידיה ולא אתו למסמך עליה דהא לא עליה חתימו סהדי והכ״ל בראש הדף ומאחריו ומן הצד דלא הויא אלא כגט שאין עליו עדים ואם נתנו לה בפני עדים כשר וכן דעת הרש״בא עכ״ל וכבר כתבתי בסמוך דגם הר״ן ס״ל כהרמ״בם שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני וכו׳ משנה בהמגרש (שם) שייר מקצת בגט וכתב בדף השני והעדים מלמטה כשר ופריך בגמרא (שם) וליחוש דילמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמו ליה זמן דקמא ועדים דבתרא וגזייה לזמן דקמא ועדים דבתרא ופירש רש״י וכמכא שמגרש בהני תנאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו א״ר אבא אמר רב בשיש ריוח מלמטה ודילמא זמן דבתרא מיגז גזייה בשיש ריוח מלמעלה ודילמא אימלוכי אימליך וכו׳ ודילמא אתרמי ליה כולי האי לא חיישינן רב אשי אמר דידע בי מתחתא דמגלתא ופרש״י רב אשי אמר כולהו קושייתא בהכי מתרכן כגון דידיע בי מתחתא דמגלתא שניכר בית מתיחת הקלף שביב׳ כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה וכתבו הרי״ף והר״אש דברי רב אשי לבד וכ״כ הרמ״בם בפ״ד מה׳ גרושין וכתב הרמ״בם בפרק הנז׳ שאפילו אם מסרו בפני עידי מסירה הויא ספק מגורשת ופי׳ ה״ה הטעם לפי שאין עידי מסירה מוכיחין אותו מידי ספק שמא היו שני גיטין והוא הטעם שכתב רבי׳ שאנו חוששין שהסופר מעצמו [illegible] כן [illegible] שהבעל צוה לעשות כן ובין כך ובין כך אין עידי מסירה מוכיחין אותנו מידי ספק אם היו ב׳ גיטין וכתב ה״ה עוד וכ״ל שאם היו עדים מעידים שגט אחד היה ונמסר לה בעדים כשר וכן נראה מדברי רבי׳ וברור הוא עכ״ל כתב ב׳ גיטין בב׳ דפין וכו׳ משנה בהמגרש ב׳ גיטין שכתבן זה בצד זה וב׳ עדים עברים מתחת זה וב׳ עדים יוונים באים מתחת זה לתחת זה את העדים שהראשון נקראים עמו כשר ופירש רש״י שני עברים באים מתחת הראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהם שני ישראלים עניים הרבה בארץ

(ד) וכ׳ נסדר הג׳ סי׳ ע״ז מיהו הם חתם העד השני תחילה והניק רווח לגבל הקטים תיניק ואח״כ חתם השני הנוו כשר חיצ״ג דמתחל׳ היה השני רחוק ב׳ שטין מיהו לכתחל׳ לא יעש׳ כן׳ עכ״ל (ה) ונמו׳ לכי סוף פרק התקבל ע׳ א מטמ׳ דאם עד הראשון חתם עצמו כהן או לוי וכיוצא בזה לא חיישינן שהעדים שאחריו חתמו שהכריו את וע״ש • (ו) כת׳ בא״ז דאם תפר ב׳ עורות ביחד או דנקן נדנק וכ׳ גש עליהן ב״ע אם יש להכשירו עכ״ל •

למה כיון שיש כאן ערי מסירה ואם היה בו תנאי ואפשר שרוצה לומר שאנו חוששין שהסופר מעצמו עשה כן מפני שנזדמן לו הענין בכך כתב שני גיטין כב' דפין במגילה אחת זה אצל זה והעדים יוצאין מתחת זה לזה את שהעדים נקראים עמו כשר כגון אם שמם תחת הימני ושם אביהם תחת השמאלי אז הימני כשר ואם שמם תחת השמאלי ושם אביהם תחת הימני כגון שחתמו בשני שיטין כזה אז השמאלי כשר חמשה שכתבו הגיטין לחמשה נשותיהן אם כתבו בכלל שכתבו בכך וכך בשבת גירש פלו' לפלוני ופלו' לפלוני פי' אחר שכתב הראשון גירש פלו' לפלונית מסיים כל ענין הגט וכן אמר כל חד לאשתו אחר שכתב גירש פלוני לפלוני פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי וכל טופס הגט וב' עדים חתומים למטה כולן כשרים ותנתן המגילה ליד כל אחת ואחת ודוקא שכתב ופלו' בו"יו שהוא מחברו אבל אם כת' פלו' בלא וי"ו אין כשר אלא האחרון וכ' הרמ"בם ותנתן לכל אחת בעדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כלל כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת ולמאי דבעינן למכתב שכל גט שבא לפנינו חתום אין צריך לבקש את עדי מסירה ואם לא נמסר בפני עדים פסול אפי' עדים חתומים בו ה"נ אין צריך שיהו עדי מסירה לפנינו אלא כולן מתגרשות בו ואחת תתפוש אותו בשביל כולן או תתן אותו לכל אחת כשתצטרך לו ואם אין שם עדי מסירה כלל אין שום אחת מתגרשת בו אפילו אותה שיוצא מתחת ידה אבל אם כת' בכך וכך גירש פלו' לפלוני' והשלים הגט והתחיל אחר תחתיו כאות' במגילה וכת' ביום זה או בכך וכך גירש פלו' לפלונית והשלים הגט וכן בכולן והעדים חתומי' מלמטה אין מתגרשת בו אלא אותה שגיטה למטה שהעדים החתומים על גיטה גם בזה כתב הרמ"בם אם נתנה מגילה זו לכל אחת בעדי מסירה כולן מתגרשו' ואם אין שם עדי מסירה אין מתגרשו' בו אלא אותה שגיטה באחרונה כת' אנו פלו' ופלו' מגרשי' נשותינו פלוני' ופלוני' והשלי' הגט אין שום אח' מהן מתגרש' שאין ב' נשים מתגרשו' בגט אחד ואם חזר ופירש אח"כ בגט פלו' מגרש פלונית ופלו' לפלונית כולן כשרים ותנתן לכל אחת ואחת וכתב הרמ"ה דה"ה נמי אם כתב פלוני מגרש פלונית ופלוני לפלונית הוי ב' נשים בגט אחד אא"כ סיים על כל אחד ואחד כל עינינו של גט כדפרישית לעיל כשחותם העד צריך לפרש שמו ושם אביו כגון יוסף בן יעקב עד כתב

יון וכ[illegible] דרך בזו אבל מתיבת ביוני איני נקרא
יוסף ב"ס בין [illegible] בן יוסף שכך מתפרש
יוסף ממעון [illegible] שסד מתמ על בס סני וסס
ע"כ תחת סבני חתמו את ססעדים כרלס[illegible]
למעל[illegible] כשר ושם ביוני חתומי למעלה
בסמאלי כשר ובגמרא פריך אידך אמאי
מיפסל [illegible] ולתכשר כאי ברחובן
וסאי בבן יעקב עד דהכן בן איש פלוני עד
כיון דכתב ראובן בן יעקב עד אכתב
וכתבו כתוס' דאע"ג דלא מכשרינן באיס
פלו' אא"כ כתב עד בסדים מ"מ פריך סכא
דלא תכשר כאי בראובן משום דפשיטא ליס
דקאי אבן יעקב דבתריה וה"ל כאלו כתב
בסדיא דראובן עד וכת' רבי ירוחם דין זס
[illegible] וסתימת רבינו ספר דבריו וגלא פי'
דבא לא מכשרינן אלא חד מינייהו דוקא
כדכת' ראובן בן אב יעקב עד אאידך אבל
אם היה כתוב ראובן אחד ובן יעקב עד
אאידך שניהם כשרים ומ"ס רבי כגון שחתמו
בשני שטין קאי כיך לסוף דבריו בין
לתחלתן לתת מכיאו סילך יהיו שמותם
תחת גט אחד ושם אביהם תחת השני ולא
כתב רבינו דין עדים גם דין את דאית
מנד אח עברי ועד א' יוני גם הרמ"בם לא
הזכיר דינו כלל לפי שהוא דבר בלתי מצוי
לכתוב שני גיטין זה [illegible] זה ושיחתמו בו
העדים בענין כזה · וכתב הרמב"ם בפ"ד
שאם נמסר בעדים ליד אותה שאין העדים
נקראים עם גיטה מגורשת ולא חש רבינו
לכתבו לפי שהוא פשוט דכיון דס"ל כאין
עדים חתומים עליו כשר בעידי מסירה
לכ"ע ואפילו לרא"בד דהא ליכא למיחש
לזיופא · חמשה שכתבו ה' גיטין לה'
נשותיהן אם כתבו בכלל וכו' בפ' המגרש
(דף פז) תנן ה' שכתבו כלל בתוך הגט
איש פלוני מגרש פלונית ופלו' פלונית
והעדים מלמטה כולם כשרים ויתנן לכל אחת
ואחת היה כותב טופס לכל אחת ואחת
והעדים מלמטה את שהעדים נקראים בסופו
כשר ובגמ' (שם) ה"ד כלל ה"ד טופס א"ר
יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל זמן א' לכל
אחת ואחת זהו טופס ור"ל אמר אפי' זמן
א' לכולן נמי הוי טופס אלא ה"ד כלל דכתב
אנו פלו' ופלו' גרשנו נשותינו פלונית ופלונית ופלו'
בגט ט' וכתוב אמה וכת' לה ולא לה ולאחרת
ופלו' גירש פלו' ואוקימנא ר' יוחנן דאמר זמן א' לכולן זהו כלל היינו דוקא שכת' בגיטין
שאחר כראשון ופלו' גירש את פלונית בוי"ו שמוסיף על ענין ראשון אבל אם כתב
פלו' גירש את פלונית בלא וי"ו הייס טופס לא חתמו אלא על גט אחרון וכן אוקימנא
דהא דא"ר יוחנן זמן לכל א' וא' זהו טופס היינו בשזמן כולן הוא ביום א' דאי לאו
הכי תיפוק לי דפסילי משום מוקדמין בולהו בר מבתרא שהרי לא חתמו העדים עד
אחר שנכתב כתחתון ופסקו הרי"ף והר"א"ש כר' יוחנן וכן דעת הרמ"בם בפ"ד וז"ל
הרמ"בם בפ' הנז' ה' שכתבו גט לה' נשותיהם אם כתבוהו בכלל כגון שכתבו בכך וכך
בשבת גירש פלו' לפלו' ופלו' לפלונית וכן את כל א' מהם לאשתו ליכי די תיהוויין
וכל טופס הגט והעדים מלמטה ברי זה [illegible] כשר ומפשט דבריו משמע שלא כתבו אלא
טופס א' לכולן דהיינו שכתבו בכך וכך בשבת גירש ראובן את רבקה ויעקב את רחל
וכך אמר כל א' מהם לאשתו ליכי דיתיהוויין וכו' אבל רבינו מפרש דכתבו כלל היינו
שכתבו ראובן גירש את רבקה וכך אמר לה נביתי ברעות נפשי ופטרית וכו' יתיכי
ליכי וכו' עד ודין די יהוי ליכי מינאי וכו' ויעקב גירש את רחל וכך אמר לה נביתי
ברעות נפשי ופטרית וכו' עד ודין די יהוי ליכי מינאי וכו' וזהו דעת הרמ"בם כמו שכתב
רבינו בסמוך ומן דברי רבינו כך הם אם שכתב הראשון גירש פלו' לפלונית מסיים כל ענין
הגט שהוא כך אמר לה ליכי די תיהוויין וכן אמר כל א' לאשתו פי' וכן אחר כל פעם
שהוא גירש פלו' לפלו' כתב שאמר לאשתו כן ליכי די תיהוויין וכו' וכל טופס הגט
וגם דברי הרמב"ם אפשר לפרש בדרך זה · ולענין אוקמתא דר"ל ה"ד כלל
דכתב אנו פלו' ופלו' גירשנו פלו' ופלו' והדר כתב פלו' גירש את פלונית ופלו' גירש את
פלונית פסקו הרמ"בם בפ"ד כותב בהא דכל הכ"נ כלל מיקרי וכולם
כשרים וכתב ה"ה דטעמו משום דר' יוחנן מודה בהא דכשר דהא לא פליג אלא
להכשיר זמן א' לכולן וכיוצא בזה כתב הר"ן וכת' עוד אבל ראיתי מי שחולק
בזה גם ה"ה כתב והרשב"א חלק בזה ודברי רבינו עיקר עכ"ל וז"ל הרשב"א ור"י לא
פסק כר"ל משמע דס"ל דר"י נמי פליג אר"ל משום דס"ל ב' נשים מתגרשות בגט
אחד וא"ג דהדר פסיק להו דאמר פלו' גירש פלו' ופלו' לפלונית גט א' הוי מדכללינהו
בתחלה מעיקרא וכן ה"ל לר"י דחד הוא ותניא כותיה אבל הרמ"בם פסק כהניה לומר
דר"ל פליג א"ר יוחנן אבל ר"י כ"ש דמודה לר"ל דזהו כלל וכי הדר פסיק להו כל גיטין
מיקרו ודוקא בזמן א' אבל זמן לכל א' וא' וא"ע"ג דערבינהו מעיקרא כיון דפליג להו
בזמנים זמן מפסיקן ואת שהעדים נקראין עמו כשר עכ"ל ולא הבנתי דברי הרשב"א

סככרי דמדלא פסק הרי"ף כר"ל מסתמ' כר"י
אף על גב דס"ל לר"י כותיה במאי דקרי
במאי דקרי איהו טופס לא פסק כותיה
כתב דברי הרמ"בם וכ"כ רבי' ירוחם בח"ב

מסתמ' כר"י פליג אר"ל במאי דקרי הוא כלל דדילמא
במאי דקרי [illegible] כלל משום דלא ס"ל כותיה
פסק כותיה וצריך [illegible] ורבינו
[illegible] ג"מ"ס רבי' בשם הרמ"בם בפ"ד שכשהוא
כלל בגט ינתן לכל אחת בעדי מסירה
ואם אין שם עדי מסירה כלל כל מי
שתצא מגלה זו מתחת ידה מגורשת ואם
שהצריך שינתן לכל אחת מהן בעידי
מסירה הוא משום דאע"ג דעדי חתומי על
על הגט צריך שינתן בפני עידי מסירה
לכתחלה מיהא להרמ"בם ואם אין שם
עידי מסירה כלל כל מי שתצא מגלה זו
מתחת ידה מגורשת כיון שעדים חתומים בו
חוזרין על כל הגיטין הרי יש בידה גט
חתום ולע"פ שלא ינתן לה בעידי מסירה
כשר בדיעבד לדעת הרמב"ם בפ"א ובודאי
שכל אחת נותנת לחברתה לשתצטרך
כולן נשאות בו ונוטלות כתובה ע"י כנ"ל
לפרש דברי הרמ"בם אבל מדברי רב[illegible]
שכתב ולמאי דבעינן למכתב דכל גט שבא
[illegible] ס"ל אין צריך שיהו עידי
מסירה לפנינו [illegible] מ"ס הר"מ[illegible]
[illegible] מהן בעידי מסירה היינו
[illegible] שצריך שיהו עידי מסירה לפנינו
[illegible] לכל אחת ואחת וכאן דכי
[illegible] סוף דבריו שכת' ואם אין שם עידי
מסירה כלל כל מי שתצא מגלה זו מתחת
ידה [illegible] מגורשת משמע דברישא אפי' אותה
ש[illegible] הגט יוצא מתחת ידה מגורשת
וטעמא משום דעידי מסירה מעידים שנמסר
ליד כל אחת ואחת ומ"ס רבי' ולמאי דבעינן
למכתב היא בסי' קל"ג · ומ"ס רבי' עוד אבל
אם כתב בכך וכך גירש פלו' לפלונית וכו'
וכת' ביום זה או בכך וכך גיר' פלוני' לפלוני'
האי בכך וכך היינו שזמן כולן ביום אחד
דא"כ הראשונים אינם כשרים אפילו ע"י עדי
מסירה אע"ג דילמא עדי קיימי כמי אגיטין
ראשונים דמ"ס כתב הרמ"בם בפ"ד שאם
לא היו שם עידי מסירה ויצתה מגלה יוצא
מתחת יד אחת מהראשונות ה"ז ספק
מגורשת וכיון שלא נחתם עד שכתב גט
אחרון ה"ל הכך גיטין מוקדמין והוו
כמזויפים מתוכם וכל שמזוייף מתוכו פסול

אפי' ע"י עידי מסירה כמבואר בסי' קכ"ז ומ"ש בשם הרמ"ה דה"ה נמי אם כתב פלו'
מגרש פלוני' וכו' הוי ב' נשי' בגט אחד אא"כ סיים וכו' א"א לומר דקאי למאי דסמיך
ליה דהיינו דערבינהו וסדר פסיק להו דלא שייך למימר בכי הא דה"ה דנהמ"בי היכי
דבפסקינהו מעיקרא בעינן שיסיים על כל ענייני של גט ה"כ בעינן כללינהו וסדר
פסקינהו דכ"ש הוא ולא ה"ה וכיון דכ"ש הוא לא איצטריך למימר לככ"ל דארישא
קאי דהיינו היכא שפסקינהו מעיקרא שכתב רבי' לעיל שיסיים על כל א' כל ענייני
של גט פשטא כתב שהרמ"ה סוא שפי' כן משום דהם לא סיים על כל א' כל ענייני
של גט הוי ב' נשים בגט א' דומיא דכתב אנו פלו' ופלו' מגרשים נשותינו ולא הדר
פסקינהו ולפי שהרמ"ה כתב דבריו אלה אהא דפסלי בכתב אנו פלו' ופלו' מגרשים
נשותינו ולא הדר פסקינהו משום דהוי ב' נשים בגט א' כתב הרמ"ה דה"ה נמי דהוי
ב' נשים בגט א' אפי' פסקינהו מעיקרא אם אינו מסיים על כל א' כל ענייני של גט משני
כך כתבה רבינו סמוך להא דכללינהו אע"פ שעיקרו בא ללמד על היכא דפסקינהו
מעיקרא: כשחותם העד צריך לפרש שמו ושם אביו וכו' בפשוט (דף לד) גמ' בעדים
חותמין על הגט מפני תיקון העול' בראשונה היה כותב אני פלו' חתמתי עד אם כתב
ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו שיהו מפרשים
שמותיהם בגיטין מפני תיקון העולם ופרש"י מפרשים שמותיהם ראובן או שמעון
מעיקרא לא היו חותמין אלא אני פלו' חתמתי עד ולא היה כותב שמו וכן פי' הרשב"א
וכן [illegible] שון רבינו ירוחם בח"ב ואם לא פירשו שמותם כתב הרשב"א דאפי'
לר"מ [illegible] וכ"כ רבי' ירוחם בח"ב דכש' וכת' עוד הרס"בא דלר' [illegible] אפי' לכתחלה
לא מחייבי לפרש שמותיהם דלא גרע מכי לא חתמי הסדי כלל [illegible] לכתחל' מותר
וכר' אליעזר ז"ל ורבי' כרמה שמפרש בתחל' כמי היה חותם [illegible] ראובן או אני
שמעון ומתוך שיש הרבה ששמם כן לא היו יודעין מי הוא [illegible] כדי לחזור אחר
יודעיו ומכיריו שיקיימוהו התקינו שיהו מפרשים שמותי[illegible] שיכתבו אני
ראובן בן יעקב עד דמתוך כך מכירין מי הוא החתום ומ[illegible] ור יודעיו ומכיריו
שיקיימוהו · והר"ס בר נמח כתב בתשובה על הא דהתקי[illegible] מפרשים שמותיהם
בגיטין דבשטרות אפי' לא חתמו אלא אות אחת [illegible] בחתומי' עכ"ל:
כתב יוסף [illegible] משנה בהמגרש (דף פז) [illegible] כשר בן איש פלו' עד כשר
איש פלו' [illegible] פלו' ולא כתב עד כשר [illegible] לבד ולא כת' עד פסול בפ' הנז'
[illegible] שני גיטין שכתבן זה בצד זה [illegible] תלמודא ליתנהו הא ביעקב עד
[illegible] איש פלו' עד כשר ומשני דלא כת' עד ופרש"י דלא כת' עד ומתני חקא
נקט איש פלו' עד דהיה דלא חתם פלו' בן פלו' בענין

בעינן עד ורבי' כת' דביון שלא עד פסול וכ"ס היא שלא כת' שמו אלא בן פלו' דאס
לא כת' עד פסול. וז"ל ... בתשו' סימן כ"ו אם שלא כתבו העדים בחתימתן עד
אלא כתבו שמם ושם אביהם ... לזה כלל כי אין צריך עד רק כשאין מזכיר שם
אביו בחתימה אלא שמו בלבד או ... שם אביו ולא שמו ואז אם לא יכתוב עד הוי
פסול לפי שנראה שלא חתם לשם עדות אבל
כשחתם שמו ושם אביו אם לא כתב עד
כשר דלשבי' לכתוב שמו ושם אביו לפי
שמכוין לעדות ומשנה שלימה שנינו בפ' המגרש
איש פלו' עד כשר בן איש פלו' עד כשר איש
פלו' בן איש פלו' ולא כת' עד כשר וכך היו
נקיי הדעת שבירושלם כותבין ר"ל שהיו
מפרשים שמם ושם אביהם אף בלא עד
ובוחרים בזה יותר משיכתבו עד עם שמם
לבד או עם שם אביהם לבד כדי שהרואה
לקיים חתימתן ידע מי הם וילך אחר
קרוביהם ושכיניהם לקיים חתימתן עכ"ל:
ולא יחתמו אלא זה בפני זה וכו' בפ"ק
דגיטין (ד' י') גמרא כל גט שיש עליו עד
כותי פסול אמר רב פפא זאת אומרת עידי
הגט אין חותמין זה בלא זה מ"ט אמר רב
אשי גזירה משום כולכם ופרש"י דתנן א"ל
כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולן
חותמין ואי לא חתמי כולהו הוי פסול
לפיכך תקנו אפי' היכא דלא אמר כולכם שיהו
כל העדים קבוצים שם בשעת חתימה כלומר
דכיון שהיו נקבצים ודאי יחתמו כולם ואם
אמר להו כתבו גט לאשתי ולא אמר כולכם
דהשתא משום עדים ליכא משום תנאי אם צריכים
לחתום זה בפני זה אם לא כתבתי בס"ק כ
ומה' כתב ר"ת חתמו שנים זה בפני זה
ורוצה להחתים בו שלישי וכו' כ"כ התו' בפ'
הזורק בשם רבי' משולם דהא דאמרי' דאין עידי הגט חותמין זה בלא זה היינו בשנים
או שזימן ב' יחד שאין הגט יכול להיות בפחות אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה אז
בדעתו להחתים יותר בשתים ושתים ג' אין נפסל בכך כיון שנגמר ע"י השנים ור"ת
הביא ראיה לדבר משנגמר וכתבו הרא"ש ורבינו אלחנן פוסלין משום דכיון שבא להחתים
שלישי גילה בדעתו שלא יהא גט עד שיחתום ג' וחתימת השנים בלא ג' כיון שלא חתמו
זה בפני זה (וכ"כ שם המרדכי) וכתב הר"ן על זה וכה"ג ע"ד מי שסובר דהסיפא דבפ'
השולח שאם ביטל הגט בפני עבוטל ושוב אינו חוזר ומגרש בו דהלכו למאן דס"ל שהגט
שנכתב בשבם א"א לבטלו אין גילוי הדעת כלום כיון שהוא חוזר ומגרש בו ורבינו ירוחם
כת' בח"ב ויש שכתבו שהוא ספק שהוא כמו בטלו. והרא"ש לא הזכיר אלא דברי ר"ת
ורבי' משולם לבד ולכן רבינו לא הזכיר סברא אחרת: י נכתב הגט בכתב עברי ועידיו
חתמו בכתב יונית וכו' משנה בהמגרש (דף פז) גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית
ועידיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד יוני ועד אחד עברי כשר. כתב הרמב"ם
בפ"ד והוא שיהיו העדים מכירים וכו' וכתב ה"ה דבירור אית לפי שהיו יודעין לקרות ולא
היו יודעים לחתום או שהיו יודעים שניהם וחתמו באותה שהיה שירצו. ואפשר דהרמב"ם
לטעמיה דבעי שידעו העדים לקרות הגט דא"ל כן אין יכולין לחתום על סמך אחר שיקרא
לפניהם אבל למי שסובר שיכולים להחתם ע"י שיקרא אחר לפניהם וכמו שכתב רבינו בסמוך
לא בעי שיכירו לשון הגט והכתיבה אע"פ שקשה בעיני היאך אפשר שמפני שכשר
באין מכירין לשון הגט את דבריו משום הסדר דבעי שיכירו לשון הגט וכמו שאכתוב
בסמוך בס"ד ושם אשיב להתמיהות לרבינו ירוחם: ט אבל אם היה מקצת הגט בלשון
אחר וכו' ז"ל הרמב"ם בפ"ד אם מן העדים חתם בכת' ועד השני בכת' לשון אחר כשר
אבל אם היה מקצת הגט כתו' בלשון אחד ומקצתו בלשון אחרת פסול והר"א השיג
עליו שלא הוזכר פיסול בתוספ' אלא בגט שכתבו בב' לשונות וחתמו עליו עדים בב'
לשונות אבל אם חתמו עליו באחד מן הלשונות לא שמענו ואיפשר שחתימתן מכרעתו וכ"ה
שם גם הר"ן בהמגרש אמתני' דגט שכתבו עברי ועדיו יונית הילכו בעד הרמב"ם
והרב"א השיג על הרמב"ם למה הכשיר עד א' בלשון א' ועד שני בלשון אחר ונראה
לי דס"ל דכל חתימה ענין לעצמו וכיון שכל חתימה היא בלשון אחד כשר אבל הגט
כולו ענין אחד וצריך שלא יהא כתוב בב' לשונות כמ"ש הר"ן ז"ל. עדים שאין יודעים
לקרות וכו' בריש פ"ב דגיטין (ד יט) גמ' בכל כותבין בדיו בסם וכו' עדים שאין יודעים
לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו ושאין יודעין לקרות קורין
לפניהם וחותמין ארשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר השטרות אם
יודעים לקרות חותמין ואם לאו אין חותמין א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג ...
יען בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר ...
כרשב"ג ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בספר שטרות ...
תרגמא אקריאה ואמר בתר הכי דר' אלעזר קרו קמיה וחתים ורב ... קרי קמיה
ספרא דדייני וחתים והיינו רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא ... רב נחמן
וספרי אחריני ספרי דדייני ואינש אחרינא לא וכתב הרא"ש והרי"ף ... סבירא הא
דאמר רב גמדא אין הלכה כרשב"ג וכו' תרגמא אקריאה פרש"י ... לסה דרב
גמדא אקריאה והיא דנגדיה רב כהנא אחתימה הוא וכן לעיל מייתי לה אחתימה
ומייתו עלה דר' אלעזר קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא ובעינן שיהו שנים
קורין לפניו דאין לסמוך ... כגון רב נחמן וספרי דייני דדחילי מיניה לשקורי
במילתא דעבידא לאיגלויי וכן פי' ... ר"י והרי"ף שלא הביא הסיא דרב גמדא ה"ל
כיון דסתמא דתלמודא קאמר דרבא אמר הלכה כרשב"ג סמכינן עלה יותר מהסה

דאמר רב גמדא משמיה דרבא ולכך הלכה כרשב"ג בין בקריאה בין בחתימה ולפי
דבריו צריך לפרש הא דקאמר ת"ק קורין לפניהם וחותמין אפי' באחד קורא לפניו
סגי דכיון דמילתא דעבידא לאיגלויי היא מירתת דאי בשנים קורין בהא לא הוה פסול
רשב"ג דאפי' בשני גוים מסיחים לפי תומם מכשר רב פפא ורשב"ג פסל בחד אם
לא רב נחמן וספרי דייני ולכך לא הביא
הך דר' אלעזר דהוה קרי קמיה חד וחתים
עכ"ל. ומ"ש ובעינן שיהו שנים קורין
לפניו וכו' וכן פי' ר"י כן כתבו התו' בפ"ק
גמרא אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים
לשחרורי עבדים וכו' ויש לדקדק בלשון
הרא"ש שכתב ולפי דבריו צריך לפרש הא
דקאמר ת"ק קורין לפניהם וכו' דמשמע
דלמאן דפסק כרב גמדא דאין הלכה
כרשב"ג בקריאה אין צ"ל כן ואמאי והרי
גם לפוסקים כרב גמדא צריך לפרש כן כי
היכי דלא תיקשי לן היכי פסיל רשב"ג
בשנים קורין דהא אפילו בשני גוים
מסיחים לפי תומם מכשר רב פפא ונראה לי
דתרי מילי נינהו ולא תלו חד באידך חדא
אי הלכה כרב גמדא או כלישנא קמא דרבא
וחדא בפירושא דת"ק אי מכשר בשנים קורין
דוקא או אפי' באחד ובתחלה נטה לפסוק
כרב גמדא ואח"כ כת' מאי דמשמע לכאורה
בפי' דברי ת"ק דלא הכשיר אלא בשנים דוקא
וכן פר"י ואח"כ כתב דהרי"ף שלא הביא
הסיא דרב גמדא טעמו משום דטפי עדיף
למיסמך אלישנא דתלמודא מאלישנא דרב
גמדא ואח"כ כת' ומאחר שלא פירש דעתו
בדברי ת"ק נ"ל דלת"ק באחד קורא לפניהם
סגי ומ"ש פליג רבן שמעון בן גמליאל
ואמר בד"א בגיטי נשים וכו' דאילו לפר"י
קשה היכי פסיל רשב"ג בשנים הא אפי' בשני גוים מסיחים לפי תומם מכשר רב פפא
מיהו נ"ל על פי זה דלשון ולפי דבריו צריך לפרש אינו מדוקדק דהא לא תלי האי
פירושא במה שפסק הלכה כרשב"ג לכן נראה לי שבתחלה שנטה הרא"ש לפסוק כרב
גמדא וא"כ הלכה כת"ק הוצרך לדקדק בדברי ת"ק שלא יכשיר בפחות משנים דומיא דרב
פפא דמכשר בב' גוים מסיחים ל"ת ורשב"ג פליג ופסל בשטרות ולא קיימא לן כותיה
ומ"ש כתב ובעינן שיהו שנים קורין לפניו אבל לדברי הרי"ף שפסק כרשב"ג צריך לדקדק
דלא ליפלוג ארב פפא דק"ל כותיה ולפי' צריך לפרש דת"ק מכשר אפי' באחד ומ"ש פליג
רשב"ג ואמר דלא הכשירו באחד אלא בגיטי נשים לבד ומשום עיגונא ולכאורה משמע
מדברי הרא"ש דס"ל דהלכה כרב גמדא א"כ ס"ל כפר"י דאפי' בגיטין בעינן שנים קורין
לפניו או כגון רב נחמן וספרי דייני וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב דבעינן שנים קורין
לפניו או כגון רב נחמן וספרי דייני ודרכו לסמוך אחר סברת הרא"ש מן הסתם
משמע דס"ל שדעת הרא"ש היא כן אבל רבינו משמע ליה דהרא"ש ס"ל דהלכה כרשב"ג
כדעת הרי"ף דכיון דסתמא דתלמודא קאמר דרבא אמר דהלכה כרשב"ג סמכינן
עליה יותר מההיא דרב גמדא וא"כ בגיטין אפי' באחד קורא לפניהם סגי ולפי' פסק
רבינו כאן וברמזים דבגיטין באחד קורא לפניהם סגי ובחשן משפט סימן מ"ה כתב
דלחתום בשטרות בעינן שנים שיקראו לפניהם. ומדברי הרמב"ם בפרק א' מה'
גרושין אין הכרע שהוא תפס לשון הברייתא כמנהגו וכתבו התוספות בפרק
קמא דגיטין גמרא אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים שע"פ שאין
העדים רואים מה שכתוב בגט חותמין ע"פ מה שקורין אחרים לפניהם ולא הוי עד
מפי עד שאינו מאמין אחרים בעיקר העדות אלא לומר שכך כתוב בשטר וזו אינה
עדות אלא גלויי מילתא בעלמא דהא מילתא דעבידא לאיגלויי היא וכן כתבו
הרא"ש והר"ן בפרק ב' גבי הא דתניא עדים שאין יודעים לקרות קורין לפניהם
וחותמין: וכתב הרמב"ם בפרק א' והוא שיכירו לשון הגט ואפשר שאם תרגמו
הקורא לפניהם שפיר דמי אלא דהרמב"ם לא נחת למיתני אלא בשקראו בלשון
שהוא כתוב. ויותר נראה לומר דבדוקא נקט הרמב"ם שיכירו לשון הגט דאז לא
הוי אלא כעין גילוי מילתא בעלמא אבל אם אינם מכירים לשון הגט ה"ל כעד
מפי עד וכן נראה שפירש דברי רבינו וגם כן נראה מדברי הרמב"ם ...
בפרק ב' דגיטין דברי הרמב"ם ומשמע דס"ל דבדוקא קאמר דבעי שיכירו ...
... דיליף לה מדגרסינן בפרק ב' דגיטין גמרא בכל כותבין בדיו וכו'
... סטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי
והא לא ידעי למקרייה בדידעי ואם איתא לוקמא בלא ידעי וכגון שקראו
אחר לפניהם וקא משמע לן שסומכין עליו אף על פי שאינם מכירים הלשון. ואחר
כך מצאתי דבהדיא איתא להא בירו' וכתבו הרשב"א בהמגרש גבי עד אחד עברי
ועד אחד יוני אמר רב הייני' חותמים אע"פ שאין יודעין לקרות ואין העדים
חותמין א"א כן יודעין לקרות מתני' פליגא על רב גט שכתבו עברית ועדיו
יונית וכו' פתר לה כשהיו יודעין לקרות ולא היו יודעין לחתום או שהיו יודעין את
שניהם וחתמו באיזה מהם שרצו עכ"ל ועל ההיא דקורין לפניהם הא לא"כ היכי
קתני שדייכין חותמין אף על פי שאין יודעין לקרות ואפילו הכי קתני דאין העדים
חותמין אלא אם כן יודעין לקרות: ואם אין העדים יודעים לחתום רושמין להם
צורת האותיות וכולי בפרק ב' דגיטין (שם) איתמר עדים שאין יודעין לחתום אמר
רב מקרעין להם נייר וממלאים את הקרעים דיו ועירש רש"י מקרעין משיטין
ושמואל אמר באבר באבר ס"ד והתני ר' חייא כתב באבר כשר כלומר

כתב יוסף עד או בן יעקב עד או יוסף בן יעקב ולא כת' עד כש' אבל
כת' יוסף לבד ולא כת' עד פסול ומיהו אם היו שני גיטין בשני דפין
זה בצד זה וחתם באחד יוסף לבד וחתם בשני בן יעקב עד שניהם
כשרין שעד שכתב בשני הוא חוזר ג"כ על הראשון והוה ליה כאלו
כת' יוסף עד: ולא יחתמו אלא זה בפני זה ואם חתמו זה שלא בפני
זה פסול ומיהו כתב ר"ת חתמו שנים זה בפני זה ורוצה להחתים בו
שלישי שלא בפניהם שפיר דמי נכתב הגט בכתב עברי ועדיו חתמו
בכתב יונית או איפכא או שעד אחד חתם עברית והשני יונית כשר
וכ' הרמב"ם ז"ל והוא שיהיו העדים מכירין לשון הכתב והכתים אבל
אם היה קצת הגט בלשון אחר ומקצתו בלשון אחר פסול: עדים שאין
יודעים לקרות אחר קורא בפניהם והם חותמים וכת' הרמב"ם והוא
שיכירו לשון הגט ונראה דאפי' אין מכירין לשונו אם הקורא לפניהם
מתרגמו לפניהם שפיר דמי ודוקא בגיטי נשים הקילו בכי האי גונא
משום עיגונא אבל בשאר שטרות לא יסמכו על אחר שיקרא לפניהם
עד שיהו שנים או ראש ב"ד וסופר שלו כההיא דר"נ שהצריין מומחה
וסופר ב"ד קורא לפניו וחותם ואם אין העדים יודעים לחתום רושמין להם
צורת האותיות על הגט באבר או ברבא אחר שאין רישומו ניכר שפסול
לכתוב בו והם ממלאים אותו בדיו אבל אין רושמין להם בדבר
שכשר לכתוב שא"כ כתב העליון אינו כלום ולא הקילו לעשות כן
אלא בגיטי נשים אבל בשאר שטרות דיין המחתים אותם בכי האי
גונא מנגדין ליה והשטר כשר והרמ"ה כתב דאפי' בגט לא שרינן
לכתחלה אלא לקרוע להם נייר חלק אבל לצייר להם אפי' ברוק
לא וכל שכן באבר או במי מילין אפי' על גבי מי מילין דלא

(ז) וכ' נת"ה סי' רכ"ט דמאמר לא"ב לכתוב רק יוסף עד וא"צ לכתוב בן יעקב א"כ אין חסרון וטעו' פוסל בו דהוי כשיכ' בדב' שא"כ לכתוב נגע דאיכו פסול כמו שכתב אחר לעיל סי' קכח אחר' בפסקיו סי' קכ"ד משמע דפסק דפסול וצ"ע וצ"ל היכי נקטי' להלכת' ופ"ע נת"ה סי' רל"ד עד שכשתכה שמו ע"י חולי יחתו' בשניהם בלא תתקרי וא"כ לחתום שום כינוי אפי' יש לו חניכה ידועה ורגיל' וצ"ע וכן הוא בסדר גטין סי' כ"ד וכ' סי' ב' אם אביהעד רב או חכם לא יחתום רק פלו' בן פלוני וצ"ל סי' קכ"ט דאין לחתום על הגט מי שהו' בן משומד וכ"ל דה"ה לכל דבר שיש לספ' בו כיו' כותבין שמו כגון אליהו ש"ב וכדומ' וכן נוהגין:

(ח) ולעני' כתב' מהלין כשעד ההג' חתם נטעו'. כ' הרש"ג א כתשו' סי' תרס"ג עדי הגט שיכולים לקיי' חתימת הא' וצ"ל הב' אינו רק א' המכיר חתימתו לא אמרינן שיהא זה העד שקיימו חתימותו בעד שני דהרי עדי הגט אין חותמין רק זה בפני זה ובודאי גם העד הראשון חתם דהא לא אמרי' וצריכין לקיי' שניהם וצריך עת זו' הרא"ש כלל מ"ה סי' ג' אשהסופ' וא' מן העדים אומרים שהבעל לא צוה לעדי' לחת' כאחתי' אע"ג דכתב ידם יוצא מתקום אחר וע"ש:

(ט) וכ"כ בסדר גטין שלנו סי' כ"ו והרב החסד' יזהר לעדי' ולסופ' על הפי' אהו לשמה ולשמו וכן מלו' הגט שיוכלו לקרותו להבינם מה פירושם וכ' ב' מהרי"ל דלא היה רוב' להחתי' על הגט רק מי שהיה יוכלו קרות ולהבין פי' הגט וכן משמע מתשו' הרא"ש כלל מ"ה סימן י"ג:

(י) כ' בת"ה סי' רכ"ח כל הפסול בכתיבה פסול בחתימ' כגון חק ותו' או שא' פסולין אפי' לר"א דא' עידי מסירה כרתי מהו אם ככר נשא' אפש' להקל אליבא דרבי אליעזר ע"ש . (יא) וע"ל רים סי' זה מה שכתבתי שם או תשומר או אכום ונתו' על הגט ודין חתומי' כושני' כשרים וא' פסול ע"ל סי' ק"ך בא"ז תשו'ד שמח' בעדי' שאי' כ"י יודעי' לחתו' שיכולין ליגשו' שליח לפתו' כמן כמו שהבעל עושה שליח לכתוב הגט וה"א תולק עליו ופוסל אותו הגט והאריך שם בתשובתיהן וסוף דבריו אם בא מעשה לידי אני פוסלו להכשא בו עכ"ל . (יב) וסיים שם דבלשון נכי אל' נקרא גט ולא שטר ועו' דודאי לא כוונו בתקנתן לקלקלה לתקנם סופר בגט עכ"ל . כתב הרשב"א סימן אל"ף קכ"ו במקו' שנהגו להכשי' חתם סופר ועד ובשא' ארצות נוהגין בו איסור גט הבא ממקום לכאן אפשר דגם כאן יש לנהוג בו היתר אמנם טוב ליזהר שלא יהא נוהגין כן מכאן ולהבא ולרכא הוכפת לעז על גיטין הראשונים שהרואה אומר בעדים אלו ניחא להו ולא באותו סופר עכ"ל .

וכיון דכת' במור סוא ס"ל כדיו ע"ג פיקא דאסרי' ליה ל"ק הא באברא הא במיא דאברא ופרש"י באבר לספסף בחתיכ' של אבר על סקלף ואסיר איכו כת' במיא דאברא מים ששרה בהם שחיק אבר . ר' אבהו אמ' במי מילין כלו' מים ששרה בהם עפכים שחוקים והתכי ר' חייא כתבו במי טריא ואפ' בסר ל"ק הא דאפין הא דלא אפין כלו' בהסקלפים עפוכים רושמין לעדי' במי מילין דלא הוי כתב שאמרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר ומתניתא דלא אפיה רב פפא אמ' ברוק וכן אורי ליה רב פפא לפפא תורפה ברוק וה"מ בגיטין אבל בשטרו' לא דהסוא דעבד עובדא בשאר שטרו' ונגדיה רב כהנא תניא כותיה דרב עדי' שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעי' דיו ולכאור' משמע דכיון דתניא כותיה דרב דוקא במקרעים מכשרים אבל לא לרסום בסום דבר וכן משמע מדברי הרי"ף שלא הזכיר אלא דברי רב לבד אבל מדברי הר"ש משמע דה"ה באבר ורוק כשר שהזכיר דברי שמואל וכתב עליה אבל לא במיא דאברא דק"ל כתבו במי אבר כשר גם רבינו ירוחם בח"ב כתב שרושמין להם בנייר וחותמין והרשימה בריכה שתהיה בדבר שאינו נקרא כתב גם הרמ"ה בפ"א כת' ואם אינם יודעין לחתום רושמין להם ברוק וכיוצא בו מדבר שאין רישומו מתקיים וכן כותבין על הרושם גם רבינו הלך בעקבותיהם וכתב רושמין להם צורת האותיות על הגט באבר וכו' ויש לדקדק דכיון דתניא כותיה דרב משמע דדוקא מקרעין אבל לא רושמין וכדמשמע מדברי הרי"ף ואפשר דס"ל דרב ושמואל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דמייתי תניא כותי' לאו לאפוקי מדשמואל מייתי ליה אלא לג' דאשכחן הכי בהדיא בבריתא אי נמי ס"ל דמקרעין עדיף מרושמין ומ"ה לא מכשר שמואל אלא ברושמין אבל לא במקרעין ורב מכשר במקרעין וכ"ש ברושמין ותניא כותי' דרב אלא שלפי זה ק"ל להרמ"בם לכתוב מקרעין ומדלא כתב אלא רושמין משמע שהוא מפ' דכ"ש מקרעין וכו' הר"מ שכתב דלכתחלה אין רושמין ובדיעבד כשר אפש' דס"ל דלרב מקרעין ולא רושמין ות"כ הכי קי"ל איהו כיון דאשכחן דר' אבהו נמי ס"ל דרושמין ורב פפא דבתראה איהו ס"ל הכי ועביד בה נמי עובדא א"כ אית לן לאוקומי ברייתא בלכתחלה דוקא והא דרב פפא אורי ליה ברוק לאו לכתחלה אורי אלא גט בא לפניו שרשמו לעדים ברוק ואורי להכשיר . ומ"ש רבינו ולא הקילו לעשות כן אלא בגיטי נשים אבל בשאר שטרו' וכו' והשטר כשר זה דעת הרא"ש אבל הרמ"בם בפכ"ד מה' מלוה כת' דפסול כמו שיתבארו דבריהם בח"מ סי' מ"ה בס"ד . ומ"ש עוד רבינו אבל ציירו להם במיא דאברא וכו' אינו גט ואם נתגרשה בו פסולה לכהונה מפשט הלשון משמע האינו גט לשום דבר אלא לענין פיסול כהונה לבד ותימא דהא בפ"ב דגטין משמע דספק מגורשת הוית גבי הא דבעא ר"ל מר' יוחנן עדים שאינם יודעים לחתום מהו שיכתבו להם סקרא ויחתמו ואסיק וכי מפני שאנו מדמע נעשה מעשה ועוד שאם איכו גט כלל מהי תיתי ליה דפסולה לכהונה ואפשר דס"ק איכו גט להתירה לינשא ומיהו מידי ספיקא לא נפקא הלכך פסולה לכהונה וה"ה לכל חומרות שמגורשת מיהו הלשון דחוק לפרשה . ופי' מקרעין הנייר פי' הרמ"ה לא שישרטו להם צורת האותיות וכו' גם הר"ן בפ"ב דגטין הסכים לפי' זה ולאפוקי פרש"י והפיטור דמקרעין היינו משרטין גם הכתוב בפ"ק דגטין גמ' ער אחת מהדרכי' שהוו גיטי נשים לשחרורי עבדים הקשו על פרש"י וכתבו פר"ח והרא"ש בא כתב שם בפ"ק דגיטין שמה שהקשו בתוס' על פרש"י דחקיקה כתיבה היא א"כ כשממלאין אלו את הקרעים ה"ל כתב ע"ג כתב אינו קשה דרושם אינו כתב ואינו כחקיקה וכן מבאתי בירוש' הרושם על העור כעין כתב פסול אלמא רשימה אינ' כתיבה וכתב עוד שגם לפרש"י מרחיבין להם השריטה כדי שלא יהא כתב של ראשונה ויוכל להתקיים בחותמיו כדאמרי' בירוש' שאכתוב בסמוך והמרדכי כתב שר"י מאורליי"נס ורבי יואל פירשו כפר"ח והראבי"ה משמע שמפרש כפרש"י . כתבו התוס' בפ"ק דגטין גמ' ער אחד מן הדרכים שהוו גיטי נשים לשחרורי עבדים וכו' דפריך בירוש' הכא דמקרעין להם נייר והלא כתב הראשונים הוא בלומר ואין הגט יכול להתקיים בחותמיו ומשני בשהרחיב להם הקרעים והעדים אין ממלאים לגמרי כל רוחב הקרע וכ"כ הרא"ש בא וגם רבי ירוחם בח"ב והמרדכי כתב זה הירושלמי בפ"ב דגיטין וכתב בו שני פירושין : כתב הרמ"בם בפ"א העדים שחותמין על הגט צריכין להיות יודעים לקרות ולחתום אם אינם יודעים קוראים לפניהם וכו' ואם אינם יודעים לחתום רושמין להם בנייר ברוק וכו' ואין עושין כך בשאר שטרות אלא הוא שהקלו בגיטין כדי שלא ישבו בנות ישראל עגונות הואיל וחתימת העדים בגט מדבריהם כמו שביארנו עכ"ל : גט שחתמו בו כותיים או שאר פסולין וכו' פיסול הכותיים בפ"ק דגטין (דף ד) גמ' כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים כתבו הרי"ף והרא"ש והאידנא כל פסולי כותי פסול בין בגיטי נשים בין בשאר שטרות דגרסינן בפ"ק דחולין לא זזו משם עד שעשאום כגוים גמורים וכ"כ הרמ"בם בפ"ו מהלכות עבדים וכתב רבי ירוח' בח"ב שהצדוקים והביתוסים בזמן הזה כמו כותים קודם שגזרו עליהם ואם היה חתום צדוקי וביתוס תחלה בגט ואח"כ חתם ישראל הגט כשר דאי לאו דצדוקי סבר הוא לא הוה מחתים ליה ישראל מקמיה כדאמרי' בפ"ק דגיטין גבי כותיים קודם שגזרו עליהם וכך הם דברי הרמ"בם בפ"ו מה' עבדים ולענין גט שחתומים עליו עדים פסולים שהוא פסול אפילו בעידי מסירה בפרק זה בורר הסיא מתניתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי ואסיקנא דלא קנה כלום ואפי' לר"א

דלא דכיון שרישומו ניכר לפי שעה גזרינן אטו סיקרא וכיוצא בו ודוקא לכתחילה אבל בריעב' שציירו להם ברוק או באבר או במי מילין כשר ותתגרש בו לכתחילה אבל ציירו להם במיא דאברא או בעפצא על גב מגילת' דלא עפיצא וכל כיוצא בזה שהתחתון כתב וחתמו עליו אע"פ שהעליון ניכר יותר אינו גט ואם נתגרשה בו פסולה לכהונה ופי' מקרעין הנייר פי' הר"מ לא שישרטו להם צורת האותיו' של שמותיהן על הנייר של הגט והם ימלאו השרטים דיו אלא חותכים צורת האותיות של שמותיהן בנייר חלק בפני עצמו ונותנין אותו על גב הגט במקו' שיש להם לחתו' והם ממלאים הקרעי' דיו והוא עוב' דרך הקרעי' גנרש' בגט וכן פי' ר"ח: גט שחתמו בו כותיים או שאר פסולי' או אפי' אחד כשר וא' פסול ה"ז פסול אפי' יש כאן עידי מסירה שהרי הוא מזוייף מתוכו חתם בו הסופר שכתבו ועד אחד עמו פסול לדעת התוס' לפיכך אם אמר לשנים כתבו גט ותנו לאשתי לא אמר כלום כי הסופר היה צריך לחתו' עם השני וזה אי אפשר ואם חתמו בו שנים והסופר כתב א"א הר"אש ז"ל לכתחיל' אין לעשותו אבל בריעב' כשר אבל הרמ"בם מכשי' חתם הסופר ועד וכן פסק הר"מה : נעש' בערכאו' של גוים ועידי גוים חתומים עליו פסול אפי' כתבו ישראל   ונמסר

דאמר ע... ...ירה כרתי דמודה ר"א במזוייף מתוכו ואפילו בעד אחד כשר ועד א' פסול כתו... ...נ"י בשם הרי"ף דפסול וכ"כ הרמ"בם בפ"א ובפ"ג מה' גרושין וכתב בפ"ג ש... ...א שאם היה אחד מעידיו פסול או שהיה בו עד א' בלבד כשר אע"פ שנמסר בעדים ה"ז גט בטל ולא ירא' לי דבר זה אלא כמזוייף לא מזוייף ודאי והואיל ונמסר בעידי מסירה כשרים ה"ז פסול מדבריהם עכ"ל . ודין גט שחתומים בו שנים כשרים וא' פסול נתבאר בסי' ק"כ . חתם בו הסופר שכתבו וכו' בה"פ התקבל (דף סו) אמרי' בגמ' דמאן דמכשר באומר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו פסל בחתם סופר ועד כלו' שאם הסופר עצמו חותם בעדות הגט עם עד אחר פסול דאי אמרת כשר נפיק מיניה חורבא דזימנין דאמ' בעל אמרו לסופר ויכתו' ולעדים ויחתומו ומשני הסופה דסופר שלא יתביי' לו שאין מקבלין אותו בעד אחר תמי ליה כלו' שאומר לו הבעל אמר כן ובעל לא אמר הכי ונמצא הגט בטל ומאן דפסל באומר אמרו משום דמילי לא מימסרן לשליח תו ליכא למיחש להכי חורבא דלעולם אין השליח רשאי לומ' לעדי' חתומו ולבטל אין הסופר חותם אא"כ שומע מפי הבעל ופסקו הרי"ף והרא"ש בה"פ התקבל דאומר אמרו פסול ולפ"ז משמע הה"ל דחתם סופר ועד כשר וכן כתבו בהמגרש אמתני' דכתב סופר ועד כשר ומאי דאתמר עלה א"ר ירמיה חתם סופר שנינו וכת' הר"ן בפ' התקבל שכן דעת בה"ג ור"ח להכשיר חתם סופר ועד וגם הרמ"בם בפ"ט הכשיר בחתם סופר ועד שכתב א"ל כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי א' מהם כותב ושנים מהם חותמין ואם מהם כותב לה ואפי' היה הכותב אחד משני העדים שחתמו בו והוא הסלים שנתנו לה ה"ז כשר אבל דעת ר"י לפסול בחתם סופר ועד דהא כל הנך אמוראי דה"פ התקבל דפליגי בכשר ולא תיעשה סברי דחתם סופר ועד פסול וה"ר אם בהמגרש אפיסקא כתב בכת' ידו ואין עליו עדים דעת ר"י וכתב שהתם ר"י על ר"ח שפסק הלכה כר' יוסי שפוסל באומר אמרו ודלא ככל הנך אמוראי דמכשרי ואפשר שלא פסק הגאון כותיה בין לקולא בין לחומרא לפסול אומר אמרו ולהכשיר חתם סופר ועד אלא לחוש לדברי שניהם ככל הני אמוראי לפסול חתם סופר כיון דמכשרי באומר אמרו ולפסול אומר אמרו כההיא דמי שאחז דתניא כותיה דרב אסי עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייק תלמודא ישמעו לאפוקי ממאן דמכשר באומר אמרו ואין זה תרי פיסקי דסתרי אהדדי דכיון דאינו מבורר ... לסחמיר ... סניהם עכ"ל וכ"כ בהגהות גם הר"ן בפ' התקבל כתב דעת ר"י שהיא לפסול בשניהם וכן דעת הרמ"בן ולזה הסכים הר"ן ז"ל וכן ... וכ"כ הרא"ש בתשובה ח"ל ר' יצחק בעל התוס' כשהסתפק בדבר והלכך ... להו לחומרא ופסלינן מספק אומ' אמרו עד שישמעו מפי הבעל ויאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וכ"כ פסלינן מספק חתם סופר ועד ואנו צריכין לחוש לדברי ר"י הזקן להחמיר בערוה החמורה ... רב גדול מובהק עכ"ל . והמרדכי בפרק התקבל כת' דברי ר"י ואח"כ כת' יכול להיות דהרי"ף ור"ח דפסקי כמאן דפסלי באומר אמרו לא גמרי פסקו כותיה בין לקולא בין לחומרא אלא דיש לחוש לדברי שניהם עכ"ל . ותימה הוא לפרש דברי הרי"ף דא"כ היכי כתב מתני' דכתב סופר ועד ... ירמיה חתם סופר שנינו ושמא דעת המרדכי שכתבה להכשיר בדיעבד ... ר' ירוחם ... שלא הכשיר הרי"ף חתם סופר ועד אלא דיעבד דוקא וגם ... כן הסרי כתב דברי ר"י ולא חלק עליהם וכ"פ רבינו ... בהגהות מ"ס סי' א' דחתם סופר ועד פסול ... רבותיו היו מורים כדברי ה"ג ... חתם סופ' שנינו אלא להכשיר בדיעבד ... ועד כדאי' במרדכי ר"פ מי שאחזו וגם דברי הרמ"בם ... דלא מכשר בחתם סופר ועד אלא בדיעבד וכן כתב ... ומיהו ... מדק' ... בהמגרש מי דמי ... סופר לכתחלה ... סופ' ... עכ"ל רבי שמחה והמרדכי ר"פ מי שאחזו על חתם סופ' ועד ... ר"י ... היה ר"ח לסמוך עליו בשעת הדחק על מעשה שהיה ... והבסיי ... מ ... נתברר ... גם בלא כסף ... ובלא ילדים ... רבינו זקן בהם עכ"ל וכתב הרי"ף בה"פ ... אם ... לא תנא אלא שהוא פסול אף אם נתגרשה בו ולא ... היא בכל הפסולין דרבנן משום תקנתא או משום גזירה ... בתשו' הרמ"בם כן כתב שהם לן מסוגיא דפ' המגרש דכל פסולי דרבנן אם ... כשאין לא בנים כבר כתב בסוף דבריו שבטל דבריו לדעת הגאון וכן ... בפני' ... הסכים הר"אש ז"ל עכ"ל וכתב בסי' ד"מ על ק"ל ... יהיה מכתב ידי הסופר וחתום בחתימות ... בטל שאין ... שם שהיה בתקנת שגט אשה ... ליטול ... וגם ימתין מלכתבו ט"ו יום ... אלא שהסופר עושה שלא כהוגן ועובר על תקנת ... כגון בה"מ או במקרים ויוצא בהייתא ... בו שנים והסופר כתב א"א ז"ל לכתחלה אין לעשותו ... כלל מ"ש מ... א' דלכתחלה אין ...

ונמסר בעדי מסירה ישראל ושמות עדי הגוים החתומים בו מובהקין וניכר לכל שהם גוים וליכא למיחש דילמא אתי למסמך עלייהו אפי' הכי פסול והרא"בד מכשירו אפי' לכתחלה ור' חננאל פוסלו לכתחילה ומכשירו בדיעבד וא"א הרא"ש ז"ל כת' בתשובה ראשונה אבל אשה שמביאה גט לפנינו שנתגרשה בו לינשא בו ושמות עדיו כשמות גוים אם הם שמות שאין דרך ישראל לקרות בהן כלל תנשא בו שוראי ישראל הן שלא היו טועים מחתימי הגט להחתים שמות כאלו אם לא שידעו שישראלים הם ואם הם שמות שדומין קצת לשמות ישראל חיישינן שמא טעו מחתימי הגט והם סבורין שהם ישראל ושמא גוים היו ולא תנשא בו: גט שאין עליו עדים אפי' ניכר שהוא כתב יד הבעל או שאין עליו אלא עד א' אפי' ניכר בכתיבת הגט שהיא כתיבת יד סופר ב"ד או אפי' שהיא כתיבת יד הבעל פסול ומיהו אם ניסת בו לא תצא אפי' אין לה בנים: צריך

סלא לעשותו גזירה אטו חתם סופר ועד אחר אבל בדיעבד אין לפסלו דלא שייך ביה הורבה וכ"כ הר"ן בפ' התקבל והביא ראיה מרתנן בולה כתובו א' כותב וכולן חותמין אלמא אע"ג דאיכא חתם סופר ועד ביון שהוא מרבה בעדים ליכא למיחש לכישוף דסופר דמידע ידע דבעל קפיד לרבות וגם המרדכי בפ' התקבל כתב בשם רבינו יואל להכשיר וכרי"ף מי שאחזו כת' בשם ר' אביגדור הלא אמשם לידו ורכו להכשירו ולא שמעו לכן והוכרכו לכתוב גט אחר כהלכתו מיהו ה"ת כיון דאפשר בלא ה"ד הוא אפשר להכתיב גט אחר אבל אי לא הוא אפשר להכתיב גט אחר כגון שהלך הבעל למ"ה כשר כרבי' והר"ן והר"א ז"ל כמשה בערכאות של גוים ועידי גוים חתומים עליו פסול אפי' כתבו ישראל וכו' אפ"ה פסול והר' אבד מכשירו אפי' לכתחלה ור"ח פוסלו לכתחלה כך מצאתי מוגה בדברי רבי' לפרש משנה בפ"ק דגיטין (דף י) כל השטרות העולין בערכאות של גוים אע"פ שחותמיהם גוים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ר"ש אומר אף אלו כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט ופריך בגמ' לר"ש הא לאו בני כריתות נינהו ומשני דהא דמכשר ר"ש בעידי מסירה דוקא כר"א דאמר עידי מסירה כרתי והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול כגון שיש בו עדים פסולים דלמא אתי למסמך עלייהו הכא בשמות מובהקין דגויות דלא שכיחי דמסקי ישראל בשמייהו שמות ובתבו הרא"ש והר"ן והר"ש אבד פוסק כר"ש משום דאית בגמרא דבעי ר"ש לקיש מר' יוחנן עדים חתומים על הגט ושמות בשמות גוים מהו א"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום כלומר מפני שהם שמות מובהקים דגויות והא כר"ש אתיא וכתבו עוד שכתב ר"ח יש מי שאומר דמוקימנא לר"ש כר' אלעזר דהלכתא כוותיה בגיטין אי מזדמן לן כר"ש לא פסלינן ליה כלל דהכי דלכתחלה בעינן עידי חתימה בהדי בדיעבד מיהא כשר בעידי מסירה וכת' עליו הר"ן ואין בזה הכרע דת"ק נמי כר"א ס"ל ושמות מובהקין בלחוד הוא דאיפליגו בינייהו וכתב עוד הר"ן שמדברי הרי"ף שכת' המשנה כפשטה ולא יותר משמע דלא קיימא לן כר"ש וסוגיא בעי ר' יוחנן [illegible] כר"ש מעון לא מכרעא דליכא [illegible] בגמרא דלא מכרע כר"ש מעון גם מדברי הרא"ש משמע דסבירא ליה [illegible] ק"ל כר"ש [illegible]

[illegible]

וסר"אש וא"כ בת' סוף לא מסכי מידי ואפי' בסוף מובהק וכ"כ הר"ן וגם כתום כתבו כן לפרש"י וכן דעת הרמ"בם דבכת' בסוף ועד הולד ממזר ברב שכת' בפ"א ומכין שיתננו לה בפני עדי' וכו' לפי' אם נתן לה גט ביניו לבינה ואפי' בעד א' איכו גט כלל בר"א בשהיא הגט בכת' יד הסופר אבל אם כת' הבעל הגט בכת' ידו וחתם עליו עד אח' ב"ז גט פסול ופוסל לכהונה וכ"כ הרי"ף בכמגרס בבי מ"ש ומסה כמי שמעי' דלא בעי' עידי מסירה וכו' וכ"כ רבי' ירוחם בח"ב דכת' סוף ה"ס עליו עד א' איכו גט כלל ואם כסת תנא והולד ממזר וא"כ קשה סיאך כת' רבינו ליה לא תנא אסיכר דאין עליו אלא עד א' אפי' ניכר כתיבת הגט שהיא כתיבת יד סופר ב"ד דהא כל כה"ג תנא והולד ממזר הוא דדוחק לומר דמאי דקאמר אם ניסת בו לא תנא לא קאי אסיפא ניכר כתיבת הגט שהיא כתיבת יד סופר ב"ד ואין לומר דרבי' מפרש כת' יד [illegible] קתום שכתבו וצ"ל דלר' כת' סוף מובהק ועד כשר לכתחלה אבל בסוף שאינו מובהק ועד פסול אפי' בדיעבד והרי רבי' לא מפליג בין סופר מובהק לשאינו מובהק דבין כך ובין כך פסול ואם ניסת

לא תצא אין לו דה"ל כדעת ר"ח שכתבו התו' דברים דוקא כת' יהודה הוא דפסול ואם נסת הולד כשר אבל כתב סופר ועד תנא לכתחלה ושמואל אמר אפי' כת' סופר ועד דוקא בדיעבד כשר וסתנא בת' סופר ועד כו' ומשני הת' בסוף מובהק סברי הם שנמם העידן דגירסא ליתא בסוף ספר ועוד דפסיטא דלא אתי כדברי רבינו דהא לרב כתב סופר ועד תנא לכתחלה ורבי' כתב דלכתחלה פסול ולשמואל מפליג בין סופר מובהק לשאינו מובהק ורבי' לא מפליג ביניייהו וכ"ל דה"ל לרבי' דהכי פסלו רב ור' יוחנן כתב סופר ועד וסברי דהולד ממזר דהיא מתני' דקיימי עלה ור"מ היא דמכשר בעידי חתימה בלא עידי מסירה ובכת' סופר ועד כיון דלית עידי חתימה גט נמסר בלא עדים הולד ממזר ואע"ג דבלא עידי מסירה עסקי' כתב בכת' ידו כשר כדפרש"י מסו' דכתב ידו הוי כק' עדים וכ"כ התו' ברים גטין או כדכת' הר"ן דטעמא דמכשרינן בכת' ידו משום דהא איכא חתם שמו סברי כרבי לכתוב הוא סהר בגט ושמואל אמר אפי' כת' סופר ועד כשר וכדאוקימנא בסופר מובהק דכיון דמובהק הוא ה"ל כהתומי עליו כמו עדים דאכן הסדי דלא כתבו את"כ שמע מפי הבעל ולפי אע"ג דליכא עידי מסירה אבל לר"א דאמר עידי מסירה כרתי ל"ס לן בין כת' ידו לכת' סופר מובהק או שאינו מובהק או אין עליו עדים כלל דבכולהו אם לא נתנו לה בעידי מסירה הולד ממזר לדעת הר"אש שאע"פ שעדים חתומים על הגט פסול עד שימסרנו לה בפני עדים וכמו שיתבאר בסי' קל"ג ואם נתנו לה בעידי מסירה לכתחלה פסול מפני שצריך שיהו עדים חתומים עליו מפני תיקון העולם ורבי' סתם כאן כדברי' לדעת הר"אש דקלו לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דבעידי חתימה לחודייהו כשר כמו שכשר בעידי מסירה לחודייהו קי"ל כהסיא דרב ור' יוחנן כפשטא דבריה שהיא דדליכא עדי מסירה ואפ"ס בכת' ידו כשר בדיעבד וכת' סופר ועד אפי' סופר מובהק הולד ממזר דס"ל כאין עדים חתומים עליו דלא ק"ל כשמואל וכיון דאין עליו עדי חתימה וגם נתן שלא בעדי מסירה הולד ממזר וכמו שכתבתי שמשמע רבינו כן בשם הסמג וכן דעת הר"אש שכת' בהמגרש בן גיטין פסול וכו' וכתב הרי"ף דמשמע מהא דלא בעינן עדי מסירה אלא היכא דאין עידי חתימה [illegible]

[illegible]

(ת) וכ' הגהו' רף תרי"ח ע"א דאסכת גר' דהסוף' כהלכתו' דבעל עני' הוי ככתיבת יד הבעל דאם נשאת לא תנא אפי' בלא עידי מסירה ומה שכת"י דמיירי כאן בעידי מסיר' וא"ה לא תנא לכתחילה נכתב סופר ועד כן נראה מדברי הגהו' מיירי פ"ב גיטין דמשמע' הם ב"א וד פסול וא"ב אם כבר ניתן והסט ואם נשאת לא תנא וזהו כדעת הספר וע"ש אתכם מדברי הרי"ף פר' המגרש הרמ"בם ע"א כר' הגהם בס' גדיעבד אם כיתן לפני עידי מסירה וכ"כ ב"י בשם:

בטל׳ ה״ס לעדים וכ״כ בקונדריסי״ד : הא״ידכ׳ הנוטל הסופ׳ שכר הרבה יש ליזהר שלא יהיו העדים קרובי׳ לסופ׳ דא״כ אין כאן עדות כלל ואין דבר שבערוה פחות משני׳ כך כתו׳ בקונדרס ואין הו״אה זו כראה בעיני דאטו עדי׳ החותמי׳ על הגט על הסופ׳ הם מעידי׳ על מה שהוא הגט הם מעידי׳ ומה ענין זה לענין הסופר״ט : אם עידי חתימ׳ מוחזקי׳ בהכ״די מהו לעידי מסירה כרתי ובהע מסירה יש כמה עדים גדולי׳ כ״כ בקונדרים ... רפ״א והמ״ק וכלבו בסוף הלכו׳ הגט׳ צריך שיהיה הגט טרם יחתמו העדי׳ כ״כ בקונדריסי וכ״ה בסדר גיטין) כתב סמ״ג בסדר הגט וז״ל ויכו׳ בהע׳ בפני עדי׳ כשרי׳ שאין קרובי׳ זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לכתו׳ גט לאשתו עד היה טוב לדעתו או

דעולא דאוקמוה למתניתין דהכל כשרין לכתוב את הגט אפי׳ חש״ו בשייר מקום התורף כדאיתא בפ׳ המביא תנין אלמא סבירא להו דלא גזרי׳ טופס אטו תורף וכבר כתבתי׳ הא היה לחלו׳ ביניהם׳ ולקיים את שניהם עכ״ל · וגם הר״א הא השמיט הביא דבריו׳ שיניח אף מקום הרי את מותר׳ לכל אדם וכתב הא דא״ר זירא אמר רב הלכה כר׳ אלעזר וכתב עוד י״מ דדוקא לכתחל׳ גזר ר׳ אלעז׳ טופס אטו תורף אבל בדיעב׳ אף לכתחלה תנקא בדאמרי׳ גבי מחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר והרא״ה כתב ובדיעבד נמי פסול ולא דמי למחובר דלא שכיח כולי האי אבל כתיב׳ טופס שלא לשמ׳ גזיר׳ מצויה היא דאם יתירו לסופרי׳ לכתוב טופס שלא לשמה בטרדיהו מנסי וכת׳ אף תורף הילכך פסלוהו אף בדיעב׳

קל״א צריך

שתהא כתיב׳ הגט וחתימתו לשם האיש והאשה ח לא שנא טופס ל״ש תורף לפיכך לא יכתוב הסופר טופסי גיטין כדי שיהיו מצויין אצלו בכל עת שירצה וכשיבאו להתגרש כותב התורף לשמו ואפי׳ בדיעב׳ שכתבו כבר כת׳ הרמ״ה בן שפסול לגרש בו וכ״כ הרמ״ה ואפילו אם ניסת תצא והרמ״בם מכשירו אפי׳ לכתחל׳ לגרש בו אם כתבו וב״כ א״א הרא״ש ז״ל ולי נה׳ דלא נפסל אלא לכתחילה אבל

וכ״כ הרמ״ה מדקאמר ר׳ אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפוסל בגיטי נשים׳ולי נה׳ מדקאמ׳ מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשי׳ משמ׳ דפוסל בגיטי נשי׳ מה שמכשי׳ בכולן והיינו לכתחלה ומ״מ טוב להחמיר ולגרש בגט אחר אם הבעל לפנינו עכ״ל וגם לדעת הרש״בא בספ״ב דגיטין נוטה לפסוק כרבי אלעז׳ דפסל בגיטי נשים וכתב הכן דעת ה״ג וה״כ משמ׳ ביורו׳ : ודע דבדברי הרמ״בם פ״ג יש נסחא חלוקה שיש גורסים בו כדלגרש בו ביה הר״ן שמתיר לכתחל׳ לכת׳ טופסי גיטין ויש גורסין בו שאם כתב טופסי גיטין פסול וכן נרא׳ מדברי רבי ירוח׳ שהיה גור׳ בדברי הרמב״ם אבל דעת זו שכתב רבינו דלהרמ״בם לא יכתוב טופסי גיטין לכתחל׳ ואם כתב כשר לגרש בו לא ראיתי מי שיגרוס כן ומצאתי שהוא בספ׳ רבי׳ הרמב״ן בתקון הרמ״בם ומ״מ הגירסא האמיתית בדברי הרמ״בם כמו שהוא בדברים ביה הר״ן דהכי משמע ממ״ש בסוף אותו פ׳ שלא התירו לכתוב טופסי גיטין שלא לשמה לכתחלה אלא מפני תקנת הסופר כמו שביארתי : לא נכתב לשמו פסול ואם פ״ג כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול׳ והאי פסול היינו לומר שהוא בטל וכ״כ הרמ״בם בפ״ג ובסמוך יתבאר לכך צריך ליזהר כשהבעל מצוה לסופר לכתוב שיאמר כתוב לשם פלונית

לדעת הכה שעומ׳ בעיר ואם הסופ׳ אינו קרוב די בעד אחר עמו וכר״ב עדי׳ שיכתבו בפניה׳ לשמה שיודעין שכותבין לשם פלו׳ אשת פלו׳ ואח״כ יאמר הבעל לעדי׳ כשרי׳ לחתו׳ הגט ולפ״ה הם ג׳ כתות עדי׳ שהוא שהבעל לכתוב ועידי כתיב׳ לשמה ועידי חתימ׳ לשמה אין בכך כלום ואין נקרא חלי דבר מאחר שכל כת מעיד׳ על כל מה שצריך לראות בשעת׳ ראייה דומיא דג׳ כתות דעידי חזקה וכו׳ ולא כפי׳ הרי״ף דמפרש הם דאינו קרוי חצי דבר וכו׳ אמנם להסתלק מן המחלוקת טוב לעשות הכל בכת אחת שיאמר הבעל בפני עדי׳ כשרי׳ לסופ׳ לכתו׳ גט לאשתו ואותן העדי׳ יהיו בשעה שכותבו ויאמר׳ לשם הסופ׳ שכותבו לשם פלונית אשת פלו׳ ולאותן עדי׳ יאמר הבעל לחתו׳ בגט זה ואם אין הם עדי׳ בשעת כתיב׳ כר׳ שהוא כשר דמסתמא כיון שהבעל צוה לסופר לכתבו מסתמ׳ כתבו לשמ׳ כהכשר הרוב בקיאי׳ הם ואמרי׳ נמי דהתם ספרי דדייני מגמר גמירי ולא הצריכו חכמי׳ להיות בשעת כתיב׳ כי אם לצאת ידי חובה כי אם לשליח המוליך גט לאשה וכו׳ ואע״פ כהגו העם להצריך עדים בשעת כתיב׳ ואין להנו׳ ממנהג עכ״ל וכ״כ בה הגט דמרדכי ובהג׳ הגט דספר התרומה ובהג׳ שאחר זה מבאר יותר · כתו׳ בקונדריסים ולא ירחיקו מהטה אחרונ׳ יותר מש׳ אחת ויש שמשרטטין י״ג שורות ואותה שורה אחרונה מחלק אותה לב׳ שורות הקרוב אשר בה יחתמו העדי׳ זה תחת זה · כתוב עוד

וכו׳ מהע׳ הה סופ׳ יהיה חתום׳ הסופר׳ אחר פלו׳ סופר ועד וכ״ל הר׳ יואל הוגרת הסופר ועד כשר ואמ׳ אמרו שהוא צריך שיחתם׳ פלו׳ סופ׳ ועד כדי שיתנו ב״ד לב לדרוש אם חתם במאמר הבעל אם לאו ולכך כתב׳ בהג׳ דין חתם סופ׳ ועד׳ · גט שכתבו הסופ׳ וחתם עליו עד א׳ לבד אם כתנו לה שלא בעידי מסירה תצא והולד ממזר׳ לכ״ע ואם כתנו לה בעידי מסי׳ לדעת הרי״ף דכשר בדיעב׳ וכתב בגאון חולק ואו׳ דהולד ממזר אפי׳ לר׳ אלעז׳ משום דהוי כמזוייף מתוכו והרמב״ם בפ״א מהל׳ גרושין כתב שאם נתן לה גט בינו לבינה אפי׳ בעד א׳ אינו גט כלל משמ׳ שאם נתנו לה בפני ב׳ הגט כש׳ כדברי הרי״ף · גט שכתבו הבעל וחתום עליו עד א׳ ונתנו לה בינו לבינה לדברי המכשירי׳ בעידי מסירה צריך כמו שיתבאר בסי׳ קל״ג פסול ואם נשאת הולד כשר דהיינו מתניתין ... ב׳ גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ... אחד מהם יש בו זמן ואין ... ואמ׳ רבא עלה כת׳ ידו וסהרו אבל כתב סופ׳ ועד׳ לא והרמ״בם פ... כשר״ף שכת׳ בפ״א מהל׳ גרו׳ שהרי זה גט פסול ופוס׳ לכהונ׳ ומך אמאי דכת׳ בפ״י סכ״מ שהוא מזוכ׳ פסול אם נשאת לא תצא והילד כשר ופסולה לכהונה מן התורה :

קל״א צריך

שתהא כתיב׳ הגט וחתימתו לשם האיש והאשה ל״ש טופס ל״ש תורף וכו׳ משנה פ׳ כל הגט הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקו׳ האשה ומקו׳ הזמן שטרי מלוה וכו׳ צריך שיניח מקו׳ מלוה וכו׳ ר׳ יהוד׳ פוסל בכולן

אבל בדיעבד שכתבו כב' כשר לגרש בו ומ"מ טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפנינו לא נכתב לשמו פסול לכך צריך ליזהר כשהבעל מצוה לסופר לכתוב שיאמ' כתוב לשם פלונית אשתי וכן יאמר הסופר בפיו בשמתחיל לכתוב והעדים החותמים צריך שיהיו שם בשעה שהסופר כותבו ושיכירוהו שזהו הגט שכתב הסופר לשמה ומ"מ אפי' אם אינם שם אלא כתחילה הכתיבה ושמעו שמתחיל לכתוב לשמה שפי' גמ' מי כיצד שלא לשמה סופר שהיה כותב גטין להתלמד וכתב שם איש בעלמא ושם אשתו ושם עירם ובא האיש שנכתב בשמו לגרש בו פסול ויות' מכאן אפי' צוה א' לכתוב גט לגרש אשתו ונמלך ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לו לגרש בו כיון שלא נכתב לשמו ואפי' יש לו ב' נשים ששמותיהן שוין וצוה לכתוב לגרש בו את מהן לא יגרש בו השנייה ואפי' אמר לסופר כתוב לאיזו שארצה אגרש בו וכתב הסופר על דעת זה פסול כיון שלא פירש לשם איזו הוא כותבו ואפי' תלה ברעת אחרים שאמר לו כתוב לאיזו שתצא בפתח תחילה אגרש בו פסול דאין ברירה ובכולן לא הוי גט כלל ואפי' לכהונה לא נפסלה אם נתגרשה בו חוץ מאיזו שארצה אגרש או לאיזו שתצא בפתח תחילה שהוא גט לפסלה לכהונה ואם נכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה לא מהני ואפי' אם נכתב לשמו אם לא חתמו העדים לשמו פסול כ' הרמב"ם יש אומרים שהוא בטל לגמרי מפני שהוא מזוייף מתוכו ויראה לי כיון שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם שאינו מזוייף ממש והואיל ונחתם בעדים הוי גט פסול מדבריהם:

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה וכנס וגירשה בו הוי גט כיון שבידו לגרשה עתה בר"א שכתב בו זמן הנתינה אבל אם כתב בו זמן הכתיבה פסול צוה לכתוב גט לגרש בו אשה בעלמא לכשיכנסנה כתב הרמב"ם שאין גט וליבמתו הוי ספק מגורשת וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפי' לאשה דעלמא הוי גט למ"ד אדם מקנה

כתוב לאי זו שאצא תחלה ... בעי ... אמר יהושע אמר ללבלר כתוב לאי זו שארצה ... ללבלר כתוב לאי זו שארצה אגרש פסול לגרש בה ... אין ... זו שתצא בפתח תחלה יש סגט לשמו ושמותיהם היו שוין: ובכולן לא הוי גט כלל דאפי' לכהונה לא נפסלה וכן הם על המשנה בזוכה

אמר רב בולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון כמי פוסל זעירי אמר כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי ור' יוחנן אמר אף אחרון כמי אינו פוסל ופסקו הרי"ף והרא"ש כזעירי וכתבו טעמא משום דהלכתא כותיה וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה' גרושין דהלכה כזעירי וכתב רבינו דלאי זו שתצא בפתח תחלה שפוסל לכהונה כמו אמר ללבלר כתוב לאי זו שארצה אגרש משום דכיון דבגמ' משמע מהסוגיא הלכתא דינם שוים לגמרי: ובהא דאמרינן כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון כתב הר"ן גרסי' לי דאחרון לאו פוסל לכהונה בלחוד הוא אלא אם בא אחר וקדשה חוששין לקידושיו דכיון דקיימא לן דבדרבנן יש ברירה בגמ' בפ' מסילין משמע דמאי דאמרינן דבדאורייתא אין ברירה היינו משום דלחומרא אין ברירה אבל לקולא ודאי לא אמרינן דאין ברירה ולפי' אמר ללבלר כתוב לאי זו מהם שארצה לגרש וגירש הרי זה ספק גירושין וכ"כ הרמב"ם בפרק הלכה מהלכות גירושין עכ"ל: ולפי זה גם באומר לאי זו שתצא בפתח תחלה הוי ספק מגורשת דהא דינן הוה לאומר ללבלר כתוב לאי זו שארצה אגרש וכמו שכתבתי בסמוך: ואם נכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס וכו' בפ' ב' דגיטין (דף ט) גמרא בכל כותבין אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ומתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא כתב בו דלי"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר א"ר אחא בר יעקב דילמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן התם דבעינן זה אלי ואנוהו וליכא אבל הכא לא וכתב הר"ן והלכה כחכמים וגם הר"ן כתב דהרבנן קיימא לן וכן דעת הרמב"ם בפ"ג והרא"ש לא כתב וז"ל ולענין פסק הלכה כתב רבינו חננאל כיון דלא אתי' בדיא לא כשר ולא פסל חיישינן לי' אבל הרמב"ם כת' דאינו גט לגבי אין חוששין לו ולא פסלה מן הכהונה וכתב' דברי רבי' חננאל דהא לדברי רב אחא גט כשר לכולי עלמא ואע"ג דלקולא לא עבדינן כותיה לחומרא מיהא לחוש חוששין לן והא הזקיקו לרב אחא בן מפני שהמקומות בפ' כל ... גבי מתני' כתב על גבי כתב פסול אמרינן עלה מתני' דלא כר' יהודה דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם וכו' ולא אתמר התם הא פלוגתא דפליג עליה רב אחא ... הא דרב חסדא עיקר ודרב אחא דחיה בעלמא הוא: ואע"ג דאיכא למידק ... דאמר דלרבנן לא הוי כתב מאי קאמרי ליה אין זה השם מן המובחר דמשמע ... אינו הא כתב מיהא מעליא הוי ומצאתי בירושלמי בפרק הכותב ... והסכימו ... שאתה אומר כתב הוא אף הוא אינו מן המובחר ... ל: ואפילו אם נכתב לשמו אם לא חתמו העדים לשמו פסול בריש גטין (דף ד) כי לא בעי ר' אלעזר עידי חתימה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי דא"ר אבא מודה ר' אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פוסל ופרש"י היכא דליכא עדים כלל כלומר כי לא חתימי הסהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דהוי מזוייף מתוכו: כתב הרמב"ם י"א שהוא בטל לגמרי וכו' בפ"ג מה' גרושין ואע"פ שהוא ז"ל מכשר בגיטין הפסולים בעידי חתימה כגון שהרחיק העדים מן הגט שני שיטין וכיוצא בהם בעידי מסירה שאני התם שפיסול הגט ניכר על עידי חתימה אבל הכא שאין הפיסול ניכר דמנא ידעינן שחתמו שלא לשמה חיישי' שמא אתו למסמך על עידי חתימה ולפיכך פסול מדרבנן:

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי וכו' ביבמות פ"ר"ג (דף נב) אמר רמי בר חמא הרי אמרו אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה ופרש"י הרי זה גט ואם נתנו משכנסה מגורשת הואיל ובידו לגרשה משנכתב: לאשה בעלמא וכנסה וגירשה בו אינו גט משנכתב לא היה ראוי לגרושין בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דילמא כיון שלא עבד בה מאמר לא תיקו וכתבו התוספות ה"ז גט קיימא דבפ' כל הגט אמרינן דאינו גט שלא יאמרו גיטה קודם לבנה ובקונטרים פי' ה"ה"כ לא קאמר דהוי גט אלא בדיעבד שכבר נתגרשה בו ואין נראה דהתם דקאמר אינו גט משמע דלא הוי גט כלל ואור"ת כשכתב בו זמן שאחר נישואין דהוא זמן כתיבה דאפי' גט ישן לא הוה שלא נתיחד עמה אחר זמן ה כתוב בגט ע"כ לשו"ם דההיא דהתם דבפרק כל הגט אינו גט כלל לאו למימרא דהוי גט בטל דהא מדרבנן הוא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אלא לומר דאם נתגרשה לא תנשא בו לכתחלה כדין גט ישן דפסול הוי מדרבנן וכן משמע מדברי הרא"ש וכתבו שם התוס' והרא"ש דהיינו דכל הגט ...

זמן של יום הכתיבה ופיסול שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ואע"ג דגט ישן כשר בדיעבד שאני גט ישן דליכא אלא יחוד בעלמא אבל התם דהכנסה איכא ודאי ביאה ולפי' פסלוהו לגמרי וכתב הרשב"א בפ' כל הגט דמדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות גרושין משמע שהוא מפרש לגו אינו גט משום דגט ישן כדברי רש"י והרי זה גט דסתם לומר שאם גירשה בו כשר: צוה לכתוב גט לגרש בו אשה דעלמא לכשיכנסנה כת' הרמב"ם דאין גט בפ"ג מה' גרושין וכבר כתב בפ"י דכל מקום שכתב אינו גט היינו שהוא בטל לגמרי וכתבו התום' ולאשה בעלמא אינו גט ואפי' כתב בו זמן דאחר נישואין כיון דאין בידו לגרשה בשעה שהשא"ל ונראה לר"י דהיינו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דשב"ל אבל למ"ד מקנה אי גט כי היכי דמהני לענין שחרור בלוקח עבד ע"מ לשחררו וכתב לו הרי גופך קנוי לך מעכשיו כדמוכח בהאשה רבה ובקדושין פ' האומר וגט שחרור וגט אשה שוים דהא ילפינן לה לה מאשה והר"א כת' דברי הת' ותמהני על הר"א ועל רבינו שכתבו דברי' הללו שאינן עולין כדין כלל דהא בהאשה רבה ובהאומר אוקימנא בשטה להנך רבנן דסברי אדם מקנה דשב"ל והתום' כתבו בהאומר דלא קי"ל כמ"ד אדם מקנה דשב"ל וה"כ משמע בפ' איזהו נשך דרב נחמן דקי"ל כותיה בדיני אמר דמוכר פירות דקל לחבירו אף משבאו לעולם יכול לחזור בו וכן משמע רבי' בח"מ סימן ר"ט דאין אדם מקנה דשב"ל ואין לומר דכיון דאמרי' באיזהו נשך גבי מוכר פירות דקל דמודה רב נחמן דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה דמשמע דמספקא ליה אי קנה אי לא קנה והילכך לענין איסורא נקטינן לחומרא שהרי פרש"י שם דטעמא משום דכל זמן שלא חזר מחל על אכילתו משמע דמטעם מחילה הוא דאמרי הכי דאילו מטעם דין אין אדם מקנה דשב"ל ובסדיא פסק הרא"ש בהאומר בהתם מתני' דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיירי וכו' אינה מקודשת משום דהוי דשב"ל וא"כ למה לו לכתוב מאי דסבר בדין זה מ"ד אדם מקנה דשב"ל כיון דלא קי"ל כותיה וכ"ע. ורבי' ירוחם כתב דין זה ולא הזכיר דברי התוס' מפני שהם דלא כהלכתא כמו שכתבתי: שנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים ושלחו שני גיטין וכו' משנה בפ' המגרש (ד"ע"ו) וכתב הר"ן הכי תנן אם אבד אחד מהם הרי השני בטל לא בטל ממש קאמר אלא דכיון דלא ידעינן דמאן ניהו ... לא לזו ולא לזו אבל אם ניתן לא מהם או לשתיהן ה"ז ספק גירושין וכ"כ הסמ"ג בפ"ג. וכת' בעל העיטור וכו' ואני יודע מה כריך ליתנו ליד אביה וכו' גם ה"ה כתב כן על דברי בעל העיטור בפ"ג מה' גרושין ובאמת דברים תמוהים הם. ואפשר דבעל העיטור סבר דהלכה כר' יהודה דאמר הכי נערה אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל את גיטה בלבד: הזורק לה גט ונפל ממנו במקום שהשיירות מצויות וכו' בפ' כל הגט (דף כ"ז) תנן המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר ובגמ' ורמינהו מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא אמרתנו כותנים ואפילו לזמן מרובה ל"ק כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והא הוחזקו שני יוסף בן שמעון רבי זירא רמי מתניתא אברייתא ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות היכא דאמרי שהוחזקו הוא דלא לסדר והיינו דרבה והיכא דאמרי אע"ג דלא הוחזקו לא לסדר ופליגא ... רבי ירמיה אמר כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף ב"ש רב אשי אמר כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלו' דה"ל סי' מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה סימנין אי דאורייתא או דרבנן. ובשיעור לאלתר איפליגו תנאי בברייתא בגמ' ובתר הכי אתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רבי יצחק בר שמואל הלכה שלא עבר אדם שם. ואמאי דתנן מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו כשר כתב הר"ן מצאו בחפיסה כלי ויש לו בכלי סימן והוא שלו אם מכירו גם לגט כשר אבל בלא חפיסה אפילו מכירו לא דלא סמכינן אטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן כנכתב רש"י וכן הם דברי הרמב"ם בפ"ג מהל' גרושין ולא מחוור דכיון שיש לו סימן בחפיסה למה צריך שיכיר הגט דהא ק"ל דחמור בסימני אוכף מסדרין ועוד דכולהו איכא ודאי ק"ל בטביעות עינא ועדיף טפי מסימנין וכי אמרינן בגמ' דוקא צורבא מרבנן לאו משום דע"ה לא ק"ל בטביעות עינא אלא משום דכיון דמנחוהו אחרים והוא בידינו חיישינן שמא משום הפסד שכרו הוא משקר אבל הכא שהוא עצמו מכאו למאי ניחוש לה אלא ודאי תנא תרתי קאמר מכאו בחפיסה ויש לו סימן בה או שמכירו לגט בטביעות עינא כשר וכן כתבו התוספות והרא"ש והרשב"א והמרדכי כדעת הר"ן וגם בפירושי רש"י שבידינו כתב כדברים הנ"ל אם מכירו כשר מילתא באפי נפשה היא או קתני או שמכירו ואפילו מכאו בכל מקום כשר והם שלא כפי מה שהעידו עליו הרשב"א והר"ן והרב המגיד ז"ל וכתבו

(ד) נת"ה פי' רכ"ח וכתשו' מהרי"ו סי' כ"ו מעשה בא' שחתם העם ואחר שחתם מקנת שמו כוכר שלא אמר לשמו ולשמה ואמר אני חות' לשמו כו' והכשירו החתימו' חלא דעד אותר שחתמו לשמו אע"פ שלא אמר בפירוש וכאמן העד על זה ותו דהא לא גמר חתימתו שלא לשמ' ומאח' שגמרו לשמו קנט כשר ותו דאפי' כ' כל שמו של' לשמו ולשמ' מ"מ כ' אח"כ בן פלוני לשמה ולשמו והכי הגי' טכ"ל והר"ד כהן האריך בתשוב' בית א' הר"ג נתי של מקצ' אות שלא לשמו וגמרו לשמו ודעתו לפסול וע"ש

קלב (א) וע"ש דף תקס"ז ותקס"ח שאריך בזה גם בשאלה שלום דף ת"ן ע"כ שאריך בי בזה ועיי' בתשו' הר"אש כלל ...ה סי' כ"א דאם היו כר שם העיר אין לחוש לשיירות מצויות דלא חיישי' לב' עיירות וכן הוא בגמרא פ' כל הגט: (ב) ולי נראה דאפי' אין בו סימן כלל מאחר שמספקין בו שזהו גט שכתב אם נתגרשה בו הוי ספק מגורשת כנ"ל

מקנ' לרשב"ל: שני ששמותיהם שוין ושמות נשותיהן שוין ושלחו ב' גיטין ונתערבו זה בזה נותנין שניה' לזו ושניהם לזו בעדי מסירה דממה נפשך יגיע לכל אחת גיטה בידה ואם נאבד אחד מהן גם השני בטל וכ' בעל העיטור ש"מ ספק נערה ספק בוגרת ונותן גט לאביה ואח"כ נותנ' לה מתגרש' ממ"נ ואיני יודע מה צריך ליתנו ליד אביה שגם נער' מקבלת גיטה כדלקמן: המביא גט ונפל ממנו במקום שהשיירו' מצויות או אפי' במקום שאין השיירות מצויות ובעיר שנכתב הגט הוחזקו שנים ששמותיהן ושמות נשותיהן שוין אם מצאו לאלתר שראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו או אפילא מצאו לאלתר ויש לו סי' מובהק או טביעו' עין בגט או אפי' אין לו סי' וטביעות עין בגט אלא שמצאו בכלי שהיה בו הגט ויש לו סי' או טביעות עין בכלי ויודע שלא השאילו לאחר או שמצאו קשור בכים או בארנקי ובטבע' שלו או שמצאו בביתו בין כליו כשר ולא חיישי' שמא אח' הוא ולא נכת' לשם זה האיש אבל לא מצאו לאלת' כגון שאינו יודע אם עבר אדם שם אם לאו ואין לו טביע' עין וסימן בכלי ולא בגט פסול דשמא לא זהו הגט שנאבד אלא אחר ששמו כשמו של זה כתבו ונפל ממנו ואפי' אם עדים מעידים שהאת' שהוחזק כשמו של זה לא היה בעי' בשנכתב הגט פסו' וכן אם ראה שעב' אדם שם פסול אפי' לא שכיחי שיירו' ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ואפי' היה גוי שעב' שם אא"כ עדי הגט אומרי' מעול' לא חתמנו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה אז הוא כשר אפי' אם אינם מעידי' שזה התובעו הוא אותו שחתמו לו וכתב הרמ"ה אע"ג שאינן מעידים בפי' שזהו חתימת ידם כגון שאין הגט עתה בפנינו אפי' הכי כשר וכגון דלא איתחזק דאיכא עדים אחרי' ששמם כשמם של אלו אבל אם יש עדי' אחרי' ששמם כשמ' אלו אינו כשר עד שיעידו שזהו חתימ' ידם או שיאמרו העדי' אנו מכירי' הגט שיש לנו בו סימן מובהק שיש בו נקב בצד אות פלו' ואפי' אינם אומרים הסימן עד אחר שיראו אותו ואם התובעו אומ' הסימן אינו מועיל א"אכ יאמ' אותו קודם שיראה

וכתבו התוספות והר"אש והרשב"א דהא דסמכינן אסכרתו אף ע"פ שאינו צורבא מדרבנן היינו במגו דאי בעי אמר לא נאבד מעולם ולפי זה אם יש עדים שהלך גטו לית לן במגו ולא סמכינן אטביעות עינא אלא א"כ הוא צורבא מרבנן אבל ה' המגיד כשכתב שזה זו בפ"ג תליה טעמא מפני שטעמא נאמן באיסורין בטביעות עין ולפי זה אפשר לדון ולהכשיר אפילו ידעו אחרים או הוא שאבד ממנו כיון שאח"כ מצאו הוא עצמו: ובמצאוהו אחרים דלא מהדרינן ליה בטביעות עינא אלא א"כ צורבא מרבנן שכתב הר"ן הטעם דחיישינן דילמא משקר משום שפסד שכרו כתב הרשב"א עוד טעם אחר והוא דלא להוי למרי גיטא תרעומת עליה וטעם זה עולה אפילו כשאינו נוטל שכר: ואמאי דמכשרינן במצאו בחפיסה כתבו התוספות וא"ת וניחוש לשמא כדאמרי' בפ' בתרא דיבמות גבי ר"ל דקים ליה בגפסיה שלא השאילה לאדם א"כ ביודע שבחפיסה איבדו נמי כרשיה מכי' חפיסה או דלוסקמא בטביעות עינא דמה שיודע שבחפיסה או דלוסקמא איבדו אין זה סימן: וכתבו עוד התוספות יש ספרים דגרסי אם מכירו וה"פ מצאו בחפיסה ויודע שלא בתוכה איבדו ואינה שלו ואפ"ה אם מכירו לגט ויש לו בו טביעות עין כשר והיינו בה הרשב"א דלא חיישי' דילמא אתרמי גט כגט אלא אמרינן אינה אחרינא אשכחיה ואנחיה בחפיסה ונפל ממנו וזה הוא וכתי' מצאו בחפיסה לרבותא נקט ליה ולאו משום דחפיסה סי' לגט עכ"ל: ואוקמתא דרבי ירמיה ורב אשי כתב הרשב"א דלאו לאיפלוגי אדרבי זירא אתי אלא לאורוחי למתני' ולמתניתא דאפי' לזמן מרובה ואפי' שכיחי שיירתא והוחזקו בסימנין מובהקים כזה או בעדים מהדרינן ולא חיישי' דילמא אתרמי גט כזה או עדים בעדים ושם כשמא וכתב ה' המגיד בפ"ג שכן דעת כל המפרשי' ולא משמע הכי מדברי הרי"ף שכתב והלכה כרב אשי דהוא בתרא הילכך לא מהדרינן גט לזמן מרובה וכו' וכן פי' הר"ן לדעת הרי"ף דרבי ירמי' ורב אשי ס"ל כלישנא בתרא דר' זירא: ואמאי דא"ר ירמי' כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף ב"ש פר"שי כגון דאמרי עדים שהתומים בו מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של זה וזה ואותו חתמנו לאיש הזה התובעו וכ"כ הר"ן וכתבו התוס' ולפי זה כ"ל שלא ראו עדי' חתימת הגט שאם ראו ואומרים שהוא כתב ידם ולזה חתמו פשיטא שיחזיר אבל הם ז"ל כתבו דמתוך הלשון משמע שיודעים שלא חתמו אלא על זה אבל אין מכירין מי הוא אותו יוסף ב"ש וכשהעדים אומרים בן והוא אומר שעל שלו חתמו כאמן דלא חשדי' ליה שיפסק במזיד לומר שהוא שלו לקלקלה אבל כשאין העדים אומרים כלום חיישי' שמא הוא סבור שהוא שלו לפי שאינו יודע שיש יוסף ב"ש אחר או יודע ואין נראה לו לחוש שגם הוא אבד גט ולכך אומר שהוא מכיר אע"פ שאינו מכיר וכ"כ הרא"ש וכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ג שכתב וז"ל או שאמרו מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד שיש בו שמות כשמות אלו הרי זה בחזקתו ותתגרש בו: ואמאי דאמר רב אשי כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלוני פרש"י כגון דקאמר האי שליח שאבדו וכתבו התוספות ואית ספרי' דגרסי דקאמרי עדים וה"ל דעדים מסימני אפי' בסראוהו כבר ושליח לא מהימן אלא כשאומר כן קודם שראהו וכ"כ הרא"ש וגרסת הרי"ף כגון דקאמרי עדים וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ג ומיהו לענין דינא נראה דלא נפקא לן מידי דאם השליח אומר כן קודם שראהו פשיטא דמהני אפילו לגורסים דקאמרי עדים וכמו שכתבו התוספות והר"אש: ובשיעור לאלתר פרש"י כדי שיהא אדם וכולי כלומר אין הדבר תלוי בשיעור אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם משעבר השליח הזה שם עד שעת מציאת הגט: ולענין פסק הלכה כתבו הרשב"א והר"ן שדעת בה"ג ור"ח לפסוק כרבה אבל הרי"ף פוסק לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא שכתב בפ"ק דמכיון דלא איפסיק הלכתא בהא מילתא בהדיא עבדינן בה לחומרא ולא מהדרינן גט לזמן מרוב' אלא במקום שאין השיירות מצויות אבל במקום שהשיירות מצויות לא מהדרינן אע"פ שלא הוחזקו שני יוסף ב"ש באותה העיר ובפ' כל הגט כתב וז"ל והלכה כרב אשי דהוא בתרא הילכך לא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף ב"ש א"נ כדאמרי נקב יש בו בצד אות פלוני וכתב הר"אש על לשון הרי"ף שכתב דלא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות ואע"ג דלא הוחזקו וכ"ש אם הוחזקו אע"פ שאין השיירות מצויות ונראה מדברי הרא"ש שהוא מסכים לפי' הרי"ף וכ"כ הרמב"ם בפרק כל הגט ומה שכתוב ברמזים בפרק האשה שלום להכשיר גט שנמצא במקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו כ"ל שהוא שלא בדקדוק: ובענין שיעור לאלתר כתב ומסתברא לן דבכי הא מילתא דהיא איסור לחומרא עבדי' שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף ב"ש חיישינן שמא ממנו נפל וצריכין אנו ליתן סימן מובהק כרב אשי או שיאמרו עדים מעולם לא חתמנו וכו' וכתב הרשב"א שהרז"ה כתב וקשיא דידיה אדידיה דהא איהו פסק כר"מ כלישנא בתרא דר' זירא אע"ג דלא הוחזקו לא מהדר והשיב הר"אבד דרבי זירא גופיה לא אמרה אלא במקום שהשיירות מצויות וכאן אע"פ שעבר אדם שם הואיל וידוע שלא עברה שיירא כמקום שאין השיירות מצויות דמי ואם לא הוחזקו יחזיר ע"כ כמו לדברי

הרי"ף דמקום שאין השיירות מצויות והוחזקו במקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו שקולין הן ותמה על עצמך ר' זירא מ"ש דנקט כאן במקום שהשיירות מצויות וכו' ליפלוג נמי בין הוחזקו ללא הוחזקו עכ"ל ויוצא במה שכתב הראב"ד הוא מה שכתב הר"ן לדעת הרי"ף בשפה שניה שכתב וז"ל או שמא דעת הרי"ף דהך ברייתא דשיעור לאלתר מיתוקמא אליבא דהלכתא בשאין השיירות מצויות ומ"ה בעי' שהוחזקו שני יוסף ב"ש דהא ל"ל לדר' זירא כי היכי דלא מהדרינן בשיירות מצויות לאחר מ"כ לא מהדרינן בהוחזקו שני יוסף ב"ש לאחר זמן וכתב עוד הר"ן יישוב אחר לדעת הרי"ף שאע"פ שהוא ז"ל פסק דבשיירות מצויות בלחוד לא מהדרינן אף ע"פ שלא הוחזקו לא רצה הרב להחמיר כ"כ למינקט חומרא דר' זירא וחומרא דמ"ד כל שלא עבר אדם שם דדילמא ר' זירא אדרבה בשיירות מצויות ולא הוחזקו ס"ל כמאן דפסיק הלכה כל שלא שהה אדם שם ולפיכך לא רצה להחמיר בעבר אדם שם אלא במקום שהשיירות מצויות והוחזקו עכ"ל והר"אש כתב דברי הרי"ף סתם משמע דלעולם לא הוי שיעורא דלאלתר אלא כל שלא עבר אדם שם. והרמב"ם כתב בפ"ג וז"ל המביא גט ואבד ממנו ומצאו אם אבד במקום שאין השיירות מצויות וכו' ותתגרש בו אבד במקום שהשיירות מצויות אם מצאו מיד ועדיין לא שהה אדם מן העוברים או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעות עין באורכו ורחבו של גט שהיה כרוך בו הרי הוא בחזקתו ותתגרש בו הוחזק באותו המקום איש אחר ששמו כשמו שהגיע חוששין שמא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא הואיל ועבר אדם שם אף ע"פ שלא שהה והרב המגיד מפרש דבריו דהכי קתני הוחזק באותו המקום איש אחר ששמו כשמו אשיירות מצויות קאי ומשום דאיכא תרתי לריעותא פסק דבעבר אדם שם אע"פ שלא שהה חוששין ומייתי דברים במו שיישב הר"ן לדעת הרי"ף דלא רצה לפסוק לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא דאע"פ שלא הוחזקו ולפסול בזו גם בעבר אדם שם דדילמא גם ללישנא בתרא דר' זירא ס"ל כמ"ד הלכה כל שלא שהה אדם שם אבל כשאין שיירות מצויות בין הוחזקו בין לא הוחזקו מחזירין אפי' לזמן מרובה אבל הרשב"א מפרש דברי הרמב"ם דהכי קתני הוחזק באותו המקום איש אחר ששמו כשמו קאי גם להיכא דאין שיירות מצויות ותמה עליו ויש לתמוה על ה"ה שהזכיר שהרשב"א כתב שלא ידע טעם לדברי הרמב"ם ולא הזכיר איך הרשב"א הסכים דעתו לדעת אחר. ורבינו בסוף סימן זה כתב דברי הרמב"ם כצורתן ולא ביאר דעתו איך היה מפרשם ומעתה יתבארו דברי רבינו מ"ש המביא גט ואבד ממנו במקום שהשיירות מצויות וכו' הוא כשטת הרמב"ם דבשיירות מצויות אף על גב דלא הוחזקו לא מכשרינן לזמן מרובה וכ"ש אם הוחזקו אע"פ שאין שיירות מצויות ומ"ש בהוחזקו ב' יוסף ב"ש שגם שמות נשותיהם שוים דכל"כ ע"פ שם שאשה יתברר של מי הוא גט זה וה"ל בלא הוחזקו ובשיעור לאלתר כתב נ"כ כשטת הרא"ש דהוי שלא עבר אדם שם ולא חילק בין שיירות מצויות לשאינן מצויות ולא בין הוחזקו ללא הוחזקו ובמכיר הגט אף על פי שאינו מכיר הכלי או במכיר הכלי אף ע"פ שאינו מכיר הגט הכשיר אפילו שלא לאלתר כדברי המפרשי' מתני' דמצאו בחפיסה וכו' ומכירו דתרתי קתני ודלא כהרמב"ם דסבר דחדא קתני. ואם הכיר הוא ע"י סימן התנה שיהיה מובהק דאם אינו מובהק לאו כלום הוא כדאמרי' גבי אוקמתא דרב אשי ודוקא נקב בצד אות פלוני דהוי סי' מובהק אבל נקב בעלמא לא. מספקא ליה סימנין אי דאורייתא אי דרבנן וכיון דמחמת ספיקא הוא משמע שאם היה מכירו בסי' שאינו מובהק ונתגרשה בו הויא ספק מגורשת. ומ"ש ויודע שלא השאילו לאחר הוא כדברי התוס' שכתבתי בסמוך ומ"ש או שמצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת שלו ברייתא בפרק כל הגט ופרש"י ומכיר את הכיס ואת הארנקי ופשוט הוא והאי דשאני בין כיס וארנקי וטבעת לשאר כלי הוא דהני לא בעי בהו שיודע שלא השאילן לאחר דהני כלי לא עבידי אינשי דמושלי כדאיתא בפ' בתרא דיבמות ובפ' בתרא דמציעא: ומ"ש או שמצאו בביתו בין כליו ברייתא בפרק כל הגט (דף כד כ"ה) מצאו קשור בכיס וכו' או שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר ופרש"י בין כליו בביתו וגם התוספות כתבו כן וכתבו עוד אע"פ דרבים מצויין בביתו ואם היה נמצא בקרקע היה לחוש לשני יוסף ב"ש אבל בין כליו ליכא למיחש שמא הביאו אחר אלא הוא ולא ידעתי למה השמיטו הרי"ף והרא"ש ברייתא זו וגם הרמב"ם לא הזכירה: ומה שכתב ואפילו אם עדים מעידים שאחר שהוחזק בשמו של זה לא היה בעיר וכו' פלוגתא דאביי ורבא בפ' בתרא דיבמות והלכה כרבא דאמר חיישינן לגמלא פרחא או לקפיצה או שמא מילי מסר: ומה שכתב וכן אם ראה שעבר אדם שם וכו' כבר כתבתי שזה כדעת הר"אש. ומ"ש אפילו היה גוי שעבר שם כן משמע בירוש' וכתבו הרשב"א פרק כל הגט גבי הא דת"ר אי זהו לאלתר. ומ"ש אלא אם כן עידי הגט אומרים מעולם לא חתמנו וכו' היינו אוקמתא דר' ירמיה ומ"ש אפי' אם אינם מעידים שזה התובעו הוא אותו שחתמו לו הוא כדברי התוספות והר"מ כר"אש ושלא כדברי רש"י והר"ן ומ"ש בשם הרמ"ה הם מילי דסברא ומ"ש

או שיאמרו העד' אנו מכירין הגט וכו' היא אוקמתא דרב אשי · ומ"ש ואפי' אינו אומ' דקרו חתם ומצריך חתימה לשמה אבל כתיבה לשמה לא בעי ר' אלעזר בעי כתיבה
הסימן עד אחר שיראהו אותו ואם התובעו אומ' הסימ' וכו' הם דברי התוספ' וגם הר"אש ולא מצריך חתימה כלל אלא הכל תלוי בעדי מסירה ואם נמסר לה בפני עדים פסולים
ומ"ש אבל בטביעו' עין אין מחזירין אותו לתובעו וכו' הם דברי התוספ' והמפרשים אינה מגורש' אפי' חתומי' עליו עדים כשרים עכ"ל ודע' הר"אש היא כדברי התו' דהרים
אמתני' דמכאו בספים וכו' ואע"ג דבגמר' פרק כל הגט אמרינן דלצורבא מרבנן גיטין וזה דעת רש"י כדמשמע מדבריו בפ' התקבל גבי האשה שאמרה התקבלי גטי צריכה

שירא' הגט אבל בטביעו' עין אין מחזירין אותו לתובעו שאין מועיל טביעות עין להכשירו אלא כשמוצאו אותו עצמו שאבד לו והיכא שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ולא שכיחי שיירות מחזירין אותו בלא סימן אפי' שהה כדי שיעבור אדם שם וכל זה כשהבעל מודה שנתנו לאשה או שהיא נותנ' בו סימ' מובהק הא לאו הכי אין מחזירין לה כדלקמן בסימן קנ"ג בר"א דמחמירין לפסול בחד צד לריעותא בהוחזקו שני' ששמותיהן שוין או בשיירות מצויו' בגט מפני שאפש' לכתו' אחר אבל לענין מית' במו שמעידים על יוסף בעל פלו' שמת אשתו מותרת אא"כ שיירות מצויות וגם הוחזקו באות' העיר שנים באותו השם והרמ"בם חילק שבמקום שהשיירו' מצויות חשיב לאלתר כל שלא שהה אדם שם אע"פי שעב' שם ובמקו' שהוחזקו שני' ששמותיהן שוין לא חשיב לאלתר אא"כ לא עבר אד' שם ואינו נה' בן אלא אין חילו' בינ'יה' בדפרישית וכן השיג עליו הרא"בד :

קלג צריך שיהיו שני עדים כשרי' בשע' מסיר' הגט שימסרנו לה בפני שניה' מסרו לה שלא בעדי' או אפי' בעד אחד או שנמצאו עדי מסיר' פסולין אינו גט ואע"פ שצריך למוסרו לה בעד' תקנו חכמי' להחתי' עליו ב' עדים שמא ימותו עדי מסיר' ניבא הבעל ויערער לקלקל' לכך תקנו עידי חתימ' ומשרו ואין אותן חתו' בו תולין שבודאי נמסר כראוי בעדי מסירה אבל אם ידוע שלא נמסר בעד' אינו גט כלל ורב אלפס כתב ודאי לכתחלה צרי' עדי מסיר' ועדי חתימ' אבל בדיעבד שלא היו אלא עדי מסירה או עדי חתימה או שנמצאו עדי מסירה פסולי' סגי בעדי חתימ' ולא אמרינן עדיין היא אשת איש הואיל ואיכא עדי חתימה והם כשרי' והגט יוצא מתח' ידה גט מעליא הוא וכ"כ הרמב"ם חתמו בו שנים ועבר ונתנו בינו לבינה או שנמצאו עדי מסירה פסולין הרי זה כשר הואיל ועדים שבו כשרי' והרי הוא יוצא מתח' ידה ויש מהגאונים שהורו שהוא פסול וא"א ז"ל כתב כדברי הגאונים :

קלד צריך שיבטל כל מודעא קודם שית' הגט שאם מסר מודע' בפני ב' ואמר גט זה שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכ' שיה' בטל הרי הוא בטל אע"פ שלא לקח בקנין אע"פ שאין מכירין את אונסו ואפי' אינו אומר אמת שאינו אנוס כיון שבטלו אינו גט ואע"פ שנותנו אח"כ לא אמרינן שבטל המודע' שמסר עד שיאמ' בפירו' שמבטל המודעא ואז היא בטלה ואין צריך קנין כתב א"א הרא"ש ז"ל ואם מסר מודע' וא' אף אם אבטלנ' לא תבטל אם בטל מודע' ומודעא דמודעי עד סוף כל מודעי הכל בטל כשם שמועיל ביטולו על מודעא אחת כך מועיל על כמה מודעות ועל כל תנאין שהתנה וכן עמא דבר דלא כהרמ"בם שכתב אמר גט זה שאכתו' לאשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא זו הרי זה בטל וכתב אחרי כן גט ונתנו לה אף ע"פ שביטל

מהדרינן בטביעות עינא לא כתב כן רבינו וגם הרמ"בם בפר' ג' לא חילק בין אינש דעלמא לצורבא מרבנן ובתו' ס"ס הטעם לפי שאין מצוי צורבא מרבנן בדורות הללו ויש א' הדבר לכלל מחלוקת מי הוא צורבא מרבנן ורגה להתיר באיסור ערוה ומ"ש והיכא שלא הוחזקו שני יוסף ב"ס וכו' הייתו בריתא דרמי ר' זירא אמתני' מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ומשמע אפי' לזמן מרובה דאמרי' בגמרא ואוקמה במקום שאין השיירות מצויות ואליבא דלישנא בתרא דפסקו הרי"ף והרמב"ם והר"אש כותי' בעינן נמי שלא הוחזקו שני יוסף ב"ס · בד"א דמחמירין לפסול בכל אחד וכו' בפ' כל הגט אמר שכתב הרא"ש דברי הרי"ף שפסק לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא כתב וגרסינן בפ' האשה שלום יצחק ר"ג הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא והכיב מי חיישינן לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן ע"כ מיירי בהם דלא הוחזקו והכיחי שיירות ופליגי אביי ורבא בפלוגתא דרבה ור' זירא ורבא סבר כרבה דאמר לא חיישינן עד דאיכא תרתי שיירתא והוחזקו ופסק הרי"ף כרבא ואיפשר דהכא פסק הרי"ף לחומרא במילתא דאיסורא ולא מהדרי' גט לבעל לגרש בו כיון דאפשר שיכתוב גט אחר אבל בעובדא דיצחק ר"ג אי חיישינן לתרי יצחק הויא לה עגונה כל ימיה פסק לקולא כמו שאמרו שהקלו הרבה קולות בעגונה ואשה ועל הוא שהחמירו בסופה הקלו והקלו בתחלתה משום דאשה דייקא ומינסבא והרמ"בם חילק שבמקום שהשיירות מצויות וכולי כבר נתבארו בסמוך ודברי הרמ"בם ובמה שפירש בו הרב המגיד אין מקום להשגת הרא"בד :

קלג צריך שיהיו שני עדים כשרים בשעת מסירת הגט שמסרו לה בפני שניהם כלומר שיהו שניהם יחד בשעת מסירה לאפוקי אם מסרו לה בפני אחד וחזר ומסרו לה בפני אחר מסרו לה שלא בעדים או אפי' בעד אחד וכו' בפ' המגרש (דף פו) תנן ר' אליעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואמרי' בגמרא (שם) דהלכה כרבי אליעזר בגיטין וכתב הרי"ף דמהא שמעינן דלא בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה והיינו דתנן בהשולח שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם דאי ליה בגט עידי חתימה אלא ניתן בעידי מסירה בלבד זימנין דמייתי עידי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הילכך תקינו שיהו העדים חותמין בגט דהני אתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעידי חתימה ודחיא ליה ואי ס"ד דלא סגי לן בעידי חתימה אלא עד דאיכא עידי מסירה מאי תיקון העולם איכא וכו' אלא ודאי כל היכא דאיכא עידי חתימ' לא בעינן עידי מסירה וכל היכא דאיכא עידי מסירה לא בעינן עידי חתימה דבחד מינייהו סגי אלא מיהו ה"מ בדיעבד אי נמי דאשתכחו עידי מסירה פסולין אבל לכתחלה בעינן עידי מסירה וכן העיקר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם עכ"ל והביא ראיות לדבריו ולפי זה בי א"ר אליעזר עידי מסירה כרתי פירושו אף עידי מסירה כלומר בעידי חתימה לחודייהו סגי וה"ה בעידי מסירה לחוד ולר"מ דוקא עידי חתימה כרתי לחודייהו אבל עידי מסירה לחודייהו לא כרתי והר"אש דחה ראיותיו וכתב עוד ומדקאמר בכל דוכתא עידי מסירה כרתי משמע שהכריתות תלוי רק בעידי מסירה ואולתם אינו גט כלל והא דקאמר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם לא קאמר שלא יהו צריכים לעידי מסירה בשעת כתיבה אלא ה"ק תיקון העולם הוא שיהו גם עידי חתימה עם עידי מסירה כדי שלא תכטרך לחזור אחר עידי מסירה שיו' ולמחר כשתנשא הגט לראיה דכיון שהגט בידה ועדים חתומים בו תלינן דמסתמא בהלכה בעת גם בעידי מסירה דהכל יודעים דאין דבר שבערוה פחו' משנים א"א להתיר את האיש אם לא נמסר לה הגט בפני שנים להתירה לשוק ואף לר' מאיר דאמר עידי חתימה כרתי לעולם איכה ניתרת לשוק אם לא שנמסר בפני עדים דעידי חתימה אינם מעידים שבא ליד' וכן פר"ת וכן משמע בהשולח ולדברי הרי"ף ז"ל לא ידענא מאי עיקר טפל שיך במידי דאורייתא וכו' ומ"ש תיקון הוא וכו' אלא ודאי לכ"ע צריך שיבא הגט לידה בפני עדים אלא דר"מ דרש וכתב

הכי כיון עדי דאמר רבא הא מני ר' אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי ופר"שי ר' אלעזר היא דאמר אין גט כשר בלא עידי מסירה וכן כתבו הם התוספות דמיירי כשאין עדים חתומים בו אבל אם עדים חתומים בו הם אפי' אין עידי מסירה לפניכו דמסתמא נמסר בפני עדים: וכתב הרש"בא וה"רן בהמגרש שרבינו אפרים והרז"ה דחו דברי הרי"ף ומשמע דס"ל כדעת התוס' וכן דעת סמ"ג והתרומה והמרדכי · ומה שמזכירים תוספו' והר"אש עדים חתומים בו היינו לפי שמכירין חתימת ידי העדים דאל"כ לא מחזק כן לי' הנמסר בהכשר כיון דהכתי לא נתקיי' בחותמיו וכ"כ רבי' בהדי' בסי' קמ"ב גבי הא דכת' הרמ"בם שאם גט יוצא מתחת יד שליח קבל אין כריך עדים אבל הר"ן מסכים לדע' הרי"ף וכן כת' הם דע' הרש"בא מתוך מה שכת' בהמגר' סע"ב דבריו גיטין ובפר' התקבל משמע דס"ל כדעת התוס' וכתבו גם כן שהרמ"בן הסכים לשטת דברי הרי"ף וכת' הרש"בא שגם הרא"בד פסק דאף עידי חתימה כרתי לר' אלעזר וגם רבי' ירוח' בח"ב מסכים לדברי הרי"ף וכן דעת הרמב"ם בס בפ"א מהל' גרושין וכתב הרש"בא בפ' התקבל שבתר' בעל העיטור הא מני ר' אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי ואינו כשר בלא עידי מסירה כשתמ' דמתני' ב' שאמרו בפניכו קבל אפי' איכא עידי חתימה לא כראו דבריו כלל ואיפשר שהוא כוון לכך נתכוון כמ"ש עכ"ל כלו' דמסתמ' משמע דברי בעל העיטור שהם לא בא עידי מסיר' לפניכו אפי' איכ' עידי חתימה לא מתכשר וכתב הרש"בא שהפוס' דה"ק אם לא ניתן הגט בעידי מסירה אפי' הי' עידי חתימה אינו כשר וכדע' התוס' והיעת' וכוי יודע שכת' הר"י בריש גיטין דלר' אלעזר אפי' לכת' לכתחל' ולתת לה בעידי מסירה בלא עידי חתימ' מכשיר וכתבו הם התוספות והרש"בא שכן נראה מדתנן בפ"ב אין כותבין על נייר המחק ועל הדפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמי' מכשירין וחכמי' היינו ר"א דאמ' עידי מסירה כרתי כדאמ' התם ומדאמ' ת"ק אין כותבין והיינו קא מכשר משמע דמכשירי' לכתו' וליתן קמא' והא דתנן בהשולח התקין ר"ג שיהו העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם לאו למימ' שיהו צריכין לכך לכתחלה אלא תיקון ולמד דע' את הטעם לעשות כן שלא יצטרכו לעידי מסיר' אבל אם באו לסמו' לכתחל' אעידי מסיר' סומכין וכ"כ גם הרא"ש בהשולח ולפי זה בשכתב רבינו תקנו חכמים להחתים עליו ב' עדים לא תיקון ממש קאמ' אלא כעין עצה טובה היא מפני תקון העולם אבל אם רצה לסמוך אעידי מסירה לחודייהו אפי' לכתחלה סומך : וכ"כ הרמב"ם חתמו בו ב' וכו' דברי הרמ"בם הם בפ"א מהל' גרושין וכתב היה מהגאונים שהורו שהוא פסול כלו' מדרבנן כמ"ש בפ' כל מקום שכת' פסול היינו מדרבנן וכן פירש הר"ן בהשולח דברי הרמ"בם שהגאונים הורו שהוא פסול מדרבנן ולדברי הרא"ש מש"ה בטל כמי שהוי ורבי' כת' שהוא סובר כדברי הגאוני' כלו' שאינה מכשירו בעידי חתימה לחודייהו ולא כתב רבי' לדיוקי תיבת פסול על מה מורה: צריך שיהיה הגט וגם שהחתומין יהיו בשעת נתינת הגט כדי שלא יהיה קרוי כתב שיכול להזדייף כ"כ בסמ"ג וסמ"ק וכלבו וס' נט דמרדכי והמרדכי עצמו בפ"ב דגטין בשם התו' הגהו' בפ"ד בשם סמ"ג והתרומ' רגילין ליתן הגט במנין כ"כ בקונדריסין בשם רפ"א · כתב סמ"ק ורגילין ליתן לה בפני עדים כשרים ואפי' יהיו אותם החתומים בגט כשרים וכתוב הכי בקונדריסין ולי הדיוט נראה בטוב ליקח החתומים : ד"מ (א) וע"ל סי' ק"ל כתבתי כן ב' הפוסקים : [illegible] (כ"ה) והרמ"בם כת' בפרק א' כותבו לה בפני שנים בין אותם החתומים בין אחרים אם כשרים ע' בעדים פסולים או דרבנן כתבאר בסימן מ"ב :

קלד צריך שיבטל כל מודעא קודם שיתן הגט וכו' בערכין פ"ה אומ' משקלי עלי (דכא) תנן בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמ' רוצה אני ובגמ' א"ר ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעא פשיטא לא כריך דעשויה ומירכי מכו דתימא בטולי בטליה קמ"ל דה"כ לימא עד שיתן ומאי עד שיאמר דמבטל להו למודעי וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בהשולח ואע"פ שלא לקח בקנין כ"פ הרמ"ב בפ"ו שאין המום מודע ולא ארכא המבטל צריכין קנין וכ"ה פשוט הוא שלא נזכר בהם קנין ב כל התלמוד וכ"כ בעיטור בשם גאון וכ"כ רבי' האי ז"ל ואע"פ שאין מכירין את אונסו ואפי' אינו אנוס אמת וכו' כ"כ הרא"ש בהשולח ח"ל ובפ' חזקת הבתים מפרש דבגט נמי אין צריכים עדי להכיר אונסו דגלויי מילתא הוא ואפי' אם האונס אמת היה הפקר מ"מ הרי אומר שאינו אמן בגט וכו' הרשב"א

קכד (א) סי' הרשב"א וה"ר"ן בתשו' וכ"כ ג"כ ה"ה בשם המפרשים בפ"ו מה' גרושין וכ"כ רבי' ירוחם בח"א בשם רבי' יונה ז"ל וכתב הרמב"ן בפרק חזקת הא דאקשי' בגמ' שמעת' אי דגיטא ומתנתא גלויי מילתא בעלמא היא איכא למידק עלה ובגיטא ומתנתא למה לי מודעא דאו' קי"ל שאם אמר לשלוחו קודם שיגיע גט לידה גט שנתתי לאשתי בטל הוא בטל כדאמרי' בהשולח וה"ר"ם כתב ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אמר גט שאעשה לא יהא גט אין זה בטול דכיון דלא נאנס כלל אנן סהדי דגמר בלבו בשעה

[illegible]

שביטל המודעא קודם שיכתוב הגט ויתנו לה הרי הגט בטל א"כ מה תקנו בדבר זה שיאמרו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל גט זה הרי הם בטלים והוא אומר כן ואח"כ אומר להם לכתוב ולחתום וליתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט ליה כדי שלא יבא לבטלו ולא המוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין ע"כ והמגרש אשתו מרצונו אין כאן חשש אם לא יבטל מודעא כיון דמדעתו מגרש אינו חשוד לקלקלה בידי שמים ע"כ לשון א"א הרא"ש ז"ל ומ"מ לכתחילה טוב הוא שיבטל מודעא אפי' במגרש מרצונו והא דאינו גט כשהוא אנוס ה"ק כשאנסוהו שלא כדין אבל אנסוהו כדין כגון שהוא חייב להוציא ואינו רוצה ואנסוהו ב"ד עד שהוציא הוי גט ומצוה על כל ב"ד שבכל מקום ובכל זמן לכופו לגרש ואם מסר מודעא תחילה כדי לבטלו משמתינן ליה ואפי' אנסוהו שלא כדין שאינו גט להתירה פוסל מיהא מן הכהונה ואם אנסוהו גוים לגרש אפי' אנסוהו כדין שחייב להוציא אינו גט להתירה אלא לפוסלה לכהונה ואם אנסוהו שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו לפוסלה לכהונה אבל אם ב"ד של ישראל כופין אותו ע"י גוים ואומרים לו עשה מה שב"ד ישראל אומרים לך וכופין אותו על כך הוי גט וכתב הרמ"ה דוקא בזה הלשון אבל אם גוים כופין אותו ואומרים לו תן גט אע"פי שישראל אומר להם לכופו פסול ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל דכיון שישראל אומר להם לכופו אפילו אם הגוים אומרין ליתן גט כשר· קלה

[illegible]

תמיהני למה כתב רבינו משמתינן ליה ובגמ' לא אמרי אלא מנגדינן ליה וכ"כ הרמ"ה בפ"ו וילדע דסמ"ג והרמ"ה מנגידא כדאיתא בפ' מקום שנהגו ועוד שכתב הרא"ש הס דסלידו בגוף עליו כנסרדעי דאמרי דלא מנגיד רב אלא למאן דמקדש בביאה בשל סופרים אלך אחר המיקל ולמה רבינו פסק כמן דבריו דלא כהרא"ש הפך מנהגו גם של רבי ירוחם יש לתמוה שכתב שאע"פ שהסכימו כל הפוסקים דמנגדינן ליה ברב ולא כנסרדעי ומנהגי בתשובות הרא"ש כלל כ"ג על אחד שנדוהו ב"ד על שמסר מודעה על החליצה והסיבה יפה ויפה עשו לו ב"ד שנדוהו על שהוציא לעז על החליצה שלא כדין כדאמרינן דרב מנגיד מאן דמסר מודעא אגיטא אם הנשוי אדם שלא כדין לבטל גט ומסר מודעא ע"כ. לא הוה רב מנגיד ליה כי יפה עשה שמסר מודעא לבטל שנת כיון שאנוס היה שלא מיירי בגט מעושה כדין והלך ומסר מודעא ובשעת נתינת הגט בטל כל מודעא אותו הגט רב מנגיד משום דילמא אנוש דידע במודעא ומוציא לעז על הגט וכן בנדון זה כיון דידע שהוצרך לבטל כל המודעות שעשה לא ה"ל למסר מודעא תחלה ולא עוד אלא שהוסיף על חטאתו פשע והחזיק עצמו ושלא כתב ידו לב"ד וידע שאיפה כלל כיון שביטל כל המודעות שעשה אלא שכיון להוציא לעז על החליצה שלא כדין ויפה עשו לו ב"ד בנידוי ובסברות ובכל מה שיוכלו להחמיר עליו עכ"ל ואולי כי על תשובה זו סמך רבינו ואין משם ראיה דמשמע מינה שצריך קנס והומרא כתב כן להזיק ביד הדיינים ונידוהו אבל שורת הדין אינו חייב לרב אלא ניגוח ולא שמתא ולישנא דנהרדעי אינו חייב לא זה ולא אותו: ואפילו הכשרה שלא כדין שאינו גט לפתירה וכו' בסוף פ' המגרש (דף פח) תנן גט המעושה בגוים פסול ובישראל כשר ובגוים חובטין אותו ואומרין לו עשה מה שישראל אומר לך ובגמ' אמר רב נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול ופוסל ובגוים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפילו ריח הגט אין בו ופרש"י פסול להתירה לינשא ופוסל מן הכהונה משום ריח גט. ושלא כדין בישראל דאמרי פסול הייכו כשאמר רוצה אני וגם שביטל המודעא או לא מסרה דאי מסרה ולא ביטל אפי' כדין אינו גט כלל כמו שכתבתי בסמוך וכן בגוים למאן דאמר פסול מדרבנן כמו שיתבאר בסמוך הייכו כשאמר רוצה אני וגם ביטל המודעא או לא מסרה דאי מסרה ולא בטל גט בטל הוא אפי' בישראל. וגרסינן בגמ' (שם) מה נפשך אי גוים בני עשויי נינהו לתכשר אי לאו בני עשויי נינהו מיפסל נמי לא ליפסל אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בגוים כשר ומ"ט אמרו פסול שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד גוי ומפקעת עצמה מיד בעלה אי הכי שלא כדין נמי אפילו ריח הגט אין בו וכשר שלא כדין דישראל ולפסול אלא הא דרב משרשיא בדותא היא וטעמא מאי כדין בכדין דישראל מיחלף שלא כדין בכדין דישראל לא מיחלף ופרש"י בדותא היא דודאי לאו בני עשויי נינהו כדין דגוים גוים שעישוהו ודין תורה הוא ע"ג דלאו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתו למימר ישראל שעישוהו כדין לא פסיל והשתא גיטא מעליא הוא עכ"ל משמע דסבירא ליה דכדין דגוים מדאורייתא נמי מיפסל ולישנא דרב נחמן נמי הכי דייק דקאמר פסול ופוסל דמשמע דלית ביה שום צד גט אלא שפוסל בכהונה ולפיכך יש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ב דכדין בגוים פסול הוא ולא בטל ואפשר דס"ל דאע"ג דאמרינן הכא הא דרב משרשיא בדותא היא כיון דהוזן דבפ' חזקת פריך תלמודא ממתני' דגט המעושה ומשני הא איתמר עלה אמר רב משרשיא דבר תורה אפי' בגוים כשר וכו' ק"ל כותיה ומ"מ קשה דאמאי דאתמר הכא בדוכתה דבדותא היא אית לן למסמך טפי ואפי' איבעיא למיחש להכוא דפ' חזקה לא הוה אלא ספק מגורש ולמה כתב פסול דהייכו פסול דרבנן ואם כשא לא תנא כדין פסול הכזב באות הלכות מבואות בדבריו בפ"י ואמאי דתנן ובגוים חובטין ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך כתב הרא"ש פר"ת שאי דקאמר ובגוים חובטין אגיטו קאי אסא דקאמר ובגוים פסול לאשמועינן דאפילו בכה"ג פסול דלאו בני עשויי נינהו וסיב מזר בו ופירש בגוים כיצד יעשו שיהיה כשר חובטין אותו ואומרין לו עשה מה שישראל אומרים לך דלפניהם ולא לפני גוים הייכו כשהעישוי על פי דייני גוים אבל אם העישוי ע"פ דייני ישראל אפי' אם גוי כופהו לא מיקרי לפני גוים וכן פי' בה"ג וכן כתב עכ"ל וכ"כ התוספות והרשב"א דכיון שהגוים חובטין אותו שלא ע"פ ישראל כשר וכן משמע בירושלמי וכן פי' הרשב"ם בפ' חזקת וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מה' גירושין: מי שם אותם שכופין להוציא ונתבאר בסימן קנ"ד: בענין לשון מסירת מודעא כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות גירושין מי שאמר לשנים גט שאני כותב לאשתי בטל הוא וכתב אחר כך גט ונתנו לה בפני שלים אחרים ה"ז בטלו וזו היא מסירת המודעא על הגט וכן אם אומר לשם כל גט שיכתוב לי פלוני בטל או כל גט שאכתוב בב"ד פלוני ה"ז בטל או כל גט שאכתוב מכאן ועד עשרים שנה בטל הרי זה גט בטל עכ"ל: כתב הר"ן בריש הכותב שמה שכותבין בשטר בביטול כל מודעא אף ע"ג דכתב עד עולם לא סגי וצריך למכתב בביטול כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם דאי לא מפרשינן דעד עולם לא קאי אלא אביטול מודעי אבל לא אמודעי דמודעי ואי מסר מודעא על ביטול מודעא עדיין לא נתבטלה עכ"ל ויש ללמוד מכאן לגיטין לדעת הרא"ש אבל לדעת הרמב"ם והרשב"א אע"פ שלא ביטל מודעי דמודעי לית לן בה שכיון שביטל כל הדברים הגורמים לבטל הגט לסרמב"ם או פסל עדי להרשב"א שוב אינו צריך להזכיר מודעי דמודעי כנ"ל ד. כתוב בסמ"ג בפסולה שנהגו שכשליח שבטל הגט להוליך לאשה יכול הבעל לבטל עד שיגיע ליד האשה ואף לאחר שבטלו ק"ל כרב נחמן דאמר חוזר ומגרש בו כשירה ומפרש הם הטעם כי דבטליה לשליחותיה דשליח בגופיה מי בטיל לפי לשון התלמוד שאומר כן משמע שאין כח לבעל לבטל גוף הגט שכמו וקידושין פ' האומר בתנאים בכל הספרים בטעמו של ר"כ כי דבטליה לשליחותיה שליחותיה גט לא בטליה משמע אבל אם בטל הגט בפירוש מודה רב נחמן שבטל ונראה זו תפס הרמב"ם עיקר בפ"ו ויש לדקדק לפי זה אם מועיל ביטול מודעא שנוהגין עתה לעשות בשעת נתינה ואלא יש לחוש שמא ביטל גוף הגט ומודה רב נחמן שאינו יכול לחזור ולגרש בו וכתב הרמב"ם וז"ל שיאמר לו בעדים קודם כתיבת הגט אסור בפנינו שכל הדברים שמסרת וכו' ואע"פ אומר להם לכתוב ולחתום וליתן

לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט ליד האשה כדי שלא יבא ויבטלנו ובספר התרומה כ"כ שלאחר שאמר לסופר ולעדים כתובו וחתמו אינו יכול לבטלו אלא בפניהם כיון שהוא לפניהם לעשות מעשה אבל משמע דפסולה לפניהם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר בטלו הבעל לפניהם אז אין מועיל ביטול מודעא עכ"ל ודבריו מבוארים דלהרמב"ם משום הכי קאמר שלא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא יבא ויבטלנו כלו אם יבטלנו שוב לא יוכל לגרש בו אפילו אם יבטל המודעות דאיכא למיחש שמא ביטל גוף הגט ושוב אינו כשר לגרש בו ומטעם זה לא הזכיר הרמב"ם ביטול מודעא בשעת נתינה דבתיקון הגט להרשב"א שבסוף גיטין לסר"ן ושתי בדברי הרמב"ם ובספר התרומה כתב דבביטול דשעת נתינה סגי ומ"מ נראה דיותר עיקר הוא מביטול דשעת כתיבה וגם סמ"ג בסדר הגט לא כתב ביטול אלא בשעת נתינה גם בהגהות פ"ב כתוב ולכן ראוי לבטל מודעא בשעת נתינה ובתוספות בערכין פרק האומר משקלי עלי כתבו שנהגו העולם לבטל כל מודעי בשעת כתיבת הגט ובשעת נתינתו וכן כתוב בקונדריסין שהוא הנהיג לבטל מודעא קודם כתיבה וקודם נתינה ונראה כי דאפי' לדבריה אבל שמבטל מודעא קודם כתיבה ולא יכול אפילו עד שיגיע לידה אינו צריך לחזור ולבטל בשעת נתינה אפשר דאפי' הלא ימה מצרכי ביטול כמי בשעת נתינה גזרה אטו היכא דליכא וראשון נראה יותר: כתוב בקונדריסין וטוב להשביע הבעל בשבועה חמורה שלא ביטל הגט בשום ענין ושלא מסר שום מודעא ושלא אמר שום דבר שיגרום שום ביטול בגט וזה יעשה סמוך למסירת הגט בשעת ביטול המודעא עכ"ל ואיני יודע מה תועלת יש בשבועה זו כיון דאפי' יתברר שמסר מודעא כשיבטל עכשיו סגי מיהו לדעת הרמב"ם אם יצא בין כתיבה לנתינה שייך להשביעו שלא ביטל גוף הגט דאם איתא שביטלו אינו יכול לגרש בו וצריך לכתוב גט אחר: ואם מסר מודעא על הגט ונתנו לה ואח"כ ביטל המודעא אם לא תתגרשי בגט שנתתי לך כתבו רבינו בסימן קל"ח. כתב ה"ר מימון נשאל שנשאל על ראובן שקנס עצמו במאה זהו' לאדון העיר אם יחזיר את אשתו ולא יגרשנה ואח"כ גרשה בביטול כל מודעי והסיב לא שמריה גט מעושה אלא שהכפוהו שלא מדעתו בדבר שאינו רוצה לעשות כפוהו עד שעשה או שהפחידוהו להפסידו אם לא יגרש אבל בנדון זה שהוא חייב עצמו במה שהוא רוצה לעשות אין זו כפיה שכל זמן שהוא מגרש ברצונו מגרש ואף על פי שאין בידו להחזיר אם לא יפסיד לא הוה ליה אונס שזה רצונו היה מתחלה לגרש וברצונו הוא מגרש והקנס שפסק ברצונו עשאו לחזק עצמו לגרש ולא ה"ל אונס וגבי מוציא אשתו משום שם רע אמרינן באומר יאסרו כל פירות העולם עלי אם איני מגרשך היעלה על הדעת שיגרשנה שכאמר שהיה אנוס בעבור הקונם אין לנו לומר כן כיון שברצונו נדר כל שכן בנדון זה שכל זמן שאינו מגרש לא נתחייב בקנס לא יחזירנה ואם יגרש לא יפרע ואמרי' בפ' מי שאחזו ע"מ שתתני לי ק"ק זוז הרי זו מגורשת ונתן ופסקו שמפרש אפילו לקח כמעות בע"כ אין זה אונס שכבר נתרצה בזה כל שכן בנדון זה ומ"ש הרבותינו שנרפתים שאם נשבע ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהיה דומה לאונס שביתן ליה דמתניתין דקונס כיון שתלה נדרו בדבר אחר שאם כל פירות העולם וכו' אין בזה אונס כלל כשנירש אבל בנשבע לגרש דומה לאונס שתלה הגט בשבועתו ובנדון זה כמי תלה גיטו בדבר אחר ואין אונס ועוד אמרי' בפ"ק דכתובות דאין אונס בגיטין משמע דבכל שיתחייב ברצונו אין כאן אונס עכ"ל: ועיין בתשובת הרי"ף טבא שאכתוב בסוף סימן קנ"ד עיין ברבי ירוחם נ"כ ח"ה ח: בתשובת הרשב"א שאל ראובן בעל לאה וקרובי לאה היו בהסכמה שיגרש ראובן את לאה אשתו ונאותו זה לזה בקנס אלף דינר ושיגרש לזמן קבוע ואחר כתחר ראובן ומיאן בדבר והללו מתרין בו מגיד הקנס עד שהלך לגזבר לשתפשר עמו ולא קבל ומחמת יראתו גירש ראובן זה אלא שלא היה בקי למסור מודעא אם כדון גט זה בגט מעושה: תשובה נראה לי שגט זה מעושה ופסול כל שיודעין באונסו אף על פי שלא מסר מודעא שאין מסירת מודעא אלא היכא דשקל זוזי משום דסתמא דמילתא אגב אונסא דזוזי גמר ומקני כל שלא מסר מודעא אבל תלאוהו ויהיב לאו כלום הוא ואינו צריך מודעא כל דידעי באונסא ולייתוגי... ס גירושין דהא ליכא זוזי ואם כפאוהו בתלויה וזבין הוא זה דכיון שקיבל על עצמו מדעתו קנס אלף דינרין ובנתינת הגט הרויח ממון זה הוי כמקבל ממון דעלמא לא היא שאין זה כמקבל ממון אלא כניצול מהפסד ממון וגריע טובא מספקעת שאר וכסות כדמוכח בגמ' בגדיא דספקעת דברים אלו דמיפטר מנייהו על ידי הגט לא חשבינן להו כקבלת ממון עוד לו שאלת על כתיבת הגט שבטלו הבעל קודם שיכתבנו ואחר שכתבו מסר מודעא עליו ועל בטולו אם יבטל כל מודעא ומסר מודעות אלו בפני עידי הגט והם הלכו עמו ונתנו לה ויש אחרים שמכחישים אותם ואומרים שהם היו שם ורואו שבטל כל מודעא והפדים הראשונים שהם עידי הגט מעידים שהם היו שם בשעת מסירה ולא בטל כלל ועוד מעידים שהוא עדים שמעידים שבטל לא היו שם - תשובה נראה ודאי דלין כך וכך אילה יכולה ליגשא ולא עדיפא משנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דקיימא לן בפ"ב דכתובות לא תנשא ומ"מ אני רואה שעדים בעדים החתומים על הגט שחתמו והסכימו לעשות עולם ויותר ראוי לעגנם מן הבעל שאין לכם יתרון בזה בבעל שלשון ובאמת הדבר מבואר כתב הר"ש בר צמח בתשובה ברוך שמם שעכבו כאב מלכתא משעיר אינה כפי לגבי שבן חדא שאפי' היו חובטים לאב עד שיגרש בנו לא מיקרי עשוי שאפילו היה בנו שרחמי האב על בנו לא מיקרי עישוי ועוד שאפי' עכבו המגרש עצמו כדרך שעכבו אביו לא מיקרי עשוי כיון שלא חבשו אותו ולא הכוהו והיה הולך ובא ברצונו בתוך העיר ויחון לעיר ובלבד שלא יעתיק דירתו ועוד שכרה דירתו באותו מקום היתה דירתם עליו וכל עיקר לא היה מעתיק דירתו משם אלא כדי לעגן אותה אשה והעיכוב לא היה אלא כדי שיעמוד בנו לדין ואין זה אונס כלל וכתב עוד דאולפין שכם אונסא דמכסיס אין פוסלין בגט ראיה מדאמרינן בפ' חזקת גבי תליוהו וזבין ודילמא שאני אונסא דנפשם מאונסא דאחריני וכתב עוד שאם מי שהוא חייב בכבודו הזיקו לגרש גטו גט מפני ב' דברים

(ד) ועי' בר"ן בריש"כם סי' תפ"ג וסי' שג"ק אם מסר מודעה תחלה ואח"כ בטלו אינה לשון בולל לבטל הבטולים ; שעשה ואימתי אינן בטלין ותלוקי' בזה

(ה) וכן הוא במרדכי דף תר"ט וכן הוא בסל' גטין שלכו לקיסר' שמא מסר חודעא כיון הנותה לכתיבה אע"ג שאין מניחין אותו לילך כדברי הרמ"בם מ"מ לכתחלה עבדינן תרווייהו

(ו) ואין נוהגין בשבועה זו והלא לא הבקיןך לנאת בין כתיבה לנתינה ואף אם יצא אפשר דלא קייסי' כדע' הפ' כת"ש דס"ל דלא יוכל לבטל הגט שלא בפני העדי' והסופ'

(ז) וכן משמע נפסקי מהרא"י סי' קע"ג דאם קנס קנין לגרש אשתו הוי אונס אבל אם שעבד עצמו בקנס לגרש חייב בקנס אבל אם עשה הכל בקנין א' הכל בטל הואיל ואין הקנין חל לענין גירושין איכו חל ג"כ לענין קנס עכ"ל וע"ש וכ"כ מהרי"ק שורש ס"ג כדברי ה"ר מימון דכל שעבד עצמו בקנס לא מקרי אונס הואיל ועשה מרצון כפשו וכן הוא בתשו' הריט"בא שאכתוב בסמוך אבל ב"י כ' בי' הרשב"א בתשו' שמי שעבד עצמו בקנס לגרש וידיעי' שהוא שאינו מגרש ברצונו אלא שמתירא מפני הקנס הוי גט באונס ופסול אע"פ שלא מסר מודעא

(ח) בסדר גיטין סי' ב"ז וש"ג כתב דיש לפסול לחורם קודם הכתיבה אם נשבע או נדר לגר' שיתירו לו נדרו :

לדבר ה' בה' שלא אנסו בסבא ... אפי' אנסוהו אחרים ע"פ אביו וא"ל אל תשמע
דברי אביך הוי גט משום אנוס לשמוע דברי אביו כיון שלא היו דבריו לעכב על ר"ת
אביו כדי להסתלק מן המריבה: וכתב עוד שם יש אומר שא"ע שהוא אנסו בגופו
אינו אונסו לגרש אלא שהוא אונסו לעשות דבר אחר ומוציא מעצמו כדי להנצל מאותו אונס
מגרש מעצמו וזה אינו קרוי כפיה כיון שלא כפו אותו ממש להוציא והא דאמרינן
בירוש' פ' אלמנה ניזונת אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות וכו' שמעו שמואל שמעינו
שכופין פי' שמענו שכופין בתמיה דיוציא אחד וכופין לאחד דכופין ר"ל שכלו אותו
ממש לגרש ויוציא ר"ל שכופין אותו לפרוע כתובתה ואם מתוך כפיה זו הוצרך לגרש
יגרש וכן פי' הרמ"בן בפ' הע"פ הוכא דשמואל דאמר אין מעשין אלא לפסולות דהיינו
עישוי בגופו ממש לגרש דהיינו ליסכה דעישוי הגט וכן כמו כה דתנן גט מעושה שלא
כדין פסול דכוותה היא שמעשים אותו בגופו לגרש אבל אם עשו אותו בדברים
אחרים שהיה הדין לכופו דכן כגון פריעת כתובה דפריעת ב"ח מצוה ומכין אותו
עד שיאמר רוצה אני בדאית' בפ' הכותב ולהציל עצמו מאותו עישוי נתרצה לגרש
לא הוי גט מעושה ומי' מסתברא דה"מ כשכפוהו כדין באותם דברים אחרים כגון
הכא שהדין נותן לפרוע כתובתה ובדין כפוהו בפריעתה אבל אם כפוהו שלא כדין
בדבר אחר ומתוך אותה כפיה גירש אפשר דהוי גט מעושה בנקטי' הוכחה דלשהקים
לגלימיה הוי נ"ע עכ"ל וכתב עוד ויש אונס אחר אע"פ שהוא אונסו דאמרינן דאינו
אונס בגופו כגון שגזלה אשתו ממנו ממון ואינו רוצה להחזירו עד שיגרשנה ואינו
יכול לכופה בדין להחזירו אלי' מפסידתו להפסידו ממון ולא מסר מודעא אני
מסתפק אי ידיע מלתא דמחמת אותו עישוי גירש הוי גט מעושה וקרוב אני לומר
דכיון דלא מסר מודעא לא הוי גט מעושה ואגב אונסיה גמר ומגרש וכן נראה דעת
ר"פ שכתב שאם נתן ערבון וגירש שאין זה אונס ואע"ג דאמרי' בפ' חזקת הבית
גברא דאזיל לקדושי איתתא וכו' משמע דהמתנה דבגלויי מלתא סגי ומתבטלת
המתנה משום הוכחה לבד ואם כן ה"ה בגיטין דאונס ממון דהויא הוכחה לבטולי גיטא
הא לא מוכחא דהכא משום דמתנה טמירתא קדמה למתנה באתה הוא דסגי הוכחה והוי
כמודעא דבמתנה אפי' באנסו מתנתו מתנה אבל שלא מסר מודעא אם כן מאי אמרינן
התם דלא קנתה איסי אלא דמתנה טמירתא איכא דמוכחא מילתא דמשום אונס הוא
הויא כמודעא אבל אי לא מתנה טמירתא הויא מתנתו מתנה ה"ה באונס ממון בגט
כל שלא מסר מודעא הוי גט וזה היה נ"ל אבל קושטא דמילתא תליא ויהיב לא הויא
מתנה ואינו צריך מודעא וכתב עוד יש אונס אחר ולא מצינו דומה לו בגמ' והוא
שאנסו אחרים כדין או שלא כדין בגוף או בממון ואומרים כפי שאונס זה לא יסלקוהו
עד שיגרש שלא אפי' אותו פלוני לא היה דינו לגרש אני אומר שאין זה בכלל אונסין
אפי' הוציאו להריגה בנו שרחמיו עליו אם הוא לא יגרש אשתו וגירש להציל בנו
כיון שלא מסר מודעא אין זה גט מעושה כלל שאין העישוי אלא בגופו ועוד בעד
עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו · ומעתה נשוב לנדון שלפנינו ותמה על עצמך
היאך יקרא זה המגרש אנוס מפני שלא הרשו לאביו לצאת מאותו מקום חדא שרוצה
לעגן בנות ישראל או לגרוש עיגונן לעכבו עד שיגיעו עצומיה לפני דיינים ועוד
שאפי' היה עכוב זה שלא כדין לא מיקרי אונס כלל שאין זו חבטה ולא הכאה שתקרא
אונס ואפי' אונס ממון לא הוי כ"כ וכבר אמרנו שאין כל זה בכלל האונסין ועוד
שאפילו היה אונס כיון שלא עשו אותו בגופו ממש אלא באחרים לא הוי אונס כלל
ועוד שאפי' נעשה האונס בגופו ואחר כך נתרצה בזה ע"י פדיון אין לך הוכחה גדולה
מזה שאין כאן אונס ועוד שכיון שנבררו הדיינים כבר נסתלק אותו אונס: וכתב עוד
בתשו' בנדון שהיה דודו של המגרש בוכה שהיה קשה בעיניו הדבר וא"ל המגרש מה
כורך לבכות אני נותן בכח זה הגט ור' יצחק אמר לו מה ר"ל בכח שאמר פרש לו והשיב
רצוני לומר מאחר שאינה רוצה אותי איני רוצה אותה זה הלשון אינו גורם קלקול כלל בגט
ולא במסירתו מפני ב' דברים חדא שאפי' אמר בפני דודו הריני אנוס בגט זה ואי אפשי
בו או שאר לשונות הפוסלים בגט אפ"ה אין גט זה בטל מפני אותם הדברים כיון
שלא היו דבריו לעדים במוסר עדות אליהם דבמודעא בעינן שימסור ובעינן נמי
שיהיו שנים ושלא בפני עדים לא הויא מודעא אע"פ שהלה מודה לו שמסר מודעא
בפניו ואפי' מסר מודעא בפניו ובפני עד א' מספקא הרמב"ן בפ' חזקת וכיון שכן
צריך שתהא מסירת המודעא כמוסר דבריו לעדים אבל אם אמר דבריו לאחרים שאינם
ראוים לעדות מפני קורבה או מפני פסול אחר אע"פ ששמעוהו אחרים מספר אותם
דברים לאחרים אין זו מודעא כלל שאם היה רצונו לבטל הגט מפני אותם דברים למה
לא מסרן לאותן עדים שהיו שם וספר דרך סיפור וכיון דמודעא בעינן בפני ב' עדים
צריך שיהיו דבריו עם הב' וליכא בין מסירה לגט בכה מידי והכי מוכח ליה דגמרא
דאמרי' כאי מאן דמסר מודעא אגיטא מסתמא דבעינן שימסור דבריו לעדים שזהו לשון
מסירה דשמא משטה בדודו היה או דוחהו בדברים שאלו לא היתה דעתו מפוייסת
עליו במסירת הגט לעדיו היה אומר כן וכיון שלא מסר כן לעדים השומעים אותם
הדברים בודאי דרך שיחה בעלמא היה אומרן ולא דרך מסירת עדות · ועוד שהוא
לא אמרן מעצמו אלא אמר שראה דודו בוכה ומצטער על הגירושין ולפייסו אמר
כן אדרבא נראה שהיה חפץ בגירושין כיון שהוא היה משתדל לפייסו וכל המחברים
כתבו בכאן מסירת מודעא שצריך שיאמר כן לעדים ונראה דאע"ג דרבא דס"ל דגלויי
דעתא בגיטא מילתא היא מודה הכא דאפילו גלוי דעתא לא הוי דלא אשכחן ליה
דאמר גילוי דעתא מלתא היא אלא כשאמר אותן דברים לשליח כי ההיא דגיתל בר
רעילאי א"ל כששולח ובטל הגט בפני עדים אינו שומעין אותו אלא שיודע בודאי
מגילוי דעתו שהוא מבטל אותו כגון ההיא דאותיבו קרי באודנייכו וקא רהיט
אבתרייהו וס"ל לרבא דכיון שגם העדים עצמם היה מגלה דעתו בטל גיטא אגלוי
דעתו וכן נמי ההיא דמתני לא נסיב ר"ח אדר לכוי גיטא אבל ר"ח דניסן אמרי
שהרי עם עדיו היה מדבר אבל דברים שאמר לאחרים כגון זה שהיה מדבר עם דודו אע"פ
ששומעים דבריו כיון שלא היה דברו עמהם אפי' גלויי דעתא לא הוי וה"ה לדידן דקי"ל
כנחמני דגלויי דעתא לאו מלתא היא שאין כאן בית מיחוש ששני שאפי' אמר כן לעדים
לא הוי בטול גיטא מפני אותן דברים שה"ר יצחק א"ל פרש דבריך מה ר"ל בכח אני נותן
זה הגט והשיב ר"ל מאחר שהיא אינה רוצה אותי אני איני רוצה אותה ופי' ענין זה

היא שזה הלשון הוא סתום שאפש' שיהיה רצונו בכח אני נותן אותו ולפי שאני אנוס
בו ואין דעתי נכון בכתיבתי ולא נתרציתי כלל אלא בכח יתנו ולפי זה המשמעות
היה הגט בטל ואפש' ג"כ שיהיה רצונו הוכח הוא עלי לצאת ידי שמים מכיון שא"א
להשקיט הזיות בינינו לגרש כי כן ראוי לכל בעל ברית שלא לעגן בנות ישראל א"כ
לצאת ידי הבריות שהם אומרים ... ופייסוני לגרש ... הדבר אם לא אגמור
בדבורי או כיוצא בזה ולפי זה המשמעות אין הגט בטל ולפי שהיה הלשון סתום רצה
ה"ר יצחק שיפרש לו כונתו ופירש לטוב שבלשונו לקיים הגט וכיון שהוא מגלה דעתו
במה שאמר שאינו רוצה בביטול הגט אלא בקיומו לא נתבטל הגט כלל וכעין
ראיה לזה דתנן בפ"ב דנדרים סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל וכו' וכיון שכן הרי
הוא נאמן במה שפירש אותו דבור שר"ל שאם היא אינה רוצה אותו שהוא ג"כ אינו
רוצה אותה והרי הן כבעל שתל והבעל כהרין ועוד שאפי' בלא פי' אין במשמע דבריו
מסירת מודעא שלא אמר אלא לשון שמשמעו לענין גלוי הדעת שאילו חפץ בה מבלי לא
הזכיר בגט שום בטול אלא שמספר שמתוך דבריו יראה גלמר ... וכיון שלא אמר כן
בפי' הוי גלוי דעת בעלמא ולאו מלתא היא וגדולה מזו אמרו שאפי' היה במשמע
דבריו מסירת מודעא ממש כיון שחזר בו ופירש על ענין אחר שאין משמעו מודעא
מהני מדין ביטול מודעא והפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שאין אנו צריכין לזה
עכ"ל · והרי"ם בתשובה סי' קכ"ז כתב ומסרי' בדבר מודעא בכמה חילוקים עליו·
ומ"ש שאפי' הוציאו בנו להריגה אם לא יגרש אין זה גט מעושה מכני עליו שאיך
יעלה על הדעת שממון יהא חמור מחיי בנו · ע"כ מהר"י קולון שורש ס"ג על דבר
הגט שמתחלה אמר בטל ולבסוף ... וגירש בביטול מודעא לפי דעתי באתי למחלוקת
שני גדולי הדור בימינו שעברו וכו' ששאלו מאתם לעשות או נשוב מתיר מאותו
אונס ולאחר מבקש ממנו לעשות אותו מעצמו אם עליו אנס אותו מכחו מאן
לימא דלא חשיב אונס כיון שבידו לחזור ולאנס אותו כדתחלה אבל שכן באיסור א"א
החמור ואתה שמעתי שיצא הדבר בבית ע"פ רוב חכמי אשכנז אשר היו בימים ההם
ובאולי לא היה מעשה בזה ממש כי אני בעניותי לא ראיתי לשום ריבעא ראיה ברורה
שיוכלו לסמוך עליה על מעשה כזה להתיר איסור כזה וזה שהתיר בודאי שלבו גס
בהוראה מאד: כתב ע"ש אם הוא השליש ממון ביד שליש לבך ואין השליש רוצה
ליתן לו המעות עד שיגרש לא מיקרי אונס דלא מיקרי אונס אלא הכא לאו מחמת
אחרי' אלא כשכפיה הוא האונס עליו: וכתב עוד אשר שאלת היכא שאנסו לאחד
ליתן גט והיה מאותה שאין כופין להוציא אא"כ נתפייס ליתן גט אם מחמת ממון
אם מחמת יראה ומכירין אנו שמגרש לאנסו במה יודע שנסתלק האונס נ"ל דודאי
עומד הוא בחזקתו הראשונה עד שיתברר לנו שנשתנה הענין כלום שאין ביד האנס
לאנסו כבתחלה דאז אין לתלות כלום מחמת אונס הראשון ע"ה כיון שנשתנה ...
חשוב כדברים שבלב אם באנו לתלות שעוד יירא פן אנסו פעם אחר כיון ...
ראשונה הלכה לה ואף ע"ג דאפשר לומר שעדיין יש כח ביד האנס לאנסו מ"מ ...
שתשש כחו בקצת אין לנו לבדות מלבנו אונס אחר כדי לבטל המעשה הנעשה בפנינו
דחשיב כדברים שבלב: וכתב ע"ש ואשר דקדקת מלשון רבינו משה בענין כפיית
המומרים לגרש לפי הנ"לעד יפה דקדקת ולכאורה אין תקנה לאותו מומר לפי
דבריו ואולי דהכ"נ סבר רבינו משה דמפקעינהו רבנן לקידושי מיניה ע"י גט זה
שנותן המומר בכפיה דמשנ' טיגונה חשו רבנן טובא עכ"ל ובסוף ה"א כתבו הגהות
מיי' בשם הר"מ דעובר על דת ואפי' מומר אין כופין אותו להוציא דהא למיתב טן
דו אלא אם עבר על חרם שהוא כלפי דידה כגון שקיבל עליו בחרם שלא להכותה
או שלא להקניטה וכה"ג ועוד כופין אותו ... אין מעשין אלא לפסולות
וכו' משם ראיה שאין כופין שלא במקום שאמרינן כופין להדיא אבל אומרין לו חכמים
חייבוך להוציא ואם תעבור יקראוך עבריין סמ"ג עכ"ל: (ע"ה) ונפ"ל הכל גיריסין ...
כתי' אותן מומדי' ואותן שכופין להוצי' בפרק המדיר מותר להכריח ע"י גוי' עד שיתרצו ליתן גט כדררי דייני
ישראל וצריכין לכסוף שיאמר רוצה אני : ובת"ס כתב מומר מכריחין אותו ע"י גוים
לעשות מה שיאמרו ישראל: י כתב מהרי"ק בשורש ק"כ על יבם המסרב לחלוץ
איני רואה שיהא בידינו לכופו אלא ע"ד שכתב בסמ"ק לגזור חרם לבדל ממנו
עד שיחלוץ דהכ"הג הרי אפי' לדברי האומרים דאין כופין לחלוץ נראה לדבר שהרי
ידוע הוא שר"ת שפליג בדבר ולאסור לכוף הבעל לגרש בטענת מאיס עלי כתב בל
שמעם בטענת זו טועה גמור ומרבה ממזרים בישראל ואפ"ה בתשובה אשר שם האריך
לאסור הכפיה בטענה זו כתב וז"ל אך כל רבותיו שוו כדבר ת"א וגזרו באלה חמורה על כל
איש ואשה שלא יהיו רשאין לדבר עמו ולישא וליתן ולהרויחו ולהאכילו ולהשקותו וללותו
ולבקרו בחליו ועוד יוסיפו חומר ברכות על כל אדם אם לא יגרש אותו שאינה את
היל"ד ... זה אין כפיה עליו שאם ירצה ימצא לו מקום ושם לא ילך בגופו מתוך
נידויו זה ... אמנו כתפרו מעליו עכ"ל הרי לך בהדיא דאפי' טוענת מאיס עלי דס"ל אין
כופין וחשיב גט המעושה שלא כדין לפי דבריו אפ"ה כתב שיכולין לגזור ולהבדל ממנו
ולהרחיקו בכל מיני ריחוק שאין זה קרוי כפיה כ"ש וכ"ש בנדון שלנו ... דס"ל
אפי' לדברי האומרים שאין כופין לחלוץ עכ"ל· כתב הר"ן בתשובה עמדתי על ענייני ערעור
שעירער הבעל על שליחות הגט וראיתי שערעור ואמר שביטל שליחות הגט במקומות
רבים אך לא הוכיח דבריו בעדים אלא בשטר וכיוצא בזה ודבר ברור שאין לחוש לדבריו
וערעורו בטל מדאמרי' בפ' חזקת אמרי נהרדעי כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן
באונסיה דפלניא לאו מודעא הוא ופרכינן מודעא מאי אלימא דגיטא ומתנות גלויי
מלתא בעלמא היא כלומר אכן שסהדי ודאי קושטא קאמר לכי מי הכריחו לגרש ולמסור
מודעא אי לא כיוונא לבר לא יגרש אלא ודאי קושטא קאמר ל' דוקא הוא דגלויי מלתא
בעלמא אכן שסהדי דאנים וא"ת דמה לו לשקר הא לאו הכי לא מהימנינן ליה והא ודאי
לאחר כתיבת הגט ליכא מיגו גלויי מלתא בעלמא היא שהרי אין הדבר בידו וכיון שכן
הדבר ברור שאין לו כאמנה על מודעתו ולא על ביטולו כל היכא דלא ידעינן ביה ועוד
ראיה מדאמרי' בירו' דגטין ומה לומר שמא חתמו בעדים פסולים מינו עשוי לקלקל בידי
שמים דב"ד הוא חשוד לקלקל שמתוך ששם בא ונרצה ערער ... ובטל אף הוא
מאחתימו בעדים כשרים ואם איתא שלא נתינת הגט הבעל יכול לערער כלו ונימצא
ליתן

(ט) ציי' כנה התשו' ונה"ג מרדכי דגיטין דף תרי"ז
(י) כב"י לקמן סי' קמ"א בשם תרפ"ט על אחר שמסר מודעא בשליח קבלה ואמר כל הגט שאתן ביד השליח קבלה יהא בטל וכהוא לכתוב ביטול כל מודעא בשם תשו' אלו מסר זה מודעא על שליחותו ואמר כל שמוסרים ליד שליח קבלה הריני מבטל אותו שליחו' או אותו נתינה בבירור לא יועיל ביטול מודעא אא"כ שהרי מסר מודעא על השליחו' לא על הגט אבל זה שאומר שמסר מודעא על הגט אמר ליד השליח כל מודעא שמסר לבטל הגט הכ' בטל שהרי בטל כל מודעי שמסר בביטולו של הגט וביטול הגט תולה בשליחות עכ"ל :

קלה העדים שנותנין הגט לפניה צריכין לקרותו קודם נתינה ולאחריה ואם קראוהו אחר הנתינה ולא לפניה הוי גט ותנשא לכתחילה. לא קראוהו כלל ונאבד והוא אומר שלא היה גט מה שנתן לה אלא שטר בעלמא לא תנשא ופסולה לכהונה ואם נישאת לא תצא (הרמ"בם כתב אפי' אומר הבעל גט כשר היה הרי זו ספק מגורשת) קראוהו ונתנוהו לבעל והכניסו לכיס ואירע לכתחלה צריך לקרותו פעם שנית קודם שיתנהו לה. לא קראוהו ונתנו לה והוא אומר שהחליפו ונתן לה שטר אחר או גט אחר הרי זו מגורשת ותנשא לכתחלה כיון שקראוהו פעם אחת. ואם הגט בידו ומראה אותו נאמן כל זמן שלא נשאת כדלקמן. נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטך או שלא בדקו הנייר במי נדא לראות אם היה שום דבר כתוב בו או אם יבדקו ותפלוט הכתיבה הרי זו ספק מגורשת. ואם יבדקוהו ולא תפלוט הכתיבה אין כאן חשש גירושין (כתב הרמ"ה ואם נשרף או נאבד קודם בדיקה אין חוששין כלל ושריא אף לכהונה) זרק לה כתב בפני עדים בין החביות ואמר לה ה"ז גיטך ובקשוהו ומצאו מזוזה או

או שטר אחר אין חוששין לגירושין שזה ודאי שנמצא הוא שזרק ודוקא שלא קראוהו אבל אם לאחר שקראוהו שהיה גט וחזר הבעל ולקחו מידם וזרקו ונמצא מזוזה הוי ספק מגורשת נמצאו ב' או ג' מזוזות חוששין שמא גט שזרק גררוהו עכברים והרי זו ספק מגורשת

קלו נותן לה גט הוא או שלוחו לידה או ליד שלוחה ואומר כשעה שנותנו לה הרי את מגורשת ממני בגט זה והותרת לכל אדם או הרי את משולחת ממני ואם שלוחו נותנו לה אומר הרי את מגורשת מפלוני בעלך וצריך שתדע כשעה שמקבלת גיטה שהוא גיטה ושהיא מקבלת אותו להתגרש בו אבל אם נותנו לה בחזקת שהוא שטר חוב אינה מגורשת אא"כ יאמר לה אח"כ ה"ז גיטיך או שיודיענו [illegible] כדלקמן נתנו לה בשתיקה והיה מדבר עמה על עסקי גיטה והיו עדיין עסוקים באותו ענין הוי גט ואם לאו אינו גט ואם אמר לה איני אישך איני בעלך אינו גט אפילו לפסלה לכהונה אפי' היה מדבר עמה על עסקי גיטה דכתיב ושלחה ולא שישלח את עצמו אבל אמר לה הרי את לעצמך ה"ז גט אבל אמר לה הרי את בת חורין לא אמר כלום ואם יש אחר בעיר ששמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו אינו יכול לגרש אלא בפני האחר שמא יכתוב גט ויתננו לאשת האחר ששמו כשמו ויאסרנה

ויאסרנה על בעלה אין מגרשין בשבת ואם השעה צריכה לכך כגון שכיב מרע שתקף עליו החולי ורוצה לגרש כדי שלא תזקק ליבום אם הגט ברשותו יתן לה הרשות ותזכה בו ובגט שבתוכו אבל לא יטלטל הגט ליתנו לה מפני שהוא מוקצה ואם אי אפשר בלא טלטול כגון שאין הגט מונח ברשותו יטלנו בידו ויתננו לה שלא העמידו דבריהם במקום שכיב מרע :

קלז צריך שיתירנה היתר גמור שתהא מותרת לכל אדם אבל אם אמר לה הרי את מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם חוץ מפלוני שתהיה אסורה לו או שאומר אלא לפלוני אינו גט ויטלנו ממנו ויחזור ויתננו לה ויתירנה לכל אדם אבל אם אמר לה ע"מ הרי הוא כשאר תנאי גט והגט גט והיא תקיים התנאי בין א"ל ע"מ שלא תנשאי לו או ע"מ שלא תבעלי לו או ע"מ שלא תהיה מותרת לו והרמ"ה כתב ע"מ שלא תהיה מותרת לפלוני לא הוי גט ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל היה אותו פלוני שהוציא מכלל גט אסור לבא עליה משום ערוה כגון שהוא אביה או אחיה לא הוי שיור והגט גט כיון דבלאו הכי לא תפשי בה קדושין אבל אם שייר מי שתופשין לו בה קדושין אפי' בעבירה כגון חייבי לאוין הוי שיור התירה לכל חוץ מפלוני והוא קטן הוי שיור ואינו גט ולדברי ר"ת הוי ספק מגורשת שייר בעל אחות מבעיא אי הוי שיור כיון שראויה לו אחרי מות אחותה או ששייר מי שעתיד עדיין לילד או שאמר לה חוץ מזנותיך פירוש שתהיה מותרת לינשא אבל בזנות תהיה באיסור א"א או שתהיה מותרת לכל מי שיבא עליך כדרך כל הארץ אבל שלא כדרך הרי את באיסור א"א או שתהיה מותרת להתקדש בכסף אבל לענין שטר וביאה תהיה באיסור א"א או שאמר לה תהא מותרת לכל אלא שישאר לי רשות עליך להפר נדריך וליורשך בכולהו מבעיא ולא אפשיטו הויא ספק מגורשת א"ל הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה כששמה לה הגט לראובן ושמעון מבעיא אם נאמר שחזר ממה ששייר ומתירה אף לראובן ושמעון או נאמר שלא רצה להתירה אלא לראובן ושמעון או אם

עניין דין לגט ושום אחד מהפוסקים לא חילק להקפיד בכך (וע"ל סי' קכ"ג) · כתבו התוס' בר"פ כל הגט דאין עידי מסירה צריכין להכיר שזו היא אשתו כיון שמכירין שמו ושמה כתובים בגט וגבי הבא לפני ב"ד להתירה ליכנס שיילי בית דין לעידי מסירה אם היו שם שני יוסף בן שמעון :

קלז צריך שיתירנה היתר גמור וכו' אבל אם אמר לה הרי את מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם חוץ מפלוני וכו' בר"פ בתרא דגטין (דף פב) המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרים כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ובעי בגמ' לקמן מאן תנא כלומר דצריך ליטלו הימנו ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ר"ש בא היא היא דתניא ר"ש בא כיצד יעשה יטלנו ממנו ויתננו לה ויאמר לה ה"ז גיטיך כלו' דבאמר לה כנסי ש"ח ס לגר' דבאומר לה בתר הכי הא גיטיך סגי ורש"בא פליג ואמר דלא סגי עד שיטלנו ממנה וכו' כדאית בפירק ובסס"ק ל"כ הרס"ת מתני' סתם בוותי' ואמר חזקיה דמתני' דהכא כר"ש בא אתיא ולדידיה מסתמא לא הלכתא כסתם מתני' דהכא דמדאמר ר"ש בא היא מסתמא דהלכתא מפיק לה ר' יוחנן אמר אפי' תימא רבנן היא דאמרי הכא הואיל וקנאתו ליפסל בזמן הכהונה לענין הלכה כתב הר"ן ופרש"י דר' יוחנן בחיי חזקיה רבו נחלק עליו ולפ"ז אפשר דלא ק"ל כסתם מתני' לפי שאין הלכה כתלמיד במקום הרב אבל לדעת ר"י לאו פטיר חזקיה נחלק עליו ולפי זה הלכה כר' יוחנן וכן דעת הרס"בא וכתבו הרס"בא והר"ן שכן דעת הרי"ף שכתב משנתינו כצורתה וגם הר"אש שהלך בדרכו וכתב משנתינו כצורתה משמע דסבי כוותי' ה"ל וכן דעת הרמ"בם בפ"ח מהלכות גירושין וכן דעת רש"י שכתב בפירק מתני' דאמ"ל לה כנסי ש"ח זה וכן אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך ואפי' לאחר שבא ליד ואמר לה דוקא קתני שיאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואע"ג דבעלמא בהא גיטיך סתמא סגי הכא שאני דכיון דמעיקרא אמר בסר אלא לפלוני אי אמר בתר הכי הא גיטיך סתמא לא מבטל מאי דאמר מעיקרא בפרישות וכן דעת הרמ"בם ... אם נטלו ממנה וחזר ונתנו לה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם או הרי זו ... מגורשת אלא אדם ... דמתני' ליתא בעלמא וקטני לאו דוקא ... דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר ... מודו ליה מידי דהוה אבל תנאי דעלמא או דילמא ע"מ הוא וכיון ... לכן דהא שייר בגט ... כל ... הרי"ף והר"אש והטור ... סוף ... וכן חון סוף ... סהוא דעת הטור וכן דעת הרמ"בם ... אחרי אומרים דלא מסקינן בפסקא דבע"מ ... מספקא לי פליגי כמי בע"מ ורואים לדבריהם ... שלא פטירתו של ר' אליעזר ככנסו ד' זקנים להשיב על דבריו וכו' ולפיכך סדר גרא סהמי ולו דאפי' בע"מ לא מודו רבנן לר"א ומידי ספיקא מיהא לא נפיק עכ"ל והזכיר סברא זו דבי ירוחם בא"ח והרס"בא כתב סברא זו בשם הרמ"בן ז"ל · וכתבו התוס' אבל בע"מ מודו ליה לאוסרה היה נראה דדוקא בע"מ שלא תנשאי מודו דלא הוי שיור משום דסותר אבל בזנות אבל בע"מ שלא תבעלי ושלא תנשאי הוי שיור כמו חוץ ותימה כתבו לר"י דאפי' בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי מודו רבנן דלא הוי שיורא דכיון דאין אוסרה אלא בלשון תנאי הוי כאלו הותרה לכל וכן דעת הר"אש והר"ן ז"ל ורש"י כתב אבל בע"מ מודו ליה דגט לא שייר שהרי התירה במשיר הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא · ורבי ירוחם תפס דבריו כפשטן שלא הזכיר אלא ע"מ שלא תנשאי כלומר אבל ע"מ שלא תבעלי הוי שיור הכך כתב בא"ח דע"מ שלא תבעלי לפלוני איכו גט לדעת רש"י אבל הר"ן כתב דרש"י לישנא דברייתא נקט אבל אה"נ דאפי' ע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי אמרי' דמודו לר' אליעזר וגם הרמב"ם בפ"ח כתב ג"כ ע"מ שלא תנשאי ואפשר לומר דלישנא דברייתא נקט אבל ה"ה לע"מ שלא תבעלי וכמו שכתב הר"ן לדעת רש"י מיהו כתבי התוס' בריש המגרש גבי הא דתני' ר' אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש דבע"מ שלא תבעלי לפלו' לא תנסב לכתחלה דחיישי שמא יבא עליה באונס אבל בע"מ שלא תנשאי ליכא למיחש הכי אבל בע"כ דליסוא לוי אפשר בעל כרחה וכתבו רבי' בסי' קמ"ג · ומדברי ר"ח שהזכיר הרס"בא משמע דאפי' בע"מ שלא תנשאי לא תנשא עד שימות אותו פלוני שכתב וז"ל ואסיקנא דאין פליגי אבל ע"מ מתנאים הוי ולכשימות זה שנאסר עליו הרי היא מותרת לכל אדם הרי נתקיים התנאי עכ"ל משמע דקודם שימות זה אינה מותרת לכל אדם ע"כ: כתב הרמ"בם בפ"ח דכי אמרינן בע"מ שלא תנשאי לפלוני דכשר היינו בקובע זמן שאומר ע"מ שלא תנשאי לפלו' עד חמשה שנים אבל אם אמר לה סתם ע"מ שלא תנשאי לפלו'

איכו גט וכתב ה"ה שיש חולקין עליו ומתירים אפי' באומר סתם ע"מ שלא תנשאי לפלוני ונתבאר בדברי רבי' סי' קמ"ג : היה אותו פלו' ששוציא מכלל הגט אסור לבא עליה וכו' משנה שם (דף פב) הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולנכרי ולכל מי שאין עליו קידושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' ולכל מי שיש עליו קידושין אפי' בעבירה פסול והיינו לומר דאיכו גט כיון דהוי שיור ואיכו כריתות וכ"כ הרמ"בם בפ"ח · התירה לכל חוץ מפלוני וכו' שם בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקדושי אביה מאי הא תניא ויכאה והיתה אלא אתיא לכלל הויה ה"כ אתיא לכלל הויה כך היא גירסת הספרים ולפי זה בעיין איפשיטא וכן גורס הר"אש וכן נראה מדברי הרמ"בם בפ"ח וכתב הרס"בא אבל ר"ח נראה שאינו גורס בסא תניתוה דהאי כמי סלקא בתיקו : שייר בעל אחותה וכו' כל הני בעיי דלא איפסיטו הס בהמגרש : אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וכו' הס בריש המגרש (דף פב) בעי אביי הרי את מותר' לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר וא"ל לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר הרא או דילמא מאי דאסר הרא ומאי דסרי אסר הת"ל מאי דאסר הרא לראובן מהו לראובן וה"ה לשמעון והאי דקאמר לראובן מהו דפתח ביה או דילמא לראובן דוקא הת"ל לראובן דוקא לשמעון מהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקא לשמעון משום דסליק מיניה או דילמא לשמעון דוקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דילמא אף אעלמא קאי תיקו ופרש"י אף לשמעון מהו א"ל חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מהו את"ל היכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי כתירה לשניהם דהאי אף אראובן קאי וא"פ שלא הזכיר שמו או דילמא אף אעלמא קאי וכתב הר"ן ויש מי שאומר דנקטינן בכל הני בעיי לחומרא בכל תיקו דאיסורא אבל הר"ס במז"ל פוסק בפ"ח דמאי דאתמר ביה את"ל בכולו איפשיט בהדיא וכן דרכו בכל מקום ובתרי בעיי בתראי פוסק שהיא ספק מגורשת וכתבו התוספות דכי היכי דמבעיא לרב אשי באומר אף לשמעון הכי כמי מיבעיא ליה באומר אף לראובן ולא הזכיר שמעון והדין חזר ואמר לה הרי את מותרת לראובן ושמעון שכתב הרמ"בם הרי זו מגורשת כתב ה"ה פי' כגון שחזר ונטלו הימנה ונתנו לה ואמר לה הרי את מותרת לראובן ושמעון ויתבאר למטה שכל שהתנה בשעת נתינה צריך לחזור וליטלו הימנה וכבר נתבאר זה ברא"ש סי' ה · והר"אש בתשובה כלל ל"ה סימן ה' הביא דבעא אביי הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מיירי דחזר ואמר קודם מסירת הגט לידה דאי אחר מסירת הגט מאי קאמר או דילמא מאי דהרא אסר כיון דכבר בא הגט לידה לאו כל כמיניה לאסור למי שהתירה כבר עכ"ל · אמר הרי זה גיטיך והרי את מגורשת ממני היום וכו' ג"ז הס בריש המגרש (דף פג) בעיא דרבא ופשט רב נחמן דכיון דפסקה פסקה כלומר כיון דפסקה מיניה היום לגמרי אבל כל אדם פסקה לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הילכך אין תנאי זה כלום · והר"אש כתב בעיא ופשיטותא דידה אבל הרי"ף השמיטה והרמ"בם כתב בהדיא בפ"ח שאינה מגורשת וכתבו הר"ן והרב המגיד שהוא מדאמרי' בפ' הכז"ג גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם אתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן והם מפרשים לאפוקי מדבעא מיניה וכו' לומר שאין אומרים כיון דפסקא פסקא אלא שאינה מגורשת כל זמן שא"ל בפירוש ולמחר את אשתי הילכך מן השתקנה צריך לומר ולעלם ומיהו מדינא שתמו כמפרש לעלם דמי ודעת רש"י כדעת הר"אש דקיימא לן כפשיטותא דרב נחמן שכתב דאף על גב דפשטינן כיון דפסקא פסקא אפילו הכי תיקן דלא נעביד הכי שלא לסוכיא לעז על הגט וכן דעת הרס"בא שכתב וז"ל ואפשר לפרש כמי דהא דאמרינן אתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן כלומר לכך הוצרך לתקן כך כדי שלא יוציאו לעז על הגט לומר שאינה מגורשת אלא ליום אחד ומיהו קיימא לן כרב נחמן דכיון דפסקא פסקא ובמקום יבם חולצת ולא מתייבמת ואפשר כמי דאפילו אם כשאת לא תצא דמשום גזירה לא מפקינן לה כדאמרינן לסמוך והרמ"בם שכתב דאינה מגורשת כלל לא נראו דבריו עכ"ל והר"ן כתב גם כן שאינו מחוור דעת הרי"ף והרמ"בם דמידי ספק מגורשת מיהא לא נפקא דהא בעיא לא מיפשטא לרב דתקין לעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן שהיה סייך למימר לאפוקי גם ה"ה כתב ויש מי שפסק שהיא ספק מגורשת וכן ראוי להחמיר בכל דבר שבערוה עכ"ל :

(נ) כת' תלמידי אגודה פ' כל הגט דנוהגין ליתן גט בחצר בית הכנסת כדי שירא' כל העולם אם יש שם יוסף ב"ש אחר יבא ויראה עכ"ל כ' בסדר גיטין · כ"ט ב' יוסף ב"ש' הקרים בעיר א' אע"פ שאין שמו' כשותיהן שוין א"ס צרי' לכתו' כנוייהן או שם אבי אביהן לסי' עכ"ל וכתב בפסקי מהרא"י סי' ו' דאם א' מהן כהן אע"פ שישרא' הוא המגרש ואינו ניכר בגט א"צ לכתוב יותר דזה הוי סי' וע"ש

קלז (א) וכתב המרדכי ריש המגרש ב' רב נטרונאי גאון המקנא לאשתו ורוצה לגרשה והוא חושד אותה בשום אדם כיצד יעשה א"ס תמנא לומר יאמר לה ע"מ שלא תעבו' וכתנא גט בטל ובניה ממזרים אלא אומר לב"ד והם מוחים בידיהם שלא ישא זה את זה לעולם והוא יגרשה בלא תנאי עכ"ל :

אם חזר ואמ' בשעת מסירה לראובן ולא הזכי' שמעון או לשמעון ולא הזכיר ראובן או אם אמר אף לשמעון בכולהו מבעיא אי הוי שיו' גלא אפשיטא והויא ספק מגורשת והרמ"בם כתב דלראובן ושמעון ודאי הוי גירושין לראובן אינה מגורש' לשמעון או שאמ' אף לשמעון הוי ספק מגורשת אמר לה ה"ז גיטך והרי את מגורשת ממני היום ולמח' את אשתי כתב הרמ"בם שאינה מגורשת וא"א הרא"ש ז"ל כתב שהיא מגורשת:

קלח אף ע"ג דכתי' וכת' לה ספר כריתו' ונתן בידה אינו דומה נתינת הבעל לקבל' האשה דנתינתו צרי' שתהא מידו ממש או מיד שלוחו אבל קבלה אינ' צריכ' שתקבלנו בידה ממש אלא לרשות' מדלא כתי' ונתן לה אלא בידה דרשינן לרשותה כיצד אמר לה טול גיטך מעל גבי קרקע אינו כלום אפי' היה מונח על גבי ידו והיא קרוב' אליו לקחתו משם אינו גט כיון שלא סייע בנטילתו או אפי' היה ידו סגור' והגט בתוכה ופתח הוא ידו ולקחתו מתוכה שסייע בנטילתו אפ"ה אינו גט כיון שלא קירב הגט אליה אבל אם אוחז הגט בראשו האחד ומושיטו לה והיא לקחה אותו בראשו השני הוי גט וכן אם הגט תחוב לו תחת חגורתו על מתניו וצמצם מתניו ונתחלחלו והטה עצמו לצדה ונטלתו קרינן ביה שפיר נתן אבל אם צמצם מתניו ולא הטה עצמו אליה או שהטה עצמו ולא צמצם מתניו לא הוי נתינה והרמ"בם כת' בזה שהוא גט וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא ראשונה נתן הגט לידה ונשאר החוט שהוא קשור עדיין בידו אם הקשר אמיץ עד שיכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת · ואם הקשר אמיץ שהיה יכול לנתקו ולהביאו אצלו אילו לא קפצה ידה אלא מחמת שקפצה ידה אינו יכול לנתקו ולהביאו אצלו בזה כת' ר"ת דלא הוי נתינה כיון שגמר הנתינה היתה מכח שקפצה ידה ור"י כתב דהוי שפיר נתינה כיון שהתחיל בנתינה וא"א הר"אש ז"ל הסכי' לדעת ר"ת נתנו לה כשהיא ישנה ונגערה והנה הוא בידה אומר לה הרי זה גיטך ואין צריך לחזור וליטלו ממנה וליתנו לה אבל אם לא אמ' הרי זה גיטך אפי' אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה אינו כלום כיון שהיא היתה ישנה וכן אם נפל מידה בעורה ישנה אע"פ שחזרה ולקחתו אינו גט עד שיחזור ויתננו לה

לה ויאמר לה הרי זה גיטיך. כתב הר"מ ה"ה אם מסר מודעא על הגט ונתנו לה ואח"כ בטל המודעא מרצונו ואמר לה תתגרשי בגט שנתתי לך כבר אין צריך לחזור וליטלו ממנה כיון שמכח נתינת הבעל באה לידה אע"ג דמעיקרא לא הוה ברעתו ליתנו לה כתורת גרושין. אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי ואמר לה בשעה שמסרו לה כנסי שטר חוב זה ה"ז גט אע"פ שלא אמר ה"ז גיטך ולא אמרינן שבטלו אח"כ שהרי הודיע לעדים שנותנו לה בתורת גירושין ולא אמר כן אלא מפני הבושה או שהיה ירא שלא תקבלנו וכו'. הרמ"ה דוקא שלא אמר להו לעדים מעיקרא קמה אבל אמר להו מעיקרא ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שטר חוב זה ש"מ לית ליה כיסופא וא"כ למה אמר כנסי שטר חוב ש"מ בטולי בטליה וכל כי ה"ג עבדינן לחומרא וצריכה ממנו גט שני ואם קבלה קידושין מאחר צריכה גט מזה ומזה ואם מת אע"פ שלא נתן לה גט אחר פסלה מן הכהונה ע"כ. אבל אם לא אמר תחלה ראו גט זה שאני נותן לה ואמר לה כנסי שטר חוב זה צריך שיאמר לה ה"ז גיטך אבל אין צריך ליטלו ממנה וליתנו לה. וכ' הר"מ מה הוקשה באמר כנסי דמשמע לשם פקדון בעלמא אבל אם אמר לה מעיקרא זכי בשטר חוב זה מגו דקנת ליה בנתינה קמייתא לצור על פי צלוחיתו אע"ג דאמר לה בתר הכי ה"ז גיטך לית לה תקנתא עד שיטלנו ממנו ויחזור ויתננו לה:

קלט

קבלתה כיצד זרק לה הגט בחצרה בין שהוא קנוי לה או שאול או מושכר הרי זו מגורשת בד"א שהיא עומדת בחצרה והוא משתמר לדעתה אבל אם אינה עומדת שם אע"פ שהוא משתמר לדעתה אינה מגורשת. כתב הר"מ ה"ה אם נתן הגט בחצרה ואח"כ באה שם ואמר לה ה"ז גיטך אע"פ שעדיין הגט שם אינה מגורשת עד שתטלנו משם או עד שיטלנו משם ויתננו לה להתגרש בו דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכה וכן בגיטה וחצירה באין כאחד בעינן שעומדת בצד החצר בשעת נתינה ואע"ג דאזלה בתר הכי והדר אתיא ואקניה החצר בתר דאתיא ואמר לה ה"ז גיטיך מגורשת

כיון

ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וכן מסתבר דמה שנתן בידה בשעה שהיא ישינה אינה נתינה כיון שנפל מידה בשעה שנעורה עכ"ל. כתב הר"מ ה"ה אם מסר מודעא על הגט וכו' כלומר כשם שנתן בידה והיא ישנה אינו צריך לחזור וליטלו ממנו כך הדין במוסר מודעא וכולי. ודברי הר"מ הם במוסר מודעא קודם כתיבת הגט הגט עצמו בטל ואינו יכול לגרש בו וכמו שכתב הר"מ בפ"ג אלא בשכתב הגט בכשרות ואח"כ מסר מודעא על כתיבתו ונתנו בכה"ג קאמר הר"מ דכשביטל המודעא אינו צריך ליטלו ממנה אלא באומר לה תתגרשי בו סגי ולא כתב כאן שאומר לה הא גיטיך כלישנא דברייתא משום דהתם דלא נתנו לה בתורת גירושין אלא בתורת שטר חוב או שהיתה ישנה שייך לומר אח"כ הא גיטיך אבל במוסר מודעא שנתנו לה לא שייך לומר כך הא גיטיך אלא תתגרשי בגט שנתתי לך: אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וכולי בהניזקין (דף סה) תנן העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ובגמרא אמר רבא מעדותו של רבן יוחנן בן גודגדא נלמוד אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא א"ר יוחנן לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו מאי דקאמר הכי משום כיסופא. וכתב הרמ"ה דווקא שלא אמר לעדים מעיקרא קמה וכו' דברי הרמ"ה כתבם רבינו ירוחם בחלק ה'. וכן משמע מדברי רש"י שכתב בפ' הניזקין אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה והיא לא שמעה. ומדברי הרמ"ה שכתב וצריכה ממנו גט שני נראה דס"ל כדברי האומרים שיכול לבטל גט שכתב שלא יוכל לגרש בו עוד דאל"כ למה לי גט שני יאמר לה הא גיטיך כמו נתנו בידה והיא ישנה או בשלפתו מאחריו ואפשר דלא נחת לפלוגי בהכי וכל שצריך לומר לה הא גיטיך גט שני קרי ליה ובפי מה שכתב רבי ירוחם בח"ה משמע דמספקא ליה להר"מ אם כשבטל הגט אם יכול לחזור ולגרש בו שכתב וז"ל וכתב הר"מ אם כתוב כי דווקא בשלא בטלו בפי' וחזר ואמר לה הא גיטך אז מגורשת דהוי הוכחה דלא בטלו מתחלה אבל אחר כך הא גיטיך אבל אם בטלו בפירוש לכשתחזור לומר הרי זה גיטיך אם תהיה מגורשת כי נראה דאינה מגורשת עכ"ל: אבל אם לא אמר תחלה ראו גט זה שאני נותן לה וא"ל כנסי שטר חוב זה וכו' משנה בהזורק (דף עח) א"ל כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחריו וכו' אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך וכבר כתבתי ברמז קל"ז דהלכה כר' דאמר אינו צריך שיטלנו הימנה אלא אומר לה הא גיטיך וכו': וכתבו הרשב"א והר"ן דבעסוקין באותו ענין עסקינן דאל"כ מאי איריא א"ל כנסי שטר חוב זה אפי' נתנו לה סתם נמי אינו גט דמ"מ (ג) [illegible]
[illegible] וכתב הרשב"א דהא דאמרינן דאינו גט משום דבטולי בטליה כלומר בטל כתיבתו שלא תהא כתיבתו גט אלא רכה לשחק בה שתהא לה כתיבה שטר חוב דאינו מגרש וה"נ משמע מדאמרינן דתימא בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לסהדי הוה אמר אלמא כי אמר לסהדי מעיקרא ראו גט שאני נותן לאשתי הוא דאמרינן דלא בטליה דאם איתא כיון דא"ל לסהדי מעיקרא ראו גט שאני נותן לאשתי השתא הוה מודע להו הא לאו הכי א"ל כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה ומילתא בעלמא תורת גט שלא יהא כשר לגרש בו דהא לא אמר כלום בגופו של גט אלא לדידה קאמר שטר חוב והילכך כי א"ל הא גיטיך מתגרשת בו. והרמב"ם כתב בפ"א מה' גירושין בלשון הזה ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גירושין שנאמר ספר כריתות ונתן בידה שיתן אותו בתורת ספר כריתות אבל נתנו לה בתורת שטר חוב או מוזה וכו' אינו גט וכו' בספרי תנא ונתן בידה ושלחה מביתו מכאן אמרו כתב גט לאשתו ואמר לה כנסי שטר חוב זה אינו גט וא"ת ותיפוק לי משום דילמא בטולי בטליה איכא למימר אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר כדאמרינן בהניזקין ולא טעמא הוא משום דמעיקרא אמר להו ראו גט שאני נותן לאשתי דווקא אלא משום דכיון דאיכא סהדי לסהדי הוה מודע בינו לבינה והא דא"ל הכי משום כיסופא דידה היא לעולם עד דמפרש דמבטל ליה עכ"ל: וכתב הרמ"ה דווקא דאמר כנסי שטר חוב דמשמע לשם פקדון וכולי ז"ל שלמד מדתנן בהמגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואוקמוה ר' יוחנן אפי' כר' דאמר בא"ל כנסי שטר חוב זה וכו' אין צריך ליטלו ממנה הכא שאני בויל וקנאתו ליפסל בו לכהונה ופי' רש"י דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הילכך אי לא הדר שקיל לה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו פ"מ תנאי ראשון אבל הכא דהזורק לא זכתה בו לכלום: כתב הרשב"א בהזורק אמתני' דנתן בידה והיא ישינה לייחד קצת סוגיות שבגמרא הנראות כחלוקות זו על זו דדעת בעינן אבל דעתה דווקא לא בעינן אלא או דעתה או דעת העדים היינו אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה אע"פ שחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה דמגורשת וישנה אע"פ שיש כאן דעת עדים דאינה מגורשת אין שענין משום דעת אלא לפי שאין לה יד כלל והרי זו כהשתטה או שאינה יודעת לשמור את גיטה דאינה יכולה להתגרש

וזרק לה גט בחצרה והיא בטבריא והחצר בציפורי אע"פ שאינה יודעת בשעת זריקתו דהויא מגורשת לרבי אושעיא או לעולא בחצרה הסמוכה לה בהם הייני טעמא משום דהחצר משום ידה אתרבאי וכיון שהיא יכולה להתגרש על ידה בכענין זה שאם נתנו בידה סתם והיא ישנה ואמר לעדים ראו גט שאני נותן לה מגורשת ה"ה בחצרה שהרי יש כאן דעת עדים ודיו אבל מה שכתב הרא"ה ז"ל דאפילו זרקו לה בחצרה והיא ישנה דמגורשת הא ודאי צריך עיון ומסתברא דאינה מגורשת דלא עדיפא חצרה מידה ועד דאתו עדי ואמרי בההיא שעתא נעורה היתה אינה מגורשת ומיהו אף כשתמצא לומר דחצרה כיון שהיא משתמרת לדעתה אע"ג דהיא ישנה בשעת זריקת הגט הרי זו מגורשת דמ"מ בחצר המשתמרת זרקו לה ולא דמי לישנה דאינו משתמר כלל ולשוטה לא דמי דכיון דאין לה יד כלל ולאו שמיה בידן הילכך אין לה חצר אבל ישנה אף ע"ג דהשתא אין לה יד מ"מ ראויה להיות לה יד ולאו מחוסרת מעשה ושמיה בידן הילכך אפי' השתא יש לה חצר כיון שהיא משתמרת מ"מ אכתי לא תקשי לן דכיון שהיא משתמרת ואיכא דעת עדים הרי זו מגורשת עכ"ל. והר"ן דעתו כמ"ש הרשב"א דמסתברא ליה דחצר כיון דבעינן שתהא עומדת בצד ביתה או בצד חצרה כל שהיא ישנה אינה מתגרשת ע"י חצרה: כתב הר"ן בהזורק אמתניתין דנתן בידה והיא ישינה דטעמא דלא הוי גט היינו משום דבעינן מקום המשתמר וכשהיא ישינה לא מינטר וכיון דהאי טעמא הוא אין ספק שאם נתנו לשליח קבלה שלה בשעה שהיא ישינה שמתגרשת דהא מינטר עכ"ל והרא"ה דגם לדעת הרא"ש שפירש דטעמא משום דישינה לית בה דעת כלל בשלחה שליח קבלה הרי ידו כידה וכיון דיש לו דעת מגורשת ועל זה יש לומר כן לדברי הכל שאם לא כן לא היה לנו להכשיר שליח קבלה אלא אם כן ידענו שהיתה נעורה בשעת קבלת הגט ואם אין הבעל יכול לעמוד על זה ה"ל דבר שאי אפשר לעמוד עליו וסתם שליח קבל בשאין הבעל והאשה בפניו לכך תנן התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול הרי הוא במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר כשר:

קלט קבלתה כיצד זרק לה הגט בחצרה וכו' בפ' הזורק (דף עז) הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת ופירש רש"י והיא בתוך ביתה של בעל כגון שהשאילו לה ע"ג קרקע הרי זו מגורשת דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה ומה שכתב רבינו או שאול או מושכר כ"כ הר"מ בפ"ה וטעמא משום דשאלה ושכירות לזמניה הוי כשלה וכן משמע התם בגמרא גבי ההוא שכיב מרע דתקיף ליה עלמא דאמרינן דליקני ניכסיה ההיא דוכתא דיתיב ביה גיטא וגם בעובדא דההוא דזרק גיטא לדביתהו אזל גיטא נפל בפסלא אמרי לא צריכא דאושלה מקום: במה דברים אמורים שהיא עומדת בחצר והוא משתמר לדעתה וכולי שם על המשנה שכתבתי בסמוך אמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה ור' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצר בציפורי כיון דחצר משתמר לדעתה היא מגורשת. וכתבו הרי"ף והרא"ש והלכתא כעולא דהכי אסיק רב אשי בפ' השולח מחזיס דחצר אתרבאי מידה ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו והילכך בעינן והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה ופי' הר"ן גבי גט דחוב הוא לה אי אפשר לחצרה שתקנה לה מתורת שליחות אלא מתורת יד ומשום הכי אפילו משתמרת בעינן שתהא עומדת בצד חצרה דכיון דמידה גמרינן סמוכה לה בעינן עכ"ל. ומה שכתב רבינו והוא משתמר לדעתה פשוט הוא דכיון דמידה גמרינן מה ידה משתמר לדעתה אף חצרה המשתמר לדעתה לאפוקי אם הוא חצר גדול שכשהיא עומדת במזרחו אין מערבו משתמר לדעתה וזרק לה הגט במערבו דאינה מגורשת ובגמרא פריך חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה כלומר ואם כן אכתי לא נפק גט מידיה דבעל ואסיק רבא דגטה וחצרה באים כאחד. וכתב הר"ן דכשעומדת בצד ביתה וזרק לה גטה מגורשת אפי' בע"כ אבל אינה עומדת בצד ביתה אפי' זרקו לה מדעתה מסתברא דאינה מגורשת דליכא למימר דכיון שהיתה מחזרת להתגרש זכות הוא לה ומגורשת דהא איכא למימר שמא חזרה בה כדאמרינן בירושלמי וכ"כ בחידושי הרשב"א. כתב הרמ"ה אם נתן הגט בחצרה ואחר כך בא שם ואמר לה הרי זה גיטך וכו' מ"ש ואי לא סמיכא לה מתחלה ועד סוף לאו דווקא דבתחלה וסוף סגי אע"פ שבאמצע לא היתה שם כמ"ש בסמוך ודברי הרמ"ה הם מספר הרשב"א והר"ן חלוקין עליו שכתב הר"ן וז"ל וכתוב בחידושי הרשב"א כלשון הזה אבל אם נתנו כבר בחצר שהיא משתמרת וא"ל הא גיטיך בחצריך ואמרה תזכה לי חצרי בזו נראה דמגורשת ומכאתי בירוש' דמכלתין פ"ק נתן לה את גטה ואמרה תזכה לי חצרי שבעכו א"ר חנינא נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה אלמא בענין זה זכתה לה חצרה ומגורשת אע"פ שתחלה דבר ר' חנינא בר אושעיא ס"ל וכראשון נראה עיקר ולא עוד אלא אפילו לא נתנו שם עדיין אלא שאמרה היא זרוק לי גיטי בחצרי ותזכה לי חצרי משמע לי דמגורשת

דהא ולא

כיון שהיא סמוכה לחצר תחלה וסוף וה"ה בחצר בירה בעינן דתהוי סמוכה לה בעידן דלימא לה ה"ז גיטך ואי לא סמיכא לה מתחילה ועד סוף מספקא לן לחומרא עבדינן בה ע"כ: היתה עומדת על גגה וזרקו לה לראש הגג אם יש לו מעקה כיון שהגיע לאויר תוך מחיצות המעקה או אפי' אין לו מעקה והגיע לתוך ג' טפחים סמוך לקרקעית הגג הרי זו מגורשת אפי' נשרף קודם שנח והוא שקדם הגט לדליקה שהרי ראוי לנוח אלמלא האש שבא אח"כ ששורפו אבל אם קדם האש לא שלעולם לא היה ראוי לנוח ברשותה ומדברי הרמב"ם יראה שאם נשרף אפי' אחר שהגיע תוך ג' טפחים סמוך לגג אינה מגורשת אפילו קדם הגט לדליקה ואינו נראה כך בגמ' היה הוא בגגו וזרקו לה לחצרה אם מחיצות החצר גבוהות מהגג בענין שמיד כשזרק הגט מאויר הגג נכנס לאויר מחיצות החצר מגורשת אפי' נמחק קודם שהגיע לארץ וכגון שנמחק לאחר שהתחיל לירד דכשזרקו מידו כדי להעבירו המעקה צריך לזורקו כלפי מעלה ואם נמחק בעודו דרך עלייה אפי' יצא מתוך מחיצות הגג ונכנס לאויר מחיצות החצר לא הוי גט אא"כ הוא דרך ירידה לאחר שהתחיל לירד היה לה קנה נעוץ בחצרה והוא עולה למעלה ממחיצות החצר וזרק הגט עליו אינה מגורשת שאינו משתמר שם זרקו לה לרשותה ועבר כל רשותה ויצא חוץ לרשותה אינה מגורשת אע"פ שהיה בתוך ג' טפחים סמוך לקרקע כתוך רשותה כיון שלא היה סופו לנוח ברשותה שתי חצרות זו לפנים מזו החיצונה שלו והפנימית שלה וכותלי החיצונה גבוהות מכותלי הפנימית וזרקו לה לפנימית כיון שהגיע כנגד אויר הפנימית אפי' למעלה ממחיצותיה והוא בתוך אויר מחיצות החיצונה מגורשת ובקופה כי האי גוונא וזרקו לה לפנימית אינה מגורשת עד שיגיע

שיגיע לתוך חלל מחיצו' הפנימי' ומ' כשיגיע לחללן מגורש' אע"פ שעדיין לא נח בשוליה כיון שסופו לנוח ומיירי שאין לחיצונה שולי' ונמצ' שעומד' הפנימי' על גבי הקרקע שאם הי' לה שולים הוי ליה כליו של לוקח ברשו' מוכר והויא ספק מגורש' והרמ"בם כתב שאינו גט עד שינוח בשולי' היתה בחצרו וזרקו לה שם אינה מגורש' אפי' היא יושב' במטה ונפל הגט במטה אינ' מגורשת אלא א"כ הגיע לידה או לכלי מן הכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומן כגון צלוחי' או כפיפה קטנה וכיוצ' בהן וכן אם נפל למטה שלה שהיא גבוה י' טפחי' מגורש' שהיא חלקה מקום לעצמה ואין הבעל מקפיד על מקום רגלי כרעי המטה שלה השאיל לה הבעל חצרו וזרק לה לתוכו מגורש' היה בחצ' מקום חלוק לעצמו שיש בו ד"א על ד"א או אפי' אין בו ד' על ד' והוא גבוה י' טפחי' או אפי' אין בו ד' על ד' ולא גבוה י' והוא חלוק בשם לעצמו חשוב מקום לעצמו ואינו שאול לה בכלל החצ' ואם נפל הגט שם אינ' מגורש' אבל אם השאי' לה גגו ונפל הגט על גג אחר שיש לו אצלו מגורש' כיון שאין דיורין קבועין בגג אינו מקפי' עליו ומדברי הרמ"בם נראה שאפי' נפל לה הגט על גג של כל אדם והיא יכול' ליטלו משם שהיא מגורש' שכ' היתה עומד' על גגה וזרקו לה ונפל על גג אחר הסמוך לו אם יכול' לפשוט ידה וליטלו מגורש' שאין בני אדם מקפידין על מקו' זה היתה עומד' בר"ה וזרקו לתוך ד' אמותיה מגורש' בד"א שאין הבעל עומ' עמה בתוך ד' אמותיה אבל אם עומד עמה בתוכם אפי' קדמה היא וזכת' בהן אינה מגורש' עד שיגיע לידה וכן אם זרקו לה ברשו' הרבים והוא רחוק ממנה אפי' אם היא יכול' לשמרו ולא הוא אינה מגורש' עד שיגיע לידה שנים אומרים הגיע לתוך ד' אמותיה ושנים אומרים לא הגיע הוי ספק מגורשת ורבי

דאויר כלי קונה אלא נר' דה"פ דהא לא נח באויר כלי אבל גבי חברות אע"ג דלא נח תוך מחיצו' הפנימי' כיון שבוא תוך מחיצות החיצונות מגורשת כיון דמחיצות החיצונות הם קבועות וגרסי' גבי חברות כיון שהגיע לאויר מחיצו' הפנימי' פי' כנגד הפנימי' למעלה ממחיצו' וגו' ותוך מחיצות חיצונה וגבי קופות גרסינן אפי' הגיע לאויר פנימי' פי' ולמעל' ממחיצותי' דאי הוי בתוך חלל קופה הפנימית הויא מגורשת כדפרישית ואית ספרים דגרסי גבי חברו' כיון שהגיע לאוי' מחיצו' חיצונו' ולפי גירסא זו כיון דגבי קופו' נקט פנימי' הוי משמע אפי' מונח בחלל פנימית אינה מגורש' עד שינוח בשוליו כדפי' הס"י ולא יתכן דאויר כלי קונה כדפרישית עכ"ל: והר"ש והר"ן כתבו כדברי התו' וכן הם דברי רבינו אבל הרמ"בם כתב כרא"ה שמפרש כרש"י דליסנא דנח הוי דוקא הא לא נח ממש אע"פ שהגיע לאויר הפנימית אינה מגורש' ות"מ מה שכת' רבי' בשם הרמ"בם שאינו גט עד שינוח בשולים הוא של דקדוק שלשון הרמ"בם בפ"ה כך הוא היכד שתי קופות זו לפנים מזו וכו' אינה מגורשת עד שינוח על כד הקופה הפנימית בד"א כשהיתה מוטה על כדה ואין לה שולים אבל יש לה שולים אפילו נח בקרקעיתה אינה מגורשת שכלי הא הם ברשות הבעל אינו קונה לה גט אלא א"כ אינו מקפיד על מקומו וכו' ביאר ה"ה שטת הרמב"ם עיין עליו כי לא רציתי להאריך לפי שהוא בלתי מלוי: היתה בחצרו וזרקו לה שם וכו' משנה שם (דף ע"ו) זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו הוא עמה במטה אינה מגורש' בתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת אפי' הוא עמה פי' אפי' הגט עמה במטה אינה מגורש' וקלתה של שהנשים נותנות בו מחטי' וכוש' ובגמ' (דף ע"ח) לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורש' אמאי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא אמר רב יהודה כגון שהיתה קלתה תלויה בה וכו' רבי יוחנן אמר מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמ' רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ותניא כמי שכי' זרקו לתוך חיקה וכו': כתב המרדכי נהגו העם שלא לגרש ע"י כתיבת גט תוך ביתה או חצרה ואפילו בתוך קלתה או מלבושה והטעם פירש רבינו יחיאל לפי שלפעמים מלבושי' שאולים ואולי שהבעלים מקפידים על כך וא"כ לא הוי גיטא כיון דלאו להכי אושליה' לכך טוב ליתן הגט לידה ממש וידה תהיה פתוחה מתחילת הכתיבה עד גמר החתימה עכ"ל וכ"כ רבינו פרץ בן רבינו אליה עכ"ל וכ"כ בסמ"ק וכלבו ובהגהות מיימון פ"ב: וכן אם נפל במטה שלה שהיא גבוה עשרה טפחי' וכו' ג"ז שם אפי' הוא עמה במטה אינה מגורשת אמ' רבא ל"ש אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת ומטה שלה מגורש' כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמעת מינה כליו של לוקח ברשו' מוכר קנה לוקח לא צריכא דגביהא עשרה ובעינא אימא מקום כרעי מקום כרעי לא קפדי אינשי. ומאחר דבעיין דכליו של לוקח ברשות מוכר לא איפשיטא כשאינה גבוה י' ה"ל ספק מגורשת ואפילו לדעת הר"ן שכתב גבי הא דא"ר יוחנן אין אדם מקפיד על מקום חיקה וכו' דאע"ג דבהשפינה לא איפשיטא בעיין דכליו של לוקח ברשו' מוכר סוגיין דהכא מוכחא דלא קנה מ"מ כיון דלא איפשיטא בהדיא משום דיחויא בעלמא לא נפקא מידי ספיקא. השאיל לה הבעל חצרו וכו' היה בחצ' מקום חלוק לעצמו וכו' בריש הזורק (דף ע"ז) ההוא גברא דזרק גיטא לדביתהו וכו' נפל גיטא נפל בפיסלא אמ' רב יוסף חזינן אי הוי ד' אמו' על ד' אמו' פלג רשותא לנפשיה ואי לא חדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוי ד' אמות מאי הוי לא צריכא דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי לא מושלי אינשי ולא אמרן אלא דלית ליה שם לווי אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה י' ואע"ג דלא הוי ד' אמות ופרש"י פיסלא אתיכא עץ שם לווי כולהו פיסלא מיקרו ואי הוי להאי שם לעצמו ה"ל חשוב ולא בטל וכתב הרמב"ם בפ"ה דנח ע"ג סלע דינו כנח ע"ג פסל וז"ל הרמ"בם בפ"ה השאיל הבעל מקום בחצרו ולא ייחד לה וזרק לה גט והגיע לד' אמות שלה שהיא עומדת בהן ה"ז מגורש' נתגלגל ונפל ע"ג קורה או ע"ג סלע רחוק ממנ' אם המקום שנפל עליו אין בו ד' אמו' על ד"א וכו' ומפשט דבריו נראה שאם נפל הוא בתוך ד' אמות' מגורש' דכל תוך ד' אמותיה חד מקום מיקרי וכ"כ הר"ן בהזורק שכך היא דעת הרמ"בם ושכ"ע מכין לו זה וכבר השיגו הרמ"ך וה"ה כתב שאיפש' שפי' דבריו כך ושיות לי לפרשם בע"א והוא שאם זרקו לה ברחוק ד' אמות שהיא עומדת בהם לא נתגרש' ומ"ש שאם המקום שנפל עליו אין בו ד' אמו' על ד' אמו' וכו' הוא בתחלתו נח תוך ארבע אמות שהיא עומד' ואח"כ נתגלגל ונח בסופו מקו' וכו' פי' נתגלגל ונפל וכו' לומר שאם מתחלה נח ברחוק ד' אמו' [illegible] מגורש' ויהיה הטעם מפני שהשאלה מקום בחצרו אין קונה לה אלא בקירוב מקום שהיא עומדת בו שהרי בחצר שלה אינה קונה בגט אלא בעומד בצדה ואם נפל ברחוק ממנה נמצא שאותו מקום מושאל נשאר בחצר אינו מושאל לה ונמצא שאינה בכר שמקום המושאל לה והיאך תתגרש בו דלא עדיף ודאי מחצר שאינה מתגרשת אלא בעומד בצדה עכ"ל וכתב עוד ואי זו שהסכ' בוונתו לא ידעתי מאין הוציא מ"ש לד' אמו' אלא שהרי לא הזכירו זה כלל: אבל אם השאיל לה גגו ונפל הגט על גג אחר וכו' ג"ז שם בהזורק גמ' (דף ע"ט)

היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה אמר רבא אלא מדו' בגיטין הא דא"ר קלוט' כמי שהונחה' ואולי וכה' דא"ר יהודה אמ' שמואל לא יעמו' אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חברו וכו' ה"מ לענין שבת אבל לענין גט משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי ודברי רבינו הם כפרש"י וכן דע' הרא"ה בד בהשגנו' אבל הרמ"בם בפ"ה כתב היתה עומדת על גגה וזרקו לה וכו' וטעם דבריו ביאר הרה"מ בה בהזורק ומכל מקום הוא ז"ל הסכים לפרש"י: היתה עומד' בר"ה וזרקו לתוך ד' אמותי' מגורש' בד"א שאין הבעל עומד עמה בתוך ד' אמותי' וכו' ג"ז שם בהזורק (דף ע"ח) משנה היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה מגורש' קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורש' ואינה מגורשת ובגמ' היכי דמי קרוב לה וה"ד קרוב לו א"ר ד' א' שלה זהו קרוב לה ד' אמו' שלו זהו קרוב לו ה"ד מחצה על מחצ' אמ"ר שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהם עומדין בד' אמו' וליחזי הי מינייהו קדים רבה ור' יוסף דאמרי תרויהו הכא בב' כיתי' עדי' עסקי' אחת אומר' קרוב לו ואח' אומר' קרוב לה ר' יוחנן אמ' קרוב לה שהיכו' אפי' ק' אמה קרוב לו שהיכו' אפי' מאה אמה היכי דמי מחצ' על מחצה אמר רבי שמעון בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן הוא יכול לשמרו והי' אינו יכול' לשמרו זהו קרוב לו היא יכול' לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה שניהם יכולי' לשמרו או שניהם אין יכולי' לשמרו זהו מחצה על מחצה ות"כ דר' יוחנן א"ל שמוא' לרב יהוד' שיננ' כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעבי' עובדא עד דמטי גיט' לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואכרוה חליצה ופרש"י כגון שהיו שניהם עומדי' בד' אמות זו מכאן וזה מכאן שכל הגט מונח בתוך ד' אמו' שלו ותוך ד' אמות שלה וגבוה יכול לשמרו והיא אינה יכול' לשמרו פרש"י אע"פ שקרוב לה אלו אם יש הפסקת נהר או גבשושית בינה לגט שאילו היה בא כלב ונטלו אינה יכולה לשמרו הימנו אבל הוא יכול לשמרו אינה מגורשת ובכדי שתשוח ותטלנו פי' כדי שתשוח ותטלנו הוא דהויא קורבה דמתני' ואפילו הכי את לא תעביד עובדא להתירה לינסב עד דמטי גיטא לידה גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב וכתבו התוספות דלרבי יוחנן בד' אמות שלה אפילו יכול לשמור כמוה מגורש' וחוץ לד' אמות צריך שתהא היא יכולה לשמרו ולא הוא ובשניהם אין יכולים לשמרו פירשו אין יכולים לשמרו כל אחד לבדו אלא שניהם יחד אבל אם אין יכולין לשמרו פשיטא דאינה מגורשת כלל וכתב הרשב"א ע"ז וכ"ע דמ"מ כיון שהבעל צריך בשמירתו אגיד ביה הוא ועוד דא"כ שניהם יכולים לשמרו היינו שכל אחד מהם יכול לשמרו בלא שמירת חבירו ואם כן בזו אמאי אינה מגורש' כיון שהוא אינו [illegible]רתו וגם הר"ן כתב קושיא ראשונה בשם הרמ"בן דכיון שהבעל צריך בשמירתו אגיד ביה הוא ותירץ הוא ז"ל דלא שייך למיפרך הכא הא אגיד ביה וכתבו התוספות עוד דרב אשי אית ליה בב"ק דמגיע דבר"ה לא תקנו ד' אמות והכא תנן היתה עומדת בר"ה קרוב לה מגורשת ויש לומר דהתם באין יכולים לשמרו והכא ביכולה לשמרו א"כ י"ל דהכא לאו דוקא נקט ר"ה אלא בסימטא או בצידי ר"ה וכ"כ הרשב"א וכתב עוד א"כ רב פ"ל כמ"ד התם קונות לו אפילו בר"ה אי נמי גט שאני דתקינו ליה רבנן אפילו בר"ה משום תקנת עגונות: וכתב הרא"ש דרבי יוחנן לא אתא לאיפלוגי אדרב דספיר אית ליה דאם זרק גט לתוך ד' אמותיה שהיא מגורשת דהא רבי יוחנן גופיה אמר הכי בפרק ב' דמציעא אלא דלשון דקרוב לה וקרוב לו לא משמע ליה לפרושי בד' אמות דמשמע אפילו רחוק ממנה הרבה וגם מחצה על מחצה אינו מתפרש יפה אליבא דרב לכך נראה לו לפרש קרוב לה אפילו ק' אמה ומשום עיגונא תקנו חכמים בגיטין וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ושמואל לאו לפרושי מתניתין אתא ומודה הוא שאם זרק לה תוך ד' אמותיה והוא עומד חוץ לד' אמותיה שהיא מגורשת דליכא מאן דפליג אהא דד' אמות קונות לו וגם לא פליג שמואל אדרבי יוחנן אלא שאמר לתלמידיו שראוי להחמיר אם שניהם עומדים בתוך ארבע אמות ואף על פי שקדמה האשה לתוכן וזכתה בהם שאינו גט אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שפעמים שהאיש יקרב לתוך ארבע אמות וגם אם הוא חוץ לד' אמות אלא שהיא יכולה לשמרו ולא הוא אין לסמוך על זה שלפעמים הוא יכול לשמרו ולא היא או שניהם יכולים לשמרו ובקל יבא לידי קלקול בלכך ראוי להחמיר בכל אלו עד שתשוח ותטלנו ואתה תחמיר יותר עד שיגיע גט לידה והלכה כשמואל דמחמיר בשניהם עומדים תוך ד' אמות או חוץ לד' אמות אבל אם זרקו לתוך ד' אמותיה והוא עומד חוץ לד' אמותיה בהא מודה שמואל דמגורשת לכך נראה לפרש שטה זו אבל הר"יף כתב ה"ד קרוב לה א"ל שמואל לרב יהודה וכו' ולא הביא דברי רב ורבי יוחנן משמע דס"ל דשמואל לפרושי מתניתין קא אתי ותימא היכי פסק כשמואל והא ק"ל כרב וכו' לכך אני אומר שהר"יף כתב ה"ד קרוב לה וכו' ודילג דברי רב ור' יוחנן משום שהביא ליה הלכה כשמואל שמחמיר ולא בא לפרש משנה לא חשש להאריך בדברי השמועה המפרשת המשנה עכ"ל ולפי שטה זו כל שהיא יכולה לשמרו אפי' ק' אמה וכן אם קדמה היא תוך ד' אמות וזכתה בהם אפי' בא הוא ונכנס בתוך ד' אמותיה וזרק לה גט בתוכן לא מפסיל אלא מדרבנן אבל אם קדם הוא בתוך ד'

אמות

ור"ח כת' אפי' זרק לה גט בחצר לא משתריא לעלמ' עד דמטי לידה ותמה א"א הרא"ש ז"ל על דבריו וכא"ש בתבתיהיא הסכמתו היתה ידה קטפרס וזרקו לתוכ' ונפל לארץ אם נח בתוך ארבע אמותיה מגורש' לא נח בתוכו אלא נתגלגל מיד מתוכו לחוצ' להן מבעיא אי אויר של ד' אמות קונות ולא אפשיטא והוי ספק מגורשת ואם עומד' על שפת הים או אצל האש שמיד כשנפל מידה נפל למים או נשרף אינה מגורש' נתנו ביד עבדה ורגליו קשורות בחבל שאינו יכול להלך והוא ישן שמשתמר לרעתה ה"ז גט וי"א שאם ידיו ורגליו קשורו בחבל והיא אוחזתו בידה ומשמרתו י"א שהוא גט אפילו נעור וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאינו גט אא"כ הוא ישן ורגליו כפותות וכן יראה דעת הרמ"בם שכת' נתן הגט ביד עבדה והוא נעור והיא משמרתו אפילו היה כפות אינו

אינו גט נתנו ביד עבד׳ והוא ישן והיא משמרתו הרי זה גט פסול היה כפות ה״ז מגורשת ע״כ נתנו ביד עבדו והוא ישן וכפות ונתן לה העבד במתנה כיון שזכתה בעב׳ זכתה גם בגט והיא מגורש׳ וכן אם נתנו בחצרו ונותן לה חצרו זכת׳ בשניה׳ אבל אם נתנו בחצרו של כל אדם והא נתן לה החצר שקנאתו ממנו אינה מגורש׳

קמ

האיש עושה שליח להוליך גט לאשתו וזהו שנקרא שליח להולכ׳ ואינו גט עד שיגיע גט ליד׳ לפי׳ יכול להחזי׳ בו עד שיגיע גט לידה וכל דין האיש עם האשה בענין נתינת הגט בקריאתו ודבורו כן דין שלוחו עמה כתב בעל העיטור אמר לשליח הולך גט זה לאשתי בפני עדים אם יאבד תכתוב גט אחר עד שיבא הגט לידה לית ליה רשות למימר לספר׳ למכתב׳ דמילי לא ממסרי לשליח ואם כתב הוא בעצמו ונתנו לה בפני עדים כשר ותנשא בו לכתחילה דעדי מסירה כרתי כר׳ אלעזר ע״כ: האשה עושה שליח לקבלה והיא מגורשת בקבלתו מיד כשיגיע הגט לידו ובהא מספקא לן אם דינו כדין האשה לכל דבר לענין שאם זרק לחצרו או לתוך ד׳ אמותיו שתהיה מגורשת ומסתבר׳ שדינו כדין האשה לכל דבר ובין אמרה לו התקבל לי גיטי או טול לי או יהא לי בידך בולן לשון קבלה ויכול נ״כ לעשו׳ שליח להולכ׳ שאם אמ׳ לו הבא לי גיטי ודין זה כדין שליח הולכ׳ של הבעל שאינו גט עד שיגיע לידה אבל האיש אינו יכול לעשו׳ שליח קבלה שאינו יכול לעשות שליח לחובתה שלא מדעתה: ואפילו אם היה קטטה ביניהם ואמר לאחר זכה בגט זה בשבילה אינו כלום דלעול׳ חובה הוא לה: עשאתו שליח לקבלה וכשבא לבעל אמר איני רוצה שתהי׳ שליח לקבלה אלא להולכה נתבטלה שליחות הקבלה שאין הגט גט אלא כפי רצון הבעל ואפילו לא אמר לו איני רוצה שתהיה שליח לקבלה אלא אמר לו הולך גט זה או תן לה

לא

ב״ה

לא הוי כזכי ולא נתגרש עד שיגיע לידה אבל אמ׳ לו הולך לה גט או זכה לה בגט זה או התקבלו והיא עשאתו שליח לקבל נתגרשה מיד בקבלתו ומדברי בעל העיטור יראה, היכא דאמ׳ ליה זכי לה או התקבל לה והיא רצה בו שנתגרשה מיד בקבלתו אפי׳ לא עשאתו שליח לקבל שכת׳ בעל העיטור שם הגאונים אמ׳ לו זכי לה בגט זה ובא לחזור אינו יכול ופי׳ שהוא דבריה כיון דא״ל זכי לה והיא רצונה בו מתגרש׳ אבל בעל [illegible] מתגרש׳ ואין נרא׳ אלא כל זמן שלא עשת׳ אותו שליח אין יכול לזכות לה שחוב הוא לה וא״כ יכול לחזור בו: לא עשאתו שליח לקבל והבעל אומ׳ התקבל לה או הולך לה לכשיגיע לידה מגורש׳ שאם יודע שאין בידו לעשות שליח לקבלה והתקבל והולך לה קאמ׳ עשאתו שליח להביא לה גיטה ובא לבעל ואמ׳ אשתך עשאתני שליח לקבל לה גיטה והוא אמ׳ הילך כמו שאמרה היא אפי׳ הגיע גט לידה אינה מגורש׳ שהרי הוא עוקר שליחותו ממה שנתרצית להיות שליח להולכה מפני שיש בו טורח יותר שצריך להגיע גט לידה והבעל ג״כ לא עשאו שליח להולכה כיון שאמ׳ לו הילך כמו שאמרה היא נמצא שאין כאן שליחות כלל ואפי׳ נמלך ואח״כ להוליכו לה אינו כלום כיון שלא בא לידו בתורת שליחות: ודוקא שאמר לו הילך כמו שאמרה אבל אמ׳ לו הולך או זכי לה ודאי עתה עשאו שליח להולכה ואדעתא דהכי קבלו וכשיגיע לידה מתגרשת: עשאתו שליח לקבל ובא לבעל ואמ׳ אשתך עשאתני שליח להביא וא״ל הילך כמו שאמרה היא כיון שהגיע גט לידה מגורשת שהרי לא עקר שליחותו אלא נתרצה להיות אפי׳ שליח להביא ואם נשרף הגט או אבד קודם שהגיע לידה הויא ספק מגורשת: קמה

קמא האשה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה בר"א שעשת שליח אחר לקבלו ממנו אבל אם אמרה לשליח הבעל לפני עדים תהיה גם שלוחי לקבלה הרי זו ספק מגורשת ואם מת חולצת ולא מתייבמת ובספר התרומה כתב שאינה יכולה לעשות שליח לקבלו מיד שליח בעלה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה. נערה המאורסה אע"פ שמתגרשת בקבלת גיטה לידה כמו בקבלת אביה אינה יכולה לעשות שליח לקבלה אבל אביה יכול לעשות שליח לקבל בר"א כשיש לה אב אבל אין לה אב או שנשאת יכולה לעשות שליח לקבלה קטנה אפי' אין לה אב או שנשאת אינה יכולה לעשות שליח לקבלה אבל היא בעצמה מקבלת אותו בר"א שאין לה אב או שנשאת אבל אם יש לה אב והיא ארוסה בהא איכא פלוגתא דרש"י פי' בתחלה דוקא אביה

[illegible]

כדנפיק ניפ׳ מתותי ידיה צריך הכי כיתו׳ פרי׳ לסלים פריך גס לרב הונא דלת׳ בעל נסמן ד סלים ולין בעל מכחישו ולפי זה כי הכי מ׳ כ׳ פיתים ופספר דהרמ׳ בס מפרש כדברי סר

מדע׳ מכ׳ יס הכס זה פבואר כי על ידס ועל לביס ועל דע׳ לביס סלא מודעת׳ ומפתה אין ידס מדעת לביס מחמס קטנס וספיר דמי * ב כס דעת וכו׳ ג״ו מפנס בפ׳ סתקבל (סס)

אביה מקבלת גיטה ולא היא וכן פירשו רבי׳ האיי והרי״ף ושוב חזר בו רש״י ופי׳ שהיא בעצמ׳ יכול׳ לקבלו וכן פר״י וכת׳ א הרא״ש ז״ל וכיון דאיכ׳ פלוגת׳ דרבוותא ראוי לנו להחמי׳ שלא תקבלנו אלא ע״י אביה והא דקטנה מתגרש׳ ע״י עצמה כשיש בה דעת להבחין בין גיט׳ לחפץ אחר כגון כתב ו׳ וכת׳ ז׳ דהיינו בפעוטות שמקחן מקח וממכרן ממכר ומפרשי ליה כבר ו׳ וכבר ז׳ כל חד וחד לפום חורפי׳ אבל פחו׳ מכאן אינ׳ יודעת לשמו׳ גיטה ואינ׳ מתגרש׳ בו ופי׳ רש״י אפי׳ בקבלת אביה אבל רבי׳ חננאל פירש דוקא בקבלתה אינה מתגרש׳ אבל אם יש לה אב והיא עדיין ברשותו מתגרשת בקבלת ולזה הסכים ארוני אבי הרא״ש ז״ל וכל היכא שיש לקטנ׳ יד לקבל גיטה יש לה תוך חצר ס לקבלו שאם זרקו לתוכו מגורשת כשהיא עומ׳ שלי׳ לקבל צריכ׳ לעש ותו כפני ב׳ עדי׳ וצרי׳ השלי׳ לקבל הגט בפני שנים אפי׳ אם השנים המעידים על השליח הם המעידים על קבל׳ הגט או אחד מעיד על השליח וא׳ מעיד על הקבל׳ וא׳ מצטרף עם כל אחר להיו׳ מעיד על זה ועל זה כת׳ בעל העיטור מה שצריך שנים על הקבלה דוקא כשאין השליח כשר אבל אם הוא כשר מצטר׳ עם עד א׳ הרמ״בם בר״א כשאבר הגט או נקרע אבל אם [illegible]יד שליח קבלה א״צ צריך עדים אפי׳ נתנו לה הבע׳ בינו ל[illegible]ר אע״פ שלכתחל׳ לא יתן לו אלא בפני עדי מסירה כ״כ [illegible]באה שלכתחל׳ נותנו לה בפני שני׳ עבר ונתנו לה בינו [illegible]יטלנו ממנה ויחזו׳ ויתננו לה בפני שני׳ ואם מת הוא והגט [illegible] מתחת ידה מקויים בחותמיו ה״ז גט כשר ולמאי דכתבינן לעיל דאף באשה עצמה אם לא נמסר לה בפני עדים פסול א״כ הוא הדין נמי בשלוחה המקבל אותו ומיהו הא דבעינן שצריך שתביא שני עדים שנמסר לה בפניה׳ מיירי כשאין מכירין חתימ׳ העדים החתומים על הגט אבל אם נתקיימו חתימת העדים שעל הגט אין צריך שתביא עדי מסירה בפנינו רק שיאמר השליח שקבלו בפני שנים ומתירין אותה על פי הגט שחתום בעדי׳ שאנו תולין שבא לידו כראוי כדפירשתי לעיל ובשליח הובאה והולכה כתב הרמ״בם שאין צריך לעשותו בעדים שאין מקום לעדים בשליחות זה אלא להודיע אמיתת הדבר לפיכך אם הודו השלי׳ והמשלח אין צריך עדים אבל בירושלמי יש עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בפני שנים ואין שליח משום השנים

וא׳א

[illegible]

וא"א הרא"ש ז"ל הביאו לפסק הלכה ופי' אותו אין השליח משום השנים שהרי הוא בא במקום הבעל ע"ל ויראה מלשונו דאפי' במקום אחד אינו עולה כיון שנתן טעם לדבר שהוא במקום הבעל ונ"ל שעולה במקום א' שהירושלמי אינו אומר אלא שאינו במקום ב' אבל עולה במקום עד א' הלכך נראה שעולה במקום אחד דהא קי"ל אמר לשנים גרשו את אשתי הן הן שלוחיו הן הן עדיו ה"ה נ"א אמר לאחד עולה במקום אחד ואחר מצטרף עמו וכן דייק לישנא דירושלמי דקאמר אינו עולה במקום שנים אבל במקום אחד עולה וכן דקדק בעל העיטור לשון הירושלמי וכן כ' הרמב"ם ז"ל שהשליח הוא עד א' הילכך נראה שהוא עד אחד והשני שחתום עמו על השליחות צריך שיתקיים חתימתו קודם שיתן השליח גט לאשה בד"א בא"י אבל בחוצה לארץ אין צריך כדלקמן: כתב א"א הרא"ש ז"ל בין שליח האשה בין שליח האיש אין צריך שישמעו מפיהם שממנים אותו שליח לפיכך בין האיש בין האשה יכולין לעשות בפני עדים שליח העומד במקום אחר והעדים כותבין וחותמין שמינה לפלוני שליח: בעל שעשה שליח להולכה צריך שיאמר לו תן גט זה לאשתי או שיאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו גט ויתנו לאשתו או לשון שיגרשה כמו גרשוה או שלחוה או שבקוה או תרכוה ותנו לה אבל אם אמר פטרוה פרנסוה עשו לה כרת עשו לה כראוי אין כלום אם כתבו ונתנו לה אינו כלום עזבוה הוציאוה התירוה הניחוה הועילו לה ה"ז ספק אם מלין אלו הוא לשון גירושין או לשון דבר אחר לפיכך לא ואם כתבו ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת אבל אם כתבו גט ולא אמר תנו יכתבו ויתנוהו לידו אבל לא יתנוהו ליה שלא עשאן שלוחין אלא לכתוב ולא לגרש בד"א בבריא אבל בחולה לאחר ג' ימים או תוך ג' ימים ונתחזק עליו החולי אע"פ שלא אמר אלא כתבו כותבין ונותנין שדעתו לומר תנו אלא שהוא בהול מחמת החולי וכן הדין ביוצא בשיירא ומפרש בים וביוצא בקולר בין על עסקי ממון בין על עסקי נפשות שנותנין אע"פ שלא אמר אלא כתבו: בריא שאמר כתבו וכתבו ונתנו לה ואח"כ המית את עצמו כגון שעלה לגג ונפל ומת ה"ז גט שדעתו לומר תנו אלא שהיה בהול אבל אם עלה ודחפו הרוח ונפל ומת אינו גט ספק אם הרוח דחפו או מעצמו נפל בת' הרמב"ם שהוא ספק גט עד שיודע בודאי שהרוח דחפו והר"אבד השיג עליו וכתב שהוא ודאי גט והכי איתא בירושלמי וכך היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכן מי שהוא מושלך בבור ואומר כל השומע קולו ח יכתוב גט לאשתו ופי'

בעדי' אבל אומר שעשאו הבעל שליח בינו לבינו לאו כלום הוא כדאמרינן בירושלמי וכן משמע מדברי רבינו בסי' [illegible] שאמר זה שכתב כמו שאין צריך לקיים עידי הגט כשאומר ב"כ וב"כ כך אין צריך לקיים עידי השליחות וכו' אלא נאמן לומר שהבעל עשאו שליח בעדים כתב עוד שם או אפי' אין לו שם שום עדים בשליחות אלא שאומר שהבעל עשאו שליח בראוי נאמן וכראוי היינו לומר שעשאו שליח בעדים והכי נמי משמע ממה שכתבו הגהות מיימון פ"ט בשם סמ"ק וז"ל דין שליח להולכה בעדים אך אין צריך להביא עדים ולא ספר שהבעל עשאו שליח להולכה וכן כתוב בסמ"ג בשם ר"י וז"ל אמת הדבר שאין שליח להולכה המביא גט לא"י צריך לא חתימת ב"ד ולא חתימת עדים להודיע שעשאו הבעל שליח להולכה שהרי גט שבידו מוכיח אבל צריך למנות שליח בפני שני עדים כשרים עכ"ל. אבל רבינו ירוחם כתב בשם ג"ה וז"ל וכתבו כתוב דכמו שנאמן לומר ב"כ וב"כ ואינו מועיל אא"כ ערער הבעל לומר מזוייף הוא כך נאמן לומר עשאני שליח ואין צריך עדים לשליחות אפי' כופר הבעל שלא עשאו שליח ומ"מ מוכח מן הירושלמי דלכתחלה צריך להחזיקו בפני עדים כלומר לעשותו שליח בפני שנים אך כתב הירו' ופירשו שאין השליח ממנין העדים וכדברי הרא"ש ז"ל ותימה הוא שמפרש לשון כרבינו הר"ל לכתחלה ודע שבקצת ספרי רבינו יש כאן חסרון הניכר והכי לך הגירסא האמיתית וז"ל שעולה במקום א' שהירו' אינו אומר אלא שאינו במקום שנים אבל עולה במקום עד א' הלכך נראה שעולה במקום א' דהא קי"ל אמר לשנים גרשו את אשתי הן הן שלוחיו הן הן עדיו ה"נ אם אמר לאחד עולה במקום א' ואחר מצטרף עמו וכן דקדק בעל העיטור לשון הירושלמי וכ"כ הרמב"ם שהשליח הוא עד א' והשני שחתום עמו על השליחות צריך שיתקיים חתימתו קודם שיתן השליח גט לאשה ע"כ: ומ"ש וכן כתב הרמב"ם שהשליח הוא עד אחד דברי תימה הם דלפי זה הרמב"ם דבריו סותרים את דבריו שהרי כתב שהשליח הולכה אין צריך לעשותו בעדים והיאך יכתוב שהשליח הוא עד אחד דמשמע שצריך עדים וכיון דלפי דעת רבינו דברי הרמב"ם סותרים זה את זה הו"ל להביא ראיה מהם אדרבה היה לו לתמוה עליו לפום מאי דסבר איהו ביה אבל לפי האמת דברי הרמב"ם ישרים ונכוחים בלא סתירה כלל דלעולם סבר דשליח הולכה אין צריך לעשותו בעדים ומ"ש שהשליח הוא עד [illegible]

[illegible]

ופי׳ שמו ושם אשתו ושם עירו ושם עירה יכתבו ויתנו אע״פ שהעלוהו ולא הכירוהו שזהו שעת הסכנ׳ שכותבין ונותנין אע״פ שאין מכירין וכגון דחזו ליה בבואה דבבואה הא לאו הכי חיישינן שמא שד הוא ואין כותבין וה״מ במושל׳ בבנ׳ או בשד׳ במקו׳ ששדי׳ מצויי׳ אבל אדם שאומ׳ בליל׳ כתבו גט לאשתי לא חיישינן שמא שד הוא כותבי׳ ונותני׳ אע״ג דלא חזו ליה בבואה דבבואה כ׳ הרמ״בן שאם היו שם ג׳ ואומ׳ כל השומע קולי וכו׳ אחד כותב ושנים חותמים ואין צרי׳ במעמד כולם אע״פ שאמ׳ כל השומע שלא כיון לרבות בע״ל אלא ליתן רשו׳ לכל שני׳ איזה שירצ׳ בשאין היו רבי׳ עומדים ביחד ואמ׳ הוליכו גט לאשתי איזה מהם שירצ׳ יוליך אותו בשביל כולם ואם אמ׳ ב׳ מכם יוליכוהו יוליכו ב׳ אפי׳ היו בכלל אב ובנו ודעתו גם על הבן ונעשה הבן שליח במקו׳ האב והאב או הבן יצטרפו עם אחר מהם להיות שלוחים אמ׳ לחבור׳ כולכ׳ הוליכוהו אינו גט עד שיוליכוהו כול׳ והאידנ׳ תקון חכמי׳ שהאומ׳ במקו׳ מעט בני׳ הוליכו גט לאשתי שיפרש בהד׳ יוליכוהו א׳ מכם ואפי׳ אמ׳ סתם ולא פירש א׳ מכם [illegible] כדפי׳ לע׳ בכולם בתוכו מדברי הר״ף מ״ש בתיקון [illegible] בשול׳ גט ממקום למקום נת׳ שאין צרי׳ אלא לפי [illegible] שנותן הבע׳ לש׳ לי׳ רשו׳ לעשו׳ כמה שלוחי׳ ואפי׳ לא יחלק [illegible] כ׳ בתי׳ [illegible] הורגלו עתה לעשו׳ הרשאה לשול׳ גט וז״ל:

[illegible] ס׳ חתומי מטה בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך [illegible] יאת עולם למנין שאנו מנין בו כאן במתא פלו׳ מה פב״פ לפב פ [illegible] לאשתו פב״פ וכך אמ׳ לפנינו פב״פ לשלי׳ פלו׳ ב״פ הולך גט זה לאשתי [illegible] סא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ונותן אני לך רשות י״ח [illegible] ליח ושליח שליח עד מאה ליתן גט זה לאשתי פב״פ כל מקום שתמצאנה [illegible] אתה אי׳ [illegible] שלוחך או שליח שלוחך והגט שנעשה עליו פב״פ שליח להוליכו ככל [illegible] כתוב [illegible] נכתב ונחתם בפלונ׳ מתא בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלו׳ בשנת [illegible] וכך לבריאת עולם ועדיו החתומין בו פב״פ ופב״פ ובפנינו י״ג בטל פב״פ הבעל כל מודעי׳ מה שעל גט זה וגם בפנינו קבל עליו פב״פ הבעל בחרם י״ד שלא לבטל את הגט ולא את השליחות ומה שראינו ונעשה בפנינו ט״ו כתבנו וחתמנו

וימסרנו הבעל לשלי׳ ט׳ בפני עדי׳ ויקראוהו לפני מסירה ולאחר מסירה כך יאמ׳ הבע׳ לשליח הולך גט זה לאשתי פלו׳ בת פלו׳ ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורש׳ ממני ומותרת לכל אד׳ וקוד׳ מסירתו לשל׳ יבטל י״ז כל מודעי דא׳ עליה וגם יקבל עליו י״ח חרם שלא לעשו׳ שום ביטו׳ בגט והשלי׳ אומ׳ לאש׳ י״ט הילך גט מפלו׳ בעלך המכונ׳ פב״פ והתקבלי גיטך והרי את מגורש׳ ממנו ומותר׳ לכל אדם ואם הבעל רך בשנים טוב להצריך לדקד׳ אחריו אם הביא סימנים כשעוש׳ שליח שאין קטן עושה שליח ומיהו אם יש לו זקן בפניו אין לחוש: שליח קבלה צריך שטר הרשאה וז״ל

זכרון עדות שהיתה בפנינו חתומי מטה בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עול׳ למנין שאנו מנין כאן במתא פלוני׳ דיתבא על נהר פלו׳ איך מרת פלו׳ המכונה פלו׳ בת פלו׳ העומד׳ היום במתא פלונית דיתבא על נהר פלו׳ מנתה בפנינו את פב״פ להיו׳ שליח לקבל גיטה מיד פלו׳ בעל׳ המכונ׳ פב״פ ובפנינו אמרה לזה פב״פ שליח התקבל לי גיטי מיד פב״פ בעלי ותהא ידך כידי וקבלתך כקבלתי ותזכה לי בו ותקבלהו לי ומיד כשיגיע הגט לידך אהיה מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ד״ם ויחזו׳ ויכתו׳ התנאי אם היה תנאי בגט הגה׳ מר׳ לגיטין ומה שנעשה בפנינו ושמענו וראינו כתבנו וחתמנו לראיה על מינוי שליחות קבלת גיטה והכל שריר וקים: ויחתמו

קיום ג' פילכך קוד' שיקבל הגט השליח קבל' ושיהיו ג' שיכירו החתומים וטוב שיהיו שאנשים ידועים כי הם יעידו בכת' ידם על כתי' הגט והגירושין לשלוח למקו' האשה להודיע לה שכאן נראה שאין להשגיח ע"פ שלוחי' דקני לה שרגילי' לעשו' קיום חותמיו מעי' לעיר לפי שאין רגילו' להיו' באותו קיו' ג' בני אדם ידועי' וניכרי' במקו' הנתינה

תהא פב"פ מגורשת ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עליו פלו' בר פלו' שליח (כ) וכו' וכל שלא כתב כן קרוב אני לומ' שעיקר השליחו' חסר מן הספר: בנוסח שטר שליח קבלה יש בה הגט במרדכי נוסחאות אחרות ולא ראיתי לכתבם לפי שנוסח זה שכת' רבינו בשם הר"פ עולה על כולן זולתי שצריך להוסיף בו בין בלשון שאומ' בשעת

ויחתמו בו ב' עדים כשרים וצרי' שיהיו ב"א ידועי' שתהי' חתימתן ניכר' במקו' הנתינ' ואפ' אם יקיימוהו בהנפ' צרי' שתהי' חתימ' הדיינין ניכרו' וידועו' לבני מקו' הנתינ' וגם צריך ליזה' ולדקד' שתהי' האשה שעושה שליח לקבל' גדולה בשנים ובסימני' ואם אין הנשים ידועו' כי אם על פי האב צרי' רבוי שערו' שחורו' וגדולו' כדי לכוף ראשן לעיקרן ובשעת נתינת הגט ליד השליח יושיב הבע' ג' דיינין כשרי' שאין קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ולא לשליח קבלה ויראו שטר ההרשאה אם החתימות ניכרות ואח' שיכירו חתימות ההרשא' יביא הבעל הגט ויקראוהו קודם הנתינה ויחזירוהו לו ויבטל כל מודעא ויתנהו ליד השליח ויאמ' לו התקבל גט זה לפלו' אשתי המכונת פלונית בת פלו' והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אד' ולא יטיל בו שום [כב] תנאי ויקראוהו אחר הנתינ' והדייני' יכתבו עדותן וימסרו ליד השליח וזה לשונו

בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלו' בשנת כך וכך לבריאת עול' למנין שאנו מנין כו כאן במתא פלו' דיתבא על נהר פלו' אנו ב"ד חתומי מטה במותב תלתא כחדא הוינא ובא פלו' המכונ' פלו' בן פלו' העומד היו' בפלו' מתא דיתבא על נהר פלו' וגירש לאשתו פלונית בת פלו' ה"פ (ולא יכתו' שם מקום ביוןשאינ' עומד' שם לקבל גיטה מפלו' בעל) ונתן גיטה ליד פב"פ שעשאתו אשתו שלוחה לקבל גיטה מיד בעלה פלו' בן פלו' ואמר לו התקבל גט זה לאשתי פלוני' המכונת פלונית בת פלו' והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אד' וקודם נתינתו בטל לפנינו כל מודעי דהו"ה ליה שאם מסר שום מודעא שהוא מבוטל ולא נתן לה שום תנאי בגירושין אלא גירשה גירושין גמורין והגט קראנוהו וראינוהו כשר כדת וכהלכה ומחמת שראינו גירושי פלונית בת פלו' מן פלו' בן פלו' בעלה שנתן גט ליד שלוחה לקבלה כתבנו לה שטר זה להיות בידה לראיה והכל שריר וקיים

פלוני בן פלוני דיין

פלוני בן פלוני דיין

פלוני בן פלוני דיין

וגם הבעל יכתוב תחת החתימות כך

אני פלוני החתום מטה המכונה פלו' בן פלוני העומד היום בפלו' מתא דיתבא על נהר פלוני גירשתי אשתי פלונית בת פלוני וגירשתיה בפלונית מתא דיתבא על נהר פלו' ביד פלוני בן פלוני שלוחה בפני ב"ד פלו' בן פלוני ופלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני החתומים בשטר של מעלה וגירשתיה גירושין גמורין בביטול כל מודעי ובלא שום תנאי ככל הכתוב למעלה ושטרה וחתימתה הוא אמתי ובעבור שהכל אמת כתבתי גם אני שטר זה להיו' לה גם כתב ידי לראיה ולזכות שלא יהא לי פתחון פה לערער על דבר זה והכל שריר וקיים. פלוני בן פלוני. ע"כ מדברי הר"ף הנה הפליג להחמי' ואחר כל זה כתב הנה פירשנו דין שליח לקבל' אבל נכון שלא תעש' אשה שליח לקבל' שאין אדם יכול לצא' ידי חובתו נקי כי ברוב הפעמים אינו מצוי שיהיו ג' בני אד' ידועי' וחתימתן ניכרת במקו' כתיב' הגט עדים שיכירו חתימת כל השלשה דיינים וצריך שהג' דיינין שהן בשעת נתינה שיכירו החתימו' שחתמו בשטר שעשת' אותו שליח קבלה ולא סגי בחתימו' שיקיימוהו מעיר לעיר דשמא לא יכירו החתימו' מכולם וצריך לקיים כל שלשה בגט דקיו' שטרו' בג' לכך נכון להחמי' שלא לעשות שליח לקבלה ע"כ הכל כשרי' לשליחו' הגט בין לקבלה בין להולכה אחד האיש

שיכירו עידי השטר לקבלה כי כן צריך להשתן יחד כדפי' וטוב לחזור אחר שליח הניכר שהוא גדול ע"י רבני' או ע"י זקן בין לקבל' בין להולכה שאל"כ אפי' מוחזק לשכיח הי' כר שצריך לבדקו לכל הפחות ע"י עד א' מכל שכן דהליכ' ומיהו בעידי חתימה אין להקפיד כיון שהם מוחז' בשני' דק"ל דעידי מסירה כרתי ובשעת נתינ' הגט יש כמה עדי' גדולי' שהרי רגילו' ליתנו במנין עכ"ל הר"ף ה'. והכי הנוסח' גיטין דמרדכי כתב בשם רבי' יחיאל נוסח הרשאה שליח הולכה בפניכו ה"מ וכולי' א"ל הולך גט זה לאשתי פב"פ ואם עשה תנאי יפרש התנאי פה ותהא ידך כידי וכולי' ונותן אני לך רשות לעשות שליח ושליח שליח אפילו עד ק' אפי' בלא אונס וליתן גט לאשתי ובשעת נתינתו לשליח יקראוהו תחל' לפני עדי' ויאמר לו בפניהם הולך גט זה לפלו' אשתי בת פלוני ואם יש תנאי יפרשנו ויאמ' תהא מגורשת ממני משעה שיגיע גט זה לידה בתנאי כך וכך ואם לא יהא כך וכך לא תהא מגורשת ותהא ידך כידי וכו' ושלוחך כשלוחי ואני נותן לך רשות לעשו' שלי' ושלי' שליח עד ק' ואפי' בלא אונס ותהא היא מגורשת ממני וכו' וזה הגט מרצון נפשי אני נותנו לה ואני מבטל כל מודעו' על הגט זה והנני מקבל עלי בתוקף חרם שלא אבטל לא את הגט ולא את השליח ויקראוהו ויחזירוהו לשלי' והשלי' יאמ' לאשה ה"ז גטיך וכו' וגט זה ב"כ וב"כ ויפרש התנאי אם יש תנאי ויהיו ג' דייני' לקבל עדו' השלי' ויקראו הגט קוד' נתינתו בידה ואח"כ יתננו לה אח' השלום כל דבריו עכ"ל וקצת דברי' אלו כלולי' בדברי רבי' ומ"מ טוב ויפה לפרש בנוסח רבי' יחיאל ולפרש מ"ש ונותן אני לך רשו' לעשו' שלי' וכו' אפי' בלא אונס נ"ל שצריך לפרשו שאל"כ לא יוכל לעשו' שליח כל שלא נאנס וכמ"ש רבינו לקמן בסי' זה וגם רבי' כתב בסמו' בשם הר"ף שאין צרי' לכתו' שטר שליחות אלא לפי שכתוב בה שנותן הבעל רשו' לשליח לעשו' כמ' שלוחי' ואפי' לא יחלה ולא יאנס ע"כ ואם כן תימ' היאך לא כתב כן בנוסח שטר השליחות ואיפשר דכיון דע"י חולי או אונס מצי' משוי שליח מן הסת' כל שפי' בשליחות שנותן לו רשו' לעשו' שליח ושלי' שליח עד ק' דרשינן ליה' יתרא לומ' דאפי' בלא אונס מרשיהו למנו' שליח וכן משמ' מדברי ה"ה בפ"ז שהוא דעת הרמב"ם ומ"מ יותר טוב לפרש ולכתוב ואפי' בלא אונס כמו בנוסח רבי' יחיאל: ודע דתמיה לי מילתא טובא שהם בלשון שטר שליחו' זה וכיון שיגיע גט זה ליד אשתי פב"פ מידך או מיד שלוחך או שליח שלוחך כנזכר תהא מגורש' ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עליו פב"פ וכו' ומצאתי למהר"ר ישראל בשם הש"ס שתמה עליו הכא א' על שכת' ממש לשון סמ"ק ולא כתב וכשיגיע גט זה לידה והשיב דאין לומ' דכל סמ"ק שנתפשטו בגולה נפל בהם טעות ובחיבור הרב הגדול מהר"ר מולן נוסח הרשאה כסמ"ק ועל דא אני סומך טפי מעל מהשגה וסדרו' וכו' טעם וסב' דכל מה שנוכל למעט בהרשאה טפי עדיף משום דאיכא למיחש שמא יארע קלקול מרוב הכתיבה ומתבטל השליחות והכי אמרי' בריש גיטין אתי למגזייה ומה בכך אי גזייה ומתבטל השליחו' אלא משו' עיגונא חשו להכי עכ"ל. ולע"ד נר' הטעם שלא נכת' בסמ"ק הוא לפי שאם ותהא על תנאי צריך להוסיף בו דברי' ולכן השליחו חלק כדי שכל א' יכתו' כפי מה שיזדמן [illegible] בתנאי ואם בלא תנאי וראה מה' גט דמרדכי שכת' ויאמ' לו בפניה' הולך גט זה וכו' ואם יש תנאי יפרשנו ויאמ' תהא מגורשת ממני משעה שיגיע גט זה לידה וכו' הרי שהבעל צריך שיאמ' כן לשליח ושטר שליחו' סיפור דברי הבעל הם. ומ"ש שכל מה שנוכל למעט בהרשאה טפי עדיף משום דאיכא למיחש שמא יארע קלקול מרוב הכתיבה ומתבטל השליחו' אומ' אני דלגבי דבר זה שהוא עיקר השליחו' לא אמרי' הכי והיא דריש גיטין אין ענינה לכאן דהתם דתקנ' חכמי' היא מה שיאמר השליח ואם חיסר ה"ל משנה ממטבע שטבעו חכמי' [illegible] לפיכך קפיד [illegible] אבל שטר שליחו' לא תקנוהו חכמי התלמוד אלא מסרוהו לכל [illegible] שיסדרו כפי כחות לשונו וכל שיכתוב עיקר השליחו' בין בדרך ארוכה בין בדרך קצרה שפיר דמי ולא נפיק מיניה חורבא כלל ולפי' נ"ל שצריך לכתו' ונותן אני לך רשו' לעשו' שלי' וכו' עד ק' וליתן גט לאשתי פב"פ וכו' או שליח שלוחך ותהא שיגיע גט לידה מידך או מיד שלוחך או מיד שליח שלוחך

נתינה בין בלשון השטר והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם גם צריך להוסיף בשטר ונתן גיטה ליד פב"פ שעשאתו אשתו שליח בעדים כי כן כתוב בהגהות מיימון פ"ו ובא"ח: וכתוב בעיטור אות ה"ין בהרשאת שליח קבלה איך פלו' אמרה לנא הוו עלי סהדי וקנו מינאי וכתובו וחתומו וכו' וקנינא מפלו' לפלו' שליח ככל מאי דכתיב ומפו' לעיל וכת' עוד הוה מי שכתב בשליחו' אגב ד' אמו' קרקע לשופרא דשטרא ומסתברא דלא שייך ביה עכ"ל (וגמרא פ' התקבל דאין לכתוב וקנינא בהרשאה) והרמב"ם כת' בפ"ה מה מכיר' שנהגו להקנו' לנושה שליח ולשאר דברים כיוצא בזה להודיע שאינו אומר דברי' אלו כמשחק וכמהתל אלא שגמר בלבו ואח"כ אמר לפיכך אם אמ' בלב שלם אני אמרתי וגמרתי לעשו' דבר זה אינו צריך דבר אח' עכ"ל: כתוב עוד בעיטור בשטר שלי' קבלה ניהא ליה רשותא לשוויי שליח ושליח דשליח אחרינא עד דתתקבל לי גיטא ותיתי ותמטי לידא דפלוני שליחא דידי דהכא פלונית מניתי ואורשיתי' דידי' בהרמנותא דידי וקבילות יתיה עלי כחומר כל שטרי אשלטתא והימנותא דנהיגין בישראל דלא כאסמכתא וכולי' משמע מדבריו שיכולה היא להרשו' לשליח קבלה שיעשה שלי' לקבל הגט מיד הבעל אבל אין האשה מגורשת עד שיגיע הגט ליד שלוחה דידה דשלי' זה שהוא יכול לעשות אינו אלא כעין שליח הבאה ועוד אכתוב בדין זה גבי שאלה לגאון שכתב רבי' לקמן בסי' זה *(נ"ה) על מ"ש הר"ף שהב"ד לא יהיה קרוב לשליח אין לו טעם שהשליח אינו נוגע בדבר כדי שיפסל ב"ד הקרוב לו ואפשר שהטעם מפני ששליח קבלה הוא במקום האשה שטם בדבר לכתחילה על מ"ש הר"ף כשמגר על יד שליח קבלה לא יטיל תנאי בגט תמהני אמאי דמ"ם מכשמגר לאשה עצמו ואפשר דחיישי' דלמא ליה' עדי' דידעי שקבל הגט ולא ידעי בתנאי ואזלי ומסהדי שהגיע גט ליד שלוחה ואזלא ומנסבא אפומייהו ונמצא גט בטל ובניה ממזרים: ועל מ"ש בסוף דבריו וצרי' לקיי' כל ג' בגט דקיו' שטרות בג' יש לתמוה שנראה מדבריו שהוא מפרש קיו' שטרו' בג' הם עדים החתומים בשטר צריך לקיימם ומטו' לא ראינו מי שפי' כן אלא ה"פ קיו' שטרות צריך להיות בפני ג' שהם ב"ד. ועוד שהדין ג"כ אינו כן דג' החתומים בשטר כשיקיים ב' מהם הגי דהכי דעד ודיין אין מצטרפין כדאי' בפרק ב' דכתובו' מ"מ בקיום ב' עדי' או ב' דיינים הגי גם מלת' בגט הכת' איני יודע להרס עם הענין (ועל ם"ם זה מ"ש ב"י בפס הרש"בן) כתוב בא"ח וכו' לשון שליחו' שטר הולכה שהבעל עצמו מוליך גט לאשתו בעי' אחר הנה פב"פ מוליך גט לאשתו פב"פ וכתב ונחת' בהלכתו לדעתנו ואין כותבין בו מקבל לפי שלא היה א' במקום כתיבת הגט והוא נכתב ונחת' בהלכתו בפני הבע' כדי שיוכל לומ' ב"כ וב"כ מיד שהבעל עצמו מביאו בדאמרי' בפ"ק דגיטין הבעל עצמו וכו' כי בעונותינו אין אנו בני תורה כמו הראשונים וזה שלא יאמר הבעל בשעת הנתינ' קודם שיתן הגט לאשתו התקבלי גיטיך זה ממני והרי את מגורש' ממני ומותר' לכל אדם וגט זה ב"כ וב"כ ויתנהו לה בפני ג' ויבטל כל המודעו' ויקראוהו קוד' נתינ' ואחר נתינה ויקבל חרם שלא יוציא לעז על הגט ועל החתימות וכל החתימות שבגט ידועות לנו עכ"ל ומ"ש בסוף דבריו וכל החתימות שבגט ידועות לנו לא ידענא מאי קאמר דכיון שאומר ב"כ וב"כ אין צריך שיהיו החתימות ידועות לנו: הר"ש בר צמח בתשובה כתב שהיה נראה לומר דאין דיין יכול לעשות מעשה ב"ד להתיר אשה על פי עדות קרובו שהוא אחד מעידי מסירה אלא שבירו' שהביא בעל העיטור והפוסקים אחרים משמע דמצטרף ומ"ש הר"פ שצריך שיהיו העדים רחוקים לשליח קבלה לכתחלה הוא. כא הכל כשרים לשליחות הגט וכו' אחד האיש ואחד האשה כך פשוט בר"פ התקבל. חוץ מחש"ו עבד וכותי וס"פ ב' דגטין (דף כג) תנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו סומא וכותי ורבינו לא הזכירו סומא בסימן זה ופי' דינו בסימן קמ"ב ובגמ' א"ר אמי אמר ר' יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גטין וקדושין וכן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ודעת הרא"ש דדין הולכה והבאה כדין קבלה שאין חילוק טעם ביניהם א"כ כי איכי דלר' יוחנן

(כ) והמעתי' יש מקשים דאמאי אנו צריכין דקדו' אם הבעל הוא גדול דהא אם הוא קטן א"כ ליתן גט כלל כמו שהתבאר לעיל סי' מ"ג ואם הוא גדול יכול לעשות שליח וי"ל דלפעמים קטן קוד' כגון הנא על ידי נמתו וכדלקמן סי' קמ"ז לכן צריכין לדקדק אחריו ועו' איכא למיחש שמא יגדיל קוד' הנתינ' ויתייחד עם אשתו דצריכה ממנו גט כדאמר לעיל סי' מ"ג ולכן צריכין לדקד' דהוי גדול בשעת עשיית השליחו' דלמא השליח יתן לה גט אחר היחוד ואע"ג דלא תנס' בגט כזה לכתחלה משום דהוי גט ישן כדלקמן סי' זה ת"א מאח' דאם נשאת בו לא תצא א"כ לאית' לקלקולא אם קטן היה בשעת השליחות דלאו אינו גט כלל ולכן צריכין דקדוק ככ"ל (כא) כ' ריב"ש סי' שך העדי' שהמס' הגט לפניה' יכולים להיות דייני' בדבר ולא אמרינן בכה"ג אין עד נעשה דיין וע"ש עוד שם אם חייבי' לנ"ד טוענין (כב) איהו אם הטיל בו תנאי ונתקיים [illegible] הגט [illegible] ריב"ש סי' רמ"ו [illegible]

האיש ואחר האשה חוץ מח"שו עבד ונכרי שהם פסולים לכל ענייני
שליחות בין לקבלה בין להולכה ה"ר יוסף ן' מיגאש כתב דעבד אינו פסול
אלא לקבלה אבל להולכה שרי וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה
הגה השליח קטן כשנתן לו והגדיל והביאו או חרש ונתפקח שוטה
ונשתפה עבד ונשתחרר נכרי ונתגייר פסול אבל אם ניתן לו הגט כשהוא
פקח ונתחרש וחזר ונתפקח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר כיון
שתחלתו וסופו בכשרות וכ' הרמ"בם הקרובים כשרים לעדות זה וכן
הפסולים מדברי סופרים בעבירה כשרים לעדות זה אבל הפסולים מדברי תורה
פסולים להביא הגט ואם הביאו ה"ז פסול וכ"ד א כשנתקיים בחותמיו
אבל אם לא נסמך בו אלא על דברי הפסולים בעבירה מן התורה אינו
גט כלל ואין דעת א"א הרא"ש ז"ל כן שכתב כל הפסולים מדברי
סופרים כשרים להביאו אפי' בח"ל ואם היו פסולים מדברי תורה פסולים
להביאו וכ' הרמ"ה שפסולים בין בארץ בין בח"ל וא"א הרא"ש ז"ל
כתב שאין פסולים אלא בח"ל ואם היו פסולים בשנתמנו שלוחים וחזרו
בתשובה קודם שנתנוהו לאשה כ' הרמ"ה שכשרין וכן מסתבר דבני
כריתות נינהו ואינן פסולים אלא דחשדינן להו דמחמת ממון קא
מסהדי שיקרא וכיון שעשו תשובה מהימני דלא בעי תחלתן וסופן
בכשרות ואם הגט מקויים אפי' לא עשו תשובה כשר דבני כריתות נינהו
ולשיקרא ליכא למיחש ועוד כתב א"א ז"ל על מה שכתבו הגאונים בגט
שכרכוהו בבגד ונתן הבגד לגוי ואמר לו הולך בגד זה לישראל ויתננו
לאשתי שלא תנשא בגט זה ואם ניסת לא תצא אע"פ שלא מינה
הגוי שליח לגירושין וכ' הוא ז"ל ודאי אם עשה הבעל את הגוי שליח
וא"ל שימנה הוא ישראל במקומו הוי פסול דאין שליחות לגוי וגם לא
הוי בר כריתות אלא כיון שלא עשה הגוי אלא מעשה קוף בעלמא
ומינה הבעל בכתבו שליח לישראל שבאותו מקום למה יפסל הגט וכן
נוהגין באשכנז ובצרפת ע"פ ר"ת לשלוח גט וקידושין ע"י גוי וממנה
בכתבו ישראל שבאותו מקום שליח: השולח גט לאשתו ואין השליח
מכירה יתנהו לה ע"פ ב' שיעידו בפניו שהיא זאת אשתו אמר לשליח
הולך גט לאשתי ואמר לו איני מכירה או כיוצא בזה שאמר לו אני
מתבייש ליתנו לה וא"ל אם כן תנהו לפלוני שהוא מכירה ויתנהו לה
ראשון לא נעשה שליח לגירושין רק להוליך הגט לאותו פלוני לפיכך
אינו יכול ליתן הגט לאשתו ולא לעשות שליח אחר להוליך הגט לאותו
פלוני ואותו פלוני הוא שליח לגרש ונותנו לה או משלחו לה ביד אחר אם
נאנס או חולה אבל אם עשה שליח ליתן גט לאשתו לאחר ל' יום וארעו
אונס שאינו יכול ליתנו לה לאחר ל' יום יכול לעשות שליח בתוך ל'
שיתנהו לה לאחר ל' יום אע"פ שאינו עתה שליח לגירושין כיון שלאחר ל'
יום יהיה שליח לגירושין ובלבד שיאמר לו שאפילו אם יאמר שבטל
הגט תוך הזמן שתהא גט מאמר לו שלא בטלו שכל מי שנותן גט כה"ג
לאחר זמן אינו גט אלא א"כ יאמר בכך כדלקמן וכ' הר"מ מהר"וק שלא
יתן מיד הגט ליד שליח השני אלא ימסור שליחותו לב"ד והם לא יעשו
לשני שליח אלא עד לאחר ל' יום אבל לא יתנו לשליח אע"פ שמתנה
עליו שלא יתננו לה עד לאחר ל' יום שמא לא ידקדק בשליחותו
ויתנו לה קודם: השולח גט ע"י שליח ואמר לו אל יתנהו לה אחר
אלא אתה ונתנו לאחר ונתנו לה פשיטא שאינו גט שהרי פירש
שלא יתנהו לה אחר אלא אפי' אמר לו הולך לה סתם לא ישלח
לה ביד אחר כל זמן שיכול להוליכו חלה או נאנס שאינו יכול
להוליכו ישלחנו ביד אחר ואפי' אמר לו אתה הולך כיון שלא פירש
שלא יוליכנו אחר ור"ח פי' בהולך סתם יכול לשלחו ע"י אחר אע"פ
שלא חלה ובאתה הולך לא ישלחנו אלא א"כ חלה

את הולך בין כך ובין כך אין השליח שליח אלא בע״א הולך והוא דהלכה ובע״א את הגט
וחלה שני ואב״ע רשב״ג היא וחלה שני וכת׳ הרי״ף היא פוסקי׳ כלישנא מכיעתא
דאתי כרבנן דבריתא ויש פוסקים כלישנא בתרא וכן הדעת נוטה כלומר משום דמתני׳
סתמא קתני ואיירי בין בהולך בין באמת הולך וכן דע׳ הרא״ש וכן פסק הר״מ בפ״ט
וכת׳ ה״ה שכן דע׳ הרמב״ן והרשב״א ולזה
נוטה דעת הר״ן והר״ח פוסק כלישנא מציעא
וכת׳ הר״ן שכן דעת הרא״בד כה וכשכתב
דהא דבהולך לא בעינן חלה דוקא בארץ
ישראל אבל בח״ל אפי׳ הולך דוקא וכו׳ דכיון
דצריך לעשות שליח בב״ד איכא דבעל קפיד
אא״כ חלה: השליח שעשה שליח יכול ג״כ
לעשות שליח אחר וכו׳ כך פשוט בפרק כל
הגט מדתנן אין השליח האחרון צריך שיאמר
ב״כ וב״כ מכלל דשליח משוי שליח וכתבו
הרי״ף והרא״ש דדוקא חלה הא לאו הכי
לא דלא עדיף משליח ראשון שזה בא מכחו
וכן דעת הרמב״ם בפ״ז והר״ן כתב דהיה
אפשר לומר דהשליח שליח כיון דאין הבעל
יודע בהם לא איכפת ליה בין שני לג׳
ובדברי הרמ״ה אלא שהרי״ף החמיר וכת׳
דוקא חלה: וא״כ אם פירש שיעשה שליח אחר
וכו׳ הריב״ש דמילתא קאי שכתב והשליח שיעשה
שליח יכול לעשות גם כן שליח אחר ואין
צ״ל אם פירש וכו׳ אפי׳ שלא בפני ב״ד אם
הוא בא״י בפ׳ כל הגט אמר רבה שליח בא״י
עושה כמה שלוחין כלומר ראשון לשני ושני
לשלישי וכן לעולם ופרש״י והרי״ף ואין
צריך ב״ד הואיל ואין הראשון צ״ל ב״כ וב״כ
האחרון נמי אין צ״ל שליח ב״ד אני וכתב
הר״ן ומינה נמי דכל שנתקיים בחותמיו
כיון שאין צ״ל ב״כ וב״כ אינו צריך ב״ד
וכ״כ הרמ״בם בפ״ז וכת׳ הה״מ שכן
השכים הרשב״א וכן כת׳ הר״אש ברפ׳ כל
גבי הא דתניא כיצד יעשה יטלנו ממנו ויחזור
ויתננו לה וכו׳ וכ״כ רבינו ירוחם בח״ג.
וכתב הר״אש בפ׳ כל הגט ובלבד שיעשנו
בפני עדים דאין דבר שבערוה פחות משנים
(ולכך כ׳ בטור דיעשו זה לזה בעדים): ואפי׳
מת השליח הראשון וכו׳ ג״ז בפ׳ כל הגט אמר
רב אשי אם מת ראשון בטלו כולם ונחלק
עליו מר בר רב אשי ואמר אילו מת בעל
מידי מששא׳ בהו כולהו מכח בעל קאתו
איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל
ליתנהו לכולהו אבל ראשון לא איכפת לן
בין מית ללא מית וכתבו הרי״ף והר״אש
דה״ל כמר בר רב אשי וכן פסק הרמ״בם
בפ״ז מהל׳ גרושין. כתב הרמ״ה שאם מת
השליח השני לא נתבטל בכך שליחות של
ראשון ויכול ליטול מיורשיו של שני וכו׳:
כתב בתשו׳ הרי״בש סי׳ כ״ג תקנה אחת
היא שכמו שהשליח הראשון נאמן לומר ב״כ
וב״כ ונתקיים הגט ע״פ ונאמן לו שליח
לגרושין אני בלא עדים ובלא שעכ״ך השליח
הב׳ שהגט בידו נאמן לומר נתקיים הגט הזה
בפני ב״ד ע״י השליח הראשון שאמר ב״כ וב״כ
ואני שלוחו שמינאני בפני ב״ד אמנם אינו צ״ל ולהאריך שליח ב״ד אני כי ומימלא
ידעינן שכך היה ואין צריך לשטר שליחות ולא לעדים כ״ש כשבידו שטר שליחות ולא
בעי קיום אלא מדרבנן וכן ירא׳ מפשט דמתני׳ דתנן אין השליח האחרון צריך שיאמר
ב״כ וב״כ אלא אומר שליח ב״ד אני וכן נראה מדברי הרמ״בם ואם נתקיים הגט בחותמיו
אף ע״פ שנתנו שליח לשליח אחר בינם לבין עצמם עד שהגיע גט לידה הרי זה גט
כשר ע״כ. ומכאן נראה בהדיא שאם שליח ראשון מינה שליח שני ולא נמצא שליח
שני בפני ב״ד בשעה שמינה שליח ראשון ב״כ וב״כ צריך לקיים שטר שליחותו אע״פ שהגט
יוצא מתחת ידו אא״כ נתקיים הגט בחותמיו. כ״ה שאל לגאון אשה שעשתה שליח

סמה שמתיר השיטה לשליח קבלה למנות שליח אחר (כה)
לקבלה וכו׳ והעיטור אות ש׳ וכ״ל שליח ראשון אבל לשתתגרש בקבלתו של ב׳ לא
היינו שיכול שליח להביאו לידו של שליח קבל ויהא ליה רשות לשוויי שליחא ושליח
ודייקינן לה מדכתב באות הנז׳ בשט שליח קבלה שהוא יכול ליתן בידי ותמטי ליה דפלוני שליח דידי. ואם איתא
דשליח אחרינא עד דתתקבל לי גיטא

ה״לל וכיון דימטי גיטא ליד שלוחים או
שליח שלוחו אשה מגורשת אפלו בעלי אלא
שאם כן דבריו כאן סתומים ביותר. ומ״ש
אם שלחה שני שלוחים או שליח אחר שליח
וכו׳ כיון שהגיע הגט ליד הראשון מגורשת
נראה דלרבותא נקט ליד הראשון לומר דלא
נתבטל שליחות הראשון מחמת שליחות השני
אבל אם הגיע ליד השני פשיטא דמגורשת
וא״עפ שאין תיבת כיון מכוונת לפי זה
עכ״ל לפרש כן: ומה שכתב רבינו ואין
דעת א״א הר״אש כן כלומ׳ על מה שכתב
בסוף דבריו דמסתמא ביטל שליחות הראשון
בעשיית השני הר״אש חלוק עליו שכתב
בתשובה כלל מ״ה סימן ה׳. כט
(ב״ה) לשון זה קז׳ מאל שהרי רבינו כ׳ בשם ר״ן שאפי׳
אמר להם הבעל אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו
לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו
והאין כ׳ כאן אבל כשאמ׳ לו בהדי׳ לומר לא׳ לחתמו יכול
לעשותו שזה הפך מה שקדם ומה שחת׳ דבריו כדאמרי׳
לקמן דאומר לב׳ אמרו לפלו׳ וכו׳ דלא הוי מילי לשון זה
לא כתב כלל לא לקמן ולא לקמיה דלקמן והרב ה״ר
דוד הכהן ז״ל כדחק אחד ליישב זה וחילק בין כתיבה
לחתימה לענין אמר אמרו וכת׳ שכשאמרי׳ לקמן שכ׳ רבי׳
הוא בטור ח״מ סי׳ רמ״ד שכ׳ האומר לשני׳ כתבו וחתמו
ותנו לפלו׳ שטר מתנה שאני נותן לו וכו׳ עד הרמ״בן
כ׳ דלא אמרי׳ מתנה הריהוא כגט וכו׳ ואל באומ׳ אמרו
לכתוב ולחתו׳ כשר לכ״ע במתנה והכי מסתברא עכ״ל
וה״ר משה אלשקר ז״ל השיגו דאין בדברי רבי׳ בשום מקום
חילוק בין כתיבה לחתימה כלל וגם בעיני יפה לא לפרש
כדאמרי׳ לקמן שירמוז אל טור אחר זולת הטור שהוא בו
גלוי נראה שתיבת לקמן צריך למחוק וה״ק כדאמרינן
בגמ׳ בס״פ התקבל דא״ג דר״י סבר מילי לא ממסרן
לשליח מודה באומ׳ אמרו משום דאומ׳ אמרו לא הוי מילי.

וגם מה שכתב שאפי׳ נתנה רשות לשליח
לקבלה לעשות אחר אינו יכול משום דה״ל
מילי ולא מימסרן לשליח לא נהירא לי
דלא אמרינן מילי לא מימסרן לשליח וכו׳
ומביא ראיה דאומר לשליח שיוכל לעשות
שליח לא הוי מילי מדאמרי׳ באומ׳ לפלוני
ויכתוב וכו׳ לא הוו מילי ודעת הרשב״א
בתשובה כדעת הר״אש שכתב וז״ל אם
עשתה שליח וחזרה ועשתה שליח ואפילו
עשרה זה אחר זה או שעשתה עשרה בבת
אחת כל שהגיע הגט ליד אחד מהם מגורשת
דלא שייך בכי הא ברירה אבל אם אמרה
אמרה כל מי מכם שירצה הבעל ליתנו לו
יהא שלוחי לקבלה שהא׳ בזה אין ברירה
כענין לאיזו שארצה אגרש בו דאין ברירה
עכ״ל: ולענין למנות שליח קבלה שליח אחר
דע׳ הר״ן שבא בסוף פרק התקבל שאם נתנה
לו רשות לעשות שליח אחר שיכול שכת׳ וז״ל
אבל שליח קבלה אינו עושה שליח לקבלה
אלא א״כ אמר׳ בפני׳ שימנה שליח תחתיו
דמילי נינהו ולא מימסרן לשליח אבל הר״ן
מסתבר שאין שליח קבלה עושה שליח דה״ל מילי
אמרו ומכתו היה שליח שלא בפניו דהתם טעמא

חלה ורב אלפס כת׳ בסבכה ראשונה וכן היא מסקנת א״א הר״אש ז״ל:
והשליח שיעשה שליח יכול ג״כ לעשות שליח אחר אם אירע לו אונס
אפי׳ עד מאה והרמ״ה כת׳ דשליח שני יכול לעשות שליח אפי׳ בלא אונס
דדוקא שליח ראשון דתליה בקפידא דבעל יש חלוק בין חלה ללא חלה
אבל בשליח שני אין חילוק ורב אלפס כת׳ דוקא שאירעו אונס כמו
הראשון כי ואין צריך לומר אם פירש שיעשה שליח את שעושים כמה
שלוחים אפי׳ עד ק׳ אפי׳ שלא בפני ב״ד אם הוא בא״י או הגט מקויים
רק שיעשו זה לזה בפני עדים ואפי׳ מת השליח הראשון לא נתבטל
השליחות כל זמן שהבעל קיים מת הבעל בטלו כולם כ׳ הר״מ שאם
מת השליח השני לא נתבטל בכך שליחות של ראשון ויכול ליטלו
מיורשיו של שני ויוליכנו לה או ישלחנו ביד אחר ולא נאמר בזה כבר
עשה שליחותו כדאמרינן גבי עדים שחתמו בשטר ונאבד השטר לפי
שלא נגמר שליחותו עד שיגיע גט לידה: שאל לגאון אשה שעשתה
שליח לקבל וחלה השליח אותו שליח עושה שליח אחר או לא עד
דאמרה לו בפירוש שוי שליח בתר שליח והיכא דשויתיה שליח להולכה
ולא פירש מי מצי שוי שליח בתר שליח או לא ואי נמי שוי ב׳ שלוחים
לקבל ואמר איזה מכם שיגיע אצל הבעל תחילה וכן אם הגיעו ביחד
איזה מכם שיתבענו יהא שליח לקבל יש מן הדין ליתא או מה או
לא וכן אם עשת׳ שליח לקבל וחששה שמא לא ימצאנו אותו שליח
ועשת׳ שליח אחר לקבל מי אמרינן נתבטל שליח הראשון או לא
והסכים דעתו עם חכמי הרג׳ בהי שידו כירה לענין קבלה לענין שוי
שליח לא מצי משוי עד דאמרה ליה בפירוש ודוקא לקבלה אבל להולכה
מצי משוי דשליח הולכה מכח בעל קא אתי וכאלו בעל בעצמו עשאו
שליח ובעל העיטור כת׳ על דברי הגאון ומסתברא דבמקום שהבעל
עושה שליח ושליח שליח גם האשה עושה שליח ושליח שליח ואם
שלחה ב׳ שלוחים או שליח אחר שליח כיון שלא בטלה בפירוש קבלת
השליח כיון שהגיע הגט ליד הראשון מגורשת והר״מ כתב ושליח
קבלה אינו יכול לעשות שליח אפי׳ חלה ואפי׳ אמרה לו התקבל
שמא שלא אמרה התקבל אתה ולא עוד אלא אפי׳ נתנה לו רשות
לעשות שליח אחר אינו יכול דלא מסרה לו אלא מילי ומילי לא
מימסרן לשליח ולא עוד כין אם עשת׳ ב׳ שלוחים לקבלה בזה אח״ז
או שעשה הבעל ב׳ שלוחים להולכה זה אחר זה בטל שליחות הראשון
בעשיית השני אם לא שגילו דעתם כשעשאו השני שעדיין חפצים
בראשון ואין דעת א״א ז״ל כן שכת׳ בתשו׳ אשה שמנתה שליח לקבל
גיטה מיד בעלה בכל מקום שימצאנו וכאשר ארכו לה הימים עשתה
שליח אחר ג״כ לבקשו ואח״כ בא שליח ראשון והביא הגט ואין
ידוע אם הגט לידו קודם מנוי השני אם לאו ונסתפק אם מנוי שליחות
השני הוי ביטול שליחות הראשון דע כי לא נתבטל שליחות הראשון
בכך ושניהם שלוחיה ואיזה מהם שמביא הגט היא מגורשת בו ע״כ
וגם מ״ש שאפי׳ אם נתנה רשות לשליח קבלה לעשות אחר שאינו
יכול לעשותו משום דמילי לא מימסרן לשליח לא נהירא דלא
אמרינן מילי לא מימסרן לשליח אלא כשמוסר לו דבר לעשותו
אינו יכול למוסרו לאחר כגון מי שעשה שליח לחתום גט שאינו
יכול לומר לאחר לחתמו אבל כשאמר לו בהדיא לומר לאחר
לחותמו

כתב גם בס״פ התקבל וז״ל ומיהו מסתברא
ולא מימסרן לשליח אלא בחומרא אמרו ומכתו
אחריתא כדפרישית עכ״ל. (ב״ה) וכ״כ ה״ה בפ״ז נגם הרמ״בן עיין בתשו׳ הר״ש בן הר״ש
בר כמה שכתבנו לקמן בסי׳ ז״ה. השליח ששינה בשליחותו וכו׳ בפרק התקבל (דסה) תנן
תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול האשה שאמרה התקבל
לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול ובפרק כל הגט גמרא אם א״ל טול לי
הימינה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וכו׳ א״ר ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי
להשאיל וכו׳ אלא זמנין דגיטא כמי לא הוי
דנעס׳

[illegible]

[illegible]

לחתמו יכול לעשותו ל כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לפלו' ויכתוב ולפלו' ופלו' ויחתמו דלא הוו מילי השליח ששינה בשליחותו ממה שאמר לו הוא או היא אין הגט גט כיצד א"ל תנהו לה במקום פלו' ונתנו לה במקום אחר אל תתנהו לה אלא בעליה ונתנו לה בבית או איפכא אל תתנהו לה אלא בימין ונתנו לה בשמאל או איפכא אינו גט כתב הרמ"ה אל תגרשנה אלא בימינך הוה ליה כאילו אמר לו את הולך אינו יכול לעשות שליח שני א"א כי חלה ונרא' אפי' חלה נמי אינו יכול לשלחו ביד אחר דהוה ליה כאילו פי' לא יגרשנה אחר אלא אתה אבל אם אמר לו תן גט זה לאשתי והרי היא במקום פלו' ונתנו לה במקום אחר ה"ז גט שאין זה קפידא אלא מראה לו מקומה כ' הרמ"בם א"ל תנהו לה ביום פלו' ונתנו לה בתוך הזמן אינה גט אל תתנהו לה אלא ביום פלו' ונתנו לה בין מלפניו בין מלאחריו אינו גט שהרי הקפיד על עצמו של יום ומשמע מדבריו אבל כשאומר לו תנהו לה ביום פלו' יכול לאחר ובלבד שלא יקדים וכך היא שאמרה לשליח קבל גטי במקום פלו' וקבלו במקום אחר אינו גט אבל אם אמרה הבא לי גיטי ממקום פלו' והביאו ממקום אחר הוי גט אמרה לו התקבל לי גיטי במקום פלו' ופעמים תמצאנו במקום אחר בכל מקום שיקבלנו הוי גט ובלבד לכשיגיע למקום שאמרה היא אמר הבעל לשליח טול ממנה חפץ פלו' אם לא הקפיד שיטול ממנה החפץ תחילה אפי' הגיע הגט ליד' תחילה ואח"כ נטל החפץ הוי' גט לפיכך יכול השליח לשלחו ביד אחר אבל אם הקפיד לומר שיטול החפץ תחלה אינו גט א"כ יגיע החפץ לידו תחילה לפיכך לא ישלחנו ביד אחר שאפי' אם תתן החפץ ליד השליח השני תחלה אינו גט כיון שלא הגיע ליד השליח הראשון תחילה ואפי' אם אחר שקבל השני החפץ ונתן לה הגט בא ליד השליח הראשון אינו גט כיון שלא הגיע הגט ליד' בתורת גירושין אלא יקחנו הראשון מידה ויחזור ויתננו לה בתורת גירושין אחר שהגיע לידו החפץ כ' הרמ"ה הוא הדין נמי בכל תנאי שהתנה הבעל עם השליח כגון אל תגרשנה אלא בבית או בעלייה שאינו יכול לשלחו ביד אחר שמא לא ידקדק השני בשליחותו ויתבטל הגט והרמ"בם כתב שאם הגיע החפץ ליד השני קודם שנתן לה הגט שהוא גט וכן פרש"י וכתב עוד שאפי' א"ל תן לה הגט ואח"כ קבל החפץ שלכתחלה לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואם שלחו ביד אחר הוי גט וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא ראשונה כתב הרמ"בם אפי' לא אמר קח החפץ תחילה ואח"כ תן הגט אלא אמר קח החפץ ותן הגט הוי קפידא שיקח החפץ תחילה ואם שינה אינו גט והרמ"ה כתב בזה שהיא ספק מגורשת שלא תנשא ואם נשאת לא תצא: שליח המביא גט מא"י נותנו לה ומתגרשת בו ונישאת אע"פ שאין מכירין חתימת העדים וגובה כתובתה מבני חרי אבל לא ממשעבדי ואם בא עד אחד וערער לומר שהוא מזוייף אין שומעין לו באו שנים וערערו אפילו נשאת כבר תצא בא הבעל וערער יתקיים בחותמיו ואם לא יתקיים תצא אבל הגט הרי זו ספק מגורשת לפיכך

לפיכך נשים שהן בחזקת ששונאות זו את זו והן חמותה וצרתה ויבמתה ובת חמותה ובת בעלה אינן נאמנות להביא גיטה בא"י דשמא מזוייף הוא והן מכוונות לקלקלה שתנשא ואם על בעלה אבל בח"ל נאמנות כדלקמן וכתב הרמ"ה ואם אומרת בפני נכתב ובפני נחתם אפי' לא"י כשרות להביאו שאז אין הבעל יכול לערער ונמצא שאין יכולה לקלקלה עשתה שליח לקבל בעדה והגט יוצא מתחת ידו והבעל אומר מזוייף הוא יתקיים בחותמיו וכיון שנתקיים בחותמיו או בעידי מסירה כשר ואם הוא מודה שכתבו אלא שאומר שלא נתנו לו כתובה גירושין אלא כתורת פקדון והשליח אומר שקבלו בשביל שתתגרש בו אם שלשתן בעיר אחת הבעל נאמן דאם איתה דבתורת גירושין יהביה לו לדידה הוה יהיב לה ודוקא בשטוען שלפקדון נתנו לו אבל אם טוען שעשאו שליח להוליכו ורצה לחזור בו קודם שיגיע לידה אינו נאמן ואם אינם בעיר אחת השליח נאמן ומיירי שאין שמסרו לו בפני עדים ועל כן טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח בשהבעל והאשה שניהם בעיר ביון דמצי מיפך ולמיהדר שאם יטעון שלא נתנו לו בגירושין שהוא נאמן והר"מ כתב שהשליח נאמן בכל ענין אפי' אין הגט בידו רק שיש עדים שראוהו בידו וא"א ז"ל כתב בסברא ראשונה ואם היא אומרת בפני קבלו השליח לגירושין נאמנת וי"א דוקא שהגט ביד האשה ואומרת שהשליח קבלו לגירושין ואח"כ נתנו לה וכ"כ הרמ"ב וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפי' אם הוא ביד השליח נאמנת אבל הגט והיא אומרת שקבלתו מיד השליח כראוי ונתגרשה בקבלתו אע"פ שהבעל והשליח שניהם מודים שבא ליד השליח כדי שיתנו ליד האשה שתתגרש בו אינו גט כיון שאין עדים שראו הגט ביד האשה ואין כאן ב' עדים אלא השליח לבד ומ"מ כיון שחזקה שליח עושה שליחותו הוי ספק מגורשת ואם בעלה כהן אסורה לו ולעולם לא משתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואם מת אסורה לכהן ואם יש לה יבם חולצת ולא מתייבמת וכתב הרמ"בם אפי' אמרה בפני נתנו לשליח לגירושין ונתנו לה הואיל והשליח והבעל מסייעים אותה אפשר שתעיז פניה ושמא עדיין לא נתגרשה כתב הרמ"בם שליח קבלה שקבל

שקבל הגט לאשה ושלחו לה בפני עדים והגיע הגט לידה ואינה יודעת אם בעלה שלחו או שליח קבלה שלחו או שלוחו של בעל הרי זו מגורשת בא הבעל וערער שלא נתנו ה"ז יתקיים בחותמיו שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת יד שלוחו שידו כידה אע"פ שהיא אינה יודעת הרי העדים יודעין ואם לא יתקיים בחותמיו אינה מגורשת :

בעל שכתב גט לאשתו ואח"כ נתייחד עמה דקי"ל שלא תתגרש בו שזהו גט ישן כדלקמן ואם נתגרשה בו תנשא לכתחלה היינו דוקא כשהגט ביד הבעל ונתנו מידו לידה אבל אם שלחו לה ע"י שליח ונתייחד עמה אחר שנתנו ליד השליח ונתנו לה השליח לא תנשא בו ואם נשאת לא תצא כיון שהשולח גט לאשתו ע"י שליח אינו גט עד שיגיע גט לידה הוא חייב במזונותיה ובכל תנאי כתובה עד שיגיע לידה ואם מת קודם שיגיע לידה לא יתנהו לה ואם בטלו קודם שיגיע לידה הוי בטל ואם בא גט לידה אחר שבטלו אינו גט ומשבא לידה אינו יכול לבטלו אפי' חזר בו תוך כדי דיבור לכתחלה אין לו לבטלו אלא בפני שליח ששלח או בפניה אבל בדיעבד אפי' בטלו בפני ב' אחרים הוא בטל ואין צריך לבטלו בפני ג' שלחו ע"י יכול לכתחלה לבטל זה שלא בפני זה ואפי' לא בטל כל א' וא' בפני ב' מן השוק אלא שבטלו בפני שליח לבדו מותר לכתחלה ואותן שבטל שליחותן בטל ואינן יכולין ליעשות שלוחין אא"כ יתמנו פעם אחר ודוקא שלא יבטל שליחות כולן זה שלא בפני זה דכיון דאפי' אם בטל לכולן שלא בפניהם הוי בטל נפיק מינה חורבא דזימנין דבטיל לכולהו שלא בפניהו ולא ידעי ואזלי ויהבי לה גיטא ומנסבא בה ומיהו אם עבר ובטל כולן הוי בטל ול"ש עשאן שלוחין לכתוב וליתן גט ול"ש עשאן שלוחין להולכה אם בטל מקצתן לא נתבטלו כולם ול"ש ער' ול"ש שלוחין שנתבטלו מקצתן לא נתבטלו כולם אלא שכשעשאן שלוחין לכתוב וליתן הגט צריך שישאר שליחות של שנים קיים דאי
אפשר

דאמר רב חסדא שליח נאמן דהא סימני' פרש"י דנאמן משוי' לאי בעי עביד ביה מאי דקאמר שיכול למוסרו לאשה והתוספ' והר"אש חלקו עליו וכתבו דאפי' בדליכא מגו סימנא' רבנן לשליח ואפי' אומר שבעל שכתבו לו בפני עדים מ"מ סמך עליו דזימנין דמייתו עדי' או אזלו למ"ה ומשמע מדברי כהש"בא שלדברי התוס' אפי' עדים מעידין דלפקדון יהביה ניהליה שליח נאמן דכיון שהוא יכול שליח למסרו לה ותלך ותנשא בו הוא מאמינו אפי' במקום עדים כאילו אמר נאמן עלי באומר לגירושין מסרתיו יותר מק' עדים ופסל כל העדים לגבי דידיה כל זמן שאמר הוא לגירושין קודם שבאו העדים וכ"כ הוא ז"ל בהדיא בתשובה דשליח נאמן אפי' במקום עדים דהא סימניה וגם רבי ירוחם בח"ג כתב בשם התו' דאפי' יש עדים דלפקדון נתנו לו נאמן שליח וכ"כ בתום' והר"אש ומיהו כתב דמילתא דתמיה היא מהימן אפי' במקום עדים מאי דאמרינן בעל אומר לפקדון כתבו התו' הא דלא נקט בעל אומר להולכה ושליח אומר לקבלה משום דלא שייך האי טעמא דקאמר דהא איתא דלגירושין לדידיה הוה יהיב לה אלא כשאומר הבעל לפקדון משמע מדבריהם דהא אפי' רב הונא מודה דשליח נאמן כיון דלא שייך טעמא דהא איתא דלגירושין יהביה לדידיה הוה יהיב לה וזהו שכתב רבינו ודוקא בשטוען דלפקדון נתנו לה אבל אם טוען שהאו שליח להולכה ורצה לחזור בו וכו' · ובעיקר מחלוקת רב חסדא ורב הונא פסק הרי"ף כרב חסדא וכן דעת הרמ"בם בפ' י"ב דבעל נאמן דין גט יוצא מיד שליח בין שהוא יוצא מיד האשה וכתב הרא"ש שאין נ"ל ראיה הר"יף והכך הקשה עליו רבי' אפרים ומשמע לרבינו דהר"אש ורבי' אפרים ס"ל דהלכה כרב הונא ועוד שכתבו הר"ש בא והר"אש שהרמ"בן העיד שהר"אה בנסח ראשון של הרי"ף מכתיבת ידו שהלכה כרב הונא כיון שלא כתב לנו טעמו של הרי"ף ראוי להחמיר כדברי הראשונים וכמו שפסק ר"ת ולפי' שתם רבינו שדבריהם כדעת רב הונא :

(ב"ה) ומ"ש רבינו אלכן טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה שניהם בעיר וכו' מת' הר נרוני בתוס' והרא"ש והרשב"א שכתבו דבשליח הולכה נמי טוב ליזהר : ומ"ש רבינו דלהרמ"בם שליח נאמן אפי' אין הגט בידו לא מצאתי לו שכתב כן בהדיא ואע"פ שכתב בפי"ב שליח קבלה שקבל הגט לאשה ושלחו לה בפני עדים וכו' בא הבעל וערער שלא נתנו יתקיים בחותמיו שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת יד שלוחו וכו' וכתבו רבינו בסמוך אפ' דשאני התם שהוא טוען מזוייף הוא או שלא נתנו אבל אם היה טוען לפקדון נתתיו מנ"ל דסבר הרמ"בם דשליח נאמן אע"פ שהה"מ כתב על לשון זה דהיינו כרב חסדא וכיון שיש עדים שהיה הגט בידו אין בו חשש כלום אבל לרב הונא איכא למיחש שלא יאמר הבעל לפקדון מסרתי בידו מ"מ אינו מוכח ולפי האמת לדעתי לא היה צריך רבינו לכתוב דלהרמ"בם שליח נאמן אפי' אין הגט בידו רק היה עדים שראוהו בידו כיון דשליח נאמן כך לי גט יוצא מתחת ידו כמו עדים שראוהו ומ"ש עוד רבי' וה"ה דוקא שהגט ביד האשה וכו' ב"כ הר"אש שם בפ' התקבל וטעמא משום דאם אינו בידה ליכא מגו ואי משום שאמר לבעל גירשתני נאמנת כיון דאיכא שליח דמסייע לה מעיזה והקשה הר"אש על פירוש זה וכתב ואפשר דאפי' הגט ביד שליח מהימנא כיון דלא מסייע לה אלא שליח לחודיה איננה מעיזה אי דקאמר מגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהלי ה"ק נתנו לי והפקדתיו ביד שליח ואע"פ שהר"אש כתב פי' שני בלשון אפשר מ"מ הרב רבינו שהקשה על פי' ראשון משמע ליה דסבר דפי' שני עיקר אבל רבי ירוחם בח"ג כתב דפי' ראשון עיקר דאם הגט והיא אומרת שקבלתו מיד השליח כראוי וכו' ג"ז שם בפ' התקבל בעל אומר לגרושין ושליח אומר לגרושין והיא אומרת נתן לי ואבד הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים מאי וליהמני לשליח מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמני ולהימני לבעל דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי ולימא חזקה שליח עושה שליחותו כי אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אבל לקולא לא ולהימנה מדרב המנונא דאמר האשה שאמרה לבעל גרשתני נאמנת ה"מ היכא דליכא דמסייעי לה אבל היכא דמסייעי לה מעיזה ומעיזה ופירש"י דבשליח להולכה עסקינן וע"כ צ"ל כן דאי בשליח קבלה מאי משני מי קאמר גרשתי הא כיון דאמר דמסרו לשליח קבלה הרי הוא אומר גרשתי ועוד מאי פריך ולימא חזקה שליח עושה שליחותו ורבינו ירוחם שכתב בח"ג פי' ויש עדים שהשליח הוא השליח לקבלה לא דק · ואע"פ שקבלתו מיד השליח כראוי הוא בעידי מסירה לדעת התוס' והר"אש במבואר בסי' קל"ג כ"ל לדעת שעידי מסירה הלכו למ"ה או מתו שא"ל יביאו ויעידו (ב"ה) ומ"ש רבינו כיון שאין עדי' שראו הגט ביד האשה כלום' דא"כ כי אבד מאי הוי כיון שיש עדי' שראו אותו בידה הוי כיוצא מתחת ידה : ומ"ש עוד רבי' דהוי ספק מגורשת אם בעל בסך אסורה לו וכו' כן כתבו שם הר"יף והר"אש מדאמרי' דחזקה שליח עושה שליחותו לחומרא וכתב הרמ"בם שם אפי' אמרה בפני נתנו לשליח לגירושין וכו' בפ' י"ב ופשוט הוא (ב"ה) והוא נלמד מדאמרי' ולהימנה מדרב המנונא וכו' ה"מ היכא דליכא דמסייעי לה · כתב הרמ"בם שליח קבלה שקבל הגט לאשה ושלחו לה וכו' ג"ז בפ' י"ב ומדברי הרב המגיד נראה דהרמ"בם לטעמיה דפסק כרב חסדא דאילו לדברי הפוסקים כרב הונא אם שלחתן בעיר את אישה ליחוש שמא יאמר הבעל לפקדון נתתיו לו כתב עוד הר"יף בשם הר' אלף רכ"ח שאלת באשה שעשתה שליח קבלה והגיע לידו ע"י אחר שהעיד שבפניו נכתב ונחתם לשמה

ובא ליד אותו שליח קבלה שהביא שטר חתום בב' עדים שבא הגט ליד שליח קבלה ושהשליח קבלה מסרו לזה להביאו לידה אבל אין אנו מכירין עידי השטר אבל הגט נתקיים בפנינו על פי שליח זה ועד אחר שמעו שהעיד על חתימת עידי הגט שהוא משתברא שהגט כשר ומותרת לינשא בו . דלשמא לא נתנו הבעל לגירושין לא חיישינן דכל שמסרו ביד זה והוא אומר לגירושין נתן לי הוא נאמן לכ"ע ולא עוד אלא אפילו בא הבעל וערער ואמר לא מסרתיו אלא לפקדון זה שהגט בידו נאמן דקי"ל כרב חסדא דאמר שליח נאמן ולשמא לא נכתב ונחתם לשמה לא חיישינן דאין אדם עשוי לקלקל את אשתו בידי שמים וכדאיתא בירושלמי פרק קמא דגיטין וכיון שכן למה כאן לקיום לא חיישינן דהא איכא תרי דמקיימי ליה בחותמיו לשמה לא חיישינן לפקדון לא חיישינן ואילו הביאו שליח קבלה היה נאמן לומר לגרושין נתנו לי כמו שאמרה היא ואע"פ שלא הביאו השליח קבלה זה נאמן דלא גרע משליח הולכה שאילו רוצה הוא שליח הולכה אני כתיבה הא נמי נאמן לומר השליח קבלה נתנו לי להביאו לידה · ועוד שמעיד ואומר ב"כ וב"כ ונמסר ליד השליח קבלה שהוא נאמן משום האי מגו וכענין שאמרו בריש גיטין בעא שמואל מרב הונא ב' שהביאו גט וכו' א"ל אין צריכין מה אנו אמרו בפנינו נכתב מי לא מהימני וה"נ אף אנו נאמר כן אילו רצה זה לומר הבעל מסרו לי ובפני נכתב ונחתם מי לא מהימן ואע"פ שאינו אומר שהבעל מסרו לו שליח קבלה באן לענין זה כבעל שהרי זה מעיד שנמסר לידו מיד מי שהיה בידו להחזיקה גרושה עכ"ל וכתב ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח ז"ל בתשובה על אשה שמנתה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בארץ רחוק והשליח עשה שליח וקבל וקרע ושלח שטר עדות ליד האשה וחתימו היה דייני איך קבל וקרע אלא שלא נתקיים השטר לנו בחותמיו דעתי שאין הקיום מעכב בשע' זה משום דקיום שטרו' דרבנן הוא ומחלוקת הראשונים היא אם מעש' ב"ד צריך קיום וכיון שבמחלוקת היא תלויה והירושלמי אומר דמעשה ב"ד לא צריך קיום אף ע"פ שקצת דחו ירושלמי זה מפני שהוא חולק על גמרתינו מהשי' דעד ודיין אין מצטרפין כיון שהרי"ף והרמ"בם מפרשים אותה באופן שלא תקשה על הירושלמי על פי דרכם למדנו שאין מעש' ב"ד צריך קיום ונוספו עליה רבותא אחרים שסוברים כמותם ומחזרים לתרץ הירושלמי וגמרתינו כמו שתמצא בתשו' להרשב"א בחדושי קצת תלמידיו בפ"ב דכתובות אע"פ שמגדולי הראשונים סוברים דמעש' ב"ד צריך קיום כגון ר"ח והרמ"בן והרשב"א תלמידו בשעת הדחק כזו כדאי הם הרי"ף והר"מבם ז"ל · ובפ' קמא דנדה כתבו רוב המפרשים דכל בדרבנן ואיכא פלוגתא דרבוותא אמרי' מעש' ב"ד אין צריך קיום ומקילינן עלה משום עיגונא ואע"פ שבחשן משפט כתוב שקיום ב"ד צריך קיום ההוא לענין ממונא איתמר דה"ל קולא לנתבע ואע"פ שהר"ף כתב שבשליחות שהאשה עושה לקבל גיטה מיד בעלה שצריך לקיים השטר ושפליג להא מיהו אף אנו מודה שלכתחלה ולרווחא דמילתא טוב הוא להתקיים אם איפשר אבל היכא דלא איפשר לא מעגנינן אשה מ"ה ובזה איפשר לקיים מה שכתב הר"ח ז"ל אלא שלפי זה שכתבתי דוקא במעש' ב"ד ולפי מה שכתב אדוני אבי ז"ל אף בשטר שאין בו מעשה ב"ד ולענין מעשה בייתי מניה סברתי וסומך על סברתו שהוא סובר זקן ומה שהשליח מינה שליח וכתב הגאון שאין השליח יכול לעשות שליח אלא אם כן נותן לו רשות כן כתבו תלמידי הרשב"א בפ"ב דקדושין · עוד הוסיף הגאון דבשליח קבלה אפילו נתנה לו רשות אינו ממנה שליח וכ"כ הרמ"ה דשליח קבלה אינו יכול למנות שליח ואפי' נתנה לו רשות דמילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח אבל הר"מבם כתב בפ"ז מהלכות גרושין דשליח ממנה שליח ולא פירש ולא חלק כלל בין שליח האשה לשליח האיש שעיטור בשם רי"ף ג"כ חולק על הגאון וכ' דשליח הבעל ממנה שליח אף שליח האשה ממנה שליח אפי' עד כמה ואף גדולי האחרונים חלקו על טעמו של הר"מה וכתבו דלא אמרי' מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח אלא כגון שא"ל לחתום בגט שאינו יכול לומר לאחר לחתום אבל למנות שליח אחר לא אמרי' הכי ולענ"ד אני אומר דלא גרע מאשה שאמרה התקבל לי גיטי שאמרה התקבל לי קדושי מיד פלו' ... יכול למנות שליח לקבל קדושיה ושליח שליח מדרשא ושלא ושלא בדאיתא פרק ב' דקדושין הכי נמי יכולה למנות שליח לקבל גיטה ושליח שליח דכולהו מדרשא דחד קרא נפקי ואיתקש הויה ליציאה כדאיתא התם ומאחר שהרמ"בם והעיטור והאחרונים מסכימים להתיר ראוי לסמוך עליהם אפי' לא היתה לנו ראיה כל שכן שראיה מבוארת היא לסמוך עליה · ואף ע"פ שכתוב בשטר שנמסר הגט ביד השליח והוא לא נמסר אלא ביד שליח השליח אין לפסלו בזה כדאיתא בפ' כל הגט כולהו מכח בעל קא אתו ה"נ אמרי' כולהו מכח אשה קא אתו שאילו בטלה האשה שליחות שליח הראשון אין שליחותו של שני כלום וכו' דמהרב בשלי' דשליח שבעל שיתמנה ב"ד משליח הראשון התם היינו טעמא משום דכ"ל ב"כ וכו' אבל בנדון שלפנינו שאינו כ"ל ב"כ וכו' אין צריך למנותו בב"ד ואע"ג דבשליח דבעל תנן דאינו ממנה שליח אא"כ חלה בנדון זה אע"ג דלא חלה היה יכול למנות שליח דבשליח דבעל הוא דמצרכי הכי משום דחיישינן לקפידא דבעל ומשו' דאיכא איניש דקפיד אי שמעי מבטלי שליחותייהו אבל הכא אנן סהדי דניחא לה שיקבלהו כל מי
שירצה

(לד) אבל בפני' שנים מן השוק שלא בפני השליח אסור לבטל אפילו לבטל רק מקצת השלוחי' דמאחר דיכול לבטל זה שלא זה וגם לחוש דא' תן המקצת שלא ביטל לא שמעו מן הביטו' ויתנו הגט לאשה מיהו אם בטלן בעינה הוי ביטול אפי' בפני שנים מן השוק, ולכן כתב ב"י בשיון דלשון הטו' שכת' לשנוטה דאם ביטל כולן שלא בפניהם הוי חורב' כול"ל זה קשה עליו דאלי' אריא כולן אפי' מקצתן כיון אם בטלן שלא בפניהם השלוחים יש לחוש לחורבא ·

נכת' ובפני נחתם נאסור' לו ואפי' אם ניסת כב' תצא ואע"ג דקיימ' לן בהא אם כנס לא תצא ה"מ בו"עם אבל זה שהתרו בו ועב' על התרא' וכנס מפקי' מיני' ומכין אותו מכת מרדו' וששאל' לשון מינוי השליח' קני' מר יונה שנתן ד' אמו' קרק' בחצרו לר' שלמה ואגבן מינהו של' להוליך גט לאשתו וכו' אלא שאת' בן כ' זה הלשון ויותר על זה ר' יונה זה מינה עוד של' בעדו בגט הנז' לסופר הנז' הכותבו בענין שיתנהו בעדו לר' שלמה זה נאמר ר' יונה לסופ' תן בעדי הגט הנז' מיד' ליד ר' שלמה ותפף שיגיע מידך לידו תהיה מגורש' ממני ומות' לכל ארם מי אמרי' בטל שליחו' הראשו' או לא תשוב' אע"ג דלכאורה משמע שבטל שליחות ההולכה ועשאו שליח לקבלה שהב' סבור שיש בידו למנו' שליח לקבלה יראה לי שאין לתלו' בזה שחזר בו משליחו' ההולכ' אלא ודאי תלינן הענין בטעו' הסוף שזה המגרש לא רצה להמתין עד שיכתב' הגט ומינה לר' שלמה שליח ליתנו ומינה עוד לסוף' שליח שיתננו בשליחותו לר' שלמה בשבי' שמינ' של' על שליח טעה ואמ' מיד לכשיגיע הגט ליד השלי' תהיה מגורש' ממני וכך היה לו לומ' לסופר תנהו לשליח שיתנהו לאשתי ומיד לכשיגיע לידה תהי' מג[illegible] ממני והשמיט הבעל זה או אמר והסוף' השמיטו הלכך לא ת[illegible]ן שחז' בו ועשאו שלי' לקבל' דאדם יודע שאין בידו לעש' שליח לקבל' ואפי' אם תמצ' לומ' שהיה עם הארץ ולא ידע זה למה יש לנו לתלו' בחזר' יש לנו לומ' דליפו' בחו נתכוון אם הועיל שליחות הקבלה שתתגרש בו מיד ואם לאו ישא' שליחו' ההולכ' במקומו והלשון שכתב ויותר על זה שר' יונה מינה עוד שליח וכו' משמע שלתוספ' נתכוון ומימר אמ' תתגרש כל היכי דמיגרש' לכן הן אם נתל' הדבר בטעו' הן אם נתלה בתוס' אין כאן בטול שליחו' ההולכה: ראובן עשה לבנו שליח להוליך גט לאשתו וכשבא לאמו לא רצה ליתנו לה אא"כ תתן לו כך וכך אמר לו אחד מהזקני' בלי' אתה עושה זה אלא כדי שלא תנשא בלא דעתך תמסור לנו הגט וכשתרצ' ליכנס' ורי' ידען ונתנו להם ע"פ הדבר הזה אל לאחר זמן בא בעל' ועדיין הי' הגט ביד הזקן ובטל הגט ונתייח' עמ' ואמ' הזקן שהוא שלי' לקבל' ונתגרשה בקבלתו ושני הבריו הזקנים עדים בדב' תשוב' אם יש עדים ששמעו שבנה היה שליח של הבע' ובעדי' נתנו ליד הזקן ושה' הזקן שליח האשה לקבלה כבר' הגט גט ואין ביטול הבע' מועיל אח' שבא ליד שליח לקבל' ומה שנתייח' אח"כ עמה נראי לא בעל לשם קידושין כי היה סבור שה' גט בטל ובעל אדעת' הקידושין הראשונים הלכך מותרת לעלמא או יקיימנה :

קמב

המביא גט ממדינת הים והבעל עשאו שליח להוליכו לאשתו צרי' שיעמו' על כתיבתו וחתימתו ויאמ' בפני [א] נכתב ובפני נחתם אבל מא"י אין צריך וטעמא משום דבחוצ' לארץ אין עדי' מצויין לקיימו ואם תנשא בו היום או מחר יבא הבעל ויערער ולא תוכל למצוא עדים לקיימו לכך תקנו שלא תתגרש בו עד שיאמר השלי' בפני נכתב ובפני נחתם והאמינוהו ואז לא נחוש לערעורו של בעל אבל בא"י שתוכל לקיימו תנשא בו אע"פ שלא אמר בפני נכתב ובפני

לאו בהקפדה אמר דהא לרבי חנינא הועיל ולרב נמי לא הוי טעמא לחד מלישניה אלא משום גזירת הגרה הבאה לאחר מכאן ואם קדמה איהי ושוייה שליח אפי' לרב הועיל אלא שאני אומר דהתם בשלא אמרה תן גט זה ליד אשתי אלא הולך גט זה לאשתי וקרוב אני בעיני שאם אמ' תן גט זה ליד אשתי דהוי קפידא ודאי וממנה לאשה שאמרה התקבלי מיד בעלי אבל אם אמרה התקבל לי לא הוי קפידא לכשת"ל הלכה כר' חנינא או אפי' כרב לליכא דגזירה משום הגרה הבאה לאחר מכאן ומ"מ איפשר לומ' בנדון שאמר' שהיה הבעל במעמד וצוה לסופר לכתוב ולעדי' לחתום והיה שם שליח קבלה ואמ' לעדי' אח' שחתמו תנו לו שזה כאילו קבלו מיד הבעל ועכ"ז טוב ליזהר עכ"ל:

קמב המביא גט ממ"ה והבעל עשאו שליח וכו' משנה בריש גיטין (דף ב) המביא גט ממ"ה צריך שיאמ' בפני נכתב ובפני נחת' ובגמ' (שם) מ"ט רבה אמ' לפי שאין בקיאין לשמה רבא אמר לפי שאין עדים מצויים לקיימו ובגמרא מפרש כמה מילי דאיכא בינייהו ובת' הר"ן שהר"א הכד פסק כרבה אבל הרי"ף והרא"ש כתבו דהוגיין כרבא דהיכא דאיכא עדים מצויים לקיימו לא צריך למימ' בפני נכת' ובפני נחת' וכן דעת הרמ"בם בפ"ז ואמרינן בגמרא ולרבא דאמ' לפי שאין עדי' מצויים לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום סטרו' דעלמא בדין הוא דבקיום סטרו' נמי לא ליבעי כדר"ל דאמ' עדי' החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן ובהדיא אמרו בגמרא שם ובפ"ב דגיטין וכ"כ רש"י והרש"בא בריש גיטין וכתב שם הרש"בא דהכי איתא נמי בירושלמי וכן כת' הרמ"בם בפ"ז וכתבתי כל זה לפי שמצאתי שתלה על דעתו של הרש"בא בריש גיטין לגמג' קצת בדבר ומייתי לה מדיוקא דמתני' ולא היה צריך דבהדיא אמרינן הכי בספ"ב דגיטין דכל היכא דאמ' השליח בפני נכת' וכ"כ אי אתי בעל ומערע' לא משגחינן ביה: אבל בא"י שתוכל לקיימו תנא בו אף ע"פ שלא אמ' ב"כ ו"כ כלומר ומתירין אותה לינשא אע"פ שלא נתקיים דאל"כ מאי רבותא דא"י ממ"ה וכ"כ הרש"בא בתשו' ופשוט הוא: ומטעם זה אפי' ה' נשים שאינן נאמנות להביא גיטן וכו' משנה וגמרא ספ"ב דגיטין (דף כ"ג) וכבר כתבתי בסי' הקודם לזה · בד"א כשמערער בלא ראיה אפי' מביא עד א' זה פשוט מדאמרי' בגמ' ודוכתי בפ"ק דגיטין דהימנוהו רבנן לשליח שאומר בפני נכתב וב"כ כבי תרי ופשיטא דאין דבריו של א' במקום שנים: אבל אם מביא שני עדי' שהוא מזוייף הרי הוא בטל שלא האמינו לשליח וכולי בן כתב הרמ"בם בפ"ז וכת' הר' המגיד דהכי אמרי' בפ"ק דגיטין במילתא אחריתי שלא ערער תרי ותרי ניינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כלומ' ואפי' נתקיים בחותמיו אמאי כשר וכל שכן במקו' שליח שלא יפה כחו יותר מקיום גמור · ובא"י יש אחל כמי אם אומר בפני נכת' וכו' גם זה בריש גיטין (דף ו') דרב כהנא אייתי גיטא וא"ל לא צריכ' למימ' ב"כ ו"כ ואי אמר' אהני דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: וכמו שאין צריך לקיים עידי הגט כשאומ' ב"כ ו"כ כך אין צריך לקיים עידי השליחות כו' או אפי' אין שום עדו' בשליחו' וכו' כ"כ הרא"ש בריש גיטין וגם בתשובותיו כלל מ"ה סי' י' וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ומרדכי ר"פ התקבל והגהות מרדכי דגיטין והגהות מימון בפ"ה ופרק ו' וכ"כ רבינו בסי' שקו"ז בשם הר"פ ז"ל וכ"כ הרש"בא בתשו' וכתב דסביר נמי כאמן וכת' רבינו בסי' שלפני זה דאית' בירושלמי עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בעדי' ושהר"אש כתבו לפסק הלכ' וכבר כתבתי שם דאע"ג דהסבית לי' להר"אש שאינו צריך עדי' על שליחותו מכל מקו' בעת שימנה אותו הבעל לשליח צרי' שימנה אותו בפני עדים אבל אם הוא אומר שמינהו בינו לבין עצמו או אפילו בפני עד א' אין בשליחותו ממש ודייקתי כן מלשון רבי' שכת' כאן ושכן משמ' מהגה"מ פ"ה ושכן כתב סמ"ג וכתבתי שם דעת רבי' ירוחם והר"ן שבא בפי' הירושלמי וכבר כת' שם רבי' דעת הרמ"בם דהסיא דשליח הולכה ושליח קבלה אין צריך למנותו בעדים · עיין בתשו' הרי"בש סי' כ"ג וכתבתי בסי' הקוד' זה אבל דיני שליח שממנה שליח: וכשנותנו ליד האשה כשמביאו ממ"ה צריך שיתננו לה בפני ג' אלא שאם הוא ראוי לדון וכו' גם זה בריש גיטין (דף ה) איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמ' בפני שנים וחד אמ' בפני ג' ואוקימנא דבהא קא מיפלגי דמר סבר כיון דאמ' להביא גט זימנין דמייתי ליה אתתא ומכחשא לה ופריש' וסמכי עלה להכשורי נמי בשני והאשה לא חזיא לאצטרופי בהדייהו לתלת' ומר סבר האשה מידע ידעי ולא סמכי עלה ותניא כמ"ד בפני שנים וכתב הר"ן דה"ה לקרוב המביא גט שצריך ליתנו בפני ג' וי"א דדוקא אשה

דלאו בת דין היא כלל אבל הקרובי' מכנטו עיין לג' שהקילו להכשירן כאן: וכתב עוד שם הר"ן שאם מביאו בא"י אינו צריך ליתנו בפני ג' ופשוט הוא והכי דייק לשון רבינו שכת' בפני שני' לעולם צריך לכ"ע לכתחלה ולדעת הרבה פוסקי' אם עבר ומסרו שלא בעדי' אינה מגורשת וכ"מ בסי' קל"ג ד' והר"ף מחמי' וכת' אע"ג דקי"ל כר' יוחנן וכו' עד אבל בדיעבד אין לחוש אם עמדו בן כתבו הגהות בפ"ו בשם סמ"ק (וכ"ה בסדרנטי' סי' ע"ג) ויאמ' בפני נכתב ו"כ בשעה שנותנו ליד האשה וכו' בריש גיטין (שם) תניא המביא גט ממ"ה ונתנו לה ולא אמר לה ב"כ וב"כ יוציא והולד ממזר דברי ר"מ וחכמים אומרי' אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה ב"כ ו"כ וכתבו התוס' מכאן משמע דצ"ל ב"כ ו"כ בשעת נתינה מדקאמר יטלנו ממנה וכו' ה"ה לאח' נתינ' תוך כדי דיבור מהני מדקאמ' לעיל שנתנו לה כשהוא פקח וכו' אבל לאחר כדי דיבור מספקא לר"י אי מהני כל זמן שעוסקים באותו ענין או לא וקודם נתינה מספקא לר"י נמי אי מהני ודברי התו' כתבו הר"אש והרשב"א והר"ן והמרדכי בריש גיטין והגהות בפ"ו בשם ספר התרומ' והמצות וכתב הרמ"בם בפ"ז דאפי' לאח' שהשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה ב"כ ו"כ וכת' שאם נתנו לה בינו לבינה דינו הוא כנתנו לה בלא שאמר ב"כ ו"כ ופשוט הו' דכיון דאין עדים שא"ל ב"כ ו"כ אי"ת שאמ' כלא אמרו דמי וכתב הר"אש הילכך טוב ליזהר שיאמ' בשעת נתינה ב"כ ו"כ ומ"ש לפי' נתנו לה ולא הספי' לומ' ב"כ ו"כ וכו' בפ' קמא דגיטין (דף ט) תנן המביא גט ממ"ה ואינו יכול לומ' ב"כ ו"כ אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו ואמרי' בגמ' הב"ע כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומ' ב"כ ו"כ עד שנתחרש וכת' הר"ן (דף תקכ"ז ע"א) וא"ת ולוקמה באלם וי"ל דאלם יכול הוא להגיד מתוך הכתב שהרי האמינו בעדות אשה מתוך הכתב כדאית' במי שאחזו וכ"ש הכא דכתב הגט מוכי' כדאית' בשלהי פרק ב' אבל התוס' כתבו בריש גיטין דמ"ה לא אוקמה באלם דא"כ הל"ל ולא אק' מתמ' דס"ל דאלם נמי פסול וכן נרא' מדברי הרמ"בם בפ"ז שכת' נשתתק וכן כתב רבי' ז"ל לדעת דדוקא בעדן אע"פ שמת בעל' אקילו בה משום עיגונא אקילו מפני שאינו מצוי כל כך שיבואו עדים שמת בעלה ולפיכך סמכו על קרוב ואשה ועל אלם המעיד בכתב אבל בגט שאפשר להתקיים בחותמיו או שאפשר לשלוח לומר לבעל שישלח גט אחר ע"י שליח שיאמר ב"כ ו"כ לא רצו להקל בו לסמוך על כתב ידו של זה טפי מבשאר עדויות ולא דמי למאי דאמרי' בשלהי פ"ב בעדיף גט ממיתה מפני שהכתב מוכיח דהתם לענין נאמנות נשים המעידות את תו' ובודאי דטפי איכא להימוניהו בגט מפני שהכת' מוכיח אבל הכא לאו משום נאמנות הוא באלם שכת' בכת' ידו אלא כדי שלא לחלק בין עדות זה לשאר עדויות עכ"ל: ומ"ש הר"מה כתב אי איתנהו לעידי מסירה קמן וכולי המרדכי בריש גיטין כתב בשם הר"ם מקוצי דאף לאח' זמן מרובה אם ימצא עידי המסירה יכול לומר ב"כ ו"כ אבל לא בפני עדים שלא מן המסירה דה"ל הכי עדות והכא שמצריך ליטלו וכולי לפי שלא מצא עידי מסירה וקצת משמע כן בירושלמי וכיוצא בזה כתב הרא"ש גם בריש גיטין בשם הר"י מקינון וכתב עליו ולא נהירא דליסנא דבריתא בסתמא קתני דמשמע שאין תקנה אחרת: ומ"ש הרמ"ה או לפני עדים שיודעי' שהוא מסרו לה בעדים נ"ל דהיינו שהיו הם שם כשנמסר לה דא"ל כי מנא ידעי ואי מפני ששמעו מעידי מסירה שנמסר בפניהם ה"ל עד מפי עד ולאו מידי הוא: ומ"ש שצריך שיאמר ב"כ ו"כ בפני האשה לא ידעתי מנ"ל אם לא מדקתני יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר ב"כ ו"כ ואי משום הא אין הכרע דאיכא למימר דאורחא דמילתא נקט אבל אה"נ דכשיאמר לעדים שני דומיא דאומר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וא"ל כנפי ספר חוב דמגורשת דלמא אמירה לעדי' כאמיר' לאשה אבל מ"מ ע"כ צריך שיאמר בפני האשה ב"כ ו"כ שהרי בשעת נתינה צריך לאומרו כמו שכתב' בסמוך וא"כ קשה מאי האי דקאמר הר"מה דאי אמר להו לסהדי ולא אמר לדילה וכ"ל דה"פ שאע"פ שכשאמר בפניה ב"כ ו"כ לא אמרו כמדבר עמה אלא כמדבר עם העדים ומיהת מיהא לאחר שאמר בפניה ב"כ ו"כ מכ"ל לא צריך לכתחל' מיהא שיאמר לה· כתב הרי"בש בתשו' סימן מ"ג על שליח שנתן גט לאשה ולא אמר ב"כ ו"כ ומת הבעל אין תקנה בשיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה ב"כ ו"כ דכיון שמת הבעל בטל השליחות ומעתה אין השליח נאמן לומר ב"כ ו"כ אלא צריך שיתקיים בחותמיו כתוב בא"ח ג"ל ב"כ ו"כ אפי' מבית לעליה כדפירש ר"ת מידי דהוה אבני

מחוזא

ובפני נחתם ומטעם זה אפי' חמש נשי' שאין נאמנו' להביא גט בא"י כדפרי' לעיל נאמנות להביאו בח"ל ולומר בפני נכת' ובפני נחתם דליכא למיחש שמא מכוונות לקלקלה כיון שאין הבעל יכול לערער במה ד"א כשמערער בלא ראיה אפי' מביא עד א' אבל אם מביא ב' עדי' שהוא מזוייף הרי הוא בטל שלא האמינו לשלי' שאומ' בפני נכתב ובפני נחת' אלא לדחו' ערעורו אבל במקו' שמכחישין אותו לא האמינוהו ובא"י נמי אם אומר בפני נכתב ובפני נחתם מועיל לדחות ערעורו של בעל אע"פ שלא היה צריך וכמו שאין צרי' לקיי' עדי הגט בשאומ' בפני נכתב ובפני נחתם כך אין צריך לקיים עדי השליחות אלא נאמן לומ' שהבעל עשאו שליח בעדים אע"פ שאין מכירין חתימ' עדי השליחות או אפי' אין לו שום עדות בשליחו' אלא שאומ' שהבע' עשאו שליח כראוי נאמן והרמ"ה כת' דאף בא"י שאין צרי' לומ' בפני נכת' ובפני נחתם נאמן על השליח' לומ' שהבעל עשאו שליח וכשנותנו ליד האש' כשמביאו ממדינ' הים צריך שיתננו לה בפני ג' שיהיו דיינין אלא שאם הוא ראוי לדון שאינו לא קרו' ולא אשה מצטרף עם שנים ואם לאו צריך ג' זולתו והר"ף מחמי' וכת' אע"ג דקי"ל וחנכר' אם' בפני ב' טוב ליתנו בפני ג' שלא יבאו לטעות כשהש' קרוב או אשה וכו' עוד אין צריך שישבו הג' אע"פ שהן כעין דיינין לקבל עדות השליח שאו' בפני נכת' ובפני נחתם והשלי' צרי' לעמו' כשאומ' בפני נכת' ובפני נחת' אמנ' שמעתי ממורי ה"ר מנח' ברבי שמוא' שהי' מצרי' להושי' הג' דיינין לקבל עדו' השלי' ואולי לא אמ' אלא לכתחיל' אבל בדיעבד אין לחוש אם עמדו: ויאמ' בפני נכת' ובפני נחתם בשע' שנתנו ליד האש' או סמוך לו מיד בתוך כדי דיבור לפיכ' נתנו לה ולא הספיק לומ' בפני נכת' ובפני נחת' עד שנשתתק פסו' ולא תנשא בו אא"כ יתקיי' בחותמיו ואם אית' עדי' שאמרו לא מהני אא"כ יטלנו הימנה ויחזו' ויתננו לה ויאמר בשעה שנותנו לה בפני נכת' ובפני נחתם והרמ"ה כת' אי איתנהו לעדי מסיר' קמן או אפי' ליתנהו כלל ואיכא עדי' דידעי בהאי שליח דמסריה להאי גיט' ניהלה בעדי' אין צריך ליטלו ממנ' ליתנה לה פע' אחר' אלא אומ' לה בפני עדי מסיר' או לפני העדי' שיודעי' שהוא מסרו לה בעדי' גט שנתתי לה בפניכ' או בפני פלו' ופלו' בפני נכתב ובפני נחת' וכי קאמ' שצרי' ליטו' ממנה ולחזו' וליתנו לה מיירי שאין כאן עדי מסיר' ולא שיודעי' שמסרו בפני עדים וכתב עוד וצריך שיאמ' בפני נכתב ובפני נחתם בפני האשה ומסתבר' דאי אמר להו לסהדי ולא אמר לדילה וליתיה לשליח לחזו' ולומ' לא מצרכי לה מידי אחרינ' וא"א ז"ל כת' כסברא ראשונ' אם עושה השליח שליח כגון שחלה או נאנס יעשנו בפני ב"ד ויאמ' בפני נכתב ובפני נחת' בשע' שנותנו לשלי' וכן את לאחר עד ק' וכל אח' יאמר לפני ב"ד שליח ב"ד אני ואין צרי' שלשה אלא שני' והוא מצטר' עמה' וכן יאמ' האחרון כשנותנו לידה וכשבא לעשות

(ב) וכן הוא הגה' מרדכי ריש התקבל בתשו' ר"ת וכ"כ התו' ריש גיטין דאם אפשר לקיים עדי הגט א"צ לומר וכ"כ הרי"ף והר"אש וכ"כ הטור לקמן בסי' זה וא"כ בזמן הזה דהגיטין נכתבו' בהרשאה מי ומי הם עדי הגט ומקיימי' הגט בהרשאה א"כ לא היה צריך לדין למימר ב"כ ו"כ וכן משמ' במרדכי ריש התקבל ונתשו' הרשב"א סי' תקפ"א אמנ' לא נהיגין כן וכ"כ בסדר גטין וכ"כ בריב"ש סי' ש"ח דהרשאה לא מקרי קיום דאיכא למיחש שאותו הגט נאבד או נשרף וזה מזוייף וע"ש

(ג) והר"ן סוף פ"ב דגיטין כ' דהרמ"ה מפליג בזה

(ד) מיהו נראה

ולאו נשים ...

לעשות שליח אחר אין צריך שיהיה בפניו אלא אומ' בפני ב"ד הרי פלו' שלוחי אפילו שלא בפניו וכן יכול למסור שליחותו לבית דין לעשות שלוחין שהם יעשו אחרים ויכולי' לעשותו שלא בפני השליח הראשון לא אמ' השליח בפני נכת' ובפני נחת' ונתנו לה לא תינשא בו ואפי' אם ניסת ככר תצא אם לא יחזור ויתן כדפרישית ומיהו אין הולד ממזר ואם נאבד הגט הויא ספק מגורשת ואם בא הבעל וערער הוי ספק ממזר סומא פסול ט להביא הגט בחוצה לארץ שאינו יכול לומ' בפני נכת' וב"נ לפיכך כשר בארץ ישראל וכן בחוצה לארץ אם היה פקח כשנתנו לו ונסתמא כשר דלא בעינן תחילתו וסופו בכשרות והוא שיכיר האשה בטביעות קול אבל אם אין מכירה בטביעו' קול לא ולא מהני מה שאחרי' אומרי' לו שהיא זאת אע"ג דמהני בפקח: וכ' הר"מ ה אם יש עדים שהבעל מסר לו זה הגט לגירושין כשר שהרי בר שליחות הוא ואינו פסול אלא משו' שאינו יכול לומר בפני נכת' ובפני נחתם וכיון שיש עדי' אין צ"ל ב"נ וב"נ ויהי' לה באפי הנהו סהדי גופייהו וכש' דלא בעינן לקיימו אלא עדי מסירה גרידתא בעינן והא דבעי באפי הנהו סהדי גופיהו דלא ליהוי סהדותיהו חצי דבר ואם נתקיים בחותמיו אפי' הוא סומא מתחילה ועד סוף ולא מסריה ניהליה בסהדי כשר אפי' במדינת הים האשה עצמה מביאה גיטה ואומרת בפני נכתב ובפני נחתם כגון דאמר לה הוי שליח להולכ' עד דמטית התם וכי מטית להתם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטיך מיניה דהשתא הוי כמו שלי' שעושה שליח שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שיצ' הגט מידו אי נמי דאמר לה הוי שליח עד דמטית בבי דינא פלני' וכי מטית לחתם אימא בבי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולשוו אינהו שליח ליתנו לך שאם לא התנה עליה כך אינה צריכ' לומר דבר כיון שגטה יוצא מתח' ידה ועדים חתומים עליו ומתירין אות' לינשא אע"פ שאין מכירין חתימת העדים שעדים החתומים על הגט כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי כל זמן שאין מערער וכן כתב הרמ"ה שהאשה המביא' גיטה ואומר' שבעלה נתנו לה במקום

מחוזא דכיידי ופי' ב"ת דאלו כבני מחוזא דכיידי ודמינן להו דאין אלו קבועים וסא דבפ' המקבל פירשו בתוס' כשהבעל וסאה בעיר סיגרסה הבעל בעצמו ולא ע"י שליח בין בהולכה בין בקבלה משום דאי עביד ע"י שליח מסימן הבעל לומר בפקדון נתתיו לשליח כדאמר רב הונא בפרק המקבל דפסק ר"ח כמותו ואע"ג דלבני מחוזא מכשר ר"ת ע"י שליח אע"ג דהניחס בעיר משום דכיידי כדפירשו התו' פ' המקבל מ"מ אנן לא כיידינן כ"כ ואע"ג דפיר"ת דהאידנא כולהו כיידי אין לסמוך על זה להקל דאיסו להחמיר אמרה ויש להזהר שלא לעשות סוס שליח כשהניחס בעיר אא"כ וכן עיקר ע"כ ואפי' מבי' לעלמ' צריך להקרותו: אם עושה השליח שליח וכו' יעשהו בפני ב"ד פ' כל הגט (דף כט) פשטינן מדתנן אין השליח האחרון צריך שיאמר ב"כ וב"כ אלא אומ' שליח ב"ד אני דהוי שליח אינו מתמנה אלא בב"ד ואפילו שליח דשליח מיהו ה"מ בגט הצ"ל ב"כ וב"כ אבל אם הוא גט מקוים או אם הוא בא"י שכיון שאין השליח הראשון צריך ב"ד לפי שאינו צ"ל ב"כ וב"כ גם בשליח האחרון א"צ"ל שליח ב"ד אני ולפי' השליח עושה שליח א"צ לעשותו בפני ג' מיהו בפני הב' צריך וכמ"ש בסי' הקודם זה וכבר נתבאר בסי' הקודם זה אם יכול למנות שליח אפי' לא חלה ולא נאנס: ואין צריך ג' אלא ב' והוא מצטרף עמהם כבר כת' רבי' זה לעיל בסי' זה שהשליח הוא מכלל הג' שהם ב"ד והוא שלא יהא קרוב או פסול ולא ידעתי למה חזר רבי' לכתבו כאן. וכן אם אמ' האחרון בשכותבו ליד כלו' שיאמר שליח ב"ד אני וזה פשוט במשנה פרק כל הגט אין השליח האחרון צריך שיאמר ב"כ ו"כ אלא אומ' שליח ב"ד אני כתב הרי' בס התרו' סי' ח' ומה שמשום מפני שהשליח הב' אין מזכיר בשטר שליחותו שנתמנה בב"ד [illegible] בגמ' מבואר דשליח שליח משוי כמי שליח ודוקא בב"ד אבל לכאורה היה נר' לומר דהיינו דוקא בשליח שנתמנה סתם ולא נתן לו הבעל רשות מפורש למנות שליח ושליח שליח דהכא"ג מיירי [illegible] מ"ס בעינן הלכה ואז צריך למנות שליח בב"ד אבל כשנתן לו הבעל רשות מפורש לעשות שליח ושליח שליח עד כמה שלוחין כולם ממנין אפי' שלא בב"ד ולתי הראשון שצריך לו' ב"כ וב"כ אבל א"א לומר כן שאם כן אף שליח המביא גט בא"י דלא משוי שליח ולא שליח שליח אלא בהלכה ה"ל למימר דליבעי ב"ד והמתני' לא תנן הכי אלא ה"ז משלחו ביד אחר דכל שאין צ"ל ב"כ ו"כ כגון בא"י או בח"ל גט מקוים א"כ ב"ד במינוי שליח אחר וכבר פירשו הר"מ והר"ש שלא טעם הצריכות הב"ד שמא טעם השליח הראשון ולא אמ' ב"כ ו"כ וכל השלוחים השני אומר שליח ב"ד אני ודאי עשו ב"ד הדבר כתקנו וכן בשליח הג' כשנתמנה בב"ד ודאי חקרו שהשני נתמנה גם כן בב"ד וגם עשו הדבר כתקנו שאמ' בפניהם שליח הבעל ב"כ ו"כ וכן לעולם מב"ד לב"ד ולזה בנדון זה כיון שהצרכנו לשליח ראשון לומר ב"כ ו"כ צריך שהשליח האחרון יתמנה בב"ד כדי שיאמר שליח ב"ד אני ומקבלין ממנו ההרי שטר שליחותו לא מעלה ולא מוריד דכיון שהגט בידו נאמן הוא על השליחות ואם לא נתמנה בפני ב"ד היה נר' לכאורה שהיה צריך שיחזיר הגט שליח זה לשליח הב' שמינהו ויחזור למסרו לו ולמנותו שליח בפני ב"ד כדי שיוכל לומ' שליח ב"ד אני אבל נראה שאינו צריך לזה בנדון זה דכיון שנתמנה בפני ב' כמו שנראה משטר השליחות הרי השליח עצמו מצטרף עמהם להיות ב"ד דהא ק"ל דשליח נעשה עד ועד נעשה דיין בדרבנן ויכול זה עתה לומ' שליח ב"ד אני (וכן מצאתי בתיקון ישן) וכן נראה מלשון הרמב"ם בפ"ז ואע"פ שמזכיר בשטר השליחות השם עדים ואין מזכיר שהיו ב"ד אין חשש בזה לפי שהבר נראה מתוך לשונם שהיו ג' עם השליח וכבר הם ב"ד בצירופו אלא שהם חותמין עתה עדים על מה שנעשה בפניהם בהיותם ג' בצירוף השליח ואע"פ שהכר' מעדותם של אלו הוא שמינה את זה ולא הם וזה צריך שיאמר שליח ב"ד אני נראה דלאו דוקא שליח ב"ד אני אלא שליח שנעשה בפני ב"ד אני וכן נר' מלשון הגמ' דאמרי' כי משוי שליח בפני ב"ד משמע שאין ב"ד ממנין אותו אלא השליח עצמו ממנה אותו בפניהם וזה יכול לומ' שליח ב"ד אני וכן נר' מלשון הרמ"בם ועוד אפשר לו' דכיון שהכר' מתוך השליחות שהיה זה שהב אמ' השליח הראשון ב"כ ו"כ א"כ שליח זה שיתמנה בפני ב"ד ולא לומ' שליח ב"ד אני דהא אין צריך לזה אלא משום שמא לא אמר הראשון ב"כ וב"כ בפי מה שכתבו המחברים וכיון שנודע הבר זה מכד אחר די בזה ואע"פ שכתבתי למעלה שאיפשר שאין הגט מתקיים במה שכתוב בשטר שליחות שהבעל שמסר בידו גט כשר ועידיו פלו' ופלוני דעדיין אפשר שזה גט אחר הוא י"ל דהיינו לענין צריכו לומר ב"כ וב"כ שהוא קיום הגט עצמו אבל לענין מינוי השליח האחרון בב"ד אין [illegible] אלא משום חששא אם אמר הראשון ב"כ וב"כ אם לאו יש להקל משום [illegible]: ובשבא לעשות שליח אחר אין צריך שיהיה בפניו וכו' וכן יכול למסור בב"ד לעשות שלוחים בסוף פרק כל הגט (דף כט ל) אבעיא להו ודאי קא מיבעיא לי כי משוו ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו כדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו ופירש"י כי משוי ב"ד שליח מי בעי בפניו דשליח קמא או אפי' שלא בפניו כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו וכתב הר"ן ומיהו ודאי שהבעל יכול למנות שליח שלא בפניו והרי"ף

גורם כי משוי שליח בב"ד בפניו או שלא בפניו וה"פ שליח כי משוי שליח בב"ד מי בעינן שיהא שליח השני שהוא ממונה באותו מעמד או אפי' שלא בפניו יכול למנותו ופשט דאפי' שלא בפניו וכן פירש הרמ"בם בפ"ז וכתב רבי' ירוחם ב"ח ג' שהסגנו לפשוט כקולי שתי הגירסאות למנות שליח ראשון שליח שני בפני ב"ד שלא בפניו ולעשות ב"ד שליח שני שלא בפני שליח ראשון וכן נר' שהוא דעת רבי' שכת' שני הדינים לקולא וג"ל הטעם משום דהדא משתמע מחברתה וכמו שכתב הר"ן לגרס' דמדפסטי' שבית דין יכולין למנות שליח שלא בפניו שמעינן שהבעל יכול למנות שליח שלא בפניו גם לגרי"ף מדפסטי' דאין שליח הממונה צריך להיות במעמד נשמע דאין שליח ראשון צריך להיות במעמד כשהב"ד ממנים שליח אחר כתב הר"ם בר נחמן בתשובה על אשה [illegible] בגט שהלך לה בעלה ע"י איש [illegible] ביד שלוחו ולא היו שם עדים מכירי' [illegible] אלא המביאו אמ' ב"כ וב"כ אינו דומ' [illegible] עצמו המביא גיטה דכיון דא"ל הוי [illegible] שתרצה הרי היא שלוחו של בעל מ"מ [illegible] אינו עושה אלא מעשה קוף בעלמא וכודאי אם היה אומ' לו עשה שליח וכו' היה הנדון דומה וכיון דשליח זה שליח שלא ניתן לגירושין הוא אינו נאמן לומר ב"כ וב"כ דאינו שליח כלל והאריך בדבר: לא אמר השליח ב"כ ו"כ ונתנו לה לא תנשא בו וכו' בריתא בריש גיטין (דף ה) המביא גט ממ"ה ונתנו לה ולא א"ל ב"כ ו"כ יוציא והולד ממזר דברי ר"מ וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה ב"כ וב"כ וכתבו התוס' כיצד יעשה פי' לרבנן שתנשא לכתחלה או אם נשאת שלא תצא אבל לולד אין צריך תקנה שהלא תקנה לא הוי ממזר דלית להו כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר וכתב הרא"ש בא סבירות מסמע דהלכה כר"מ מיהו דעת [illegible] מסכמת דהלכה כחכמים וכן דעת הר"ן וכן דעת הרמ"בם בפ"ז והסגנו בפ"ז כתבו בהם סמ"ג והתרומה הר"י כתב נ"ע אם הלכה כר"מ בגזרותיו. וכתב עוד הר"אש הם בריש גיטין ואם נתקיים בחותמיו תו לא הוי מידי ואם אבד הגט כת' הרמ"בם בפ"ז הרי זו ספק מגורשת ואם בא הבעל וערער ה"ז ספק ממזר עכ"ל וגירסת לשון הרמב"ם בנוסחאותינו הכי איתא ואם בא הבעל וערער ולא נתקיים אינה מגורשת אבד הגט ה"ז ספק מגורשת. והר"אש אפש' שהיה גורס כמו שכת' ואיפשר שהיה גורס בנוסחאו' דידן אלא דמשמע ליה א"א לומ' דכשאבד הגט וערער הבעל שתהא אינה מגורשת ודאי דשמא אם היה בפנינו היה מתקיים ולפי' במקום אינה מגורשת כתב ה"ז ספק ממזר כלו' שהיא קרוב' להיו' אינה מגורשת אבל מ"מ מידי ספיקא לא נפקא לענין אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר או לענין שהולד אסור בממזרת כדין ספק ממזר עכ"ל ומ"ש רבי' ולא תנשא לכתחלה ואפי' אם נשאת תצא כן מבואר בדברי התוס' שכתבתי אבל הרמב"ם כתב בפ"ז שהוא פסול עד שיתקיים בחותמיו ובפ' י' כתב שכל מקום שהזכיר פסול אם נשאת לא תצא: סומא פסול להביא גט בא"ל שאינו יכול לומ' ב"כ ו"כ וכו' בסוף פ"ב דגטין (דף כג) תנן הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחש"ו וסומא ובגמ' סומא אמאי לא אמ' רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרין בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא ה"נ בטביעו' עינא דקלא אלא אמ' רב יוסף הכא בח"ל עסקי' דבעי למימ' ב"כ ולא מצי אמ' א"ל אביי אלא מעתה פיקח ונסתמא דמצי אמ' ה"נ דכשר והא קתני פקח ונסתמא חזר ונתפתח כש"ה לא חזר ונתפתח לא ה"ה דאפי' לא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וכו' אמר רב אשי דיקא נמי דקתני כל שתחלתו וסופו בדע' וכו' וכן פסקו הרי"ף והר"אש דפתח' ונסתמא כיון דמצי אמ' ב"כ ו"כ כשר להבי' גט וכ"כ הרמב"ם בפ"ז: ומ"ש רבי' והוא שיכיר האשה בטביעות קול הוא מדאמרי' בטביעו' עינא דקלא והכיר הזה הוא שיכיר שזו אשת המגרש וכו' התוס' לפי שאינו יודע ממי נוטלו וכו' מכאן משמע שצריך שליח שיהא הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול לטעות ויש לחוש יותר שמא יטעוהו וכתב הר"ן ובודאי שכן עיקר דדוקא בסומא אמרי' הכי לפי שא"א לו ליתן אלא ע"י אחרים שיאמרו לו זה פלוני אבל שאר בני אדם כיון שאפשר אחרי' מלמדי' אותם וכן כתב הרי"ף והר"אש והמרדכי בסוף פ' כל הגט וה"ה בפ"ז והגהו' פ"ט וכן כתו' בסמ"ג: וכתב הר"מה אם יש עדי' שהבעל מסר לו זה הגט וכו'. האשה עצמה מביאה גיטה ואומרת ב"כ וב"כ כגון דא"ל הוי שליח להולכה וכו' בס"פ ב' דגטין (סס) תנן האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומ' ב"כ וב"כ ובגמ' (דף כד) אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה אמר רב הונא באו' לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני ואת הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח להולכה וקבלי גיטיך מיניה ואע"ג דא"ל הוי שלוחי עד דמטית התם וכי מטית התם אימא קמי ב"ד ב"כ וב"כ וניהוו ב"ד שליח וליתבוה ניהליה ואע"פ שמגמגמו התו' וכתבו [illegible] שהמאי אומר ב"כ ו"כ אלא בשם שתקבלנו אע"ג דבפ' כל הגט [illegible] בשעה שהגט יוצא מיד השליח שמא הכא

(ט) בסדר גיטין סי' ע"ו כ' דהיינו דוקא בסומא בשתי עיניו אבל סומא בעין א' הגט כשר עכ"ל

(י) וכ' בת"ה סי' רל"ה ואפי' בפקח בעינן עדים כשרים ולא קרובי' ופסולין עכ"ל. מצאתי נתיקון מהר"ש [illegible] גם מנייסטא"ט לאונ' וה"ר מתיר' שבמקום הכתיבה לא יש עדים שמכירים האשה ונבה עדו' במקומו שכת' ראובן היא אשת שמעון המגרש ובמקום הכתיבה לא הוכרכו אח"כ להעיד רק היות היא בת ראובן אע"פ שלא ידעו לשם שהיא אשת שמעון וכ"ל וה"ע אמאי לא תקרי חצי עדות וחצי דבר:

סיבול לן בסט׳ גרוסין עדיף טפי כב׳ באריך דזה פרסב״א וסעלס סכ״ל דליסנ׳ קמא אליסנ׳ בתר׳ סמי׳ וסאי אימ׳ קמי ב״ד אכולסו ליסני קאי אלא דנט׳ עד מסקנ׳ דכולסו ולעול׳ אף לליסנ׳ קמא צריכ׳ פתחא ב״כ ו״נ בסט׳ שיוצ׳ מתח׳ ידס ואין ספר׳ בין ב׳ סלשונות אלא דלליסנ׳ קמא אומ׳ לס סס״א עכמ׳ תעס סלי ולליסנ׳ בתר׳ אמ׳ לס סלא תעס סלי אלא כותבתו לב״ד וב״ד עושין לו שליח עכ״ל וכן פי׳ סס״א דעת סרא״ש סכת׳ לסגס׳ סתס ולא כתב דברי סתוס׳ משמ׳ דס״ל דשליח זס סוס לסא׳ שלוחים דעלמ׳ וכולס בסע׳ ססר׳ יוצא מידו כ״ל ב״כ ו״כ ולכן רבי׳ לא כת׳ דברי סתו׳ ומ״ס רבינו ומתירין אותס ליכסא אע״פ סאין מכירין חתימת סעדי׳ כ״כ סרמ״בס בפ״ז וסר״אבד סס׳ עליו לו סאע״פ סל׳ קרא עליו ערער יתקייס בחותמיו וס״ס כת׳ לייסב׳ דעת סרמ״בס וגס סר״ן בריש גטין (וס״כ סגסו׳ מרדכי דף תרי״ז ע״ד)

וסאס בעיר וכמ״ס רבי׳ בסימן סקודס לזס * אין צריך שיעמוד על כל כתיבתו רק שיתחיל ססופ׳ וכו׳ בריש גיטין רבס בר בר חנה לקמיס דר׳ אלעזר א״ל אפי׳ לא כתב בו אלא

במקו׳ פלו׳ להתגרש בו מיד נאמנת ואינ׳ צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחת׳ ואע״ג שאין מכירין החתימו׳ ואפי׳ אמ׳ לה אל תתגרשי בו אלא בב״ד פלו׳ תנאה הוי כאילו אומ׳ לה אל תתגרשי בו אלא עד ל׳ יום וכשיגיעו ל׳ יום או לכשתבא לב״ד פלוני והגט ברשותה מתגרשת בקבלה ראשונה ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: כתב הרמ״בם נכתב בא״י ונחתם בחוצה לארץ צ״ל בפני נכתב ובפני נחתם נכתב בחוצ׳ לארץ ונחתם בא״י אין צ״ל בפני נכת׳ ובפני נחת׳ ור״ת כתב דהאידנא בכל המקומו׳ חשיבי ניידי וצריך לומר בפני נכת׳ ובפני נחתם אין צריך שיעמוד השליח על כל כתיבתו רק שיתחיל הסופר לכתוב בפניו או אפי׳ לא ראה מהכתיב׳ כלל אלא כשתקן הקלף והקולמוס לכותבו אמר לכתו׳ בו הגט לשמו ולשמה סגי ואין צריך שיראה אח״כ ויכירנו אם הוא אותו שתקן כי מסתמ׳ כיון שאמ׳ לכתו׳ את הגט כשע׳ שתקן הקלף כן עשה ומיהו אם שמע שאומר לכתו׳ את הגט לשמ׳ ולא ראה תיקון הקלף והקולמס לא מהני יא דשמא לא כתבוהו מיד וכתבוהו לאח׳ זמן לשם אח׳ ששמו כשמו ורש״י פי׳ לא ראה שום דבר אלא שמע העברת הקולמוס על קלף שקולו נשמע בשעת הכתיב׳ סגי וכל זה דוק׳ בכתיב׳ הגט אבל בחתימתו כל מקו׳ שצרי׳ לומ׳ בפני נכת׳ ובפני נחת׳ צרי׳ שירא׳ כל החתימו׳ מתחילה ועד סוף וכן אם הי׳ בבי׳ כשהתחי׳ הסופ׳ הגט ויצא הסופ׳ לחו׳ והשלימו כשר ולא חיישי׳ שמא מצאו אדם א׳ ואמ׳ לו׳ לכותבו לשמו ואם בא להחמי׳ ולפו׳ על כתיב׳ כולו אין שומעין לו שלא להוצי׳ לעז על כתיב׳ גיטין הראשוני׳ אמ׳ בפני נכת׳ ולא אמ׳ בפני נחת׳ או אמ׳ בפני נחתם ולא אמ׳ בפני נכת׳ או שאמ׳ בפני נכתב חציו האחרון ונחת׳ כולו בפני או שאמ׳ בפני נכת׳ כולו ונחת׳ חציו אינו כלו׳ אפי׳ הוא בעצמו העד השני אבל אם הוא ואחר עמו מעידי׳ על חתימת העד השני שלא חתם בפניו שפיר דמי ואין צ״ל אם שנים אחרי׳ מעידים עליו ואם היו ג׳ חתומים בו וחתמו שנים בפניו ואחד שלא בפניו כתב א״א הר״אש ז״ל בתשובה

ססופ׳ לכת׳ גב׳ סגס עכ״ל וסס ברי׳ גיטין גבי כריכ׳ פי׳ רש״י לא צריכ׳ אלא בשעת בחסוב׳ גלמ׳ סקולמוס בססו כותב ובשעס ראשונ׳ בעו׳ כמ׳
כ״מ וכו׳ עד מתחלה ועל סוף מסכה ריש פ״ב דגיטין

למעט לכתי׳ אסס סייא בחזק׳ א״א בגט סביד׳ לקיימו ולא ראיתי לסרמ״בן שיחל׳ בין אס׳ לסלי׳ עלמ׳ סטוט׳ דבריא סלא כמת ביד׳ אבל סבא כלכו בחזק׳ אישגו וגס סוא אינו יודע בכתיר׳

ואע"ג דאיכא ליסנא אחרינא בגמ' בל' זה פסקו הרי"ף והרא"ש וגם הרמב"ם בפ"ז ופרש"י מתח' יד שנים ששניהם אדוקים בו ושניהם שלוחים וכתבו התוס' מה שפרש"י שניהם אדוקים בו לאו דוקא אדוקים אותו בגט אלא ששניהם או שבעל עשאם שלוחין על כך וא"ל שניהם הוליכו גט לאשתי ונתנו הא' במעמד חבירו כדאמרינן בה"פ התקבל הוליכו כולכם א' מוליך במעמד כולם וכ"כ הרשב"א והר"א"ש והר"ן · וכתבו עוד שם התו' ואם האחד שליח והשני מעיד שבפניו צוה שבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו לרבא כשר דמה אם יאמרו בפנינו נירשם מי לא מהימני וכ"כ הר"א"ש והרשב"א והר"ן ז"ל הר"מ בפ"ז שני' שהביאו גט בח"ל אף ע"פ שלא נכתב ונחתם בפניהם הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו הרי אלו נותנין לה ותהיה מגורשת שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אע"פ שאינו מקויים שהרי שלוחיו הם עדיו שאלו אמרו הם בפנינו נתגרשה מי לא מהימני אף ע"פ שאין שם גט בד"א בזמן שהגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל אם אין הגט יוצא מתחת ידי שניה' צריכין לומ' ב"כ ו"כ עכ"ל וכתב הרשב"א אבל הרמב"ם כתב בפ"ז שנים שהביאו את הגט אין צריכין לומ' ב"כ וב"כ ובלבד שיהא הגט יוצא מתח' ידי שניהם וכ"כ הרב בעל ההלכות ז"ל ואיפשר שאף הם ז"ל לא נתכוונו אלא להוכיח שלא אמ' שבא בחבורתו שאז צ"ל ב"כ וב"כ אע"פ שיש כאן ב' לא קרי לי' מצויין לקיימו אבל יוצא מתחת יד שניהם ואחד שליח ואחד מעיד שבפניו עשאהו הבעל שליח חד דינא וחד טעמא אית להו עכ"ל וכתב דבריו ה' המגיד ז"ל ומה' הרמב"ם חולק בדין זה * וכמ"ש רבינו

בתשובה שהוא כשר ואם ב' שלוחין להביאו אין צריך לומר בפני נכת' ובפני נחת' אלא ינתן לה אע"פ שאינו מקויי' בחותמיו ותנשא בו ומ"מ כשיבא הבעל יכול לערער ולומר מזויף הוא וצריך שיתקיים בחותמיו ואין צריך שיהיו שניהם אדוקין בגט אלא אפי' הוא ביד האחד ואומר שהבעל עשה שניהם שלוחים להוליך גט זה לאשתו והאחד נתנו במעמד חבירו ואפי' לא עשה שליח אלא א' והשני מעיד על שליחותו אין צ"ל וכ"כ הרמ"ה וכתב עוד היכא ששניהם שלוחים דלא סגי דלא מסרי לה תרוייהו ומקיימי כולה מילת' בבת א' אבל חד המייתי אע"ג דאיכא תרי דמסהדי אשליחותי' אי נמי חד דמצטרף בהדיה לא אפסיק מילת' לאכשורי בי' סתמא דהא ודאי צרי' ליתנו לידה בפני עדי מסיר' ואי לא מסר לה באפי עדי שליחו' גופיהו אע"ג דמסר לה באפי סהדי אחריני לא מתכשר דהו' ליה שליחות דכל כת וכת חצי דבר וכהא אפי' רבנן מודו דלא מצטרפו ע"כ לפיכך שני' שמביאי' גט ואח' אמ' בפני נכת' וא' בפני נחתם אם אין שניה' שלוחים לא ינתן דכל זמן שלא אמר א' בפני נכתב ובפני נחתם לא אמ' כלום ואמירתו כמאן דליתיה דמי ואם שניהם שלוחיה ה"ז ינתן דדל' אחד אמירתו כמאן דליתיה הרי יש כאן ב' שלוחים וכן אם שנ' אומרי' בפנינו נכתב וא' שלישי אומר בפני נחתם אם אין שליח' א' לא ינתן ואם ב' מהם שלוחי' ינתן א' אומר בפני נכתב ושנים אומ' בפנינו נחתם אם האומ' בפני נכת' הוא שליח אפילו אם הוא לבדו ה"ז ינתן דכיון דשנים מעידים על החתימ' הרי מתקיי' בחותמיו אבל אם אחד מהאומרי' בפני נחתם הוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו : ג' קמג

בסמו' וכתב רבי ירוחם בח"ב דהא דשנים שהביאו גט ממ"ה אינם צריכין לומר ב"כ ו"כ דוקא כשהם רחוקים אבל אם הם קרובים זה לזה או לבעל או לאשה צ"ל ב"כ ו"כ דמ"ט אמרי' שאין צריכי' לומ' ב"כ ו"כ משום שאם יאמרו בפנינו נירשה מי לא מהימני וכיון שהם קרובים ליכא האי טעמא ומ"ש רבינו ומ"מ כשיבוא הבעל יכול לערער ולומ' מזוייף הוא תמיה לי שהר"א"ש כתב שם דכיון שיש ב' עדים לא יוכל לומ' לא שלחתיו ומזוייף הוא ואין לומר דס"ל לרבי' דהא דקא' לא יוכל לומר לא שלחתיו ומזויף הוא לא קאי אלא אהיכא ששניהם שלוחים והשני מעיד שבפניו עשאו שליח ולא אהיכא דשניה' שלוחי' דהא כ"ש הוא ואף ע"פ שמדברי הר"ן איפשר לדקדק קצת שאם בא הבעל וערער ערעורו ערעור אלא דמילתא דלא שכיחא היא שיהא מזוייף כיון ששנים מעידין עליו מ"מ דברי רבי' תמוהים שהרי דבריו הפך דעת הר"א"ש ומדברי הרמב"ם שכתבתי בסמוך נראה בהדיא שסובר כדעת הר"א"ש שכתב שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה וכתב עוד היכא ששניהם שלוחים וכו' * לפי' שנים שמביאין גט וא' אומ' בפני נכת' וכו' כבר נתבאר בסמוך · וכן אם שנים אומ' בפנינו נכתב וכו' ג"ז משנה ופרש"י בריש פ"ב דגיטין דטעמא דפסול משום דכיון דעד א' מעיד על החתימה ולא על הכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרי דעלמא להכשיר בעד א' · ומ"ש ואם שנים שלוחין ינתן ג"ז שם אלא מטעם רישא דקתני ב' אומרי' בפנינו נכתב וא' אומ' בפני נחת' פסול טעמא דאין הגט יוצא מתח' ידי שנים הא הגט יוצא מתח' ידי שניהם כשר א"ל אין ואע"ג דאיכא ליסנא אחרינא בשון זה עיקר כדמשמע בגמרא וגם רבה בר בר חנה הכי ס"ל כדאיתא בגמ' ויוצא מתח' ידי שניהם היינו ששניה' שלוחי' וכמו שנתבאר בסמוך : א' אומ' בפני נכתב ושני' אומר בפנינו נחת' וכו' בר"פ ב' דגיטין תנן ב' אומ' בפנינו נכת' וא' אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר א' אומ' בפני נכתב וב' אומר בפנינו נחתם כשר ובגמ' א' אומ' בפני נכת' וב' אומ' בפנינו נחת' כשר א"ר אמי א"ר יוחנן לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת ידי עידי כתיבה דנעשו כשנים על זה ושנים על זה ופרש"י דהשליח נאמן כשנים אבל מתח' ידי עידי חתימה פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה צריכין לומ' ב"כ ו"כ ובתר הכי הדר ביה ואמר דאפי' גט יוצא מתחת ידי חתימה כשר אלמא קסבר ב' שהביאו גט ממ"ה אין צ"ל ב"כ ו"כ ודברי רבי' צריכין ישוב שכתב אם האומ' בפני נכת' הוא שליח וכו' דמשמע הא אינו שליח אלא שעידי החתימ' הם שלוחים פסול כליש' קמא ובגמ' אמרי' בהדיא דלית הלכתא אלא כלישנא בתרא ורבי' בעצמו פסק בסמוך כלישנא בתרא דשנים שהביאו גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו ב"כ ו"כ וצ"ל דה"פ דהיכא דליכא שלוחים לא איצטריך הכא לרבי' לאשמועי' דכשר דכבר אשמועי' בסמוך אלא מלי' דאתא לאשמועי' הוא דכשהא לבדו הוא שלי' שאם הוא האומ' בפני נכת' כשר שחשוב כאילו ב' עדים מעידים שהוא שליח ועל החתימה כבר יש ב' עדים אבל אם כשליח הוא א' מהאומרי' בפנינו נחתם פסול משום דלא מסהיד אכתיבה אלא עד א' וכו' ... מה נמי ... סוגיא שכתבתי בסמוך דאמרי' אפי' גט יוצא מתח' ידי עידי חתימה ... ז"ל אפי' גט יוצא מתח' יד עד חתימה כשר ולפי זה צריך להגיה בלשון רבינו אם אחד מהאומרי' בפנינו נחת' הוא שליח לבדו לא ינתן עד שיהא אחר עמו וכן ... ירושלמי הכא אבל ק"ל דכיון דאיכא ב' שאומ' בפנינו נחת' בכל גוונא כשר משום דמתקיים בחותמיו הוא ואפי' אינו יוצא אלא מתחת יד עד א' מהאומרים בפנינו ... אין מי שיעיד בפני נכת' וכבר כתבו התוס' דלא איצטריך למיתני ... בפני נכתב אלא אגב רישא דתני א' וכי אמרי' אפי' גט יוצא מתח' ידי עידי חתימ' ... עידי חתימה קאמר הילכך נ"ל דגירסא דידן שהיא עיקר אבל אם ... לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו וכ"פ כשהא תו' ... בפני כתיבה ... אפי' אם האומר בפני נחתם הוא לבדו שליח כשר

ויתקיים בחותמיו אבל אם א' אומר בפני נחתם ושנים אומר בפנינו נכתב והא אומר בפני נכתב שליח פסול וכדתנן ב' אומ' בפנינו נכת' וא' אומ' בפני נחתם פסול ואוקימנא בגמ' שאין גט יוצא מתח' יד שניהם כלומ' אלא מתחת יד א' מהם ולפי זה כשכתב רבי' אבל אם א' מאו' בפני נחת' היינו בששני' אומ' בפנינו נכתב ומיהו קשה לפי זה אמאי נקט ברישא אם האומ' בפני נכתב הוא שליח דטפי רבותא הויא כי מכשרי' כשהאומר בפני נחת' הוא השליח כדמשמע בגמ' את זמן רב שכתבתי זה באו לידי קונדריסים מה"ס כמה"ר יעקב חביב וה"רר לוי בנו ז"ל וכתוב שם על לשון זה שהשנה מאמיתית ומסכמת עם מ"ש ברמזים היא אבל אם א' מהאומ' בפנינו נחת' הוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו וכתב על זה ודבריו תמוהין איך אמר כן והלא כיון ששני' אומרים בפנינו נחת' כבר נתקיים הגט והלכתא כרבא דאמ' טעמא לפי שאין עדים מצויי' לקיימו הא אם מצויי' אין צ"ל ב"כ ו"כ א"כ כיון ששנים אומר בפנינו נחתם אע"פ שלא יהיה שליח רק הא כשר שאפי' אם נחשוב דברי השליח שאומר בפני נכת' כמאן דלית' מפני שלא השליח לומר ב"כ ו"כ נתקנו חכמי' אפ"ה הגט כשר כיון שנתקיים מפי ב' שראו חתימתו ועליכו לעמוד על שורש דין זה בפסקי הרי"ף והר"א"ש ז"ל ולרא"ה אמין למד דין זה וימצא כתוב שם על משנתינו שני' אומ' בפנינו נכתב וא' או' בפני נחת' פסול ב' אומרים בפנינו נחתם וא' אומ' בפני נכת' כשר רב אשי אמר ... ר' אמי דיתיב וקאמר א"ר יוחנן ואפי' גט יוצא מתח' ידי עידי חתימ' כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו ב"כ ו"כ וכן הלכתא ע"כ ולא חששו ללישנא קמא דאמרי' בגמ' א"ר אמי א"ר יוחנן ל"ש אלא שהגט יוצא מתח' יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה וכשנים על זה אבל מתח' ידי עדי חתימה פסול · פרש"י עד כתיבה דהשליח נאמן כב' פסול ואע"פ ששנים הביאוהו ע"כ ואיתא בגמ' על זה הא לר' יוחנן אלמא קסבר ב' שהביאו גט ממ"ה צריכין שיאמרו ב"כ ו"כ ובלשון הזה כדחזי בגמ' מפי ר' אמי עצמו ששנה לר' אסי על מה שא"ל והא זמנין לא אמר לן הכי א"ל יתד היא שלא תמוט ופרש"י ולשון אחרון אמת ע"כ לא כתבוהו הרי"ף והרא"ש ואע"ג דלענין דינא אין אנו צריכין ללישנא קמא עכ"ז אנו צריכין אליו להבין לישנא בתרא דהלכתא כוותי' וכיון שרש"י כת' דבפי' לישנא קמא פסול ואע"פ ששניה' הביאוהו מינה משתמ' דבלישנא בתרא דאמ' אלמא קסבר ב' שהביאו גט אין צריכים שיאמרו ב"כ ו"כ הוא בתנאי ששניהם יהיו שלוחים וכן יתקיים זה ממ"ש רש"י בתחלת הסוגיא על רישא דמתני' ב' אומר בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחת' וכו' ב' שהביאו גט אין צ"ל וכו' דטעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויי' לקיימו ומאי קשיא כיון דסוף סוף ב' הם מ"ל שניהם שלוחים מ"ל א' מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבור' אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה דלא מוכחא מילתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששניהם הביאוהו מילתא דמוכחא היא ולא אתמר בה רבנן עכ"ל רש"י ולפי זאת השטה לכ"ע כדקו דברי רבי' יעקב במאמרו ואם א' מהאומרים בפני נחת' הוא לבדו שליח פסול עד שיהא שליח אחר עמו אך אמנם כאשר נעמוד על כוונת הרי"ף והרא"ש יראה שאין זה מספיק שהרי שניהם כתבו בתחלת הסוגיא בפ"ק וסוגיין כרבא דהיכא דאיכא עדים דמקיימי ליה לא מצריך למימר ב"כ ו"כ ע"כ וימשך מזה בסברת כי ב' אומרי' בפנינו נחת' אין צריכין להיות שלוחים כי די בזה לקיום הגט ולפי זה עדיין הקושיא במקומ' כנגד רבי' יעקב וא"ת והלא מן ההכרח אנו צריכין לומר כדברי רבי' יעקב כפי הסוגיא שכתבתי לעיל על סיפא דמתני' ב' אומרים בפנינו נחת' וכו' והלכ קאמר אלמא קסבר ב' שהביאו גט אין צ"ל וכו' הנה הר"ן תיקן זה בפירושו לזאת הסוגיא וא"ל אפי' גט יוצא מתחת ידי חתימה כלומר אפי' מתחת יד א' מהם ואע"ג דמאן דאמר בפני נכתב כיון שאינו שליח כמאן דליתיה דמי שהרי נתקיים הגט ע"פ שנים ולרבא בהכי סגי וקא דייק דכיון דלקיום הגט סגי ש"מ נמי דשנים שהביאו גט אינם צריכין שכיון שהם מעידים שהבעל מסרו להם תו ליכא למיחש לזיוף ומהני בעידי קיום עכ"ל · והפי' הזה העתיקו מדברי הרמב"ן בחידושיו ז"ל והא דאמר ר' יוחנן אפי' גט יוצא מתחת יד עידי חתימה כשר ודייקי קסבר ב' שהביאו גט ממ"ה אין צריכין וכו' לאו דמתני' בשהביאוהו ב' היא דאי הכי ברישא נמי בשנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם משכחת לה דהגט ביוצא מתחת יד השנים אלא ביוצא מתחת יד אחד מעידי חתימה קאמר וקא דייק כיון דבקיום הגט סגי שמע מינה נמי דב' שהביאו אין צריכין דבעידי קיום הוא כדפרישית בפרק קמא עכ"ל הרמב"ן ופירוש מזה הוא הפך דברי רבינו יעקב וראוי לכל מעיין להשתדל לתת מציאות לדבריו ולחוות דעי בזה אומר באשונה כי קשה לי בדברי הרמב"ן מה שאמר לאו דמתני' בשהביאוהו שנים היא דאי הכי ברישא נמי בשנים אומרים בפנינו נכתב וכו' משכחת לה דהגט ביוצא מתחת יד השנים כפי קוצר דעתי אין ממש בזאת הקושיא ותשובתה בצדה בשנה בספרש שיש בין רישא לסיפא הוא דברישא כל זמן שהשליח יחידי הגט פסול אבל בסיפא פעמים שהגט כשר אפי' בשליח יחידי והוא כשיהיה השליח האומר בפני נכתב שלא נח זהכו כאלו יש שני עדים על הכתיבה דשליח מהימן כבי תרי ונשארו שנים מעידים על קיום הגט שאומרי' בפנינו נחתם והגט

(יג) נב"י האריך בזו ההלכה וכ' דמה"ר"א בן חביב כ' דזו היא עיקר גירס' הספרי' אבל יש להקשות אנוסח זו דאמאי לא ינתן הרי יש עדי' מצויין לקיימו חמת הרש"י כ' דצריכין לומר ב"כ ו"כ אא"כ שניהם שלוחים ולא מהני עדים מצויין לקיימו אבל כבר כתבו הרי"ף והרא"ש והתו' ריש גטין דכ"מ דעדים מצויין לקיימו אינו צ"ל ב"כ ו"כ והאריך בזו ופ' דנראה לו הנוסחא האמיתי' אבל אם א' אמר בפני נחתם והוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא א' עמו ור"ל שהא' אמ' בפני נחת' והוא לבדו שליח ושנים אומרי' בפנינו נכת' אפ"ה פסול עד שיהא עוד א' על החתימה וזה הנוסחא מדברי ב"י והאריך מאד בזה ע"ש

ב"ה להצריכו כמי שימסר לו בפני עדי השליחות עצמם ·

ב"ה נרא' דהפי' פירו' היפי ששניהם שלוחים פשיטא ששניהם ימסרוהו דלא סגי בלא"ה דא"כ לא עשו שליחות אבל היכא שהא' לבדו שלי' וא' או אחרי' מעידי' על שליחותו דהשת' מטע' שליחו' כשמסרו בפני אחרי' עם שליחותו מ"מ משום דכ' ולא חצי דבר צריך למוסרו בפני עידי שליחו' ומ"מ דבריו צריכי' תלמוד דכשמסרו בפני עדי' אחרי' אמאי קרי ליה חצי דבר הרי עידי שליחות לחוד ועדי מסירה לחוד ·

קמג המגרש על תנאי ה"ז כשאר כל מעשה שנעשה על תנאי שאין המעשה מתקיים אא"כ יתקיים התנאי ואם לא יתקיים התנאי אין כאן גט כלל ואפי' אם הוא כהן מותרת לו ובלבד שיהא כהלכתו שיהא כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ושיוכל להתקיים המעשה ע"י שליח ושיהיה בדבר שתוכל לעשותו כדפי' בהלכות קדושין אבל אם לא נעשה כהלכתו התנאי בטל והגירושין קיימין ולכשיתקיים התנאי מתקיים הגט למפרע משעת נתינה לפיכך מת הבעל או נשרף הגט או נאבד קודם קיום התנאי הוי גט בר"א שאומר מעכשיו או ע"מ דהוי כמעכשיו כיצד אמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז לאחר ל' יום חל הגט מיד ולכשתתן לו תהיה מגורשת למפרע אפי' אם נשרף הגט ומ"מ לאחר לא תנשא עד שתתן ואם נישאת כתב הר"מ מה שיוצא עד שיתקיים התנאי ואם קיימה התנאי יקיים והרמ"ה כתב שיכולה לינשא מיד ולא חיישי' שמא לא תתן כיון שהיה התנאי במעכשיו או בעל מנת ולא נהירא דבהדיא קתני בברייתא על זה ולאחר לא תנשא עד שתתן ואם לא נתנה לו בחייו שוב לא תוכל לקיים התנאי אפי' אם תתן ליורשיו דע"מ שתתן לי משמע לי ולא ליורשי וכיון שלא תוכל לקיים התנאי בטלו הגירושין וחולצת או מתייבמת והרמ"ה כתב חולצת ולא מתייבמת ולא נהירא אבל לא אמר ע"מ אלא ה"ז גיטך אם תתן לי מאתים זוז לאחר ל' יום לא חל עד שעת נתינה ואם נקרע או נאבד קודם נתינה אינה מגורשת אמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ולא רצה לקבל נתנה לו בעל כרחו כתב רב האי דהוי גט והרמ"ה כתב דהויא ספק מגורשת וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל אמר לה ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומחל לה עליהם לא הוי כאלו נתנם לו ולא הוי גט ע"מ שתתן לי איצטלתי ואבדה אפי' אם נתנה לו דמיה אינו גט אלא א"כ הוא מתרצה בקבלת הדמים אבל כי מתרצה מיהא הוי גט אע"פ דאלו מחלה עליה לא הוי גט על מנת שתתני לי מאתים זוז בתוך שלשים יום נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת

[illegible]

מגורשת לא נתנה לו תוך ל' יום אינה מגורשת כת' הרמ"ה כהן אפי' לא נתנה לו עד ל' יום בסופו מגורשת עד ל' יום שיהו שלמין קאמר ואם אמר לה בתחילת יום ראשון לחדש ונתנה לו המעו' בסוף ליל ראשון לחדש שני הויא ספק מגורשת דמספקא לן אי בעי ל' יום מעת לעת או ל' יום כדאמרי אינשי דלא קפדי בהדי ליליא דעבר לה מיומא קמא וצריכה גט שני ואם מת קודם שיתן לה גט שני חולצת ולא מתייבמת כ"כ הרמ"ה כם מת בתוך ל' יום כיון ששלמו ל' יום ולא נתנה לו אינה מגורשת שלא קבע זמן לנתינת' במות קוד' שנתנ' אינה יכולה ליתן ליורשיו שלא התנה עליה אלא שתתן לו ולא בטל התנאי שהרי לא קבע לו זמן לפיכך אע"פ שאבד הגט או נקרע קודם שימות ה"ז מגורשת מספק ולא תנשא לאחר עד שתחלוץ ואיני מבין דבריו כיון שאינו יכול לקיים התנאי לעולם א"כ למה לא יתבטל הגט: התנה עמה שתעשה דבר ולא פירש במה כגון ע"מ שתעשה לי מלאכה או שתשמשי את אבא או תניקי את בני כתב הרמ"ה כם דהוי כמפרש יום א' ואם עשתה עמו מלאכה יום א' או ששמשה את אביו יום א' או הניקה את בנו יום א' בתוך הזמן שהתינוק שהוא כ"ד חדש דהוי גט וכן הוא דעת ר"י אבל לדעת א"א הר"אש ז"ל צריכה לשמש את אביו כל ימי חייו ולהניק את בנו עד שישלמו כ"ד חדשים ללידתו וכ"כ הר"מ ה"ו ותוך הזמן אינו רשאי לינשא שמא לא תקיים התנאי וה"מ דלא בעי ב' שני' שלמים אלא עד שיהא הולד ב' שנים דראתני מקמי דשלמו ליה ב' שנים אבל לאחר ששלמו ב' שנים ע"כ לאו לשיעור' זוטא דהיינו ב' שני' איכוין אלא לכל זמן שהתינוק ראוי לינק כר' יהושע דאמר אפי' ג' וד' שני' ולא נהירא לא"א הר"אש ז"ל אלא אפי' לא הניקתו אלא שעה אחת קיים תנאו כיון ששלמו ב' השני' וכתב עוד הרמ"ה אמ' לה ע"מ שתשמשי את אבא ושתניקי את בני יום א' אם שמשתו והניקתו יום אחד כליל שבת ויומו ה"ז גט ואם לאו אע"פ ששמשתו מעת לעת ומת הבן או האב אינו גט והוא שיהא יום א' בתוך ב' השני' של הנקת הולד ע"כ ונראה לי שאם אמ' לה על מנת שתניקי לבני ו' חדשים רואים אם נשאר לזמן הנקת העובר דהיינו עד שתהיה לו ב' שנים יותר מו' חדשים אז ודאי לאו לצעורה מיכוין אלא להקל מעליה שלא תניק עד שישלימו כ"ד חדשים ואם כן אם מת הבן תוך ו' חדשים אחר שהניקה מעט הוי גט אבל אם לא נשארו ששה חדשים

דעותיה בס"ד א"ל כ"ז גיטיך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ולא רצה לקבל וכו' בפ' מי שאחז
תנן התם בראשונה היה כותב יום י"ב חדש וכו' אמר רבא מתקנתו של הלל נשמע ה"ז
גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת בע"כ אינה מגורשת היכא
דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל נשמע ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ונתנה לו
בין מדעתו ובין בע"כ הויא נתינה וכתבו
הרא"ש והר"ן שבעל העטור כתב בשם רבי'
האיי דהלכ' כלישנא בתרא דרבא וכתב עוד
הר"אש ה"ל והרמ"בם כתב דהשתא מגורשת
הוי' טוב להחמיר עכ"ל ונשה הם דברי רבינו
ואיפשר שכן היו גורסין בספרי הרמ"בם אבל
בנוסחאות שלנו כתוב בפ"ח ה"ז גט פסול
עד שתתן מדעתו והיינו מדרבנן כמבואר
בדבריו שבכל מקום שכתב פסול היינו
מדרבנן וכן הוא גירסת ה"ה וגם הר"ן כתב
בפר' מי שאחז בשם הרמ"בם כדברי ה"
המגיה וכתבו הם ז"ל שדעתו כדעת רבינו
האיי אלא שרצה להחמיר בערוה החמורה
והרב בא כת' דהוא הא מגורשת וכ' הרה"בא
נרא' לי דאפי' למ"ד נתינה בע"כ הוי נתינה
היינו דוקא שהנותן נפטר בנתינתו וכך במה
שהניח בקרקע תכלה והיינו טעמא דגט והיינו
טעמא דבית בבתי ערי חומה כתה שאם
בגט שהניחה ה"כם הלה בבין בקיעת תכלה וה"ה
לנשבע ליתן לחבירו נותן לו בע"כ ונפטר
אבל שתהא נתינה לגבי מי שנתן לשם בע"כ
לא שא"א לזכות לאחר בע"כ והיינו טעמא
דמתני' וה"ה והיינו טעמא לאומר תן לי מנה
ואתקדש אני לך ונשבע שלא ליתן לה ונתן
לה בע"כ יצא הלה ידי שבועה והיא אינה
מקודשת עכ"ל והוי יודע שמורי הרב הגדול
הרי"בר לר"ו כתב בתשובה דלמ"ד נתינה
בע"כ הויא נתינה אפי' שלא קבל אין חשש
בזה שאין החיוב אלא על הנותן ליתן וכן
משמע מלשון התוספות שהקשו וז"ל מכלל
דבעלמא נתינה בע"כ לא הויא נתינה וא"ת
דהשתא לא מפליג בין בפניו וכו' עד וגם
אם היה בפניו יעשוהו ב"ד לקבלה בע"כ
עכ"ל ואם איתא דלמ"ד נתינה בע"כ לא
הוי נתינה עד שיקבל מדעתו מה תירצו
יעשוהו ב"ד לקבלה בע"כ והרי הוא סובר
דלא שמה נתינה אם כפוהו לקבל אלא ודאי
לכ"ע אם קבלה המקבל אפילו ע"י כפיה
שמה נתינה והטעם כמו שכתבו התוספות לקמן דיש חילוק בין מתנה דעלמא לנדון
שלפנינו שבמתנה צריך דעת הנותן ודעת המקבל אבל בנדון שלפנינו שאמר ע"מ
שתתני לי תלה הדבר בדעת הנותן וכן נראה מפי' מלשון הרמ"בם שכתב בפ"ח מהלכות
גרושין וז"ל ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז מכאן ועד ל' יום וכו' נתנה לו בע"כ והוא
אינו רוצה לקבל ה"ז גט פסול עד שתתן מדעתו הרי בפי' שהגט הוא גט גמור מד"ת
אלא שהוא פסול מד"ס שרצו להחמיר בערוה החמורה ואפי' שלא קבל שכ"כ והוא אינו
רוצה לקבל וכו' וראיתי מי שהשיג עליו וז"ל הכלל העולה מדבריו דליכא בין לישנא קמא
ללישנא בתרא אלא דללישנא קמא אם לא קבל המעות בידו בפועל לא הויא נתינה ואם קבל
בידו אפי' ע"כ הויא נתינה וללישנא בתרא אפי' לא קבל המעות בידו אלא כל שאמרה
שקול זוזא אפי' שלא רצה לקבל בפועל הויא נתינה ודברים אלו קשה לשמוע ואם הרב
לדקדק מדברי התוס' ליתיה דמה ענין עשו ב"ד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני
ומחזיר הבעל לבעל נתינה בע"כ אי הויא נתינה קבל בפועל או לא קבל בפועל דאפי'
אי הוי דינא דנתינה בע"כ לא הויא נתינה קבל או לא קבל ב"ד יכול לכוף אותו לכך
וכמ"ש הרה"בא בשכבה דבר זה בשם התוספות ז"ל וא"ת לרבא מפני מה היה כותב
כיון דנתינה בע"כ הויא נתינה י"ל שאם לא היה כותב היו ב"ד כופין אותו עד שיאמר
רוצה אני כיון שיש עליו מן הדין לקבלה ע"כ הילכך כיון שיש עליו לקבלה מן הדין
דין הוא לכוף אותו ע"כ דסוף סוף כשאמר רוצה אני כמאן שקבלן מדעתו והוי
תחלתו באונס וכו' וכיון ונמשו הראיה על שאין צריך לקבל בפועל למ"ד הויא
נתינה היא כתוב ... אותו דיבור עצמו של תוס' א"ל וכן בהוסב כי א"ל שקול זוזך לא
הוי אפי' כה"ח וע"כ דמיירי בשלא רצה באחר לקבל ונשארו בידו דהיכי סייך למיהוי
עלייהו כה"ח אם קבל שלא בע"כ בפועל וה"כ מוכח בתוך דפ' הגוזל ומהמרדכי פרק
מי שאחז עוד רכה להוכיח דבר זה מדברי הרמ"בם שכתב נתנה לו בע"כ והוא אינו
רוצה לקבל ה"ז פסול עד שתתן מדעתו וכו' עד שכך כתב והוא אינו רוצה לקבל עכ"ל.
ואין משם ראיה דמ"ש הרמ"בם והוא אינו רוצה לקבל לאו למימרא שהוא אינו רוצה
לקבל ונשארו ביד האשה דלאו להכי נחית אלא לומר דלא הוי פסול עד שתהיה
בנתינה בע"כ וגם הקבלה אבל אם נתנו לו המעות בע"כ כגון שזרקו אותם לתוך
חיקו או שהכניסו אותם לידו בע"כ נמא"כ נתרצה דוגמת תחלתו באונס וסופו ברצון
בכה"ג לא הוי פסול ודייקא נמי דקאמר נתנה לו בע"כ והוא אינו רוצה לקבל ולא
קאמר נתנה לו והוא אינו רוצה לקבל משמע שהיה שם בפועל ועוד דאי בשלא קבל
במעות מיירי נמאו דבריו בחיתוך אם את זה דמשמע מכלל מאמרו והוא אינו רוצה
לקבל וכן דלא הוי פסול אלא בכה"ג דלא רצה לקבל המעות ולא באו לידו אבל אם

בלא לידו הוי נתינ' ומאמרו בחתימ' דבריו עד שתתן מדעתו או עד שיקבל מדעתו
כפי גירסת הספרים המוגהים מכתיב' ידו כרא' לספק שאפי' קבלן בפועל לא הוי נתינה
אם לא יהיה מדעתו ולפי דברי הרב המגיה' אלי ה"ל נתנה לו בע"כ והוא אינו רוצה
לקבל ה"ז פסול עד שיקבל בידו והוי לישנא דיקא ורבות' אפי' עכ"ל הכהם המשיג ואיני
יורד לסוף דעתו שכתחלה כתב דדברי אלו
קשה לשמוע וא"כ דקדק מדברי התוס'
שכתבו וכן בהוסב כי א"ל שקול זוזך דלמ"ד
נתינה בע"כ הוי נתינה אפי' לא קבל כמי
הויא נתינה ומ"מ כ"ל דאיפשר להכריע
שכבר התוספות בזה ממ"ש לקמן אמתני'
דקתני כלל ארם"בג כל עכבה שאינה הימנה
ה"ז גט דקשה כ"ר אלחנן א"כ אמאי אמר
רבא לעיל דכתיבה בע"כ לא הויא נתינה ולא
הוי גט וקשה עכבה אינה ממנה והלכה
כרשב"ג דמסכתינו וי"ל דהכא ודאי
להרוחא בעלמא עשה כן וכיון שמת ולא
איכטר הוי כאילו נתקיים התנאי אבל התם
ע"מ שתתני לי ר' זוז בדעתו שיקבלם
ולבסוף בשאינו רוצה לקבלם לא נתקיים
התנאי עכ"ל משמע דבשאינו מקבלם לבסוף
מיירי וכמ"ש מורי כר"ו ודאל"כ הכי הל"ל
ולבסוף כשמקבלם ע"כ לא נתקיים התנאי:
א"ל ע"מ שתתני לי ר' זוז ומחל לה עליהם
וכו' ג"ז בפ' מי שאחז בעיא דאיפשיטא
וטעמא משום דלצעורה איכוון והא לא צעתה
וכת' הרשב"א דהא דלא א"ל אלא מחולין
לך לבד היא אבל אם א"ל ליהוי גיטיך
בלא תנאי ה"ז גט ואינו צריך ליטלו ממנו
בשאי אמירה לחוד הגי וכן כרא"ה מדברי
הרמ"בם בפ"ח וכ"כ הה"ה. ע"מ
שתתני לי אצטלית ואבדה וכו' ג"ז שם
במי שאחז משנה וגמרא פלוגתא דרשב"ג
ולא קי"ל כרשב"ג לפי שזה אחת מהמקומות
שאין הלכה כמותו כדאמרינן כ"מ ששנה
רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב
וצידן וראיה אחרונה וכ"כ שם הרי"ף
והר"אש וכן פסק הרמ"בם בפ"ח וכתב
הרא"ש ז"ל הילכך אצטלית דוקא בעי למיתן
ליה ואי אבדה אע"ג דיהיב ליה דמי דידה לא
הוי גיטא ויראה דמדעתו הוי גט ואע"ג
דמחולין לך לא הוי גיטא שאני התם דלא
ניעה אבל הכא דיהבה דמי וניערה על
גוף הטלית יכול למחול ורבי' ירוחם בת"א כתב על דברי הר"אש וכ"כ הרמ"בם וכ"ל
שאין ענין זה לזה שדברי הרמ"בם בפ"ח כך הם ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי כלי פלו'
וכו' אינו גט עד שתתן אותו כלי או אותו בגד בעצמו או עד שיבטל התנאי
עכ"ל כלומר שיאמר להוי גיטא בלא שום תנאי וכן הה"ה וכל שאומר אפי' במחולין
לך מהני וכמ"ש שם ה"ה אבל דברי הרא"ש הם ברוצה בקיום התנאי אלא שהוא נוטל
דמים תמורת האצטלית והכי הא לא שמעינן ליה להרמ"בם דאמר ע"מ שתתני לי ר' זוז
וכו' ג"ז משנה בפ' מי שאחז: כתב הרמ"בם ז"ל מת בתוך ל' יום וכו' בפ"ח וכמ"ש רבינו
שאינו מבין דבריו בגוהלין בעדו שם ה"ס: התנה עמה שתעשה דבר ולא פירש במה
וכו' ג"ז שם בפ' מי שאחז משנה (דעה) ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ע"מ
שתניקי את בני כמה היא מניקתו ב' שני' ופרש"י שהיה לולד שתי שנים שהוא זמן
הנקתו ולעכין לשמש את אביו כל ימי חייו ותנן מת הבן או שמת האב ה"ז גט
ופר"שי מת הבן קודם הזמן או מת האב ה"ז גט דכיון דלא פי' מידי ולא איכוון אלא
להרווחת כל ימי' שהוא צריך מכאן ואילך אינו צריך תקנתו ע"מ שתשמשי את אבא שתי
שנים ע"מ שתניקי את בני ב' שנים מת הבן או שאמר האב אי איפשי שתשמשני שלא
בהקפדה אינו גט רשב"ג אומר זה גט כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט
ופרש"י שלא בהקפדה היא לא הכעיסתו ואפ"ה שאין העכבה הימנה אינו גט ובגמרא
עד כמה היא מניקתו שתי שנים ומי בעי' כולי האי ורמינהי שמשתו יום אחד הניקתו
יום אחד ה"ז גט אמר רב חסדא ברייתא רשב"ג מתני' רבנן כלומר ברייתא רשב"ג דמיקל
בתנאי ואמרת גבי אצטלית יתן לו את דמיה וקאמר נמי כל עכבה שאינה הימנה ה"ז
גט רבא אמר לא קשיא כאן במפרש כאן בסתם ופרש"י מתני' דאמר ב' שני' תניקו בסתם
וברייתא במפרש יום אחד רב אשי אמר כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי ואוקימנא לרב
אשי רישא דמתני' דקתני כמה היא מניקתו שתי שני' דה"ק יום אחד בתוך שני' לאפוקי
לאחר ב' שני' ופרש"י יום אחד בתוך ב' שנים של תינוק לאפוקי שאם הניקתו לאחר שעברו
ב' שנים של תינוק דלא דאין זו הנקה ותרי' על רב אשי מדתנן ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי
את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני מת הבן או שמת האב שלא בהקפדה אי איפשי
בשימושך אינו גט בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש אלא לרב אשי מ"ש רישא
ומ"ש סיפא ופרש"י בשלמא לרבא אוקי רישא דתני ב' שני' סתם ואפ"ה גט דהתם רישא
דקתני מת הבן בתוך ב' שני' ה"ז גט בדלא פריש ב' שנים והרי הניקתו כל כרכו סיפא
דפריש ע"כ רוצה אני דקא לא אצטריך לפרושי ופריך אלא לרב אשי דאמר רישא מתני'
יום אחד ע"כ מת הבן או שמת האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט
הרי לא נתקיים כלום מהתנאי והתוס' כתבו דאין כרא' לרב ע"מ מת

חרש׳ להנק׳ העוב׳ אין ודאי כיון שפיר ו׳ חדש׳ לצעור׳ קא מכוין ואם מת תוך ו׳ חדש׳ אינו גט מת האב או הבן אחר שהתחילה להניק או לשמש אפי׳ יום א׳ הוי גט אבל מתו קוד׳ שהתחיל׳ כלל אינו גט פי׳ ע״מ שתשמשי או תניק ב׳ שנים מת בתוך הזמן שאין העכבה מצדה או שאמ׳ האב איני חפץ בשימושך לא מפני שהכעיסתו אלא שהעכבה תלויה בו קאמ׳ רשב״ג שהוא גט כיון שהעכב׳ אינו מצדה וחכמי׳ אומ׳ אינו גט ופסק ר״י כרשב״ג והרי״ף כחכמי׳ וכ״כ הרמ״בם א״ל לפני ב׳ שאמסו׳ לך גיטך יהיה ע״ת שתשמשי את אבא ב׳ שנים ולא מסרו מידו לידה אח״כ א״ל בפני עדים אחרים ע״מ שתתני לי ר׳ זוז ומסרו לה בפני כול׳ בסתם לא בטלו דבריו האחרונ׳ את הראשונ׳ אלא הוי כאו׳ לה עשי א׳ מאלו הדברי׳ אם תרצ׳ תשמשי את אבא או תתני לי ר׳ זוז ואין א׳ מהראשונים ואחד מהאחרונ׳ מצטרפין להעיד ע״ת אלא יתקיי׳ ב׳ זו תמיו בלא תנאי עד שיהו שנים הראשונ׳ או שני׳ האחרונ׳ אבל אם אמ׳ לה תחיל׳ ע״מ שתתני לי ר׳ זוז וחזר ואמר ע״מ שתתני לי ש׳ זוז בטלו דבריו האחרונ׳ את הראשונ׳ וצריכ׳ ליתן׳ מאת׳ זוז וכ׳ הרמ״ה ה״ה איפכ׳ שאם תחיל׳ ג׳ מאות זוז ואח״כ אמר מאתי׳: ה״ז גיטך ע״מ שתחזי׳ לי הנייר מגורשת ותקיי׳ תנאה ה״ז גיטך והנייר שלי אינה מגורש׳ לא שנא אמ׳ על הניי׳ של עיק׳ הגט לא שנא על הניי׳ שבין השיטו׳ וכ״ש אם אותיו׳ הגט מעורו׳ דבוקו׳ בו זו לא שנא אם אינן דבוקו׳ בזו התנה על דבר שאי אפשר לקיימו כגון ע״מ שתעלי לרקיע או שתרדי לתהום או שתבלעי קנה של ד׳ אמו׳ אינו תנאי והגט גט אע״פ שלא תוכל לקיימו שלא כיון אלא להפליגה בדברים כר״א בדברו׳ שאי אפש׳ לה לקיי׳ כלל אבל דבר שאפש׳ לה לקיימו אפי׳ באיסור כגון ע״מ שתאכלי בשר חזיר הוי תנאה שאפשר לה שתאכלנו ותלקה ואין זה מתנה על מה שכתו׳ בתור׳ שאינו מתנה שתאכלנו על כל פני׳ שאם לא תאכלנו לא תתגר׳ בר״א כשהאיסו׳ תלוי בה לעבו׳ עליו אבל אם תלוי באחרי׳ שאמ׳ לה ע״מ שתבעלי לאבא לא הוי תנאי שאביו לא ישמע לה לעשו׳ איסו׳ אמ׳ לה ע״מ שלא תבעלי לאבא ונבעל׳ לא הוי גט אבל כל זמן שלא נבעל׳ לו מותר׳ לינש׳ ולא חיישי׳ שמא תבעל׳ אמר לה ע״מ שלא תנשא לאבא וניסת לו הוי גט שאין לו בה נישואין אמר לה ע״מ שתנשא לפלו׳ ונשאת לו הוי גט כשא׳ תנאי׳ אבל אמרו חכמי׳ לא תנשא לא לאותו פלו׳ ולא לאחר. לאותו פלוני לא שמא יאמרו מחליפין נשותיהן ג׳ זה לזה במתנ׳ לאחר לא תנשא כל זמן שלא נתקיים התנאי בנשואי פלו׳ ואם ניסת לאותו פלו׳ לא תצא ניסת לאחר קודם שנים לאותו פלו׳ תצא ואם תקיים התנאי שתנשא לאותו פלו׳ הוי גט למפרע ואם לא תקיים התנאי הוי בניה ממזרים כתב הר״מ התצא ולא יחזו׳ עולמי׳ ואפי׳ לאח׳ מית׳ הבעל אפי׳ נתן לה הבע׳ גט שני לאח׳ נישואי שני דאי לא יתקי׳ תנא׳ דגט ראשון ולא

לא מצי לאהדורה דכי אינסבא ליה מעיקרא באיסו' אשת איש אינסבא ליה ואיתסרא עליה איסור עולם כמו סוטה שאסורה לבועלה אפי' לאחר מיתת הבעל ה"נ כיון דלא איקיים תנאה דגט ראשון לא מצי לאהדורה אפי' לאח' מיתת הבעל נמי לענין חשש דאיסור' בחיי הבעל דמי דכי היכי דבחיי הבעל תצא משו' דחיישינן דילמא לא תקיים תנאה לאחר מיתת הבעל נמי תצא דחיישינן דילמא לא תקיים תנאה ופגע באיסור סוט' אבועל ואי איקיים תנאה נמי אסורה אשני לאהדור' דהא לא משכח' דמקיים' תנאה בחיי שני אא"כ גירש' ונים' לבע' התנאי ותו לא מצי שני לאהדור' והוה ליה מחזי' גרושתו מן הנשואין וה"מ שניסת לשני אבל נתקדשה תצא ולא יחזיר אלא לאח' מיתת הבע' או שיתן לה הבעל גט שני בלא תנאי אבל בתר דמקיי' התנאי' בגט ראשון לא מצי לאהדורה דהוה ליה מחזי' גרושתו מן הארוסין אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלו' ה"ז גט ומותרת לינש' מיד כיון שבידה לקיימו שאי איפשר לינשא לו אלא מדעת' ואין תקנ' להתירה לו אלא א"כ יקדשנה המגרש ויחזו' ויגרשנ' סת' אבל אין תקנ' להתיר' במה שיטלנו מידה ויחזור ויתננו לה סתם כי כבר אינה ברשותו שגט גמור נתן לה אלא שהטיל בו תנאי ואם נשא' לאח' וגירש' האח' אפי' סתם לא הותרה עדין לאותו פלו' ואם נשא' לו בטל הגט ובניה ממזרי' מן הראשון זנתה עמו הולד כשר והגט כשר שלא התנה אלא על נישואין ע"מ שתבעל לפלו' נתקיים התנאי שנבעלה לו בין בזנות בין בנשואין ה"ז גט ובירו' קאמר לכתחילה לא תבעל לו דהא אינה מגורש' עד שתבעל לו נמצא תחילת ביאה באיסור שעודה א"א והרשב"א כת' כיון דק"ל האומ' ע"מ כאו' מעכשיו דמי א"כ כשבועל פנויה היא דלכשיקיים הגט פנויה היא למפרע ע"מ שלא תבעלי לפלוני הוי גט ולא תנשא' עד שימות אותו פלו' דחיישי' שמא תבעל לו באונס ומטעם זה נמי על מנת שתתני לי מאתים זוז לא תנשא עד שתתן שמא לא תתן שלא יהיה לה ממה ליתן וצריך שלא יתנה עליה תנאי שעומדת בה כל ימיה כגון ע"מ שלא תאכל בשר ולא תלכי לבית אביך כל ימי חייך שאם התנה כך אין זה כריתות אבל ע"מ שלא תאכלי בשר עד זמן קצו' הוי גט ותנש' מיד שהרי בידה לקיימו שלא תאכל בשר ולא תכנס לבית אביה כל אותו הזמן ואפי' אם הרחי' הזמן יות' מכדי חיי האדם כיון שהוא דבר פסוק: כ' הרמב"ם אמ' לה ע"מ שלא תנשא לפלו' אין זה כריתו' כמו ע"מ שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך ולא נהירא דכיון שאפש' שימו' אותו פלו' בחייה ויתבטל התנאי הוי שפיר כריתו' ולא דמי לשלא תלכי לבית אביך שאפי' לאח' מיתתו אסור' ליכנ' בו שנקרא על שם אביה וכתב עוד הרמב"ם ע"מ שלא תשתי יין זה לעולם ונשפך היין אין זה כריתו' משו' שלא הותרה במה שנאסרה ובתוספת' אית' בהדיא בהפך זה דקתני ע"מ שלא תעלה באילן זה לעולם ונקצץ האילן ה"ז גט כתב הרמב"ם כל תנאי שאינו במעכשיו או בע"מ אלא אמר לה אם תעשה כך וכך יהא גט יכול הבעל לבטל התנאי או להוסיף על התנאי או להתנות תנאי אחר כל זמן שלא נתקיים תנאי ראשון אע"ג שהגיע

ריסא קתני נתקיים התנאי בפני עדים מגורש' ואם לאו אינה מגורשת שכל תנאי שהוא בקום עשה עליה להביא ראיה שקיימתו וסיפא קתני אין חוששין שמא נבעלה להם שאע"פ שהבעל מכחיש ואומר לה בבריאה שעברה נאמנת היא לומר לא עברתי שכל תנאי שבידה והוא בשב ואל תעשה עליו להביא ראיה שבטלתו וגם הרשב"א כ"כ בשם הרמב"ן אלא שיש בדבריו תוספת דברי' דבע"מ שתבעל לפלו' אם לא ראוה שנבעלה אע"פ שראוה שנתיחדה עמו אינו גט ובעל מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אע"פ שנתיחדה עמהם אין חוששין שמא נבעלה להם ורבי' כתב בפרש"י ז"ל. א"ל על מנת שלא תנשאי לאבא ונשאת לו וכו' תוספתא בתבוה התוס' בריש המגרש א"ל ע"מ שתנשאי לפלוני ונשאת לו וכו' עד נשאת לאחר קודם שתנשא לאותו פלו' תנא הם בהמגרש ברייתא ומסקנא דרבא וכתב הר"ן לאחר תנא משום דבעי לקיומי תנאה ומ"מ הריכה גט גמור מדאוריתא מאחר זה דשמא תקיים תנאה ותנשא לאותו פלוני שהתנה עמה שתנשא לו ונמצא שנתקיים ובניה מאותו אחר כשרים אבל הרמב"ם בפ"ח כתב נשאת לאחר קודם שתנשא לו בטל הגט ותצא והולד ממזר והריכה גט משני כלומר מדבריה ודבריו תמוהין למה בטל כיון שהתנאי יכול להתקיים וכבר השיגו הראב"ד וה"ה כתב דמה שלא סיימו בגמ' לאחר תצא ותנשא לאותו פלוני כדי שלא יהיה הגט בטל למפרע דקדק הרמב"ם שכל שנשאת לאחר תחלה עברה על תנאה ובטל הגט דע"מ שתנשאי לפלוני תחלה משמע דאי לא הוה ליה למיתני תקנתא ומ"מ כתב שהרב"ה הסכים לדעת הראב"ד ז"ל כתב הרמ"ה דתנא ולא יחזיר עולמי' וכו': א"ל על מנת שלא תנשאי לפלו' ה"ז גט ומותר' לינשא מיד וכו' בר"פ המגרש תנן המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלו' ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרים ובגמרא איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעז' דהא הוי ליה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאים דעלמא או דילמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג רבי אליעזר ארבנן אבל בחוץ מודה דהא שייר בגיטא ואסיק רבינא ת"ש כל הבתים מטמאים וכו' אלא ש"מ חוץ הוא ש"מ וכתבו הרי"ף והרא"ש דפסק רבינא דחוץ הוא אבל בעל מנת מודו ליה וג"כ הרשב"א בחדושיו וגם בתשובה הסכים לכך שכתב וז"ל אלמא להלכה אין ע"מ פוסל ואפי' ע"מ שלא תנשאי לפלו' ואע"פ שיש מקצת מגדולי האחרונים שכתבו דבתרתי פליגי ויש לדבריה' קצת ראיות דראשונים שומעים שיש לדבריה' ראיות חזקות ועוד שקבלת הגאונים תורה היא עכ"ל וכן כתבו שהוא דעת התוס' וכן דעת הרמב"ם בפ"ח אלא שהוא סובר דהיינו דווקא באומר לה ע"מ שלא תנשאי לפלו' עד נ' שנה אבל אם אמ' סתם ע"מ שלא תנשאי לפלו' אינו גט כיון שכל ימים אגידא ביה ויתבאר בסי' זה דעתו ודעת החולקים עליו וכבר כתבתי בסי' קל"ז שיש חולקים בזה לומר דאכתי מספקא לן אי פליגי בע"מ מ"מ רבי' סתם כדברים לדעת הרא"ש ואינך רבוותא דס"ל דבע"מ מודו. וכתב הר"ש בר צמח בתשובה שמה שכתב הרמב"ם חמשים שנה לאו דוקא אלא שתפס לרבות היות זמן רחוק שאפשר שבהם ימי שנותינו בהם שבעים שנה ושמא המתגרשת עכשיו יש לה יותר מי"ב שנה קרובה לעשרים ואי אפשר לחיות אחר זה לפי מנהגו של עולם שהוא שלא יותר מן' שנה ומ"ש ומותרת לינשא מיד וכו' כ"כ התו' שם גבי הא דתניא ר' אליעז' מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש אבל מדברי ר"ח שכתב שם הרשב"א משמ' דלא תנשא עד שימות אותו פלו': ומ"ש ואין תקנה להתירו אא"כ יקדשנה המגרש וכו' בתשו' הרא"ש כלל מ"ה סי' כ"ז: ומ"ש ואם נשאת לאחר וגירשה אחר אפי' הכי לא הותרה עדין לאותו פלו' ואם נשאת לו גט בטל ובניה ממזרים מן הראשון ג"כ הרא"ש בתשובה הנזכרת ודברים פשוטים הם ודע שכתבו התוס' בהמגרש גבי ד' זקנים שנכנסו להשיב על דבריו של רבי אליעזר דאומר ע"מ שלא תנשאי לפלו' ועברה ונשאת לו דאמרינן דגט בטל ובניה ממזרים היינו דוקא בעברה ונשאת לו אחר מיתת המגרש אבל אם עברה ונשאת לו בחיי המגרש לא נתבטל הגט בכך דאין נישואין חלין שהרי אסורה עליו משום א"א אבל ה"ה כתב בפ"ח שיש מי שהקשה כן דהיכא דנשאת לו בחיי המגרש היאך גט בטל הרי נשואיו אינם נישואין ותירץ הרמב"ן שכל שנשאת לו דרך נישואין בטל דהכי אתני עלה וכן נראה מדברי הרא"ש בתשו' כלל מ"ה סי' י"ז דאפי' עברה ונשאת ומ"ש ותנשא מיד שהרי בידה לקיימו ג"כ שם הרא"ש וכן הוא דעת התו' גבי הא דתניא ר' אליעז' מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש ומ"ש ואפי' הרחיב הזמן יותר מכדי חיי האדם וכו' כ"ל שלמד כן ממ"ש הרשב"א גבי הא דאמר רבא כל ימי חיי פלו' ה"ז כריתו' וכתבו הר"ן והנ"י אע"פ שהוא ילד והיא זקנה ואפילו היא זקנה וא"ל ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד כ' שנה ה"ז כריתות דכיון דאיפשר שתחיה יותר מכן כריתות קרינן ליה עכ"ל ודברי הרשב"א מגומגמים אלא דמשמע דלא מבעיא דוקא באומר כ' שנה שאע"פ שהיא זקנה איפשר שתחיה יותר מכאן אבל אלו אמר ק"ק שנה וכיוצא מאחר שלא נמצא כלל מי שיחיה כל כך זמן ה"ל ככל ימי חייכי ואילו לדברי רבינו שתלה הענין בדבר פסוק איפשר דמשמע ליה דאפי' באומ' ק"ק שנה ה"ז מגורשת וכן כתב א"כ אפי' באו' ב' שנה נמי אם היא בת פ' או בת צ' שנה שלא נמצא מי שיחיה כ"כ זמן מי לימא דאין זה כריתות וא"כ נתת דבריך לשיעורין ומצאתי בס"ה דינים שכתבם בסוף ספר חזה התנופה אע"פ שנותן גט לאשתו ע"מ שלא תלכי לבית אביך שהגט כשר והתנאי קיים אין לשום אדם להשתדל בגט שיכתן בתנאי כזה כי אין ספק שלא יתקיים התנאי זה אא"כ שתעמוד על נפשה מלכת לבית אביה ונמצא שהגט בטל ובניה ממזרים מפני שהמגרש זה מאלו שכופין לגרש אלא רשה לגרש רק בתנאי זה אין שומעין לו וכופין לגרש בלא תנאי זה עכ"ל כתב הרמב"ם בפ"ח ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט הא למה זה דומה לאומר לה ע"מ שלא תשתי יין לעולם או שלא תלכי לבית אביך לעולם או כל ימי חייכי אבל אם א"ל ע"מ שלא תנשאי לפלו' עד נ' שנה הרי זה גט. וכבר כתב הר"ן בריש המגרש שדבריו תמוהין דהא משמ' דלדברי האומרים דבעל מנת שלא תנשאי מודו רבנן לרבי אליעזר אפילו
ע"ל

לו בחיי המגרש גט בטל ובניה ממזרים (עיין בהר"ן דף תקנ"ט ע"א) וכת' הר"ש בר צמח בתשובה מי שגירש אשתו ואסרה על שמעון ונשאת ללוי והיו לו בנים ממנו ונתאלמנה ומת המגרש ונשאת אח"כ לשמעון שנאסרה עליו לדעתו גט בטל ובניה ממזרי' אבל בה"ג כתב גבי על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני ופליגי רבנן ואמרו כיון דבחייו לא עבר עלוי' תנאיה ולאחר מיתה הוא דעבר כיון דמית הא בטיל ליה תנאיה ולא בטיל ליה גט למפרע א"כ ואם לא נשא' לשום אדם עד שמת המגרש פשיטא דמותרת לשמעון אבל יש דקדוק בזה שאם נתאלמנה משמעון שנאסרה עליו אם מותרת לכהונה כיון שנתבטל הגט או אסורה דתנאי נתבטל גט לא נתבטל והכי משמע עכ"ל ולענין הדין הראשון דהיינו שנשאת לשמעון לאחר מיתת המגרש עיין במגיד משנה פ"ח (נ"ה) כ' הרשב"א בתשו' כל מי שכופי' אותו לגרש אין הדין אינו רשאי להתנות ע"מ שלא תנשאי לפלוני: זנתה עמו הולד כשר וכו' שם בריש המגרש אמרי' בגמ' בע"מ שלא תנשאי לפלו' הרי הותרה אפילו בזנות ע"מ שתבעלי לפלו' וכו' גם זה שם ברייתא בריש המגרש הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלו' נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט ומ"ש נתקיים התנאי שנבעלה לו בין בזנות בין בנשואין ה"ז גט כן כתב הרשב"א בריש המגרש והרשב"א כתב כיון דק"ל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכו' תמהני על רבי' שכת' דפשיטא ליה להרשב"א דמותר שהרי הרשב"א בריש המגרש בדרך שמא קאמר לה וה"נ הדב' בע"מ שלא תבעלי לפלו' וכו' כ"כ רש"י בריש המגר' גבי הא דתנן ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם אבל א"ל ע"מ שלא תבעלי לפלו' אינו גט שמא תבעל לו וכת' הרא"ש שם בריש המגר' דהכי תנא בסדר בתוס' ע"מ שלא תבעל לפלו' חוששין שמא תבעל לו וכן כתבו גם זה שם התוס' גבי הא דתני' ר' אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש ופירשו הטעם דקיימא שמא תבעל לו באונס וכתבו עוד דהא דאמרי' במי שאחזו גבי ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ולא תנשא' עד שתתן הוי טעמא משום דחיישינן שמא תפסיד את אשר לה ולא תוכל לקיים תנאה וכתב רבי' ירוחם בח"א ואם נשאת לא תצא ואסורה ליבעל עד שתקיים התנאי (וע"ל סימן זה די"א דתנא) וצריך שלא יתנה עליה תנאי שעומד' בו כל ימי חייה ואלו בריש המגר' ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין ע"מ שלא תלכי לבי' אביך לעול' אין זה כריתו' ל' יום ה"ז כריתו' וגרסינן תו התם אמר רבא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי אין זה כריתו' כל ימי חיי פלו' ה"ז כריתות ופרש"י אין זה כריתות שאין מפרידן אלא המג' עד יום מות' קשורה בו.

(ז) ובמרדכי פ' מי שאחזו דף תרי"ד ע"ב בתשו' מוהר"ם משמע דיש לחלק בין גט ש"מ לשאר גט על תנאי לענין אם נשרף או נאבד ועיין שם.

א"ל ע"מ שלא תהנאי לו לעול' מגורש' שכיון שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חייו הוי ליה כע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלו' וכת' שדעתו ז"ל דהתם שאני מפני שהיא רשאה לשתות יין לאחר מיתתו וכמה שלא כאשת' ביין לעול' אבל זו כאסר' בהנאותיו לעול' שהרי כל ימי חייו לא תהנה לו וכיון שאין לאחר מית' א"א ולמד' מדאמרי' בגמ' דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעול' אין זה כריתות ואמאי והא אמרי' בנדרים ביתך שאיני נכנס מת או שמכרו לאחר מותו נכנס כמי רשאה לילך לבית אביה לאחר מיתתו וכמה שאין תנאי זה אלא בכל ימי חיי פלו' אלא ודאי היינו טעמא שאע"פ שלאחר מית' האב א"א לעבור לה על תנאה אפ"ה בבי' אביה שהאסר' לא תהא מותרת לעולם דלאחר מית' אביה לאו בית אביה הוא ה"נ במתנה שלא תהנאי לפלו' אע"פ שלאחר מיתתו א"א לה לעבור על תנאה מ"מ לא תהא מותרת בהנאותיו אותו פלו' לעול' עכ"ל וכיוצא בזה כתב ה"ה בפ"ח. וכת' עוד הר"ן (פ' המגרש דף תק"כט ע"א) ואחרים דוחים דלבית אביך לאו דוקא אלא הא"ל לבית זה שהוא של אביך שהיה אסור בו אפי' מת או מכרו לאחר כדאיתא התם ובתוס' תירצו דכל יואמי ירוכו קרויים בית אביו אע"פ שמת ולבי מפקע בזה אמאי לא הוי כל יואמי ירוכו. כמי ככל חיי פלו' דהא אפש' דמיתו בולהו ושתירוץ הראשון הוא עיק' עכ"ל כ' הר"ב שה בתשו' ט"ל ואני תמה על הר"ן מב' שכת' דע"מ שלא תהנאי לפלו' מכאן ועד כ' שני' ה"ז גט אבל ע"מ שלא תהנ' לפלו' לעול' אין זו כריתו' הואיל והוא אסור' מחמתו בחיים זה לעול' הלא שהוא מודה בספקן של ראשונים דאחין פליגי אבל בע"מ מודו ליה רבנן אלא שברר לו דרך אחרת שכל שהוא אוסר' בתנאי זה לעולם אין זה כריתו' כמו שהמה אלו בפ"ח שלא גירושין ושמ' לו על אות' שאמרו ע"מ שלא תשתי יין לעול' על מנת שלא תלכי לבית אביך אין זה כריתו' ולפי דעתו ה"ס באו' לה ע"מ שלא תשתי יין זה לעול' וכ"ב הר"ב במקומו מוכח שאין דבריו נוחים במקו' זה כלל קרא דא"כ ליסמועינן תנא דבריתא אין זה וכ"ש יין זה ועוד דא"כ הא דאמרי' בריש המגרש בחוץ הוא דפליגי אבל בע"מ מודו ליה רבנן דוקא בע"מ שלא תנשאי מכאן ועד ל' יום קאמ' וא"א לומ' כן למי שמעיין אפי' עיון מועט באות' סוגי' דכולה ע"מ דומי' דחוץ נסבה ועוד שמצאתי בתוספתא דקתני על מנת שלא תעלי באילן זה ע"מ שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן ונסתר הכותל ה"ז גט והם מבוא' שלא כדבריו עכ"ל: וכתב עוד הרמב"ם ע"מ שלא תשתי יין זה לעול' ונשפך היין וכו' לא כתב כן הרמב"ם אבל נלמד הוא מתוך דבריו כמ"ש הרשב"א בתשו' שכתבתי בסמוך וכ"כ עוד בפ' המגרש וכ"כ ה"ה בפ"ח שכך הוא דעתו של הרמב"ם ובתוס' איתא בהדיא בספק זה כ"כ הרשב"א בפ' המגרש והאריך בדבר וכבר כתבתי בסמוך דבריו בזה בתשובה כתב הרמב"ם בפ"ח כל תנאי שאינו במעכשיו או בע"מ וכו' ומה שתמה עליו רבי' במה שהתיר לינשא מיד בתנאי דמעכשיו כבר כתב בזה ה"ה בפ"ח והלין בעד הרמב"ם וכתב שיש סברות אחרות בדין זה שי"א שאפילו בתנאי שבשב ואל תעשה כגון ע"מ שלא תעשה כך עד זמן פלו' לא תנשא לכתחלה עד שיעבור הזמן ויש מי שמכריע ואומר דבכל תנאי שהוא בשב ואל תעשה והוא בידה לקיימו אין חוששין שמא תעבור עליו ותקלקל עצמה אבל כל תנאי שהוא בקום עשה לא תנשא לכתחל' עד שיהיה מקויים שמא לא יתקיים מחמת אי זו סיבה וכן הדין בתנאי שהוא תלוי ביד אחרים אע"פ שהוא מתקיים בלא מעשה לא תנשא שמא יתבטל וכן הכריעו הרמב"ן והרשב"א ודע שאף רבינו מודה בתנאי שהוא תלוי ביד אחרים מדבריו איכא אלא בתנאי שהוא בידה עכ"ל והר"ן בפ' מי שאחזו כתב כל אלו השברו' וכתב טעם לדברי הרמב"ם והעלה שמחוור בדברי' אלו הוא כמו שהכריעו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ועל מה שאמר הרמב"ם בתנאי דאם שאם מת הבעל או נאבד הגט קודם שיתקיים התנאי אינה מגורשת בסימן שאחר זה כתב רבי' דעות החולקים עליו שיש מי שסובר דזמנו של שטר מוכיח עליו והוי כאלו התנה בתנאי דמעכשיו ואיכא מאן דמספקא ליה ושם אבאר דבריהם ועל מ"ש עוד הרמב"ם בתנאי דאם שלא תנשא אם נשאת תמה עליו ה"ה וגם הר"ן בפ' מי שאחזו תמה עליו וכתב שאחר שאין הגט חל אלא בשעה שהתנאי מתקיים ואם נתקרע קודם לכן אינה מגורשת אמאי אם נשאת לא תצא וכבר השיגו הרמב"ן ויש לתמוה איך לא הרגיש רבי' בזה. והר"ש בר צמח בתשוב' תמה ג"כ על דברי הר"מב' ואח"כ כתב כי סובר הרמב"ם שאם נשאת קודם קיום התנאי לא מפקי' לה מינה אלא אמרי' לה שתקיים התנאי ותעמוד בבי' בעל' אם תקיים ואם לא קיימתו ודאי תצא מיד ואין דבריו מחוורין דהא כי איכסיפא א"א הואי ובזה בא עליה ואם נשאת תצא דקי"ל כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל וע"ש עוד הר"מב' דהשנותן לה הגט בתנאי דמעכשיו או ע"מ אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על הגט משהגיע הגט ליד' פת' הר"ן בפ' מי שאחזו גבי הא דפריך וליחוש שמא פייס שכן דעת הרי"ף והסכמתו

שהגיע הגט לידה אינה מגורשת ואם מת הבעל או נאבד הגט קודם שיתקיים אינה מגורשת ולכתחלה לא תנשא עד שיתקיים ואם נשאת לא תצא אבל אם אמר מעכשיו או ע"מ כיון שנתקיים התנאי חל הגט למפרע משעת נתינה ואינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על התנאי משיגיע הגט לידה ואם אבד הגט או נשרף אפי' מת הבעל קודם שיתקיים הה"ז מקיים התנאי אחרי מותו וכבר היא מגורשת משהגיע הגט לידה ויש לה להנשא אע"פ שעדיין לא נתקיים התנאי ואין לחוש שהיא לא תקיים הואיל והוא במעכשיו או בע"מ ע"כ וכן יראה מדברי רב אלפס שכתב בתשובה נתן גט על תנאי צריך שימסור הגט ליד האשה בכדי שלא יוכל לבטלו ור"ל משהגיע הגט ליד' שוב אינו יכול לבטלו ונראה דמה שחילק בין תנאי דמעכשיו לתנאי דאם דבמעכשיו תהא מגורשת למפרע אפי' מת הבעל או נשרף הגט מה שאין כן בתנאי דאם יפה חילק אבל מ"ש דבמעכשיו יכולה לינשא מיד אע"ג שלא נתקיים התנאי נ"ל שאינו תלוי בזה דאע"פ שחל למפרע מ"מ אינה יכולה לינשא בתנאי שאינה בידה לקיימו אע"פ שהוא חל למפרע אם יתקיים שמא לא יתקיים ולא יחול הגט לעולם כת"א הרא"ש ז"ל בתשו' באחד שנתן גט במעכשיו אם לא יבא תוך שתי שני' שיכול לבטל התנאי ותנשא מיד כי בביטול התנאי חל הגט למפרע משעה שיבא הגט לידה וכתב והוא הדין בכל תנאי שמתנה בשעה שנותן הגט ומבטלו אח"כ קודם שיתקיים התנאי שהוא בטל. אע"פ שהתנאי לטובתה ולא היתה מקבלת הגט אלא בתנאי זה ואינה רוצה בביטולו אפ"ה יכול לבטלו דכיון שבא הגט לידה מגורשת דלא בעינן דעתה וכ"כ בעל העיטור שיכול לבטלו כל זמן שלא יתקיים:

קמד כשם שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה כמו שביארתי כן הדין בתנאי שמתנה עליו שאם יתקיים התנאי יתקיים הגט ואם לאו לאו. כיצד אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו אם לא אבא בתוך ל' יום או שאומר על מנת שלא אבא בתוך שלשים יום אם בא בתוך ל' יום נתבטל הגט. לא בא נתקיים הגט למפרע אע"פ שנאנס ולא יכול לבא כגון שחלה או שעכבו נהר אין שומעין לטענת אונס שלו אפילו עומד וצווח ראו שאני אנוס כיון שלא התנה חוץ מאם יקראנו אונס וכן אמר הרי זה גיטך על מנת שאם לא אפייסך שתתרצי בתוך שלשים יום יהא גט ופייסה ולא נתרצית הוי גט אע"פ שהוא אנוס

וגם ה"ה בפ' הנז' כת' שכך הוא מוסכ' מכל הפוסקים חוץ מבעל העיטור שכתב דאפי' בע"מ יכול לבטל תנאו ולהתנות עליו תנאי אחר ורבי' בסמוך הזכיר דעת העיטור וכתב שהוא כדע' הרא"ש בתשו' כלל מ"ו: ז ומ"מ דעת הרא"ש לא כתבא בל שכורך בדברי רבי' שהרי"ל ביאר דבריו בתשו' שנזכר דדוקא בכה"ג שהתנאי לא היה לצער' כמו בתנאי זה שמדרבה הוא לטובתה שאם יצא תוך הזמן שישנו אליה אם אמרי' דמחיל' התנאי הוא בקיומו שהרי נתן לה גט מעכשיו ע"ת זה והגט הוא לאלתר ויקיים התנאי אבל אם מחל וביטל התנאי הרי הגט למפר' גט משעת נתינה אבל בתנאי שהוא לצערה ודאי אינו יכול לבטלו ואם בטלו אין בדבריו כלום דלעול' צריכה לקיימו וכל שלא קיימתו אינ' מגורש' וכדאסיקנא בפ' א"ל ב"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז וחזר ואמ' מחולין לך הינה מגורשת משום דלצעורה איכוון והא לא נערה והוי יודע שכת' הר"ן ובמי שאחזו גבי הא דפריך וליחוש שמא פייס שכת' הרמב"ן שכפי שגרסאות שגורסין אם ע"מ שאעבור מכאן ועד ל' יום אפילו כתב לה גט במעכשיו על תנאי אם בטלוהו שניהם הגט בטל ולפיכך חוששין לאם' ע"מ שתתני לי ק"ק זוז אם רצו שניהם ובטלו התנאי הגט בטל ואע"פ שנתנה לו אח"כ שכל זמן שלא קיימתו לתנאי אפשר לבטלו מדעת שניהם וכשמתקיים התנאי אחר כך כאלו לא נתקיים ומיהו דוקא כששניהם היא בביטולו הא לאו הכי לא ומי דוקא בתנאי שהוא בידה שלא יתקיים שמתוך שבידה לא תקיים יכולים הם לומר שאע"פ שנתקיים הוא כאלו לא נתקיים אבל בתנאי שהוא מתקיים בע"כ אין בידם לומר שיהא כאלו נתקיים ולפי' כת' הרמב"ן ע"מ שתתני לי ק"ק זוז אם קבלה עליה שלא תקיים התנאי ולא תתגרש באותה נתינה בטל הגט מעתה וא"כ שאם לא נתנה לשם תנאי ונתנו לו לשם מתנה הגט בטל אלא אפילו אח"כ אמרה נותנת אני ומקיימת התנאי כבר נתבטל שכיון שבידה לבטל התנאי שלא תתן מכיון שבטלוהו בטל לגמרי והוא אין לו קיום עכ"ל וכל הדברים הללו כתב גם ה"ה בפ"ט וכתב בשם הרמב"ן שזה דעת הרמב"ם ח"ל הר"ש בר צמח בתשו' הרשב"ץ בפ' מי שאחזו פי' דלפי גירסא ספרי' דגרסי ע"מ שאעבו' מכאן ועד ל' יום וכו' למדנו כפי שהנותן גט לאשתו ע"ת אפי' אמר לה מעכשיו אם ביטלו שניהם התנאי בטל הגט ואפי' קיימתו אח"כ וכת' שאין כן דעת הרמב"ם הספרדי ובלשון הזה כת' הריטב"א בחידושין אבל בטור א"ה כת' בתשו' לבר"א ה שנראה לו שאם נתקיים התנאי נתקיים הגט מיד ולדעתו אפי' ביטל הגט בפירוש אינו בטל כיון שאמרו מעכשיו ואפי' לדע' הר"מבה היינו בע"מ שתתני לי ק"ק זוז אבל בע"מ אם מתי לא אמרי' שבשנתפייסו שניה' לבט' התנאי יתבטל הגט אע"פ שמת בלי שהתנאי מתקיי' על הרת' שיאך יבטלו אותו וכ"כ ה' בחידושין עכ"ל ודע שהר"ן כתב דברי הרמב"ן וז"ל ואני תמה אם אית' שבידו לבטל התנאי לומ' שאע"פ שנתקיים יהא כאלו לא נתקיים ולבטל הגט בכך היכי אסיקנא לעיל גבי אמר מחולין לך דאינה מגורשת הכי דמעיקרא לצעורה איכוון למה לא יהא בידו לומר שיהא כאלו לא נתקיים ולפי' אני אומר שבכל גט שניתן במעכשיו או בע"מ אין ביד שניהם לבטל התנאי אלא דוקא במתנה להכאת של אם בי הכי אבל במתנה גמורה ע"מ שתתני לי מאתים זוז נתגרשה במעכשיו ודאי לא כל הימנו לומ' שאפי' קיימת תנאו' שלא תהא מגורשת עכ"ל ומה דברי הר"ן שאחרונים קרובים לדברי הר"א בתשובה כת' הרשב"א בתשו' ג"ל ואם שנסתפק לך בגט שכת' לאח' בתיב' כל התורה אם לא מתי מחולי זה לא יהא גט כיון שלזה מחולי זה באם מתי אם יש חשש בדבר לא ידעתי אי זה ספק יש בזה כיון שמת מאותו חולי שאם באת להסתפק כיון שלא מת מחולי זה באם מתי ולית שלא נכפל התנאי במחולי זה כ"ש שהתנאי בטל מחמ' שלא נכפל ואין בדבריו כלום דאכן קושטא דמילתא לא ק"יל כר"מ דבעי תנאי כפול ולאפוקי מספקת ב"ד טועי' פסקין ולא עוד אלא לר"מ נמי מסתברא דתנאי כפול יש כאן דכיון דפתח בחולי באם לא מתי ועכ"שחזר לכתוב הזכי' אותו תנאי בודאי מה שאמ' באמצ' אם מתי מוכח מילת' דכנגד הוא אמ' לסוף התנאי שלפניו ושלאחריו עכ"ל כת' הרא"ש בתשו' כלל ל"ה סי' מא שאל הגרסינן בממרי' גבי פלוגתא דרב ושמואל בקדש' ע"ת ובכנסה סתם לא תימא טעמיה דרב כיון דכנס סתם אחולי אחליה לתנאיה כלומ' ותלמ' מכאן דבכל המתנה בתנאי במעשה ובשעת גמר המעשה לא הזכיר תנאו שמחל התנאי ובטלו כגון אמ' בפני ב' עדי' גט זה אני רוצה ליתן לאשתי זאת ע"ת זה בפניכם ושתכ' כפל תנאו ואח"כ נתנו לה בפניהם סתם ולא הזכיר התנאי שמחל התנאי ודאי לא אמרי' הכי דעל דעת ראשונה הוא עושה זה ואימי מוחל לתנאו אלא היינו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות:

קמד כשם שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה כן הדין בתנאי שמתנה עליו וכו' כיצד א"ל זה גיטך אם לא אבוא בתוך ל' יום וכו' זה פשוט ומתבאר מתוך המשנה בפ' מי שאחזו אע"פ שנאנס ולא יכול לבא כגון שחלה וכו' בריש כתובות אמר

אמר רבא ולענין גיטין אינו כן אלמא קסבר רבא אין טענת אונס בגיטין כלומר לא מהני טענת אונס בגיטין דאפי' אם לא הניח מלקיחתו אלא מפני האונס הגט גט ואיכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין אלמא קסבר יש אונס בגיטין וכתבו שם התו' והר"אש שר"ח פסק כלישנא קמא והכריחו מהכא השמועה דג' ענייני אונס הם אונס דלא שכיח כלל כגון נשכו נחש או אכלו ארי אפי' ללישנא קמא יש אונס ולא הוי גט ואונס דשכיח כגון שפסיקו נהר אפי' לאיכא דאמרי אין אונס דאיבעי ליה לאתנויי ובאונס דשכיח ולא שכיח כגון חולי בהא פליגי הני תרי לישני והלכתא כלישנא קמא וכן פסק הרי"ף בס"פ כל הגט דאין אונס בגיטין וכן פסק הרמב"ם בפ"ט וכתב שם הרב המגיד הנך חילוקי שכתבו התו' וגם הר"ן כתב בפ' כל הגט והגהות מיימון כתבו בפ' הנז' דאפי' בידי שמים אין אונס בגיטין. וכתבו עוד שבספר המקצועות כתוב דבידי אדם אין אונס אבל בידי שמים יש אונס וכן נראה לגאונים וכן כתב המרדכי בפרק כל הגט ואפילו ארי או נשכו נחש הוי בידי שמים וכי אמר רבא אין אונס היינו באונס דבידי אדם ולפי זה צ"ל דפסקי מבה"ג הוי אונס דבידי אדם שלא נזדמן לו ספינה לעבור כמו שהיו נוהגים ומ"ה אמרינן בס"פ כל הגט דאינו אונס אבל אם לא היו רגילין לעבור בספינה אלא בנהר יעברו ברגל ועכשיו גדל הנהר דאינו יכול לעבור נראה דמיקרי עכבה בידי שמים א וכתוב עוד במרדכי אבל בתשובה הגאון ראיתי לחומרא דיש אונס כלישנא בתרא ודבריו צל"ע דהא משמע מדבריו דלבעל המקצועות הלכה כלישנא קמא וקי"ל דהא כי אמר רבא כלישנא קמא דאין אונס אחלה אמרה והלה היינו אונס דבידי שמים ובעל המקצועות כתב דבידי שמים יש אונס ואם כן ע"כ ה"ל דהלכה כלישנא בתרא: ומ"ש רבי' וכן אם אמר הרי זה גיטיך על מנת שאם לא אפייסך וכולי פשוט בס"פ כל הגט דאמרי' למ"ד יש אונס בגיטין מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא וכתבו התו' אע"ג דלית ליה אין טענת אונס בגיטין והוי גט וא"ת וכי יהיב לה כמי תרקבא דדינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא אפייסה ואור"י דאי לא פייסנא לה משמע אם לא אטרח לפייס' בדבר גדול ואי יהב לה הרי טרח לפייסה וקיים תנאו אע"פ שלא נתפייסה • וכן הכישו נחש או אכלו ארי וכו' כתב רבינו סוף סי' קמ"ה ושם יתבאר בס"ד: ואם לא אמר מעכשיו אלא אם לא באתי וכו' בס"פ מי שאחזו תנן ה"ז גיטיך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ופרש"י דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן ואמרי' בגמ' דר' יהודה היא דאמר הכא מתירה ליכנס מסוף דה"ל כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו כלומר שמאחר שכתוב זמן בשטר ה"ל כאלו א"ל ה"ז גיטיך מהיום ודעת הרמב"ם דלא קי"ל בגיטין כרבי יוסי ולפיכך כתב ברא"ש פ"ח שהמגרש על תנאי כשיתקיים התנאי תהיה מגורש' בשעה שיתקיים לא בשעה שתגיע הגט לידה ואם מת הבעל או אבד הגט או נשרף קודם שיתקיים התנאי אינה מגורשת והרא"בד כפי מה שהעידו עליו רבי' וגם הרש"בא הוא פוסק כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ומדברי התו' בפ' מי שאחזו ובפ"ב דע"ז משמע קצת דמספקא להו אם הלכה כר' יוסי וגם מספקא להו אי פליגי רבנן עליה בין בתנאי דבע"פ בין בתנאים בשטר או אי לא פליגי עליה אלא דוקא בתנאי דבע"פ אבל בתנאים דבשטר מודו ליה והלכך בכל גוונא חולצת הכי שכתב רבי' וכן דעת התו' שחולצת כלומר כן דעת הרמ"ה במ"ש הוא חולצת אך במ"ש הוא ז"ל מתייבמת אין כן דעתם דגם בזה ס"ל דחולצת. והר"ן בפ' מי שאחזו כתב שהתוס' פוסקים כר' יוסי אפי' בתנאים דבע"פ והר"ן שבא בס"פ מי שאחזו כתב שר"ת פוסק כרבי יוסי אבל ר"י ספוקי מספקא ליה ובהגה"מ אשי"רי פר"ים נוהלין כתוב שר"י פוסק כר' יוסי בין באיסור בין בממון והלכה למעשה כר' יוסי וה"מ בתנאי שכתוב בשטר אבל בתנאי דבע"פ מספקא ליה וסרי"ף כתב בס"פ מי שאחזו והלכה כרבנן דפליגי אר' יוסי והים נוהלין כתב דהלכה כר' יוסי ואע"ג דאתקין רב בגיטי' מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי הכא ממונא והתם איסורא וטעמא דמסתבר הוא ורב נחשון פסק גם בממון דלא כרבי יוסי וכתבו הרש"בא והר"ן בפ' מי שאחזו שלפי מה שסמך עליו הרי"ף בפ' י"ג נראה דמחמרי' בגיטין

שלא לסמוך על דברי ר' יוסי אפ"ה לא מקילינן בהכי שתתייבם כיון דבממון נקטי' כותי' ומה שכתב כאן והלכתא כרבנן היינו להצריכה חליצה אבל לא שתתייבם ולהכי נקט סר"ן דבכל גוונא הויא ספק וחולצת ולא מתייבמת וכ"כ הרב"ה בשם הרמב"ן: ובמעכשיו אם לא אבוא תוך י"ב חדש וכולי לא תנשא עד סוף י"ב חדש וכולי ס"פ מי שאחזו בעיא דלא איפשיטא הילכך נקטינן לחומרא וכ"כ הרי"ף והר"אש ומ"מ כתב הר"אש שאם נשאת לא מפקינן לה: נתן לה גט בליל' וא"ל ע"מ שיזרח השמש וכולי בס"פ מי שאחזו אמר אביי הכל מודים היכא דאמ' לכשתצא חמה מנרתקה לכי נפק קאמ' לה ואי מית בליליה הוי גט לאו מיתה ואין גט לאחר מיתה ע"מ שתצא חמה מנרתקה מעכשיו קאמ' לה דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא באם תנן מר סבר כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו וה"ל כמהיום אם מתי ומר סבר לא קי"ל כר' יוסי וה"ל כאם מתי גרידא ופרש"י הכל מודים שאומר לאשתו בלילה ה"ז גיטיך לכשתצא חמה מנרתקה לכי נפקא לה ואי מיית בליל' לא הוי גט וגבי מתניתין כמי ה"ז גיטיך לכשלא אבוא לאחר י"ב חדש לא הוי גט וליכא למיסמך אזמנו של שטר מוכיח דהא בהדיא אמר לכשלא אבוא לאחר י"ב חדש יהא גט אבל לא מעכשיו עכ"ל כר' מדבריו דאפי' ר' יוסי מודה דבכה"ג אינו גט כלל ועפ"י פי' זה כתב רבי' ואם אמ' לכשתזרח השמש ומת בלילה לכ"ע לא הוי גט אבל התוס' כתבו הכל מודים לכשתצא לכי נפקא קאמר ולר' יוסי גט ואינו גט כדאמר לעיל בלאחר מיתה וכן פרש"י בפ"ב דע"ז ולפי זה ה"לל דלדברי הפוסקים כר' יוסי הוי ספק מגורשת* · אמר לעדים אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי וכולי עד הוי ספק אי זה קודם וחולצת ולא מתייבמת הכל פשוט במשנה פ' מי שאחזו (דעוז) כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע וכו' בס"פ מי שאחזו ת"ר לאחר שבוע שנה וכו' ודברי הרא"ש הם הם ג"כ ודברי הרמב"ם הם בפ"ט מהלכות גירושין ונראה לי שנסחא משובשת נזדמנה לסר"אש בדברי הרמב"ם שהיה כתוב בה אין כותבין עד לאחר שבוע שנים וכן היה כתוב בכולן אין כותבין עד לאחר חדש אין כותבין עד לאחר שבת כי כן כתוב בפסקי' גבי שנה ולפיכך פי' בו מה שפי' אבל בנסחאות אמיתיות היא כמו שכתב רבי' ופירושו בה ברור וכן פי' הרב המגיד וגם הר"ן בפ' מי שאחזו אלא שתמה עליו על שכתב שהם אחרו לאחר הזמן שאמר וא"כ כתב שהגט פסול כלומ' מד"ס ואם נשאת לא תצא ואמאי והא מידי ספיקא לא נפיק ואפי' נשאת תצא* ומה שכתב אם לא אבוא אחר הרגל בס"פ מי שאחזו לא איפשיטא כמה הוי ולפי' לא הזכירו הרמב"ם והרא"ש והרש"בא והר"ן וכתבו בשם ר"ח דאפי' לא עברו אלא ט"ו יום דיו וכתבו דלא ידעו מנין לו וכתב הר"ן בשם הר"מה דכי היכי דלאחר השבת הוי מהכית הזמן שבין שבת לשבת ה"נ לאחר הרגל מהכי' הזמן שבין רגל לרגל וכ"כ הרי"ף בתשובה [illegible] וכן נראה מפני שנה לאחר חדש ושבוע לא אתפרים ולכאורה משמע [illegible] כלאחר וכדאמרי' לגבי שבת אבל בירוש' לא משמע הכי: הנותן גט לשליח ליתנו לאשתו ע"מ שאם לא יבא מאותו יום עד ב' שנים יהא גט ואם יבא תוך ב' שנים לא יהא גט וכשאם לא רצתה לקבלו עד שעברו יותר מן חדשים אחר השתי שנים משה מעשה בזה ה"ר יהודה ז' בולאט ז"ל וצוה ליתנו לה והתירה מיד וכתב על זה פסק וגם על ידינו היה מעשה פה נפת תוב"ב ונתחרו בכנופיא: א"ל ה"ז גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום וכו' ג"ז שם בס"פ מי שאחזו משנה ה"ז גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה ה"ז גט יפריך בגמ' והא לא עבר כלו' ספרי' פי' הולך ובא תוך ל' יום ופי' ר' יוחנן מי קתני ה"ז מגורשת ה"ז גט קתני ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו ל' יום הוי גיטא ופרש"י ה"ז גט קתני דאין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתייחד עמה ולכי מקיים תנאים הוי גיטא תנים כותים דר' יוחנן ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום וכו' ולגט ישן [illegible] כתיחד עמה נפריך וליחוש שמא פיים ופרש"י שמא פיים ונתייחד עמה ובפל וה"ל גט ישן ואע"ג דקי"ל שאם נתגרשה בו תנשא לכתחלה ה"ק היכי אמרת ה"ז גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחל' ליחוש שמא יבא בעל ויערער ויאמר שפייס וכו'

אנוס שהרי פייסה בהרבה פיוסים ולא נתרצית ואפש שתתרצה אם היה לו ממון הרבה והוא אנוס שאין לו אפי' הכי אין אונס בגיטין כר"א כאונס של חולי או שלא היה יכול לעבור הנהר דשכיח קצת אבל אונס דלא שכיח כלל כגון אכלו ארי או הכישו נחש כיון דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתי' להתנות עליו ומבטל הגט והיא זקוקה ליבם ואם לא אמר מעכשיו אלא אם באתי בתוך ל' יום יהא גט ואם לא באתי בתוך ל' יום לא יהא גט כת' הרמ"בם שלא חל הגט עד תשלום ל' יום בשלא בא לפיכך אם מת בתוך הזמן אינו גט כלל ומתייבמ' והרא"בד כת' דהוי גט ומותר' לשוק והרמ"ה חילק וכתב על פה שלא כת' התנאי בגט אינו גט כלל ומתייבמ' ואם כת' התנאי בגט הוי ספק חולצ' ולא מתייבמ' וי"א שלעולם הוי ספק מגורשת וחולצ' ולא מתייבמ' וכן דעת התוס' שחולצ' ובמעכשיו אם לא אבא תוך י"ב חדש אע"פ שהחל למפרע משעת נתינ' הגט אם מת בתוך י"ב חדש לא תנשא עד סוף י"ב חדש ואם באה לינשא בתוך י"ב חדש צריכה חליצ' ולא מדינא אלא משום דגזרינן מת אטו לא מת כיוצ' בזה נתן לה גט בליל' ואמ' לה ה"ז גיטך ע"מ שיזרח השמש ומת בליל' כשיזרח השמש הוי גט למפרע ואם אמר לה אם יזרח השמש ומת בליל' לדברי הרמ"ב אינו גט ולדברי הרא"בד הוי גט גמור ולדברי הרמ"ה ספק ואם אמ' לכשתזרח השמש ומת בלילה לכ"ע לא הוי גט אמ' לעדי' אם לא באתי עד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי או שאמ' כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי עד י"ב חדש אין כותבין תוך י"ב חדש אפי' לא ירצו ליתנו עד אחר י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט כתבו ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם מית' קדמ' לגט לא הוי גט ואם גט קוד' למית' הוי גט ספק איזה קוד' חולצ' ולא מתייבמת כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא יכתבו ויתנו עד שיעבור ז' שני השמיטה הזאת שעומדי' בה ושנה ראשונ' של שמיט' שאח"כ ואם אמר אם לא אבא עד אחר השנ' לא יכתבו ויתנו עד שיעבור חדש משנה שנייה ואם אמר אם לא אבא עד אחר חדש לא יכתבו ויתנו עד שיעברו שבעה ימים מחדש השני • ואם אמר אם לא אבא עד אחר השבת לא יכתבו עד שיעברו א' כ' ג' ימים בשבת שנייה ואם אמר אם לא אבא עד אחר הרגל לא יכתבו ויתנו עד שיעבור ט"ו ימים אחר הרגל ובכולן אין מקדימין ממה שאמ' אבל אם אחרו אין בכך כלום וכן הדין אם נתן הגט בידה ואמ' לה ה"ז גיטך אם לא אבא אחר השבוע אינו גט עד שיעבו' שנה שמיני' וכן אחר השנה חדש ואח' החדש שב' ואח' שבת א' ב' ג' ור"ח פי' שאם נתן גט לאשתו ואמ' ה"ז גיטך אח' השבוע' אינו גט עד שיעבור שנה ראשונה של שמיני' וחדש ראשון של שנה שני' וכן באידך וכת' א"א הר"אש על דבריו שהיא מתגרש' מיד אח' השבוע ולא דמי לאומ' ה"ז גיטך אם לא אבא לאח' השבוע דלא מצי למימ' שיהא גט אם לא בא בתוך השבוע דא"כ הל"ל אם לא באתי בתוך שבוע זו אלא ודאי מרתל' זמן ביאתו בלאח' השבוע על כרחך ר"ל אם לא יבא בזמן הנקרא אחר השבוע והיינו שנה משנת שבוע הבאה ובשנה חדש אחד מחדשי השנ' הבא' ובחד' שבת א' משבתות חדש שני ובשב' לישנ' דעלמ' לחל' ימי השבוע חצין נקראין את' שבת שעבר' וחציין נקראין קוד' שבת הבא' אבל הנותן גט לאשתו שתתגרש לאח' שבוע למה לא תתגרש מיד לאחר שתעבור השמיטה

 (א) וכ' המרדכי פ' מי שאחזו דקתרינ ע"ד דשכיח מקרי' אונס דלא שכיח: (ב) וכן פסק הר"ן סוף פ' מי שאחזו והאריך בו: (ג) ובהגה' אלפסי שם האומר לאחר י"ב חדש דינו כאומר לאחר שנה והאומר לאחר ל' יום כותבין לו יום א' אח' • וכ"ע דלאחר הרגל אין כותבין לו רק שבת אחד:

* ב"ה
ונ"ס בע"מ הל' לדברי האומרי' דע"מ לאו כמעכשיו דמי אומר ע"מ כאומר אם עד שיהיה מעכשיו

* ב"ה
ואפס' לומ' שטעמו של הרמ"בם דכל שהוא אומר שבוע אפי' מופלג לא נפיק מכלל אח' השבועה וכן באחר שנה ובאחר חדש אלא שהכמים חששו לאחזו' הלכתו' אלא בזמן לפתח' שהוא אח' ממש י ממוך לו והלכך לית בה אלא פסולא דרבנן ויש נלהכריד בי' נלדע הרמ"ב מטעות סופר חסרון תיבת אלא אבל והנכה נ"ל אין כותבים נכותבין אלא אחר חדש שלאחר השנה:

וה"ל גט ישן אמר רבה באומר נאמנת עלי שלא פייסתי ופרש"י באומר בשעה שכתבתי
פ"מ כן אני יום לה שהיא נאמנת עלי כך עדי' כל זמן שתאמר שלא באתי וכתייחדתי
ופייסתי ואמרינן תו דבגמ' ואיכא דמתני לה אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד
י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט וליחוש שמא בא אמר רבה באומר נאמנת עלי לומר
שלא באתי מאן דמתני לה אמתני' כ"ש
אבריתא ומאן דמתני לה אבריתא אבל
אמתני' לא אם לא באתי קאמר והא לא
אתא ופרש"י כ"ש אבריתא שהיה הולך ובא
אבל אמתניתין דאמ' בתוך י"ב חדש ולא
ראינו שבא בעיר משיבא לא חיישי' שמא
בא ואפי' לא הימנה עלי' מעיקרא הוי גט
דהא לא אתא וכתב הר"ן הרי"ף כת' לשונו'
הללו שתים וגרסא שהוא פוסק כלישנא בתרא
ואפי' אמתני' בעינן נאמנת עלי וה"נ מוכח
בפ' כל הגט וכן דעת הר"ה תוספת גד בהשגות
אבל הרמ"בם כתב בפ"ט מה' גירושין ה"ז
גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין
חוששין שמא בא בהכח' וטעמו לפי שהוא
סובר דהשתא דשמעת פיים וכא מדרבנן בעלמא
הוא שהך כתב בפ' זה ומפני חשש זה יצא
הגט פסול וכבר ביאר בפ"י שכל זמן שהוא
מזכי' פסול אין פיסול אלא מד"ס ולפיכך
הוא פוסק בלשונו הללו להקל והר"ה כת'
ג"כ שדעת ר"ח והרי"ף לפסוק כלישנא בתרא
לאומרו ותמה על הרמ"בם ז"ל למה פסק
לקולא באיסור תורה וכמה שכתב הר"ן אין
מקום לתמיהתו · והחילוק שבין ארוסה
לנשואה מפו' בגמ' ה"פ כל הגט דאמרו
בגמ' אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה ·
ודברי הר' אם הם בתשו' כלל מ"ה: ומ"ש
הרמ"ה ורוק שאמ' כל זמן שאעבור וכו' אבל
א"ל מעכשיו אם לא אעבור וכו' ואינו יכול
לבטל תנאו וכו' כבר נתבאר בסימן קמ"ג
שזה דעת הרמ"בם ושכתב ה"ה שזה דעת
כל הפוסקים חוץ מבעל העיטור ונתבאר שם
שדעת הר"ה כדעת בעל העיטור ושדברי
הר"ן נוטי' לדברי בעל העיטור ג"כ: ודע
שדברי רבינו בו ליחוש שמא פייסה כדברי
רש"י אבל הרא"ש והר"ן כתבו שאין כר'
להם אלא כמו שפי' הרי"ף בתוספת דה"ק
ליחוש שמא פיים בדברים ומחלה התנאי
וכ"כ הרמ"בם בפ"ט חוששין שמא פייסה
בשהיה הולך ובא ומחלה לו וחזר וביטל הגט
בשפייס ומפני חשש זה יהיה הגט פסול
לאחר יום וכת' עוד וכן כל התנאים שהם
תלויים ברצונה אם רצתה ומחלה אותם
לבעל בטל הגט חוששין לה שמא פייס עד
שיאמר נאמנת עלי עכ"ל: כתב הר"ש בר
צמח בתשו' איכא גוונא דלא חיישינן בהו
לפיוס כהאיך דפ"ב דגטין דהמשלים גט
לאשתו ולא חיישי' דלמא רגלים לדבר דבעי
לפייס אלא משום דבהך גרע קאמ' הכי כמו
שנתבאר המפרשים ומשם נלמוד למהימן אם
מתי שאין לחוש לפיוס דמה מועיל ביטול
הגט לענין שיחזור עמה אם ימות נתפרדה
חבילה ואי קאי לדידה היא ואם כן אינו
צ"ל נאמנת עלי של פייסתי אלא שמזהירים
אותה שלא יתיחדו שמא יבא עליה עכ"ל:
כתב הר"ר יוסף בן זמרון ... הר"ם
בן הר"ם בר צמח בשם ... נותן
לה גט לזמן והוא בא בתוך הזמן והוא הולך
ומעכבים לגרשה בדבר זה שמכריחין האיש

השמיט' בו קביעו' הזמן היה כדי שלא תתגרש בתוך השבוע ואם
היה ברעתו עד שתעבו' שנה שמינית היה אומ' אחר השבוע ע"כ כת'
הרמ"בם אמר כתבו ותנו גט לאשתי לאחר השבוע אין כותבין אלא
עד שנה של אחר השבוע ובשנה אין כותבין ונותנין עד חדש של
אחר השנ' ובחדש אין כותבין ונותנין אלא עד שבת שבחדש השני
אמר כתבו ותנו לה לאחר השב' נותנין מיום שבת עד יום ג' אמר
כתבו ותנו לה קוד' השב' כותבין לה מיום ד' עד סוף יום ששי אחרו
הזמן שאמ' ואח"כ כתבו ונתנו לה כמו שאמר אחר החדש וכתבו
ונתנו לה אח' ב' שבתו' מחדש השני ה"ז פסול ע"כ וכ' א"א הרא"ש ז"ל
על דבריו גם פי' זה אינו נכון דאם צוה לכתוב וליתן אחר השבוע
כותבים מיד אחר השבוע ע"כ ויראה שהוא מפרש דברי הרמ"בם
שרוצה לומ' שלא יכתבו עד שנה אח' השבוע ואינו נר' כן מדבריו
אלא ארוכה ר"ל שיכתבו מיד את השבוע ואין להם זמן לכותבו
אלא בתוך השנה וכן באינך אמר לה ה"ז גיטך כל זמן שאעבור
מכנגד פניך ל' יום שלא ארא' יהא גט אע"פ שהיה הולך ובא ה"ז
גט כשר וראוי להתגר' בו לכשיתקיים התנאי דהיינו שיהא ל' יום
שלא ראה אות' אע"פ שהי' הולך ובא לא חיישי' שמא נתייח' עמה
בנתי' והוי גט ישן והוא שהאמינה תחילה שאף אם יאמ' שנתייח'
עמה שתהא נאמנ' להכחישו ולומ' שלא נתייח' עמה ולא תנש' עד
שיעברו ל' יום רצופים שלא יראנה וכו' הר"מה ורוק' שאמר כל זמן
שאעבו' ולא אמר מעכשיו אבל אמ' לה מעכשיו אם לא אעבו' או
ע"מ שלא אעבור כשלא עבר חל הגט למפר' ואינו יכול לבט' תנאו
ואין צרי' להאמינ' ולפי מה שכתבתי בשם א"א הרא"ש ז"ל דאף
בתנאי דמעכשיו יכול לבטל אין חילוק וכן כל מי שנותן גט לזמן
קצוב שאם לא יבא לאותו זמן שיהא גט אינו גט אא"כ יאמינה
להכחישו ולומ' שלא בא אף אם אמ' שבא כר"א במגר' מן הנשואין
אבל במגרש מן האירוסין א"צ להאמינ' וכ' א"א ז"ל בתשובה אם
כשהתנה תלה ביאתו בעדי' שלא יתבטל הגט בבואו אא"כ יעידו
עליו עדי' שבא ועב' הזמן ואין מעידי' עדים שבא הרי הוא גט אע"פ
שלא האמינ' כ' הרמ' ב' דוק' כשהו' עמה במדינ' ונתקלה גט לאח' זמן
חיישי' שמא פייס עד שיאמר נאמנת עלי שלא פייסתי וכן בכל
התנאים שתלויין ברצונ' ואם רצתה מחלה אות' לבעלה בטל הגט
דחוששין שמא פייס עד שיאמר נאמנ' עלי אבל אם אינו במדינ'
ואמ' ה"ז גט אם לא באתי בתו' י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסת'
שאין דרך בני אד' לבא בסת' ואם תם הזמן ולא בא ה"ז מגורש' ול"נ
לא"א הר"אש אלא בכל ענין צרי' (ד"מ) וכן משמע במרדכי פ' כל הגט נ"נ ע"פ
להאמינה וכ"כ הרא"בד :

קמה

שכיב מרע שאמ' לאשתו ה"ז גיטך לאח' מית' אינו כלום
שאין גט לאח' מית' וכן אם אמ' ה"ז גיטך מחולי זה שיש
במשמ' לכשיפסוק חולי זה וימות וכן אם מתי לאחר מית' משמע
אמר מהיו' אם מתי או מעכשיו אם מתי ה"ז גט וטוב לעשו' שיאמ'
מעכשיו אם מתי שאם אמ' מהיום שמא איקדעתו אלא מכוף היום
ואילך ואם מת קודם שיעבור היום אין גט לאחר מיתה והר"מה
כת' דמהיום כמעכשיו דמי ואם מת קוד' שיעבו' ה"ז מגורש' ודוקא
שיש עדי' שהגיע הגט לידה בחייו אבל אם אין עדי' מתי ובא לידה
אע"פ שכת' בו זמן וכתוב בו מהיום כיון דלא משתרי' אלא בעדי
חתימה לא הוו גירושין דעדי חתימה אינ' עושי' אותו גט אלא אח'
היום וכיון שמת קודם לכן הויא ספק גרוש' וחולצת ולא מתיבמת
אמר מהיום או מעכשיו ולאחר מיתה הוי ספק שמא חזר בו ממה
שאמ' מהיו' או לא וחולצ' ולא מתיבמ' והרמ"ה כתב שאין מעכשיו
כמו' מהיום דאע"ג דמהיום ולאחר מיתה ה"י ספק מעכשיו ולאחר
מיתה הוי גט והיכא דאמר מעכשיו דהוי גט אפי' לא מת

לא נוה עכשיו ליתנו לה היינו חוששין לשמא פיים וביטל אלא א"כ כתב נאמנת עלי
שלא באתי או שלא פייסתי כדאמרינן בפ' כל הגט וס"פ מי שאחזו אבל כאן שהולך
ליתנו לה מיד אין חוששין שהרי הודה שלא פיים ושלא ביטל וה"ז כגט שכבר ...
שאין חוששין להם וכן הסכ' הר"ת בר... והטוב וחוששין שלא פייס שמא ביטל מפני שהוא
מוד' שלא ביטל דהני אלא שאמ' ברוך הטוב
והמטיב עכ"ל: כת' הרי"בם בתשו' סי' פ"ח
שנשאל על הא דאמרי' תהא נאמנת לו'
שלא באתי אם היה אומר לא בא ויש עדי'
שבא מה דינו והשיב כ"ל דהם לא אמ' בפי'
תהא נאמנ' כבי תרי לומ' שלא באתי אינה
נאמנ' כל שיש עדי' כנגד דהא לא האמינה
אלא עליו אבל לא כנגד עדי' אבל אי סימנה
בפי' כנגד עדי' נאמנ' היא אפי' באו עדי'
דהא הימנ' והרי הן כאלו אמ' יהא גט אפי'
אם באתי כל שתאמר היא שלא באתי
והלשון הכתוב בסמ"ג מתרץ באומרת
נאמנת עלי שלא באתי שאפי' באתי א"ת
היא שלא באתי יהיה הגט גט ע"כ ואין כר'
שתהי' כוונתו שאף באומר נאמנת עלי לבד
תהיה נאמנת כנגד עדי' אלא דוקא בלא עדי'
ומאי שאפי' באתי ר"ל שאפילו אני אומר
שבאתי: ואם ר"ל שתהי' נאמנת אפי' כנגד
עדים צריך שיאמ' כל הלשון הזה בעצמו
שכתו' בספ' והכל מלשון תנאי הבעל וכן
כר' ממה שאומ' שאף אם באתי שאם היה
מלשון המתנה' כל"ל שאף אם בא והגמרא
שאמרה באומר נאמנת עלי ר"ל שיאמ' לה
הבעל לשון מבור' שיהי' משמעו שהיא תהי'
נאמנ' לעול' אבל אין ספק אבלי שבאומר
נאמנת עלי לבד לא האמינ' אלא עליו ולא
כנגד עדי' שכן משמעות הלשון :

קמה שכי' מרע שאמ' לאשתו ה"ז גיטך
וכו' עד ה"ז גט משנה בפ' מי שאחזו
(דף ע"ב) ולדברי הפוסקי' כר"י דאמר
זמנו של שטר מוכיח עליו כשאמ' ה"ז גיטך
אם מתי מחולי זה או לאחר מיתה הוי
כאומר מהיו' וחולצת ולא מתייבמת והיינו
לפי' כתו' בפ' מי שאחזו גבי הא דאמ' אביי
הכל מודים היכא דא"ל לכשתצא חמה
מנרתקה וכו' וכן לפרש"י בפ"ב דע"ז על
האי מימרא דאביי אבל לפר"שי בה בס"פ
מי שאחזו כת' הר"ן שאפי' כחוש לדברי ר'
יוסי ה"ז גיט' לאח' מית' לא אמ' כלום וכאם
מתי ודאי לדע' הפוסקי' כר"י היינו כאומ'
מהיו' אם מתי והוי גט ומ"מ לא איתבר' לן
אם הלכ' כר"י אם לאו שיש פוסקים כר"י
ויש פוסקי' כרבנן וכמ"ש בסי' קמ"ב והלכך
מידי ספיקא לא נפקא וחולצ' ולא מתיבמת
ועוד לעשו' שיאמ' מעכשיו וכו' בפרק מי
שאחזו אמתניתין דה"ז גיטך אם מתי זה
גיטך מחולי זה וכו' כתבו התו' בשם ר"ת
מהיום אם מתי אם מת בו ביו' לא ידענא
מאי אדונקה ולרבי' אלחנן נר' דמהיו' הוי
כמו מעכשיו ומ"מ נכון להחמיר עכ"ל
והר"אש לא כתב אלא דברי ר"ת לבד ·
והר"ן כת' שהרמ"בן הקשה על דברי ר"ת
והר"י ירוחם בח"ד כתב שכמ' פוסקי' כתבו
כדברי הרמב"ן ז"ל: ודוקא שיש עדים
שהגיע הגט לידה בחייו וכו' דברים הללו
מכלל דברי הרמ"ה הם: אמר מהיו' או
מעכשיו ולאחר מית' וכו' משנה וגמ' בפ'
מי שאחזו: והיכא דאמ' מעכשיו דהוי גט

מת

אפי' לא מת מחוליו אלא עמד הוי גט וכן הם במי שאחזו אמ' רב הונא גיטו כמתנתו
מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופרש"י ור"ח מה מתנה"מ שלא שוה
תנאי הוא אף גיטו כמי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי ואסיקנא דרבה ורבא לא
ס"ל הא דרב הונא אלא אם עמ' אינו חוזר ופרש"י לא ס"ל הא דרב הונא דסיכ' דלא א"ל
אם מתי ס"ל דאם עמד אינו חוזר * (כ"ה) וביאור לשון דבר' הכי' דגירסת"מ שהם כלאות כפי שחשתינו
שתהיה מגורש' מיד כשלא התגרשי' שהם לא תיוא כיון שהוא ש"מ שהמו כפירושו שאינו מגרש אלא אם ימות ואם
עמד חוז' כמו שנראה כן מתוכ' ש"מ שאם נת זמתם בלא מכאי חוז' שאין דין הגט כדין המתנ' שבגט אם עמד אינו
חוזר · ומ"ם לכן כ"ל בשעת מסירת הגט אם לא מתי לא יהא גט וכו' ג"ז זה אתקין
שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט וכו' אם לא מתי לא יהא גט לא מקדי'
פורענותא לנפשיה כלומר ומ"ם מתחיל באם לא מתי וכו' אם מתי יהא גט ואם
לא מתי לא יהא גט בעי' הן קודם ללאו : ומ"ש רבי' ואז הוא בטל כשיעמוד
כשיעמוד כלומר מיד

עד שיכו לסוף ולב' עדי' שכל זמן שית' עכ"ל יום או יות' מזה ולא יבא שבסוף יכתו' גט
כשר לאשתו ויתמוסרו העדי' וימסרוהו לה ושיהיו העדי' נאמני' שלא בא בתוך הזמן
וכל מי שיעיד בביטול השליחו' של הסוף וכעדי' עדותו תהי' בטלה מעכשיו ושתהי'
היא נאמנ' שלא פייס לבטל הייחוסות שנתתי' עמה ודרך זו אפילו יבא ק' פעמי'
ויתיי' עמה וילך כל זמן שלא ... הזמן שקבע היא אשתו ואם יתעכ' יות' יכתבו
ויתנוהו לה בסוף ... יבט' השליחו' בפעם בסוף וכעדי' יחזרו ויכריזו
אותו כבראשונה ... שלא ראובן כתב גט זמן לאשתו וספקיד
הגט ביד שליח ... ונתנוהו לה עד סנה תמימ' ושלך לו ראובן לעיר אחר' ולאח'
ב' חדשי' שלא ... בעדי' לשליח שיתן הגט לאשתו מיד שירא' כת' זה ונתקיי'
הכת' הזה וכו' ... בירור שראובן שלח מהו שיתנהו לה כיון דליכא למיחש לשמא פייס
ובטל הגט כיון שבטל כל מודע שהם' ושהם ע"כ ס לשמא פייס ובא עליה · תשובה
בזה גט ואין באותם דאע"ג דמסרו ליד שליח ואמ' שלא יתנו עד י"ב חדש ואילו

מת בחליו אלא עמד הוי גט אע"פ דגבי מתני' אינו כך בגט אינו כך אא"כ פי' בפי' שאם יעמוד שלא יהא גט לכך צ"ל בשעת מסירת הגט אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא [ג] גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט ואז הוא גט כשיעמוד ואם ירצה שלא יתבטל מיד כשיעמוד אלא עד זמן יאמר אם מתי עד זמן פלו' יהא גט מעכשיו ואם לא מתי עד זמן פלו' לא יהא גט: עמד מחוליו והלך בשוק בלא משענת כדרך הבריאים אע"פ שחזר ונחלה ומת מהחולי הראשון בטל הגט כיון שנתרפא בינתי' לא הלך בשוק אפי' ניתק מחולי לחולי והלך בינתי' בביתו בלא משענ' ה"ז גט ואיצטרי' אומדנא אי מחולי זה מת ואם עמד והלך בשו' על משענתו אם לא ניתק מחולי לחולי אלא שהכבי' עליו חליו ומת אפי' היק' בינתי' איצטרי' אומדנא אי מחולי הראשון מת ואם ניתק מחולי לחולי כיון שעמד והלך בשוק על משענתו אומדין אותו אם מחולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט לא עמד מחליו וגם לא מת מחמת החולי אלא נשכו נחש או נפל עליו הבית ומת לא הוי גט שלא התנה אלא על מיתה כדרכה אבל אונס כי האי לא שכיח' ולא אסיק אדעתי' ולא הוי גט בין שיאמר מהיום אם לא אעמוד מחולי זה בין אם אמ' בסתם אם מתי מחולי זה ור"ת פסק מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו הבית או נשכו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית או נשכו נחש הוי גט והרמב"ם כתב שאם לא אעמוד מחולי זה דהוי ספק מגורשת ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא בתרוייהו לא הוי גט ש"מ שנתן גט ליד אחד ואמר לו זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפול לפני יבם ומת קודם שיגיע לידה הוי ספק מגורשת וחולצת ולא מתיבמת: קמו כתב

כשיעמוד בטל הגט אע"פ שלא יאמר חוזרני בי וכ"כ הר"א בס' כמי שאחזו: כתוב בתשובות הרשב"א סי' אלף ורמ"ח שנסתפק בגט שכתוב בו לאחר כתיבת כל התורף אם לא מתי מחולי זה לא יהא גט כיון שלא הזכיר מחולי זה אם מתי אי זה ספק יש בזה כיון שמת מאותו חולי שהם באת להסתפק כיון שלא אמר מחולי זה אם מתי ולומר שלא נכפל התנאי במחולי זה כ"ש שהתנאי בטל לדעת ר"מ דבעי תנאי כפול אלא אם מת מחולי אחר והיא באה לפטור עצמה מהיבם ואומר שהתנאי בטל מחמ' שלא נכפל אין בדברים כלום דאנן בקושטא דמילתא לא קי"ל כר"מ דבעי תנאי כפול ושמואל לאפוקי מספק ב"ד טועין אתקין כן ולא עוד אלא לר"מ נמי מסתברא דתנאה כפול יש כאן כיון שפתח בתנאי דחולי זה באם לא מתי ועוד חזר לבסוף והזכיר אותו תנאי בודאי מה שאמר באמצע אם מתי מוכחא מילתא דנגרר הוא אחר התנאי שלפניו ושל אחריו עכ"ל: כתב הר"ש בר צמח בתשובה שאע"פ שכתוב בספר עיטור סופרי' דכא דלא אדכר שמואל בגיטא דש"מ מסיק מסו' דכא כתי' בגיטא מן יומא דנן ולעלם לא נמצא זה לאחד מן האחרונים והאריך לתת טעם למה לא נסמוך על דברי עיטור סופרים בזה ובסוף דבריו כתב שאם לא אמר מהיום לא הוי גט בגט ואם מת חולצ' ולא מתיבמ' מאחר שכתוב בגט מן יומא דנן [א]: עמד מחליו והלך בשוק בלא משענ' וכו' ג"ז בפ' מי שאחזו אהא דאמ' רב הונא גטו כמתנתו פריך מדתנן ה"ז גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט ואי אמרת אם עמד חוזר אמאי אומדנא הרי חוזר אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל בחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו והא קמ"ל דהלך על משענתו הוא דבעי אומדנא אידך אומדנא נמי לא בעי ופרש"י שניתק מחולי לחולי ואין זה עמידה אא"כ בא לכלל רפואה שנה אחת על משענתו נשען על מקלו ולעולם חולה הוא והא דקתני הלך לאו משו' דעמיד' היא דתילף מינה אם עמד אינו חוזר אלא הא קמ"ל טעמא דהלך הוא דבעי אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למיחש הואיל והלך ניצל מאותו החולי ומת מחולי אחר והוא אמר מחולי זה אידך מי שלא הלך בשוק משתמ' אע"פ שניתק לחולי אחר יש בו מחולי ראשון ולא בעי אומדנא ואע"פ שדברים הללו נאמרו לדעת רב הונא דלא קי"ל כותיה סובר רבינו דגם לדעת רבה ורבא כ"ל כן ע"פ פרש"י דרבה ורבא לא פליגי אדרב הונא אלא במגרש סתם אבל באומ' אם מתי מודו דאם עמד חוזר וא"כ אף לדידהו קשה מתני' דקתני הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה וכו' אומדין אותו וכו' ולמה לי אומדנא והא באם מתי מחולי זה מודו דאם עמד חוזר וע"כ צריכי לאוקמה בשניתק מחולי לחולי וכו' וכדאמ' מר בריה דרב יוסף ותדע דהא מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דפליג אדרב הונא קאמר לה אלא ודאי רבא אית ליה לשנויי מתני' אליביה וכי פריך תלמודא לרב הונא הה"ל ולטעמיך ולא חש לאמרו בבריתא דכיון דשנויי' כשינויא דרבא ה"ל כאילו אמר בהי פירכא לכ"ע איתא דהא רבא אע"ג דלית ליה דרב הונא שני מתניתין בשניתק מחולי לחולי והכא הוא שינויא אתי מתני' שפיר נמי לרב הונא. ומעתה כל החילוקים שהזכיר רבי' מפורשים בגמ' דמדאוקימנא מתני' דקתני עמד והלך אומדין בניתק מחולי זה לחולי אחר והלך על משענתו משמע הא אם לא ניתק מחולי לחולי כיון שלא הלך בשוק אלא על משענתו לא בעי אומד וכן נמי משמע הא אם לא הלך בשוק כלל אע"פ שניתק לחולי אחר ודאי יש בו מחולי הראשון ולא בעי אומדנא כפרש"י על אידך אומדנא נמי לא בעי. והליכה בבית אפילו בלא משענתו ודאי לא חשיבא כלל ואפילו אומדנא לא בעי דא"כ אדתני והלך בשוק דהיינו במשענת ליתני הלך בבית בלא משענת. ומדאקשי' ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא וקס"ד דעמד לגמרי מחליו והלך בשוק בלא משענ' ומשמע דלמ' ליאומד משמע בודאי דבכל הכ"ג אפי' חזר וחלה חולי הראשון ומת בטל הגט כנ"ל לדעת רבי' ודרך ישרה היא בעיני ואע"ג שהר"א לא כתב הא שינויא דמר בריה דרב יוסף דילפי' מיניה כל הני הלכתא איפשר שסמך על שהם מפורשים בגמ' וכיון שהרי"ף לא כתבו לא חש גם הוא לכתבו ודוחק. ועיין בתשובות הרי"ב בס' י"ז דעת הטל מה שפרש"י ואידך שלא הלך בשו' על משענתו אע"פ שניתק מחולי לחולי לא בעי אומדנא דהשתא יש בו מחולי הראשון. כתב הרשב"א שאינו מחוור והקשה עליו כמה קושיות והעלה דכל דטעמא דניתק מחולי זה משום דיש חולי שמפיל לחולי אחר וכל שמת מאותו חולי השני רואין אותו כאילו הפיל לזה והמיתו ולפיכך אף ניתק מחולי לחולי בעינן אומדנא לגבי גט שהתנה בחולי זה לידע אם מחמת הראשון הוא לא דהא אף שניתק מחמת הראשון מת גם אינו הוא ושם לא נאמן ואומדין אותו דקתני במתני' בין אומד בין הלך קאי שהיה ניתק מחולי לחולי אחר ואמדוהו שלא מכח חולי הראשון לשני זה שהמיתו אינו גט דבחולי זה התנה ולא במת מחולי זה והא דקאמר הא קמ"ל דהלך הוא דבעיא אומדנא כלומר אף כשהלך על משענתו הוא דבעי אומדנא אבל אידך כלו' אידך שהלך בלא משענ' לא בעי אומדנא לרב הונא ומיהו לשון אידך משמע טפי כפרש"י ובתשובותיו סי' אלף ורמ"ב כתב אף לפירושו מ"מ אם החולי הראשון כבד כמו שאמרת ולא סר ולא הקל ודאי מאותו בלא זה

שנית לו בזה ירא שאין הרי אומדנא שהרי לא ניתק מן הראשון ולא עמד ממנו ואכן עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר אמרי' עכ"ל. וכתב בסי' תשל"א ש"מ שכתב גט לאשתו מהיום אם מת ועמד והלך בלא משענ' ומת ואמרו הרופאים שמת מהחולי הראשון הרי אשתו מותרת ליכנס ואינה זקוקה ליבם וכן כתב פשוט מדעת ר"ת בפ' מי שאחזו וכן כת' ממ"ש הרמב"ן בסוף גיטין וכן הסכי' מורי הרשב"א עכ"ל. ומ"מ צריך לעמוד על דעת הרי"ף שלא כתב אלא ממשנתינו כצורתה ומימרא דרב הונא לבד ושרבה ורבא לא ס"ל דרב הונא והשמיט מאי דאקשי' לרב הונא ממתני' ושינויא דמר בריה דרב יוסף משמ' דס"ל דלדידן הלא קי"ל כרב הונא כל שמת מחולי הראשון אפי' הלך בשוק בלא משענ' ה"ז גט דמתני' דקתני אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט אפי' והלך בשוק קאי והא הלך בלא משענ' משמע וכ"כ רבי' ירוחם בח"ד שכן כתב לדעת הרי"ף דלוק' ה"ז גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק בין במשענת בין בלא משענ' וחזר וחלה ומת אומדים אותו אם מחמת חולי הראשון מת וכו' כן נרא' שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"ט ה"ז גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמ' חולי הראשון מת וכו' ולא חילק בין הלך במשענ' להלך בלא משענת ולפי' זה נ"ל דס"ל להרי"ף והרמב"ם דהא שנויא דשני מר בריה דרב יוסף ליתיה אלא אליבא דרב הונא דאמר דש"מ המגרש סתם כיון שעמד חוזר משום דאמדי' דעתיה דמסתמא ש"מ המגרש אינו מגרש אלא מפני אימת מות וא"כ כשאומ' אם מתי מחולי זה ודאי אינו מגרש אלא מפני שהוא ירא למות מאותו חולי והילכך מכיון שהוא סבור שנתרפא דהיינו שעמד והלך בשוק בלא משענ' הא ודאי דמיד חזר בו ואע"ג דאיגלאי מילתא למפרע שבשהלך בשוק עדיין לא נרפא לגמרי אכן בתר אומדן דעתיה אזלי' וכל שהלך בשוק בלא משענ' אכן הכי הוא סבור שנתרפא לגמרי ומ"ה קשיא ליה מתני' דהלך בשוק למה לי אומדנא ואליביה איצטריכינן לאוקומי מתני' בניתק מחולי לחולי והלך בשוק על משענתו אבל לרבה ורבא דקי"ל כוותייהו את' מתני' כפשטה דכל שהלך בשוק בין במשענ' בין בלא משענ' אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט משום דהשתא הליכה לאו כלום היא ודאי לא נתרפא לגמרי כיון שמת מאותו חולי ואיפשר לומר דאומדין אותו דקתני היינו לדע' אם נרפא לגמרי אם לאו דכל שנרפא לגמרי אע"פ שאח"כ חלה חולי הראשון ומת אינו גט דהא לא מת מחמ' אותו חולי עצמו וכל שלא נרפא לגמרי מת מחמ' חולי הראשון הוא ודייקא נמי דקתני אם מחמת חולי הראשון מת ולא קתני אם מחולי הא מת דהוה משמע אע"פ שנרפא לגמרי מאותו חולי זה כחולי הראשון ה"ז גט וביותר בזה כתב הר"ן וגם בהם הרמב"ן ז"ל דרב הונא אזל בתר אומדנא בגט כדאזלינן אכן גבי מתנה ולגבי מתנה כל שעמד והלך בשוק בלא משענ' חוזרת מתנתו אע"פ שמת מאותו חולי לפי שכיון שנתחזק סבור הוא שכבר ניצל מאותו מיתה של אותו חולי וכן בגט לרב הונא בין בסתם בין במפרש אם מתי בין במפרש מחולי זה בכולן כיון שהלך בלא משענ' בטל גטו אבל לדידן אפי' באומר אם מתי אין הגט בטל עד שיתרפא מאותו חולי לגמרי לפי' הא"ה ה"ז גיטך אם מתי והלך בשוק וחלה ומת אע"פ שלא מת מהראשון ה"ז גט עד שיבריא מאותו חולי הראשון לגמרי כמו שהיה קודם שחלה ונפל ממנו למשכב הילכך כשאמר מחולי זה אע"פ שעמד אומדין אותו אם מת מאותו חולי ראשון מפני תנאו אע"פ שאינה נקרא עמידה עד שיתרפא ממנו לגמרי כמתחלה וגם פי' דברי רש"י ע"פ דרך זו וכת' הר"ן ולפי שטה זו ג"כ באומ' אם מתי אפי' שהלך בלא משענת כל שמת אא"כ קודם שנתרפא לגמרי גיטו גט ואיכא אומ' בן אלא רבה ורבא באם מתי מודו ודברי רש"י מדוקדקים דבהכי דכי פרכי' עליה דרב הונא ממתני' ה"ה בעי' למימר דאפי' באם מתי עמד אינו חוזר ומ"ה לא פריך ולטעמיך אפ"ה רבה ורבא לא פליגי אלא בסתם משום דבכה"ג איכא למיחש לשמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכו' אבל באומר אם מתי או מהיום אם מתי מחולי זה מודו לרב הונא שכל שהלך בלא משענ' בטל הגט שלא יאמרו כשמת שיש גט לאחר מיתה שהרי הזכיר בפירוש מהיום ואע"פ שלא אסמוך סברתי להקל מ"מ אין הדבר יוצא מידי ספק באומר מהיום אם מתי או אם מתי מחולי זה להצריך גט שני כל שהלך בלא משענת עכ"ל. ומיהו לדברי הרי"ף והרמב"ם אם ניתק מחולי לחולי ולא עמד בשוק הוי גט ואינו צריך אומד וכ"כ הרמב"ם בפ"ט וגם הרי"ף כתב במי שאחזו אמר ר' אלעזר משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה כלומר ולענין גט נמי הוי גט ולא בעי אומדנא: והתו' פירשו דרב הונא נמי לא אמר אלא במפרש מהיום אם מתי דלא אם עמד חוזר אבל במגרש סתם אפי' רב הונא מודה דאם עמד אינו חוזר והא דאסיקו רבה ורבא לא ס"ל דרב הונא היינו לומר דלא ס"ל דמתני' דוקא בהלך על משענתו אבל הלך בלא משענת שיהא הגט בטל ואע"פ שמת מאותו חולי אלא ס"ל דמתני' אפי' הלך בלא משענ' גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכו' וכמפורש בדבריהם ובדברי הרשב"א והר"ן ז"ל כמו דלהרי"ף והרמב"ם והתו' והרמב"ן לא מפלגי בהלך בשוק בין במשענת בין שלא במשענת ולזה נוטים דברי הר"א בס' שבסמיכה

קמה (א) במרדכי פ' מי שאחזו דף תרי"ז ע"ג כ' ב' תשובות מוהר"ם שמצריך שיהא גט קיים בשעת מיתת הבעל ותשו' מוהר"ם אית' בתשו' מיימוני סוף ה' אישות סי' ל"ז ע"ש שהאריך בדינים אלו וכת' דאם לא הוה הגט קיי' בשעת מיתה תנאי וכ"ש בסדר גיטין וע"ל ס"ס קמ"ג להרבה פוסקים חולקי' וס"ל דכל שאומ' מעכשיו אפי' אם נאבד או נשרף הגט כשר וע"ש:

(ג) ובמרדכי ס"פ מי שאחזו ע"ד כ' שיאמר ואם מתי יהא גט מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם וכו' וכת' ר"י שאם נתנו ע"מ שאם ימות ופי' שתנאי זה יהא כתנאי בני גד ובני ראובן כו' יכול להיות שיועיל בלא כפיל' התנאי עכ"ל ע"ל בסדר הגט לשון אם מתי הוא דוקא:

קמו כתב הרמב"ם יש דבר שדומה לתנאי ואינו תנאי כגון המגרש לאשתו זמן שקבע שאמר לה ה"ז גיטיך ולא תתגרשי בו עד לאחר ל' יום ה"ז דומה לתנאי שאינה מגורשת עד לאחר ל' יום ואם מת הבעל תוך ל' יום או נשרף הגט או נאבד אינה מתגרשת ואינו תנאי שהמגרש ע"ת מגרש מיד אלא שמטיל תנאי בגט וזה אינו מגרש עד שיגיע אותו הזמן לפיכך המגר' ע"ת צריך לכפול תנאו וזה א"צ לכפול תנאו ולא לשאר משפטי התנאי: הניח הגט בחצר רה"ר בסוף ל' יום ונגנב משם לאחר ל' יום הרי זו מגורשת הואיל והי' קיים ביום שהיתה מתגרשת בו ויחדה אותו במקום שאינו רה"ר שחצר רה"ר אינו כרה"ר וכן אם תלה הגירושין במעשה דינו כדין המגרש את זמן כיצד אמר לה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד שתתני לי ר' זוז מתגרשת את שתתן ר' זוז וא"צ לכפול תנאו ולא לשאר משפטי התנאי שהרי לא פי' ע"ת אלא שתלה הגירושין בעשיית המעשה ואחר המעשה תתגרש ומה יש בין המגרש על תנאי לזה שקובע זמן לגירושין או שתלאן בעשיית מעשה שהמגרש ע"ת יש שם גירושין ואינן גומרין עד שיתקיים התנאי לפיכך כשמתקיים התנאי מגורשת אפי' אין הגט ברשותה ואין צריך לחזור וליטלו אחר שיתקיים התנאי שהרי כבר הגיע לידה כתורת גרושין ואם ניסת קודם שיתקיים התנאי לא תצא אבל התולה גירושין בזמן או בעשיית מעשה לא בא הגט לידה כתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד זמן שקבע או עד שנעשה המעשה לכך צריך שיהא הגט ברשותה או שתחזור ותטלנו או שיהיה במקום שיחדה אותו ואם ניסת קודם הזמן שקבע או קודם שנעשה המעשה תצא והולד ממזר שהרי היא עדיין אשת איש גמורה הנותן גט לאשתו בידה ואומר לה אם לא תתני לי מאתים זוז אין זה גט או אין את מתגרשת לא אמר כלום שאין כאן גט לא על תנאי ולא גט התלוי במעשה מי שנתגרשה על תנאי וקדשה אחר קודם שתקיים התנאי אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לאו בטל הגט ואינה צריכה גט משני אבל אם נשאת ולא נתקיים התנאי בטל הגט וצריכה גט משני ע"כ והרא"בד כתב כמדומה לי שהוא מדרבנן זה לאשה [illegible] בעלה למ"ה ואמרו לה מת בעלך שאם נתקדשה מותרת לו [illegible] לו ואם נישאת אסורה לחזור לו ואין הנדון דומה לראיה ד[illegible]ם אסורה לחזור לראשון דמאן מוכח שלא נתקיים התנאי שהרי בידה לקיימו והיא מגורשת גמורה ואסורה לחזור לראשון הילכך בין כך ובין כך צריכה גט משני ואסורה לראשון:

קמז המטיל תנאי בגט צריך שלא יכתבו בגט אלא יאמר אותו לה בשעה שמוסר לה גט דכל תנאי שנכתב בגט קודם התורף דהיינו והרי את מותרת לכל אדם פירש"י שהוא פסול אפי' אם נתקיים ואם נכתב אחר התורף כשר אם יתקיים ומוסיף עליו תנאי דחוץ מפלוני שאפי' אם כתבו אחר התורף פסול אפי' אם חזר ומחקו ואם אמר אותו על פה לפני התורף פסול ולאחר התורף כשר אם חזר ובטלו אבל ר"י פי' דשאר כל תנאי בר מחוץ מפלוני אפי' נכתב קודם התורף אם לא נמחק ונתקיים כשר אבל אם נכתב לפני התורף ונמחק פסול אע"פ שבטל

ומ"ש ר"ב ספר כתבו בתוכו תנן פסול

...

אלא רבי' בפשיטות ור"ן כמסתפק וכמו שכתבתי למעלה בתשו' המיימוני דשייכי לספר כשי' בסי' ל' תשובה מסר"מ מרוטנבורג דשייכא לסימן זה: כתב רבי' ירוחם בנ"ד שאם אמ' אם מתי מע"פ שעמד והלך בלא משענ' ואמדו אותו שמת מחמ' חולי אחר ה"ז גט מאח שלא חזר לבריאותו ואם חזר לבריאותו נתבטל הגט אע"פ שחלה אח"כ ומת עכ"ל וכ"ל שטעמו לפי שלא הזכיר מחולי זה אין כרי' אומד דמסתמא דעתו כל שלא יחזור לבריאותו ואפי' עמד והלך בלא משענ' ומ"מ לא ידענא מהיכא יליף הכי מתוך הגמר': וכתב הר"ן הא דאמרינן במי שאחזו דמשמע דהא' אם מתי שאתרפא מחולי זה קאמר ולאו תנאה דלעול' הוא ומי"מ בה"מ שאומ' כן לפי שדעתו בכך אבל בריא שהתנה ואמר אם מתי תנאה דלעול' הוא ואע"פ שסוף התנאי להתקיים שסוף אדם למות מכינו תנאי כיוצא בזה כדאמרי' לקמן ע"מ שתעלי לרקיע מכרתק' עכ"ל:

לא עמד מחליו וגם לא מת מחמ' החולי אלא נפלו כתו וכו' ג"ז בפ' מי שאחזו (דף עג) ת"ר זה גיטך אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט מ"ש רישא ומ"ש סיפא שלחו מתם אכלו ארי אין לנו ופרש"י אינו גט דאונסא דלא שכיח הוא ולא אסיק אדעתי' ולא אמ' אלא דימות ע"י החולי ומ"ש רישא וכו' אי אונסא דלא שכיח הוא מסיק אדעתיה ריש' כמי ליהוי גיטא דהא מתוך אותו חולי מת דמחולי זה לא משמ' אלא מתוך חולי זה שלחו מתם ע"י מעשה שאירע בא' שאמר אם לא אעמוד מחולי זה ואכלו ארי ושלחו הדבר לא"י והשיבו אין לנו בה גט דאונ' דלא שכיח לא אסיק אדעתיה עכ"ל וגם הר"א"ש הסכי' לדע' רש"י דאם מתי מחולי זה מתוך החולי קאמר ואפילו מת מחמת ד"א וכתר הכי בעינן לאותוביה מינה למ"ד אונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ואסיקנ' דכיון דקשיא רישא אסיפא משבשתא היא זיל בתר סברא ופרש"י זיל בתר סברא ומסתברא דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתי' וכתב הרא"ש ולפום סוגיא דשמעתין בתרוייהו לא הוי גט אבל בתוספתא קתני זה גיטיך אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או נשכו נחש ה"ז גט שלא עמד מאותו חולי והכי

שבטלו כגון שלא נתקיים דגזרינן אטו חוץ מפלוני דבההיא לא מהניא ביה מחיקה כיון שלא נכתב לשם כריתות והוא פסול אם נכתב בו אפילו אם נמחק אבל לאחר התורף אין שאר תנאי פסול אפי׳ אם נכתב בתוכו אם נמחק אפילו אם לא נתקיים כיון שמבטלו וכ׳א׳א הרא״ש ז״ל בתשובה פי׳ זה נאה ומקובל אלא שלא מלאני לבי להקל כי ראיתי שהחמיר בו הרמ״ב שכ׳ כיצד מגרש אדם על תנאי לא שיאמר כתבו גט לאשתי ע״ת או כתבו ותנו להע״ת ואצ״ל שלא יכתבו בגט על תנאי זה גירש פלו׳ לפ׳ אלא יאמר לסופר ולעדים לכתו׳ ולחתום גט בלא תנאי ואח״כ נותן לה הגט ויאמר לה ה״ז גיטך ע״מ כך וכך או יאמר לשליח תן לה הגט ע״מ כך וכך כתב תנאי בגט אחר שגמר לכתוב תורף הגט ה״ז כשר בין שכתבו קודם חתימת העדים בין אחר חתימת העדים אבל כתבו קודם התורף אפי׳ כת׳ ע״מ כך וכך ה״ז ספק כריתות שהרי נשאר לו זכות בגט וכן אם התנה ע״פ קודם כתיבת התורף ה״ז ספק גרושין כל המגרש על תנאי שמבטל הגט כגון חוץ מפלו׳ או שהתנה על ג׳ שאר תנאי קוד׳ כתיב׳ התורף אם היה התנאי כתוב בגט וחזר ומחקו ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת ואם היה התנאי על פה הרי זה נוטל הגט ממנה וחוזר ונותנו לה כתנאי כשר או בלא תנאי כלל עכ״ל: ויותר מזה מחמיר רב אלפס שכ׳ בתשו׳ הנותן גט ע״ת צריך שימסור הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו ולא ימסור ליד שליש ושטר התנאי ביד הבעל או ביד השליש אבל לכתוב התנאי בתוך הגט או מאחוריו אינו רשאי שאם כתבו בתוכו ה״ל לבעל זכות בגופה ואינו כריתות ואם בא הבעל בתוך הזמן אפי׳ ריח הגט אינו ומ״מ הורו א״א הרא״ש ז״ל הלכה למעשה בגט שהיה כתוב מעכשיו אם מתי מחולי זה קודם התורף ולא נכפל וחזר וכ׳ אחר התורף אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעת שאני בעולם והכשירו משום דלא דמי לתנאי מ״ש מעכשיו אם מתי מחולי זה אלא הוה כאו׳ מעת שאני בעולם מעכשיו ושע״א קוד׳ למיתתו דהכי מפ׳ לי׳ תלמודא בעשה כאו׳ מעת שאני בעולם והוי כאו׳ לאשתו ה״ז גיטך לאחר ל׳ יום דלא חשיב תנאי ואפי׳ את״ל תנאה הוי כיון שלא נכפל לית ליה דינא דתנאי והגט קיים אע״פ שלא נתקיים התנאי נמצא שאין כאן תנאי קודם התורף ולכך כפלו התנאי אחר התורף וכ״ש דאפי׳ תנאי ליכא אלא קביעות זמן למתי יחול הילכך הגט כשר:

קמח ל״א

יפטור אדם את אשתו בגט ישן ונקרא גט ישן כל שנתיחד עמה בין כתיבה [ח] לנתינה ואם נתגרשה בו תנשא לכתחלה והוא שנתן הגט מידו לידה כדפרישית לעיל לפי׳ ש״מ שכ׳ גט לאשתו מעכשיו אם מתי לא יתיחד עמה אלא בעדים דקי״ל כר׳ יוסי שהימים שבין גט למיתה היא ספק מגורשת דמספקא לן אם חל הגט מיד או בשעת מיתה לפיכך היא כאשתו וחייב במזונותיה אלא שהבא עליה הוא באשם תלוי כיון שהיא בספק מגורשת לפיכך לא יתיחד עמה שאם אין גט חל עד שעת מיתה הרי הוא גט ישן ואם חל מיד הרי הוא ככל אדם המתיחד עם גרושתו שצריכה ממנו גט דשמא בעל לשם קדושין לפי׳ אם נתיחד עמו צריכה גט שני מספק ודוקא מקדושין ונשואין שלכו

[illegible]

שלבו גם בה אם מן הארוסין לא והוא שראו ב' עדי' בית שנתייחדו אבל אם ראו הא' בבק' והא' בער' אין מצטרפין ואם פי' בפי' שלא יחול הגט אלא עד שעת מית' ונתיח' עמה בנתי' בעדי' או שנתן לה גט על תנאי ועדיין לא נתקיים אז ליכא למיחש שמא בעל לשם קדושין ומ"מ לא תתגרש בו לכתחלה אבל נתגרשה בו תנשא אפי' לכתחלה ויכול להתייחד עמה אפי' ע"פ עד אחר אפי' הוא עבד ושפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה:

קמט

המגרש אשתו בין מן הארוסין בין מן הנשואין ובא עליה אח"כ בעדים קוד' שנשא' לאחר צריכ' ממנו גט שני שודאי בעל לשם קדושין שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם לא ראוה עדים שבא עליה אלא שנתייח' עמה אם היא מן הנשואין צריכה ממנו גט כ' שעדי יחוד הן עדי ביא' ובעל לשם קידושין ואם היא מן הארוסין אינ' צריכ' ממנו גט שני שאין לבו גס עליה ולא אמרינן שבעל לשם קדושין כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' בא' שגירש ונתיחד עמה אח"כ וקודם שגירש' פעם שנית קדשה אחר לשם פלגש ושהת' עמו לשם פלגש שאסור' לשניהם וצריכה גט משניה' שודאי השני בא עליה ונאסר' עליו כיון שהיא א"א משום יחוד של ראשון וצריכה גט משניהם ואע"ג דאמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה לא חשבינן לה א"א ודאי לצא' מן השני בלא גט כתב הרמ"בם הורו הגאונים שאפי' הבא על אשה בעלמא בעדים שצריכ' ממנו גט שאין אדם עוש' בעילתו בעילת זנות והר"י כתב שאינה צריכה וכ"כ א"א הראש ז"ל:

קנ

כתב הרמ"בם כל גט שפסול מדברי תורה אם נתגרשה בו עדיין היא כאשת איש ואם נשאת בו תצא והולד ממזר וצריכה גט משני מדבריה' ומהראשון מן התורה להתיר' לעלמא ואסורה לשניהם לעולם וכל י"ג הדרכים שנוהגין באשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת נוהגים בה אבל אם לא נישאת עדיין אלא נתקדשה מותרת לבעלה ואינה צריכה גט משני ואם היה בעלה כהן לא נאסרה עליו משום גרוש' חוץ מהמגרש אשתו וא"ל הרי את מגורש' ממני ואי את מותרת לכל אדם שאע"פ שמן התור' אין כאן גט כלל פסולה לכהונה וזהו ריח הגט שפוס' בכהונה וכל גט שפוסל מדבריה' לא תנשא בו לכתחלה ואם נשא' לא תצא והולד כשר וכותבין לה גט אחר והיא יושב' תחת בעלה ואם אי אפשר לכתוב לה גט אחר והיה הבעל תיק וגירש מעצמו הרי זה משובח בר"א שאין לו בנים ממנה אבל אם יש לו בנים ממנה לא יוציא מפני שמוציא לעז על הבני' וכל שהיא ספק מגורש' בין מחמת פסול שבגט או מצדה או מצד התנאי

לא

[illegible]

לא תנשא ואם ניסת תצא והולד ספק ממזר מי שגירש אשתו בגט שיש בו פסול מדבריהם או שיש בו צד ספק ורוצה להחזירה הרי זו מותרת לבעלה וא"צ לחדש הנישואין ולברך ז' ברכות ולכתוב לה כתובה עד שתתגרש גרושין גמורין ורב אלפס כתב דאפי' גט פסול דרבנן תצא והולד ספק ממזר חוץ מכתב ידו ואין עליו עדים או שיש עליו עדים ואין בו זמן או כ' ידו ועד אחד ויש בו זמן שבאלו הג' אם ניסת לא תצא אפי' אין לה בנים ורב האי כ' בתשובה בראשונ' כל פסולי גט דרבנן שוין אם ניסת לא תצא חוץ מגט ישן שתנשא' בו לכתחלה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל:

קנא

כתב הסופר השובר והגט וטעה ונתן השובר לאיש והגט לאשה ונתנום זה לזה וכמדומה להם שנתגרשה ולאחר זמן ערער הבעל לומר שלא נתגרשה שלא נתן לה אלא השובר והרי הגט עדיין בידו אם לא נשאת עדיין נאמן ויגרשנה ותהא מותרת מעתה ואם לא גרשה ועמד' ונשאת תצא מזה ומזה וכל הי"ג דרכים בה לא ערער הבעל עד אחר שנשאת אינה נאמן לאוסרה והרי היא בחזקת גרושה שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו:

קנב

הבעל שאומר גרשתי את אשתי אינו נאמן אפי' מכאן ולהבא וחוששין לדבריו שאם מת חולצת ולא מתיבמת וכת' הרמ"בם אפי' הודתה לו שגרשה אינו נאמן שמא מכוין לקלקלה או גירשה בגט פסול והיא אינה יודעת או שמא תעיז פניה כיון שהוא מאמינה לפיכך אומרים לו אם אמת הדבר הרי אתם קיימים גרשה עתה בפנינו ואם היא אומרת לו גרשתני והוא מכחישה נאמנת שאין האשה מעיזה פניה לומר לבעלה גרשתני אבל שלא בפניו מעיזה ואינה נאמנת אפי' אם נים' או נתקדש' וכשבא מכחישה החזיקה בדבריה ואומרת לו שגרשה אינה נאמנת שלהחזיק דבריה אומרת כן ואינה צריכה גט מהשני ואפי' אם היא בפניו אם היה קטטה ביניהם או שתובעת כתובתה דאיכא למימר שאומרת כן כדי לגבות כתובתה אינה נאמנת ואם ב' עדים אומרים שנתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי היא בחזקת אשת איש ואפי' אם הבעל לפנינו ואומר לו גרשתני אינה נאמנת כיון שעדים מסייעין לה חיישינן שמא מעיזה פניה וא"צ ל' זנתה תחלה שאינה נאמנת ומ"מ אם נשאת לא תצא אפי' אם נשאת אחר שבאו אותם שאומרים שלא נתגרשה. בד"א כשאומרת שנתגרשה זה כמה ימים דאיכא למימר אבד גיטה ונשאת לאחר מעידיה ואומרת ברי לי שגרשני אבל אם היא אומרת שנתגרשה היום אפי' אם נשאת תצא שאומרים לה אם אמת שגרשך הוציאי גיטך וכן אם נשאת לאחר שאינו מערער או שאינה אומרת בריא לי שגרשני אפי' אם ניסת תצא כיון שהיא ספק א"א והולד ספק ממזר. שנים אומרים ראינו שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינו שנתגרשה אפי' אם הב' שאומרים לא ראינו דהיו עמה בחצ' ה"ז לא תנשא ואם ניסת לא תצא והולד כשר שאפשר שגרשה בצנעא אחד אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה לא תנשא ואם נשאת אם היתה בחזקת א"א תצא בכל ענין ואם לא היתה בחזקת א"א אלא על פיהם אם יש הכחשה בעדותן כגון שאחד אומר נתגרשה

נתגרשה ואחר או מעולם לא היו בה ספק גרושין תנשא לכתחלה ואם אין הכחשה בעדותן כגון שזרק לה גט א' אומר קרוב לו וא' אומר קרוב לה אם נשאת תצא לא היתה בחזקת אשת איש ובאה לפנינו ואומרת אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת כתב הר"ר יונה דוקא בתוך כדי דבור אבל לאחר כדי דבור לא מהימנא אא"כ נותנת אמתלא לדבריה והרמ"ה כתב שא"צ תוך כדי דבור ומ"מ צריך שתאמר כן קודם שיסתלקו מאותו ענין כל זמן שתעסוק בו בתוך כדי דיבור של דיבור אחרון ונ"ל שא"צ לא לזה ולא לזה כיון שאינה עוקרת דבריה הראשונים אלא מוספת עליה לומר נתגרשתי וכיון שלא ידענו שהיתה אשת איש אלא על פיה נאמנת ואם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת ואם נשאת תצא ואפילו אם נשאת קודם שבאו העדים שהעידו שהיא אשת איש אבל פסולה לכהונה על פיה לעולם ואם מת חולצת ולא מתייבמת שחוששין לדבריה יש לה שני עדים שנתגרשה מתירין אותה לינשא על פיהם אפי' אינה מוציאה גיטה וכן אם מוציאה גיטה מתירין אותה לינשא על ידו ואם יבא הבעל ויערער ויאמר לא נתתיו לה אלא ממני נפל אינו נאמן כיון שמוחזק שכתבו והרי הוא יוצא מתחת ידה: ערער לומר שנתנו על תנאי ולא נתקיים או בתורת פקדון או שהוא מזוייף ולא כתבו מעולם יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה ואם לא יתקיים אינה מגורשת להיות מותרת לאחר אבל פסולה לכהונה על פיה כתב בעל העיטור אפי' אם יתקיים בחותמיו אם העדים מערערים עליו פסול הוא עד שיתברר דתרי ותרי נינהו ואיני יודע מה בירור יש אחרי הקיום כיון דחשוב כתרי ואפי' אם תביא מאה כתרי דמי אלא ודאי אין אחרי הקיום כלום דבתר כי דינא לא דייקי: שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת על גט שהוא מקוים במעשה ב"ד וז"ל במותב תלתא הוינא כרנפק פלו' קדמנא גט כשר ועדיו כשרים ועדיו פלוני ופלו' ומערערים עתה על הגט לפוסלו שמביאים עדים שמעידים על א' מעידי הגט שגנב ויש עדים שעשה תשובה והתשו' שראוהו מתענה ומניח תפילין וגם שבאה שבועה לידו ולא רצה לישבע ועוד עד א' מעידי הגט אומר שכשצוה הבעל לכתוב הגט לא צוה לחתום וגם הסופר מעיד כן תשו' אם באו עדי' שגנב הרי זה פסול והגט אינו גט ואע"פ שלא הכריזו עליו שהוא פסול מקודם שהתסומה שאמרו עליו שעשה תשו' שהתענה ולא רצה לישבע כל זה אינו תשובה להכשירו עד שיעשה תשובה בממון שגנב והריינו שכתבו שהגט ועדיו כשרים ששאלת למה כתבו שהגט ועדיו כשרים דאם יאמרו ידענו שגנב וגם ידענו שעשה תשובה והחזיר הממון שגנב הרי הגט כשר אבל אם יאמרו לא ידענו שגנב או שמא עשה תשובה הרי לא העידו על כשרותו והגט פסול ועוד כיון שהעיד הסופר שלא צוה לחתום וכן עד אחד אומר כן הגט פסול ואפי' אם כתב יד העד יוצא ממקום אחר נאמן לומר לא צוני לחתום ולבטל עדותו:

קנג המוצא

קנג המוצא גט אשה בשוק אם האשה נותנת סי' כגון שאומרת נקב יש בצד אות פלו' ואומרת שבכ' נתגרשה בו וממנה נפל יחזירהו לה אפי' אם הבעל מכחישה ואומ' שממנו נפל ולא גרשה מעולם אלא שצוה לכתבו ולא נתנו עדיין אפי' אם גם הוא נותן בו סי' ואם אינה נותנת בו סי' והבעל מכחישה לא יתנוהו לא לו ולא לה ואם הבעל מודה שכתבו ואומר שיתנוהו לה להתגרש בו אם נמצא במקום ובשעה שראוי להחזיר ליה ס"ל מית שמא נפל כדפרישנא לעיל יתנוהו לה ותתגרש בו מעתה ואם לאו לא יתנוהו לה ואם הוא מודה שנתגרשה בו והיא שואלת אותו לגבות בו כתובתה כההיא דתנן הוציאה הגט ואין עמו כתובה גובה כתובתה והוא אומ' שבכ' פרעתיה והחזירתו לו וממנו נפל מחזירו לה אפי' אינה אומרת נקב יש בו בצד אות פלו' רק כשאמרה סימן מובהק כגון שאומרת כך וכך אצבעות באורך הגט או ברחבו או שאומרת מדת אורך החוט הקשור בו אבל אם אמרה הגט היה ארוך או קצר ואינה מכוונת מדתו או החוט לבן או שחור או שאמרה שהיה מונח בחפיסה או בדלוסקמא אינו סי' להחזירו לה על ידו:

קנד אלו שכופין אותן בשוטי' להוציא וליתן כתובה מוכה שחין וריח הפה' וריח החוטם והמקבץ צואת כלבים והבורסקי והמתך נחשת מעיקרו אפי' היו בו קודם שנשאה וידעה שהיו בו בד"א שניסת לו סתם אבל אם התנה עמה תחילה צריכה לעמוד בתנאי ואינה יכולה לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל חוץ ממוכה שחין שאפי' התנה עמה תחילה כופין אותו להוציא והר"מ כ' דאפי' בסתם נמי אם ידעה בהם אין כופין אותו להוציא דסברא וקבילא ואם היו בו אחד מאלו הדברים ומת ונזקקה לאחיו ליבם וישנו גם באחיו יכולה לומר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אי איפשי לקבל וכל הני אי אמרה חפצה אני בו שומעין לה חוץ ממוכה שחין שאפי' חפצה בו אין שומעין לה לפי שהתשמיש קשה לו לפיכך אם אמרה יהיה בעדים שלא יקרב אלי שומעין לה האומר איני זן ואיני מפרנס או שאינו רוצה לשמש כופין אותו ויוציא מיד ויתן כתובה אם תרצה היא אבל מפני מומין שבו אין כופין אותו להוציא שנא נולדו בו אחר שנשאה ולא שנא היו בו קודם ואפי' מומין גדולים כגון נסמית עינו או נקטעה ידו או נשברה רגלו בד"א בעין אחת או יד אחת או רגל אחת אבל נסמו שתי עיניו או נקטעו ב' ידיו או ב' רגליו כופין אותו להוציא וליתן כתובה: שאלה לא"א הר"אש ז"ל באיש המשתטה מדי יום יום ואומ' אשתו אבי עני הוא ומחמת דוחקו השיאני לו וסבורה הייתי לקבל ואי אפשי לקבל כי הוא מטורף ויראה אני פן יהרגני בכעסו אין כופין אותו לגרש שאין כופין אלא באותם שאמרו חכמים שכופין אלא תפייסנו לגרש או תקבלנו ותזון מנכסיו: מי ששואלת גט בטענה שאינה ראויה ליבנות ממנו אין שומעין לה ואם באה בטענה שחפצה לילד שיהיה לה בן שתשען עליו ואומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ שומעין לה אפי' יש לו בנים מאשה אחרת דשמא אח"כ נתקלקל וכופין ויתן מנה ומאתים אבל לא תוספת ויתן נדוניתה מה שהכניס בד"א כשאין לחוש שמא עיניה נתנה באחר כגון ששהתה עמו י' שנים ולא ילדה אבל לא שהתה עמו י' שנים אין כופין אותו ואם ידוע שהוא עקור והיא באה בטענה יוציא מיד ויתן כתובה ואפי' שהתה עמו י' שנים

אם

מומין גדולים כו' רסב"ג נסמי' עינו נקטעה ידו נשברה רגלו ופסקו הרי"ף והרא"ש כחכמים וכן דעת הרמב"ם בפ' הנז' : בד"א בעין אחת או יד אחת וכו' אבל נסמו שתי עיניו וכו' כך כ' הרא"ש בס"פ המדיר ת"ל וי"א דוקא עינו אחת אבל שתי עיניו או שתי ידיו או שתי רגליו מודו רבנן וכן מסתבר שהרי הוא כעבר ובטל מן העולם. ודע שבתשו' כלל מ"ב השיב דלרבנן דק"ל כוותייהו אפי' נסמו שתי עיניו ונשברו שתי רגליו ונקטעו שתי ידיו אין כופין להוציא וכתוב שם ומיהו בפסקים כת' הא"ח ב' שכופין אותו להוציא עכ"ל : *נ"ה וכדבריו גם שקי' כר' מדקדוק דברי הרמב"ם בהלכו' אישות :

כתב המרדכי בפ' המדיר א"ע"ב דהכא לגבי אשה מום הוי אין משום רא"י להשהיבו גבי איש מוסד אשה בכל דהו כיון לשואין בידו לכפות בלא ראיה ברורה וגם לא נכוף אותה לשיות עמו כיון שבאה מחמת טענה עכ"ל : שאלה לא"א ז"ל באיש שמסתט מידי יום יום וכו' בכלל מ"ג סי' ג': כתב מהרי"ק בשורש קל"ה בשם הרשב"א על המקדש קידושין שלא נמסרו לביאה ויש באה מחמת טענת חוטר לידה ומרא לקבורה כופין אותו להוציא ויש בתשו' הרשב"א סי' אלף ורל"ו. ומשמע מדבריו שם שאפי' בשאינה באה מחמת טענה נמי כל שהיא אסור לכנסה מחמתו ביגלו בין לאה כופין אותו להוציא ועיין בתשו' הר"ן ז"ל שאכתוב בסמוך וכן דעת הר"ן וכתו' בסוף נדרים גבי השמים ביני לבינה דאפי' לא אתיא מחמת טענה חוטר לידה יוציא ויתן כתובה והביאו ראיה לדבר אע"פ שאין כן מדברי הרמב"ם שם : מי ששואלת גט בטענה שאינה ראויה ליבנות ממנו וכו' ואם באה בטענה שחפצה לילד וכו' פשוט בגמ' פ' הבא על יבמתו (דסה) וכתב ר"י שאם יש לה בנים אפי' מאיש אחר אין שומעין לה : ומ"ש אם יש לו בנים וכו' כ"כ הרא"ש שם . ומ"ש ויתן מנה ומאתים אבל לא תוס' כן כתבו הרי"ף והרא"ש שם, וכן כתבו שם התוס' בשם ר"ח וכן דעת הרמב"ם בפט"ו מה"א וטעמ' משום דאדעתא דלמשקל ולמיפק לא כתב לה. ודברי ר"י במשנה נ"ג ח"א בשם הרי"ף והרמב"ם אינם מכוונים . בד"א בשאין לחוש שמעיניה בקרוב אחר וכו' נ"ה כ"כ הרמב"ם בפט"ו והרא"ש בפ' הע"י ואם ידוע שהוא עקר ויש לה באה בטענה וכו' נ"ז מדברי הרא"ש בס"פ הבא על יבמתו ובתשו' כלל מ"ג ועיין בתשו' מהרי"ק שורש ע"ב : ואפי' שהיא שבי' אם תובעת כתובת' וכו' כ"כ בתשו' הרא"ש כלל מ"ג כתוב בתשו' הרשב"א סי' אלף קנ"ב דמה שאמ' בגמ' דאפי' באה מחמת טענה אין כופין אותו בשוטי' לגרשה אלא כותבין עליו אגרת מרד ומוסיף לה על כתוב' ג' דינרים בשבת ואין כופין הוא אלא בגביית כתובה בלבד שכופין אותו ליתן לה כתובתה עכשיו ואם לא רצה הוא מורד מוסיף והולך וע"ל ס"ה ז"ל דין כתיי' שופטים כ' הרמב"ם בס"פ הע"י דס"ס אי תרווייהו לא קים להו אי יורה כחץ אם היא באה מחמת טענה כייפינן ליה להוציא וליתן כתובה: ואם טוען שאינו גבורת אנשים וכו' כתבו כן בס"פ הע"י שאם לא היה תובעת כתובה סמוכה מדר' במנוחה וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל מ"ג ועיין עוד בתשו' שם כי האריכו בדבר וגם בתשו' שבסוף ספר נשים . ובמרדכי פ' יוחסין: כ' הרשב"א בתשו' ויש בתשו' להרמב"ן סי' קמ"ה על האומרת על בעלה שאינו יכול כ"ל דהכל יודעים שלה למה נכנסה לחופה ועו"ד כן כשאת לו הלכך אפי' טוענת שהם כיון שאינו יכול יוציא בגט שומעין לה וכ"ש בבא מחמת טענה באמר' בעינא חוטרא לידה וכו' ועיין בתשו' הרמב"ן סי' קל"ט : ובתשובה אחרת כתב בטוענת אינו יכול בטענות אין בידינו ראיה מכרחת אם כופין אותו להוציא משכה אחרונה. אם לאו לפי שמעשה ששנינו בה השמים ביני לבינך פי' בירוש' בטוענת שאינו יכול וכ"כ מן ההגדה שאמרה שרה לאברהם השמים ביני לבינך ר"ל שרחקה מחמת הגר ולפי זה למסכה אחרונה אין כופין אבל למקצת מפרשים והכללה ר"י השמים ביני לבינך ר"ל שאינו יורה כחץ שאינו מכיר בו אלא השמים ובזה אין כופין אבל באינו יכול כופין להוציא ואפי' באה בלא טענה הזו מעיקר הזווג שלא ע"ד כן נכנסה ועוד שהוא עובר על מ"ע ואפי' באומר הוא בבגדו והיא בבגדה כופין אותו להוציא כ"ש מי שאינו נזקק לה כלל ובדברים אלו וכיוצא באלו אין לדיין אלא מה שעיניו רואות וכשיראה לב"ד חשוב וראוי לסמוך על הכרעתו עכ"ל: ועיין בתשובותיו סי' תר"נ כ' הרשב"א בתשו' כל שלא באו איש ואשתו יחד לדין ולא העידו בפניו אע"פ שאמר בן שלא בפניו ונתפרסמו הדברים אינו נאמן דבכל שלא בפניו מעיז ומעיז דאפי' בפניו קשה הדבר להאמינו אלא שהר"י כ"כ בתשו' והסכימו עמו האחרונים ז"ל אע"פ שהרמב"ן כתב שמספקא ליה בדבר בחדושיו ומ"מ אבל מ"מ צריכין אנו קול שהשמיע אותה שהשמי' בין בפני בעלה אבל שלא בפניו באין ענין היסיה כלל וכבר דלא לוסיף עלה ועוד אפי' שהעיז בפניו אי נמי הוד מעצמו כן אפ"ה לא היה הדין נותן לכופו אלא אי טעין איזיל ואהדר בפשאי בשהכנ' עמה להסתר זמן את או אשטען שזה מום עובר ע"י רפואה קרובה להועיל וכמה טענות אחרות וכיון שכן אם כפוהו קודם טענותיה בב"ד ועמדו זה אם זה הוי גט מעושה שלא כדין עכ"ל. וכ"כ הריב"ש בסי' קכ"ז והאריך הרב בדינים דשייכי לענין זה ועיין עליו: תנן בסוף נדרים השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה ואמרי' בגמ' דהיינו שטוענת שאינו יורה כחץ ובירושלמי משמע שטוענת שאינו משמש עמה לפי שאינו יכול או לפי שאינו רוצה וע"ש בדברי התוס' והר"ן ובדברי הת"ו בס"פ הע"י ובתשו' הרשב"א סי' תרכ"ח ובדברי הרמב"ם וה"ה בפי"ד מה"א: ובתשובות אחרות כ' הרשב"א וז"ל הטוענת על בעלה שאינו יכול והיא רוצה להתגרש ממנו מחמת כך שואלין אותה ב"ד ואומרים לה תפרשי את שאמרת שאינו יכול אם אומרת שהוא משמש אבל אינו יורה כחץ אינה נאמנת אבל אם אמרה שאינו יכול כלל נאמנת ומ"מ ב"ד באין עליה דרך בקשה ואומרים לה תני דעתיך על בעליך שמא מתוך איבה אין אתם נכנסים לחדר ועושים לכם סעודה שמתוך כך יתוודעתם זה על זה ואם אינה רוצה ואינה שומעת להם אלא רוצה להתגרש מפני טענה זו מבקשים מן הבעל לגרש ואם לא רצה כופין אותו ליתן כתובה אבל אין כופין אותו לגרש שלא יכולו ב"ד לאיים עליו בדברים בלבד שלא ינדוהו ולא יבזוהו ולא יכערו אותו בגופו. (וכ"כ הטור לקמן בשם הרמב"ם) ויש מגדולי רבני צרפת שאומרים שאם לא רצה לגרש כופין ליתן כתובה דהיינו דוקא בשאינה מזכה פרעון כתובה אבל אם אמרה אינו יכול שמע"כ יגרשני ויתן לי כתובתי אינה נאמנת ולענין כתובה אמרו שאינו נותן לה תוספת אפי' תפסה מוציאין מידה עכ"ל ועיין בתשו' להרמב"ן סי' קל"ט: כתוב בא"ח אשה שלא יכול הבעל לבעול אותה ויצא ממנו אפי' יכול לבעול אחרות גובה כתובת' שאומרת מסרתי לעצמי ומה אעשה לך יותר: ומ"ש ואם מגרש מעצמו בלא כפיה וכו' הוא בתשו' הרא"ש כלל מ"ג סי' י"א ומ"ש בד"א שאינה תובעת כתובתה וכו' שם בע"י ובתשו' הרא"ש כלל מ"ג סי' ב' וסי' י"א שאל להרא"ש אשה שתובעת שאין בעלה שוכב עמה וכו' ואינה יודעת למה הוצרך לפרש דבריה ששאלו היא בעצמה מפרשה כלל מ"ג סי' ד' ועיין בכלל ל"ג סי' ג' וג' שאלה ראובן ששה עם אשתו כ' שנים ולא ילדה וכו' כלל ס"ח סי' ז' שאלה על התשובה הראשונה וכו' שם: ובטענת מאיס עלי אם כופין אותו להוציא כא"ח ז"ל בתשו' כלל מ"ג סי' ו' וכבר כתבתי בסי' ע"ז דעת הפוסקים בדין זה ועיין בתשו' הרא"ש כלל מ"ג סי' י"ב וכתב בתשו' הרא"ש כלל כ"ה על אלמנות"ח ובת גדולים

אם תובע' כתובתה שיש לחוש שתובע' גט כדי לגבות כתובת' או שיש לתלות בשום דבר אחר למה שואלת. גט אין כופין אותו להוצי' אלא כשאין לתלו' בשום דבר ואם טוענ' שאין לו גבורת אנשי' לבא עליה כדרך כל הארץ ושואל' גט והוא מכחיש' נאמנת היא וכופין אותו להוצי' מיד אפי' בתוך י' שני' דכיון שטוענ' טענה שהבעל יודע אם הוא אמת אם לאו לא היתה מעיז' פניה בפניו אם אינו אמת אבל לא יתן כתוב' כיון שהוא מכחיש' ואם מגרש' מעצמו בלא כפייה יתן לה כתוב' בד"א כשאינ' תובעת כתובתה אבל אם תובע' כתובת' אינה נאמנ' ואף להוציא אין כופין שאלה לא"א הרא"ש ז"ל אשה שטוענ' שאין הבעל שוכ' עמה בשום ענין כדרך שהבעל שוכ' עם אשתו כדרך שאבנ' ממנו ואינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ כדי שיהיו לה בני' וכשנשא' כדי שיהיו לו בנים נישא' לו ואינו יכול להוליד בשביל מה שכבר אמר' והאריך בתשו' והיוצא מכלל דבריו אע"פ שנר' כאלו טוענת שתי טענות שמתחלה טענ' בשביל שאינה ראויה לה בנ' ממנו ובטענ' זו לא היינו כופין אותו להוצי' ואח"כ אמר' שאינו יכול לבא עלי' כדרך כל הארץ ובטענ' זו כופין אותו להוצי' יש לנו לפרש דברי' בענין שלא יסתרו זו את זו שגם בתחילת דבריה כוונה לומר שלא בא עליה כלל וכופין אותו להוציא ויתן כתוב' מנה ומאתים ונדוניא שהכניסה לו אבל לא תוספ' דארעתא למשקל ומיפק לא אוסיף לה שאלה ראובן שהה עם אשתו י' שנה ולא ילדה והוא כדי לידע אם העכב' ממנו לקח אשה אחרת בקידושין ונתעכב' ממנו ושוב הכניסה לחופ' ועיכ' דירתו עם הראשונ' כאשר ילד' השני' נתקלה שכר היניקה ומקוליה מת הולד ופס' מזונ' ותבעתו בדין והשביעוהו הדיינין להיות עמה ולזונה וזה לשון השבועה שישים בית דירה לפלונ' שידור עמה ביום ובלילה וכל מה שירויח שיביא לבית שהוא דר עמה ויוציאנו ביציאה בצורך אכילה ושתיה ושאר הוצאות הצריכין לה ושיתן לה מלבושים כפי יכלתו ועמד עמה כמו ו' חדשים ולא נתן לראשונ' כלו' ואין בידו לפרנ' שתיהן ותובע' הראשונ' שאר כסות ועונה ואם היה יכול להיו' עם הראשונ' מצד הדין ירא' שלא נשבע לבטל עונת' אף כי נשבע שידור עם השניי' בין ביום ובלילה מ"מ לא קבל עליו שלא יצא מהבי' לקיי' עונת' ויחזור אמנם על המזונות יראה שנשבע לעבור מה שקבל עליו כי לא היתה ידו משגת לפרנס שתיהן ויראה שלא תחול השבועה אמנם לפי תנאי הכתוב' שכותבין אם עבר ונשא כי שיתן לה גט וכתוב' יראה שחלה השבוע' ויוציא הראשונ' אמנם אם רוצה לישאל על השבוע' תורי' אם יכול לעשו' בלא דעת השני' כי עשתה לו טובה כי נתחייב לה מעונ' ממונותיה ופטרתו בשביל שבועה זו וגם הוא מתחרט על שבועתו ואי' שאומרי' עליו ליתנו בבית הסוהר על מה שנתחייב לה מתוך הדחק נשבע לה עד הנה אני נושא ונותן אם היתה הראשונ' בת בנים הואיל ואינו כדבלא הכי חייב להוציאה מדרך הגמ' אמנם אין נוהגין כן אבל כבר נשא אשה אחרת וגם נשבע להני מה עשה אם נאמר לו לגרש הראשונה הואיל ואין לו ספק לשתיהן ואם ירשנה מה יתן לה מנה ומאתים או יותר או גם נדוניתה וצריך לעשות שטר עליו כי אין בידו מאומה ופועל ידיו לא יספיק להוצאתו א"כ מתי יפרענה תשו' שנשבע יכול לקיים אע"פ שנשבע שידור עם השנייה ביום ובלילה יכול ליכנס לבית ראשונ' ולשמש עמה כי לא נשבע שלא יכנס לבית הראשונ' אלא שיהיה עיקר דירתו עם השני' וגם אם אינו יכול להיו' עמה בקבע ביום ובלילה בשביל זה לא יוציא דלא אשכחן אלא האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתוב' הלכך השבועה זו אינו ביטול עונתה וחלה השבועה לדבר זה אלא אם שנשבע שיוציא עם השניי' כל מה שירויח לענין זה לא חלה השבועה כי כבר היה מחויב לראשונ' לפרנסה מכל מה שירויח ומחוייב נמי לפרנס השניי' אע"פ שהראשונ' קדמה הלכך כל מה שירויח על כדי חייו יתן חצי לזו וחצי לזו ואף היתר לשבועתו כיון שנשבע לה על טובה שעשתה לו במחילת המזון ואם הראשונה תובעת גט צריך לגרשה כיון שאין לו לפרנס שתיהן ויכת' שטר עליו לכל הכתוב בשטר כתובת' כתוב' נדוניא ותוס' וכאשר תשיג ידו יתן לה שאלה על התשו' אשה שאינה שואלת גט אלא מזונות והוא אני טוענ' מג' רע כחה אף כי איבת בנ' וכי אינה יולדת משבחת ושאלת' למה לא תחול השבוע' על המזון הואיל ויכול לקיי' השבוע ולקיים תנאי הראשונ' שאם עבר ונשא וכו' ועוד שאלתיך למה מחויב לפרנס השני' הואיל והיה מחויב לראשונ' תשו' אין לגרוע כח הראשונ' במה שאין לה בני' כיון שלא הוחזקה בג' אנשים וכן

ד"מ

(ג) וכן משמע דאמ"י מינג' מחני' ר"י הלוי עכ"ל ובתשו' הרא"ש כלל מ"ב משמע להדיא מום באיש וכופין אותו לגרש וע"ש: (ד) ומשמע במהרי"ק שאפילו כשנשא לכונסה צריך להוציאה: (ה) ולא ידעתי למה כ' שאין כ"כ כן במרדכי הרא"ש דבוודאי דבכה"ג שלא יוכל לכנסה צריך לגרשה אפי' בלא טענה דהא לא עדיף מאחרי שאין לו גבורת אנשים או שאינה שוכב עמה דכופין אותו לגרש' א"נ דלא באה מחמת טענה כמו שמבואר בתשו' הרא"ש בהדיא כלל מ"ג סימ' י' או ס"ס בכה"נ כנ"ל: (ו) וכמו שכתבתי לעיל סימן קנ"ד לענין אם הזכיר שאומר' לבעלה נדרתי כי וע"ל וכ' המרדכי פ' יוחסין בתשו' מהר"ם דבזמנים הללו שיש כשר' מנופו יענות לא יהיה נכון והוא בתשו' מיימו' שכבר כ"ש שער כשים דנדורו' הללו אינה נאמנת אלא עושין דרך בקשה ובתשובת מהרי"ק שורש ע"ב דבמקום דידעינן שהיא אומר' אמת כגון שהתה עמה עשר שנים ח"נ דלא שהתה עמה י' שני' אמתלאות בדברי' כאמינא וע"ש שהאריך בזה: (ז) ועיין בתשו' ריבב"א בתשובה מיימון שבסוף ה' אישות דכ' דאם לא יכול לבא עליה אלא אם יכול לבא עליה קצת אלא שלא יוכל לגמר אין לה מ"מ כדונייתא שנכנסה לו צריך לאחזר וע"ש שהאריך בחילוקים ועיין בתשו' ז"ל סימן ק' וביגנין הנדוניי' : (ח) ומשמע בתשו' הרשב"א סי' תרכ"ח דאף הנדונייא אינו נותן לה בתכשיטה ובתשו' מיימון סוף ה"א תשו' ריבב"א דאם ה' על מומה לגבריה צריך להוציאה ולתת לה כתובתה ודוקא שיודע שאין לו גבורת אנשים אבל אם אינו יוכל לבא עליה מחמת פתחה צר ומחמת בתולי' אם מתחלתו כו' עוד שנה והאריך שם בכבר והאריך גם הריב"ש כתב ז' סי' קכ"ז לבתולות בתולה מוחזקת או רבות שאינן צריכין לרפואה כו' וע"ש שהאריך בזה

גדולה שהיא מלמד תינוקות בביתה וקדשה ואין זה כבוד בעל. הרא"ש בתשובה אומרת שמואל בואם ירא"ם. לרבותי שקרובה שבה שהמקדש איכו אדם ראוי ושגגות לידבק בבת טובי ובכלל ובתרמי פתוח קרוב שהיא לדמותו לעובדי הגרסים כפ"ב ש משנה שעם שלא בפוגפקיעו הקדושים שפם שלא כשוגנכסי דקדושין ולא נפקי מ"מ יש לסמוך בנדון זה על דברי קצת רבותינו שפסקו כדיכא

וכו' עיין בב"י ומ"ם רבינו בשם הרמ"ה כ"כ במישרים בשמו משנה שם (דף) כשלא לפני ושהתה עמו י' שנים וכו' לשלישי וכו' ג"ז בס"פ הבא על יבמתו שם סתם מתנ' ונכסא לו וכו' ג"ז שם ת"ר ניסת לא ולא היו לה בנים

מוכ' בפ' הע"י דלא גרע כחה בין לענין מזונו' בין לענין כתוב' אע"פ שיש לו בנים מאשה אחרת כל זמן שלא הוחזק' בג' אנשי' ושאלת למה לא תחול השבוע' על הממון וכו' מה קיום התנאי הוא אחר שאין לו לפרוע הכתוב' כי התנאי הוא שיוציאנה בגט ויתן לה כתוב' וששאלת למה חייב לפרנס השנייה הואיל והיה משועב' לראשונה מה קדימה שייך במזונות ופרנסה יכול לשעבד עצמו לכמה נשים דגופו של אדם יכול לשעבד עצמו לכמה חובות דלא שייך קדימה אלא בשעבוד מקרקעי ובטענ' מאיס עלי אם כופין אותו להוציא כ"א הרא"ש ז"ל בתשו' אע"פ שהרמב"ם כת' בי אמה מאיס עלי כופין אותו להוציא ר"ת ור"י כתבו שאין כופין אותו להוציא וראייתם ברורות וחזקות וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא למה נכנים ראשינו בין ההרים הגדולים לעשות גט מעושה שלא כדין ולהתיר א"א וכל המעשה בטענה זו מרבה ממזרים בישראל ועל להבא אני אומר אבל אם לשעבר סמכו על דברי הרמב"ם מה שעשוי עשוי ואם היא ארוסה ואינה רוצה לינשא בטענת מאיס עלי ואבי' פסק ליתן עליה ממון והארוס שואל מה שפסק ודאי כיון שבתו אינה רוצה לינשא לו אינו חייב ליתן שלא פסק לו אלא ע"מ שתנשא לו והיא אינה ברשותו לכופה שתנשא לו וששאלת אשה שיראה מבעלה שילך לארץ אחרת ושואלת שיגרשנה או שישבע שלא ילך תשובה אם ירוה שרעתו לישב ביעוהו שלא ילך או יכפוהו שיגרשנה לזמן קרוב שילך וששאלת מי שטוענת שיכפוהו לבעלה שיגרשנה מפני שהוא מוכתב למלכות והוא בורח ממקום למקום ואינו רשאי לעמוד במקום א' מפני סכנת נפשות תשו' דבר זה תלוי בחקירת הדיינין אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשא מפני סכנת נפשו אין לך טענה גדולה מזו כיון שאינו רשאי לישב אצלה והיא אינה חייבת לילך אחריו לארץ אחרת כופין אותו לגרש ואם רשאי להיות בעיר אע"פ שהוא מוכתב למלכות בעיר אחרת אין כופין אותו להוציא נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה או ישא אשה אחרת שראויה לילד ואפי' אמר דיירנא בהדיה בסהדי שלא אתיית עמו או שהוא כבר אין שומעין להם אלא יוציא ויתן כתובה הפילה תוך י' שנים מונין לה י' שנים משעה שהפילה הוא אומר הפילה תוך י' שנים ורוצה למנות משעה שהפילה והיא אומרת שלא הפילה היא נאמנת הפילה ג"פ יוציא מיד ויתן כתובתה שהוחזקה להפיל מ"מ מותרת לינשא לאחר ואם הוא אומר שלא הפילה אלא ב"פ ואינו רוצה להוציא והיא אומרת שהפילה עד ג"פ נאמנת וכתב הרמב"ם ועל כל זה משביע שבועת היסת שלא הפילה או שהפילה ג"פ שבטענה זו יתחייב ליתן לה כתובה יש דבר לתלות בו מה שאינה יולדת כגון שהיה הוא או היא חולים באלו י' שנים או שהיה חבוש בבית האסורין אין עולין להם מן המנין ופי' א"א הרא"ש ז"ל לא בחולי שמנע מלשמש ולהוליד איירי דבהא לא הוה צריך למימר דפשיטא שאין עולין להם מן המנין אלא מיירי שהוא או היא חולה ומשמשין מטותיהן וראויין להתעבר אלא שאינן כשאר בני אדם וכן חבושים בבית האסורין משמשין מטותיהן בבית האסורין אפ"ה אינן עולין להם מן המנין שאנו תולין להם העון שגרם להם להיות חולים או חבושים גם מנעם מלהוליד: אין ישיבת ח"ל ממנין י' שנים כ"א הרא"ש ז"ל י"א שבח"ל אין כופין להוציא אחר י' שנים דתלינן בעונש דירתו בח"ל כדחזינן באברהם שישיבת ח"ל לא עלתה לו מן המנין ולא מסתבר להורות כן שיבטל אדם מפ"ו בסברא רעועה כזאת דהא חזינן רובא דאינשי שפרין ורבין בח"ל ומה שלא עלתה לאברהם ישיבת ח"ל לפי שצוהו הב"ה לך לך מארצך נתעצל ולא הלך לפי' נענש וה"ה לכל כיוצא בו שיש לתלות הדבר בשום עונש כמו בחולי או שחבושים בבית האסורין כדפרישית דתולים בו אבל כשאין שום דבר לתלות בו אין חילוק בין בארץ בין בח"ל והרמב"ן כ' שכך אנו לומדין מאברהם שאם שהה אדם י' שנים בח"ל ואח"כ נכנס לארץ אין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין ונותנין לו י' שנים מעת ביאתו לארץ אולי בזכות הארץ יבנה אבל מי שלא נכנס לארץ ודאי גם הוא יוציא אחר י' שנים בא להוציא תוך י' שנים בלא כתובה אומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ נאמנת וצריך ליתן לה כתובה אם ירצה להוציא וגם לאחר שכופין אותו להוציא אם בא להפטר מכתובה שאומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם נאמנת וצריך ליתן לה כתובה וכתב הרמב"ם שיש לו להחרים על מי שטוען דבר שאינו יודע בודאי ואם הוא אומר אשא אשה אחרת ואברוק עצמי שומעין לו דאמר רבא נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר בסיפוקייהו ואם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה ואם גם האחרת אומרת שאינו יורה כחץ יוציא מיד ויתן לה כתובה וגם לראשונה יוציא לברוק עוד בשלישית שומעין לו ואם גם השלישית אומרת שאינו יורה כחץ הוחזק ויוציא כולן ויתן להן כתובה והרמ"ה כ' שבקינן ליה למבדק נפשיה באחריתא ורשאי לשהות עמה י' שנים אם ילדה תצא הראשונה בלא כתובה ואם לאו יוציא שתיהן ויתן כתובה או ישא שלישית והוא דאפשר למיקם בסיפוקייהו ע"כ וכאשר כתבתי כ' נ"ל שאם גם השנייה אומרת שאינו יורה כחץ שיוציא מיד כיון ששהה עם הראשונה י' שנים או אפי' לא שהה כיון שהוא בא להוציא את הראשונה מדעתו אין לו למיחש שנתה עיניה

עינ׳ ב׳ באחר כולן יוציא מיד כדין הראשון ואם מבקש תיך העשר שיוציא׳ ב׳ בטענה זו אינ׳ נאמנ׳ אלא לאחר הי׳ נאמנת וכגון שבא׳ה בטענ׳ זו כדפר׳ לעיל גרשה הראשון יכולה לינשא לשני נ׳ שיאת לשני ושהתה עמו י׳ שנים ולא ילדה דינה עמו כדין הראשון ולא׳ אחר שתצא ממנו לא תנשא לשלישי אם לא קיים פריה ורביה ועברה וניס׳ לו ולא הכ׳ בה תצא מיד ואיזלה כתובה הכ׳ בה יש לה כתובה ואם שהתה עם הג׳ י׳ שנים ולא ילדה לא אמר׳ כיון שהוחזק׳ עקרה תחזיר מה שנטלה משנים הראשונ׳ דשמא עתה חלתה ומ״מ אם עדיין לא גבתה מהם אינ׳ מוציא׳ מהם ואם ניסת לרביעי וילדה אחר שהוציאה הג׳ בלא כתובה אינה יכולה לגבו׳ כתוב׳ משלישי דשמא עתה נתרפאת ב׳ הרמ״בם אשה שבאה לב״ד ואומ׳ בעלי אינו יכול לשמש עמי שמוש כדרך כל הארץ שמוש שמוליד או שאינו יורה כחץ יעשו הדיינין פשרה ביניהם ויאמרו לה ראוי לך שתתנהגי עם בעלך עדיין עד שתשהי י׳ שנים ולא תלדי ואח״כ תתבעי ומגלגלין עמה בדבר ואין כופין אותה לשבת עמו ולא דנין אותה כדין המורדת אלא מאריכין בדבר זה עד שיעשו פשרה ע״כ כל הנושא בעבירה בין באיסו׳ דאורייתא כגון אלמנ׳ לכ״ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזר׳ ונתינ׳ לישרא׳ בת ישרא׳ לנתין ולממזר בין באיסו׳ דרבנן כגון שניו׳ כופין אותו בשוטים להוצי׳ וכ׳ רב אלפ׳ דה״ה בכל הנך דקתני בהו יוציא שכופי׳ אותו אפי׳ בשוטי׳ וכן פרש״י כשנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה ב״ד כופין אותו להוציא ור״ח כ׳ כל היכא דאמ׳ רבנן יוציא ויתן כתובה אין כופין אותו להוציא אלא אומר׳ לו כבר חייבוך חכמים להוצי׳ ואם לא תוצ׳ מותר לקרותך עבריינ׳ אבל לכפותו בשוט׳ לא אם לא שמפורש בו שכופין אותו להוצי׳ כגון הנושא בעביר׳ והאומ׳ איני זן ואיני מפרנ׳ וכ׳ א״א ז״ל וכיון דאיכ׳ פלוגתא דרבוות׳ ראוי להחמי׳ שלא לכוף בשוטי׳ כדי שלא יהא גט מעושה

סדר כתיבת הגט ונתינתו לא״א הרא״ש ז״ל

הרוצ׳ לגרש את אשתו יזמין לו סופר וב׳ עדים ויאמ׳ לסופ׳ כתוב גט זה לשם אשתי ויאמ׳ לעד׳ חתמו עליו לשם אשתי ויאמ׳ להם לכתו׳ ולחתו׳ גט אחר גט כמה גיטין עד שיזדמן להם את׳ שיהי׳ לפי רצונם ולא יכתו׳ הסופר ויחתמו העד׳ עד שישמעו מפי הבע׳ שצוה להם לכתוב ולחתום ולא מפי השליח ואפי׳ אמר לשלשה אמרו לפלו׳ שיכתו׳ ולפלו׳ ולפלו׳ שיחתמו לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו קולו והסופר יתן הקלף והדיו לבעל במתנ׳ ושכר הסופ׳ יתן הבע׳ ואם נתנה האשה הגט כשר ויאמר הבע׳ קודם נתינ׳ הגט שמבטל כל מודע׳ ודברים שמסר שגורמי׳ לבטל הגט ושהוא מגרש מדעתו בלב שלם בלי שום אונס ותנאי וטוב הוא שיהיה הבעל אצל הסופר והעד׳ עד שיכתב ויחתם וינתן הגט כדי שלא יצא וימסור מודעא או יבטל הגט ואם יצא אין לפסול הגט בשביל זה כל זמן שלא שמענו שביטל ואם אין האשה בע׳ וצריך לשלוח לה הגט טוב הוא שישביעו את הבעל בשבועת התור׳ שלא ימסור מודעא ושלא לבטל הגט ויחתוך הסופר הקלף למדת

לדבריו וכתב בסוף דבריו על ה״ר משה קסטרו ז״ל והאריך הוא לעיינין דפרק ההולך המוכיח את אשתו משום נדר לא יחזיר וכולי אמר רבי יוסי מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם שאיני מגרשך וגירשה וכולי :

קנה קטנה שאין לה אב או שיש לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה שאין לו עוד רשות בה והשיאוה אחיה או אמה לדעתה ביון שקדושיה דרבנן אם אינה חפצה בבעלה אינה צריכה גט אלא יוצאת ממנו במיאון. דין יתומה קטנה שיוצאת במיאון מבואר בכמה מקומות מהש״ס דקדושין דף מ״ד ודף ק״ח ובפרק האשה רבה. אם היה לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה וכולי. כ״כ הרמב״ם. וכתב ה״ה שהוא מבואר בפ׳ האיש מקדש ורבי ירוחם כ״כ הוא פשוט בידו וכ״כ הרמ״ה ומ״ש אבל השיאוה שלא לדעתה או אפי׳ לדעתה ואינה יודעת לשמור קדושיה אפילו מיאון אינה צריכה כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו והדברים אלו מבוארים במסכת פ׳ ב״ש (שם) דתנן התם אי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן ובגמ׳ אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ חנינא בן אנטיגנוס וכתב ה״ה דקאמר בירושלמי אי זו היא לדעתה עברין לה גננא ומלבישין לה קוטמרין ומדכרין לה גבר איזו היא שלא לדעתה עברין לה גננא ומלבישין לה קוטמרין ולא מדכרין לה גבר ע״כ וכתב הרה״מ ז״ל : וכ״כ בירושלמי הוה וכתב אח״כ והיה ההיא לדעתה בבת עשר בבת י״א ושלא לדעתה בבת ה׳ בבת ו׳ וכו׳ עוד אינה צריכה למאן פי׳ הרמ״בם בפי׳ המשנה אינה צריכה מיאון בפני ב׳ אבל תלדות כוונתם אם התרה וכתבו עליו שאין פירוש מסור דנישואיה הן מיאונים כדאמרינן בגמרא ור״ח פי׳ מדקאמר רבי חנינא בן אנטיגנוס כל שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן ש״מ דבפנויה היא ואם לא כבעלה בלל הריא לעלמא ואפי׳ גדולה דאי לא תימא הכי מאי איכא בין ר׳ חנינא בן אנטיגנוס לרבי יהודה בן בתירא וכתב עליו הרה״בא איני רואה סברא בדבר זה לפי שי״ל דאינה צריכה למאן דקאמר לומר שאם מתה אינו יורשה ואינו מטמא לה ואינו זכאי במציאתה ובספרה נדרים ואפשר דלר׳ חנינא בן אנטיגנוס אף הקטנה שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה יוצאת בכדי אלא במיאון דאינה צריכה למאן דקאמר אינו אלא לדברים אלו עכ״ל וכתב הה עוד כתב בתשובת ה״ר יהודה בר ברזילי לרי״ף דקדושי קטנה איכן כלום ואין קדושין מועילין אלא לאחר נישואין ואז צריכה למאן אבל בקידושין לחודייהו אינה צריכה למאן והקשו עליו דהא תנן וב״ה אומרים ארוסות ונשואות ואמרי׳ בפ׳ התקבל אי זהו מיאון כל שאמרה אי איפשי בקידושין שקדשוני אמי ואחי וכן אמר לקמן גבי קטנה שעמדה ונתקדשה לאחר נישואיה הם מיאוניה דאיקדישה מעיקרא או דאינסיבא מעיקרא אלמא כיון דאיקדיש מעיקרא בלחוד צריכה מיאון והרמ״בן ז״ל הראה פנים להעמיד דברי הרב ז״ל דהכי הני דמוכחן דארוסה צריכה למאן דוקא בשקבלה היא קדושיה אבל כשקדשוה אמה ואחיה אפי׳ לדעתה אינה מקודשת כלל ואינה צריכה מיאון לפי שלא מכינו שתקנו חכמים שליחות לקטן אבל כשהכניסוה לחופה לדעתה אע״פ שקבלו הם הקדושין צריכה למאן והיינו דקתני מתני׳ שהשיאתה אמה או אחיה ולא קתני שקדשתה והיינו כמי דאמר רבי חנינא בן אנטיגנוס כל שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן דמשמע שהיא מקבלת אותם וכשהיא מקבלת אותם ויודעת לשמור צריכה מיאון ופירוש בקדושין שקדשוני אמי ואחי כלומר שהם פתוני לקבל הקדושין כן כתבו בשמו הרה״בא והריטב״א ז״ל : ומ״ש ולעיל בה׳ קדושין פירשנו דין קטנה שלא לדעת אביה אם צריכה מיאון בסי׳ ל״ז כתב הרמ״בם בפי״א מה׳ גרושין אי זו היא קטנה שצריכה למאן מבת שש עד בת י׳ בודקין אותה לפי יופי דעתה אם יודעת לשמור קדושיה והן קדושין לא שתשמור אותן כדרך שמשמרת המגות ותמרה וכיוצא בהם הרי זו צריכה מיאון ואם אינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה למאן אלא הולכת לבית אמה כאילו לא נתקדשה כלל ופחותה מבת ו׳ אפי׳ יודעת לשמור אינה צריכה מיאון ויותרה על בת עשר אפי׳ סכלה ביותר צריכה מיאון וכל מי שהשיאוה או אמה או קרוביה שלא לדעתה אינה צריכה למאן עכ״ל ובסימן מ״ג נתבאר ענינו והם נתבאר שיש חולקין עליו בקצת דברים אלו וכתב נמוקי יוסף בפ׳ ב״ש אהא דתנן ר׳ חנינא בן אנטיגנוס או כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן פרש״י

לגמרת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו שום דבר אחר כתיבת הגט ויהא ארכו יתר על רחבו ונקה ארכו דה קריאתו מתחילתו לסופו וישרטטו בו י״ב שיטין כמנין גט ובתחלת כתיבתו יאמר הסופר אני כותב גט זה לשם פלוני אשת פלו׳ ויהיו שם ב׳ עדי חתימה בשעת שמתחיל לכתוב הגט כדי שידעו שנכתב לשמה ויכירוהו בשעת חתימה ויאמרו העדים שחותמין לשמה ויחתמו זה בפני זה ולא יחתום הסופר בגט ויתחילו בראש השיטה שלא יניחו חלק בגליון מימין לפני החתימה ואם ירצו יחתמו זה אחר זה בשיטה אחת ואם ירצו יחתמו זה תחת זה בב׳ שיטות ואחר שיחתום יתנהו ליד הבעל ויתנהו ליד האשה כשהיא פתוחה ידה ויקראוהו העדים קודם נתינת הגט ואחר נתינתו ואם לא קראוהו קודם נתינתו וקראוהו אחרי או קראוהו קודם נתינה ולא אחר כשר אבל לכתחלה צריך לקרותו קודם נתינה ואחר וכשיתן הבעל הגט ליד האשה יאמר ה״ז גיטך הרי את מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם ואם הבעל שולח הגט לאשתו חוץ לעיר צריך השליח המביא הגט להיות אצל הסופר והעדים כשכותבין וחותמין כדי שיוכל לומר ב״נ וב״נ וכשיתן הגט ליד האשה יאמר תכף נתינת הגט לידה ה״ז גיטך ששלח ליך בעליך והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ואם ש״מ מצוה לכתוב גט לאשתו יזהר הסופר שיהיה החולה שפוי ומיושב בדעתו מתחילת כתיבת הגט עד גמר כתיבתו שאם תטרף דעתו בינתים אע״פ שחזר לדעתו הגט פסול ובשעה שנותן הגט לידה יאמר ה״ז גיטך והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם על תנאי זה אם לא אמות לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט ולא יתייחד עמה אחר נתינת הגט אם לא שיהיה את עמה ואפי׳ עבד או שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה ושליח המביא גט וא״צ ב״נ וב״נ א״צ להביא שטר שליחות שהבעל מינהו שליח אלא כמו שהאמינוהו על קיום הגט כך הוא נאמן על השליחות ומאד יש לכל אדם ליזהר שלא ישתדל בענין גיטין אם לא שיהא בקי בהלכות גיטין כי רבו בהן הדקדוקין ובנקל יכול אדם לטעות בהן והוא פסול ממזרות וצור ישראל יצילנו משגיאות כתב ה״ר פרץ שגם הקולמוס צריך שיתן הסופר לבעל קודם הכתיבה וצריך לדקדק שיהיה כל הגט יבש היטב בשעת הנתינה וצריך לשום חרם על כל העומדים שם שלא יוציאו לעז על הגט ואם נשבע הבעל ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהא דומה לאונס אך ערבון יתן אם ירצה שאין זה דומה לאונס :

הלכות מיאון

קנה קטנה שאין לה אב או שיש לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה שאין לו עוד רשות בה והשיאוה אחיה או אמה לדעתה ביון שקדושיה דרבנן אם אינה חפצה בבעלה אינה צריכה גט אלא יוצאת ממנו במיאון אבל השיאוה שלא לדעתה או אפי׳ לדעתה ואינה יודעת לשמור קדושיה אפי׳ מיאון אינה צריכה ולעיל בהלכות קדושין פירשנו דין קטנה שנשאת שלא לדעת אביה אם צריכה מיאון והמיאון

שאינה מבחנת בין קדושין לדבר אחר וכקשו עליו מאמר רבא בפ׳ התקבל הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון אלמא דקודם לכן אינה מתקדשת למיאון לכך פי׳ הרא״ה היכולה לשמור קדושיה היינו היכולה לשמור במקחה וממכרה שלא תתאנה והיינו שהגיעה לעונת הפעוטות וכר״י יפה תירץ לפי פי׳ הראשון דהכא קאי ארישא שנתקדשה ע״י אחיה ולהכי הוי לה בשהגיעה שיודעת להבחין בין קדושין לדבר אחר והיא דהתם בשנתקדשה ע״י עצמה ובעי׳ שתהיה כפעוטות עכ״ל כתב הרה״בא בתשו׳ דקטנה והיא חרשת כמי ממאנת דלא פלוג׳ הכן בין פקחת לחרשת לענין מיאון : והמיאון הוא שתאמר אי אפשי בפלו׳ בעלי ואי איפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי בריתא שם דקא וכתבו או קתני דבין שאמרה אי איפשי בפלו׳ בעלי בין שאמרה אי איפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי בא״זה מהם שתאמר הוו מיאון וכן משמע ליה דברייתא וכדמבואר בדברי הרמ״בם ז״ל ומ״ש ואפי׳ לא מיאנה אלא שנתקדשה לאחר אינה צריכה מיאון אחר ומבטלת מעשה הראשון ואפי׳ אם היתה נשאת כבר בריתא שם קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה משום ר׳ יהודה בן בתירא אמרו הנהו מיאוניה ופסיק הלכה כר׳ יהודה בן בתירא ואפי׳ בנשואין דקמא : וממאנת בין מן האירוסין בין מן הנשואין אפי׳ שלא בפני הבעל ושלא בפני ב״ד הם פלוגתא דב״ש וב״ה במתני׳ והלכה כב״ה דאמרי דבכל גוונא הוי מיאון : ומ״ש רק שיהיה בפני שנים שיעידו על הדבר הם בבריתא ב״ש אומרים בפני ב״ד וב״ה אומרים בפני ב״ד ושלא בפני ב״ד ואלו ואלו מודים שצריך ג׳ ר׳ יוסי ב״ר יהודה ור״א בר״ש מכשירים בשנים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה כאותו הזוג וכתבו התוס׳ מכשירין בב׳ ה״ה כהד אלא שצריך לעדות שמיאנה : ומ״ש בשם ר״ח כן כתבו התו׳ בשמו משום דמכשירין דיעבד משמע וז״ל ה״ה יש מי שכתב דלכתחלה בעינן ג׳ ואין כן דעת רש״י ודעת רבינו עיקר וכתב ב״י שכתב הר״הבא על דברי ר״ח נראה מדבריו דאפי׳ דיעבד דוקא בשנים אבל בפני אחד אפי׳ דיעבד לא ואיכא מדברי רש״י שפי׳ לקמן [illegible] בעלה אבל הכאכי אין לך מיאון גדול מזה כלל דאלים אפי׳ בפני א׳ מיאונה מיאון עכ״ל : וממאנת כל זמן שהיא קטנה אפי׳ ד׳ וה׳ פעמים וכו׳ והשממאנת בבעל כך ממאנת ביבמה את הבעל ולא מיאנה בו הם במשנה פלוגתא דב״ש וב״ה והלכה כב״ה דאמרי הכי : והשנים שמיאנה בפניה נותנין לה גט מיאון וחותמין לה ואינו כגט גירושין לפי׳ כתיבתו מגרש לפיכך א״כ לא כתיבה לשמה ולא מסירה ולא דבר ממשפטי הגט ואין כותבין בו טופס הגט שלא יראה כגט גמור ואתי לאיחלופי בגט כל זה מדברי הרמ״בם בפי״א מה׳ גרושין וטעמו מדא׳ בפ׳ ב״ש בראשונה היו כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא כצינא ביה ולית אנא בעיא להתנסבא ליה כיון דחזי דנפיש דיבורא אמרי אתו לאיחלופי בגיטא תקינו הכי ביום פלו׳ מיאנה פלונית בת פלו׳ באנפנא ופרש״י אתי לאיחלופי בגיטא שיכתבנו סופר דור בגט גרושין לגרש בו אשה וה״ה כ׳ דלמא אתי לאיחלופי בגיטא ויבואו לאסור קרובותיה ונוסח בכך וכך בשבת וכו׳ נוסח זה כ׳ הרמ״בם בפרקין השלוח מכתב ישראל וכ׳ ה״ה ראיתי בעיטור מוסיף ויהיבנא לה למהך להתנסבא לכל גבר דתצבי ואינה לא ימחא בידה מן יומא דנן ולעלם ע״כ ונוסח רבינו עיקר לפי שנוסח זה היה בגט ואתי לאיחלופי דהשתא בכפים דיבורא אמרו בגט דאתי לאיחלופי כ״ש לכתוב בו לשונות הגט עכ״ל : ואלו שממאנת בפניהם צריכין שיכירו אותה ואת בעלה לפיכך כל מי שיראה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאון להתירה אע״פ שאינו מכיר׳ וכו׳ פלוגתא דאמוראי בה״פ מכות חליצה ופסקו הפוסקים הלכה כרבה דאמר אין ממאנין אא״כ מכירין לפי׳ כותבין אע״פ שאין מכירין ומפרש רבי׳ שצריך שיכירו אותה ואת בעלה וכן הם דברי הרמ״בם וה״ה כתב אבל הרה״בא כ׳ אלא א״כ מכירין את האשה אע״פ שאין מכירין הבעל ודאי ממאנין דמאי איפכת לן בבעל אפי׳ אין זה בעלה הרי יכולה למאן שלא בפניו ומה לה לשקר שלא בפניו תמאן עכשיו בכל מקום הוא אלא ההקפדה בהכרת האשה הוא דלמא מסקא שמא כשם אותה קטנה עכ״ל ומסתברא לי דשמא יש לחוש דילמא איכא קטנה דשמה כשמה ואיסי מסקינן בעלה כשם בעלה של אותה קטנה וא״ע דלרב יוסף לא חיישינן אא״כ הוחזקו ה״מ בגברי גדולי דשמא נפיק לכו ואם איתא דהוו קלא אית לכו אבל בכמי קטנה איכא למיחש אבל לשם בעל ושמה כשמה לבולי עלמא לא חיישי׳ ומכירין שהזכירו במיאון משום דומיא [illegible] דמכירין

קנה (א) כתנו הנהו׳ מיימון פי״א דגירושין ב׳ ר״ח שכ׳ ב׳ נאון ז״ל תרי׳ אגן אגנותינו כדאתת לקמן יתומה לקדשה תנביכן ראייה דגדולה היא כלי להתרחק מן האמונין ודייקא דתנסיב יתומה קטנה מהדרימן ליה ומכוספינן ליה מיהו לא מפקינן לה מניגלה עכ״ל ר״ח ולא נרא׳ לר״י אלא מותר להנשא יתומה קטנה מקו׳ שנראה נכ׳ל שלא יצא לידי מיאון אבל במקום שנרא׳ שיבא לידי מיאון אין להשיאה יעל שתגדיל ואין לדיין בזה אלא אם שעיניו רואו׳ וע״ש שהאריך בתשובה וכ״כ א״ז ב׳ ר׳ שמחה דכן נוהגין: (ג) ע״ל סימן מ״ג איזו קטנה יכולה לשמור קדושיה הגאהיכתב בהגהו׳ אלפסי״ם ב״ש הא דקטנה צריכה מיאון שיינו דנשא׳ מדבנן אמה או אחיה אבל אם נשאת תודעת שלא מדבנגם אפילו מיאון אינה צריכה דפיתוי [illegible] קטנה הוא הנה הוא והוי כמו שלא נשאת מעולם עכ״ל :

והמיאון הוא שתאמר אי אפשי בפלו' בעלי ואי אפשי בקדושין שקידשוני אמי ואחי ואפי' לא מיאנה אלא שנתקדשה לאחר אינה צריכה מיאון אחר ומבטלת מעשה הראשון אפי' אם היתה נישאת כבר וממאנת בין מן הארוסין בין מן הנישואין אפי' שלא בפני הבעל ושלא בפני ב"ד רק שיהא בפני שנים שיעידו על הדבר. הגה ולכתחלה בעינן ג' ובדיעבד כשר בפני שנים וכן כתב בעל העיטור. וממאנת כל זמן שהיא קטנה אפי' ד' וה' פעמים וכשם שממאנת בבעל כך ממאנת ביבם אם מת הבעל ולא מיאנה בו והשנים שמיאנה בפניהם כותבין לה גט מיאון וחותמין לה ואינו כגט גירושין להיות נתינתו מגרש לפיכך אין צריך לא כתיבה ולא מסירה ולא דבר ממשפטי הגט ואין כותבין בו טופס הגט שלא יראה כגט גמור ואתי לאיחלופי בגט וזהו נוסחו:

בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני שנת כך וכך למנין פלו' מיאנה פלונית בת פלוני בפנינו ואמרה אמי או אחי הטעוני וקדשוני או השיאוני ואני קטנה לפלו' בן פלו' ועתה גליתי דעתי קדמיכון דלא צביתי ביה ולא קאימנא עמיה ובדקנו בדקנו פלוני ואתברר לנא דעדיין קטנה היא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה להיות לזכות ולראיה בידה:

ואלו שממאנת בפניהם צריכין שיכירו אותה ואת בעלה לפיכך כל מי שיראה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאון להתירה אע"פ שאינו מכירה שודאי הכירוה אותם שמיאנה בפניהם. קטנה שממאנת אין לה כתובה מנה או מאתים אבל יש לה תוספת ואין לה מזונות ופירות כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה או פרתה עצמה ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם אבל בעודה תחתיו חייב לזונה ולפדותה וכן אם יוצאה במיאון והוא לקט פירות אפילו הם מונחים בעין הוא נוטלן ונכסיה שהכניסה לו אם הם בעין בין של מלוג בין של צאן ברזל נוטלתן ואם אינם בעין צריך לשלם ומותרת בקרוביו וכשרה לכהונה ואינה צריכה להמתין ג' חדשים מלהנשא ואם נשאת לאחר וגרשה או מת מותרת לחזור לראשון. וקטנה שנתגרשה יש לה כתובה ואסורה בקרוביו ואסורה לכהונה. אבל גירשה והחזירה בעודה קטנה וממאנת בו ונישאת לאחר שמיאנה בזה וגירשה השני או מת לחזור לראשון שכיון שיצאה ממנו במיאון אחרי גרושין נתבטלו גרושין הראשונים אבל אם מיאנה בראשון ואח"כ החזירה וגרשה ונשאת לאחר וגרשה השני אסורה לחזור לראשון ולקרוביו אע"פ שיוצאה מן השני במיאון שכל שיוצאה ממנו במיאון לבסוף מותרת לחזור לו וכל שיוצאה ממנו בגט לבסוף אסורה לחזור לו. הממאנת ביבם אסורה לאביו מפני שנראית לו ככלתו בשעה שמת בנו אבל מותרת בשאר קרוביו לפיכך מיאנה מאחד מהיבמים מותרת לשאר האחין: עד מתי הקטנה ממאנת עד שתביא ב' שערות או עד שתלד שאם ילדה חשובה כגדולה אבל כל זמן שלא ילדה ולא הביאה שתי שערות יכולה למאן עד שתהא בת כ' שנה שכל זמן שאינה בת כ' ולא הביאה ב' שערות חשובה כקטנה אפי' נולדו לה סימני אילונית אבל אם היא בת כ' ונולדו בה סימני אילונית חשובה כגדולה ואינה יכולה למאן. והרמ"ב כ' כת' היתה בת כ' פחות ליום ונולדו בה סימני אילונית הרי היא אילונית. ע"כ ונ"ל דטעות סופר הוא אלא

דיעבד כיון שהכירו כאשה כשר עכ"ל.

קטנה שבא למאן ועדים המעידים שהיא קטנה אינם מכירים כאן ואמה או קרובים אומרים לב"ד תמאן עכשיו בפניכם ותכתבו לה באי זה יום מיאנה ותתנו לה ואם תביא אח"כ עדים שביום שמיאנה היתה קטנה תתירוה להנשא למי שתרצה ואם לא תביא עדים הנה תשאר בחזקת נשואה נראה שאין ב"ד רשאין לעשות כן ואפי' להם שתמאן בפניהם אינם רשאים ואפי' לא יכתבו לה וראיה מדאמרי' אין ממאנין אלא א"כ מכירין וכו' לפי' כל מי שיראה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאון להתירה אע"פ שאינו מכירה וכו' משמע דאין אחר מיאון שבפני שנים כלום וכן יש ללמוד ממה שכ' רבי' ירוחם בשם הר"ם בשם רבי' יונה בענין מסירת מודעא: קטנה שממאנת אין לה כתובה מנה או מאתים אבל יש לה תוספת ואין לה מזונות ופירות וכו' משנה וגמ' פ' אלמנה נזונת (דף קא) ומ"ש כגון שהלך בעלה למ"ה ולותה ואכלה וכו' אבל בעודה תחתיו חייב לזונה ולפדותה ברייתא בפ' שני דייני גזירות (דקז) לענין מזונות וכתב הר"אש בפ' אלמנה נזונת דה"ה לפירות ומ"ש וכן אם יצאה במיאון והוא לקט פירות אפי' הם מונחים בעין הוא נוטלן כן כתבו התוס' והר"אש ז"ל בפ' אלמנה נזונת וכבר נתבאר כל זה בסימן צ"ג ובסי' ק"ו ומ"ש ונכסים שהכניסה לו וכו' זה פשוט מיהו

אלא כך יש לו להיג' אם היא בת י"ט שנה ול' יום דקי"ל דלא בעינן עשרים שנה שלמי' כיון דלא תני בת כ' שנה ויום א' כי היכי דתני ג' שנים ויום אחד ול' יום בשנה חשיב שנה אבל אין שום טעם לומ' עשרים שנה פחות ל' יום ואם היא בת כ' שנה ולא נולדו בה סימני אילונית ולא הביאה שתי שערו' חשוב' בקטנה עד שתביא שתי שערו' או עד שתגיע לרוב שנותיה שהן ל"ו שנה אז חשוב' בגדולה ואינה יכולה למאן אע"פ שלא הביא' שתי שערו' וסימני אילונית יתבארו לקמן בעזרת השם כה' יבום אין שתי שערות סי' גדלות אא"כ באו מי"ב שנה ואילך אבל אם באו קוד' לכן אפי' תוך שנת שנים עשר חשיבי כשומא ואינה נחשבת גדולה על ידם אא"כ הביא' אחרו' אחר י"ב שנה ומיהו כשמוציאין לה ב' שערו' את הזמן מחזיקין לה בגדולה ואפי' לחליצ' ולא חיישי' שמא באו קוד' הזמן ואפי' כשיש אמנות לומר שהביאה שתי שערו' אחר י"ב ור"ת כתב שאם הביאה ב' שערות ביום האחרון של שנת י"ב חשיבא שפיר גדולה: ושתי שערו' א"צ שיהיה לכל אחד גומא אלא אפי' שנים יונקות מגומא אחת וכן נ"כ אם יש לה ב' גומות אפי' בלא שערות חשובה גדולה וקא' רבי חכמי' שצריך שיהיו ב' שערות במקום אחד ור' ישמעאל א' אפי' אחת בגבה ואחת בכריסה או אחת בקשרי אצבעותיו של יד ואחת בקשרי אצבעותיו של רגל ופסק רב אלפס כרבנן וכ"כ הרמב"ם שתי שערו' צריכין שיהיו במק' בית הערוה ובית הערוה כולו ממקום סימני' בין מלמעלה בין מלמטה בין על איברי הזרע עצמן וצריכין להיות במקום אחד ושיהיו בעיקרן גומו' ואפי' שתיהן בגומא אחת הרי אלו סימנין ע"כ ור"י פסק כדברי שניהם להחמיר אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו שניהם במקום אחד וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ולענין שיעור אורך השערות פליגי בהן תנאי רבי ישמעאל אומ' כדי לכוף ראשן לעיקרן ור' אליעזר אומ' כדי לקרוץ בצפורן ור' עקיבא אומר כדי שיהיו ניטלין בזוג וקי"ל כדברי כולן להחמיר משיהיו כדי לקרוץ בצפורן לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן והרמ"ב כתב משיהיו ניטלות בכפי הזוג חשובה גדולה ויראה מדבריו שהוא קודם קריצתן בציפורן בר"א שיכולה למאן אחר י"ב שנה שבדקו אותה ולא הביאה שערות אבל סתמא משיש לה י"ב שנה אינה יכולה למאן חזקה שהביאה שערות מ"מ לא תחלוץ עד שיבדקו אותה שהביא' שתי שערות ובר"א שיכולה למאן כשבודקין אותה ולא הביאה כשלא בעל אחר היו' לה שש עשר שנה ויו' א' אבל אם בא עליה אחרי כן אינה יכולה למאן שאע"פ שאין מוצאין לה סימנין חיישי' שמא נשרו קודם שהוא ספק דאורייתא שאם היה ידוע שהיו לה שערות קודם שבא עליה הוו קדושין גמורים שוראי בעל לשם קדושין ואם קרשה אחר אינה צריכה ממנו גט וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישי' שמא הביאה סימנין קודם שבעל וצריכה גט

ורא"ה מדבריו שהוא קודם קריאתן בצפורן כלו' שהרא"ה מדברי הרמב"ם ז"ל שסובר הרמב"ם ז"ל ומ"ש וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישי' שמא הביאה סימנים קודם שבעל
שהיטלות בזוג הוא השיעור ממועט שבכולן וכן כתב ה"ה ופשוט הוא במה דבריה וצריכה גט מספק היינו מאי דאסיקנא בפ' יוצא דופן (דמו) הלכתא חיישי' שמא נשרו
אמורים שיכולה למאן אחר י"ב שנה שבדקו אותה ולא הביאה שערות אבל סתמא והני מילי דקדיש תוך זמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא : ומ"ש ואם
מסיא לה י"ב שנה אינה יכולה למאן וכו' וכו' וא"א היכולה למאן כשבודקין אותה ולא מיאנה בו אשר שנבעלה ולא נמצאו לה כלומר שנבעלה אחר שגדלה ואחר שנבעלה
הביאה כשלבעל אחר היות לה י"א שנה
ויום א' וכו' בפ' יוצא דופן (דמו) אמר רבא
קטנה כל י"ב שנה ממאנת והולכת מכאן
ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת הא גופה
קשיא אמרת אינה ממאנת אלמא גדולה
היא אי גדולה היא תחלוץ וכ"ת מספקא
ליה והא רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה
אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים
הני מילי בסתמא אבל היכא דבדקו ולא
אשכחו לא א"ס תמאן חוששין שמא נשרו
הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין
מאי איכא למימר ה"מ לענין חליצה אבל
לענין מיאון חוששין מכלל דמ"ד חוששין
חולצת והא חוששין בעלמא קאמר אלא
לעולם דלא בדקה ולענין חליצה חיישינן כי
קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא
בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא
חוששין שמא נשרו וה"מ דקדש בתוך זמן
ובעל לאחר זמן דליכא ספיקא דאורייתא אבל
מעיקרא לא ופרש"י אלא לעולם אימא מתני'
דרבא בדלא בדקנוה הילכך מסתמא אמרינן
כיון שהגיעה לכלל שנותיה ודאי אית לה
ואינה צריכה בדיקה ובעיא גט ולענין חליצה
חיישינן כלו' ולענין חליצה מ"ה אינה חולצת
דחיישינן שמא לא הביאה סימנין ודקא קשיא
לך הא אמר רבא חזקה הביאה סימנים ל"ק
כי אמר רבא חזקה למיאון דלא ממאנה
מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה חוששין
שמא נשרו ואם הגיעה לכלל שנותיה ובדקו
ולא אשכחו לא ממאנה דקדיש תוך זמן ותומה
מדעת אמה ואחיה לדעת ובעל לאחר זמן
דאיכא ספיקא דאסת איסורא דאורייתא דבשעת
בעילה דלאחר זמן שמא הביאה וה"ל ביאה
זו קדושין גמורין דהא גדלה ושוב אינה יוצאה
במיאון אבל מעיקרא דמכי עברה שתא
די"ב ולא בעל לא חיישי' שמא נשרו דהא לא
הוו בה קדושין גמורים דאין מעשה קטנה כלום אלא א"כ קבל אביה קדושין הילכך
מספיקא לא מחמרי עליה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנין ע"ג דקדושין
קמאי לא הוו קדושין אלא מדרבנן לא תקנו רבנן מיאון בגדולה אתי למאן כנבעלת
לאחר שגדלה דהביאה הויא א"א דביאה שבא עליה משגדלה מקדש לה עכ"ל ומ"ש שאם
היה ידוע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוו קדושין גמורין ודאי בעל לשם קדושין
ואם קדשה אחר אינה צריכה ממנו גט וכו' בפ' ב"ש (דקט) איתמר קטנה שלא מיאנה
והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני
ואוקימנא להא דאמר רב אינה צריכה גט משני בשבעלה הראשון אחר שגדלה אבל
אם לא בעלה אחר שגדלה אבלו קדושי קטנה לאו כלום הוא וצריכה גט משני ושמואל
סבר אע"ג דבעלה אחר שגדלה צריכה גט משני שכל הבועל על דעת קדושין הראשונים
הוא בועל ואותבינן עליה דרב מהא דתניא המקדש את הקטנה קדושיה תלויין מאי
קדושיה תלויין לאו דכי גדלה גדלי בהדה ואי גדלה בעל ופריק לא מילתא דקשה
מילתא תליא וקיימא אי בעל אין ואי לא בעל לא ובעל ופריך ולא איפסיקא הכא הלכתא
בהדיא וחזינן מאן דכתב דבלא מילתא ספיקא עבדי בה לחומרא דהא תניא המקדש
את הקטנה קדושיה תלויין אע"ג דשכיין לה חופה אלא שמכין ואי לא בעל וגדלה ונתקדשה
לאחר צריכה גט מזה ומזה ואי סברא מילתא מעליא דגרסינן בהדיא בפ' יוצא דופן
אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו וה"מ דקדיש תוך זמן ובעל לאחר
זמן דהוי ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא כגון דקידש ובעל תוך זמן ולא בעל אחר
זמן לא חיישי' שמא נשרו אלא בדקה אי איתא ב' שערות אמרינן גדולה היא ולא ממאנה
ואי לא אשכחן ב' שערות אמרינן מיון קטנה היא ותנא במיאון משום דנישואי קטנה
דרבנן נינהו וה"ל ספיקא דרבנן ולקולא וש"מ דקטנה שלא מיאנה אע"פ שלא נבעלה
לאחר שגדלה אינה יוצאה במיאון אלא צריכה גט מדרבנן וכיון דמדרבנן הוא דצריכה
גט תפסי בה קדושי שני וצריכה ממנו גט ומסתברא לן שאם רצה השני לכנס שמגרש
ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא גזירה דילמא אתי למימר מחזיר
גרושתו מן האירוסין כדגזרינן בפ' המגרש בהשיא דלא מנאו דבר על בוריו ודוקא
היכא דלא בא עליה קודם גירושי ראשון אבל בא עליה קודם גירושי ראשון אסורה לתרויהו
וצריכה גט מתרוייהו דה"ל כאשה שהלך בעלה למ"ה שהיא אסורה לזה ולזה וצריכה גט
מזה ומזה אבל ממזר לית בה דנישואי דרבנן נינהו ולא נישואי תורה : והיכא דבעל
לאחר שגדלה קנאה קנין גמור מדאורייתא ואינה צריכה גט משני כרב ולית הלכתא כשמואל
דאמר כל הבועל על דעת הקדושין הראשונים הוא בועל דהא דתני המקדש את הקטנה
קדושיה תלויים מכל מקום הויא תיובתא דשמואל עכ"ל ובתשובה מה שאמר רבינו שאם
היה ידוע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוו קדושין גמורין ודאי בעל לשם קדושין
ואם קדשה אחר אינה צריכה גט ממנו היינו כדפסק הרי"ף הלכתא כרב וכן פסק

שנבעלה ונבדק' ולא נמצא לה גט מספק ואם מיאנה בו אחר ונתקדש' לאחר צריכ' ממנו גט מספק ואסור' לחזור לו ואם ניסת תצא מזה ומזה והולד ספק ממזר ובה"ה החמיר וכת' דבזמן הזה אינה ' ממאנת אחר י"ב שנה אע"פ שלא בעל משו' דקי"ל גומות אע"פ שאין שערו' ואין אנו בקיאין להבחין כדבר הזה שלא יהו בו גומו' ועוד שמא הביאה ב' שערות אפי' א' בגבה וא' בכרים או על קשרי אצבעותי' ומי יוכל לברוק כל הגוף ולעמוד על אמיתת דבר זה הביאה סימנין אחר י"ב ולא בעל אח"כ הוו ספק קידושין ואם בא להוציא צריכה גט מדרבנן ומיהו אם לא גרש' ועמדה ונתקדש' לאחר צריכה גט משניה ואם ירצו מגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגרש שני ונושא ראשון שמא יאמרו מחזיר ראשון גרושתו משנתארס' וכתב הרמב"ם דוקא היכא שלא בעל אחר שגדל' ונתקדש' לאח' צריכ' גט מהשני ואסור' לחזור לראשון אבל בעל אחר שגדלה ונתקדשה לאחר אפי' גט אינה צריכה מהשני ומותר' לחזו' לראשון ואפילא בעל אחר שגדל' ונתקדש' שצריכה גט מהשני ואסורה לחזור לראשון אם חטפה אחר דרך אונס וקדש' בביאה אינ' צריכה גט מהשני ומותר' לחזור לראשון וכת' רב אלפס דוקא שלא בא עליה שני קוד' גרושי ראשון אבל אם בא עליה שני קוד' גירושי ראשון אסור' לשניה' וצריכ' גט משניה' כאשה שהלך בעלה למ"ה ונשא' לאחר שאסור' לשניהם וצריכה גט משניהם אבל ממזר לית בה דנשואי דרבנן נינהו ולא נשואי תורה וכ"כ הרמב"ם וסיים עוד אבל אם בא עליה ראשון קודם גירושי שני הולד ממזר והראב"ד ז"ל התיר אפי' בא עליה שני קודם גירושי ראשון וכ' על דברי רב אלפס כדי הוא הרב לסמוך עליו אף אם יאמר על המותר אסור כי כאן אין איסור חמור ולא לגזור בה משום אשה שהלך בעלה למדינ' הים שאם גזרו במקום שיש ערוה או איסור לאו דבר תורה נגזור במקום שאין איסור ערו' ולא איסור לאו דבר תור' הלכך אם יש כאן מי שמורה להית' נשמע לו וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל:

הלכות יבום וחליצה

קנו

הרמב"ם ז"ל ומ"ש וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישי' שמא הביאה סימנים קודם שבעל
בדקוה ולא נמצא לה סימנים ומיאנה בו
והלכה ונתקדשה לאחר צריכה ממנו גט
מספק ואסור' לחזו' לו ואם ניסת תצא מזה
ומזה והולד ספק ממז' בטעם בכל זה משו'
דהוה לי' ספק א"א דאורייתא : ומ"ש רבי'
שבספר התרומה החמיר וכו' כבר כתבתי
בסמוך שהוא מדברי התוספו' : ומ"ש עוד
רבי' הביאה סימני' אחר י"ב ולא בעל אחר
כך הוו ספק קדושין ואשבא להוציא צריכ'
גט מדרבנן כבר נתבאר כן בסמוך משהיא
דה' יוצא דופן ומ"ש ומיהו אם לא גירש ועמד'
ונתקדשה לאחר צריכה גט משניהם ואם
ירצו מגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגר'
שני ונושא ראשון שמא יאמרו מחזיר ראשון
גרושתו משנתארס' כבר נתבאר כן בסמוך
מדברי הרי"ף ומ"ש בשם הרמב"ם דדוקא
היכא שלא בעל ונתקדש' צריכה גט מהשני
ואסור' לחזור לראשון אבל בעל אחר שגדלה
ונתקדש' לאחר אפי' גט אינה צריכ' מהשני
ומות' לחזו' לראשון איני יודע מה שלמדנו
רבינו בכאן שהרי נתבאר כן בדבריו שכת'
לעיל בסמוך בלשון הזה שאם היה ידוע שהי'
לה שערות קודם שבא עליה הוו קדושין
גמורים שודאי בעל לשם קדושין ואם קדשה
אחר אינ' צריכ' ממנו גט ואע"פ שי"ל שהם
לא כתבו אלא להוכיח שאם בא עליה אחר
שהגיעה לכלל שנותיה אינה יכול' למאן לפי
שהיא ספיקא דאורייתא ולפי' חזר וכתבו כאן
במקומו מכל מקום קשה למה כתבו בשם
הרמב"ם דמשמע שהוא לבדו סובר כן והרי
רבי' כתב כן סתם לעיל בלי חולק וכך הוא
האמת כי מדברי הרי"ף הוא והר"א העתי'
דבריו וא"כ ה"ל לרבינו לכתבו סתם ולא
לכתבו בשם הרמב"ם ז"ל ומ"ש ואפי' לא
בעל אחר שגדלה ונתקדשה שצריכה גט
מהשני ואסורה לחזור לראשו' אם חטפה
אחר דרך אונס וקדשה בביאה אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון הרא"ה
שכתב כן מדנפשי' בפרק ב"ש דף קי אהא דאמרי' קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמד'
ונשא' רב אמר אינה צריכ' גט משני ומי אמר רב הכי והא בעל לא בעל איתמי לא בעל לא והא הוי'
עובדא דההוא בגרם ואיקדיש בשיתא קטנה וגדלה ואותבוה אבי כורסייא ואתא אחרינא
וחטפה מיניה ורב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו התם ולא אצרכוה גיטא
מבתרא אמר רב פפא בנרש מינכב נסיבי והדר מותבי אבי כורסייא רב אשי אמר
הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה א"ל
רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא שויוה רבנן לבעילתו בעילת
זנות ומשמע ליה הרא"ה דהא דאמר רב אשי קי"ל דבתרא הוא אבל הרי"ף והר"ם ה"ר השמיטו זה משום דס"ל דכיון דלשינויי דרב פפא לא מפלגי בין חטפה ללא חטפה ס"ל ספיקא מספיקא לא מפקעינן לקדושי מיניה ואע"ג דרב אשי הוא בתרא אמר הכי איפשר דטעמייהו דרב ברונא ורב חננאל קאמר וליה לא ס"ל כוותיה ומ"ש בשם הרי"ף דוקא שלא בא עליה שני קודם גירושי ראשון אבל אם בא עליה שני קודם גרושי ראשון אסורה לשניהם וכולי' דבר פשוט הוא דלא קאי אמאי דסמיך ליה אלא למה שכתב לא בעל ראשון אחר שגדלה ונתקדשה לאחר מגרש ראשון ונושא שני וכבר העתקתי בסמוך דברי הרי"ף ומ"ש שסיים הרמב"ם אבל אם בא עליה ראשון קודם גירושי שני הולד ממזר פשוט הוא דכיון דנישואי ראשון אינם אלא מדרבנן כשקדשה שני אחר שגדלה תפסי קדושין מדאורייתא וה"ל א"א דאורייתא והילכך אם בא עליה ראשון הוי כאלו בא עליה אחר ומ"ש וא"א ז"ל התיר אפי' בא עליה שני קודם גירושי ראשון וכתב על דברי רב אלפס כדאי הוא הרב לסמוך עליו וכו' טעות סופר יש כאן וצריך להגיה ולכתוב והראב"ד ז"ל התיר במקום וא"א ז"ל התיר וכן הוא בפסקי הרא"ש פ' ב"ש : ומ"ש וכן היא מסקנת א"א ז"ל בפ' הנז' כתב אחר דברי הראב"ד והרמב"ן לחזק דברי רב אלפס והביא ראיה מכל פיסולי גיטין של דבריהם כגון כתב לשם מלכות שאינה הוגנת היה במזרח וכתב במערב וכן כנה בגט קרח שבכל אלו לא עשתה לא איסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה ואין בהם אלא פסולי תקנות של דבריהם משום שלום מלכות ומשום דמחזי כשקרא ואע"פ כן תצא מזה ומזה וכל הדברים שאלו בה כ"ש בזו שיש כאן קדושין שלימים מדבריהם שהיא יוצאה מזה ומזה ואינו ענין לכאן כלום דהתם טבעו חכמים מטבע בגטין וקנסו כל המשנה ממטבע שלהם אבל בנדון זה שאין תקנה לחכמים בדבר זה אלא לפי שבא עליה באיסור יש לקנסו אין לחדש קנס זה מדעתינו אם לא שנמצא שקנסו כיוצא בזה עכ"ל ועיין ברבי' ירוחם כתב נ"י בפ' ב"ש הא דאמרינן דהיכא שלא בעל משגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מזה ומזה יש אומרים דדוקא כשנתקדשה שלא בפני הראשון אבל אם קבלה קדושין בפני הראשון אינה צריכה גט מהראשון משום דהוה ליה כאומר לו גרשתני

(י) וכת' מהר"ם מירזבור"ק אלא למאן בזמן הזה כלל אפי' אינה בת י"ב שנים שלא אלא יתחלף בא"ח דינא ותו שלא תבא ... ונפניק עמי הארץ ובקהלה בתשוב' מהר"ם כל נשים י"ב בשם מהר"י מינץ והארי' עוד הרבה להרמ' שכים להחמיר בזמן הזה מהנסרי יעקב פולק ז"ל עשה מעשה בימיו והתיר אשה קטנה בימין שנאה שחלקו עליו גדולי אשכנז אבל א"א לא משנה שנה ויצא הדבר בהיתר ונשאת לאיש אחר בלא גט (יא) ובב"י פב"ש כ' דאם חטפה אף ע"פ שנתקדשה אח"כ א"ה מותרת לחזור לראשון:

...סהיא נאמנת וכדרב המנונא ויש מחל...
קידושי ראשון כלום כתב הר"ב בסימן...
לאחר אמר רב אינה צריכה גט מפני דכיון...
קדושין ואמרו בשם הר"אם דאפי' עדי יחוד...
ע"כ ידעי שנתיחד עמה וגם...
דעת יחיד שכל הראשונים כתבו שצריכה...
לעידי ייחוד עכ"ל :

הלכות יבום וחליצה

קנו כי ישבו אחים יחדיו ומת א' מהם וכו' מצות עשה היא מי שמת אחיו מאביו בלא זרע אפי' היה לו זרע ומת שייבם את אשתו או יחלוץ לה ולקמן יתבאר אי זה מהם קודם ומ"ש לא שנא אשת אחיו מן האירוסין או אשתו מן הנשואין פשוט בכמה מקומות ומ"ש ובלבד שהיה להם ישיבה אחת בעולם ברים פ"ב דיבמות (דף יז) ומייתי לה בגמרא...

קנו כי ישבו אחים יחדיו ומת א' מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצ' לאיש זר יבמה יבא עלי' מצות עשה היא משום אחיו מאביו בלא זרע אפי' היה לו זרע ומת שייב' את אשתו או יחלוץ לה ולקמן יתבא' איזה מהן קוד' לא שנא אשת אחיו מן האירוסין או אשתו מן הנישואין ובלבד שהיה להן ישיבה אחת בעולם ושלא תהיה היבמ' ערוה עליו אבל אם היתה ערוה עליו או שנולד אחרי מות אחיו מותר' לזר בלא חליצה ולא יבום ואם הניח אחיו זרע ל"ש בן או בת או זרע הבן או זרע הבת עד סוף כל הדורות אשתו פטורה מן החליצ' ומן היבום ואפי' הניח זרע עובר עבירה או ממזר פוטר כשיו מן החליצ' ומן היבום חוץ מבן שיש לו מן השפח' והנכרית שאינו נקרא זרעו ואינו פוטר וכתב רב נטרונאי גאון דוקא בן שיש לו משפח' שאינה שלו אבל שיש לו משפחתו פוטר שאין אדם עוש' בעילתו בעיל' זנו' בודאי שחרר' קוד' שבא עליה וגאון א' כת' דמספק' ליה בהאי מלתא ואזלי' ביה לחומרא שאם אין לו זרע אלא בן שיש לו משפחתו ויש לו אש' ומת בלא בני' חולצ' ולא מתיבמ' ולענין ממונא אזלי' ביה לקולא ולא ירית אבל איהו גופי' לא מצי מזבני לי' ירתי ואינו יכול ליש' לא שפחה ולא בת חורין ואם קדש בת חורין צריכ' גט והרמב"ם לא חילק בין שפחתו לאחר' שכת' שאפי' יש לו בן משפחתו אשתו מתיבמ' וא"א הר"אש ז"ל הסכי' לדברי רב נטרונאי ואפי' היה הזרע גוסס או פצוע מכות שא"א לו לחיו' פוטר מן החליצ' ומן היבום ואפי' זרע שיולד אחרי מותו כגון שמת והניח אשתו מעוברת פוטר ודוק' לאחר שיולד ויהיה בר קיימ' כגון שידוע שנולד לט חדשים ג' ולא משכח' לה אלא כשפי' ממנה אחר טבילת' ולא קרב אלי' אחר כן או אפי' אין ידוע וחיה ל' יום אחר שנולד שגמרו צפרניו ושערו אבל אם ילדה ולא חיה ל' יום ' אח' שנולד אפי' מת ביום ל' או

...דלא פליגי משום דכיון דאיכא ריעותא מוכח מילתא סוא כאכלו ארי דליכא ריעותא דאפי' בן קיימא כמי... מיתוקמא בחלה ומת וגוי כאכלו ארי ולא פליגא אד...

...הרמ"בם דאפי' היה עע"ז פוטר את אשת אביו ודין ...אם פוטר את אשתו כתב רבינו לקמן בסי' זה דעת ...ספסה ומן הנכרית ממעט להו סתם מקרא' דלא ...מ' יבום בנו מן השפחה ומן הנכרית אינו פוטר את...

ימים עד ר"ח אייר הם ח' חדשים וט' ימים נסיר ס'
שחדשי סבריון הם מל' יום בשארו ד' ימים יות' מח'
יום א' חנך מיום שנתעברה בו אע"פ שלא גמרו ס
ואע"פ שאמרו פר' ועלא דופקי יולדת לט' יולדת לשב
מכוין זה וכתבו פעת' כשאנו הענייני
כמו שאמרו פ"ג דבכורות פרה וחמור אינן
יולדות אלא לג' שנים ועתה יולדו לב' שני'
וכן תמצא בהרבה דברים וצריך בתשוב'
זו: ובתשובות הר"בש סי' תמ"ו כתוב
שנשאל על אשה בבת ך' שנשאת ושהת' עם
בעלה לה' יום ולסוף אלו הימים חזר' וטבל'
לנדתה ונתיחדה עם בעלה ותוקג' ימי' מת
בעלה ומיד נתפק' בהריון ולבסוף ילד' בת
ונתברר שמיום מיתת בעלה עד יו' לידתה
יש ח' חדשי' וכ"ב יום וכבת גמרו שערותי'
וצפרני' ומת' לכ"ט יום ויום אם הם שנולד'

סל קיימא לא היו מכירין אות' ליכלא ועוד שי
ועוד אם היתה חולכת מספק הייגו מוכיח' לו
לאוק היינו דרבנן סילבק כ"ל דהך אתתא ספ

או אפי' היה ל' ולא גמרו צפרניו ושערו ה"ז ספק נפל ספק קיימא וחולצת ולא מתיבמת ל"ש מת מחמ' חולי ל"ש נפל מן הגג או אכלו ארי ומת ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו אלא על פיה אי' נאמנת להיות מותרת לזר אם מת תוך ל' יום ואם הפיל' נפל אחרי מותו מתיבמת וה"ר פרץ כ' היכ' דאיכ' לאיסתפוקי שמא כלו חדשיו או אפי' ילדתו מת אסו' להתיבם וחולצ' כדמוכח בנזיר גבי אהא נזיר כשיהיה לי ולד והפילה דהוי נזיר ספק לר' שמעון שאלה לא א הר"אש ז"ל על יבמה שנשא' לשוק בחזק' שהי' לה ולד של קיימא והוציאו עליה לעז שלא היה של קיימא והבי' ב' עדים שחי' יותר מל' יום תשובה כיון שהביא' ב' עדים אפי' אם עדים אחרי' מעידים שלא חיה ל' יום מותר' לבעלה ואינה צריכ' חליצ' ואם אין העדים האחרונ' מעידים עדות ברור' אלא הוציאו קול ולעז אפי' אי ליכא ער' שחיה ל' יום לא אסרינן לה בקלא דבת' נישואיה אומ' זה בני או יש לי בנים נאמן לפטור אשתו מן היבום אפי' הוחזק באחים אבל אם יש עד' שיש לו אחי' אינו נאמן לומ' יש לי בני' להתירה אמר בשעת קדושין יש לי בנים וחזר ואמר בשעת מיתה אין לי בנים אינו נאמן לאסרה והר"מה כ' שחולצת ולא מתיבמת כתב הרמ"בם עד אחד נאמן להעיד שנולד בן לבעלה להתיר' וכת' עוד מי שזנה עם פנויה או עם א"א ונתעברה ואמר זה העובר ממנו הוא ואפי' הוא מודה לה אע"פ שהוא בנו לענין ירושה ה"ז ספק לענין יבום שכמו שזנתה עמו כך זנת' עם אחר ומאין ידע הדבר שזה בנו ודאי והרי אין לו חזקה ולעולם ספק הוא ולהחמיר דנין בו ולא מתיבמת ע"כ וא"א הרא"ש ז"ל כ' בתשובה על אח' שהי' לו משרתת בביתו והיתה מיוחדת לו וילד' ואמר שהוא בנו שפוטר את אשתו מן היבום אע"פ שלא רצה ליכנס למילה כשמלוהו והבי' דברי הרמ"בם וכ' דבריו תמוהין מאחר שקורה ספק למה כ' שיורשו ומוצי' הממון מחזקת היורשים הודאין ואי משום שהאב נאמן על בנו כר' יהודה א"כ לענין חליצה נמי יהא נאמן ואף לפי דבריו בנדון זה שהיתה מיוחדת לו

בדלא דימא מעלמא איני מוכא טעם ככון לחלק בינדין זה לדין התרומה אפי' בדדיימא אימא שהלכה לישנא בתרא דסוגיין בפ"ק דכתובות אתיא כי הסוגא לישנא עכ"ל ונמקי יוסף בס"פ האשה שלום ג"כ כתב והפרכנויה שילד ואמר שהלו הוא אע"פ שנאמנת עליו לההכשירא אינה נאמנת עליו לירושה ואפי' בפלגש המיוחד לו אינה נאמנת עליו וה"ה ז"ל כתב בתשובה על אשה שהיה לו משרתת בביתו והיתה מיוחדת לו וילדה ואמר שהוא בנו שפוטר את אשתו מן היבום וכו' כלל פ"ב סי' א' ועיין בתשובות הרשב"א סימן תר"י ועיין בנמקי יוסף בס"פ האשה שלום ג"כ בת"ש הם בשם הרי"טבא האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעלך מותרת לינשא וכולו הלכה היא ובעלה ובנה וכו' ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת ומותרת לזר מת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת שתתיבם אלא חולצת ולא מתיבמת ויש בקצת ספרי רבינו חסרון הכי וכך הוא בתשובה כך היה הגירסא בהלכות וכך הובא במשנה פרק האשה שלום (דקיח) וטעמא מבואר דכיון שבשעה שהלכה היתה בחזקת היתר לזר כי אמרה מת בעלי ואח"כ מת בני הרי היא מעמדת עצמה על חזקתה ולפיכך נאמנת אבל כי אמרה מת בני ואח"כ מת בעלי שמוציאה עצמה מחזקתה נאמנת להחמיר ואינה נאמנת להקל ולפיכך חולצת ולא מתיבמת ומ"ש הלכה היא ובעלה לבד ובאה ואמרה ניתן לי בן במ"ה ומת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת ומתיבמת מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת וחולצת ולא מתיבמת גם זה משנה שם וטעמא מבואר כמו שכתבתי בסמוך. ומ"ש בשם הרמ"ה שהאשה ג"כ הוא מבואר בגמרא פ' האשה בתרא (דף קיט) דאמרינן התם אמתני' אחריתי דאינה חולצת גזירה שמא ימצא הדבר שאינה צריכה חליצה ונמצאת מבריכה כרות לכהונה ואיכא דסוי בחליצה ולא סוי בספרים ואמרי הא סרו חלוצה לכהן ותותיב מהא' מתני' דאמרינן בה חוששין לדברי' וחולצת ולא מתיבמת וליחוש דילמא אתו עדים ואמרי כדקאמרה ונמצאת מבריכה כרות לכהונה אמר רב פפא בגרושה רב חייא בריה דרב הונא אמר בקטנה אכי והוא נחבאו במערה ופי' רשי בגרושה שהיתה גרושה בכר מאיש אחר שפסולה לכהונה אבל בעלי נחבאו במערה ואינן אית מנו ולכא ולהעיד שילכך ליכא למיחש דילמא אתו סהדי עכ"ל ולפי שרואה רבינו שבפרק האשה שלום שהוא מקום משניות אלו לא איתמר עלייהו בגמ' מידי ולא נזכר שמקום אחר בעמידות בתוקמתות אלו לכך כתב הא סר ריס בשם הרמ"ה ויש בלשון רבינו דברי הרמ"ה חסרון וכך הוא לשון הרמ"ה ז"ל שמא תחלוץ ויבואו עדים ויעידו שהדבר כמו שאמרה וכבעל מת תחלה ונמצאת חליצה זו אינה כלום ותנשא לכהן ויראה הרואה אותה שהלכה אשה לכהן וידמה שחלוצה מותרת לכהונה והוא אינו יודע בעדים שבאו לפיכך לא תחלוץ ולא תתיבם וכו' האשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה ואין לה בנים ובאו עדים שמת בעלה לא תתיבם ולא תנשא עד שתדע אם ילדה צרתה או לא ילדה משנה פ' בתרא דיבמות שם ומ"ש ולא אמרי' שתחלוץ אחר ט' חדשים למיתת הבעל ותנשא מש"כ וכו' הם פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקים כמ"ד הכי כתוב בספר רבי ירוחם נסתפק להרא"ש אם יש לדבר שאם היתר כשתדור אם אנו ע"ד רבים שלא תנשא לכהן אבל עכשיו לא חששנו אלא מטעם דהכרכת כרוז ואחר שתדור נסתלק חששא זו והאריך בזה כזה ומ"מ לפיכך אם היה גרושה או חללה תחלוץ אחר ט' חדשים מבואר הם כתוב בספר רבי ירוחם ומ"מ אבל לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא אפי' אחר ט' דשמא מעוברת היתה צרתה והפילה וכיון שהיתה צרתה מעוברת לא היתה חליצה זו חליצה בכי איפסיקא הלכתא בר"פ החולץ (דלה) כר"ל דאמר חליצה מעוברת לאו שמה חליצה וכ' הרמ"בם בכ"פג אבל זו הכרה שהיתה עם בעלה כשמת תמתין ג' יום כשאר היבמה ותחלוץ או תתיבם ולא תחוש לצרתה שבמדינה אחרת הואיל ולא היה בעלה עמה ופשוט הוא דין אשה שהלך בעלה למ"ה ומת שם ונשארה זקוקה ליבם ויצא קול שהיה לבעלה אשה אחרת לגם אם מתירים אותה לחלוץ כתב הריב"ש בתשובה סימן תק"ט :

לו בביתו וילדה ואו' שהוא בנו אפש' רבכה"ג לא קאמ' שתחלוץ כי הוא לא כתב אלא זנות באקראי פנויה דומיא דא"א האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעלך מותרת לינשא לזר שנעמיד הבן בחזקת שהוא קיים הלכה היא ובעלה ובנה ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ בני נאמנת ומותרת לזר מת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת שתתיבם אלא חולצת ולא מתיבמת: הלכה היא ובעלה לבד ובאה ואמרה ניתן לי בן במ"ה ומת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת ומתיבמת מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת וחולצת ולא מתיבמת ונראה להרמב"ם בר"א כשהיתה פסולה מתחלה לכהונה כגון שהיא גרושה או חללה או שאמרה במערה היינו כשמתו אבל אם אין הדבר כן אינה חולצת שמא יבואו עדים ויעידו שהדבר כן כמו שאמרה שהבעל מת תחילה ונמצא שחליצה זו אינה כלום ותנשא לכהן ויאמרו חלוצה מותרת לכהן לפיכך לא תחלוץ ולא תתיבם אלא תשאר בחזקת זקוקה כמו שיצאת עד שיבאו עדים האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ואין לו בנים ובאו עדים שמת בעלה לא תתיבם ולא תנשא לעולם עד שתדע אם ילדה צרתה או לא ילדה ולא אמרי' שתחלוץ אחר ט' חדשים למיתת הבעל ותנשא ממה נפשך שאם ילדה צרתה הולד פוטר ואם לא ילדה החליצה פוטרת דשמא ילדה ולד של קיימא והחליצה כמי שאינה ואולי תנשא לכהן ויאמרו חלוצה מותרת לכהן לפיכך אם היא גרושה או חללה תחלוץ אחר ט' חדשים ותנשא אבל לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא אפי' אחר ט' דשמא מעוברת היתה צרתה והפילה וכיון שהיתה צרתה מעוברת לא היתה חליצה זו חליצה :

קנז מי שיש לו אח בכ"מ אפי' הוא ממזר [א] זוקק אשת אחיו ליבום בין קטן בין גדול אפי' הוא גוסס או פצוע מכה שאינו יכול לחיות מהן לא תנשא כל זמן שהוא חי ובלבד שנולד בחייו אפי' לא יצא אלא ראשו ורובו לאויר העולם קודם שימות ואפי' עבד או שפחה נאמנים להעיד עליו שהוא אחיו מאביו אבל אם נולד אחרי מותו או שהוא אחיו מאמו אינו זוקק אשתו ליבום גרים שנתגיירו ועבדים שנשתחררו הרי הם

לפי לשון הרי"ף שאין אשה וקרוב נאמנים לומר זה אחיו של פלוני בשמעידין כן בשעת מעשה אלא שהם אמרו כן קודם מעשה שאין מעידין לא על ממון ולא על איסור הוחזק על פיהם ע"כ ואין נראה כן מדברי הפוסקים אלא אפי' לא אמרו כן אלא בשעת מעשה סומכים עליהם וגם בהגהות מיימון פ"ד כתוב דמשמע מדברי הרי"ף דלא סמכינן אהכי אלא כ הם מסיחים לפי תומם וכתבו דאין נראה לראבי"ה אלא אפילו במתכוין להעיד נאמנין וכ"כ במרדכי פ' מצות חליצה: ומ"ש אבל אם נולד אחר מותו בר כתבאר ומ"ש או שהוא אחיו מאמו ברפ"ב דיבמות מייתי מקראי דאינו זוקק ליבום אלא אחיו מאביו אבל אחיו מאמו ולא מאביו לא גרים שנתגיירו ועבדים שנשתחררו הרי הם כזרים ואין להם זה על זה יבום אפי' אם אמם הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה משנה בפ' כותבין (דף כז) ומ"ש ואפי' הם תאומים וכולדו בקדושה בלא אבל הורתם היתה שלא בקדושה הרי הם כזרים ואין להם אחוה עד שיהיו שניהם הורתם ולידתם בקדושה ברייתא שם כתב רב שרירא גאון נפלה לפני מומר וכו ורב יהודאי כתב אי כד נסבה בעלה הוי יבם מומר לא בעי חליצה מיניה ואם היה בעל מום ויושבת תחתיו וכו' עד ואינה זקוקה לחליצה כל זה כתוב במרדכי פרק החולץ שכעתק מספר העיטור אלא שבמקצת כתב בספרי רבינו ורב יהודאי כתב שכן נראה לחלוק על דברי רב שרירא בתוב שם וכתב רב יהודאי שם שאינו חולק על דברי רב שרירא אלא מפרש דבריו וה' המגיד בפ"א מהל' יבום העתיק דברי רב שרירא ודברי רב יהודאי כמו שכתבם המרדכי וכ' הרשב"א תמה על כל דברי רב יהודאי ושמדברי הרמב"ן נראה שלא כדברי רב יהודאי שכתב מי שיש לו אח מ"מ אפי' ממזר וכו' ע"ז זוקק את אשתו ליבום ולא חילק בין אם היה עובד ע"ז בשעת נישואין ובין המיר אח"כ וכ"ש בבעל מומר ואח כשר שאם מת שהיא זקוקה לחליצה וליבום וכמ"ש הרשב"א ז"ל עכ"ל (וכ"כ נ"י פ"ב דיבמות) ומ"ש רבינו לא ידענא מה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבום ודאי קושטא דמילתא הכי דאשת מומר זקוקה ליבום ואפילו קדשה אחר שהמיר ואפילו בנו או בן בנו עד כמה דורות אף ע"פ שנשארו בהמרתם כל זמן שהם בני ישראליות או מומרות קדושיהן קדושין ונשותיהם הישראליות או המומרות זקוקות ליבום כדמשמע בספ"ק דיבמות הכא דאמר רב אסי גוי שקידש בזמן הזה חוששין לקדושיו חיישינן שמא מי' השבטים הוא ואסיקנא דלא היא משום דגמירי בכנתי' דהסתרא אכטרויי אכטרו משמע הא לאו הכי הוה חיישי' לקדושין וזה דבר פשוט כביעתא דכותחא וכבר כתב כן מהר"י קולון ז"ל בשורש פ"ה ויש לתמוה על כל מי שעלה על דעתו היתר זה ועל רב יהודאי שכתב בשמו איכי תמה משום דגמירי דתאנ' טיכי הוה ולפעמים היו תלמידיו כותבין בשמו מה שלא עלה על דעתו וכמבואר אך על תלמידיו שכותבין כן יש לתמוה ועל בעל העיטור שהעתיק דבריהם יש לתמוה למה לא רדפם וכתתם ועל הרמ"ה בר כר פשיטא דאין לדברים אלו שורש וענף ולא שום בר סמך כלל ואוי לו למי שמקל בזה ודבר פשוט הוא שאין דברי כללו אמורים אלא בבן ישראלית או מומרת אבל בן גויה או שפחה אפי' מישראל שלא המיר כבר נתבאר דינו דהוי שקול זה ומ"ש רבי' דלא ידע מה חילוק יש בין אם היה יבם מומר בשעה שאת או לא זה כתב הר"ר בהגהות מרדכי פ' החולץ דטעמא משום דס"ל דנשואין מפילין וכיון דבשעת נישואי אחיו היה מומר היה אסור לה באותה שעה נשוב אינה נופלת לפניו וכתוב שם שיש סוברים דאפי' לא היה מומר בשעת נישואי אחיו כיון שהיה מומר בשעת מיתה אינה זקוקה דס"ל דמיתה מפלת וכתוב בת"ה דהיה שהיבם נאנס בקטנותו ונטמע בין הגוים ונתגדל ביניהם עד שנעשה גדול ושכיה ואע"פ כן לא חזר לדת האמת אם בעודו בקטנותו בין כאומן נתקדשה יבמתו לאחיו ודאי זקוקה היא אפילו לדברי האומרים דנשואין מפילין דהוי כמו נתקדשה בעודו יהודי ואח"כ המיר דכל מעשה קטן עד שיהא בן י"ב שנה ויום אחד לאו חשיב וכשגדל ועמד בהמרתו הוי כהמיר או וכיון דנישואין מפילים הרי היא זקוקה לו ות"ל המרדכי בפ' החולץ כתוב בתשובת הגאונים יבמה שנפלה לפני מומר פטורה מן החליצה ומן היבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא ולא הביאו שום ראיה לדבריהם וכ"כ הרמ"י בתשובה דלא סמכינן עלייהו כלל ואע"פ שהוא ישראל הוא ואם קדש קדושיו קדושין וחולץ ולא מיבם ונראה לשר מאיר להביא ראיה לדברי הגאונים מדפריך הגוזל וכולו וכ' הר"ם אע"פ שהבאתי ראיה לדברי הגאונים לא מלאני לבי לעבור על דברי רש"י כאשר בא מעשה לידי ונשאלו להר"מ על יבמה שהיו לה שני יבמים שהגדול מומר והקטן הלך למדינת הים אם הגדול שהוא מומר יכול לחלוץ מפני תקנת העיגון והשיב שלא לעשות מפני שיש לה יבם ישראל ואולי הכא לחומרא עכ"ל ובת"ה כתב שאף מאחר שהיו בימיו כ' שיש לסמוך על דברי המתירין וחכם אחר כתב דלית לן לאפוקי אדעתא להקל כנגד דברי רש"י שהרי מהר"ם אע"פ שהביא ראיה לדברי הגאונים ב' דעבדי' הכא לחומרא והכא לחומרא ונראה מדברי ת"ה שכך הוא דעתו להחמיר כדברי רש"י ומה"ר ז"ל פסק

(ז) וע"ל סימן ד' ובתו"ה סימן רצ"ח ותבאר דין זה בע"ה:

(ח) ועיין סוף סי' קנ"ו איירת חוששין לבן שהוא במדינת הים:

קנז (א) אירא אחיו מן הנכרית ומן השפחה אינו זוקק ליבם כן הוא בהדי' במשנה פ"ב דיבמות ועיין בזה תשוב' הרשב"א סימן אלף ר"מ כ' כ"י בס דף פ"ב דאם המת ממזר אשתו זקוקה ליבם ופשוט הוא :

(ג) ודלא כדברי מהר"י חיננן בתשו' סי' י"ב שנדד להקל בדבר וע"ם וע"ל סי' קנ"ח אם יש עוד צד להתירה לצרף היתר זה ואסמכוהו :

קנו [ז] מי שיש לו אח מ"מ אפי' הוא ממזר זוקק את אשת אחיו לייבום משנה בפ"ב דיבמות (דף כב) ומ"ש בין קטן בין גדול משנה פ' יוצא דופן (דף מג מד) תינוק בן יום א' זוקק ליבום ומ"ש אפי' הוא גוסס או פצוע מכות שאינו יכול לחיות וכו' משנה פ"ק דאהלות אפי' גוסס ואפי' מגוייד זוקק ליבום ומ"ש ובלבד שנולד בחייו כלומר שנולד יבם זה בחיי אחיו דאל"כ אינו זוקק ליבום דה"ל אשת אחיו שלא היה בעולמו ואינה זקוקה לייבום דכי ישבו אחים יחדיו כתיב שהיתה להם ישיבה אחת בעולם כדאיתא ברפ"ב דיבמות (דיז) ובפ' יוצא דופן ומ"ש אפי' לא יצא אלא ראשו ורובו לאויר העולם קוד' שימות אחיו כ"כ הרמב"ם בפ"א ומ"ש ואפי' עבד ואפי' שפחה נאמנין להעיד עליו שהוא אחיו מאביו כ"כ הרמב"ם בפ"ד והוא מדאמרי' בפ' החולץ (דלט) דאפי' קרוב ואשה נאמנין בזה משום דגלויי מילתא בעלמא הוא ומשמע דה"ה לעבד ושפחה דמ"ש וכ"כ נ"י פ"ב פ') וכ' הרמב"ם בשם ה"ה לקטן שהוא מכיר ונבון וכ' הרי"ף דה"מ דקרוב ואשה נאמנין היכא דליכא חסדא אבל היכא דאיכא חסדא לא וכ' הרי"ף בשם בסי' קפ"ב שנהי לו

הם כזרים ואין להם אחוה זה עם זה לענין יבום אפי' א' מהם הורתו שלא בקדוש' ולידתו בקדוש' והשני הורתו ולידתו בקדוש' ואפי' הם תאומים ונולדו בקדושה הרי הם כזרים ואין להם אחוה עד שיהיו שניה' הורתם ולידתם בקדושה כתב רב שרירא גאון נפלה לפני מומר כיון שהורתו ולידתו בקדושה זקוקה ליבם ומתעגנה עד דחליץ לה ורב יהוד' ב"א כ' כד נסב בעלה הוי יבם מומ' לא בעי' חליצה מניה ואם היה הבעל מומר ויושב תחתיו ומת בהמרותו בלא בנים אינה צריכ' יבום דהא לאו אחיו הוא ואין זקוק לה חליצה ע"כ ולא ידענא למה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם וגם מה חילוק יש בין אם היה יבם מומר כשנשא או לא: לא היה מוחזק באחין ואמ' יש לי אחין אינו נאמן בא א' ואמ' אני אחיו אינו נאמן ואפי' עד אחד מעיד עליו שהוא אחיו אינו נאמן להוציא' מחזקתה היה מוחזק באחין ואמר אין לי אחין או שאמ' על מי שהוא מוחזק שהוא אחיו אינו אחי כתב ה"ר זרחיה הלוי שהוא נאמן להתירה והרמ"בם כתב שאינו נאמן וכן דעת רב אלפס וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל לא היה מוחזק באחין ויצא קול שיש עדים במדינת הים שיודעים שיש

שיש לו אחין הרי זו חוששת ותמתין עד שיבואו העדים ויעידו אשה שאין לה בן ולא אחין לבעלה וחמותה במדינת הים ומת בעלה בכאן מותרת לינשא ולא חיישינן שמא ילדה חמותה זכר והיא זקוקה לו יצאה חמותה מכאן מעוברת חוששין שמא ילדה זכר:

קנח כשם שהאשה נאמנת לומר מת בעלה שתנשא כך נאמנת לומר מת בעלה שתתיבם והיבם נכנס לנחלה על פיה אבל אינה נאמנת לומר מת יבמה שתנשא לשוק ואין האיש נאמן לומר מת אחי ואיבם את אשתו לפיכך הלכה היא ובעלה ויבמה למ"ה ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי או מת יבמי ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת הלכה היא ובעלה לבד ובאה ואמרה ניתן לי יבם ומת בין שאומרת מת בעלה ואח"כ מת יבמה או יבמה ואח"כ מת בעלה נאמנת כהרמב"ם שעד אחד נאמן ביבמה להעיד שמת בעלה שתתיבם או שמת יבמה שתנשא לשוק ואפי' עבד ושפחה או גוי מסל"ת נאמן להעיד במיתת היבם כמו שנאמן במיתת הבעל ודין עדות זה לענין עדים המכחישין זה את זה במיתת היבם כדין עדים המכחישין זה את זה במיתת הבעל וכ"כ רב אלפס דעד אחד נאמן ביבמה בין להתירה ליבם בין להתירה לעלמא וא"א הרא"ש ז"ל כתב להתירה ליבם דוקא נאמן ובין אם אומר מת בעלך ובין אם אומר מת בנך ואח"כ בעלך אבל להתירה לעלמא לא מהימן בין אם אומר מת יבמך בין אם אומר מת בעלך ואח"כ בנך: חמש נשים שאינן נאמנות להעיד לאשה שמת בעלה כדפרישית לעיל אינם נאמנות ג"כ להעיד לה שמת יבמה: לפיכך נשי ב' אחים שבאות וכל אחת ואחת אומרת מת בעלי ואין להם בנים כל אחת אסורה מפני בעלה של חבירתה שהוא יבמה והיא זקוקה לו ואע"פ שאשתו נאמנת להעיד עליו שמת לגבי עצמה אין עדותה מועיל לזו שהיא יבמה ואם יש לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים את שיש לה עדים אסורה משום יבמה ושאין לה עדים מותרת שעל בעלה נאמנת ועל יבמה יש עדים יש לזו בנים ולזו אין בנים את שיש לה בנים מותרת ושאין לה בנים אסורה היו להם כאן שני יבמין ונתיבמו להן שהאשה נאמנת לומר מת בעלי שאתיבם ולענין יבום לא הוצרכו זו לעדות זו ומתו היבמין אסורות לינשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו דשמא עדיין הם חיים והרי הן זקוקות ליבום אע"פ שכבר נתייבמו בחזקת שמתו בעליהן נאמנות הן אצל עצמן אבל אי אפשר להתירה לזר אלא בעדות יבמתה שמעידה לה שמת יבמה ואין יבמות מעידות זו לזו שום צד היתר נתיבמו ונתגרשו הרי אלו מותרות לזר:

קנט

קנט

קנט אע״פ שהיבמה אסורה לזר קודם שתתיבם או תחלוץ אם קדשה זר תפסי בה קידושין וצריכה גט ואם קדשה במזיד קנסינן ליה לאסרה עליו אף אם ירצה היבם לחלוץ לה אלא יגרשנה ומותרת ליבם אם הוא ישראל וחפץ בה ואם הוא כהן אסורה לו וחולץ לה ומתירה ואם קדשה בשוגג שלא ידע שהיתה זקוקה ליבם אם ירצה היבם ליבם כופין את המקדש לגרש ואם לא ירצה ליבם חולץ לה ומותרת למקדש וצריך לקדשה פעם אחרת אחר שתחלוץ כתב הרמ״בם אם חזר המקדש וקדש אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה ממנו ומשמע מדבריו אפי׳ אם קדשה תחלה במזיד וא״א הר״אש ז״ל כתב כסברא הראשונה ואם נשאת לזר בין במזיד בין בשוגג בין שיש לו בנים ממנה בין שאין לו בנים ממנה תצא וכתב בעל העיטור אפי׳ מת היבם תצא ואפי׳ חזר ונשא׳ אחר שחלץ לה היבם תצא ודינה כדין האשה שהלך בעלה למדינת הים וניסת ואח״כ בא בעלה שתצא מזה ומזה וכל י״ג דרכי׳ בה וי״א אע״פ שדינה שתצא אין הולד ממזר וכ״כ הרמ״בם האשה שהלך בעלה ובנה למדינ׳ הים ואמרו לה מת בעל׳ ואח״כ מת בנך וניסת ואח״כ אמרו לה חלוף הדברי׳ תצא והולד כשר וכאשר כתבתי תחלה כן היא מסקנת א״א הר״אש ז״ל זנתה מותרת ליבם נתיבמה בטעות כגון ששמעה שמת בעלה ונתיבמה ואח״כ בא אם היתה נשואת אחיו אינה צריכה גט מהיבם ומותרת לחזור לבעלה ואם היתה ארוסה צריכה גט מהיבם שמא יאמרו תנאי היה

ב״ה וכ״כ הרי״ף שעל יבמה שהלכה והלכה ונתקדשה לאחר ואח״כ נודע שהיבם חסר מודעה והשיב שכופין היבם לחלוץ ותנשא לשני:

ולהתיר אינו רשאי לעשות מעשה לכתחלה :

קס היבמה שלשה חדשים נזונת משל בעלה מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעל ולא משל יבם בריתא בפרק החולץ (דף מא) ופרש"י שלשה חדשים הראשונים שאינה יכולה להנשא מחמת בעלה

היה לאחיו בקדושין ולא נתקיימו כדין נשאה זה וצריכה גט ולכך אסורה לחזור לבעלה את מיתת הבעל נזקקה אשתו לאחיו וזו היא שנקראת שומרת יבם ומחמת אותה הזיקה חשוב' בארוסתו ליאסר בקרובותיה אפי' מת קודם שייבם או יחלוץ ואפי' נפלה לפני שני אחין שאין ידוע איזה מהם ייבם אותה או יחלוץ אפי' הכי שניהם אסורים בקרובותיה לפיכך אם קידש אחד מהם אחות זקוקתו אסור לו לכנסה שהיא כאחות ארוסתו עד שייב' אחיו או יחלוץ לזקוקה ותפקע הזיקה ופי' ר"י דווקא בשקדש לאחות משום שבשעת נישואין הוו כנושא אחות זקוקתו אבל אם כנסה לחופ' א"צ להמתין מלבעול דכשע' שכנס אשתו גמורה היא ופקע' לה זיקה לגמרי ודווקא קדש לאחר שנזקקה לו שקדשה באיסור אבל אם קדשה קוד' לכן כיון שלא היתה אחות זקוקתו מעול' לא גזור רבנן מת אחיו שלא נשאר זקוקה אלא לו מוציא את ארוסתו בגט ואת היבמה בחליצ' מתה ארוסתו חוזרה היבמה להיתרה הראשון רצה חולץ רצה מייבם :

קס היבמה

ג' חדשים הראשונים נזונת משל בעלה מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמד' בדין ותבעתו ליבם או לחלוץ ונתרצה ליבם וארעו אונס שחלה או שהוצרך לברוח מחמת ממון או מחמת מרדין חייב במזונותיה וכתב א"א הר"אש ז"ל דווקא ברח יש לה מזונות אבל לא ברח אפי' אירע הדב' שנתאח' זמן מועט מליב' לא תקנו לה מזונות דלא שכיח שיתאחר מלייבם כיון דאית' קמן ונתרצה ואין לה מזונות אם לא שתבא בפני ב"ד ותתבע ממנו שייבם או שיתן לה מזונות : ואפי' אם ברח לא חייב' אלא כשנתרצ' ליבם דכיון דסופו ליב' קרי היא כאשתו

כאשתו וחייב במזונותי' אבל לא נתרצ' ליבם אלא לחלוץ ואירעו אונס שהוצרך לברוח לא מסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם ע"כ והרמ"בם אינו מחלק בין ליבם או לחלוץ ומחייב אפי' בלא נתרצ' ע"כ תבעתו לדין ליבם או לחלוץ וברח או חלה או שהיבם במדינה אחרת הרי זו נזונת משל יבם כלא שבוע' הניחה מעוברת ה"ז נזונ' עד שתלד ילד' ולד של קיימ' הרי זו נזונ' כל ימי אלמנות' כשאר כל הנשי' ע"כ נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונו' עד שיגדיל מעשה ידיה שלה לעולם אפי' היא נזונת: נפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מוכרת ונותנת וקיים שאין ליבם בהם כלום עד שיכנוס ואפי' עשה כה מאמר בר"א בנכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל לא תמכו' שיש ליבם זכות בהם ואם מתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל, וכ"מ בחזקת יורשי האשה, ובנכסי צאן ברזל איכא פלוגתא דרבוותא לרש"י יחלקו בהן יורשי הבעל ויורשי האשה וכ"כ הרמ"בם ולר"ת כולם בחזק' יורשי הבעל כמו הכתובה ולזה הסכי' א"א הר"אש ז"ל, וכי היכא דאיכ' פלוגתא בנכסי צאן ברזל לאחר מיתה ה"נ איכא פלוגת' בחייה וכפירו' לרש"י חולקים בהם היא והיבם ולר"ת הוא נוטל הכל נפלו לה נכסים בעודה תחת בעלה ומת ונפלה לפני יבם אצ"ל שלא תמכור בנכסי צאן ברזל שהרי היבם אוכל כל פירותיה אלא אפילו נכסי מלוג נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק ליבם בפירותיהן שחציים שלו והחצי שלה ואם מתה יחלקו בהם יורשיה ויורשי הבעל וכתובה ונכסי צאן ברזל הם בחזקת יורשי הבעל והרמ"בם כתב שאפי' נכסים שנפלו לה תחת הבעל ומת

ומת אין ליבם בהם פירות ואפי׳ בנכסי צאן ברזל ולא נהירא :

קסא מי שהיו לו נשים רבות ומת ולו אח ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת כולן ואין היבם יכול ליבם אלא אחת מהן ולא חולץ אלא אחת מהן היו בהן כשרות לכהונה ופסולות כמו גרושה או חללה בא ליבם מיבם לאיזו שירצה בא לחלוץ חולץ לפסולה ולא לכשרה כדי שלא לפוסלה לכהונה בחליצה היו לו אחין רבים ונפלו נשותיו לפניהם אחד מיבם או חולץ לאחת מהיבמות והותרו שאר הצרות ומצוה על הגדול שבהן ליבם או לחלוץ לא רצה חוזרים על כל האחין זה אחר זה דרך גדולתן לא רצו חוזרים אצל גדול ואומרים לו עליך המצוה או חלוץ או יבם וכופין אותו לחלוץ אבל אין כופין אותו ליבם אם הגדול המתינו עד שיגדל הקטן או שהיה אחיו חרש ואם המתינו עד שיבריא אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך המצוה או חלוץ או יבם וכן אם היה גדול במדינה אחרת אין הקטן ממנו בשנים שהוא כאן יכול לומר על אחי הגדול המצוה המתינו לו עד שיבא אלא אומרים לו זה שבכאן חלוץ או יבם: לא רצה הגדול ליבם אלא לחלוץ והקטן ממנו רוצה ליבם ביאת הקטן עדיפא אבל אם שניהם אין רוצים ליבם אלא לחלוץ חליצת הגדול עדיפא מהקטן אע״פ שמצוה בגדול ליבם קדם הקטן ויבם זכה היו לו אחים רבים ומתו ונפלו נשותיהם לפניו אם אפשר לו ליבם את כולם מיבם ואם לאו חולץ למי שירצה מהן ומיבם למי שירצה מהן אפילו מכל בית ובית:

קסב הכונס את יבמתו נאסרו צרותיה עליו ועל שאר האחין ואם בא הוא או א׳ משאר האחין על הצרה אין עובריך אלא בעשה לפיכך תפסי בה קדושין ואין הולד ממנו ממזר החולץ ליבמתו נאסרה החלוצה היא וצרותיה עליו ועל שאר האחין ואינה אלא בעשה לפיכך תפסי בהו קדושין ואין הולד ממזר וכשם שהחולץ אסור בחלוצתו כך אסור בכל קרובותיה כגון באמה ובבתה והיא אסורה בבנו ובאביו ואפי׳ באיסור שניות כגון אם אמה ובת בן בנו כמו בגרושתו לפיכך מותר באחותה ושאר האחין מותרין בכל קרובות החלוצה החולץ מותר באחות צרת החלוצה ובשאר קרובותיה ואסור בצרת אחות החלוצה ופרש״י אפי׳ אם נשואה לאיש נכרי ור״י פי׳ אם היא נשואה לאיש נכרי מותר ואינה אסורה לו אא״כ נשואה לאחין וכן היא מסקנת א״א ז״ל:

קסג המיבם זוכה בנכסי המת ועומד במקומו ליטול חלקו בנכסי אביהם הרוקא במוחזק כגון שמת אביהם ואח״כ מת אחיו קודם שחלקו אז נוטל חלק אחיו בנכסי אביהם אבל לא בראוי כגון אם מת אחיו ואח״כ אביהם לא יטול חלק אחיו ואפי׳ במוחזק לא יטול אלא בגוף הנכסים אבל אם ישביחו הנכסים אינו נוטל חלק אחיו באותו שבח

שבח אפי׳ אם שבחו אחר יבום קודם חלוקה חולקין הוא כא׳ משאר האחין לנחלה ואם האב קיים הוא יורש הכל ואם מת יחלקו האחין ביניה׳ יבם היבם לסוף ב׳ חדשים למיתת אחיו וילדה לסוף ט׳ חדשי׳ ספק אם הוא בן ט׳ חדשים לראשון או בן ז׳ לשני ותובע הספק נכסי המת שאו׳ שהוא בנו והיבם אומ׳ אני יורשו כי אתה בני אם אבי המת קיים אז יחלקו היבם והספק ביניה׳ אפי׳ א׳ מהם מוחזק אין שומעין לו לחזקתו אלא חולקין ואם מת הסבא אז יטול היבם הכל ואם הסבא קיים דהוי דינא דיחלוקו הספק והיבם ומת הספק קודם חלוקה יחלקו הסבא והיב׳ ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי המת הוא אומר אני בן המת ואטול הכל והם אומרים אחינו אתה ואין לך חלק אלא כאחד ממנו החלק שהם מודים לו יטול הכל והשאר יחלקו ביניה׳ ויטול הוא החצי והן כולם החצי ספק ובני יבם שבאו לחלו׳ בנכסי יבם לאחר שחלק היבם בנכסי המת ואומר הספק ממ״נ אם אחיכ׳ אני תנו לי חלק עמכ׳ ומה שלקחתי בנכסי המת עם אביכם אחזיר ונחלוק הכל ואם אינני אחיכם תחזרו לי נכסי אבי שלקח אביכ׳ מנכסי המת בזה מחלוקת בין הפוסקי׳ י״א שהדין עמו וי״א שהדין עם בני היבם. וכתב א״א ז״ל כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינ׳ מבני יבם ספק ויבם שבאו לחלו׳ בנכסי סבא ואו׳ הספק אני בן המת ויש לי ליטול החצי אין שומעין לו ספק ובני יבם שבאו לחלו׳ בנכסי הסבא והספ׳ אני בן המת ויש לי ליטול החצי והם אומרי׳ לא כי אלא אתה אחינו ואין לך אלא השליש כא׳ ממנו בחצי שהוא מודה להם יטלו הם והשליש שהם מודים לו יטול הוא והשתות הנשאר שהם חולקים עליו יחלקו ביניהם ויטול הוא חציו והם חציו סבא ויבם בנכסי ספק או ספק וסבא בנכסי יבם חולקים:

קסד היבמה לא תחלוץ ולא תתיב׳ עד שיהיו צ׳ יום ממית׳ הבעל חוץ מיום המית׳ ויום היבום ויום החליצ׳ חלצ׳ או נתיבמ׳ תוך ג׳ חדשים ולא נמצאת מעוברת הרי זו פטורה ואינה צריכ׳ כלום אבל לא תנשא לאחר אע״פ שחלצה עד שיהיו לה ג׳ חדשים ומיהו כשישלימו לה ג׳ חדשים למיתת הבעל תנשא אע״פ שאין לה ג׳ חדשים אחר החליצ׳ אבל אם מת היבם תוך ג׳ חדשים או אפילו אחר הג׳ צריכה להמתין ג׳ חדשים אחרי מיתתו. חלצה ונמצאת מעוברת וילדה אם הולד של קיימא אין החליצה

החליצה כלום ומותרת לכהונ' ומותר בקרובותיה ואם הפילה או ילדה ולא חיה ל' יום צריכה חליצה אחרת שחליצת מעוברת לא שמה חליצה וכת' הרמ"בם וחולץ לה או הוא או א' משאר האחין וא"א הר"אש ז"ל כתב שלא יחלוץ לה הוא אע"ג דחליצ' קמייתא לאו כלום היא מ"מ הורע זיקתו והרי הוא כאילו נתן גט ולא מצי חליץ חליצ' בש"ע כ וכן ביא' מעובר' לא שמה ביא' לפיכ' הכונס או חולץ ליבמתו תוך ג' חדשים ולה צרה לא תנשא עד שתלד זו דשמא תפיל ולא היתה הביאה והחליצ' כלום והולד אינו פוטר עד שיצ' לאויר העולם היבמ' לא תתיבם בעת נדות' אבל חולצת היא ואם עבר ויבם ובא עליה בעת נדותה קנאה הכונס יבמתו ונמצא מעוברת מפרישין אותה ממנו ואם הפילה יחזור ויקיים ג ואם ילדה ולא שהה הולד ל' יום הרי זו ספק וצריכה גט וחליצה והר"מה כת' כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו ואם שהה ל' יום ה"ז של קיימ' ויוציא ואינ' צריכ' כלום ואם יש לספקו בראשון כגון שכנסה לסוף ב' חדשי' וילדה לסוף ז' ספק אם הוא בן ט' לא' או בן ז' לשני יוציא בגט והולד כשר ואם בא עליה אח"כ וילדה הוי ספק ממזר יבמה שילד' אחר מיתת הבעל ומת הולד בתוך ל' יום או ביום ל' חולצת ולא מתייבמ' ואם עמדה ונתקדש' לשוק אם לישראל נתקדשה חולצת ואם לכהן נתקדש' שתיאסר עליו אם תחלוץ לא תחלוץ ואם נתייבמה כ' הרמ"ה כיון דספקא הוא אין מוציאין אות' ממנו ולא נהיר' דהא טעם דשרינן לה לכהן מספק משו' דסמכינן אדרבנן דאמרי אע"פ שלא שהה הוי בר קיימ' והיא מותרת לשוק וא"כ אדרבא מהאי טעמא נמי תצא מיבם דלרבנן הוי בר קיימא והוא אשת אחיו שלא במקום מצוה:

קסה

רב אלפס פסק שמצות יבום קודמת למצות חליצה וכ"כ הרמ"בם ורש"י כתב שמצות חליצה קודמת ומ"מ אם שניהם לפנינו ורוצין ליבם שומעין להם ולא חיישינן שמא אינם מכונים לשם מצוה אבל אם אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים הנכרים אם יכולין להטעותו

וא"א ז"ל כת' שלא יחלוץ לה הוא וכו'. ז"ל בר"פ החולץ אהא דאמ' ר"ל צריכה חליצה מן האחין ולאו דוקא דה"ה נמי מהי חלין לה דחליצ' קמייתא לאו כלום הוא ולא פקעה זיקתו וא"כ אמין של מת קאמר א"כ אע"ג דחליצה קמייתא לאו שמה חליצה מ"מ הורעה זיקתו והוי כאלו נתן גט ולא מהני תו חלין חליצה כשרה עכ"ל ומשמע לרבי דלשון אחרון עיקר וכ"כ ר"י בשם הרמ"ה וגם עוד שאם כנס אין מוציאין מידו וכל זה מיירי היכא לאויר העולם קיים דאם לא יצא לאויר העולם קיים או חולצת או מתיבמת ג וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה הם פלוגתא דר"י ור"ל והא איפסיקא בגמרא הלכתא כר"ל דלאו שמה ביאה: ומ"ש לפיכך הכונס או חולץ ליבמתו תוך ג' חדשים ולה צרה לא תנשא עד שתלד זו דשמא תפיל ולא היתה ביאה והחליצה כלום והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם ברייתא שם. היבמה לא תתייבם בעת נדותה אבל חולצת היא ואם עבר ויבם ובא עליה בעת נדותה קנאה ז"ל הרא"ש בריש יבמות יש שואלים אשה שהיתה נדה כשמת בעלה תאסר להתיבם אפי' טבלה כמו אחות אשה שאינה מתיבמת אע"פ שמתה אשתו תשוב' לדבריהם דלא שייך למילף מאחות אשה דלא דמיא לערוה שאסורה ליה משום קורבה ומותרות לשאר העולם אבל נדה אסורה לכל ואע"ג דלאו בת יבום היא חליצתה חליצה בעת נדה ולא דמי לחליצת מעוברת דלאו שמה חליצה לר"ל משום דאינה עולה לייבום דהאי נדה הויא עומדת לטבול ולטהר כדרך כל הנשים אבל מעוברת שמא תלד ועוד דאפ' אם בא עליה בעת נדתה קנאה כדמוכח בפסחים פ' אלו דברים הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת מפרישין אותה ממנו ואם הפילה יחזור ויקיים כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א וכתב ה"ה מ"ש רבינו מפרישין אותה פשוט הוא שהרי ספק אשת אח שלא במקום מצוה היא ומ"ש אם הפילה הוא כשילדה ולד שלא נגמרו סימניו ולא כלו לו חדשיו שהוא קרוי נפל כנז' למעלה פדעתו ז"ל וכת' ר"י יקיים ויחזור ויבעול דביאה ראשונה שהיתה מעוברת לא שמה ביאה וכ' הרמ"ה ואם רוצה לחלוץ לה אינו די לה בחליצה אלא צריכה נמי גט כדי שלא יאמרו יבמ' כנוסה יוצאה בחליצה ומ"מ תבי' ואם ילדה ולא שהה הולד ל' יום ה"ז ספק וצריכה גט וחליצה ז"ל הרמב"ם ואם ילדה אפי' מת ביום שנולד ה"ז מוציאה בגט וחולץ לה ואח"כ תהיה מותרת לאחרי' וכ' ה"ה מ"ש ואם ילדה הוא בשלא נודע בבירור שכלו לו חדשיו אלא שנגמרו סימניו ולפיכך אינה צריכה חליצ' בסברת שכבר נתבאר למעלה שולד כזה פוטר מן התורה ואינו פוטר מדבריהם ולפי שאינו פוטר מדבריהם צריכה חליצה לזיקתו שאין ביאה המעוברת ביאה לפטור מן הייבום כנז' למעלה וסבור ג"כ רבינו שא"כ צריכה גט לביאתו דרמיא לכנוסה וכן דעת קצת המפרשים וכ"כ שהסכים הר"א ז"ל עכ"ל. ומ"ש רבי' בשם הרמ"ה כיון דספק הוא אין מוציאין אותו ממנו: ואם שהה ל' יום ה"ז של קיימא ויוציא ואינה צריכה כלום זה פשוט דכיון שהוא ערוה עליו אינה צריכ' לא גט ולא חליצה. וכ"כ ה"ה בפ"א דה"ה אם נודע בבירור שכלו לו חדשיו יוציא ואינה צריכה כלו' (וע"ל סי' קנ"ו): ומ"ש ואם יש לספקו בראשון כגון שכנסה לסוף ב' חדשים וכו' יוציא בגט והולד כשר גם זה פשוט דמספקא צריכה גט והולד כשר ממה נפשך והכי איתא במתני' פ' החולץ (דף לה): ומ"ש ואם בא עליה אח"כ וילדה הוי ספק ממזר כלומ' הבנים שהוליד ממנה הוי ספק ממזרים דהוה ליה ספק אשת אח והכי איתא בברייתא בפ' הנז' יבמה שילדה אחר מית' הבעל ומת הולד בתוך ל' יום או ביום ל' חולצת ולא מתיבמת ואם עמדה ונתקדשה לשוק אם לישרא' נתקדשה חולצ' ואם לכהן נתקדשה שתיאסר עליו אם תחלוץ לא תחלוץ בפ' החולץ (דלו) ובפ' ר"א דמילה אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת ורב שרביא אמר אחת זו ואחת זו חולצת וכ' הרי"ף בפ' החולץ וק"ל כרבינא דכיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמרי אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא גבי אשת כהן דלא איפשר דאי חלין לה מיתסרא על בעלה עבדינן כרבנן ולא מצריכינן לה חליצ' ולגבי ישראל דלית בה פסידא עבדינן כרשב"ג הילכך חלין לה ומעיילא לה לגבי גברא ואי כשנתקדשה מותבינן לה תותי גברא ב"ש אם נשאת דלא מפקינן לה מתותי גברא וכן דאמרי' התם לענין שומרת יבם שנשאת בלא חליצה לא פייך בה א מילתא דהתם ודאי בעיא חליצה אבל הכא כיון שמת תוך ל' יום ספיקא הוי ומספיקא לא מפקי' איתתא מתותי גברא וכ"כ הם הרא"ש ז"ל: * כ"ה וכן פי' הרמב"ם בפ"א ... ולעוד הא דקאמר גבי אשת כהן דאי חלצה מיתסרא על בעלה עבדי' כרבנן ולא מצריכי' ליה חליצה ואע"ג דהשתא נשארת תחת בעלה בספק יבמה לשוק דאורייתא ואם היתה חולצת ונשארת תחת בעלה היתה עומדת בספק חלוצה דרבנן מ"מ הא עדיפא טפי דאי חלצה אמרי קמו רבנן בולד דנפל הוא ולהכי הצריכוה חליצ' ואתו למשרי חלוצה לכהן אבל כי לא מצריכת לה חליצה אמרי קמו רבנן בולד דולד מעליא הוי ולהכי לא אצרכוה רבנן חליצה ולא אתו למשרי יבמה לשוק עכ"ל: ואם נתיבמה כ' הרמ"ה כיון דספיקא הוא אין מוציאין אותה ממנו ולא נהירא דהא טעם דשרי' לה לכהן מספק משום דסמכינן אדרבנן וכו' וא"כ אדרבא מהאי טעמא נמי תצא מיבם וכו' דברי רבי' ברורים בטעמם שכבר נתבאר בסמוך דטעמא דשרינן לה לכהן מספק משום דסמכי' אדרבנן כו' ולהרמ"ה נ"ל שהוא סובר דלא הוי טעמא משום הכי דהיינו דק"ל דהלכה כרשב"ג לא חייש לרבנן אלא טעמא הוי משום דלא מפקי' לה מיניה מספיקא ולטעמיה אזיל שכתב גבי הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה ולא שהה ל' יום כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו ומיהו יש לתמוה עליו דכיון דספיקא דאורייתא ה"ל למיזל הכא והכא לחומרא (נ"ל ע):

*כ"ה צריך להעביר הקולמוס על זה וצ"ל [illegible] ספיקא דרבנן היא כמו שכתב הרמב"ם בסוף פ' שני:

קסה רב אלפס פסק שמצות יבום קודמת למצות חליצה בפרק החולץ (דלט) גרסי' תנן התם מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב אין כופין כי אתו לקמיה דרב ס"ל אי בעית חלוץ אי בעית יבם בדידך תליא רחמנא אם לא יחפוץ הא אם חפץ אי בעי חלוץ אי בעי יבם ואפרש יהודה סבר אין כופין ואמרינן תו התם (שם) אבא דתנן בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה מצות יבום קודמת עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת אמר רמי בר חמא חזרו לומר מצות יבום קודמת א"ל רב נחמן בר יצחק אכשור דרי מעיקרא סברי לה כאבא שאול ולבסוף סברי לה כרבנן דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכ"א יבמה יבא עליה מ"מ ופסק הרי"ף הלכ' כחכמים וכ"פ הרמב"ם בפ"א ורש"י כתב אהא דא"ר אין כופין אי ניחא לתרווייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דקימא לן למצוה מכווני ופגע בה משום אשת אח אלא אי בעי מיבם ומיהו היכא דאיכא כבי יבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים הניכרין אי מיכוא להטעויי ולומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כפינן ליה וחלין דא"ר ששת מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלא שתתן לדברים דאמרי' במדיר מעשה בכידון בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה שתאמר לאחיך הייתי רוצה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן הלכתא בפ' אע"פ אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומכל הלין טעמי כפינן ליה דחלין ושקלא כתובה וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרווייהו ניחא להו וכתבו התו' והרא"ש דאין דבריו נראין במה שפי' דבשאר אמתלא כופין דלא דמי למוכה שחין ובורסי דאפי' מת בעלה כופין להוציא ועוד דבפרק מצות חליצה מייתי כמה מעשים שהיתה נותנת אמתלאות לדבריה והיו טורחים הרבה כדי להטעותו וטורח זה למה יכופהו לחלוץ הלכך נראה דבשאר אמתלאות מטעין ואין כופין ומה שהביא ראיה מאגרת מרד זו אינה ראיה דא"כ אפי' בלא אמתלא נמי והתם היינו טעמא משום דסבר דמצות חליצה קודמת בדמפיק התם. ור"ת מפ' דקאי ארישא בראשונה שהיו מתכוונים וגרסינן הכי מצות יבום קודמת למצות חליצה אמר רב אין כופין כלומר אע"פ דמצות יבום קודמת אין כופין אותו לקיים מצוה וכי אתאן לקמיה דרב באותם שהיו מתכוונים לשם מצוה איירי ורב יהודה נמי דאתקין אי בעית לייבומי משמע איירי באותם שהיו באים לפניו לחלוץ והיה אומר להם אי בעית לייבומי שאם היו מיבמים הא ודאי מתכוונים לשם מצוה כיון דמעיקרא באו לחלוץ אבל אחריני אין מניחין אותו ליבם אלא אדרבא כופין אותו לחלוץ דהלכתא כמתני' דפ"ק דבכורות דעכשיו מצות חליצה קודמת דק"ל כאבא שאול ולעיל נמי ברים מכילתין סתם דמתני' כאבא שאול ודלא כרמי בר חמא דאמר חזרו לומר מצות יבום קודמת ובפרק מצות חליצה תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה כאבא שאול וסתמא דתלמודא כאבא שאול בפ' אע"פ וכולה שמעתין דלעיל דמשמע דביאה עדיפא במתכוין לשם מצוה איירי ור"ת פסק כאן דמצות יבום קודמת ולקמן בפ' מצות חליצה חזר בו עכ"ל: ודע שבפ' אע"פ כתבו התו' דנראה לר"י דבכל ענין אין כופין ואפי' לפי' ר"ת דמפרש דא"ר אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין ליבם אע"פ שמצות יבום קודמת וה"מ דבזמן הזה היכא שמתכוונים לשם מצוה כגון שבאים לחלוץ דאותם ודאי אין מתכוונים לשם נוי וכו' אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונים למצוה כופין במילי ומרחיקין אותם מן היבום כמו שפירשתי ביבמות וגם לפירושו אם תבע ליבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מפצי' ליה אם אינה חפצה אבל אם אינו רוצה לא ליבם ולא לחלוץ נראה דכופין עכ"ל וכתבו לפרש דברי ר"ת כן משום דא"כ יקשה ג"כ על ר"ת מה שהקשו לרש"י מהנהו עובדי דפ' מצות חליצה ומפני כך נ"ל דמאי דמשמע מדברי רבינו כאן ולקמן בסימן זה דלר"ת כופין כשאינו מכוין לשם מצוה כפית מילי היא א: ומ"ש

(ג) אבל בהגה' מרדכי דגטין דף תרי"ח ע"ל פת: דאם חלצה בשהיא מעוברת הוי החליצה פסולה וצריך לחזור על כל האחין וע"ש מהאתי כת' בהגה' אלפסי ריש החולץ חליצת מעוברת פסול' מיהו פוסלת מן הכהונה כשאר חליצה פסולה וכן הוא במסכת ריש פ' החולץ:

(ג) בנ"י פ' החולץ דף תי"ד ע"ב דוקא שכנס' קודם שהוכר עוברה אבל אם הוכר עוברה וכונס' תופס' אותה אף לאחר שהפילה וכן הוא בהגהה' אלפסי שם:

(ד) וכת' נ"י פ' החולץ דף תי"ל ע"ב ודוקא שהוא ספק בן ז' או ודאי בן ח' שנגמרו צפרניו ושערו אבל בן ח' שלא נגמרו צפורניו ושערותיו צריך חליצה אע"פ שנשאת לכהן וכתב בתשו' מהרי"ק אינן הא דאם נשא' לישראל חולצת היינו דוק' כשהיבם כאן אבל אם אין היבם כאן אינה צריכ' לצאת מתחת בעלה וע"ש:

קסה (א) ולא נתשו' ר"ל כהן זכתב דבמקו' שכופין לחליצה כופין בשוטי' וכה שכתבו בה' התו' דאם אינה רוצה לכנוס או לפטור כופין אותו כן פסק ג"כ בנ"י פר' החולץ דף תי"ח ע"א וכן הוא בתשו' ת"ה סי' רך איהו כתב דדוקא בנא' מחמ' טענה הא לא"ה אין כופין וע"ש:

להטעותו שיאמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מנה מטעי ליה ואי לא כייפי ליה וחליץ בכל אמתלא שתתן לדבריה ור"ת כתב דמצות חליצה קודמת ואפי' אם שניהם רוצי' ליבם אין שומעין להן אא"כ ידוע שמכוונים לשם מצוה כגון שבא לב"ד לחלוץ ואמרו לו אי צבי' ליבמי יבם ואז ודאי אי מייבמי' מכוונין לשם מצוה כיון שבא לחלוץ מתחלה וכיוצ' בזה אם רוצה לייב' וידוע שמכוין לשם מצו' והיא ממאנת אם יש לה טענה שהית' מועלת לה אפי' כנגד בעלה כגון שהוא מאותן שכופין אותו להוציא כופין אותו נמי לחלו' ואם לאו אם יכולין להטעותו שיחלוץ לה הרי טוב ואם אין יכולי' להטעותו אין כופין לחלוץ וכן הי' מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל וכת' עוד בתשו' על יבמה שנפלה לפני יבם נער ולא רצתה להתייב' בטענה שאמר' שהוא נער ובער ואין לו במה לפרנס' והוא לא רצה לחלוץ עד שיתנו לו דבר קצוב וכת' שאם יכולים להטעותו שיחלוץ מטעין ליה ואם לאו כופין אותו לחלוץ בחנם ובספר המצו' כתב שאם יש לו אשה אחרת שכופין אותו ומנדין אותו עד שיחלוץ מתוך שפסק רב אלפס שמצו' יבום קוד' משמע שיבמה שאינה רוצה להתייבם שדינה כדין מורדת וכ"כ הרמב"ם יבמה הראויה להתייבם ולא רצת' להתייבם דינה כדין מורד' על בעלה וכופין אותו לחלוץ' ותצא בלא כתובה היה אחיו נשים רבות כל מי שתובע היבם ליבם ולא רצתה היא המורדת וחולצ' לה ותצא בלא כתובה ושאר צרותיה שלא נתבעו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות היו היבמים רבים ותבע אותה הגדול ליבם והיא אינה רוצה בו ורוצה באחיו אין שומעין לה שמצוה בגדול ליבם אמר הגדול איני רוצה לא ליבם ולא לחלוץ הרי אחי לפניך ותבע אותה א' מן האחין ליבו' והיא אומר' איני רוצה בו ורצתה באחר והוא רוצה בה

קודמת אין לה דין מורדת אלא כופין אותו לחלוץ [illegible] מאותן שכופין וכו' פסו' הוא וכ' הרא"ש בפ' אע"פ הא דכתב רב אלפס דליתא [illegible] אחרונה הילכך ליתא כמי לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם [illegible] כתבתי בפ' החולץ בשם ר"ת דהלכה כמשנה אחרונה ואיתא כמי להא דשמואל [illegible] דבר עכ"ל: וז"ל הרי"בש אם היבם תובע אותה בבית דין והיא אינה רוצה כותבין עליה אגרת מרד דהא קי"ל דמצות יבום קודמת כפסק הרי"ף והרמב"ם וכל האחרונים כמו שהוכיחו זה בראיות ברורות עכ"ל וכ"כ עוד בתשובה אחרת וכתב עוד שם דבין שאומרת בעינא ליה ומבעיא ליה בין שאומרת מאיס עלי כותבין עליה אגרת מרד וכ' עוד דאפילו שמואל דאמר אין כותבין לאו בדאמרה בעינא ליה ומבעיא ליה כלו' שאינה רוצה לא ביבום ולא בחליצה דא"כ אמאי אין כותבין ותבעי ליה אי בעי למיכס אחרונה דאף ע"ג דמצות הייבום קודמת מיהו גם ביבום יש מצוה שהרי אמרו קודמת למצות יבום וכיון שהוא רוצה בייבום יש בו מצוה והיא אינה רוצה לא בייבום ולא בחליצה כותבין ושם האריך וכתב בדין יבמה המורדת מה שפסקו בספרי הרי"ף והרמב"ם כ' ח"ל הר"ר ובתשו' על יבמה שאינה רוצה לחלוץ ולא להתייבם הרי זו כדין המורדת שמכריזין עליה ד' שבתות ואח"כ אם לא רצתה להתייבם הפסיד כתובתה אלא שמסיתין אותה י"ב חדש דגמי בעיא למסר תסדר ולאחר זמן זה אע"פ שהפסידה כתובתה בראיה הדברים שכופין אותו בנדוי וגם בכפיות אחרות עד שתתרצה לחלוץ או להתייבם לפי שהיבם מעוכב ליקח אשה מחמתה כדאמרי בפר' אע"פ כמה דאגיד ביה לא יהבו ליה אחריתי וכך נראה דברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל וכתוב בת"ה סימן ר"כ דאפי' נשוי כמו אית ליה האי טענה דכל כמה דאגידא ביה אפילו איתתא דידיה מרגלא ביה קטטה ודילמא אימרת ביה מי שפירך אשה וקודם שכנסה כדלו יבמה בהנסות מרדכי לכתובות: יבמה שנדרה שלא תתייבם בחיי בעלה שיש סוברים שלא כיוונה לאסור עצמה על היבם או שנדרה הנאה מן העולם בחיי בעלה כופין אותו לחליץ ונותן לה כתובה נדרה שלא תתייבם אחר מיתת הבעל וכן כך היה הגירסא הנכון כדברי רבי' ובקצת ספרים יש חסרון בספר וריב"ש אלו משנה סוף פרק ב"ש (דקי"ח) שנודרה הנאה [illegible] בחיי בעל כופין שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם נתכוונה לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ופרש"י בחיי בעלה ולא נתכוונה לפטור עצמה מימנו לאחר מיתת בעלה אלא שהיה לפס כעס זה ע"ז וכתב הרב המגיד בפרק ב' פירוש לפירושו שהיה כעס חושבין שמא נתכוונה לכך ואין כופין אותו לחלוץ שמא שהכינו במשנה ואם נתכוונה לכך אינו ר"ל כשידוע בבירור שלכך נתכוונה אבל כל שיש לומר שלכך נתכוונה וריסא דקתני כופין אותו משום דאמרינן דלא מסקא אדעתה דמיית בעל וכדאיתא בגמרא עד כאן: ושזה שכתב רבינו או שנדרה הנאה מן העולם (דקי"ב) איבעיא להו נטולה אני מן היהודים ליבם מהו מי מסקא אדעתא דמיית בעלה ונפלה קמי יבם או לא רב אמר יבם אינו כבעל ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל ומסקנא דגמ' כרב ופי' רש"י ליבם מהו מי אסיר ליבם מפני נדר זה שנדרה בחיי בעל ומדברי הרי"ף נראה שהוא מפרש דלא משום אסור נדר קאמר אלא לענין אי הויא כנודרת שלא מיבמה בחיי בעלה שכופין אותו לחלוץ לה שהרי יבם אינו כבעל וכופין אותו לחלוץ וכ"מ דלא הויא מורד' וטעמ' דנדרה בחיי בעל לאחר מיתת בעלה הויא מורדת וס"מ דליתא לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ע"כ וכן כ' מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק ב' ביבמות שהיא מיבמה בחיי בעל או שנדרה שהיא מכל היהודים כופין אותו שיחלוץ לה ותטול כתובתה ואם נדרה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם לא רצה הרי זה מורד וכן אם נתכוונה בנדרה אפי' בחיי בעלה כדי שלא ייבם אותה אין כופין אותו לחלוץ אלא א"כ מרדה ותצא בלא כתובה ע"כ: כתב הר"ש בן הר"ש בר נמא בתשו' מה שאמרו בנודרת שהיא מיבמה מבקשין ממנו וכופין אינו אלא כשהנדר קיים אבל אם מצאה פתח לנדרה מתייבמת ולא אמרינן בהכי דליבמה שלא דאמי קורא בה יבמה יבא עליו בשעת מיתה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים והביא ראיה לדבריו וה"ה אם היה בעל מום

וכתב עוד שם ביבם שהיה נכפה בחיי אחיו בשעת נפילה ונתרפא הויא מיבם ~ וטוען שנתרפא עליו להביא ראיה וכיון דנכפה אמומין שבסתר וא"א להביא ראיה הרי הוא בחזקת בעל מום ואין חוששין אותה ~ כתב הרש"בא שאלת העוש' מאמר ביבמתו וחזרה וקבלה מאמר מאחיו ואסרה עצמה על היבם או שרקקה וקי"ל דנאסרה איבמה מי דיינינן לה כמורדת כמי שנדרה שנאה מיבמה אחר מיתת בעלה ~ תשו' כל כה"ג לא מצינו שכותבים עליה אגרת מרד אלא כדי שתחזור בה ותתיבם לו אבל או שנאסרה על האחים לעול' אם כותבין עליה וסה א"א לה להתייבם לו מעתה ותדע שאין לך גורמת לאסור על בעל יותר מן המזנה ואפ"ה אין דכין אות כמורדת שהרי לא הפסיד' בלאותיה ועוד דהכא דנודר' שאמרה באמת כי כר יפלגד אמנו' למורדת ואין שכל מודי' לו הרר"א תלמידו חלוק עליו ואמר דכופין ומבקשין שאמרו שם בהלכ' כ"ה בפלוגתא דרב ושמואל לא סייך במורדת כלל דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל אלא לא שמענו ממנו אלא לאחר מיתת בעלה אין כופין לחלוץ כפשטא דמתניתין ועוד הרש"י פירש אות שמועה בע"א והוא הנכון לפי דעתי וכל הכן כשרקקה דהא אפילו לא נתכוונה אסורה עליו ואם את מפסיד' בתובת' לקת' מדת הדין וכך ע"כ וכת' ה' המגיד מ"ש רבינו או שנדרה שנאה מכל היהודים הוא ממה שאמרה נטולה אני מן היהודים מאי וכו' ויש לזה פירוש אחר ולזה הסכים הרמב"ן ז"ל וכן עיקר: ומ"ש אח"כ מרדה ותצא בלא כתובה הוא לפי דעתו שנתבאר למעלה שהיבמה מורדת כופין יבמה לחלוץ לה ומפסדת כתובתה ומה שאמרו כאן ומבקשין הוא כשאינה רוצה להפסיד כתובה אבל בהפסד כתוב' כופין על החליצ' וכב' בתכת' למעלה שאין לסמוך על דברי רבינו בזה והרא"ד ז"ל נראה שמודה לו בדין המורדת בין ביבם בין בבעל אבל כתמ"מ זו כדין המורדת ח"ל א"א אין הדעת מודה בזה שאמרו או כופין לו' מבקשין לחלוץ כרת שאינה מורדת שהמורדת אין חוששין להתיר' אלא לאחר כמה ימים אבל כאן כופין מיד או מבקשים מיד לפי שאין מורד' לכתחילה ע"כ ולא נתבררו לי דבריו שהרי לפי שטה זו נ"כ יש מורד שכופין לאלתר וזה כאומרת מאיס עלי כמוזכר פרק י"ד מהל' אישות וזו הנודרת מיבמה אין לך אומרת מאיס עלי גדול מזה ותכל מקום עיקר הדין שאין לא זכפיה לא לאלתר לא לאחר זמן מה שנים שלא כדעתם ז"ל עכ"ל ומ"ש רבינו בשם הרמב"ד כבר נתבאר בסמוך וכ"כ הרמב"ם בשמו [illegible] פרק ב"ש [illegible] וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל דאפי' למאן דאית ליה מצות יבום קודמת אין לה דין מורדת שמפסיד כתובה איפה שכתב כן רבינו ממה שכת' [illegible] סוף פרק ב"ש בשם ה"ר אפרים ז"ל אע"פ שאין זה מבואר בדבריו: כתב [illegible] בתשו' בשם אלפס ורמ"ז על ש"מ שהיה שמבגע והיבם רוצה לעגנה כל שיש ספק בגט ואסור עליו כופין אותו מן הדין לחלוץ כדי שלא לעגנה וכ"ש בבת אחמת שעג דבעלמא אמר לי' או ימרא לקבוע [illegible] במותר ליבם ואינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם וכדאיתא בפר' אע"פ ואפי' תבעה היא דהיא מחמת טענה ובאסור לו כופין אותו לחלוץ כדאמ' בפ' מצות חליצ' גבי עובדא דבתי' עמודי: כתב הרמב"ם יבמה שתבעה היבם לחלוץ וכו' עד סוף הסימן הכל בפ"ב וכתב ה' המגיד יבמה שתבעה היבם וכו' בסוגיא פרק אע"פ ודעת רבינו דאפילו למסקנא דקי"ל כמשנה ראשונה דמצות יבום קודמת בהא תובע לחלוץ נזקקין לו דהכי סוגיא קושטא היא אפי' למסקנא דגמרא ופרשו בדיו אם רצה ליבם מיבם ואם רצה לחלוץ חולץ ויש מן המפרשים חולקים בזה ואומרים כיון דמצות יבום קודמת אם תבע הוא לחלוץ והיא רוצה להתייבם אין כופין אותה לחלוץ והאי סוגיא דלא כמשנה ראשונה היא ויש מי שסובר כדעת רבינו עכ"ל ~ ועל מה שכתב הרמב"ם כל יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת כתובתה אם יש לה כתובה וכו' כתב ה' המגיד זה מתבאר בפרק יש מותרות כמו שכתבו בפ' זה: ומ"ש וכן אם היה יבמה מוכה שחין מימרא פרק ב' דיבמות מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה וכו' ומתבאר בפר' המדיר במשנה שכל המומין כן ונזכר שם שאפילו היו המומין הסם בבעל יכולה היא לומר לאחי הייתי יכולה לקבל ולך אי אי יכול' לקבל וכבר נתבאר זה בפרק כ"ה מהלכות אישות ושם נזכרו

כה אין זה מורדת מאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו כולן שוין הואיל והיא [illegible] מהן והוא רוצה בה הרי לא מרדה ולא עוד אלא אם היה [illegible] במדינ' אחר ואמר הריני ממתנת עד שיבא וייבם אותי אבל זה איני רוצ' בו אין זה מורד' ואומרי' לזה שאינו הגדול ותובע אות' אם תרצ' לחלוץ וליתן לה כתוב' חלוץ ואם לאו הרי רצתה שתשב עד שיבא אחיך הואיל ואין לך דין קדימ' עליו בא אותו שתלתה בו ולא רצה בה חוזרין אצל זה שתבע אותה ליבם והי' אינ' רוצה בו ואומרי' לה אין כאן מי שירצ' ליבם אלא זה ומצות יבום קודמת או תתייב' או תצא בלא [ו] כתובה כדין כל מורדת ע"כ אבל לר"ת שמצות חליצה קודמ' אין לה דין [ח] מורדת אלא כופין אותו לחלוץ אם הוא מאותן שכופין ואם לאו מטעין אותו אם יוכלו ואם לא יוכלו להטעותו אין כופין אותו אם ידוע שמכוין לשם מצו' אלא תשב לעולם: יבמ' שנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה שיש הוכח' שלא כיונ' לאסו' עצמ' על היבם או שנדרה הנא' מכל העול' בחיי בעל' כופין אותו לחלוץ ונותן לה כתוב' נדר' מהיבם אחר מיתת הבע' או אפי' בחיי בעלה ונתכוונ' בנדרה כדי לאסור עצמה על היבם מבקשין ממנו לחלוץ ואם אינו רוצה אין כופין וכ' רב אלפס שדינה כדין מורדת וכ"כ הרמב"ם שתצ' בלא כתובה והראב"ד כתב שאין כופין אותו לחלוץ ומ"מ אין לה דין מורדת שתצא בלא כתוב' וכן היא מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל דאפי' למאן דאי' ליה מצו' יבום קודמ' אין לה דין מורד' שתפסי' כתובתה כ' הרמב"ם יבמה שתבעה היבם לחליצה והיא אומר' איני חולצת ולא נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי כשאר כל האלמנות אין שומעין לה אלא רצה מיבם רצה חולץ ונותן לה כתובה ולא עוד אלא אפי' אומרת אני ניזונת משלי ואשאר עגונ' כל ימי אין שומעין לה שהיב' אומר כל זמן שאת זקוקה לי אין נותנין לי אחרת ואפי' היה נשוי אפשר שישא אשה אחרת או שתהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה כל יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת כתובתה אם יש לה כתובה כשאר כל האלמנות וכן אם היה יבמה מוכה שחין או שיש בו שאר מומי אנשים חולץ לה ונוטלת כתובתה נולדו בה מומין כשהיא שומרת יבם נסתחפה שדהו ואם אינו רוצה ליבם חולץ לה ונותן לה [illegible] ע"כ:

קסו [illegible]ות

(ו) ובמרדכי פרק החולץ דף תכ"ג ע"ד משמע דאיכא למ"ד דאף אם מצות יבום קודם א"ה אין לה דין מורדת ואית לה כתובה וכ"פ בהגהו' אלפסי דף תי"ח ע"ב וכן הוא מסקנת האשר"י וכמו שכתב המחבר [illegible]: (ח) כבר נתבאר ריש סי' זה כי דבר בקטין וכתבתי דדעת הרי"בש לפסוק דמצו' יבום קודם ולכן כתב בתשו' דבין אומר' בעינא ליה ומבעיא' ליה בין שאומרת מאוס עלי כותבין עליה אגרת מרד: (ט) ובמרדכי פרק החולץ דף תכ"ט ע"ד כ' דאין כופין אותו רק מוציאין כל החוב. ואדם מלבד נדוניית' שהכניסה לבעלה וכ"א שלא כשאר מורדת וכתוב בת"ה סי' רן בא דמכניחין לה בכסיה [illegible] לחולץ מפוס בושה [illegible] אם [illegible] עוזה [illegible] (י) וכיוצא בזה כ' הרא"ש ריש יבמות לענין יבמה שהיתה נדה בשעת מיתת הבעל: (יא) וכן הוא בתשו' הרא"ש סי' אלף [illegible] וכתבתי אותה תשובה לעיל ריש סי' קנ"ט וע"ש עוד ח לוקים [illegible] מיהו אין כופין [illegible] וכן הוא [illegible] הרא"ש כ' [illegible] קטן סוף סימן [illegible] מי שכתב [illegible] אחיו בחייו [illegible] לחלוץ [illegible] (יב) [illegible] וזה תקנות הקהילות שחולקין הממון שהניח המת בשוה חצי' לזו וחצי' ליבמי' כו' ומכוין לה מחלק' כל מה שנזכר והפסידה [illegible]

[illegible] לגביה לגביה כי הגבית מתקנת ב"מ עכ"ל ויגנד החריין שם בזה וכ' בת"ה סי"ך ובפסקיו [illegible] דכשחולקין הממון החולץ נוטל חצי הממון ולא [illegible] ואחר החולץ ואפי' תפסו הוצאין
מידן וע"ל סי' קס"ח אם האח הגדול רוצה חיתון הדבר אם יכולה לקבל חליצה מתקנת וכ"ע בת"ה סי"ך דאפי' במקום דאסור ליבם א"ה זכה החולץ בשקלתו נכסים הא דיחלוקו דוקא שלא תעכב [illegible] בינוס אבל אם חפצה [illegible] וגם החיים חפץ
ביבום רק שאסור לו לייבם מחמת שנשוי כבר אין לאשה כלל נכסים ואבדה כתובתה וכ"ע וכו' דתקנות הקהילות כך הם דכל המותר מן הכתובה נוטלין יורשי המת כראשונה ומה שצוה נגד הכתובה חולקין החולץ עם היבם וכתב בפסקיו סימן רס"ג
[illegible] מה שהכניסה לו צריכה לחלוק עמו וכ"ע בת"ה סי"ך אחר כבר ייבום [illegible] עליהם ושהצריך כיד יבמה או שתטול חציכל הנכסים שהכי ודוקא אין חדיה נכסים יותר מכתובתה [illegible] דאינה נוטלת יותר מכתובתה וציין בפסקיו סי'
ר"ס וב"ה ורמ"ג ורס"ד שהצריך בזה וכ' תשר"ו מיכן בסדר חליצ' הלו דהתקנו הקהילו' הוא שאשה נוטלת חלה [illegible] מ שלה ואח"כ חולקין נכסי המת וכ' מוהר"ם פדו' סי"ו וסי' כ"ג א' שכתב שטר חליצה ליבמתו לחלוץ לה [illegible] ופקפוק ופסק
[illegible] לזה לבטל תקנת הקהילו' עד שיכתוב לה שיחלוץ לה בחכם ועי"ש שהאריך כ' במרדכי פ' מצות [illegible] בשם הראב"ן הם דאי' חלוצה כתובה היינו בשבע ביע' ממנו שאינו חייבם אבל בשביה שכתו ולית לה מתוכ' כ' הר"ן בתשובותיו
[illegible] לא"ד מצות חליצה קודם אע"ג דאין כופין היבם לחלוץ ח"מ אם אינה מפייבת בו צריך לתת לה כתובתה כמדיר וכ"כ בהגהות אלפסי דף תק"ו דבשפסולה לו ליבם צריך ליתן לה הכתובה פיד אחם בתשו' מהרי"ו סי' קע"ט לא חמשע כן י' כ'
[illegible] וכ"כ סי' ס"כ דחלוצה יש לה דין אלמנה לענין שומת נדניה בכתובתה ולא דין גרושה כ' מהר"י [illegible] חליצה שלו דאין המנהג להבניע יבמה על כתובתה כי מתפשרי' בנכסי' טרם שיחלוץ והו אם רוצה להבניע טרס שיחלוץ לה הרשות
[illegible] ואם נתן ליבם שבשנתו [illegible] חליצה עד [illegible] חלוץ הנכסים חלוצה ואחר יבמו [illegible] אלים בה [illegible] לעצמו [illegible]

קסו מצות יבום וחליצה

יבום וחליצה כך היא ... תלך היבמה אחר היבם למקום שהוא שם אפי' מבית דין הגדול לקטן ממנו ובא לדייני' והם ... נותנין לו עצה ההוגנ' לשניהם אם הוא עצה ליבם ... הוא עצה לחלוץ כגון שהוא זקן והיא ילדה או איפכא ... לוץ בא ליבם דבר תורה א"צ לקדש שמן השמים הקנ' ... בא עליה וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין לראשו' נכסים כתובתה על נכסי היבם וחכמים תקנו שלא יבא עליה עד שיקדשה קידושי' גמורים [ב] בפני עדים ובשוה פרוטה וזהו שנקרא מאמ' ואינו קונה קנין גמו' כדלקמן ואין עושין בה מאמ' אלא מדעת' כמו שהאש' אינ' מתקדשת אלא מדעתה וקטנה שנתאלמנה מן הארוסין אין עושין בה מאמ' אלא מדע' אביה וכות' לה כתובה כדין כל הנושא אלמנה דעלמא ואם בא עליה בלא מאמ' קונה קנין גמור וא"צ [ג] לחזור ולקדש ומכין אותו מכת מרדות כדין מקדש אשה דעלמא בביאה וכותב לה כתובה ואם נולד לו בן ממנה א"צ לקרותו על שם אחיו המת מדברי בעל העיטור. כת' הרב המחב' לעניו' דעתי הכונס יבמתו מצוה רבה היא ומבר' אק"בו על בעילת יבמה ככל המצו' אע"ג דפליגי גבי מצות בעילה דלאו דיבמ' איכא מ"ר דלא צריכה לברוכי ביבמה דברי הכל דצריך לברך ואיכ' למ"ר דבעל כניסת יבמה כשקדש יבמתו צריך לבר' וליתא דהא בריך ברכת אירוסין ואי משום דמוסיף מצות יבום הא ליתא למצוה אלא בביאה ואנן כתבינן דכל מצוה התלוי' באחר לא מברכינן עבר לעשייתן ע"כ: טופס כתובת יבמין:

ביום פלוני כך וכך לשבת' פלוני וכו' איך פלו' בר פלו' אתא קדמנא וכך אמר לנא אחי דמן אבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישרא' שבק ובר וברת מורית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק ושבק הדא אתתא דשמה פלונית בת פלו' דממתא פלונית דהות נסיבא ליה וחזי לי מן דאורייתא לייבומה כדכתי' בספר אורייתא דמשה יבמה יבא עליה ולקחה אפלח ואזון ואפרנס יתיכי כהלכות גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומפרנסין ומכסין ית נשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי כסף עשרין וחמשה זוזי דחזו ליכי כדהוו כתיבי בכתובה דכתב לך בעלך קדמאה ועלי מזונייכי וכסותייכי וסיפוקייכי ומיעל עלייכי כאורח כל ארעא וצביאת פלונית בת פלו' דנא ואתייבמ' לפלוני בר פלו' יבמ' כדי לאוקמי שמיה בישראל כדכתיב והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ודא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה כך וכך והכי הוא ואוסיף לה מדילי' כך וכך וקבל עלוהי פלוני דנא אחריות תוספת כתובה דנא עלוהי ועל ירתוהי בתריה מקרקעי ומטלטלי ואפילו מן גלימא דעל כתפיה:

וכו' כדכתבינן בשאר כתובה דעלמא וצריך לשרטט אותה בשביל הפסוקים שכותבין בה והבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונ' כגון שאנסוהו גוי' והדביקוהו ביבמתו בעל כרחו ע"י קושי בין ברצון בין שהי' הוא מזיד והיא שוגגת או אנוסה בין שהיתה היא מזידה והוא שוגג או אנוס בין שהיא ערה או ישינה בין כדרכה בין שלא כדרכה אפי' בהעראה קנה בד"א כשנתכוין לשום ביאה בעלמא ואפילו לא נתכוין אלא לביא' בהמה ובא על יבמתו קנאה אבל לא נתכוין לשם ביאה כלל כגון שהוא ישן או שכור שאינו מכיר כלו' או שנתכוין להטיח בכות' והטיח ביבמתו או שנתקש' לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה וכן אם הדביקוהו ביבמתו בלא קישוי באבר מת לא קנה והא דביאת שוגג קונ' ביבמתו בכל דרך דוקא כשנפל' לו מן הנישואין אבל נפלה לו מן האירוסין אינו קונה בביאת שוגג אלא לירש בנכסי אחיו ולהוציאה בגט ולפטור צרתה אבל אינו קונה ליורשה ולטמא לה להפר נדריה אבל בהעראה קונה לכל דבר אף כי נפלה לו מן האירוסין:

קסז קטן

נזכרו פרטי הטומין שהיא יכולה לטעון בהם: וכ"ש נולדו בה מומין זה פשוט וכלמד מדין האשה שנולדו בה מומין אחר שנתארסה כמזכר הס"ע כל.

קסו מצות יבום וחליצה היא שתלך היבמ' אחר היבם למקום שהוא שם אפי' מבית דין שגדול לקטן ממנו בסוף פרק זה בורר (דלא) היבמה הולכת אחר היבם להתיר' עד כמה אמ' רבי אמי אפי' מטבריא לצפורי אמר רב כהנ' מאי קראה וקראו לו זקני עירו ולא זקני עיר' ומשמ' לרבי' דאפי' מטבריא לצפורי הייכו לו דאפי' מעברי ההיו שם כמה בתי דיני' חשובי' לצפורי שלא היו שבתי דיני' שבה חשובי' כמו אותם שבטבריא אפי' הכי היבמ' הולכ' שם וכן פי' בנמקי יוסף והרמ"ב בפ"ב מהל' יבום וכ' היבמ' הולכ' אחר היב' במקו' שהוא שם ויש בכלל דבריו דברי רבי': **וכתוב** בנמקי יוסף כתבו בשם הרא"ה דדוק' במקום דירתו בצפורי אבל אם הלך לעיר אחרת אין היבמ' הולכ' אחריו אלא כופין אותו לבא אחריה דלא מיקרי' זקני עירו אלא במקום דירתו ובירושלמי נמי משמע הכי וכדכתיבנא בפ' החולץ עכ"ל: ומ"ש ובא לדיינים והם קוראים לו והם נותנים עצה ההוגנת לשניהם אם הוא עצה לייבם ייבם ואם הוא עצה לחלוץ כגון שהוא זקן והיא ילדה וכו' משנה בסוף פרק מצות חליצה (דף קו) ואיתא נמי בריש ההוא פרקא (דף קא) **בא** ליבם א"צ לקדש שמן השמים הקנו לו אלא בא עליה מבואר פ"ר ג (דנב) ומ"ש וכתובתה על נכסי בעלה הראשון משנה בפרק החולץ (ד לח) ומפ' בגמר' (דף לט) מ"ט אשה שקנו לו מן השמים ופי' רש"י אם שקנו לו ליבם מן השמים ולא שעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרם בכל עת שירצה ומ"ש ואם אין לראשון נכסים כתובתה על נכסי היבם שם בגמ' ויהיב טעמא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ומ"ש וחכמי' תקנו שלא יבא עליה עד שיקדשנ' קידושים גמורים בפני עדים ובשוה פרוט' והוא הנקרא מאמר בריית' וגמ' בפ"ר ג (דף נב) ומתבא' שם בגמ' שהמאמר ג"כ אפשר בשטר כדין קדושי אשה וכתבו ה"ה בפ"ב ומ"ש ואין עושין בה מאמר אלא מדע' וכולי בפ' האיש מקדש (דמד) תניא השוה מאמ' ביבמתו שלא מדעת רבי אומ' קנה וחכמי' א"לא קנה וידוע שהלכה כחכמים והכי תניא בפ' כיצד דיש רבנן ודלא כר' וכתב הרי"בם בתשובה שי"א שיכול לעשות בה מאמר ע"י שליח דומיא דקידושי אשה. ובסי' קס"ב כתב שאם בא על יבמתו ולא עשה בה מאמר קנה קנין גמור ואינו צריך לקדשה אחר בעילה אלא שמכין אותו מכת מרדו' משום דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה וכת' עוד שם על יבם שעשה מאמ' ביבמתו ובלשון הקידושין אמר לה הרי את מקודש' לי בקדושי אחי ובטבע' זו כיון שאם לא נתן לה טבע' אלא שקדשה בקידושי אחיו לבד לא עשה כלו' ואפי' היה בעין הדבר שקדשה אחיו בו מ"מ כיון שקדש' גם בטבעת הרי אלו קידושין דדעתה אטבע' דומיא דמלוה ופרוטה דדעתה אפרוטה ומ"ש וקטנה שנתאלמנה מן הארוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה ברייתא שם ופרש"י מן האירוסין דעדיין רשות אביה עליה כל זמן שלא נשאת ומ"ש וכותב לה כתובה כדין כל נושא אלמנה דעלמא בפ"ר ג (דנב) תניא שטר כתוב' יבמין כיצד כותב לה אנא פלו' בר פלו' קבילית ית פלוני' יבמתי עלי לזון ולפרנס' כראוי וכו' ומ"ש ואם בא עליה בלא מאמר קונה קנין גמור וא"צ לחזו' לקדש ומכין אותו מכת מרדות וכו' בפ"ר ג. ומ"ש ואם נולד לו בן ממנה א"צ לקרותו על שם אחיו המת בריית' בפ"ב דיבמו' (דכד) יקו' על שם אחיו לנחל' אתה אומר לנחל' או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונא' להלן על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן לנחלה אף שם האמור כאן לנחל' מדברי בעל העיטור כתב הרב המחבר הכונס את יבמתו מצוה רבה היא ומברך אק"בו על בעילת יבמה וכו': **טופס** כתוב' יבמין ביום פלו' כך וכך וכו' זה הטופס שכתב רבינו יש בו תוספת דברים והטופס המכוון כתבוהו הרי"ף והר"ן ז"ל סוף פ' מצות חליצה והרמ"בם בפ"ד מה' יבום: ומ"ש וצריך לשרטט אותו בשביל הפסוקים

שכותבין בתוכה שכי א' ... בסוף פרק מצות חליצה (דף קי) וכתבו הרמ"בם בפ"ד וכבא על יבמתו ... בשוגג בין במזיד וכו' בר"פ ו' דיבמות (דף נג) תנן הבא על יבמתו בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד אפי' הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס ... קנה ולא חלק בין ביאה לביאה ופרש"י שוגג כסבור שהיא אשתו או אם אחר מזיד להם זנות ולא לשם מצוה קנה וזכה בנחלה מוציאה בגט אם בא לפוטרה ובגמר' תני רבי חייא שניהם שוגגי' שניהם מזידים שניהם אנוסי' אנוס דמתניתין ה"ד אילימא דאנסוהו גוים ובא עליה והא אמר רבא אין אונס לערוה לפי שאין קשוי אלא לדעת אלא בישן והא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו אלא בנתקע והא אמר רבא נפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה אלא שנתכוין באשתו ותקפתו יבמתו ובא עליה: שניהן אנוסים דרבי רב חייא היכי דמי כגון שנתכוין לאשתו ותקפוהו גוים ודבקום זה בזה ובא עליה תניא יבמה יבא עליה בדרכ' ולקחה שלא כדרכ' גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו דאמר קרא יבא עליה עד דמכוין לשם ביאה והא תניא אחד ער ואחד ישן אחד ערה ואחד ישנה ... במתכוין ... אמ' רב אשי ניים ולא ניים תיר ולא תיר כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר אמר רבא נתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה דהא קמכוין לשם ביאה בעולם: ודע שהנוסחא במתני' בספרי רבינו כך היא או שנתקש' לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנ' וכן אם הדביקוהו ביבמתו בלא קשוי באבר מת לא קנה ודין זה כתבו התוס' והר"אש שם אלא דאקשינן והא אמ' רב אין אונס בערוה שאין קשוי אלא לדעת יש לדקדק מכאן דאין יבמה נקנית אלא בקשוי מדלא משני כגון שהדביקוהו גוים על יבמתו בלא קשוי ואיכא למימ' דאתיא כך סוגיא כמ"ד מת בעריות פטור ולכך אינו נקני' אלא בקשוי דילפי' קיחה קיחה מעריות א"כ אפי' למ"ד בעי ביאת יבום דרך הקמ' שם ונרע מהערא' ושלא כדרכ' דאין דרך ביאה בכך ע"כ ומ"ש דהשכור שאינו מכיר כלו' לא קנה כ"כ הרמ"בם בפ"ב וכת' ה"ה בשם רבינו השכור להפל' מן הגג ונתקע וישן והוא שיגיע לשכרותו של לוט וחסר שכתב שאינו מכיר כלו' ובפ"ד מה"א כתב דאין קדושיו קידושין ומתייבמין בדבר זה עכ"ל והא דביאת שוגג קנה ביבמתו בכל דרך דוקא כשנפלה לו מן הנשואין אבל אם נפלה לו מן האירוסין אינו קונה בביא' שוגג אלא לירש בנכסי אחיו וכו' שם בגמ' הא דתנן אחד המערה ואחד הגומר קנה מאי קנה רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפטור מן הייבום מן הנשואין ד"ה אכלה דה"ע אכלה מעיקרא כי פליגי מן הארוסין רב א' אוכלת דהא דרבי רחמנא ביאת שוגג כמזי' ושמואל אמ' כי רבי רחמנא לאוקומי במקו' בעל לאלומי מבעל לא ואיכא דאמרי מן הארוסין ד"ה לא אכלה דהא לא אכלה בחיי בעל כי פליגי מן הנשואין רב אמר אוכלת דהא הות אכלה מעיקרא ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד לדברים האמורים בפ' אבל לכל מילי לא ופסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל כרב אליבא דלישנא בתרא וכתבו התו' והר"אש דלענין תרומה לאו דוקא דה"ה לירש וליטמא לה ולהפר נדרים ובביאת שוגג פליגי דוק' אבל בהערא' לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקני נמי בעלמ' אבל בשוגג דרבי רחמנ' דוקא הכא פליגי ואע"ג דקבע פלוגתא על המערה וא' הגומר לאו משו' דקאי עלה אלא משום דמשיים בה קנה וקאי נמי אשוגג ומזיד ובירו' משמע דפליגי בהערא' עד כאן לשונו ומשמע לרבינו ממה שכתבו דבהערא' לא פליגי דביאה היא לכל דבר דאף מן האירוסין קנה לכל ד'. ומ"מ יש לתמוה עליו דכיון שכתבו בירושלמי משמע דפליגי בהערא' מירי ספיק' מ... נפקא ולא ה"ל לפסוק סתם דקונה לכל דבר אף כי נפלה לו מן האירוסין והרמ"בם

קסו (א) וכתוב בהגהות אלפסים' מצות חליצה דף תמ"א ע"א דאם היבם דר בין הגוי' או בין הדיוטות שאינן יודעין סדר חליצה אין לדיינים לילך אחריו אלא כופין אותו לילך למקום הוועד ויפטור יבמתו עכ"ל:

(ב) וכ"כ בהגהות מרדכי דיבמות דף תס"ב ע"ג וז"ל ויקדשנה בכסף ויכנוס עמה לחופ' על כוונת להקים לאחיו שם עכ"ל:

(ג) ובהגהות פר' ב"ה דף תמ"ה ע"ב דבעינן עדים לזו כתוב בניק' וחזן אבל בלא עדי' אינו קונה קנין גמור וצריכה גט וחליצ':

(ד) כת' הר"ן פ"ק דקדושין דף תרכ"ו ע"א דה ערא' קונ' ביבמה אע"ג שנתכוין לנזיר ... ועי"ש:

קסז קטן

פחות מבן ט' שנים אין ביאתו כלום ומבן ט' שנים ואילך ביאתו ביאה וקונה ביבמתו ודוקא ביבמתו ביאתו ביאה אבל באשה דעלמא לא לפיכך נשא אשה ולו אח אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום ואפי' ביבמתו אין ביאתו קונה בה קנין גמור אלא כמאמר לפיכך בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו קנאה אבל אינו יכול לפוטרה בגט עד שיגדיל ויבא עליה אח"כ ואם לא בא עליה אח"כ ובא להוציאה צריכה גט וחליצה ואם בא עליה כשהוא קטן ומת קודם שהגדיל או מת אחר שהגדיל אבל לא בא עליה משהגדיל ולו אח חולצת ולא מתייבמת ואם משהגדיל נשא אשה אחרת ולא בא על היבמה משהגדיל ומת שתיהן חולצות ולא מתייבמות: קטן אינו חולץ עד שיגדיל ויבדקוהו שהביא ב' שערו' אחר שהגדיל אבל אם היו לו שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידו אא"כ יביא אחרות אחר שהגדיל ומ"מ אם מוצאין לו ב' שערות אחר שהגדיל לא חיישי' שמא היו לו קודם לכן: קטנה מבת ג' שנים ויום אח' ביאתה ביא' לכל דבר ואם בא עליה יבם קנא' קנין גמור שיכול להוציאה בגט אבל אינה חולצת עד שתגדיל ויבדקו' אם הביאה ב' שערות יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה היבמה שנתייבמה ובא להוציאה ואמר שעדיין לא בעל וצריכ' חליצ' והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט בתוך ל' יום נאמנ' וצריכה חליצה וכיון שהיא אומרת שבעל ולפי דבריה צריכה גט אין די לה בחליצה ומבקשין אותו שיתן גט אבל אין כופין אותו ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמנת וכופין אותו לבעול או לחלוץ ואם גט יוצא מתחת ידה והוא אומר שבעל קודם הגט ודיה בגט

וסרמב"ם לא הזכיר דבר מזה בהלכ' יבום משמע דסבירא ליה דלענין תרומה דוקא הוא דאיפליגו אבל לשאר דברים אפי' מן האירוסין קנה :

קסז קטן פחות מן ט' שנים אין ביאתו כלום ומבן ט' שנים ואילך ביאתו ביאה וקונה וכו' משנה פרק יוצא דופן (דמה) בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל · ומ"ה ודוקא ביבמתו ביאתו ביאה אבל באשה דעלמא לא לפיכך נשא אשה ולו אח אשתו פטורה מן החליצ' ומן היבום משנה בסוף פ' האשה רבה (דצו) ומ"ה ואפי' ביבמתו אין ביאתו קונה בה קנין גמור אלא כמאמר לפי' בן ט' שני' ויום א' שבא על יבמתו קנאה אבל אינו יכול לפטר בגט עד שיגדיל ויבא עליה אח"כ ואם לא בא עלי' אח"כ ובא להוציאה צריכה גט וחליצה בפ' יוצא דופן (דמה) אמתני' שכתבתי בסמוך דקתני בן ט' שנים שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל פריך בגמ' ולכשיגדיל בגט סגי לה והתנן א' עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן ט' צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו אמר רב לכשיגדיל יבעול ויתן גט ופי' רש"י קנאה לנכסי אחיו ואע"פ שאין קנין לקטן הרי קנויה לו ועומדת ואינו נותן גט עד שיגדיל אם בא לגרשה קדושי אחיו קדושין גמורים וגירושין של זה אינם גירושין דאינו בן דעת וחליצה לזיקתו דאין קדושין גומרין ביבמה לקנותה לכל אשתו לכנס בגט בלא חליצה אבל ביאה גומר' בה דכתי' יבמה יבא עליה לכשיגדיל ויבעול והך ביאה הוי קנין גמור ואם בא לגרשה אינה צריכה חליצ' דכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית אשתו לכל דבר: ומ"ה ואם בא עליה כשהוא קטן ומת קודם שהגדיל או מת אחר שהגדיל ולא בא עליה משהגדיל ולו אח חולצ' ולא מתייבמת ואם משהגדיל נשא אשה אחרת ולא בא על היבמה משהגדיל ומת שתיהן חולצת ולא מתייבמת משנה סוף פ' האשה רבה (דצו) בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת נשא אשה ומת ה"ז פטורה בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת אם לא ידע הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת השניה או חולצת או מתייבמת ופרש"י בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת שיש עליה זיקת שני יבמי' שמאמר זה לא יפטרה מידי זיקת נפילה ראשונה והלה עליה זיקת נפילה שניה ותנן בפ"ד אחין מי שיש עליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמים · נשא אשה שאינה יבמתו ולו אחים ה"ז פטורה ואע"ג דביאתו ביאה קדושין אינן קדושין ואין קנין קטן כלום עד שיביא ב' שערות אבל יבמה שהואיל וזקוקה לו הויא רבנן כמאמר · אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה חולצת ולא מתייבמת בזיקת שני יבמים עלה הואיל ולא ידעה משהגדיל ולא יצאה מידי נפילה ראשונה ובגמרא (שם) פריך אהא דקתני השניה או חולצת או מתייבמת ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ותדחה צרה מיבום ופרש"י ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול לדחות אשתו גמורה מיבום כי הכא דפרק ד' אחין דקתני הרי אלו חולצות ואפי' אשתו גמורה נדחית מפני שהיא צרת זיקת שני יבמים ואמאי קתני מתניתין השניה או חולצת או מתייבמת א"ר לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר עשו ועשו וכן א"ר יוחנן עשו ועשו תנאי היא הך תנא דפרק ד' אחין גזר השניה משום צרה ואשמועינן בגדול והוא הדין בקטן וכו' והאי תנא דהכא סבירא ליה לא גזר משום צרה וכו' וכתב הרא"ש נראה דהלכה כר' יוחנן וכתנא דפרק ד' אחין דהא רבא מפרש אליביה דקאמר במתניתין הא דקאמרי רבנן זיקת יבמין חלוצי מחלצה יבומי לא מיבמא ה"מ היכא דאיכא צרה וכו' וכן לעיל פרק ד' אחין אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה עכ"ל וב"כ הוא דעת הרי"ף שהשמיט משנה זו בסוף פרק האשה רבה ובפרק ד' אחין כתב הא דאמר רבא הא דאמרי רבנן זיקת יבמין חלצה מיחלץ יבומי לא מיבמא לא תימא ה"מ היכא דאיכא צרה כו' וכ"נ מדברי הרמב"ם בסוף פרק ו' : קטן אינו חולץ עד שיגדיל ויבדקוהו שהביא שתי שערות אחר שהגדיל אבל אם היו לו שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידו אא"כ יביא אחרות אחר שהגדיל ומ"מ אם מוצאין לו שתי שערות אחר שהגדיל לא חיישינן שמא היו לו קודם לכן בפרק מצות חליצה (דף קה) אמרו דבין לר"מ בין לחכמים איש כתוב בפרשה: ומ"ש אבל אם היו לו שערות קודם שהגדיל וכו' ומ"מ אם מוצאין אחר שהגדיל וכו' כ"כ הרמב"ם בפ' ב' מה' אישות והוא מבואר פ' בא סימן בתבתיו בסימן קנ"ה · ושם נתבאר דין קטנה שלא נודעה שהגיעה לכלל שנותיה ושביאה סימנין שמטילין אותה לחומרא: קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ביאתה ביאה לכל דבר ואם בא עליה יבם קנאה משנה בפ' יוצא דופן (דף מד) ופי' רש"י קנאה הכא בנכסי אחיו ליורשה וליטמא לה · ומ"ה שיכול להוציאה בגט אבל אינה חולצת עד שתגדיל ויבדקוה אם הביאה שתי שערות מסקנא דגמרא בפרק מצות חליצה (דף קה) והלכתא עד שתביא שתי שערות וכתב ה"ה בפרק י"א פירוש ואפי' בדיעבד אין חליצת קטנה חליצה: יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה משנה בסוף פרק ב"ה (דף קיא) ופי' רש"י יגדלו זה עם זה ואם בא לגרשה אינו יכול עד שיגדיל דגט קטן אינו גט: היבמה שנתייבמה ובא להוציאה ואמר שעדיין

לא בעל וצריכה חליצה והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט וכו' משנה בסוף פרק ב"ה (שם) יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה ובזמן שהוא מודה אפי' לאחר י"ב חדש כופין אותו שיחלוץ לה ובגמרא (דף קיב) על שכופין אותו לחלוץ נכפנו ליבם א"ר בשגיטה יוצא מתחת ידה בלום שכיון שנתן לה גט קודם בעילה פסלה ע"י עצמו מ"ט תיבי יבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שהוא אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר לא בעלתי ה"ז יוצאה בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה א"ר אמי צריכה חליצה עם גטה רב אסי אמר שהם גט לזיקתו הנא גט לביאתו הכנסו שניהם מודים דאתו לקמיה דרבא א"ל רבא חלוצו והרו לה/ תיגרא א"ל רב שרביא לרבא והתניא צריכה גט וחליצה א"ל אי תניא תניא · ופרש"י היבמה שאמרה בתוך ל' יום שכנסה היבם לא נבעלתי לו ליבם וגט יבמין יוצא מתחת ידה כדמפרש בגמרא והוא אומר בעלתי ודייך בגט כופין אותו לחלוץ דהיא נאמנת דעד ל' יום מוקי איניש נפשיה מלבעול ומיסורא איסי לא משתריא דהויא אשת איש דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשין הימנו אבל כופין לא דהא בעל ופרש"י היא אומרת נבעלתי לאחר ל' יום קאי יוציאה בגט אם בא להוציאה דייה בגט דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקים נפשיה מלבעול: צריכה גט לביאתו משום דאמר בעלתי ולאחר ל' יום איהו מהימן וחליצה משום דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ומדקאמר צריכה גט מכלל דאין לה גט עסקינן ואמאי קתני רישא כופין לחלוץ נכפיה ליבם א"ר אמי לעולם בשגטה ביבם והכי קאמר צריכה חליצה עם גטה ואע"ג דקתני ומבקשין קאי והכי קאמר אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי דאיכא למימר כופין הואיל ומודה אפי' הכי אין כופין אלא צריכה חליצה ואי לא בעי למיחלץ לא כייפינן דסמכינן אדיבוריה הואיל ולאחר ל' יום הוא רב אסי אמר לעולם צריכה גט אחר לבד גט הראשון דהתם גט לזיקתו ופסלה עליו לפיכך לא נכפנו ליבם וכיון דאמר בעלתי צריכה גט לביאתו דיה ביאה אחר הגט והשתא מסתברא אע"פ דקתני והכי קאמר אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי ואיכא למימר לא תיבעי גט אלא חליצה אפי' הכי בעי גט הכי ה' מודים שלא נבעלה ומעיקרא אמר בעלתי עכ"ל : והשתא מ"ש רבינו היבמה שנתייבמה ובא להוציאה ואומר שעדיין לא בעל והוא והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט בתוך שלשים יום נאמנת וכו' היינו מדתניא היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זה יוצאה בגט ופירש רש"י דלאחר שלשים יום קאי ומ"ה דיה בגט וכו' משמע הא בתוך שלשים יום דהיא למימר כולי האי לא מוקים אנפשיה אין די בגט וצריכה נמי חליצה · ומ"ה ומבקשין אותו שיתן גט אבל אין כופין אותו הטעם דכיון דלפי דבריו אינה צריכה גט אין כופין אותו · ומ"ה ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי שנאמנת וכופין אותו לבעול או לחלוץ ואם גט יוצא מתחת ידה והוא אומר שבעל קודם הגט וכו' כופין אותו לחלוץ היינו מתניתין דקתני יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה ואוקימנא כשגטה יוצא מתח' ידה הא לאו הכי כופין אותו ליבמה או לחלוץ: ומ"ה ואם אחר שלשים יום אומר לא בעלתי וצריכה חליצה והיא אומרת נבעלתי נאמנת ודיה בגט היינו דתניא היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זה יוצאה בגט ופירש רש"י דלאחר שלשים יום מיירי · ומ"ה ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמן ואין כופין אותו שיחלוץ לה וכולי ומבקשין אותו שיחלוץ לה היינו מתניתין דקתני לאחר ל' יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה · ומ"ה אפי' חזר והודה לדבריה שלא בעל ודי לה בחליצה אין שומעין לו וצריכה גט וחליצה היינו דתניא הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה : ומ"ה ואפי' יש לה גט ממנו והוא אומר שנתנו לה קודם שבעל צריכה גט שני וחליצה היינו מאי דא"ר אסי שהם גט לזקתו והנא גט לביאתו · ויש לתמוה על רבינו למה השמיט סיפא דמתני' דקתני ובזמן שהוא מודה אפי' לאחר י"ב חדש כופין אותו שיחלוץ : והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב ה
בלשון הזה יבמה שנתייבמה ואמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי ואע"פ שהוא אומר בעלתי ונדרשה כופין אותו שיחלוץ לה הואיל וקדם וגרשה בגט ואם עדיין לא גרשה כופין אותו שיבעול או יחלוץ ויוציא בגט גרשה לאחר שלשים יום והיא אומרת לא נבעלתי מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם היה מודה שלא בעל כופין אותו לחלוץ היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינה צריכה חליצה שאין זה נאמן לאסרה על כל אדם אחר שכנסה עכ"ל וכתב ה"ה דעת רבינו מ"ה יבמה שנתייבמה וכו' ודין המשנה שהעמידו בשהגט יוצא מתחת ידה ופירשו ז"ל דשהגט הזה נתן עכשיו דאי קודם כניסה אפי' לאחר ל' יום היתה היא נאמנת לומר לא נבעלתי דכיון דאיכא איסורא מוקי נפשיה מלבעול וכת' רבינו ואם עדיין לא גירשה שיכפו אותו לבעול או שיחלוץ ויוציא בגט דגט בלבד אינו פוטר כיון שאומרת לא נבעלתי אלא תרתי בעי דכיון דאיהו אמר בעלתי חיישי' וצריכה · וכיון דאיהי אמר' לא נבעלתי צריכה חליצ' דלענין

קסח (א) ועיין בדברי הר"ן פרק האשה שנפלה דף תקי"ב ע"ב ועוד כת' הר"ן פ' נערה שנתפתתה דף ת"ן דאם היה להם בנות עם היבמה אם כתובתה על נכסי בעלה הראשון אין הבנות ניזונות מן האחין ואם לא היו נכסים להראשון דכתובה על נכסי בעלה השני ניזונות מן האחין והאלמנה ניזונת מ"מ כל זמן מיגר אלמנותה שבית השני (עכ"ל) מש"כ דאי כתובה על נכסי בעלה הראשון שפיר קרינן ביה כל ימי מיגר אלמנ' בביתי אחרי מיתתו היא אלמנה יעכביו ואי לית ליה נכסי לראשון כ"ש היה לה מזונות דהא אית לה כתובה מב':

בגט והיא אומרת שלא בעל עדיין והשתא אי אפשר לו לבעול כיון שלפי דבריה פסלה עליו בגט קו' שבעל כופין אותו לחלוץ ואם אחר ל' יום אומר לא בעלתי וצריכה חליצה והיא אומרת נבעלתי נאמנת וצריכה בגט ואם היא אומר' לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמן ואין כופין אותו לחלוץ ומ"מ היא שוית עצמה חתיכה דאיסורא להצטרך חליצה ומבקשין אותו שיחלוץ לה ואפי' אם חזר והודה לדבריה שלא בעל ודי לה בחליצה אין שומעין לו וצריכה גט וחליצה ואפי' אם יש לה גט ממנו והוא אומר שנתנו לה קודם שבעל צריכה גט שני וחליצה ולענין איסור הצרה לדעת ר"י אינו נאמן לאוסרה אפי' הוא והיא אומרי' שלא בעל אפי' תוך ל' יום ולדעת א"א הרא"ש ז"ל תוך ל' יום אם הוא אומר שלא בעל נאמן לאסור הצרה ואפי' אם היא אומר' שבעל אבל לאחר ל' יום אפי' אם שניהם אומרים שלא בעל אינם נאמנים לאוסרה:

קסח משיב היבם היבמ' הרי היא כאשתו לכל דבר שיכול להוציא' בגט ולהחזירה ולא אמרי' כיון שכבר קיים מצות יבום חזר איסו' אשת אח למקומו. כתובת' על נכסי בעלה הראשון ואם אין נכסים לראשון יש לה כתוב' מנה משני כדין אלמנה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל כ"ז שיש לראשון אפי' הן ביד לקוחות אין לה מנכסי שני כלום גרשה והחזירה קוד' שפרע לה כתובת' דינה כאשה אחרת שגרשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה על דעת כתובתה הראשונה הוא מחזירה וכיון שכתובת' על נכסי המת אין היבם רשאי למכו' כלום מנכסי אחיו אלא יהיו כולם קיימין לשעבוד כתובתה ואם מכר או נתן מהם מעשיו בטלים לא שנא אם מכר או נתן קודם יבום או אחרי יבום ואפי' אם הניח מטלטלין כגון מעו' או פירו' תלושין ימכרו ויליקח בהן קרקע והוא אוכל פירו' והגוף יהי' קיים לשעבוד כתובת' ואפי' היה הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הוא ואני יורשו אחזיק במה שבידי אלא מוציאין אותו מידו ויילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות

והראב"ד

איסורא ספיקא הוא לדידה. חזו דין סברייתא דקתני הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה וי"מ אותה לאחר ל' יום וכראה מדבריהם דתוך ל' יום אינה צריכה אלא חליצה אבל לאחר ל' יום צריכה גט לפי שהוא נאמן לומר בעלתי וחליצה משום דאיהי שויא אנפשה חתיכה דאיסורא ואין כח מדברי רבי' כן אלא תרי בבי דהיא בכל זמן בין בתוך ל' בין לאחר ל' ועוד שמה שאמר הכא שהיבם מודים וכו' שהוא אפי' תוך ל' יום ואע"פ שלא אמ' מעיקרא בעלתי כדברי רש"י ז"ל שפי' ומעיקרא אמר בעלתי וטעמא דכל שכנסה אינה יוצאה בגט אע"פ שהיבם מודה שלא בעל משום דכיון שכנסה מסתמא בעל שמא יאמרו יבמה שנתיבמה יוצאה בחליצה וכ"ל ראיה לזה ממה שאמרו שם בעא מיניה בריה דרב נחמן מרב נחמן צרתה מהו א"ל וכי מפני שאנו כופין ומבקשין נאסור הצרה ופרש"י דאע"ג דאמרה יבמה לא נבעלתי צרתה ודאי לא מיתסרא דחזקה כונס את האשה בועל לאלתר וא"כ היאך תהיה מותרת לאלתר בלא גט וזה לא לדעת רבינו שכ' אין יחלוץ ויוציאה בגט ומשמע דבכל גוונא צריכה גט שהם דוקא כשהוא אומר בעלתי ה"ל לכתוב אע"פ שחזר ואמר בעלתי וכ"כ מן ההלכות שהם כפרש"י ולא היו צריכין לשניא הכא דהכנסו שהיבם מודים כיון שכבר כתבו הברייתא כנ"ל. ומ"ש רבי' גרסה לאחר ל' הוא מבוא' במשנה' והטע' דאיהי שויא אנפשה חתיכה דאיסורא ולפיכך צריך חליצה מ"ש היא אומר' בעלתי הוא בברייתא ונראה שרבי' מפרשה אפי' תוך ל' יום חזו שבהיא זה נאמן לאסרה על כל אדם את שכנסה ולא כמ' שהם ל' יום אבל רש"י פירשה דוקא לאחר ל'. ודברי רבי' נראין לי עיקר דחזקת כונסה בעולה וכיון שהיא אומרת נבעלתי נאמנת ולא גרעא מכח שאמרנו שהיא מותר' בחזק' ולא כתבת' לי למה לא הזכ' דין הצרה בכל' ודברי רבינו עכ"ל: ולענין איסור הצרה לדעת ר"י אינו נאמן לאסרה וכו' שם בעא מיניה הון בריה דר"כ מרב נחמן צרתה מהו א"ל וכי מפני שאנו כופין ומבקשין נאסור הצרה ופרש"י צרתה מהו יבמה שכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי מהו לאסור צרתה מפני דבור של זאת מפני שאנו כופין ומבקשין לגרש דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא נאסרה צרתה. ודאי לא מיתסרא דחזקת כונס את האשה בועל לאלתר. וכ' הרא"ש משמע מתוך פירושו אע"פ שהיא אומרת לא נבעלתי וגם הוא אומר לא בעלתי לא מהימני לאסור הצרה מדפירש שאחר שהתירה הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה צרתה ודוקא לגבי דידה אמרי דבורא דהויא לנפשה חתיכה דאיסורא אבל לא לגבי צרה וכ"ל לדקדק מתוך פרש"י דאם אמר בתוך ל' יום לא בעלתי דהצרה אסורה הרי פי' שהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט דלאחר ל' יום איירי ולכך לא בעיא חליצה דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקים נפשיה אבל תוך ל' יום דהוא נאמן ובעיא חליצה ומדנאמן לאסרה אע"פ שהיא מכחשתו כ"ש שהוא נאמן לאסור הצרה ומה שפירש"י דכיון שכנסתה הרי היא בחזקת בעולה שכופין בתוך ל' ומבקשין אחר ל' קאי דמיירי כשהוא אומר בעלתי והכא קאמר שהיא נאמנת לשויא נפשה חתיכ' דאיסורא אבל לא אצרה אבל לאחר ל' אפי' שניהם מודים צרה מותרת דלא מוקים אנפשיה כולי האי עכ"ל: ומתוך לשון זה יתבאר לך שמה שכתוב בספרי רבי' בדעת הרא"ש נאמן לאסור הצרה ואפי' אם אומר שבעל ט"ס הוא וצריך להגיה ואפי' אם היא אומרת שבעל: ומ"ש רבי' ולדעת הרא"ש אינו נאמן לאוסרה וכו' מדברי התו' נראה שתופסים דברי רש"י כפשוטו דהצרה שריא בכל גונא וכתבו שכן פר"ח ובחד לישנא מפר"י כותייהו בענין הצרה ופליג פליגי רש"י במה שפי' דברייתא דקתני היא אומר' בעלתי והוא אומ' לא בעלתי דלאחר ל' קאי כאידך לישנא פליג עלייהו בענין הצרה וקאמר דלא שריא הצרה אלא לאחר ל' דוקא ובסוף דבריהם כתבו ומחמת ב' הלשונות ספר"י בה לאסור בצרה עד לאחר ל' אף אם יודו שניהם שבעל ולהצריך גט לכ"ש אפי' תוך ל' אפי' שניהם מודים שלא בעל עכ"ל (וכ"ד הה"מ ור"י ב"ש ר"י כלישנא דשרי ולא היה ראוי לכתוב כן בשמו כיון דאינהו גופייהו ספוקי מספקא ליה): והרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו דין זה דהצרה וצריך טעם למה והרא"ש תמה על הרי"ף למה השמיטו והניח הדבר בתימה ולע"ד נראה ז"ל מפרשים כפר"ח וכדמשמע מפשטא דפרש"י דהצרה בכל גונא שריא ומפני כך לא הזכירוה דכיון דלא הוזכר מכי איתי לן לאסרה:

קסח משיב היבם היבמה הרי היא כאשתו לכל דבר שיכול להוציאה בגט ולהחזירה ולא אמרינן כיון שכבר קיים מצות יבום חזר איסור אשת אח למקומו בפ' החולץ (דף לט) ובס"פ האשה שנפלו (דף פז) ומייתי לה מדכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר: ומ"ש וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין נכסים לראשון יש לה כתובה מנה משני וכו' שם במשנה כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ובגמ' מ"ט אשה קנו לו מן השמים ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ופירש"י אשה קנו לו מן השמים ולא שיעבד נכסיו לכתובתה ויכול לגרשה בכל עת שירצה ואי לית לה מראשון דלית ליה נכסי: ומ"ש רבינו יש לה כתוב' מנה משני פשוט הוא וכ"כ הרמב"ם בפ"כ מהלכות אישות: ומ"ש אבל כל זמן שיש לראשון אפי' הן ביד לקוחות אין לה מנכסי שני כלום כתו' הטעם אהא דאמרי' מאי טעמא אשה קנו לו מן השמים וא"ת מה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה משני וכי תימא שאם מכר הראשון נכסיו טורפא מלקוחות אע"פ שיש בני חורין לשני א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה ותו' ר"י דנפקא מינה שיכול היבם למכור שדותיו ואפי' אשתדוף שדותיו של מת לא טרפא ממשעבדי אי נמי נפקא מינה אם גירשה וא"כ אשתדוף שדותיו של מת דלא גבי מבני חרי דשני והר"ן כ' אי נמי נפקא מינה לענין נדוניא דאפי' לית נכסי' [illegible] אין לה על השני אלא עיקר כתובה אע"פ שהוניא נכסים משל אחיו שהיו מספיקים לנדוניא ע"כ ורבינו כתב כתירוצא קמא דתו' ולא חש לחשש דתהא קלה בעיניו להוציאה ולא ידעתי למה ועיין בר"י: גרשה והחזירה קודם שפרע לה כתוב' דינה כדין אשה אחר' שגרשה והחזירה שאין לה אלא כתוב' אחת כו' משנה וגמרא בס"פ האשה שנפלו (דף פ) אם תפסה האלמנה מנכסי בעלה נתבאר בסי' צ"ג: וכיון שכתובתה על נכסי המת אין היבם רשאי למכור כלום מנכסי אחיו וכו' שם (דפ"א) תניא ר"א אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד הוא עושה אם הוא כהן יעשה סעודה ויפייס אם ישראל הוא מגרש בגט ויחזור ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעא אחוה למפסלה בגיטא מיניה אמר ליה מאי דעתך משום נכסי בנכסי פליגנא לך אמר רב יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבון אינהו אע"ג דזבין לא הוי זביניה זביני ופרש"י ומה שעשה זה שהתנו עמו לחלוק לו וקנו מידו הרי הוא כמוכר ומסיק התם דבין יבם וא"כ חלק בין חלק וא"כ יבם לא עשה כלום וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"כ מה' אישות: וכתבו התו' הרוצה שימכר בנכסי אחיו לפי שאינו יכול למכור ומכר בטל לאלתר אפי' קודם שתבא לידי גביה דהחמירו חכמים ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתה לכך תקנו שאינו יכול למכור כלל שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוף מהלקוחות ואפי' יותיר לה כנגד כתובתה אינו רשאי למכור השאר דחיישינן שמא יאבדו או ישתדפו השדות שישאר עכ"ל: ומ"ש ואפילו אם הניח מטלטלין כגון מעות או פירות תלושים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכו' משנה שם (דף פ) ופרש"י דקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה: ומ"ש ואפי' אם הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הואיל ואני יורשו אחזיק במה שבידי אלא מוציאין אותו מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ברייתא שם (דף פא) ואמר ר"נ עלה זו אינה משנה מ"ט אילימא משום דהוה ליה מטלטלי ומטלטלי לכתובה לא משתעבדי דילמא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואלא משום דר"ל לאו בעל דברים דידי את דילמא ר' נתן היא דאמר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה וכו' והרי"ף הביא ברייתא זו וכתב עליה הא מתניתא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואע"ג דלית הלכתא כוותיה כיון דתקינו רבנן השתא למגבייה כתובה ממטלטלי עבדינן כוותיה וכ"כ הר"ן ותמה הרא"ש ז"ל איך הביא הרי"ף ז"ל ברייתא זו לפסק הלכה הא אמרי' דזו אינה משנה ולא עבדינן תרי חומרי בכתובה ואי משום דתקינו רבנן בתראי דגבי כתובה ממטלטלי מי עדיפא תקנתא דבתראי ממילתא דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפילו הכי אמרי' דדוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורש אבל מלוה דאיתא ברשות אחרינא לא מפקי' מלוה בע"כ ויהבי' לאשה בכתובתה מדר' נתן דלא מחמירין תרי חומרי בכתובה וכ"ש השתא גופיה הוא הלנא דלא בייתא לה למפרע הכא זוזי ולא ידענא מאי קשיא ליה דהא דחשיב תלמודא להא מתניתין שבוש לפי שודאי מעכמו הנא בתכא ומשבשתא היא לפי שא"א לקיימה אם לא שנעשה שמחלוקת תרי זוגי תנאי ר"מ ובר פלוגתא ור' נתן ובר פלוגתיה אפי' אי ס"ל הלכה כר"מ וכר' נתן תרי חומרי בכתובה לא מחמרינן אף כי ר"מ סבר כר' נתן ור' נתן כר"מ מודו תרוייהו דלא עבדינן כך ברייתא אבל השתא דתקינו רבנן כתובה דגבייה ממטלטלי יחזרו המטלטלי להיות במקרקעי ואין כאן אלא חומרא אחת כר' נתן עכ"ל וגם הר"ן כתב כדברי הרא"ש ז"ל ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם ז"ל הוא בפ"כ מה' אישות וכתב ה"ה שהרמב"ן והרשב"א ז"ל כתבו כדעת הרי"ף ובעיטור כתב בשם גאון כדעת הרמב"ם ז"ל וכתב עוד ה"ה דאפי' לדעת רבינו אם כתוב בכתובה מטלטלי אגב מקרקעי שלוקחין קרקע מן המטלטלין שהניח המת שהרי הן משועבדים לה מן הדין ולא מן התקנה כמ"ש פי"ו עכ"ל וכ"כ הריב"ש דעכשיו שכותבים

*כ"ם וכיון דהרי"ף והרמב"ם נמי משמע דהכי ורבינו מבכא"ל סבר הכי ודברי רש"י כפשטן הכי מוכחי ומה שרצה הרא"ש לפרש דבריו לאסור אינו מוכרח בדבריו ויש לדחות ונקטי' להתיר ואע"ג דר"י מספקא ליה לא אפקינן מפשיטות' דכל הני רבוותא משום ספיקא דידיה:

סכותבים בכתובה משעבוד מטלטלין סדין עמס סיוניאו כל סנכסים מידו וילקח בסס קרקע סיסיס קיים לסעבוד כתובתס סיבס אוכל פירו ואפי׳ כתובתס אינס אלא ממנס וסנכסים בסס ק׳ מנס סדינקן כמו סמפורש בבריתא עכ"ל: וכ׳ עוד סנכסים סביד סיבמה מבואר סהדין סוא לסוציא מידה סהרי אינם עליה אלא סעבוד כתובה וסיבס אוכל פירו אבל לאחריו כתובתה ילקח בסס קרקע וכ׳ הרסב"א כתשו׳ סטעם לסומרת יבס סאינו מעכב ביד סיבמה ירדת לנכסיו ולאכול ולמכור ולסתעסק בסס לפי סאינה יכולה לכוף את סיבס לפרוע לס כתובתס מנכסיו לפי ססיא סומרת יבס ועוד סאין לס אחריות על נכסי סיבס ואפי׳ לאח׳ סכנסס אלא על נכסי סבעל סראשון • וכתב עוד סומרת יבס סדין סוא סיעמדו סנכסים סמטלטלים מחמת ומחמת סיבס ביד ב"ד או ביד אפוטרופין עד סילקח בסס קרקע ויסיו אז ספירות אבל סקרקע סנססארו מן סמת לא תרד בסס סאלמנס וגם לא סאפוטרופא בסבילס וגם לא תאכל סיא ספירות אלא סיורש לפי סאין מזונות לסומרת יבם אלא באחדים סראשונים בלבד או אם עמד בדין וכרח עכ"ל: ובקצת ספרי רבינו כתוב קודם סברת סרמב"ם בלשון סזס וסראב"ד כ׳ בזס סאין מוציאין אותו מידו• ואפי׳ גרסס וכנסס אח"כ סתם אינו יכול למכור דכיון סכנסס סתם לא נתחייב לס בכתובה אא"כ יתנס בסעה שמחזיר סכתובה על נכסיו ואז יכתוב לס כתוב באחריות על כל נכסיו וסקנס סיקנה ואז יכול למכור כ"כ הר׳ וסרא"ש ז"ל *נ"ה ומפורש יותר בבריתא סאסס סנפלו הנזכר׳ אם כתן סוקיעא׳ סבריתא סגולה ויפיים:

סוא ונריך לסגיה אביו במקום אמו: ומיסו חליצה פסולה מיסא סוי לפסלה על סאחין אפי׳ ביחיד אפי׳ בינו לבינה במכל עמי סארץ סאין יודעים אפי׳ לסקרות סחליצה כסרה כ"כ סרמב"ם בפ"ד ויש לתמוס על זס דכיון דאינס יודעים לסקרות א"כ לא קראו סיבס וסיבמס וסיאך תסיס כסרס סחליצס ואפסר דסב"ע כססיבס וסיבמס יודעים לקרות בעצמם מבלי סיקרא לסם אח"כ אפי׳ לא קראו כלל סחליצה כסרה דיעבד כל סאינם חרסים או אלמים כמו סיתבאר ולכתחילה מצוה סיוסיפו סנים על סג לפרסומי מילתא מעסים בפ׳ מצות חליצס סהלכו בס לפרסומי מילתא כלומר דאמר מדינה בג סגי ואפי׳ לכתחלה חולצת בג׳ כדאמרינן התם בסוף פירקין ורבינו סכתב חלצו בג׳ חליצתן כסרה דמשמעו דוקא בדיעבד איני יודע לו טעם ועוד סבר כ׳ מצות חליצה בג׳ דייני ופרש"י לפרסומי מילתא דחלוצה היא ולא ליכסבא כהן א"כ קליתא איכסי וליקפכו עלס: ומ"ס ואפי׳ הן עמי סארץ כ"כ הרמב"ם ז"ל ופסוט סוא וכתב נ"י בסם סריטב"א סאס סזמינו ג׳ לב"ד בפירוש וקראו סאחרים למילי בעלמא אפי׳ גרים ואפי׳ פסולי׳ נמי ומיסו דייק מדברי סרמב"ם ז"ל סכתב אפילו עמי סארץ דפסולים לא וב"כ בסגסות וכן יש לדקדק מלסון רבי׳ ונודעת בת"ס ולא דברי א"ז שמכסיר פסולים בסנים נ"ל דסיינו לכתחלה אבל בדיעבד כיון ססג׳ סמיוחדים לדיינים כסרים לא נפסלה סחליצה מפני פסול ססני׳ סהוסיפו וכתב בת"ס דקרובה קורבא סאינה פוסלת מן סדין מות בסני סנוספים: כ׳ בה"ס צריכי למיתב ה׳ בססוא ב"ד וכדכתב גיסא לכתבו במותב תלתא כחדא סוינא וכן אמר רב כמה גאון זס פסוק דכיון דלכתחלה נמי חולצת בג׳ אין לכתוב אלא במותב תלתא סויכא סס סג׳ סנוספי׳ אינס אלא לפרסומי מלתא: ויקבעו מקום תחלה לומר נחלוץ במקום פלוני בפ׳ מצות

וסראב"ד כתב בזה שאין מוציאין אותו מידו. והרמב"ם ז"ל כתב ראפי׳ בשאר מטלטלין שהניח אחיו משתמש בהן כמו שירצה ואינה יכולה לעכב עליו. כיון שאין כתובה נגבית ממטלטלין אלא מתקנת הגאונים אין כח בתקנה זו למנעו מנכסי אחיו ולא אסרו באחריותו שלא ישא ויתן בהם ע"כ. ורב אלפס כ׳ בסברא ראשונ׳ ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ואפי׳ גרשה וכנסה אח"כ סתם אינו יכול למכור דכיון שכנסה סתם לא נתחייב לה בכתובה אא"כ יתנה בשעה שמחזיר שכתובתה על נכסיו ואז יכתוב לה כתובה באחריות על כל נכסיו שקנה ושיקנה ויכול למכור וה"ה נמי בלא גרושין אם מתרצת לו שימכור ע"מ שיתחייב לה באחריות כתובתה שיכתוב לה אחריות על כל נכסיו שקנה ושיקנה יכול למכור: כ׳ הרמב"ם יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן כחפצו וכשיכנוס יבמתו יכתוב לה מנה ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים וכן יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיבמה אסורה עליו והרי היא מותרת לאחיו אם רצה היבם ליבם כונס ואין לה כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה ודינה עם יבמה כתוספת כמו שהיה לה על בעלה אבל לא כתב לה בעלה כתובה או שמכרה לו או שמחלה צריך היבם לכתוב לה כתובה כדרך כל האלמנות:

הלכות חליצה

קסט בא

לחלוץ יוועדו ג׳ דיינים לחלוץ בפניהם שמצות חליצה בג׳ דיינים ישראלים כשרים שלא יהו קרובים זה לזה ולא ליבם וליבמה ואפי׳ הם הדיוטות רק שידעו להקרות את היבם והיבמה נמצא א׳ מהם קרוב או פסול או גר אפי׳ היה אביו גר ואמו מישראל פסול עד שיהא אביו ואמו מישראל ובספר המצות הכשיר אמו מגרים רק שיהא אביו מישראל. ומיהו

שלא היה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן כחפצו וכשיכנוס יבמתו יכתוב לה מנה וכו׳ בפרק כ"ב מהלכות אישות וכתב הרב המגיד דיינו מדתנן פרק החולץ וכפ׳ האשה שנפלו כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ובגמרא אי לית לה מראשון תקינו לה מפני כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה ע"כ וכבר כתב רבינו זה בסימן ... ולא חזר לכתבו אלא כדי לסמוך דברי הרמב"ם ז"ל שכתב לקמן בסמוך לדברים אלו וכו׳ ועוד יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיבמה אסורה עליו והרי היא מותרת לאחיו אם רצה היבם כונס ואין לה כתובה (*נ"ה בפ"ג מיני׳ וע"ש בדברי ה"ה)

הלכות חליצה

קסט בא לחלוץ יועדו ג׳ דיינים: מ"ש יועדו יתבאר בסמוך • ומ"ש ג׳ דיינים שמצות חליצה בג׳ דיינים משנה בר"פ י"ב דיבמות (דף קא): ומ"ש ישראלים הוא לאפוקי גרים כדבסמוך ומ"ש כשרים שלא יהיו קרובים זה לזה ולא ליבם וליבמה כו׳ מתרפי קתני חדא היינו כשרים דהיינו שלא יהא בהם שום פסול ועוד שלא יהיו קרובים זה לזה והטעם משום דחליצה היא דין כמו שיתבאר בס"ד וכתוב בת"ה דאפי׳ אם נשואים ב׳ בנות אחיות או אחות ובת אחות אין להקפיד מפני מראית העין וה׳ ורבותא זו היא לדעת הרא"ש דסבר דלא אמרינן תרי בעל כאשתו אבל להרי"ף דסבר דאמרינן תרי בעל כאשתו מדינא נמי פסולים וכתבו בכתבי מהר"ר איסרלן בפי׳ הרשב"י ושליטי שפיר דמי: ב׳ ומ"ש ואפי׳ הדיוטות משנה ר"פ י"ב דיבמות (שם) מצות חליצה בג׳ דיינים ואפי׳ שלשתן הדיוטות: ומ"ש רק שידעו להקרות את היבם ואת היבמה שם מצות חליצה בג׳ שיודעין להקרות כעין דייני ופרש"י שיודעין להקרות לא חשבתי לקחתה מאן יבמי וכן יעשה לאיש וכו׳ וכתבו התו׳ שאפי׳ אינם בקיאים בסדר דברים הרי אחר שבקיאים בקריאה וטעמא מפני שאחר דברים אם לא עשו בטוב יוכלו לשאול לבקיאים ונראה מדבריהם דכי תנן הדיוטות הדיוטות ממש קאמר אבל בנ"י כתוב בשם המפרשים דלא קרי להו הדיוטות אלא משום דלא בעי סמוכים אבל צריך שידעו הלכות חליצה דכי קאמר בגמ׳ שיודעים להקרות כעין דיינים בכלל זה הלכות קריאה וחליצה שיודעים הדיינים ע"כ: ודברי רבינו כה"ם כדברי התו׳: נמצא א׳ מהן קרוב או פסול או גר ואפי׳ היה אביו גר ואמו מישראל פסול עד שיהא אביו ואמו מישראל פ׳ מצות חליצה (דף קב) אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר ונקרא שמו בישראל ופרש"י בישראל משמע שיהא ישראל מכל כדדין: וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל שכ׳ בפ"ד הם אומרים גר פסול ואפי׳ היה אביו גר ואמו ישראלית לא תחלוץ עד שיהא אביו ואמו מישראל ומ"ש רבינו בשם ספר המצות להכשיר אמו מגרים רק שיהא אביו מישראל ב"כ שהוא שם מישראל דאפי׳ לענין יתום כשהוא כגון כאביו מישראל בדאמרי בפ"י יוחסין יתום ק׳ והכל בו כתבו דאפי׳ היתה אמו לבדה מישראל כשרה ע"כ וס"ס

חליצה (דף קא) אמר רבא צריכי דיינים למקבע דוכתא שנאמר ועלתה יבמתו השערה ופרש"י השערה מקום מזומן לכך משמע: וכתוב בת"ה דהנים הנוספים לא צריכי למקבע דוכתא אבל בהגהות מרדכי כתוב ויאמרו הג׳ דיינים אל השנים בלך ונשב במקום פלוני ע"כ מדברי רבי׳ שכ׳ תוס׳ הסנים קודם קביעות מקום ה׳ ומצאתי כתוב בשם מה"ר ישראל מברונא דמ"ע ג׳ דלכתחילה מ"ש יקבעו דוכתא ויאמרו נלך במקום פלו׳ לחלוץ אין צריכים כלם לומר כן אלא סמכה שבהם וכן משמע בגמ׳ דא"ל רבא לרב פפא תא לזירא וקרי וכו׳ לא אשכחן שהם אמרו כלום אע"ג דנקט לשון רבים ה"נ נקט לקמן מקרין ליבמה אע"ג דלא מקרי לה אלא אחד עכ"ל ובהגהות מרדכי שכתבתי נראה שכל הג׳ צריכי לומר כן ה׳: ועוד מצאתי בשם מה"ר ישראל מברונא משמע דלקביעות מקום א"צ לישב שם כלל אבל ראיתי רבותי שהלכו שם ואמרו כאן נשב לחלוץ למחר אמנם בא"ז משמע דאפי׳ חליצה כלל לא צריך רק אמירה בעלמא אכן נכון לעשות מעשה שיהא מוכח בשם מכוס עכ"ל: וכתב אבי ה׳ רבותי אומרי׳ בהסוא יומא ואני ראיתי לאבא מרי שקבע מקום בערב היום שלפניו כך כתבו המרדכי ובהגהות מיימוניות ומשמע קצת מדברי בעל תרומת הדשן סימן רכ"א דלא אמרי דדוקא ערב יום שלפניו לאפוקי שחרית יום שלפניו דכל שקובעו ביום שלפניו ואפי׳ בשחרית שפיר דמי ומיהו מדבריו כותב דנכון לקבוע בערב דוקא ולי נראה דאין קפידא בדבר ואם באנו להקפיד בדבר איפשר דטפי עדיף קביעות בו ביום מקביעות יום שלפניו ואבי"ה איפשר דה"ק רבותי אומרים בהסוא יומא בלום דוקא בההוא יומא דמוכח טפי וראיתי לאבא מרי שלא הקפיד בכך וקבע מקום מערב יום שלפניו: ד׳ עוד מצאתי כתוב בשם מה"ר ישראל מברונא שאם אירע עיכוב שלא יכלו לחלוץ באותו יום בטל קביעות הלילה וצריך לקבוע פעם שנית וכן שלישית ורביעית • וכן ראיתי רבותי עושים כן עכ"ל: עוד כתוב שם דכ"ל דאפי׳ בלילה יכול לזמן המקום דאין כאן משום תחלת דין אלא כאלו כונס מקום להיות מזומן לב"ד: וכתב בת"ה סימן רכ"א שאם החליצה ביום ראשון אין קובעין מקום ביום השבת משום דמחזי כבונה ומתקן אלא מע"ש קובעי׳: ומ"ש שאם קובעי׳ מקום בשבת מחזי כבונה ומתקן אין לו טעם ה׳ כתוב בספר התרומה ובהגהות מרדכי בשם סיפרי שהמקום שיקבעו לחלוץ שם צריך שיהיה בגובה של עיר ויליף לה מרכתיב ועלתה ובהגהות מרדכי פי׳ בגובה של עיר כלו׳ מקום מפורסם: כתב הרמב"ם ז"ל צריכים הדיינים לקבוע מקום וכו׳ לא נועדו ולא קבעו מקום חליצתה כשרה בפ"ד אין חליצה כשרה אלא ביום חלצה בלילה חליצתה פסולה מע"ג דתנן בפ׳ מצות חליצה (דף קד) חלצה בלילה חליצתה כשרה ר׳ אליעזר פוסל בהסוא עובדא דמייתי התם (שם) דחלץ במוק ביחיד ובלילה אמרי בסנויי בתר דכולהו כמי יחידאה קתני להו ופסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל כהסוא סנוייא למימרא דחליצה בלילה פסולה וכ"פ הרמב"ם ז"ל וטעמא מפרש בגמ׳ משום דחליצה הויא כתחלת דין וזה אין דנין בלילה: ופי׳ נמוקי יוסף דחליצה דיני ממונות היא שגובה כתובתה ה׳ בפ׳ ...

תנן

(נ"א) א"ל המ"מ בפ"ב דיבום ודוקא אם לא כתב לה אבל אסור לשהות בלא כתובה ואם היא אמיה לינס ולא לבעל אית לה כתוב׳ מנכסי בעל׳ הראשון דלא כירושלמי עכ"ל:

קסט (א) דהא אית במרדכי דלכתחילה לא יתחתו על השטר משו׳ מראית העין וכ"ש לענין דין: (ב) כ"ע נת"ה סי׳ רכ"ז דלא מהני בחליצה אם קנא היבם והיבמה לקרובים אף ע"ג דמהני בשאר דין: (ג) ואין הכרע בדבריו דלא קאמרי הגהות אלא שאלו הג׳ יאמרו לשנים הרוצי׳ נילך לקבוע מקום כדי לפרסם הדבר בעיני השני׳ אבל איכור׳ שילכו גם השנים ואפשר שמטעם זה ב"כ רבינו שתו׳ השנים קודם הקביעות מקו׳ כי הם צריכין לידע שקבעו מקום ויפרסמו הדבר כמו שאר כל התליע׳ וכן כ"נ ולקמן בסדר חליצה של הרא"ש משמ׳ בכדי׳ דא"כ השנים לקביעות מקום שהרי כ׳ ומוסי׳ עוד שנים כו׳ לאחר שכ׳ שקבעו מקום: (ג) ואיני יודע אין משמע טפי מדברי הגהות ... משמע מדברי האשירי שנק׳ ג"כ לפורדכינו וא"ה פ׳ מהר"י נרי"ן דלאו דוקא נקט והדין עמו כמו שמצינו בכל מעשה כ"פ שאגדול שכהן מדב׳ ע"ש כולן ובכלל דבריו דברים בב"ג: (ד) ואין המכסב בדבריו לא קובעין מקו׳ מיום שלפניו וזכי עדיף טפי יותר מקרי קביעות מקום מיום למחרת מבאות ויום גנמו: (ד) וכ"ל לאסור בשבת שהרי אין תולנין בשבת וא"כ הוי כמכין משבת לחול: (ה) עוד כ׳ מהרי"ו מ"כ דאסור ליקח שכר מחליצה דהוי דין ושנוטל שכר דיניו בטלין וכ"כ המרדכי מהרא"ש שכתבתי לעיל ריש סי׳ קמ"ב ... ואפשר דאין נוטלין רק שכר בטילה ... כמו שנתבאר בח"מ סי׳ ט׳ ...

כזמן הזה נוהגין שהרב נוטל ממנה שכר גדול ולא ידעתי טעם היתר אם לא שנאמר שמוכר לו המכינול נעדה שכר כמו שנתבאר לעיל סי׳ ק"ל כי אותן ה׳ ועדים בולם אינן שייכי כאן גבי חליצה לכן צריך דיקדוק גדול באות הנוטלין שכר החליצה ... ונראה דוקא אותן ג׳ דיינים אבל ה׳ הנוספים ...

ומיהו חליצה פסולה מיהא הויא לפסלה על האחים אפי׳ ביחיד ואפי׳ בינו לבינה נמצאו עמי הארץ שאין יודעין אפי׳ להקרות החליצ׳ בשרה ולכתחילה מצו׳ שיוסיפו שנים על השלשה לפרסומי מילתא ואפי׳ הן ע״ה חלצה בשלשה חליצ׳ כשרה כ׳ בעל הלכות צריכין למיתב חמשה בההוא בי דינא וכד כתבי גיטא לכתבו במותב תלתא הוינא וכן אמר רב צמח גאון ויקבעו מקו׳ מתחילה לומר נחלוץ במקום פלו׳ וכתב אבי העזרי רבותי אומרים בההוא יומא ואני ראיתי לאבא מורי שקבע מקום בערב ביום שלפניו: כתב הרמב״ם צריכין הדיינין לקבוע מקום ואח״כ תחלוץ לפניה׳ לא נועדו ולא קבעו מקום אלא נקרה מקרה והקרו הוא והיא לפניהם וחלצה חליצתה כשרה ע״כ אין חליצה כשה׳ אלא ביום חלצה בלילה חליצת׳ פסולה וצריך שיכירו אותו שאומר שהוא היבם שהוא אחי המת ושהיה בעולמו ושזאת היא אשת המת נמיהו אפי׳ אין כאן אלא עד אחד שמעיד עליהם שפי׳ דמי ואפי׳ הוא עבד או שפחה וצריך שידעו הדיינין שיש שלש׳ חדשים ממית׳ הבעל ויבדקו היבם והיבמה אם הביאו ב׳ שערות ואם הוא בן י״ג שנה ויום א׳ ואם היא בת י״ב שנה ויום אחר והיא נבדקת ע״פ נשים ואם רואים שגדלו דדיה ושנתמלא זקנו א״צ לבדוק יותר כתב הרמב״ם אין סומכין במנין השנים לא ע״פ קרובי׳ ולא ע״פ נשים אלא ע״פ עדים כשרים להעיד וכה״ת כתב אם אין השנים ידועות אלא ע״פ האב כגון שבאו ממקו׳ אחר ואין מכירין אותו אינו נאמן להחזיקו בגדול אבל במקום שהוא דר והוחזק בעיני השכנים שלא ע״פ האב שבא לכלל שנים או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמני׳ להחזיקו בגדול אם הביא ב׳ שערו׳ ולא חיישינן שמא עדיין לא בא לכלל גדול ושומא נינהו ואפי׳ בלא חזקת השכנים אם יש להם ריבוי שערות או שהן ארוכות חזקה שבאו לכלל שנים ועל זה סומכין שא״צ לבדוק אם יש בהן גומות אע״ג דקי״ל שצריך שיהיו בעיקר גומו׳ אם יש רבוי שערו׳ או שהן ארוכות א״צ לבדוק על הגומות וישבו הדיינין כמו שצריכין לישב בדין ויעמדו לפניהם היבם והיבמה שמצו׳ חליצה מעומד

תנן אין חולצין בשבת אלא בימים טובים ומיהו בחול המועד שפיר דמי דהא תני בפ׳ א״מ דבין דיני נפשות ודיני ממונות במועד כתוב בתרומת הדשן סימן רכ״ז שאין חולצין בערבי שבתות וימים טובים וכ״ל שאין לדבר זה עיקר וצריך היכי אותו שאומר שהוא היבם אחי המת ושהיה בעולמו ושזאת היא אשת המת בפ׳ החולץ (דלט) אמרינן ולאשתמודעינהו דאחו דמית הוא וכה״פ מכו׳ חליצה (דקו) אמרינן אין חולצין אא״כ מכירין ורבי ירוחם כתב שה״ר אברהם בן אסמעאל הסיב שא״כ שיכירו שזאת היא אשת המת והיא אחי ודע כאומרי שצריך וכ״כ הרא״ש וכ״כ הרמב״ם ז״ל וכ״כ הרא״ש בהל׳ חליצה שלו וכן נראה מדברי הרי״ף ומ״ש ואפי׳ אין כאן אלא ע״א שמעיד עליה׳ שפיר דמי ואפי׳ עבד או שפחה בפרק החולץ אסיקנא דאפי׳ אשה או קרוב מהימני משו׳ דלא אמילתא דאיסורא ולא אממונא קא מסהדי אלא גלויי מילתא בעלמא הוא דהא׳ בגברא הוא פלו׳ גבא איתתא איסי פלונית׳ וכמו שכתבו הם הרי״ף והר״אש ז״ל והרמב״ם ז״ל כ׳ דה״ה עבד או קטן שהוא מכי׳ נכון נאמן בכך ועיין במה שאכתוב לקמן בסי׳ זה ובמה שכתבתי בסי׳ קנ״ז ונראה שגם להעיד שהיה להם יבום א׳ בעול׳ שני בכך מהני דהא נמי גילוי מילתא הוא וכן משמע מדברי רבי׳ ומדברי הסמ״ק וצריך שידעו הדיינים שיש שלשה חדשים ממיתת הבעל כ״כ ספר התרומ׳ והסמ״ק וטעמא משום דתנן בפ׳ החולץ (דמא) היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהיו לה ג׳ חדשים כלו׳ דתוך ג׳ חדשים אינה למיחש שמא מעוברת היא ואסיקנא בר״פ החולץ דהלכה כר״ל דאמר חליצת מעוברת לאו שמה חליצה וכמו שנתבאר בסי׳ קס״ד ונראה דגם בזה עדות אשה או קרוב דגלויי מילתא בעלמא הוא ויבדקו היבם והיבמה אם הביאו ב׳ שערו׳ ואם הוא בן י״ג שנים ויום א׳ טעמא משום דחליצת קטן או קטנה פסולי׳ דתנן בפר׳ מצות חליצה (דקד) החולץ לקטן חליצתה פסול׳ קטן שחלץ תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצת׳ פסולה ואסיקנא דאיה׳ חולצ׳ עד שתביא שתי שערות ויש קצור בדבריהנו דהוה ליה למיכת׳ שצריך גם כן שידעו אם היבמה בת י״ב שנה ויום אחד ומשפט ב׳ שערות נתבאר יפה בסי׳ קנ״ה ובסי׳ קס״ז ומ״ש והיא נבדקת ע״פ נשים נתבאר ג״כ בסי׳ קנ״ה כתבו התוס׳ בפ׳ ב״א הי׳ יבם קטן או קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבדקם לפני הב״ד אם יש להם ב׳ שערות וכן לאחר הפ׳ ואם הן אותן שהביאו קודם מתין עד שיביאו שערו׳ אחרו׳ אבל יבם גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לברר חלצה שפיר אם יש להם שערות ולא חיישינן שמא לפני הפרק באו עכ״ל וכן נתבאר בדברי רבי׳ בסי׳ קנ״ה ובסי׳ קס״ז ומ״ש ואם רואים שגדלו דדיה ושנתמלא זקנו אין צריך לבדוק יותר ג״כ הרא״ש ז״ל בסדר החליצה בסוף פ׳ מצות חליצ׳ וגם הרשב״א כ׳ בתשו׳ אפי׳ בשיטליון די בלא אם יש לה דדים וז״ל ספר התרומה אם ירצה ובדוק שאל בדדין אם הטו הדדין גדולה היא ומסתמא יש לה שערו׳ כדתנן בפ׳ ב״א סי׳ שזהו סימן העליון וי״א לאחר העליון עד שיבא התחתון ע״כ וכך כתבו התו׳ בפ׳ ב״א סי׳ ו׳ ואם יש ליבמה דדים גדולים א״צ לבדוק אחר השער׳ דהא אמרי׳ לעיל אי אפש׳ שיבא העליון עד שיבא התחתון ומ״ש שאם רואים שנתמלא זקנו א״צ לבדוק יותר בה״פ הערל כתבו התו׳ אומר ר״י דאין חשוב כשבאת ב׳ שערות לבד יש לו זקן אא״כ נתמלא זקנו כ׳ הרמב״ם ז״ל אין סומכין במנין השנים לא ע״פ קרובי׳ וכו׳ בפ״ב מהלכ׳ איסו׳ וכתב ה״ה ז״ל זה נלמד מההוא שבא שאומר בקידושין דמשה מוכח דערו׳ בעינן ויתבאר בסמוך שאפי׳ האב אינו נאמן לכל דבר עכ״ל וכ״כ המרדכי בפ׳ מצות חליצה בשם כמה גדולים וכתב דאין להביא ראיה מאשתמודעינהו דפ׳ החולץ דהתם גילוי מלתא בעלמא הוא דבלאו הכי תופסי׳ אותו בחזק׳ אחיו מן האב אבל אם לא היינו מוחזקי׳ בו שהוא אחיו מן האב והביא קרובים לעדות לא הוי גילוי מילתא וכ״ש הכא שהיינו מוחזקים בו בחזקת קטן אין הקרובים נאמנים להוציאו מאותה חזקה ומ״ש ר״ת כל אשה שהגיע לכלל שנותיה והוחזקה לסימן ע״פ שכנותיה לא צריכה בדיקה י״ל דוקא גבי אשה אבל גבי איש לא משום שיש בני אדם שנוהגים לקרות בציבור לא תלו שנכנס לתוך י״ג וגם כשהקטן עושה מטבעו אין מוחין בו ונותנין לו לברך ויורד לפני התיבה ומתפלל ואין חוששין לכל הפי לא הוי חזקה ע״כ צריך עדות ברורה על מספר שניו להחזיקו בגדול וגם כדי לבדקו וגם היא צריכה לבדוק היא ערוה כדאמרינן פ׳ הערל בעליותא כריכה מספק ממזר ואין דבר שבערוה פחות משני׳ ורבי יואל כתב שמעי׳ על בנו שהוא בן י״ג ויום אחד כדי שיהא ראוי לחליצה ולהתיר יבמתו לשוק אין נאמן אם לא יצטרף אחר עמו כמו שאר פריות וכגון שאין קרוב ליבמה ואח״כ כתב ומיהו בספר התרומה פסק דאם יש להם רבוי שערות או ארוכות במו שיש לאיש ולאשה גדולים מותר לחלוץ דמסתמא הגיעו לכלל שנות הגדלות או אם יש קול שהחזיקו השכנים בגדולה שלא ע״פ האב שיש לאיש י״ג שנה ויום א׳ ולאשה י״ב שנה ויום א׳ סגי בכך להחזיקו בגדולה עם השערות שאנו רואים וא״כ עדיו על שניו והרמב״ם כ׳ נראה מדבריו שיש לו הכר זקן עכ״ל וכה״ג כ׳ אם אין

ססני ידועי אלא ע״פ האב וכן אינו נאמן להחזיקו בגדול אבל במקום שהוא דר והוחזק בעיני השכנים שלא ע״פ האב שבא לכלל שנים או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמני׳ להחזיקו בגדול וכן נ״ל שהרי אמרו בה״ת אמר מורי רי״בא דאין האב והאם נאמנים כדתני׳ פ׳ האומר בקדושין נאמן האב לומר על בנו זה יש לו י״ג שנה ויום אחד ובתו זו בת י״ב שנה ויום א׳ לנדרים ולערכין ולהקדשות אבל לא למכות ולעונשין ומסתמא כמו שאין נאמן למכות ועונשים ה״ה לחליצה דהוי דבר שבערוה אינו נאמן ואפי׳ ראינו שעומד להתפלל והשלי׳ לי׳ כל זה אין בכך כלום דשמא על פי האב עשו שלא ידעו אלא לנדרים והקדשות אינו בריתא מתוקנת במקום שלא הוחזקו ע״י השכני׳ שלא נולדו באותו מקום שאין אנו יודעי׳ בא״פ האב אבל אם הוחזקו שהגיעו לכלל שני׳ אז יועילו השערות שהרי הוחזק גדול בשכנות בעלה לוקח ולי׳ עכ״ל ומ״ש ואפי׳ בלא חזקת השכנים אם יש להם רבוי שערות או שהן ארוכות חזקה שבאו לכלל שנים ג״ז בה״ת וז״ל הילכך אם יש להם רבוי שערות ארוכות הרבה או רבוי שערות כמו שרגילות לאיש גדול ולאשה גדולה אז מותר לחלוץ דמסתמא הגיעו לכלל שנות גדלות עכ״ל ונ״ל התוס׳ בקדושין פר׳ האומר אהא דתנן דאין האב נאמן לומר בני זה בן י״ג שנה ויום אחד למכות ולעונשין פירש רש״י דמיירי שהביא שתי שערות ואפ״ה צריכי אנו ליד׳ שנותיו וקשה דא״כ כל הנשים שבאו לפנינו לחלוץ היאך חלוצו אע״פ שיש לה סימני׳ כיון שאין אנו יודעי׳ שנותיה׳ לא מהני ומוכח דר״י דאי איכא ב׳ שערות סמכינן אריבוי שערו׳ דאין דרכן לבא קודם י״ג שנה אי נמי אם הם גדולי׳ בקומתם לסמוך על הסימנים וקומתם ואפי׳ אינן כי אם ב׳ שערו׳ אבל הכא מיירי שלא הביא רק ב׳ שערות ולא הגדיל בקומתו עכ״ל ט: ומ״ש ועל זה סומכין שא״צ לבדוק אם יש בו גומות וכולי׳ זה מ״ש וישבו הדיינים כמו שצריכין לישב בדין כ״כ הרא״ש בסדר החליצה וכ״כ בסה״ת ויעמדו לפניהם היבם והיבמה שמצות חליצה מעומד לא עמדו אלא שהיו מוטים או יושבים חליצתה כשרה

ובפ׳ מצות חליצה (דף קג) תניא דחליצה כשרה בין עומד בין יושב בין מוטה וכתבו התוס׳ והר״א ז״ל אע״ג דכתיב ועמד ואמר אין עמידה מעכבת דלא כתיב ועמד ויאמר אבל ועמד ואמר סיפור דברים בעלמא הוא והכי מפרש במ״ק גבי קריעה גבי דרשה בסיפרי ועמד ואמר אין דברים הללו אלא בעמידה שמכאן בעלמא הוא ולכתחלה בעינן עמידה משום דדמיא לגמר דין כדאמרינן לקמן עכ״ל וכן כתב בה״ת ובסמ״ג והרמ״בם כתב יושבת וחולצת המנעל וכולי ועומדת ורוקקת בארץ כנגד פניו וכו׳ שמצות חליצה שיהיו עומדים בשעת קריאה ובשעת רקיקה כתב ה״ה מ״ש דבינו שמצוה שיהיו עומדים בשעת רקיקה ובשעת קריאה הוא מן הברייתא שהביאו בספרי ועמד ואמר מלמד שאין אומרים דברים אלו אלא בעמידה ורקיקה סובר רבינו דכיון דאמר רבא דבריכי דייני למיחזי רוקא כי נפק מפומה דכתיב לעיני וירקה הרי היא כדין וצריכה לעמוד לכתחלה אבל החליצה אפי׳ לכתחלה מיושב כמו שכתב רבינו וכתב הרשב״א שכן מוכיח בגמרא דאפי׳ לכתחלה מיושב ואף רקיקה מסתפק הוא ז״ל למה שצריכה רבנו מעומד ויש מן המפרשים סוברים שאבל לכתחלה וכן נהגו עכ״ל ובתוב בכתבי מהר״ר איסרלן סי׳ ק״כ דחולה שלא היה לה כח לעמוד וחלצה מיושבת פשיטא דכשרה לכתחלה וראיתי מכתבי עמודי לחד פרש״י ועוד דכל דבר שאין לו תקנה חשיב דיעבד כדפ״רי פ׳ כל שעה אהסה דקדרין בפסח ויש אומרים אם ירצה ליבם או לחלוץ כ״כ בה״ת יאמרו לו אי ניחא לך יבם אי ניחא לך לחלוץ וכ״כ הרא״ש בסדר החליצה וטעמא מדאמרינן בפ׳ החולץ דכי אתו לקמי דרב יהודה אמר להו הכי וסמ״ג כתב דלכל הפירושים אין אומרים אי ניחא לך יבם אא״כ חפצה ולא כמו שכתוב בה״ת שלעולם אומרים אותו. ואם יאמר שרוצה לחלוץ יאמרו לו לבטל כל מודעא שמסר כמו גבי גט שאם מסר מודעא תחלה החליצה פסולה כ״כ הרמב״ם וסמ״ג וסר״אש בסדר החליצה וכתב ה״ה שטעמו בר״פ מצות חליצה חליצה מעושה וגט מעושה ומכין כשר וזמנין פסול הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני והביאו הם מתניתין דערכין דקתני וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ועל זו סמכה א״ר ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא וממה שכשם שבחליצה נמי כתב רבינו אף בחליצה יכול הוא למסור מודעא וכתב דין העשוי כדין ושלא כדין והחלוק שיש בין ישראל לגוים על הדרך שכתב פ״ב מהלכות גירושין כדין הגט עכ״ל ובסי׳ זה לקמן כתב רבינו דין חליצה מעושית: מי שכופין אותו לחלוץ בדין ומסר מודעא תחלה ולא בטלה משמתינן ליה לטעמיה אזיל שכתב בסי׳ קל״ד ית׳ מי שכופין אותו לגרש בדין אם מסר מודעא תחלה כדי לבטלו משמתינן ליה וכבר כתבתי שם שיש לתמוה עליו ויתנו לו מנעל החליצה במתנה שצריך שיהא שלו כ״כ סה״ת והר״אש ז״ל בסדר החליצה וטעמא מדאמרינן בפ׳ מצות חליצה (דף קג) במתני׳ דחלצה בסנדל שאינו שלו חליצתה כשרה אביי הוה יתיב קמי דרב יוסף א״ל הב לי סנדלך יהב ליה סנדלא דשמאלא א״ל אימור דאמור רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמור א״ל אי הכי סנדל שאינו

(ו) וכ״כ מה״י סינקפ״א בא מעש׳ לפניו שרצה לילך לדרכו ואפ״ה לא רצה לסדר חליצה בע״ש:

(ז) וכתב בא״ז דבשעת הא״כגון שהיבם רוצה לילך למדינת הים ואין כאן עדי׳ המכירין אותו יחלצו אע״פ שאין מכירין ואח״כ תחזו׳ אחר העדים המכירין:

(ח) כ׳ המרדכי פ׳ מ״ח דאפי׳ נשים שאינן נאמנים לומר מת בעלך נאמני׳ בבדיק׳ זו:

(ט) כ׳ המרדכי פ׳ מ״ח גם ה״ת כתב בני בדיקת דדין אנשים ובדיקת שערות ארוכין וארוכו׳ בת׳ בדיקת נשים ואיני יודע אם דק נמילתי׳ כי מת נתי׳ מהר״ס ז״ל לבדוק ע״פ נשים אם יש להם דדין מטין ונ״ל וצריך לי עיון למה יהיו נשים נאמנים בשערות, וארוכות וארוכות שאו מחזיקין בגדולים אע״פ שאין יודעין שהגי׳ לכלל שנותיה שהרי כתב׳ המרדכי הא דבעי׳ נאמנות היינו מטע׳ חזקה שהביא ב׳ שערות לאחר י״ג וכן הוא בגמ׳ פ׳ ב״א סי׳ וכן משמע מדבריהם לעיל סי׳ קנ״ה וא״כ במקו׳ דליכא חזקה זו ואין אנו יודעין שהגי׳ לכלל שנותי׳ אין לסמוך לנשים ואפשר שהו׳ מטעם דחולתא דעבידא לגלוי הוא לא משקרי׳ כת׳ נאה דינמו׳ אשהוחזקו לגדולו׳ ע״פ שכיל׳ כת׳ ר״ת ור״י דיש לסמוך על החזקה אע״ג דליכא עדו׳ ברורה ור׳ יואל חולק עליהן וכתב דאין לסמוך על החזקה ור״א בר יהודה כתב דאם יש קול וחזק׳ בהדי שערות מחזקינן ליה בגדול אע״פ דלא ידעינן שהם גדולי׳ וע״פ שהארי׳ בתשוב׳ והוא דעת ס״הת שכת׳ רבינו כת׳ הגהות מרדכי דיבמות דף תל״ד ע״ב דאם היבמה יש לה בנים אע״פ שהיא ילדה א״צ לשאל את השימפי׳ עכ״ל וע״ע בא״ח והרמב״ם וע״ל סימן קנ״ה:

(י) וכת׳ המרדכי ע״ב ריש מ״ח רא״ם היה רגיל להתיר חרם ר״ג אם היה כשר רבותי לא נהגו כן עכ״ל:

שאינו שלו כמי אימא דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל הכי קאמינא לך הב ליה ואקני ליה ופריש רב ליה ואקני ליה שיהא שלו במתנה ע"כ · כלומר שיאמר לו בפירוש אני נותנו לך במתנה אע"פ שכתוב בהגה"ה מרדכי דהיינו דוקא במנעל שאינו מיוחד לכך אבל אם הוא מיוחד לכך א"כ לפסקנותו שאר פוסקים לא חלקו בכך ע"כ · ומ"ש אע"פ שמחזירו אח"כ קרינן ביה ספיר שלו

כלומר אע"ג דמסקנא אין נותנים המנעל ליבם אלא על דעת שיחזירנו אח"כ חשיב שפיר שלו דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה · ומ"ש יש אומרים שצריך שיהלך בו מעט כדי שיהא נראה כשלו · ומ"ש ואם לא נתנוהו לו · כשר כבר כתבתי דמתני' היא חלצה בסנדל שאינו שלו חליצתה כשרה · כתב בה"ג צריך שיעבור שחולץ בפני הדיינים מרוח לרוח עד שיראו באיזה רגל יפשיע תחלה לפי שהרגל שמפשיע תחלה הוא של ימין ובו חולץ וגם מצריך לבדוק באשה אם היא אטרת עכ"ל: והמנעל צריך שיהיה כולו עור לפיכך צריך לתפרו בפ' מ"ח (דף קב) אמר רב יהודה אמר רב סנדל שתפור בפשתן אין חולצין בו של ומנעל תחת ופרש"י שתפור בפשתן שתפור בתוכו בגד פשתן : ל"א שתפור בפשתן שתפרו במשיחה כעין שלנו וכו' הרא"ש ז"ל דלשון הכי עיקר דהיינו דתפרו במשיחה כעין שלנו דבעי כוליה עור וכמ"ג דאין חולצין בו לכתחלה קאמר דדרשה דתמה אסמכתא בעלמא היא · ורבינו כ' לקמן בשמו דהרמ"ה פוסל אפי' בדיעבד :

ראיה מירושלמי · וכ"כ כ"י גם סתו וכ"כ סמ"ג ור"י ז"ל : ואפשר שזה היה דעת הרמב"ם ז"ל שכ' ביכד חולכין מביאין לו מנעל של עור וכו' ולא הזכיר חליצת סנדל לפי שאינו מצוי ביניהם אי נמי דס"ל דהלכה כתנא דחולצין לכתחלה אי משום דהכל רוכתא ק"ל כלישנא בתרא ואי משום ... ר' יוסי פליג אר' יעקב ליכא למכרועי מידי דכיון דר"י לא קאמר הכי דגמרא לא משמיה דר"מ קאמר לה בטיל ליה הלכה דהלכה כר' יוסי דאיכא למימר דר' יעקב אע"ג דלא חשיב כותיה הוה דייק טפי אי נמי הוה בחורה וכיון דלישנא בתרא כר' יעקב הכי נקטינן : ואע"פ שכתב כ"י שהרמב"ן ז"ל דחה ראיית רבינו כתב דדרב משם רש"י דאפי' לא היה מצוי סנדל אין חולצין במנעל לכתחלה כבר כתבתי שדעת כל הפוסקים אינו כן אלא דכיון דאין סנדל מצוי בינינו חולצין במנעל לכתחלה והרמב"ן כמי אפשר דלהלכה אמרה ולא למעשה · ואע"פ שעכשיו אנו חולצין במנעל לכתחלה לפי שאין סנדל מצוי בינינו כתבו קצת

מעומד לא עמדו אלא חלצו מוטין או יושבין חליצתם כשרה: וישאלוהו אם ירצה ליבם או לחלוץ ואם אמר שרוצה לחלוץ יאמרו לו לבטל כל מודעא שמסר כמו בגט שאם מסר מודעא תחלה החליצה פסולה מי שכופין אותו לחלוץ כדין ומסר מודעא תחלה ולא בטלה משמתינן ליה ויתנו לו מנעל החליצה במתנה שצריך שיהא שלו אע"פ שמחזירו אח"כ קרינן ביה שפי' שלו וי"א שצריך שיהלך בו מעט כדי שיהא נראה כשלו ואם לא נתנוהו לו כשר והמנעל צריך שיהא כלו של עור לפיכך צריך לתפרו בעור אבל רצועותיו א"צ שיהיו מעור וכתב בס"ה צריך שיהיה העור קשה קצת שיהיה דומה קצת לסנדל שמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל אלא שאינו מצוי לכך צריך שיהא דומה קצת לסנדל ולא יהיה תפור בו בגד בפנים ומאיזה עור שיהיה הסנדל שפיר דמי ולא כדברי ר"ת שכתב שצריך שיהיה עור בהמה טהורה דוקא ויהיו לו רצועות לקשרו בהן להדקו על הרגל וגם כמיקטר באזנו האחת שיכניסוהו בנקב שיהיה לו באזנו השנית כדי להדקו יפה וכתב בס"ה צריך שיהיו הרצועות ארוכות לבנות שלא יהיו לו לשון כמו שרגילין לעשות במנעלין כדי שלא יהא מעל המנעל שיהיה התפירה

התפירה מבחוץ ושיהיה עשוי לצורת הרגל הימנית יט וינעלנו ברגלו הימני ויהיה למדת רגלו שלא יהיה גדול עד שאין ראוי להלוך בו ולא קטן עד שאין מכסה רוב רגל ולא יהיה קרוע עד שאינו יכול להלוך בו הי' בגד פשתן תפור בו מבפנים או שתפירותיו בפשתן או שהוא של עץ או של סיב או שעם ומחופה עור או שהוא גדול ממדת רגלו ויכול להלוך בו או שהוא קטן ממדת רגלו ומכסה רוב הרגל ויכול להלך בו או שלא היה שלו או שהוא עשוי בצורת רגל שמאלי ונועלו בימין או שחלץ באנפליא של עור או בסמיכת הרגלים או במוק החליצה כשרה בדיעבד והרמ"ה כתב דבמנעל התפור בפשתן כא פסול אפי' בדיעבד אבל חלצה בשל עץ או של שעם שאינו מחופה עור או ברגל שמאל או שיהיה המנעל גדול עד שאינו יכול להלך בו או קטן שאינו מכסה רוב רגלו או קרוע שאינו יכול להלך בו או בסנדל שאין לו עקב כב או באנפיליא של בגד חליצתה פסולה כתב הרמב"ם חלצה במנעל של בגד אינה חליצה כלל אפי' לפסול על האחין: מנעל של אלילים שמניחין אותו ברגלי הצורה לא תחלוץ בו ואם חלצה בו חליצתה כשרה אבל סנדל של תקרובת עובדי אלילים או של עיר הנדחת או שנעשה למת שנקבר בו אם חלצה בו חליצתה פסולה שהרי אינו עשוי להלוך בו כתב בס' התרומה אפי' אטר חולץ בימין של כל אדם אע"פ שהוא שמאלו וי"א שהוא חולץ בשתיהן במנעל של ימין בימין ובמנעל של שמאל בשמאל אבל אם שולט בשתי רגליו וכן היא בשתי ידיה אז יעשו בשל ימין ויש אומ' שאטר חולץ בימין שלו שהוא שמאל של כל אדם והכי מסתברא דבכה"ג אמרינן בתפילין שמניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם וינעול

שמניחין אותו ברגלו הנורה לא תחלוץ בו ואם חלץ בו חליצתו כשרה אבל סנדל של תקרובת ע"ז או של עיר הנדחת או הנעשה למת הנקבר בו אם חלץ בו חליצתו פסולה גולי בפ' מ"ח (דף קג) אמר רבא הלכתא סנדל של ע"ז לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה של תקרובת ע"ז ושל עיר הנדחת ושל זקן העשוי לכבודו לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה ופרש"י של ע"ז הואיל ולהילוכא עביד ומשמש ע"ז לאו לפריפה קיימי דאית להו תקנתא בביטול אי משום הנאה הא לאו הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו של תקרובת ע"ז שהקריבו ותפרו לפניו להם דורון וקי"ל תקרובת ע"ז אין לה ביטול עולמית דהתקש למת הילכך לית לה תקנתא וכתותי מכתת שיעוריה של זקן העשוי לכבודו לתכריכי מית הואיל ולאו להילוך עבדי לאו מנעל הוא וכתבו התוספות הנדל של ע"ז פרש"י דמיירי בשל גוי וקודם ביטול דכיון דראוי לבטל לא מכתת שיעוריה וא"ת והא מכי אגבהה ה"ל דישראל ויש לומר כגון שהגביהו על מנת שלא לקנותו דהא תנן במנעל שאינו שלו חליצתה כשרה ור"ת מפרש דאחר ביטול מיירי ולכתחלה לא תחלוץ דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליו שם ע"ז ואמרי' בגמ' הא דאמר רבא א"ל רבינא לרב אשי מ"ש זקן העשוי לכבודו דלאו להילוכא עביד דבי דינא נמי לאו להילוכא עביד א"ל אילו מסגי ביה שליחא דבי דינא מי קפיד עליה דיינא: כתב בספר המצות אפי' אטר חולץ בימין של כל אדם אע"פ שהוא שמאלו וז"ל סמ"ק צריך ליתנו ברגל ימין אבל בשל שמאל פסול ואפי' איטר ע"כ וז"ל סמ"ג תנן חלצה ברגל שמאל חליצתה פסולה שאנו למדין רגל רגל ממצורע שכתוב בו רגלו הימנית ג"כ מורי אפי' הוא אטר חשוב בימין מאחר שהכריכה תלויה בפירוש תדע שהרי באזן אזן ברציעה שאנו למדין ימין שם אין שייך לחלק שהרי אין בה זו יותר מבזו ע"כ ומ"ש רבינו וי"א שהוא חולץ בשתיהן במנעל של ימין בימין ובמנעל של שמאל בשמאל כ"כ במרדכי שי"א כן ובהמ"ר אכתוב דברי הר"ן בדין זה ומ"ש אבל אם הוא שולט בשתי רגליו וכן בשתי ידיו אז יעשו בשל ימין כ"כ המרדכי בשם אבי"ה והוא פשוט דהכי אמרינן גבי תפילין דשולט בב' ידיו דינו ככל אדם ומ"ש רבינו וי"א שאטר חולץ בימין שלו שהוא שמאל של כל אדם הר"ן כתב בר"פ גיד הנשה איכא לספוקי בידה אטר אי חולץ בשמאלו שהוא ימינו וניזיל בתר דידיה או בימין שהוא שמאלו וניזיל בתר מינא ולפי זה חולץ בשתיהן והני בהכי אנא דאיכא לספוקי אחרינא בעלת דתנן בס"פ מומין אלו ת"ר אטר ביד בין ביד ובין ברגל פסול ופרש"י משום דבעי ימין כדגמרי' יד יד לקמיה ממצורע ואם אין לו ימין הלכך אטר ביד אבל אטר ברגל למה הוא פסול כבר פרש"י שם מדכתיב לעמוד לשרת בעינן שיעמוד כדרך שאר עמידות שעיקרן בימין וכיון דאטר אין לו ימין יבם אטר אילו תקנה כן דעת הרמב"ן ז"ל אבל אחרים אומרים דאטר משום הוא כפסל ולא מפני שאינו ימין ולפי זה חולץ בשניהם משום ספיקא אי אזלינן בתר דידיה או בתר מינא עכ"ל ובנמוקי יוסף פ' מ"ח הביא הסברא אלו וכ' שהרא"ה ז"ל הכריע כסברא בתרא עכ"ד ויגעול המנעל על רגלו כשהוא יחף ולא על בתי שוקים שלא יהא מעל דמעל ב"כ המרדכי בפ' מ"ח וכתב ואע"ג דסנדל של עץ כשר ומוקי לה בגמ' במחופה עור וכן אנפיליא של בגד היינו לפי שהפורים אותו מנעל אבל מנעל על בתי שוקים איקרי מעל דמעל עכ"ל וכ"כ בהגה"ת ומ"ש ומטעם זה יש מדקדקים שלא יהיה טיט דבוק במנעל מבפנים שלא יהא מעל דמעל כ"כ הגה"מ בשם אבי"ה ומטעם זה כתב עוד וצריך לרחוץ רגלו הימנית יפה יפה וכתב בהגה"מ מרדכי שהיבם קושר כנף המכנסים למעלה משוקו כדי שתהא ראיית הדיינים היטב שלא יהא חציצה בין רגלו ובין המנעל ויקשרנו קשר גמור ולא בעניבה וי"א שצריך ב' קשרים כו' על זה ז"ל סמ"ג יכרוך הרצועות סביב למנעל ברגלו ויקשור העניבה יחד שני קשרים ומפרש ביה כיצד היה עושה כדי שיוכל לילך בו ואח"כ קאמר ר' חנינא בריה דר' הלל עונבו כדי שתוכל להתיר באחת מידה כיצד הוא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררתו בימין כדי שתהא חליצה בתרה בימין ויש שעושים קשר ועניבה על הקשר לקיים דברי שניהם עכ"ל והשו"ת והרא"ש ז"ל כתבו בריש פ' מ"ח הא דאמרינן ופסקי דידן אע"ג דאית ביה אומרת קטרי ביה מיתנא כי היכי דתיהוי חליצה מעלייתא ירושלמי כיצד הוא עושה קושרו כדי שיהא יכול להלך בו מאליו ר' חנינא בריה דר' הלל אמר עונבו כדי שיהא יכול להתירו ובאחת מידה פו' ונהגו העידו לקשרו בקשר גמור עכ"ל ונראה בה הר"ן דקי"ל דעניבה לאו קשירה היא לענין שבת ע"כ והמרדכי כתב הירו' וכתב עליו נראה דר' חנינא עיקר א"כ לא יהדק הקשר טפי ע"כ וסמ"ק כתב הם בשם ר"פ בהקושר כריכות קשרים זה ע"ג זה ע"כ וז"ל הה"ת ויש שעושין קשר ועניבה על הקשר לקיים דברי הירוש' ותלמוד למעשה ב' קשרים זה על גב זה שמה שאומר הירו' עניבה היינו כדי שיוכל להתיר בקל באחת בימין וכתוב בספר המצות צריך שיהא הקשר על בשר שוקו ולא על אזני המנעל כ"כ בסמ"ק וגם הטעם כי היכי דלא ליהוי מעל דמעל ובהג"מ מרדכי כתוב

ויגעול המנעל על רגלו כשהוא יחף ולא על בתי שוקים שלא יהא מעל דמעל ומטעם זה יש מדקדקים שלא יהא טיט דבוק במנעל בפנים שלא יהא מעל דמעל ויקשרנו קשר גמור ולא בעניבה וי"א שצריך שני קשרים זה על זה וכתב בספר המצות צריך שיהא הקשר על בשר שוקו ולא על אזני המנעל לכך כתב בס"המ שצריך שיחתוך ממנו לפניו ולאחריו כמו פגימות יכוין שיהא הקשר באותו מקום ולא באזני המנעל כדי שיהא על בשרו ויכנים הקשר שבאזנו בנקב שבאזנו השני וצריך שיקראו אותה בעמידה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואפילו אם היא מאותן שחולצות ולא מתיבמות שלא התירו להתייבם אפ"ה צריך קריאה ויקראו אותה מלה במלה [כג] זו אחר זו בלשון הקדש רק לא אבה צריך שיקראוה בנשימה אחת בלא הפסק והרמב"ם כתב מלמדין אותה שתהא רגילה לקרות לא אבה בנשימה אחת שלא יהיה משמע דבריה אבה יבמי ומאחר שתהא רגילה לקרות אע"פ שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על זה אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע ע"כ וכן יראה מדברי רב אלפס שאם אינה יודעת לקרות כאחת אינו מעכב וא"א הרא"ש ז"ל כתב שצריך שתקרא אותו בלי הפסק ויקראוהו מעומד לא חפצתי לקחתה ואין לחוש אם יפסיק בין לא חפצתי וידחוק רגליו בקרקע ותגביה היא בידיה רגלו מעל הקרקע ותחלוץ המנעל ויעמוד היבם אצל הכותל או אצל עמוד וישען עליו כדי שיוכל לדחוק רגליו בקרקע וכיצד הוא חליצת המנעל שתתיר היא קשירת המנעל בידה הימנית ותתפש רגלו בידה השמאלית ותחלוץ המנעל בידה הימנית כדי שתהא התרה וחליצה בידה הימנית ור"ת כ' שנלפתו בימין ושמאל מסייעתה ובספר המצות כתב שצריך שיהא הכל בימין בלא סיוע השמאל ואם עשתה בשמאל או אפי' בשיניה כשרה וגרמת חולצת בשיניה לכתחילה התיר הוא הקשר ושמטה היא המנעל מרגלו או שהתירה היא ושמטו הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמוט וכתב א"א הרא"ש ז"ל הא דפסיל כשהתיר הוא דוקא שהוא בענין שלא היה יכול להלוך בו אם לא שהוא קשור לפי שהתרתו הוי כאילו שומטו כיון דסופו ליפול מעצמו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגלו ולהלך

כורכין הרצועות סביב למנעל ה' קשרים סביב השוק ואויר גדול בין כרך וכרך ומיהו אין קפידא בכריכים אם הם זה על זה ונגע של המנעל דלאו היינו מעל דמעל ע"כ ולכתחלה ודאי יש לעשות כדברי סמ"ק ורבינו שהגה"מ כתבו א"כ וז"ל וב' הרצועות יסבבם פעמים סביב לשוק עד שיסובו רוב הרצועות על השוק לפנים ממעל לאזני המנעל דהיינו על שוקו פרוש עכ"ל ומ"ש לכך כתב בספר המצות שצריך שיחתוך לפניו ולאחריו כמו פגימות כו' דבר זה לא מצאתיו לא בסמ"ג ולא בסמ"ק אלא במרדכי פ' מ"ח בשם אבי"ה כתוב בלשון הזה יחתוך ממנו מעט לפניו ולאחריו כדי שתהא הרצועה החוזרת דבוקה ממש על רגלו יחף וכן בכדיו ויכוין הקשר של הרצועה שיהיה מלפניו ומלאחריו ממש על בשרו עכ"ל ומ"ש רבינו ויכניס הקשר שבאזנו בנקב שבאזנו השנית פשוט הוא: וכתב בקונדריסין יהיו הקשרים על ידי השוק החיצונה על פני השוק ולא מאחוריו: וצריך שיקראו אותו בעמידה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי כבר נתבאר בסי' זה שמצות חליצה לכתחלה מעומד: ומ"ש ואפי' היא מאותן שחולצות ולא מתיבמות שלא התירו להתייבם אפ"ה צריכה קריאה כ"כ בתשובת הרא"ש ז"ל ושאלתם כשהחולצות ולא מתיבמות אם צריכות קריאה משום דלא חפצתי לקחתה משמע דאי בעי יבם והא לא מצי לייבומי פשיטא שצריכות קריאה אע"ג דקריאה לא מעכבא מ"מ לכתחלה כל דין חליצה בעי' וכל החולצות ולא מתיבמות כגון איסור מצוה ואיסור קדושה דאורייתא עולה לייבום אלא משום גזירה ראשונה אטו ביאה שניה וכן עריות שיש בהן ספק קידושין שהרי עומדת בחזקת היתר ליבם הילכך כולם עולים לייבום מדאורייתא אלא פלוג חכמים בכל החולצות וצריכות קריאה עכ"ל וגם בתשובת הרמב"ן ז"ל כתוב אלא יבמה שאינה רוצה בייבום והוא רוצה בה איך אפשר שתאמר מאן יבמי. תשובה אחר שנותנים לו עצה ההוגנת אם הוא ילד והיא זקנה או הוא זקן והיא ילדה אומרים לו כלך אצל הראויה לך ואל תכניס קטטה בתוך ביתך וכיוצא בזה והוא שומע לכך ומתרצה שהכיר גמר בדעתו למאן ושלא ייבם כלל א"כ יכול הוא שיאמר לא חפצתי לקחתה והיא יכולה לומר מאן יבמי דמ"מ מתבטלין הן מיבומו וחולצין הם וגזרה הכתוב שכל חולצת תקרא מאן יבמי והוא יקרא לא חפצתי לקחתה עכ"ל: ויקראו אותה מלה במלה זו אחר זו בלשון הקדש לא אבה צריך שיקראוה בנשימה אחת בלא הפסק מ"ש שהקריאה תהיה בלשון הקדש מבואר במשנה בסוטה פ' אלו נאמרים. ומ"ש רק לא אבה צריך שיקראוה בנשימה אחת בלא הפסק ס"פ מ"ח (דף קו) אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא ליקרי לדידה לא לחודיה ואבה יבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי ולא ליקרי לדידה לא לחודיה חפצתי לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה רב אשי מסוקי מילתא היא ואסוקי מילתא לית לן בה רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקמכטט ומקרי לה לא אבה יבמי א"ל לא ס"ל למר הא דרבא א"ל מודה רבא באבה יבמי ופרש"י דמקרי גט חליצה המקרא את היבמה בשעת חליצה: מודה רבא באבה יבמי דבעינן שלא יפסיק דהאי מפסיק משמע דהאי לא ארישא קאי דהכי משמע מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן אלא אבה יבמי אבל בלא חפצתי לקחתה שהיא פתיחת קריאתו ליכא למימר הכי לא לעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה עכ"ל וכר"י גור א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי כר' זירא דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ה"נ כל הראויה למקריה בבת אחת אין קריאתה מעכבתה ואי לא מעכבא ופירש נמקי יוסף מודה רבא בלא אבה כ"ה בלא חפצתי מטעמיה דר' זירא וה"א דנקט בלא אבה משום שאין דרכן של נשים לידע לקרות וכולן אינן ראויות לבילה חוץ מד שילמדו אבל סתמן של אנשים יודעים הם וראויים לבילה מיקרו עכ"ל וז"ל הרמב"ם ומלמדין אותה את היבם לקרות עד שהוא והיא יהיו רגילין ותהיה יכולה לקרות לא אבה בנשימה אחת וא"כ תאמר יבמי כדי שלא יהא משמע דבריה אבה יבמי ומאחר שתהיה רגילה אע"פ שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על זה אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע וכתב ה"ה ומלמדין אותו בו אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא לקרי לא לחודיה אבה לחודיה וכו' עד א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי כדר' זירא דאמר כל הראוי לבילה בילה מעכבא בו ופי' זה מבואר בכל כדברי רבינו וכתב הרמב"ם ז"ל וכפי דבריו אפי' בלא חפצתי לקחתה צריך שידע לומר לא חפצתי בבת אחת וזה דנקט בלא אבה משום דאין דרכן של נשים לקרות ואינן ראויות עד שילמדום ראויים הם לקרות והוא ז"ל הקשה עליהם וכתב שיש גירסא אחרת בזה והראשונה גאונים וספרים וכן הוא בעיטור עכ"ל והרא"ש כתב א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי פרש"י משום דאיכא לפרושי לא אדלעיל מיני' קאי אבל לא חפצתי תחלת דבור הוא וגירסת רב אלפס ז"ל אינה נכונה דמה ענין ר' זירא לכאן מ"מ יש לטעות בפירוש דבריו עכ"ל ויש בדברי הרמב"ם שכ' רבינו חסרון הניכר והוא מ"ש כי בקצת ספרי רבינו המדוייקים כתוב כמתקנם

ומ"ם

(כג) נתגיה' הרשב"א סימן א' ק"ע אלף ק"ט ח"ג דהיינו רבה לינה עם לחלוץ א"ה קוראות הפסוקי' מאח' שלבסוף חולץ וכ"ע סימן כ' דכל הנשים אף שאינן ראוין לינו קורות הפסוקים וכ"כ ג"י מנהגו הר"א:

(כד) ונהגו להניח שלנו פסק לחלוץ בשתיהן:

(כה) וכן הוא הם נהגו בדף תפ"ד ע"פ ונהגו להניח שלנו פסק דיינא קשר ועניבה ומהר"י אייזן כתב יש מדרים שב' בהן שעושה קשרים ואח"כ עניבה ע"ג והקשר השני אל יקשור בקוון שתוכל להתירו וכיון עניין וכן עשה מהרי"ל עכ"ל וכן מסקנא בסמ"ג:

ולהלך בו בלא קשירה וחלץ בו כשרה בדיעבד בלא קשירה לשון הרמב"ם ינעוץ בארץ רגלו והיא יושבת ופושטת ידה בב"ד ומתרת רצועות המנעל וחולצת המנעל ומשלכת אותו לארץ ע"כ: ואיני יודע למה כתב יושבת והלא מצות חליצה מעומד ועיקר חליצה התרת המנעל וחליצתו ועוד למה הצריך להשליכו לארץ: א"א מאן דחליץ צריך למדחפיה לכרעיה פירוש צריך לדחוק רגלו בארץ ופירש רב אלפס שאם לא עשה כן החליצה פסולה שהוא מדמה אותו לאידך דאמימר דאמר מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה וחלץ חליצתו פסולה פי' מי שרגליו הפוכות שכף רגלו למעלה ודורס על עליונו שפי' טעמא דלא חלוץ מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה משום דבעי למידחפיה אארעא וכיון דלא מצי למדחפיה לא חליץ וכ"כ הרמב"ם היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צדה או שמהלך על אצבעות רגלו אינו חולץ שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול: חלצה למי שהולך כך חליצתה פסולה והראב"ד כתב שאין טעם שתי מימרות דאמימר אחד דטעמא דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה פסולה לפי שנעלו נחלצת מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא הולך ראש נעלו הולך למטה מרגלו אבל אי לא דחיף לכרעיה לא מיפסלא החליצה בהכי וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל טעם שצריך לדחוק רגלו אינו אלא כדי שתהא טורחת לחלוץ רגלו דלפעמים מנעל של ב"ד גדול ממדת רגלו ונתבייצא מאיליו אם לא ידחוק רגלו בקרקע חלצה מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה פי' רב אלפס דאקשירה קאי שאם היה הקשר למעלה מן הארכובה הרי החליצה פסולה וכ"כ הרמב"ם ולדבריהם לא מצינו חליצה לקיטע אפי' נקטעה רגלו מן הארכובה ולמטה וכ"כ בסה"ת דקיטע פסול לחלוץ ור"ח פירש דאנקטע רגלו קאי שאי נקטע מהארכובה ולמטה חולץ מהארכובה ולמעלה אינו חולץ ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וקבלקא שישאר כל כך משוקו שיכול להכניס המנעל בשוקו ולקשור למטה מן הארכובה אבל אם נחתך שוקו סמוך לארכובה שאינו יכול לקשור המנעל בשוקו אלא למעלה מהארכובה פסולה קרעה המנעל מעל רגלו או ששרפתו פסולה היה לבוש שני מנעלים זה על גב זה וחלצה שניהם כשרה קרעה העליון בענין שחלצה התחתון ונשאר

ומ"ש רבינו וכן נראה מדברי הרי"ף אם אינו יודע לקרות כו' אינו מעכב עכ"ל כ"כ הרא"ש אם בשעת קריאה לא קראה כו' אבל מ"מ צריכה שתהא רגילה לקרותו כדאמרינן הנהו ראויה לבילה וכמו שנתבאר ומ"מ לשון אינו מעכב אינו מדוקדק דהא אפי' לא קראה כלל חליצתה כשרה כמו שיתבאר בסי' זה: ומ"ש וה"ה ז"ל כשהיא שתקרא אותו בלי הפסק כבר נתבאר: ומ"ש ויקראוהו מעומד לא מצאתי לקחתי כבר נתבאר בסימן זה דלכתחלה בעינן מעומד ומ"ש ואין לחוש אם יפסיק בין לא לאבה כבר נתבאר בסמוך ומ"ש וידחוק רגליו בקרקע בפ' מ"ח (דקג:) אמר אמימר האי מאן דחליץ צריך למדחפיה לכרעיה ופרש"י לדחוק רגלו בקרקע וכתב הרא"ש ז"ל למדחקיה לכרעיה כדי שיהא ניכר שטורח לחלוץ מנעלו דלפעמים מנעל ב"ד גדול ממדת רגלו ונכנס ויוצא מאליו אם לא שידחוק רגלו מעט ולקמן בסמוך יתבאר אי לא דחקיה לכרעיה אי הוי חליצה פסולה או לא. ומ"ש ותגביה היא בידיה רגלו מעל הקרקע ותחלוץ המנעל ומ"ש ויעמוד היבם אצל הכותל או אצל עמוד ויסמוך עליו כדי שיוכל לדחוק רגלו בקרקע כ"כ הר"א ז"ל בסדר החליצה שכתב בס"פ מ"ח וכתבו רבינו בסוף סי' זה: וביאר היא חליצת המנעל שמתירה היא קשירת המנעל בידה הימנית כולי בפ' מ"ח הכא דאמרינן האי דידן אע"ג דאית ביה תומרתא קטרי ביה מיתנא כתבו התו' בירוש' דפרקין גרסינן וביאר הוא שוש קושרו עד שהוא יכול להלך בו מאליו וכו' כיון שהוא עושה מתירו בימין ותופשת בשמאל ופושטת עקב בימין וגוררתו בשמאל עד שתהא מתרת וחולצת בימין ע"כ ירוש' ומיהו נהגו לקשור היטב בקשר גמור וגם כדי שתתירנו בידה הימנית לפי שירו' אע"פ שלא מצינו שפוסל בשמאל אלא ברגל אבל ביד כשר לכתחלה אפי' בשמאל גמרינן כמו לקמן בסוף פרקין גדמת חולצת בשיניה משמע דלא מיפסלא אם לא חלצה בידה הימנית עכ"ל וגם הרא"ש כתב ובגמ' דידן לא אשכחן שצריך שתהא ביד ימין דלא אשכחן שמהני ימין אלא ברגל ולקמן נמי אמרינן גדמת חולצת בשיניה ומיהו נהגו העולם כן ע"פ הירושלמי עכ"ל וכ"כ הר"י והס"ת וסמ"ג והמרדכי גורסים בירושלמי ושומטת עקב בימין וגוררתו בימין וכן גורס ה' המגיד ז"ל ומ"ש רבינו בשם ר"ת שולפתו בימין ושמאל מסייעת כ"כ המרדכי והס"ת בשמו וכתבו שאין כן ומ"ש רבינו בשם ספר המצות כ"כ בסמ"ק והס"ת וז"ל תתיר היא קשר הרצועות והקרסים מן הלולאות הכל בידה הימנית ולא תשא השמאל מסייעתה כדאיתא בירוש' וכתב עוד בסמ"ק תתיר האשה קשר הרצועות קודם ואח"כ הקרסים הכל בידה הימנית ותגביה רגל היבם מן הארץ ותשמוט המנעל מן העקב בימין בלא סיוע השמאל ותחלוץ כל המנעל חוץ מן הרגל בימין ומ"ש וגדמת חולצת בשיניה לכתחלה כבר כתבתי דהכי איתא בגמ' פ' מ"ח (דקה) וכן כתבו הפוסקים ז"ל והרמב"ם ז"ל לא הזכיר יד ימין לענין חליצה כ"כ ה' המגיד דאע"ג דבירו' קאמר שהיא ביד ימנית לא סמך עליו הרמב"ם משום דבגמ' דידן לא הוזכר יד ימין לענין חליצה כלל וגבי יבמה גדמת אמרו מי כתיב ושלפה בידה ורגל ימין נמי אי לאו דגמרי ליה מהמצורע הוו מכשירין אפי' של שמאל והא דלא כתיב מה"ל ואפי' לכתחלה כ"כ הרה"מ ז"ל עכ"ל. שהתיר הוא הקשר והשמיט היא המנעל מרגלו בר"פ מ"ח (דקב) א"ר ינאי בין שהתיר הוא והשמיט היא בין שהתירה היא והשמיט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמוט היא ומ"ש רבינו בשם הר"א ז"ל הא דפסיל בשהתיר הוא דוקא שהוא בענין שלא היה יכול להלוך בו אם לא שהוא קשור כו' כן כתב ה"ה בפסקיו בפ' הכונס הא דאמר אמימר האי מאן דמסיק אלוחתא דכרעיה לא חליץ: לשון הרמב"ם ינעוץ בארץ רגלו והיא יושבת ופושטת ידיה בב"ד ומתרת רצועות המנעל וחולצת המנעל ומשלכת המנעל לארץ ע"כ ואיני יודע למה כתב ויושבת והלא מצות חליצה מעומד ועיקר החליצה התרת המנעל וחליצתו ועוד למה הצריכה להשליך אותו לארץ כך היא הנוסחא שמצאתי בספרי רבינו המדוייקים ויש ספרים שכתוב בהם חסרון הניכר וט"ס הוא ומה שתמה על הרמב"ם ז"ל למה כתב ויושבת כבר נתן טעם הר' המגיד לדבר וכתב שכן דעת הרס"ב דאפילו לכתחלה מיושב כתבתיו בסי' זה: ומ"מ שאר הפוסקים כתבו דלכתחלה מעומד וראוי לחוש לדבריהם וכן נוהגים וז"ל הס"ת ותשמוט את המנעל מן העקב ותחלוץ כל המנעל והכל מעומד או מוטה ולא יושב וכ"כ סמ"ג וז"ל סמ"ק וגם יבמתו מעומד או תכוף עכשיו ולא מיושב ולא על ברכים ע"כ ומה שתמה רבינו על הרמב"ם למה הצריך להשליך המנעל לארץ י"ל דהרמב"ם אורחא דמילתא נקט ולא משום דבעי השלכה לארץ: אמר אמימר האי מאן דחליץ צריך למדחפיה לכרעיה בפ' מ"ח (דף קג) ומ"ש ופי' רב אלפס שאם לא עשה כן החליצה פסולה שהוא מדמה אותו לאידך דאמימר דאמר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה וחלץ חליצתו פסולה שפי' טעמא דלא חלץ מאן דמסגי אלוחתא משום דבעי למדחפיה אארעא כו' אין דברי הרי"ף מבוארים שאם לא עשה כן החליצה פסולה דהא איכא למימר דהא דכתב דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה חליצתו

פסולה משום דבעי למדחפיה לכרעיה אארעא דהיינו מ"מ דאינו ראוי למדחפיה אבל מי שהוא ראוי למדחפיה אע"ג דלא דחיף חליצתו כשרה וכמ"ש ה' המגיד ז"ל וכן נראה מדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל שכתב היתה רגלו עקומה לאחור וכו' שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בארץ וזה אינו יכול והא הלכה למי שרגלו כך הרי חליצתו פסולה משמע דבריה דלא פסל אלא דוקא בהלכה למי שרגלו כך לפי שאינו יכול לנעוץ עקבו הא אם הלכה למי שאין רגלו כך אע"פ שלא נעץ עקבו חליצתו כשרה כיון שהוא יכול לנעוץ עקבו דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבתו ומ"מ מדברי הרא"ש שהבין כתב על דברי הרי"ף הני תרתי שמעתתא דאמימר לאו חד טעמא נינהו דהא דאמר צריך למדחפיה כרעיה אארעא אי לא דחיף לא מיפסלא חליצה בכך והא דקאמר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ אי חליץ חליצתו פסולה והרא"ה בן השיב על דבריו לקיים דברי רב אלפס ז"ל וכתב לפסול את שתיהן ועדיין נראין דברי הראב"ד דלא קאי אמימר אלא כרגיל למדחפיה לכרעיה משמע בהדי דמסגי להו לתרי רבוותא ז"ל דלהרי"ף כל דלא דחפיה לכרעיה חליצתו פסולה אע"פ שהוא ראוי למדחפיה וכן כתב בדברי רבי ירוחם וכתב שדעת הר"מ הכי כדעת הרי"ף ומ"ש רבינו כ"כ הרמב"ם ז"ל היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צדה או שמהלך על אצבעות רגליו אינו חולץ שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול הלכה למי שהולך כך חליצתה פסולה והראב"ד כתב שאין טעם שתי מימרות דאמימר אחד דטעמא דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה פסולה לפי שנעלו נחלצת מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא הולך דרגלו נעלו הולך למטה מרגלו אבל אי לא דחיף לכרעיה לא מיפסלא חליצה בהכי וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל טעם שצריך לדחוק רגלו אינו אלא כדי שתהא טורחת לחלוץ רגלו וכו' כך היא הנוסחא שמצאתי בספרי רבינו המדוייקים ויש קצת ספרים שטעו בסוף וסמכו קצת לשון וחסרון הניכר הוא ולענין מה שהשיג רבינו לדעת הרמב"ם ז"ל לדעת הרי"ף לפסול בלא דחיף כרעיה אע"פ שהוא ראוי כבר כתבתי שאין כן מדקדוק לשונו. ומ"ש בשם הראב"ד וגם כשהוא הולך נעלו הולך למטה מרגלו נראה שהוא ט"ס כי בפסקי הרא"ש כתוב בהשגת הראב"ד ז"ל כלשון הזה וגם כשהוא חולץ נעלו חולץ למטה מרגלו ונמצא כתוב שמנעלו מעל רגלו. ומ"ש וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל טעם שצריך לדחוק רגלו אינו אלא כדי שתהא טורחת לחלוץ רגלו כו' בלשונו א"כ אינו ענין לאידך מימרא דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ. חלצה מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה משנה בפרק מ"ח (דף קג) והא דאמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ פרש"י ואע"ג דתנן מן הארכובה ולמטה כשר התם הוא דכי נחתך רגלו קם ליה שוקו במקום רגלו ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו רגלו הוא וכתב הר"א ור"ח פי' בשם גאון דכיון דמסגי אלוחתא לא יכיל למיתרץ כרעיה על גביה הוא לתחת ולתחת דידיה הוא לעיל וכיון דאית ביה כרעיה ולא תריצא ה"ל כמי שראוי לבילה שבילה מעכבת בו. לכל פירושים אלו משמע דקטע חליץ אבל בירושלמי לא משמע הכי דאמרי בירוש' מתניתין דמן הארכובה ולמטה כיני מתני' בקושר מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה ומשמע דלא איירי בקטע אלא במי שרגלו שלם וקושר את הרצועות מן הארכובה ולמעלה וכן פירש רבינו נסים ז"ל במגלת סתרים וכן פירש רב אלפס ומיהו תימה לי לפסול חליצה אם נקשרו רצועות הסנדל מן הארכובה ולמעלה דהא נפקא מינה היכא דנתקשרו הרצועות רק שחלצה נעלו מעל רגלו והא דקאמר בירוש' דעיקר חליצה התרת רצועות נראה שהסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד ברגל בלא קשירה וכן משמע מתוך לשון הירושלמי דאמר קושרו עד שיכול להלך בו אלמא דעיקר הקשירה כדי שיעמוד על רגליו ויכול להלך בו כיון שאינו יכול לעמוד ברגל בלא קשירה אם התיר הרצועות ה"ל כאלו שמט הסנדל כיון דסופו ליפול מעכשיו הלכך אם קשרו למעלה מן הארכובה שעיקר עמידת הסנדל על ידי הקשירה לא קרינן ביה וחלצה נעלו מעל רגלו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגל בלא קשירה לא ידענא למה תפסל החליצה אם קשר למעלה מן הארכובה או אפילו אם חולץ בלא קשירה שלא נרמזה קשירה בתורה ולא נאמרה הל"מ נהי דקאמר בירושלמי היכי מתני' בקושר מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה לא בא למעוטי קטע אלא לאשמועינן דבעינן שתהא אף הקשירה מן הארכובה ולמטה והסנדל שלהם שאינו יכול לעמוד ברגל בלא קשירה אי נמי בקטע איירי ואתא לאשמועינן דבעינן שישאר כל כך בשוקו שיוכל להכניס הסנדל בשוקו ולקושרו למטה מן הארכובה אבל אם נחתך שוקו בסמוך לארכובה שאינו יכול לקשור הסנדל אלא בשוקו למעלה מן הארכובה פסול עכ"ל: ומ"ש שדעת הרמב"ם ז"ל כדעת רב אלפס מבואר בדבריו שכתב שאם היה

המנעל

ונשאר העליון במקומו חליצתה פסולה ותרוק בארץ כנגד פניו רוק הנראה לדיינים כשיוצ׳ מפיה כת׳ הרמ״בם לא ראו הדיינים הרוק שיצא מפיה כשרה רקקה וקלטתו הרוח קודם שהגיע נגד פניו כגון שהיא ארוכה ממנו צריכה לרוק פעם אחרת אבל לאחר שהגיע הרוק כנגד פניו אפילו לא הגיע לארץ כשרה לפיכך אם הוא ארוך והיא קצרה קרינן ביה שפיר בפניו יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פעם אחרת וכתב רב אלפס דוקא במוכנת דאז אי אפשר לה בלא צחצוחי רוק אבל אם שותתת צריכה לרוק פעם אחרת אמר רבה יבמה שאכלה שום או גרגישתא וירקה לאו כלום הוא ורב אלפס לא הביא דברי רבה אולי רוצה לומר משום שאי אפשר בלא צחצוחי רוק שיוצ׳ עם מה שאכלה ונהגו למונעה מלאכול כלום ע״כ והרמ״בם כתב אכלה שום וגרגיר וכיוצא בו או מדברים המזיבין הרוק והיה רוק זב מפיה אינו כלום עד שיהיה הרוק מעצמו יראה מדבריו שאין לחוש אלא כדברים ידועים המזיבין הרוק ובספר התרומה כתב שצריך שלא תאכל כלו׳ ואח״כ מקרין אותה ככה יעשה כ״ה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ומצוה על כל העומדי׳ שם לומר חלוץ הנעל ג׳ פעמים נמצא סדר חליצה קוראה מאן יבמי וקורא לא חפצתי לקחתה וחולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאיש ואין הסדר מעכב שאפי׳ לא קראו תחילה לא היא ולא הוא או שהקדימה רקיקה לחליצה או שקראוה ואח״כ רקקה חליצת׳ כשרה ולא עוד אלא אפילו לא קראה ולא רקקה אלא שחלצה בלבד החליצה כשרה צריך שיכוונו היבם והיבמה שתהא מותרת לזר בחליצה זו נתכוין הוא ולא היא או היא ולא הוא לא הותרה ומיהו חליצה היא לפסלה על האחין לפיכך יבמה שגדלה בין האחין וראינו שחלצה נעלו של אחד מהם אסורה להתייבם שמא כיוונו לשם חליצה אבל כל זמן שלא ראינו שחלצה לאחד

המנעל קצר למעלה מן הארכובה חליצת׳ פסולה וכ׳ [illegible] סימנית חתוכה איכו חולץ בשמאל ואם חלצה מנעל שמאלו חליצתה פסולה וכ״ה שכן דעת בעל העיטור ושדעת בעל המאור כהרא״ה דכל שהחתך רגלו מן הארכובה ולמטה חולץ וכן דעת הרשב״א ז״ל וכ׳הוא ז״ל והוא דדהיה מה דהשתא׳ על ארעא כדאמ׳ אמימר הא׳ מאן דחלין צריך למדהסיה לכרעיה אארעא ע״כ כ׳ בא״ח כ׳ הר״מ ב׳ יבם שרגלו סימנית חתוכה אינו חולץ בשמאל ואם חלצה בשמאל חליצתה פסולה מכאן דקדק מורינו ז״ל שדעת הרמ״ב׳ שאם חלצה בימין חליצתה כשרה שאל״כ הל״ל ואם חלץ חליצתה פסול׳ ואע״פ שכת׳ בפירושיו בל׳ הרב היה פסולה ולא יתכן בו חליצה אני אומ׳ שחזר בו וכן דעת הר״י שאם נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה חולצת בשוקו דמעל רגלי קרינן ביה וכן פסקו הר״ז וכ״כ העיטור והראב״ד וכ״פ הרשב״א בחידושיו וז״ל הילכך אם נקטעה רגלו חולץ בשוקו כל שהוא מן הארכובה עכ״ל ומ״ש בשם הרמ״ב׳ בספר מוטעה נזדמן לו שהי׳ כתוב בו ואם חלצה בשמאל חליצת׳ פסולה אבל בנוסחי דידן בספרי הרמ״ב׳ אין כתו׳ תיבת בשמאל ואפי׳ לפי נסחתו אין דקדוקו דקדוק דאיכא למימ׳ דה״ק בימין לא שייך חליצ׳ כיון שרגלו חתוכ׳ ואם חלצ׳ בשמאל דשייך בי׳ חליצת׳ פסול׳ מפני שהי׳ בשמאל ועי״ל לפי נסחו דמ״ש כת׳ בשמאל לומר דמ״ש חליצתה פסולה ולא בטלה אבל אם חלץ בימנית שחתוכה אינה חליצה כלל כי וכבר ביאר בסוף אותו ספר׳ שם בין אמרו חליצת׳ פסולה לאמרו אינ׳ ואף לפי נוסחאותינו הדין הזה דין אמת שאם חלצה בשמאל חליצת׳ פסול׳ ואם חלצה בימנית שחתוכה אינה חליצה: קרעה המנעל מעל רגלו או שרפתו פסולה שם (דקג) בעי ר׳ינאי קרעתו מהו שרפתו מהו גלויי כרעא בעי׳ והא איכא או דילמ׳ חליצ׳ בעינן והא ליכא תיקו וספיק׳ דאוריית׳ לחומרא וכ״פ הרמ״ב׳ בס״ז ל׳. ומ״ש היה לבוש שתי מנעלים זה ע״ג זה וחלצה העליון כשרה קרעה העליון בענין שחלצה התחתון וכו׳ שם בעא מיניה ר׳ נחמיה מרבה׳ מנעלים זה ע״ג זה מ״ד מילתא דהלפתי׳ לעילאי וקאי תתאי מעל אמר רחמנא ולא מעל דמעל לא צריכא דקרעתיה לעילאי והלפתיה לתתאי וקאי עילאי מאי חליצה בעי׳ והא איכא או דילמא גלויי כרעא בעי׳ וליכא. וכ׳ הרא״ש ז״ל ולא איפשיטא אבל אם חלצה העליון כשרה ואין בו משום מעל דמעל והרמב״ם ז״ל נראה שהיה לו גירסא אחרת בגמ׳ שכתב היה לבוש ב׳ מנעלים וחלצה העליון אע״פ שקרעה התחתון עד שנגלית רגלו חליצתה פסולה: ותרוק בארץ כנגד פניו רוק הנראה לדיינים בשיוצא מפיה בס״פ מ״ח (דקו) תנן וירקה בפניו רוק הנראה לדייני׳ ובגמ׳ שם אמר רבא צריכי דייני למחזי רוק היוצא מפומא דיבמה דכתיב לעיני וירקה ומשמע דיליף רבא הכי מדלא כתי׳ וירק׳ לעיני דאז הו׳ משמ׳ שיהא הרוק מפיה יראוהו דמהאי טעמא לא בעי׳ דלחזי׳ בפניה כי נפיק רוק מפומה דכתי׳ וירק׳ בפניו אבל גבי דייני׳ דכתיב לעיני וירקה בעי׳ דלחזו כי נפיק רוק מפומה. כ׳ הסמ״ק רוקקת רוק גדול שהראה לה דיינים משעה שיצא הרוק מפיה עד שיגיע לפני היבם: כ׳ הרמב״ם לא ראו הדיינים הרוק כשיצא מפי׳ כשרה כ״ה שלמד כן מדאמר רבא צריכי דייני׳ למחזי רוקא ולא אמר אי לא חזו דייני רוקא לאו חליצ׳ היא כמו שאמרו בהסיה דאכלה תומא הסמוכה לה: רקקה וקלטתו הרוח קודם שהגיע נגד פניו כגון שהיא ארוכה ממנו צריכה לרוק פעם אחרת אבל לאחר שהגיע הרוק נגד פניו אפי׳ לא הגי׳ לארץ כשרה לפיכך אם הוא ארוך והיא קצרה קרי׳ ביה שפיר בפניו כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבי׳ המדוייקי׳ איתיה שם בס״פ מ״ח אמר אביי רקקה וקלטתו הרוח לא עשה ולא כלו׳ מ״ט וירקה בפניו בעי׳ וליכא הילכך הוא ארוך והיא גוצ׳ וקלטתו הרוח הא איכ׳ בפניו היא ארוכה והוא גוץ בעי׳ עד דמטי רוק לאפי דידיה והדר אזיל וכתבו התו׳ והא דאמרי׳ דהחולץ ורקקה קודם רוק בב״ד דמתחזי על ארעא וככל הספרים איתיה וכן בסנהדרין בירוש׳ שהא למצוה מן המובחר בעי׳ הכי: כ׳ר״י בשם הרמ״ש דהא דאמרי׳ דקלטתו הרוח אינו כלום וצריכה לחזור ולרוק בפניו דוקא לכתחלה אם עומדת שם אבל אם נתפזרו והלכו להם כשרה: יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פעם אחרת וכת׳ רב אלפס דוקא במוכנת כו׳ שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא״א לדם בלא נחנוח רוק מתיבי יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת״ל זובו טמא הוא טמא ואין הדם היוצא מפיו טמא אלא טהור לא קשיא כאן במוכנת כאן בשאינה מוכנת פרש״י מוכנת א״א בלא נחנוח רוק ופסקו כן הרי״ף והרמב״ם ז״ל וכ״כ ה״ז ז״ל בשם הרשב״א אם רקקה ואינה מוכנת איכא למימר דאף היא אפשר שהרוק דם בלא נחנוחי הרוק עכ״ל ועיין בר״י: ודע דמקמי הכי אמרי׳ בגמ׳ דלוי שאיל בי מדרשא יבמה שרקקה דם מהו א״ל מי כתיב וירקה רוק והכא דשלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ ואוקימנא במוכנת כהר״ש ז״ל ואני כתבתי כדפירשתי דהכנסו דבי מדרשא דאמרי מי כתי׳ וירקה רוק סברי דאפשר הוא דלא בעי׳ נחנוחי הרוק׳ וכ״כ הראב״ד ז״ל דטעמא דמסתבר הוא דהא רוק לא כתיב באורייתא וגבי זב כמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לאו זובו טמא ה״א דם היוצא מפיו טמא וכ׳ דלא פליגי אהדדי דלא בעי לנחנוחי הרוק כשרקקה במקום חליצה דסגי לה בהכי וכך ברייתא דבעי נחנוחי הרוק כשרקקה שלא במקו׳ חליצה דלפוסלה מן הייבום אי איכא נחנוחי הרוק הוא דפסלה דגזרינן משום רקיקה דבתר חליצה אבל לית בה נחנוחי הרוק לא גזרינן עכ״ל ורבי׳ השם וכ׳ יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פעם אחרת ולא חילק בין מוכנת לשאינה וזהו כדעת הרא״ש ז״ל ואח״כ כ׳ הרב אלפס כ׳ דוקא במוכנת כו׳ לומר שהרב אלפס חולק על זה והוא מחלק בין מוכנת לשאינה: אמר רבה יבמה שאכלה שום או גרגישתא וירקה לאו כלום הוא בס״פ מ״ח שם ומפ׳ טעמא משום דבעינן וירקה מעצמה וליכא ומ״ש ורב אלפס לא הביא דברי רבה אולי ר״ל מפני שא״א בלא נחנוחי הרוק וכו׳ ז״ל הרא״ש שם רב אלפס לא הביא הא מילתא דרבה אולי ס״ל דלא גרע מרקקה דם ולא דמי לה דהכא אפי׳ נחנוחי הרוק מעצמה אין כאן אם לא נאמר א״א בלא נחנוחית רוק ואותו מעט יצא עם רוק זה ונהגו העם למנעה מכל מאכל קודם חליצ׳ עכ״ל ונראה שיש חסרון בסוף דברי רבינו וצרי׳ להגיה וא״ה הרא״ש ז״ל כתב רב אלפס לא הביא דברי רבה אולי ר״ל כו׳: ומ״ש רבי׳ בשם הרמב״ם וכיוצא בו מדברים המזיבין הרוק כה״ג הוא וצריך להגיה המרבין במקו׳ המזיבים ומ״ש בשם הס״ת ז״ל יזהרו ב״ד שלא תאכל האשה עדיין באותו יום דשמא אכלה דברים הגורמים רוק לבא דאמר רבא אכלה תומא או גרגישתא לא חולצת דכתיב וירקה מעצמה וה״ה רמונים כדאיתא בפ׳ אע״פ ושאר דברים אינעולין על לב אדם ע״כ. וכבר כתבתי בסמוך שגם הרא״ש כתב שנהגו למנעה מלאכול כלום וכ״כ סמ״ג וסמ״ק: כבר נתבאר בסמוך שאין זה מעכבות קריאה ורקיקה לכתחלה מעומד וז״ל סמ״ק ובשעת הרקיקה תעמוד היבמה נגד היבם עכ״ל והטעם שצריכה לעמוד נגד היבם כדי שתרוק נגד פניו: ואח״כ מקרין אותה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל משנה ס״פ מ״ח (קו) ועונה ואומרת ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ע״כ היו מקרין וכשהקרא ר׳ הורקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה הוחזקו להיות גומרין כל הפרשה: ומ״ש ומצוה לכל העומדים שם לומר חלוץ הנעל ג״פ שם במשנה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינים ולא מצוה בתלמידים ר׳ יהודה אומר מצוה לכל העומדים שם לומר חלוץ הנעל ג״פ ובגמרא שם תניא א״ר יהודה פעם אחת היינו יושבים לפני ר׳ טרפון ובאת יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל וכ׳ הרי״ף והרא״ש ז״ל להכי׳ ברייתא משמע דס״ל דהכי הלכתא כיון דמייתי לה הלכה למעשה: וכן פסקו שאר הפוסקים ז״ל: וכתב בהגהות מיימון בשם רב יהודה גאון שגם היבמה אומרת שלשה פעמים חלוץ הנעל וכ״כ המרדכי: נמצא סדר חליצה קוראה מאן וכו׳ עד או שקראה ואח״כ רקקה חליצתה כשרה מימרא וברייתא שם: ומ״ש ולא עוד אלא אפי׳ לא קראה ולא רקקה אלא שחלצה בלבד שחליצ׳ כשירה משנה שם (דף קד) חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשרה קראה ורקקה אבל לא חלצה חליצת׳ פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה רבי אליעזר אומר חליצת׳ פסולה ר״ע אומר חליצת׳ כשרה א״ל ר״א ככה יעשה כל דבר שהוא מעשה מעכב א״ל רבי עקיבא משם ראיה ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באיש ופירש רש״י דכתיב ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב דכי כתיב ככה משמע עיכוב אמעשה כתיב וקריאה דבור בעלמא הוא מעשה באיש חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה באיש הוא ובגמ׳ (דקה) תניא חלצה ולא רקקה ולא קראה חליצתה כשרה ואוקימנא כר״ע וידוע דהלכה כמותו. וכתב הרמב״ם אהא דאמרי׳ דקריאה לא מעכבא בד״א כשהיו יכולים לדבר הרי הן ראוין לקרו׳ אבל אלמים או אלם אינה חולצין ואם חלצו חליצתן פסולה ואינן כחרש וחרשת שחלצו שלא עשו כלום לפי שהחרש או החרשת אינן בני דעת עכ״ל: צריך שיכוונו היבם והיבמה שתהא מותרת לזר בחליצה זו נתכוין הוא ולא נתכוונה היא או נתכוונה היא ולא הוא לא הותרה ומיהו חליצ׳ היא לפסלה על האחין בסוף פ׳ מ״ח (דף קו) א״ר יוחנן אני שונה בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצת׳ פסולה עד שיתכוונו שניה׳ כאחת ומ״ש לפיכך יבמה שגדלה בין האחים וראינו שחלצה נעלו של א׳ מהם אסורה להתייבם שמא כיוונו לשם חליצה אבל כל זמן שלא ראינו שחלצה לא׳ מהם מותרת להתייבם וכו׳ בר״פ מ״ח (ד קב) אמר רב יבמה שגדלה בין האחין מותרת לינשא לא׳ מן האחין אין חוששין שמא חלצה שגדל לאחד מהם טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן והא תני בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד ה״ק אע״ג דחזינא אין חוששין שמא כיונו ואיכא דאמרי טעמא דלא חזינא הא חזינא חוששין ודקא׳ תנא בעי כונה

(כו) כת׳ המרדכי ריש מ״ח בשם ה״ת אי הוי מנעל ארוך עד לעילא מן הארכובה חליצה פסולה ועי״ש שהאריך בזה:

(כז) ונסיד חליצה וה״ה שתי׳ וגם לא תקרא שיני׳ קודם חליצה ולא תרוק דם וגם כתב ראבי״ה שיש לה למעט בדיבור כדי שיצא הרוק מעצמו ויצנה וגם מתקריא וירקה שפיר עכ״ל:

(כח) וז״ל המרדכי ע״ג ות״מ אם לא קראה היטב לא מעכבא רק שיהא ראוי לקרו׳ עכ״ל:

ס"מ לאסתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא וידוע דהלכה כליסנא בתרא *: ומ"ש וכן אם רקקה בפני היבם בפני ב"ד אסורה להתייבם (דקד) שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ מכלל דמיפסלא לה מן האחין ואוקימנא כר"ע דאמר רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה קראה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש ופרש"י חליצתה פסולה ופוסלת על האחין ואין כאן בית מיחוש

לאחר מהם מותר להתייבם ולא חיישי' שמא חלצה וכן אם רקקה לפני היבם בפני ב"ד אסורה להתיבם ומיהו דוקא כשרקקה רוק אבל רקקה דם לפניו אינה נפסלת בכך אא"כ יהא רוק מעורב בו ואם קראה לבד לא נפסלה בכך מלהתייבם הסומא לכתחלה לא יחלוץ ואם חלצה מהסומא חליצתה כשרה והרא"ה כתב שאם אין אח אלא הוא חולץ לכתחלה חליצת חרש וחרשת ואלם ואלמת פסולה ופוסלת אבל שוטה וקטן אין חליצתם כלום אפי' לפסול על האחין קטן שחלץ וגדול נפסלה על האחין וא"א הרא"ש ז"ל השוה חליצת קטנה לחליצת קטן חליצה מוטעת כשרה היכי דמי חליצה מוטעת שאומ' לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך כך וכן החליצה כשרה אפי' אינה נותנת לו כלום ואע"פ שהחליצה כשרה אף אם לא תתן לו מ"מ היא חייבת ליתן לו מה שהתנה כשאר שוכר שכיר לעשות מלאכתו שצריך ליתן לו שכרו אבל אם יש טענה שאינה חפצה בו והוא חייב לחלוץ אלא שאינו רוצה צריכה להטעותו כדי שיחלוץ לה יכולה לומר משטה אני בך ואינה צריכה ליתן לו כלום. אמרו לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה אינה חליצה להתירה כיון שלא כיון להתירה מ"מ נפסלה בכך להתיבם וכופין אותו לחלוץ חליצה כשרה חליצה מעושת שלא כדין ע"י דייני ישראל שטעו וכפו לחלוץ פסולה ופוסלת ואם כדין כפו כשרה וגוים שכפו מעצמן אפי' כדין פסולה ופוסלת כפוהו שלא כדין אינו כלום אפי' לפסלה כפוהו דייני ישראל ע"י גוים שכפוהו גוים לעשות מה שישראל אומרים לו כשרה

והרמב"ם

והרמב"ם כתב גוים ש... אם הדיין שיחלוץ חליצה כשרה ולא נהירא חליצה ... לה אע"פ שה... פסולה פוסל על האחין ופוסלת לכהונה ואוסרת עליו קרובותיה ואינה נשאת לזר עד שתחלוץ חליצה כשרה. עבר"ה ונשאת לזר קודם שתחלוץ חולץ לה חליצה כשרה והיא תחת בעלה ואין מוציאין אותה ממנו לאחר שחלצה כותבין לה ב"ד שחלצה בפניהם גט חליצה להתירה לינשא ואם לא כתבוהו לה כל שני שראו החליצה יכולין לכתוב אע"פ שאינם מכירים לא היבם ולא היבמה שב"ד לא היו חולצין להם אם לא שהיו מכירים אותם וצריכין לשדשטו מפני מקראו. שבו ל... א הרא"ש ז"ל סידור חליצה מצות חליצה בג' שיודעים להקרות ויקבעו הכת שאומ' נלך למקום פלו' ונחלוץ שם ומוסיפין עליהם עוד ב' אפי' עמי הארץ לפרסומי מילתא וחולצין ביום ולא בלילה בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גוים וצריכים הדיינים שיכירו שהיא אשת המת והוא אחי המת מאביו והכרה זו סגי בקרובים ונשים וצריכים לידע שהיא בת י"ב שנה ויום א' והוא בן י"ג שנה ויום א' ושהביאו ב' שערות והיבמה נבדקת ע"פ נשים ואם רואים שגדלו הריה ושנתמלא זקנו אין צריכין בדיקה וצריך שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמדו וראיתי לרבותי שהעמידו היבם אצל הכותל או עמוד כי היכי דמצי למרחס' לכרעיה ואומרים ליבם אם ירצה ליבם ואם אומ' שרוצה לחלוץ אומרים לו בטל מודעא כמו בגט דחליצה מעושה פסולה ונותנין לו ב"ד המנעל שיהא שלו ואחר החליצה יחזור ויתנהו לדיינים והמנעל צריך שיהא בו שתי רצועות לקושרו בהן על רגלו אע"ג דאית ליה חומרתא כמין קשר עגול ומכניסו בחוד של רצוע' וצריך שיהיו כל תפירות המנעל ברצועות ולא בפשתן ונועלו ברגלו וקושרו ברצועות על רגלו בקשר ולא בעניבה ברגל של ימין ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי מלה במלה זו אחר זו רק לא אבה יבמי יקראוה בפעם א' ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה והיא מתרת בימינה קשר המנעל ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקת רוק מפיה לפניו וצריכים הדיינים לראות הרוק כשיוצא מפיה ולא תאכל היבמה כלום קודם חליצה ומקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וכל הנמצאים שם אומרים חלוץ הנעל ג"פ ומשרטטין קלף וכותבין לה:

ביום פלו' כך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין בו כאן במקום פלוני אנחנא דייני דמקהלתנא חתימי למטה במותב תלתא כחדא הוינא וסליקת קדמנא פלונית בת פלוני ארמלת פלוני בר פלוני וסקריבת לקדמנא לחד גברא דסהיד פב"פ ובך אמרת לנא פלונית דא פב"פ דנא אחוהי דפלו' בעלי מאבוהי הוא דהויא נסיבנא ליה וסכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר ובר ת וירית ומחסין ומוקים שמו בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי וכען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי ליבומי יתי ייבם ואי לא ליטלע לי קדמיכון רגליה דימינא ואשרי מסאנא מעל רגליה ואירוק באפוהי ואנא מודעינא לפלונית דא דהיא אכתתיה דפלו' מיתנא ואסתמודעינוהי דפלו' דנא אחוהי דפלו' מאבוהי הוא ואמרי ליה אי צבית ליבומי יתה ייבם ואי לא ליטלע לה קדמנא רגלך ימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותירוק באנפך ואמר לנא לית אנא צבי ליבומי יתה מיד אקרינוה לפלונית דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואף לפלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואטלע ליה רגליה דימינא ושריאת סיניה מעל רגלוהי ורקת באנפוהי רוקא דאתחזי לנא בפומה על ארעא ותוב אקרינוה לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דייני וכל דהוו יתבין תמן ענינא בתרה חלוץ הנעל תלתא זימני ומדיהא עבידא עובדא דנא קדמנא שרינוהא לפלונית דא למהך להתנסבא לכל גבר די תיצבי ואינש לא ימחא בידה מן יומא דנן ולעלם וכבעת מיננא פלונית דא גיטא דחליצתא דנא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל:

וחותמין

והתמין עלי' תלתא ולא ... חייבם ולא חיישי' שמא חלצה וכן אם רקק' אלא שרק' אלתר לאינסובי ... יהם גמיהו דוקא בשרקקה רוק ... היא רוק מעור' בו לכתחלה לא

קע אע"פ שמן התור' גט לא מעלה ולא מוריד חכמ' שכל גט שפוסל באשתו לכהו' כיון ... מועיל שאם א' מהאחין נתן לה גט פסלה ואת כל צרותיה עליו ועל כל האחין ואינה ניתרת בו לזר עד שיחלצו לה וכן המאמר שתקנו בה חכמ' אינו קונה בה קנין גמור שאם בא להוציא אחר המאמ' אינו יכול להוציא' בגט לבד שלא נפקע' הזיקה ע"י המאמר אלא צריכה גט למאמר וחליצ' לאפקועי הזיק' וכיון שאין מאמר קונה קנין גמו' ולא גט דוח' בחייה גמורה לפיכך מועיל המעשה שנעשה אח"כ בין גט אחר גט או מאמר אח' מאמ' או גט חליצה וביאה אח' המאמ' או מאמ' וביא' וחליצה אח' גט בין ביבם א' וב' יבמות בין ביבמה אחת ושני יבמין בין בשתי יבמות וב' יבמין: כיצד יבם שנתן גט ליבמתו וחזר ונתן גט לצרתה נאס' בקרובות שתיהן או שני יבמים שנתנו שניהם גט ליבמה אחת זה אחר זה שניהם נאסרו בקרובותיה או שני יבמין ושתי יבמות כל אח' נתן גט לאחת כל את' נאסר בקרובות של אותה שנתן לה גט וכשבא' להוציא' למ"ד חליצה פסול' צרי' לחזור על כל האחין וב' יבמין ויבמה אחת צריכ' חליצה מכל א' וא' וכתב הרמב"ן דהוא הדין נמי ביבם אחר וב' יבמות ונתן גט לשתיהן שצריך לחלוץ לשתיהן מדברי רש"י יראה דאפי' אם נאמר בשני יבמין ויבמה אחת צריכה חליצה מכל א' וא' ביבם א' ושתי יבמות נפטרת אחת בחליצת חברתה ולמ"ד חליצה פסולה אינה צריכה לחזו' על כל האחין בין בשני יבמין ויבמה אחת בין ביבם אח' וב' יבמות סגי בחליצ' אח' וכן הוא דעת א"א הרא"ש ז"ל וכן יש מאמר אח' מאמ' שאם עשה מאמר בזו ואח"כ בזו או אחיו בה או בחברת' בכל אחת צריכה גט למאמרה וחליצה לאחת מהן לפטור שתיהן וכן אם עשה מאמ' בזו ואח"כ נתן גט או חלץ לה או לצרת' או שבא על צרת' או שאח' המאמ' שלו נתן לה אחיו גט או חלץ לה או לצרת' או שבא עליה או על צרתה מועיל מה שנעשה אח' מאמ' לאסור בעלת המאמ' וליאסר בקרובותיה במעשה שנעשה אחר המאמ' ולהצריך גט למאמר וביאה שנעשה אחריו וזה תקנתם עשה בה מאמר ונתן לה גט צריכה חליצה עשה בה מאמר וחלץ צריכה גט עשה מאמ' בזו ונתן הו' או אחיו גט לזו נותן גט לבעל' המאמ' והוא או אחיו חולצין לאחת מהן לאיזו שירצה ותפטר האחרת דק"ל בעל' גט ובעלת המאמ' כי הדדי נינהו ופרש"י כי הדדי נינהו וחולץ לאיזו שירצה ותפטר צרת' ור"י פירש ששתיהן צריכות חליצה וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לפרש"י עשה מאמר בזו ובעל הוא או אחיו צרתה צריכות ב' גיטין וחליצה לאחת מהן עשה מאמר בזו וחלץ הוא או אחיו לזו בעלת המאמר צריכה גט וכן

עשה בה מאמ' או כחבירתה
הגט שלו עשה בה אחיו מאמ' או
...או לחבירתה מועיל מה שנעשה אחר הגט
...ולהצריך גט למאמר שנעש' אחריו וזה תקנתו
נתן לה גט ואח"כ בא עליה או עשה בה מאמר צריכ' גט וחליצה
נתן לה גט ואח"כ בא הוא או אחיו על צרת' או שעשו בה מאמר
זו שבא עליה או שעשו בה מאמר צריכה גט וחליצ' לאחד מהן
לפטור שהרי הבעילה קונה קנין גמור וכן חליצה דוחה דחייה
גמורה לפיכך אין המעש' שנעשה אחריהן מועיל לא לפסול את
זו ולא לאסור בקרובו' כיצד בא על יבמתו וחזר הוא או אחיו וחלץ
לה או לצרת' אין אותה החליצה כלום וכן אם אחיו חזר ונתן לה
גט או לצרתה אינו כלום וכן אם חזר ועשה בה מאמר או בעל
אינו כלום שכבר היא אשתו של אחיו ואין הקידושין תופסין
באשת איש אבל אם בא הוא או אחיו על צרת' או עשו בה מאמר
צריכ' גט וכן אם חלץ ליבמתו וחזר הוא או אחיו וחלצו לצרתה
אין אותה חליצה כלום ליאסר בקרובותיה או ב' יבמים שחלצו
ליבמה אחת זה אחר זה אין חליצ' האחרון כלום ומות' בקרובותי'
אבל אם אחר שחלץ ליבמתו בעל או קדש הוא או אחיו אותה
או צרת' תפשי להו כחן קדושין וצריכ' גט בין קדשה לשם אישו'
כגון שקד' סתם בין לשם יבמו' כגון שאמר לה הרי את מקודשת
לי לזיקת יבמין והראב"ד כתב קדשה לשם יבמין אינו כלו' ואינה
צריכה גט וכ"כ הרמב"ם ורב אלפס כתב כסברא ראשונה ולזה
הסכים א"א הרא"ש ז"ל והא דאין מעשה מועיל אחר ביאה דוקא
בביאה כשרה שלא קדם לה מעש' אחר אבל ביאה פסולה כגון
שנתן גט לזו ובעל את זו או עשה מאמר בזו ובעל את זו מועיל
מעשה שיעשו אחריה שאם יחלוץ הוא או אחיו לשלישי' נאסרו
בקרובותיה וגם היא לא סגי לה בגט דאכתי נשאר בה זיקה אבל
חליצה אפי' היא פסולה שקד' לה מעש' אחר כגון שנתן גט בזו או
מאמר בזו ואח"כ חלץ לה או לצרת' אפ"ה אין מועיל אחרי' כלום
עשה מאמ' ביבמתו ואח"כ נתן לה גט לזיקתו פסלה עליו ועל כל
האחין וצריכה גט למאמרה וחליצה לזיקתה נתן גט למאמר ולא
לזיקתה נשארה זקוקה כמו שהיתה ופרש"י שאינה מותרת אלא
לשאר האחין אבל

המגרש

וחתמין עליה ולא בעי לאמתוני לבתר חליצה תלתא ירחי
אלא שרי לה להנסובי לכל מאן דבעיא :

קע אע"פ שמן התורה גט לא מעלה ולא מוריד ביבמה תקנו חכמ' שכל גט שפוסל באשת כהונה ביוצא בו ביבמתו מועיל שאם א' מהאחין נתן לה גט פסלה ואת כל צרותיה עליו ועל כל האחין ואינה ניתרת בו לזר עד שיחלצו לה וכן המאמר שתקנו בה חכמ' אינו קונה בה קנין גמור שאם בא להוציא אחר המאמ' אינו יכול להוציא' בגט לבד שלא נפקע' הזיקה ע"י המאמר אלא צריכה גט למאמרו וחליצה לאפקועי הזיקה וכיון שאין מאמר קונה קנין גמו' ולא גט דוחה דחייה גמורה לפיכך מועיל המעשה שנעשה אח"כ בין גט אחר גט או מאמר אח' מאמ' או גט חליצה וביאה אח' המאמ' או מאמ' וביא' וחליצה אח' גט בין ביבם א' וב' יבמות בין ביבמה אחת ושני יבמין בין בשתי יבמות וב' יבמין: כיצד יבם שנתן גט ליבמתו וחזר ונתן גט לצרתה נאס' בקרובות שתיהן או שני יבמים שלתנו שניהם גט ליבמה אחת זה אחר זה שניהם נאסרו בקרובותיה או שני יבמין ושתי יבמות כל אחד נתן גט לאחת כל אחד נאסר בקרובות של אותה שנתן לה גט וכשבאו להוציא למ"ד חליצה פסול' צרי' לחזור על כל האחין ובב' יבמין ויבמה אחת צריכ' חליצה מכל א' וא' וכתב הרמב"ן והוא הדין נמי ביבם אחד וב' יבמות ונתן גט לשתיהן שצריך לחלוץ לשתיהן מדברי רש"י יראה דאפי' אם נאמר בשני יבמין ויבמה אחת צריכה חליצה מכל א' וא' ביבם א' ושתי יבמות נפטרת אחת בחליצת חברתה ולמ"ד חליצה פסולה אינה צריכה לחזו' על כל האחין בין בשני יבמין ויבמה אחת בין ביבם אח' וב' יבמות סגי בחליצ' אח' וכן הוא דעת א"א הרא"ש ז"ל וכן יש מאמר את' מאמ' שאם עשה מאמר בזו ואח"כ בזו או אחין בה או בחברת' בכל אחת צריכה גט למאמרה וחליצה לאחת מהן לפטור שתיהן וכן אם עשה מאמ' בזו ואח"כ נתן גט או חלץ לה או לצרת' או שבא על צרת' או שאח' המאמ' שלו נתן לה אחיו גט או חלץ לה או לצרת' או שבא עליה או על צרתה מועיל מה שנעשה את' מאמ' לאסור בעלת המאמ' וליאסר בקרובותיה במעשה שנעשה אחר המאמ' ולהצריך גט למאמר וביאה שנעשה אחריו וזה תקנתם עשה בה מאמר ונתן לה גט צריכה חליצה עשה בה מאמר וחלץ צריכה גט עשה מאמ' בזו ונתן הוא או אחיו גט לזו נותן גט לבעל' המאמ' והוא או אחיו חולצין לאחת מהן לאיזו שירצה ותפטר האחרת דקי"ל בעל' גט ובעלת המאמ' בי הדדי ניניהו ופרש"י כי הדדי ניניהו וחולץ לאיזו שירצה ותפטר צרת' והר"י פירש ששתיהן צריכות חליצה וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לפרש"י עשה מאמר בזו ובעל הוא או אחיו צרתה צריכות ב' גיטין וחליצה לאחת מהן עשה מאמר בזו וחלץ הוא או אחיו לזו בעלת המאמר צריכה גט

וכן

אם אח חלץ ליבמתו בעל או קדש הוא או אחיו אות או כרת תפסו לסו בהן קדושין וצריכה גט במשנה פ"ב קתני בהני אין אחר חליצה כלום ותמה עלה ... א"ר זו דברי ר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום וידוע הוא דהלכה כחכמים וכתבו הר"יף והרא"ש ז"ל נוסח כמו דתנן אבל לא אחר בעילה כלום ותנן נמי הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום דהאי תנא הוא אבל לרבנן הבעילה נמי יש אחריה כגון שני יבמין שבאות מבית אחד שנפלו לפני ב' אחים ובא א' מהן על אחת וחזר הוא או אחיו וקדש צרתה צריכה הימנו גט דק"ל דחייבי עשה היא כדאמרינן בפ"ק אתמר הבא על יבמתו וחזר הוא או אחד מן האחין ובא על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר נעשית וחד אמר בכרת וקי"ל הילכתא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל עכ"ל וזהו שכתב רבינו לעיל בסמוך אבל אם בא הוא או אחיו על צרתה או עשו בה מאמר צריכה גט וכ"פ הרמב"ם ...

סבר יש זיקה בלו כיון דלא הזכיר מאמר אלא ... קדושין אי לא דיש זיקה ואתאי חליצה ואפקעה ... טיבולו אחר שפקעה הזיקה ורבנן סברי אין זיקה ... יש אין אפי' אין זיקה שתקינו רבנן קדושין ...

וכן אם נתן לה גט ואח"כ בא עליה או עשה בה מאמר או בחברתה או שחלץ לחברתה או שאחר הגט שלו עשה בה אחיו מאמר או בא עליה או חלץ לה או לחברתה מועיל מה שנעשה אחר הגט ליאסר בקרובותיה והצריך גט למאמר שנעשה אחריו וזה תקנתו נתן לה גט ואח"כ בא עליה או עשה בה מאמר צריכה גט וחליצה נתן לה גט ואח"כ בא הוא או אחיו על צרתה או שעשו בה מאמר זו שבא עליה או שעשו בה מאמר צריכה גט וחליצה לאחד מהן לפטור שזו הבעילה קונה קנין גמור וכן חליצה דוחה דחייה גמורה לפיכך אין המעשה שנעשה אחריהן מועיל לא לפסול את זו ולא לאסור בקרובותיה כיצד בא על יבמתו וחזר הוא או אחיו וחלץ לה או לצרתה אין אותה החליצה כלום וכן אם אחיו חזר ונתן לה גט או לצרתה אינו כלום וכן אם חזר ועשה בה מאמר או בעל אינו כלום שכבר היא אשתו של אחיו ואין הקידושין תופסין באשת איש אבל אם בא הוא או אחיו על צרתה או עשו בה מאמר צריכה גט וכן אם חלץ ליבמתו וחזר הוא או אחיו וחלצו לצרתה אין אותה חליצה כלום ליאסר בקרובותיה או ב' יבמים שחלצו ליבמה אחת זה אחר זה אין חליצה האחרונה כלום ומותר בקרובותיה אבל אם אחר שחלץ ליבמתו בעל או קדש הוא או אחיו אותה או צרתה תפשי להו כחן קדושין וצריכה גט בין קדשה לשם אישות כגון שקדשה סתם בין לשם יבמות כגון שאמר לה הרי את מקודשת לי לזיקת יבמין והראב"ד כתב קדשה לשם יבמין אינו כלום ואינה צריכה גט וכ"כ הרמב"ם ורב אלפס כתב כסברא ראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל והא דאין מעשה מועיל אחר ביאה דוקא כביאה כשרה שלא קדם לה מעשה אחר אבל ביאה פסולה כגון שנתן גט לזו ובעל את זו או עשה מאמר בזו ובעל את זו מועיל מעשה שיעשו אחריה שאם יחלוץ הוא או אחיו לשלישית נאסרו בקרובותיה וגם היא לא סגי לה בגט דאכתי נשאר בה זיקה אבל חליצה אפילו היא פסולה שקדם לה מעשה אחר כגון שנתן גט בזו או מאמר בזו ואח"כ חלץ לה או לצרתה אפ"ה אין מועיל אחריה כלום עשה מאמר ביבמתו ואח"כ נתן לה גט לזיקתו פסלה עליו ועל כל האחין וצריכה גט למאמרה וחליצה לזיקתה נתן גט למאמר ולא לזיקתה נשארה זקוקה כמו שהיתה ופרש"י שאינה מותרת אלא לשאר האחין אבל המגרש

ומותרת לאחיו דמאמר דיעבדיה שקליה ופס לס זיקה כדמעיקרא וסתו' כתבו דאין
חלוק בין לו ובין אחיו דמ"מ כ"כ לסאי ליסנא דאמר רבא סותה אפי' היא א"כ ס"ל סרי
אפי' לדידיה ולכך ליסנא דאמר רבא דהיא אסורה מסום דמחלפא בבעלת סגט א"פ
ס"כ אסורה אפי' לאחין דהא אם נתן גט ליבמתו אסב' על כל האחין לא דמי להא
דסרי רבי' פרתס בסנתן גט למאמרו דהתס
בב' יבמות סבאות מב' בתים איירי סאפי'
היה נותן גט אף לזיקתו היתה סאחרת
מותרת לו ומיהו בזה יש חלוק אם נתן גט
למאמרו חולץ לה והיא ואם נתן גט
לזיקתו צריכה עוד גט ספי למאמרו כי
היה הראשון לא הפקיע המאמר עכ"ל:
ומ"ש רבי' הרמב"ם בפ"ה ז"ל הרמב"ם
דמ"ס נתן גט ליבמתו וחזר ונתן גט למאמרו
מה שעשה הרי בטל והותרה ויראה לי
שלא הותרה אלא לאחיו אבל זה שנתן הגט
אסורה היא לו נתן גט לזיקתו ולא למאמרו
פסלה עליו ועל שאר האחין כמו שבארנו
וצריכה גט למאמרו וחליצה להתירה לזר
עכ"ל: וכ"כ ה"ה נתן מאמר ליבמתו כו' בפ"ד
אחין א"ר רבא נתן גט למאמרו כו' ופסק
כלישנא בתרא לסקל בכל דבריה ופרש"י
הותרה אפי' היא לאחין אבל לא לדידיה
אם כדעת רבי' והסגה"א דבגמרא בלישנא
בתרא אמרו הותרה לו אפי' ע"כ הוב' הרב
ז"ל שכיון שאמרו סתם הותרה לו אפי' היא
משמע אפי' לדידיה וכבר דחו טעם זה
ואמרו דסתם קאי אמתני' דג' אחין כשואין
ג' נשים נכריות ומת א' מהן ועשה בה הב'
מאמר ומת הרי אלו חולצין ולא מתייבמות
לפי שיש א' מהן שיש עליה זיקת ב' יבמין
ועלה קאמר רבא שאם נתן גט למאמרו
הותרה אפי' היא לאח הנשאר וייבם ליבמתו
אם ירצה ומ"מ לא הצטריך לפרושי
דלדידיה אסירה וזה דעת הרשב"א ז"ל
וכ"כ מדברי הרמב"ן ז"ל עכ"ל ועיין בר"י
ביאת בן ט' כמאמר בגדול בריית' סוף פר'

והאחין פוסלין על ידו בד' דרכים רבנן הוא דלר"מ חליצה פוסלת תחלה וסוף כגט
של גדול והשתא לר"מ יש לו גט וב"ס מאמר אבל לרבנן מאמר יש לו כדמוכח לעיל
דמאמר כתחלה פוסל אבל בגט הסוא במקום חליצה לא והא דקאמרי רבנן כמאמר
בגדול ולא אמרו עשו ביאתו כמאמרו י"ל דהוית ליה מאמר זוטא כדשני בגט לר"מ
וכרו דהלכה כרבנן וביאתו פוסלת תחלה
וסוף דמאמרו דוקא תחלה ומכאי טעמא
נמי לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו
וחליצה וגט אין לו והא דשמואל גט יש
לו חליצה דר"מ קאמר דלא תימא מדקאמר
כגט בגדול אלמא קטן אין לו גט וכן הא
דאמר יש לו מאמר חליצה דרבנן קאמר
דלא תימא מדקאמר במאמר בגדול אלמא
קטן אין לו מאמר דמי' חליצה דחד תנא
קאמר שמואל כיון דאמרינן לו גט כ"ס
מאמר עכ"ל וגם הרמב"ם בפ"ה פסק כת"ק
דבריתא דפליג על ר"מ וכ"כ ה"ה שכן נראה
מן ההלכות וגם בעל המאור כתב שכן
הדברי' מוכיח דע"כ לא קאמר בגמ' יש לו
גט אלא לטעמיה דר"מ דאמ' יש לו חליצה
אבל לרבנן דאמרי אין חליצת קטן כלום
ה"ה לגיטו ע"כ ונתבארו דברי רבי' ור"י
כסברא אחר בשם הרמ"ה ואיכא למידק
במ"ש רבי' ואם אחר שבא עליה חזר אחיו
הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט כו'
למה לא כתב חזר אחיו הגדול ובא עליה אחר
על צרתה ואפשר דכיון דכ' שאם חזר אחיו
הגדול ובא על צרתה פסלה על הקטן כ"ש
אם בא עליה בעצמו' ומיהו אכתי איכא
למידק למה השמיט שאם עשה בה אחיו
הגדול מאמר פסלה על הקטן כדתנן
בהדיא וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ה השמיט זה
ויש לתמוה עליהם: גדול שעשה מאמר
ביבמה או נתן לה גט ולא פרט כשבא לחלוץ
א' מהן ולהתירן אין חליצ' בעלת הגט או
בעלת המאמר פוטרת הצרה אבל חליצת
הצרה פוטר' לבעלת הגט לגמרי ולבעלת

המגרש אסור בה וכ"כ הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל כתב שהיא מותרת
אף למגרש וכ"כ הראב"ד ביאת בן ט' כמאמר הגדול לפיכך בא
על היבמה פסלה על כל האחין ואם אחר שבא עליה חזר אחיו
הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט או חלץ לה או לצרתה פסלה
על הקטן וכן אם חזר הקטן ובא על צרתה או שאחיו בן ט' בא
עליה או על צרתה פסלה עליו כדין מאמר אחר מאמר וכן אם עשה
הגדול מאמר ביבמה וחזר אחיו בן ט' ובא עליה או על צרתה פסלה
עליו כדין מאמר אחר מאמר ומאמרו של בן ט' אינו חשוב כמאמר
הגדול ואינו מועיל אלא בתחלה אבל לא בסוף כיצד עשה קטן
מאמר מועיל לפוסלה על האחין אבל אם עשה הגדול מאמר וחזר
בן ט' ועשה בה מאמר או בצרתה אינו מועיל לפוסלה על האח
הגדול אבל מאמרו של בן ט' אחר מאמר בן ט' אי למי שמועיל
כיון שמאמר הראשון מבן ט' וגט וחליצה אין לקטן כלל לא בתחלה
ולא בסוף גדול שעשה מאמר ביבמה או נתן לה גט ולה צרה כשבא
לחלוץ א' מהן ולהתירן אין חליצת בעלת הגט או בעלת מאמר
פוטר הצרה אבל חליצת הצרה פוטר לבעלת הגט לגמרי ולבעלת
המאמר מחליצה וצריכה עוד גט למאמרו ואם עשה מאמר בזו ונתן
גט לזו חולץ לאיזו שירצה ופוטר השנייה כדפרישית לעיל וכתב
הרמב"ם וכן אם נפלו לפניו איסור לאו או איסור עשה וצרתה חלץ
לאסורה לא הותרה הצרה חלץ לצרה הותרה האסורה שלש אחיות
יבמות שנפלו לפני ב' אחין יבמין אם נפלו כא' שלא הספיק הראשון
לחלוץ עד שנפלה שנייה ושלישית קאמר רב ששלשתן צריכות
חליצה מכל א' מהאחין ואם נפלה האחת תחילה וחלץ לה א' מהם
כשתפול השנייה יחלוץ השני וכשתפול השלישית צריכה חליצה
מכל א' ואחת שחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ושמואל
אמר בין שנפלו כאחת בין בזה אחר זה חולץ לכולן ואיכא תרי
שנויין בגמ' לשנויא קמא א' חולץ לאחת והשני לשניה וא' מהם איזה
שירצה חולץ לשלישית דכל היכא דמצי

שהבא רבה (דנו) ומ"ש לפני בא על היבמה פסלה על כל האחין ואם אחר שבא עליה
חזר אחיו הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט או חלץ לה או לצרתה פסלה על הקטן
וכן אם חזר הקטן ובא על צרתה או שאחיו בן ט' בא עליה או על צרתה פסלה עליו
כדין מאמר אחר מאמר וכן אם עשה הגדול מאמר ביבמה וחזר אחיו בן ט' ובא עליה
או על צרת' פסלה עליו כדין מאמר אחר מאמר ומאמרו של בן ט' אינו חשוב כמאמר
הגדול ואינו מועיל אלא בתחלה אבל לבסוף לא כיצד עשה קטן מאמ' מועיל לפוסלה
על האחין אבל אם עשה הגדול מאמר וחזר בן ט' ועשה בה מאמ' או בצרת' אינו מועיל
לפסלה על האח הגדול אבל מאמרו של בן ט' אחר מאמ' בן ט' אי למימ' שמועיל כיון
שמאמר הראשון מבן ט' וגט וחליצה אין לקטן כלל לא בתחלה ולא בסוף בסוף' שהא'
רבה (סס) תנן בן ט' שנים ויום א' בועל פוסל ע"י אחים והאחין פוסלין על ידו אלא
שהוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחלה וסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד שבא על
יבמתו פסל ע"י אחין באו עליה אחין עשו בה מאמר נתנו גט או חלצו פסלו ע"י
בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ואח"כ בא אחיו שהוא בן ט' שנים ויום א' עליה
פסל על ידו ר"ש אומר לא פסל בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה
פסל ע"י פי' כמו ר"ש אומר לא פסל וידוע דהלכה כת"ק ופרש"י פוסלין על ידו דביאתו
לא קניה לגמרי אלא כמאמר בעלמא והא ק"ל דיש מאמר אחר גט וביאה וחליצה אחר
מאמר פסלה על ידו דה"ל כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעי' גט
משני קם כוליה ביאה עליה דכיון שלא כנס שוב לא יכנס וכגון דבביאה שני שכנס
דאי במזיד הא ק"ל ביאתו ביאה ונקרבת עליו: פסלה לרא' הונא על עצמו כ"ש לשנים
דבית א' בועל כונס ואינו כונס ב' בתים וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור משניא
ביאת שנית להכריעה גט וכיון דצריכה גט קם כלא ביתא בלא יבם ובגמ' (סס) בן ט'
שנים ויום א' תחלה פסיל בסוף לא פסיל והא תניא רב זביד בר אושעיא שעושה
מאמר ביבמתו ואח"כ בא אחיו בן ט' שני' ויום א' עליה פסלה אמרי ביאה פסיל אפי'
בסוף מאמר תחלה פסיל בסוף לא פסיל וביאה אפי' בסוף פסיל והא קתני אלא שהוא
פוסל תחלה והן תחלה וסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו כו' חסורי
מחסרא וה"ק בן ט' שנים ויום א' ביאה פוסל תחלה והם פוסלין תחלה וסוף בד"א במאמ'
אבל ביאה פוסל אפי' בסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד שבא ע"י פסל ע"י אחין ומי אית
ליה מאמר כלל ע"י אחין והתניא בן ט' שנים ויום א' ביאה פוסל בדבר אחד והאחין
פוסלין על ידו בד' דברים הוא פוסל ע"י אחים בביאה והאחין פוסלין על ידו בביאה
במאמר בגט ובחליצה ביאה דפסלה בין בתחלה בין בסוף פסיקא ליה מאמר דבתחלה
פסיל בסוף לא פסיל לא פסיקא ליה אמר נמי א"ר יהודה אמר שמואל יש לו גט וכן א"ר
תחליפא בר אבימי יש לו מאמר תנ"ה יש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ וסבר ר"מ
יש לו גט והתניא עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ר"מ או עשו חליצה בן ט' כגט
בגדול ואם איתא ליתני כגיטו א"ר הונא בריה דרב יהושע אית ליה וזוטא לר"ג דאי
אין גט אחר גט ה"מ בגדול אבל גדול וקטן אחר קטן אבל קטן אחר גדול לא מסני וכ'
הרא"ש כי דלר"מ דאמר יש לו חליצה כ"ש ביאה אבל לרבנן דוקא ביאה יש לו אבל
חליצה אין לו כלל ומתני' ובריתא דלעיל דקתני בן ט' פוסל ע"י אחין כדרך אחר

שהמאמר מחליצה וצריכה עוד גט למאמרה ברפ"ד אחין (דף כו) אמר שמואל חלץ
לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה
צרה לצרה נפטרה בעלת מאמר ופרש"י לבעלת גט ביבמות מאה אגבו יבם גט
לא מכן שוב אין חליצתה מוגנת כ"כ דקליש' זיקתה ואם חלץ לה לא נפטרה צרה:
חלץ לבעלת מאמר עשה מאמר בה מנסי שמת ואח"כ חלץ לה לא נפטרה צרה שחליצ'
זו אינה פוטר' לגמרי שעדיין צריכה גט למאמרו כדתנן בפ' ר"ג ואע"ג דיהיב לה גט
אחר דחלין לה הוא דמסניא אבל כרתה צריכה חליצה אבל חלץ לצרה נפטר' בעלת
המאמר מחליצה אינה צריכה אלא גט למאמרו ומ"ש ואם עשה מאמר בזו ונתן גט
לזו חולץ לאיזו שירצה ופוטר השנייה שם בעי' איפשיט' מדרבי סדדי נינהו וסד"י פי' דהייני
לומר שהתיכן צריכות חליצה אבל רש"י פי' דהייני לומר שחולץ לאי זו שירצה ותפטר
צרתה . והכי כתבי' בן בראש פי' זה ולפי שהרא"ש השכים לפרש"י סתם רבי' כדברי
רש"י : וכ' הרמב"ם ז"ל וכן אם נפלו לפניו איסור לאו או איסור עשה וצרתה כו'
בפ"ו כ"כ גבי חלץ לאחיו לא נפטרו צרות כו' ונ"ל ירא' לי שכך הדין בשתי יבמות
שבאו מבית א' ובאחת מהן אסור על יבמה משום שהיא או מחייבי לאוין או מחייבי
עשה שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה חלץ לצרה הותרה האסורה: וכ"כ ה"ה סברת
רבינו זה נראית נכונה שהרי חליצה פסולה שנזכרת בשמונה היא מפני שאין
שהאחיות מתייבמות משום דהויא כל חדא אחות אשה בזיקה אין זה אלא מדרבנן
ואעפ"כ אין חליצתה פוטרת צרתה וא"כ מ"ש שניה או חייבי עשה מחייבי לאוין שכולן
אינן עולין לייבום למה תפטור חליצתן צרותיהן אלא משמע דכולן שוות אבל בפ"ג
ז"ל כ' מי שהיה נשוי ב' נשים שניה ליבם ואחרת נשואה מיבם מיבם לאחרת בשנואה
חולץ חולץ לשניה ע"כ וזה הפך מדברי רבי' ויש מן המפרשים סוברים כן ואומרים שלא
אמרו חליצה פסולה אינה פוטרת אלא כגון שנאסרה עליו בזיקה כגון זו דאחין או
שעשה בה מאמר או נתן לה גט או חליצ' מעוברת או שאשה שהלך בעלה למ"ה ושמע
שמת ולא מת כמו שהכתוב בפ"ט אבל בשניה וכיוצא בהן שהן אסורין מתחלה חליצ'
כשרה היא ופוטרת צרתה אלו דבריהם ואין בחלוק זה טעם נכון אלא שסמכו על התוס'
דקתני היתה שם אסור על אחד מהאחין איסור ערוה וחלץ לה לא עשה כלום ולא פטר
צרתה אלא או היא או צרת מתיבמת לשאר אחין פי' אפי' מתיבמת היא איסור מצוה
ואיסור קדושה פי' שניות וחייבי לאוין חלץ לה או בא עליה נפטרה צרתה ע"כ ואפשר
שדעת רבי' דהך ברייתא היא דלא כהלכתא וכיון שלא סקל ממנו דבר ללמוד לא הביא
עלה ראש אית' ס"ל לאתויי בגמ' ות"ש חילוק ביניהן ומוכרחות בזה ס"ל לפרושי
וסברית' הנזכרת פ' כיצד איסור מצוה ואיסור קדוש בא עליה או שחלץ לה נפטרה
צרתה י"ל דברת' שהיא קתני אלא אסורה זה מספקא לארץ דברי רבי' לפי דעתו שהוא
סבור דחליצה פסולה אינה פוטרת ליוצאה בה במ"ש בפ"ב וברייתא צריכה תלמוד לפי
דבריו ז"ל עכ"ל: ג' אחיות יבמות שנפלו לפני ב' אחים יבמים אם נפלו כא' שלא הספיק
הראשון עד שנפלה שניה ושלישית כו' ברפ"ד אחין (דכו) א"ר בר רב הונא אמר רב ג'
אחיות יבמות שנפלו לפני ב' אחין יבמין זה חולץ לא' וזה חולץ לא' אמצעית צריכה חליצה
משניהם א"ל רבא מדקאמרת אמצעית צריכה משניהם קסברת יש זיקה ה"ל חליצה
פסולה

פסולה וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אי הכי קמייתא כמי אי דכפול בבת אחת הכי כמי לא צריך דכפול בזו אחר זו נפלה הדא חלץ לה ראובן נפלה אידך חלץ לה שמעון נפלה אידך חלץ לה האי מפקע זיקתו חלץ לה האי מפקע זיקתו והא אמר רב אין זיקה לדברי שמואל יש זיקה קאמר ושמואל אמר אחד חולץ לכלן מכדי שמעינן

לענין ליסנ' קמא וליסנ' בתרא לא אמר אבל מ"מ בתרא דאפי' לפטור נפשה א"א בחליצה כשרה הוא דמשמע הכי וכמו שכתבו רבי' דכל דמצי גרוע' דאילו לליסנ' בתרא הרי כ' דלפטור נפשה

דמצי למחלץ חליצ' בשר' לא תחלוץ חליצ' גרוע' ולאידך שינויא א' חולץ לכולן אפי' בתח' ל"ר לפטן נפש' פטרה אפי' בחליצ' גרועה ופסק הר"מה כרב וכ"פ הרמ' בן והרמ"בם כת' יבמות רבות שנפלו מבית אח' שנבעלה אחת מהן ביא' פסולה או שניתן לה מאמר פסול כולן נאסרות ליבום וצריכ' גט אות' שנבעלה או שניתן לה המאמר וצריכה אחת מהן חליצ' להתירה לשוק נחלצ' אחת מהן חליצ' פסולה הותר' לינשא לזר אותה שנחלצ' אבל צרת' אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לאותה שנחלצה חליצה פסולה שאין חליצה פסולה מסלק' היבום עד שתחזיר על כל האחין ע"כ ונראה מדבריו שפוסק כשמואל וכשינויא קמא דל' פטור נפשה פשו רב בחליצה גרוע' והראב"ד פסק ג"כ כשמואל וכשינויא בתרא דאפי' לפטור נפשה אם אפשי' בחליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה הילכך לכתחלה זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת וא' מהם לשלישית ואי עבר חד וחליץ לכולהו מאי דעבר עבר ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל כתב הרמ"ב בשני יבמין שיכמו ב' יבמות הבאות מבי' אחד ולא נודע מי יבם תחל' שניה' יוציאו בגט ויותרו לזרים ואסורו ליבמיהם לפיכך ראובן שהי' בירושלם ולו ב' נשי' אחת בעכו ואחת בצור ושמעון אחיו בעכו ולוי אחיו בצור ושמעו שמת ראובן לא ייבם א' מהם עד שידע מה עשה אחיו קודם אחד מהם ויבם אין מוציאין מידו עד שיודע שאחיו יבם תחלה רצה לחלוץ קודם שידע מה שעשה אחיו אין מונעין אותו :

ד"מ

קע (א) וכ"א ז' וזוקת חליצה פסול' שקלס' סויק' קנת על ידה והיתם זקוק' מעיקרא לינם ננמרי אבל אם היתה חליצה פסולה מעיקרא אינה צריכה לחזור על כל האחין וע"ש שאחרין גוס :

קעא קטנה

יתומה שהשיאוה אחיה קידושי' דרבנן כהפי' לעיל וכן חרשת קידושיה דרבנן מ"מ אין קידושי שתיהן שוות אלא קידושי הקטנ' הם בספק אם קונין קנין גמור או אם אין קונין כלל וקידושי החרשת קונין במקצתה ומשיירים במקצתה לפיכך מי שהי' נשוי יתומ' וחרשת ומת ונפלו לפני אחיו ליבום אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וכיצד תקנתן החרשת לאו בת חליצה היא ואם

סגט לא נפטרה כרתה לגרה נפטרה בעלת סגט לגרה נפטרה בעלת סמאמר והוא ז"ל סבור הלפטור עצמה פוטרת וכן הוא ז"ל סבור שאם סברה ואיכי יודע מהיכן יבא לו זה

ואם ייבם אותה ויחלוץ לקטנה לכשתגדיל תאסר עליו החרשת בחליצ' דאירך שאין ביאה החרשת ביאה גמור' להפקיע כל הזיק' ונשאר עדיין זיקה בקטנה וחליצת חליצה וקאמ' רב חסדא כונס החרשת ומוציאה בגט וחולץ לקטנה לכשתגדיל וכ"פ הראב"ד ורב אלפס פסק כר"א שמלמדים הקטנה שתמאן וייבם החרשת ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ואם יראה אחר כן לגרש החרשת הרשות בידו היו שתיהן חרשות או קטנו' ביאת אחת מהן פוטרת צרתה אחת גדולה ואח' קטנה ביאת גדולה או חליצתה פוטרת הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת הגדולה אחת פקחת וא' חרשת ביאת הפקח' או חליצתה פוטרת החרש' ואין ביאת החרש' פוטרת הפקחת ואם שתיהן קטנות ובא יבם על אחת מהן וחזר ובא הוא או אחיו על השנייה לא פסל הראשונה עליו אבל אסור לו לקיים השנייה אלא מלמדין אותה שתמאן ויקיים הראשונה וכן אם שתיהן חרשות אין ביאת השנייה פוסלת את הראשונה והשניי' אסורה לו ויוציאנה בגט א' קטנה וא' חרשת בא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לרש"י פסל הקטנה עליו וכן פירש הראב"ד ולפי זה יוציא שתיהן בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אבל לגירסת רב אלפס לא פסל הקטנה עליו וכן היא גירסת א"א הרא"ש ז"ל וכ"כ הרמב"ם ויוציא החרשת בגט בא על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה כתב הרמ"בם דפסל החרשת עליו ומלמדין את הקטנה שתמאן ויוציא החרשת בגט והשיג עליו הראב"ד דכיון ששתיהן יוצאות למה מלמדין אותה שתמאן ויראה מדבריו שסובר שהחרשת תצא בגט והקטנ' תשאר אצלו ול"נ אלא מלמדין הקטנה שתמאן ותשאר החרשת אצלו וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל א' פקחת וא' חרש' בא על הפקח' וחזר ובא הוא או אחיו על החרש' לא פסל הפקחת והחרש' תצא בגט בא על החרש' וחזר ובא הוא או אחיו על הפקח' פסל החרש' והחרשת תצא בגט והפקחת בגט וחליצה אחת גדולה וא' קטנה ובא על הגדולה וחזר ובא

קעא קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה קידושי' דרבנן כדפי' לעיל בסי' מ"ג וכן חרש קידושי' דרבנן מ"מ אין קדושי' שניהן שוות אלא קדושי' הקטנה בספק אם הם קנוי' קנין גמור או אם אין קונין כלל וקידושי החרש קונין במקצת ומשיירין בה קצת לפי' מי שהיה נשוי יתומה וחרש' ומת ונפלו לפני אחיו ליבום אין ביאת האחת מהן פוטרת צרתה וכיצד תקנתן כו' בפ' ב"ש (דף קי) תנן קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ובגמ' כיצד תקנתן א"ר חסדא א"ר כונס החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ א"ר חסדא ש"מ קסבר רב חרשת קנוייה ומשויירת קטנה קנויה ואינה קנויה דאי ס"ד חרשת קנויה ואינה קנויה קטנה קנויה ומשויירת הרי אמאי כונס ומוציא' בגט תיתי' גביה ממ"נ אי קנויה היא הא קנויה היא ואי לא קנוי' היא הא נכרית בעלמא היא. וכ"ת קטנה אמאי תמתין תיתיב גביה אי קנוי' היא הא קנוי' היא אי לאו קנויה היא נכריתא בעלמא היא א"כ חרשת במאי תיפוק ופרש"י כיצד תקנתן דקטנה וחרשת הואיל ואין הא פוטר' הא וחרש' לאו בת חליצ' היא דניפוק תרווייהו בחליצ' ואי מייבם לה וחלין לקטנ' כשתגדי' מיפסיל קמייתא דקם ליה בלא יבנה דהא ביאה דחרשת לא דחיא זיקה דכימא אין אחרי' כלום. כונס את החרש' ומוציא' בגט דחליצ' קטנה פסל לה: חרשת קנוי' במקצת ומשוייר' קטנה ספק קנוי' כולה ספק אינה קנוי' דבשתיהן קנויות ומשויירות ליכא למי' דמתני' שמעי' לה דא"כ תפטר חדא בביאת חברתה ושתיהן ספק נמי ליכא למימר מדקתני סיפא דמתני' בא היבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה בא יבם על החרש' וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ואם שתיהן ספק קמייתא תיתיב גביה ממ"נ דהא אחרונה לא פסלה לבא עלי' דאם שתיהן קנויו אין האחרונה פוסלת הראשונה דאין אחר ביאה כלום ואם זו קנויה וזו אינה קנויה אינן צרות זו לזו אלא חדא קנויה ומשוייר' וחדא ספק מדרב שמעינן דחרשת היא הקנויה והמשויירת וקטנה ספק מ"ה תבא החרשת בגט דילמא קטנה קנויה היא לגמרי ועדיפא מחרשת ופסלה לה אליבה עליה. הא קנויה היא ותו ליכא זיקה אבתרייתא נכרי' בעלמא היא ולא פסלה לה חליצ' קטנה ולטעמיך אמאי תמתין ותחלוץ יפסלנה מתחלה ותצא אכלו מ"מ חרשת במאי תיפוק הא לאו בת חליצה היא ורב תקנתא לתרוייהו קתני ואי קשיא מתני' דקתני בא על הקטנה וחזר ובא על החרש' פסל קטנ' אמאי פסל הואיל וכי' הרישא תיפוק חרשת בגט וקטנה תיתיב גביה ממ"נ כדאמרן ואיכא תקנתא לתרוייהו תרין קשוס גזירה דילמא אתי למיבעל חרשת ברישא תחלה וה"נ מתרץ בה בברייתא לקמן עכ"ל. ורב אלפס כתב על הא דא"ר חסדא אמ' רב ולר"א מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומייבם לחרשת וכן הלכה עכ"ל. כלומר דר"א אמר שתהא במתני' הכי וכתב הרא"ש על פסק הרי"ף בת' הרא"בד ז"ל זו אינה מחוור דלא אר"א מלמדין את הקטנה למאן אלא כדי לקיים בחברתה מצות יבום דאורית' אבל הכא יבום דחרשת דרבנן הוא והא קיים לה בביאת ראשונה הלכך אין מלמדין אותה למאן מטעם זה דאמרי' לעיל ובנוסחא דילן ל"ג בדברי ר"א בכולן מלמדין את הקטנ' למאן ור"א אברייתא כלאו קאי דאיכא גדולה וקטנה בהדדי וסוגיא דשמעתין נמי הכי משמע דקאמר ואי אשמעי' משום דגדולה רמי' קמיה מעיקרא וכו' ע"כ והרמ"בן ז"ל כתב למה לא תמאן הא טעמי' דבר קפרא משום דילמא גדלה ומיחרטא בה וזו יוצאת עכ"פ למה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ותפסל מן הכהונה סופך מי בורו ואחרים הריפו' לו ותאמ' חרי' על בעלה שהכנס בבית וע"כ לא הוזכרו לומ' בגמ' ואי השמעינן אלא בסיפא דמתני' דבא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה דאיקיים מצו' יבום והוא פוסלה על עכ"ם בתביעה לפני' שהיה ראוי שלא לחזור ולהכיר לו כלום וכן ברישא משום דגדולה לא רמיא קמיה מעיקרא כאחות אשה דמיא ומוטב שתמאן משתתייבם אבל הכא שאין תקנה אלא להוכי' שתיהן למה לא ילמדו' למאן לתקנת' לתקנ' חבירתה וכ"ה שנמצא בנוסחאות בכולן מלמדין את הקטנה והכי איתא בתוספתא וראיין דבריו עכ"ל. וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מלמדין את הקטנ' שתמאן וכונס את החרש' ואם רצה לגרש כותב לה גט אחר שיבוא עליה ותותר לזה. וכתב ה"ה בהשגו' א"א זה המחבר במ' עשה מדעת עצמו כי בגמ' אמרו תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ולא התירו למאן ביבם ולא אפי' בבעל אלא כדי לקיים מצות ייבום של תורה ע"כ והוא סובר כרב ז"ל שלא אר"א שם בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו אלא באח' גדולה ואחת קטנה שיבום הגדולה מן התורה ועל זה נפסקה הלכה כמותו אבל כאן שתיהן מדבריה' לא אמרו בקטנה שתמאן ודעת רבי' כדעת ההלכה דרב דאמר כונס את החרש' לא אמר אליבא דר"א דלר"א בכל גוונא מלמדין את הקטנה והדבר צריך לי' הכא עכ"ל ואני אומר שהכי כתבתי שהרמ"בן ז"ל הכריע כדברי הרי"ף וכיון שהרי"ף והרמ"בם ז"ל והר"א"ש והרמ"בן ז"ל הסכימו שמלמדין את הקטנ' שתמאן ויייבם לחרשת הכי נקטינן ואין לפקפק בדבר: היו שתיהן חרשו' או קטנו' ביאת אחת מהן פוטרת צרתה אחת גדולה ואחת קטנה ביאת גדולה או חליצתה פוטר' הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה א' פקחת וא' חרש ביאת הפקחת או חליצתה פוטרת את החרש' ואין ביאת החרש פוטרת הפקחת משנה בפ' ב"ש (שם): ואם שתיהן קטנות ובא יבם על אחת מהן וחזר ובא הוא או אחיו על השניה לא פסל הראשונה עליו אבל אסור לו לקיים את השניה אלא מלמדין אותה שתמאן ויקיים הראשונה וכן אם שתי חרשות אין ביאת השניה פוסלת את הראשונה והשניה אסורה לו ויוציאנה בגט נ"ז משנה שם (דקי"א) מי שהיה נשוי שתי יתומות ומת בא היבם על הראשונה וחזר ובא על השניה או שבא אחיו על השניה לא פסל את הראשונה וכן ב' חרשות ופרש"י לא פסל את הראשונה שהרי ביאתה של זו ראשונה קנוי' היא הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואי לאו קנוי' היא הרי שתיהן נכרית אבל שלא היתה קנויה לאחיו: ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דילמא קנוי' הוי ומשבא על הראשונה קמה הך עליה באיסור ב' בתים: אחת קטנה וא' חרש בא על הקטנ' וחזר ובא הוא או אחיו על החרש לרש"י פסל הקטנ' עליו וכן פי' הרא"בד ולפ"ז יוציא שתיהן בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אבל לגירס' רב אלפס לא פסל הקטנה עליו וכן היא גירס' א"א הרא"ש ז"ל וכ"כ הרמ"בם ויוציא החרש בגט שם במשנ' קטנה וחרשת בא היבם על הקטנ' וחזר ובא על החרש או שבא אחיו על החרשת פסל את הקטנה ופרש"י פסל את הקטנה משום גזיר' דילמא קדם ובעיל חרשת ברישא וכדאמרי' בגמ' ואע"ג דממ"נ היא הוי' הואיל וראשונה היא אי קנוי' הוא הא קנוי' היא אי לא קנויה היא נכרית בעלמא היא עכ"ל אבל הר"א גורס במשנ' לא פסל את הקטנ' וכן הם דברי הרמ"בן ז"ל בפ"ס וז"ל קטנ' וחרש' שבא היבם תחלה על הקטנ' וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסלה את הקטנה והחרשת צריכה גט שביאת הקטנה מעולה מביאת החרש שהקטנ' ראויה היא לאחר זמן לפי' קיים הקטנ' שנבעל' תחלה עכ"ל: וכתב ה"ה שכן אמרו הגאונים וכן הרי"ף ז"ל בהלכותיו וגם ה"ה בא על דברי הרמ"בם ז"ל שם קטנה וחרשת בא היבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הקטנ' כך היא הגירסא בספרים ובהלכות וזהו הן דברי רבי' אבל רש"י ז"ל גורס פסל את הקטנה והביאו לזה ראיה שהזכירו שם בא היבם על הקטנ' וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת נאסרו שתיהן עליו ואמרו שהטעם דלמא קדים ובעל חרשת ברישא והוו דעת הר' אבד בהשג' שכת' א"א טעות הוא זה שהרי נאסרו שתיהן עליו דילמא קדי' ובעל חרשת ברישא ע"כ ואיפא מרדכי והלכות שוברים דהך ברית פליג אמתני' וס"ל הלכ' כסתם מתני' והרא"ש ז"ל הכריע כדברי רש"י והר"א ז"ל עכ"ל. ואני אומר דמאחר שהגאונים והרי"ף והרמ"בם והרא"ש ז"ל מסכימי' דלא פסל את הקטנה הכי נקטי' הלכה למעשה בא על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה כ' הרמ"בם דפסל החרש' עליו ומלמדי' את הקטנ' שתמאן ויוציא החרשת בגט בפ"ה ואין לשון רבי' מכוון דמשמע מיניה דהרמ"בם הוא שחידש וכתב דפסל את החרש' והא ליתא דמשנ' שלימ' היא בסוף המשנ' הנז' ופרש"י פסל את החרש' שמא קטנה קנויה כולה וקלין החרש' משויירת עכ"ל: ומה שחידש הרמ"ב' אינו אלא שמלמדין את הקטנ' שתמאן בו וכך ה"ל לרבי' לפרש לשונו בא על החרש' וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה פסל את החרש' וכ' הרמ"בם ומלמדין את הקטנ' שתמאן ויוציא החרש' בגט. ומ"ש ההשיג עליו הרא"בד ז"ל בהשגו' א"א לא אמרו זה אלא כדי שתתקיים מצות יבום שהוא מן התורה ולעולם יתרחק אדם מן המיאונים ועוד דהא איתא מ"ד ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו עכ"ל וה"ה כ' רבי' מלמדין את הקטנ' שתמאן והוא כדברי הה"ל שכתבתי למעלה דלר"א בכל גווני מלמדין שתמאן וכר"א הלכ' בזה בהשגו' ולדבריו תמתין עד שתגדיל ותצא בגט וחליצ' ומ"ש בכאן דהא איכא מ"ד ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו אינה קושי' שכבר פסקו בהלכו' בעולא דאמר ממאנת אף לזיקתו כמו שכתבתי פ"א מה' גירושין עכ"ל. ומ"ש על דברי הר' אבד ולדבריו תמתין עד שתגדיל ותצא בגט וחליצ' אפש' דהיינו לומר דקטנ' תמתין הכלו וכמ"ש רבי' שנר' מדבריו וקאמר שאם באת להוציאה משתגדיל צריכה גט וחליצה או אפשר שהוא מפרש דברי הרא"בד שאינו רשאי לקיימה אלא כדברי רבי' ומ"ש רבי' וכן יראה מדברי הרא"ש ז"ל איני יודע מהיכן למד כן מדברי הרא"ש שהרי לא כ' אלא המשנ' כמות שהיא פי' בה דבר ולא עוד אלא דמשמע דהוא סובר כדברי הרמ"בם שהרי כ' ה"ה שטעמו של הרמ"ב' משו' דס"ל דלר"א בכל גווני מלמדין שתמאן ובדברי הרי"ף ז"ל וכבר כתבתי בסי' זה שגם דעת הרא"ש כן וכ"כ על המשנ' הנז' וז"ל כ' הרשב"א ז"ל למ"ד ממאנת אף לזיקתו בא היבם על החרש וחזר ובא בין הוא בין אחיו על הקטנ' מלמדין את הקטנה שתמאן בו ותצא החרש' עמו שהרי עוק' הזיק' במיאוני' לגמרי וכמי שלא היתה הרתה כלל וקי"ל ממאנת אף לזיקתו וק"ל כר"א דאמר בכולן מלמדין את הקטנ' שתמאן בו אבל הרמ"ב ז"ל כ' בא היבם על החרש וחזר ובא על הקטנה מלמדין הקטנ' למאן והחרשת יוצאה בגט וזה תימ' שהרי עקרה זיקת' לגמרי את המיאון' בביאה וזיק' ועוד שהר"י ז"ל

כתב

אחד גדול וקטן בא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה מלמדין את הקטנה שתמאן
ויקיים את הגדולה שבעיל' או קונה קנין גמור ע"כ ואם היא חרשת יוכלו בגט מפני
שנפסלה תחלה בביאת דקטנה ואין יכולה דקטנה מתירה מ"ט וכלא אפילו הגדול'
נפסלה בביאת הקטנה תחלה ואם מיאון מתיר אף בחרש כן ול"ע ב"ל הרשב"א ב"ל בשלשי
ב"ס: אחת פקחת ואחת חרשת בא על הפקחת וחזר הוא או אחיו ובאו על החרשת לא פסלו
את הפקחת משנה ספ פקח וחרשת בא היבם על הפקחת וחזר ובא על החרשת או
שבא אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת בא היבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת
או שבא אחיו על הפקחת פסל את החרשת והנקרואה שבבא שניה חסרה בלשון רבינו
ואין ספק שט"ס הוא: ומ"ש והחרשת תצא בגט והפקחת בגט וחליצה הוא מקום עם
בבא שניה דאילו בבא האחרונה פקחת אמאי צריכה חליצה הא כיון דנבעלה תחלה ביאה
בחרש היא כבר נסתלק משם זיקת יבם וכי נבעלה אח"כ החרשת מאי הוי ובך צריך
לגרוס אחת פקחת ואחת חרשת בא על הפקחת וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל
הפקחת והחרשת צריכה גט בא היבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הפקחת פסל
את החרשת והחרשת יוצאה בגט והפקחת בגט וחליצה וכדברי הרמב"ם ז"ל בספ"ס
וכ"כ המגיד וכתב רבינו שהחרשת צריכה גט והטעם שאע"פ שביאת פקח פוטרתה מן
הזיקה כמו שנזכר למעלה מ"מ כבר כתבא היא ביאה אחר ביאה אפי' בשתי פקחות
להצריכה גט והוא שבא עליה לשם אישות או לשם יבמות בא היבם על החרשת וחזר
ובא הוא או אחיו על הפקחת כו' פירש רבינו שהחרשת יוצאה בגט ופשוט הוא שביאתה
ביאה כשרה היא ומספיק לה בגט וכן פירש שהפקחת צריכה גט וחליצה והטעם מפני
שביאתה היתה ביאה פסולה עכ"ל אחת גדולה ואחת קטנה וחזר ובא הוא או אחיו על
הקטנה לא פסל את הגדולה וכולי' גם זה שם במשנה גדולה וקטנה בא יבם על הגדולה
וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה בא יבם על
הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה ר"א אומר
מלמדין את הקטנה שתמאן בו ופרש"י מלמדין את הקטנה שתמאן בו ותעקור
ביאותיה ויקיים את הגדולה עכ"ל ופוסק בגמ' הלכה כר"א וטעמו של ר"א מבואר
בדברים כיון שבא על הגדולה תחלה קיים מצות יבום וכשחזר ובא על הקטנה הנאה
כמו שנתבאר דיש ביאה אחר ביאה ואסור לקיים את השניה ולפי' מלמדין אותה
שתמאן ובשיפא אע"פ שבא על הקטנה תחלה כיון שלא קיים מצות יבום מן התורה
כשבא אח"כ על הגדולה קנאה קנין גמור מן התורה ונדחית הקטנה מפניה ואסור
לקיימה ולפי' מלמדין את הקטנה שתמאן:

ובא הוא או אחיו על הקטנה לא פסל הגדולה ומלמדין הקטנה שתמאן בא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על הגדולה מלמדין הקטנה שתמאן ותעקור קדושין הראשונים ויקיים הגדולה:

קעב יש יבם ויבמה שאינן בני חליצה ויבום מפני שינוי שבגופם ומהן מפני איסור שעליהם ובאותם ששינוי בגופם מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהם מיבמין ולא חולצין ומהן חולצין ולא מיבמין ומאות שהאיסור עליה' מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהם חולצין ולא מיבמין כיצד הסרים והאילונית אינם בני חליצה ויבום לפיכך אילונית שחלצה לא נפסלה בכך לכהונה וכן הסרים שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום היה לאילונית צרה מותרת להתיבם ודוקא אילונית ודאית שיש בה סימני אילוני' אבל ספק אילוני' חולצת ולא מתיבמ' ודוקא סרים חמה שלקה ממעי אמו אבל סרים אדם שהיה לו שעת הכושר חולצין לאשתו או מיבמין והוא חולץ ואינו מייבם מפני שפסול לבא בקהל [א] ואם עבר ובא עליה קנה ומוציאה בגט ואלו הן סימני אילונית כל שאין לה דדין או שתשמיש קשה לה או שקולה בקול האיש או שאין לה בשר גבוה ועגול כמין כף למעלה מאותו מקום ובאחת מאלו חשובה כאילוני' ואלו הן סימני סרים שערו לקוי ורך או שמחליק בשרו ורך כבשר האשה או כשמטיל מים בגומא אינו מעלה קצף או שאינן מחמיצין כששוהין לעמו' בכלי או שאינו עושה כיפה פי' שאין קילוח השתן הולך למרחק ועושה כיפה כשמטיל מים כלפי מעלה אלא יורדין מיד או שאין בשרו מעלה הבל בשיוצא ממרחץ בימות הגשמים או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה או שלא נתמלא זקנו אפי' הביא ב' שערות בערו' ואין לו שער' בזקנו כלל אפי' אין בו אלא א' מאלו הסימנין חשוב סרים אבל אם יש לו ב' שערות בזקנו לא חשיב סרים עד שיהיו בו כל הסימני' אבל אם יש בו כל הסימני' חשי' סרים אע"פ שיש לו ב' שערות בזקן אע"פ שאם יש לו ב' שערות במקום אחד בכל הגוף מוציאין אותו מחזקת סרים היינו טעמא לפי שבמקום הזקן רגיל להיו' שם שער לכך אינו יוצא על ידו מכלל סרים שאם יש לו כל סימני סרים נדון כסרים ואע"פ שהביא ב' שערות בזקן חשוב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו בר"א שע"י הסימנין נדונים כסרים ואילונית כשיהיו

ד"מ קעב (א) ובנ"י פ' הערל דף ת"ל מיהו אם אשת אחיו גיורת אז מותרות לכהונה דבא להתייבם עכ"ל:

קעב יש יבם ויבמה שאינן בני חליצה ויבום מפני שנוי שבגופם ומהם מפני איסור שעליהם ובאותם ששנוי בגופם מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהם מיבמין ולא חולצין ומהם חולצין ולא מייבמין ומאותם שהאיסור עליהם מהם מיבמין ולא חולצין ומהם חולצים ולא מייבמים כל זה מתבאר והולך בסי' זה ומה שלא כתב גבי מפני איסור שעליהן שיש שמייבמין ולא חולצין כמו שכתב גבי שנוי שבגופם הטעם מבואר דכיון שיש איסור עליה א"א להתיבם ומ"ש כיצד הסרים והאילוני' אינם בני חליצה ויבום לפיכך אילונית שחלצה לא נפסלה בכך לכהונה וכן הסרים שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום לא נפסלה בכך לכהונה וכל זה מבואר במשנה פ' הערל (דעט) וטעמא דסריס פרש"י מדכתיב ולא ימחה שמו מישראל פרט לסריס ששמו מחוי ואילונית אמרי' בגמ' בפ"ק דיבמות (דף ב) מאי משמע דכתיב והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת ומ"ש היה לאילוני' צרה מותרת להתיבם בפ"ק דיבמות (דיב) אמר רב אסי צרת אילוני' אסורה ופסיקנא הלכתא צרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפי' צרת בתו אילונית פרש"י ואע"ג דהכיר בה אחיו וקיימה והויא אשתו לא מיתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא חזיא לייבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ובך מפורש בה"ג עכ"ל ודוקא אילוני' ודאית שיש בה סימני אילונית אבל ספק אילונית חולצת ולא מתיבמת פשוט הוא ודוקא סרים חמה שלקה ממעי אמו אבל סרים אדם שהיה לו שעת הכושר חולצין לאשתו או מייבמין במשנה פרק הערל (דעט) איפליגו ר"ע ור' אליעזר במילתא ופסקו הפוסקים כר"ע דאמר סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו שהיתה לו שעת הכושר סרים חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו שלא היה לו שעת הכושר ומשמע דאחי סרים אדם מייבמין את אשתו אם ירצו ואיידי דנקט כדידיה חולץ דלא הוה מצי למיתני ביה מתוך שפסול לבוא בקהל נקט נמי בדידהו חולצין וכך הם דברי רבינו ומ"ש ואם עבר ובא עליה קנה ומוציאה בגט שם בברייתא תני אם בעל קנה ואסור לקיימה מפני שהוא אסור לבוא בקהל ודבר פשוט דקיום שהוא

קונה אות קנין גמור שהוא מוציא בגט ואי"נ צריכה חליצה ואמרי' בגמ' פ' הערל שם ס"ד סרים חמה כל שלא ראה מעולם שעה אחת בכשרות מנא ידעי כלו שהרי אין סימני סירום ניכר רק בקטנותו אם אביי כל שמטיל מים ואינו עושה כיפה כלו ומשמע ניכר בקטנותו ואע"ג דהספי' אמרי שערו בזקן מוכח ר' יוחנן דבעי' כולהו כיון שסימנים ניכר מיד ושאר הסימני' ניכרים כל א' בזמנו הראשון הוכיח על האחרי' שממעי אמו הי' לקוי אלא שלא היו האחרי' ראוי' להכי' סמוך ללידתו ומקשי' בתר הכי וליחוש שמא הכרי' כלו והרי היתה לו שעת הכושר מפני כיון שתחלתו וסופו לקוי לא חיישי' וכ' הרי' גם בתשו' סי' תע"ד נראה מסוגיא זו דלא דיינין ליה בודאי סרים ממעי אמו אא"כ היה בו זה הסי' מתחלת לידתו אבל אם מתחלת לידתו לא היה בו סי' זה או שלא נבדק בו איכא למיחש שמא אינו לקוי ממעי אמו ואע"פ שנולדו בו אח"כ סימני סרים ומ"מ ספק סרים הוא דכיון שנולדו בו סימני סרים אח"כ הרי איפסר וקרוב שלקוי היה ממעי אמו וכי אמרי' מנא ידעי היינו לשווי סרים ודאי אבל בלאו הכי הוי ספק וכ"כ הר"אם ז"ל דלא דבעי' לעיל שיהא בו סימני סרים משנולד היינו ליחשב כודאי סרים אבל ספק סרים הוי אע"פ שלא ניכרו בו סימנים בקטנות ולא נתבררו עד שהגדיל ע"כ ואלו הן סימני אילונית כל שאין לה דדין וכו' שם בפ' הערל (דם) בברייתא אלו הן סימני אילונית כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שיפולי מעיים כנשים רשב"א אומר כל שקולה עבה ואינו ניכרת בין אשה לאיש ופרש"י מתקשה בשעת תשמיש תשמיש קשה לה שיפולי מעי' כמין כף למעל' מאותו מקום בדאי' בפ' יוצא דופן עכ"ל וכת' הרמ"בם בפ"ב מהלכו' איסו' בסימני אילוני' ד' סימנים אלו וכ' ה"ה המגיד שם רבינו כדברי כולן וסובר שכל א' מוסיף על דברי חבירו ומ"ש ובאחת מאלו חשוב' כאילונית אפשר שלמד כן מדין סימני סרים שיתבאר בסמוך אבל הרמ"ב בפ"ב מה' איסו' אע"פ שבזכר כתב אם נראו א' מסימני סרים הרי הוא סרים ואם לא נראו בו סי' מסימני סרים עדיין קטן הוא גבי אילונית כתב נראו בה סימני אילוני' הרי היא אילונית ואם לא נראו בה סימני אילוני' עדיין קטנה היא גב' המגיד כתו' דקצ' ספרי רבי' יש כל

סימני אילונית ואע"פ שיש באיש חלוק סובר רבי' דבאילונית בעי' כולהו עכ"ל ול"נ דאף לספרים דלא גרסינן כל גמי כיון דלא כתב באילונית בדכתב בסרים משמע דבאילוני' בולהו סימנים בעי' ואלו הן סימני סרים כל שאין לו זקן ושערו לקוי ורך או שמחליק בשרו ורך כבשר האשה או כשמטיל מים בגומא אינו מעלה קצף או שאינן מחמיצין כששוהין לעמוד מעט בכלי או שאינו עושה כיפה פי' שאין קילוח השתן הולך ועושה כיפה כשמטיל מים כלפי מעלה אלא יורדין מיד או שאין בשרו מעלה הבל כשיוצא בימות הגשמים מן המרחץ או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה הם בברייתא אלו הן סימני סרים חמה כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק רשב"ג אומר משום ר' יהודה בן יאיר כל שאין מימיו מעלין רתיחות ויש אומרים כל שמטיל מים ואינו עושה כיפה ויש אומרים כל שאין שכבת זרעו דוחה וי"א כל שאין מימי רגליו מחמיצין אחרים אומר כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רשב"א אומר כל שקולו לקוי ואינו ניכר בין אנשים ונשים ופרש"י לקוי ורך מחליק חלק כבשר האשה דרך בשר האיש להיות שעיר רתיחות אשקומ"א כיפה קילוח ארוך למרחוק דומה שאינו קשר אלא כלול כמים מחמיצין מסריחין כששוהין בכלי כבכל חמימו כעין עשן וכתב הרא"ש ז"ל בפ"ב מהלכות איסות כל סימנים אלו משמע דס"ל דהני תנאי לא פליגי אלא כל א' מוסיף על דברי חבירו כמו שפירש גבי סימני אילוני' ומ"ש עוד רבינו או שלא נתמלא זקנו אפי' הביא ב' שערות בערוה ואין לו בזקנו כלל אפי' אין בו אלא א' מאלו הסימנים חשוב סרים אבל אם יש לו ב' שערו' בזקנו לא חשיב סרים עד שיהיו בו כל הסימנים אבל אם יש בו כל הסימנים חשיב סרים אע"פ שיש לו ב' שערות בזקן אע"פ שאם יש לו ב' שערות בכל הגוף במקום א' אין אותו מחזקת סרים היינו טעמא לפי שבמקום הזקן רגיל להיות שם שער לכך אינו יוצא על ידם מכלל סרים שאם יש לו כל סימני סרים נדון כסרים ואע"פ שהביא ב' שערות בזקן חשוב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו כך היא הגירסא בספרי רבי' המדוייקים ובקצת ספרים יש בהם קצת חסרון ודברים אלו שם בפרק הערל שם איתמר סימני סרים רב הונא אמר עד שיהו כולם ר' יוחנן אמר אפי' בא' מהם היכא דהביא ב' שערות בזקן כ"ע ל"פ דעד שיהו כלן כי פליגי בשלא הביא אלא הא דא"ל רבה בר אבוה לרבנן עיינו ביה ברב נחמן אי בשרו מעלה הבל איתיב ליה ברת כמא ברב הונא לא רב נחמן היכי דיקני הוי ליה וידוע דהלכה כר' יוחנן ופרש"י איתיב ליה ברת אלא כיון דלימנכו כולהו סימני סרים דבגר ליה הלי ומחזקי' ליה כסרים היכי דיקנא יתדות הזקן בלום מקומות ה"ל שער בזקנו וכתבו התו' דהיכא דהביא ב' שערות בזקן כ"ע לא פליגי עד שיהא בכולן ואם

כשיהיו בהם הסימנים אחר שהם בני כ׳ שנה אבל קודם לכן אפי׳ יש בהם סימני סרים ואילונית ולא הביאו ב׳ שערות אין נידונין כסרים ואילונית אלא תולין הדבר במה שהם קטנים ודינן כקטנים בפחות מבן כ׳ אבל מבן עשרים ואילך אם יש בהן סימני סרים ואילונית נדונין כסרים ואילונית אפי׳ הביאו אחר כן שערות ואם אין בהן סימנים וגם לא הביאו ב׳ שערות אין נידונים כסרים ואילונית אלא חשובים כקטנים עד רוב שנותיהן ומרוב שנותיהן נידונין כסרים ואילונית אפי׳ אין להם הסימנין והרמב״ם כתב דמשהגיע לעשרים שנה פחות ליום ולא הביאו ב׳ שערות ויש בו הסימנין חשוב כסרים וכתב עוד בד״א בסרים חמה אבל מי שנחתכו או ניתקו גידיו או ביציו הוא הנקרא סרים אדם כשיהיה בן י״ג שנה ויום א׳ נקרא גדול שאינו מביא סימנים לעולם אנדרוגינוס כתב הרמב״ם שדינו כסרים חמה שאינו בר חליצה ויבום וכן הוא לדעת רב אלפס אבל לדעת ר״י דינו כזכר גמור לכל דבר וכן הוא מסקנת א״א הרא״ש ז״ל וטומטום כ׳ הרמב״ם חולץ ולא מיבם מפני שהוא ספק ואם נקרע ונמצא זכר רצה חולץ רצה מיבם וכתב א״א הרא״ש ז״ל אפי׳ אם נמצא זכר שמא הוא סרים הלכך אם יש לו אחים אחרים חולץ הוא פסל עליהן ואם אין לו אחין אלא הוא חולץ ולא מיבם אחים מן האם וגר ועבד משוחרר אפי׳ הם תאומים והורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה אינם לא חולצין ולא מייבמין פצוע דכא וכרות שפכה וסרים אדם והזקן

לאו

ואם תאמר והא אמר לעיל בן עשרים שנה ולא הביא ב׳ שערות וכו׳ הא הביא ב׳ שערות קודם כ׳ לא חשיב ודאי סרים אע״פ שיש בו סימני סרים וא״כ מאי קאמר עד שיהא בכולן אפי׳ כולן אין מועילין הואיל והביא ב׳ שערות בזקן ואור״י דשערות דזקן אין מועילין לדין הבאת ב׳ שערות אע״ג דבכל שאר מקומות מועילין וא״ת כיון דהביא ב׳ שערות בזקן מאי קאמר עד שיהא בכולן והלא אחד מן הסימנים הוא שאין לו זקן והרי יש לו זקן ואור״י דאין הכי נמי דכשהביא ב׳ שערות לבד יש לו זקן אבל א״כ נתמלא זקנו עכ״ל וכ״כ הר״ן ז״ל היכא דהביא ב׳ שערות כ״ע לא פליגי דעד שיהו כולן וב׳ שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מידי סרים אע״ג דבשאר מקומות בגוף מועילין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לכך אינו חשוב גדול על ידם ואם הביא כל סימני סרים הוי ליה סרים ואע״פ שהביא ב׳ שערות בזקן חשיב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו עכ״ל. והרמב״ם ז״ל כתב בפ״ב מה״א וז״ל הגיע לזמן הזה ולא הביא ב׳ שערות למטה ולא הביא ב׳ שערות בזקן אם נראו בו א׳ מסימני סרים הרי הוא סרים ודינו כדין הגדול לכל דבר ואם לא נראה בו סימן מסימני סרים עדיין קטן הוא עד שיביא ב׳ שערות למטה במקום הראוי לכן או עד שיהיה בן ל״ה שנה ויום א׳ וכתב ה״ה שלו זה שכתב רבינו שאם הביא ב׳ שערות בזקן בעי׳ כל סימני סרים ואם לא הביא א״כ הלא א׳ סגי כר״י פי׳ שער וא״ת והלא שאין לו זקן הוא א׳ מסימני סרים וא״כ זה שהביא ב׳ שערות בזקן היאך אפשר שיהיו כל סימני סרים בו והלא חסר זה ממה שתירצו בתו׳ דאין לו זקן נתמלא זקנו ומ״מ הלשון שהרי בלא הביא ב׳ שערות בזקן אם נראה בו א׳ מסימני סרים השיג עליו הר״א ז״ל ואמר דכיון דלא הביא ב׳ שערות בזקן הרי יש לו סימן א׳ מסימני סרים וא״כ יותר ויל״ל דעת רבי׳ שאע״פ שלא הביא ב׳ שערות בזקן אכתי בעי סימן אחר ולשון הגמ׳ מוכיח כן דקאמר דפלוגתייהו בלא הביא וקאמר ר״י בא מהם ואם לא היה צריך להי׳ אחר ה״ל הרי הוא כסרים. ולדעת הר״א ז״ל לא משכחת הא שהם סימני סרי׳ יועילו כלל אלא שהכל תלוי בהבאת ב׳ שערות בזקן כמו שיתבאר בסמוך כדעתו ז״ל וזה תמוה אא״כ נאמר שהזכירו שאר סימני׳ עכ״ל: בד״א שע״י הסימני׳ נדונים כסרים ואילונית כשהיו בהם הסימנים אחר שהם בני כ׳ שנה אבל קודם לכן לא אפי׳ יש בהם סימני סרים ואילונית ולא הביא ב׳ שערות אין נדונין כסרים ואילונית אלא תולין הדבר במה שהם קטנים ודינן כקטן בפחות מבן כ׳ אבל מבן כ׳ ואילך אם יש בהם סימני סרים ואילונית נדונין כסרים ואילונית אפילו הביא אח״כ שערות ואם אין בהם סימנין וגם לא הביאו ב׳ שערות אין נדונים כסרים ואילונית אלא חשובים כקטנים עד רוב שנותיהם ומרוב שנותיהם נדונין כסרים ואילונית אפי׳ אין להם סימנים כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו המדוייקים ובקצת ספרים יש חסרון הניכר ודינים אלו בגמ׳ פ׳ יוצא דופן (דמ״ז) דתנן התם בת עשרים שלא הביאה ב׳ שערות תביא ראיה שהיא בת עשרים והיא אילונית לא חולצת ולא מתיבמת בן עשרים שלא הביא ב׳ שערות יביאו ראיה שהוא בן כ׳ והוא סרים לא חולץ ולא מייבם אלו דברי ב״ה ב״ש אומרים זה וזה בכי״ח וידוע דהלכה כב״ה: ובגמ׳ ורמינהי א׳ לי בן ט׳ ויום אחד ואחד לי בן עשרים שלא הביא ב׳ שערות אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב והוא שנולדו בו סימני סרים ואם לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תני רבי חייא עד רוב שנותיו ופירש רש״י ורמינהי אחד לי בן ט׳ שנים וכו׳ שנים דין אחד להם וביאתו כמאמר בגדול כדאמרי׳ לעיל אלמא קטן הוא ובעיא אמתוך אמר רב שמואל מתני׳ כגון שנולדו בו סימני סרים המפורשים בפ׳ הערל ע״כ: וא״ל הרי״ף בתשו׳ הא״ת ידוע שסימני סרים צריך שיהיו בו והוא בן כ׳ שנה אבל קודם לזמן הזה אינו קרוי סרים אפי׳ יש בו כל סימני סירוס ולא הביא שתי שערות כדאמרי׳ רבי אבהו בפ׳ הערל סימני סרים וסימני אילונית אין עושין בהם מעשה עד שיהא בן כ׳ ותנן נמי בפ׳ יוצא דופן בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא סרים לא חולץ ולא מייבם ואתמר עלה והוא שנולדו בו סימני סרים וכן אמרי׳ עלה נמי בפ׳ הבא על יבמתו ובפרק מי שמת ואיכא למידק מינה הא פחות מבן עשרים שלא הביא שתי שערות אע״פ שנולדו בו סימני סירוס לא דיינינן ליה כסרים אלא אמרינן עדיין קטן הוא וכן אם הוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות לא דיינינן ליה כסרים אע״פ שנולדו בו סימני סירוס א״כ אלא אמרינן כיון שהגיע לעשרים ולא נולדו בו סימני סירוס לאו סרים הוא ומה שלא הביא שתי שערות עד עתה לפי שעדיין קטן היה ומשעה שהביא סימנים ואילך הוא גדול ואם א״כ נולדו בו סימני סירוס חולי הוא ואין זה סרים חמה שהוא לקוי ממעי אמו ואם הוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני סרים אע״פ שהביא שתי שערות לאחר מכאן הרי הוא כסרים לכל דבריו כדאיתא בברייתא בפ׳ הערל דכיון שהוא בן כ׳ וקדמו סימני סירוס להבאת ב׳ שערות בסרים דיינינן ליה ואם הגיע לרוב שנותיו שהם ל״ו שנים ולא הביא ב׳ שערות אע״פ שלא נולדו בו סימני סירוס הוי סרים ואפי׳ הביא ב׳ שערות לאחר מכאן שכיון שנתאחרו כ״כ ודאי סרים הוא כדאמרי׳ בפ׳ יוצא דופן וכי לא נולדו בו סימני סירוס עד כמה עד רוב שנותיו ובנדון זה אם ראובן הגיע לרוב שנותיו ויודע שלא הביא ב׳ שערות במקום הערוה שהוא מקום הבאת ב׳ שערות וכמו שכתב הרמב״ם אף אם לא היו בו סימני סירוס כלל הרי הוא סרים ואין אשתו חולצת ולא מתיבמת אלא שא״א לנו לידע זה בבירור ואפי׳ בבדיקה שאפי׳ אם נבדק ולא נמצאו בו ב׳ שערות ק״ל בפ׳ יוצא דופן דחוששין שמא נשרו ובפ׳ בא סימן אמרינן

גומא אע״פ שאין שערות והביאום הרי״ף והרמב״ם ומי יוכל לבדוק במקום הגומא שערות שלא יהא שם לא שער ולא גומא וע״כ צריכה חליצה מספק שמא הביא ב׳ שערות ולאו סרים הוא ואינה מתיבמת דדלמא לא הביא ונמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה דכיון שנבדק לאחר רוב שנותיו ולא נמצאו לו שערות איתרע ליה רובא ואיכא למימר לסרים ה״ם הוה שנמצאו בו קצת מסימני סרים אבל אם לא נבדק כלל ולא ידענו אם הביא שתי שערות ולא הביא סימני סירוס הוה ודאי אשתו מתיבמת דכיון דע״כ גדול הוא בין הביא ב׳ שערות בין לא הביא לא דיינינן ליה כסרים דרוב דאיכא לאו סריסים נינהו אלא אמרינן כיון שהגיע לרוב שנותיו ודאי הביא שתי שערות וכו׳ עוד ואם ראובן זה לא הביא ב׳ שערות והביא ב׳ שערות בזקן אלא שלא נתמלא זקנו אם אין בו כל סימני סרים אינו סרים אבל מ״מ כיון שלא הביא ב׳ שערות ואיכא סריס הרי הוא קטן עדיין ואשתו פטורה מן החליצה ומן היבום כדתני בפ׳ חרש ואם לא נבדק בהבאת שתי שערות אם לא היו בו סימני סרים היתה אשתו חולצת או מתיבמת דאם הביא שתי שערות הכי מתיבמת שהרי גדול היה ואם לא הביא קטן היה ואינה אסורה עליו משום אשת אח ומספק צריכה חליצה שמא הביא ב׳ שערות דכיון שהגיע לכלל שנותיו חזקה הביא סימנין ולהכי צריכה לחומרא אזלינן בתר הך חזקה דהא אמרי׳ לה כמיאון לחומרא לענין שלא תוכל למאן עכ״ל ומ״ש רבינו בשם הרמב״ם דמשהגיע לכ׳ שנה פחות ל׳ יום ולא הביא ב׳ שערות ויש בו הסימנים חשוב כסרים ז״ל בפרק ב׳ מה״א היתה בת עשרים פחות ל׳ יום ולא הביאה ב׳ שערות ונראו בה סימני אילונית הרי היא אילונית ואם לא נראו בה סימני אילונית עדיין היא קטנה עד שתביא ב׳ שערות או עד שתהיה בת ל״ה שנה ויום אחד הגיעה לזמן הזה ולא הביאה שתי שערות הרי זו נקראת אילונית אע״פ שלא נראה בה סימן מסימני אילונית ואבל הזכר כתב הביא ב׳ שערות למטה במקומות הידועים לשער והוא מבן י״ג יום ומעלה נקרא גדול והוא נקרא איש הגיע לזמן הזה ולא הביא ב׳ שערות אע״פ שנראו בו סימני סרים הרי הוא קטן עד שיהיה בן עשרים שנה פחות שלשים יום הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות למטה ולא הם כן בזקן אם נראה בו סימן אחד מסימני סרים הרי הוא סרים ודינו כדין הגדול לכל דבר ואם לא נראה בו סימן מסימני סרים עדיין קטן הוא עד שיביא ב׳ שערות למטה במקומות הראוי לכן או עד שיהיו בן ל״ה שנה ויום אחד הגיע לזמן הזה ולא הביא הרי זה סרים אע״פ שלא נראה בו א׳ מסימני סרים הגיע לשנת עשרים פחות ל׳ יום ולא הביא ב׳ שערות למטה והביא ב׳ שערות בזקן אע״פ שנולד לו אחד מסימני סרים אינו סרים אלא הרי הוא בקטנותו עד שנולדו בו כל סימני סרים או עד שיהיה בן ל״ה שנה ויום אחד וכתב ה״ה שיהיה בת עשרים פחות שלשים יום כן כך נמצא בספרי רבינו ולפי זה הוא מפרש מה שאמרו בסוף פרק יוצא דופן שבת עשרים שיאמרו מתחלה שלשים יום הרי היא כבת עשרים לכל דברים ומסקנא דגמרא עתידין שיאמרו שעתידין לבאת עדיין דכיון דאינה חסרה אלא שלשים יום הרי היא כאלו נשלמה וקורא שיאמרו אבל כל שאר המפרשים ראיתי שפירשו שיאמרו כבר דכיון דהיא בת י״ט ושלשים יום משנת עשרים הרי הם חשובים שנה וכאלו נשלמה לה עשרים וכ״כ בהשגות וכ״כ עיקר הגיע לזמן זה כו׳ הם מבואר ומה שאמר בן עשרים שנה פחות שלשים יום הוא כפי דעתו שהזכ׳ למעלה בדין הבת וכבר כתבתי שחלקו עליו עכ״ל ורבינו כתב בסי׳ קנ״ה על מ״ש הרמב״ם גבי אילונית היתה בת עשרים שנה פחות שלשים יום שט״ס הוא וכך יש לו להיות היתה בת י״ט שנה ושלשים יום ויש לתמוה עליו למה כאן גבי סרים בדברי הרמב״ם ולא כתב עליו שהוא ט״ס ועוד יש לתמוה עליו למה כתב כאן שהם בני כ׳ שנה ולא כתב בני י״ט ול׳ יום וי״ל שסמך על מה שכתב בסימן קנ״ה וכתב עוד בד״א בסרים חמה אבל מי שנחתכו או ניתקו גידיו או ביציו הוא שנקרא סרים אדם כשיהיו בן י״ג שנה ויום א׳ נקרא גדול שאינו מביא סימנים לעולם פשוט הוא גרסינן בסוף פרק יוצא דופן כי אתו לקמיה דר׳ חייא אי כחוש אמר להו הבריאו אי בריא אמר להו הכחישו דהני סימנים זימנין דאתו מחמת כחשותא זימנין דאתו מחמת בריאותא ופרש״י כי אתו לקמיה דרבי חייא בני כ׳ שנה שלא הביאו ולא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דבר זה דהא ליכא מאן דפליג ביה: **אנדרוגינוס** כתב הרמב״ם שדינו כסרים חמה שאינו בר חליצה ויבום בפ״ו מה׳ יבום ואלו שאין להם זיקה כלל סרים חמה ואנדרוגינוס מפני שאינן ראויין לילד ולא היה להם שעת הכושר והוא מבואר בברייתא שכתבו הרי״ף והרא״ש ז״ל בספ״ק דיבמות פריות שאמרו לא חולצות ולא מתיבמות מוסיף עליהם אשת סרים חמה ואשת אנדרוגינוס ומשמע דכי היכי דאשת אנדרוגינוס אינה זקוקה ליבום הכי נמי אנדרוגינוס שמת אחיו אין אשתו זקוקה לו גבי סרים חמה נמי אע״ג דלא קתני אלא אשת סרים חמה ה״ה דסרים חמה שמת אחיו אין אשתו זקוקה לו מ״מ אבל לדעת ר״י דינו כזכר גמור לכל דבר וכן היא מסקנת א״א הרא״ש ז״ל בסוף פ׳ הערל (דפ״ג) תנן ר׳ יוסי ור״ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ובגמרא (דפ״ג) אמר רב ליתא למתני׳ מקמי ברייתא דתניא רבי יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא ולא יכלו חכמים להכריע בו אם הוא זכר או נקבה אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כר׳ יוסי באנדרוגינוס כתב הרי״ף וכן הלכה וכתב הרא״ש

מתוך

(ב) וע״ש שעוד האריך בזה ומ״ש דלא אמרינן סרים הוי מדהגיע לרוב שנותיו משמע דנפקותא ... שמא סרים הוי או לא נראה דודאי לא אמרינן דסרים הוי דאזלינן בתר רובא דיצאתה ואף אם לא ידעינן שהביא שערות ואפשר דעדיין קטן הוא מ״מ לא חיישינן לסרים דלא ק״ל כר׳ מאיר דאמר דחיישינן למיעוטא:

(ג) ואפשר משום דלא קים לן איזה מקרי כחוש או בריא לא כתבוהו ומ״מ ספר א׳ הביאו לפסק הלכה:

לאו בני יבום נינהו אבל חולצין לפי' מתו ולהם אחין מיבמי' או חולצין לנשותיהן מתו אחיהם הם חולצין ולא מייבמין ואם בעלו קנו ופצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם יוציאו בגט חרש קטנה ושוטה לאו בני חליצה הן אבל מתיבמו' לפיכך אחת מאלו שנפלה לפני יבם אינו יכול לחלוץ אבל כונס ומוציא בגט אם ירצה וכן חש"ו לאו בני חליצה הם אבל מיבמי' והחרש אינו יכול להוציא לעולם שאין גירושיו גירושין כר"א כשנפלה לו מאחיו פקח אבל נפלה לו מאחיו חרש כשם שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא ברמיז' והקטן יוציא בגט אם בא עליה לאחר שהגדיל ב' אחין א' פקח וא' חרש נשואין לשתי נשים נכריו' פקחות מת חרש בעל פקחת אחיו הפקח רוצ' חולץ רצה מיבם מת פקח בעל פקחת אחיו החרש כונס ואינו יכול לחלוץ ואינו מוציא לעולם שני אחין פקחין נשואין ב' נשי' נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת אחיו פקח כונס ואינו יכול לחלוץ ואם ירצ' יוציא בגט מת פקח בעל פקחת אחיו רצה חולץ רצה מייב' ב' אחין א' פקח וא' חרש נשואין לשתי נשים א' פקחת וא' חרשת פקח לפקחת וחרש לחרשת מת חרש בעל חרשת אחיו הפקח כונס ואם ירצה יוצי' בגט מת פקח בעל פקחת אחיו החרש כונס ואינו מוציאה לעולם הסומ' מיבם ואינו חולץ ואם חלץ חליצתו כשרה אשת הקטן והשוטה פטורות מן החליצה ומן היבום אבל אשת החרש והזקנה

מתוך דבריו משמע דהא דפסיק משמיה דרב הלכה כרבי יוסי ארבי יוסי דברייתא קאי כדקאמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא ופר"ש דרבי יוסי דמתני' קאי ואמרי בי רב היינו רב הונא כדקא' לקמן ופליג אהא דאמרן לעיל אליבא דרב ליתא למתני' מקמי ברייתא ובן פר"י דאמרי בי רב היינו רב הונא כו' ש"מ דפליגי אמוראי בהא מילתא אליבא דרב וכיון דפליגי אליבא דרב מסתבר דהלכה כדאמרי בי רב דשמואל סבר כוותיה דאמר ליתא לברייתא מקמי מתני' ולהאי פיסקא חייבים עליו סקילה מב' מקומות כר' יוסי דמתני' עכ"ל ומשמע לפי דבריהם דהוי דינו כזכר גמור לכל דבר ומשמע לרבינו ז"ל דמסקנת הרא"ש כפר"ש ור"י מדהביא דבריהם לבסוף ויש לתמוה על זה דא"כ היאך כ' בסוף פ"ק דיבמו' שתהא ברייתא דקתני אשת אנדרוגינוס לא חולצת ולא מתיבמת וצריך לומר דס"ל לרבינו שאות' ברייתא אתיא דלא כהלכתא בענין אנדרוגינוס לדעת הרא"ש ז"ל ולא כתבה אלא משום דברי' אחרים שהשנו בה דהלכתא כוותייהו וסמך על מ"ש בפר' הערל וקשה לי דא"כ לא הוה שתיק הרא"ש מלכתוב על אותה הברייתא דקתני דאשת אנדרוגינוס לא חולצת ולא מתיבמת אתיא דלא כהלכתא כמו שאכתוב בסוף פר' הערל ומדלא כ"כ משמע דסביר' ליה דהאי ברייתא הלכתא היא ופר"ש ור"י שכתוב בסוף פרק הערל לאו משום דסבירא ליה כוותייהו כתב כן אלא להודיענו דעתם ועוד יש לומר דאפילו אם תמצא לומר דסבירא ליה כפירו' רש"י ור"י דדינו כזכר להאכיל בתרומה ולחייב עליו סקילה מכל מקום לענין יבום וחליצה דינו כסריס חמה כדקתני בברייתא וטעמא משום דאינו ראוי להוליד וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל ואיפשר דרש"י ור"י נמי הכי סבירא להו. כתב רבינו ירוחם בשם הרמב"ם אנדרוגינוס חולץ וחולצין לאשתו אבל אינה פסולה לכהונה דספק חלוצה לא גזרו בה רבנן ואם קדמו וכנסה אין מוציאין מידם. וטומטום כתב הרמב"ם חולץ ולא מייבם מפני שהוא ספק ואם נקרע ונמצא זכר רצה חולץ רצה מייבם בפ"ו וכתב הרב המגיד דין טומטום פשוט הוא שהרי הוא ספק ואם נקרע ונמצא זכר הרי הוא זכר גמור כנזכר בפרק ב' מהלכות אישות ודלא כרבי יהודה דאמר בהערל טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסריס עכ"ל ומ"ש רבינו בשם הרא"ש ז"ל בסוף פרק הערל אהא דתנן רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסריס אמרי' בגמ' אמר רבי אמי מאי טעמא דרבי יהודה לטומטום דבירי דאיתגוס אבורסייה ואיקרע ואוליד ז' בנין ורבי יהודה חזר על בניו מאי הם תניא ר"י ברבי יהודה אומר טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא נקבה ואפי' ימצא זכר שמא ימצא סריס חמה. מאי ביניהו אמר רבא לפסול במקום אחין ולחלוץ שלא במקום אחין איכא ביניהו ופר"ש מאי ביניהו מאי איכא בין ר"י ברבי יהודה לאבוה וכתב הר"א אמר ר' אמי מאי עביד ר' יהודה לטומטום דבירי כו' משמע דרבנן פליגי עליה וסברי דלאו סריס הוא וחולץ ומייבם ור"י בר' יהודה פליג אאבוה ועביד ליה ספק סריס ופסול במקום אחין וחולץ שלא במקום אחין ואינו מייבם והכי עבדי' לחומרא עכ"ל ויש לתמוה עליו כיון דמשמע ליה מדר' אמי דרבנן פליגי עליה דרבי יהוד' אמאי לא פסק כוותייהו וכמו שפסק הרמב"ם וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שהשמיט הא דאמר רבי יהודה טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ למימרא דלית הלכתא כוותיה וצ"ע ויש לומר דטעמא דהר"א משום דכיון דלא מפרש בהדיא לא במשנה ולא בברייתא ולא בגמרא דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה לא שבקי' [illegible] דמשמע לן להקל וכיון דרבי יהודה ור"י בריה פליגי ולא איפסיקא הלכתא כחד מינייהו נקטי' כמאן דמחמיר ואע"ג דר"י ברבי יהודה משתעי תלמידא דאבוה הוא וקי"ל דאין הלכה כתלמיד במקום הרב הכא כתבו דלא אמרי' הכי אלא מאביי ורבא ואילך אבל קודם לכן איפשר דהלכה כתלמיד במקום הרב: אחים מן האם וגר ועבד משוחרר כו' לא חולצין ולא מייבמין. אחים מן האם מבואר רפ"ב דיבמות (דף יז) ואיכא מאן דיליף לה מדכתי' כי ישבו אחי' יחדיו המיוחדים בנחלה פרט לאחי' מן האם ואיכא מאן דיליף לה אחוה אחוה מבני יעקב: ומ"ש וגר ועבד משוחרר אפי' הם תאומים והורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה אינם לא חולצים ולא מייבמים ברייתא בר"פ החולץ (דף מב) ב' אחים תאומים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין ואין חייבים משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבים משום אשת אח: פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם והזקן לאו בני יבום נינהו אבל חולצין לפי' מתו ולהם אחים מיבמים או חולצין לנשותיהם מתו אחיהם הם חולצין ולא מייבמי' ואם בעלו קנו ופצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם יוציא בגט ברייתא כתבוה הרי"ף והרא"ש ז"ל בפ"ק דיבמות פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם והזקן חולצין ולא מייבמין ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנ' לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' וכתב נמוקי יוסף פצוע דכא כו' לא מייבמי' דחייבי לאוין נינהו ומ"מ כיון שהיתה להם שעת הכושר רמי' קמייהו לחליצה והאי זקן איירי שתשש כחו וכשל שהוא דומיא דסריס דלאו בר ביאה והקשה היא ואם בעלו קנו ומגרשין בגט בלא חליצה עכ"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו וז"ל אלו חולצין ולא מייבמים פצוע דכא וכרות שפכה וכיוצא בהן ממיני הסריס והזקן ביותר שתשש כחו וכשל ואם בעל סריס אדם קנה שהרי היתה לו שעת הכושר ומוציא בגט מפני שהוא אסור לבא

בקטן ובפ"ב דיבמות (דף יח) תניא פצוע דכא וכרות שפכה סריס אדם או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהם אחין כשרים ועמדו אחים ועשו מאמר בנשותיהם ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשוי ואם בעלו קנו מתו אחיהם ועמדו הם ועשו מאמר בנשותיהם ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשוי ואם בעלו קנו ואסור לקיימם משום שנא' לא יבא פצוע דכא כו' ופרש"י סריס אדם שהיו ראוין מתחלה חולי נסתרס מאליו הוי בכלל דלאו פצוע דכא וכרות שפכה ואסור ליה בישראלית דכתיב לא יבא פצוע דכא או מייבמין לאו לכתחלה קאמר אלא יבומים יבום שאם בעלו קנו כדקתני והזקן שפסק מלידה והאי לא מחייבי לאוין הוא אלא קמ"ל אע"ג דלאו בר אולודי הוא ביאתו ביאה לקנות יבמתו ויוצא ממנו בגט ונתנו גט כלומר או נתנו גט או חלצו וגט ביבמה מהני לפסלה עליו ועל כל האחין דאי בעי ליבומי תו לא מצי דהא ליה בשוב לא יבנה ואם בעלו קנו ויוצאות בגט בלא חליצה ואסור לקיימה אסיפא קאי מתו אחין ובעלו הן את יבמתן ואפצוע דכא וכיוצא בו ולא אזקן ע"כ ונכתב הכא פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם היינו הנך סריס אדם לאפוקי בידי שמים שלא היה להם שעת הכושר אם בעלו קנו וה"ה דהוי לכתחלה הרי כדמוכח לקמן אלא איידי דנקט בסיפא לשון דיעבד נקט נמי ברישא לשון דיעבד עכ"ל: חרש קטנה ושוטה לאו בני חליצה הן אבל מתיבמו' לפיכך אחת מאלו שנפלו לפני יבם אינו יכול לחלוץ אבל כונס ומוציא בגט אם ירצה זה מבואר במשנה פ' חרש בדין יבמה חרשת ודבר פשוט הוא דה"ה לשוטה וקטנה לענין שמתיבמות ואינן חולצות שהרי קטנה נתבאר בפרק מצות חליצה שאינה חולצת ושוטה דינה כחרשת כמבואר בברייתא שכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל בס"פ דיבמות ומ"ש רבינו כונס ומוציא בגט אם ירצה דבריו סתומים דמשמע דקאי אשוטה וקטנה נמי וזה ליתא שאין דברים אלו אמורים אלא לחרשת לא לשוטה וקטנה דהא שוטה אינה מתגרשת כמבואר בר"פ חרש וקטנה נמי בעודה קטנה נמי לאו בת גירושין היא כמבואר בפרק התקבל ובדברי הרמב"ם ז"ל בפ' ו' הם מבוארים שהרי כתב וז"ל אלו שמתייבמו' ולא חולצות החרשת והשוטה והקטנה לפי שאין בהן דעת לקרות ולהבין ואם רצה היבם לגרש החרשת בגט אחר שיבעול אותה ה"ז מגרש עכ"ל ומ"ש וחש"ו לאו בני חליצה נינהו אבל מיבמין בברית' שכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל בס"פ דיבמו' חרש ושוטה מיבמין ולא חולצין ובמשנה פ' חרש מבואר דחרש מייבם ואינו חולץ ומשמע דה"ה לשוטה כדאיתא בברייתא: ומ"ש והחרש אינו יכול להוציא לעולם שאין גירושיו גירושין מבואר במשנה פ' חרש גבי יבם חרש כונס ואינו מוציא לעולם ופרש"י ואינו מוציא לעולם דלא אתי גט דידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון ומ"ש כשנפלה לו מאחיו פקח אבל נפלה לו מאחיו חרש כשם שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא ברמיז' כך נראה טעמו. מדתנן בר"פ חרש חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת אם רצה יוציא ואם רצה יקיים כשם שהוא כונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ומשמע לרבינו דה"ה ביבמה שנפלה לו מאחיו שנשאה בשהיה חרש כיון שנישואיה לא היו אלא ברמיזה וגם יבומיה לא היו אלא ברמיזה אם ירצה יוציא ברמיזה אבל הרמב"ם כתב בפ"ו בלשון הזה וכן יבם שהוא חרש אינו מוציא לעולם שבעילתו עושה אותה א"א גמורה ואין גירושיו גירושין גמורין ולא חילק בין נפלה לו מאחיו פקח לנפלה לו מאחיו חרש ויש לתמוה עליו מהא דתנן כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה והוא עצמו ז"ל כתבה לפסק הלכה בפ"ב מה' גירושין וז"ל אם נשא אשה כשהוא חרש ברמיזה שאין קדושיו קדושין גמורין מן התורה כשם שהוא כונס ברמיזה כך מוציאה ברמיזה ובפ"ד מה' אישות כתב חרש שנשא פקחת וכן חרשת שנשאת לפקח אין קידושיהן גמורין מן התורה אלא מד"ס ע"כ והשתא כיון שחרש שנשא פקחת אם רצה מגרש ברמיזה כשם שכנס כשנפלה לפני אחיו החרש וכנסה אמאי לא יגרשנה ברמיזה אם ירצה כמו שכנס אחיו והוא ברמיז' וכן יש לתמוה על מה שכתב שבעילתו עושה אותה א"א גמורה והרי הוא כתב גבי חרש שנשא פקחת שאין קידושי חרש מן התורה אלא מד"ס ואין לומר דהא דאין קדושי חרש מן התורה ה"מ במקדש אבל בא על יבמתו אפי' נפלה לו מאחיו חרש ה"ל קידושי תורה דכיון שקידושי הראשון אינם מן התורה לא נפלה לפני אחיו מן התורה ומן התורה ה"ל כנושא אשה בעלמא שלא היתה אשת אחיו והאיך איפשר לומר שקידושי הני יהיו קדושין גמורים מפני שהיתה מתחלה אשת אחיו לכן נ"ל דלא איירי הרמב"ם ז"ל אלא כשנפלה לו מאחיו פקח אבל אם נפלה לו מאחיו חרש ודאי אם רצה יגרש ברמיזה כמו שכנסה אחיו והוא וכמו שכתב רבינו אחר שכתבתי כל זה מצאתי בפרק מי שאחזו אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו מתיב' חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתיבתו אלא במטלטלין אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר ר"נ בר"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין ותרצ' מעיקרו לא כשם שכנס ברמיז' כך מוציא ברמיזה אי בא נתו הכי נמי סב"ע ביבמתו יבמתו מאי אלימא דנפלה מאחיו חרש כשם שכניסתה ברמיז' כך יציאתה ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פקח ומי בעית איתא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזרה אחיו חרש אטו אחיו פקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו

והזקנה והעקרה הרי הן כשאר כל הנשים וחולצות ומתיבמות:

קעג היבמה

שהיא אסורה ליבם והיא מחייבי כריתות או מיתות ב"ד אינה זקוקה ליבם ומותרת לזר בלא חליצה. כיצד הרי שאחיו מאביו היה נשוי בתו או בת בתו או חמותו או אחת מכל העריות ומת ונפלה הערוה לפניו פטורה מן החליצה ומן היבום וכשם שהיא פטורה כך צרתה פטורה שאם היה נשוי עוד אחרת אע"פ שאינה ערוה על היבם פטורה כמו הערוה וכן צרת צרתה כגון שמת ראובן ולו ב' נשים ואחת מהן היא ערוה על שמעון אחיו ולו עוד אח לוי שאין אחת מהן ערוה עליו והלך לוי ויבם אותה שהיא צרת ערוה לשמעון ולו אשה אחרת ומת ונפלו שתיהן לפני שמעון שתיהן פטורות מן החליצה והיבום האחת שהיא צרת ערוה לשמעון והשנייה משום צרתה וכן עד עולם שאם נשאת צרת הצרה לאח רביעי ומת. אבל אחת מכל העריות שהיתה נשואה לנכרי שאינו אחיו מאביו ומת מותר לישא צרתה. היבמה שהיא ספק ערוה ליבם כגון שקדש אשה בספק קדושין ואחותה נשואה לאחיו מאביו ומת אחיו ונפלה אשתו לפניו שהיא ספק אחות ארוסתו הרי זו חולצת ולא מתיבמת ומוציא אשתו בגט מספק ושתיהן אסורות. יבמתו שהיא ספק אחות ארוסתו וגרושתו שהיא ספק אחות חלוצתו. היתה היבמה באיסור ערוה על הבעל כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין זו אשתו שאין קדושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא יבום ואם היה לה צרה חולצת או מתיבמת וזו שהיתה לבעל באיסור ערוה היא ליבם כמו אשה נכרית ומותרת. בה ראיתי בדברי הרמב"ם שאם היתה היבמה בספק ערוה לבעל שחולצת ולא מתיבמת ונראה שהוא טעות סופר דממה נפשך תתיבם שאם לא היתה עליו ערוה הרי היא זקוקה ליבם ואם היתה עליו ערוה לא תפסי לו בה קידושין והרי היא ליבם כאשה נכרית. היה לאחיו בערוה ספק קידושין או ספק גירושין כגון שזרק לה קידושין או גיטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה או שגירשה בגט שכתבו בכתב ידו ואין עליו עדים או שיש עליו עדים ואין בו זמן או שיש בו זמן ואין בו אלא עד אחד והוא כתב ידו ולו אשה אחרת ומת הצרה חולצת ולא מתיבמת. מתה הערוה בחיי אחיו או גירשה או שהיתה הערוה קטנה ומיאנה באחיו ומת מותרת צרתה להתיבם ואפילו כנס הצרה קודם שגירש הערוה כיון שלא היתה צרת ערוה בשעה שנפלה ליבום אבל אם לא מיאנה בו בחייו ומיאנה בו אחרי מותו צרתה חולצת ולא מתיבמת

ספק

ספק אם מתה הערוה בחייו אם לא כגון שאחיו נשוי בתו ונפל הבית על שניהם ואינו יודע איזה מת תחלה ... אשה אחרת ומת חולצת ולא מתיבמת היתה הערוה אילונית צרתה מתיבמת ולא מבעיא אם לא הכיר בה דהוי מקח טעות שנמצא שלא היתה אשתו מעולם ואינה צרת ערוה אלא אפי' הכיר בה מתיבמת הצרה דכיון דאילונית לאו בת יבום היא הרי היא כמי שאינה ולא נפלה היק' אלא על הצרה לבד יבם הצרה שהי' סבור שהערו' אילונית ואח"כ נמצא שאינה אילונית תצא מיבם בלא גט והולד ממזר נ"ס הצרה לזר שהית' סבור שאין הערו' אילונית ואח"כ נמצא אילונית תצא מהבעל ומהיבם צריכ' גט מהבעל וחליצ' מהיב' להתירה לזר ואם נתקדשה לזר מותרת ליבם כך פרישנ' לעיל ביבמ' שנתקדשה לזר: מי שזנתה אשתו תחתיו בעדים וברצון ומת בלא זרע ונפלה לפני אחיו דינה כדין הערוה והיא וצרתה פטורות מן החליצה ומן היבום בד"א שזנתה בודאי אבל אם ספק זנתה אם לאו היא חולצת וצרתה חולצת או מתיבמת: אשת אחיו שלא היה בעולמו אינה בת יבום דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיה להם ישיבה אחת בעולם וכיון שאינה בת יבום הרי היא כאשת אחיו שלא במקום מצוה שהיא ערוה ופוטרת צרתה כיצד ראובן שמת ונפלה אשתו לפני שמעון אחיו ואח"כ נולד לוי אחיו בין אם נולד קודם שיבם שמעון אשת ראובן שמת בין אם נולד לאחר שיבמה שמעון ומת אסורה על לוי לעולם וכשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה כגון שהיה לשמעון אשה אחרת כתב הרמב"ם עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קודם שכנסה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מיבם שהיא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו כמאמר שקנה קצת וא"א ז"ל כתב דאפי' מת בלא מאמר צרתה חולצת ולא מתיבמת דק"ל יש זיקה: קטנה שהיתה נשואה לאחיו מאמו או לאחי אמו ומת ונשאה אחיו מאביו ומת ונפלה לפניו ליבום ועודנה קטנה אינה יכולה למאן לעקור נישואין הראשונים כדי שתתיבם וצרתה חולצת ולא מתיבמת ונראה שאף היא חולצת אם ... ואם היה אחיו נשוי קטנה שאינה ערוה עליו ומת ומיאנה הקטנה ביבם אסורה לו ומותרת לזר בלא חליצה ודוקא היא אבל צרתה מותרת לו ואפי' היא מותרת לשאר האחין שלא מיאנה בהן היה לאחיו באשתו ספק גירושין ומת ונפלה לפניו ליבום חולצת ולא מתיבמת דשמא הוו גירושין והרי היא גרושת אחיו שהיא בכרת אבל אם היו לאחיו בה ספק קידושין מתיבמת שאם היו בה קידושין הרי היא זקוקה לו ואם לא היו קידושין הרי היא נכרית המגרש אשתו גדולה או קטנה שהשיא אחיה ... ומת ונפלה לפני יבם מותרת לו אע"פ שהיתה אסורה לו בחייו

טנה אין כלוסבוהו ולו ומקנזכות

ין בטעם הפקק ונתחרש

ה פשו לפניה בתבאר

סמך לה דבירו פחרו

ליבם ומן הדין היה שיתייבמו שזה יבום מצות עשה וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה יבא עשה וידחה לא תעשה אבל חכמים גזרו שלא יתיבמו חייבי לאוין ולא שניות גזרה שמא יבא עליה פעם שניה והרי ביאתה אסורה ואין שם מצוה שאין מצוה אלא ביאה ראשונה בלבד לפיכך עברו ובעל יבמתו האסור לו משום לאו או משום עשה ואין צ״ל שניה הרי קנה קנין גמור ומעניקים בגט והכל כנותיה מותר גמר שהרי נפטרו עכ״ל וטעם זה שכ׳ שבלאו גזר ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה יש מקנא דרבנן כפ׳ כיצד היתה אסורה לבעלה באיסור לאו או עשה או איסור דרבנן ומותרת ליבם הרי היא זקוקה לו דכיון שלא היתה אסורה לבעלה אלא ... ומכיון שמותרת

גרושת אחיו משום שהיתה אשת אחיו שמיתת ליבום ובאותה שעה לא היה לה שום איסור ... שב קטנות עד אביה והחזירה ... יה גירושין גמורין ואין ... הפקר ... יתחרשה

והזקנה וה...

קעג היב[מה]

בלא חליצ׳ כיצד הרי שאחיו ... חמותו או א׳ מכל העריו׳ ומת ונפלה ... ומן היבום וכשם שהי׳ פטור׳ כך צרת׳ פטורה שאם היו לו נש... אחר אע״פ שאינ׳ ערוה על היב׳ פטורה כמו הערו׳ וכן צרת צרתה כגון שמת ראובן ולו ב׳ נשים ואחת מהן היא ערוה על שמעון אחיו ולו עוד אח לוי שאין אחת מהן ערוה עליו והלך לוי ויבם אותה שהיא צרת ערוה לשמעון ולו אשה אחר׳ ומת ונפלו שתיהן לפני שמעון שתיהן פטורות מן החליצ׳ והייבום האח׳ שהי׳ צרת ערוה לשמעון והשנייה משום צרתה וכן עד עולם שאם נשאת צרת הצר׳ לאח רביעי ומת אבל אחת מכל העריות שהי׳ נשוא׳ לנכרי שאין אחיו מאביו ומת מותר לישא צרת׳ היבמה שהי׳ ספק ערו׳ ליבם כגון שקד׳ אשה בספק קרושין ואחותה נשוא׳ לאחיו מאביו ומת אחיו ונפלה אשתו לפניו שהיא ספק אחות ארוסתו הרי זו חולצת ולא מתיבמת ומוציא אשתו בגט מספק ושתיהן אסורות יבמתו שה׳ ספק אחו׳ ארוסתו וגרושתו שהיא ספק אחו׳ חלוצתו היתה היבמ׳ באיסור ערו׳ על הבע׳ כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפל׳ לפני אחיו אין זו אשתו שאין קדושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא יבו׳ ואם היה לה צרה חולצת או מתיבמת וזו שהיתה לבעל באיסו׳ ערוה היא ליבם כמו אשה נכרי׳ ומות׳ בה ראיתי בדברי הרמ״ב׳ שאם הית׳ היבמ׳ בספק ערוה לבעל שחולצת ולא מתיבמת ונירא׳ שה׳ טעות סופ׳ דממה נפשך תתיב׳ שאם לא היתה עליו ערוה הרי היא זקוק׳ ליבם ואם היתה עליו ערוה לא תפסי לו בה קידושין והרי היא ליבם כאשה נכרית היה לאחיו בערוה ספק קידושין או ספק גירושין כגון שזרק לה קידושין או גיט׳ ספק קרוב לו ספק קרו׳ לה או שגירש׳ בגט שכת׳ בכת׳ ידו ואין עליו עד׳ או שיש עליו עדים ואין בו זמן או שיש בו זמן ואין בו אלא עד אחד והוא כת׳ ידו ולו אשה אחר׳ ומת הצרה חולצת ולא מתיבמת מתה הערו׳ בחיי אחיו או גירש׳ או שהיתה הערוה קטנה ומיאנה באחיו ומת מותר׳ צרת׳ להתיבם ואפי׳ כנס הצר׳ קודם שגירש הערו׳ כיון שלא הית׳ צרת ערוה בשע׳ שנפלה ליבום אבל אם לא מיאנה בו בחייו ומיאנ׳ בו אחרי מותו צרתה חולצת ולא מתיבמת

ספק

(ד) וכ״ע דלאו לא מהני האי טעמא ג״כ לגבי זקן כמו בזקינה שהרי זקן אסור לייבמה שכתבנו לעיל ועו׳ שכתבנו לעיל אפי׳ פצוע דכא יכול לייבם כשהשה מותרת לו וכדי׳ נחלק דאלו ראויו לביאה משא״כ בזקן שהוא כמו שאינה ראוי לביאה כלל:

קעג (א) וכ״כ בא״ז צרת אמו אוסאר עריות מותרת ואינן אסורות רק במקום יבום:

אשתו באשתו לא מחלפה ומי גזרינן אחיות פקחות כו׳ ואם היו נכריות יכנסו כדתנן מעיקרא ופרש״י יכנסו ואם רצו אח זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו ע״כ וכיון דאסיקנא דמחוורתא כדשנין מעיקרא דשאני לן בין נפלה ליה מאחיו חרש לנפלה לו מאחיו פקח עכ״ל דהרמ״ב׳ כמי מפליג ביניהו וכמו שכתבתי וסמך על מ״ש שבעילתו עושה אותה א״א גמור׳ דע״כ בנפלה ליה מאחיו פקח דוקא היא וכמו שנתבאר: ומ״ש וקטן אם רצה יוציא בגט אם בא עליה לאחר שהגדיל בפ׳ יוצא דופן תנן בן ט׳ שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל ובגמ׳ ולכשיגדיל בגט שגי לה והא תניא עשו ביאת בן ט׳ כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן ט׳ צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו אמר רב ב״ק לכשיגדיל יבעול ויתן גט ופרש״י לכשיגדיל יבעול והך ביאה הוי קנין גמור ואם בא לגרשה אינה צריכה חליצה דכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר: שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין לב׳ נשים נכריות פקחות וכו׳ ב׳ אחים פקחים נשואין ב׳ נשים נכריות פקחת ואחת חרשת וכו׳ ב׳ אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין ב׳ נשים אחת פקחת ואחת חרשת וכו׳ עד כונס ואינו מוציא לעולם הכל משנה שם בפ׳ חרש וכמו דברים מבוארים בהקדמה מה שכתבא בסי׳ זה בדין החרש והחרשת:

הסיב׳ מייב׳ ואינו חולץ ואם חלץ חליצתו כשר׳ כבר כתב בסי׳ קס״ט דמדתני׳ בפ׳ מ״ח חולץ׳ מן הסומא חליצת׳ כשר׳ למד הרמב״ם דלכתחלה לא יחלוץ ונתן טעם לדב׳ משו׳ דכתיב וירקה בפניו ואין זה רואה הרוק ומשם יש ללמו׳ דספי׳ מייבם ואפי׳ לכתחלה דהא ליכ׳ טעמ׳ למעוטי כלל: אשת הקטן והשוטה פטורה מן החליצ׳ ומן הייבו׳ בס״פ האשה רבה תנן נבי בן ט׳ שנים ויום א׳ שנשא אשה ומת הרי זו פטורה ופרש״י שנשא את האישה יבמתו ולו אחין הרי זו פטור׳ ואע״ג דביאתו ביאה קדושיו אינ׳ קדושין ואיזקיקין כלום עד שיביא ב׳ שערות ובגמ׳ תניא לשנא דת״ר שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פטורות מן החליצ׳ ומן הייבו׳ וכ׳ הרמ״בם ז״ל בפ״ז דטעמ׳ משו׳ דכתי׳ לא תהי׳ אשת המת פרט לאשת שוטה וקטן שאין להם אישות כלל ומ״ש אבל אשת סריס חמה וזקנה ועקרה הרי הן כשאר כל הנשים חולצ׳ ומתיבמות דין אשת סריס מבואר במשנה פ׳ הערל ודין זקנה ועקרה מבואר בברייתא שכתבו הרי״ף והר״א״ש ז״ל בספ״ק דיבמות וכתב בנ״י דטעמא משו׳ דהא כמה עקרות וזקנות שנפקדו וראויות לבנים הם ... מה שאין כן באילוני׳ והרמ״בם ז״ל כתב בפ״ו דטעמא דזקנה ועקרה מפני שהיתה להם שעת הכושר:

קעג היבמה שהיא אסורה ליבם והיא מחייבי כריתות או מיתות ב״ד אינה זקוק׳ לייבם ומותר׳ לזר בלא חליצ׳ כיצד הרי שאחיו מאביו היה נשוי בתו או בת בתו כו׳ וכשם שהיא פטורה כך צרתה פטורה וכו׳ וכן צרת צרתה כגון שמת ולו ב׳ נשים וא׳ מהן היא ערו׳ על שמעון אחיו וכו׳ וכן עד עולם שאם נישאת צרת הצרה לאח רביעי ומת וכולו הכל מבואר במשנה בריש יבמו׳ ומייתי לה בגמ׳ מקראי וסוף לשון רבינו יש בו קצת קיצור ומ״מ המכוון מדבריו הוא מבואר אבל אחת מכל העריות שהיא נשוא׳ לנכרי שאין אחיו מאביו ומת מות׳ ליש׳ צרת׳ גם זה מבואר שם במשנה שם עריות האסורות מאלו מפני שהן נשואו׳ לאחרי׳ צרותיהן מותרו׳ אמו ואשת אביו כו׳ היבמה שהיא ספק ערוה ליבם כגון שקד׳ אשה בספ׳ קדושין ואחותה נשואה לאחיו ומת אחיו כו׳ קצת דין זה מתבאר ממה דתני׳ בברית׳ שכתבו הרי״ף והר״אש ספ״ק דיבמו׳ בספיקו׳ כגון שקדש א׳ מב׳ אחיות ואינו יודע אי זו קדש חולץ ולא מייבם ותנן בפ״ב מי שקדש א׳ מב׳ אחיות ואינו יודע אי זו קדש מת ולו אח א׳ חולץ לשתיהן וכן מת כא׳ מדתנן בפ״ד אחין וכולן שהיו להן קדושין או גירושין מספק חולצות ולא מתיבמו׳ וז״ל הרמ״בם ז״ל בפ״ו היבמה שהיא ספק ערו׳ על היבם או ספק ערו׳ על בעלה ה״ז חולצ׳ ולא מתיבמת לפיכך מי שקידש אשה בספק קידושין ואח״כ מת אחיו שהיה נושא אחותה ונפלה לו לייבום שהיא ספק אחות אשתו ה״ז חולצת ולא מתיבמ׳ ומוציא את אשתו בגט מספק ושתיהן אסורו׳ עליו יבמתו מפני שהיא ספק ערו׳ ואשתו מפני שהיא ספק קרוב׳ חלוצתו שהיא בשני כמו שביארנו עכ״ל וכתב ה״ה זה פשוט שספק ערוה ליבם חולצת ולא מתיבמ׳ ומ״ש שאשתו אסור׳ עליו ג״כ פשוט כפי מה שכתב׳ והכל מתבאר בפ״ד אחין ונלמוד כי״ב בזה ממשנת שומר׳ יבם שקדש אחיו את אחות שבפ׳ החולץ שאמרו בסוף שהשנ׳ יוצי׳ את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצ׳ עכ״ל היתה היבמ׳ באיסו׳ ערוה על הבעל כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין זו אשתו שאין קדושין תופסין לו בה ולא

ח ונח מתיבמת ומ״ש ...

ט״ס דממ״כ תתיבם כו׳ מבואר דקאי ... או ספק ערו׳ על בעל׳ דכיון שהיא מותר׳ ליבם תתיב׳ ממה נפשך ואפשר לדחו׳ ולא דברי הרמ״בם דה״ק או שהיתה נ״כ ספק ערוה על בעלה כמו שהי׳ ספק ערוה על יבמה שנמצא שהיא ספק ערוה לשניה׳ וסכי מוכח מדמסיים הה לפיכך מי שקדש אשה בספק קדושי׳ ואח״כ מת אחיו שהי׳ נושא אחותה כולו והייכו ספק ערוה על היבם ואלו ספק ערוה על הבעל שבקה אלא ודאי כדאמרן שכשכת׳ שהיא ספ׳ ערו׳ על הבעל בשהיא גם כן ספק ערו׳ על היב׳ מיירי וכן מה שכ׳ גבי היתה היבמה ערוה על בעלה ואם היה לה צרה חולצ׳ ולא מתייבמ׳ כשהית׳ ערוה גם על היבם היא וכדמוכח בהדיא מדמסיים בה ואם הית׳ זו שהיא ערוה על בבע׳ מותרת ליבם ורצה היבם לישא אות׳ וליבם צרתה הרשות בידו מסמע דעד השתא בשהית׳ ערוה גם על היבם מיירי* היה לאחיו בערוה ספק קדושין או ספק גירושין כגון שזרק לה קידושים או גיט ספ׳ קרו׳ לה ספק קרוב לו כולי׳ משנה ספ״ד אחין וכולן שהיו להן קידושין או גירושין מספק הרי אלו הצרות חולצ׳ ולא מתיבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושים ספק קרוב לו ספק קרו׳ לה זהו ספק קידושין כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין בו עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד א׳ זהו ספק גירושין

* נ״ה ותיהו גזו חנלאתי מונה ואם היה לה צרה חולצת או מתיבמת:

ופר״שי וכולן ט״ו עריו׳ שהי׳ לאחיו שמת ספק קידושין או ספק גירושין הויא צרת ספ׳ צרת ערו׳ דילמ׳ איגרש׳ ערוה ולגבי קידושין דילמ׳ לא מיקדש׳ הרי אלו הצרו׳ חולצ׳ ולא מיפטרן בלא כלו׳ דילמ׳ לאו צרת ערוה היא ולא מתיבמו׳ דילמ׳ צרת ערוה היא עכ״ל ודבר פשוט הוא שמה שכ׳ היה לאחיו בערו׳ ספק קדושין או ספק גירושין היינו לומ׳ שהיא מותר׳ לבעל׳ וערוה על היבם וכתב רבי׳ ירוחם בשם הרמ״ה לא תימא דוקא כ׳ כיתי עדים אחת אומר׳ קרוב לה ואחת אומר׳ קרוב לו דהוי ספק דאורית׳ אלא אפי׳ בכת אחת דספק דרבנן הוא בעיא חליצה מתה הערוה בחיי אחיו או גירשה או שהיתה הערוה קטנה ומיאנה באחיו ומת צרתה מותרת להתייבם ואפי׳ כנס הצרה קוד׳ שגירש׳ הערוה כיון שלא היתה צרת ערו׳ בשע׳ שנפלה לייבם משנה בריש יבמות ט״ו נשי׳ פוטרות צרותיהן וצרו׳ צרותיהן מן החליצ׳ ומן הייבום עד סוף העול׳ ואלו הן בתו ובת בתו כו׳ וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו צרותיהן מותרו׳ כו׳ כיצד פוטרות צרותיהן כו׳ כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרו׳ היתה בתו או אחת מכל העריו׳ האלו נשוא׳ לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או נתגרשה ואח״כ מת הוא צרת׳ מותר׳ ובגמ׳ כיצד אם מתו כן כו׳ ואפי׳ כנס ולבסוף גירש׳ ורמינהי ב׳ אחים שניה מהם נשואין לשתי אחיות וא׳ נשוי נכרי׳ גירש א׳ מבעלי אחיות אשתו ומת נשוי נכרית וכנס המגרש זהו שאמרו אם מתה או מיאנו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח״כ כנס אבל כנס ואח״כ גירש לא א״ר ירמיה תברא מי ששנה זו לא שנה זו מאי תנא סבר מיתה מפלת ונשאי תנא סבר נישואין הראשונים מפילים רבא אמר לעולם חד תנא הוא וזו ואכ״ל זו קתני ופסקו הרי״ף והר״א״ש ז״ל כרבא וכן פסק הרמ״בם בפ״ו ומ״ש אבל אם לא מיאנה בו בחייו ומיאנה בו לאחר מותו צרתה חולצ׳ ולא מתיבמת שם במשנ׳ וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצ׳ ולא מתיבמת ופרש״י וכל שיכולה למאן שהיא קטנה בערו׳ ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינם אלא מדרבנן ספק חזיקת נפילתה ספק אינה פוטר׳ צרת׳ מן החליצ׳ ולהתייב׳ אסורה כדמפרש טעמא בגמ׳ שנראית כצרת ערוה ע״כ: ובגמ׳ ותמאן השתא ותתייבם לימא מסייעי ליה לר׳ אושעיה דאמר ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו לא צרת ערוה שאני משום דמשעת נפילה נראית כצרת בתו ופרש״י ותמאן הערוה השתא ותתבטל מאי איפשי בקידושי שקדשוני אמי ואחי לבעלי המת ותעקו׳ קדושין הראשונים ותתייבם צרתה משעת נפילה שנזקקה הבת ליבם למאן בו מחמת קדושי ראשון נראים נישואים גמורים למפרע אשת המת ונראה צרת הבת ואי עריית ליה אתי לאשרי

אבן העזר קעה

קעה יבמה שאינה ערוה

הלוך ויאמרו אי דמייב' וסדר חלין כ"כ שלא גזירה דילמא חליץ וסדר מייב' וקס ליה באשר לא יבנה ורחמנא אמר כיון שלא בנה שוב לא יבנה ופרש"י מקנתו חלוץ ואתי למימר בשתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמת ואחרת חולצת וכתבו הרי"ף והר"א ז"ל הא דאמרי' בזיקת ב' יבמין מיהלך חלכה יבומי לא מיבמה לא תימא ה"מ היכא דאיכא כרת דאיכא למיגזר משום כרת אלא אפי' היכא דליכא אלא חדא יבמה ואיכא עלה זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה כדתנן בפ' החולץ בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת ואמר רבא עלה ... דהוי מקח טעות שנתגלה שלא היתה אשתו מעולם ואינה ערות ערוה אלא אפי' הכיר בה מתיבמת הצרה דכיון דאילוני' לאו בת ייבום היא הרי היא כמי שאינה ולא נפלה הזיקה אלא על הצרה לבד ...

אילונית שהיא ערוה צרתה מתיבמת איסור נחלה ולו אשה אחרת

כגון בעולם שנשוא' צרת ערו' אלא אפי' הכיר בה מתיבמ' הצרה דכיון דאילוני' לאו בת יבום היא הרי היא כמי שאינה ולא נפלה הזיק' אלא על הצר' לבד יבם הצר' שהי' סבור שהער' אילונ' ואח"כ נמצ' שאינ' אילונ' תצא מיבמ' בלא גט והולד ממזר ניס' הצרה לזר שהית' סבור שאין הער' אילונ' ואח"כ נמצ' אילונ' תצא מהבעל ומהיב' וצריכ' גט מהבע' וחליצ' מהיב' להתיר' לזר ואם נתקדש' לזר מותר' ליבם כך פריש' לעיל ביבמ' שנתקדש' לזר: מי שזנת' אשתו תחתיו בעדים וברצון ומת בלא זרע ונפלה לפני אחיו דינה כדין הערוה והיא וצרתה פטורות מן החליצ' ומן היבום בר"א שזנתה בודאי אבל אם ספק זנת' אם לאו היא חולצת וצרתה חולצ' או מתיבמת: אשת אחיו שלא היה בעולמו אינה בת יבום דכתי' כי ישבו אחים יחדיו שהיה להם ישיבה אחת בעולם וכיון שאינ' בת יבום הרי היא כאשת אחיו שלא במקו' מצוה שהיא ערו' ופוטרת צרתה כיצד ראובן שמת ונפלה אשתו לפני שמעון אחיו ואח"כ נולד לוי אחיו בין אם נולד קודם שיבם שמעון אשת ראובן שמת בין אם נולד לאחר שיבמ' שמעון ומת אסור' על לוי לעולם וכשם שהיא אסור' כך צרתה אסורה כגון שהיה לשמעון אשה אחרת כתב הרמב"ם עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קוד' שכנס' הרי לוי חול' לצרתה ולא מיבם שהיא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמר שקנ' קצת וא"א ז"ל כתב דאפי' מת בלא מאמר צרתה חולצ' ולא מתיבמת דק"ל יש זיקה: קטנה שהיתה נשואה לאחיו מאמו או לאחי אמו ומת ונשאה אחיו מאביו ומת ונפלה לפניו ליבום ועודנה קטנה אינה יכולה למאן לעקור נישואין הראשוני' כדי שתתיבם וצרתה חולצת ולא מתיבמת ונרא' שאף היא חולצ' אם ... מאן היה אחיו נשוי קטנה שאינ' ערוה עליו ומת ומיאנה הקטנה ביבם אסור' לו ומותר' לזר בלא חליצה ורוק' היא אבל צרתה מותר' לו ואפי' היא מותר' לשאר האחין שלא מיאנה בהן היה לאחיו כאשתו ספק גירושין ומת ונפלה לפניו ליבום חולצ' ולא מתיבמ' דשמא הוו גירושין והרי היא גרוש' אחיו שהיא בכרת אבל אם היו לאחיו בה ספק קידושין מתיבמת שאם היו בה קידושין הרי היא זקוק' לו ואם לא היו קידושין הרי היא נכרי' המגרש אשתו גדולה או קטנה שהשיא' אחיה ... ומת ונפלה לפני יבם מותרת לו אע"פ שהיתה אסורה לו בחיי

גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה וקידושי [illegible] ליבם ואין דרין ביה שאתי ליבומה יבום מצות עשה וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא
אב והיא אין לה יד וה"ל כגרושה ועומדת: ומ"ש וכן הדין באשת הפקח ונתחרשה [illegible] תעשה אם יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה אבל חכמים גזרו שלא יתיבמו חייבי לאוין ולא
והחזירה ומת והיא חרשת כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו וכו' [illegible] שניות גזרה שמא יבא עליה פעם שניה והרי היא אסורה ואין שם מצוה שאין מצוה
שנישואי החרשת שוין לנישואי הקטנה וכולן מדבריהם [illegible] אלא ביאה ראשונה בלבד לפיכך אם עברו ובעלו יבמותיהן קנו משום לאו או משום עשה

ופסולות עכ"ל: ומ"ש לענין צרתה כתב
הרא"בד היא כמותה כו' שם (דף קט)
בעא מיניה רבה מרב נתן צרת ממאנת
ומסקנא צרתה או חולצת או מתייבמת
וכתב הרא"ש תמיה לי למה כתב רב אלפס
בעיא זו שהיא אליבא דר"א דלא כהלכתא
ויש הלכה רב אלפס שכתוב בהן וה"ה
לצרת של יתומה בחיי האב לרבנן והשיב
עליו הרא"ש ז"ל שם מילתא לא מחוורא שפיר
משום דלר"א נותן שם לא שרית לצרה אלא
משום דהיא נופה גזירה ואין ניקוס וכיגזור
גזרה לגזרה אבל יתומה בחיי האב בין לר'
אליעזר בין לרבנן ערוה היא מן התורה
הילכך צרתה כמי צרת ערוה הן והתיכן
חולצות ולא מתייבמות ולכאורה היה נראה
מדבריו דהיינו דתנן בפ"ק וכל היכולה
למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת
ה"נ צרתה של ערוה קטנה היא ומיהו יוכל
לקיים דברי רב אלפס ז"ל דשאני ערוה זו
שיש לה היתר לעצמה אם גדלה אבל הילכך
לר"א דגזר אפי' בגדולה דעלמא אטו יתומה
בחיי האב שמא יטעה אדם לומר דקידושי
קטנה כלום ה"ה דגזר בצרה דידה אבל לרבנן
דלא גזרי אפי' בדידה אם גדלה אבל ה"ה
דבצרת לא גזרי ומתייבמת וכ"כ הרמב"ן ז"ל
ופלוגתא היא בירוש' עכ"ל ומ"ש רבינו בשם
הרמב"ם ז"ל שמתייבמת בפ"ו וכתב ה"ה
בהלכות הביאו בעיא דצרת ממאנת דאסיקו
בה או חולצת או מתיבמת לומר דכי היכי
דלר' אליעזר בגדולה צרתה מתיבמת ה"ה
קטנה לרבנן והוא דעת רבינו וי"א חולקין בזה
וכבר הכריע הרמב"ן כדברי ההלכות וזה
דעת הרא"ש ז"ל עכ"ל · החזירה כשהיא
קטנה או חרשת ונתגדלה או נתפקחה אבל
ואח"כ מת מותרת להתיבם שם בברייתא
בגמרא מודים חכמים לר' אליעזר בקטנה
שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא כיתומה
בחיי האב והחזירה שאסורה ליבם מפני
שגירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה בד"א שגירשה כשהיא קטנה והחזירה
כשהיא קטנה אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה א"נ החזירה כשהיא
קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתיבמת ומה שהשוה דין חרשת לדין קטנה
כ"כ הרמב"ם בפ"ו וכבר נתבאר בסמוך · אחות גרושתו · היא אסורה לו מן התורה
כאחות אשתו לפיכך נפלה לפניו לייבום פוטר היא ובתה מן החליצה ומן הייבום
משנה בפ' [illegible] המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת ה"ז פטורה והר"י
פטורה אף מן [illegible] משום אחות אשה כל"ל ואשתו קיימת ואחות גרושה מד"מ
דכתיב עליה בחייה כל שבחייה :

קעה

בחיי אחיו משום דז שת אחיו משום שהיתה אשת אחיו שמיתת
אחיו מזקיקין אותה ליבום ובאותה שעה לא היה לה שום איסור
אבל קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה בקטנות ע"י אביה והחזירה
ומת בעודה קטנה אסורה ליבם שגירושיה גירושין גמורין ואין
חזרתה חזרה גמורה וחולצת וכן הדין במגרש הפקחת ונתחרשה
והחזירה ומת והיא חרשת ולענין צרתה כתב הראב"ד שהיא כמותה
וחולצת ולא מתיבמת ורב אלפס כתב שהיא מתיבמת וכ"כ הרמב"ם
ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל החזירה כשהיא קטנה או חרשת
ונתגדלה או נתפקחה אצלו ואח"כ מת מותרת להתיבם אחות גרושתו
היא אסורה לו מן התורה כאחות אשתו לפיכך נפלה לפניו ליבום
פוטרת היא וצרתה מן החליצה ומן היבום :

קעד יבמה

שהיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או באיסור שניות דרבנן היא חולצת וצרתה או חולצת
או מתיבמת ואין חליצתה פוטרת צרתה אבל חליצת צרתה פוטרת
אותה כדפרי' לעיל ואם עבר ובא עליה קנאה ונפטרה צרתה ומוציאה
בגט היתה אסורה לבעלה כאיסור לאו או עשה או איסור דרבנן
ומותרת ליבם הרי היא זקוקה לו דכיון שלא היתה אסורה לבעלה
אלא בלאו תפסי בה קידושין וכיון שמותרת ליבם יכול ליבם אותה
חוץ ממחזיר גרושתו משנישאת שאם החזיר אחיו גרושתו משניסת
ומת חולצת ולא מתיבמת אחות חלוצה אסורה מדרבנן לפיכך נפלה
לפני יבם חולצת ולא מתיבמת וכן צרתה אסורה מדרבנן וחולצת ולא
מתיבמת מי שיש עליה זיקת שני יבמין היא וצרתה הולצות ולא
מתיבמות כיצד ג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת א' מהם ועשה א'
מהנשארים מאמר ביבמתו ומת קודם שכנסה בין שיש לה צרה
או אין לה צרה היא או צרתה חולצות ולא מתיבמות נתן לה גט
ופי' שהוא למאמרו הרי בטל המאמר שעשה ואין עליה אלא זיקת
יבם א' ומתיבמת אבל אם נתן הגט סתם אסורה · קטן שבא על
יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת שאין ביאתו קונה קנין גמור ויש
עליה זיקת שני יבמין מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה
לראובן ונשתחררה וקדשה שמעון אחיו ומתו שניהם ונפלו לפני
לוי אחיהם מתיבמת לו שאינה אשת שני מתים שאם קדושי ראובן
קדושין אין קדושי שמעון כלום ואם קדושי שמעון קדושין אין
קדושי ראובן כלום :

קעה

הסיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או באיסור שניות דרבנן היא חולצת
כו' משנה בפ"ב דיבמות (דכ) כלל אמרו ביבמה כל שאיסורה איסור
ערוה לא חולצת ולא מתיבמת איסורה איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתיבמת איסור
מצוה שניות מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט
ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ופרש"י שניות לעריות שגזרו
סופרים עליהם אלמנה לכ"ג שמת אחיו ההדיוט ונפלה אלמנתו לפניו גרושה וחלוצה
לכהן הדיוט שעבר אחיו שמת ונשא חלוצה וגרושה וכשמת צריכה חליצה שהרי
קידושין תופסין לו בה דקידושין תופסין בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי אסורה
לו לזה הסוס כהן ואפטורי בלא כלום לא דלא אלים לאו לאפטרה דילפינן מאחות אשה
בפ"ק עכ"ל: ומ"ש רבינו ופרש"י או חולצת או מתיבמת כ"כ משנתינו ז"ל איסור מצוה
ואיסור קדושה בו דוקא היא אבל צרתה מתיבמת שאין צרה פטורה אלא מערוה כדנפקא
לן בפ"ק מאחות אשה דכתיב בה לצרור וכן איתא בירוש' להדיא עכ"ל: ומ"ש ואין
חליצתה פוטרת צרתה אבל חליצת צרתה פוטרת אותה כדפרישית לעיל בסי' ק"ע כ"כ בשם
הרמב"ם ז"ל ושם נתבאר גם"ש ואם עבר ובא עליה קנאה ונפטרה צרתה ומוציאה בגט
בפ"ב דיבמות (דף כ) תניא פצוע דכא וכרות שפכה שמתו אחיהם ועמדו
הם ובעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר לא יבא פצוע דכא ופרש"י אם בעלו קנו
ויוציא בגט בלא חליצה ומ"ש רבינו שנפטרה צרתה פשוט הוא דכיון שאם בעלו קנו ויוציא
בגט בלא חליצה א"כ בביאה זו נעקרה זיקה לגמרי מבית זה ונפטרה דנפטרה צרתה
וכך מפורש בברייתא איסור מצוה ואיסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה
והא דקתני דאם חלץ לה נפטרה צרתה ורבינו כתב בסמוך שאם חלץ לה לא נפטרה
צרתה כבר נתבאר בדברי ה"ה שכתבתי בסי' ק"ע ז"ל הרמ"בם בפ"ג היתה היבמה
אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה או שנית שהיא ה"ז חולצת ולא מתייבמת ומפני
מה צריכה חליצה מפני שיש בה לקוחין הואיל וקידושין תופסין בה הרי הן זקוקה

דממעטי לה מהיא דרב גידל דלעיל וזהו שלא הזכיר רבינו
איסור לצרתה עכ"ל · ומ"ש מהיא דרב גידל היינו דבפ' כיצד
אהא דתנא שאם היתה היבמה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה
לכהן הדיוט חולצת ולא מתיבמת דקשו בגמ' הא פסיק ותנא ל"ה
אלמנה מן הנישואין ול"ה מן האירוסין בשלמא מן הנישואין אין עשה דייבום דוחה
את לא תעשה דאלמנה לא יקח ועשה דיבוא אשה בבתוליה בתולה ולא בעולה ולאו
הבא מכלל עשה עשה אלא אלמנה מן האירוסין אמאי יבא עשה וידחה את לא תעשה
ותירץ רב גידל בשם רב דאמר קרא ואם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו ועלתה יבמתו
כו' שאין ת"ל יבמתו מה ת"ל יבמתו יש לך יבמה אחת שעולה לחליצה ואינה עולה
ליבום ואי זו זו חייבי לאוין וקשו פ"ז מן הברייתא דקתני גבי חייבי לאוין ואם בעלו
קנו ואסור לקיימה אי ס"ד מדאורייתא חייבי לאוין לחליצה רמיא ולייבום לא רמיא אמאי אם
בעלו קנו ואסיקו דלאו מדאורייתא אלא מדרבנן אמרו שאינן עולות לייבום גזירה ביאה
ראשונה אטו ביאה שניה ולפי' אם בעלו קנו וכ"ה שם כל זה על דברי הרמב"ם ז"ל וכתב
עוד ה"ל וכ"ה בה"ג והא דרב גידל א"ר מקיים בה אלמנה מן הנשואין דאע"ג דמדאורייתא
לאו בת יבום היא בביאה רחמנא עכ"ל: וכ"ה מדברי ה"ה דמחזיר גרושתו עובר בעשה לא
תעשה מדמדמינן לה לאלמנה לכ"ג מן הנשואין ומייתי לה מדרב גידל ואיני יודע מכין
לו שאיני מוצא בה אלא לאו בלבד ועוד יש לתמוה עליו שכתב וצרתה של זו נפטרת
בחליצה של זו אבל לא בביאתה שהרי כתב הרמ"בם ז"ל בפ"ז יראה לי שכן הדין בכל
יבמות הבאות מבית אחיו באחת מכן אסורה על יבמה משום שניה או מחייבי לאוין
או מחייבי עשה שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה וכן ע"ע אחות חלוצה אסורה מדרבנן
לפיכך נפלה לפני יבם חולצת ולא מתיבמת וכן צרתה אסורה מדרבנן וחולצת ולא מתיבמת
כך כתוב בספרי רבינו המדוייקים ובקצת ספרים חסר כל בבא זו וסוא ט"ס שהרי דין
זה הוא מבואר בפ' החולץ (דמא) דתנן התם החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה
ומת חולצת ולא מתיבמת ובגמ' (שם) אמר ר"ל כאן שנה ר' אחות חלוצה מד"ס ומשם
כמי התם במתני' דאסור אדם בקרובת חלוצתו דהם צרת חלוצה אסורה מד"ס
ב' אחים נשואים לב' נשים נכריות ומת א' מהם ועשה א' מהנשארים מאמר ביבמתו ומת
קודם שכנסה כו' משנה פ"ד אחין (דלא) ב' אחים נשואים ג' נשים נכריות ומת א' מהם
ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות שנא' ומת אחיהם יבמה יבא
עליה שעליה זיקת יבם א' ולא שעליה זיקת ב' יבמים ובגמ' (שם) ואי זיקת שני יבמים
דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי אלא מדרבנן וגזירה שמא יאמרו ב' יבמות באין מבית
א' מתייבמות ניבם לחדא ונחלוץ לחדא גזירה שמא יאמרו בית א' מקנתו בנוי ומקנתו
חלוץ

דמ קעד (א)
וכ"ע דהוא
דהיינן משא אסורין שאם
עבר הינס וקנאן נפטרת
הצרות ואין נפטרין
בחליצה וכ"ע שם וכ ספר
שלנו אינו כתנא ת"א
בפ' החולץ :

א אם עברו ובאו
עליה כדין אלמנה
מן הנישואין לכ"ג
וכ"כ הרא"ש ז"ל

ואין לכל שניה הזקנה קנין גמור ומוציא בגט
וכל לצרותיה מותרת שהרי נפטרו
עכ"ל ועשם זה שכ' שהיא גזור בי' ראשונה
אטו ביאה שניה שהיא מקנא דרב אלפס כיצד
היתה אסורה לבעלה באיסור לאו או עשה
או איסור דרבנן ומותרת ליבם הרי היא
זקוקה לו דכיון שלא היתה אסורה לבעלה
אלא בלאו תפסי בה קידושין ומותרת
ליבם יכול ליבם אותה מבואר במשנה פ' יש
מותרין (דפד) ומ"ש חוץ ממחזיר גרושתו
משנישאת שאם החזיר אחיו גרושתו משנישאת
ומת חולצת ולא מתיבמת בפ"ק דיבמות (דיא)
בעי ר"י המחזיר גרושתו משנישאת צרתה מהו
מי אמרינן המחזיר גרושתו משנישאת היא כרת חולצת
היא וצרתה ה"ד אלא או היא או צרתה ללאו
תרוצי קא מתרצי לה קרין הכי היא חולצת
צרתה או חולצת או מתיבמת וכתבו הרי"ף
והרא"ש ז"ל ומסקנא בי הא שירוצא בתרא
דאמרינן אתא רבין א"ר יוחנן אחת צרת
ממאנת ואחת צרת ממאנת ביבם ואחת צרת
איילונית ואחת מחזיר גרושתו משנשאת בולן
מותרות ודוקא צרותיהן אבל איהו גופייהו
בדליכא בהדייהו צרות בל חדא מינייהו
אית לה דינא באפי נפשה ממאנת ביבם
דאי לא כרה אע"ג דלגבי יבם דמיאנה בו
לאו בת חליצה ויבום היא לגבי אחיו של
יבם שריא וחולצת או מתיבמת דהא שמואל
מיאנה בזה מותרת בזה ואיילונית לא חולצת
ולא מתיבמת מחזיר גרושתו משנשאת ומת
חולצת ולא מתיבמת וכתב ה"ה בפ"ו מפורש
בפ"ק ומסקנא שהיא חולצת ולא מתיבמת
וצרתה או חולצת או מתיבמת פירוש והיא
נפטרת בחליצתה או בביאתה וצרתה
נפטרת בחליצתה של זו אבל לא בביאתה

קעה יבמה שאינה ראויה להתיבם בשעת נפילה משום איסור ערוה אסור׳ עולמי׳ אפי׳ אם יפקע האיסור

כגון ב׳ אחין שנשואין ב׳ אחיות ומת א׳ מהם ונפלה אשתו לפני השני שנשוי אחות אפי׳ אם תמו׳ אשתו אח״כ שפקע איסו׳ אחות אשה אפ״ה אסור׳ ואפי׳ נפלה לפניו פעם אחרת אחרי מות אשתו כגון שהיה להם אח שלישי שלא היתה ערוה עליו וכנסה ומת אשתו של זה שהיה נשוי אחותה ומת השלישי שכנסה וחזרה לפניו אסורה ל״ש מתה אשתו קודם שכנס השלישי ל״ש מתה אח׳ שכנס אע״פ שלא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונה אפ״ה אסורה לו היא וצרתה כגון שהיתה אשה אחרת לאח הג׳ כיון שהיתה אסורה לו בשעת נפילה ראשונה אבל אם מותרת לו בשעת נפילה אפי׳ אם נאסר אח״כ אם פקע האיסור חוזרת להתירה כיצד ג׳ אחין ב׳ מהם נשואין ב׳ אחיות ומת א׳ מהם וזקוק׳ אשתו לשלישי שאינו נשוי אחות ולא הספיק לכונסה עד שמת האח הב׳ שהיה נשוי האחרת והרי ב׳ אסורות עליו מתה האחרונה חזרה הראשונה להתירה כיון שהיתה מותרת בשעת נפילה אע״פ שנאסרה בנתיים אבל אם מתה הראשונה לא הותרה האחרונה כיון שהיתה אסורה בשעת נפילה וכן אם היה שם עוד אחין וקידש א׳ מהם וחלץ לאחרונה או שהיתה הראשונה אסורה לא׳ מן האחין יבם את האחרונה שהרי היא מותרת לו והותרה הראשונה לשאר אחין שהרי האחרונה שאסרה אותה עליהם נחלצה או נתיבמה למותר לה אבל אם האחרונה אסורה לא׳ מהם משום ערוה הרי הוא מותר ליבם הראשונה ושאר האחין אסורים בשתיהן חולצין ולא מתיבמין ד׳ אחים ב׳ מהם נשואים לב׳ אחיות ומתו הנשואין את האחיות בבת א׳ או בזה אחר זה וקודם שהספיקו ליבם הראשונה שתיהן חולצות ולא מתיבמות שלא לשום א׳ מהן משום איסור אחות זקוקתו קדמו וכנסו אין מוציאין אותן מידם היתה א׳ מהן אסורה לא׳ מהיבמין משום איסור ערוה כגון שהיא בתו או אחת משאר כל העריות מותר בשנייה שהרי אין הערוה זקוקה לו ונמצא שאין לו זקוקה אלא א׳ והשני אסור בשתיהן היתה א׳ מהן אסורה לזה משום ערוה והשנייה אסורה לשני משום ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה שכל א׳ אין זקוקה לו אלא א׳ אבל אם אין אסורים עליהם אלא באסור לאו או עשה לא נרחית היבם מהם כיון שמן התורה הן בני חליצה ויבום חולצות ולא מתיבמות ג׳ אחין ב׳ מהם נשואין ב׳ אחיות ומת א׳ מבעלי האחיות ועשה הג׳ מאמר ביבמתו ואח״כ מת בעל אחות השנייה ונפלה גם האחות הב׳ לפני האח השלישי אינה נדחית מפני הראשונה שהיא אחותה כיון שלא עשה בה אלא מאמר שאינו קונה קנין גמור וגם אינו יכול לכנוס הראשונה שהאחרונה אוסרתו ושתיהן אסורות עליו ויוציא בעלת המאמר בגט וחליצה

קעה (א) ובהגהות אלפסי פ"ד אחין דף תי"א כ' דה"ה אם היו ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת א' מהן ונפלה ליבום ולא מהן בנים ומת אין הב' יכול ליבם הראשונה דה"ל אשת אחיו שהיו לו בנים בזיקה:

מהן אסור לא' מהיבמין משום איסור ערוה כגון שהיא בתו או א' מקצתן מותרות בשבי' האחרי אין השניה זקוקה לו וכ"כ המ"מ וזקוקה לו אלא אחת והשני' אסור באתיה כית' אחת מהן אסור לזה משום ערוה והשני' אסור לשני משום ערוה האסור לזה מותר לזה שבל א' אין זקוקי' לו אלא אחת אבל אם אין אסור עליהם אלא באחת לא עשה לא כדתי' הזיקה מהם כיון שמן התורה הם בני חליצה ייבום וחולצ' ולא מתיבמ' אבל הם במשנה אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ומת א' מבעלי האחיות ועשה השלישי מאמר ביבמתו כו' משנה שם ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות וא' מופנה מת א' מבעלי האחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש או' אשתו עמו והלה תצא משום אחות אשה וב"ה אומרי' מוציא את אשתו בגט וחליצה ואשת אחיו בחליצה: וכ' הרמב"ם ז"ל מת זה שעשה מאמר והיה לו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני בעל האחות השני בעל האחות פטור וכו' בפ"ז והוא מבואר במשנה פ"ד אחין ג' אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות וא' נשוי נכרית מת נשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשון וכו' והם משום אחות אשה והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת: ומ"ש רבינו בשם הרא"ש אפי' לא עשה השלישי מאמר בא' מן האחין כו' חולצת ולא מתיבמת כיון שהיא צרת אחות אשה בזיקה על המשנה שהזכרתי אשה דקתני עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת בג' גם"ס אע"ג דלא עבד בה מאמר ומת נכרית מהלך הלכ' יבומי לא מיבמה דה"ל צרת אחות אשה בזיקה והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואפי' חליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דצרתה חולצת עכ"ל וכ"כ הרי"ף ז"ל וזה דברי הגה"ת בפ' הנזכר על מתני' דג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות וא' נשוי נכרית גירש א' מבעלי אחיות את אשתו כו' ובסימן קע"ג גבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כתבתי דזה לדעת הרמב"ם ז"ל: ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות וא' נשוי נכרית כו' משנה שם (דף ל) ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות וא' נשוי נכרית גירש א' מבעלי האחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן שמתו או נתגרשו צרותיהן מותרות ופרש"י כנס המגרש ומת מותרת זו להתיבם השני עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה ולא היתה צרתה מעולם וזהו שאמרו בפ' ראשון נתגרשו צרותיהן צרותיהן מותרות ומ"ש אבל אם מת נשוי נכרית קודם שיגרש א' מבעלי האחין את אשתו אפי' אם לא כנס הנכרית ומת שנמצא שהיתה צרת ערוה בזיקה אסורה לאח הנשאר אפי' גירש השני קודם שמת שם בגמ' אמתני' טעמא דגירש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גירש אסור אמר רב אסי זאת אומרת יש זיקה אפי' בתרי אחי ומ"ש וכ"ש אם לא גירש השני ומת פשוט הוא: ומ"ש אבל אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש הערוה ומת ל"ש גירש קודם שכנס הנכרית ל"ש אח"כ מותר בנכרית לאח הנשאר שם אסה דאמר רב אסי זאת אומרת יש זיקה אפי' בתרי אחי בר"א אם נקודם שגרש היתה זקוקה לב' אחים נשואים ב' אחיות [illegible] הרת אחות אשה בזיקה הילכך אסור עליו עולמית וא"ת היאך כנס המגרש הא הויא לכל א' ואחת הרת אחות אשה בזיקה י"ל דלא שייך למיקרי צרת ערוה אלא כששניהן נופלות בבת א' אבל לא כשהיא היא כשמת המגרש היתה היא צרת אשתו בזיקה ונופלת שתיהן בבת אחת לפני האח הג' ומ"ש בה"ג אם מת ולא גירש אסור לתרוייהו לא שתאסר להם בחייה אלא לכל א' בשימות אחיו היה אסור בו דהיא צרת אחות אשה בזיקה וכ"כ הרי"ף ז"ל דלא אסירא נכרית אלא אחר שמת המגרש עכ"ל ובפ"ק אמר דתנן כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות שאלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או שנתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת אמרינן בגמרא אליבא דרב ל"ש גירש ולבסוף כנס ל"ש כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת וכן פסקו הפוסקים ז"ל: ב' אחים פקחים נשואים ב' אחיות קטנה או חרשת ומת א' מהם תצא משום אחות אשה שהרי נישואי שתיהן שוות · א' פקחת וא' חרשת מת בעל החרשת תצא משום אחות אשה מת בעל הפקחת בעל חרש מוציא את אשתו בגט לפי קידושי הפקחת לפקח שהן דאורייתא אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקתו שאין כח בקדושי אשתו לדחות הפקחת משום אחות אשה הילכך מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה כך היה הגירסא הנכונה בספרי רבינו המדוייקים ויש קצת ספרים שיש בהם חסרון והכי כר והבבא הראשונה היא משנה בפ' ב"ש (דף קט) והבבא השניה היא משנה בפרק חרש (דף קיב) ומ"ש היתה א' גדולה וא' קטנה מת בעל הקטנה תצא משום אחות אשה מת בעל הגדולה היא אוסרת הקטנה עליו כדפי' גבי פקח וחרשת ומלמדין את הקטנה שתמאן בבעלה וייבם הגדולה משנה בפ' ב"ש (דף קט) ב' אחים נשואים ב' אחיות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלה משום אחות אשה ר' יהושע אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה ופסיק בגמ' הלכה כר' אליעזר ופרש"י תצא משום אחות אשה ופטורה מחליצה ומיבום: מת בעל של גדול' ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של גדולה שהיא מן התורה אוסרת הקטנה עליה דנישואיה מדרבנן ולא אלימי לאפקועי זיקה דאורייתא הוה ליה אחות זקוקתו ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ותעקור נישואיה ויחזור וייבם את הגדולה וכת' רבי ירוחם בשם הרמ"ה ואם לא מיאנה הקטנה והגדילה ה"ה כבא עליה לאחר שהגדיל' ה"ל כבא עלי' מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה דה"ל יש זיקה: ב' אחים א' פקח וא' חרש נשואים לב' אחיות פקחות או אחת פקחת וא' חרשת כו' עד דכמו שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא גם הוא ברמיזה הכל מבואר במשנה פ' חרש דף קי"ב ב' אחים א' פקח וא' חרש והחרש נשוי ב' נשים פקחות כו' מהן ערוה על הפקח כו' עד סוף הסוגיא בפ' חרש וכתבו הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ז והיכא דאיכא ברתו חרשת נשואה לאחיו חרש ברתה פטורה מן החליצה ומן היבום וכ"ה שהשמיטו הרמב"ם ז"ל לפי שהוא מתבאר במה שכתב:

קעו מי שקידש א' מב' אחיות ואינו יודע איזה קידש וכו' משנה פ"ב דיבמות (דכג) מי שקידש א' מב' אחיות ואינו יודע איזו קדש נותן גט לזו וגט לזו מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו ב' א' חולץ וא' מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ובגמרא פ"מ ע"מ קדושין שאינן מסורין לביאה הוי קדושין הכ"ע כשהוכרו ולבסוף נתערבו וכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל הני קושיי ושאר פירוקי אליבא דרבא דהוא דסבר קדושין שאינן מסורין לביאה לא הוו קדושין ולית הלכתא כותיה דקי"ל כאביי בי"ע ל קג"ם ומה מוגייסו שהלכה בין הוכרו ולבסוף נתערבו בין לא הוכרו כלל נותן גט לזו וגט לזו כפשטא דמתני' עכ"ל ומ"ש רבי' בשם הרא"ש דוקא בשכל א' וא' אומר כנסתי הזקוקה כו' שם פ"ב דהא דקדמו וכנסו אין מוציאין מידם מתיב בג"א גמ"ס מה דתנן ד' אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו [illegible] כל אחד וחד איסור דידיה קא מתרמי ליה וכ' הרא"ש מזה יכול לדקדק דוקא משום איסור דידיה קא מתרמי ליה אבל שהיה אחות זקוקתו יוציא וכ"ל שיש עוד לדקדק דוקא קדמו וכנסו שלא נמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלצו הא' וייבם הב' והלכו שניהם ויבמו מוציאין מידם אע"ג דאיסור כל חד וחד דידיה מתרמי ליה כיון שעברו על דברי ב"ד מוציאין וכן משמע מתוך פירש"י ז"ל עכ"ל ב' שקדשו ב' אחיות זה אינו יודע איזו קדש וזה אינו יודע איזו קדש ומתו ולזה אח ולזה אח וכו' עד וקדמו השנים האחרונים וכנסו אחר שחלצו השנים הראשונים אין מוציאין מידם משנה שם : מי

וחליצה והאחרון בחליצה וכתב הרמ"בם מת זה שעשה מאמר והיה לו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני בעל האחות השני' בעלת המאמר פטורה מן החליצה ומן היבום שהיא אחות אשתו והאשה האחרת חולצת ולא מתיבמת שאין המאמר קונה קנין גמור שיפטור צרתה וא"א הרא"ש ז"ל כ' אפי' לא עשה הג' מאמר בא' מן האחין אלא א' שמת א' מנשואי האחיות ומת הג' ונפלה אשתו לפני בעל נשוי האחות האחר אשתו חולצת ולא מתיבמת כיון שהיתה צרת אחות אשתו בזיקה: ג' אחים ב' מהם נשואי ב' אחיות וא' נשוי נכרית וגירש א' מבעלי אחיות ומת אחיו נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת מותרת לאח הנשאר שלא היתה מעולם צרת ערוה שהרי גירש אחיו הערוה קודם שנזקקה לו הנכרית אבל אם מת נשוי נכרית קודם שיגרש אחד מבעלי אחיות את אשתו אפי' אם לא כנס הנכרית ומת שנמצא שהיתה צרת ערוה בזיקה אסורה לאח הנשאר אפי' גירש הערוה קודם שמת וכ"ש אם לא גירש הערוה ומת אבל אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש הערוה ומת ל"ש גירש קודם שכנס הערוה ל"ש אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר: ב' אחים פקחים נשואים ב' אחיות קטנה או חרשת ומת א' מהן תצא משום אחות אשה שהרי נישואי שתיהן שוות א' נשוי פקחת וא' נשוי חרשת מת בעל החרשת תצא משום אחות אשה מת בעל הפקחת בעל חרש מוציא את אשתו בגט לפי שקדושי הפקחת לפקח שהן דאורייתא אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקתו שאין כח בקדושי אשתו לדחות הפקחת משום אחות אשה לפי' מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה היתה אחת גדולה ואחת קטנה מת בעל הקטנה תצא משום אחות אשה מת בעל הגדולה היא אוסרת הקטנה עליו כדפי' גבי פקחת וחרשת ומלמדין הקטנה שתמאן בבעלה וייבם הגדולה: ב' אחים א' פקח וא' חרש נשואין לב' אחיות פקחות או א' פקחת וא' חרשת והפקחת נשואה לפקח מת חרש בעל חרשת או חרש בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת החרש בעל החרשת או בעל הפקחת מוציא את אשתו בגט שאחות הפקחת אוסרתה עליו שאשת אחיו אסורה לעולם שאינו יכול לחלוץ לה כיון שחרש הוא: ב' אחין חרשים נשואין לב' אחיות פקחות או חרשות או אחת פקחת וא' חרשת וכן ב' אחיות חרשות נשואות לב' אחין פקחין או חרשין או א' פקח וא' חרש ומת א' מהם תצא משום אחות אשה דכיון דב' האחין חרשין או ב' אחיות חרשות קדושיהן שוות וכמו שהן הקדושין כך היא הזיקה ויוציא משום אחות אשה ואם היו נכריות יכניסו ואם ירצו להוציא בגט יוציאו כמו שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא אם הוא ברמיזה: ב' אחין א' פקח וא' חרש והחרש נשוי ב' נשים פקחות וא' מהן ערוה על הפקח ומת החרש שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום שאם נישואי הערוה נשואי' הרי השניה צרתה ופטורה ואם אין נישואי הערוה נישואין גם אין נישואי הצרה נישואין ואינה זקוקה לו היו שניהם פקחים וא' מהם נשוי ב' נשים א' פקחת וא' חרשת והחרשת היא ערוה על אחיו הב' והפקחת חולצת ולא מתיבמת שאין נישואי החרשת הערוה נישואין גמורים שתחשב זאת צרת ערוה:

קעו מי שקדש א' מב' אחיות ואינו יודע איזו קידש אפי' לא הוכרו מעולם שלא נתנו לביאה הוו קידושין וצריך גט לכל א' וא' מת ולו אח חולץ לשתיהן שאינו יכול לייבם א' ולחלוץ לשניה שמא ישא את זקוקתו ולא לחלוץ לא' וליבם לשניה שמא ישא אחות חלוצתו היו לו ב' אחין א' חולץ וא' מיבם לשניה שאם היא זקוקתו הרי טוב ואם אינה זקוקתו הרי היא לו כאשה נכרית ואחות זקוקתו אינה שהרי כבר חלץ אחיו לאחותה קדמו ב' האחין וכנסו את שתיהן אין מוציאין אותן מידן שכל א' וא' אומר הזקוקה נזדמנה לי ואפי' לא נזדמנה לי הזקוקה פקע האיסור כשיבם אחי וכ"א הרא"ש ז"ל דוקא היכא שכל אחד וא' אומר כנסתי הזקוקה אבל מי שעבר ויבם אחר זקוקתו בודאי יוציא כיון שבא עליה באיסור בודאי צריך להוציא ואפי' הדוקא שקדמו וכנסו קודם שנמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ האחד וייבם הב' והלכו שניה' ויבמו יוציאו כיון שעברו על דברי ב"ד: ב' שקדשו ב' אחיות זה אינו יודע איזו קדש וזה אינו יודע איזו קדש ומתו ולזה אח ולזה אח כל א' חולץ לשתיהן ואין שום א' מהם יכול ליבם כדפי' לעיל לזה א' ולזה ב' היחיד חולץ לשתיהן והשנים א' חולץ לאחת וא' אח"כ מיבם הב' לשניה אבל לא ייבם קודם שיחלוץ היחיד אפי' את חליצת אחיו שמא יפגע ביבמה לשוק קדמו השנים וכנסו אחר שחלץ היחיד אין מוציאין מידם אפי' שניהם דהני שכל אחת אינה אלא מספק חלוצה שחליצה מהן אינה כלום וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן היו לזה ב' אחין ולזה ב' אחין אחיו של זה חולץ לא' ואחיו של זה חולץ לאחת

מי ספל"מ"ס וסמעו שמת וניס'ולח"כ בא בעלס ומתו סניס'ולזס אח ולזס אח אחיו של זס ואחיו סל זס חולכין ולא מיבמין משנס פ'כאסס רבס (דפו) ובגמ' (דכא) אחיו של ראשון חולץ מדאוריית' ולא מייב' מדרבנן אחיו סל סני חולץ מדרבנן וגזרו מייב' לא מדאוריית' ולא מדרבנן ופרש"י ולא מייבם מדרבנן רבנן קנסוס אחיו סל סני חולץ דאוריית' לא קא רמיא עליס ורבנן סוא דאטרחוס חליכס משום גזירס סמא יאמרו גירס זס וכסא זס בדאמרינן לגבי גט :

האשה ססיו לס בניס ולכלתס בני' וילדס סיא וכלתס סני זכריס במחבא ונתערבו סבניס וגדלו סתערובות וכסאו כסיס ומתו וכו' א"כ ססס ספק בני סוא בן סכלס וסרי סוא מיבס את אסת אחיו משנס סס בפ' נושאין (דכט): מי סלא ססתה אחר בעלס ג' חדשים וניסאת וילדס ואין ידוע אס סוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון וסיו לס בניס מן סראשון ומן סשני וכו' עד וכב' נחלכס מסאת סאחר סוא יבמס ג"ן משנס סס (דף ק): חמש נשים ססיו לכל אחת בן ידוע ונתערבו חמשתן וילדו כאחת במחבוא וכו' עד סוף ססימן גס זס משנס סס :

לאח. ואח"כ בא האח הב' של זה ומיבם חלוצתו של זה והאח הב' של זה מיבם חלוצתו של זה ואם קדמו ב' האחים של הא' וחלצו לשתיהן לא ייבמו הב' האחין האחרים של הב' לשתיהן אלא א' חולץ וא' מיבם לשנייה קדמו הב' האחרונים וכנסו אחד שחלצו ב' הראשונים. אין מוציאין מידם מי שהלך בעלה למ"ה ושמעו שמת וניס' ואח"כ בא בעלה ומתו שניהם ולזה אח ולזה אח אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מיבמין האשה שהיו לה בנים ולכלתה בנים וילדה היא וכלתה ב' זכרים במחבא ונתערבו הבנים וגדלו התערובו' ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצי' לשתיה' תחלה ולא מיבמין שכל א' משתיהן ספק אם היא אשת אחיו שהיא מותרת לו או אם היא אשת אחי אביו שהיא ערוה לו ובני הזקנה אחר חליצת בני הכלה חולצין או מייבמין שאם היא אשת אחיו הרי היא יבמתו ואם היא אשת בן הכלה הרי היא אשת בן אחיו ומותר' לו שכבר נחלצו מתו הבני' הודאין של הזקנה והכלה והספקות קיימין הספקו' לנשי בני הזקנ' חולצין ולא מייבמין שהיא ספק אש' אחי אביו ולנשי בני הכלה א' מהספקו' חולץ לה תחיל' והשני מיבם ממה נפשך אם זה שחלץ בן הכלה הוא הרי חלץ לאשת אחיו וא"כ הספק השני הוא בן הזקנה ומותר לו לישא אשת בן אחיו אחר שנחלצ' מיבמה ואם זה שחלץ תחילה הוא בן הזקנה הרי חלץ לאש' בן אחיו ולא עשה ולא כלו' וא"כ הספק השני הוא בן הכלה והרי הוא מיבם את אשת אחיו מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים וניסת וילד' ואין ידוע אם הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון והיו לה בני' מן הראשון ומן השני וגדל הספ' ונשא אשה ומת בני' מן הראשון ומן השני חולצין ולא מיבמי' שכל א' מהם הוא בספק שמא אחיו הוא מן האם ולא מן האב וכן הספק לנשותיהן חולץ ולא מיב' היו לראשון ולשני לכל א' בן א' מאשה אחרת ומת זה הספק חולץ או מיבם לנשותיה' שאם הוא אחיו מאביו הרי היא יבמתו ואם אינו אחיו נכרי' היא לו ומות' בה ביון שאין לה יבם אחר שתהא זקוק' לו מת הספק א' מב' הבנים הודאי' חולץ לה תחלה והשני מיבם ממה נפשך אם הוא אחיו הרי היא יבמתו ואם אינו אחיו נכרי' היא לו וכבר נחלצ' מהאח הא' שהוא יבמ' ה' נשים שהיה לכל א' בן ידוע ונתערבו חמשתם וילדו כאח' במחבו' וגדלו התערובו' ונשאו נשי' ומתו ונפלו נשותיהן לפני ה' הבני' הודאין שאין א' מהם יוד' איזו היא אש' אחיו זו היא תקנתם ארבעה מהן אין יחלצו לאח' והחמישי ישאנ' אחר שנחלצה ד' חליצו' שאם היא אשת אחיו הרי היא יבמ' ואם אינה אשת אחיו נכרי' היא לו וכבר נחלצ' מיבמה שא' מאלו הד' שחלצו לה תהיה יבמה וכן השני' חולצין לה ד' והה' ישאנה נמצ' שחמשתן נושאין ה' נשים אחר שנחלצ' כל א' וא' ד' חליצו' והה"ה נמי שא' יכול לישא כלן אחר שיחלצו לה הד' אלא שזה יותר טוב שמא יזדמן לכל א' ליבם את יבמתו ואם מת א' מהבנים הודאין ד' הספקו' יחלצו לה והה' ייבם היו קצת הודאין כהנים וקצתם אינם כהנים הכהנים חולצים ולא מיבמים שמא יפגע' בחלוצה ושאינם כהני' מיבמין היו קצת הודאין שיש להם באלו הספקות אחים שהם אחים מן האם שלא מן האב וגם יש לו בהן אחי' מן האב חולצי' ולא מיבמין כגון יעקב נשא לאה והולידה בן מבועז ואשה אחר' שיש לו לבועז ילד' עם לאה אשת יעקב ועם שלש אחרו' במחבו' נמצ' שבן בועז מלא' יש לו בתערובו' אח מאם שלא מן האב שהוא בן לאה מיעקב ובן בועז מאשתו האחר' הוא אחיו מן האב לפיכך אינו יכול ליב' לשו' אחת שמא היא אשת אחיו מאמו מקצת' בהנ' ומקצת' שיש להם אחים מן האם אלו ואלו חולצי' ולא מיבמים :

הלכות אונם ומפתה

קעז המפתה

או מאנס בתול' ישראל קונסין אותו נ' סלעי' בסף בין אם היתה בת גדול שבישראל

הלכות אונס ומפתה

המפתה או מאנס בתול' ישראל קונסין אותו נ' סלעים

כסף מפור' בכתו' ומ"ש בין אם סיא בת גדול סבישראל או בת קטן סבישראל משנס בערכין (ד' יד) : וא' זהו מפתס ואיזסו מאנס מפתס לרכונס מאנס סלא לרכונס פשוט סוא : וכתב סרמ"בס כל סנבעלו' בשדס סיא בחזקת אנוסס כו' וכל סנבעלות בעיר סיא בחזקת מפותס וכו' בתולת סלכו' נערס בתולס ומ"ש בסס סרב"ד חוקס זו איני יודע מס תועלת יש בס וכו' כסס כססגות ולכ"ע תירך בעל מגדל עוז דכב"ע סיס עדיס סרא' נכנסו למקוס רחוק אבל לא ידעו ולא ראו אס בזנות סיא או סיא אומרת אנוס סייתי וסוא אומר מפותס סייתס ואפילו כעס סמכיכן אחזקס בשדס אנוסס וכפשט' דקרא בעקס ואין מושיע לס ובעיר מפותס ומעניינא דקרא על דבר אשר לא כעקס בעיר אס כדבריס קנסות ע"כ ור"י נ' סלעים סס קנס על שבירת סתולים אבל מלבד זס צריך ליתן לס במתנת בושת ופגס אבל לא כער סאין למפותס כער ובאונסס סיס לס כער ובוס נותן לס כער ופגס כך סיא סגירסא בספרי רבינו סמדוייקיס וכך סיא סגירסא סנכונס לאחוקי ממקבלת ספרי' סיש בסס חסרון סניכר סדבריס אלו סס מבוארים במשנס בפ' אלו נערו' (דף לד) ומ"ש ואלו אינן שוין בכל אדם אלא סכל לפי מס שסוא וסכל לפי סמביים וסמתביים כו' שס במשנס (ד' מ) איזסו בושת סכל לפי סמביים וסמתביים פגס רואין אותס כאלו סיא שפחס נמכרת בשוק כמס סיתס יפס וכמס סיא יפס ותניא (שס) פגס רואין אותס כאלו סיא שפחס כו' סיכי שייאי לס ואסיקנא אומדי' כמס אדס רוצס ליתן בין ספחס בתולס לספחס בעולס לסשיאו לעבדו סיס לו קורת רוח מנת' וכתבו סתו' תימ' דמס סומא סיא אסס חסובס ממשפחת גדולס אינס מרת בפגם אלא סוס ספת סכים לעבד וכל אדס סמין לפי מס סס בעיניו כמס אדס רוצס ליתן בין בתולס לבעולס לססיא לעבדו אסס כזאת סנפגמת וסא דנקט ספחס אורח דמלתא נקט דאין דרך לססיא לעבדו אסס בת מלכים עכ"ל ומ"ש רואין לפי קטנו וקטנות ולפי בריאותס כמס כבסער וכן יתן על כ' סל קנס פסוט סוא וכ"ל סרמ"בס כ"ל בפ"ב בער לפי קטנותס וכנין גופס ולפי סניו וגופו אומדין כמס סאדס רוצס ליתן ולא תבטע מזס ויתן עכ"ל : וקונסין סמאנס סצריך לישא אותס פתורס בתורס ולו תסיס לאסס כל ימיו ומ"ש אפי' סיא חגר' או סומא משנס בפ' אלו נערות (דף לט) ומ"ס ואינו רשאי לסוציאס לעולס מפני בתור' לא יוכל שלחס כל ימיו ומ"ס אלא לרכונס דמשמע דלרכונס מיסא מפיק לס וכן מ"ס לפיכך א"כ לכתוב לס כתובס בפ' אלו נערו' (שס) תניא אע"פ שאמרו אונס כסוניס סוא אין לס עליו כלו'

בסיוכיא מי מכי מפיק לס איס' בסתוכי' סיא אין לס עליו כלוס את יכא כסף קנסס בכתובתס ר' יוסי בר יסודס או' יש לס כתוב' מנס במאי קמיפלגי רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן כתובס כדי סלא תסא קלס בעיניו לסוציאס וסא לא מכי מפיק לס : ור"י ב"ר יסודס סבר כא כמי מכי מכע' לס עד דאמר' סיא לא בעינא לך וידוע דסלכס כת"ק : ואם עבר וסוציאס כופין אותו לסחזירס דסוס ליס לאו סניתק לעשס דכתי' ולו תסיס לאשס אע"ג דכתי' קודס לא יוכל סלחס כל ימיו סכי פירושו לא יוכל לסלחס סלוחין סתסיס גס כל ימיו אלא יחזירנס לפי אס עבר וגירס כופין אותו לסחזירס ואינו לוק' בסוף חולין (דקמא) ובפ' בתרא דמכו' (דיז) תכנזס סכלל כל מכו' לא תעס סיס בס קוס עסס אין לוקין עליס ובפרק בתרא דמכות (דטו) אמר רבס בר בר חנס א"ר יוחנן כל לא תעס סקדמו עסס לוקי' עליו ואקשי' עליס מדתניא אונס סגירס אס ישראל סוא מחזיר ואינו לוקס אס כסן סוא לוק' ואינו מחזי' אס ישרא' סוא מחזיר ואינו לוקס אמאי ל"ת סקדמו עסס סוא ואיתיק אמר רבס כל ימיו בעמוד וסחזיר קאי וכן כי אתי רבין א"ר יוחנן כל ימיו בעמוד וסחזיר קאי ופרש"י אס ישר' סוא סיכול לקיים סעסס ויחזירנס מחזיר ואינו לוקס ואס כסן סוא שאסור בגרוס לוקס ואינו מחזי' אלא אמר רבא סא דתני באונס מחזי' ואינו לוקס סעמא משוס דע"כ לאו סניתק לעס סוא דאמ' קרא כל ימיו לא ס"ל לגזרס אלא לא יוכל לסלח' אלא כל ימיו ס"ק לא בסלוחי' כל ימיו אלא יחזירנס ע"כ עמוד וסחזיר קאמר וסכי קאמ' לו תסיס לאסס אס סלא יסא סלוחיס לכל ימיו סרי סעסס אחר סעבר סלאו : ומ"ס רבינו מאי גרוסתו קוד' סיחזירנ' או מת' קודס לאחר או סוא כסן סאסור בגרוס כבר נתבאר דבפ' בתרא דמכות אס כסן סוא לוקס ואינו מחזי' ואיס גמ' בפ"ק דתמור' וסא דמתס גרוסתו או סנת קודסס לאחר מדברי רס"י תסמע דאינו לוק' דבפ"ג דמכו' אסא דא"ר יוחנן כל ל"ת סקדמו עס לוקי' עליו ואמרינן סכיחס למ"ד בטלו ולא בטלו אלא למ"ד קיימו ולא קיימו מאי איכ' למי' מידי סוא טעמא אלא לר' יוחנן סא ל"ר' לתנא תני בטלו חייב לא בטלו פטור דתני ת"ק לר' י' כל מ"לת סיש בס קוס עסס קיים עסס סבס פטור בטל עסס סבס חייב מ"ל מאי קאמר קייס פטור לא קיים חייב ביטל חייב לא ביטל פטור תני בטלו ולא בטלו ור"ל אמר קיימו ולא קיימו ופרש"י סכיחא למאן דתני לקמן בלאו סניתק לעסס ביטל את סעסס חייב על סלאו לא בטל את סעסס פטור סכלאו תלוי בביטול סעס ואינו נגמר עד סיבטל סעסס בידיס ביטול עול' סלא יוכל לסתקיים עוד איכ' למ' כל ימיו יש לו תקנ' בחזרס סאין מבטל את סעס אא"כ מדיר סלא תסנס ממנו כדר סאין לו ספר כדלקמן אלא למאן דתני קייס את סעסס פטור לא קיימו חייב סבעסס תיקונו של לאו סוא ואין סלאו תלוי בבטול סעס סמסע סעבר סלאו נגמר אבל סעס ניתן לעקור סמלקין ולבסיב לב"ד או יקיים סעס ויפטר או ילקס ליכא למי' בעמוד וסחזיר קאי כדקאמר' סאס לא יחזירנס מיד כסיבא לב"ד ילקוסו דסא ליכא למימר קיים לאחר זמן דלא"כ לא קיי' ב"ד לעולם סוא יכול לומר אני מקיים מידי סוא טעמא אלא לר' י' מי סוברך לדרוס כל ימיו בעמוד וסחזיר ר"י סאמ' לא תעסס סקדמו עסס לוקי' עליו וקסי' ליס אונס סגיר' דקתני אינו לוקס וסוכרך לעסותו לאו סניתק לעסס סא' לר"י לתנא לקמן תני בטלו חייב לא בטלו פטו' אבל ר"ל דתני קיימו ולא קיימו לא דריס ליס לעמוד וסחזיר אלא לפני סגירוסין לומ' כל ימיו תסי' לו לאסס ולא יסלחנ' ולדידי' לאו סקדמו עסס ולאו סניתק לעסס סוין ואין לוקין עליס אלא יקיי' סעסס מיד כסיזסירוסו ב"ד לסחזי' א"ל מאי קאמ' אי בקיי' תתני פטו' בלא בטל קיי' תתני חייב ואע"פ סלא ביטל ואי בבטל תתלי חיובא ע"כ תתני פטור בלא בטל ואע"פ סלא קיים ס"ב תני בטלו ולא בטלו בסל עססבס חייב לא בטל עס סבס פטור קיימו ולא קיימו קיימו פטור לא קיימו כסאומרים לו קיי' מלקין אותו ור"י מוקי לס למתניתין

שבישר או בת קטן שבישר. ואיזהו מפת' ואיזהו מאנ' מפת' לרצונ' ומאנ' שלא לרצונ' וכ' הרמב"ם כל הנבעל' בשדה היא בחזק' אנוס' ודנין בו דין אונס עד שיעידו עדי' שלרצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר היא בחזק' מפות' מפני שלא צעק' עד שיעידו שהית' אנוסה כגון ששלף חרבו ואמ' לה אם תצעקי אני אהרוג אות' וכ' הראב"ד חזק' זו איני יודע מה תועלת יש בה אם יש עדים יבאו ויעידו ואם אין עדי' אין שם קנס ואם לענין ג' דברי' אם יש טענה ביניה' כלל גדול בדין המ"ע הו והעיר והשדה שוים הם דין נ' סלעי' הם קנס על המעשה הרע שעשה אבל מלבד זה צריך ליתן לה במפות' בושת ופגם אבל לא צער שאין למפות' צער ובאנוס' שיש לה צער צער ובושת ופגם ואלו אינן שוין בכל אד' אלא הכל לפי מה שהו' בושת הכל לפי המבייש והמתבייש שאינו דומה המבייש נערה חשובה ממשפחה מיוחס' למבייש בזויה ועניי' ואינו דומה המתביי' מאדם חשוב למתביי' מאדם בזוי ונקלה לפי' ז' ואין ב"ד מעלתו למעלת' ושמין כמה היה נותן אבי' משפחת' ולא יארע להם דבר זה מאדם זה וכמוהו יתן לו: פגם רואין כמה שוה פחות ממה שהיתה שוה תחלה ושמין אות' בשפחה הנמכר' בשוק לפי יפיה ולפי משפחת' כיצ' מי שיש לו עבד שחשו' בעיניו וחביב עליו עד שירצ' להשיאו אשה יפה ומיוחס' כמה יוסי' ליתן לה כשהי' בתולה מבעול' צער רואין לפי קטנו וקטנות' ולפי בריאות' כמה נצטערה וכן יתן מותר על חמשי' של קנס וקונסין המאנס שצרי' לישא אות' אפי' היא חגר' או סומא ואינו רשאי להוציא' לעולם אלא לרצונ' לפיכ' א"צ לכתוב לה כתוב' ואם עבר והוציא' כופין אותו להחזיר' וה"ל לאו הניתק לעשה דכתי' ולו תהיה לאש' אע"ג דכתי' ביה לא יוכל לשלחה כל ימיו הכי פירושו לא יוכל לשלח' שלוחים שתהיה בהן כל ימיו אלא יחזירנה לפיכך אם עבר וגירש כופין אותו להחזירה ואינו לוקה מתה גרושתו קודם שיחזירנה או שנתקדשה לאחר או שהוא כהן שאסור בגרוש' הרי זה לוקה שהרי עבר על לא תע' ואין יכול לקיים עשה שבו ומיהו אם היא אסור' לו ואפי' אינה אלא חייבי לאוין ועש' או אפי' שניה דרבנן א"צ לישא אותה וכן אם נשאה ונמצא בה ערות דבר יכול לגרש' ואם היא או אביה אינם חפצים שישא אותה יכולין לעכב אבל הוא אינו יכול לעכב בר"א במאנס אבל במפת' בין הוא או היא או אביה יכולין לעכ' הנישואין ואם כנס המפת' אינו נותן כסף אלא נותן לאבי' בשת ופגם וכות' לה כתוב' כמו לשאר הבתול' אבל מאנ' אע"פ שכונסה צריך ליתן מיד הקנס ובוש' וצער ופגם ומיהו אם מת או מוציאה לרצונ' א"צ ליתן לה כתוב' שכסף קנסה יוצא בכתוב': כ' הרמ"ב אין האונס והמפת' חייב בקנס עד שיבא עליה כדרכ' ובעי' וא"צ התרא' באו עליה שני' א' כדרכ' וא' שלא כדרכ' את שבא עלי' שלא כדרכ' חייב בבוש' ופגם ולא בקנס ואם הוא האחרון אינו חיי' אלא בבוש' שכבר נפגמ' וזה שבא עליה כדרכ' בין הוא ראשון או אחרון חייב בקנס ובשאר הדברי' אבל אין בוש' ופג' של בת שלא נבעל' כלל כבוש' ופגם של זו שנבעלה שלא כדרכ' וא"א הרא"ש ז"ל כ' שחיי' בקנס אפי' שלא כדרכ' וכ"כ הרא"ב' מאימתי יש לבת קנס משתהי' בת ג' שני' ויום א' עד שתבגו' בין אם יש לה אב או אין לה אב אבל קוד' ג' שני' ולאח' שתבגו' אין לה ור"ח פס' שאין קנס לקטנ' אלא משנעשי' נער' עד שתבגו' וא"א הר"א ז"ל הסכי' לסבר' ראשונ' גיור' ושבוי' ושפח' שנתגיירו ונפדו ונשתחררו בת ג' שני' או פחות יש להן קנס נתגיירו או נפדו או נשתחררו מבת ג' שני' ולמעל' אין להן קנס נתארס' ונתגרש' מן האירוסין יש לה קנס נתגרש' מן הנשואין אע"פ שהי' בתול' כגון שנכנס' לחופ' ולא נבעלה אין לה קנס מי שיצא עליה שם רע כגון שבאו שני' והעידו עלי' שתבעת' לזנו' אין לה קנס אבל בשבי' קול בעלמ' על ש"ר שיצ' עליה אינה

וי"ל כ סברי סוא פסק כרבנן שקטנה יש לה קנס ושאילונית דינה כקטנה עד שתהיה בת כ' שנה ומשם ואילך דינה כבוגרת שמקטנות יוצאה לבגר כרמ"בד וכגסה מיימו' שהשיגו עליו כן ואפשר לדחות ולומר דסבר כרמ"בם ז"ל דכיון דגבי קנס נערה כתיב אע"ג דלחכמים קטנה בכלל כיון דכתיב נערה חסר ה"א מפקינן לה כדאיתא בגמרא אוכא

סנתארס ונתגרשה ר' אליעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור ובגמ' (שם) א' רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ר' אליעזר בשיטת ר"ע רבו אמר דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה ממאי מדקתני יתומה פשיטא אלא למאן אלא הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה ביתום מה יתום לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה א"ר זירא אמר רב הלכה כר' אליעזר ופרש"י בשיטת ר"ע רבו אמר

אינה מפסרת הקנס הבא על אסורה לו באיסור לאו כגון ממזרת נתינה וכותית או באיסור כרת כגון אחותו ואחות אביו ואחו' אמו ואשת אחיו ואש' אחי אביו ונדה אם התרו בו לוקה ואינו משלם שאין אדם לוקה ומשלם ואם לא התרו בו משלם כיון שאינו חייב מלקות ואם בא על חייבי עשה או שנייה משלם לעולם כיון שאין בהן מלקות ואם בא על חייבי מיתות ב"ד כגון בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו בת בנה בת בתה אע"פ שלא התרו בו פטור מן הקנס כ' הרמב"ם הממאנת והבוגרת והאילונית החרשת ושוטה אין להן קנס ולא נהירא שהרי הוא פסק כרבנן שקטנה יש לה קנס והאילונית דינה כקטנה עד שתהיה בת כ' שנה ומשם ואילך דינה כבוגרת שמקטנות יוצאה לבגר וכן בחרש' ושוט' השיג עליו הראב"ד וכתב יש לה קנס וכ"כ הר"מ ה ואפי' למוכ' עץ ומדברי ר"י יראה שאין קנס לחרש' ושוטה ולא למוכת עץ וכ' הרמב"ם כל בת שיש לה קנס יש לה בושת ופגם ואם היתה אנוס' יש לה צע' וכל בת שאין לה קנס אין לה בושת ולא פגם אם נתפתתה וכן אם נאנסה חוץ מבוגרת וממאנ' וחרשת ושוטה כיצ' האונס את הבוגר' ואת הממאנ' אע"פ שאין להן קנס יש להן בושת ופגם וצער והאונס השוטה והחרש' משלם את הצער בלבד אבל המפת' את כולן פטור מכולם ע"כ ואיני מבין דבריו דמה תלוי צער ובושת ופגם בקנס דאע"פ שאין להן קנס למה לא יהא להן שאר הדברי': בא עליה ומתה קודם שהעמידה האב בדין פטור כ' הרמב"ם ג' דברים של מפתה וארבע' של אונס הם של אב נתארס' אחר שנתפת' אין האירוסין מוציאין מרשו' האב והן שלו ואם אין לה אב הרי הן של עצמ' והראב"ד כ' דצער לעצמ' דהיכי דאמר' בשאר חבלת צער דגופא לא אקני לי' רחמנ' לאב ה"ה נמי הכ' אפי' אם יש לה אב ואם לא הספי' האב להעמידו בדין עד שבגר' או ניסת או מת הכל לעצמה אבל אם העמידו בדין ואח"כ בגר' או ניסת כבר זכה בו משעת העמד' בדין והוא שלו ואם מת מורישו לבניו נער' שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה לפי' המאנס אותה חייב והמפת' פטור שמחלה לו וכתב הרמב"ם שהקנס לבד הוא לעצמה אבל צער ובושת ופגם הוא לאביה וא"א הרא"ש ז"ל כת' שהכל לעצמ': אין אדם משלם קנס ע"פ עצמו אלא ע"פ עדי' לפי' האו' אנסתי או פתיתי בתו של פלו' אינו משלם קנס אבל משלם צער ובושת ופגם בת' הרמב"ם אם הבת תובעתו ואומרת אנסת או פתית אותי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה נשבע שבוע' היסת שאלו הודה היה משלם בוש' ופגם וצער ע"פ עצמו: אמרה לו אנסת אותי והוא אומ' לא כי אלא פתיתי הרי זה נשבע שבוע' התורה על דמי הצער ומשלם בושת ופגם שהרי הודה במקצ' הטענ' והראב"ד כ' שהצער לעצמ' דצער דגופה לא אקני ליה רחמנ' הלכך אינו מודה במקצ' דהנך ג' דברים דאביה נינהו ומה שהודה לאביה הודה ומה שכפר לה כפר ועוד אם טען אביה טענת שמא הוא: אונס ומפת' בנין אותו בג' לפיכך דנין אותו בכל זמן ואפי' שלא בזמן הבית אבל צריך מומחין לפיכך אין דנין אותו בבבל ולא עבדי' בהו שליחותייהו אבל מתקנת הגאונים מנדין אותו עד שיפייס לחברו וכ"כ הרי"ף מנהג שתי ישיבות אע"פ שאין גובין בבבל מנדין אותו עד דמפייס לחברי' וכד יהיב שיעור מאי דחזי למיתב שרינן ליה לאלתר בין איפייס בין לא איפיי': וכן נשאל מרב צמח גאון אלו נערות שיש להן קנס מהו לגבותן כדי שלא יהא חוטא נשכר ושלא יהו ישר' פרוצי' בנזיקין והשיב כבר אמרו

ומ"ה וכן נשאל מרב כמה גאון אלו נערות שיש להם קנס מפני לכבודו כדי שלא יהא חוטא נשכר וכו' הרא"ש כביאו בר"פ החובל ועוד כתב בה הרא"ש דעת רב שרירא גאון בזה וכתבו רבי' בטור ח"מ סי' א' כתב הרי"ף בה בתשובה סי' מ"א אם תובע ממנו הפנויה שהבא עליה נדר לה איזה דבר באתננה חייב שבועה היסת על תביעה זו: כתב א"א ז"ל הנטען על הפנויה יש דעות חלוקות י"א שלא לכנוס כו' עד אין להחזיק הקול לפגום הניסה בפ"ב דיבמות כתב כן וכ' מהר"י קולון בשורש קכ"ט גם מתוך לשון המרדכי משמע קצת היותו נוטה שלא כדברי ר"י ז"ל ומ"מ בנדון זה יש להכריע כדברי האומר לכנוס כו' עד מ"מ פשיטא דאין לכופו אפי' לפי דברי ר' יצחק כדפי' לעיל ועיין עוד במהרי"ק סי' קכ"ט וסימן קל"ה: כתב הרמב"ם ז"ל אני אומר זה שאמרה תורה אל תחלל את בתך להזנותה שלא יאמר אדם הואיל ולא חייבה תורה אונס ומפתה אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי הבתולה כו' עד שהרי זו בחזקה שהפקירה עצמה לדבר זה לרצונה ההכל בפ"ב מהלכות נערה בתולה: המוציא ש"ר על בתולת ישראל ונמצא הדבר שקר לוקה ומשלם ק' סלעים כסף לאביה בפ' נערה שנתפתתה (דף מו) ת"ר וענשו אותו זה ממון ויסרו זה מלקות: ומ"ש ואם היא יתומה הרי הוא של עצמה שם (דף מד) א"ר יוסי בר חנינא המוציא ש"ר על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב רבא אמר חייב מדתני אמי בתולה ישראל ולא בתולת גרים אא"ב בכה"ג בישראל מחייב אצטריך קרא למעוטי גרים אא"א בישראל פטור השתא בישראל פטור בגרים מבעיא ומשמע דהלכה כרבא וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' נערה בתולה: והמוציא ש"ר על הקטנה ועל הבוגרת פטור מהקנס שם אמר ר"ל המוציא ש"ר על קטנה פטור שנא' ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב ופרש"י נערה מלא דבר הכתוב בכ"מ דבר הכתוב נער וכאן כתיב נערה מלא להוציא את הקטנה ע"כ ומ"ש רבינו דעל הבוגרת נמי פטור כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' נערה בתולה ונראה מדבריו דמשמע ליה מדכתיב נערה למעט את הבוגרת ובפ' נערה שנתפתתה (דף מה) תניא נערה בתולה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה ש"ר הוא אינו לוקה ואינו נותן ק' סלעים ופרש"י הוציא עליה ש"ר שהבעל מסהגר לא מצא לה בתולים ובא לב"ד הוא אינו לוקה אם כיחש ואינו נותן ק' סלעים דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו גורמין לו ליהרג ועקימת שפתיו בבוגרת הוא: כיצד הוא הוצאת ש"ר בא לב"ד ואומר בעלתי כדרכה ולא מצאתי לה בתולים ומביא עדים שזינתה אם זינתה קודם אירוסין פטורה ואין לה כתובה ואם לאחר אירוסין זינתה סוקלין אותה בפ' נערה שנתפתתה כיצד הוצאת ש"ר בא לב"ד ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה אם זינתה מעיקרא כתובת מנה ויש לתמוה על רבינו שכתב אין לה כתובה ואפשר דאין לה כתובה מאתים קאמר: הוזמו עדיו לוקה ומשלם ק' כסף בכ"ב נתבאר ומ"ש אבל אם לא הביא עדים אלא שהעידו מעצמן והוזמו הן נהרגין והוא פטור כ"כ הרמב"ם בפ"ג מה' נערה בתולה ופשוט הוא: וכן אם הוציא עליה ש"ר שזינתה שלא כדרכה והוזמו פטור לא בעל ואפי' אם בעל אלא שלא בעל כדרכה והוציא עליה ש"ר אפי' שנבעלה כדרכה והוזמו עדיו אינו חייב אלא מכת מרדות מדרבנן בפ' נערה שנתפתתה (שם) איפליגו תנאי אי בעינן שיוציא ש"ר אחר שבעל או אפי' קודם שבעל נמי ובמסקנא אמרי' שלח רב כהנא משמיה דר' יוחנן אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא ש"ר כדרכה: ועוד יש בו דינים וכו' שאין דנים אותו אלא בב"ד של כ"ג במסכת ריש סנהדרין:

אמרו חכמים אין גובין קנס בבבל אבל כדי שלא יהא חוטא נשכר ושלא יהו ישראל פרוצים בנזיקין נהגו חכמי האחרונים לנדותו עד שיפייסו בממון או עד שירבה עליו רעים ויפייסו בדברים כ"א א"ז ז"ל הנטען על הפנויה יש דעות חלוקות י"א שלא לכנוס משום לזות שפתים וי"א שמצוה לכנוס כדאשכחן באונס ומפתה ולו תהיה לאשה ואני אומר נהי דחייבתו תורה לכונסה אחר שפגמה ה"מ בודאי אבל בקול דעלמא אין להחזיק הקול לפגמה שניה כ' הרמב"ם אני אומר זה שאמרה תורה אל תחלל את בתך להזנותה שלא יאמר אדם הואיל ולא חייבה תורה אונס ומפתה אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי הבתולה לזה לבא עליה בממון בכ"מ שארצה או אניח לזה לבא עליה בחנם שיש לאדם למחול וליתן ממונו לכל מי שירצה לכך נאמר אל תחלל את בתך להזנותה שזה שחייבה תורה לאונס ומפתה ממון ולא מלקות כשאירע הדבר במקרה שלא מדעת אביה שדבר זה אינו מצוי אבל אם הפקיר את בתו הבתולה לכל מי שיבא עליה גורם שתתמלא הארץ זימה שנמצא אב נושא בתו ואח נושא אחותו שאם תתעבר ותלד לא יודע בן מי הוא והמכין בתו לכך הרי היא קדשה ולוקה הבועל והנבעלת משום לא תהיה קדשה ואין קונסין אותו שלא קנסה תורה אלא לאונס ומפתה אבל זו שהכינה עצמה לכך בין מדעת בין מדעת אביה הרי זו קדשה ואיסור קדשה אחד הוא בין בתולה בין בעולה ולפי' אמרו חכמים שהיוצא עליה ש"ר בילדותה אין לה קנס כמו שביארנו שהרי זו בחזקה שהפקירה עצמה לדבר זה לרצונה המוציא שם רע על בתולת ישראל ונמצא הדבר שקר לוקה ומשלם ק' סלעים כסף לאביה ואם היא יתומה הרי הוא של עצמה והמוציא ש"ר על הקטנה ועל הבוגרת פטור מהקנס וכיצד הוא הוצאת ש"ר בא לב"ד ואומר בעלתיה כדרכה ולא מצאתי לה בתולים ומביא עדים שזנתה אם זנתה קודם אירוסין פטורה ואין לה כתובה ואם לאחר אירוסין זנתה סוקלין אותה הוזמו עדיו לוקה ומשלם ק' כסף אבל אם לא הביא העדים אלא שהעידו מעצמן והוזמו הן נהרגין והוא פטור וכן אם הוציא עליה שם רע שזנתה שלא כדרכה והוזמו פטור לא בעל ואפי' אם בעל אלא שלא בעל כדרכה והוציא עליה שם רע אפי' שנבעלה כדרכה והוזמו עדיו אינו חייב אלא מכת מרדות מדרבנן ועוד יש בו דינים הרבה ואין רצוני להאריך בהן לפי שאינו נוהג עתה שאין דנין אותו אלא בב"ד של כ"ג:

הלכות סוטה

קעח המקנא

לאשתו ונסתרה ואינו יודע אם נטמאה בזמן שב"ה קיים מביאה אל הכהן ומשקה אותה מי המרים ונבדקת על ידן אם נמצאת טהורה מותרת אבל אסורה לעולם עד שתבדק כי רק ההיתר תלוי בהשקאת המים בזמן הבית אבל איסור אחר הסתירה אינו תלוי בזמן הבית שאפי' לא להשקותה כמו בזמן הזה או שאינה ראויה להשקות שיש דברים רבים שמונעים השתיה ויש נשים רבות שאינן ראויות להשקות כולן אסורות ובכאן אין רצוני להאריך לא בדברים המונעים לה השתיה ולא בנשים שאינן ראויות לשתות ביון שכולן אסורות ובלבד שיהא הסתירה והקינוי כראוי כיצד הקינוי אומר לה בפני ב' אל תסתרי עם איש פלוני אפי' הוא אביה או אחיה או גוי או שחוף פי' שאינו מתקשה ואינו מוליד והוא שיהו גדולים אבל אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני והוא קטן או עם בהמה לא הוי קינוי ומקנא לה בין אם היא ארוסה או נשואה או זקוקה ליבם כ' הרמב"ם קטנה שהשיאה אביה אם זנתה לרצונה אסורה לבעלה לפי' מקנאין לה ולא להשקותה אלא להפסידה בתובתה אבל קטנה בת מיאון אין מקנאין לה לפי שאין לה רצון לאוסרה על בעלה

הקינוי אומר לה בפני ב' אל תסתרי עם איש פלוני אפי' הוא אביה או אחיה או גוי או שחוף פי' שאינו מתקשה ואינו מוליד והוא שיהיה גדול אבל אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני והוא קטן או עם בהמה לא הוי קינוי בפ' ארוסה תנן ע"י כל העריות מקנאין חוץ מן הקטן ומי שאינו איש ופרש"י ע"י כל העריות מקנאין אם קינא לה מאביה או מאחיה מכל העריות שבתורה ונסתרה הוי קינוי ונאסרה עליו והוזהרה ובגמ' (דף כו) חוץ מן הקטן איש אמר רחמנא ולא קטן והאינו איש למעוטי מאי אלימא למעוטי שחוף והאמר שמואל שחוף מקנאין על ידו ואלא למעוטי גוי והא רב ספחוני מקנאין על ידו א"ר פפא למעוטי בהמה שאין זנות בבהמה: ומקנא לה בין אם היא ארוסה או נשואה או זקוקה ליבם ר"פ ארוסה (דף כג) ושומרת יבם לא שותה ולא נוטלת כתובה שנאמר אשר תשטה אשה תחת אישה פרט לארוסה ושומרת יבם ובגמ' (דף כד) מיפלגא הוא דלא שתיא הא קנוי מקני לה מה"מ דבר אל בני ישראל ואמרת לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי פרש"י ארוסה שקינא לה ארוס ושומרת יבם שקינא לה יבם: כתב הרמב"ם קטנה שהשיאה אביה אם זנתה לרצונה אסורה לבעלה לפיכך מקנאין לה ולא להשקותה אלא להפסידה כתובתה אבל קטנה בת מיאון אין מקנאין לה וכו' בפ"ב מה' סוטה: והר"א בד השיג עליו וכתב נ"ל שאמרו פתוי קטנה אונס הוא ועוד שהרא"ה לקטנה איך כתרה וכו' כבר כתב ה"ה בזה פ"ג מה' א"ב ומהרי"ק בשורש קס"ח: וכיצד היא הסתירה שנסתרה בפני עדים והסתירה כדי טומאה הוא שיעור כדי לצלות ביצה ולגמעה במשנה בריש סוטה (דף ב) כיצד הוא מקנא לה אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני וכו' נכנס עמו לבית הסתר ושהה עמו כדי טומאה אסורה לביתו ותנן תו התם (דף לא) בה מי שקינא לאשתו ונסתרה אפי' שמע מן העוף הפורח כאויר יוציא ויתן כתובה דברי ר"א ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה: ופי' הרע"ב מי שקינא לה ונסתרה אם מאחר שקינא לה נסתרה אפי' שמע מעוף הפורח שנסתרה יוציא ויתן כתובה ר"א לטעמיה דאמר בפ"ק סתירה לא בעינן עדות ואפי' עבד ואפילו שפחה נאמני דהיינו כמי כעוף הפורח באיתקש לטומאה דכולהו מהימני הלכך נאסרה עליו ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה כלו' משום סתירה שאין בה ב' עדים לא נאסרה עליו ר' יהושע לטעמיה דאמר מסקינן עד שיהיו מים בשיאו ויתנו בה מוזרות בלבנה בפריכות מבוע' הדבר ותנא דהא אפי' מילתא לא בדקי' לה כדתנן בפ"ק וטהור היא ולא שישאו ויתנו בה מוזרו' וידוע דהלכה כר' יהושע דלא סגי ליה בשמע מן העוף הפורח ולפי מה שכתב רבינו שנסתרה בעדים ואם דיעה ושישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה כתבו רבי' לקמן: שמע העם מרננים אחר הסתירה והקנוי עד שהנשים מתנות ונושאות בה וכו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב: וז"ל אם שמע העם מרננים אחרים אחר הקנוי והסתירה עד שהנשים מסנסות בטוות לאור הלבנה נושאות ונותנות בה שזינתה עם פלוני הרי זה אסור לקיימה ויוציא ויתן כתובה: ומ"ש הסתירה כדי טומאה הוא שיעור כדי לצלות ביצה ולגמעה בריש סוטה (דף ד) איפליגו תנאי בשיעור טומאה ומסיק תלמודא דר"ע אמר כדי לצלות ביצה וכל חד מהנך תנאי דאיפליגו עליה הוי יחידי לגביה וידוע דהלכה כר"ע מחבירו וכ"פ הרמב"ם בפ"א: קינא לה משנים שאמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני ונסתרה עם שניהם כאחד ושהתה כדי טומאה אפי' הם ב' אחיה או אביה ואחיה אסורה עד שתשתה כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א *נ"ה והוא ירוש' בריש סוטה ופסק כמ"ד דהכי ואדין להעביר הקולות על מלתנן בפ"ק דכריתות עד ושותה שנית: והוא מדתנן בפ"ק דכריתות (דף ט) המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה ובגמ' מנ"ל דכתיב זאת תורת הקנאות תורה אחת לקינויין הרבה ובפ"ב דסוטה (דף יח) ת"ר זאת תורת הקנאות מלמד שהאשה שותה ושונה וכו' עד ב' אנשים וב' בועלים ופרש"י וכו' ובקשו בתו'א"ת כא דרשי' ליה בפ"ב דכריתות שאדם מביא קרבן אחד אפי' קינא לאשתו ע"י אנשים הרבה וכו' עד ושותה שנית: אמר לה בפני

קינא לה משנים

(ד) וכתב מיהו במקום דיש לחוש שתנא לתרנו' רעה אם לא יכנסה מותר לכונסה ודוקא בקול בעלמא אבל אם ודאי בא עליה מצוה לכונסה מיהו אין כופין אותו וע"ש שהאריך בזה ספנס סי' קנ"ה כ' הרא"ם כלל י"ח סי' י"ב נא' שזכתה עסנוי וכוה לחתנו מוטעה מחמת קנס וכל כדומה לזה וע"ש:

קעח (א) וכתשו' הרא"ש כלל ל"ב סי' ט' דאסור להתייחד עמה ועוד האריך שם מדין סוטה:

בעלה ואפי' אם הוא כהן אינה נאסר' עליו והראב"ד השיג עליו ב"
וכתב הלא אמרו פיתוי קטנ' אונס הוא ועוד התראה לקטנ' אינה
התראה שאין לה דעת אלא אם זנתה אסורה ודאי לבעלה כהן
ולא מצאתי הפרש בין קטנה לקטנ' לענין פתוי לו"בת מיאון אין
לה רצון ויתן הצע' כמו אנוס אלא כולן שוו להתפת' בקלו' הדעת
ע"כ: כיצד היא הסתירה שנסתר' בפני עדי' עם פלו' שקינא לה
עליו ושהתה כדי טומא' שהיא שיעור כדי לצלות ביצה ולגומעה
קנא לה מב' שאמ' לה אל תסתרי עם פלו' ופלו' ונסתר' עם שניהם
כא' ושהת' כדי טומאה אפי' אם ב' אחים או אביה או אחיה אסורה
עד שתשת'. אמר לה בפני ב' אל תדברי עם פלו' אין זה קינוי ואפי'
נסתרה עמו ושהתה עמו כדי טומא' מותר' או אמר לה אל תסתרי
עם פלו' ודבר' עמו בפני עדי' מותר' שאין זו סתירה וכן אם נסתרה
בפני עדים ושהת' כדי טומא' ולא קינא לה בפני עד' מותר' שאין
אוסרין על היחוד אפי' נסתרו יחד על דעת עד' אא"כ קינא לה תחיל'
בפני ב' ומ"מ לא תתייחד אשה עם אנשי' כדפי' לעיל באיסו' יחוד כ"ב
כס"ה לא יאמ' אד' לאשתו בזמן הזה אל תסתרי עם פלו' דשמא הלכ'
כר"י דא' קינא לה בינו לבין עצמו שלא בפני עד' הוי קינוי ועכשיו
אין מי סוטות ואסר עליו לעולם בא ע"א והעיד לו שנסתר' עם אותו
שקינא לה עליו ושהת' כדי טומא' אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת
עליו יוציא ויתן כתוב' ואם לאו מותר' לו ואם הוא בעצמו ראה שנסתר'
עמו ושהת' כדי טומא' הרי זו אסור' עליו ויוציא ויתן כתוב' שאינו יכו'
להשקות ע"פ עצמו לא קינא לה ובא ע"א ואמר לו זנתה אשתך
אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכ' עליו כשנים יוציא ויתן כתוב' ואם
לאו מותרת לו כ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשו' על א' שהוציא קול על אשתו
שזנתה ואמ' שנתכר' לו הדבר ואח"כ אמר אינו אמת אלא שמחמ'
הכעס שהכעיסתו הוציא עלי' קול זה אם נתן אמתל' לדבריו מותרת
לו ואם לאו אסור' לו ע"כ שמע העם מרננין אחר' הקינוי והסתיר' עד
שהנשים טוו' ונושאו' ונותנות בה שזנת' מהאיש שקינא לה עליו אסורה
לו ויוציאנה ויתן כתוב' בעל שמחל על קינויו קודם סתירה קינויו
מחול וכאלו לא קנא לה אבל לאחר סתירה אין קינויו מחול גרשה
ה"ז כאלו מחל לה ואם החזירה צריך לקנא לה פעם אחרת ואלו
שב"ד מקנאין להם מי שנתחרש בעלה או נשתטה או היה במדינת
אחרת או שהי' חבוש בבית האסורין ולא להשקות אלא להפסידה
כתובת' בית' שמעו ב"ד שהעם מרננין אחריה קוראין לה ואומרין לה
אל תסתרי עם פלו' באו עדי' ואח"כ שנסתר' עמו ושהת' כדי טומא'
אוסרין אות' על בעלה לעולם וקורעין לה כתוב' כשיבא בעלה או
יבריא או יצא מבית האסורין יתן לה גט ואינו יכול

יכול להשקות שהרי לא קנא בא עד אחד והעיד שנטמא מאותו שקינא לה אינה שותה ותצא בלא כתובה אפי' עד הטומאה הוא עד א' מעדי הסתירה ואפי' עבד או שפחה או אשה או קרוב כשר לעדות זו ואפי' נשים ששונאות זו את זו מעידות זו לזו לומר שנטמאת ונאמנת עליה לאוסרה על בעלה ושלא להשקותה אבל לא להפסיד כתובתה אבל נוטלת כתובתה ויוצאה בא עד אחד ואמר שנטמאה ואח"כ בא עד א' ואמר לא נטמא' אין שומעין לאחרון שעד אחד בטומאת סוטה כשנים ואין דברי האחרון הוזין דברי הראשון שהוא כשנים באו שנים כא' זה אומר נטמא' וזה אומר לא נטמאת או שבא א' ואמר נטמא' ואח"כ באו ב' ואמרו לא נטמאת הרי זו שותה פי' בשעה שאתה אומר נטמאת ידענו שלא נטמא' לפיכך שותה שנתבטלו דברי האח' ואוקמה אחזקת ספק בא עד א' כשר ונשים רבות כא' העד הכשר אומר נטמא' והנשים אומרו' לא נטמא' הרי זו שות' שעד א' כשר ורבים פסולי' במחצה על מחצה דמי' היו כולם פסולי' הולכין אחר רוב דעות כת' הרמב"ם כיצד ב' אומרות נטמאת ושלש אומרו' לא נטמא' הרי זו שותה ג' אומרו' לא נטמאת וד' אומרות נטמא' אינה שותה היו מחצה על מחצה הרי זו שותה ע"כ כל שאינ' שותה מפני עדי טומאה אסור' לעולם ותצא בלא כתוב' כתב בעל ה"ג שאין מוציאין ע"י עדי טומא' עד שיראה כמכחול בשפופרת ור"ח כתב שא"צ רק שיראו אותם דבוקי' זה בזה ונוהגין כדרך מנאפין וכ"פ רב אלפס ביבמו' פ' כיצד וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל אשה שקינא לה בעלה ונסתרה ומת אינה נוטלת כתובת' בל שאסור' לבעל משום קינוי אסורא לבועל לפיכך האירוס שאסור' לעולם את קנוי וסתירה אסורה ג"כ לבועל ואם ניסת תצא ואם אין עדי טומאה אלא עדי כיעור פירשתי למעלה בסי' י"א כתב ר"ת ישראלי' שהמירה ונשא' לגוי ושוב חזרה בתשוב' ונתגייר הגוי עמה וגרש' בעלה שמותרת לגר שנתגייר עמה וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל ואע"פ שבודאי אסור' לבעל מותרת לגוי כתב הרמב"ם מצות חכמי' היא על בני ישרא' לקנאות לנשותיהן שנ' וקנא את אשתו וכל המקנא לאשתו נכנס בו רוח טהרה ולא יקנא לה מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מריבה ולא להטיל עליה אימה ואם עבר וקינא לה מתוך אחד מאלו הדברים הרי הוא קנוי ואין ראוי לקפוץ ולקנאות בפני עדים תחלה אלא בינו ובינה בנחת ובדרך טהרה ואזהרה כדי להדריכה בדרך ישרה ולהסירה ממכשול וכל שאינו מקפיד על אשתו ובניו ומזהירן ופוקד דרכיהן תמיד עד שידע שהם שלמים מכל חטא נקרא חוטא שנ' ופקדת נוך ולא תחטא:

נשלם ספר אבן העזר: בעזרת האל העוזר:

תם ונשלם שבח ליוצר עולם

דרכי משה

סדר הגט של ר"י מרגליות אשר נוהגין במדינות אלו אחריו וכל דבר שלקטתי משאר הפוסקים אכתוב על שמם :

כתב מהרי"ו סי' פ"ב בא' שסדר גטין ולא נטל רשות מרבותיו ואין אנו יודעין אם הוא מומחה ומוחזק בטיב גטין נראה דאפילו בדיעבד אינו גט וכל גטין שנתן פסולין הם דהרבה דקדוקים יש בגטין ולא בחנם תקנו הקדמונים ששום אדם לא יסדר גטין או חליצה א"כ נטל רשות מגברא רבה וכ"ש האי גברא שהתרו בו כמה פעמים ועוד שעבר על חרם ר"ג שנשא ב' נשים א"כ נקר' עבריין ורשע ואמרי' פ' זה בורר חשוד על עריות פסול לעדות אשה ולכן כל גטין שסדר פסולין אפי' בדיעבד וכ"כ הם סי' קכ"ח וכתב הם ואין לומר דדוקא לעדות או לדיינות חשיב פסול אבל לא לסדר גטין אדרבא זה הוי יותר מדיינות כיון דצריך דקדוקים רבים : ומה שכתבו רבוות' להתיר בדיעבד נסתפק לי איזה מיקרי דיעבד כיון דזה האיש עבר במזיד על תקנת הקדמונים שתקנו שלא לסדר גטין רק מי שנטל רשות והתרה מחכם שתפס ישיבה א"כ גרע מאשר דיעבד עכ"ל : וכת' ריב"ש ס' שפ"ט וז"ל מעיד אני על רבותי הר"ן והרי"ף שמעולם לא הניחו לתת גט זולתי בפניהם שלפי הרוב מצויין אבל גטין אינן מומחין ולא בקיאין בדקדוקי הגט עכ"ל וכ' הרע"א על ה"מ הלוי שגזר למחו' אשכנז שכל מי שלא יטול רשות מהר"ר ישעיה שהגטין והחליצה יהיו פסולין וכ' הם ואם שהגטין נעשו כתיקון ובהכשר למה יהיו פסולין משום שלא נטל רשות והאריך הם בזה וכתב דהר"ם הלוי לא הורה כהוגן ועיין בתשו' הרא"ש כלל מ"ה סי' י"ו וכתבתי אותן לעיל ס"ס ק"ך כ' בת"ה סי' רס"ז דאל יתנו גט בע"ש מאחר דטרודין בצרכי שבת חיישי' שמא לא ידקדקו כל הצורך בו : וז"ל מהר"י מרגליות :

בתחילה ישתדל שבעל עדים כשרים וגדולים בחתימה זקן או בשנים ולא יהי' קרובים לא לאיש ולא לאשה ולא זה לזה ולא יהא עליהן שום קול חשודים על העריות ולא שאר עבירות הפוסלין לעדות . וגדול א"כ שגם הסופר לא יהא קרוב מפני שמעיד קצת כשפוסלין אותו אם נכתב לשמו ולשמה וכמדומ' שאין העולם נזהרין בכך והם בשם מהרי"ל שהיה מדקדק אם היו קרובים הו' קורבה בעול' אפי' ריח קורבה כגון רביעי או כה"ג מצד חתונים . וכן לא רצה להחתים עד שאינו מבין הגט ואם היה העד דלא ידע לקרות מלמדין אותו וכן לא רצה להחתים עד שהיה בעל מום כדאי להתיר א"א לעלמא . והיה מהדר אחר עדי' והוסיף מהוגני' ובשעת הדחק לא היה מדקדק בסופר : עוד הם דלכתחלה לא יהיו העדים והסופר קרובים אל הרב . כתב בסדר מוהר"ם יפה דטוב שיהרהרו העדים תשו' בלבם שמא עברו על איזה עבירה עכ"ל : וכ"כ מהר"י מינ"ץ ב' רא"בי"ה ואפי' היו צדיקים גמורי' ויזהירם הרב על זה : מצאתי כתוב בתיקון ישן ב' מהר"ם נ"ל נכון שיהא הבעל שום עם הסופר בעד שכרו ובעד כל דבר קודם כתיב' עכ"ל וע"ל סי' ק"ל טעם שנוהגין שלא יהא אף העדים מושלין ש"ר : וידעו העדים לקרות ולחתום עוד מ"כ ח"ל נ"ל יסדר לעדים ולסופר [...] מהו פי' לשמו ולשמה וכן מלת הגט שיוכל לקרו' ויבין מהו פי' הגט ויתקנו הרב אחר שמות הבעל והאשה ואחר שמות אביהן ואם היה להן ב' שמות מחמת חולי או אם יש להם כינויים או אם הם כהנים או לוים גם יחקור אם אין ב' יוסף בן שמעון בעי' ויבי' השופ' הדיו והקולמו' והקלף הרוב' לכתוב בו : וישאל הרב לסופר בפני עדים והבעל אם הדיו והקסת שהדיו בתוכו והקלף והקולמוס הן שלו . ויאמר הסופר הן : ולעיל סי' ק"ך נתבאר שה"ה שאר כלי כתיב' : ואח"כ ישאל הרב לבעל ויאמר לו בלשון זה פלוני ה"פ ב"פ ה"פ אם רצונך ליתן גט לאשתך פה"פ ב"פ ה"פ : והבעל יאמר הן : ויאמר לו הרב נדרת או נשבעת שום נדר או שבועה או חרם או קנין או שום דבר בכה"ג שמכריחך ליתן גט ויאמר הבעל לא נדרתי ולא נשבעתי וכן לא דברתי שום דבר שמכריחני ליתן גט אלא אתן גט ברצון : ויאמר הרב אל הבעל אם נדרת או נשבעת נתיר לך ואם אמת הדבר שנשבע או נדר יש להתיר לו השבועה או הנדר וטוב להתיר לו קודם שיצוה לסופר לכתוב וכ"כ מהרי"ו וע"ל סי' קל"ד ובסוף סי' י' ובסדר גטין דאם לא התיר לו הנדר או השבועה א"ה מגורשת וכבר האריכתי בזה לעיל סי' קל"ד : כת' בהגהות מהר"י בנדון דידן שנתקשר בשבועה בשטר ועדיין לא חלה השבועה שהרי אינה חייב ליתן לה גט עד מלאת לה שנה תמימה ותשבע שאין לו גבורו' אנשים ואין מתירין נדר או שבועה שלא חלו א"כ צריכין שהיא תתיר לו כל מה שנשתעבד באותו השטר קישור במחילות עלמין שלא יצטרך לתת גט לעולם וגם לרווחא דמילתא יתירו לו השבוע' עכ"ל : וע"ש סי' ל"ו דהגט משומד לא היה שואל אם נדר או נשבע מאחר שכופין אותו להוציא רק שאלתי אותו אם נתנו ברצון וכן האשה לא שאלתי רק אם מקבלה ברצון מאחר שמחוייבת קצת להתגרש ממנו עכ"ל :

ואני כתבתי לעיל סי' קל"ד דאין כופין משומד לגרש מ"מ נראה דאין לשאול אם נשבע או נדר מאחר דמדינא אפי' אם נשבע או נדר הוי גט לכן אין ליתן לו מקום שיתלה עצמו בדבר ולא יגרש : ויאמר הרב לבעל אם דברת מעולם שום דיבור שיזיק ויגרום לבטל הגט כגון אם מסרת מודעא על הגט או שאמרת שלא ליתן גט ברצון או כה"ג ויאמ' הבעל לא מסרתי מודע' ולא אמרתי שום דיבור שיזיק לגט זה ויאמ' לו הרב אבל אם אמרת מעולם הו' דבר המבטל או מסרת מודעא או אם עשית שום פעולה המבטל גם או מזיק לו כל זה אתה צריך לבטל בפני העדי' אלו שלא יהא כח לאותן דברים ובאותן מודעות ובאותן פעולות אלא יהא הכל בטלין ומבוטלין ויאמר הבעל הן כל המעשים שעשיתי ודברתי שיגרמו לבטל הגט או להזיק לו הכל יהיה בטל ומבוטל וברצון ובנפש חפצה אני מכוון לכתו' הגט ולחותמו גם ברצון ובנפש חפצה אתן אותו לגרש בו את אשתי פ"ב"פ ה"פ . ויאמר הרב לסופר שיתן במתנה גמורה לבעל הדיו והקסת והקלף והקולמוס שהיה שלו וכן יעשה הסופר : ובבנימין זאב סי' ק"ס דה"ה המחוגה והשען שמסרגלין בו וע"ל סי' ק"ך באיזה דבר פסול אפי' בדיעבד אם לא נתנו הסופר לבעל במתנה : ומצאתי בסדר הגט של מהר"ר איסרל שיתן לו ידיעה שלימה אם יש לו דשמא יתקלקל הגט ויצטרכו מחמת טירדא לחזור ולהקנות לבעל הקלף וכלי הכתיבה פעם שני עכ"ל . וכשיתן הסופר לבעל הדברים הנ"ל יאמר לו בלשון זה אתה פלוני ב"פ ה"פ הילך הקל' והדיו והקס' והקולמו' והם שלך במתנ' גמור' אני נותן לך ולפי מה שכתבתי יזכיר ג"כ שאר כלי כתיבה וכן נוהגין שנותן לו הכל : ויקחם הבעל מהסופ' ויגביהם הבעל כדי לזכותן בהגבהה ומכוון בדעתו לקנותן ואח"כ יחזור הכל ליד הסופר :

ובתיקון ישן שהבעל בעצמו יתן דברים אלו לסופר ולא ע"י שליח . ויאמר הבעל לסופר בפני עדים בשעה שנותן אתה פ' ב"פ ה"פ הילך הדיו והקולמוס והקסת והקלף ולפי המנהג שמזכיר הסופר כל כלי הכתיבה גם כאן יזכירם הבעל כשמחזי' לסופר וא"ל יכתוב גט בו לשמי פ"ה"פ ב"פ ה"פ לגרש בו אשתי פלוני' ה"פ ב"פ ה"פ לשמי ולשמה ולשם גירושין תכתוב וכתוב כ"כ גיטין עד שתכתוב א' שמקובל בעיני הרב או למי שמראה אותו ושיהא מקובל להם הכתיבה והחתימה ותכתו' כולן לשמי ולשמה ולשם גירושין : ויאמר הסופר כן אעשה : כ' בתשו' מהרי"ו סי' ק"ן דיכולין לומ' כל הדברים אלו בלשון אשכנז ופשוט הוא : ואח"כ יאמר הבעל לשני העדים ביחד אתה פ' ב"פ ה"פ ואתה פ' ב"פ ה"פ חתמו הגט שיכתוב פ' ב"פ ה"פ לשמי פ' ב"פ ה"פ לגרש בו אשתי פ' ב"פ ה"פ ותחתמו כ"כ הרבה גטין עד שיהא א' מקובל לרב ולכל מי שיראה לו ושיהא מקובל להשכתיב' והחתימ' וכולם תחתמו לשמי ולשמ' ולשם גירושין ויאמרו העדים כן נעשה : ויזהיר הרב לבעל שלא ידבר מאומה מעניני הגט עד אחר כתיבת הגט פן ידבר דברים המבטלין הגט . ומצאתי כתב בסדר מהרא"י ובסדר מהר"י מרגליות וטוב הוא שלא יניחו העדים הבעל להתעלם מעיניהם שלא יכול לבא אצל עדים אחרים למסור מודעא ומ"מ אם אירע שיצא לחוץ ונתעלם אין קפידא ואם צריך לילך לחוץ מותר לכתחלה ובמשומד יש ליזהר עכ"ל : כששולח הגט ע"י שליח יהיו כל הדברים הנ"ל לפני השליח כתב מוהר"ם יפה בסדרו נהגו להחמיר שאם נפסל הגט לחזור ולצוות שני לסופר ולעדי' שמא הבעל שמח בעכוב הגט עכ"ל וכן הוא הגה' מרדכי דף תרי"ז ב' מהרי"ק : כשרוצה הסופ' להתחי' לכתו' אז יאמר הסופר לעידי החתימ' תשמעו אלי וגם הבעל יאמר לעדים תשמעו מה שידבר אליכם הסופ' : וכך יאמר הסופר לעדי' אתם עדי' פה"פ ב"פ ה"פ ופה"פ ב"פ ה"פ תשמעו אלי אני פ' ה"פ ב"פ ה"פ אכתוב גט זה לשם פ' ה"פ ב"פ ה"פ כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ ב"פ ה"פ ואני כותב לשמו ולשמה ולשם גירושין והבעל יצוה לעידי חתימה שיהיו אצל הכתיבה עד שיכתוב הסופר שם האיש והאשה והזמן והעדים יעשו כן :

ומהר"ט נהג שהעדים ישבו אצל כתיבת הגט רק שיטה ראשונה ממש אע"פ שרש"י פי' שם שם האיש והאשה והזמן ואני לבי מגמגם ואיני נוהג כן אלא כמו שפי' רש"י עכ"ל וכן הוא במרדכי ריש פ"ב דגטין ובהגה' מיימון פ"ג וע"ל סי' ק"ל דבדיעבד אם לא היו העדים אצל הכתיבה הגט כשר וכשנותן גט ע"י שליח צריך לראות השליח קצת כתיבת הגט וכל חתימתו כדי שיוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם וע"ל סימן קמ"ב כמה צריך לראות מן הכתיבה . וקודם שילכו העדים יקחו סי' מובהק בגט ובקלף ובכתב : וע"ל סי' קכ"א דצריך הגט לכתחילה שיהא אורך יותר על רחבו וכן נוהגין וכתב בסדר מהר"י מינץ ומהר"ם יפה ויתקן הקולמוס וישרטט הקלף וכל תיקונו לשמה ולשמו וטוב לאומרו בפי' וע"ל סי' קל"א : וטוב לכותבו בקנה ולא בנוצה אם אפשר כן כתב במרדכי דגטין ולא יכתוב אפי' אות אחת על הגליון ולא יכתב הגט בשירוגין וע"ל סי' קל"א וז"ל סדר הגט של הרא"ש ויחתוך הסופ' הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו שום דבר אחר כתיבת הגט בסדר גטין סי' ד' וישרטט בו י"ב שיטין ושני שיטות קטנות שיחתמו בהם העדים ויהיו סמוכין לגט גם ישרטט מימין ומשמאל בצידי הגט : וישרטט בצד החוץ דהיינו לצד השיער וישרטט בקנה וע"ל סי' קכ"ה וכ' מוהר"ם פדו' בתשובותיו סי' ו' ואין חילוק אם הגליון למטה בגט יותר מתפיסת יד אבל בפחות יש להקפיד קצת . ויתחיל הסופר לכתוב הגט לצד הבשר ויכוין לכתבו לשמו ולשמה ולשם גירושין : ויכתוב כתיבה תמה ניכרת בהיקף גויל . והסופר יקח גמי סי' מובהק בגט שידע שהוא הגט שכתב :

והעדים כשרוצים לחתום הגט יראו אחר הסימן שלקחו בגט אם זהו הגט ובסדר מהר"ן ז"ל כתב שיקראו העדי' הגט קוד' חתימתן שידעו על מה יחתמו ולא יחתמו העדים עד שתתייבש הגט ויחתמו זה תחת זה וגם העדים יחתמו כתיבה תמה ומוקף גויל ואל ירחיקו מן הגט רוחב שני שיטין ויתחיל הקשיש מן העדים ויחתמו ג"כ בדיו ובקולמוס של בעל : ויאמר העד הראשון לעד השני ראה פ' ב"פ שאני חותם ויאמר העד קודם שיחתום השני פ' ב"פ חותם גט זה לשם פ' ב"פ ה"פ כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ ב"פ ה"פ ואני חותם גט זה לשמו ולשמה ולשם גירושין והעד השני יעשה כמשפט הראשון וכל א' מן העדים יכוין לראות היטב כשחות' חבירו כדי שיכיר חתימתו וכשחותמין העדים יחתמו פ' ב"פ עד ולא יכתבו לא כינויין ולא כינוי אבותיהן ואם העד כהן או לוי יכתוב פ' ב"פ הכהן עד או הלוי עד אבל לא בן מהר"ר או בן הקדוש רק פ' ב"פ לא בעדים ולא בבעל כן הוא המנהג פשוט ודלא כהלכו' והג"ה אלפסי פ' הזורק דף תקכ"ו שכתב דיש לכתוב בן מהר"ר או בן החבר וכ"ע למה נהגו שלא לכתוב מהר"ר או בן החבר כאשר עולה לס"ת בורא' דאיכי מזיק בדיעבד כשאינו כותב מהר"ר או בן החבר דהא לאו שם האיש הוא כאשר כתו' בסדר גטין סי' ק' מ"מ לכתחילה לא היה מזיק כשהיה כותבו כדי להכירו היטב בשם שעולה בו לס"ת וכ"ע טעם המנהג : וכשיתייבש הגט עם החתימו' יביאו הגט אל הרב והרב יעיין בו אם לא דלג בו תיבה א' או אות א' וידקדק בחסרות ויתרות ואח"כ בתיקון אותיות בכתיבה תמה והקיף גויל ואח"כ אם אין שום נקב באות או שום מחק או טישטוש או גרר או כדכוד ואם אין האותיות עוברי' חוץ לשיטה מימין או משמאל ואם לא הרחיקו העדים החתימה מן הכתב ואז ישלח הרב הגט אל החשובים שבעיר לדקדק בו ג"כ ויזהרו שלא יטשטש הגט בשליחותם :

ובסדר מהרי"ו כ' שלא לשכוח לקרותו נגד גט אחר כדי שאם ימצא בו טעות ירגיש בו : ואח"כ יחזיר הבעל ויתן הקלף והדיו והקסת והקולמוס עם כל כלי כתיב' לסופ' במתנה גמורה כדי שיוכל לכתוב בו גטין אחרים דאל[...] אלא של

בעל ולא היה יכול להקנותו לבעלים אחרים לצרכי גטין : ויחקור הרב אם ב' יוסף בן שמעון בעיר : ואח"כ יקרא השמש בני העיר להיות אצל כתיבת הגט לפרסומי מילתא ובסדר מהר"י מינץ כ' שהוא מכין אצל כתיבת הגט ואפי' קרובים הם מן המנין: ולוקחין עדי חתימה לעדי מסירה כן נוהגין וכן כתבתי לעיל סי' קל"א ובסדר גטין כ' דיש לוקחין חשובי הקהל לעידי מסירה ולא עידי חתימה: ובהגהת מרדכי דף תרי"ז ע"ב הגהת א"ל ולי הדיוט נרא' דאחרי דנהיגין ליתן גט במנין טוב יותר שלא ליחד ב' עדי מסירה פן יבא עליהם שום ערעור פסול אח"כ אלא יאמר שמעו כל החברים להעיד ויש לזהר בזה מאוד כדי להוציא הפסולים מן העדו' שאם לא היה מייחד עדי מסירה החברים רק היה נותנו סתם לפני העומדי' שם ונמצא שם אחד מהם קרוב או פסול אם נתכוין להעיד הרי זו עדות בטל לדברי קצת פוסקי' ובאסור חמור יש לחוש מאוד עכ"ל : וטוב ליטול עדי חתימה למסירה כי אז ליכא למיחש למידי דאין לחוש שיהא עליהם קול פסול דא"כ בלאו הכי הגט פסול מכח חתימתן דהוי מזוייף מתוכו : ויעמוד הרב באמצע ועד הגדול בימינו ועד הקטן בשמאלו והסופר לפניו והבעל והאשה ג"כ מלפניו : בתיקון ישן ונוהגי' הרב והעדי' והאיש והאשה לעמוד הכ' ועמדו שני האנשים וכן הוא בא"ז פ' זה בורר וז"ל ובגט אשה צריכין לעמוד ומשתמא ע"כ נוהגין כל הקהל לעמוד שגם הם עדי' שמגורשת ומותרת להנשא וגם שנפסלה לכהונה עכ"ל . עוד מצאתי שם שמה"ר בונא ז"ל כת' שקבלה בידו שלא ליתן הרב גט תחת הגג ובשם בביתו של הרב אל יתן עכ"ל ולא ראיתי שנזהרין בזה : בסדר מהר"ש יפה דיש ליזהר לבעל שלא ישיב הן הן או לאו לאו ב' פעמים ובסדר מהר"י מינץ בשם מהר"ן דאם אמר הן הן הוי כמו לאו וכ"ע וכו' בסדר מהר"י מינץ דטוב להזהיר בשעת נתינה שביטל מודעא קוד' הכתיבה : ויאמר הרב לבעל בזה הלשון אתה פ' ה"פ ב"פ ה"פ אם תרצה ליתן גט לאשתך פ' ה"פ ב"פ ה"פ ברצון ונפש חפיצה : ויאמר הבעל הן . ויאמר הרב אם קבלת עליך שום שבועה או חרם או נדר ליתן גט התיר לך אני וחבירי ויאמר הבעל לא . ולעיל כתבתי אם אמת שנדר צריך שיתירו לו : ויאמר הרב לבעל אם נתחרטת חזור בך ואז תמצא תיקון להתיר לך הקנין : ויאמר הבעל לא נתחרטתי . ויאמר הרב לבעל אם עשית שום מעשה או שום פעולה או אם אמרת שום דבר המבטל הגט או אם מסרת שום מודעה על הגט היאך נראה שלא תתן הגט ברצון : ויאמר הבעל לא: ויאמר הרב ואם מסרת תרצה לבטלה בפני עדים אלו ויאמר הבעל לא מסרתי ואם מסרתי שום מודע' או אם דברתי שום דבור או אם עשיתי שום מעשה או שום פעולה שמזיק לגט אני מבטל להניחם בביטול גמור ואם הוא גט על ידי שליח יאמ' הבעל כאן וגם אני מקבל עלי בחרם חמור ובה"ד על דעתיכם שלא לבטל הגט ולא את השליח . ואח"כ ישאל הרב לאשה ז"ל את פ' ה"פ ב"פ ה"פ אם ברצון אתה רוצה לקבל גט מבעלך פ' ה"פ ב"פ ה"פ . ותאמר הן . ובגט ע"י שליח לא שייכה שאלה זו בכאן ואח"כ יקח הרב הגט מיד הסופר ויאמר לסופר אתה פ' ה"פ ב"פ ה"פ כתבת גט זה . הן . אם אתה מכירו: הן: הוה לך הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ ליכתוב הגט: הן: הוה לך הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ לכתוב לשמו ולשמה ולשם גירושין: הן: אמר לך פ' ה"פ ב"פ ה"פ אותן הדברי' לפני העדי' והשליח: הן . נתן לך הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ הדיו והקסת והקלף והקולמוס בפני העדים והשליח: ולעיל כתבתי שיש מזכירים כל כלי הכתיבה הן: כתבת זה הגט לשמו ולשמה ולשם גירושין: הן: אמרת בפיך שאתה רוצה לכותבו לשמו ולשמה ולשם גירושין קוד' שהתחלת לכתוב: הן: ואיך אמר' קוד' שהתחל' לכתו' אני פ' ה"פ ב"פ ה"פ כות' גט זה לשם פ' ה"פ ב"פ ה"פ כדי לגרש בו אשתו פ' ב"פ כו' ואני כות' אותו לשמו ולשמה ולשם גירושין : אמרת כך בפני העדים והשליח: הן: היו העדי' והשליח אצלך כשכתב' לכל הפסות שיטה ראשונה: הן : כשמשלח הגט ע"י שליח כ"מ שכתבתי כאן עדי' יש לו להזכיר ג"כ שליח כי צריך לשאלו אם אמ' הדברי' לפני השליח ואח"כ ישאל הרב לעדים ויאמר להם אתם עדים מכירין אתם גט זה : הן: ראיתם שמסר הבעל הקלף והדיו והקסת והקולמוס ושאר כלי כתיבה לסופר פ' ב"פ וכו' לכתו' הגט: הן: היית' יחד ושמעת' שצוה הבעל פ' ה"פ וכו' המגרש שצוה לסופ' פ' ב"פ כו' לכתו' גט זה על הקלף זו והדיו והקולמו' של הבע' פ' ב"פ כו' לשמו ולשמ' ולשם גירושין הן: שמעתם מפי הסופר פ' ב"פ וכו' שאמ' קוד' שהתחיל לכתו' הנני כות' גט זה לשם פ' ה"פ כו' כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ כו' לשמו ולשמה וכו' אני כות': הן: מכירי' אתם שזהו הגט שכתב הסופר פב"פ על אותו הקלף והדיו והקולמו' שנתן לו הבעל פה"פ כו': הן: היית' אצל הסופר פה"פ כו' לכל הפסו' עד שכתב שיטה הראשונ': הן: כ' מהר"י מינץ בסדרו שישאל העדי' אם היו אצל בטול מודעו' ואצל שאלות השמו' . ויאמר הרב לעדים תקראו עתי הגט וכן יעשו ויקראו בדקדו' רב ובמתון ובקול רם וידקד' שלא יקר' בדר' שיהא משמ' ללשון אח' כגון מ"ש מהר"י מינץ בסדרו שיקר' ודן בצירי ולא בפת' דמשמע לשון דן דינא וכו' ויקרא כל אדם בקמץ ולא בחולם ובסד' גטין סי' מ"ג כ' דיש לקרות ברעות כנפה בע' דלא לשתמע ברא' בא' ועוד האריכו בתקוני' וסדר גטין בזו ולכן כל א' יזהר כפי יכולתו . ולאח' קריאתן ישאל הרב לא' מן העדי' זהו חתימתך הן: הוה לך המגרש פה"פ וכו' לחתום זה הגט: הן: אמר לך המגרש פה"פ כו' לחתו' הגט לשמו ולשם אשתו פה"פ וכו' לשמו ולשמ' ולשם גירושין: הן: חתמ' לשמו כו' הן אמר' בפיך בשע' שחתמ' שחתמתו זה הגט לשמו ולשמ' ולשם גירושין : הן: ואיך אמר': הנני פב"פ חותמו זה הגט לשם פה"פ כו' כדי לגר' בו אשתו פה"פ לשמו וכו' אני חות': את' מכיר זה חתימ' חבירך: הן: שמע' מפי המגר' פה"פ שצוה ג"כ לחבירך פה"פ שיחתו' זה הגט לשמו כו': הן: רא' שחבירך פב"פ חתם בפני: הן: שמע' שאמר חבירך בשע' שחתימ' שיחתו' זה הגט לשם המגר' פה"פ לגרש בו אשתו כו': הן: היה חבירך אצלך כשחתמ' הן. ואח"כ ישאל הרב כל השאלו' ששאל לעד הראשון גם לעד השני. כל שזה עכ"ל שייך בין שנתן הגט ליד האשה עצמה או שמסרו ליד השליח ואין חילוק ביניהם רק במקצ' דברי' שכתבתי לעיל ומכאן ואילך הסדר משתנ' ולכן אחלק: והא לך סדר אם האשה מקבל גיט' . הנהגו לכסות פני האשה משום צניעו' . ויאמר הרב לאשה אם תקבלי גט ברצון: הן . ויש שואלין אותה ג"כ אם נדרה או נשבעה או קבלה חרם לקבל גט כדרך שנתבאר לעיל גבי בעל [illegible] דאם מקבלת גיט' בע"כ ואין בזה רק גזירות הגאונים [illegible] שמקבלו ברצון : ויאמר לה הרב תדע שהגט זו תהיה

מגורשת ממנו והאשה מותרת לכל אדם ותאמר על הכל הן . ואז יאמר הרב לאשה להחזי' לו הכתוב' ולמחול לבעל על כתובת' ומצאתי הטעם בסד' מהר"א מינץ שלא תחזו' אחר שנשאת לתבוע הכתוב' ואז אפש' שהבעל הראשון יוציא לעז ויאמ' שע"מ כן לא גירש וכמו שאמרו פ' השולח במתני' א"ר יהודה שתיקות כו' : ויאמ' הבעל לעדי חתימה שיהיו ג"כ עידי מסיר' ויתרצו העדי' לדבר וע"ל שכתבתי שיש נוהגין לומר שכל החברי' יעדו יהיו עידי מסירה אבל עיקר המנהג כהסברא ראשונ' . ואז יגלו פני האש' כדי שיראו שאשתו מגרש' : ויאמר הרב לאשה שתסיר טבעות וכל דבר החוצץ מידיה ולא יגע שום כלי או שום דבר ביד' בשע' שתקבלי הגט ולא ישייע לה שום אדם לפתוח או לקפוץ ידיה ותסמוך שתי ידיה זו לזו למט' ותרחיב' למעל' ותגביה' כאצבעו' שלא יפא הקטפרוס : והרב יזהיר אותה שלא תסגור ידיה עד שיהא לה להסגיר ולא תשפיל ידיה פחות מג' טפחים סמוך לקרקע ואז יכפול הרב הגט ויש שהקפות זה בתוך זה כמו אגרת וכן ראיתי נוהגין ויש נוהגי' שלא לכופלו רק יתננו לה כך מגולל והכתב מאחוריו כדי שיה' נר' לכל שמוסר לה הגט וכן משמע בסדר מהר"י מינץ ויתננו ביד הבעל ויאמ' לו תחזיק הגט בידך עד שאומר לך לתנו בידה ואז יאמ' הרב לעדים ראו שהבעל ימסור לה הגט ותשמעו שהוא נותן לה לשם גירושין ואז יגביה הבעל ידו עם הגט למעלה מיד האשה וי"א די"ל לעדים שיקחו סימן בגט קודם שהכניסנו תחת בגדי' שלא תחליפנו ואז יאמר הרב אל הבעל אמור כך אל האשה הרי זה גיטך והתקבלי גיטך זה ובו תהא מגורשת ממני מעכשיו והרי את מותר' לכל אדם כל זה יאמר הבעל לאשה וצריך שידע הבעל פי' המלות ויכוין לגרש ואם הגט הוא על תנאי יזכור התנאי בשעת נתינה ויאמר ובו תהא מגורשת ממני על תנאי כך וכך כגון בגט ש"מ יאמר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו והרי את מותר' לכל אדם ואם לא מתי לא יהא גט עכ"ל מהר"י מרגליו' וכ' בסד' מהר"י מינץ דבגט ש"מ יאמר בלשון תקנת חכמי' אם לא מתי ואם מתי כו' אבל לא יאמר אם אמו' דלשון חכמי' לחוד ולא משמע כך מדברי ב"י וע"ל מדין ש"מ סי' קמ"ה: ואז יניח הבעל הגט ביד האשה : והמסלק הבעל את ידו אז יאמר הרב אל האשה קמוץ את ידך והחזיקי את הגט והכניסי אותו תחת השרוול : ובסדר מהר"י מינץ שהאשה מעט אחר נתינת הבעל קודם שתסגיר ידיה : ואח"כ יאמר הרב אל האש' תשאול לי גיטך זה לקר' אותו שנית ויקרא הרב עם העדי' הגט פעם שני' כמשפט הראשון לכל דבר: ואח"כ ישאל הרב לסופר כל השאלות ששאל אותו קודם נתינת הגט וכן ישאל לעדים כל השאלות ששאל בראשונה : ואח"כ יחזור ויכפול הגט ויחתוך אותו לארכו ולרחבו קרע ב"ד והגהו אלפס דגטין דף תר"יו הא דקורעין הגט מיד אחר הנתינה כדי שלא יוציאו לעז על הגט וכ"כ הר"י ב' רש"י עכ"ל: ומהר"י סי' ע"ו ומהרא"י בפסקיו סי' מ' דחקו עצמן בטעמם אחרי' וע"ש: מצאתי גם שלא כיתן אין לקורעו כדרך הגט הניתן שלא יטעו בו שניתן בהכשר אלא יעשו בו שינוי אחר בקריעה כדי שיה' ניכר עכ"ל : ואז יחרים הרב ויאמר כך ר"ת ושאר גדולים גזרו בנדויא והחרימו שלא להוציא לעז על שום גט וגם אנחנו גוזרים בחרם עמהם שלא להוציא לעז על גט זה ואם קשה לא' דבר תימא בגט זה יגיד תמיהתו עכשיו בפנינו ולא ימתין עד לאחר זמן ויוציא לעז והגהות מרדכי בדפוס חדש דף תרי"ז ויאמר אח"כ מי שבירך כו' לכל ישראל מלבד מי שעובר על החר': ויזהיר הרב את האשה שלא תנשא תוך צ"א יום מלבד היום שנתגרשה בו ומלבד היום שנתארסה בו וענין זה החרם שגזר ר"ת הוא במרדכי סוף גיטין דף תרי"ז ע"ש וכ' מהרי"ק שורש ל"ז דלא תיקן ר"ת אלא בדרך הוצאת לעז במלת דלא פסיקא או שבא לקלקל ולפגום ואומר שהגט פסול אבל ת"ח שרואה בגט פסול פשיטא דמזה לא דבר ר"ת דאדרב' מחויי' הוא לשאול על זה אפי' גדולי' כדי לאפרושי מאיסורא עכ"ל וכ"ע בפסקי מהרא"י סי' מ"ו דמשמע דחולק על מהרי"ק וע"ש ועל כל פנים מי שהיה אצל כתיבת הגט היה לאמר מיד אם יש לו חשש ספק בדבר ולא להמתין ולהוציא לעז ולזה כוונו קדמונינו ז"ל בחרם זו כאשר כתבתי ועיין בכל' גטין ומהרי"ל כיצד נהג ובסדר מהרי"ל בקצרה :

סדר הגט לשליח הולכה

צריך ד' עדים ב' חתומים על הגט וב' חתומים על ההרשאה עדי הרשאה הם עדי מסירה שיראו שיתן הבעל הגט לשליח ולפי מה שנוהגים שעידי חתימה הגט הם עדי המסירה לוקחין על ההרשאה ב' עדים אחרי' וכ' שהלבו יש ליקח שליח שיש לו בנים או שיש לו זקן שברור הוא שהוא גדול . הבעל ייחד השליח קודם כל דבר בפני ב' עדי ההרשאה וזה יעשה קודם שיצוה לסופר לכתוב או לעדים לחתום כדי שיהא השליח בשע' הכתיבה והחתימה ויכול לומר בפני נכתב ובפ"נ כשליחו' הבע' דלשליח הימנו' רבנן ולא לאח' לכן צריך שיהא השליח בשע' שמצוה הבעל לכתוב ולחתו': השליח לא יהא קרו' לכתחילה לא לאיש ולא לאשה מיהו במקו' שאין שליח אחר יכול קרוב להיות שליח דהא אשה עצמה מביאה גיטה כו' וצריך ליזהר שלא יהא פסול לעדו' ולא יהא עדי הגט ועדי ההרשאה קרובי' זה לזה לא לאי' ולא לאשה : וכך יאמר הבעל לשליח בפני עדי ההרשאה הנני פלוני בן פלוני ה"פ ממנה אותך פלוני ב"פ להיות שלוחי להוליך גט לאשתי פלוני' ה"פ ב"פ ה"פ אתה או שלוחך או שליח שלוחך ושליח אחר שליח אפי' עד ק' שלוחים ותן הגט בידה בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך ושליח אחר שליח אפי' עד מאה שלוחים ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ודבורך כדבורי ובו' תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם : וטוב שיקבל הבעל עליו בשבוע' התורה שלא לבטל השליח כמו שכתוב בסדר הגט בכאן סי' קנ"ד ולעיל סי' קמ"א : ויסדר הרב בכתיבת הגט ככל הסדר שמסדרין אם האשה בפנינו וכמו שכתבתי לעיל וכן כל הדברים ששואלין קודם הנתינה לסופר ולעדים וכמו שכתבתי לעיל וע"ל בסדר הנ"ל עד מקום שכתבתי והסדרתי דבורו של הרב אל האשה שאותו סדר אינו שייך לשליח ואח"כ יסדר סדר זה: ואז יכפול הרב הגט ויתננו לבעל ליד ימינו ויזהיר גם לעדי מסירה שיראו הנתינה ליד השליח ואז ישים השליח שתי ידיו זו לזו לקבל

הגט

הגט כאשר יעשה לאשה המקבלת גיטה ויגביה ידו עם הגט למעלה מיד השליח ויאמר לשליח את פלו' ב"פ ה"פ הולך גט זה לאשתי פ' ה"פ ב"פ ה"פ ותשא ידך כידי ופיך כפי ודבורך כדיבורי ועשייתך כעשייתי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח ושלי' אחר שליח עד ק' שלוחי' ותתן גט זה לידה בכל מקו' שתמצא' אתה או שלוחך או שליח שלוחך ובו תהיה מגורשת ממני ומותרת לכל אדם: וע"ל סימן קמ"א אם המגרש משומד היכי יאמר לשליח: ויזהר הבעל שלא יזכיר לשליח שום מקום שהאשה שמא היא במקו' אחר וכן בענין השכירות אל יזכיר שום מקו' או מנין השרשאות שמא היא במקום אחר או רחוק יותר : ואז יניח הגט ליד השליח ויכוס הרב לשלי' לסגו' ידיו ולהכניסו תחת בגדיו וכ' מהר"י מינץ דהשלי' יגבי' ידו כשהבעל נותן לו הגט כדי שיהא מפורסם ואז יזהיר הרב ויקח הגט מיד השליח ויקרא אותו פעם שנית עם עידי החתימה . וישאל לסופר אם זהו הגט שכ' כו' ככל השאלות ששאל קודם הנתינ' וכן לעדים כמו שכתבתי בסדר דלעיל ואח"כ יחזור הרב ויכפול הגט וימסרנו לשליח לפני עדי מסירה ויזהיר הרב לשליח מאוד על השמתו שלא יוציא הגט מידו ומרשותו אך אם יתנו במלון או בבה"כ לאיש אחר יקח בו סימן מובהק או בכלים שהגט בתוכו וכן יזהירנו על סי' מובהק שיש לו בגט: ומצאתי כתוב ב'מהרי"ל שהיה מגיד לשליח שאסור לישא את' אשה כי הי' אסורה לו ונר' הטע' שלא יאמר השליח אח"כ אלו ידעתי לא הייתי שליח: ואז יגזור הרב שלא להוציא לעז על הגט כמו שכתבתי בסדר לעיל ואח"כ יכתבו ההרשאה ועיין נוסח לעיל סי' קמ"א וכת' בסדר גיטין שלנו שמלבד ההרשאה יכתוב הרב המסדר הגט לרב שיסדר הגט משליח לאשה ויכתו' בו כל טעמי שינויין שנוהגין בעירו כגון אם כ' ימחא בא"לף או בה"א וכה"ג כדי שלא ידחה נתינת הגט וכן נהג מהר"רזק :

זה סדר משליח ראשון לשליח שני :

יושיב ג' אנשים שהם ב"ד ויאמר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם וכך יאמר השליח הראשון לפני ב"ד ולפני השליח הב' הנני שליח של הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ ממנה אותך פ' ב"פ להיות שליח במקומי ובמקומו וידך כידי ופיך כפי ועשיית' כעשייתי ודבורך כדבורי ומיד כשתגיע' אתה או שלוחך או שלי' שלוחך גט זה ליד פ' ה"פ ב"פ ה"פ אשתו של פ' ה"פ ב"פ ה"פ תהא מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד מאה שלוחים ליתן גט זה ליד פ' ה"פ ב"פ ה"פ הנ"ל בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שלי' שלוחך עכ"ל דברי מהרא"י מירגליות בסדר שליח ראשון לשני ומאוד קיצור בדבר זה ובתקוני' ישנים האריכו בדברי' גם כאן: ובסדר מהר"י מינץ ב' דהשליח ראשון יקב' עליו בחרם שלא לבטל שליח שני ואח"כ יקראו אותו וישאלו אותו אם מכיר אותו ואם נכתב לשמו ולשמה ולשם גירושין עכ"ל: וכל זה אינו מספיק לי לכן נרא' דיש לשאול לשליח בכל השאלות ששואלין אותו כשמוסרו לאשה עצמה וכמו שאכתוב למטה אי"ה כי השליח השני כשמסרו לשליח הב' או ליד האשה אב"ל רק שליח ב"ד אני וכמו שכתב' לעיל סי' קמ"א ולכן יש לשליח ראשון לומ' בפ"נ ובפ"נ עם כל השאלו' ששואלין אותו כשמוסרו ליד האשה כנ"ל וע"ל סי' קמ"א והם נוסח הרשאה משלי' ראשון לב' :

סדר נתינת הגט מיד השליח ליד האשה

השליח והאשה יבואו אל הרב וישב הרב וב' דיינים המבוררי' לכך וישבו יחד וצריכין לישב ולא לעמו' וע"ל סימן קמ"א וישב הרב באמצע ושני הדיינים הגדול בימינו והקטן בשמאלו הרב יעיין בגט היטב עם שני הדיינים שנעשה כהלכותיו כמו שאר גטין שהבעל עצמו נותנו לאשה וידקדקו היטב שלא יהא השליח פסול עדות או קרוב כמו שכתבתי לעיל בסדר מינוי השליח ויש להזק את השליח קרוב לדיינים אם יש להכשיר אפי' בדיעבד וע"ל סי' קמ"ב מהרא"י לא רצה להיו' א' מג' דייני' כי נטל שכר אבל שאל כל השאלו' וע"ל סי' קמ"ב וכ"ל דה"ה כל הג' דיינים אסורים ליטול שכר וע"ל סי' קמ"ט מדין זה ויש מצריכי' עוד שני אחרים העומדים אצל הדיינים והם עידי מסירה משליח לאשה וכן נוהגין וכ"כ מהר"י מרגלית : והרב ושני הדייני' ישאלו השליח והאשה מה הם מבקשי' ויאמ' השליח הנני שלי' של פ' ה"פ ב"פ שצוה אותי שליח להוליך גט זה לאשתו פ' ה"פ ב"פ ה"פ ולגרש' בגט זה והנני עומד בפניכם לעשות שליחתו וליתן לה הגט ששלח לה הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ אז ישאלו הדייני' לשליח אם קבע לו הבעל זמן שיתן הגט לאשתו פ' ב"פ ששלח ויאמר לא קבע לי זמן : ואח"כ ישאלו לאשה אם רוצה לקבל גט מיד השליח פ' ב"פ ששלח לה בעלה פ' ה"פ ב"פ ה"פ לגרש בו ממנו ולהיות מותרת לכל אדם ותאמר האשה הן : ואח"כ ישאלו לשליח אם יש לו הרשאה שנעשה שליח מהבעל להוליך הגט לאשתו ויאמר הן: ויתן להם ההרשאה ויעיינו בהרשאה היטב שהוא כדינו ואם יש עליה הנפק או שמכירין חתימת העדי' וטוב לדבר לשליח אם יודע שיש לבעל תוספתביעות על האשה שימחול לה הכל גם היא תמחול כל התביעו' שיש לה על בעלה : הרב יקרא ההרשאה עם ההנפק לעין כל : וישאלו השליח אם לא שמע שמת הבעל ואם היה הבעל בריא כשנתן לו הגט גם ישאלו לשליח אם לא ידע שביטל הבעל הגט או השליחות ויאמר השליח לא שמעתי וישאלו לאשה אם לא בא בעלה פ' ה"פ ב"פ ה"פ וביטל הגט או אם לא שלח אליה ע"י שליח שהגט יהא בטל וישאלו השלי' אם לא ביטל הוא עצמו את שליחותו או אם לא עשה שלי' אחר ליתן הגט ליד האשה : וישאלו לשליח אם עשה נדר או שבועה להיות שליח או אם לא מסר מודעא על השליחות ויאמר לא : וישאלו אם עשה הבעל שום תנאי בגט כשמסר לו הגט ויאמר לא . וישאלו לשליח אם מכיר האשה שהי' אשתו של המגרש פ' ב"פ ואם אינו מכירה צריכין עדים להעיד שהיא אשתו : וישאלו האשה אם נדרה או נשבעה לקבל גט שאינו חפצי' להתיר לה ותאמ' לא נדרתי ולא נשבעתי וכן שואלין אותה אם מסרה שום מודעא נגד הגט שמבטל' הכל לפנינו שיהא כל דבר או פעולה שדברה או שעשתה נגד הגט יהא הכל בטל ותאמר הן: ולעיל כתבתי שאין לדקדק גבי אשה בשאלו' אלו. ויאמר אל השליח באת לפנינו לגרש האשה זאת פלו' ה"פ ב"פ ה"פ עם הגט שמסר לך בעלה פ' ה"פ ב"פ ה"פ ויאמר השלי' הן: ויאמ' לו הרב תן לנו הגט לקרותו ויקראו אותו בקול רם עם עדי מסיר': וישאלו לשליח אם ראה שמסר הבעל פ' ה"פ ב"פ הקלף והדיו והקסת והקולמוס ליד הסופר ואמר לו בפניו כתוב גט לשמי פ' ב"פ לגרש בו אשתי לשמי ולשמה ולשם גירושין תכתוב הן: וישאלו לשליח אם ראה ושמע שאמר הבעל פ' ב"פ לעדים החתומים על הגט שיחתמו הגט ושאמר להם בפיו חתמו זה הגט שיכתוב הסופר לשמי פ' ב"פ לגרש בו אשתי פ' ב"פ לשמי ולשמה ולשם גירושין חתמו: הן: ואם זהו הגט שכתב לו הסופר וחתמו לו העדי': הן: וישאלו לשליח אם ראה שכתב הסופר לכל הפחות שיטה ראשונה ואם שמע שאמר הסופר קודם שהתחיל לכתוב הגט אני פ' ב"פ כותב גט זה לשם פ' ב"פ לגרש בו אשתו פ' ב"פ לשמו ולשמה ולשם גירושין אני כותב: הן: אם ראו שהיו עדי' החתומי' על הגט ביחד כשחתמו הגט עד גמירא ואם שמע שאמרו העדים שחותמין אותו לשם פ' ב"פ לגרש בו אשתו פ' ב"פ לשמו ולשמה ולשם גירושין הן . וישאלו השליח אם ראה הגט שהיה יבש קודם שנתנו לו הבעל פ' ב"פ להיו' שלוחו הן: וישאלו לשלי' אם הוא מכיר הגט בסי' מובהק שזהו הגט שכת' הסופ' ושחתמו העדי' לשמו ולשמה ולשם גירושין וגם שזהו הגט שמסר לו הבעל ועשאו שליח עליו להוליך וליתן אותו לגר' בו אשתו פ' ב"פ ה"פ הן: וכ' בסד' מהר"י מינץ ב' מהר"יק דיזהר השליח יעמוד ולא ישען כלל וכן מצאתי בסדר גטין ישן וכ"ע הם דאף אם היא ארוסה יאמר לה ה"ז גיטך ששלח לך בעלך וע"ל סי' קמ"א מה שכתבתי בזו : עוד הם והשליח ידבר נגד פניה של אשה בשעה שמוסר לה הגט ויכוין לגרשה ואז יאמר לאשה שהיא תתגרש בקבלת הגט ותהיה מותר' לכל אדם וישאל אותה אחר הכתוב' שתחזי' לו או תמחול עליה כמו שכתבתי לעיל. ואז יכפול הרב הגט כמו איגרת ויתן הקנו' בזו ויתננו ליד השליח ויאמר אליו להחזיקו עד שיאמר לו לתנו אל האשה ואז פשיט האשה ידיה כאלו היתה מקבלת הגט מבעלה כמו שכתבתי לעיל ויזהיר הרב שלא תסגיר ידיה עד שיאמר לה להסגירן ואז יאמר הרב אל שני הדיינים שעמו ולב' עידי מסירה העומדים שם שמעו וראו מסירת הגט ומה שיאמר לה ואז יאמ' הרב לשליח אמור כך ה"ז גיט' ששלח לך בעלך פ' ב"פ ה"פ ב"פ ה"פ והתקבלי גטך זו ובו תהא מגורש' ממנו מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם וגט זה בפ"נ ובפ"נ : בתיקון ישן מצאתי דאין חילוק בין אמר ששלח ליכי או לך וגם אם אמר שתהא מגורשת ולא אמר ובו תהא כו' : עוד בסדר מהר"י מרגלית ז"ל ויניח השליח הגט בידה ויאמר הרב לאשה להסגיר ושתקמוץ את ידה וכן תעשה ותכניס הגט תחת הרבלה ואח"כ יאמר הרב אל האשה תשאיל לי גיטך זה ויקראו הרב עם הדיינים ועידי מסירה שנית כמשפט הראשון: ויחזור הרב וישאול לשליח אם מכיר זה הגט וכל השאלות ששאל לו תחיל' קודם הנתינה יחזור וישאלנו ואח"כ יכפול הגט ויחתכנו קרע ב"ד לארכו ולרחבו ויחרים על הלעז כמו שכתבתי לעיל ויזהיר אות' שלא תנשא בצ"א יום כמו שכתבתי לעיל עכ"ל מהר"י מרגלית בסדר גטין שחבר וכן נוהגי' אחריו בכל המקומו' שראיתי מסדרי גטין אמנם האריך הרבה במקצת שאלות והכפל דברים שאינן צריכין ומ"מ אין להקל לכתחילה ובדיעבד כבר כתבתי כל דין במקומו איזה דבר הוא מעכב: כ' בסדר מהר"י מינ"ץ אם נתן הגט על תנאי עד זמן פ' יאמר השליח בשעת הנתינה התקבלי גיט' אם לא יעבור נגד פניך מכאן ועד זמן פ' יהא גט מעכשיו ותהא מותר' לכל אדם ותהא נאמנ' עליו שלא עבר נגד פניך ואם יעבו' נגד פניך מכאן ועד זמן פ' לא יהא גט אם לא תאמרי שלא עבר נגד פניך ובפ"נ ובפ"נ עכ"ל עוד כ' הם ויפרים לה הרב מהו התנאי ותזהר שיהא הגט קיים עד הזמן שהתנה הבעל שיחול בו הגט ושישאר שטר השליחות ביד הדיינים עד הזמן ההוא למען תהא לעדה על התנאי עכ"ל וכבר נתבארו דיני' אלו לעיל כל א' במקומו המיוחד לו ע"ש: כשהבעל בעצמו מביא גט נר' שהכשרתו עם כתיבתו וחתימתו כאשה' אם היתה האשה במעמד אך יש לדלג בגט העומדת היום כו' וכן הוא בסמ"ק ואח"כ כ' טוב לישאל הבעל בפני העדי' כל השאלות שיש לו לשאול כשאשה במעמד וכן לסופר ולעדים עד נתינת הגט ליד האשה ואז ימס' הרב הגט ליד הבעל להביאו לאשתו וטוב שיקבל עליו בחר' שלא לבטל הגט ויאמר הרב לבעל שיקח סי' מובהק בגט שאם ימסרנו לאחר שלא יצטרך לחוש שמא אחר הוא ומצאתי כתוב ב' מהר"ף היכא שהבעל עצמו מביא גט כ"ל בפ"נ ובפ"נ לפי שעכשיו אינן בני תורה ואתי לאחלופי בשליח אחר וכן השכים הר"ר ישמעאל עכ"ל ואם הוא גט ש"מ ע"ל סי' קמ"א נתבארו כל דיניו ובסי' קמ"ח נתבאר שאסור להתייחד אחר הגט עם האשה ועיין בסדר הגט שכ' הטור ס"ס קנ"ד ועיין עוד קצת חידושים בסדר גטין של מהרי"ל בענין נדרים הנ"ל :

ענין כתיבת השמות שמצאתי ולקטתי מסדר הגט וסדרתי אותם ע"פ א"ב וכתבתי אצל זה מדברי שאר המחברים

א אברהם המכונה עברמן או עברלן או אברליפא וי"א דכל מקו' שיש ב' סברות שהכינויין דומין ללשון הקדש אין לכתוב הכינוי ואם כן לא היה צריך ליכתוב הכינויין אלו וכן משמ' ממה שכתבתי לעי' סי' קכ"ט שאין כותבין קנו"לשון אמנ' הסוגי' מסדר הגט משמע דיש לכותבן וע"ל באות ק' : איכל אורי דמתקריא אהוביה ולא המכונה כך משמע בסדר גט סי' כ"א: אוגיא איסרל אליהו כו' וכ' בסדר גיטין ס"ל א דכותבין אליהו בו' אם לא הידענו בודאי ששמו אליה אבל מסתמא כותבין אליהו וכן הוא בת"ה סי' רל"ג ובכתביו סי' ל"ט וכב"י ונראה דאם כ' אליה לא מפסי' דהרי הנביא אליהו נקרא כן בהרבה מקומות. ומצאתי כת' הר"ר לפמל ז"ל כ' גט לפני מהר"ר שכנא ז"ל וכ' אליהו ואע"פ שהי' נקרא לס"ת אליה משום דרגילות לקרותו אליה אף כששמו אליהו עכ"ל ואני שמעתי בשם מהר"ר אברה' מפראג שכ' אליה בגט מפני שהיה יודע שהיה עולה לס"ת כך והיה שמו כך וכן ראיתי שעשו מעשה באחד שהיה שמו אלי' שוועטשקי ועלה לס"ת כך כ' אליה ועשה זמר וחתם שמו בראש הזמר

אליה המכונה שופסטקי אליעזר המכונה ליזר מן אלעזר המכונה לזר אבל כשהכינוי
ליזר או לאזר א"כ לכתוב שהכינוי דהוי קיצור לשון וה"ה שמעתי כל מקום שהכינוי
ליזר הם שקדם שלו אליעזר ביו"ד ובכל מקום שהם הכינוי לזר הם שקדם שלו אלעזר
בלא י' עכ"ל מצאתי כ' אליקים כ"ל ביו"ד כי כן הוא פ' במלכים בסי' י"ח וי"ט
ובישעיה סי' ל"ה ל"ו ול"ז ובד"ה אליקים המכונה גוצלק אבישי אושעיה ה' לבסוף
אשר המכונה אנשיל כ' מהר"י מינץ סי' ג' אביגדור הם בדברי הימים יש ספרים שהם
מלאים ויש ספרים שהם חסרים ו' אור הרגה בסדר גיטין יש לדקדק אי כותבין
בגט אבשלום או אבישלום דלא אסקינן בשם אבשלום וכן הוא בתוספ' ריש פ"ב
דכתובות. אליהו המכונה אליה מצאתי בתיקון ישן בשם מהר"א כ"ץ דאין לכתוב
אלכסנדר המכונה סנדרמן ואפי' מה המכונ' מושמן דכל המקב' בראשו אינכפקות'
אם מאריך בסופו אדל אושעיה ב בילא אל"ף לבסו' ואין צריך לכתו' המכונ' בילתא
או בעלטא דהוי קיצור לשון וכן בנימן א"כ לכתוב בונמא בנימין מלא כ"כ מהר"יח
בתשו' וכ"כ מהרי"ו ומהר"י מרגליות וכ"כ דעת בעל המסדר סדר גט שלנו הי' כא'
אמנם מהרא"י כ' בסי' רל"ג בת"ה דיש לכתבו חסר וכ"כ מהר"י מי"ן בסדר גיטין
שלו וכן דעת בעל המסדר הגט הי' ל"ב ונראה לכתבו מלא מטעם שאכתוב לקמן
באות ה': בלומא בונלין ברונלין הכל בחד י"וד לבסוף וכל הדומ' לזה בונפיט ברכיה
בישוף בוניין בינדיט בונדיא בילקווא בלומא באלגשא בוקש ג גניב' א' לבסו' גוטליף
ולא כותבין גוטליפא גוטלין גולדא גודריכן גוטקינד גוצלק וע"ל אות ל': גרשם
גרשון כ' מהרא"י בפסקיו סי' י"ד דב' שמו' הינהו כי גרשון בן לוי נכת' בכל התור' בנו"ן
וגרשם בן משה נכתב במ"ם וכ' מהרא"י שאם ידוע ששמו הי' גרשם וכ' גרשון לא הוי
גט כלל ותנא וכל י"ב דרכים בה ואם אין ידוע מה היה שמו לכתחלה לא תנשא
אפי' לא אפשר אלא ע"י עדו' ששמו הוא כמו שכ' בגט וכ' בת"ה סי' רל"ג דאם לא יוכל
לידע היכר שמו יתן ב' גיטין מצאתי אבי שאם אמר ששמו גדליה ולא גדליהו וכ'
כן בגט בלא ו' גומפרכט ולא בע' גומפרעכט ולאו בכ' גומפרכט אך בסי' ל"ה כ' שם דיש
לכתוב גומפרעכט וכן משמע בת"ה סי' רל"א וע"ל אות ד' גומרו גדליה המכונה
ברושמן גוטלין המכונה אלזגוטא בפסקי מהרא"י גוטכיין געיילא גד ולא המכונ'
גדיל ולא געדיל ד דוד חם יו"ד כ"כ בת"ה סי' רל"ג דורכט כן הוא בתשו' מהר"י סי'
קפ"ב ה הינדא הוטקא בא' לבסוף וי"ו בין ה' לה"ין הימלטרוט הירץ הירנא בסד' גט
סי' ל"ה בהגהו' הילל ביו"ד ובפנים כ' תיבה שחסרה כגון הלל אין נפקות' אם יכתוב
מלא וכן כל כה"ג עכ"ל הענדיל הינדלין הושל אהרן המכונה הערמלין הנדל
הנא וכן היה שמה לעולם ולא חנה הילטל המכונה הינדל הכלן המכונה הענדיל
ו ואלק וכ' בסדר גיטין ב' מהרי"ל ואלק אין לכתוב בא' לבסוף וכל כיוצא בזה רק
אותן דגושי' כותבין א' לבסוף ובתיקון ישן מפרש דבריו כגון בילא יוטא טריינא
אבל ואלק וכיוצא בו אין כותבין א' לבסוף ויבלין כותבין וואלבלין ולא וואלף וכ'
בסדר גיטין סי' כ"ט דכן עשו מה"רזק ומהר"א אומר לכתוב וואלבלין אע"ג דהיה
נקרא וואלף בפ' רפה מ"מ לא הי' נכתב וואלפלין בפ' ולי נראה דבמדינות אלו
שקורין אותו וואלף יש לכתו' בגט כדוע"ל אות ל' ויבש ויבלין ויבלמן וכ"ע בסד' גטין
סי' כ"ט זנוויל בב' וו"ין אם לא ע"י שקבלה כגון וינא ושמא אין נפקות' בכינוי שלעז
כשלא נמצא כתו' בשום ספקו' עכ"ל אמנ' בטופס אחר מצאתי כל דבר כגון וינא כותבין
בחד וי"ו וכן נהגו באויספרג לכתו' שנסר וערטוך ולא ווערטוך עכ"ל ולפ"ז גם זנוויל
יש לכתוב בחד ו' דהא אין לחלק בין אם הוא בראש התיבה או באמצע דהא
לעיל לא חילק בכך אלא כתב דכותבין וינא ע"י קבלה מ"מ דאין לחלק מיהו ברוב
סדר גטין מ"מ דיש לכותבו בב' וו"ין וכן הוא בסי' כ"ד בסד' גטין שלנו ויסלין ווריידא
וורמט ווייסל ווריידל ז כבר כתבתי באות ו' שיש לכתוב זנוויל בב' ווי"ן אמנם
בסדר מהר"י מינץ סי' כ"א דיש לכתוב זנביל בב' ונראה דעליו יש לסמוך בדיעבד
זוסמאן זוסקינד בה' ולא בס' ובסד' גט של מהרי"ו זוסקינט בו' עם ס' ונראה דתולה
בל' בני אדם ולפי מה שנקר' באותו מדינ' וע"ל באות ל' זעליקמן ויש שכותבין בלא
ע' זאקלין ולא זעקלין בע' זימלן זוסלין כתב בסדר הגט סי' כ"ח באשה א' שכתבו בגט
זושא בת יצחק המכונה זאקלין אע"ג דרובא דעלמא הוי קרו לה זוסלין מאחר שאמה
קרא לה זושא מאחר אם אמה ועו' דזושא וזוסלין חדא הוא וכ' דאם קראו זוסלן בילדות'
כותבין זוסלן ולא זושא וכ"מ בטופס ישן בשם מהר"אי שאם קראו לה שם זעריס'
זערלין כותבין כך ולא שרה וע"ל באות א' זעליק זכריה זכריהו זכריה דווערל זונלין וכ'
מהר"י מינץ בתשו' זבאי בלא א' וכן הוא בעזר' זעמל זעלדא ח חיכוין שבקצ' מקומות
קורין ח' כמו ך' רפויה כ' מהרא"י בת"ה סי' רל"א דכותבין ך' והאריך שם בטעם הדבר
אשה שנקראת חנליין כתב מהר"יו סי' ק"ד בתשו' דכותבין חנה ולא צריך למיכתב
חנה המכונה חנליין משום דהוי קיצור לשון וכן הוא בסדר גיטין סי' כ"ב דכן עשו
הרבה גדולים מעשה שלא כתבו אלא חנה ובשעת הנתינה קראו הגט בשגל חנה
ולא בפתח כדי שתהא נראה מגזירות חנליין עכ"ל וכ"ע אי מיירי שקראו אותה
כך בילדותה וא"כ פליג אמה שכתבתי באות ז' ב' מהר"אי או אם נאמר דמיירי
שבתחלה קראוה חנה ולבסוף היתה נקראת חנליין והכי מסתברא דבהכי מיירי כדי
שלא יחלוק אמה שכתבתי לעיל. חוה חזקיהו כ"כ מהרי"ו בסדר גטין שלו
ובסי' כ"ט בסדר גטין דיש לכתוב חזקיה וכן הוא שם סימן ל"ג דבשתם
יש לכתוב חזקיה אם לא שידוע שהיה נקרא חזקיהו וכ"כ מהרא"י בת"ה סימן רל"ג
וכתב שם דאפי' אי שהיה נקרא חזקיהו אם כתב חזקיה לא הפסיד דהוי כחניכתו
אבל איפכא הוי הפסד וק"ל. חיים ב' יודי"ן חנה וא"כ לכתוב המכונה חנלא דהוי
קיצור לשון בפסקי מהרא"י חיים המכונה קהרייס ע"ל אי צריך ליכתב חיים
המכונה ביבאכט חייא חזקיה המכונה היא: ט טריינא כך נמצא כתוב בסדר
גיטין שלנו אמנם בת"י משמע דכותב' אותו בחד יו"ד ועו' נמצא בסדר גטין שלנו
טויבעליין ובתיקון ישן מצא' טייבלין טיקלין טעכטרלין ולא בה' כ' בת"ה סי' רל"א כל
תיבות שהן בל"א או שהן לעזות שצריך לכתוב ת' או ט' כותבין ט' משו' דתי"ו איכא
למימר רפויה היא ותשתנה קריאתה. טוביה טיהלווא ויש כותבין טיהלבא
וע"ל באות ז' בשם זנוויל טודרוס טאבא : י כבר כתבתי

לעיל דאנו כותבין יהודה המכונה ליב ודלא כמהרי"ק שכ' דיש לכתו' דמתקרי ליב וע"ל
באות ל' היכר כותבין ליבל כ' מהר"י מינ"ץ בתחלת ספר יחזקאל המלך יויכין ופי' הרד"ק
יויכין כמו יהויכין יונדב כמו יהונדב יונתן כמו יהונתן עכ"ל. בפסקי מהרא"י יחזקאל
המכונה קהיאל בסדר גיטין סי' כ"א ידידיה בחד תיבה ובפסקי מהרא"י סימן ק"פ
משמע דבידידיה אין לחוש מיהו יזהר לכותבו בחד היטב אבל בתרי היטין פסול
הוי וכ"כ ב"י וע"ל באות ך' יחיאל המכונ' מיכל אבל אין צריך לכתוב יצחק המכונה
אקין וכן יחיאל המכונה איכל דאין זה רק קיצור לשון וכן הוא בת"ה סימן רל"א
ובתשו' מהרי"ק שורש קס"ב אבל צריך לכתו' יצחק המכונ' איקנייט. ילתא בא' לבסוף
וע"ל מה שכתבתי מזה יועץ המכונה יולין יום טוב יוכיא א' לבסוף ישראל המכונה
איסרל וכבר כתבתי לעיל דא"כ לכתו' יצחק המכונ' איסק וכן הוא במהרי"ק שורש
קס"ב. יוסף המכונה פנדירא: יכטא ולא יכתוב יעכטא בע' יוטלין בחד יוד וכן כל
כיוצ' בזה וע"ל באות ב' כת' בסדר גטין יצחק המכונה איזק כ"כ מצ' בכל טופסי גטין
ולא דמי ליצחק אקין משו' דיש ששמו שאלתיאל או אהרן וקראו איזק ועו' דיש יצחק
שנקרא זעקיל ולכן צריכין לכתוב הכינוי ומטע' זה כותבין יהודה המכונה ליב עכ"ל
ונר' דזה מיירי כשהכינוי הוא אייזק ולכנ"כ שצריך לכתבו אלא שכותבין אותו בחד י'
אבל כשקורין ליצחק איצחק כמו שרגילין הוא לפעמי' א"כ לכתו' אותו הכינוי דהכל
יודעי' שהכל שם א' הוא ונר' דלזה נתכוין מהרי"ק שכ' דא"כ לכתוב יצחק איסק אבל
באייזיק אפשר דגם מהרי"ק מודה: יצחק המכונה איזלין כתב בסדר הגט דמשתמ'
יש לכתוב יונתן ולא יהונתן אא"כ שיודעין שנקרא יהונתן כגון שחתם עצמו כך
וכן הוא בת"ה סי' רל"ג ובתשו' מהרי"ו סי' ק"ף דמשתמא יש לכתוב יהונתן ובסי'
ק"ך מצריך ליתן ב' גיטין ודעת ב"י כדעת ת"ה: אלחנן או יוחנן דמתקרי חנן כיון
דחנן שם בפני עצמו אין לחשבו קצור השם: ירוחם יקיר המכונה ויידל יקיר
המכונה זעליקמן יששכר יהושע יעקב חסר ו' וא"כ לכתוב המכונה יעקל
אם לא היה אחר בעיר שנקרא בשם המגרש והאשה כהנים או לוים או ישראלים
דלי' בהן הי' אחר אלא זה וכ"כ מהרא"י סי' ו' וכ"כ המסד' סי' ל"ה וכ' מהרא"י בפסקיו
סי' י"ח דבשתם יש לכתוב ירחמאל חסר י' אבל מ' וכן הוא בכתובים אבל כשיודעים
שחותם עצמו מלא או עולה כך לס"ת כותבין מלא אמנם מהר"י מינץ סי' ל"ט דיש
לכתבו מלא אם לא שידוע במשפחתו שנקראו ירחמאל חסר ועיין בדבריו בסדר
גטין: יוסף וא"כ לכתו' המכונה יוזל או יוזפא דלא מכינו שום יחף או יוזל דלא נקרא
יוסף אמנם בתקון ישן דיש כותבין יוסף המכונה יוסל: ירוחם יהונתן דמתקרי
נתן יקותיאל יוכבד יוכלין זוכלין יככיה ישעיה בלא ו' יהושע המכונ' יוספא יאיר כך
היו מקובלין שהיה שמו כך הא בלאו הכי יש לכתוב יאיר יצחק המכונה קרויל: כ
כדר לומר פ' אלו טריפות כ' הר"ן דף תרנ"ח דאין כותבין אותו בשתי היטות אבל
יכול לכותבו בהיטה א' בב' תיבות וכן הוא בתשו' הרמב"ן סי' קמ"ח וכן הוא בסדר
גטין וכת' שם מיהו אם כ' בתיבה א' לא הפסיד וע"ל אות ח' הכינויין בל' לעז אם יש
לכותבין בה' או בך' כגון מיכל יכנט כהן חסר ו' בדעבד: ל ליברמן ליפמן לעמיל
לעמל כ' בסדר גיטן סי' כ"ד ראיתי כמה גטין שהיה נכתב יהודה המכונה ליווא
ויש כותבין בחד ו' ואני שמעתי שזה תלוי בלשון בגליל שתחתון במדינה הריכוס
מדברים ליוא רפוי כמו ליב ובגליל העליון מדברים ליבא דגש כמו ליפא לכך
כותבין בב' ווי"ן עכ"ל ובתיקון ישן מצאתי כ' בשם מה"ר איסרל לכתו' ליב בב' לבסוף
וכן אנו נוהגין אלא שכותבין א' לבסוף ליבא: ומצאתי במקצת טופסין ליבלן לעבלן
דבכל מקום היה כותב לפי הכינוי והלשון שהיו מדברים בו ומצאתי דאין להקפיד
בזה ואני אומר דמכאן ראיה לעשו' כן בכל הכינויין שאנו כותבין היה לילך אחר
ל' בני אדם שמדברים בו במקום כתיבת הגט כי עיקר שכותבין בו הכנויין הוא כדי
להכיר שאיש המגרש במקום הנתינה ולכן אף אם אותו כינוי בעצמו במקו' אחר אין
מדברים אותו כך אין לחוש לזה וכ"כ ממה שכתבתי לעיל באות ו' בשם זנוויל גם
מדברי המרדכי פ' המגרש במעשה דגט שבא מארץ הגר וכן משמע מפסקי מהר"אי
סי' קמ"ב אמנם ראיתי מורי הגאון מוהר"ר שכנא ז"ל שכ' אליקום המכונ' גיצלק וכן
הוא בסד' הגט וכתבתי לעיל אות ג' והמגרש היה נקר' געטשליק וכן לשון מדינות
אלו ואפילו הכי כת' גיצלק לפי שעיקר הכינוי הוא גוץ וממנו נתפשט גוצלק או
געטשלק לכן כ"כן ואני מה שנ"ל כתבתי וראיה מזוסקינט וזיסקינט שכתבתי ג"כ
לעיל אות ז' שתלוי בלשון ועיין באות ז' בשם זושא ולקמן באו' מ' כתבתי דברי ב"י
דמשמע כהדיא כדברי וע"ל אות ק' חיים המכונה ליף ליבר טרויט: מ מרגלית
וא"כ לכתוב המכונה מרגליטא דהוי קיצור לשון: משלם חסר ו' משה מן מיכליין
כותבין מיכל כמו מיכל בת שאול ובסי' כ"ד בסדר הגט כתב דיש לכתוב מיכלין ולי
נראה שהתיבן אמת וכמו שכתבתי החילוק לעיל באות ח' מרים המכונה מירש
וי"א שאין לכתבו דהוי קיצור לשון כיצחק אקין עכ"ל: מייטין מיכא מיכדל ולא
מינדיל י' אבל ד' מידלין מינגיס מרדא מנחם המכונ' מאנש מרדכי המכונה גומפלין
מנחם המכונה מנשיר מולין מנחם המכונ' מן ומהררז"ק כ' דא"כ לכתוב המכונה מן
וטוב לכותבו וע"ל באות ך' מנחם המכונה מענכין מתתיהו ולא מתתיה כן הוא
בת"ה סי' רל"ג ובסדר גיטין אא"כ יודעין שעולה לס"ת או חותם עצמו מתתיה
ומהרי"ו מסתפק בדבר והיה נותן ב' גטין מתתיהו ומתתיה ובת"ה סימן
רל"ג כתב שעכשיו כתו' מתתיהו אע"ג דמצינו בספר עזרא ובד"ה דתרי שמות כינהו
מתתיה ומתתיהו מ"מ הרוב נקראים שם מתתיהו בן יוחנן שנעשה נס חנוכה על
ידו והוא שגור בפי כל הבני' שנקראים על שמו עכ"ל וכב"י לפ"ז לדידן דאנו קורין
במעשה דחנוכה מתתיה בלא וי"ו הוי איפכא וכתבינן בגט בלא ו' עכ"ל ונרא' מזה
דה"ה בשמות הכינויין דאין לנו אלא לפי הזמן והמקום שנותנין בו הגט וכאשר
כתבתי לעיל. מאיר מאיר וא"כ לכתוב המכונה מייר מנחם המכונה מענדלין
ובסי' ל' בסדר הגט כ' מנחם המכונ' מנדל וא"כ כ' מנחם המכונה מענלין ולא לכתב
מענדלין ולא מענדיל ולא מנדיל עכ"ל וכבר כתבתי דעתי לכתוב הכינוי כמו
שמדברי' אותו וא"כ כשנקרא מענדיל יש לכתוב כך אע"ג דעיקר הכינוי הוא מן
וא"כ היה ראוי לכתו' מענלין כי כמו שמדברי' על גדול מנכן מדברים על הקטן מענלין

או

או מעכבין וכדומה ומ"מ נ"ל לכתוב מענדיל כמו שקורין אותו כמו במדינו' אלו שהכינוי הוא מענדיל וה"ה בכל מקום שקורין אותו כך אך דעת המסדר את הגט אינו כן כמו שכתבתי לעיל בשם גוגליק ואפשר דבמדינתו היו מדברים כך כי לפי הנראה מה שכתבתי הוא נכון · מרדכי המכונה מערשל מוקי מחיאל ב' יודי"ן וכן הוא בסדר מהרי"ו מיכא באלף לבסוף מלכה מיי"כשרל מנוחה מענכלין מיימלין משה המכונה קוש · מצאתי כת' מרדכי המכונה מארדוש משה המכונה מוש או מושל והטעם משום דכל שנשתנה בנקודתו אות הראשון של כינוי משם של קודש נקר' כינוי וצריך לכתבו וכ' דלכן צריך לכתו' יוסף המכונ' יוסל או יוזפא עכ"ל ולא נר' דהרי כבר כתבתי ביוסל ויוסף דא"צ להכתביה גם טעמו איננו נר' וראיה מבנימין בונמא וע"ל משה המכונה הוגא בן מאיר המכונה מהר"ם מירקל יוסף המכונה מון: נ נטרונאי נחמיה טרוסטלין לא כתבינן המכונה טרוסטלין כך מצאתי כת' בסדר גטין ור"ל דא"צ הכינוי רק נחמיה לחוד משום דהכינוי הוא פי' לעז של נחמיה וכבר כתבתי לעיל דכינוי כזה א"צ לכתבו ובסדר גטין של מהרי"ל כתב נחמיה המכונה טרוסטלין נחמן המכונה נעביל נתן נתן נפתלי המכונה הירש : ס סעדיה בה"לבה"ו' : ע עובדיה עמנואל עמינדב וכתב בסדר גיטין דעמנואל כותבין ב' תיבות בחד שורה ועמינדב חד תיבה וכן הוא בפסקי מהר"י סי' קפ"ח דעמינדב כותבין חד תיבה ומשמע מדברי ב"י דאם כתבו ב' תיבות לא נפסל בכך וע"ל אות ד דאם כתב עמנואל חד תיבה לא הפסיד וכן הוא בסדר גטין: עזריאל עקיבה בה' לבסוף ובהגהו' שם כתוב וי"א בא' לבסוף וע"כ יש לכתוב ב' גטין כמו שכתב בספר עץ חיים עכ"ל ומדברי ב"י שכתבתי לעיל סי' זה נראה דאין לחוש עגזין ענזלין אשה א'חת נקראת עלא וכתבו פה ק"ק קראקא כך בגט עלא ודלא כמקצ' שסברו לכתב אלא: פ פייורלין פייערלין פכרייא עשי' אצל ר' בעסלין פנחס פלא כ"כ מהר"י מינץ סי' כ"ד פריגורם פרשכור תיבה א' וכ"כ מהר"י סי' קפ"ח וב"י כ' דלא הפסיד אם כתבו ב' תיבות פערלין פתחיה המכונה פתחייא כן הוא בפסקי מהר"י סי' פופר פתנקא : צ צפורה וא"צ לכתוב המכונה פורה או פויאר דהוי קיצור לשון צריבאבייט צורי צדי חד תיבה וע"ל באות ע' צורייל ציפא צפורה המכונ' פאייש ציירטל צביאה: ק קופמן קופלן בסדר הגט ב' מהרי"ל קלונימוס וא"צ לכתו' המכונ' קלמן ויש לכתו' קלונימו' מלא וכ"ע הם מהרז"ק לא חשש על הכינויין כלל אף לכתחלה משום דמצא הג"ה במרדכי שלו דאפי' שמות דלא צריך למכתב המכונ' אע"ה כ' אותן אלמא דלא מק"י כה"ג מוכיח לעז על גיטין הראשונים ומ"מ אין קפידא בדבר אם לא כתבו עכ"ל קרעפלין ולא קרעפפלין קרסיל קסהריים קייל"מ גם המכונ' קרימט לונג קילא קרפיל: ר רעכלייכן מהרי"ו כתבו סי' ק"כ דכות' רחל וכן הוא בסדר גיטן כי בפולין וזקזין קורין ח' כמו ך' וכת' הם סי' כ"ב דלא רצה ליתן גט שהיה כתוב רעכלין אך וגדולים אחרים כתבוהו וכ"ל דא"ג דכתבתי לעיל אות ח' דבכל מקום שמסתפקין בשם כותבין בך ולא ח' מ"מ כאן יכתוב רחל שהוא עיקר שם רחלין כמו שרה שרלין או חנה חנליין וכ"כ מהרי"ו סי' ק"ך ריבקא ריקלין ריקא ריכלין שכל בחד י' לבסוף רייצא רוכל רחביה המכונה חבל רייכל : ש שמואל וא"צ לכתוב המכונה מואל דהוה קיצור לשון שטור שטאור שרה וא"צ לכתוב המכונה שרכי או שערליין דהוי שכל חד וכן הוא בפסקי מהרא"י סי' ר"ב ובמהרי"ק סי' ק"ך שפרינץ שונלין חד י' לבסוף וכל כיוצא בזה : ש זריש בלא ו' לבסוף כ"כ המסדר גט סי' ל"ג וכן הוא שם סי' כ"ט בשם מהרי"ל וכת"ה סימן רל"ג וכן השכי הב"י ודלא כמ"ש שם בסדר הגט סי' ב' דיש מצריכי' ב' גיטין בא' שמריה ובא' שמריהו כי אין לתת ב' גיטין אלא במקום דהך וכ"ע בסדר גיטין דא"צ לכתוב המכונה שמעריל כ"כ מהרי"ו ומהרר"ש ב' מהרי"ל שטעגלין שלמה המכונה זלמן שפרינ"ץ שבתי בלא א' וכ"כ ב"י בת' דגיטין דף י"א שעבטיל שמואל המכונה ווישל או ווישלין שעכביל שונמן שלום שילמן שנקא משה המכונה שלמכי שמשון המכונה שמשולי בן שמואל המכונה ויבש והמכונה שאבולי שטורלין שועל המכונה בוקש כך כת' מהרי"ל ולי נראה דבמדינות אלו כותבין פוקש כמו שמדברים וכמו שכתבתי לעיל באות ל' : ת תשליפא תלכא ע"ל אות ח' תרכה ועיין בסדר גיטין של מהרי"ל בדפים חדש עוד חילוקים ושינויים בשמות ע"כ אלו השמות והכינויין שמצאתי וכבר כתבתי שיש לילך בכינויין אחר לשון בני אדם ואין לחוש לחסרות ויתירות כ"כ כמו בשאר דברים ולזה תמצא ברוב כינויין בסדר הגט שינויין בכתיבתן כי כל א' הי' כותב כפי לשון מדינתו והדברים נזכרו שהמה בלא דעת המחברים ונראה כמחלוקת ואין שם מחלוקת כלל כן נ"ל :

ואסדר לך הנה סדר חליצה של מהר"י מרגלית שנוהגים בכל המקומות אחריו ג"כ שאר חידושים הגאונים שלקטתי בע"ה וית' :

כתב ז"ל בערב קודם שיתפלל תפלת מנחה יבא הרב ושני חשובים עמו היודעים לקרות ויקבעו מקום ויאמרו הדיינים בכאן אנו קובעין מקום לחלוץ למחר אי"ה וישבו שם מעט ויש קובעין מקום בין מנחה למעריב והחזן שותק עד שיקבעו וכן נוהגין בפראג ובקראקא מתחילה ואח"כ נשתרבב המנהג לקבוע מקום קודם מנחה בק"ק קראקא : כתב בספרו של מהר"י מינץ דגם הבנים שמוסיפין על הדיינים ילכו לקבוע וישבו ג"כ על מקומם שישבו בו למחר וע"ל ריש סי' קס"ט כתבתי דיש חולקים בזה וס"ל כדעת המסדר דא"צ ליקח אלו השנים עד למחר וכמו שאכתוב לקמן ויקבעו מקום בגובה העיר ועיין ריש סי' הנ"ל מזה וטוב שירחוץ היבם רגלו ביום שלפני החליצה כדי שיהא בקל לרחוץ ביום החליצה גם טוב שיהיו נקיי רגליו : הרב יצוה ליבמה שלא תרוק למחר עד שיאמר לה הרב ואם א"א לה תבליע בכסות והטעם כתב' לעיל משום שלא תפסול מיבם ושוי חליצה פסולה אח"כ ועיין לעיל דאין לחוש אלא אם רקקה לפני היבם וע"ל: גם תזהר שלא תאכל ולא תשתה שום דבר למחר קוד' החליצ' ובסדר מהר"י

מינץ כ' שיאמר לה כן מערב גם בשחרית למחר ותזהר שלא תנקר שני' קוד' חליצ' שלא יצא דם וכתב ראב"י שתמעט בדיבור קודם החליצה וילמדו היבמה שתוכל לומר בנקיות א' לא אבה יבמי וכן ליבם לא חפצתי לקחתה גם יצוה הרב שיבדקו היבם והיבמה אם הם גדולים ויש להם סימנים וע"ל ריש סי' זה מי נאמן על דבר זה : מצאתי כתב בהגה' אלפסי סוף מ"ח דף תמ"א ע"ב דצריכין לזהר מאד שלא תעלה בידן חליצה פסולה שלא תצטרך לחזור על כל האחין וע"ל סי' קע"ט מדין חלוצה פסולה עוד שם דף תל"ח אין הדיינים הולכין אצל היבם והיבמה אלא הם באים אצלן שנאמר ועלתה יבמתו השערה מיהו אם הלכו אצל היבם והיבמה אין החליצה נפסלה בכך עכ"ל : למחר כשיוצאין מבית הכנסת אחר שם רוב עם ילכו לחלוץ ואם צריכין להמתין יקרו' השמש לכל בני העיר כי כן כ' ראבי"ה שצריך עשרה לפרסומי מלתא עכ"ל המסדר : אמנם בהגהת מרדכי ע"ב ד' תמ"ד ומיימוני פ"ח דיבום דאפילו לכתחלה לא בעינן רק חמשה וכן משמע מדברי כל הפוסקים ואז ילך הרב עם שנים שקבעו מאתמול ויאמר הרב להשלך לחלוץ במקו' שקבעו אתמול ויברר עוד שנים שיהא הכל חמשה : וישב הרב באמצע וב' הדיינים שקבעו עמו מקום גם ישבו על השפסל שקבעו מערב והשנים האחרונים ישבו על השפסל אחר מן הצד להכירא שהם אינם דיינים וכל שאר הקהל הבאים לראות החליצה יהיו נמשכים לצד אחר כי לפעמים יש בהן קרובים ועל כל נוהגין שעושין האצטבא לפני העם שלא יוכלו לכנוס תוך האצטבעות אלא ג' הדיינים ושנים האחרים והיבם והיבמה תוך האצטבעות וטוב הדבר ליחד אותן העדים שם ואלין על היבם והיבמה שלא יהיו קרובים ולכן מייחדין אותן ג"כ אצל האצטבעות וכן משמע בהגהת מיימוני פ"ד דיבם : עוד כתב מהרי"ח דעל אותן האצטבעות לא ישב שום אדם רק הדיינים על א' ושני השנוספים על השני : והדיינים עם השנים שמוסיפין ליושב לא יהיו קרובים זה לזה ולא ליבם וליבמה ולא יהיו סומין אפי' בא' מעיניהם ולא יהיו פסולין אפי' פסול דרבנן ולא יהיו גרים ע"כ : טוב לדקדק בכל החמשה שיהיו מחשובי הקהל ומום אין בם עכ"ל · בריש מ"ח מוכח דמום אין פוסל בהם אבל סומא פוסל בהן וכ"כ בסדר מהר"י מינץ ב' אביו דסומא אפי' בא' מעיניו לא יחלוץ שנ' לעיני זקני' ובא"ז כ' דסומ' בא' מעיניו מות' לחלוץ לפניו וכן עשה ר' שמחה מעשה וכן הוא בתו' בפ' מ"ח ב' ר"ת ובהגהות מיימון פ"ד מהל' יבום א"כ לכ"ע מום אין פוסל אמנם לעיל סי' ק"ל לענין גיטין כתבתי ב' מהרי"ל דמום לא יתי' א"א לעלמא ואפש' דה"ה כאן עוד כ' מהר"ם והדיינים יהרהרו תשוב' בלבם אולי חטאו ופסולין לדין עכ"ל וע"ל ריש סי' קס"ט כתבתי דאסורין ליטול שכר מן החליצה והיבם יתעטף ראשו במטרון שלא כהבל וכמנודה וכן האשה תתעטף וישבו הדיינים להלוץ והחלוצה דפניהם ויאמר הרב מה אתם מבקשים ויאמר היבם באתי לחלוץ ליבמתי וישאל הרב לאשה אם רצונה לחלוץ ותאמר כן ואז יאמר הרב שיעמדו ותעמוד היבמה לימין היבם כדרך הכלה שעומדת לימין החתן כמו שנאמר נצבה שגל לימינך משום דצריכין לשאול אם רוצים ביבום : וישאל הרב אם יש עדים שזה הוא היבם אחיו של מת מן האב ואפי' קרובים ונשים נאמנים בעדות זו : וישאל אם אין אח גדול מזה במדינה היה ואם היבם יניק צריך לשאול אם היה בעולמו של מת ודוקא שהוא י"ג שנה שמת אחיו אז צריך לשאול שאלה זו וישאל הרב אם יש עדים כשרים שהיבם בן י"ג שנים ויותר וכן על היבמה אם היא בת י"ב שנה ויום א' גם ישאל אחר עדים שידעו שהוא ג' חדשים אחר מיתת הבעל מלבד יום המיתה ויום החליצה והעדים לא יהיו קרובי' לא ליבם ולא ליבמה וע"ל ריש סי' קס"ט מי נאמן בעדות אלו: ואח"כ ישאל הרב אם יש לזה היבם שערות ארוכות בערוה וכן ישאל לב' נשים אם ידעין סימני גדלות באשה וכך יאמר להם אתם יודעין שיש לאשה הזאת כל מה שייך לה בפניה של מטה ואתם יודעין בודאי שיש לה בריבוי ובמלוי ויאמרו הן ומהר"י מינץ כ' שמפני שבכבוד ידרשו בערב כל הצורך בענין הסימנים שלו ושלה ולמחר בשעת החליצה יזכיר כי כבר נעשה מאתמול ואם היבם זקן או יש לו בנים גדולים או נתמלא זקנו ורוב ימים יאמר הרב לחבירו הדיינים מסתמא אין אנו צריכין לשאול על שניו ועל סימניו וע"ל ריש סי' קס"ט דלפעמים א"צ לשאול ג"כ על האשה והוא כשנתמלא דדיה או יש לה בנים או גדולה בקומה וע"ל וישאל הרב אם אין למת בנים בן בן או בת בן כל יוצאי יריכו ויזכיר היבמה שלא תרוק כלל עד שיצוה לה הרב לרוק וישאל ליבם זאת יבמתך אבל אם תרצה ליבמה ואפי' אם יש לך אשה אחרת מותר לך ליבמה כי לא גזור הגאון ר"ג נגד דבר דאורייתא אבל לאחר היבום עומדת תקנת הגאון במקומה ויאמר לו כן כדי שלא יאמר שרוצה ליבמה עכ"ל וכ"ע מה הועילו חכמים בתקנה זו אם אין לו אשה ע"כ נראה דיש לפיים תחלה שלא יאמר שרוצה ליבמה אלא לחלוץ וע"ל ריש סי' ז' דיש אין מצריכים לשאול שאלות אלו : ויאמר היבם בלשון לעז שאינו רוצה ליבמה וישאלו הרב אם דעתו לחלוץ ויאמר כן ואז יאמ' ליבם לבטל כל מודעו' וישאלו אם אמ' לשום אדם שאינו חולץ ברצון ויאמ' לא ויאמר לו אפי' אם אמרת ושכח אתה מבטל לשניהן כל המודעו' בכל לשון דמבטלי' בהן מודעי ויאמ' כן ואז ישאל ליבמ' אם אכלה או שתת שום דבר היום לא וישאל אות' אם תחלוץ מדעת' כן ולעיל בסדר גיטין כתבתי שיש לזה שלא לו' הן הן או לא לא תרי זימני שלא ישמע שבתמי' קאמ' וכן יש ליזהר לענין חליצ' ואז יוציא הרב המנעול ואם המנעל של יבום הרי טוב ובלבד שיהא מכוין לרגלו ומ"מ ישאל הרב אליו אם המנעול שלו ולא שאול ולא שכור ואם המנעול של הרב או שלא יאמרו לו אני נותן לך המנעול במתנה גמורה ויאמר הרב ליבם לקנותן בהגבהה ויש מוכרין אותו ליבם בעד מעות ואח"כ יגביהו אותו לקנותן צריכין לדקדק שיהא מנעול מכוון לרגליו וכתב בהגהת מרדכי דיבמות דף תמ"ד בש"ר יחיאל מפרי"ש דאם המנעול מיוחד לכך א"צ להקנותו ליבם : ויאמר הרב ליבם עדיין אתה עומד בדיבורך שתרצה לחלוץ ליבמתך זאת כן אם עשית שום מודעא תבטל אותה בפנינו כנ"ל ויאמר הרב אל היבום צריך אתה לכוון להתיר יבמתך לשוק לכל מי שירצה ולפוטרה בחליצה זו ממה שהיתה קשורה בך עד עכשיו וכן יאמר ליבמה שיה' דעתה כן

שתסא כפטרת מן סיבס זס בחליצס זו ותסא מותרת לכל גבר דיתנוביין ויכוונו שניסם לסתרת חליצס ויאמרו כן : סמנעול יסא של ימין וסרב ירא אס סוא אשר רגל ימינו שסולך ברגל שמאל קודם לרגל ימין ואז צריך ב׳ מנעלין לחלוץ בב׳ רגליו גם ישאל סרב ליבמס אס סיא אטרת יד ימין וה״מ מתר סרכוע ביד ימין עכ״ל נראס דסבר סחליצס בשמאל ססוא ימין דידס רק סתרת סרכוע שעס בימין כל אדס וכ״ע מכ״ל לחלק בסא וע״ל מס שכתבתי בדין איטר : ואז יראו סדיינים תיקון סמנעול אס סיא כסלכתס וססמנעול נקי כתבו סגסות מרדכי דף תס״ד ע״א וכסגו לעשות סמנעול גדול עד חצי שוקו עכ״ל ואח״כ יולך סשמש סיבס למקוס אשר וירחין רגלו של ימין יפס יפס בין אצבעותיו ועל רגלו ותחת רגלו ויסיר כפרכיו שלא תסא חוצן בין רגליו למנעלו וסוי מנעול דמנעל וינגב סרגל יפס ויכרך סדין סביבו שלא ילכלך לילך אל סרב ואע״פ סרחץ מקודם לכן פעס אחת צריך לרחצו עוד פעס אחרת דומיא דבשר דצריך לסדיח יפס יפס ב׳ פעמים וילך אל סרב וישב שס ויראו סדיינים תחת רגלו ועל רגלו ובין אצבעותיו שלא ידבק בו מאומס ואח״כ ינעול סמנעול ויש סדרים שכתב בסן שסרב ינעלו ויראו שסוא מכוון לרגלו ולא גדול יותר מן סראוי ולא קטן יותר ויסים סרב סאומרתות ססס ג׳ בתוך סלולאות זס למעלס מזס וסרצועו׳ סארוכות שקורין מיתנא יכרוך כל א׳ בתוך סחרין ויכוין כל מס שיוכל לסשוות סרצועות שיסיו סוככת יתר ועוד יש לקשור למעלס מסלולאות ע״ג סבשר וקושר קשרים ועל סקשר עניבס מבחון על סרגל ויש סדרים שכתוב בסן שעושס ב׳ קשרים ואח״כ עניבס על גביסן וסקש׳ ססני אל יקשור בחוזק שתוכל לסתיר ביד ימין עכ״ל מסר״י מינץ וכן עשס מסרי״ל וכן סמנסג וילך בו סיבס לכל ספחות ד׳ אמו׳ ויראו סדיינים שסוא מכוון לרגלו ויכול לילך בו וינביס בגדיו כדי שיראו סדיינים יפס גם שלא יסא סמנעול למעלס מארכבותיו כ׳ מסר״ס פדו׳ סי׳ כ״ג בא׳ שלא סיס יכול לילך רק לישב ולחלוץ ופסק דיכול לחלוץ סואיל ויכול למדחפי׳ כרעיס אארעא אין פעמידס וסליכס מעכבת וע״ס ססאריך בזס וע״ל כתבתי ג״כ מדין זס ואז יעמוד סיבס אצל סכותל או אצל סעמוד או דף ויחסר ס׳ עמד ולא יסען כל כך שאס נוטל סעמוד או סכותל סיפול דא״כ לא מקרי עמידס ואכן בעינן לכתחילס עמיד׳: ויאמר סרב אל סיבס וסיבמס שני׳ סיכוונו לסס חליצ׳ כנ״ל ויאמ׳ סרב אל סיבוס לדחוף עקיבו בארץ ויזסיר סיבס שלא יסייע כלל ליבמס לחלוץ ויעמיד סרב את סיבמס לפני סיבס כדי שתסא נראס שמדברת לב״ד על סיבס ומקרא סרב ליבמס מלס במלס בלסון קודש מאן יבמי לסקיס לאחיו שס בישראל ואח״כ יאמר לס סרב לא אבס יבמי וכן סיבמס תאמר בנשימס א׳ ולא אבס יבמי ולא תפסיק בין ג׳ מלות אלו ואז שואלין ליבס סבנת מס שאמרס ואס אינו מבין אז אומרין לו בלשון שמבין ואז מקרין ליבס לא חפצתי לקחתס ולא יפסיק בין ג׳ מלות אלו ויקרא לקחתס במפיק ס״א ובסדר חליצס בסופו כתוב וצריך לסקרות לו מתוך סכתב ולא בעל פס וכן נסג ר׳ שמואל עכ״ל ולא ראיתי נוסגין כן ואפשר שטעמן משום דבריס שבכתב אי אתס רשאי לאומרן ע״פ וכבר כתבתי בא״ח שאין לחוש לזס ועל כן אין נזסרין כמ׳ בסדר מסרי״ל אס אירע שסרב דילג תיבס א׳ חוזר לראש ספקרא ויאמר סרב אל סיבס פעס שנית דחוק רגליך בארץ ויזסיר אותס לסס חליצס ותפסס כאפס ולא תסב כלל ולא תסא סוס טבעת ביד׳ סימני׳ ותתיר בידס סימני׳ סקשר וסעניב׳ מן סרצוע׳ וסרצועו׳ מן סמנעו׳ ואח״כ תתי׳ סאומרתי׳ מן סלולאו׳ שבמתון תחל׳ ואח״כ שאמנעי׳ ואח״כ סעליון ואח״כ תוחבו׳ ידס תחת עקבו ותופס בעקב סמנעול ושומטו׳ סמנעל מן סעקב ותחלון כל סמנעל מסרגל ומגביסתו וזורקת אותו לארץ לפני סיבס וסדיינים וסכל ביד ימין ולא תסא סשמאל מסייע לס כלל : וז״ל מסרי״ל אמר ליבמס שתשמט רגלו של יבס מן סקרקע ויעמוד על סרגל שמאל וכ״כ מסר״י מינץ שתקח רגלו בשמאלס כדי שתחלין ותשמוט סמנעל מעל רגלו בימין וכן סוא לעיל בדברי רבי׳ בעל סטור ובמרדכי מן סירושלמי וקבלס שתשליך אותו למרחוק . ואח״כ יאמר סרב ליבמ׳ שתאסוף רוק גדול בפי׳ ואל יסא בו עיטוש ופיהוק שזסו לא מקרי רוק וגם לא תרוק מים בעלמא וזסו לא מקרי רוק ולא תרוק דס : וסמשמש׳ דיינים יראו סרוק סיוצא מפיס עד שתגיע סרוק לפני סיבס לארץ וסיבמס תעמוד נגד סיבס בשעס שסיא רוקקת שנאמר וירקס בפניו : וכך יאמר סרב אל סיבמס תרוק לפני סיבס וסדיינים רוק גדול ואח״כ מקרא סרב אל סיבמס ככס יעש׳ לאיש אשר לא יבנס את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ סנעל בפ״ס ומקרס לס מלס במלס וסיא אומרת אחריו כל מלס לבד כאשר סוא מקרא לס ובסוף ספסוק עונים כל סעומדים שס בקול רס ח״ס ח״ס ח״ס וכ׳ מסר״י מרגלית וסיס נראס שעומדים שס יאמרו בח״ס וכ״כ מסרי״ל אך אין לשנות ממס שקבלתי וכן משמע לסון סדר של סרא״ס ואח״כ יברך סרב בלא שס ומלכות בלשון זס ברוך אשר קדשנו במצותיו וחקיו של אברסס אבינו ויאמר סרב אל סיבס שיחזיר לו סמנעול במתנס כדי שיכול ליתנו לאיש אחר ליחלוץ בו וב״י כתב עוד טעם אחר מפני שמתחלס לא כתנוסו לו אלא ע״מ שיחזירו ואס לא יחזירו לסס כמב׳ שלא זכס במתנס דס״ל כחולץ במנעול שאינו שלו עכ״ל ובטופס מסרי״ק ז״ל כת׳ סיס לגזור שלא לסוציא לעז על סחליצס כמו בגט אבל בסדר מסרי״ל ומסר״ז ז״ל אינו כותב שס ואינס צריכס לסמתין ג׳ חדשים אחר חליצס עכ״ל מסר״י מרגלית בסדר חליצס שלו : כתב בסגסות מיימוני פ״ד דס״י וז״ל מפני מס חולצת נעלו שכך אמר סקב״ס למשס אמור ליבס מכות חליצס אס לא ירצס ליבס רשע בגופך סייתי יכול לקייס סמכוס ולייבס ומאכתס על כן תחלין מנעליך כאבל וכמנודס שחולצין מנעול וגס מטיפס פרוסס שבגופך סיית׳ יכול לקייס סמכות לקייס לאחיך זרע לכך וירקס בפניו טפס סרוסס וסדיינים וכל סעומדים שס עונים חלוץ סנעל כמנודס ח״ס כאבל ח״ס כמורד במכוס עכ״ל סגסות מיימוני וסגסות מרדכי ע״ג דף תס״ד כתבו וקוראס כמו אמס סמקוננות לפני סדייני׳ שאין אחי סמת רוצ׳ לסקי׳ לאחיו שס וחולצת מנעלו כלומר סמעתס יתאבל על אחיו מאחר שלא יקוס שמו וסנס כמת עכשיו ורוקקת לפניו כלומ׳ לא בשביל יפיו חמדתי לו וקוראס ככס וגו׳ לסלבינו שלא סקיס לאחיו שס וכל סעומדים אומרים חלוץ סנעל כדי לפרסס סדבר עכ״ל :

ברוך נותן ליעף כח · ולאין אונים עצמה ירבה:

מ״לכי ואלהי ישעי · אליך אתפלל :

ש״תשגביני בדרכי משה עבדיך · כי בזאת יתהלל המתהלל :

ה״שכל וידוע אותך · לא בגבורה חכמה ושלל :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הפרעסין ציהר אלימלך הנקרא מלך במהור״ר דוד טלמר זצ״ל מק״ק קראקא ועוסק לע״ע בק״ק ברלין הבירה :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הפרעסין ציהר שמואל הנקרא זנוויל בן כהר״ר חנוך שמש ושוחט דמתא שלי״ט בק״ק ברלין הבירה :

א חייב אדם לישא אשה בילדותו ובזקנותו וכמה נשים נושא ומתי קיים פריה ורביה ואשה אינה מצווה

והמחודשים

נשאר לו מבן ובת בן מכל אחד אם קיים מצות פריה ורביה

בבן ממזר וכן בבן חרש ושוטה קיים המצוה

מי שקיים מצות פריה ורביה ונתאלמן ורוצה לישא אשה שאינה בת מריבה אבל אינה בת בנים או להמנע מלישא אם הוא רשאי

אם יש לו בנים אפי' מפנוי' רשאי לבטל

הרוצה לישא על אשתו מה דין אשתו שראה גונה בכתובתה

במקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא אשה אחרת עליה:

חרם ר"ג לא היה על יבמה ולא על מי ששהתה עשר שנים ולא ילדה

תקנת ר"ג לא פשטה במקומות הרבה לא שתקין ר"ג אלא עד סוף האלף הה' ארוסה אין בה תקנת ר"ג

מי שהמירה אשתו אם מכריחים אותו לגרשה

טוב לעשות תקנה בחרמות ונדויים על מי שישא אשה על אשתו

ב עונש הנושא אשה שיש בה שמץ פיסול

ג מי שבא ואמר כהן אני או אם עד אחד מעיד עליו או אביו ומי שיצא עליו קול שהוא חלל

והמחודשים

אם יעיד א' מהאנוסים שהם מכהן מוחזק בכהונה מעלין אותו לקרות בתורה:

ד פיסול ממזרות עמוני ומואבי מצרי וארומי ושאר פיסולין

גוי הבא על אמו והולידו ממזר בן ונתגייר מותר לבא בקהל

ארוסה שעיברה והבעל טוען שהולד כשר והיא מכחישתו

כותים אם מותרים לבא בקהל

מינים שפירשו מדרכי ישר' אם מקבלים אותם לבא בקהל

קראים אסור להתחתן בהם

ה איסור פצוע דכא וכרות שפכ' בישראלית ובמי מותרים

והמחודשים

ישראל שיש לו שור קטן מותר ליתנו לגוי למחצי' שכר אע"פ שהגוי ודאי יסרסנו

אם מותר למכור לגוי תרנגולים זכרים ההוא יודע שמסרסם

ו איסור גרוש' זונה וחללה לכהן

אשה שנתגרשה מפני השאה בעלמא אם מותרת לכהונה

אשת כהן שיש בה ריח גט ויושבת תחת בעלה כופין אותו להוציא

כהן שנשא אשה פסולה כיצד כופין אותו להוציא

ז דיני שבויה ואיזו היא חללה

אשת כהן שנתיחד' עם הגוי ויד אומות העולם תקיפה ויצא עליה שם חשד בפני'

אשת כהן שנחבשה בידי גוים וישראל נכנסים ויוצאים אצלה

אשת כהן שנחבשה מחמ' גניבה ונתחייב מיתה

אשה שהמירה אם מותרת לבעלה

אשת כהן שהלכה לבית הגוים ואמרה להמיר דתה וחזרה בה

אם קודם שנתעברה היו הכל מרננים אחריה יש ספק להכשירו לכהונה

ח כהנים לוים וישראלים מותרין זה בזה והולד הולך אחר הזכר

ט אשה שנשאת לשנים ומתו ואם נשאת לשלישי

המחודשים

נתגרשה משנים אם תנשא לשלישי

הבא לישא אשה קטלני' והתירו בו ועבר

נתאלמנה משני' ואחד מהם מת במגפה או בגזירה

י אסור להחזיר גרושתו והמוצי' משום שם רע

המחודשים

אשה שיצא עליה קול שנתקדשה והכריחוהו קרוביה לגרש ונשאת לאחר ונתגרשה אם מותרת לחזור לראשון

באותה שאמרו אם כנס לא יוציא אם קדש מהו

כשאמרו שאם התירו בו שלא יכנו' ועבר וכנס יוציא אם התירו בה ולא התירו בו לא יוציא

כשאמרו לא יכנום ואם כנס לא יוציא אם גירשה אם מותר להחזירה

גרושת חרש שנשאת לאחר ונתגרש' פקח שנשא' לחרש ונתאלמנו או נתגרשו אם מותרות לחזור לבעליהן

יא הנחשד על האשה או שפחה ונכרית

והמחודשים

שנפתח הדלתות אינו יחוד עד שיהא בית נעול

שהטען על א"א ונגרשה בעלה ואבי שהטען שהביאו שלא ישאנה ויצא קול שקדשה מה דינו

עידי כיעור שלא ראו בב"א אם מצטרפין מי שהיה חושד אשתו מאיש א' וראה אותה נכנסת עמו לחדר וסמך אזנו לכותל ושמע קול נשימתה כדרך המשמשים מטותם

אימתי אם נשאת לנטען תצא

עדים המעידים על א"א שזנתה צריכים דרישה וחקירה: לאסור אשה על בעלה צריך דרישה וחקירה בפני בעל ובפני גדולי ישראל ואם קבלו עדים שלא בפני בעל דין ראוי' להפכים אותה שאמרו חכמים לא יכנום אפילו באותו מבוי ראוי שלא תדור

א"א שיצא עליה קול שנתיחדה עם אח' ואח"כ גירשה בעלה אם מותרת לדור בבית הנחשד אפילו בא על השפחה ועל הגויה בודאי אם כנס לא יוציא

הבא על שפחתו ואחר כך גיירה ולא פירש ממנה צריכים למחות בידו

אותם שאמרו לא יכנום ואם כנס לא יוציא אם הוציא מהו להחזיר

יב איסור לישא משום חשדא כגון המביא גט ממ"ה או מעיד על בעלה שמת או אסרה עליו משום נדר

ובמחודשים

כל אותם שאמרו שאסורים לישא משום חשד והיה לו אשה באותה שעה אלא שהיתה חולנית

יג אסור לישא אשה תוך שלשה חדשים למיתת בעלה או לגרושים

ותוך כ"ד חדשים ללידת הולד

מותר לקדש תוך שלשה חדשים

מחזיר גרושתו א"צ להמתין ג' חדשים

זקוקה ליבם שמת היבם צריכה להמתין שלשה חדשים

אשת סריס אדם צריכ' להמתין ג' חדשים השוה' בתוך כ' יום אין קונסין אותה אלא מפני הזנות

פלגש מיוחדת לאיש הרוצה לינשא לאחר צריכה להמתין

דין מניקת חבירו שצריכה להמתין כ"ד חדש לענין מלאים וחסרים ואם השנה מעוברת

מניקה גרושה קודם שהכירה הולד

מניקה שנתעברה בזנו' צריכה להמתי'.

דין מי שהכרו לה מניקת בחיי בעלה.

אם פירשה מלהניקו ג' חדשים בחיי בעלה: אלמנ' מניקת ועדיין לא הכירה הולד: מת בעלה והניח מעובר' וילדה ולא הניקתו. אלמנה מניקת אף על פי שאסורה לינשא תוך כ"ד חדש ואינה רוצה להניק אלא בשכר ואם יכולה לתבוע כתובתה

קדשה תוך ג' והיא נדה וקודם שתטהר יעברו ג' חדשים

יד איסור אירוסין או נישואין והתירן תוך שבע' ימי האבל או תוך ל'

טו אי זה עריות אסור' מן התורה ואיזה מדרבנן

והמחודשים

המקדש אשה על תנאי ולא נתקיים התנאי מותר בקרובותיה

המקדש בתו שלא מדעתה ונמצא בוגרת ונתבטלו הקידושין מותר בקרובותיה:

אם מותר לישא אחות אשתו ע"פ עד א' שאמר לו שמתה אשתו

הבא על א"א והיא אחות אשתו ומתה אשתו וגם מת בעל האשה אם אסורה לו

דין פילגש ראובן מותרת בקרוביו ואם אמרה קדשני בפני עדים

יו איסור לבא על הגויה ושפחה ע"א ואימתי חייב עליה משום נשג"ז

ביאת גוים הי' בכלל יהרג ואל יעבור

נתפסה עם שפחתו כיצד מיסרים אותו

יז היתה א"א שמת בעלה על פיה או ע"פ ע"א ואם נתקיים ואחר כך בא בעלה

האשה שאמרה שלא בפני בעלה שגירשה ואח"כ אמרה כן בפני בעלה

ארוסה שאמרה לארוס גירשתני

האומרת לבעלה גירשתני והיתה קטטה ביניהם או שתובעת כתובתה

האומרת שלא בפני בעלה שגירשה

האומרת לבעלה גירשתני ואיכא דמסייעי לה

האומרת לבעלה גירשתני אם נאמנת בזמן הזה

הא דאשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת באיזה ענין מיירי

אם היה בעלה בעיר ונתקדשה לאחר

אשה שהיתה בחזקת נשואה ונשאת לאחר ואח"כ בא בעלה ואמר לו בפניו גרשתני

אשה שא"ל עד א' מת בעליך

באה לב"ד ואומרת מת בעלי

אם אח"כ בא אותו עד וא' שלא אמר כן אין לנו להקל משום עיגונא אלא במקום שהקלו חכמים

למה הקילו חכמים באיסור א"א משום עיגונא

שומר לאלילי' ולכל התורה כלה נאמן במ"לת

בשעת הגזירות מתירין נשים ע"פ עדים בעלי תשובה ואם מוציאין ממון על פיהם. ריקי' שהמירו וחזרו בתשובה שאינה שלימה מה דינם לעדות אשה

אם העד ריק ופוחז או אם חשובה בעדו' או לא ימצא אדם להתיר ע"פ עדותו: בשעת הסכנה אם שמעו קול שאמר מת פב"פ והלכו ולא מצאו שם אדם: אם מצאו כתוב מת איש פלו' אם צריך קיום שידעו שהוא כתב ישראל

שמעו מפי גוים שנהרג פלוני אבל לא אמר שום גוי אני ראיתיו הרוג

שמעה שמת בעלה בקול בבר' היכא בעי' שמת מן התינוקות שאמרו מת איש פלוני: שמע קול מקונני' שמזכירתו בין המתים: אשה שנתעלם בעלה ואין עדות להתירה: יש למחות בה שלא תתנהג באבילות: מהו גדר מסיח לפי תומו

גוי כאומר פלו' מת ולא הקדים דברים אסרים אם נקרא מל"ת

יהודי שאמר לחבירו שמעת מה נעשה מפלוני והשיב גוי אני מכיר מי הרגו

גוי שאמר ליהודים למה אינכם מביאי' אותו יהודי שנהרג במקום פלוני ואם תרצו אני מביאו בעגלה שלי

הוציאו הקרובים קול בכל העיירות מסביב ובא גוי מל"ת ואמר שנהרג

אפילו גוי היודע שמסיאין על פיו נאמן במ"לת

אם יש לחוש שהגוי' הרודפי' מל"ת אע"פ שהשופט הגיד להם כל הענין

גוי שאמר שמעת מה נעשה מפלוני והשיב הישראל לא שמעתי אמר הגוי דע שפלוני הרגו

גוי מפי גוי מל"ת אם הוא נאמן

גוי שהוכוהו למיתה ואמר מעולם לא פשעתי כי אם פ"א הרגתי יהודי א'

וגוי במ"לת ואמר הרגתי את פלו' נאמן

יש לחוש לדברי הרי"ף והרמ"בם שמצריכים לומר קברתיו

אם מצרי' הרמ"בם לישראל לומר קברתיו או דוקא לגוי

אם לא ראהו שטבע או שמת במלחמה שלא מצאו מת או הרוג אם צריך שיאמר קברתיו

לא אמר קברתיו ונשאת ועיין לקמן

התירוה לינשא ע"פ גוי מל"ת ואחר כך באו שני גוים ואמרו לא מת

אימתי מצריך הרמ"בם שיאמר קברתיו

לא אמר קברתיו אבל אמר דברים שאין להסתפק בהם דאמר בדדמי

יש מקומות שהצריך לדברי הכל שיאמר קברתיו

לדע' הרי"ף אם לא אמר קברתיו ונשא' לדעת הרמב"ם במקום דחיישי' דאמרה בדדמי ולא אמר קברתיו ונשאת

העידו עליו שראוהו אחר שעלה מן הים ולהשתא אם נשאת תצא

אם התחיל ישראל לשאול לגוי איש פלוני אע"פ שאמר אחר כך דברים הנראה שהוא מל"ת אינו כלום

גוי ששאל לגוי שלא בפני ישראל איש פלו' ואמר לו מת אי הוי מל"ת

באי זה ענין יהיה הגוי שייך בדבר שלא יהא נדון במ"לת

אם העידו על אומר שהיה שמו כך והיה דר במקום פלו' מת במקום פלו' אימתי מתירין

מתירין אשתו
אם מומר אחד לישראל שיש לו אח במקו' פלוני שמו פלו' ואח"כ מת אותו מומר יבמתו מותרת
עד שהטורף בדעתו
בפי הקדושים הותרו ע"פ גוים
גוי מל"ת מאי זה טעם נאמן
יש לדיין לדקדק יפה בעדות גוי מל"ת
גוי שאינו מל"ת שהכחי' למי שאומר מת העיד העד שהכלוף בן מלול נהרג קרוב לפ"ה אבל איני יודע אם היה בעלה של אשה זו וגם לא העיד על שם מקומו
העידו הר' דוד בר שלמ' מרוסי' מת ולא הזכירו שם עירו בפרטות
העידו הכ"פ מת ולא היו מכירין אותו ולא יודעים שמו כ"א על פיו
העידו הכ"פ מת ולא אמרו שם עירו
אחד שהיה נקרא אכבוניט ניבוט די מאיסטורי יצחק די ויגיר מת במקו' פלו' אלא שאמר שהיה נקרא שמו חיים
פי' מה שהביאו בתוספתא אין מעידים עד שמכירים שמו ושם עירו
אם לא העיד בפי' פלוני נהרג אלא אמר היהודי מעיר פלוני נהרג
עידי נשים המוכחשים בבדיקות
עד א' העיד היבמ' של זו שמו אברהם מת וע"א העיד היבמה של זו שמו שמואל מת
עד שהעיד מת פלוני אם צריך לשאול לו ראית ובמה ידעת
אדם שהיה מערער על אשה לומר שהיא זקוקה ליבם ואח"כ הוא עצמו העי' בפני ב"ד שנפטר זה זמן רב
מ"ש ר"ת שאם כל הגוף שלם אפי' אין שם פרצוף ופדחת וחוטם מעידין עליו על ידי טביעות עין יש חולקים עליו
סימנים מובהקים שמשיאין אשה על ידיהם מה הם
אם נשאת ע"פ סימני' דכליו וגופו שלא בפרצוף פנים עם החוטם
גוי שאמר פלוני מצאתי הרוג ויש בו סימן כך וכך
איזה הם סימנים מובהקים להשיא ע"פ במה ישה' אח' עליתו מן המים ולא יוכלו להעיד עליו
אפילו לא שהא במים שלשה ימים בעינן דחזיוה בשעתיה
ספק אנתתי או לא אנתתי ונשאת
מל"ת אם נאמן להתיר
מצאוהו הרוג ואין ידוע אם הוא תוך ג' יצא קול איש פלוני מת ולאחר שלש ימי' מצאוהו מת
נפל לתוך מדורה או לתוך יורה של מים
שני עדים המעידים שמת במלחמה ולא אמרו קברנוהו
אימתי בעי' סימני' ולא סגי בטביעו' עין
נהגו להתיר נשי אנשי' שטבעו ע"י הכרה בטביעות עין בלא סימנים
הפרש בין ראה שטבע ממש לרא' שנשבר' הספינה בלב ים או מיטרפא בים
ראו אחד שנפל לים וע"י מכודה שעלו רגל אחד מן הארכובה ולמעלה
נפל למי' שאין להם סוף גובה כתובתה
מי שאבד זכרו אין אשתו נשאת
אשה שנתעלם בעלה והתירה רב אחד ונשאת אחר כך בא רב אחר ואסרה
אשה א' אומרת מת והתירוה לינשא ואח' כך באה אשה אחרת ואמרה לא מת
אשה אחת אומר' מת והתירוה לינשא או נשאת ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת
עד א' אומר מת אם צריכה רשות מב"ד

נשאת ע"פ עד א' בלא הוראת ב"ד ואח"כ בא ע"א ואמר לא מת
עדות אשה שהיה דעת הר"ן נוטה להקל וכתב מ"מ צריך להרבו' חקירו' ודרישות
עד אח' אומר מת והתירוה על פיו ואחר כך באו נשים ואמרו לא מת
באו ב' עדים הא' זה אומר מת וזה או' לא מת ונשאת לאחד מעדים
עד מפי עד או נשים מעידים מפי הנים
אם נאמנים לפסול עדו' הראשון
במקום שאמרו אם נשאת לא תצא דוקא אם נשאת אבל אם התירוה לינשא תצא מהיתירה
באו ב' עדים הא' זה אומר מת וזה אומר לא מת ועברה ונשאת לאחד מעידים
ב' מעידי' ששמע כל א' מהן מפי א' שמת פלו' ועד א' מעיד מפי אחר שהוא חי
אשה אומרת לא מת ושתים אומרו' מת או עשרה אומרו' לא מת וי"א אומרו' מת
כל הנהו דתני בהו אין מעידין אם נשאת תצא
נשאת בעדות שאינו מספיק להתירה תצא וכל הדרכים שאלו בה וצריכה גט גם משני אף אם לא נבעלה
הנהו תלת דר"א בן פרטא דמותני' עליה' חומרי היא וחומרי מתי' אם נשאת תצא
טבע במים שאין להם סוף אימתי אמרו שאם נשאת לא תצא
שבאה שאשה עד אח' לב"ד שמת בעלה והיא תובעת כתובתה
אם באה ואמרה מת בכאן
עד שמעיד מת פלו' בשעת הדבר אם צריך שיאמר קברתיו
לענין מה הוא עד אחר האומ' מת לאשה שאומרת מת בעלי
אשה שנתקדש' לשמעון להיות פלגש ואחר כך נודע שקודם לכן נתקדשה לראובן היכא דאיכא דבר מכוער וקלא דלא פסיק ונכנסה הנטען כיצד מוציאין אותה מידו: אשה שהחזקה שהיא' מקודש' והלכ' ונשאת

יח איסור חייבי לאוין ועשה
יט מלקין וסוקלין על החזקות
כ באיז' ביאה חייב הבא על ערוה
כא צריך להתרחק מן הנשים מאד ושלא לשאול בשלומה

עונש המסתכ' בא"א ושכר אשר לא נשא עיניו אליה
חמור הרהור פנויה ממגעה
בשאר נשים שאין לבו גס בהן בהושטת כלי מידו לידה וכיוצא בהן מותר

כב איסו' יחו' ועם מי אסו' להתיח'

אשת איש שטענה על איש א' שהוא רודף אחריה והוא מכחישה
אם העיד ע"א כשר על אדם בדבר ערוה
אשה שאמרה שנתעברה מפלוני
אימתי מלקין על לא טובה השמועה
הא דאשה מתיחדת עם ב' אנשים כשרים ה"מ ביום
אשה שהלכה עם שלש אנשים שאינם מוחזקים כ"כ בכשרות

כג אסור להוציא שכבת זרע לבטלה

אשה שיש לה אותה בראשה ומתוך כך בעלה זורה מבחוץ
אסור לרכוב על בהמה בלא אוכף

כד אם מותר להתיחד עם הזכר ועם הבהמה

על מה נהגו היתר להעמיד בהמות אצל גוים ע"א

כה מה יעשה אדם כדי להרחיק עצמו מדבר ערוה וכיצד יתנהג עם אשתו

אסור לשמש לאור הנר אפי' ע"י הפלת טלית

כו במה מקדש ואיסור ביאה עם פנויה

על מה שנהגו עכשיו מנהגים הדרי' בבית חמיהם
המקדש אשה בדלא הדיך והקידושין אינן קידושין אם מלקין אותו
מי שאומר שקידש אשה בביא' בלא עדות ראוי לגעור בו

כז שיעור קידושי כסף ושאר דיני קידושין

המקד' את האשה וא' לה הרי את נשואתי נתן לה כסף סתם ואח"כ אמר לה הרי את מקודשת לי והיא רוצה

ועיין בסימן שאחר זה

לא דבר עמה כלל אלא בשעה שנתן לה היה בלבו לשם קידושין וגם היא קבלתה לשם קידושין
אמר לה הריני נותן לך זה בשביל אהבה וחבה
אמר לה הרי את אהובתי
אמר בשעה שנתן לה הטבע' הריני נותנו לך בתורת קידושין ולא אמר לי
אירוסים שנעשו בנמוסי הגוים
יהודי נשא גויה ונתגיירה עמו בלא קדושין וכתובה אם צריכה גט

כח קידשה בגניבה או בגזל של אחרים או שלה או בפקדון או במלוה ובאיסורי הנאה

האומר לאשה פלוני דינר על משכון זה ונתנה לו הדינר וכשנתן לה המשכון א"ל התקדשי לי בזה וקבלתו ושתקה
אשה שאמרה לאיש אח' שיתקן לה טבעת ואמר הראה אם יכיל אצבעך וא"ל הרי את מקודשת לי ואמרו לה העדים ראי מה את עושה והיא נרתעת לאחוריה ונעקה וחרפה שאיש הוא
הרוצה לקדש אשה ואין לו במה לקדשה ונתן לו חבירו טבעת לקדשה בו
בכור בזמן הזה אם מקדשין בו אשה
אם יכולים הקהל לתקן שכל מי שיקדש שלא בידיעת נאמני הקהל יהיו קידושיו מופקעים ובטלים
תקנ' שלא יוכל שום אדם לטעון שקידש שום בת בלא דעת קרובים
נדרה שנהנה מראובן ואח"כ קידשה
אשה שאמרה כל שיגיע לי מפלוני הרי הוא הקדש ואח"כ קדשה אותו פלוני
נדרה שנהנה מראובן וקדשה בשטר
קהל שעשו תקנ' בחרם שהשום בר ישראל לא יקדש בפחו' מעשרה ועבר אח' וקידש
וכן המקדש שעובר על חרם ר"ג

כט צריך שיתן הכסף במתנה גמורה ותן מנה לפלוני ואקדש לך או הילך מנה ואקדש לך וכיוצא בזה

שהאשה שאמר' הלוה מנה לפלוני ואתקדש אני לך או הרויח לו זמן
לקח טורנים וא' לאשה התקדשי לי במנ' זה

ל לאיז' מקום יתן הכסף או אמר' תנהו על הסל' או לכלב או לעני

זרק לה קידושים לתוך חיקה ותוך כדי דיבור ונענעה בגדים להשליכ' הקידושין ממנה תוך כדי דיבור
אמר' לאיש אחר בוא וקדשני וקידשה והשליכה הקידושין שלא נתכונה אלא לשחוק ולהתלוצץ בו
אשה שאמרה לראובן תן לי מה שאתה חייב לי ונתן לה ג' פשיטים וא"ל הרי את מקודשת לי וכששמעה כן השליכה שמעו' מידה ונעקה איני חפצ' להתקדש

לא אין מקדשין בפחות מש"פ

המקדש בטבע' של כסף או של נחשת או של כסף מצופה זהב
למה נהגו לומר בשעת קדושין טבעת זו שוה פרוטה
קדשה בדבר שאינו שוה פרוטה אי מציא אמרה לדידי שוה פרוטה
קדשה בתאנה לחה ואינה שוה פרוטה
אם קדש אשה בקרקע

לב בשטר כיצד

שטר קידושין שכתבו מדעת שליח האשה ולא מדעתה
אם צריך להזכיר שם האשה בשטר הקדושין: שטר קידושין שכתבו במחובר או באסורי הנאה

לג בביאה כיצד

המתיחד עם פנויה אי חיישינן לקידושין

לד ברכת אירוסין ואם צריכה י'
לה כל דיני מקדש על ידי שליח

קידש אשה ע"י שליח וחזר וקדשה ע"י עצמו: אם השלי' והאשה אומרי' שנתקדשה למשלח ואין עדים בפנינו
העושה שליח לקד' לו אשה ידוע' מאימתי הוא נאסר בקרובותיה
שליחות קידש שנגמר אם יכול לבטלו
העושה שליח לקדש לו אינו יכול לבטלו שלא בפניו ואם ביטלו מבוטל
אם עשה שליח אחר לקידושין ולא ביטל השליח הא' והלך כל א' מהם וקידש
אם האב יכול לעשות שליח להוליך קידושין לבתו בוגרת
עשה שליח לקדש לו אשה אין שליח זה יכול למנות שליח
טופס שטר שליחות לקדש לו אשה ושטר שליחות אשה לקבל קדושה

לו דיני שליחו' האש' לקב' קדושין
לז האב זכאי בבתו לקב' קדושין וכל דיני קדושי קטנה

אשה שנתקדש' ונסתפקו במספ' שנותי' ונבדקה ולא מצאו לה סימנים
המקדש את בתו וכששמעה מיחת
אימתי מחזיקין את הבת בגדולה לעדות שנים לא סמכינן אנשים
המקדש קטנה בפני אביה ואמר לה הרי בתך מקודשת לי
קטנה שנתקדשה שלא מדעת אביה
קטנה שנשאת ואביה במדינת הים אם צריכה מיאון
מי שקבל קדושי בתו קטנה ומת והבת פולני' והאחים רוצה לכנסה כדי ליורשה

לח מקדש ע"ת וכל דיני תנאי

קידש על תנאי ונשאה ולא קיים התנאי

לט קדש' ע"מ שאין עליה נדרים או מומין

הטוען על אשתו שהיא משתנת בשעת השינה. הטוען על אשתו שהיא מכוערת

מ מקדש לאחר זמן או לאחר שתלד או שתתגרש
מא מקדש ב' אחיו' והיו עמהן נכריות
מא קדושין צריכין להיו' ברצון האשה ובפני העדים

המקדש

המקדש בשלוחו ישן
המקדש בע"א וכאשה מכחשת
ע"א מעיד שקדשה בפניו ובפני חבירו
וחבירו מכחישו
יצא עליה קול שקדשה קדושין גמורים
ואח"כ נודע שלא קדשה אלא בעד אחד
המקד' בפני ע"א בשחרי' ובפני ע"א
ערבי׳ ראו עדי׳שקיד׳ וזה׳או היא לא
ראו אות׳:שנים שהיו עומדים אח׳שגדר
ושמעו שאמר ראובן ללאה התקדשי לי
באתרוג ואח"כ ראו אתרוג יוצא מתחת
ידה׳אע׳שנכנים׳ידה בחור שבכותל שהוכן
בינה ובין מקו׳שהמקדש והעדי׳עומדים
שם ונתן מעות בידה וקדשה בפה
אמר חוץ לב"ד שנתקדש׳ ולפני ב"ד אמ׳
שלא נתקדשה
עד של קידושין שאמר בפני ב"ד שאינו
רוצה להעיד
אמר בפני ב"ד איני יודע מקדושין הוה
תובע ואח"כ אמר יש לי מוכרת
אין בודקין עידי קידוש׳וגרושי׳בדרישו׳
וחקיר׳:עדים שהעידו שנתקדש׳בפניהם
ואח"כ חזר בו א׳מהם ונתן טעם
אע"פי שייחד עדים בשעת קידושין
יכולים להעיד אותם שלא נזמנו
אם יש שכתבה בי"ב כתי׳עידי קידושין
הוציא שטר אתו׳בעדי׳שקידש את פלוני׳
ואח"כ חזר המקדש עצמו ואמר שהוא
שקר
שטר אתו׳ בעדים שקיד׳ פלוני׳ולא כנת׳
מדעת המתקדשת
ועיין לקמן בסימן זה
אמר שקידש את דינה ויש לו עדי׳ובאו
והכחישוהו וחזר ואמר יש לי עדי׳ אחרי׳
והכחישום ג"כ
הוציא שטר בעדי׳ובאו העדים ואמרו
מזוייף הוא: המקדש בפני אנוסים
קידש׳בפני רבי׳ונמצא א׳מהם קרו׳וכו׳
מקודשת מספק שנתקדשה לאחר
מקדש בפסולי עדות בענין מה פיסולן
מנה באחת הסורה הכם להתיר׳וגזרו
עליו נדוי שיחזור בו
האומ׳לאשה קדשתיך בפני עדים והלכו
למ"ה ויצא קול והיא מכחשת
הוכי׳שטר בעדי׳שקידש׳ בפניה׳ ונתקיי׳
האומ׳לאשה קדשתיך בפני עדים שהם
רחוקים מהעיר והיא מכחשת אם
מתירין אותה מיד
דין טוען שקידש אשה בפני עדים והיא
מכחשת
הטוען שקידש אשה פלוני׳וע"פ כן יצא
קול בעי׳שהיא מקודשת
המקדש קטנה שלא מדעת אבי׳והעדי׳
קרובים זה לזה מכד האם
כשמקבלי עדיות פיסול עידי קידושים
צריך לשלוח בעד המקדש
מג אין קידושי׳לקטן ודיני קטנה
מי נאמן להעיד על הקטנות אם גדלו
קטן שכנס בתולה אע"פ שנשהגדי׳כבר
היא בעולה כתובתה ק"ק
קטן בן י"א שקדש לו אביו אשה
אם אסור להיא אשה לקטן: קטנה
יתומה שהיני׳ כול׳לשמו׳קידושי׳שנתקדש׳
קטן או קטנה שהגיעו לכלל שנותיה׳
ופכשיו כמגאו בהן סימני׳
מד קידושי חש"ו וסריס ואילוני׳ ושבור
בן מומר ועומר׳שקידש קדושיו קידושי׳
מומר שיש לו בת קטנ׳או נער׳אם יכול
שניס לקבל קידושים או גיטם

מה פירש חוששין לסבלונות
פירוש חוששין לכתובה
במקום שאין בה מנהג אם חוששין
לסבלונות
פירוש מקדשי וסדר מסבלי
נתן סבלונו׳בשע׳שידוכי׳וגם אח"כ שול׳
השולח סבלונות לקטנה או נערה שלא
מדעת אביה
השולח סבלונות על ידי אביו
השולח סבלונו׳ וקבלתה אמה
אמר השולח שלא נתכוון לשם קידושין
נכרי שבא מארץ אחרת ונותן סבלונו׳:
נעש׳הקנין סמוך לשבת ושל׳סבלו׳בשב׳
כשנו הקדמוני׳ שלא תקב׳הקידושי׳הכל׳
אנוס שאירס אשה כפי נימוסיהם ואחי
כך נתן לה סבלונות
הטוען שנתייח׳עם ארוסתו לשם קידושי׳
הנותן סבלונות לארוסתו וקורין אותם
איספ"וסה או נוביא
הנותן כסף לאשה סתם ודעת הניסם
לקידושין
השולח סבלונות במקום שיש חרם אלא
בפירסום גדול
הנותן טבעת למשודכתו במקו׳שנתינת
הטבעת אצלם כנתינת קידושין
אם יצא קול ששלח סבלונות
אם הוא טוען שלאשה קדושין שלח
הסבלונות והיא אומרת לשם מתנה
מו פנוי׳שיצ׳על׳קול שנתקדשה
מי ראוי לקבל עדות על אשה נשואה
שקודם שנשאה היתה מקודשת לאחר
הוציא קול שקידש אשה צריך חקירה
משודכת לראובן שיצא לה קול בעיר
שהיא ארוסתו
ב׳חלוקי׳מי קדש תחלה והכרו הקדושי׳
עיד׳י שקר
מז ב׳כיתי׳ עדי׳בקדושי׳בהכחש׳ ודיניו
האומרת קדשני פלוני ולא הזכיר עדים
מח דין אם הו׳והיא מכחישי׳זא"ז בקרושין
האומר קדשתי את פלוני׳והשער מכחיש
אם נאסר בקרובתיה
מט מקדש אחת מה׳נשים ואינו יודע אי זו
נ מתי חוזרין הקדושי׳והסבלונו׳
המאמנת מחזרת כסף הקידושין אם
קידש קידושי טעות
קידשה ע"ת ולא נתקיים וקידושי ספק
שלח סבלונות בלא שידוכין וחזרו בהם
השולח מעות בסבלונות או מלבושים
וקשורי פשתן ג׳או ד׳זוגות וחזרו בהם
המשדך בתו לחבירו ושלח לו בגדים
ואח"כ נתבטלו השידוכין
המשתעבד בקנס ליש׳אם ואח"כ נשתטי׳
המארס בחזקת שלא היו בה מומין
והוכיחו הוכאות ונמצאו בה מומין
משדך בתו לשמעון כנהוג ונמצא שהוא
משחק ורצה חמיו לחזור בו
אם מתחלה היה יוד׳חמיו שהיה משחק
אם החזיר השליש השטר לבחור
שלח סבלונות למשודכתו ונשאת לאחר
כיצד גובה זה סבלונותיו
המשדך אשה בקנס ממון ע"מ שיכתבו
שטרות ויתנו ביד שליש וחזר בו א׳מהם
קודם שבאו השטרות ליד השליש
שידוכין שעשה כל אחד שטר על עצמו
בקנס ונותנים ליד שליש
המשדך בתו לשמעו׳כנהוג והב׳מסרבת
משדך אשה ואחר כך אומר שיקדשנה

במקום אחר אם יזמינוהו לו הם
טענו׳שאין המשודך ואם המשודכת
כתבתי בסימן ל"ח
כשמחרים בהם אם גובה השדכן שכרו
נא דברי׳הנקני׳באמיר׳בלא קני׳
מי שנדר בראש כל הקהל לתת לבת
אחותו בשעת נישואים מתנה מרובה
נב הפוסק מעות לחתנו ולא רצה ליתן׳או היא פסק׳ואינ׳נותנת
אבי הקטנה שנשבע לתת הנדן לזמני׳
ותוך הזמני׳הוכיאו ערעור עלי׳הזכתה
נג הפוסק מעו׳לחתנו ומת חתנו
הפוסק מעו׳לנדן בנו ונשארו בידו ומת
נד נתן מעות ליד אח׳שיקח בהם קרקע לבתו כשתנשא ומת:
נה דין ארוסה לענין מזונו׳וקבור׳ וירושה
משודכת אין לה דין ארוסה
נשאת והמירה קודם שהגיעה נדוניא
ליד הבעל והבעל תפס
הכותב לארוסתו כידאק בערכאות:
נו ארוס׳שתבע׳הארו׳או שתבע׳ היא את הארו׳כמ׳זמן נותני׳להם
טעם למנהג להשיאה בנות בקטנות
אלמנה מן האירוסין כמה זמן נותנים
לה לפרנס עצמה
נז אימתי קונה ייחוד ליורשה
לבעל מנהג היחוד עם הארוסות
מקו׳שנהגו להתיח׳עם הארוס׳אם מתו
נח המשיא בתו שהסכמה יתולה
נט משי׳בנו גדו׳בבי׳אימתי קנאו
ס דיני שושבינות
סא חופ׳קונ׳להיו׳ כאשתו לכ"ד
מה נקרא כניסה לחופה
נכנסה לחופה ולא בירך ברכת חתנים
סב ברכת חתנים מתי מברכי׳:
אם עושין שתי חופות כאחד
אין לעשות חופות ב׳אחיות בשבוע אח׳
עיר שאין בה י׳בני אדם לברכ׳נישואין
השמשים שאוכלים אחר סעוד׳ נישואין
אם מברכין ז׳ברכות
סג בעילת מצוה וברכתה
סד זמן נשואי בתו׳ו ברכ׳ואלמנו׳
סה מצוה לשמח חתן וכלה
למה נמנעו מלתת אפר מקלה בראשי
חתנים
סו אסו׳להשהו׳אשתו בלא כתוב׳ וכל דיני כתובה ודין נדוניא
אם מותר להכניסה לחופה קוד׳שיכתו׳
כתובה
כתובה שנכתבה ביו׳והקנין או חתימה
בלילה
אם רשאי אדם לתת ע"ק על כתובתה
ולהתנות עמה שיהא הוא פטור
אם מות׳להשהות אצל אשתו ע"י ק"ם על
הכתובה ועדיין לא נחתמה
יכול לכתוב ויהיבנא ליכי מוהר
בתוליכי מאה מנה
מוסיף לאשתו אי הגי באמירה בעלמא
כמה שיעור מנה ושיעור מאתים
אם מגבין לאשה מנה או מאתים או
מתנה לחוד
מה שכותבים נדוני׳גדולה לכבו׳הכלה
עיר שכבשוה גוים ואבדו כתובתיהם
כמה יכתוב כל א׳לאשתו בכתובתה
הגולים צריכים לחדש כתובותיהם
אם הכניסה לבעלה סחורה בנדוניא
דין נכסי מלוג. אם אין הבעל רוצ׳לקבל

אחריות הנדוניא
מקום שנוהגים לכתוב בכל הכתובות
בשוה ובאחת כתיב בה יותר ע"פ ע"א
במקום שנהגו לכתוב בכל הכתו׳בשוה
ואין כתובתה בידה
נתן מעות בנדוניא לחתנו וייחד לו
חובות ונפסדו
המתנים כשמיחדים בחובות אם לא
יפרעו בזמנו הריני מוסיף על כל ליטר׳
ד׳פשיטים בחדש
גר שבא לישא אשה ומעלה לו שם פלוני
בן פלוני וכותבו בכתובה
מה שכותבים בכתוב׳ואפי׳מגלימ׳ וכולו
הנושא אשה ממקום אחר ע"מ שתדור
עמו במקומו הולכי׳אחר מנהג מקומו
מתנה לחוד שאדם כותב לאשתו
אם נגבית בעודה תחתיו
אימתי כותבים בכתובה בי נשא
אם יש לכתו׳ בכתוב׳ יתומה מבי׳אביה
אלמנה שנתגרשה או גרושה שנתאלמנ׳
כותבין בכתובה מתרכתא
עם הארץ שבא לגרש ואמר שלא הבין
כשקרא החזן הכתובה והתנאים
סז הרבה דיני כתובה מאירוסין ומנשואין
אם אנסים שאינה ב"ד השיאו פקחת
לחרש וכתבו לה כתובה על נכסיו
יתומה קטנה יש רשות לב"ד לפסוק על
נכסיה נדוניא הראויה לה
סח אי זו בתולה יש לה טענת בתולים
סט במה מתחייב האדם לאשתו
ע כמה מזונות לאשתו ובניו
אין לו מה לתת לאשתו ויש לו
קרקעו׳שהם מיוחדי׳ לכתובתה
נשא אשה ונשתטית ואינו רוצה לזונה
משל עצמו אלא מכתובתה
מי שהלך למ"ה ואשה תובע׳ממי שמחזיק
בקרקע׳בעלה כדי שתפרנס׳למזונ׳ותי׳
מי שהלך למ"ה והפקיד כלים ביד אחר
או השאילם לו ואשתו תובעת מזונות
ראובן שהלך למדינת הים ותבע׳אשתו
מב"ד מזונות לה ולבתה וכו׳
האשה שאינה רוצה לדור במדור בעלה
אם הוא חייב במזונותיה
אשה שעברה על תקנת הקהל היה
עליה קנס אם חייב הבעל לשלם
אם שכתה מלתבוע מזונות אימתי
הפסידה: אם לא נתן לה מזונות ועשתה
ואכלה והותירה
עא חייב לזו׳בניו ובנותיו הקטני׳
מי שנשתטה ושמעו׳ ביד קרובי האשה
מי ניזון מהם
מי שבא על הפנויה וילדה אם חייב לזון
את הולד
עב המדי׳את אשתו מליהנו׳ממנו
עג כמה דמי הכסו׳ שחייב ליתן לאשתו
מי שלוה על כסות אשתו ואבד׳בקוביא
ובאה לחוני׳כסות מיד המלו׳בלא כלום
עד הדירה שלא תתקשט או נדרה היא שלא תתקש׳וקיים לה
בעל המכה את אשתו בכל יום וכולי
אם ברחה מפני חמותה המצערתה
עה אלו הארצות לענין נישואין אימתי מותר להוציא׳ מעי׳לעיר וכשיש תנאים בניהם
אימתי אמרו הכופי׳לעלו׳לארץ ישראל

מי

מי שעבר על השבועה שקבל והוא במלכות אחרת שאין להם אותו נדר
אשה שמסרה מודעא שלא מחלה זכות' שלא יוציאנה ממקום שנשאה שם

עו חיוב עונת' כיצד מוטלת על כל אחד

אם אדם רשאי ליקח אשה על אשתו

עז דין מורד ומורדת ומאיס עלי

לבאר מה שכתב הרמ"בם ואם תפסה הבעל אין מוציאין מידו דלא דק
קידש אשה בעיר אחת והוא ממקום אחר אם הוא חייב להתנהג בתקנות אותה העיר
הטוענת מאיס עלי וקודם קידושין הייתי מואסת אותו
יש בה שאף לדעת הר"א כופין אותו לגר' אפי' במקום שנוהגי' לדון ע"פ הרמב"ם
בדין המורדת אין לדון כמותו
אם עשו מעשה ע"פ הרמ"בם ונירשו בניה לא תנשא ואם נשאת לא תצ'
חלוק בין אומר' מאיס עלי ובין מורדת
אשה שהניח' בעלה בבית אביו והלך חוץ לעיר וחלתה והלכה לבית אביה ולותה למזונותיה ולרפואתה
מורדת אם יש לה מזונות
מכרה או מחלה כתובתה לבעלה יש לה מזונות בחייו
האומר לאשתו שמחלה לו מזונותיה או שטען שהתפיס' נררי למזונותיה
המורדת על בעלה וחלתה
בעל האומר למורדת להביא כתובתה ויפרענה והיא אומרת איני רוצה לתבוע עכשיו כתובה אלא גט
האומרת מאיס עלי אם צריכה לפרש אמתלא לדבריה
המורדת על בעלה חולה או שיש לו אשה אחרת
ארוסה המורדת
העושה מאמר ביבמתו והלכה וקבלה מאמר מאחיו
אשה שהראתה שהכביד השולי על בעלה נדרים שהאשה מיכמים

עח חייב בפריונה ולא בפריון אלמנתו

עט דין חיוב רפואתה

פ דין מעשה ידיה ואם אינה רוצה לעשות' מניקה

האשה שאמרה איני עושה אם דינה
האומרת איני ניזונת ואיני עושה
האשה שאמרה איני ניזונת ואיני עושה אם יכולה לחזור בה

פא המקדיש מעשה ידי אשתו

פב נדר' שלא להניק בנו ואצל מי יהא הולד כשגירש'

פג חבלת א"א למי הוא

פד מציאת האשה לבעלה

פה דיני נכסי מלוג ונצ"ב

מתנה שכתב לה קודם שישאנה אם הבעל אוכל פירות
הרוצ' לתת לבתו מתנה ורוצה שלא יהא לבעלה רשות היאך יכתוב שיועיל
הנותן מתנה לבתו ע"מ שאין לבעלה רשות בה והיא בת יורש' ומת' האב
נפלו לה נכסים ואמר הבעל עבידנא בהו עיסקא ומרווחנא טובא
נכסי מלוג של אשה זורקן מלבושים ותכשיטי' שקנה לה אם יכול להשתמש בהם בבית אשה אחרת
בת שנכנסה מאביה כסף וזהב ולא הכיר בהם הבעל ועכשיו תובע הבעל ...ה לו כל מה שיש'

נפלו לה נכסים במקום שהם דרים או נתנו לה במתנה או מצא' מציאה ומכרה או נתנה קודם שידע הבעל שנפלה לה
ואם נתנה בהברחה
הודית שיש בידה מעות וטוענת שהם פקדון או שהניחנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהם
אם אדם רשאי להחרים על כל מי שיש בידו כלים משל אשתו
הפקיד שהחזיר לאשה אם יכול הבעל להוציא מידה

פו אין מקבלי' פקדונות מנשים ועבדים וקטנים ואם עבר וקיבל למי יחזיר

אשה שקנתה חפצים מבעלה במעות טמונים
הנותן לבתו מעות או שטרי חוב' ע"מ שאין לבעלה רשות בהם ומתה
היו אונות ושטרות יוצאות על שמה
אם מתה אשתו בלא בנים ויש ש"ח יוצאי' על שמה וקרוביה תובעים אותה
ראובן חלה והוציא עליו בנו הוצאות ואשת ראובן הפקידה מטלטלים ביד חנוך ורוצה לעכבם בעד הוצאותיו

פז אין לאיש חזק' בנכסי אשתו ולא אחר

פח היוצאת מתחת בעלה בגט או במית' נוטל' נכסים ודין השבח

הוצי' הוצאות על נכסי נ"ב ולא אכל
בעל שהורי' אחים בנכסי מלוג וגרשה
אם הבעל רוצה לפרעה בבליה
אם היא אומר' בלי אני נוטלת הדי' עשה וה"ה לקרקע שהכנים לה שום משלו
כיצד המנה להגבו' לאם' בנכ"ב שפחתו

פט כיצד חייב לקובר' ולהספיד'

צ הבעל יורש אשתו ואם עשת' הברחה מקוד' ודין מכיר' היא או הוא או גסשניה' או סלק שעבוד'

אשה שצות' בשעת מיתתה לתת לפלוני' ממלבושי' ונתרצה לה הבעל ורצ' לחזור
הבעל יורש את אשתו המומר'
ש"מ שהניח קרקע לבתו ע"ת שאם תמות קודם נישואין ישאר הקרקע להקדש וחלתה חולי מות ומיהרו ועשו לה שבע ברכות כדי שירשוה ומתה אם נפקע כח ההקדש בכך
אם הבעל יורש מלוה אשתו
היו לה מעות ושיירתה לעצמה בפי' עד שלא תתארס שלא ישא לבעל בהם כלום
מלוה שלה אכל הבעל אם יורש אותה
היה לה משכונה על הקרקע אם הבעל יורשה
שטר מברחת שכתוב בה מתנה שלוטה מתנת עלמין
נפלו או ניתנו לה נכסים או מצאה מציא' וקוד' שידע הבעל מכר' או נתנה
אשה שהודית לבעל אחותה שאביה צוה לתת לו מאה דנרים
האיש שמכר בנכסי מלוג בחיי אשתו ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות
האשה שמכרה בנכסי מלוג ומת הבעל אין האשה מוציאה מיד הלקוחות
אין אדם יכול למשכן בגדי אשתו
אשה שלות' על בגדים ותכשיטים ואח"כ הלך בעלה והוסיף ולוה עליהם יותר
עבר ומכר תכשיטים שעשה לה חמיה
אין אדם רשאי למכור נכסי אשתו שקנ' לה אבל כלי זהב ובדולח יכול למכור אם הוצרך להתפרנס מהם
תכשיטין ובגדים שנתנו לה קרובים יכול למכרם לפרנס עצמו

אשה שמחלה כתובתה ונדוניית' לבעלה וטוענ' שמחלה לו מפני שהיה מגזם לה לגרשה או ליקח אחרת
באיזה דברים מפני טענת נחת רוח עשיתי לבעלי

צא המכנסת שטר חוב לבעלה ומחלתו או שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני

אימתי מהני טענ' נח' רוח עשיתי לבעלי
ואלמנה שנתחייבה לתת לחתנ' נדוני' כך וכך ועמדה ונשאת ורוצה לפטור עצמה בטענה לפי שהשביע' החיוב עדיין לא נשבע על כתובתה
אלמנה שנשאת ויצא עליה שטר חוב או מלוה על פה
אשה שכתב לה בעלה ש"א על עצמו אם בעל חוב שלה גובה ממנו

צב האיש שסילק עצמו מפירו' נכסי אשתו ומירושתה

כתב לה קוד' שאירסה דין ודברי' אין לי בנכסייך או תנאי דשלא ירשנ'
הכותב שיור לאשתו והעריה וגירשה בו ביום והחזירה שתה
הכותב שטר סילוק לאשתו בשעת החופה
העושה פיטור לאשתו אם יש במשמעות כל מיני תביעות וערעורים

צג אלמנה או גרושה עד מתי ניזוני' ואימתי הפסידה מזונותיה ואם תפסה

ראובן הוציא הוצאה בחולי אביו ובקבורתו ורוצה ליפרע מפקדון שהפקידה בידו האלמנה
הנושא אשה ממקום אחר ע"ד שתדור עמו במקומו
ראובן מת והניח אשתו מעוברת וילדה יכולה היא לתבוע כתובת' קוד' שתגיע הבת לשלשים יום
אלמנה שהידהה עצמה אם יש לה מזונו'
נפרעה מהנדוניא אם יש לה מזונות
אם לא מחלה כתום' אם יש לה מזונות
נותן או מוחל שטר שיש לו על חבירו מי קרוי בעל השטר
מחלה כתובת' ליורשי' אם יש לה מזונות
כמה תשהא אשת איש שלא תתבע מזונות ותפסידם
מתנת בריא שהיא מהיום ולאח' מיתה אם מוציאין ממנה למזונות כו'
אלמנה שתפסה שטר חוב
אלמנה הרוצה למכור מהקרקעות למזונות והאפטרופסין אומרי' תיזון מהמטלטלין
אין לאלמנה תביעה למזונות על מעות שביד יתומים מקרקעות שמכרו ואם מוציאה מיד הלקוחות
תפיסת האלמנה אימתי היא תפיסה
תיקון שלא תתפוס האלמנ' נכסי' מרובי'
מה שתתפסה האלמנה אם מעמידין אותו ביד השליש
ה אידנ' אם תפס' לכתו' אח' מיתת הבעל אם יכולים ההבור לתקן שלא תזון האלמנה כי אם שלשה חדשים
למשכן אינה צריכה ב"ד הדיוטות
אם מוכ' למזונות יותר מכדי כתובתה
אם גובה מלקוחות שקנו מבית דין או מאפטרופוס
אם טוענת שהאפטרופוס מכר כדי להבריח ממזונותיה

צד חיוב דירת אלמנה וכסותה

אין משתמשת בכל הבתים רק לפ"כ
אם מכר בית מדורו או נתנו במתנת בריא או במתנת שכיב מרע

אף ע"פ שאין לה מזונות ולא כתוב' יש לה מדור

צה מעש' ידי האלמנ' ליורשי'

אלמנ' יכולה לו' איני מניקה אלא בשכר
אמרה ראו מה שהניח לי בעלי ויכולי'
אין הבעל יכול לכוף את אשתו להתעסק במלאכ' רק מעשיית כמר
אמרה ראו מה שהניח לי בעלי ובולו אם צריכה לומר כן בפני ב"ד

צו אין אלמנה וגרושה גובה כתובתה אלא בשבועה

כיצד מדירין או משביעין את האלמנה
מתה קודם שנשבעה אי קורעי' הכתוב'
אם יש בכתוב' נאמנו' ומתה ולא נשבעה
אם משכנה האלמנה קודם שנשבעה
אם נשאת האלמנה קודם שנשבעה
אם גובה כתובת' מיתומים קטני' נשא' לאחר והכניסה לו נדוניא ולא נשבעה
מי שהוה בפני אשתו ליתן לפלו' ושתק' וחזר לצוות ליתנו לו ואז מית'
אלמנ' שכתב' מתנ' קודם שגבת' כתובת'
פרע לה ביור' קצת כתובת' ועל השאר' נתן שטר חוב ומתה קודם שתשבע
אלמנה שהיה לה בן ונשאת לבעל' והכניסה לו קרקע ומתה
אלמנ' שנשתתקה ובאה לגבו' כתובת'
אלמנה שמחלה מאה מחמ' חוב' השבועה ומגאו לבסוף שהשבע' מחל לה על כל מה שתתפסה משלו
אלמנה הרוצה לישבע בפני ב"ד ולא רצו היתומי' לבא בזמן השבועה: האלמנ' שקפצה ונשבעה
תבעה כתובתה בב"ד ונשבעה ומתה קודם שגבייה
יתום קטן שבא לערער על מה שגבו ב"ד כתובה לאמו לפי שלא העמידו לו אפטרופוס
נשבעה בפני ב"ד של ג' שאחד מהם קרוב לחבירו
אימתי לא חיישינן לבררי
אלמנה האומרת על המטלטלים שבידה בעלי נתנם לי במתנה
טוענת על שטר שבידה בעלי נתנו לי:
טוענת בתים אלו נתנן לי בעלי בכתובתי
אלמנה שיש בידה מעות ונכסי' וטוענ' שמשל בעלה הראשון היו
שטרות יוצאי' על שמה ונתנה במתנה:
ראובן קנה בתים ועשה השטר בשמו ובשם אשתו ומת והיא טוענת שמנכסי מלוג שלה נקנו הבתים
אב ובנו שהיו אוכלים על שלחן א' ומתו מהיכן תגבה אלמנת הבן כתובתה
טעם שנהגו להשביע האלמנה בב"ד
אלמנה שיצאה מדעתה ויורשים תובעים כתובתה מיורשי בעלה
יעקב ואשתו מכרו כרם וקבלו ביחד מאתים ומת יעקב ורוצה היורש לנכות מאה זהובים מכתובתה
נוסח שבועת אלמנה
המשעב' עצמו בקנין שישבע כו' ואשתו
נוסח שבועת אלמנה שבעלה שוטה

צז אינו יכו' להשבע אשתו מספ'

צח פטרה בעלה שבוע' או יחד לה קרקע

אם יש במשמעו נאמנות על שנשא' ונתנ'
אם מהני להשביע אלמנה שיש בכתובתה נאמנות
נכסי נדוניתה עצמה או תמורתה נוטלתה בלא שבועה
אלמנה שהאמינה בעלה בכל מה שתאמר

הי"א מר והלכה וקידשה שהרות שלו

צט שמין לאשה בגדיה ולא לגרושה

אלמנה שמין מה שעליה ואינה יכולים לסלקה מהם במעות

הנותן מתנה לאשתו ואח"כ נתגרשה

הנותן שלשלות מכשיטי כסף וזהב שמין אותם לדברי הכל ואפי' בגרוש': אם כתבו לה אחרים תכשיטין או מעו' בשעת הנישואין אין שמין אותם אפי' בגרושה

הלוקה דינה כאלמנה

ק כתוב' ממה נגבית מדינא דגמ' פרוזה אינה נגבית אלא מן הזיבורית

נכ"ב נגבין משבח שהשביח לוקח

אלמנה שמת חמיה קודם בעלה אם יש לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת בעלה

אם כתובת אשה נגבית מסחורות

מטלטלי דידן אי משתעבדי לכתובה

לא כתב מטלטלי אגב כו' אלא מקרקעי ומטלטלי גוב' מהיורשי' אפי' ממטלטלים

אם גובה האלמנה פירות שקדם היורש ותלש או שמכרם המוריש

ראובן הודה בכתב ידו לשמעון שכל מה שיש לו הוא משותף בין שניהם והאלמנה טוענת שאינה מאמינה שהכת' כתב הודאה זו קודם שנשאה

הודה מעצמו או בכ"י שיש לו פקדון מפלוני ומת ואין ספק בנכסים לכתובה ולפקדון

אם יכול' האלמנ' לעכ' ליור' מלגבו' חובות

ואם קדם היורש וגבה החובות

גר שמת בלא בנים וקדם אחד והחזיק בנכסיו אם תגב' אשת הגר כתובה מהם

כל מה שהיו מקולי כתוב' אין כנ"ב בכלל תוספת הכתוב' ביניהו אם יש לו דינכ"ב

במקום שאין כותבים כתובה אינה גובה תוספת אם לא תביא ראיה

אשה שאבדה כתובתה כמה היא גובה תוספת ונדוניא אינה בכלל הטוען אחר מעשה בית דין

בעדי הגט אינה גוב' אפי' עיקר כתובה

במקום שכותבין כתובה אינה גובה אלא בשיש כתובה עמה

ראובן ושמעון קנו שדה ואח"כ גירש ראובן את אשתו והחזירה בלא כתובה מה דינה ומה

כתב כתובה ותוספת לארוסתו ומת או גירשה קודם שכנסה

קא אלמנ' עד אימתי גובה כתוב'

קב אלמנה וב"ח הבאים לגבות כאחד ואין הנכסים מספיקים

אם בא ב"ח של אלמנה לטרוף קרקע שמכרו ב"ד לכתובתה או למזונותיה

שטעו בו שמת אפילו בש"א אם ימכרו בית דין קרקע לכתובתה

הערב לאשה בנדוניא וגירשה בעלה

אפטרופא או ב"ד דזבינו לא איבדו זכותה שיש להם על הקרקע היוצא מחמת חוב ושעבוד

קג אלמנה מוכרת לגבו' כתובת' שלא בב"ד ושלא בהכרזה

אם רצו היתומי' להשביעה אם מכרה ביותר ממה ששמו לה הב"ד

אלמנה ששמה לאחרים בלא בית דין אפילו של הדיוטות

קד ב"ד שמכרו לגבו' כתוב' וטעו

מקום שנהגו בו שלא להכריז

קה מוכר או מוחלת כתוב' לבעל'

נאנסה ומחלה ויש עדים על האונס

קו כותב כל נכסיו לבניו וכתב קרקע כל שהוא לאשתו

ב"ח שחילק נכסיו לבניו בפניו והוא שותק וכתב למלוי קרק' כל שהוא ביניהם

דין הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש אם איבדה תוספת

קז הכותב כל נכסיו לאשתו ויצ' עליו שטר חוב מוקדם למתנ' אם הפסידה כתובתה

בריא שכת' כל נכסיו לאשתו בלשון מתנ' וקנו מידו

כתב כל נכסיו לאשתו במתנת בריא ושייר לעצמו מקום ישיבתו בב"ה

הכותב כל נכסיו לאשתו ואח"כ קנה נכסים או קודם לכן קנה קרקעות

אשה שקנתה כל נכסי בעלה במתנה ויצא עליו שטר חוב

כתב כל נכסיו לשני בניו במקום שיש בנים אחרים

אם פירש בשטר שהוא מקנה לה שקנאה גמורה והיוצא בזה שערים וכתב כל נכסיו לאשתו כדי להפסידה כתובתה

המצו' שכל ימי אלמנותו תי' תמשו' בנכסי'

כתב לשתי בנותיו חמשים זהובים לכל אחת ושאר נכסיו לאשתו

קח ש"מ שאמר תטול אשתי כאחד מהבנים

מתנת ש"מ או הודאתו אם אשה גובה כתובתה ממנה

קט ש"מ שאמר תנו ק"ק לאשתי כראוי לה

המחל' נכסיו לפני אשתו וא"ל שאי אתת מה תהא עליה וא"ל יתננו ליך אלף זהו' זיכה לאשתו מחמת מיתה שתדור בביתו כל ימי חייה וכמו כן זיכה לה אלפים זהובים מנכסיו

קי כותבין שובר לאשה ואע"פ שאין בעלה עמה

קיא כתובת בנן דכרין ממה נגבית ומתי

אם מתו שתי נשים אחריו ולא נשבעו אין שם דין כתובת בני דכרין ואין הבנים יורשים כתובה בנין דכרין עד שיהא שם כתובה יוצ' מתחת ידה

אם נתן כל נכסיו לאחרים במתנת ש"מ בניו יורשי' כתוב' אמן שמתה בחיי בעלה

כתובת בנין דכרין קודמת למתנת ש"מ ולכתובת השניה

אין כתובת דבנין דכרין נוהגת אלא א"כ יש בנים לזו ולא לזו

קיב הבנות ממה נזונות ועד כמה

המארס בת הנזונת מן האחים אם הוא חייב במזונותיה

קיג פרנסת הבת ממה נגבית

אין הבת נוטל' פרנסה אלא לזמן נישואי'

קיד דין פוסק לזון בת אשתו

המקבל עליו לזון את חבירו ה' שני דינו כבת אשתו

המקבל עליו לזון את חבירו בסתם כמה זמן יזונהו ויפטר

אם יש בכלל מזונות מלבושים

קטו אלו יוצאות שלא בכתובה

נתכוונה להאכיל את בעלה דבר איסור אם הפסידה כתובתה

נודרת ואינה מקיימת שהביאה עדים שהוא עובר על החרם

אשה שאינ' בת בני ונודר' ואינ' מקיימ' פרעה ראשה בשוקי' או שדברה עם הבחורים פעם אחת דרך שחוק

המקלל בעלה בפניו

אם ידוע שמתמרד להכותה וטוען שהיא גורמת

מי ששמע אשתו שמקללת יולדיו אם רשאי להכותה

אשה שרגילה להתייחד עם הגוים

אשה שזינתה ברצון והיא לא ידעה שיש איסור בדבר

נשים שהמירו בשעת הגזירה ואחר כך חזרו ונמלטו אם הפסידו כתובתן

מי שראה באשתו דברים מראין שזינתה אם תיקן בזה ר"ג שלא יגרשנה

קטז הנושא אשה בעבירה מה דינה בכתובה ותנאיה ומזונות

דין אילונית בדברים אלו ודין הנושא לשני ולשלישי ולא היו לה בנים

דין הנושא אשה איסור דרבנן

דין קטנה היוצאת במיאון

דין ממאנת בנכ"ב ובנכסי מלוג

קיז דין כתוב' באש' שאיילה ושת

רואה דם מחמת תשמיש אסור' להשהות'

הנושא אשה ונודע שהיא נכפית ורוצה לגרשה

קיח תקנ' הנישואי' של תקנת טוליטולה

לאה נתנה מתנה בכואה לבתה וראובן בעלה שתק וב"ח בא לגבות חובו מאותה מתנה

המוציא שטר חוב על אשת איש

אלמנה שכתבה כל הנכסים בכתובתה אינה חייבת בקבורת בעלה

שמעון שתובע מראובן מאה זהובים מכח חמותו שהיה חייב לחמיו

ונוהגים שאם מתה הכלה תוך שנה ראשונה מחזיר כל הנדוניא

נפלו לה נ"מ תוך שנה ראשונה

תקנה שכתוב בה שאם תמות האשה בחיי בעל' שיחלקו הוא ויורשיה הממון ויבאו עליו חובות

אם יכולה אשה לתת נכסים לאח' מותה למי שתרצה

ראובן שטען על כלתו שלקחה שפריו והיא טוענת שלקחת' בשביל נדונית

שמעון שהוא מוחזק בבתים שהיו של אביו וגם אמו היתה מוחזקת בהם וראובן אחיו תובע לשמעון שיחלקו עמו בהם

ראובן שנתן במתנת ש"מ מתנו' עודפת על חצי נכסיו ונטלה אשתו קנין לשלי' מנכסיו שהוא כל כוחו

כתובה שהתנו בה שיהיו ליורשי' אם לא ישאר ממנה ולד של קיימא ומתה היא ואח"כ מת הולד תוך ל' יום

ראובן ואשתו שעשו תנאי בקנין שאם תפטר היא בחייו יחזיר כל מה שהביאה ועוד מאה זהובים יותר

אלמנה שכתבה שטר לראובן שהיא חייבת לו מנה אם תנשא לבעל עד זמן פלוני ועמדה ונשאה בתוך הזמן

אם המלך תפש האלמנה והיורשים בעלילה על הנכסים ונתפשרו עמו והאלמנה תובעת כתובתה משלם

אם יש עדים שנשתלקה מבתי' מיוחדים ואין שם שטר

הלכות גיטין

קיט מה דבה ימצאו באש' שיכו' לגרשה ואם נתחרש' או נשתטי'

המגרש אשתו ראשונה בעל כרחה מזבח מוריד עליו דמעות

אם רשאי לגרש כשאינו לפרו' כתובת'

מותר ליש' אשה לימי' מספר ואחר כך יגרשנה

אשה שהיתה רגילה להיות מטורפת חדש או חדשים ואח"כ נתרפאת ונתגרשה

עתי' שוטה עתי' חלום אם מתגרשת

אימתי מחזיקינן לה בשוטה

כהן שגירש לא תדור עמו במבוי

היכא דאמרינן לא תנשא בשכונתו או לא תדור במבוי מי נדחה מפני מי

כונס מניקת חבירו שכופין אותו להוציאה בגט אסור לדור עמה במבוי

יבם שחלץ ליבמתו אם רשאי לדו' עמ'

ראובן שגירש את אשתו ונשאה שמעון בעיר קטנה שאין יהודים אחרים דרים שם ואם מות לראובן ליכנ' לבי' שמעון

המגרש את אשתו והיו דרים במבוי א' או בחצר אחד שהם של הכנסת

החולץ ליבמתו והם דרי' בחצר א'

קכ כלל ענינים הצריכים לגט

אם מסירת דיו וקלף וקולמוס מעכבי':

כתב לו הסופר גט ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו

ע"פ מי סומכים בסברת שאיש המגרש והאשה המתגרשת

שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשי' נשותיהם אלא זה בפני זה:

מינה סופר לכתוב הגט ולעדי' שיחתמו בו ואינם מצויים עמו

כתב בכתב ידו שהו' ממנה להסופ' לכתוב הגט ולעדים לחתום בו

מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שכתב שיכתבו גט לאשתו

חת' פסול בגט ונתנו לה בעדי מסיר':

הרי"ף והר"ן לא הניחו שינתן גט זולתי לפניהם לפי הרוב מצויים אצל גיטין אינם בקיאים

גט שניתן בפני עדים שאינם בקיאים בטיב גיטין

קכא צריך שיהא בדעתו בשעת שמצוה לכתבו

עתים חלום עתים שוטה שגירש

גט שנכתב בעודו שפוי ונשתטה ואח"כ נשתפה ונתנו לה כשהוא שפוי או נתנו לה בעודו שוטה

ש"מ המצוה לגרש אם צריך בדיקה

ש"מ שאמ' כתבו גט ונשתתק מתו' חולי' נשתת' מתו' בוריו ואמ' כתבו גט לאשתי

מי שנשתתק ואמרו לו נכתו' גט לאשתך והרכין בראש ולא בדקוהו

מדבר ואינו שומע שאמר לכתוב גט אם צריך בדיקה

חרש שנשא פקחת וקדשה בביאה אם יכול לגרשה

חרש שנשא פקחת כשהוא מגרשה אם צריך בדיקה

מי שהוא חרש ונושא ונותן יפה ומבין כשמדברים עמו בקול רם

שוטה שנשא אשה ונשתפה וחזר ונשתטה

עתים חלום שוטה שגירש

מי שדעתו דלה וחלושה שגירש

אי זהו שוטה

גוסס שאינו מדבר אם יכול לגרש'

שחטו בו שנים או שהוא מגוייד ורמז ואמר כתבו גט לאשתי אם צרי' בדיקה

נפל מן הגג ואמר כתבו גט לאשתי אם צריך בדיקה

קכב אמר לעדי' לכתוב הגט וטעו בכתיבתן או נאבד אם כותבין אח'

גט ארוסה שכתוב בו דהוית אנתתי

הטעו' של' להוליך גט לאשתו וכמה' פסו'

הא' לסופר ועדים לכתו' גט וכמה' פסול

מחומרות שנהגו ואין להם שורש

אם נמצא בו פיסול הנזכ' קודם חתימת העד

הפך השני
ב' בעיות השם מתפרשו' השניה בא"ת"ל הראשונה אין פוסקין כאותו את"ל :

קכג מי ראוי לכותבו
אין להניח לבעל לכתוב הגט ולא לומר לסופר כתוב כך וכך
אם ימצא סופר שלא יהיה קרוב לאשה יותר טוב הוא

קכד על מה נכתב ואם נחת' ממנו
ג"ט שכתבו על עלה בצל' או ירקו' כותב גט על יד העבד ונתנו לה אם צריך היהיה כפות
היו מוחזקים בעבד או בפרה שהם שלו וגט כתוב על יד העבד או על קרן הפרה ויוצאים מתחת ידה
כתבו על טס של זהב ונתנו לה ולא א"ל התקבלי כתובתיך : לא יתן לה הגט עד שתתייבש הכתיבה והחתימה יפה

קכה אם כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר או במי עפצים
כתבו במי עפצים ע"ג מגלה עפוצה :
אם רגלי ה"א או קוף נוגעים לגגה והפרידם . אם לא נעשה האות ע"י מחיקה לבד אלא ע"י שהוסיף לכתוב אי הוי חק תוכו' : אם צריך לשרטט גם מן הצדדין : במה משרטטין
אם משרטט מבחוץ או מבפנים
גט שנכתב בלא שרטוט או בפחות מי"ב שיטין או יותר אם תתגרש בו
מה שצריך להיות ארכו יותר על רחבו אם הוא עם הגליון
קיום מחקים בגט צריך להכתבם קודם כדת משה וישר' : זמן אי הוי בכלל תורף
כתב תיבה אחת פעמים והעביר הקולמוס על אחת מהן או נקדה : אי מהני קיום לטעות שבשמו ושמה :
גט שכתוב בו יצחק בן אברהם ותיבת אברהם על המחק
אין כותבין גט בקולמוס של כסף :
אם ראש הלמ"ד שבשטה התחתונה נכנס לתוך חלל ה"א או חי"ת של שטה עליונה
הקש או ארג או עשה כמעשה מחט אותיות הגט : אם כותבים גט בכתב פרובינצאל או מידי ליטרא
אם כותבים ה"כ או אם כותבים כ"ה ביום ראשון של ר"ח היאך כותבין
אם כתב אדר סתם ולא כתב ראשו' ולא שני: אם כת' דתהוי את במקו' דיתהויין תלוי' רגלי הה"י וקוצין אם מעכבי' בגט
אם שתי תיבות נקראות כאחת
יש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל וחתימת העדים בשיטה אחת
אם כתוב בשיטה אחרונה ספר תירוכין ואגרת שבוקין
אם היו בו אותיות יתרות בקצ' תיבות בשיש ספק באות כיצד מראין אותה לתינוק ולאי זה תינוק מראין אותה :
כתב בגט איר ביוד אחד וכתנו בשליו אם יש לכתבו חסר יוד
אם במקום בשנים עשר כתב בי"ב
כתב למנין שאנו מנין באוקני' ולא כתב כאן
שאנו מנין אם כתבו בוי"ו
בדלא אכישנא אם הי' בבי"ת או בכ"ף
סילוק מקומות בדקדוקי סופרים היאך כותבים
אם יכתוב העומד קודם וכל הו' או אחריו
אם צריך לכתוב וכל שום דשם אביו
אם כת' בדלא אבי' במקו' בדלא אכישנ'
... ותבים ושבקית קודם ופטרית או
אחר ו

ותרוכית אם כותב וי"ו אחר הרי"ש
כיצד כותבין יתיכי ליכי
אם כותבי' דהוית אנתתי או דיהוית . אנתתי בלא יו"ד אחר הא"לף
אם כותבי' שבקית ופטרית ותרוכית : בנפשכי אם כותבין יו"ד אחר הש"ין להתנסבא אם כותבי' יו"ד אחר הס"א ואנה בלא יו"ד
בידיכי בג' יודין
ואם יש לכתוב מן שמי
כתן לה גט וא"ל היום אי את אשתי ולמחר את אשתי
אם לא כתב הרי את מותרת לכל אדם: מותרת בוי"ו
אם כותבין דיוהוי או דיהוי ואם כתב דהוי . מהני אם כותבים יו"ד בין מ"ם לנו"ן : תרוכין ושבוקי' ופטורין אם הם חסירי יו"ד ראשונה
אם כתב בגט ארוסה דהוית אנתתי או בגט אשה דהוית ארוסתי
הי"ן ועי"ן שלא היו היוד"ין נוגעין בהם וכן היו"ד שבגל הא"לף ושאחורי הדלי' :
גט שכתוב בו רי"ש שבשם האשה הגג קצר מאד . אם הישר הסופר ולא כתב להתנסב' אם במקום וכדו כתב וכד
אין לכתוב בגט בביטול מודעי

קכו נוסח לשון הגט ובמה שצריך לדקדק בעניינין ובאותיות .

קכז טעם למה צריך לכתוב זמן בגט ואם הקדימו או איחרו
גט שאין בו זמן שנתנו בעידי מסירה . גט שנכתב ביום ולא הספיקו לחתמו עד שחשכה מה תקנתו
גט מוקדם אם הוא פסול או בטל
גט מאוחר אם כשר לגרש בו לאלתר
אם דילג הסופר לבריאת עולם
אם דילג הסופר האלפים והמאות
אם כתב הכלל הגדול והפרט הקטן ודילג הפרט האמצעי
אם דילג ארבעת ולא כתב אלא אלפים:

קכח צריך להזכיר בגט מקום שהערים עומדים שם בשע' חתימה ומקום עיקר דירת הבעל והאשה :
אשה שנולדה בנרבונא ונתרבתא במרסילייא וכת' בגט שנולדה במרסיליי' אין אנו משתמשים בגיטין אלא בשם שנהגו הראשונים
כת' בגט אנת פלונית הדרה בתלמ"סאן ובשעת כתיבת הגט לא היתה דרה שם כבר
גט שיש בו לשונו' מסופקים ואין הבעל מערער :
כתב שם עירו ועירה בבלבול
כמה ישהא בעיר ויכתבו אותו בגט למקום דירתו
אם יקדי' מתא לפלונית או אם יאחר
אם יש לעיר ב' שמות יכתוב דמתקרייא
אם לא הזכיר בגט הנהר
אם יש בעיר שנים או ג' נהרות דיתבא כותבין לכתחלה בחד יו"ד
נהר שהוא רחוק מהעיר ובני העיר מסתפקים ממנו
אם צריך לכתוב כל הנהרות שבתוך תחום העיר
נהר שמסתפקי' ממנו לצורך כרמים
נהר שהוא חוץ לעיר והספק העיר בתוך העיר :
עיר שנתוסף בה נהר

אם העיר יושבת על חוף הים
עיר שספוק' ממי בארות או מעיינות או בארות נובעים
אם יש רחוק מהעיר מעין והעיר מלאה בארות : עיר שאין בה אלא בארות ואגמים : ב' נהרות הקודם שיגיעו לעיר מתערבים . אם העיר או הנהר יש להם שני שמות והולך הגט למקום אחר
אם יש להם ב' שמו' אי זה מהם כותבים:
הם עיר או נהר היה בהם כף רפויה במקו' שמזכירי' הי"ת כמו כא"ף רפויה . שם עיר או נהר שצריך לכתוב טי"ת או תי"ו אי זה מהם כותבים
אם מאמינים אותו על שם עירו
מי שנולד במיירק ואח"כ דר באישבילי' וכתב בגט אנא פלו' דממתא מירקא :

קכט כותבין שם האיש והאשה בגט ואם יש לאחד מהם שני שמות
אם לא כתב וכל שום וחניכא דאית לי : כתב שם הטפל תחלה ואחר כך שם העיקר . מומר דגירש בשם הגיות
כת' חניכתו לבד צריך שיהיו עידי מסירה
לא כתב שם המגרש אלא כתב אנא בן פלו' : מומר שנשתקע שם יהדות ממנו אם כותבין אותו בגט
אם לא כתב שם אביו בגט
גר המגרש או שתוקי ואסופי
אם לא כתב שם האיש והאשה בגט על מי סומכים להכיר שם האיש והאשה או שם אביהם
אם עושים שם מקום שהכינה עיקר או שם מקום שכתיבה
אם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום בשביל שם דמקום כתיבה ונתינה: אם צריך לכתוב וכל שום אחרן וחניכ' : מי שיש לו שני שמות וכתב' ולא כתב דמתקרי
מי שיש לו שני שמות והשם השני מנא משום שאחר יש בזה כמה חילוקים : מי שנשתנה שמו מחמת חולי
ע"י מה ניכר באיש שהוא שם מובהק כשכותבין שני גיטין לאשה צריך ליתן זה אחר זה
מי שנקר' בעת לידתו חיים ואח"כ קורין אותו ביבינ"ש ועולה לס"ת בש' ביבינ"ש
אשה שנקראת בעת לידתה שמחה ואח"כ נקראת אליגרא"ה
מי שנשתנה שמו והוקבע לו שם שני ונשתקע ממנו שם ראשון
אם המגרש כהן ולא כתב בגט הכהן
שני יוסף בן שמעון בעיר אחד והאחד ישראל והשני כהן או לוי
אם המגרש כשנוים לו כינוי שהוא קיצור השם
אם המגרש כהן ויש לו כינוי אם יסמוך הכהן לשם או לכינוי
כינוי אבי הבעל או האשה אין לכתבם בגט
גר המגרש יכתוב בן אברהם אבינו
היאך כותבי' שם גרשו' ואליהו ושמריה ומתתיהו ויונתן ודוד וחזקיה והלל ושבתי ובנימין ירחמיאל
אם יסתפק לאדם בשם מן השמות שלא יוכל לברר בדעתו היאך יכתוב
אם יספוק שם אחד לשנים
שם ידידי' ופרח נור ועמי נדב אם יכתב' תיבה אחת
שמות הנשים וכינויי האנשים אם יכתוב בסוף התיבה אל"ף או ה"א

וכינויים שבמקצת מקומות קורים חי"ת כמו כא"ף רפויה וכן כינויים שיש בהם טי"ת אם כותבים בטי"ת או בתי"ו
, שני יוסף בן שמעון בעיר אחת שא' מהם רוצה לגרש

קל צריך שיחתמו בו עדים ובאיזה מקום חותמין
המגרש בפסולי עדות
גט שחתם בו העד יוסף בן ראובן וטעה וחתם יוסף בן שמעון וחזר אח"כ וחתם יוסף בן ראובן
היאך משערין לראות אם יש שני שיטין בין הגט לעדים
אם כתב כדת משה וישראל בחצי שטה והעדים בחצי שטה השנית
אם כתב בשטה אחרונה אגרת שבוקין
אם כתב ודין די יהוי ליכי מינאי בשטה אחרונה
אם העדים מרוחקים מהגט מה תקנתו
כל גט שפיסולו ניכר אם יש להכשירו בעידי מסירה
אפילו למ"ד חתם סופר ועד פסול אם נשאת לא תצא
אם כתב בתקנה שהגט אשה צריך הסופר ליטול רשות מהמוקדמים וגם ימתין מלכתבו ט"ו יום אם שעת הדחק בכלל לא יטלו עידי הגט אלא שכ' בטל דמוכח
אם יש ליזהר שלא יהיו העדים קרובים לסופר
עידי מסירה אם צריך לבדקם שיהיו גדולים
צריך לייבש הגט קודם שיחתמו העדים ציווי כתיבת הגט וכתיבתו וחתימתו
אם הוא בפני ג' כיתי עדים או בפני כת אחת
אם אין עדות בשעת כתיבה
משרטטין י"ג שורות ושורה אחרונה חולקה לשתים לחתימת העדים
גט שלא חתמו העדים בכתב ידן אלא הסופר חתמו
עם מינה שבעל סופר ועדים שלא בפניה' : חתם אני פלוני סופר ועד והוא לא היה סופר
כשאין חתומים בגט רק שני עדים ואחד מהם הוא הסופר
גט שכתבו הסופר וחתם עליו עד אחד

קלא צריך שתהא כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש והאשה וב' ששמותיהן שוים
העדים יוכיחו בפיהם שהם חותמי' לשם פלוני ולשם אשתו פלונית
אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה
הא דקי"ל דבדאורייתא אין ברירה דוקא להחמיר

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה

קלג צריך למסור בפני שני עדים כשרים
אם מותר לכתחילה לתת גט בעידי מסירה בלא עידי חתימה
צריך שיהא הגט וגם החתימות יבשים בשעת נתינת הגט
רגילות ליתן הגט במנין
טוב ליתן לה הגט בפני העדים שחתומים בו

קלד צריך שיבטל כל מודעא
אם מסר מודעא על ביטול מודעא מה תקנתו
אם צריך ביטול מודעא אף במגר' מרצונו
כיצד

היאך לשון מסירת מודעא
טעם למה צריך לכתוב בביטול כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם
אם ביטל הגט עצמו מלגרש בו אם יכול לחזור ולגרש בו
אם ביטל מודעות בשעת כתיבה אם צריך לחזור ולבטלם בשעת נתינה: אם צריך להשביע הבעל שלא ביטל ושלא מסר מודעא
מסר מודעא על הגט וכתבו לה ואח"כ ביטל המודע' ואמר לה תתגרשי בג' שנתתי לך: בעל לאה וקרובים השכימו שיגרשנה לזמן קבוע בקנס אלף דינר ונתחרט ועכ"ז גירש מחמת יראת הקנס ולא מסר מודעא
בעל שמסר מודעא בפני עידי הגט והם מעידים שלא ביטל המודעא ועדים אחרים מכחישי' אותם ואומרים שביטל כל מודעא
אי זה דברים נקראו כפיה כדי שנאמר שגירש באונס
מגרש שאמר אני נותן בכח זה הגט אם מתחלה נאסר הבעל כדי שיגרש ואח"כ הותר וגירש בביטול מודעו': אם נתן מעות ביד שליש ואינו רוצה ליתן לו המעות עד שיגרש
אנסו לאח' ליתן גט ואח"כ נתפייס ליתן לה גט במה יודע שנסתלק האונס
אם כופין למומר לגרש
קיבל עליו חרם שלא להכותה או שלא להקניטה ועבר אם כופין אותו להוציא
אותם שאמרו חכמים יוציא ולא אמרו כופין היאך יעשו להם
יבם שמסרב לחלוץ היאך כופין אותו
אם יכולים לגזור שיבדלו מאדם אם אם לא יגרש
בעל שמערער על גט ששלח ואמר שביטל אותו

קלה צריך שיקראוהו קודם נתינה ואחריה

אם לא קראו הגט בשעת נתינ' ונשאת
אם בשעה שהלכו לתתו היה ביד הבעל ואחד מהעדים אומר שנעלם מעיניו ונתנוהו בלא קריאה
סדר קריאת הגט ושאלת העדי' בשעת נתינה

קלו מה אומר לה בשע' שנותנו לה הוא או שלוחו

הדברים שיאמר לה בשעת נתינת הגט
היו עסוקי' מענין לענין באותו ענין ונתן לה גיטה ולא פירש
נתן לה גיטה ולא פירש אם הוא בטל או פסול
כתב או אמר לאשה אין לי עסק בך
שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת וגירש אחד מהם אשתו בינו לבינה ועידי הגט אומרי' שלא כתבו גט ליוסף בן שמעון כי אם לזה
גט הניתן בלילה או ביום אחר תפלת ערבית
אם עידי מסירה צריכים להכיר שזו היא אשתו

קלז צריך שיתירנה היתר גמור

קלח אינה צריכ' שתקבלנו ביד' ממש אלא לרשותה

זרק לה גט בחצרה והיא ישנה
נתן גט לשליח קבלה בשע' שהיא ישנה

קלט זרק לה גט בחצרה שהוא קנוי לה או שאול או מושכר אם צריכה להיות עומדת שם

כתבו שלא לגרש על ידי נתינת גט תוך ביתה או חצירה ואפילו בתוך קלתה ומלבושיה
ידה תהיה בתוכה מתחלת הנתינה עד גמר הנתינה
זרק לה גט בבית הכנסת תוך ארבע אמותיה אם נשאת לא תצא

קמ דין שליח להולכה

עשאתו שליח לקבלה וא"ל הבעל הולך גט זה לאשתי ותהא ידך כידי ופיך כפי
ש"מ שנתן גט ליד אחר וא"ל זכה בגט זה לאשתי
מומר שנתן גט ליד א' וא"ל זכה בגט זה לאשתי
מי שיש לו אח מומר ואמר לא' זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפול לפני המומר
מי שהמירה אשתו אם מזכה לה גט על ידי אחר
מומר שמגרש ע"י שליח מה תקנה יעשו כדי שלא יוכל לבטלו

קמא האש' יכולה לעשות שליח לקבל גטה מיד שליח בעלה

אי זה טוב יותר אם למנות האשה שליח שיקבל גיטה מיד שליח בעלה או שישלחנו לה שליח הבעל על ידי גוי
אין האשה יכולה לקבל גט לבתה קטנה משנשאת
שמתגרשת מן האירוסין והיא ספק קטנה או נערה או בוגרת
תמיהא על ל' שליחות הכתוב בפוסקים
אם צריך קנין בשליחות
אם אשה עושה שליח קבלה שיעשה שליח לקבל גט מיד בעלה
כשמגר' ע"י שליח קבלה אם יכול להטיל תנאי בגט
ג' חתומים בשטר ונתקיימו שנים מהם
לשון שליחות שטר הולכה כשהבעל עצמו מוליך גט לאשתו לעיר אחרת
אם דיין יכול לעשות מעשה ב"ד להתיר אשה ע"פ עדות קרובו שהוא אחד מעידי מסירה
שליח שני שהביא גט אם צריך לקיים שטר שליחותו
שטר שליחות שכתוב בו שלא יתן הגט לאשה אלא אחר שתמחול לו כל זכות שיש לו מחיוב כתובתה אם יכול השליח לעשות שליח אחר
בעל שאמר לשליח שקול מינה חפץ והב לה גיטה ומינה השליח הראשון שליח שני וא"ל הב לה גיטה ואת דבר החפץ לא הגיד לו והשליח השני נטל החפץ ואח"כ נתן הגט
אם יש בכלל הכתובה מתנ' לחוד לענין קיום התנאי הנ"ל
אם תקרע הכתוב' אם נתקיים התנאי הנ"ל: שליח קבלה שעשה שליח וקבל הגט וקרעו ושלח שטר עדות לאשה ולא נתקיים בחותמיו.
קיום ב"ד אם צריך קיום
אם שליח קבלה ממנה שליח
שליח קבלה שמינ' שליח בלא הלה ושלא בפני ב"ד
בענין שליחות שהאשה היכא דקי"ל שהיא רוצה בדבר לא בעי' שמיעת קולה
אם כתוב השט' בלשון עדי' וחתמו דיינים במקום שצריך אם חוששין בכדון זה לעד' נעשה דיין
שטר שליחות גט שיש בו טעיות שמורה שאין הב"ד יודעים בטיב גטין וקדושין
אמר בפני שנים זה שלא בפני זה תהיה עד שאני מוכרת בתפיסה עד שאגרש ואני מבטלו מעכשיו
במסירת מודעא בפני עדים אפי' זה שלא בפני זה מהני וה"ה לביטו' הגט
אם האומ' שתלה בו מודעתו אינו אמת
שליחות גט שנכתב בלשון נואה כשר
מי ששלח גט לאשתו וביטל השליחות שלא בפניו ואח"כ נמלך וביטל הביטול והגיע הגט מיד שליח זה לאשה
אמר כל גט שאתן ביד שליח קבלה יהא בטל והשוה לכתוב ביטל כל מודעי
חילוק בין האומר' התקבל לי גיטי מיד בעלי לאומרת התקבל לי גיטי מבעלי
חילוק בין האומר תן גט זה לאומר הולך גט זה לאשתי או אומר תן גט זה ליד אשתי
שליח שנתן גט לאשה ולא אמר בפ"נוכ ומת הבעל
צריך לומר בנ"כ אפי' מבית לעליה
לא יגרש ע"י שליח כשהניחה בעיר אחד אפילו מבית לעליה צריך לקרותו
שליח דשליח אם צריך למנותו בפני ב"ד
שלח גט ע"י הים שיתנהו ביד שלוחו אם נאמן לומר בנ"כ
אם מתירים גט אשה בלא קיום לינשא לכתחלה כיון שאין עליו עוררין
השולח גט מקויים וע"א מכיר חתימת העדים וע"א מכיר חתימת הדיינים
אם נתקיים א' מעידי הגט בפני עדים והשני לא נתקיים אלא בע"א
אם יש עדים בשליחות אם דינו כאתיוה בי תרי
אם אפשר לקיים עידי הגט מתוך שטר השליחות שהיה מקויים ועידיו היו העדים החתומים על הגט

קמב שליח המביא גט ממ"ה צריך שיאמר בנ"וכ

קמג דין המגר' ע"ת וכל דיני תנאי

קמד ה"ז גיטך ע"מ שלא אבא בתו' ל' יום ונאנס ולא יכול לבא ועיין בסמוך

קמה ש"מ כיצד יתנה ואם עמד

קמו ה"ז גיטך ולא תתגרש בו עד לאחר ל' יום ומת הבעל תוך ל' יום או נאבד

קמז אם נכתב התנאי בגט קודם התורף או אחר התורף

יש תנאים שאינן פוסלין הגט אפילו נכתבו בו

קמח לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן ואיזה גט נקרא ישן

ש"מ שגירש ולא העמידו עדים שיכנסה שלא יתיחדו והוא משוכן וכמע' שאינו שולט באיבריו

קמט הבא על גרושתו או שנתיח' עמה

עידי יחוד צריך שיהו שניהם רואים כאחד ושיהו הוא והיא רואים אותם
הנושא אשה בחוקי הגוים והתנ' עמהם להיות אשתו
ליכא למיבקט כל חומרי ההסברות כדי לעגן את זו
מי שהוליך עמו אשה ממקום למקום ונתעברה והם מודי' שממנו נתעברה.
משודך שהיה נכנס לבית חמיו להתיחד עם משודכתו ויצא קול בעיר פלונית נשאת לפלוני

קנ איזה פיסו' גט שאם נים' תצא

קנא טעה הס[illegible] ונתן שובר לאיש וגט לאשה

קנב אשה אמרה גרשתני והוא מכחיש וכן ב' ביתי עדי' מכחישי'

אמרה שלא בפני בעלה שגירשה ואח"כ בא בעלה וחזרה לומר כן בפניו:
אשה שבאה לעיר ואמרה שהיא א"א ואח"כ באו עדים ואמרו ששמעו שהיא מגורשת וגם היא אומרת כן ונתנה אמתלא לדבריה
אשה שיש בידה מעשה ב"ד אינה יכולה להנשא בו עד שיוכרו חתימ' ידי הב"ד

קנג המוציא גט בשוק למי יחזיר

קנד אלו שכופין אותם בשוטים להוציא וליתן כתובה

הנשבע שאם ישחוק יגרש אשתו והלך ושחק
מי שהורגל לכעוס ולהוצי' אשתו תמיד אם כופין אותו להוציא
שמקדש קידושין שלא נמסרו לביאה אם כופין אותו להוציא
באה מחמת טענה אם כופין אותו
שטוענ' על בעלה שאינו יכול וכפו אותו לגרש קודם שישמעו טענותיהם בב"ד
הטוענת שאינו יורה כחץ
הטוענת על בעלה שאינו יכול
היוצאת מבעלה מפני שאינו יכול לבעול אפילו יכול לבעול אחרות לא הפסידה כתובתה
שמקדש אלמנה ת"ח ובת גדולי' בדרך פתוי ואינו כבוד בעלה אם כופין לגרש'
ילדה ומתו אם כופין להוציא
מתנה עם אשתו שלא ישא אחרת עליה אם הוא מתנה על מה שכתוב בתורה
למה נמנעו ב"ד מליזקק לכוף להוציא למי ששהה עם אשתו י' שנים או למחות ביד נושא קטנה או בת כהן או תלמיד חכם לע"ה
ילדה ולד קיימא ואח"כ הוחזקה לנפלים או עמדה מלדת
הטוענת על בעלה שהוא רועה זונות שמכה את אשתו או מבזה אותה ברבי'
כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה מה משפטו:

הלכות מיאון

קנה אי זו קטנה יוצאה במיאון

עידי מיאון אם צריכין להכי' את בעלה
אין ממאנין על סמך שאחר כך יעידו עדים שהיא קטנה
בן עשרים שלא הביא ב' שערות כשיבי' ב' שערו' או סימני' שירו' מה בין זה לזה
קטנה שלא נודע אם הגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנים
אשה שנסתפקו במספר שנותיה ונתקדשה ונבדק' ולא מצאו לה סימני'
קטנה שלא מיאנה והגדילה ונשאת לאחר אם צריכה עידי יחוד או אמרינן כיון שאשתו היא ועומדת תחתיו כ"ע ידעי שנתיחד עמה ובא עליה

קנו הלכות יבום וחליצה

אם היבם בן ספק ונסתפקו אם היתה הורתו ולידתו בקדושה
מי שנפטר בשמנה לאלול ולו אח והניח אשתו מעובר' ובא' לאייר ילדה בן שלם בשערו ובצפרניו ולסוף ח' ימים מת
הניח אשתו מעוברת ומיום מיתתו עד יום לידתה י"ח חדשים וכ"ב יום והולד גמרו שערו וצפרניו ומת לכ"ט יום
אי בעינן שיהא נולד לתשעה חדשים גמורים

גמורים או שני ד[ברים] וכו'
אשה שהלך בעלה למ"ה ומת שם ולו אח ויצא קול שהיה לבעלה אשה אחר' לשם אם מתירין אותה לחלוץ

קנז איזו אח זוקק ליבום

קרוב ואשה שהם נאמנים לומר שזה אחיו של מת אם הוא נאמן אפי' מעידין כן בשעת מעשה
אם אפשר להתנות בשעת קדושין שלא תזקק ליבם
אם יש עדים שיש לו אחים אינו נאמן לומר שיש לו בנים
מי שלא נשמע ולא נודע שהיה לו אח ואמנם אחי האשה אמר שהוא מכיר באשכנז אח לבעלה של זו

קנח נאמנת אשה לומר מת בעלה שתתיבם והיבם נכנס לנחלה על פיה

קנט יבמה שנתקדשה לזר במזי' או בשוגג

יצא קול שמת יבמה ועמדה ונתקדשה לאחר מן השוק ואח"כ בא היבם וחלץ לה ונשאת למקדש
יבמה זקוקה לכהן שהלכה ונתקדשה לאחר וטוענת שהיא מעוברת

קס היבמה אימתי יש לה מזונות

ג' חדשים שהיבמה נזונית מעשה ידיה ליבם ואינ' יכולה לקנות חפצי' ומלבושי' ממעשה ידיה בלי רשות היבם
מה נקרא העמדה בדין
אם יבמה צריכה שבועה
יבמה אם יכולה למכור נכסי מלוג
אם היבם אחר שכנס אם יש לה תנאי כתובה
שתי יבמות מאיש אחד שנפלו לפני יבם ומתה אחת מהן מי יורשה
ראובן יבם יבמתו ולו בני' ממ"ה ומתו הוא ובניו ואין ידוע מי מת תחלה ואח' כך מתה היבמה

קסא מי שהיו לו נשים רבות ומת ולו אח

אם האח הגדול במ"ה וכתב שאינו רוצה ליבם והאח הגדול השני אינו רוצה ליבם ולא לחלוץ
אם היבמה אינה רוצה להתיבם והגדול כמי' חפץ בחליצה אין כופה להתיבם מהקטן
יבמה זקוקה לשני אחים והגדול הוא מאנוסי הזמן
יבמה שנפלה לפני שני יבמים ונשבע הגדול שלא יחלוץ ולא ייבם
ג' יבמי' והגדול אסור בה משו' ערוה

קסב הכונס את יבמתו נאסרו צרותיה

קסג הכונס את יבמתו זוכה ליטול חלק אחיו בנכסי אביהם במוחזק אבל לא בראוי ולא בשבח

מי שמת והניח ג' בנים וכו'
שתהא אשתו שלטאה בכל נכסיו ומת אחד מהם ויבם השני את אשתו נוטל חלק אחיו בנכסי אביו
אחד מן האחים שהיה בן שפחה ונסתפקו אם היתה הורתו ולידתו בקדושה אפילו ייבם את אשת אחיו אינו זוכה בנחלת אחיו המת

קסד היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם תוך ג' חדשים ואם עברה וחלצה או נתיבמה

שני יבמים ומת אחד מהם מותרת להתיבם לשני תוך ג' חדשים למיתתו של ראשון

קסה אם מצות יבום קוד' למצות חליצה

יבמה שיש לה ג' יבמים ואינה רוצה לחלוץ ולא ליבם ולא לחלוק בנכסים
מדר' הגא' מיבמה ומגא' פתח לנדרה
יבם שהיה נכנס בחיי אחיו וטוען שנתרפא
העושה מאמר ביבמתו וחזר וקבלה מאמר מאחיו אי דיינינן לה כמורדת
ס"מ שגירש ויש ספק בגט והיבם רוצה לכנסה

קסו היבמה הולכת אחר היבם

יכול לעשות מאמר ביבמתו ע"י שליח
בא על יבמתו ולא עשה בה מאמר אינו צריך לקדשה ומכין אותו מכת מרדות
אמר לה הרי את מקודשת לי בקידושי אחי והשבעת א'

קסז קטן שבא על יבמתו או על אשה אחרת

קסח כנס יבמתו יכול להוציאה בגט ולהחזירה

האידנא אם היא תובעת שיוציאו הנכסים מידו וילקח בהם קרקע שומעין לה ואפילו אין כתובתה אלא מנה והנכסים הם מאה מנה
הנכסים שביד היבמה מוציאים אותם מידה וילקח בהם קרקע
ביד מי יעמדו הנכסים בשי' שמוציאים קרקע לקנות

הלכות חליצה

קסט מצות חליצה בג' דיינים ומי הם הכשרים להיות דיינים בזה

לקביעות מקום אם צריך ליישב
אם אירע עיכוב שלא יוכלו לחלוץ באותו יום אם בטל הקביעתו
אפילו בלילה יכולים לזמן המקום
אין קובעים מקום ביום השבת
החליצה תהיה בגובה של עיר פירוש מקום מפורסם
חולצין בחול המועד
אם חולצין בערבי שבתות וערבי ימים טובים
קטן וקטנה שבאו לחלוץ טוב לבדקם לפני הפרק אם יש להם שערו' וכן לאחר הפרק
אם אין לה כח לעמוד וחלצה מיושב
אם צריך לבדוק החולץ באי זה רגל יפסיע תחלה וכן לבדוק החולצת אם היא אטרת
אטר באי זה רגל חולץ
היבם קום כנף המכנסי' למעלה משוקו
אם צרי' להקפיד ביד ימין לענין חליצה
יבם הרגלו הימני' חתוכה וחלצה בו
יבמה הרקקה לפני היבם בינו לבינה או בפני שנים
אם צריכה היבמה ליזהר שלא תרוק לפני היבם
אמרו לו חלוץ ע"מ שתתן לך ק"ק זוז וכפל התנאי
אמר אני חולץ ע"מ שלא תנשאי לשום אדם ואם תנשאי לשום אדם לא תהיה החליצה חליצה
אם היבמה אינה רוצה להתיבם וב"ד רואים שיכניס קטטה לתוך ביתו
מי שחלץ ואחר כך נמצא מודעא שמסר קודם לכן
גט חליצה שזמנו מוקדם
גט חליצה צריך קיום

קע א' מהאחים שנתן לה גט או מאמר

מי שמת בלא בנים והניח שני אחים ושתי נשים והקטן עשה מאמר באחת מהן והשנית הוציאה בגט ואומרת שנתגרשה בו
יבמה שחלצה ואח"כ נמצא שהיתה קטנה

קעא קירושי קטנה יתומה הם בספק אם קונים קנין גמור

קעב אילונית שחלצה וכן סריס חמה שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום

קעג יבמה שהיא אסורה ליבם בחיוב כרת וצרתה וצרת צרתה

מי שהמירה אשתו והלך ונשא אחרת ולא גירש את המומרת ומת בלא בני' אם פטורה הישראלית מן החליצה ומן היבום

קעד יבמה שהיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או שהיא שניה מה משפטה ומשפט צרתה

קעה ג' אחים ב' מהם נשואי' שתי אחיות ואחר נשוי נכרית מת א' מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת

קעו מי שקידש אחת משתי אחיו' ואינו יודע אי זו קידש ומת אחר מהם ולו אח או אחים

הלכות אונס ומפתה

קעז המפתה או אנ' בתולת ישראל קונסין אותו נ' סלעים כסף

האשה שתחלתה באונס וסופה ברצון
הביאה אחת או בשתי ביאות
אשה טוענת שאיש בא עליה בעת עילופה והבטיח אותה שישאנה
אם תובעת ממנו הפגמים שכשבא עליה נדר לה איזה דבר באתננה

הלכות סוטה

קעח המקנא לאשתו ונסתר' אפי' בזמן הזה אסורה ובלבד שיהא הסתירה והקינוי כראוי

מי שאמר לאשתו בלא עדים אל תסתרי עם איש פלוני ונסתרה בפניו בלא עדים
א"א טענה על איש שהוא רודף אחריה והוא מכחישה
מי שהלך למ"ה וילדה אשתו אחר י"ב חדש או יותר
מי שעמד חוץ מביתו קרוב לשנה וחזר בתחלת כסליו ובסוף אדר הפילה נפל כבן ז' באיבריו וכבה מעט וחיה קרוב לי"ב שעות

בספרים המדוייקים נמצ' קמ"ה דף קל"ב נמצא ראשונה בטור ב"נ אחר תיבת אינו כן אלא חייב כשעמד נתבטלה המתנה בגט הוי גט אא"כ כו' :

תם

סליקו פרטי רמזי דיני טור אבן העזר והמחודשים מהר"י קארו ז"ל

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הפרעסין ציהר משה מנחם הנקרא נחום בן כהר"ר יהודה ליב קץ ז"ל מק"ק קראקא ותושב בק"ק פראג : ועוסק לע"ע בק"ק ברלין :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה פרעסין ציהר אביעזר נקרא זעליג בן כהר"ר שלמה המכונה זלמן ז"ל מק"ק וויניציאה הבירה ועוסק לע"ע בק"ק ברלין :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הזעציר ישראל בן לא"א כהר"ר משה שליט"א : מק"ק פרנקפורט דאדרה : ועוסק לע"ע בק"ק ברלין הבירה :

על ידי הפו[על העו]סק במלאכת הקודש באמונה הזעציר משה בן לא"א [כהר]"ר יצחק הוק שליט"א : מק"ק פראג הבירה : ועוסק לע"ע בק"ק ברלין הבירה :

ט:
יבינ׳ אל או
גס כותבי
ביום רא
אס כר
סני:
ר
י
יס
ויס
אס
ול

כס
לחייק ו
כח

אס כר
אס כת׳ בר
ותבי
אמר ו

בינ מו

כותבים

ביום ראשו

אם כתר

שני:

תלוי

וישר

אם

ואנו

כש

לתינוק

כת

כש

אם

אם כת׳ בו

ותבינ

אמר ו

patch 1 p. 114 קיד

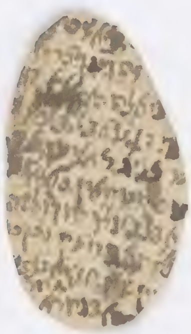
patch 1 p. 114 קיד

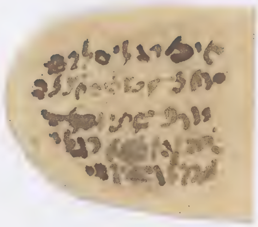
patch 2 - p. 115r. קיח

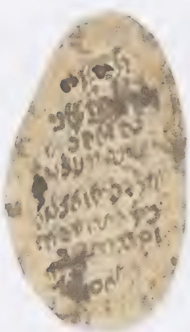
patch 3 - p. 116r קיר

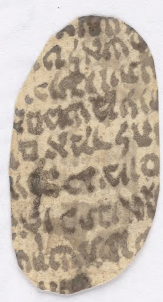
patch 2 - p. 115v. קיח

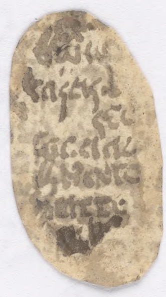
patch 3 - p. 116r קיד

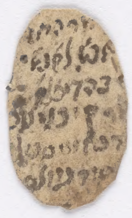
patch 4 p. 121r קכא

patch 4 p.121r קכא

patch 5 p. 160r OP

patch 5 p. 160r OP

